ADM. REV. P.

F. LUCII FERRARIS

Soler-Alexandrini, Ordinis Minor. Regul. Observ. S. P. Francisci, Lectoris Jubilati, Exprovincial. Examin. Synodalis, ac S. O. Consultoris

PROMPTA BIBLIOTHECA

CANONICA, JURIDICA, MORALIS, THEOLOGICA

NEC NON

ASCETICA, POLEMICA, RUBRICISTICA, HISTORICA

De Principalioribus, & fere Omnibus, quæ in dies occurrunt, nec penes omnes facile, ac prompte reperiri possunt,

EX UTROQUE JURE, PONTIFICIIS CONSTITUTIONIBUS, CONCILIIS, SACRARUM CONGREGATIONUM DECRETIS, SACRÆ ROMANÆ ROTÆ DECISIONIBUS, AC PROBATISSIMIS ET SELECTISSIMIS AUCTORIBUS

Accurate collecta, adaucta, in unum redacta, & ordine alphabetico congesta,

AC IN OCTO TOMOS DISTRIBUTA.

Editio Novissima cæteris omnibus castigatior, & locupletior, adjecto nunc primum Indice Materiarum absolutissimo.

TOMUS QUARTUS.

I=L

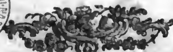

VENETIIS,
Apud GASPAREM STORTI

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.
MDCCLXXVII.

INDEX TITULORUM

Qui Quarto hoc Tomo continentur.

A D M.

A D M. R E V. P.

F. LUCII FERRARIS
PROMPTA BIBLIOTHECA
CANONICA, JURIDICO-MORALIS, THEOLOGICA.

IDOLOLATRIA.

IDOLOLATRIA, ut patet ex nominis etymologia, divinum cultum erga falsos Deos, & creaturam exhibens, est peccatum quidem semper gravissimum; Vide verbum *Superstitio num.* 8. *&* 9. ubi dicitur quid, & quotuplex sit, quomodo & quando opponatur fidei & Religioni, nec non de Excommunicatione in Bulla Cœnæ ob eamdem Idololatriam quando incurratur.

JEJUNIUM.

ARTICULUS I.

Quo ad ea, quæ concernunt jejunii esse, obligationem, modum, & tempus.

1 JEjunium secundum etymologiam nominis dictum est a *jejuno*, intestino quodam animalis, quod semper vacuum & subtile est, quod nimirum jejunium hominem cibo vacuum, & consequenter non pinguem, sed macrum & subtilem reddat. Sporer *tom.* 1. *Append. ad* 3. *præceptum Decalogi sect.* 1.
2 *num.* 1. Jejunium generatim sumptum est quadruplex, scilicet Spirituale, Naturale, Mora-
3 le, & Ecclesiasticum. Jejunium *spirituale* est abstinentia a vitiis, & illicitis voluptatibus; habetur expresse ex *cap. Jejunium* 24. *dist.* 5. *de consecratione*, ubi ex verbis S. Augustini sic præcise dicitur: *Jejunium autem magnum, & generale est abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus sæculi, quod est perfectum jejunium*, & *cap.* 58. *Isaiæ*, ibi: *Nonne hoc est magis jejunium quod elegi? Dissolve colligationes impietatis*. Et S. Basilius *hom.* 1. *de jejunio* dicit: *Verum jejunium est ab omnibus vitiis esse alienum*. Jejunium *naturale* est ab- 4
stinentia ab omni prorsus cibo, & potu etiam per modum medicinæ in stomachum transmisso, quale jejunium a tempore mediæ noctis requiritur de præcepto Ecclesiastico ad sumptionem Eucharistiæ, nam, ut ait S. Augustinus *Epist.* 118. *ad Januarium*: *Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, prius in os Christiani Corpus Dominicum intraret, quam reliqui cibi, nam ideo per universum Orbem mos ille servatur*. Idem traditur in Concilio Africano *can.* 8. Carthaginens. 4. *c.* 29. quæ extant *tom.* 1. *Concilior.* Item in Concilio Matiscon. *c.* 6. Antissiodorensi *cap.* 29. Toletan. 7. *can.* 1. quæ extant *tom.* 2. *Concilior.* Hinc Rubricæ Missalis *tit. de defectibus dispositionis corporis* sic loquuntur: *Si quis non est jejunus post mediam noctem, etiam post sumptionem solius aquæ, vel alterius potus, aut cibi, per modum etiam Medicinæ, & in quantumcumque parva quantitate, non potest communicare, nec celebrare*. Ubi tamen mox subjungitur in hæc verba: *Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum, si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem*. Jejunium *morale*, ac 5
philosophicum dictum est actus temperantiæ mo-

moderantis appetitum, & usum cibi, ac potus secundum Regulam rectæ rationis, cujus velut partes sunt abstinentia, & sobrietas; abstinentia enim moderatur affectum & usum ciborum, sobrietas vero moderatur affectum
6 & usum potus potentis inebriare. Jejunium *Ecclesiasticum* est abstinentia a carnibus, & quibusdam aliis cibis ab Ecclesia imperata cum unica refectione tempore designato sumenda. *Ita in re communis*.

7 Ad jejunium Ecclesiasticum tria requiruntur, scilicet abstinentia ciborum certi generis, abstinentia plurium refectionum, & certa hora
8 refectionis. *Communis*. Quantum igitur spectat ad primum, nempe ad *abstinentiam ciborum certi generis*, sive (ut loquitur Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 21.) *Delectum ciborum*, abstinendum est diebus jejunii a carnibus, ut statuitur in *cap. Statuimus dist.* 4. *cap. Utinam dist.* 76. *Concil. Toletan.* 8. *cap.* 9. & sæpe ali-
9 bi. Et in Quadragesima ab ovis, & lacticiniis, scilicet lacte, butyro, caseo, & quidquid ex lacte conficitur, ut præcipitur in *Synodo Trullana can.* 56. & *cap. Denique*, *dist.* 4. ibi: *Par autem est, ut quibus diebus a carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque quæ fementinam carnis trahunt originem, jejunemus, a lacte videlicet, caseo, & ovis*; & facit Propositio sequens 32. inter damnatas ab Alexandro VII. *die* 18. *Martii* 1666. ibi: *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova,*
10 *& lacticinia in Quadragesima obliget*. Unde consuetudo abstinendi a lacte, caseo, & ovis pro solo tempore Quadragesimæ, non item pro aliis diebus jejuniorum obligat, universaliter loquendo. Sic Doctores communiter cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 147. Castropalao *part.* 7. *disp.* 3. *punct.* 2. §. 1. & aliis passim.
11 Particulariter tamen loquendo standum est particularibus locorum consuetudinibus, & privilegiis, cum alicubi ova, & lacticinia prohibeantur solum tempore Quadragesimæ, & extra illud non sint vetita; & alicubi etiam diebus jejunii extra Quadragesimam non permittantur, & alicubi, sive ex consuetudine, sive ex privilegio permissum videatur vesci, nedum ovis, & lacticiniis, sed etiam sagimine, seu pinguedine expressa a larido porcino, item adipe ansetum, ac aliorum animalium, item sanguine animalium, farciminum &c. ut observant, & affirmant Glossa *in cap. Presbyter dist.* 82. *verb. sagimine*, Hostiens. *in summa Rubr. de observat. jejunii*, Abbas *in cap.*
12 *Consuluit*, *n.* 2. *de Judæis*, & alii. In jejuniis Regulares uti possunt ovis & lacticiniis, extra tamen tempora ab Ecclesia universaliter prohibita, ut fuit determinatum in Capitulo generali Capuccinorum 1596. & fuit approbatum *a Sacra Cong. Episcop. & Regul. in Consentina* 15. *Julii* 1606. apud Nicol. *in Floscul. verb. Capuccini n.* 9. & apud Piton. *Constit. & decis. Pontific. ad Regulares tom.* 2. *n.* 1672.

Quantum ad secundum, nempe *ad abstinen-* 13
tiam plurium refectionum, certum & indubitatum est ex universali & perpetua Ecclesiæ consuetudine ad jejunium requiri unam tantum refectionem moraliter continuatam, excludendo refectionem iteratam. Unde merito Alexander VII. die, & anno, quo supra, damnavit sequentem propositionem 29. in ordine: *In die jejunii, qui sæpius quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium*. Ex Ecclesiæ tamen tolerantia, 14
& tacito consensu, & longæva universali consuetudine ultra dictam unicam refectionem introducta est, & licite permissa est parva serotina collatiuncula in sublevamen corporalis infirmitatis, quæ mundo senescente semper magis augetur. Quantum ad tertium, nempe 15
ad certam refectionis horam, licet alias talis refectio tamquam cœna sumenda esset hora vespertina in Quadragesima, uti patet ex *cap. Solent* 49. *dist.* 1. *de consecr.* ibi: *Solent plures, qui se jejunare putant in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam comedere, qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium*, & hora nona, quæ est tertia post meridiem in aliis jejuniis infra annum, ut testatur S. Bernardus *serm.* 4. *de Quadragesima*, & Micrologus *de Ecclesiasticis observat. cap.* 49. ibi: *In hoc Quadragesimale jejunium ab aliis differt, quod in aliis post Nonam, in hoc post Vesperam reficere debemus. Nec juxta canones quadragesimaliter jejunare censemur, si ante vesperam reficimur*; Tamen quia Mater Ecclesia ob corporis, & naturæ semper magis declinantis infirmitatem refectionem illam tamquam prandium sumi indulsit hora sexta proxima meridiei, retento nomine Cœnæ ob memoriam antiquitatis (unde ordinavit ut in ipsa meridiana refectione preces pro benedictione Mensæ dicantur in Cœna,) statuit ut in Quadragesima dicantur Vesperæ, & in aliis diebus jejunii Nona semper ante refectionem meridianam. Hæc autem consuetudo sumendi refectio- 16
nem in meridie diebus omnibus jejunii cœpit fere temporibus S. Thomæ Aquinatis circa annum Christi 1270. ut insinuat ipsemet S. Thom. 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 7. & passim Doctores alii.

Je-

17 Jejunium Ecclesiasticum quo ad substantiam consistit in unica comestione, & abstinentia a
18 carnibus. *Communis*. Præceptum jejunii obligat sub mortali diebus ab Ecclesia præscriptis. *Communis*; unde Alexander VII. *die* 24. *Sept.* 1665. merito damnavit sequentem Propositionem 23. in ordine: *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta,*
19 *quia non vult se subjicere præcepto*. Jejunium quamvis ab Ecclesia sit determinatum quo ad tempus, tamen non est solum de præcepto positivo Ecclesiæ, sed de implicita præordinatione divina Fidelibus demandatum; *Concil. Moguntin. IV. c.* 47. ibi: *Eos vero, quos necessitas nulla excusat, etiam ad statuta Ecclesiæ jejunia observanda inducant, ipsumque jejunium Divini esse præcepti doceant. Tempora vero jejunandi prout salubritati corporum, & animarum expedire videbatur, ab Ecclesia ordinata*. Unde Ecclesia ipsa Christum Dominum jejunii cognoscit auctorem, prout in suis orationibus confitetur, inquiens; *Perfice quæsumus Domine benignus in nobis observantiæ sanctæ subsidium, ut quæ te auctore facienda cognovimus, te operante impleamus*; & iterum: *Populum tuum quæsumus Domine propitius respice, & quos ab escis carnalibus præcipis abstinere, a noxiis quoque vitiis cessare concede*. Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 4. *n.* 3. Fagnan. *lib.* 3. *Decretal. in cap. Explicari,* 3. *de observat. jejun. n.* 31. & alii ibi ab ipso citati.

20 Die Dominico quamvis ex se licitum esset jejunare, ut clare patet ex *c. Utinam* 11. *dist.* 76. tamen propter hæresim Manichæorum, qui in contemptum Resurrectionis Domini dicebant jejunium die dominico necessarium esse, & propter alias hæreses, superstitiones, & errores, statutum est ab Ecclesia non esse jejunandum Dominicis diebus. Sic *in canone* 65. *Apostolorum, cap. Jejunium* 14. *& cap. Ne quis jejunet* 15. *dist.* 3. *de consecrat. & in c. Placuit* 9. *dist.* 3. *de consecrat. & c. Quadragesima* 15. *dist.* 5. *de consecrat.* Ecclesia a Quadragesima excipit dies Dominicos. Unde si jejunium alicujus Vigiliæ incidat in diem Dominicam, anticipari præcipit præcedenti Sabbato; *cap. Ex parte* 1. *& cap. Consilium* 2. *de observat. jeju-*
21 *nior.* Et Sacra Congregatio Universalis Inquisitionis Romanæ anno 1686. præcepit, ut nullo pacto ex devotione etiam B. Virginis imponatur jejunium, quod indifferenter amplectatur dies Dominicos, & Festivos solemnes, puta faciendum una die Hebdomadæ totius anni, cum sit contra usum & praxim Ecclesiæ. Et hanc Sacræ Congregationis dispositionem asservari in Archivo suæ Provinciæ Panormitanæ testatur Felix Potestas *tom.* 1. *art.* 3. *num.* 2825.

Ex dictis n. 20. consectarium est, quod si 22
quis vovisset, vel voveret jejunare per unum, vel plures annos, subintelligeretur exemptus diebus Dominicis a jejunio: eo quia a lege jejunii dies Dominicos excipit Ecclesia: immo nec hujusmodi Dominicis teneretur abstinere a carnibus; tempore enim Quadragesimæ diebus Dominicis in tantum tenemur abstinere, quia sic ab eadem Ecclesia dispositum est, quod hic non supponitur dispositum nec a vovente: si autem vovisset, vel quis voveret cum expressa intentione jejunandi etiam singulis diebus Dominicis, quoties id malo fine fecisset, vel faceret, votum esset omnino nullum; si vero cum bona fide, jejunium esset nullum solum quoad hanc partem, tamquam illicitum, scilicet quoad dies Dominicos; & ratio est, quia in primo casu intentio est omnimode mala, & irreligiosa ob pravum finem, in secundo autem non sic, ut est clarum. Item si quis vovisset, vel voveret jejunare per plures annos ea hebdomadæ die qua fit Festum Sanctissimæ Annunciationis cum expressa intentione comprehendi dies Dominicos, quoties talibus diebus contingat præfatum Festum, de tali voto discurrendum esset in sensu quo supra: At si non habuisset nisi intentionem recte jejunandi, nempe vero cultu, & juxta sensum Ecclesiæ (quod in dubio est præsumendum) occurrente Festo Annunciationis diebus Dominicis, anticipare deberet jejunium die Sabbati; recta enim intentio usum, & morem Ecclesiæ sequi tenetur, quæ occurrente Vigilia alicujus Sancti die Dominico, in diem Sabbati onus transfert implendum.

Addit tamen Felix Potestas *loco supra cit. num.* 2828. ex Thoma del Bene, Alario, & Sanchez, quod si fuerit votum jejunandi solis aliquibus diebus Dominicis ob beneficium, aut honestum aliquem finem, secluso scandalo, & omni alio pravo mortali fine, & etiam secluso vero singularitatis studio, valeret votum, quia tunc est de re licita, eo maxime quia nunc haud amplius vigent præmissæ hæreses. Intellige (juxta ipsum) Manichæorum, qui dixerunt, ut sub num. 20. & Arii, ac Erasmi volentium non fore jejunia statuto tempore instituenda, sed pro arbitrio eligenda.

Si Vigilia S. Joann. Baptistæ cadat in Festo 23
Corporis Christi anticipandum est jejunium feria

ria quarta. Urban. VIII. 13. *Octob.* 1638. *in appendic.* 2. *Constitut.* 45. incip. *Cum evenire*.

24 Idem declaratum est pro Vigilia S. Antonii de Padua apud Conventuales; Quia enim Fratres Minores Conventuales ex Constitutione Urbana tenentur peragere Vigiliam S. Antonii de Padua, & insuper jejunare; oblata ab ipsis supplicatione Sacræ Rituum Congregationi quid agendum, quando præfata Vigilia occurrit in Festo Corporis Christi; Ead. Sac. Cong. respondit, hujusmodi jejunium feria quarta immediate antecedente esse anticipandum; Facta autem de prædictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua annuit, ac prælibatos Fratres a præcepto, quo ipsis Urbana Constitutione, jejunium prædictum pater injunctum, absolvit, *die* 26. *Maii* 1659.

25 Hinc colligitur, quod si aliqua Vigilia cum jejunio occurrat in Festo solemni alicujus Patroni principalis, posse licite ab Episcopo fieri commutationem jejunii in diem præcedentem, ad eum modum, quo Vigiliæ solemnitatum, & Sanctorum occurrentium feria secunda non jejunantur die Dominico, sed in Sabbato antecedenti, ut disponit textus in *c. Ex parte* 1. *&c. Consilium* 2. *de observat. jejunior.* ibi: *Sanctorum quoque Vigiliæ, quorum Festivitates oportet secunda feria celebrari, in præcedenti sunt Sabbato jejunandæ*; Fagnan. *in cit. cap. Consilium n.* 31. Innocent. Abbas, & Præpositus ab ipso *ibi cit.* Silvest. *verb. Jejunium n.* 19. Sanchez *in Consiliis lib.* 5. *d.* 5. *n.* 7. Anton. a Spiritu Sanct. *t.* 1. *tract.* 6. *dis.* 2. *sect.* 5. *n.* 130. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2822.

26 & alii. Non potest tamen auctoritate Episcopi anticipari Vigilia S. Mathiæ, etiamsi occurrat ultima die Bacchanalium; *Sacra Rit. Congregat.* 23. *Januar.* 1694. & 11. *Jul.* 1699. apud Monacell. *part.* 2. *tit.* 16. *formul.* 4. *n.* 12.

Et sic novissime statuit Benedictus XIV. me etiam citato ad hunc locum, in Epistola Encyclica vulgari Idiomate concepta, quæ in *Supplem.* ad hunc art. sub n. 88. affertur ad litteram.

27 Fratres Minores tenentur ad præceptum jejunii feria sexta occurrente in die Natalis Domini; *arg. cap. Explicari* 3. *de observat. jejunior.* ubi summus Pontifex Honorius III. Episcopo Pragensi super hoc puncto interroganti respondit; *Explicari per Sedem Apostolicam postulasti*: & infra: *Respondemus, quod illi, qui nec Voto, nec Regulari observantia sunt adstricti in feria sexta, si Festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob devotionem voluerint abstinere*. Et sic tenent nostræ Regulæ Expositores, & Doctores passim, ut Corduba, Miranda, Rodriq. Portell. Marchant. *in exposit. Regul. c.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 3. *n.* 2834. Reiffenst. *lib.* 3. *Decret. tit.* 46. *num.* 3. ubi testatur de communi, & sic probat praxis totius nostræ Religionis, & ex exteris tenet Natal. Alex. *Theol. moral. tom.* 2. *lib.* 4. *de Decalogo cas.* 4. *art.* 7. *resolut.* 7. Fagnan. *lib.* 3. *in cit. c. Explicari*, *n.* 27. Barbosa *ib. n.* 3. & varii alii *ibi cit.* Pirhing *ib. n.* 6. citans alios. Melphi 28
tamen *in Comment. c.* 3. *statut.* 13. *q.* 5. cum Diana, Bonacina, Gobat, Fagundez, & aliis apud ipsum, tenent expresse contrarium, & ad citatum Canonem Honorii III. respondent, ibi esse sermonem de iis solum, qui sunt adstricti Voto jejunii, & hoc expresse comprehendere diem Natalis Domini, aut Regulari observantia de vita Quadragesimali, ut Fratres Minimi, cujusmodi non sunt Fratres Minores, adeoque &c. At vero talem dictum Canonem sic expo- 29
nere, est ipsum torquere, ut patet ex ipsiusmet verbis, & ex communi Canonistarum interpretatione cum Fagnano, Barbosa, Pirhing, Reiffenstuel *locis citatis*, & aliis passim; ac ex dictis etiam haberi debet, quod si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Martis, vel Sabbati, contingente Nativitate Domini ipsis diebus, teneretur jejunare. *Arg. quod supra*, ni vovens talem diem a jejunio excepisset expresse.

Moniales S. Claræ non tenentur nunc sub 30
mortali ad jejunia Regulæ, nempe Adventus, & Feriæ sextæ. Quamvis enim olim tenerentur sub mortali ad jejunium perpetuum ex vi primæ Regulæ in 12. Capitula traditæ a S. P. N. Francisco, & approbatæ ab Innocent. IV. 16. *Sept.* 1253. Constitut. 12. incip. *Solet annuere*, ubi in tertio capitulo imponitur Jejunium perpetuum, & ex vi secundæ Regulæ in 26. capitula dispositæ, & confirmatæ ab Urbano IV. 1263. Const. 7. incip. *B. Clara*, tenerentur sub mortali ad jejunium a Festo Nativitatis B. M. V. ad Festum Resurrectionis Domini, & Feriis sextis, ut patet in capitulo undecimo ejusdem. Modo tamen ex dispositione, seu declaratione Eugenii IV. Constit. 28. incip. *Ordinis tui*, edita *Nonis Februarii* 1446. ad supplicationem S. Joannis de Capistrano, tunc nostri Ordinis Vicarii Generalis, non tenentur nisi ad jejunia Fratrum Minorum de Observantia, scilicet Adventus a die omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini exclusive, & cujuslibet Feriæ sextæ. Et

ad

ad hoc neque sub mortali, uti sunt obligati dicti Fratres; Nam ibi Pontifex quantum ad nostrum casum de jejunio, duo disponit, primo obligationem temporis, reducendo tempus perpetuum primæ Regulæ ad dictum tempus Fratrum, scilicet Feriæ sextæ, & Adventus; & secundo obligationem peccati ipsam retrahendo a linea peccati mortalis, nam postea descendendo ad obligationem peccati cunctorum præceptorum dictæ Regulæ numero centum & trium, quæ refert, & inter quæ sub Capitulo tertio est jejunium, subdit; *Tenore præsentium declaramus, & volumus, quod in nullius prædictorum transgressione, præter quam eorum quatuor, quæ concernunt principalia vota Obedientiæ scilicet, Paupertatis, Castitatis, & Clausuræ, & super Electione Abbatissæ, & Depositione, peccatum mortale incurrant*, ubi, ut recte notat Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *num.* 2838. habetur expressa exceptio, & positiva aliorum præceptorum exclusio, inter quæ est jejunium; Exceptio autem firmat regulam in contrarium; *l. in his, quæ* 15. *ff. de Legibus, l. Quæsitum* 12. §. 43. *ff. de Instructo, vel instrumento legato, cap. Dominus* 6. *cauf.* 32. *q.* 7. *cap. Quoniam* 2. *de conjugio leprosorum*.

31 Dispensatus circa esum carnium ob debilitatem virium, & ad eas recuperandas, est etiam dispensatus a jejunio, ita ut possit sæpius in die comedere; *Communis*; & ratio est, quia in ipso pro recuperandis viribus adest vera necessitas multiplicis comestionis. Necessitas autem facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *q.* 7. *cap. Omnes* 1. *de Fer. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* cum similibus, & necessitas non habet legem;

32 *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. Non sic tamen est dispensatus a jejunio, qui est dispensatus circa esum carnium, quia cibi Quadragesimales, seu jejunales sunt ei nocivi, seu nauseales; Sic Spoter *tom.* 1. *append. ad tertium præceptum Decalog. sect.* 3. *num.* 40. de Graffis, Toletus, Lessius, & alii cum Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 3. *num.* 8. Filliuc. *c.* 3. *d.* 7. *qu.* 4. *n.* 53. Henno *tom.* 1. *tr.* 1. *de peccatis actualibus disp.* 4. *q.* 4. *conclus.* 3. Thomas Hurtad. *de Resid. tom.* 1. *resolut.* 3. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1269. Rodriq. *in summ. cap.* 24. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 3. *n.* 2883. Reginald. Cajetan. Navarr. Medina, Angles, Bonacina, & alii plurimi.

33 Et hoc colligitur aperte ex Bullis, & Edictis editis a Summis Pontificibus, qui diserte declararunt, eos, cum quibus dispensarunt a præcepto de abstinentia a carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum saluti noxii esse possent, non excipi a lege jejunii, sed teneri tempore Quadragesimæ unicam in die sumere refectionem; *Gregor. XIII.* in Bulla *Cruciatæ* pro Regno Lusitaniæ sic statuit: *Præterea indulgemus, ut dicto triennio durante, carnibus de consilio utriusque Medici, temporibus jejuniorum, tam Quadragesimalium, quam quarumcumque dierum totius anni, vesci possint, ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis, ita quod, qui carnes comederint, servata in ceteris jejunii Ecclesiastici forma, dicto jejunio satisfecisse censeantur*; *Alexand. VII.* Pontifex Maximus anno 1657. Romæ promulgavit Edictum, quo, propter pestem, quæ anno præcedenti in Urbe sævierat, dispensavit tempore Quadragesimæ cum Civibus Romanis a præcepto de abstinentia carnis in diebus Dominicæ, Lunæ, Martis, & Jovis, expresse tamen declarans eos jejunium servare debere, excepta die Dominica, in aliis diebus, in quibus libere possent carnibus vesci. Similem dispensationem a præcepto de abstinentia carnis, tempore Quadragesimæ anno 1658. totius Ducatus Mediolanensis Fidelibus indulsit idem Pontifex, ea apposita Clausula *citra tamen exemptionem a jejunio*. Denique in Edicto, quod Romæ pro observatione Quadragesimæ sub Pontificatu Clementis XI. anno 1703. publicatum est, hæc Clausula inserta fuit; *Ed osservare il digiuno, alle di cui Leggi sono tenuti anche quelli, che per giusta causa si cibano di carni salubri*: Quæ verba sic latine redduntur: *Et debent observare jejunii Legem, ad quam obstringuntur & illi, quibus justa de causa permittitur, ut tempore Quadragesimæ carne salubri vescantur*. Sed, cum hæc inserta Clausula quibusdam displicuisset, diligentius hujusce rei examen selectis Viris eruditis commisit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, atque post perlecta, & ad Sanctuarii pondus librata hinc inde illorum Censoria suffragia, tandem ad marginem Edicti, quod Romæ pro Quadragesimæ observatione anno 1704. typis edendum, ac vulgandum erat, sicut singulis annis fieri solemne est, hanc Clausulam, propria manu scriptam, Edictoque inserendam ipsemet Pontifex *Clem. XI.* apposuit: *Ed osservare il digiuno, alle di cui Leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano di carni salubri col motivo di esser loro nocivo il vitto Quaresimale*. Quæ verba latine redduntur: *Et tenentur observare jejunium, a cujus lege non dispensantur illi, qui salubri carne vescuntur, eo solo ducti motivo, quod eorum saluti noceant Quagragesimales cibi*.

Et cum prædicta Pontificis Clausula Edictum pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1704. fuit publicatum. Extat etiam Edictum *Pauli Manfredi* Urbis Romæ, totiusque status Ecclesiastici Protomedici Generalis, datum Romæ pro observatione Quadragesimæ anno 1703. in quo expresse asserit; eos, quibus ex speciali Ecclesiæ indulgentia licet tempore Quadragesimali vesci carnibus, quod cibi Quadragesimales eorum sanitati haud modicum damnum afferre possent, non dispensari juxta mentem Summi Pontificis *Clementis XI.* & declarationem *Gasparis Carpegna*, Cardinalis Vicarii ejusdem Summi Pontificis ab observatione jejunii: *Nè per tanto li dispensano dall'Astinenza, e Digiuno in tutte le ferie obbligate, non dovendoli, nè potendoli li Medici sciogliere da questa obbligazione, che per altro è salutare, e giovevole, benchè per le loro sanità se gli conceda il mangiare carni conforme espressamente, coll'Oracolo di nostro Signore, dichiara nel suo Editto Sua Eminenza*, seu Cardinalis *Gaspar Carpegna* Summi Pontificis *Clementis XI.* Vicarius in suo Edicto, quod jussu ejusdem Summi Pontificis pro observatione Quadragesimæ Romæ anno 1703. publicavit, quod ut ab omnibus legi possit, hic verbatim affertur.

Editto per l'osservanza della Quaresima.

Gasparo per la Misericordia di Dio Vescovo di Sabina, della Santa Romana Chiesa Cardinal di Carpegna, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

Acciò il tempo Quaresimale consacrato a' digiuni, e ad altre opere di penitenza, e perciò detto da Santa Chiesa *tempus acceptabile*, *dies salutis*, sia in quell'Osservanza, che si deve, e si rimovano le occasioni, che possano indurre qualche scandalo, o rilasciamento in quel che appartiene al precetto del digiuno, o all'astinenza de' cibi proibiti: La Santità di Nostro Signore inerendo alla disposizione del Sacro Concilio di Trento nel Decreto *de delectu ciborum*, *& jejuniis*, ed agli Editti altre volte emanati per l'Osservanza della Quaresima, ci ha incaricato coll'oracolo della sua viva voce di pubblicare il presente Editto, e di ordinare la piena esecuzione delle cose infrascritte.

I. Che nessuna Persona, durante detto tempo, venda, o tagli (come si suol dire) carni in qualsivoglia luogo della Città di Roma, eccetto, che nelli Macelli deputati per gl' Infermi, e Valetudinari, o malsani. Le quali carni debbano essere solo di quelle chiamate salubri, cioè di Castrato, Vitella, e Capretti; nè le tenghino fuori di detti Macelli, ma dentro in modo, che non appariscano, nè si vedano in pubblico.

II. Quelli, che comprano le dette carni per gl' Infermi, o malsani, come sopra, debbano, per evitar ogni scandalo, portarle coperte, in modo, che non siano viste.

III. Che non si tengano da qualsisia Persona pubblicamente a vendere, o si portino vendendo per la Città le dette, o altre carni, anche di cacciaggioni, o salvatica, molto meno porcina, nè ova, formaggio, o altra sorte di latticinj, e cibi proibiti in detto tempo.

IV. Li Pollaroli, ed altri, che sogliono vendere carni salvaticine, ed uccellami, tenghino nelle Botteghe (però in modo, che non si vedano in pubblico) solo quelle che secondo la testimoniale del Sig. Protomedico possono annoverarsi tra le carni salubri, e non altre.

V. Che nessuna Persona di qualsivoglia stato, grado, e condizione possa comprare, o far comprare, ovvero cibare d' alcuna sorte di carne, o d'altri cibi proibiti, senza la licenza, secondo la forma da Noi prescritta, che li sarà insinuata dalli Reverendi Parrochi; Qual licenza prima si dovrà scrivere di propria mano dal Medico ordinario, e come tale si sottoscriverà in lingua volgare, il tutto gratis, dopo dovrà esser sottoscritta dal proprio Parroco delli detti infermi o malsani, e per ultimo si porterà a sottoscrivere da alcuno degl' infrascritti RR. PP. Nostri Deputati solamente, e non da altri in nome loro, alli quali incarichiamo di considerare, ed osservare dette licenze, e quando non siano concepite secondo la solita forma, non le dovranno sottoscrivere.

VI. Avvertendo ciaschedun Medico, e Parroco, che se sottoscrivono le dette licenze senza legittima causa, ovvero, se l'esibiscono, e presentano ad alcuno senza considerare, se abbia cause sufficienti, oltre il partecipare che saranno dei peccati d' altri, nel che resterà molto aggravata la loro coscienza, saranno da Noi puniti ad arbitrio Nostro, anche con pene corporali, come si è strettamente incaricato al Sig. Protomedico.

VII. Avvertano di più, tanto i Medici, quanto quelli, che domandano le medesime licenze, d'attendere alla qualità delle carni, cioè

ciot che siano salubri, perchè solo queste son permesse nella Quaresima a chi per giusta causa non può cibarsi de' cibi Quaresimali, e se al bisogno si può supplire con ova, e latticinj, non devono quelli permettere loro, nè questi respettivamente cibarsi delle carni anche salubri, ma contentarsi dell' ova, e latticinj, ed osservar il digiuno, *alle di cui leggi siano tenuti anche quelli, che si cibano di carni salubri col solo motivo d' esser loro nocivo il vitto Quaresimale*. In oltre, se per tutto l'anno si astengono dalla carne nel Venerdì, Sabbato, Quattro tempi, e Vigilie di precetto, molto più devono osservare tale astinenza ne' detti giorni di Quaresima, non ostante la licenza, che otterranno, eccetto, quando ci fosse nuova causa, che richiedesse altrimente; e non potendosi in questo particolare date certa regola, deve ognuno considerare prima il suo bisogno, e le sue indisposizioni, e che non siano affettate, perchè ne dovranno rendere conto strettissimo nel Tribunale di Dio, dove non potranno scusarsi con la licenza estorta con canse supposte, o finte: onde riflettano bene, che non inganneranno il Medico, o il Parroco, ma sè medesimi, e le anime loro quelli, ch' espongono indisposizioni non vere, ma figurate per ottenere la detta licenza.

VIII. Che li Osti, Tavernari, Albergatori, Bettolieri, o qualunque altro di qualsivoglia stato, grado, o condizione, non permettino, o tollerino, che nelle loro Osterie, Taverne, Alberghi, Bettole, e Case, s'abbia a cuocere, o mangiare alcuna sorte di cibi proibiti, così nel detto tempo di Quaresima, come nelli altri giorni, in cui parimente vengano proibiti dalla Santa Romana Chiesa, eccetto che per gl' infermi, o malsani, che averanno licenza, come sopra, sotto pena a chi trasgredirà in ciascheduno de' casi compresi in questo nostro Editto di scudi venticinque, e tre tratti di corda, ed altre pene a nostro arbitrio secondo la qualità delle Persone.

IX. Ordiniamo, che in tutto il tempo Quaresimale nessuno di qualsivoglia stato, grado, e condizione faccia, o assista a quelle conversazioni, o altre adunanze, dove si faccino suoni, e balli, e che nè meno di notte si vada per Roma sonando, o cantando, ovvero facendo serenate in luogo fermo sotto le pene suddette.

X. Esortiamo per fine tutti i Fedeli, non solo all' Osservanza del digiuno Quaresimale, consagrato da Cristo Signor Nostro col suo esempio, ma ad attendere con divozione a quegli Esercizj spirituali, che il medesimo tempo ricerca, non meno per placare l' ira di Dio, che per prepararsi a celebrare degnamente la Santa Pasqua.

Dato in Roma dalla nostra solita Residenza questo dì 23. Febbrajo 1705.

G. Card. Vicario.

Niccolò Antonio Cuggiò Segr.

Et ad id afferuntur duo Brevia novissime edita a Benedicto XIV.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis universis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

NOn ambigimus, Venerabiles Fratres, quin universis Catholicæ Religionis Cultoribus notum sit a tota per Christianum Orbem Ecclesia inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ Capita perpetuo adnumeratum retineri Quadragesimale Jejunium; quod olim in lege, & Prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique præscriptum, & ab universali Ecclesia ab ipso sui primordio retentum, & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis Pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquod in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus, simulque ad recolenda sacretiora Redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimum tempore solemnius celebrantur, purificatis Jejunio corporibus, & animis dignius paramur. Hoc, veluti nostræ militiæ tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella Divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum Divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur; nec aliunde Populis calamitates, rebusque publicis, & privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita, inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de Sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis

persuasione, & reverentia; quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna Jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa Jejuniorum institutione, & servara semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime distet, Vos Venerabiles Fratres, qui populorum curæ vestræ commissorum, mores, & usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra præ ceteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis satis deplorare non possumus augustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam nullis urgentibus legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse; itaut Orthodoxæ quidem Religionis Cultores merito querantur; hæresum vero Sectatores illudant, & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse graviter dolemus, quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici Instituti, Sacratissimique præcepti habita ratione, Jejuniorum tempore palam, & impune ab iisdem agitentur Convivia, & epulæ interdictæ promiscue inferantur. Eapropter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus; ita facere non possumus, quin pro injuncto nobis supremo sacrosancti Apostolatus Officio, & ardentissimum Fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandis Leges præscribendas meditemur. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum confiderantes nihil Deo acceptius, nihil Pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, & exemplo præeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius suscipiendam, constantissime retinendam, & ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus; omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali Festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque medici consilio; multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus S. Sedis reverentia a Quadragesimali Jejunio dispensationem toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero urgentemque necessitatem, etsi non est cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, & servandam esse potissimum unicam Comestionem, sicut alias hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes, expresse præscripsimus, & licitas atque interdictas Epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita Conscientiam uniuscujusque Vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut Populos, qui communem omnium Christifidelium pœnitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis; ne per alia pietatis opera, ut sua cuique Devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant; quinimmo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta Jejunia decoquere non possunt, per pia opera, orationum suffragia, & eleemosynæ munera redimant. Interim solatium, & levamen non leve mærori nostro a Pastorali vigilantia, & Caritate vestra præstolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem Populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberi & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 30. Mensis Maii 1741. Pontificatus nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

Ve-

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS XIV. &c.

IN suprema universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam, ut Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ Capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis Litteras ad Fraternitates vestras die XXX. proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas, eximium Fraternitatum vestrarum Zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte, & optatum Apostolicæ nostræ solicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem Paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio, aliquando legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente, dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera præscripsimus unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus duntaxat dignas illationes sibi, aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam, ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamquæ necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculo[s]æ valetudinis affectæ ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesima, aliisque temporibus anni, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Litteras singulis utriusque Sexus Christifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur in sacratissima Quadragesima, aliisque diebus Jejunio consecratis vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus, atque præcipimus. Easpropter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut Populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam, de observando, sustinendoque Jejunio, purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cœlestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam Populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XXII. mensis Augusti millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Pontificatus nostri Anno secundo.

D. Card. Passioneus.

Et ratio est, quia jejunium est præceptum dividuum includens duo præcepta distincta, unum de unica comestione; alterum de absti-

nentia a carnibus; unde qoamvis in ipso ratione dispensationis cesser obligatio abstinendi a carnibus, non cessar tameo obligatio de unica comestione, quia præceptum Ecclesiæ, quando ooo potest servari in totum, nihilominus io parte, quæ servari potest, servandum est; *arg. cap. Dilecti 6. de dolo, & contumac.* Et patet a simili, nam qui non potest recitare totum divinum Officium, & potest tamen recitare partem, tenetor ad recitandam partem, qoam potest. Hinc Innoc. XI. *die 2. Martii 1679.* merito damnavit sequeotem Propositionem 54. in ordine: *Qui non potest recitare matutinum, & laudes, potest tamen aliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Tum quia nedum unica comestio est æque essentialis jejunio, ac abstinentia a carnibus, ut dicunt Henno, Felix Potestas *loc. cit.* & alii passim Doctores; immo magis essentialis, ut probat Hurtad. *loc. cit.* quem sequitor La Croix *loc. cit.* & alii. Sed & insuper ratio formalis jejunii sita est in unica refectiooe, & non in abstinentia a carnibus, cum certum sit ex Pontificiis Bullis, & Edictis supra laudatis solvi jejuoium, si bina in die fiat refectio, & vice versa non solvi jejuoium, si quis post legitimam a Superioribus Ecclesiasticis obtentam dispensationem famel in die tempore Quadragesimæ carnibus vescator, ut recte probat Graveson *Histor. Ecclesiast. tom. 8. p. 2. colloquio 6.* ubi mordicus, & suo more egregie defendit hanc nostram sententiam. Et de facto non dicitur jejunium illis diebos, in quibus sumuntur plores refectiones, quamvis non manducentur carnes, ut patet in diebus Veneris, & Sabbati, io quibus ob facultatem sumendi plures refectiones ooo dicitur esse jejuoium, sed taotum abstinentia.

35 Post hæc emanavit alia ejusdem Pontificis Encyclica, io qua monentur Episcopi, ne faciles se præbeant in petendis a Sede Apostol. dispensationibos geoeralibus a jejunii disciplina pro oppidis & diœcesibus, sed prius coosulendos indicitur medicinæ peritiores, exquirendo ab illis, num morbus sit communis, ita ut nulla ætas libera & incolumis esse queat, adeoque ad præservationem a morbo multum conducere judiceut, si dispensatio a carnibus concedatur, tunc vero illas petant. Hæc, aliaque servanda ab Episcopis in re, clarius patebunt legenti ipsam eocyclicam, quam ideo hic suboectimus.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

Libentissime qoidem amplectimur, quæ nobis offeruntur occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferaris. Etenim Summi Pontificatus Dignitati, ad qoam Nos, licet immerentes, erecti fuimus, conjunctam esse intelligimos solicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarom argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ veteri Ecclesiæ instituto ac lege Fidelibus indicitur, supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & oollo modo consentaneum vobis, quos doctrinæ laude, Canooom, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess. 25. de Reform.* præcepit Episcopis omne stodium impendere, ut Fideles ipsorum coram tradiri magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canooibus præscribontor: *Ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primom Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. felic. record. ab Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (qood *libro primo Institutionum Nostrarum pro viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur*): in illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius aoctoritate interposita Quadragesimæ abstinentiam non observarent, minime ioqoam solvendos a jejunio, itaut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, ooo uoica vice, vespertina superaddita refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, Nos tem totam io examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis, hujusmodi controversiæ finem tribuere coostituimus, illudque decrevimus,

mus, ne ulla in posterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel Quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur, & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eamdem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt, & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constant ex Nostris Apostolicis Litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt: *Non ambigimus*, Alteræ vero: *In suprema*. Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus Quadragesimæ sive aliud jejunium præcipitur, nisi indicta scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac mandata vestra litteris Nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contenditis adducere populos vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis ac momenti, quemadmodum Nos opinamur, cum illæ vel ipsius legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plane, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellæ in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus, longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quæ Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarenrur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Litteræ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant, ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat. Et quidem Archiepiscopi litteræ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est, non quidem expeti, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset; sed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat. Quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; Illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus litteris delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent ac evertant.

Vix redditis Litteris, Archiepiscopus paulo post vitæ cursum absolvit. Itaque non immerito suspicamur, Responsa Nostra quæ Litteris continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis, nonnullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem Responsis usi sumus, quæ tradita prius Archiepiscopo Compostellæ a Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Litteras Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt. Idem contigit Responso, quod fecimus Archiepiscopo Compostellæ die octava Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archiepiscopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut quæ disciplina vestris in Diœcesibus tenenda sit, plane cognoscatis,

scatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

Venerabili Fratri Archiepiscopo Compostellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

Si Fraternitas tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ solicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur tandiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Litteras, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus Nostris Epistulis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. *Maii*, & 22. *Augusti*, quibus intra legitimos fines coerculmus invalescentem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem Nostram præsto habet. Quamquam igitur dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec otium, nec animus Nobis fuerit desfinire quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna caritate complectimur adeo observantissimus Romanæ Sedis Hispanus, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus: sic autem se habent.

„ I. Utrum, quæ in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?

„ Respondemus: Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum Epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

„ II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?

„ Respondemus: Non licere; sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ.

„ III. An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comestione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant? *Edicimus*, observandam iis esse.

„ IV. Quænam sint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?

„ Respondemus: Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas. Epulas interdictas, esse pisces, adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.

„ V. An præceptum de utroque Epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicus Quadragesimales complectatur? *Affirmatur* complecti.

„ VI. Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciatæ edere possunt ova, & lacticinia?

„ Rescribimus: Nihil in Nostris prænunciatis Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma; quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex ejusque sententia se gerant. Caveant autem ne inani quapiam excusatione sese saluros esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.

„ VII. Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?

„ Respondetur; Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: Illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata Responso expressis: Et alterum non permiscendi Epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

„ Habes, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud vos ex Nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad Oves sana doctrina imbuendas incedere Pastores queant. In istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam Religionem, nihil sibi tutum nisi e Divi Petri Cathedra acceptum reputantem, qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (ideoque ad te plurimum pertinet, qui illustris Archie-

chiepiscopi & Inquisitoris geris præcipuum munus), ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat differendi ambigendique modus; sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur; ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illuc promptè dirigi potest quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sane jejunii fines prætergressi & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, ne sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari Nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum; In posterum simul præcaventes quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ Nostræ pignus Apostolicam benedictionem peramanter impertiamur. Dat. &c. 8. Julii 1744.

Cum hæc ita se habeant, satis muneri Nostro fecisse videmur, ne illi (quibus licet carnes edere) cum jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul & carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium a Nobis deposcunt.

Siquidem advertimus jam multis abhinc annis non solum plures in qualibet Italiæ Urbe vestra auctoritate dissolvi a Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contenditis, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eadem abstinentia liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam Nobis affert sollicitudinem, eo quod deprehendimus certis testimoniis in quibusdam Regionibus Septemtrionis toto Quadragesimæ cursu lactis & ovorum usum libere permitti, quia per plures annos eamdem facultatem petierint, & ab hac Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis & ovorum consuetudo per Quadragesimam comprobetur. Præterea maxime facienda esse duximus ea verba Trid. Conc. *sessione* 25. *cap.* 18. *de Reform. Sicuti publice expedit Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat; sic frequentius legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum rerumque delectu petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

In Litteris Nostris Apostolicis, quas anno 1741. ad omnes Episcopos Catholicos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus, ea ratione, illisque verbis, quæ rursum hic subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrum sedulitatis & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio: Multitudini vero veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ non nisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadragesimali jejunio dispensationem toties quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alibi in more positum esse accipimus, esse postulandam.*

Porro Nos hanc normam secuti sumus, cum multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram Quadragesimali abstinentia immunem declaravimus. In primis Loci Episcopus id postulare a Nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minime permissæ fuerunt, si lactis & ovorum usus satis esse videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui solum consuevit, cum interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur, nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostra auctoritate soluta fuit, certos tamen dies

dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies quatuor temporum, vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum. Aliquando etiam indiximus abstinentiam feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas a Nobis tradita lactis & ovorum usum solum complecteretur. Postremo etiam conditionem semper addidimus, ne jejunii Lex unius per diem comestionis ullo modo violaretur, ac ne simul in mensa carnes & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri serio perpendimus, haud plane acquiescimus ob eam solicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo Loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil a ratione alienum, nihil inconsulto, ac temere faciamus. Hæreat pariter animo defixa Sancti Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *lib. 3. de consideratione cap. 4. Facitis hoc quia potestis: Sed utrum debeatis, quæstio est, & quomodo.* Attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe Locorum. Non enim alio pacto exerceri potest solicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac Diœcesum, nisi fides habeatur Episcopis a quibus illæ administrantur; sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutius, quam fieri possit, geratur, molestum vobis non sit animum iis advertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio tertio Prædecessore Nostro *cap. Consilium, de observatione jejuniorum*, inter causas legitimas solvendi abstinentiam a carnibus jejunii tempore, recenseri veram, & existentem reipsa ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, respondemus: Quod cum non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cum urgens necessitas exigit, supportare potes, & debes, ut majus periculum in eis evitetur.* Idem statuerant multo ante Innocentium tertium, Patres octavi Concilii Toletani *Canon. 9.* quod anno 653. celebratum fuit: *Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate diebus Quadragesimæ esum Carnium præsumpserit attentare, non solum erit reus Resurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione ..... Illi vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quam a Sacerdote permissum accipiant.*

Nemo est qui non intelligat hujusmodi causas satis esse, ut aliqui a jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur; non autem ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi eos morbos intelligamus, qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulo post verba faciemus; Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema senectute confectum?

Neque vero causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentia Quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si forte pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos, e quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii vero Patrimonio, ac divitiis satis superque abundant; Itaque si emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus suffragatur. Id afferunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus *capit. 9. libri tertii Nostrarum institutionum*, quas Bononiæ Typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentia Quadragesimæ Civitates, vel Diœceses, ubi exercitus versantur: eo quod Milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minime observant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad jejunium rite, religioseque suscipiendum, ut nempe Milites tanta virtute Temperantiæ permoti, ipsorum exemplum sequantur. Illud solum pro legitima causa in medium proferri potest, copias militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadragesimæ jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulo ante diximus, cum Pisces, & Ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro causa solvendæ abstinentiæ non adducan-

ducantur, nisi forte civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque in posterum, herbarum, olei, piscium, & ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Dioecesis ab instituto Quadragesimæ jejunio, ac temperantia liberari contendat. Quod si veras ac legitimas a Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimum percensebimus, quarum prima ex jure Canonico; altera vero ab ipsa rerum magistra experientia, deprompta est.

Innocentius tertius, quem superius nominavimus, *eodem cap. Consilium, de observatione jejuniorum*, Archiepiscopo Bracarensi postulanti, qua pœna plectendos judicaret illos, qui tempore Quadragesimæ a carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, ita ut plures fame enecarentur? Respondit his verbis: *Cum autem quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore, quo tantæ famis inedia ingruebat, quod magna pars Populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; Respondemus: Quod in tali articulo illos non credimus puniendos; Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur, quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur.* Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret a Sede Apostolica, tamquam ineptus, ac simplex haberetur. Sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maxime pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magna severitate inquirebantur illi, qui minime paruissent, licet talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur, nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur, uti nos fuse ostendimus in *decima quinta Nostrarum Institutionum libri primi*; sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem a Nobis congeri possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii tertii, tunc Quadragesimæ abstinentia solvi posse integram Civitatem, vel Dioecesim, cum reipsa non supperunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si revera in aliquo loco, neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte & ovis utantur; Si hæc autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen, edendæ facultas concedere-tur, interposita semper servandi jejunii conditione.

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret carissimo in Christo Filio nostro Ludovico Gallorum Regi Christianissimo, neque ullus ei præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis Jesu anno 1742. a Nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta a Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi, nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtus incolas, quando coram Deo id expedire judicasset: habitoque responso facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus incolis sui districtus, pro concessione exoravit. Pro Causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longe ab insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea regione facile corrumpuntur, aut a vermibus consumuntur. Re subinde mature discussa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis *die* 12. *Aprilis anno* 1742. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; Indulgentes necessitati Fidelium degentium in insulis regionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium in casu veræ & ineluctabilis necessitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut possent, & valerent cum Fidelibus populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indicta simul cum hujusmodi dispensatione observantia jejunii per unicam comestionem, onerataque prædictorum Præfectorum conscientia, si adamussim juxta præscriptum concessa facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam hæc

hæc funesta lues promanaret: id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solum in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem, nam ex ipso febres acutissimæ, ac mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremo multorum pectora adeo labefactavit, ut deinde gravissima mala provenerint. Alios quoque morbos hujus generis pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse, Medici scriptores luculenter testantur.

Itaque si Medicinæ professores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (uti Nobis accidit, cum adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superius commemoravimus, itaut nulla ætas libera & incolumis esse queat, & affirment, illis ipsis, qui inter Cives salvi & integri numerantur, eamdem perniciem imminere; id præterea conferre plurimum ad hujusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum ægrotantes, tum sani, a piscibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abstineant, si, inquam, res ita se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata, & in posterum probanda videtur, ut nempe Populus, seu Civitas integra a Carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet a consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter, ut quidquid revera senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit, in posterum nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur: quippe id necessarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant, (qua de re gravissime monendi a Vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent): cum vero pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac solicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremo si velint percurrere ea quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Auctores Medici Typis evulgarunt, facile deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui; & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis vero juvare plurimum, si sublatis carnibus, cum indicitur jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur. Demum advertent quam diligenter, accurateque scribant de pectoris incommodis, cum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facile suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientia a vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem, neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, & Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facile a Nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter quam servatis præmissis conditionibus dispensationis instantia ad Nos deferetur, non solum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, Nosque pariter ea molestia vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minime obsecundamus. Postremo vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam benedictionem Vobis, Populisque vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

Qui semel fregit jejunium, & eadem die sæpius comedit, si fregit jejunium esu carnium, peccat toties mortaliter, quoties iterum comedit carnes. *Communis*. Si vero fregit sola replicata refectione cum cibis die jejunii permissis, variant Doctores. Castropal. *tom.* 25. *par.* 2. §. 2. *num.* 8. Fagundez *præcept.* 4. *lib.* 1. *c.* 4. *num.* 8. & alii ab ipso citati, Diana *par.* 1. *tit.* 9. *resol.* 44. cum quatuordecim aliis ibi citatis, Mastrius *disp.* 14. *Theolog. moral. num.* 9. Reiffenstuel *Theol.* *mo-*

moral. tract. 10. *de præcept. Eccles. dist.* 2. *q.* 2. *num.* 20. Felix Potestas *loc. cit. num.* 2846. & alii, dicunt, non peccare mortaliter, nisi per secundam comestionem, non vero per tertiam, vel alias subsequentes. Et ratio istorum est, quia præceptum jejunii non obligat ad impossibile; posita autem secunda comestione, impossibile est, ut quis unica refectione contentus sit, adeoque peccatur tantum in secunda comestione, & non in aliis, quia statim ac illa posita, est violatum præceptum jejunii, & amplius non obligat. Medina autem, Maj. Montes. Covarruv. Molan. Silvester, Loth. & alii multi apud La Croix *loc. citat. num.* 1265. valde probabiliter tenent, peccare mortaliter, quoties iterum sumit plenam refectionem, quia per negationem aliarum refectionum adhuc obtineri potest notabilis mortificatio carnis, quæ est finis legis; Vivald. vero, Diana *resolut.* 53. Illsung *tom.* 4. *d.* 1. *n.* 43. dicunt, in aliis comestionibus post secundam, ne quidem venialiter peccare. At ipse La Croix *loc. cit.* recte dicit, tenendum esse cum communissima sententia, peccare saltem venialiter; quia est contra finem legis, qui est mortificatio carnis, & non esse plusquam veniale, docet cum aliis probabiliter Lessius *lib.* 4. *c.* 2. *n.* 17. (*a*)

38 Jejunium quamvis frangatur per iteratas veras refectiones, non frangitur tamen per alias sumptiones, non per modum cibi, vel refectionis; sed per modum medicinæ, vel potus. Sic non solum non frangit jejunium sumere ipsas formales medicinas, sed neque universaliter electuaria, seu confecta, cum principaliter non sumantur ut cibi, sed ut medicinæ. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *quæst.* 147. *art.* 6. *ad* 3. Item non frangit jejunium, qui ad confortandum stomachum debilem mane sumit offam, frustum panis, saccarum, & hujusmodi, vel extra tempus refectionis bibit quacumque de causa, (*b*) & addit bolum panis, amygdala, & hujusmodi, quia similia habent potius rationem medicinæ, ut videlicet noceat haustus, quamvis per accidens nutriant, ut observant communiter DD. apud Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *cap.* 1. *n.* 7. Sic pariter non 39
frangit jejunium bibere extra tempus refectionis quemcumque parum potum, etiam vinum, cerevisiam, mulsum, etiamsi fiat non præcise ad sedandam sitim, sed etiam aliqualiter ad sedandam famem, & nutriendum. Sic S. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *ad* 2. & alii passim cum Navarr. *c.* 21. *num.* 13. Laym. *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 1. *num.* 7. Castropal. *par.* 2. §. 2. *num.* 4. Tambur. *in Decal. lib.* 4. *cap.* 4. §. 2. *num.* 4. Diana *par.* 1. *tract.* 9. *resol.* 23. contra S. Antonin. Alens. Richard. Rosell. Silvestr. & alios, & ratio a S. Thoma, & aliis allata est, quia Ecclesia diebus jejunii pro-

Notæ Romani Theologi.

(*a*) R. P. Paulus Gabriel Antoine tractat. de Virtut. Moralibus, Append. quæst. 5. proponit: An toties quis peccet mortaliter, quoties die jejunii sumit refectionem iteratam: Et respondet: Non pauci affirmant. Quia juxta omnes toties quis peccat, quoties carnes comedit, quia præceptum abstinendi a carnibus est negativum. At præceptum abstinendi a pluribus refectionibus est etiam negativum: nam non præcipit unam refectionem, sed præcise plures refectiones prohibet. Ergo sicut peccatur per quasvis comestiones carnium, ita & per quamlibet, & singulas refectiones ultra unam. Præcepta enim negativa violantur non solum per primum, & secundum actum, sed etiam per quoscumque alios sequentes. Videsis & rationes alias, ab Auctore expositas, quæ potiores videntur rationibus Auctorum id negantium.

(*b*) Non est probata Theologis gravioribus Ferraris assertio, qua putat jejunii legem non violare, *qui extra tempus refectionis bibat quacumque de causa:* Nam si in fraudem legis jejunii bibat, & quidem frequenter, hoc est, si bibat non per modum potus, sive ad extinguendam sitim, & faciliorem digestionem procurandam, sed ad sensum famis eludendum, & ad nutritionem habendam, quæ ventris famem propulset, tunc contra legem jejunii agere, eamque violare videtur. *Legem enim violat, qui in fraudem legis aliquid facit*, ut ait S. Thom. *in* IV. *dist.* XV. *quæst.* III. *art.* 1. *ad dub.* 1. *num.* 17. de eo loquens, *qui potat extra horam unicæ comestionis, qui non dicitur bis manducare, & propter hoc nec statutum Ecclesiæ frangit, nisi in fraudem faciat: quia legem violat, qui in fraudem legis aliquid facit.* Itaque non adeo certum est, legem jejunii non infringere, qui extra comestionem quacumque de causa bibat, ut Auctor pronunciat.

prohibet ſolum ea, quæ per ſe ordinantur ad nutriendum corpus: potus autem quicumque purus per ſe non ordinatur ad nutriendum corpus, ſed potius ad ſitim extinguendam, naturam refrigerandam, cibi concoctionem adjuvandam; & quamvis vinum, cereviſia, mulſum per accidens aliquantulum nutriant, eorum tamen Eccleſia rationem non habuit, adeoque &c.

40 Jejunium non frangit, & licita eſt ſumptio Caffæi, Thæi, Salviati, & Cocholati in die jejunii, quando illa ſumuntur medicinaliter ad curandam infirmitatem realem; *Com-*
41 *munis*. Si tamen ſumantur non medicinaliter, variant Doctores, & maxime de Cocholato, quod jejunium non frangere abſque ulla limitatione tenent Hurtadus, Lopez, & plures alii apud Tambur. *tom.* 1. *pag.* 135. Leandr. *de præcept. Eccleſ. tract.* 5. *diſput.* 5. Dianam *par.* 12. *tract.* 6. *reſol.* 53. Idem tenet Henriq. *verb. Jejunium*, referens Urbanum VIII. oblatis ingredientibus, & in ejus conſpectu confecto cocholato, de illo guſtato dixiſſe eſſe, & manere potum. Idem etiam, ut teſtantur plures Doctores apud Illſung *t.*4. *d.* 1. *n.* 39. reſponderunt Gregor. XIII. S. Pius V. & Paulus V. Ipſis accedit conſuetudo, & timoratorum, doctorumque virorum Religioſorum uſus ſine ſcrupulo. Econtra plurimi alii cum Caſtropal. *loc. cit. p.* 2. §. 2. Boudeuvio *part.* 2. *quæſt.* 17. *in Ventilabro Medico Theologico*, Tambur. *loc. cit.* conſideratis ingredientibus, & vi nutritiva illius, docent frangere jejunium; Probabilior tamen, & ſecurior ſententia cum Leandro *de præceptis Eccleſiaſt. tract.* 5. *diſp.* 5. Diana *part.* 11. *tract.* 6. *reſolut.* 53. Felice Poteſt. *loc. citat. num.* 2877. Remigio, Eſcobar, & aliis, apud ipſos docet, cocholatum non frangere jejunium, ſi id, quod eſt cibi, miſceatur aquæ in minori quantitate; ita ut ſuperabundet aqua, quia tunc cum bibatur tenue, habet rationem potus, & potus ab Eccleſia non prohibetur; Si vero id, quod eſt cibi, miſceatur aquæ in majori quantitate, ita ut ſuperabundet cibus, tunc dicit frangere jejunium, quia cum tunc coquatur inſtar denſæ pultis, habet rationem cibi, & ſic videtur ab Eccleſia prohibita ejus ſumptio, eo vel maxime, quod in eo caſu valde opponitur fini præcepti Jejunii, qui eſt maceratio carnis, cum cocholatum ſimiliter ſumptum ſit præ ceteris cibis nutritivum, & elevativum ſpirituum vitalium, ut experientia patet. * Hinc etiam Benedictus XIV. *Inſtitution. Eccleſiaſt.* 15. §. 10. potum cocholati die jejunii tolerat; vix tamen admittit majorem longe citatum; nec omnino tolerat ſæpius eadem die iterare. *

Collatio, ſeu refectiuncula veſpertina etiam ad nutritionem ſumpta, eſt licita; *Communis*. 42
Pro qualitate tamen ciborum in hac veſpertina refectiuncula ſumendorum varia varii ſentiunt Doctores. Aliqui enim volunt, talem refectiunculam ſumendam eſſe in modico pane, & fructibus, ſeu herbis, & non in cibis proprie dictis, ut ſunt omnes piſces cocti, ova, lacticinia, legumina cocta, aliique cibi ſubſtantiales. Alii concedunt modicum caſei, butyri, lactis, pultis amygdalinæ, & hujuſmodi. Alii permittunt panem coctum cum amygdalis, ſeu coctum in aqua, aut alio liquore una ſimul cum ſale. Alii dicunt licere comedere parvos piſces. Alii concedunt omnis generis cibos, quorum comeſtio licita eſt in prandio die jejunii, modo ſervetur quantitas. Alii permittunt juſcula cocta ex cibis illis, qui liciti ſunt in collatione, v. g. ex vino, vel cereviſia, pane, herbis, fructibus, oleo, vel butyro condita. Alii docent in collatiuncula non eſſe attendendam qualitatem ciborum, ſed quantitatem tantum, adeo ut ex omnibus cibis, qui die jejunii licite poſſunt ſumi in prandio, etiam piſcibus, leguminibus, placentis, ovis, lacticiniis &c. in modica quantitate liceat ſumi etiam in veſpertina refectiuncula, ſeu collatione; Sic Cajetan. *verb. Jejunium cap.* 1. *in fine*, Marchant. *Tribunal. par.* 2. *tract.* 12. *tit.* 13. *q.* 3. *dub.* 1. & aliis citatis Bonac. *de legibus diſp. ult. punct.* 3. *q.* 1. quam ſententiam omnino probabilem, & tutam eſſe dicit Sporer *loc. cit. num.* 32. Unde in tanta varietate opinionum, ſalvo meliori judicio, dicerem ego ſervandam eſſe conſuetudinem, & praxim, quam in qualibet Regione, & Provincia ſequuntur Timorati. Et ratio eſt, quia, cum collatio, ſeu refectiuncula veſpertina non ſit ab Eccleſia univerſali instituta, ſed tantum a particularibus paulatim introducta, & tandem a S. Sede tolerata, eo modo ſumi debet, quo fuit in ſingulis Provinciis introducta, & a Timoratis recepta; Vide Sporer *loc. cit. a num.* 19. *ad* 32. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *a num.* 1297. *ad* 1303. ubi multa ad rem. 43

Sic etiam pro quantitate ciborum in hac veſpertina refectiuncula, ſeu collatione ſumendorum, varii varia ſentiunt. Aliqui enim concedunt ſolum tres uncias. Alii quatuor. Alii ſex. Alii octo. Alii rectius docent, non poſſe unam generalem pro omnibus quantitatem ſecun- 44

cundum pondus, & mensuram determinari, sed variam esse posse pro varietate personarum, & ætatis, complexionis, occupationis, item regionis calidioris, vel frigidioris; & equidem verissimum est: sine dubio enim plus indiget, & sumere potest homo provectæ ætatis, quam alius ætatis consistentis, homo pluribus occupationibus, vel laboribus exercitatus, aut continuis studiis deditus, aliisque negotiis fatigantibus caput, quam omnimode vacans; in primis enim spiritus magis deficiunt; item plus indiget, & sumere potest degens in regionibus frigidioribus, quam in
45 calidioribus. Ut autem aliqualis recta regula assignetur pro omnibus, varii dicunt probabilius modicam, & licitam sine scrupulo quantitatem pro collatione, seu refectiuncula vespertina censeri quartam, vel quintam partem cœnæ ordinariæ, quam quis alias spectata sua persona, ætate, conditione, occupatione, fatigatione, regione, ordinarie ad sufficientiam naturæ sumere solet; Regin. *tom.* 2. *lib.* 4. *num.* 185. Layman *loc. cit. num.* 9. Busemb. *lib.* 3. *par.* 2. *cap.* 3. *dub.* 1. La Croix *ibid. num.* 1299. Sporer *loc. cit. num.* 26. Filliuc. *tract.* 2. *p.* 1. *c.* 2. *qu.* 7. *num.* 33. dicens ita decisum fuisse in celebri Academia Theologorum, qui omnes in quartam partem consenserunt. Idem probat Escob. *E.* 12. *cap.* 3. *num.* 61. & alii. Et ratio est, quia etiam in aliis præceptis, ut auditione Missæ, recitatione Horarum, & hujusmodi, semper quarta pars censetur modica, & non notabilis (nisi totum esset valde notabile magnum) unde cum homo pro cœna ordinaria non ita magnam quantitatem comedere soleat, merito quarta, vel quinta pars cœnæ ordinariæ censeri potest quantitas modica, quam quis pro collatione, seu refectiuncula vespertina licite sumere potest. Verum salva omni debita reverentia, ultra quod allata ratio etiam in quartam partem prandii detorqueri posset, licet quarta pars cœnæ respectu cœnæ, aut prandii respectu prandii, dici possit modica; non tamen respectu collatiunculæ, & jejunii, quemadmodum perpendenti fit palam: unde arbitror ipse dicendum, quatuor, vel quinque uncias pro refectiuncula esse quantitatem servandam, nisi circumstantiæ superius recensitæ, vel consimiles aliter expostulent legitime: atque reminiscantur laxi, jejunium ad carnis passionumque mortificationem, peccatorum expiationem, & temporis acceptabilis salutem consequendam institutum esse, & nec tantillum prioribus Ecclesiæ temporibus fuisse in usu pro refectiuncula. Accedit nunc quoad supradicta, attendendam esse Apostolicam decisionem Bened. XIV. qui ad 2. dubium: *An quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur? Respondit non licere, sed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ*, ut patet in sua Encyclica Epistola data *sub die* 8. *Julii* 1744. & ad litteram adducta *sub num.* 35. Atque ad rem debent hic opportune observari, quæ novissime adduxit D. Alphonsus de Ligorio in sua *Theologia Morali lib.* 3. *tract.* 6. *cap.* 3. *de Præceptis Ecclesiæ dub.* 1. *sub num.* 1027. ibi: Hic notandum, quod nuper per quemdam Confessarium supplicatus fuit SS. Pontifex Benedictus XIV. ut explicaret, an revera liceret in serotina collatiuncula parum casei sumere, iis, qui in Quadragesima & Vigiliis sunt dispensati ad lacticinia? Pontifex supplicationem transmisit ad S. Pœnitentiariam, quæ sic rescripsit: *Sacra Pœnitentiaria optime conscia mentis Sanctitatis suæ, ex speciali auctoritate ejusdem respondet, non licere:* rationem afferens, quod illud *jejunantes* expressum in Bulla *Libentissime*, præfati Pontificis Benedicti XIV. (ubi dictum fuit, dispensatos ad carnes, vel ad lacticinia, *opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ meticulosæ conscientiæ*) intelligitur de rigorose jejunantibus quadragesimali jejunio, in quo tam carnes, quam ova & lacticinia vetantur.

Deinde dubium subortum fuit, an S. Pœnitentiaria illud: *optime conscia mentis &c.* dixerit ex sua interpretatione, vel ex proprio oraculo Pontificis? Idcirco idem Confessarius iterum Papam supplicavit ut ipsemet mentem suam explicaret. Venit Responsum, (quod ego ipse authenticum observavi, & nunc apud me est) in quo sic dicitur: *Sacra Pœnitentiaria de mandato SS. Domini, qui suis ipsis oculis retroscriptam Epistolam dignatus est legere, respondet, vera esse, & pro veris habenda, quæ constat ab eadem Pœnitentiaria fuisse rescripta. Datum Romæ in Pœn. die* 23. *Julii* 1756. Sic ille expresse ad litteram.

Tempus ordinarium sumendæ collationis, 46
seu refectiunculæ vespertinæ sine dubio est vespertinum, unde qui absque omni causa pro mero suo libitu illud commutat, sumendo mane collationem, & vespere prandium, seu cœnam, peccat saltem venialiter, quia pervertit receptam consuetudinem, & universalem uniformitatem Ecclesiæ; *Communis* cum

Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 11. *num.* 10. Si vero aliqua justa causa interveniat, v. g. copia negotiorum non permittentium sumptionem prandii in meridie, vel periculum infirmitatis, occasio itineris, & hujusmodi, nullimode peccat; Rursus *communis* cum Marchant. *Tribunal. p.* 2. *tract.* 2. *tit.* 3. *q.* 3. *dub.* 3. ubi sic præcise dicit: Ratio mihi clara est, quia si Mater Ecclesia cum comedente in meridie dispensat, ut collatiunculam vespere sumat ad confortationem, ne deficiat, in hoc condescendens humanæ infirmitati; potior sane dispensationis ratio est in eo, ut qui in die iter agat, aliudve negotium commode exerceat, ad vesperam usque suam cœnam transfert, & mane collatiunculam sumit; & in eo est majus periculum deficientiæ. Ubi igitur eadem ratio militat, idem omnino secura conscientia concludi existimo. Et hæc praxis communi usu timoratorum in dies confirmatur.

47 *Hactenus ille*; Immo Reginald. *lib.* 4. *num.* 186. Mastrius *in Theolog. Moral. disp.* 12. *n.* 8. J. Sanch. *disp.* 53. *num.* 2. Tamb. *loc. cit.* §. 3. *n.* 10. Sanchez *dub.* 27. Azorius, & quidam alii probabile esse censent, talem nec venialiter peccare, quamvis sine speciali causa differat prandium ad noctem, dummodo sumat refectiunculam hora consueta prandii, & non prius, nisi adsit alia justa causa. Et ratio istorum est, quia, dicunt ipsi, talis modus jejunandi neque ex toto, neque ex parte solvit substantiam jejunii. Quinimmo talis modus jejunandi magis conducit ad finem jejunii; qui est mortificatio carnis, unde & olim in Ecclesia primitiva refectio sumebatur ad vesperam in Quadragesima, & ad horam nonam, quæ est tertia post meridiem in aliis jejuniis, ut patet ex adductis sacris Canonibus, & Patribus *sub n.* 15.

48 Tempus ordinarium comestionis, seu prandii in die jejunii, scilicet horam sextam proximam meridiei notabiliter, v. g. per unam, vel alteram horam anticipare absque justa causa, volunt varii graves Auctores esse peccatum mortale, quia notabili anticipatione refectionis ante horam determinatam notabiliter violatur jejunium; *arg. cap. Solent* 47. *dist.* 1. *de consecr.* ubi olim præveniens reficiendo horam vespertinam in Quadragesima non censebatur jejunare, ibi: *Qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur Officium*; Sic Navarr. *in Manual. c.* 21. *num.* 27. Marchant. *in Tribunal. par.* 2. *tr.* 12. *tit.* 3. *q.* 2. Covarruv. Paludan. Cajetan. Sancius, & alii. Communior tamen, & probabilior sententia tenet, non esse peccatum mortale, sed veniale tantum, etiam notabiliter, & sine justa causa prævenire dictam horam refectionis, seu prandii. Et ratio est, quia sic non violatur substantia præcepti jejunii, sed solum circumstantia quædam accidentalis & secundario requisita ad jejunium Ecclesiasticum; Sic Innoc. Angel. Tolet. Medina, & alii cum Lessio *lib.* 4. *de just. & jur. cap.* 2. *num.* 13. Layman *loc. cit. num.* 70. 71. 72. & plurimis citatis Diana *part.* 1. *tract.* 9. *resol.* 33. Reiffenstuel *Theol. mor. loc. cit. num.* 33. Busembau, & la Croix
loc. cit. num. 1278. & alii passim. Si autem 49
aliqua justa causa subsit, ut si iter sit ineundum, si Hospites dimittendi, si Concio habenda, lectio frequentanda, aliudve negotium in meridie, & hujusmodi, nullum erit peccatum
ne quidem veniale; *Communis*. Sicuti nullum 50
est peccatum in privilegiatis, ut in Religiosis, qui per privilegium, etiam sine causa possunt una hora anticipare; La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1277. Tamburin. *cap.* 4. §. 4. *num.* 3. Stephan. *tom.* 1. *d.* 5. *num.* 121. & alii passim.

Prandium, seu refectionem interrumpere, 51
vel dividere in die jejunii sine justa causa non
licet; *Communis*. Justa tamen interveniente 52
causa, ut paupertas, officium, negotium, licet; *Communis*. Si enim interveniat *paupertas*, qualis est eorum, qui ostiatim mendicant, & omnium aliorum, qui non habent, quo unica refectione sufficienter reficiantur, utique poterunt isti refectionem suam interrumpere cum intentione continuandi, ubi novam eleemosynam invenerint, & novum cibum habuerint. Sic si interveniat *officium*, quale est eorum, qui tempore prandii ministrant, vel legunt ad mensam, isti possunt sumere cibum etiam in magna quantitate, per horam circiter ante prandium suum, & postea hoc complere expleto suo servitio, & officio. Item si interveniat *negotium*, quale est eorum mercatorum, qui refectione, seu cœna nondum finita ob occurrentes emptores, alias apud se non empturos, discedere coguntur a mensa nondum plene & sufficienter saturati; isti enim, confecto negotio, reverti possunt ad eam refectionem finiendam præsertim intra modicum tempus, v. g. unius horæ; censetur enim moraliter una refectio propter intentionem; *Communis*.

Sic non peccat, qui inter prandendum gar- 53
rit, nugatur, nova nuntia legit, & hujusmodi, si tempus refectionis non excedit duas ho-

horas, quia ordinarie tantum temporis conceditur refectioni sumendæ, nec censentur tunc
54 partes moraliter dividi. Item si quis finierit prandium, & plicaverit mappulam, cum proposito nihil amplius comedendi, seu surrexerit e mensa, etiam gratiis actis, potest intra quadrantem circiter, mutata voluntate, iterum assidere, & comedere, quia moraliter
55 censebitur una comestio. Item, qui mensam relinquit in uno loco intendens absolvere in alio, ubi expectatur, non peccat saltem graviter, dummodo prandium non excedat duas horas, nec intervallum quadrantem circiter, quia diversitas locorum non videtur hic ad rem facere, præsertim ubi id requirit hone-
56 stas. Prandium protrahi potest licite ad duas horas, non autem ultra; Tamburin. *lib.* 4. *c.* 4. §. 2. *n.* 15. La Croix *loc. cit. num.* 1283. Fagundez, & alii passim.

57 Qui mane culpabiliter sumpsit jentaculum æquivalens refectioni, tenetur illo die abstinere a refectione. Et si jentaculum sumptum modicum fuerit, tenetur abstinere a collatione; Sanch. *in Consil. lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 28. *n.* 8. La Croix *loc. cit. num.* 1286. Castropal. *tom.* 25. *par.* 2. §. 3. *num.* 5. & alii passim. Et ratio est, quia, etsi jejunium factum sit ipsi impossibile quoad circumstantiam temporis, potest tamen servari quoad alia, & ideo, si iterum comedat, quasi nihil mane sumpsisset,
58 incurrit novum peccatum. Qui inculpabiliter per inadvertentiam sumpsit mane jentaculum sufficiens ad prandium, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem, quia habuit unam plenam refectionem, & æque nutritus est, sive sciens, sive nesciens jentaverit; Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *c.* 1. *num.* 14. La Croix *loc. cit. num.* 1285. Less. *lib.* 4. *c.* 2. *dub.* 3. *n.* 18. & 19. Diana, Castropal. & alii plures contra Paludan. Vivald. Fagund. & alios, volentes posse illum adhuc prandere, quia, cum sit factum ex ignorantia jejunii non computatur pro prandio.

59 Qui iter facturus mane prandet, & postea rebus mutatis iter non agit, non potest amplius illo die prandere, sed solum vesperi sumere collationem; Sic Doctores citati *numero anteced.* propter eandem rationem, contra J. Sanch. *disp.* 53. *num.* 2. & 6. & alios volentes posse illum iterum prandere, ac si nihil
60 sumpsisset. Qui post prandium sumpsit aliquid cibi, tanto minus debet postea sumere in refectiuncula vespertina; Et si quasi ad tempus ipsius refectiunculæ vespertinæ sumpsit cibum æquivalentem ad collationem, debet illo die omnino ab ipsa abstinere, quia prior comestio censetur fuisse collatio; *Communis*.

Qui frangit jejunium multiplici præcepto 61
ex eodem motivo imperatum, unicum tantum specie & numero peccatum committit. Unde quia Ecclesia ex eodem motivo formali Temperantiæ præcipit jejunium in Quadragesima, in quatuor Temporibus, & in Vigiliis, si Vigilia, v. g. S. Mathiæ occurrat in Quadragesima, & quatuor Temporibus; quamvis tria sint Ecclesiastica præcepta jejunii pro eadem die, ejus tamen transgressio non erit nisi unicum specie & numero mortale peccatum, gravius tamen, adeoque ea circumstantia non erit necessario in Confessione exprimenda; *Sic communis Doctorum*. Et ratio est, quia licet tali die sit obligatio jejunandi ex tribus præceptis, illa tamen tria præcepta sunt tantum materialiter diversa, sed formaliter unum tantum, cum omnia respiciant eandem Virtutem Temperantiæ, & obligent ad jejunium ex eodem motivo Virtutis Temperantiæ. Peccata autem non multiplicantur numero ex multiplicitate præceptorum, quando respiciunt eamdem Virtutem, sed solum, quando respiciunt diversam Virtutem, & diversum finem. Et sic in simili, qui non audit Missam in Festo de præcepto, occurrente in Dominica, non committit nisi unum mortale peccatum. Et sic Religiosus professus, ac simul in Sacris constitutus non committit duplex peccatum propter duplex Votum violatum, nempe Votum Castitatis Religiosæ, & Votum Castitatis Sacro Ordini annexum, cum talia Vota non sint distinctæ speciei, & sic de aliis consimilibus, ut patet ex dictis in titulo de peccatis.

Idem propter eamdem rationem probabilius 62
est dicendum de Franciscanis non jejunantibus feria sexta Quatuor Temporum cadente in Vigilia, & Quadragesima; quia jejunium feriæ sextæ in Regula eodem plane fine & motivo Temperantiæ præcipitur Franciscanis, quo ab Ecclesia præcipitur omnibus fidelibus, adeoque licet Franciscani non jejunantes tali die quatuor transgrediantur præcepta, non committunt tamen nisi unicum specie & numero peccatum, quamvis gravius; Sic contra Vasquez, Navarrum, Gonetum, & quosdam alios tenent expresse Marchant. *Tribun. part.* 1. *tractat.* 3. *titul.* 3. *quæst.* 4. Sporer *tom.* 1. *Append. ad tertium præceptum Decalog. sect.* 4. *num.* 44. Henno *tom.* 1. *tract.* 1. *disput.* 1. *quæst.* 11. *conclus.* 1. cum Herincx ibi citato, & probabilius Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *cap.* 6. *num.* 3744. & alii. Nec va-

let cum adversariis dicere, quod Franciscani voveant Regulam, & consequenter jejunium feriæ sextæ in eadem Regula contentum, adeoque peccent etiam in tali casu contra Religionem, eo quod violent Votum. Non valet, inquam, quia licet Franciscani voveant servare Regulam, dicendo in actu Professionis: *Voveo, & promitto ..... servare Regulam Fratrum Minorum &c.* non tamen vovent omnia contenta in Regula servare tamquam vota, sed eo modo, quo in Regula proponuntur. At vero non omnia contenta in Regula proponuntur servanda ut Vota, sed aliqua quidem ut vota, nempe tria essentialia: *Vivendo in Obedientia, sine proprio, & in Castitate*; alia ut nuda præcepta, inter quæ est etiam præceptum jejunii feriæ sextæ, & utriusque Quadragesimæ, & alia ut consilia tantum; Et ratio est, quia si vovendo servare Regulam voverent servare tamquam vota omnia contenta in Regula, tenerentur ex Voto servare nedum præcepta, sed etiam consilia contenta in Regula, quod nullimode est dicendum, cum ne unus quidem Franciscanus hanc obligationem agnoscat; Tum quia, si Franciscani ex quo voveant servare Regulam, sub duplici peccato tenerentur jejunare feria 6. etiam sub duplici peccato, nempe ratione præcepti, & ratione voti, tenerentur ad omnia omnino Regulæ præcepta, sicque melius esset, ut advertit Herincx allegatus, & sequutus ab Henno *loco citat.* ut omnia contenta in Regula essent mere Vota, & non præcepta, quia tunc Franciscani aliquid transgrediendo non committerent nisi unicum peccatum; tum quia Summi Pontifices qui Franciscanorum Regulam accurate examinarunt, declararunt in ipsa contineri solum 25. præcepta obligantia, & nunquam de hac duplici illius obligatione mentionem fecerunt. Unde non videtur imponenda, cum sit valde grave onus sine sufficienti fundamento, ut recte advertit Henno *loc. cit.* Notari tamen debet, quod dum dicitur, cadente Feria sexta Quatuor Temporum in Vigilia, & Quadragesima Franciscani non jejunantes tali die, quatuor transgrediantur præcepta, id intelligitur de Fratribus Minoribus, qui annum vigesimumprimum excesserunt, non autem de iis, qui hujuscemodi annum nondum expleverunt; quia licet Fratres Minores a Regula obligentur ad jejunia Feriæ sextæ, & Quadragesimæ, (ut etiam a Festo Omnium SS. usque ad Nativitatem Domini) tamen non obligantur vi Regulæ ad jejunia Vigiliarum, & Quatuor Temporum; eo quia Regula de iis non loquitur, sicut patet capit. 3. ejusdem Regulæ; Unde minores ætate 21. annorum contra unum duntaxat Regulæ præceptum, scilicet Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ, ut a Regula impositæ in dicto casu facerent non jejunando. Diximus Feriæ sextæ, vel Quadragesimæ, eo quia tali tempore Feria sexta, & Quadragesima prout sunt a Regula pro uno eodemque præcepto confunduntur, sicut consideranti est obvium; & ideo dictum est supra, quod quatuor transgrediantur præcepta; alias debuisset dici quinque transgredi præcepta.

Aliter autem esset dicendum de eo, qui violavit statuto die jejunium ab Ecclesia præceptum, a Superiore ex obedientia sibi mandatum, a Confessario sibi pro pœnitentia Sacramentali impositum, & ad quod se ex speciali voto obligavit: Tunc enim concurrerent quatuor quasi leges formaliter diversæ respicientes diversos fines, & virtutes, adeoque per unam physice dicti jejunii violationem contraheret quatuor specie diversas malitias in Confessione explicandas, dicendo, violavi jejunium ad quod graviter obligabar ratione præcepti Ecclesiæ ex motivo temperantiæ, ratione mandati Superioris ex motivo obedientiæ, ratione impositionis Confessarii ex motivo pœnitentiæ, & ratione specialis voti ex motivo Religionis; Sic Sporer *loc. cit. num.* 44. La Croix *lib.* 5. *n.* 135. & alii. 63

Qui violat jejunium uno die per comestionem carnium, & altero per comestionem lacticiniorum, aut ovorum, peccat duplici specie distincto peccato, adeoque in Confessione utraque prout est violatio est distincte explicanda, quia violatio jejunii per comestionem carnium distinguitur specie a violatione per comestionem lacticiniorum, aut ovorum. Item qui frangit jejunium uno die per comestionem carnium, & altero per multiplicem comestionem in piscibus, peccat duplici specie peccati, adeoque non sufficit dicere in Confessione *duobus diebus violavi jejunium*, sed debet dicere, quod uno die violavit per comestionem carnis, & altero per multiplicem comestionem in piscibus: Violatio enim per comestionem carnis distinguitur specie a violatione per multiplicem comestionem; *Comm.* 64

Qui unico voluntatis actu deliberate statuit non jejunare per totam Quadragesimam, seu singulis diebus Quadragesimæ, non committit tot numero peccata, quot sunt dies Quadragesimæ, sed unum tantum numero, gravius tamen, & sufficit quod in Confessione di- 65

dicat: *habui deliberatam voluntatem frangendi jejunium per totam Quadragesimam*. Et ratio est, quia hujusmodi distinctio numerica objectorum nempe omnium dierum Quadragesimæ est tantum materialis, cum actus hic, aut intentio frangendi jejunium singulis diebus Quadragesimæ respiciat omnino illa jejunia per modum unius solius objecti formalis, totalis, & adæquati. Quamvis ceteroquin singula illa objecta possent dare illi actui, seu illi intentioni deliberatæ completam malitiam, tamen ut conjunguntur, atque ab actu seu intentione respiciuntur per modum unius, conferunt actui, seu intentioni simul unam solam malitiam, graviorem tamen. Si autem postea dictam deliberatam voluntatem executioni mandaret, tot committeret peccata numero distincta fractionis jejunii, quot violaret dies jejunales. Et ratio est, quia obligatio jejunii fertur super totam Quadragesimam, & singulos dies divisim, adeo ut jejunium cujuslibet diei sit in distincto per se præcepto, adeoque quot jejunalibus diebus non jejunaret, tot committeret numero distincta peccata mortalia ob multiplicatam omissionem externam præcepti jejunii.

66 Qui statuta die non jejunavit, sive inculpabiliter, sive culpabiliter, non tenetur postea jejunare alio die sequenti. Et ratio est, quia cum jejunium sit statutæ diei alligatum, semel ac violatum est tali die, amplius servari non potest, nec consequenter debet: Censetur enim statuta talis dies ad finiendam obligationem, adeoque fracto tali die jejunio, cessat jejunandi obligatio. Aliter autem esset dicendum, si dies esset statuta ad implendum Votum, seu pœnitentiam Sacramentalem, & ad non differendam obligationem, ut si quis vovisset jejunare feria sexta, & Sabbato unius hebdomadæ, seu id ei fuisset pro pœnitentia Sacramentali impositum; tunc enim cum dies sit solum statuta ad non differendam obligationem Voti, seu pœnitentiæ Sacramentalis, si jejunium statutis diebus violetur, aliis similibus diebus alterius hebdomadæ erit servandum. *Communis*. Unde sequitur ex dictis, quod si quis vovisset ex devotione jejunium uno integro determinato anno V. Gr. toto anno Jubilæi, & prætermitteret aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, non teneretur ea altero anno supplere propter rationem nuper assignatam; at si vovisset jejunium pro uno integro anno, non intelligendo determinate annum A, vel B, sed intelligendo tantum tot jejunia quot sunt dies in anno, prætermittendo aliqua jejunia sive culpabiliter, sive inculpabiliter, teneretur ea supplere propter rationem oppositam item assignatam: verumtamen non teneretur supplere dies Dominicos ob dicta n. 20. & 22. nisi vovens ad id expresse intellexisset se obligare. Item si quis vovisset jejunium v. g. quolibet die Sabbati ob devotionem B. M. V. quoties pro tali die jejunii impedimentum occurrat, non tenetur prævenire, seu anticipare jejunare; siquidem vovens ad illam determinatam diem se obligavit, jejuniumque alligavit; At si vovisset jejunium pro aliquo tempore determinato solum ex intentione ne ultra illud tempus differatur jejunium, poterit anticipare jejunio satisfacere; eo quia intentio fuit ne ultro differatur; non vero ne citius onus adimpleatur, immo tenetur prævenire, seu anticipare satisfacere, si quandoque prævideat superveniens impedimentum, eo quia votum fuit, ut diximus, ad non, & ultro differendam, non vero ad finiendam jejunii obligationem; ac id sive culpabiliter, sive inculpabiliter non præstando, adhuc teneretur supplere postea ob eandem rationem, ut jam constat supra. Vide etiam num. 22.

Peccant mortaliter non solum ipsi, qui jejunium frangunt, sed etiam qui ad frangendum jejunium aliis proxime cooperantur, inducunt, aut cum possint, & debeant, non impediunt, ut Patres, & Matres familiæ, Domini, Superiores, & hujusmodi die jejunii suis Domesticis cœnam, vel carnes sine legitima causa excusante ministrantes. Item Caupones seu Tabernarii in locis Catholicis carnes, vel cœnam ministrantes iis, quos sciunt a jejunio non excusari, & quando sine suo gravi incommodo, & spe fructus recusare possent. *Communis*. Regula enim generalis est, quod non solum peccant, qui præceptum transgrediuntur, sed etiam qui causa sunt, ut illud absque legitima causa alii transgrediantur. 67

Jejunium ex voto, vel præcepto majoris est meriti, quam ex mera electione vel consilio; eo quia hoc habet meritum solius temperantiæ, ex voto autem habet etiam meritum Religionis, & ex præcepto etiam meritum obedientiæ; & licet votum, atque præceptum necessitatem inducant, non quidem coactionis, sed obligationis erga Deum, hæc tamen plenam executionis libertatem linquit incolumen, ut est manifestum. 68

Jejuniorum observantia Episcoporum vigilantiæ potissimum a Concilio Tridentino commendata fuit. Benedictus XIV. tom. 1. Consti- 69

70 ſtitut. 130. incip. *Libentiſſime*, §. 1. Jejunii diebus unica comeſtio ſervari debet ab iis etiam, quibus ob peculiares cauſas permittitur eſus carnium, ovorum, & lacticiniorum. Idem Conſtitut. 19. incip. *Non ambigimus*, §. 4. &
71 Conſtitut. 99. incip. *Si Fraternitas*, §. 1. Amplia, ſive diſpenſatio fuerit perſonalis, ſive generalis pro integra Civitate, aut Loco, ſive Univerſitate. Idem Conſtitut. 27. incip. *In Suprema*.
72 Jejunii diebus epulæ licitæ cum vetitis non ſunt apponendæ, non obſtante diſpenſatione ſuper qualitate ciborum. Idem cit. Conſtitut. *Non ambigimus*, §. 4. & cit. Conſtitut. *Si Fra-*
73 *ternitas*, §. 1. In veſpertina refectioncula carnes non ſunt apponendæ. Idem cit. Conſtitut.
74 *Si Fraternitas*, §. 1. Horæ etiam jejunantibus præſcriptæ ſervari debent. Idem *ibid*.
75 Quæſtiones de jejonio cum eſu carnium jungendo, Pontificis lege dirimuntur in cit. Con-
76 ſtitut. *Libentiſſime*, §. 3. Aliæ quæſtiones deinde exortæ ſolvuntur per organum Pœnitentia-
77 riæ Apoſtolicæ. Idem *ibid.* §. 5. Aliæ vero per Litteras in forma Brevis ſolutæ fuerunt. Idem *ibid.* §. 6. Conſtitutiones de jejunio editæ, quomodo intelligendæ; interrogatus Pontifex ipſe in Conſtitutione 55. incipiente: *Cognovimus*, ſic præciſe reſpondit: *Reſpondemus igitur poſtulato tuo, Nos in iiſdem Litteris definiendum non ſuſcepiſſe, an qui Eccleſiaſtica auctoritate ab jejunio excuſantur, non ſolum vetitis cibis uti, ſed juſſæ pariter veſpertinæ abſtinentiæ fines egredi queant; Præcipimus autem Epiſcopis, eorumque delegatis, ut nemini veſcendi carnibus, aliiſque cibis vetitis veniam tribuant, niſi ſub gravi, imperata ſimul unicæ comeſtionis norma, ita univerſale iſtud præceptum pro tua ſpectatiſſima vigilantia Gregi tuo indicendum jubeto. Sic expreſſe* reſpondit Archiepiſcopo Valentiæ die 12. Maii 1742. in cit. Conſtitut. *Cognovimus*. Ubi, ut vides, quæſtionem in abſtracto definire non intendit, ſed præſcribere Legem concedendæ diſpenſationis.
78 Jejonii leges æque obſervandæ ſunt tempore Quadrageſimæ, ac cæteris jejonii diebus per
79 annum. Idem cit. Conſtitut. *Si Fraternitas*. §. 1. Jejunii Leges ſervandæ ſunt, non obſtante diſpenſatione quoad qualitatem ciborum, in vim Bullæ Cruciatæ. Idem Conſtitut. 88. in-
80 cip. *Quoniam*, §. 6. Jejunii diſpenſatio per alia opera pia compenſari debet. Idem cit. Conſtit. *Non ambigimus*. Vide ſupra, ubi allata eſt dicta Conſtitutio una cum aliis.
81 Jejunii Eccleſiaſtici leges, necnon naturalis ante ſumptionem Euchariſtiæ, ſunt a Græcis ſervandæ. Idem Conſtitut. 57. incip. *Etſi Paſtoralis*. §. 6. Jejunia, & vigilias Eccleſiæ La- 82
tinæ obſervare non tenentur Italo-Græci ſervantes jejunia Orientalis Eccleſiæ. Idem *ibid.*
§. 9. Jejunia Eccleſiæ Græcæ obſervari debent 83
a Monachis Ruthenis Ordinis S. Baſilii. Idem Conſt. incip. *Inter plures*. Jejunium in Sabba- 84
tis Quadrageſimæ excepto Sabbato ſancto, non præcipitur Græcis, ſed tantum abſtinentia a carnibus. Idem cit. Conſt. *Etſi Paſtoralis*. §.
9. Jejunium Sabbati in Jubilæis, vel alias in- 85
dictum, in alium diem transferri conceditur pro Græcis. Idem *ibid.* Jejunium frangi a Sa- 86
cerdote utente Sacris indumentis, quibus alius eodem die uſus fuerit, inepta eſt quorundam de vulgo apud Græco-Melchitas opinio. Idem Conſtitut. 87. incip. *Demandatam*, §. 8.
Jejunii præceptum ante ſumptionem Eucha- 87
riſtiæ non eſt juris Divini, ſed Eccleſiaſtici. Idem tom. 2. Conſtit. 3. incip. *Declaraſti Nobis*.
Ad confirmanda quæ diximus ſupra n. 26. 88
affertur ſequens Encyclica Benedicti XIV.

Lettera Circolare della Santità di noſtro Signore Benedetto Papa XIV. agli Arciveſcovi, e Veſcovi dello Stato temporale Pontificio ſopra la Vigilia di S. Mattia, che in queſt' anno 1751. cade nell' ultimo giorno del Carnevale.

BENEDICTUS PAPA XIV.

SOtto il giorno primo di Gennajo del 1748. ſpedimmo una Lettera Circolare a tutti gli Arciveſcovi, e Veſcovi nel noſtro Stato temporale Pontificio, per porre il dovuto riparo a tre graviſſimi inconvenienti, che pur troppo ſuccedevano nel tempo del Carnevale. Il primo era quello, che nell' ultima notte di Carnevale tanto s' inoltravano le veglie, i balli, ed i giuochi, che s' intaccava il principio del primo giorno di Quareſima; in tal maniera, che ſuccedeva alle volte il vedere, che dal ballo, dal giuoco, e dalla veglia partendo le perſone, andavano a dirittura, benchè ſenza maſchera al volto, con gli abiti però, co' quali ſi erano maſcherati, alla Chieſa per ſentire la Meſſa, e prendere le Ceneri portandoſi dipoi a Caſa, e dormendo nel proprio Letto per lo meno tutta la mattina del primo dì di Quareſima. Il ſecondo inconveniente era, che in alcuni luoghi dello Stato temporale Pontificio permettevaſi l' uſo della maſchera anche ne' giorni di Venerdì, e negli altri feſtivi di precetto. Il terzo inconveniente era,

era, che anche nella mattina delle Feste in alcuni luoghi dello stesso Stato, ed anche ne' dopo pranzi nel tempo de' Vesperi, e della Dottrina Cristiana, permettevasi a' Saltimbanchi il fare il loro mestiere nelle Piazze, e pubbliche Contrade. Dammo i dovuti ripari a' predetti scandali nell'accennata Lettera, che è la 45. nel tomo 2. del nostro Bollario: e quanto in essa fu ordinato, viene anche oggi da Noi pienamente confermato, inculcandone l'osservanza ai Cardinali Legati, ai Governatori dello Stato, ed a ciaschedun Vescovo nella sua Diocesi.

Questo però non è il sol motivo, per cui abbiamo creduto dover da Noi spedirsi la presente nostra Lettera Circolare. Se ne aggiunge un altro, che risguarda l'anno corrente, cioè il Carnevale di quest' anno 1751. nel di cui ultimo giorno cade la Vigilia col digiuno di S. Mattia Apostolo: ed acciò ciascheduno de' Vescovi del nostro Stato resti pienamente informato soggiugneremo quanto in appresso, informando di quanto è seguito in questo proposito.

Prima che incominciasse l'anno corrente 1751. da varie parti anche remote dall'Italia, ci sono arrivate Lettere di vaj Vescovi, e Prelati, che considerando cadere in quest' anno la Vigilia di S. Mattia con digiuno nell' ultimo dì del Carnevale, dopo averci esposto, che sarebbero stati inevitabili, ed anche pubblici, e forse ancora comuni gli scandali della violazione del digiuno, sapendosi pur troppo, non avere la baldanza Carnevalesca veruu ritegno, particolarmente nell'ultimo giorno, e nella notte dell'ultimo giorno del Carnevale; proponevano il seguente temperamento, di trasportare in quest'anno la Vigilia di S. Mattia, anticipandola nel Sabbato precedente, ultimo giorno della settimana di Sessagesima; appoggiando questo loro temperamento all'opinione di alcuni Autori, che insegnano, potere il Vescovo colla sua Ordinaria autorità nella sua Diocesi, concorrendovi una grave, e legittima causa, trasportare da un giorno all'altro i digiuni, ed anche le Feste di precetto, ed individualmente potere colla stessa sua autorità ordinaria, pel timore di Scandali, e della pubblica violazione del precetto del digiuno, cadendo la Vigilia di S. Mattia nell'ultimo dì del Carnevale, trasportarla al Sabbato precedente.

Non credemmo di dover trascurare la sopradetta instanza, o di darcene per non intesi, lasciando all' acqua libero il corso senza mettervi riparo: essendo Noi, per la notizia, che abbiamo delle intemperanze Carnevalesche, pienamente persuasi, che lasciando le cose come sono, e non pensando a qualche temperamento, il digiuno ingiunto nella Vigilia di S. Mattia, sarà negletto, e forse anche pubblicamente, e che volendosi gastigare i delinquenti, non caderà il gastigo, che sopra alcuni pochi miserabili, restando immuni le persone potenti, o perchè vi sarà modo di fare, che le loro mancanze non arrivino alle orecchie de' Superiori, o perchè anche giungendo i fatti alla loro notizia, non lascierà la prudenza della carne di suggerir loro, che non cumple per simili cose prendere impegno, e guastare la buona corrispondenza, tanto necessaria pel buon governo, colle persone potenti del Secolo; e però rispondemmo come in appresso.

Primo, non essere timor panico, ma ben fondato, che cadendo in quest' anno il digiuno colla Vigilia di S. Mattia nell' ultimo dì del Carnevale, sarà dispregiato e negletto.

Secondo, non essere cosa nuova che, concorrendo una legittima causa, si trasportino la Vigilia, ed il digiuno a qualche altro giorno antecedente. Ciò si vede nella Vigilia della Festa di S. Giovanni Battista, qual Vigilia cadendo nel Giovedì del Corpus Domini, il digiuno si anticipa nel Mercordì precedente, giusta la Costituzione *Cum evenire*, la 232. del Pontefice Urbano VIII., senza che nel detto Mercoledì si faccia veruna menzione della Vigilia nell'Officio, o nella Messa, giusta il Decreto della Congregazione de' Riti, approvato dalla santa memoria di Clemente XI., ch' è il 9. del suo Bollario fra i Decreti della detta Congregazione. Ciò pure si vede nella Festa solenne di qualche Santo principale Protettore della Città, e Diocesi; imperocchè se nel dì della Festa cade qualche digiuno, questo si trasporta al giorno precedente, come ben osserva il Cardinal Gaetano *nella sua Somma in verb. jejunium*, *Quo ad tertium* §. *De rationabili*, e vanno proseguendo, coll'allegare altri concordanti, il Sanchez *lib.* 5. *Consilior. c.* 1. *dub.* 5. *n.* 27., il Leandro *Oper. Mor. part.* 3. *tract.* 5. *disp.* 10. *quaest.* 39.

Non parlammo del caso, in cui cadendo questa Festa solenne nel Lunedì, ed avendo questa Festa Vigilia e digiuno, si trasporta il digiuno al Sabbato precedente, secondo il Testo della Decretale nel *cap. Ex parte*, *de observantia jejuniorum*, sapendo Noi, che per altri superiori motivi, e per confondere l' Eresia de' Manichei, che inimici della vera Ri-

sur-

surrezione di Cristo, in disprezzo d' essa digiunavano la Domenica, fu dalla Chiesa Cattolica proibito a' suoi seguaci il digiuno nella Domenica, come ben osserva il Silvio *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 147. *art.* 5. *quæst.* 8. ma considerando gli altri sopradetti casi, riflettemmo in terzo luogo, che, se si anticipava il digiuno per far solennizare la Festa con una proporzionata allegrezza, esclusa la mestizia del digiuno; con molta maggior ragione potevasi anticipare il digiuno, per non esporlo al pericolo d' una scandalosa, e pubblica, e quasi comune irriverenza: tanto più che entrando nelle viscere dell' affare, non dovrebbe apparire irragionevole il dire, che quasi corre la stessa ragione fra i predetti casi, ed il nostro, anticipando forse anch' in essi il digiuno, non meno per escludere la mestizia dalla solennità, che pel timore, che il detto digiuno non si osservi in un giorno di pubblica allegrezza.

Ai tre divisati punti succedendo il quarto, che consisteva nel vedere, se dovendosi anticipare il digiuno di S. Mattia nel Sabbato di Sessagesima, ciò possa farsi da' Vescovi nella loro Diocesi colla loro autorità Ordinaria, senza verun bisogno della nostra Pontificia, riflettemmo, esser due le opinioni delli Autori. Una dà tutto all' autorità Ordinaria del Vescovo nella sua Diocesi, purchè vi concorra una grave e legittima causa, valutando per grave e legittima causa l' evidente pericolo della violazione del digiuno, che succederebbe pur troppo nell' ultimo dì del Carnevale, se in esso si dovesse digiunare. Quest' è il sentimento del Gobat *nella sua Teologia Sacramentale tract.* 5. *cas.* 3. *sect.* 2. *in appendice num.* 3. *& seq.* del La Croix *nel tom.* 1. *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1273. il che ripete nel *tom.* 2. *al lib.* 6. *num.* 2083. ove soggiugne, che quantunque nel 1694. fosse decretato dalla Congregazione de' Riti, non doversi anticipare il digiuno nell' ultimo Sabbato del Carnevale, quando cade la Vigilia di S. Mattia nell' ultimo giorno del detto Carnevale (come può vedersi nel Decreto 92.) inserito nel Bollario d' Innocenzo XII. qual Decreto viene anche *per extensum* riferito dai Salmaticensi *nel Corso Morale tom.* 5. *tract.* 23. *cap.* 2. *punct.* 1. *num.* 93. ciò però debba aver luogo, quando il Vescovo non crede espediente al bene dell' anime l' anticipare il digiuno, ma non mai quando ha giusti motivi per farlo anticipare.

L' altra poi contraria all' anticipazione del digiuno, sostiene, non poter il Vescovo nella sua Diocesi ordinarla, ancorchè la Vigilia di S. Mattia cada nell' ultimo giorno del Carnevale. Così con molta energia scrivono Teofilo Raynaudo *Heteroclit. Spiritual. tom.* 15. *pag.* 273. *num.* 34. Il Merati *ad Gavantum tom.* 2. *part.* 1. *Sect.* 7. *cap.* 4. *sub num.* 23. §. *si vigilia*, il Cavalerio *ad Decreta Congregationis Sacrorum Rituum part.* 2. *tom.* 1. *pag.* 134. *& seq.* il Diana *in Edit. coord. tom.* 3. *tract.* 3. *qu.* 88. *num.* 3. il Leandro *part.* 3. *tract.* 5. *disp.* 10. *quæst.* 42. il Monacello *in formul.* 4. *num.* 12. il Ferraris *nella Biblioteca Canonica tom.* 4. *in verb. Jejunium num.* 26.

Non può negarsi, che questa seconda opinione non sia la più comune, ed anche la più ragionevole, e meglio fondata: imperocchè, ciocchè siasi delle ragioni portate dai predetti Autori per confermar il loro assunto, alle quali non sarebbe molto difficile il rispondere adequatamente, se la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia fu con precetto ordinata da Innocenzo III. *nel Cap. Ex parte, de Observantia Jejuniorum*, ove sopì la controversia insorta, e mossa da taluni, che volevano non doversi far la Vigilia, nè digiunare in onore di S. Mattia, per la ragione, che quantunque fosse stato Apostolo, non era però stato chiamato a dirittura dalla voce di Cristo; se prima d' Innocenzo III. il Pontefice Alessandro III. interrogato da quelli, che anche in quel tempo osservavano la Vigilia col digiuno per la Festa di S. Mattia, come dovevano regolarsi nell' anno bisestile, rispose, dovere mai sempre la Vigilia celebrarsi nel giorno precedente alla Festa, eccettuato il caso, in cui cadesse nel giorno di Domenica „ *Festum B. Mathiæ, juxta consuetudinem Ecclesiarum, Vigilia eatenus præcedat, ut nec* „ *pro bissexto, nec quolibet alio modo, inter se,* „ *& solemnitatem, aliam diem admittat; in* „ *qua utique, nisi Vigilia venerit in Dominica* „ *die, jejunium celebretur* " come si legge *nel cap. Quæsivit* §. *Festum, de verborum significatione*, Decretale dello stesso Pontefice riferita ancora nell' Appendice al Concilio terzo Lateranense *cap.* 22. *pag.* 1718. *tom.* 10. *de' Concilj* della Collezione Labbeana, e altresì appresso il Martene *de antiquis Ecclesiæ ritibus tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 31. *num.* 23. Non vi vuol molto a comprendere, non potere l' autorità Ordinaria trasportare al Sabbato precedente la Vigilia di S. Mattia, ancorchè cada nell' ultimo giorno del Carnevale; non potendo l' autorità Ordinaria, o derogare, o dispensare nel-

nelle cose stabilite da Romani Pontefici, e dal Diritto Canonico, come si è da Noi dimostrato *nel nostro Trattato de Synodo Diœcesana al lib. 7. cap. 30.*

Così abbiamo risposto ai Vescovi, e Prelati, che ci hanno richiesto, se potevano trasportare la Vigilia di S. Mattia al Sabbato precedente: senza però lasciare d' insinuare a Loro, che, arrivando la nostra Autorità Pontificia a quel segno, a cui non arriva la di loro autorità Ordinaria, ben volentieri davamo loro la licenza di potere in quest' anno anticipare la Vigilia di S. Mattia col digiuno, facendola celebrare nel Sabbato di Sessagesima, e così staccandola per questa volta dal giorno immediato precedente alla Festa di S. Mattia, essendo pur troppo persuasi, che dovendosi fare nell' ultimo giorno del Carnevale, sarebbe quasi inevitabile la trasgressione del precetto Ecclesiastico, ed essendo anche convinti dell' obbligo, che abbiamo di dare tutto l' ajuto e la mano a' nostri Fratelli, acciò tengano lontane dalle loro Diocesi le offese di Dio. E' noto a ciascheduno, che sino da' tempi Apostolici nelle Chiese si facevano quelli onesti Conviti, chiamati Agape, così ben descritti da Tertulliano *nel suo Apologetico al cap. 39.* E' noto altresì, che segregavansi dalla comunione de' Fedeli quelli, che si astenevano dal frequentarli, pel qual motivo fu anche detestata la condotta degli Eretici Eustaziani nel Sinodo Cangrense *al Can. 11.* Ed è noto finalmente, che per li disordini, che s' incominciarono a scorgere nelle Agape, furono le stesse proibite dal Concilio Laodiceno *al Can. 28.*, e dal Concilio terzo Cartaginense *al Can. 30.* Chiunque rifletterà colla dovuta attenzione alla sopradetta condotta dell' Ecclesiastica Disciplina, che pe' disordini seguiti non ha avuta difficoltà di levare per sempre un' antica Apostolica usanza, non dovrà punto maravigliarsi, se in vista d' irreparabili disordini, non per sempre, ma per una volta sola, si varia il giorno del digiuno, restando però l' obbligo di doverlo adempiere nel giorno surrogato. Ci saremmo potuti prevalere di molti, e molti altri esempj di deroghe ancora più forti ai precetti Ecclesiastici, che s' incontrano negli Annali della Chiesa; ma abbiamo prescelto quello delle Agape, come più prossimo, ed adeguato al caso nostro, giacchè in quello, ed in questo si tratta del vizio della gola.

Rispondendo ai sopradetti Vescovi, e Prelati, abbiamo di più incaricato l' esortare gli Ecclesiastici Secolari, e Regolari a non prevalersi dell' anticipazione del digiuno, ma a digiunare nella vera Vigilia di S. Mattia, che è lo stesso che dire nell' ultimo dì del Carnevale; non dovendosi credere di loro, che siano immersi ne' disordini Carnevaleschi, come per lo più sono i Secolari.

Ecco quanto abbiamo risposto a chi è ricorso a Noi, per sapere come doveva regolarsi quest' anno nell' ultimo giorno di Carnevale, in cui cade la Vigilia di S. Mattia. Ora con questa nostra notifichiamo il tutto agli Arcivescovi, e Vescovi del nostro Stato, acciò taluno di loro temendo nella sua Diocesi, o Città la trasgressione del precetto del digiuno nell' ultimo dì del Carnevale, possa prevalersi del rimedio additato, nel modo, e forma di sopra espressi, dandogli in ciò un' ampla licenza; e quando di ciò non tema, lasci l' affare nel suo corso naturale. E mentre ci raccomandiamo alle vostre Orazioni, Venerabile Fratello, diamo a Voi ed al Gregge alla vostra Cura commesso l' Apostolica Benedizione.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 30. Januarii 1751. Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

Ad rem subnectitur hic sequens novissima Clementis XIII. Encyclica super observantia Quadragesimalis Jejunii Episcopis universi Orbis exarata. 89

CLEMENS PAPA XIII. &c.

Appetente Sacro Quadragesimali tempore, quod plenum mysteriis non sine mysterio magnam illam Paschæ celebritatem præcedit, qua omnium solemnitatum dignitas est consecrata, providendum, Venerabiles Fratres, ut Sacratissimum jejunium sanctè, religioseque a Fidelibus observetur, quod Legis, & Prophetarum testimonio commendatum, a Christo Domino consecratum, ab Apostolis traditum Ecclesia Catholica perpetuo retinuit, ut per macerationem carnis, & animæ humiliationem ad Dominicæ Passionis, Paschaliumque Sacramentorum Mysteria paratiores accedamus, & in ejus resurrectione resurgamus, in cujus Passione, deposito veteri homine, simus commortui. Cujus tam sanctæ, tamque salubris institutionis retinendæ studio fel. recor. Prædecessor Noster Benedictus XIV., ersi binis ad vos Litteris in forma Brevis eximium Fra-

Fraternitatum Vestrarum zelum excitavit, quo pluribus labefactata corruptelis Quadragesimalis jejunii disciplina ad pristinam observantiam vestra opera, & studio revocaretur; ob eamque rem nonnullas cavillationes, quibus omnis sacrorum vis jejuniorum infringebatur, de medio sustulit; tamen cum ab insensissimo, teterrimoque humani generis hoste tam multæ & assiduæ sint Gregi Dominico insidiæ; verendumque propterea sit, ne subinde infirmiorum animis novas veterator ille rationes, pravasque suggerat consuetudines, quibus enervata jejunii severitas, unde revocata dudum fuerat illuc iterum relabatur; necessarium existimavimus vobis has Litteras dare, quantoque in timore simus, ne qua vetus remanserit corruptela, vel nova labes cum Fidelium animarum pernicie Ecclesiasticæ in hac re disciplinæ inferatur, Fraternitatibus Vestris significare. De quo quidem timore nostro tantum intelligimus minui oportere, quantum ex eo sollicitudinis ad pastoralem vestram vigilantiam accesserit; qua sive quidpiam de veteri corruptela post memoratas supradicti Prædecessoris Nostri Litteras fortasse reliquum fuerit, sive nova infringendis jejunii legibus, vel opinionum commenta, vel a vera jejunii vi, & natura abhorrentes consuetudines humani pravitate ingenii novissime sint invectæ, ea omnia, quantum juvante Domino fieri potest, radicitus convellenda curetis. In quibus profecto abusum illum censemus omnino numerandum, quem rumor quidam ad Nos pertulit; cum nonnulli, quibus ob justas & legitimas causas ab abstinentia carnium dispensatum fuerit, licere sibi putant potiones lacte permixtas sumere, contra quam prædicto Prædecessori Nostro visum fuerit, qui censuit, tam dispensatos a carnium abstinentia, quam quovis modo jejunantes, unica excepta comestione, in omnibus, æquiparandus iis esse, quibuscum nulla esset dispensatio, ac propterea tantummodo ad unicam comestionem posse carnem, vel quæ ex carne trahunt originem, adhibere.

Verum neque commodius, nec majori proficiendi spe revocare homines aggrediemini ad sacrosanctam jejunii legem observandam, quam si illud populos doceatis; Christiani hominis Pœnitentiam præter cessationem a peccatis, & male anteactæ vitæ detestationem, eorumdemque peccatorum Sacramentalem Confessionem, illud etiam postulare, ut per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia spiritualis vitæ opera divinæ justitiæ satisfaciamus: omnem enim iniquitatem, parva, magnave sit, aut ab ipso pœnitente, aut a Deo vindicante puniri oportere: nisi igitur a Deo puniri velimus, id non aliter vitare nos posse, quam si ipsi nos puniamus. Quæ quidem doctrina si constanter populorum animis inculcetur, & a Fidelibus denique alte imbibatur, minus profecto verendum erit, ne qui profligatos mores abjecerint, ac per Sacramentalem Confessionem peccata sua eluerint, non eadem peccata velint atterenda carnis concupiscentia per jejunium expiare. Præterea quibus persuasum fuerit se peccatorum minus dubie pœnitere, cum se impunitos esse non sinant, ii profecto pœnitentiæ amore capti, lætabuntur, Quadragesimali tempore, cæterisque certis diebus, cum S. Mater Ecclesia edicit Fidelibus jejunandum, oblatam sibi esse occasionem qua dignos Pœnitentiæ fructus faciant. Cumque nullo non tempore oporteat dumitas habere concupiscentias; scriptum est enim, post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere; facile animum inducant, Sacratissimo totius anni potissimum tempore, corporis intemperantiam mitigare jejunio; ut anima cognitione sui recepta intelligat, qua compunctione parare se debeat ad sanctissima Passionis, mortis, & Resurrectionis Jesu Christi recolenda mysteria. Itaque pœnitentiæ stimulis tacti, minus suavitates exquirant in dapibus, minus sectentur cupediarum delicias, quæ quamvis cum abstinentia a vetitis cibis non discrepare videantur, tamen eas, qui mensæ apponat suæ, illum non immerito dixeris, non tam usitatas abjecisse delicias, quam cupiditatem suam ad inusitatas illecebras traduxisse: minus denique, aut, quibus se subducant a jejunio, quærant effugia, aut argutiis studeant Ecclesiasticam legem infringere.

Vestrum igitur est, Venerabiles Fratres, exemplo æque ac verbo populis præeuntes, tantum in eorum animos pœnitentiæ studium, & amorem injicere, ut alacriter jejunium aggressi, & illud ad præscriptas a Catholica Ecclesia leges observent, & eleemosynis etiam atque oratione sanctificent: & id, quo maxime spectat Ecclesia, denique consequantur, ut corpore mortificati, & Christo consepulti, ad novam in Paschali Solemnitate novi hominis vitam revocati, magna cum fiducia reviviscenti Christo Domino possint occurrere. Gratia Domini Nostri Jesu Christi cum vobis omnibus, quibus Apostolicam Benedictionem be-

benevolentiæ in vos, & caritatis nostræ pignus, amantissime impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 20. Decembris Anno 1759. Pontificatus nostri Anno secundo.

Alia ad rem, vid. verb. *Vigilia*.

Articulus II.

Jejunium, quod ea, quæ concernunt Personas obligatas, & causas excusantes, vel non.

1 AD jejunium obligantur omnes Christiani, quibus est ætas competens. *Communis, & certa ex Divo Leone serm. 11. de Quadragesima*, ubi sic exptesse dicit: *Adest maximum, sacratissimumque jejunium, quod observantiam sui*
2 *universis Fidelibus sine exceptione denuntiat*. Hinc ad jejunium obligantur etiam Hæretici, cum sint Christiani, & Ecclesiæ subditi, & ideo cum hæresi abjurata, confessionem instituunt, debent omnes violationes jejuniorum aperire. Henno *tom. 1. tr. 1. de peccatis actualibus disp.*
3 *4. q. 7. concl. 1.* & alii passim. Non tenentur tamen ad jejunium Infideles omnes, qui nunquam per Baptismum Ecclesiam ingressi sunt. Et ratio est, quia, cum non sint Ecclesiæ subditi, ita nec Ecclesiæ præceptis ligari
4 possunt. *Communis*. Præceptum jejunii incipit obligare quoslibet Fideles anno ætatis 21. completo, nisi aliqua justa causa excusentur. *Sic communis* cum S. Thoma *2. 2. q. 147. art. 4. n. 2.* Et ratio est, quia Adolescentes ante completum 21. annum frequentiore & abundantiore cibo indigent ratione augmentationis, seu ob crescentem ætatem, & caloris abundantiam; unde Ecclesia noluit imponere obligationem jejunandi ante completum dictum 21.
5 ætatis annum. Regulares vero, licet nondum expleverint annum 21. ætatis suæ, tenentur ad jejunia suæ Regulæ, quia per Professionem suæ Regulæ, vi voti emissi censentur renunciasse privilegio ætatis; alia enim est obligatio Religionis, & Regulæ, & alia obligatio Ecclesiæ: hæc non incipit nisi post completum ætatis annum 21. & illa incipit statim post emissam Regularem Professionem. Pontas *verb. Jejunium cas. 2. & 3.* cum Silvio, Silvestro, Tabiena, Azorio ibi citatis, Reiffenstuel *Theol. moral. tract. 10. de præceptis Eccles. dist. 2. q. 3. n. 44.* Layman *lib. 4. tract. 8. c. 3. num. 2.* & de communi sententia testatur Thom. Sanch. *lib. 3. moral.* Henno *loc. cit. q. 7. conclus. 2. c. 11. n. 56.* Felix Potestas *tom. 1. part. 3. n. 2892.* Sporer *tom. 1. append. 3. ad præcept. Decalog. sect. 4. n. 49.* Sa, Fagundez, uterque Sanchez, & alii plurimi. Medina tamen,
Graff. Ascanius, Tamburin. & alii apud La 6
Croix *loc. cit. num. 1275.* dicunt non teneri, quia præsumi potest, Regulam non obligare eos sub mortali, quos non obligat Ecclesia; & utramque sententiam dicit probabilem, & tutam Thomas Tamb. *lib. 4. c. 5. §. 7. n. 6.*
& 8. Ad iejunia autem Ecclesiæ, de quibus 7
propria regula non loquitur, non tenentur Regulares, nisi post completum annum 21. sicuti ceteri sæculares, & Fratres Minores ante completum annum 21. non tenentur ad jejunia Vigiliarum, & quatuor Temporum. Henno *loc. cit.* Felix Potestas *loc. cit.* Sporer *loc. cit. num. 49.* & alii passim.

Causæ excusantes a jejunio sunt principali- 8
ter quatuor, scilicet Ætas, Impotentia, Labor, & Pietas. Ratione ætatis excusantur a 9
jejunio quoad plures refectiones omnes ante completum annum 21. dummodo ad illud non teneantur ex Voto, vel Professione, ut supra dictum est. Non excusantur autem quoad abstinentiam a carnibus, cum ad ipsam obligentur omnes post annum septimum. Senes quo- 10
que ratione ætatis a jejunio excusantur, ut concordant omnes Doctores, qui tamen discordant in assignando quinam sint tales senes. Aliqui enim teste Diana *part. 11. tract. 3. resolut. 9.* excusant omnes viros hoc ipso, quod annum 55. attigerint, sed merito rejiciuntur ab omnibus communiter. Alii volunt quod 11
absolute sint excusati, & liberati a præcepto jejunii senes sexagenarii, quamvis adhuc robustæ sint valetudinis. Sanchez *de Matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 32. n. 17. & in Consil. lib. 5. cap. 1. d. 4. n. 7.* Mastrius *Theolog. moral. disp. 12. n. 20.* Felix Potestas *loc. cit. num. 2891.* Diana *par. 1. tract. 9. resolut. 20.* Navarr. *c. 21. num. 16.* Tolet. *lib. 6. cap. 4.* Marchant. *Tribunal. part. 1. tract. 3. q. 4. §. 1.* Burg. *centur. 3. cas. 4.* Trull. Lamas, Angles, Portel, J. Sanch. Castropal. Tamburin. Stephan. apud La Croix *loc. cit. n. 1317.* Sporer *loc. cit. n. 50.* ubi dicit, esse hanc jam communem DD. sententiam, & eam mordicus defendit dicens ex Diana, Marchant. & aliis, hanc ætatem 60. annorum esse declaratam a S. Pio V. vivæ vocis oraculo (anno 1570. ut refert Lamas infra citandus); & in Bullis Cruciatæ prohibens Regulares ab eorum privilegio quo ad usum ovorum, & lacticiniorum in Quadragesima, excepit sexagenarios, quos declaravit ad jejunium non teneri, ut sub asseveratione infallibili tamquam testis oculatus refert Hieronymus

mus Lamas *part.* 3. *methodi c.* 5. §. 2c. addens *Gratias Deo*, *quod Regula deinceps tenebitur certa a Summo Ecclesiæ Pastore decreta*. Et ratio est, quia generatim expedit legis obligationem ita definitam esse, ut sciatur quinam ea comprehendantur, vel non, ne ex una parte facile humana negligentia, ex altera vero nimia solicitudo, & anxietas oriatur; ergo sicut Juvenibus certa ætas definita est, ante quam jejunii lege non obligantur, ita etiam sane senibus definienda erat, ultra quam non obligentur; idque certe potiori ratione, cum majus sit periculum deficientiæ in senectute, quam in juventute; Ætas autem illa rectissime definitur 60. annorum; nam ejusmodi robur senum est illusivum, & ambiguum, & crebra sustentatione indiget, nec est expectandum ulterius, ne omnino deficiat. Nec obstat, quod aliqui ultra eam ætatem robusti, & ad jejunia habiles reperiantur, quia Ecclesia pia mater intendit obligare secundum communem cursum roboris, & deficientiæ humanæ; *Hactenus ille*.

13 Alii econtra rectius volunt sexagennarios teneri jejunare, si per præsentes vires commode possint; S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 6. *cap.* 2. §. 6. Pontas *verb. Jejunium cas.* 17. Barthol. Medin. *in instruct. lib.* 1. *cap.* 14. §. 10. Joan. Medina *qu.* 9. *de jejunio*, Less. *lib.* 4. *cap.* 2. *dub.* 6. Valent. *disp.* 9. *part.* 5. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *cap.* 17. *qu.* 4. Layman *lib.* 4. *tract.* 8. *cap.* 3. *n.* 2. Tolet. Lezana, Tanner, Fagundez, Filliuc. Bonacina, Cajetan. Silvest. & alii. Et ratio est, quia pro Senectute non est ita definitum tempus ætatis, sicuti pro adolescentia, sed alii citius, alii tardius senescunt; & declaratio facta a S. Pio V. pro ætate sexagenaria, cum fuerit vivæ vocis oraculo, videtur non vigere, cum omnia vivæ vocis oracula fuerint per Gregorium XV. & Urbanum VIII. expressissime revocata; Unde Henno *loc. cit. qu.* 7. *concl.* 3. miratur quosdam Auctores etiam modernos tali privilegio adhærere. Tum quia Lex jejunii obligat omnes jejunandi capaces; sed plurimi sexagenarii jejunare possunt sine gravi incommodo, immo æque commode, ac varii quinquagenarii, ac quadragenarii, cum de se fateatur Navarrus, licet vir studiis continuo deditus, quod octogenarius adhuc jejunaret, perinde cum esset sexagenarius, aut quinquagenarius adeoque &c. Tum etiam quia, sicuti, si constet aliquem vere senuisse, ac viribus defecisse circa annum ætatis 50. a jejunii præcepto liber censeri debet, ita, & viceversa, si certum sit aliquem sexagenarium, aut septuagenarium adhuc integris corporis viribus pollere, talis obligatus esse videtur, cum revera senex sine viribus propter ætatem deficiens non sit. Et hanc sententiam esse æque probabilem, & magis piam, & tutam fatetur ipsemet Sporer *loc. cit. n.* 50. *in fine*, quamvis priorem absolute defendat, & ipsi adhærens dicat se secure manere. In 14
dubio an sexagenarii sint robusti, & habiles ad jejunandum, non tenentur jejunare, quia stante tali dubio exponerent se periculo gravis incommodi; *Sic communis* DD. teste Reiffenst. *loc. cit. num.* 63. (*a*).

Se-

Nota Romani Theologi.

(*a*) *Auctor* ex Probabilissis docet, sexagenarios a jejunio excusari; sed viri Sancti, gravesque Theologi veluti laxam hanc opinionem rejiciunt; S. Vincentius Ferrerius *Serm.* 1. *fer.* IV. *Ciner. A jejunio*, inquit, *excusantur senes in certa ætate*, *scilicet quando habent talem senectutem*, *quæ aufert ab eis appetitum comedendi*, *vel quia perdiderunt dentes*, *& comedunt sæpe*, *vel sæpius*, *sicut faciunt pueri*. *Sed senes octoginta annorum*, *vel amplius*, *qui semel bene possunt comedere*, *tales non excusantur in aliquo prædictorum*, *quin ipsi peccent mortaliter*, *& ideo cum diligentia omnes jejunemus*; S. Antoninus 11. *part. tit.* VI. *cap.* 11. §. 6. inquit: *Senes si sunt multum debiles*, *eo modo possunt excusari*, *sicut dictum est de infirmis*. *Ratione autem senectutis tantum non excusantur*, *si sint fortes ad sufferendum jejunium*. *Nec est determinata ætas ab aliquo*, *usque ad quos annos tenetur ad jejunium*; Navarrus *in Man. c.* 22. *num.* 16. inquit, *Impotentia eximit ab hac lege pueros usque ad vigesimum primum annum*; de senibus vero nil determinari posse contendit, cum alii citius alii impotentes fiant, & cum vel ipsi octogenarii eadem facilitate, ac juniores jejunare possint, ut de se ipso octogenario testatur Navarrus, & post Navarrum Pontas, & alii: Hinc sanctus Basilius *ser.* 1. *de jejunio*, dixit: *Senibus assuetudo ac familiaritas ab antiquo ad jejunium ipsum*, *levem faciunt laborem*. Vide Concin. *lib.* 2. *de Eccl. Præcep. diss.* 2. *de jejunio quæst.* V. ubi ostendit, falsam esse declarationem viva voce datam a S. Pio V. Idem de Feminis dicendum est.

Respon-

15 Senes post annum 60. non tantum excusari a jejunio Ecclesiastico, sed etiam a jejuniis debitis ex Voto, & Professione, ut si quis vovisset toto tempore vitæ suæ jejunare feria sexta, & post sexagesimum annum adhuc satis valens esset ad jejunium, docent Sanchez *lib.* 4. *moral. c.* 11. *num.* 54. Tamburin. *lib.* 4. *c.* 5. §. 7. *n.* 9. Fagundez, Diana, & alii, eo quod dicunt ipsi, Votum, seu Professio Regularis obligat instar legis Ecclesiasticæ; hæc autem juxta ipsos non afficit sexagenarios quoad jejunium: ergo nec etiam votum; at dato sed non concesso (nisi adsit legitima excusans causa) quod sexagenarii exempti sint a jejunio Ecclesiastico, rectius dicendum est cum Layman *lib. IV. tract. VIII. cap.* 3. *n.* 2. & aliis, eos teneri, ac obligatos esse ad jejunia ex voto, vel professione debita; quia licet verum sit votum obligare instar Legis Ecclesiasticæ quoad modum, & formam jejunii, non tamen quoad personas, & durationem; nam personæ, quæ pro tali tempore non obligantur jejunio, possunt se sine dubio ad jejunium obligare Voto voluntario, & sponte renunciare privilegio ætatis, ut patet in juvenibus ante annum 21. adeoque etiam Senes post annum 60. manebunt obligati suo Voto jejunandi perpetuo feria sexta, posito quod satis sint robusti ad jejunandum, quamvis eo tempore lege Ecclesiastica ad jejunium non amplius obligentur.

16 Sic etiam, si alicui per legitimam dispensationem commutaretur Votum castitatis perpetuæ in jejunium omnibus feriis sextis, remaneret obligatus ad jejunium etiam post annos 60. nam etiam post talem 60. annum obligaretur ad castitatem; subrogatum autem sapit naturam ejus, cujus loco subrogatur; *cap. Ecclesia* 3. *Ut lite pendente*, *cum similibus*, La Croix *loc. cit. n.* 1326. ubi dicit quod ratio a priori est, quia videtur sic facta commutatio, *quandiu vis frui matrimonio*, *tandiu utere jejunio*. Tamburinus tamen *loc. cit.* tenet talem post annum 60. esse excusatum. At valde mirum, quod difficile habeatur ætas immunis a peccatis, & quod de facili inveniatur ætas impotens ad onera præceptorum sustinenda: quisque igitur sibi caveat, ne se ipsum in fraudem æternitatis suæ decipiat, dum facile est decipi, ubi credere dulce est.

Feminæ, quia citius senescunt, & de se sunt debilioris complexionis, censentur ab aliquibus absolute excusari a jejunio in ætate quinquaginta annorum; sic Pelliz. Loth. March. Narbona, neque damnare audet Diana *part.* 9. *tr.* 7. *resolut.* 73. At Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 32. *n.* 17. *& sequent.* Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 10. *dist.* 2. *q.* 5. *n.* 64. dicunt sententiam illam esse probabilem speculative loquendo, sed in praxi non esse tutam, & Layman *loc. cit. cap.* 3. *num.* 2. Tamburin. *loc. cit. num.* 5. Fagundez, Joan. Sanch. & alii dicunt esse omnino improbabilem, & Layman concludit se nescire aliquem Doctorem Classicum, qui eam defenderit: Absit igitur, ut quis illam amplectatur. 17

Ratione impotentiæ excusantur omnes illi, qui sine gravi aliquo incommodo, vel notabili damno jejunare non possunt; *Communis*. Hinc excusantur infirmi, & convalescentes, quamvis infirmitatem propria culpa contraxerint. Mulieres prægnantes, aut lactantes, quoties sine gravi incommodo sui, vel parvuli jejunare nequeunt, Pauperes, & Mendici ostiatim mendicantes, & quicumque non habent, quo semel sufficienter reficiantur. Quinimmo, si alium cibum invenire non possunt, isti etiam carnes sibi datas licite comedunt, quia necessitas facit licitum, quod alias est illicitum; *cap. Quoniam* 1. *quæst.* 7. *cap. Omnis* 1. *de feriis*; *cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.* & necessitas non habet legem; *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. Excusantur etiam qui infirma admodum sunt complexione, debili stomacho laborant, ut jejunium in toto, vel in parte tolerare nequeant, aut quidpiam comedunt ad evitandam capitis vertiginem, vel mem- 18

Responsio Auctoris.

Asserit hic *R. Theologus*, quod Auctor ex probabilissiis docet, sexagenarios a jejunio excusari. Sed quæso attente perpendat ipse tam promptus in censurando *Theologus*, quænam *ibi* sit mea opinio, & pespicue comperiet, quod sentio contrarium; sic sub *n.* 13. expresse concludens: Alii econtra rectius volunt, sexagenarios teneri jejunare, si per præsentes vires commode possint; & evacuo rationes adversariorum, & præsensam declarationem S. Pii V. ac assero quod de se fatetur Navarrus, qui licet vir studiis deditus, octogenarius adhuc jejonabat, perinde ac ut esset sexagenarius aut quinquagenarius; ut ego ipse parum a dicta Navarri ætate distans, adhuc Dei gratia adjutus, in præsentiarum servo, uti omnibus sociis meis manifeste constat.

membrorum tremorem, aut hujusmodi, tale enim quid sumitur ab istis potius per modum
19 medicinæ, quam cibi. Non excusantur tamen, qui ob jejunium molesta insomnia patiuntur, qui enim dormire non possunt, nisi vesperi plene refecti, debent in prandio sumere collationem, & vesperi prandium; unde merito proscripta est hæc propositio ab Academia Lovaniensi: *Qui dormire nequit, nisi vesperi sumpta cœna, non tenetur jejunare, immo neque in prandio collationem sumere, quamvis hoc modo isti incommodo obviare possit, quia nemo tenetur pervertere ordinem refectionum*; Sic Henno *loc. cit. qu.* 8. *art.* 1. *conclus. unica*, & cum multis La Croix *loc. cit. n.* 1325.

20 Ratione laboris excusantur omnes illi, qui ad suam, suorumque vitam sustentandam ita laborant, ut sine gravi incommodo jejunare nequeant, fiatque illis jejunium moraliter incompossibile cum tali labore; *Communis*. Hinc excusantur Agricolæ, Fossores, Cæmentarii, Navigeri, Fabri ferrarii, Lignarii, Argentarii, Ænearii, Stannearii, Lapidicidæ, Pistores, Sutores, Coriarii, opere textorio fabricantes pannos, telas, & hujusmodi, ubi occupantur in operibus gravioribus, & fere per
21 totam diem. Non excusantur tamen Pictores, Sartores, Acupingentes, Notarii, Scribæ, Mercatores, Typographi componentes (aliud est si prælo immediate, & assidue insudent) Medici, Chirurgi, Barbitonsores, & hujusmodi, horum enim, & similium labor non ex-
22 haurit. Nec excusantur totaliter a lege jejunii Judices, Advocati, Consiliarii, Procuratores, Computistæ, Professores, Scholares, & hujusmodi, qui, si sint applicationibus, & studiis assidui, possunt utique uti largiore collatione, sed non duplici plena refectione. Si 23
tamen nequeant officium suum exequi cum jejunio, & sine valde gravi suo incommodo, ut ordinarie accidit in Concionatoribus integræ Quadragesimæ, in Professoribus, & Ludimagistris per magnam partem die docentibus, & Computistis itidem per tantum temporis applicatis, tunc, licet opera hujusmodi propter mercedem fierent, excusantur a jejunio; Cajetan. Lessius, Navarr. Filliuc. Layman, Diana, & alii passim cum Sporer *loc. cit. sect.* 4. *num.* 59. & 63. Non excusantur 24
a jejunio Reipublicæ Officiales, nisi laborem exemptioni proportionatum exerceant; Unde Alexander VII. *die* 18. *Martii* 1666. merito damnavit propositionem trigesimam in ordine: *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.*

Ab obligatione jejunii excusat etiam labor 25
honestus, qui non est vitæ sustentandæ necessarius, nisi fiat in fraudem legis, & nisi sit levis, & parvus labor, seu artis parum laboriosæ; *Communis*; & patet experientia in divitibus, qui laborando sufficienter in die jejunii eximuntur ab ipso, & habetur ex declaratione Eugenii IV. anno 1440. his verbis a Basseo *verb. jejunium* 2. *n.* 7. relatis: *Opifices suas artes exercentes, aut Coloni colendis, serendisque agris, aut aliis ejusmodi rebus operam dantes, sive sint divites, sive pauperes ad jejunium sub peccato mortali non tenentur, & a Confessariis absolvi possunt, consulendo illis, ut in eleemosynis, aliisque piis operibus occupentur.* (a) La- 26
bor

Romani Theologi Nota.

(a) Certum est ex propositione damnata relata ab Auctore *num.* 24. quemcumque laborem corporalem non excusare a jejunio. Itaque plures sunt, qui in Republica laborant, & nihilominus lege jejunii adstringuntur. Neque subsistit Eugenii IV. declaratio, quæ ab aliis vivæ vocis oraculum appellatur; Nam S. Antoninus, qui hoc tempore scripsit, istius oraculi non meminit; Immo docuit oppositum. Nam *part.* 2. *tit.* v1. *c.* 2. *num.* 11. §. 6. inquit: *Multum laborantes, quibus immineat necessitas multum laborandi, si non possunt jejunium observare, excusantur. Alias, si possunt utrumque facere commode, tenentur jejunare.* Hic vero loquitur de exercentibus artes laboriosas, ut sunt Agricolæ, Fabri lignarii, Lapidicinæ, Cœmentarii, Figuli, Textores, Fullones, Lanarii, Bajuli, Aurigæ, aliique, & inter hos robustos, & sine notabili incommodo jejunare valentes, teneri ad jejunium affirmat; Item divites artem laboriosam exercentes non ex indigentia, sed majoris lucri gratia, non excusantur a jejunio, ut post S. Thom. 2. 2. *quæst.* 147. *artic.* 4. *ad* 3. docuit idem S. Antoninus per hæc verba; *Si possunt differre .... aut subtrahere, vel diminuere laborem, ita ut possint jejunare, & ex hoc non incurrerent detrimentum sui status, tenentur ad jejunium*; Demum S. Vincentius Ferrerius *ser.* 1. *de jejunio fer.* iv. *Cin.* ait: *Sutores autem, & Sartores, Notarii, & similes, qui sedendo faciunt*
opera

bor illicitus non excusat defatigatos a jejunio, nisi sit periculum alicujus morbi contrahendi, Unde merito Facultas Lovaniensis proscripsit sequentem propositionem: *Defessus ex quocumque labore licito, vel illicito v. gr. cum feminis commixtione, liberatur a lege jejunii*. Et ratio est, quia non potest rationabiliter præsumi, quod Ecclesia velit tales reos ab obligatione jejunii eximere; cum illa, licet benigna, nunquam faveat peccatoribus maxime si suo favore abutantur, & ad peccandum animentur. Unde si debeant defatigationem illam cum aliquo incommodo tolerare, suæ malitiæ, & iniquitati debent imputare. Dicitur autem notanter: *Nisi sit periculum morbi contrahendi*, quia cum teneamur ex lege naturali vitam nostram conservare, ex eadem lege tenemur morbum, etiamsi ex crimine proveniat, impedire: Lex enim Ecclesiastica cedit legi naturali. Aliud est de corporis fatigatione, quæ non censetur infirmitas, sed quoddam incommodum, quod possumus licite, immo & meritorie tolerare sine remedio, ut patet in Cæmentariis, & aliis, qui licet valde fatigati, sæpe tamen jejunant die Veneris in Quadragesima, & quidem cum magno merito; Hactenus Henno *loc. cit. art. 2. conclus. 3.*

27 Omne iter sive pedibus, sive equo, sive curru, sive aliter confectum, & non susceptum in fraudem Legis, nec in finem illicitum (si aliunde graviter fatiget itinerantem) excusat a jejunio; *Communis, & certa*. Quia cum iter sit quidam labor corporalis, est discurrendum de ipso, ac de labore; omnis autem labor graviter fatigans laborantem excu-

28 sat ipsum a jejunio; adeoque &c. Quantum autem debeat esse iter pedibus, quantum equo, quantum curru, ut censeatur causare gravem defatigationem, ut sic itinerans excusetur a jejunio, non est assignabilis una & certa regula pro omnibus, cum pro diversitate circumstantiarum, personarum, viarum, temporum & hujusmodi, aliqui duabus horis peditantes magis fatigentur, deficiant, & restauratione alimenti egeant, quam alii quatuor, aut sex horis itidem peditantes, & aliqui equo, vel curru itinerantes tantum fati-

gentur, quantum alii pede itinerantes, & econtra; Unde cum Layman *loc. cit. c. 3. n. 4.* Marchant. *loc. cit. qu. 4. §. 4.* Sporer *loc. cit. num. 58.* La Croix *loc. cit. num. 1344.* & communiori aliorum dicendum est, tunc solum excusari itinerantes a jejunio, quando cum labore itineris quomodocumque fiat sive pedibus, sive equo, sive curru, non potest (consideratis personis, viis, temporibus, aliisque circumstantiis) consistere jejunium sine magna difficultate, & incommodo. Semper tamen, & ab omnibus præ oculis habenda est propositio 31. inter merito damnatas ab Alexandro VII. die, & anno quo supra: *Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant*.

Notanter autem fuit dictum: *Non susceptum in fraudem legis*, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non debent; *cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de rescriptis, cap. Tuæ 12. de Clericis non resident. cap. Ex litteris 2. de dolo, & contumacia; l. In fundo, ff. de rei vindic. l. Cum hi, ff. de transact. l. Si Legatarius, Cod. de Legatis*, cum similibus. Unde si quis de loco, ubi viget præceptum jejunandi, in fraudem jejunii se transferat ad locum, ubi non jejunatur; ut si die Cinerum de Diœcesi Papiensi, ubi ad morem Ecclesiæ Romanæ incipit jejunium Quadragesimale, se transferat quis malitiose in fraudem jejunii ad Diœcesim Mediolanensem, ubi more Ambrosiano incipit Quadragesima solum prima Dominica; Et die 23. Julii, quo Panormi fit jejunium, se transferat quis in fraudem jejunii ad Montem Regalem, ubi illa die non jejunatur, & sequenti die, quo ibi jejunatur, redeat Panormum, peccat graviter *arg. citatis Juribus*, & Concil. Mediolanens. 1. Præside S. Carolo Borromæo *part. 11. tit. de jejunio*, ibi: *Illorum vero damnamus ingluviem, qui primis quatuor Quadragesimæ diebus Romanæ Ecclesiæ more institutis, Mediolanum se conferunt, patriæ ritum in jejunio, & ciborum abstinentia fugientes*, & colligitur a pari ex Constitutione Clementis X. incip. *Superna*, ubi in §. 6. decernitur posse Confessa- 29

opera sua, non excusantur a jejunio. Fateor tamen, hos & alios Artifices ex necessitate laborantes, si debiles sint, ac sine gravi incommodo jejunare non possint, excusari, non ob laborem præcise, sed ob peculiarem sui corporis habitudinem, quæ exigit refectionem, ut possint laborem artis sustinere. Si ergo talis sit habitudinis homo, ut opera artis cum jejunio sine gravi incommodo componere valeat, jejunare debet. Id vero prudenti Superioris, & Confessarii judicio discerni, ac definiri debet.

fessariûm Regularem absolvere pœnitentes confluentes ex alia Diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, *nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse*; ubi, ut vides, ratione fraudis nequeunt absolvi a reservatis confluentes ad aliam Diœcesim in fraudem reservationis; sic a pari in casu nostro se transferens in fraudem jejunii ad alium locum, ubi non jejunatur, ratione fraudis peccat graviter non jejunando.

30 Et ratio intrinseca est, quia licet quantum est ex se quis possit uti jure suo, & sic de loco, ubi jejunatur, transire ad locum, ubi non jejunatur; nemo tamen potest uti tali jure in fraudem legis, quia jus nostrum est subordinatum legi, ex Apost. 13. *ad Romanos*, ibi: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi a Deo &c. Itaque qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt*, & de jure tum Canonico, tum civili Fraus & dolus alicui patrocinari non debent, *cit. Juribus*; Sic tenent Natalis Alexander *Theol. dogmaticæ moral. tom. 2. lib. 4. de Decalog. cap. 5. art. 7. reg. 8.* Reiffenstuel *Theol. moral. tract. 2. de legibus dist. 3. qu. 4. num. 41.* Felix Potestas *tom. 1. p. 3. n. 2905.* Rodr. *in summa t. 2. c. 219. num. 2.* Silvius cum Pontas *tom. 2. verb. Impedimentum Clandestinitatis cas. 22.* Sa, Fernandez, & alii plures contra Dianam *part. 1. tr. 9. resol. 19. & tract. 10. resol. 14.* Bonacinam *disp. 1. de legibus qu. 1. punct. 6. num. 64.* & alios plures, quos ibi refert ipse Bonacina & Tamburin. *tom. 1. lib. 4. cap. 5. §. 2. num. 12.* volentes, talem non peccare, quia videtur uti jure suo.

31 Qui autem de loco, ubi jejunatur, non in fraudem jejunii, sed bona fide, v. gr. negotiorum, aut peregrinationum causa, transit ad loca, seu per loca, ubi non jejunatur, non tenetur jejunare; quia lex illa jejunii est affixa loco; Suarez *tertia part. q. 24. art. 8.* Aloza *verb. Lex*, Navarr. *in Manual. c. 28. n. 120.* Felix Potestas *tom. 1. part. 1. num. 163. & part. 3. num. 2907.* Fagnan. *lib. 3. Decret. in cap. Consilium 2. de observat. jejunior. num. 33. & 36.* & alii passim. Sic qui non in fraudem jejunii, sed negotiorum causa, aut alio rationabili motivo de loco proprii domicilii, ubi ob discrepantiam novi, & veteris Calendarii nondum est incepta Quadragesima, pergit ad locum, ubi per hebdomadam est Quadragesima jam incepta, & observatum jejunium, non tenetur illo anno jejunare illic per adhuc alios octo dies Paschæ ad complendam integram Quadragesimam, sed potest licite se accommodare moribus eorum, apud quos est, *arg. cap. Illa 11. dist. 12.* ubi Glossa in verb. *Societatem* refert illud vulgatum.

Si fueris Romæ, Romano vivito more,
Et si sis alibi, vivito sicut ibi.

Sic cum multis aliis Delbene *de Immunit. Eccles. cap. 12. d. 2. sect. 4.* Lessius *lib. 4. de justit. & jur. cap. 2. num. 59.* Bonacina *disp. 1. de legibus q. 1. punct. 6. num. 64.* Reiffenstuel *Theol. moral. tract. 2. de legibus dist. 3. qu. 4. num. 40.* Fagn. *loc. cit.* & alii passim (*a*).

32 Econtra vero si talis in loco sui domicilii complesset Quadragesimam, non teneretur postea alibi observare illos octo dies, quia præceptum illud jam implevit, & Ecclesia tantum obligat ad unam Quadragesimam; Delbene *loc. cit. & sect. 5.* Sanchez *in decalog. lib. 1. cap. 12. n. 22.* Lessius *loc. cit. n. 52.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 42.* & alii passim; dummodo tamen caveat, ne alii scandalizentur juxta illud Apostoli *1. ad Corinth. cap. 7. Si Scandalizavero*

Romani Theologi Nota.

(*a*) Vide Probabilistarum Dialecticam. Dum homo ad locum veniat, in quo sit Quadragesimæ cursus absolutus, non tenetur quadragesimale jejunium continuare per dies qui juxta proprium Kalendarium supersint; sed potest se moribus eorum, apud quos degat, accommodare; contra vero, si in loco, ex quo discessit, jejunium absolvit quadragesimale, non tenetur se conformare incolis loci in quem venerit, si secundum istorum Kalendarium adhuc per dies aliquot jejunandum sit. Quis non stupeat? Loci consuetudini accommodare se potest homo, dum libere vivendum sit; non debet vero se conformare moribus aliorum, dum de jejunio agitur. Vide vero hac de re verb. *Kalendarium*; ubi ostenditur quando quis teneatur ad absolvendum quadragesimale jejunium in iis etiam locis, ubi sit jam Pascha celebratum juxta diversum Kalendarium; quia viget præceptum de servando proprio ritu, & de celebrandis festis, servandisque jejuniis juxta proprii Kalendarii præscriptum, ut facere debent Latini, qui inter Orientales versantur.

caveto Fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. Quid autem dicendum sit de Peregrinis, & Advenis circa jejunium? Vide verb. *Lex a num. 2. ad 39.*

34 Ratione pietatis excusantur a jejunio omnes illi, qui operibus præstantioribus, ac majoris momenti incumbunt, quæ una cum jejunio absque gravi incommodo perficere nequeunt. *Communis*. Et ratio est, quia jejunium præcipitur ut promotivum ad bonum, & non ut impeditivum majoris boni, unde si alia pietatis exercitia præstantiora jejunio pro tempore, & loco, aliquibus personis occurrant, & ipsa obire nequeant cum jejunio sine suo gravi incommodo, tunc a jejunio excusantur. Hinc excusantur Concionatores Quadragesimales, si quotidie, aut fere quotidie concionem habeant cum magno labore & studio; Minime vero Concionatores illi, qui ob Conciones alibi repetitas, vel ob memoriæ facilitatem non indigent longo studio & labore, cum in ipsis cesset causa exemptionis, nempe labor notabilis. Sic excusantur a jejunio Lectores, & Ludimagistri, quorum labor est notabilis, aut complexio debilior. Item Confessarii complexione debiliores, & suo muneri assiduiores. Item excusantur Cantores illi, qui ex officio canendi vivunt, & jejunando redderentur inhabiles. Sic de primo ad ultimum excusantur omnes exercentes opera misericordiæ, tum corporalia, tum spiritualia, quando ea exercere nequeunt absque notabili, & gravi suo incommodo. Secus autem, si opera illa possint de

35 facili exercere sine tali gravi incommodo. In dubio autem an incommodum sit grave, vel leve, ad tollendos omnes scrupulos tutius est recurrere ad legitimum Superiorem pro dispensatione. Qui legitimus Superior in universa Ecclesia est Papa, in sua Diœcesi Episcopus, & in ejus absentia in sua Parochia Parochus, & in Religionibus Superior, nedum Generalis in tota Religione, Provincialis in sua Provincia, sed etiam Localis in suo Monasterio, seu Conventu.

36 * Filios, seu famulos non servare jejunium Quadragesimæ quoad abstinentiam a carnibus eo quod paterfamilias dispensatur, nec potest sufficere sumptibus duplicis mensæ, id non sine maxima abusione admitteretur. Bened. XIV. *Instit. Eccles.* 15. §. 25.

Appendix, seu novus de jejunio Articulus.

IN hoc Articulo paucis expediemus Ecclesiastici Jejunii historiam, & Catholica dogmata. Ac primum varia Ecclesiæ jejunia juxta veterem ac recentem disciplinam: deinde præsentem Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ disciplinam exponemus: de dogmate denique disputabimus. 1

Jam igitur primum omnium satis constat, Quadragesimale Jejunium, utpote ex ipsa Apostolorum Traditione descendens, quidquid inepte & imperite prorsus effutiant Calviniani Hæretici illud inter superstitiosa hominum inventa adnumerantes, longe antiquissimum esse. Ut enim Divus Augustinus habet libro adversus Donatistas quarto, capite 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur*. Jam vero quadragesimalis institutio jejunii, neque ex Divinis Scripturis, neque ex cujuspiam Concilii Decreto ostendi potest. Et Catholici quidem vel ipsis primis Ecclesiæ sæculis hac eadem Apostolica Traditione instructi jejunium quadragesimale semel in anno servabant; Hæretici autem Montanistæ tribus quadragesimis quotannis corpora sua macerabant, ut auctor est Divus Hieronymus in epistola ad Marcellam scribens: *Nos una quadragesima secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo jejunamus. Illi* (nempe Montanistæ) *tres in anno faciunt quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores*. Atque jejunium istiusmodi ad dies quadraginta, vel prope quadraginta, scilicet triginta sex, minime vero vel ad horas quadraginta, vel ad unum tantum, aut tres dies extendere consuevisse primi temporis Christianos ex luculentissimis Sanctorum Patrum testimoniis satis constat, quæ hic brevitatis gratia missa facimus. Initium vero talis jejunii non eodem semper tempore cæptum est. Nam primum feria secunda consequente Dominicam, quæ Quinquagesimæ dicitur, jejunium quadragesimale incœpisse Patres complures testantur, desiisse vero Sabbato præcedenti Majorem hebdomadam; nam hæc, propterea quod severiori jejunio, quod ab antiquis Scriptoribus Antipaschale appellari consuevit, transfigebatur, intra dies quadraginta computari haud solebat. Cœpit deinde initium jejunium hoc a feria secunda post Dominicam, quæ prima dicitur Quadragesimæ, atque ad usque Pascha 2 3 4

scha extendi consuevit, & ex præcedenti hebdomada, scilicet Quinquagesimæ, additi sunt dies quatuor ad subsequentes, tametsi hujus sit incertum additionis tempus; sed antiquam tamen esse Ecclesiastici Scriptores produnt quamplurimi.

5 Post quadragesimale sequitur quatuor temporum Jejunium, quod sane perinde ac illud antiquum in Ecclesia esse multis demonstrari posset, si opus foret. Nam S. Leo Pontifex sermone VII. Jejunia hæc ab universa Ecclesia suo tempore servata commemorat, atque Apostolicæ Traditioni accepta refert. Sed circa tempus ea servandi, ac numerum præterea Jejuniorum ejusmodi aliqua fuit in Ecclesia varietas. Primum siquidem, trium dumtaxat temporum servabatur Jejunium, quartum deinde, ut observatum est Clarissimo Bellarmino, decreto Callisti Romani Pontificis additum fuit. Quantum vero ad tempus spectat, primum Jejunium, quod erat vernum, sub initium Mensis Martii servabatur, secundum celebrabatur hebdomada secunda Mensis Junii, tertium hebdomada tertia Septembris, quartum vero hebdomada quarta Decembris. Communiorem tamen hæc servandi Jejunia morem hunc fuisse scribunt S. Leo, & Gelasius primus Pontifices, videlicet ut primum in prima Quadragesimæ hebdomada, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium in hebdomada tertia Septembris, quartum denique in tertia Decembris hebdomada celebraretur; qui certe mos etiamnum in Romana Ecclesia servatur.

6 Tertio in loco statui debet, ab antiquissimo tempore in Ecclesia receptum quartæ & sextæ feriæ Jejunium. Commendatum namque, ac præceptum legimus hoc Jejunium in Apostolicis Canonibus, Canone 69. ubi hæc leguntur: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor sanctam Paschæ Quadragesimam non jejunat, vel quartam diem, vel Parasceven, deponatur*. Atque Origenes homilia X. in Leviticum: *Habemus* (inquit) *quartam, & sextam septimanæ dies, quibus solemniter jejunamus*. Illud est autem observandum, Jejunium, de quo hic loquimur, non fuisse tamquam ad præceptum, sed ad consilium tantum spectans in Ecclesia receptum. Superflua quippe fuissent quatuor temporum Jejunia, si per totum annum in prædictis feriis vi præcepti jejunare fideles debuissent.

7 Obtinuit olim in Ecclesia Jejunium etiam Sabbati in memoriam sepulturæ Christi, ex Apostolo Petro, ut nonnulli existimant, derivatum. Multi tamen variis temporibus prodiere Conciliorum Canones illud Jejunium vetantes, excepto Sabbato majoris hebdomadæ; idque ea de causa fuit vetitum, ne Fideles cum Manichæis sentire viderentur, qui Sabbato jejunandum esse putabant ad ostendendum odium erga malum Deum, quem Mundi hujus, ac colendi Sabbati auctorem comminiscebantur. Ex his Canonibus occasionem sumpserunt Græci Jejunium Sabbati improbandi, quia dum in Oriente præsertim Hæretici Manichæi Jejunio Sabbati abutebantur, congruum omnino erat eos morem illorum declinare. Cum autem Ecclesia Latina hanc non habuerit occasionem, propterea Sabbati jejunium non improbavit, immo commendavit, ac retinuit.

Quartum Jejunium erat, quod dicebatur, Adventus, cujus mentionem faciunt Scriptores doctrina & vetustate percelebres, ut Perpetuus Turonensis Episcopus, Concilium item Turonense, ac Matisconense sæculo sexto celebrata. A Monachis primum, tum a Laicis ex devotionis fervore singulis diebus a festo S. Martini ad Natalem usque diem Domini hoc Jejunium servari cœptum est. Atque ejusdem observantia Jejunii tametsi non eadem semper ubique fuerit, cum non ex aliquo universali præcepto penderet; penes Monachos tamen, aliosque sacrorum Ordinum Regulares numquam intercisa fuit, licet alii a festo S. Martini, alii a festo omnium Sanctorum, ut Minoritæ, a festo S. Catharinæ alii, aliique denique a Dominica propinquiore festo S. Andreæ Apostoli, quæ prima Adventus Dominica appellatur ab Ecclesia, prædicti Jejunii sumpserint exordium. 8

Celebres ac frequentes erant primis Ecclesiæ seculis Stationes, & cum stationibus conjuncta jejunia. Statio autem, auctore Eminentissimo Cardinali Cozza in libro *de Jejunio*, *part.* 2. *artic.* 19. aliud non erat, quam *Fidelium cultus seu officium, quo certis diebus ad Martyrum convenientes sepulcra, ibique a solis ortu stantes, orationibus, sacrarum Scripturarum lectionibus, ac jejunio usque ad horam Nonam vacabant*. Verum temporis decursu hanc stationum disciplinam collapsam restauravit, licet sub diversa forma ab antiqua, S. Gregorius Magnus. Diebus deinde Dominicis Adventus, & Quadragesimæ Stationes consignatæ cum fuerint, a Jejunio separatæ remanserunt. Quamobrem in hoc maxime nostrorum temporum Stationes ab antiquis differunt, quod illæ jejunium habuerint conjunctum, nostræ non item. Nec mirum id videri debet, cum non ex præcepto 9

con-

constanti quopiam, sed ex varia pendeat pro temporum opportunitate Ecclesiæ disciplina.

10 Stationibus simillimæ erant Vigiliæ, quæ cum ab exemplo Christi, de quo scripsit Lucas *cap. 6. Erat pernoctans in oratione Dei*, tum Apostolorum, ut ex Actorum *capite 16.* liquet, originem trahunt suam; nisi quod vigiliæ nocturnæ erant, Stationes vero diurnæ. Vigilias hujusmodi agebant Fideles vigilantes, orantes, ac jejunantes ad Martyrum sepulcra nocte præcedente solemnitatem aliquam. Diu hæc vigiliarum disciplina in Ecclesia obtinuit; nam ex Concilio Oxoniensi anno 1212. celebrato apparet apertissime, eam sub id tempus in Anglia viguisse; quin etiam perseverasse adhuc sextodecimo sæculo in Provincia Forojuliensi, ex Aquilejensi Concilio sub Clemente octavo celebrato anno 1596. satis clare colligitur. Sed viris dumtaxat, non mulieribus licitum erat vigilias agere. Siquidem jam inde a quarti sæculi initio feminis vetitum fuit vigilare in locis, in quibus & viri vigilabant; sed in privatis oratoriis domi ipsæ agebant vigilias. Sublatis tandem omnino vigiliis, earum loco remanserunt jejunia, quæ nunc etiam temporis ex Ecclesiæ præscripto servantur.

11 Inter alia præterea Jejunia, quæ intra annum primi celebrabant Christiani, est memorabile illud, quod observabant Kalendis Januarii. Nam ille dies Gentilibus solemnis maxime erat; in eo & convivia, & victimas multiplicabant, festumque erat eodem die Jano, Æsculapio, & Jovi sacrum. Patres igitur, ut omnem superstitionis speciem ab animis fidelium amoverent, illum ipsum diem consecrarunt jejunio. Atque a Patribus passim ejus diei jejunium commendatum legitur, maxime vero ab Ambrosio.

12 Tandem circa Rogationum jejunium, cum consilii illud, non præcepti fuerit, varia fuit, estque etiamnum Ecclesiæ disciplina. Rogationes, hoc est publicas preces ad Dei misericordiam in ærumnis implorandam, nonnulli Mamerco, seu Mamerto Viennensi Episcopo referunt auctori, alii antiquiores illo existimant, sed ab eo putant restauratum earum usum. Ecclesiæ quædam eas celebrant modo cum triduano jejunio, aliæ cum solo jejunio feriæ quartæ, atque unusquisque Ecclesiæ suæ consuetudinem, ac morem tuto servare potest.

13 Hæc, quæ paucis complexi sumus, antiquam Jejuniorum disciplinam in Ecclesia receptam spectant; sequitur ergo ut quæ præsens, seu recens sit tum Occidentalis, tum Orientalis Ecclesiæ disciplina circa jejunia, nunc indicemus. Et quidem quod ad Ecclesiam Occidentalem attinet, neminem latet, præter quadragesimale Jejunium, quatuor temporum, ac vigiliarum, quas aliquibus solemnitatibus, festisque Sanctorum præmittendas esse Ecclesia decrevit, Jejunium aliud nullum habere fideles sub præcepto. Diebus Veneris & Sabbati abstinentia a carnibus, sed non jejunium præcipitur. At longe diversus est apud Græcos, & 14
Orientales in celebrandis Jejuniis mos & disciplina, ut demonstratum est a multis præclarissimis Viris, qui scriptis suis Græcorum ritus sunt persequuti. Etenim non omnes eadem habent Jejunia, neque eodem modo illa servant. Mingrelienses, Græcum & ipsi in sacris peragendis ritum sequentes, licet proprio utantur idiomate, quatuor habent Quadragesimas. Prima ante Pascha, & a Quinquagesima incipit; secunda post Pentecosten; tertia initium sumit a Kalendis Augusti usque ad festum Assumptionis B. Virginis; quarta Adventus Domini, quæ quadraginta complectitur dies. Abstinent a carnibus, nonnisi post solis occasum cœnant, in majori hebdomada vinum haud gustant, ultimisque tribus diebus ejusdem ab omni prorsus cibo abstinent. Apud Syros autem Jacobitas, præter feriam quartam & sextam, quinque sunt celeberrima Jejunia. Primum Quadragesimæ, alterum Apostolorum, tertium Migrationis, seu Assumptionis B. Virginis, quartum Nativitatis, quintum Ninoviticum. Jejunium Quadragesimæ octo supra quadraginta diebus absolvitur; Apostolorum vero a feria secunda post Pentecosten usque ad diem vigesimam nonam Junii producitur. Et Migrationis Jejunium a Kalendis Augusti usque ad diem decimamquintam; Nativitatis vero alii a Kalendis Decembris auspicantur, nonnulli a die decima Decembris per duas Hebdomadas observant. Denique Ninivitarum Jejunium a feria secunda, quæ tribus hebdomadibus præcedit jejunium quadragesimale; usque ad feriæ quintæ Matutinum observant aliqui, nonnulli autem ad Matutinum Sabbati. Syri Nestoriani præter quinque recensita Jejunia, & ferias quartam & sextam, in quibus haud multum dissident a cæteris Orientalibus (est enim sola varietas quantum ad numerum dierum Jejunii, ejusque initium) duo habent particularia Jejunia, nempe Jejunium Eliæ, seu Crucis per hebdomadas septem, a Dominica prima Eliæ, quæ quartam Æstatis sequitur, usque ad feriam sextam quartæ hebdomadæ Crucis, seu septimæ Eliæ; ac Jejunium virginum tribus post festum Epiphaniæ diebus.

Jejunium Niniviticum sic est appellatum, quia dum Populi peste, aliisve calamitatibus affligerentur, Episcopi indictis supplicationibus, ac Jejunio, Ninivitarum usi sint exemplo ad Dei opem implorandam. Jejunium autem Virginum ita est appellatum, quod originem habuerit ex supplicationibus, ea occasione indictis, in qua Rex Arabum, sive ut alii volunt, Persarum imperaverat, ut sibi ex urbe Hiria quadraginta Virgines adducerentur. Tunc enim ob beneficia illis supplicationibus accepta statuerunt, ut quolibet anno Jejunium istud observaretur. Conveniunt cum Syris Jacobitis circa Jejunii disciplinam Cophti, & Æthyopes. Armeni autem non ubique eadem Jejunia servant. Qui Constantinopoli commorantur Armeni sive Catholici, sive hæretici a feria secunda Quinquagesimæ Jejunii quadragesimalis sumunt exordium. Hæretici ante Nativitatis festum, quod die octava Januarii celebrant, septem diebus jejunant, atque in vigilia Jejunium ad vesperam usque protrahunt, cum sacrum faciunt, ac deinde cœnant, & in ea utuntur lacticiniis & ovis. At Catholici in vigilia dumtaxat Nativitatis, cujus festum diverso ab Hæreticis die celebrant, jejunare solent, atque a piscibus etiam abstinent. Ante Epiphaniam septem diebus jejunant omnes tum Catholici, tum Hæretici. Festum Assumptionis B. Virginis semper die Dominica celebrant, & die Lunæ ad Sabbatum usque, quo die lacticiniis utuntur, solent jejunare; eademque ratione Jejunia servant, quæ præcedunt festum Transfigurationis, & Exaltationis Sanctæ Crucis. A feria secunda post Pentecosten ad feriam usque sextam Jejunium colunt, quod vocant Sancti Eliæ, atque ejusdem rationis sunt alia Jejunia, scilicet Sancti Gregorii illuminatoris, Sancti Jacobi Episcopi, Sancti Sergii Martyris, & Sancti Gregorii, quem Thaumaturgum appellant, in quibus a feria secunda usque ad sextam jejunant. Hæc sunt, quæ Orientalis Ecclesiæ circa Jejunia præsentem disciplinam spectant, de qua satis hactenus diximus.

His breviter ac dilucide, quantum satis esse potest ad Orientalium circa Jejunium disciplinam dignoscendam, indicatis, restat ut pauca de Jejunii dogmate edisseramus. Ac principio quidem animadvertimus, Calvinianos, aliosque recentes Novatores Jejunia omnia e medio sustulisse, ut perspicue apparet ex iis, quæ libro Institutionum quarto capite 12. scribit Calvinus, ubi quadragesimale Jejunium superstitiosam appellat observationem. Ac tametsi fateri non dubitent, Jejunium præceptum in veteri lege fuisse, cum id expressum legatur apud Joelem, Jonam, atque alibi in veteris Testamenti libris; negant tamen audacter eidem Jejunio obnoxios esse Christianos propterea quod a legis vinculo soluti sunt, Ecclesiamque Jejunia sub præcepto indicere posse. Sed illorum error facile convelli potest. Annon enim apud Matthæum 6. dicitur: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum &c.* Nec officit, quod Jejunii præceptum ad legem veterem pertineret; satis etenim constat, cæremonialia tantum præcepta, non autem moralia, cujusmodi procul dubio est præceptum Jejunii, illucescente Evangelio abrogata fuisse. Id quod mirifice ex Augustini doctrina in epistola ad Casulanum, quæ est 36. confirmari potest; Sic enim eo loci habet S. Pater; *Ego in Evangelicis & Apostolicis litteris, totoque Instrumento, quod appellatur Testamentum Novum, animo id revolvens, video præceptum esse Jejunium. Quibus autem diebus non oporteat jejunare, & quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum:* Audiant Augustinum Novatores ajentem, in sacris novi fœderis litteris Jejunium esse præceptum, determinationem vero illorum dierum, in quibus Jejunium colendum sit, Ecclesiæ potestati, ac libertati esse relictam. Quod vero possit Ecclesia suis legibus Jejunia præcipere fidelibus, & stabilire certa Jejunii tempora, vel ex ipso Synagogæ exemplo demonstratur, quæ Judæis Jejunia imponebat, ut apud Hieremiam, Estherem, ac Zachariam legere est. Quod si ea potestate pollebat Judæorum Synagoga, quid est quod eamdem Ecclesiæ Christi denegandam esse putent Novatores? An dicturi sunt minori gaudere Ecclesiam potestate, quam Synagoga habuerit? At ridiculum id est. Deinde Ecclesiæ Prælati non minus ac Principes sæculares potestate gaudent leges condendi ad fidelium spirituale bonum promovendum. Nemo autem dubitare potest, Jejunium valde opportunum, atque optimum esse ad spiritualem finem consequendum remedium; ex quo Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 147. deducit, Jejunium sub præcepto quoque naturali cadere. Potest igitur Ecclesia prædictum remedium fidelibus præcipere, sicut sæculares Principes exercitium illorum actuum, qui alioquin liberi essent, præcipiunt subditis, qui vergunt in eorumdem subditorum bonum. Extra dubium est ergo, & in sacris litteris novi foederis præceptum esse Jejunium, illudque fidelibus præcipere posse Ecclesiam. Quæ contra hujusmodi doctrinam objicere solent Hæretici, adeo levia, inepta, ac futilia sunt, ut

ut vix digna sint lucubratione anicularum; in iis propterea exsufflandis tempus terere nolumus.

JESU SOCIETAS.

1 Societas Jesu merito laudatur a Benedicto XIV. tom. 2. Const. 49. incip. *Constantem*.
2 Societati Jesu unus locus inter Consultores Congregationis Sacrorum Rituum perpetuo assigna-
3 tur; Idem *ibid.* Societatis Jesu Collegium in Civitate S. Dominici in insula Hispaniola in publicam studiorum Universitatem erigitur; Idem
4 Const. 37. incip. *In supereminenti*. Ejusque Collegii Rectori tribuitur facultas conferendi gradus, cumulative tamen cum Priore PP. Prædicatorum; Idem *ibid.*
5 In Societate Jesu Congregationes Generales ex Brevi Innocentii X. singulis novenniis haberi jubentur; Idem Const. 24. incip. *Devotam majori*.
6 Societas Jesu variis temporibus institit pro abro-
7 gatione hujusmodi Brevis; Idem *ibid.* Illud tamen quo ad triennalem officiorum durationem abrogatum fuit ab Alexandro VIII.; Idem *ibid.*
8 Bened. XIV. Innocentii legem quoad novennalem
9 Congregationem abrogat; Idem *ibid.* Et quoad præfinitionem termini triennalis officiorum, abrogationem jam factam confirmat; Idem *ibid.*
10 In Societate Jesu vacatio Beneficiorum non inducitur per emissionem votorum simplicium; Idem Const. 25. incip. *Ex quo dilectus Filius*.
11 Sed in ipsius Congregatione Generali V. decretum fuit, illius Alumnos expleto probationis biennio Beneficia Ecclesiastica dimittere debere; Idem *ibid.*
12 E Societate Jesu Theologus Consultor Pœnitentiariæ Apostolicæ assumi consuevit; Idem tom. 1. Const. 96. incip. *In Apostolicæ* §. 15.
13 Jesu Societas extinguitur & supprimitur a fel. regn. Clemente XIV. per suas Litteras in forma Brevis sub die 21. Julii 1773. incipien. *Dominus ac Redemptor noster*. Vid. easdem Litteras per extensum sub fin. hujus Quarti Tomi; ubi etiam subnectuntur aliæ ejusd. SS. D. N. Litteræ in simili forma Brevis sub die 13. Augusti ejusd. anni 1773. expeditæ, quibus erigitur Congregatio particularis quinque S. R. E. Cardinalium pro exequendis iis, quæ in prædictis extinctionis Litteris ab eodem SS. D. N. decernuntur.

IGNORANTIA.

Ignorantia in genere, nomine & re, nihil 1
aliud est, quam carentia notitiæ, seu cognitionis alicujus rei; *Communis*. Ignorantia 2
ut sic, dividitur in Positivam, Privativam, & Negativam. Ignorantia positiva, seu *pravæ dispositionis* est carentia notitiæ, seu cognitionis veritatis cum positivo contrario errore. Talis ignorantia datur in Judæis, Hæreticis, & Paganis, qui non solum alicujus veritatis, præsertim supernaturalis, cognitionem non habent, sed insuper erronee judicant, rem aliter esse, ac revera est; Ipsi enim non solum v. g. ignorant Christum esse Deum, sed insuper erronee judicant esse purum hominem. Ignorantia privativa, seu *meræ privationis*, est privatio, seu carentia scientiæ eorum, quæ quis ex natura, & conditione sua aptus natus est scire, ut si homo adultus, & rationis compos ignoret ea, quæ secundum statum suum scire posset. Ignorantia negativa, seu *puræ negationis*, est carentia notitiæ in subjecto non apto habere talem notitiam, vel ex natura sua, ut ignorantia Dei in lapide; vel ex statu suo, ut talis ignorantia Dei in amente, & infante. Er talis ignorantia ex S. Thoma 1. 2. *q.* 76. *art.* 2. non est appellanda proprie ignorantia, sed *Nescientia*.
Unde, ut vides, *Nescientia*, & Ignorantia li- 3
cet quandoque promiscue una pro alia accipiatur, tamen differunt; *Cod. Per quas personas nobis acquir. l.* 2. *Cod. de rei uxor. action. l.* 1. §. 1. Qui enim nescit, experiendi potestatem non habet, teste Cajo *in l. annus*, *de calumn.* Ignorare autem est id nescire quod sciri potest, vel etiam debet. Hinc nescire latius patet, quam ignorare, quippe omnis qui ignorat, nescit, sed non econtra; Calvin. *in Lexico Juridic. verb. Nescire*; Qui *ibid. sub verb. Nescientia* subjungit: & dici potest, quod Nescientia differat ab Ignorantia, quia Ignorantia est eorum, quæ scire tenemur, Nescientia vero eorum, quæ scire non tenemur; unde ignorantia in malam partem, nescientia vero in bonam partem sumitur; Gloss. *l. de statu*, *de testament. gloss. Rubr. de jur. & fact. ignorantia*. Hæc ille.
Ignorantia privativa dividitur in ignoran- 4
tiam Juris, in ignorantiam Facti, & in ignorantiam Pœnæ. Ignorantia *Juris* est, qua quis ignorat jus, seu legem, aut præceptum, quod rem aliquam vetat, aut præcipit, ut quando ignoratur lex, seu præceptum, quo prohibe-

C 4 tur

tur furtum, aut quo præcipitur jejunium. Ignorantia *Facti* est, qua quis ignorat, non quidem legem, aut præceptum, sed actionem in particulari esse contra legem, aut præceptum, ut si quis nesciat carnem esse, quam comedit die jejunii, vel non advertat, aut recordetur esse diem jejunii, nam nomine ignorantiæ comprehenduntur etiam inadvertentia, inconsideratio, & oblivio. Ignorantia *Pœnæ* est, qua quis ignorat pœnam latam in delinquentes, ut si quis ignoret Excommunicationem latam in injicientes manus violentas in Clericos, in Simoniacos, & hujusmodi.

5 Ignorantia rursus dividitur in antecedentem, concomitantem, & subsequentem. Ignorantia *antecedens* est, quæ præcedit Factum, & omnem voluntatis actum circa illud; ac proinde nullo modo, nec directe, nec indirecte est voluntaria; estque aliquo modo causa, cur fiat opus, in quantum removet scientiam, quæ si adesset, opus non fieret; talis ignorantia est in Venatore, qui existimans occidere feram, interficit hominem, quem nullatenus occidisset, si esse hominem scivisset. Ignorantia *concomitans* est, quæ concomitanter se habet ad actum voluntatis, & nec movet ad operandum, nec removet ab operatione, sed ita afficit operantem, ut eodem modo operaretur, si talis ignorantia abesset, unde actum voluntatis nec antecedit, nec sequitur, sed tantum concomitanter se habet ad illum, ut cum Venator ille pro fera inimicum suum, non de eo cogitans, interficit, quem tamen occidisset, si novisset esse suum inimicum. Ignorantia *subsequens* est, quæ a voluntate directe, vel indirecte est volita, adeoque sequitur illam, ut ejus effectus, estque simpliciter voluntaria, & culpabilis; Talis ignorantia directe, seu indirecte volita reperitur in illis, qui, vel expresse ignorare volunt, vel non curant, ut debent, addiscere ea, quæ scire possunt, & tenentur.

6 Ignorantia dividitur ulterius in invincibilem & inculpabilem, & in vincibilem & culpabilem. Ignorantia *invincibilis* & *inculpabilis* est, quæ morali diligentia vinci, vel tolli nequivit, utpote quia, vel numquam venit in mentem cogitare, vel dubitare de tali re, vel etiamsi in mentem venisset, tamen morali & ordinaria adhibita diligentia, ignorantia illa vinci, seu tolli, & veritatis cognitio acquiri non potuisset; & hæc simpliciter non est voluntaria, nec directe, nec indirecte, ideo etiam dicta *antecedens*, quia omnem actum voluntatis antecedit. Ignorantia *vincibilis*, & *culpabilis* est, quæ morali adhibita diligentia vinci, ac superari, & opposita scientia acquiri potuisset, & debuisset, & hæc ignorantia semper est aliquo modo voluntaria directe, vel indirecte, ideoque etiam dicta *subsequens*, quia actum aliquem voluntatis subsequitur.

Ignorantia vincibilis & culpabilis subdividitur in affectatam, & non affectatam, quæ inter se differunt, quod illa directe voluntaria sit, & hæc indirecte, ut cum S. Thoma 1. 2. *q. 76. art. 3.* observant passim Doctores. Hinc ignorantia *affectata & directe voluntaria* est, cum quis data opera vult ignorare, & non inquirere veritatem, sive ob discendi tædium, ac pigritiam, sive ut legis obligatione ignorata, vel excusationem aliquam mereatur a transgressione legis, vel liberius sine remorsu conscientiæ peccare possit, de quo Regius Psaltes *Psalm. 35.* ibi: *Noluit intelligere, ut bene ageret*, & Job *cap. 21.* legitur: *Qui dixerunt Deo, recede a nobis & scientiam viarum tuarum nolumus*, & Sanctus Thomas *cit. quæst. 76. art. 1. in corpore* dicit, quod *talis ignorantia videtur augere voluntarium, ex intentione enim voluntatis ad peccandum provenit, quod aliquis vult subire ignorantiæ damnum propter libertatem peccandi*. Ignorantia *non affectata*, & *indirecte tantum voluntaria* est, cum quis, non quidem vult ipsam ignorantiam in se, sed solum non vult adhibere sufficientem, ac debitam diligentiam inquirendi, ac cognoscendi veritatem; ideoque eo ipso indirecte velle ignorantiam convincitur. Et hæc ignorantia alia est *crassa*, 8
seu *supina*, ad quam superandam, veritatemque cognoscendam nulla prorsus diligentia, vel cura adhibita est, qualis plerumque esse solet ignorantia earum rerum, quæ communiter ab ejusdem status, vel conditionis hominibus cognoscuntur, vel etiam cognosci debent; & alia est *non crassa, nec supina*, ad quam tollendam aliqua quidem, sed tamen non sufficiens diligentia est adhibita, seu ea est, quæ non tam facile superari, & tolli potuit.

Ignorantia invincibilis juris divini excusat 9
a peccato; *Communis ac certa*, & habetur expresse ex Joan. 15. ibi: *Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberet; nunc autem excusationem non habent de peccato*. Unde S. Pius V. *die 1. Octobris* 1567. Const. incip. *Ex omnibus*, merito damnavit inter alias propositiones Michaelis Baii sequentem 68. in ordine: *Infidelitas pure negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est*, quam dam-

damnationem confirmarunt Gregor. XIII. *die 29. Januar.* 1579. Constitut. incip. *Provisionis nostrae*; & Urban. VIII. *die 6. Martii* 1641.
10 Constit. incip. *In eminenti*. Etiam ignorantia invincibilis juris naturæ excusat operantem ab omni peccato; *Communis*. Unde Alexander VIII. *die 7. Decemb.* 1690. inter alias merito damnavit sequentem propositionem 2. in ordine: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturae, haec in statu naturae lapsae operantem ex ipsa non excusat a peccato formali* (*a*).

11 Ignorantia invincibilis, non solum juris, sed etiam facti, excusat omnino a culpa; quia ubi non est voluntarium, uti in ignorante ignorantia invincibili, tam juris, quam facti, ibi nulla est culpa; Ita S. Augustinus *lib. 3. de liber. arbitr. c.* 18. *& lib. de duabus animabus c.* 10. *&* 11. S. Th. 1. 2. *qu.* 76. *art.* 4. S. Bonaventura *in* 2. *sent. d.* 2. *art.* 2. *qu.* 3.
12 & communis aliorum. Ignorantia invincibilis non solum antecedens, sed etiam concomitans excusat a peccato; Ita Suarez *de censur. disp.* 4. *sect.* 8. Vasquez *disp.* 125. *c.* 2. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 16. *num.* 13. Azor. *lib.* 1. *cap.* 14. *q.* 4. Layman *lib.* 1. *tr.* 2. *cap.* 5. *n.* 8. Card. *lib.* 2. *qu.* 19. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tr.* 1. *dist.* 1. *q.* 5. *num.* 43. Sporer *tom.* 1. *tract.* 1. *proœmial. c.* 2. *sect.* 4. *n.* 35. ubi testatur de communi contra Gajetanum, Covarr. Sayrum, & alios. Et ratio est, quia ignorantia invincibilis etiam concomitans tantum, & non causans opus, vere & invincibiliter reddit incognitum, & consequenter involuntarium id, quod cum tali ignorantia agitur; sed ubi non est voluntarium, ibi non est culpa, ergo qui invincibiliter ignorat hominem esse, quem pro fera occidit, quamvis nihilominus occidisset, si antecedenter cognovisset esse suum inimicum, nullam incurrit culpam; Deus enim non imputat homini peccata, quæ faceret, si hoc vel illud in mentem ei veniret, sed divinæ gratiæ adscribendum est, quod in animo de facto non incidat, ut ex S. Augustino recte docent Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 3. *de juramento c.* 6. *n.* 6. Sanch. *l.* 3. *moral. c.* 5. Layman *loc. cit. num.* 8. Sporer *loc. cit. num.* 35. Tum quia licet actus homicidii v. gr. factus cum ignorantia concomitante tantum, habuerit adjunctum affectum, vel propositum adhuc occidendi, etiamsi cognovisset esse hominem suum inimicum, vel postea comperto revera fuisse hominem suum inimicum, sequatur gaudium, complacentia, & approbatio, manent quidem illa voluntaria, & peccata seorsim homicidii interni: & ipse actus, ut homicidii externi, sicuti de facto est incognitus, ita est non voluntarius, & consequenter non peccaminosus, quod optime tradidit Sotus *tract. de ratione evadendi peccata lect.* 2. ibi: *Ignorantia concomitans, nec accusat, nec excusat, cum nec voluntaria sit, nec involuntaria. Itaque occisio inimici, dum putatur occidi feram, non fuit tunc peccatum, quia non est voluntaria, erit tamen peccatum, quando opus placuerit.*

Ignorantia vincibilis, sive antecedens, sive 13
concomitans, non excusat a culpa; *cap.* 1. *de ordinat. ab Episcop. qui renunciav. Episc. & cap. Apostolicæ, de Cleric. excom. ministror.* S. Thomas 1. 2. *qu.* 76. *art.* 4. & alii communiter. Quod enim fit ex ignorantia, vel cum ignorantia vincibili, est voluntarium, adeo-
que peccaminosum. Ipsa vero ignorantia vin- 14
cibilis saltem non affectata, quamvis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte; *Communis*. Et ratio est, quia actus quanto minus est voluntarius, tanto minus est peccaminosus; actus autem procedens ex ignorantia licet vincibili, etiam crassa, vel supina, saltem non affectata, est minus voluntarius, ut de se patet, quam actus procedens ex scientia; adeoque licet talis ignorantia vincibilis non excuset a culpa in toto, minuit tamen in parte; & quidem proportionaliter, quanto minus est voluntaria ignorantia, & culpabilis, eo minus erit peccaminosus actus ex ipsa procedens. Hinc magis minuit culpam ignorantia non crassa, nec supina, utpote minus voluntaria, quam ignorantia crassa & supina, utpote magis voluntaria, ut patet ex traditis
supra num. 8. Notanter autem fuit dictum *sal-* 16
tem

Nota ex Rom. Editione.

(*a*) Huic propositioni nectenda hæc altera propositio: Nullus hominum compos sui invincibili ignorantia Juris naturæ laborat; Id docet Apostolus illis verbis ad Rom. cap. 2. v. 15. *Gentes, quæ legem* (*scriptam*) *non habens, ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus*. Ex quibus verbis S. Augustinus l. 2. de serm. Dom. in Monte c. 9. infert, nullam esse animam, *quæ tamen ratiocinari potest, in cujus conscientia non loquatur Deus*; Videsis P. Jo. Laur. Berti de Theol. Discipl. lib. 21. cap. 10. & si libet, etiam Jo. Gotth. Heineccium Jur. Nat. & Gent. l. 1. c. 1.

tem non affectata; quia ignorantia affectata, nedum non minuit culpam, sed potius auget, quam minuit voluntarium: Ipsa enim adeo adhæret peccato, ut etiam pro majori libertate sine ullo conscientiæ scrupulo peccandi, horreat scientiam avocantem a peccato, ut patet ex *Job* 20. ubi consimiles impii affectati ignorantes *dixerunt Deo, recede a nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus*, & alius apud Regium Psaltem *psal.* 35. *Noluit intelligere, ut bene ageret*, & sic notavit S. Gregorius *lib.* 25. *moral. c.* 11. & docuit S. Thomas *cit. qu.* 76. *art.* 1. *in corpore*, per præcisa verba adducta *sub num.* 7. & tenet Corduba *lib.* 2. *qu.* 20. Navarr. *in cap. Sciendum* 4. *d.* 2. *de pœnit.* Sanchez *lib.* 1. *moral. c.* 17. *n.* 5. Castro *lib.* 2. *de lege pœnali c.* 14. Layman *loc. cit. num.* 9. & alii passim.

17 Ignorantia invincibilis tam Juris, quam Facti, sicuti ex dictis *sub num.* 11. excusat ab omni culpa, ita etiam excusat, & liberat ab omni pœna per leges positivas decreta; *Communis, ex cap. Nullus, & cap. Quis locus* 1. *q.* 4. Cum enim pœna decernatur propter culpam, cessante culpa tanquam causa, cessare etiam debet pœna tamquam effectus. Sic v. g. qui percussit Clericum invincibiliter ignorans eam percussionem esse ab Ecclesia prohibitam sub pœna excommunicationis *in cap. Si quis suadente Diabolo* 29. *caus.* 17. *q.* 4. aut nesciens, vel non advertens illum esse Clericum, sine dubio non incurrit pœnam excommunicationis, textu expresso *in cap. Si vero* 4. *de sent. excomm. & cap. Ut animarum periculis* 2. *de*

28 *Constitutionib. in* 6. Etiam ignorantia facti, aut ipsius juris statuentis pœnam, vincibilis, & culpabilis quæcumque, non crassa, vel supina, excusat a pœna per leges decreta. Ut si in allato exemplo dubitans, vel suspiciens forte esse Clericum absque sufficienti inquisitione, & diligentia credat non esse, & percutiat, non incurrit excommunicationem, & sic in similibus; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Ut animarum periculis* 2. *de Constitutionib. in* 6. ibi: *Ut animarum periculis obvietur, sententiis per statuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*; Ubi ut vides, a pœna per legem decreta non 19 excusat ignorantia juris, vel facti, crassa, vel supina, ibi: *Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, aut supina*; *Communis*.

Ignorantia sive vincibilis, sive invincibilis 20 solius pœnæ, & non Juris, vel Facti, non excusat ab ipsa pœna transgressores legis eam statuentis, excepta pœna censurarum. Qui enim non ignorat legem latam, seu factum aliquod lege esse prohibitum; ignorat autem annexam pœnam; si in illam legem prævaricetur, non culpæ solum, sed etiam pœnæ reus efficitur. Sic Covarruvias, *in cap. Alma mater p.* 1. §. 10. *n.* 9. Sotus *in* 4. *dist.* 6. *qu.* 8. Azorius *part.* 1. *lib.* 1. *c.* 15. *q.* 1. & 2. Jul. Clarus §. *fin. qu.* 85. *vers. Secundus est casus*, Herincx *part.* 2. *tract.* 3. *disp.* 5. *q.* 3. *num.* 28. & 29. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 20. *num.* 6. Molina *tr.* 5. *disp.* 71. *num.* 9. Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. disp.* 32. *nu.* 21. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 3. §. 13. *num.* 321. Sporer *loc. cit. num.* 29. & alii passim contra paucos quosdam apud Tamburin. *lib.* 1. *in decalog. c.* 2. §. 1. *num.* 12. Et ratio est, quia ignorantia solius pœnæ non tollit causam pœnæ, idest culpam, ergo nec effectum, seu ipsam pœnam. Tum quia universali praxi omnium Tribunalium tum Ecclesiasticorum, tum Laicalium constat malefactores, & legum transgressores variis affici pœnis rotæ, patibuli, gladii, combustionis, exilii, quamvis invincibiliter ignorent, delicta a se committenda, & commissa pœnis hujusmodi subjacere (*a*). Dicitur autem no- 21 tanter *excepta pœna Censurarum*; quia excommu-

Rom. Theologi Notæ.

(*a*) Ne putes lector quemcumque ignorantiam excusare hominem a censura; nam si affectata sit ignorantia, quæ scientiæ æquivalet, a censura hominem non excusat, ut optime ad vertit Suarez *disp.* 4. *sec.* 10. Quamobrem graviores Theologi ut falsam, & laxam Salmanticensium opinionem rejiciunt, quæ immunem a censura efficit hominem, qui ignorantiam affectat, ut liberius, & impudentius peccet. Immo si generalia sint Canonum statuta, quæ ab omnibus sciri, & custodiri debeant, quo in casu invincibilis ignorantia censuræ legi universali annexæ præsumi non potest, non adeo facile a censura immunes declarandi erunt ignorantiæ prætextu harum legum transgressores. Quis enim a Censura eximeret illum, qui duellum committeret, sciens ab Ecclesia prohibitum esse, quia ignorat, huic prohibitioni annexam esse censuram? Quia ergo difficile est dari ignorantiam vere invincibilem talis censuræ, idcirco ejusmodi ignorantia si esset in casu, petere absolutionem deberet, inquit Cl. Auctor Theologiæ Christianæ.

muni omnium sententia, ignorantia Censurarum excusat ab eis incurrendis, quamvis ceteroqoin contra legem agendo, gravissime quis peccet; *arg. cap. Si vero* 4. *de sent. excomm. & cap. Ut animarum periculis* 2. *de Constitution. in* 6. Ad incurrendum enim Censuras requiritur contumacia; hæc autem non adest, ubi ignorantia Censurarum habetur, adeoque &c. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *num.* 274. Silvest. *verb. Ignorantia num.* 14. Reiffenstuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 3. *num.* 323. & *tit.* 39. *n.* 31. Sanchez *l. c. num.* 13. Sporer *l. c. num.* 39. Layman *lib.* 1. *tr.* 4. *p.* 1. *c.* 5. *num.* 8. & alii complures.

22 Ignoranti non currit tempus; Innocent. *in cap. Ne pro defectu num.* 2. *de electione.* Calder. *Consil.* 566. *Mandavit alios* 37. *de testament. in fin.* Baldus *consil.* 92. *Quædam in princip. lib.* 1. Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap. Signifi-*
23 *catum est* 11. *de Regularibus num.* 18. Ignorans & impeditus æquiparantur; Rota *recent.*
24 *part.* 2. *dec.* 662. *num.* 9. *in fine*. Et quidem dicitur impeditus impedimento Juris, & Facti. *Annot. ad Dec.* 3. *sub num.* 17. *p.* 3. *Rot.*
25 *recent.* Ideoque ignoranti tamqoam impedito
26 est subveniendum; *ibid. num.* 18. Immo respectu rei ignoratæ consideratur tamquam res
27 inanimata, *ibid. sub num.* 11. Nec præstat consensum; *Annot. ad decis.* 10. *num.* 26. *part.*
28 3. Nec itidem censetur remittere jus suum, & sic renunciare, donare, & repudiare; *Annot. ad dec.* 1. *n.* 50. & 51. *p.* 8.

Additiones ex aliena manu.

29 Ignorantia est *simplex negatio scientiæ*. At si quis formavit de re perversam ideam, est potius error. Plerumque vero confundi solent.

30 Ignorantia vel est juris, vel facti, & hæc vel facti alieni, vel facti proprii.

31 Notissima autem est Regola, ignorantiam juris nocere; *L.* 9. *princip. ff. de Jur. & Fact.*
32 *ignorant.* Sed ne in errores incidamus, distinguendum inter lucrum, & damnum. In lucro ignorantia juris utique nocet, sed excipiendi sunt Minores; *L.* 11. *C. eodem*, & Milites, *L.* 9. §. 1. *ff. eodem.* Damnum est, distinguente *Donello Comment. jur. civil. lib.* 1. *cap.* 1. vel rei amissæ, vel rei amittendæ. In damno rei amissæ pariter ignorantia juris nocet, sed excipi debent non solum Minores, verum & Feminæ; *L. ult. C. eodem*, tum Rustici; *L.* 2. *in fin. de Jure Fisci*. In damno vero rei amittendæ omnibus non, idest nulli nocet; *L.* 8. *ff. eod.* Exempla tradit Donellus ubi supra.

Hæc obtinent secundum jus Romanum. Ceterum dubitari hodie solet, an juris ignorantia noceat in casibus illis, in qoibus de jure 33
Romano nocebat. Duplex a Jure Romano assignatur ratio, cur ignorantia juris nocere debeat. Prior, *quia jus* (ut ait Jurisconsultus *in L.* 2. *ff. eodem*) *est finitum*, & *possit esse*, & *debeat*. Sed non male respondet Schilter. *in Pr. Jur. Roman. Ex.* 24. §. 34. *Jus hodie minus est finitum, recepto præter patria jura etiam Romano & Pontificio, & utroque in lingua peregrina descripto, variisque Interpretum opinionibus, & dissensionibus diffuso*: Altera, quod consulendi sunt Peritiores; *L.* 9. §. 3. *ff. eod. Sed certe* (ut respondet Stryk. *in us. moder. Pandect. lib.* 22. *tit.* 6. §. 1.) *in quibusdam negotiis hoc consilium quidem sequendum esse credo, sed ut omnibus in casibus ex Jurisconsulti consilio & ore quis pendere possit, impossibile est. Scilicet quæ negotia ita comparata sunt, ut omnes scire possint multa solemnia in iis attendenda esse, ibidem omnino adhibendos esse Jurisconsultos constat, nec excusare poterit ignorantia juris veluti in Processibus peragendis, testamentis condendis, aliisque maximi momenti negotiis expediendis, quia hic facillime Homines scire poterant, talia absque Peritiorum consilio peragi non posse; in aliis causis, & casibus, ubi probabiliter, non adeo opera Jurisconsultorum utendum judicamus, sane durum esset, si quis hodie indistincte ob ignorantiam juris, jure suo privandus esset.* 34

Patet hinc, prudentem Judicem perpensis peculiaribus negotiis debere arbitrari, an hodie ignorantia juris nocere debeat, nec ne. 35

De Militibus nostri temporis quæri etiam solet, an datum sit ipsis jus ignorare, prout datum erat de jure Romano. Distinguit plures casus Trentacinq. *variar. Resolut. lib.* 2. *Resol.* 1. *num.* 49. & secundum eos declarat, qua ratione Milites nostri hoc privilegio gaudere queant. Confer etiam Stryk. *loco citato* §. 4. ubi de militia provinciali, ait: *Non æque omnia privilegia Militum applicari possunt, quia tantum in subsidium constituitur Provinciæ defendendæ gratia, ut intra Provinciam maneat, nec Milites in illam lecti vacant ubique armis, sed agriculturam exerceant. Quod si tamen imminente necessitate actu militare compellantur, non deneganda ipsis erunt Militum Privilegia.* Hactenus de ignorantia juris. 36 37

Quod vero concernit ignorantiam facti, ea si sit *facti alieni* excusat, simulque præsumitur; 38

tur; *L.* 23. *C. de Probat.* modo non sit nimis crassa & affectata; *L.* 3. §. 1. *L.* 6. *L.* 9. §. 2. *ff. de Jur. & Fact. ignorant.* vel alias a lege reprobata ob publicam utilitatem; Consule Donell. *Comment. jur. Civil. lib.* 1. qui exemplis rem illustrat.

39 Difficilius vero ignorantia *facti proprii* excusat nisi justa & probabilis afferatur causa propter memoriæ humanæ imbecillitatem; Adi Hann. ad Wesembec. *lib.* 2. *titul.* 26. *num.* 3.

ILLEGITIMUS. Vid. verb. *Filius*.

IMAGINES.

SUMMARIUM.

1 *Imago quid sit.*
2 *An & quomodo licitum sit Deum, Sanctissimam Trinitatem, & Angelos depingere*, ad num. 5
6 *An Catholicæ Ecclesiæ sentienti consentaneum sit Imagines Christi Domini, B. M. V. & Sanctorum depingere*, ad n. 7
8 *Quæ sint servanda circa Imagines quascumque repræsentandas*, ad n. 12
13 *Quid requiratur, ut Imagines collocentur in Ecclesiis*, ad n. 14
15 *Quid permissum vetitumve sit circa Imagines Sanctorum, qui a Sede Apostolica non sunt canonizati vel beatificati*, ad num. 22
23 *Sacræ Imagines an licite & sancte colantur & adorentur*, ad num. 25
26 *An uno eoden ·ue cultu omnes adorari queant*, ad num. 27
28 *Imagines non adorantes, vel illas violantes, quibus pœnis sint afficiendi*, ad n. 29
30 *Quid in lege tam veteri quam nova statutum sit de Imaginibus depingendis & adorandis*, ad num. 35
36 *An & quando Imagines possint transferri ex uno in alium locum*, ad num. 37
38 *Quid provisum sit circa Imagines SS. Francisci, Antonii de Padua, Augustini, Nicolai de Tolentino &c.*, ad n. 39
40 *An possit ad aliquam Sanctam Imaginem concursus impediri*, ad n. 41
42 *Quid cautum sit circa Imaginum picturas, oblationes eisdem factas, ac processiones cum Imaginibus*, ad num. 48
49 *Agitur de Imagine miraculosissima B. M. V. asservata in Altari majori Ecclesiæ Aracælitanæ Urbis*, ad num. 54
55 *Subnectuntur Supplementa Auctoris*, ad num. 80
81 *Et Additiones ex aliena manu*, ad n. 82

1 IMago proprie definitur figura picta, vel sculpta vere repræsentans aliud, cujus est Imago, quæ differt ab idolo, quod falsum quid repræsentat, ut imago chimeræ. 2 Licitum est in nova lege Deum, & Sanctissimam Trinitatem depingere, & repræsentare in forma corporea, & visibili v. gr. Divinus Pater in forma Viri Senis, quia est antiquus dierum, & principium aliarum Personarum; Divinus Filius in forma Viri juvenis, quia est Filius Patris, & talis naturam humanam assumpsit: Spiritus Sanctus in forma columbæ, quia talis apparuit; *Communis Catholicorum* ex universali usu & praxi Ecclesiæ, & desumitur ex Sacra Scriptura, qua constat Deum ipsum hominibus apparuisse in forma corporea, & visibili; *Genes.* 3. apparuit Adæ tamquam homo deambulans ad auram post meridiem; *Genes.* 18. apparuit Abrahæ in specie trium Virorum; *Genes.* 28. Jacob vidit Deum in forma virili *innixum summitati Scalæ*; Isaias *c.* 6. vidit *Dominum sedentem super solium excelsum*; Daniel *c.* 6. vidit *Antiquum dierum in throno sedentem*, capite & crine canum, seu capillis albis, prout pingitur Dominus Pater; *Matth.* 3. apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ; Unde Nicolaus 1. *Epist.* 2. sic ait: *Apparuit nempe Deus Abrahæ Patri nostro, non in carne, neque in anima, sed in specie trium Virorum .... apparuit denique Jacob per subjectæ creaturæ speciem, unde & dixit, Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Ecce incorporeus Deus & invisibilis per speciem subjectæ Creaturæ, ita se mortalium voluit videri obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam.* Atqui licite depingitur, & repræsentatur, quod revera gestum est; ergo si Deus ipse ita apparuit, ut ex tali forma corporea mentem hominis erigeret ad incorporea, & spiritualia apprehendenda, etiam nobis licitum erit id pia recordatione pictis, vel sculptis imaginibus imitari, repræsentare, & colere. 3 Hæc autem assertio, quamvis sine temeritate negari jam non possit propter universalem Ecclesiæ consuetudinem, tamen non est de fide, ut observant Bellarmin. *lib.* 2. *de sacris imaginibus*

nibus cap. 8. Layman *liq.* 4. *tract.* 7. *cap.* 5. *num.* 2. & alii, cum non tantum fit contra Hæreticos præsertim Calvinum *lib.* 1. *institut. cap.* 11. sed etiam contra quosdam Catholicos, Durand. *in* 3. *d.* 9. *quæst.* 2. Abulens. *in cap.* 4. *Deuteron. quæst.* 5. Henric. de Gandavo *quodlibet.* 10. *quæst.* 2. & alios dicentes, id non li-
4 cere maxime ob periculum idololatriæ. Certissimum vero est, non posse depingi Deum ad repræsentandam ejus veram naturam, formam, aut figuram. *Communissima omnium* ex Trident. *sess.* 25. *decret. de venerat. Reliquiar. & cultu imaginum*, ibi: *Non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit*. Cum enim depingitur secundum modos supradictos, pingitur solum ad repræsentandam oculis historiam, secundum quam Deus in forma corporea & visibili seipsum hominibus, ut supra pluries videndum ostendit, seu ad repræsentandam sui proprietatem, affectionem, operationem, vel mysticam significationem, propter finem adductum *sub num.* 2.

5 Licitum etiam est Angelos depingi, vel sculpi in forma corporea visibili, & consueta in Ecclesia Catholica. *Communis Catholicorum* contra Hæreticos, & ita docuerunt contra Iconoclastas Patres Concilii VII. Generalis *act.* 5. *&* *act.* 7. & colligitur ex Sacra Scriptura, tum veteris, tum novi Testamenti, ubi, non solum Angelos in tali forma sæpissime apparuisse referuntur, sed etiam in veteri Testamento Cherubin in forma corporea & visibili ad Arcam, in Templo, ac alibi etiam ex auro erecti, & repræsentati sunt; ergo recte a nobis etiam sic figurantur, depinguntur, & repræsentantur, ut mens nostra ex forma visibili, & similitudine sibi nota erigatur ad spiritualia, & incorporea facilius intelligenda, sicuti docet S. Dionysius Areop. *de Cælesti Hie-*
6 *rarchia c.* 2. *&* 15. Catholica fide tenendum est, recte depingi imagines Christi Domini, B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum, tum memoriæ, cum venerationis causa. Sic definitum est in secundo Nicæno Concilio contra Iconomachos, qui Judæos, Samaritanos, Mahometanos imitati, omnem imaginum cultum Idololatriam dixerunt, ideoque eas flammis, & ferro addixerunt, & est etiam contra modernos Calvinistas, eorumque successores omnem prorsus usum imaginum Christi, & Sanctorum etiam extra historiam eliminantes; Lutherani vero non prohibent usum imaginum Christi, & Sanctorum etiam extra historiam solum pro memoria, sed tantum prohibent quoad cultum; e contra nos Catholici, & pro memoria, & pro cultu eas admittimus. Unde Concilium Trid. *sess.* 25. *in decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis Sanctorum, & Sacris imaginibus* sic statuit, ut sequitur.

Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & 7
aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quod credatur inesse aliqua in iis Divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat a Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant; ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus; & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur; id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. Illud vero diligenter doceant Episcopi, per historias mysteriorum nostræ redemptionis picturis, vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, & confirmari populum in articulis Fidei commemorandis, & assidue recolendis: tum vero ex omnibus Sacris imaginibus fructum percipi; non solum quia admonetur populus beneficiorum, & munerum, quæ a Christo sibi collata sunt; sed etiam quia Dei per Sanctos miracula, & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem, vitam moresque suos componant, excitenturque ad adorandum, ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit, anathema sit. In has autem sanctas & salutares observationes, si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri sancta Synodus vehementer cupit, ita ut nullæ falsi dogmatis imagines, & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur. Quod si aliquando historias, & narrationes Sacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit, doceatur populus non propterea Divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit. Omnis porro superstitio in Sanctorum invocatione, Reliquiarum veneratione, & imaginum sacro usu tollatur; omnis turpis quæstus eliminetur; omnis denique lascivia vitetur, ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur.

Imagines D. N. J. Christi, & Deiparæ V. 8
Mariæ, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum, & San-
cta-

ctarum prohibentur sculpi, aut pingi cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, seu alio modo in Ecclesia Catholica inconsueto ; & jam sic sculptæ aut pictæ prohibentur teneri, & publico aspectui exponi, & mandantur ab Ecclesiis, & aliis locis quibuslibet amoveri, & deleri. Et Regulares, & Moniales parere negligentes possunt a Locorum Ordinariis, & Legatis Apostolicis Juris remediis, & etiam Censuris Ecclesiasticis, & aliis eorum arbitrio ad observantiam cogi. Et quoad loci Superiores etiam privationis Officii, ac vocis activæ, & passivæ pœnis compelli. Sic expresse statuit Urban. VIII. 15. Martii 1642. Constitut. incip. *Sacrosancta Tridentina* 163. *Bullar. Cherubin. tom.* 4.

9 Imago Christi non est repræsentanda in agno, sed in figura humana ; *cap. Sextam, dist.* 3. *de consecration.* ibi : *Sextam sanctam Synodum recipio cum omnibus Canonibus suis, in quibus dicitur : In quibus picturis Sanctarum imaginum agnus Præcursoris digito ostensus depingitur, qui in figuram gratiæ transit, verum nobis per legem Moysi demonstrans Agnum Jesum Christum Dominum nostrum ; Antiquas ergo figuris, & umbris ad veritatis præfigurationem sanctæ Ecclesiæ traditis valedicentes, gratiam, & veritatem præferimus, & sic plenitudinem Legis recipimus ; Verum igitur agnum Dominum nostrum Jesum Christum secundum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno depingi jubemus.* Vide infra *num.* 58. & 71.

10 Imagines Sanctorum non sunt pingendæ habitu profano, vel indecentiam, aut inhonestatem præseferente, & Ordinarii judicant in hoc etiam exemptos ; Urban. VIII. cit. Con-

11 stitut. *Sacro-Sancta Tridentina*. Imagines Sanctorum non sunt pingendæ cum procaci venustate ; *Concil. Senonens. in decr. moral. cap.* 40. *Concil. Mediolanens.* 1. *part.* 1. *tit. Quæ servanda sunt de sacris imaginibus, num.* 15. *Concil. Moguntin. cap.* 41. *num.* 1. *Concil. Trident. sess.* 25. *in decret. de invocat. Sanct. & de Sacris*

12 *imaginibus*. Imagines lascivæ in Ecclesiis non sunt tolerandæ ; *Conc. Senonens. loc. cit. Concil.*

13 *Moguntin. l. c.* Imagines Sacræ pingi non possunt in Ecclesia inconsulto Parocho ; *Concil. Mediolanens.* 1. *tit. Quæ servanda sunt de Sacris*

14 *imaginibus*. De novo non sunt collocandæ imagines in Ecclesiis, nisi ex probatione Episcopi, nec etiam in Ecclesiis exemptis exponi possunt sine Episcopi approbatione ; *Concil. Mediolanens.* 1. *tit. Quæ servanda sunt de Sacris imaginibus*.

Imagines Sanctorum, qui a S. Sede Apo- 15
stolica non sunt canonizati, vel beatificati, non possunt pingi cum radiis & splendoribus, nec aliud, quod cultum indicet, aut repræsentet, potest illis tribui ; Urban. VIII. Constitut. 37. incip. *Sanctissimus*. Imagines 16
præfatas sic pingentes ab Episcopo, & Inquisitore sunt judicandi, & quas pœnas incurrant ? *ibid.* §. 7. Imagines istorum hominum, 17
si ad Ecclesias deferantur, in loco secreto debent teneri, donec a Sede Apostolica super illis fuerit aliquid constitutum ; Urban. VIII. *ibidem*. Eadem confirmat idem Urban. VIII. 18
in Constitut. 22. (in appendice) incip. *Cœlestis*. Ubi iterum prohibet, ne pingantur, aut teneantur in publicis, aut privatis locis cum splendoribus, radiis, aut aliis sanctitatis signis, imagines quorumcumque etiam cum opinione Sanctitatis mortuorum, si a Sancta Sede Apostolica non sint canonizati, vel beatificati.

Tolerari non debet, quod in locis publicis, 19
& sordidis stent depictæ diversæ Cruces, ac Sanctorum imagines in derisum Christianæ Religionis ; *Sac. Congr. Rit.* 22. *Maii* 1596. In 20
Choro teneri non debent aliæ imagines, quam Sanctorum ; *Sac. Congr. Rit.* 7. *Augusti* 1609. Imagines illorum, qui cum Sanctitatis, seu 21
Martyrii fama decesserunt, non sunt apponendæ in Oratoriis, vel Ecclesiis, tam Sæcularibus quam Regularibus, antequam declarentur Beati, neque ad eorum sepulcra accendendæ sunt lampades, aut tabellæ affigendæ sine licentia Sedis Apostolicæ ; *Sac. Rit. Cong.* 13. *Martii* 1625. Urban. VIII. Constit. incip. *Cœlestis Jerusalem*. Non ideo tamen præjudi- 22
candum erit in aliquo illis, qui, aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, Virorumque sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarii, coluntur ; *Sac. Congr. Rit. ead. die* 13. *Mart.* 1625. Urban. VIII. in d. Constit. incip. *Cœlestis Jerusalem*.

Sacræ imagines Dei, Christi, Angelorum 23
& Sanctorum licite & sancte coluntur & adorantur. *Communissima* inter Catholicos. Quamvis enim, ut notant Arriaga *tom.* 6. *disp.* 5. Viva *ad proposition.* 25. *damnat. ab Alexandro VIII. sub num.* 1. & alii, nihil hactenus definitum sit expresse in Conciliis de imaginibus Dei, merito tamen ab Alexandro VIII. *die* 24. *Aug.* 1690. fuit damnata sequens propositio 25. in ordine : *Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.*

locari. Et jam hoc licitum esse, nec posse sine temeritate negari propter universalem Ecclesiæ consuetudinem fuit dictum supra *num.* 2. *&* 3. Quoad imagines Angelorum, eas habendas & venerandas esse, fuit contra quosdam Hæreticos expresse definitum *in septima Generali Synodo act.* 7. Quod autem imagines Christi, Deiparæ, & Sanctorum sint colendæ, & adorandæ, fuit expresse definitum in variis Conciliis infra citandis, & præsertim in Tridentino *sess.* 25. *in decreto de invocat. & venerat. & Reliquiis, & Sacris Imaginibus*, ibi: *Imagines porro Christi, Deiparæ, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, ac venerationem impertiendam*. Et Sacr. Congreg. Rit. 27. *Apr.* 1602. expresse decrevit non esse impediendam Devotionem ad imagines Sanctas. Et Gregor. XIII. in Constitut. 33. tom. 2. Bullar. præscribendo formam professionis Fidei Græcis §. 15. sic fieri mandat: *Firmissime assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac*
24 *venerationem impertiendam*. Et hoc probatur ex Sacra Scriptura; *Exodi enim* 25. erecti sunt duo Cherubim super Arcam Testamenti; *Num. cap.* 21. Jussu Dei erectus est in sublime serpens æneus. Has imagines, seu signa sacra honorata esse, & honorari debuisse constat ex Regula S. Augustini *lib.* 3. *de doctrina Christiana cap.* 9. dicentis, signa utilia divinitus instituta honorande esse, quia honor eorum ad prototypon transit; atqui imagines illæ Cherubim, & Serpentis fuerunt quam maxime utiles, & divinitus institutæ, ut sacra Scriptura testatur, ergo fuerunt honorandæ, & de facto honoratæ: Hinc si licuit venerari imagines Angelorum, cur non etiam Sanctorum? Si licuit venerari Christum in imagine serpentis (serpens enim ille æneus fuit figura Christi ipsomet Christo testante *Joan.* 3. *Sicut exaltavit Moyses serpentem &c.*) debet potius licere venerari imaginem Christi in forma propria hominis.
25 Ostenditur etiam efficaci ratione. Homo dignus est veneratione, quia est imago Dei, juxta illud S. Cyrilli *Catechesi* 12. *Imago lignea terreni Regis honoratur, quanto magis rationalis imago Dei*; ergo & ceteræ imagines Dei, Christi, & Sanctorum veneratione dignæ sunt? quod enim uni imagini convenit, quia imago est, omnibus imaginibus, quia imagines sunt, convenire debet. Tum quia imago Regis est venerabilis cultu civili, ergo etiam imagines Dei, Christi, & Sanctorum debent esse venerabiles cultu aliquo religioso competente suis prototypis. Tum etiam quia imagines capaces sunt injuriæ, & contumeliæ, & & cavet quis imaginem Regis injuria & contumelia afficere, ergo a contrario sunt etiam capaces honoris & cultus.

Imagines quæcumque nequeunt coli, & adorari cultu, vel adoratione absoluta propter seipsas, quasi credatur inesse in ipsis aliqua divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, sed solum possunt, & debent coli, & adorari cultu, vel adoratione respectiva, propter respectum nempe ad sua prototypa; *cap. Perlatum* 26. *dist.* 3. *de consecrat.* Gregor. I. *lib.* 9. *ex Reg. Epist.* 9. Gregor. II. *Epist.* 10. *&* 12. Concil. Senonens. *cap.* 4. & clare explicat, & definit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *loc. cit.* ibi: *Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas, & retinendas, eisque debitum honorem, & venerationem impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honor, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant, ita ut per imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, & veneremur id, quod Conciliorum, præsertim vero Secundæ Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum*. Hinc imagines Sanctorum coluntur, & venerantur cultu Duliæ respectivo, Imagines B. Mariæ Virginis cultu Hyperduliæ respectivo, Imagines Dei, & Christi, ejus Crux, Sudarium, Clavi, Spinæ & hujusmodi cum suis imaginibus cultu Latriæ respectivo; *Communis Catholicorum*. 26
27

Imagines non adorantes sunt Hæretici, & anathema est contrarium dicens; Concil. Roman. III. sub Gregor. II. Concil. Nicæn. II. *action.* 2. Idem *act.* 4. 5. *&* 7. in quibus fere idem repetitur; Concil. Constantiens. *in Constit. Martini V. circa medium*, Conc. Moguntin. IV. *cap.* 41. Concil. Tridentin. *sess.* 25. *in cit. decreto*. Imagines Sanctorum non sunt violandæ: Violantes, vel prosternentes imaginem Crucis, B. M. V. vel Sanctorum graviter sunt puniendi; *cap. Perlatum* 26. *dist.* 2. *de consecrat. cap. Si Canonici, de Offic. Ordi-* 28
29

30 *dinarii in 6.* Imaginum usus est maximæ ne-
cessitatis, & utilitatis in Ecclesia; Gregor. II.
Epist. 12. Concil. Senonens. *cap.* 14. Concil.
Moguntin. IV. *cap.* 42. Conc. Trid. *cit. sess.*
25. *in d. decreto.*

31 Imagines etiam in veteri lege fieri solitæ
erant, & adoratæ erant; Adrian. I. *Epist.* 1.
32 *&* 2. Nicolaus I. *Epist.* 2. Et in lege nova
fuerunt imagines in usu usque a tempore A-
postolorum, & in Concilio Antiocheno tem-
pore eorumdem celebrato *Canon.* 8. statutum
fuit imagines Sanctorum esse depingendas,
& adorandas; Sic refert Gonzal. *in decreta-
li in apparatu de origin. & progressu Juris Ca-
non. fol.* 17. *num.* 39. Card. Petra *tom.* 1.
comment. ad Constitut. 1. *Innocent. II. num.*
33. Et Adrianus I. *Epist.* 1. sic expresse di-
cit: *Nam, & ipse Apostolus B. Petrus, qui
Apostolicæ Sedi primitus præsedit . . . . . . Et
ipse quoque suis contulit, & tradidit divino
jussu Successoribus Pontificibus, quorum tradi-
tione Christi sacram effigiem, Sanctæque ejus
Genitricis, Apostolorumque, vel omnium San-*
33 *ctorum venerantur imagines.* Unde primi Chri-
stiani Imagines Apostolorum fieri sibi cura-
bant, ut testatur D. Gregorius *Epist.* 1. *ad
Leonem Isauricum;* Cardin. Petra *loco citato
num.* 34.

34 Hæretici autem adducunt varios sacræ Scri-
pturæ textus, quibus prætendunt prohiberi o-
mnes imagines: Exodi 20. *Non facies tibi scul-
ptile, neque omnem similitudinem, quæ est in
Cœlo desuper, & quæ in Terra deorsum, aut
eorum, quæ sunt in aquis sub terra, non adora-
bis ea, neque coles;* Levit. 26. *Non facietis vo-
bis idolum, ut adoretis;* Isai. 40. *Cui simi-
lem facietis Deum, aut quam imaginem pone-
tis ei?*

35 Respondetur tamen cum communi Docto-
rum, quod in adductis Scripturæ locis solum
prohibebatur, ne fierent simulacra, aut ima-
gines, quæ cultu Latriæ instar Deorum ado-
rarentur, ut faciebant Gentiles, unde in tex-
tu *Exod.* 20. ut supra patet, statim subjun-
gitur: *Non adorabis ea, neque coles;* Non ve-
ro prohibebantur absolute omnes prorsus ima-
gines, aut sculptilia. Et clare patet ex eo,
quod ipsemet Deus præcepit Moysi, ut con-
strueret Imagines duorum Cherubim aureorum,
Exodi 25. & ut faceret serpentem æneum,
Numer. cap. 21. Et Salomon posuit in Tem-
plo Jerosolymitano duos Cherubim, 3. *Reg.* 6.
Tum quia dato etiam, quod per citatos tex-
tus fuerint in veteri lege absolute prohibitæ
omnes imagines, aut sculptilia, hoc fuit ob
nimiam & pravam inclinationem Hebræo-
rum ad Idololatriam; Unde illud præceptum,
utpote mere positivum, & cæremoniale cessa-
vit in lege nova; cessante enim tali periculo
cessavit tale præceptum, quia cessante ratio-
ne, & causa legis, cessat lex, seu obligatio
ipsa; *leg. Adigere* §. 2. *ff. de jure patron.* Sic
Card. Petra *loc. cit. n.* 43. Viva *ad propositión.*
25. *Alexand. VIII. n.* 13. Sporer *tom.* 1. *tract.*
2. *in* 1. *præcept. Decalog. c.* 8. *sect.* 4. *num.* 31.
& alii passim.

Imaginis in translatione ex uno loco Ec- 36
clesiæ ad alium locum ejusdem Ecclesiæ non
habet locum Concilium Tridentinum *sess.* 21.
cap. 7. *de reformat. Sac. Congr. Conc. in Burgi
S. Domnini* 4. *Dec.* 1632. apud Barbosam *in
summa Apostolic. dec. verb. Imago num.* 1. Ima- 37
gines devotæ non possunt ex una in aliam Ec-
clesiam transferri sine beneplacito Apostolico,
& si sine tali beneplacito sit jam facta trans-
latio, non sustinetur, nec est approbanda;
Sac. Congr. Conc. in Nullius Ferentilli 31. *Jul.*
1706. apud Card. Petram *tom.* 5. *comment. ad
Const.* 5. *Pauli II. n.* 30.

Inscriptiones omnes Imaginum SS. Franci- 38
sci, & Antonii de Padua, in quibus dicitur
formam habitus, qua depicti sunt, esse eam-
dem, qua Ipsi usi fuerunt, vel in quibus asse-
ritur in hoc, vel illo Ordine S. Francisci
esse veram, legitimam, & non interruptam
ejusdem S. Patris in filios successionem, in-
hærenter decreto alias edito *die* 20. *Jun.* 1658.
prohibentur, *Romæ* 20. *Nov.* 1663. Sic man-
davit decerni Alexander VII. & inseri, seu
apponi in Indice librorum prohibitorum, ut
de facto repetitur ibi verb. *Inscriptiones.* Sus- 39
penduntur quoque, & prohibentur Imagines
S. Augustini, S. Nicolai de Tolentino, &
aliorum Sanctorum ejusdem Ordinis impressæ,
& depictæ a Fratribus discalceatis Augusti-
nianis in eorum habitu, prout in decreto Sac.
Rit. Congr. edito *die* 10. *Dec.* 1637. quod ab
Urbano VIII. fuit approbatum & confirma-
tum 23. *Jan.* 1638. Constitut. incip. *Exponi
Nobis* la 240. tom. 5. Bullarii. Expost tamen
dicta suspensio, & prohibitio fuit revocata
per varia posteriora Pontificia Rescripta rela-
ta in libro, cui titulus, *Bullæ Summorum Pon-
tificum, & Sacræ Congregationis Decreta ad
Augustinenses Excalceatos spectantia*, impresso
Romæ *anno* 1742. ex Typographia Hieronymi
Mainardi, ubi *pag.* 109. *& seq.* habentur ad
id favorabilia Rescripta Innocentii XI. Cle-
mentis XI. & Jacobi Caraccioli causarum Cu-
riæ Cameræ Apostolicæ Generalis Auditoris;
Et

Et infra *pag.* 186. habetur rescriptum Benedicti XIII. ut sequitur:

Ex audientia Sanctissimi die 16. *Decembris* 1720.

Sanctissimus petitis benigne annuit, & proinde firma remanente Constitutione confirmativa privilegiorum a S. Sede concessorum Ordini Eremitarum S. Augustini per Sanctitatem suam emanata Kalendis Januarii 1727. atque ejus Motu proprio 21. Martii 1729. declaratorio ejusdem Constitutionis, mandavit non molestari Patres Excalceatos ipsius Ordinis S. Augustini, seu alios quoscumque in depingendo, aut quovis alio modo repræsentando Excalceatos, & cum eorum habitu Sanctos, seu Beatos ejusdem Ordinis: Immo licere eis, & licitum esse Sanctos, & Beatos ipsos depingere, & repræsentare prout pie hactenus depinxerunt, seu depingendos, vel repræsentandos curarunt, etiam ad tenorem Constitutionis san. mem. Urbani VIII. incip. *Divinæ Majestatis* latæ anno 1641. non obstante Decreto præcedenti Congregationis Rituum *anni* 1637. Ac insuper eosdem Patres impediri non posse, immo etiam licere illis publice, & solemniter, sive privatim benedicere, & distribuere Cingulos, seu Cincturas S. Monicæ, & paniculos S. Nicolai Tolentinatis juxta declarationem Congregationis Episcoporum & Regularium 30. *Septemb.* 1622. ab eadem Congregatione confirmatam 11. *Jul.* 1627. & ita ab omnibus servari mandavit, perpetuumque super his silentium imposuit, Constitutione, & Motu proprio supradictis, quam, & quem in hac parte moderavit, aliisque quibuscumque, etiam necessario exprimendis in contrarium non obstantibus.

Franciscus Antonius Card. Fini Pro-Auditor.

Loco ✠ Sigilli.

40 Non debet ad quamcumque sanctam Imaginem impediri concursus; *Sacr. Congr. Episcop. & Regular. in Taurinensi* 30. *Julii* 1620.

41 Modo non publicentur miracula prius non approbata; *Ead. Sac. Congreg. Episcop. & Regul. in Feretrana* 15. *Sept.* 1603. *& in Trevicana* 22. *Dec.* 1621.

42 Si Imagines publicentur miraculosæ absque interventu Ordinarii, ipse debet eas claudere, informationes capere, Romamque transmittere; *Ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul.*
43 *in Mutinensi* 6. *Octob.* 1617. Administratio oblationum Imagini factarum intus aliquam Parochiam, etiam Regularium existenti, spectat ad Ordinarium, qui eas erogabit in Ecclesia inibi ædificanda, & alios pios usus; *Ead. Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Perusina* 20. *Sept.* 1605.

Urbanus VIII. comburi jussit Imaginem 44
cum tribus buccis, tribus nasis, & quatuor oculis, & alias, si quæ invenirentur similes; hæc enim nova inventio repræsentandi Sanctissimam Trinitatem tolerabilis non videtur; *In Mediolanensi* 11. *Aug.* 1628. apud Nicol.
in Flosculis, *verb. Imago n.* 6. Translatio Ima- 45
ginis non miraculosæ private est facienda; *Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Perusina* 17. *Novemb.* 1617.

Imago Beatificati pingitur cum radiis tan- 46
tum; Canonizati vero cum Diademate circa caput, ut inter eos appareat differentia. Sic ex aliis Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 25. *n.* 1.

In Altari, in quo exponitur SS. Sacramen- 47
tum pro Oratione 40. Horarum, cooperienda est quæcumque Imago, aut Statua ibi existens, sicuti etiam parietes Tribunæ Altari vicinæ, si non habeant ornamenta fixa, tegi debent pannis; aut apparatus nullam continere debet historiam, aut rem profanam. Super Altare non sunt ponendæ Sanctorum Reliquiæ, aut eorumdem statuæ, exceptis tamen statuis Angelorum figuram, seu vicem candelabrorum facientibus. Multo minus ponendæ sunt figuræ Animarum Purgatorii ex quacumque materia factæ; & hoc prohibetur etiam in omnibus expositionibus particularibus, & etiam in illis, quæ aliquando fiunt pro Suffragio dictarum Animarum. Sic Clemens XI. & XII. *in Instructione observanda pro Oratione continua* 40. *horarum cum expositione SS. Sacramenti* §. 2. allata sub verb. *Eucharistia in fine*.

An Imago & Statua Beatæ M. Virginis, 48
ac aliorum Sanctorum deferri possint in Processionibus cum Baldachino, & intortitiis? Vide verb. *Processiones n.* 37. *&* 38.

Hic juvat afferre breviter historiam mira- 49
culosissimæ Imaginis B. M. V. in altari majori Ecclesiæ nostri Aracælitani Urbis Conventus magnificentissime & religiosissime asservatæ: Hæc enim prodigiosissima Mariæ Virginis Imago sublamentantis, & Filii sui Domini nostri Jesu Christi mortem plangentis speciem præseferens fuit a S. Luca Evangelista depicta, ut ex multis tradunt Annales Minorum Waddinghi, novissime Romæ re-
impressi *tom.* 3. *fol.* 258. *num.* 46. *&* 47. Et 50
eadem est, quam S. Gregorius Magnus in pu-

publica supplicatione detulit in illa magna mortalitate, quæ Romam adeo vehementi pestilentia laniavit, ut etiam corporali visu sagittæ cœlitus venire, & singulos quosque
51 percutere viderentur. In illa namque processione hac sacra Imagine deportata ecce tota aeris turbulentia cedebat Imagini, ac si ipsam Imaginem fugeret, & ejus præsentiam nullatenus ferre posset; sicque post Imaginem mira serenitas, & aeris puritas remanebat.
52 Tunc miræ voces in aere cantantium, & dicentium: *Regina cœli lætare, Alleluja: Quia quem meruisti portare, Alleluja, Resurrexit, sicut dixit, Alleluja*, juxta Imaginem sunt auditæ. Statim autem beatus Gregorius, id, quod sequitur, adjunxit: *Ora pro nobis Deum, Alleluja*. Post hæc beatus Gregorius vidit supra Castellum Crescentii Angelum, qui revocabat in vaginam gladium cruentatum, ex quo intellexit, quod pestis illa cessasset, & sic factum est. Et ideo illud Castrum, Castrum S. Angeli deinceps est vocatum, & ipse Angelus cum gladio in vagina sculptus in lapide miræ magnitudinis ab illo tempore in posterum mansit in cacumine dicti Castri; inde tamen dejectus sinistrante fortuna per ictum machinæ, obsidionis tempore per Romanos. Est etiam ad memoriam revocandum ad plenam fidem omnium prædictorum, quod in Castri cacumine prælibati Capella erat pulcherrima ad honorem Archangeli Michaelis constructa per Dominum recol. mem. Nicolaum Papam III. de domo Ursinorum, & erat ibi Indulgentia singularis. Item in prædicta Capella erat depicta tota forma, & historia hujus Processionis, & Litaniæ hujus Imaginis gloriosæ, & sic scriptum in Imagine legebatur: *Hæc est Sacra Imago Ecclesiæ Aracæli*. Hæc etiam eadem historia, & forma Processionis depicta est in quadam Capella, quæ dicitur studium S. Gregorii in appendicio Ecclesiæ S. Joannis Lateranensis. Item tempore magnæ mortalitatis, quæ fuit anno Domini MCCCLXXXVIII. incœpit occupare Romam in principio mensis Iunii, & per totum mensem Augusti in suo robore perduravit, fuit per Urbem hæc sacra Imago cum aliis Reliquiis honorifice, & devotissime deportata, & dum applicuit ad pontem sancti Petri, ille Angelus marmoreus existens in cacumine Castri exhibendo reverentiam huic Imagini se pluries inclinavit. Quod miraculum ultra sexaginta digni fide, tactis Sacrosanctis, se hoc vidisse oculis corporeis affirmabant, clamantes Imagini *Misericordiam* vocibus elatis &c. Sic ad litteram cum pluribus aliis in supradictis Annalibus ex quadam Tabula vetusta refecta anno MDLXII. totam rei seriem referente, & palam appensa ad rei confirmationem, & plenam omnium notitiam.

In perenne testimonium tam insignis mira- 53
culi ab ista prodigiosa Imagine patrati, & in perpetuam memoriam, & gratiarum actionem tanti beneficii ab ipsa recepti, quotiescumque ad supplicationes publicas transeundum est per molem Adriani, seu Pontem S. Angeli, hujus miraculi locum, Religiosi Aracælitani Conventus semper, & soli cantant supradictam Antiphonam *Regina cœli lætare &c.* ab Angelis ibi cantatam. Ita citati Annales *tom. 3. fol. 261. n. 50.*

Imagines Deum repræsentantes sub ea for- 54
ma, qua ipse hominibus apparuit, licitæ sunt Benedict. XIV. rom. 1. Constit. 141. incip. *Solicitudini* §. 12. *& sequent.* Imagines 55
Sanctissimam Trinitatem repræsentantes sub certis formis licitæ sunt, nempe quæ Deum Patrem continent in forma hominis senis, In 56
cujus sinu sit Christus, & inter utrumque Spiritus Sanctus in forma Columbæ; vel Imagines in quibus seorsim Deus Pater in forma hominis senis, & seorsim Christus, sed propinqui ambo, & inter utrumque Spiritus Sanctus in forma Columbæ. Idem *ibid.* §. 25. 32. *&* 36. Pingi etiam potest Pater solus, 57
seorsim ab aliis Personis; Item Æternus Filius seorsim a Patre, & Spiritu Sancto; & etiam sub forma Agni. Item Spiritus Sanctus, 58
vel tamquam de Cœlo descendens die Pente- 59
costes in figura linguarum ignis, vel alias in Columbæ specie seorsim pariter ab aliis Divinis personis; Non tamen Spiritus Sanctus se- 60
orsim a duabus aliis Personis humana specie, seu viri, seu Juvenis depingi potest. Idem *ibid.* §. 36.

Non licet Sanctissimam Trinitatem pingere 61
in utero B. M. V. Idem *ibid.* §. 27. Nec sub figura hominis tricipitis. Idem *ibid.* §. 28. An autem sub figura trium hominum æqua- 62
lium, & similium, disputatur. Idem *ibid.* §. 29. Imagines Divinam Personam repræsentan- 63
tes sub alia forma, quam quæ ab eadem assumpta fuerit, tolerari non debent. Idem *ibid.* §. 22.

Imagines æterni Patris permissæ, & appro- 64
batæ sunt, ut pingatur solus, tamquam ambulans, & loquens in Paradiso auditus ab Adamo. Item, ut innixus mysticæ scalæ vi- 65
sus est Jacob, seu ut miro modo conspiciendum se præbuit Moysi, seu ut Isaiæ tam- 66
quam

67 quam Rex in solio sedens, seu ut Danieli, veluti senex albo vestimento amictus. Idem *ibid.* §. 36.
68 Imagines æterni Filii permissæ, & approbatæ sunt, ut pingatur solus, uti cum hominibus in diebus carnis suæ conversatus est, atque etiam postquam a mortuis resurrexit, non semel Apostolis, aliisque manifestus ap-
69 paruit. Item sub humana forma Cruci affi-
70 xus, & mortuus. Item in forma Agni. Idem *ib.* §. 32. & 36.
71 Imagines Spiritus Sancti permissæ, & approbatæ sunt, ut pingatur in forma Colum-
72 bæ. Idem *ib.* §. 16. *ad* 20. & §. 36. Item in figura linguarum ignis, ubi repræsentatur Mysterium Pentecostes. Idem *ib.* §. 21. &
73 36. Imagines autem Spiritus Sancti sub humana Juvenis forma damnantur, & reprobantur, ac removeri jubentur. Idem *ib.* §. 10. 23. 33. 36. & 37.
74 Imagines insolitæ, & erroris occasionem præbentes damnantur, & prohibentur. Idem
75 *ibid.* §. 23. Imagines Servorum Dei, quorum cultus ab Ecclesia non est approbatus, publice distribui, & venerari non licet. Idem *ib.*
76 §. 41. Imagines Beatorum non ubique publice venerationi exponi possunt. Idem Constit. 108. incip. *Quoniam* §. 10.
77 Imagines plurium Sanctorum apponi possunt super Altari in quo Sacrum peragitur. Idem tom. 2. Constit. 17. incip. *Accepimus*.
78 Placet hic subnectere, quæ de significatione symbolorum, quibus pingi solet Imago S. Antonii Abbatis profert eruditiss. Card. Lambert. postea Benedictus XIV. *Institut. Eccles.* 47. *a num.* 5. *ad* 8. ubi sequentia adducit.

Effigies S. Antonii variis symbolis distingui solet; ignem, & porcum ad pedes jacentem habet; librum cum baculo dextra manu gerit, tintinnabulum sinistra; Thau quoque super vestem depingitur.

Quid hæc significent, varia Scriptores prodiderunt; inter quos P. Menochius *nelle stuore part.* 2. *cap.* 25. Sarnellius *in Epist. Ecclesiast. tom.* 3. *litt.* 6. & fusius P. Theophilus Raynaudus *tom.* 8. in eo libro, qui inscribitur: *Symbola S. Antonii*.

Molanus *lib.* 3. *de Imaginibus*, suem ad pedes Antonii jacentem hoc pacto interpretatur, quod illius patrocinio bruta sanitatem consequantur: *Thau* salutis indicium esse ex Sacris Litteris deprehendimus (*Ezech. cap.* 9. *v.* 6.) *Omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis*. Nos quidem sancti Antonii patrocinium non inficiamur pro his brutis, quæ vitæ alendæ, commodoque mortalium inserviunt, hæc tamen per effigiem porci nobis declarari minime existimamus: *Nam si idcirco* (ait P. Theophilus Raynaudus *lib. superius allato*, §. 8. *Tandem*) *appingitur S. Antonio porcus, quia sospitatem exorat brutis, cur potius ei appingitur porcus, quam asinus, aut equus?* & paulo post: *Cur igitur sus, quam aliud quodpiam brutum, B. Antonio appingatur, ægre assignari potest valida ratio, si sistamus in præsidio, quod brutis a sancto Antonio suppetit; cujuscumque enim generis bruta Beato huic Cœliti sospitatori commendari ex usu est, & eventus felix sæpe vota secundat.*

Itaque sententiam suam his verbis exprimit: *Existimarim vero non minus commode, symbolo illo porci jacentis ad sancti Viri pedes insinuari triplex genus porcinorum hominum ab eo domitorum, ac prostratorum; Ethnicos dico, & hæreticos, ac voluptuarios Christianos*. Aliqui (P. Ajala *lib. Pictor Christianus*, *lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 7.) putaverunt murem Ægyptium porco similem ad pedes S. Antonii appingi consuevisse, ut Antonium Ægyptium a reliquis omnibus secernerent. Hinc paulatim usus obtinuerit, ut loco muris Ægyptii imago suis sufficeretur. Hæc præcise laudatus Pontifex.

Subdunt ad rem eruditissimi Bollandistæ *tom.* 79
2. *in Legenda* ipsius Sancti *ad diem* 17. *Januar.* quod adpingi, seu sculpi etiam solet Nola, & Ecclesia; hæc ceu primæ Domus, seu Ecclesiæ Antonianæ imago: illa quia a Nunciis Eleemosynariæ Domus, seu Ecclesiæ (idest Ecclesiæ S. Mariæ, quæ de Eleemosyna dicebatur) Antonianis ad colligendam stipem concursantibus deferri in adventus sui signum cum reliquiis solita; cum baculo insuper ob baculum ad *Potentiæ*, vel signi *Thau* modum, & figuram a Sancto ipso cuidam Gastoni Provinciæ Viennensis in Gallia viro nobilissimo ac opulentissimo in magnam arborem succrescentem in visione præostensum, ad ei indicandum, fore ab se, suisque sociis, atque alumnis in posterum miseros igneo morbo, sacroque igne perustos, ac mutilatos, atque egestate pressos omnimode sustentandos; seu, ut in *Vita S. Pauli* dicitur, senex infirmos artus baculo regente sustentans: quæ verba peregre proficiscentem indicant, aut certe ideo apposita, quod baculum Monachi gestare solerent, ut tradit Cassianus *lib.* 1. *Institut. cap.* 9. & ita baculo innixus pingi solet S. Antonius. Sic ex laudatis Bollandistis *loc. cit.* Vide *ibi*, ubi multa scitu dignissima. Hinc facile colligitur, quare ei appingatur signum *Thau* &

D 2 *ignis*,

ignis, tum ex hic adductis, tum ex allato textu *Ezechielis cap. 9. num. 4. & 6.* tum ex traditis a nobis *tom. 6.* sub *verb. Religiones Regulares, art. 3. num. 27.* vide *ibi*.

Additiones ex aliena manu.

80 Sollicitudo sacrarum imaginum præcipue spe-
ctat ad Episcopum. Atque hinc est, quod ci-
tra Episcopi consensum haud licet pingere,
aut insculpere in Ecclesia insolitam aliquam
81 imaginem, vel eam exponere. Non licet trans-
ferre sacras Imagines ac Reliquias, Episcopo
invito, vel contradicente Rectore Ecclesiæ,
vel Patrono. Maxime si fuerint Ecclesiæ do-
no datæ ad conservandam memoriam donan-
tis; Vide Rot. *in Uratislavien. Translationis*
Imaginis 17. Martii 1738. cor. clar. mem. Cal-
cagnin.
82 Alia ad rem, vid. verb. *Veneratio San-*
ctorum.

IMMUNDITIA. Vide verb. *Gula num. 37.* & verb. *Luxuria n. 36.*

IMMUNITAS ECCLESIASTICA, ET ECCLESIARUM.

Articulus I.

Immunitas quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, divisionem, & jus a quo provenit.

1 Immunitas derivatur a verbo *Munus*, quod
licet generatim captum tria significet, sci-
licet Donum, Officium cum onere, & Onus
sine honore; proprie tamen sumptum solum
tertium significatum importat, scilicet Onus
sine honore, seu onus, functionem, & obli-
gationem alicui impositam, sive lege, aut
more ei incumbentem; *leg. Munus proprie* 214.
ff. de verbor. significat. ibi: *Munus proprie est*
quod necessarie obimus lege, more, imperiove ejus,
qui jubendi habet potestatem. Unde qui a tali
onere, aut obligatione liber, aut exemptus
est, immunis esse, & immunitate gaudere di-
citur; *l. Munus* 18. *& ibi Gloss. verb. Onus,*
& verb. Officium, ff. de V. S. & leg. 1. ff.
2 *de jure Immunitatis*. Immunitas Ecclesiasti-
ca, & immunitas Ecclesiarum, quamvis pas-
sim a plurimis pro eodem sumantur, & uni-
ca definitione describantur, dicendo, *Immuni-*
tas Ecclesiastica est jus, seu exemptio, qua Eccle-
siæ, res, & personæ Ecclesiasticæ a publicis mu-
neribus, & oneribus sæcularibus sunt liberæ; ta-
men proprie, & rigorose loquendo non sunt
idem, sed quid diversum, ut recte advertunt
Riccius *in praxi aurea par. 2. resolut. 53. nu.*
2. Engel *lib. 3. Decret. tit. 40. num. 2.* Reif-
fenstuel *ib. num. 3.* & alii, intelligentes pro
Immunitate Ecclesiarum solam Immunitatem
localem competentem Ecclesiis, aliisque lo-
cis sacris, & pro *Immunitate Ecclesiastica* so-
lam Immunitatem personalem, & realem com-
petentem personis Ecclesiasticis, & rebus ad
tales personas, vel ad Ecclesias, seu loca sa-
cra pertinentibus; *arg. cap. Inter cunctas 1.*
Extravagant. de privileg. inter commun. §. In-
cendiarios; ubi distinctim ponuntur, & nomi-
nantur violatores Immunitatis Ecclesiarum,
& libertatis (idest Immunitatis) Ecclesiasti-
cæ, ibi: *Ecclesiarum Immunitatis, & liberta-*
tis Ecclesiasticæ.

Et hoc videtur rationi congruere, quia al- 3
lata definitio *Immunitatis* communiter divisæ
in *localem*, *realem*, *& personalem* non convenit
omni definito, cum non possit aptari *Immu-*
nitati locali, ac juri Asyli, ut clare paret.
Unde aptius definitur *Immunitas*, dicendo, 4
quod sit *Jus, quo Ecclesiæ, & alia loca sacra*
nec non personæ Ecclesiasticæ, ac res ipsarum li-
beræ, ac immunes sunt a muneribus, & oneribus
sæcularibus, atque ab actibus earum sanctitati,
& reverentiæ debitæ repugnantibus. Hæc enim 5
definitio competit omni membro definiti, cum
per ly *Jus, quo Ecclesiæ, & alia loca sacra,*
nec non personæ Ecclesiasticæ, ac res ipsarum li-
beræ, ac immunes sunt a muneribus, & oneri-
bus sæcularibus, denotatur, *Immunitas realis*,
& personalis, & per ly *atque ab actibus earum*
sanctitati, & reverentiæ debitæ repugnantibus,
denotatur *Immunitas localis*.

Immunitas sic descripta recte dividitur in 6
localem, realem, & personalem. Immunitas
localis est, quæ convenit Ecclesiis aliisque lo-
cis piis, seu Religiosis. Immunitas *realis* est,
quæ competit rebus Ecclesiasticis, idest bonis
ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas per-
tinentibus. Immunitas *personalis* est, quæ com-
petit personis Ecclesiasticis.

Immunitas realis, & personalis est de jure 7
divino; ut colligitur ex pluribus sacræ Scri-
pturæ locis. *Genes. enim* 47. *vers.* 22. sub Pha-
raone Ægypti Rege habetur, Sacerdotes, & Le-
vitas exemptos fuisse a jurisdictione sæculari,
& a

& a lege solvendi tributa, & refertur *in cap. Non minus 4. de Immun. Eccles.* ubi idcirco graviter arguuntur plurimi Christiani Principes, quod *deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, qui legis divinæ notitiam non habebat*, ubi nota illa verba *legis Divinæ:* & similiter colligitur *ex cap. ultimo vers.* 28. *Levitici, & ex cap.* 3. *Numer. vers.* 20. *& cap.* 45. *vers.* 14. *&* 15. *& ex primo Esdræ cap.* 7. *vers.* 25. *& cap.* 17. *Matthæi vers.* 25. *&* 26. sed ne repetantur omnia jam scripta, vid. verb. *Clericus art.* 2. *a n.* 77. *usque ad* 84. inclusive, & verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *a n.* 16. ubi late probatur conclusio per citatas Scripturas, per varios sacros Canones, & per Concilium Trid. *sess.* 25. *cap.* 10. *de reform.* ubi expresse contestatur Ecclesiæ, & personarum Ecclesiarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam. Et sic tenent ultra Doctores *loc. cit.* adductos, Bellet. *Disquisit. Cleric. par.* 1. *de exempt. Cleric.* §. 1. *num.* 1. Diana *par.* 1. *tract.* 2. *resolut.* 1. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *art.* 9. *n.* 235. Tambur. *de Jure Abbat. tom.* 1. *disp.* 15. *q.* 19. Thom. Delbene *tom.* 1. *de immunit. Eccles. par.* 1. *cap.* 1. *dub.* 1. *per tot.* Fagnan. *in cap. Non minus* 4. *de immun. Eccles. n.* 4. Bonacina *de Censuris in Bulla Cœnæ disp.* 1. *q.* 16. *sect.* 2. *punct.* 1. *& seq. & in* 8. *præcept. Decalog. disp.* 10. *q.* 2. *par.* 1. §. 1. *n.* 3. & late Card. Petra *tom.* 2. *comment. ad Constitut.* 1. *Honorii III. a n.* 3. & alii.

8 Immunitas localis Ecclesiarum, seu privilegium Asyli non competit Ecclesiis, aliisque piis locis de jure naturali, & divino, sed solum de jure humano, tum Civili, tum Canonico; & quod hæc localis Immunitas sit de jure Civili, habetur *ex tot. tit. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, & authent. de mandatis Principum* §. *Neque autem homicidii, collat.* 3. & quod sit de Jure Canonico, habetur *ex c. Inter alia 6. de immunit. Eccles.* ibi: *Juxta Sacrorum statuta Canonum, & traditiones legum Civilium...... fugiens ad Ecclesiam; & cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *quæst.* 4. *ex Concil. Aurelianens. I. cap.* 3. ibi: *Id constituimus observandum, quod Ecclesiastici Canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesiæ atriis, vel domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat; & cap. Eos qui 6. dist.* 87. *ex Concilio Arausicano canon.* 5. ibi: *Eos, qui ad Ecclesiam confugiunt, tradi non oportere, sed loci sacrati reverentia, & intercessione defendi; & cap. sicut antiquitus 6. cap. Reum 9. cap. si quis 20. cap. Definivit 35. caus.* 17. *quæst.* 4.

Nec valet objicere, quod Deus in lege veteri præter Civitates refugii, de quibus *Numer.* 35. *Deuter.* 19. *Josue* 20. constituerit pro Asylo Templum Jerosolymitanum, ut videtur colligi *ex c.* 21. *Exodi*, ibi: *Constituam tibi locum, in quem fugere debeas*, videlicet Altare Templi; & quod etiam Gentiles ex instinctu naturæ aliqua loca designaverint, quæ vocabantur *Asyla*. Non valet inquam, quia, præterquam quod Abulensis *c.* 25. *Josue q.* 7. & alii plures negant, Templum Jerosolymitanum pro Asylo constitutum fuisse, dato etiam hoc, & non concesso, hujusmodi lex post mortem Christi, utpote ad Cæremonialia pertinens, jam expirasset; Unde jus Asyli jam non habetur ex veteris legis obligatione, sed solum ad quandam similitudinem, & secundum congruam Juris naturalis æquitatem (quam etiam Gentiles agnoverunt) de facto per Jura humana, tum Civilia, tum Canonica Ecclesiis, aliisque locis piis concessum fuit. Neque in 11
nostra nova lege Evangelica habetur aliquod Jus positivum, sive scriptum, sive Apostolis traditum decernens talem immunitatem, siquidem Christus præter leges naturæ, & Fidei nullas leges cæremoniales præscripsit, nisi circa ritus Sacrificii, & Sacramentorum, reliqua Ecclesiæ statuenda relinquens. Sic tenent Suar. *tom.* 1. *de Religion. lib.* 3. *de locis sacris c.* 8. *n.* 10. 11. *&* 13. Cov. *lib.* 2. *resolut. c.* 20. *n.* 1-2. *&* 3. Laym. *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *q.* 1. *n.* 1. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *sect.* 4. *n.* 15. Engel *ibid. n.* 7. Zoesius *ib. num.* 6. Sannig *ibid. c.* 2. *n.* 1. Reiffenstuel *ibid. num.* 22. *& lib.* 2. *tit.* 2. *n.* 131. *& in Theologia morali tract.* 12. *dist.* 2. *n.* 2. cum communiori aliorum contra Delbene *de immunitate, & jurisdiction. Eccles. cap.* 16. *dub. & num.* 2. ubi illud jus naturale esse asserit, & contra Fagn. *in appendice de immunitate c.* 2. *n.* 9. Decium, & Tuscum existimantes esse Juris Divini positivi.

Quam sententiam, scilicet Jus Asyli etiam 12
in novo Testamento esse juris divini naturalis, vel positivi non improbabilem censet etiam Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 49. *n.* 26. Eo vel maxime quod videatur ei favere Sacra Scriptura locis citatis *sub n.* 6. Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 20. *de reformat.* per verba adducta *sub n.* 7. *& c. Quamquam 4. de censibus in* 6. & quia apud omnes fere Gentes vigebat tale Jus Asyli, ut videre est apud ipsum Reiffenstuel *loc. cit. n.* 26. Covar. *loc. cit. c.* 20.

c. 20. Gonzalez *in c. Inter alia 6. de immun.*
Eccles. n. 9. & alios.
13 Tamen ad id de Scriptura, & Gentilibus
fuit jam responsum *sub n.* 10. & ad Triden-
tinum, & textum Canonicum communiter res-
pondetur, non loqui de immunitate locali, seu
Asyli; sed solum de immunitate reali, & per-
sonali, idest de immunitate personarum Ec-
clesiasticarum, & rerum ad eos, vel ad Ec-
clesias pertinentium, quam esse de jure divi-
no etiam nos docuimus *sub n.* 7. Et si quis
contendat, Tridentinum loco citato loqui etiam
de immunitate locali, seu de Jure Asyli; Re-
spondetur, quod ut Jura Juribus concordentur
juxta *c. cum expediat, de elect. in* 6. quantum
ad immunitatem Asyli, plus non vult Concl-
lium, quam ipsam ad imitationem veteris le-
gis, atque instinctu divino per Canonicas san-
14 ctiones constitutam esse. Tum quia, si Ju-
ra Asyli essent de jure divino naturali, nun-
quam potuissent, nec adhuc possent mutari,
quia Jura naturalia semper firma, & immuta-
bilia permanent, ut dicitur §. *Sed naturalia* 11.
Instit. de Jure naturali, Gent. & Civil. nec po-
tuissent ab aliquo etiam Summo Pontifice mi-
nui, immutari, aut dispensari, cum inferior
in lege Superioris nullam habeat potestatem;
c. Cum inferior 16. *de majorit. & obed. & Cle-*
ment. Ne Romani, de election. Neque potuis-
sent consuetudine abrogari, aut eis in aliquo
derogari, cum consuetudo contra Jus divinum
nihil valeat; *c. Cum tanto* 11. *de consuetudin.*
Atqui Jus Asyli per Pontificem fuit immuta-
tum, quoad certa crimina, & personas restri-
ctum, ac limitatum, ut patet *ex c. Inter alia*
6. de immunit. Eccles. & ex Constitutionibus
Gregorii XIV. & Benedicti XIII. art. seq. ad-
ducendis, adeoque &c.

Additiones ex aliena manu.

15 Quaestio, num immunitas personalis sit de
jure divino, an potius humano, magni mo-
menti est, & sursum atque deorsum versata,
non modo a Jurisconsultis, sed etiam a Theo-
16 logis. Nam alii contendunt, Clericos privi-
legio fori uti de jure divino. Ita *Auctor n.* 7.
17 & qui ab Ipso allegantur. E diverso alii in
contrarium nituntur id esse de jure humano;
ita Innocent. *in cap. 2. de Major. & obed.*
Alciat. *in cap. Quum non ab homine, de Judic.*
& alii apud Peregrin. *de Immunit. Eccles. in*
princip. quos ex Theologis sequitur Medina *in*
tit. de Restit. quaest. 15.
18 Mihi haud displicet opinio Covarruv. 3.
practic. 31. qui distinguit, ut si agatur de re-
bus spiritualibus, Clerici immunes sint de ju-
re divino a jurisdictione Laicorum, si autem
de rebus temporalibus, de jure humano sint
exempti ex Legibus potissimum Constantini
Magni *in C. de Episcop. & Cleric.*
Prima pars probatur, quia Summus Ponti- 19
fex de jure divino ex institutione Christi posi-
tus est ad regimen Ecclesiae, quum ei dedit
potestatem pascendi oves suas, solvendi & li-
gandi, deditque claves Regni coelestis, & vo-
luit, ut aliquando conversus confirmaret Fra-
tres suos. Ex quibus Pontifex factus est in
spiritualibus caput totius Orbis Christiani, &
praesertim Clericorum, qui militantis Ecclesiae
partes sunt magis connexae. Hi igitur ex eo-
demmet jure divino facti in spiritualibus sunt 20
subditi Summi Pontificis a quo regi debent;
nam ex quo jure est potestas capitis, ex eo-
dem est subjectio subditorum.
Patet altera pars, tum ex dictis, tum et-
iam quia ipsi Clerici in Sacris constituti a 21
Summo Pontifice saepe Judici Laico traduntur,
ut eosdem puniat, *cap. In audientia, cap. Con-*
tingit, cap. Perpendimus, de sentent. Excomm.
cap. Ex parte, de Privil. cap. Ad abolendam,
de Haeretic. Ergo exemptio Fori Clericorum
in Temporalibus Juris est humani; Idque quia 22
Summus Pontifex non solum immutare haud
potest jus divinum, sed nec ob causam licet
justam dispensare; bene vero declarare & in-
terpretari.
Nec negotium facessere debet *Can. Si Im-*
perator dist. 99. ubi Joannes Pontifex ait: *Cle-* 23
rici ex Divina Institutione a Summo Pontifice
sunt judicandi, quod etiam habetur *in cap.*
Quamquam, de Censib. in sexto; nam, ut re- 24
cte observavit Covarr. ubi supra, Jus divi-
num ibi usurpatur pro Canonico, quod novum
haud est.
Hinc facile est judicare, quid dicendum sit
de Justiniano, qui *in leg. Si quis in conscribendo* 25
Cod. de Pactis statuit, Sacerdotem, qui se non
usurum promiserit exceptione Fori, promissis
stare teneri, ita ut possit dein coram Laico
conveniri, ea reddita ratione, quod possit
quisque juri pro se introducto renunciare. Non
ignoro in hoc Textu explicando se varie tor- 26
quere DD. eorumque plurimos *Justinianum* re-
prehendere, quod legem tulerit statui Eccle-
siastico contrariam: At distinguendum videtur
potestatem inter & justitiam. Porro potuit 27
Justinianus id statuere, cum, ut mox dictum
est, Fori privilegium, quod habent Clerici
in Temporalibus, sit juris humani; sed non 28
juste

juste fecit, quia ratio qua Justinianus utitur
minime convincit; nam regula, quæ ait pos-
se quemque juri suo renunciare, intelligitur,
29 cum jus est personale, quod sane non accidit
in Clericis, quorum exemptio in gratiam to-
30 tius Collegii Ecclesiastici est inducta. Qua de
ratione recte *in cap. Si diligenti, de For. Com-
petent.* corrigitur lex Justiniani, & statuitur,
ut Clericus ne juramento quidem possit Foro
suo renunciare.
31 Inficias haud eo, sæpe Justiniano libuisse
pervertere Christianorum sanctiones, ut inquit
32 Procopius *in Historia Arcana pag.* 123. At sæ-
pius non tam pervertit, quam præscripsit:
Nam quidquid in Canonibus Ecclesiasticis erat
insigne, id voluit auctoritate sua stabilitum,
33 declaratum, ac pœnis vindicatum. Factum
hinc est, ut Episcopi Orientales *ex Justiniani*
legibus eas sibi concinnaverint regulas quas
34 *Nomocanones* nuncuparunt. *Nomocanonem* enim
scripsit *Joannes Scholasticus*, qui a *Justiniano*
suffectus est *Eutychio C. P. Patriarchæ* in exi-
35 lium pulso. Alium postmodum composuit *Pho-
tius Patriarcha etiam C. P.* quem *Theodorus
Balsamon* notis suis illustravit.

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ specialiter concernunt immunitatem localem, seu Jus Asyli, loca, delicta, & personas, quibus competit, vel non.

1 Immunitas localis, seu Jus Asyli est Jus Ec-
clesiis, & Sacris aliis quibusdam locis com-
petens, confugientibus ad ea malefactoribus
securitatem præstans ad hoc, quod inde vio-
lenter extrahi non possint, nec ita vita, nec
in membris puniri valeant. *Est in re communis*
2 *arg. c. Inter alia 6. de Immunit. Ecclesiar.* Im-
munitate Jure Asyli gaudent omnes Ecclesiæ
auctoritate Episcopi erectæ; *cap. Inter alia 6.
de Immunitat. Eccles.* & concordat *c. Immu-
nitatem* 10. *eod. cap. Eos, qui 6. dist.* 87. *cap.
Sicut antiquitus 6. cap. Reum 9. cap. Si quis*
20. *cap. Definivit* 35. *& cap. Id constituimus*
3 36. *caus.* 17. *q.* 4. Etsi nondum sint consecra-
tæ, textu expresso in *cap. Ecclesiæ 9. de immu-
nit. Eccles.* ibi: *Ecclesiæ, in qua divina myste-
ria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecra-
ta, nullo modo privilegium immunitatis adimi-*
4 *tur.* Immo etiamsi in iis divina adhuc non sint
celebrata; *arg. cit. cap. Ecclesiæ*; ubi pro ra-
tione immunitatis subjungitur: *Quia obsequiis
divinis dedicata, nullis est temerariis usibus pro-
fananda*; Unde, cum pro ratione ibi Pontifex
non alleget celebrationem divini Officii jam
factam, sed quia obsequiis, ac officiis divinis
est dedicata, seu deputata, debent Ecclesiæ
gaudere immunitate, etiamsi in iis divina ad-
huc non sint celebrata; cum ex eo solo, quod
Ecclesiæ auctoritate Episcopi ad usus Sacros
sint deputatæ, jam existunt loca sacra, ac
Religiosa, ita ut ad usus profanos redire, &
applicari amplius nequeant, textu claro *in cap.
Ad hæc 4. de religiosis domibus*, & sic tenent
Abbas in *cit. cap. Ecclesia n.* 5. Fagnan. *ib.
n.* 8. Hostiens. *ibid. verb. Celebrantur*, Barbosa
lib. 2. *jur. Eccles. univers. cap.* 3. *n.* 59. Co-
varruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 20. *n.* 4. &
alii communiter. Quinimmo immunitate gau- 5
dent etiam Ecclesiæ interdictæ. Fagnan. in
cit. cap. Ecclesiæ 9. de immunit. Ecclesiar. n. 11.
Abbas *ibid. n.* 8. Ventriglia *tom.* 2. *annotat.*
23. §. *de immunit. Eccles. num.* 5. Pirhing *lib.*
3. *decretal. tit.* 49. *num.* 3. Reiffenstuel *ibid.
n.* 29. Engel *ib. n.* 11. Layman *lib.* 4. *tract.*
9. *cap.* 3. *num.* 2. Silvester verb. *Immunitas* 1.
q. 1. *dicto* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 60. cum
plurimis aliis ibi citatis. Immunitate gaudent 6
etiam Ecclesiæ pollutæ. Fagnan. *loc. cit. num.*
13. Ventriglia *loc. cit. n.* 5. Barbosa *loc. cit.
n.* 61. cum Suarez, Giurb. Bonacin. Bobadill.,
& Fagundez *ibi* citatis, & alii *n. anteced.* ad-
ducti. Item gaudent immunitate Ecclesiæ di- 7
rutæ, dummodo non sint dirutæ auctoritate
Episcopi, & subsit spes reædificationis, *arg.
cap. Quæ semel 4. caus.* 19. *q.* 4. *l. Æde sacra*
73. *ff. de contrahend. emption.* Fagnan. *loc. cit.
n.* 14. Engel *loc. cit. n.* 10. Ventriglia *loc. cit.
n.* 4. Barbosa *loc. cit. n.* 62. cum plurimis ibi
citatis, & alii passim.
Immunitate gaudet Cœmeterium, quamquam 8
ab Ecclesia separatum, dummodo auctoritate
Episcopi sit designatum, *cap. Cum Ecclesia 5.
de immunit. Ecclesiar.* Fagnan. *loc. cit. n.* 21.
Barbosa *loc. cit. n.* 63. cum plurimis ibi cita-
tis., & alii communiter. Item immunitate 9
gaudet Porticus Ecclesiæ; *cap. Si quis contu-
max* 20. *caus.* 17. *q.* 4. & declaravit *Sac. Cong.
Immunit. in Spoletana 7. Febr.* 1630. *in Ca-
merinen.* 3. *April.* 1635. *in Asculana* 20. *De-
cembris* 1657. *& in Dertonen. 9. Septembris* 1670.
apud Pignatel. *tom.* 1. *consult.* 171. *sub n.* 15.
in fine. Item immunitate gaudet Atrium; *cit.* 10
cap. Si quis contumax 20. *& cap. Id constitui-
mus* 36. *caus.* 17. *q.* 4. Item immunitate gau- 11
det Tectum, cum supra illud existens dicatur
esse intra situm Ecclesiæ. Suarez *tom.* 1. *tract.*
2. *lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 8. *vers. Sed quid si quis*

supra Tectum, Peregrin. *de immunitate n.* 282. Diana *part.* 6. *tract.* 1. *resolut.* 73. Sperell. *decis.* 63. *n.* 9. Ventriglia *loc. cit. n.* 9. Barbosa
12 *loc. cit. n.* 66. & alii passim. Item immunitare gaudet Campanile Ecclesiæ, quamvis ab ipsa disjunctum sit, dummodo non ultra triginta passus distet, uti bis declaravit Sac. Congreg. apud Delben. *de immunit. d.* 9. *sect.* 6. Diana *part.* 4. *tract.* 1. *resolut.* 108. Joan. Anton. Novar. *tit. de immunit. Eccles. num.* 26. Barbosa *loc. cit. num.* 66. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 29. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. & alii. * Rev. ramen D. Josephus Maria Maraviglia sustinet mordicus, quod Campanile sejunctum nulla gaudeat immunitate, quia non potest dici pars formalis Ecclesiæ, cum non sit consecratum, neque benedictum. Addirque, privilegia immunitaris esse stricte interpretanda, tanquam odiosa, & contraria juri communi, derogat enim immunitas juri publico, quod vult, quod delicta non remaneant impunita. Vide ibi *Legem* 287. *Prudentiæ Episcopalis*. * Item Sacristia, si Ecclesiæ, vel
13 Cœmeterio cohæreat, & etiam non cohærens, si Altare habeat; Secus autem si non cohæreat Ecclesiæ, vel Cœmeterio, nec Altare habeat ad celebrandum; Sperell. *dec.* 61. *a principio*, & *dec.* 62. *num.* 19. La Croix *loc. cit.* cum variis aliis, Ventriglia *loc. cit. num.* 12.
14 ubi dicit hoc certum esse. Item immunitate gaudent Scalæ exteriores Ecclesiæ; Suarez *tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 9. Barbosa *loc. cit. num.* 66. cum pluribus aliis, Farinac. *tract. de immun. num.* 180. ubi refert Sac. Congreg. ita censuisse.

15 Item immunitate gaudent Fores, seu Portæ Ecclesiæ saltem manu tactæ & apprehensæ, cum clausæ reperiuntur; Suarez *loc. cit. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 25. *n.* 17. *ad finem*, La Croix *lib.* 4. *sub n.* 1392. Barbosa *loc. cit. n.* 65. Pignatell. *t.* 6. *consult.* 4. *n.* 81. & *sequent.* ubi ad propositum affert declarationes, ac decreta Sacræ Congreg. præsentis tenoris: *Innixus stipiti Portæ Ecclesiæ gaudet immunitate*, *in Amerina* 28. *Maii* 1628. Item, *evadens e manibus Birruariorum*, & *adhærens Valvis Ecclesiæ*, *gaudet Immunitate*, *in Firmana* 13. *Jul.* 1657. Item, *tenens annulum Valvarum Ecclesiæ gaudet immunitate*, 7. *Septemb.* 1638. Item, *qui in actu carcerationis cohæreat Valvis Ecclesiæ unico pede*, & *unica manu*, *gaudet immunitate*, *in Brundusina* 4. *Septemb.* 1640. Item, *captus a Birruariis in janua Conventus*, *seu Monasterii*, *gaudet immunitate*, *in Rossanen.* 18. *Febr.* 1653.
Sic etiam gaudet immunitate, qui tangit aliam 16
partem exteriorem Ecclesiæ v. g. muros; Barbosa *loc. cit. num.* 65. Riccius *in praxi tom.* 3. *resolut.* 560. *num.* 8. Navarrus *in Summa Bullæ de immunitate num.* 16. Bonacina *disp.* 3. *in decalog.* 3. *punct.* 4. *num.* 5. Pignatel. *loc. cit. n.* 82. affert sequentia decreta Sacræ Congreg. Adhærens muro Ecclesiæ gaudet immunitare, *in Amerina* 18. *Febr.* 1632. & *in Camerinen.* 13. *Jul.* 1638. Item, qui elapsus e manibus satellitum confugit ad Ecclesiam, & apprehendit parietem, aut seras Valvarum, gaudet immunitate; *Sac. Congr. Episcop.* 31. *Martii* 1604. & 15. *Jul.* 1614. & 20. *Decemb.* 1616. refert Pignatell. *loc. cit. n.* 107.

Privilegium immunitatis non restringitur ad 17
portas, aut parietes, vel Atrium Ecclesiæ tantum, sed per quadraginta passus in majori Ecclesia, & per triginta in Capellis, vel minoribus Ecclesiis extenditur circumquaque, ut est definitum *in cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi: *Sicut antiquitus a Sanctis Patribus statutum est*, *Statuimus*, *ut major Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat*, *Capellæ vero*, *vel minores Ecclesiæ triginta*; *qui autem confinia earum confringere tentaverit*, *aut personam hominis*, *vel bona ejus inde subtraxerit ....* *excommunicatur*, & concordat *c. Definivit* 45. *ead. caus.* 17. & *q.* 4. & utrobique notant, & tenent Gloss. Archidiaconus, & Doctores omnes, ut testatur, & sequitur Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiæ* 9. *de immunitat. Ecclesiar. n.* 16. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 20. *n.* 5. Hostiens. *in cap. Inter alia* 6. *de immunit. Eccles. num.* 2. & ibi etiam Joann. Andr. *n.* 7. Abbas *in ultim. notab.* Felin. *num.* 2. & Marian. Socin. *num.* 10. Silvester verb. *Immunitas* 3. *num.* 1. Barbosa *in cit. cap. Sicut antiquitus* 6. *caus.* 17. *q.* 4. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *num.* 31. Turrecremata, Præpositus, & alii. Dicta autem immunitate tri- 18
ginta passuum pro Ecclesiis minoribus non gaudent Ecclesiæ seu Capellæ, quæ sunt intra ambitum murorum Castellorum, ut expresse habet *in cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi; *Capellæ quæ sunt infra ambitum murorum Castellorum*, *non ponuntur in hac triginta passuum observatione*. Et ratio est, quia si dictæ Ecclesiæ, seu Capellæ gauderent immunitare etiam ad triginta passus, ob loci angustiam, immunitas fere totum Castrum quandoque absorberet, ut observat Glossa 1. *in cit. cap. Sicut antiquitus*; & docent Fagnan. *loc. cit. num.* 17. Covarruv. *loc. cit. num.* 5. Abbas *in cit. cap. Ecclesiæ num.* 10. Reiffenstuel *loc. cit.*

cit. num. 32. Silvester *loc. cit.* & alii communiter.

19 Immo non desunt qui dicant, Jus Asyli in spatio quadraginta, vel triginta passuum pro omnibus Ecclesiis sublatum esse consuetudine contraria, sicque non amplius observari posse, aut debere; *arg. cap. Cum tanto* 11. *de consuetudin.* Ita Igneus *in l.* 1. *in princip. n.* 58. *ff. ad Syllanian.* quem refert Remig. *de immunit. Eccles. fol.* 52. *in* 6. *ampliation.* Clarus *in* §. *fin. q.* 30. *vers. Hinc est*, ubi dicit, non esse ab hac communi consuetudine recedendum, præterquam in domibus Ecclesiæ cohærentibus; Covarruv. *loc. cit. n.* 5. Haunold. *de just. & jur. tom.* 6. *n.* 152. & ex Zerola *in praxi Episcop. part.* 1. *verb. Immunitas* §. 12. testatur Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 49. *a num.* 10. hodie immunitatem non attendi ultra fines Cœmeteriorum, & Card. de Luca *lib.* 14. *part.* 4. Miscellan. *disc.* 12. *num.* 17. dicit, quod Immunitas talis spatii prope Ecclesias recessit ab aula, & Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 435. ubi

20 postquam ad quæsitum: *An carceratus infra spatium quadraginta passuum circa Cathedralem gaudere debeat immunitate, sitque restituendus?* Respondit affirmative, si adsit consuetudo, & ita declarasse Sacram Congregationem Immunitatis in una Interamnen. pro Petro Paulo Mangonio 17. *Jul.* 1663. subjungitur: *Verum eadem Sac. Congregatio die* 27. *Jan.* 1665. *cognito per plurimos casus, quod gravia inferat publicæ quieti Narniensis Civitatis præjudicia plateam Ecclesiæ Cathedralis ex quadam veteri consuetudine haberi pro loco immuni, cujus securitate quam sæpissime abutuntur criminosi, contumaces, & debitores maximo non sine justitiæ detrimento, censuit si Sanctissimo D. N. placuerit, plateam eamdem in posterum pro loco immuni non habendam, & existimandam, ac ad ipsam confugientes immunitate Eccles. non gaudere, injungendumque Episcopo, ut triduo a publicatione hujus decreti, eam ut talem teneri curet, & mandet quibuscumque non obstantibus. Et facta relatione sub die* 21. *Februar.* 1665. *Sanctissimus annuit, & ita exequi jussit.* Et idem Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 25. *num.* 13. cum multis ibi citatis concludit hos passus gaudere, si adsit in loco legitima consuetudo juxta supra allatum decret. *in Interamnensi*. Secus vero non. Unde hos passus non gaudere declaravit eadem Sac. Cong. Immunit. *sub anno* 1634. *in Spoletana* relata a Donato *de Asylo resol.* 43. *n.* 1. & 2. Vide ibi Pignatell. *per totam consl.* 25. ubi multa erudite.

21 Affertur aliud consimile decretum, ut sequitur. Licet *die* 9. *Febr.* 1694. *lib.* 1. *decret. Valleman. pag.* 104. declaratum sit, Atrium circumductum muris ante Ecclesiam Beatæ Mariæ Montis Virginis extensum per quadraginta passus gaudere immunitate, attamen, mandante Sanctissimo, Ordinarius declaret eidem loco non suffragari amplius immunitatem Ecclesiasticam, & reputari tamquam non immunem, & insuper ne possit allegari ignorantia, & ad perpetuum documentum apponat in loco opportuno lapidem cum præfata declaratione; *Sac. Congr. Immun. in Nullius Montis Virginis* 11. *Decemb.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 125.

Immunitate gaudent Monasteria, & Conventus; *cap. Quisquis* 21. *caus.* 17. *q.* 4. *Leg. Omnia privilegia, Cod. de Episcop. & Cleric.* Constitut. Gregorii XIV. incip. *Cum alias Monasteriis, domibus Regularibus, locisque sacris, aut Religiosis*; Fagnan. *loc. cit. n.* 28. Barbosa *loc. cit. num.* 72. & *communis* aliorum. Eadem 22

immunitate gaudent omnia loca intra eorum septa, scilicet Claustra, Cellæ, ac habitacula; immo etiam eorumdem Monasteriorum horti, areæ, domus Familiarium, stabula animalium, officinæ, cunctaque alia loca, quæ intra Monasteriorum septa continentur; *arg. l. Pateant, Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, ibi: *Nec sola Altaria, & Oratorium &c. sed quidquid fuerit interjacens, sive in cellulis, sive in domibus, hortulis, balneis, areis, atque porticibus confugias, interioris templi vice tueatur*; & *cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *qu.* 4. & cit. Constitut. Gregorii XIV. incip. *Cum alias*, Barbosa *loc. cit. num.* 72. Lezana verb. *Immunitas num.* 3. Portell. *in dub. Regular. verb. Immunitas*, & *communis* aliorum. Vide infra sub *num.* 45. 23

Item Immunitate gaudent Villæ, sive Grangiæ, quas etiam recreationis gratia habent Regulares. Sic habetur ex privilegio concesso ab Eugenio IV. Cistercienfibus, & consequenter omnibus aliis cum illis communicantibus, quod privilegium ex compendio Ordinis Cisterciensis refert Eman. Rodericus *t.* 2. *quæst. Regular. q.* 75. *art.* 2. his verbis: *Concessit quod Grangiæ Monasteriorum Cisterciensium sicut Ecclesiæ atria pravorum hominum incursu, & violentia liberæ, & quietæ debeant esse, ita ut nemo in eis hominem capere, spolium, aut ruinam exercere præsumant in virtute Spiritus Sancti inhibendo statuit.* Sic ex hoc privilegio late probat Card. de Lugo *in Responsl. moral. lib.* 3. *dub.* 15. *per totum*, ubi *num.* 3. refert, quod cum quidam Episcopus Sacram Congrega- 24

gationem Romæ super hoc consuluisset, respondit; *Si Capella illa erat in grangia, observandum privilegium;* Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 39. *difficul.* 5. *num.* 6. Peregrinus *de immunitate cap.* 4. *num.* 58. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. Diana *part.* 6. *tract.* 1. *resol.* 6. *vers. Et tantum in fine;* & alii contra Barbosam *loc. cit. num.* 76. Gambacort. *lib.* 1. *c.* 4. *num.* 7. Trullench *lib.* 1. *cap.* 11. *dub.* 1. *n.* 6. Lezanam *tom.* 3. verb. *Immunitas n.* 3. Qui tamen Auctores ideo negarunt talem immunitatem, quia, ut dicit Cardin. de Lugo *loc. cit. num.* 2. vel non viderunt supra allatum privilegium Eugenii IV. vel illius memores non fuerunt.

25 Omnia loca religiosa, ut Seminaria, Hospitalia, Nosocomia, Orphanotrophia, & hujusmodi auctoritate Episcopi erecta gaudent immunitate Asyli; *Communis; arg. cap. Ad hæc* 4. *& cap. Ne nimia* 9. *de Religiosis domibus; l. Sancimus, Cod. de SS. Ecclesiis, l. O-*
26 *mnia, Cod. de Episcop. & Cler.* Item immunitate gaudet Domus Collegii de propaganda Fide; *Sac. Congreg. Immunitatis die* 8. *Mart.*
27 1650. Confugiens ad SS. Eucharistiæ Sacramentum, quod portatur ad ægrotum, vel inde reportatur, aut in Processione circumfertur, gaudet immunitate; Barbosa *loc. cit. num.* 69. Layman *loc. cit. num.* 4. Silvester verb. *Immunitas in* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 48. *& communis* aliorum, & Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 89. ubi affert declarationem Sac. Congreg. editam *in Melitensi* 29. *Maii* 1628. tenoris sequentis: *Carceratus sequens, & manu tenens fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum SS. Eucharistiæ Sacramento gau-*
28 *det immunitate.* Item gaudet immunitate etiamsi solum se associet processioni Sanctissimi, aut illis, qui Sanctissimum comitantur; Barbosa *loc. cit. num.* 69. Diana *part.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 28. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 49. & alii passim, & Pignatell. *loc. cit. n.* 90. ubi affert declarationem Sac. Congreg. ut sequitur: *Associans Processionem Sanctissimi Sacramenti gau-*
29 *det immunitate*; 30. *Septembris* 1636. Qui confugit ad Crucem existentem in via extra Civitatem, gaudet immunitate Ecclesiæ, si adsit consuetudo; *Sac. Congr. Immun. In Melevitana* 1. *Decemb.* 1638. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 81.

30 Capellæ, seu Oratoria in Palatiis, aut domibus Privatorum non gaudent Immunitate; Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 93. ubi testatur de communi, & citat plurimos Doctores, *tom.* 6. *cons.* 4. *n.* 103. ubi affert decretum, ut sequitur: *Capellæ privatorum palatiorum non gaudent immunitate; Sac. Congr. Episcop. & Regul. in Marsicana* 17. *Novemb.* 1617. *& Sac. Congr. Immunit. in Perusina* 9. *Decembris* 1631. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. Barbosa *lib.* 2. *Juris Eccles. univers. cap.* 3. *n.* 68. *& in summa Apostolic. decis. verb. Immunitas n.* 5. referens utrobique citatum decretum, & *cit. c.* 3. citans plurimos alios Doctores, & Riccius in Synopsi verb. Capella; ubi refert sequens decretum: *Capella vero privati Palatii regulariter non gaudet Immunitate; Sac. Congr. Immunit. in Tudertina* 4. *Jun.* 1663. *lib. decret. Roc-*
ci pag. 489. Fagnanus vero *lib.* 3. *decretal. in* 31
cap. Ecclesiæ 9. *de immunit. num.* 23. cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 43. & alii volunt talia Oratoria etiam in domibus privatorum, dummodo auctoritate Episcopi sint erecta, gaudere immunitate, quia ut dicunt ipsi, cum talia Oratoria sint vera loca religiosa, nec amplius ad usus profanos applicari possint; *cap. Ad hæc* 4. *de religiosis domibus*, ac insuper jurisdictioni, & visitationi Episcopi sint subjecta, non minus debent gaudere immunitate, ac Oratoria publica Episcopi auctoritate erecta. Ad citata autem decreta omnes contrarii Doctores respondent esse interpretanda, & respective intelligenda de Oratoriis, & Capellis sine auctoritate Episcopi erectis, uti plura habentur in domibus privatorum, quæ cum Religiosa non sint, & ad nutum Domini Domus iterum ad usus profanos possint applicari, & converti, quamvis de licentia Papæ, aut Episcopi in eis super Altare portatili celebratæ fuerint Missæ, non debent gaudere immunitate Asyli, uti tenent communiter Doctores, & censuit Sacra Congreg. in relatis decretis.

Ecclesia Campestris gaudet immunitate; *Sac.* 32
Congr. Immun. in Brundusina 18. *Decemb.* 1664.
lib. 1. *decret. Vallem. pag.* 162. Ecclesia enim 33
quælibet, dummodo sit fundata auctoritate Episcopi, gaudet immunitate Ecclesiastica, etiamsi non fuerit benedicta; *arg. cap. Ecclesiæ* 9. *de immunit. Ecclesiar.* & expresse *Sac. Cong. Immunit. in Anconitana* 19. *Jun.* 1635. *lib.* 2.
decret. Paul. pag. 226. Immo Locus, in quo 34
construitur Ecclesia, jam injecto solemniter primo lapide, est immunis; *Sac. Cong. Immunit. in Jannen.* 5. *Octobris* 1688. *lib. decret.*
Martelli pag. 358. Capellæ, sive Ecclesiæ in 35
Arcibus sive Castellis existentes gaudent Immunitate; *Sac. Cong. Immunit. sub anno* 1653.
apud Pignatell. *tom.* 6. *consul.* 4. *n.* 121. Ec- 36
clesia sita in Fortalitio S. Urbani gaudet im-

mu-

munitate Ecclesſ. *Sac. Congreg. Immunitatis in*
Bononien. 16. *Jul.* 1675. *lib.* 1. *decret. Altov.*
pag. 1122.
37 Capella carcerum, vel contigua carceribus
non gaudet immunitate; *Sac. Cong. Imm. in*
Tudertina 12. *Jun.* 1663. apud Pignatell. *t.* 1.
38 *conſ.* 471. Capella contigua, ut dicitur, *Al*
Corpo di guardia, erecta, ut milites ibi de-
gentes audiant Miſſam maxime diebus Feſti-
vis, permittitur declarari non eſſe locum im-
munem; *Sac. Cong. Imm. in una Nullius Or-*
betelli 16. *Febr.* 1683. *lib.* 3. *decret. Altoviti*
39 *pag.* 143. Capella ruralis, vulgo dicta *una*
Maeſtà, poſita in publica via, niſi probetur
fuiſſe conſtructam auctoritate Ordinarii, non
gaudet immunitate; *Sac. Congr. Immunit. In*
Spoletana 2. *Mart.* 1642. *lib.* 3. *decret. Paul.*
40 *pag.* 171. Mandante Sanctiſſimo clauduntur
Capellæ Civitatis, etiam cum muro, atten-
to, quod confugiti committunt continuos abu-
ſus, & ſcandala, & onera Miſſarum transfe-
rantur in alias Eccleſias arbitrio Epiſcopi;
Sac. Congr. Immun. in Lycien. 19. *Maii* 1679.
41 *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 1249. Quando Ca-
pella exiſtens in Palatio Gubernatoris eſt per-
petua, & invariabilis, confugientes ad eam
gaudent immunitate; ſecus ſi ſit variabilis,
& non perpetua; *Sac. Congr. Immun. in Tu-*
dertina 7. *Maii* 1658. *lib. decret. Rocci pag.* 89.
42 Capella vero privati Palatii, ut jam dictum
eſt ſub *num.* 30. regulariter non gaudet Immu-
nitate; *ead. Sac. Congr. in ead. Tudertina* 4.
Jun. 1663. *lib. decret. Rocci pag.* 489.
43 Domus Confraternitatis gaudere debet pri-
vilegio Immunitatis Eccleſiaſticæ; *Sac. Cong.*
Immun. in una Civitatis Caſtelli 23. *Jul.* 1652.
lib. 4. *decret. Paul. pag.* 189. Locata vero Lai-
cis non gaudet; *ead. Sacra Congregatio Immu-*
nitatis in Reatina 14. *Decembris* 1628. *lib.* 1.
44 *decret. Paul. pag.* 115. Sic immunitate non
45 gaudent Apothecæ Laicis locatæ habentes in-
greſſum ex platea, vel via publica; *ead. Sac.*
Congreg. Immun. in Narnienſi 27. *Febr.* 1662.
46 Nec gaudet immunitate domus contigua Ec-
cleſiæ, quæ præter januam viæ publicæ cor-
reſpondentem, habet etiam egreſſum in Cho-
ro ejuſdem Eccleſiæ, maxime ſi ſit Laico-
rum: *ead. Sac. Congr. Immun. in una Pennenſi*
47 28. *Februar.* 1662. Gaudet tamen immunitate
Domus Eccleſiæ, quæ inſervit pro habitatio-
ne Sacriſtæ, etſi ab Eccleſia disjuncta; *eadem*
Sac. Congr. Immun. 29. *Febr.* 1662. apud Pi-
gnatell. *tom.* 1. *conſult.* 456. Item immunitate
48 gaudet domus annexa, & addicta Eccleſiæ;
eadem Sac. Congreg. Immunit. in Portuen. 30.

Mart. 1666. *lib. decret. Borrom. pag.* 151. &
pag. 754.
Domus a Suffraganeo Veliterno conducta 49
gaudet immunitate, præterquam in parte re-
ſervata locatori. Tenetur tamen Suffraganeus
impertiri licentiam pro tranſitu ſuper parte
ab eodem conducta, pro faciendis executioni-
bus a Curia Sæculari contra locatorem; *ead.*
Sac. Congr. Immun. in Veliterna 14. *Jan.* 1696.
lib. 2. *decret. Vallem. pag.* 5. Domus contigua 50
Eccleſiæ gaudet immunitate; *ead. Sac. Congr.*
Immun. in Firmana 8. *Jan.* 1695. *lib.* 1. *de-*
cret. Vallem. pag. 165. Sic Domus contigua Ec- 51
cleſiæ, ad quam habet aditum, ad viam pu-
blicam vero medio Cortili, gaudet immunita-
te; *eadem Sac. Congr. Immun. in Theatina* 31.
Jul. 1674. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 976. Do- 52
mus contigua Eccleſiæ, a qua nullus patet
aditus ad Eccleſiam, & Laicis locata, non
gaudet Immunitate; *ead. Sac. Cong. Immunit.*
in Marſicen. 16. *Jun.* 1682. *l.* 3. *decret. Altov.*
pag. 51. & *in Piſauren.* 16. *Jul.* 1686. *ibi pag.*
583. Domus Commendæ Religionis Hieroſoly- 53
mitanæ habens in inferiori parte Cauponam,
habentem communicationem internam media
parte Domus ſuperioris cum Eccleſia, non
gaudet immunitate, & claudatur aditus ad Ec-
cleſiam; *ead. Sac. Congr. Immun. in Peruſina*
27. *Maii* 1687. *lib. decret. Martelli pag.* 107.
Domus poſita ſuper Sacriſtiam Confraternita- 54
tis Laicis locata non gaudet immunitate Ec-
cleſ. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Reatina* 4.
Decemb. 1628. *l.* 1. *decr. Paul. pag.* 115. Do- 55
mus, in qua habitat Vicarius Sanctiſſimæ In-
quiſitionis, non gaudet immunitate Eccleſia-
ſtica, niſi habeat Eccleſiam cohærentem, vel
adſit conſuetudo; *ead. Sac. Congr. Immun. in*
Marianen. 6. *Novembris* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul.*
pag. 206. Manſiones Conventus olim ſuppreſſi 56
annexæ Eccleſiæ, nunc Commendatæ, laicis
locatæ præter ſervitium Eccleſiæ, non ſunt
Immunes; *ead. Sac. Congr. Immun. in Reci-*
naten. 28. *Jan.* 1682. *lib.* 2. *decret. Altov. pag.*
2147. Non conſtat, quod ſit locus immunis 57
Domus empta a Regularibus ad effectum am-
pliandi ſuam Eccleſiam, & Conventum, in
qua Epiſcopus unica vice celebravit Sacrum,
ſed deinde locata fuit Laicis, nec ullum ha-
bet ingreſſum ad Eccleſiam; *ead. Sac. Congr.*
Immun. in Peruſina 29. *Febr.* 1684. *lib.* 3. *de-*
cret. Altov. pag. 287. Non conſtat eſſe immu- 58
nem capannam ſpectantem ad Regulares, po-
ſitam in diſtantia quinquaginta ſeptem pal-
morum ab Eccleſia, & ſeptem a Clauſtro Re-
gularium, quæ eſt locata laico, & eſt intra
am-

ambitum Civitatis; *ead. Sac. Cong. Imm. in Albanen.* 11. *Jul.* 1684. *lib.* 3. *decr. Altov. p.* 340.
59 Domus Canonicales gaudent immunitate ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Florentina* 8. *Maii*
60 1694. *l.* 1. *decret. Vallem. pag.* 120. Non est permittendum Ædes Canonicales in Canonica existentes locari per Canonicos laicis ad inhabitandum ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Lauret.* 16. *Apr.* 1652. *lib.* 2. *decret. Paulucci pag.*
61 180. Immo Episcopus hanc locationem prohibeat sub pœnis sibi benevisis ; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Perusina* 14. *Maii* 1652. *l.* 2. *decret. Paul. p.* 184. & 23. *Septemb.* 1692. *lib.*
62 *decret. Crim. pag.* 200. Et quidem sub pœnis pecuniariis, arbitrio Episcopi ; *ead. Sac. Cong. Immun. in Mantuana* 16. *Aug.* 1704. *l.* 3. *de-*
63 *cret. Vallemani pag.* 618. Laudatur Archiepiscopus Florentinus ob reintegrationem Ecclesiæ mediis Censuris procuratam in causa perquisitionis factæ auctoritate laicali in domibus Canonicalibus ; *ead. Sac. Congr. Immunit. in Florentina* 8. *Maii* 1694. *l.* 1. *decr. Vallem.*
64 *pag.* 226. Ob perquisitionem, & extractionem rerum e cubiculis Cathedralis, Clericus absolvatur arbitrio Episcopi, impositis gravibus pœnitentiis salutaribus ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Perusina* 25. *Septembr.* 1695. *l.* 1. *decret. Vallem. pag.* 147.
65 Domus Præpositure contigua Ecclesiæ gaudet immunitate, etiam respectu bonorum ibidem existentium, quamvis pars ejusdem domus sit Laico locata ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Castri Durantis, sive in Urbanien.* 19. *Aug.*
66 1630. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 54. Domus Parochialis gaudet immunitate ; *ead. Sac. Cong. Immun. in Comen.* 25. *Febr.* 1698. *lib.* 2. *de-*
67 *cret. Vallem. pag.* 138. Etiamsi ab Ecclesia distans, modo non sit locata, & inhabitata a Laicis ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Cesenaten.* 17. *Novembris* 1654. *l.* 5. *decr. Paul. pag.* 24.
68 Attamen distans ab Ecclesia Parochiali spatio circiter tertiæ partis milliarii, non gaudet immunitate ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Civitatis Castelli* 4. *Jul.* 1673. *lib.* 1. *decret. Altov.*
69 *pag.* 817. Domus, quæ habitatur a Parocho, sed non est Parochialis, idest de pertinentia Parochiæ, non gaudet immunitate ; *ead. Sac. Congr. Immun. in Alatr.* 5. *Maii* 1699. *l.* 2.
70 *decret. Vallem. p.* 217. Domuncula de juribus Ecclesiæ Parochialis, ab ea tamen, & a domo Parochi distans circa triginta passus, quæ solum inservit pro usu, & servitio Parochi, non gaudet immunitate ; *ead. Sac. Cong. Immun. in Ferett.* 27. *Jul.* 1682. *lib.* 3. *decr. Altov. p.* 209.

Palatia Cardinalium gaudent immunitate 71
Asyli ; *Communis*, ut testantur, & tenent Mansf. *in tract. de Cardinal. cap.* 8. *in* 18. *privil.* Julius Clarus *in* §. *final. p.* 3. *vers. Item adde*, Fagnan. *in cit. cap. Ecclesiæ* 9. *de immun. n.* 32. Barbosa *loco cit. num.* 71. Reiffenstuel *loco cit. num.* 53. & alii passim. Solum tamen 72
gaudent tali privilegio extra Urbem Romanam, ut testantur Card. Tuschus *in verb. Ecclesia conclus.* 9. *n.* 12. Reiffenstuel *loco cit. n.* 53. Pax Jordan. *lucubration. lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 206. ubi testatur, delinquentes ex Cardinalium domibus ad carceres, & supplicia fuisse abstractos, idque, ne ob Asylorum nimiam frequentiam delinquentes passim manerent impuniti cum gravi boni publici jactura ; Fagn. *l. cit. n.* 33. & 34. ubi refert, id declarasse Julium III. non solum pro domibus Baronum, Comitum, Ducum, & Principum Oratorum, sed etiam pro domibus Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, & S. R. E. Cardinal. Et tale privilegium immunitatis a Palatiis Cardinalium abstulerunt pro Urbe etiam Greg. XIII. & Sixtus V. ut refert Felix Potestas *t.* 1. *par.* 2. *n.* 614. La Croix *lib.* 4. *sub num.* 1392. & alii passim, & a Palatiis Legatorum Principum esse ablatum hoc privilegium satis declaravit etiam Innocent. XI. ut testatur La Croix *l. cit.* Immo nec jam ibi gaudent tali privilegio propter abusus status, aut palatia Regum, & Principum, ut testatur Delbene *f.* 17. 10. La Croix *loc. cit.* & alii. Palatium Nunciaturæ Neapolis gaudet 73
immunitate. *Sac. Cong. Immun.* 3. *Maii* 1686. *l.* 3. *decret. Altov. pag.* 562. & sic pariformiter omnia Palatia aliarum Nunciaturarum.
Palatium Episcopi gaudet immunitate Asy- 74
li : *cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi : *Id constituimus, ut a domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat.* Etiamsi ab Ecclesia Ca- 75
thedrali abesset ultra quadraginta passus ; Abbas *in cap. Ecclesiæ* 9. *de immun. n.* 9. Fagn. *ibid. n.* 29. Barbosa *loco c.* Navarr. *in Manuali cap.* 25. *num.* 18. La Croix *loc. cit.* & alii communiter cum Reiffenstuel *loc. cit. num.* 52. Et quamvis in palatio nullum esset Oratorium, quia *cap. Id constituimus* loquitur absolute de domo Episc. nulla facta mentione de Oratorio, Navarr. Tusch. Suarez, Delbene cum La Croix *loc. cit.* & hæc magis elucescunt ex sequentibus decretis. Palatium Mensæ Epi- 76
scopalis etiam situm extra Diœcesim gaudet immunitate, ac si esset in propria Diœcesi pro tempore, quo Episcopus illud inhabitat ; *Sac. Cong. Immun. in Castr.* 8. *Jul.* 1670. *l.* 1. *decr. Alt.*

77 *Alt. pag.* 453. Palatium Episcopi conductum
pro sua habitatione Episcopali gaudet immu-
nitate; *eadem Sac. Congr. Immunit. in Aquina-
ten.* 19. *Novembr.* 1666. *lib.* 1. *decret. Altov.*
78 *pag.* 59. Palatium tamen conductum ab Epi-
scopo in propria Diœcesi pro propria habita-
tione, in quo etiam habitat Dominus ejusdem
Palatii, gaudet immunitate tantum quoad por-
tionem Episcopi, & suæ Familiæ; *ead. Sacr.
Congr. Immun. in Sagonen.* 8. *Jul.* 1692. *lib. de-*
79 *cret. Grim. pag.* 157. Palatia ruralia Episco-
porum in locis eorum Diœcesis, & ab ipsis
interpolate, seu recreationis gratia habitata,
& quæ ab eorum Affictuariis continuo habi-
tantur, non gaudent immunitate Eccl. *eadem
Sac. Congr. Immun. in una Civitatis Plebis* 3.
Septembris 1681. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 2248.
80 Confugiens ad Palatium Episcopi gaudere de-
bet immunitate; *ead. Sacr. Congr. Immunit.
in Forosempronien.* 4. *Jun.* 1630. *lib.* 2. *decret.*
81 *Paulucci pag.* 44. Quare carceratus in Palatio
Episcopi, est ibidem restituendus; *eadem Sac.
Congr. Immunit. in Lycien.* 19. *Januar.* 1638.
82 *lib.* 3. *decr. Pauluc. pag.* 52. Sicut etiam Sa-
cerdos captus in Palatio Episcopi, gaudet im-
munitate, & ibidem est restituendus; *eadem
Sacr. Congr. Immun. in Fanen.* 17. *Sept.* 1658.
83 *lib. decr. Rocci pag.* 120. At quando Episco-
pus ordinat carcerationem in proprio palatio,
Reus non gaudet immunitate Eccles. *ead. Sac.
Congr. Immun. in Signina* 31. *Jul.* 1703. *lib.* 3.
84 *decret. Vallem. pag.* 506. Sicut in casu, quo
Baroncellus, & Birruarii Curiæ Episcopalis
qui tentarunt absque ordine carcerationem Sa-
cerdotis inventi cum falce vinitoria præ ma-
nibus, & ob resistentiam ei factam, ipsum ta-
liter percusserunt, ut secundo die obierit, un-
de vocati ab Episcopo ad proprium Palatium
pro reddenda ratione hujus facti, ibidem de
mandato Episcopi carcerantur, & deinde pœ-
na Triremium puniuntur, non gaudent immu-
nitate; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Imol.* 8.
Augusti 1673. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 828.
85 Reus allegans Clericatum Baroncello, ductus
liber ad Vicarium Generalem, cui in Palatio
Episcopi dixit, se non esse Clericum, sed vel-
le uti Immunitate Palatii Episcopalis, quam
Vicarius admisit, gaudet immunitate, & Ba-
roncellus non incidit; *ead. Sacr. Congr. Imm.
in Sutrina* 17. *Novembris* 1699. *lib.* 2. *decret.*
86 *Vallem. pag.* 257. Executio etiam pro debitis
civilibus fieri non potest in Palatio Episcopi,
nec in domibus, seu mansionibus Clericorum
in Regno Neapolitano, attenta consuetudine
in d. Regno ad eorum favorem; *eadem Sacr.
Congr. Immunit. in Conversanen.* 12. *Novemb.*
1647. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 30. Conceden- 87
da est facultas exequendi in Palatio Episcopi,
quatenus a Creditoribus Episcopi petatur; *ead.
Sac. Congr. Immun. in Anagnina* 20. *Jun.* 1651.
ibi pag. 148. Magistratus Sæcularis absolvitur 88
ad cautelam eo quod demoliri fecerat murum
ædificatum ante Palatium Episcopi, quod præ-
tenditur spectare ad mensam Episcopalem;
eadem Sacr. Congregat. Immunit. in Tropien.
6. *Februarii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.*
104.

Ad hoc, ut clarius percipiantur delicta, quibus competit, vel non, Jus Asyli, dantur hic ad litteram duæ Pontificiæ Constitutiones, quæ debent ad hæc esse vera norma, & Regula.

GREGORIUS PAPA XIV. &c.

CUm alias nonnulli Prædecessores nostri, & præsertim fel. record. Sixtus Papa V. nec non Pius etiam V. sancto zelo ducti diversas facultates, & indulta extrahendi etiam in casibus quibusdam a Jure non permissis, ex Ecclesiis, criminosos, & delinquentes, compluribus sæcularibus Principibus, eorumque Curiis, & Magistratibus, sub variis modis, & formis concesserint, prout in illis plenius continetur.

§. 1. Experientia postmodum docuit, tum ob diversitatem, & differentiam hujusmodi Indultorum, tum quia plerique eorumdem Principum Ministri, ex hoc ipso diversimode, etiam latius, quam par erat, & ad suum libitum interpretandi occasionem arripuerunt, illisque abuti cæperunt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis, libertatis, & Immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem, & confusionem; alibi vero, ne ipsos quidem Laicos indultis hujusmodi uti voluisse, aut potuisse, quod populis inveterata erga Ecclesias reverentia devotis, & assuetis scandali potius, quam quietis occasionem præberent. Illud etiam absurdum sæpenumero secutum est, ut infimæ interdum conditionis Laici, non modo Juris, sed etiam litterarum penitus ignari, & imperiti, dum quasi Potestates, & Ministri Curiæ sæcularis in aliquo Castro, aut Oppidulo jurisdictionem exercebant, facultatum, & indultorum hujusmodi limites longe excesserint, eaque suo arbitrio in sensus minus rectos, & ab intentione concedentis omnino alienos detorserint, & illorum prætextu, quidquid sibi in mentem venit, attentare præ-

sumpserint, in grave jurisdictionis, & Immunitatis Ecclesiasticæ præjudicium, locorum, & personarum divino cultui dicatarum contemptum, ipsius divinæ Majestatis offensam, & scandalum plurimorum. Quare pro commisso Nobis a Domino Pasturalis Officii munere, prædictis absurdis, & scandalis obviare, ac differentias hujusmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi, ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione submovere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica jura plane conculcentur, & negligantur, opportune providere decrevimus; prout etiam dictus Sixtus V. Prædecessor noster, iisdem de causis motus, statuere decreverat, licet morte præventus hoc adimplere nequiverit, ita tamen, ut quando præsens temporum calamitas, & nimia, quæ jam invaluit, perversorum hominum malitia exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, & ad coercenda eorum facinora ultra id, quod prisca illa Majorum nostrorum disciplina, & vetus SS. Canonum norma præscripserat, in quibusdam casibus, congrua moderatione adhibita, permittamus.

§. 2. Hac itaque nostra perpetuo valitura Constitutione, omnia, & quæcumque privilegia, indulta, & gratias tam per dictum Sixtum, & Pium V. quam alios quoscumque nostros Prædecessores aut nosmetipsos, Sedem Apostolicam, ejusque Legatos, super adducendis, vel extrahendis ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis, domibus Regularibus, Locisque sacris, aut religiosis, aliisque in casibus Jure permissis, hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum Reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis urgentissimis, ac necessariis, & æquipollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis extensis perpetuo, vel ad nondum elapsum tempus quomodolibet concessa, etiam iteratis, ac multiplicatis vicibus approbata, & innovata, ac usu recepta, litterasque Apostolicas sub plumbo, aut in forma Brevis, seu alias quomodocumque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad unam tantum formam reducimus, & moderamur.

§. 3. Ut Laicis ad Ecclesias, Locaque sacra, & religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici Latrones, viarumque Grassatores, qui itinera frequentata, publicasque stratas obsident, ac Viatores ex insidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque Cœmeteriis committere nun verentur, aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut assassinii, vel hæresis, aut læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis Rei, Immunitas Ecclesiastica non suffragetur. Sed universis, & singulis Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælatis, tam sæcularibus, quam cujusvis Ordinis Regularibus, districte præcipiendo mandamus, & præcipimus, ut Laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, & Domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respective consugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumque aliquid judicio suo commisisse videbuntur, quando a Curia Sæculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis absque Irregularitatis nota, aut alicujus Censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat.

§. 4. Ne autem Curiæ Sæcularis prædictæ Ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi, sibi olim, ut præfertur, attributa, & per præsentes revocata abutantur: Volumus, dictaque auctoritate decernimus, & declaramus, ut Curia Sæcularis, ejusque Judices, & Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, Locisque sacris prædictis Laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiamsi alii Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat. Occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ, illos in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi intervenire, & assistere recusarint, tuncque reverentiæ Ecclesiæ & locis sacris debitæ memores,

res,

res, prædictos delinquentes, minori, quoad id fieri poterit, scandalo, & tumultu extrahere curent.

§. 5. Quandoque delinquentes Laici prædicti, postquam, ut refertur, ab Ecclesiis Locisque extracti, & capti fuerint ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia, data illis, si opus fuerit, per Curiam Sæcularem, detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque Sæculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per Judicem Ecclesiasticum Curiæ Sæculari, quacunque appellatione sepostta, consignentur.

§. 6. De crimine vero hæresis cognitio ad Forum Ecclesiasticum tota pertineat, neque in eo Curia Sæcularis se quoquo modo intromittat.

§. 7. Sicuti etiam prohibemus, ne contra Ecclesiasticas personas, sæculares, aut cujusvis Ordinis, vel Militiæ etiam S. Joannis Hierosolymitani Regulares, quoquo modo etiam vigore prædictorum privilegiorum, Indultorum, aut Concessionum, quæ omnia ad terminos Juris per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittant, illasve ab Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Locisque Sacris, aut Religiosis, etiam in casibus in hac Constitutione expressis extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad Forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias quam de jure, & per privilegia eisdem Ordinibus, ac Militiis concessa permittitur, quomodolibet præsumant.

§. 8. Quod si quis quacunque Dignitate, & auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quovis prætextu quidquam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ contra Libertatis, Juris, Immunitatis Ecclesiasticæ violatores, per Sacros Canones, Conciliorum Generalium, nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ.

§. 9. Sicque per quoscunque Judices Ordinarios, vel Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, in quavis causa, & instantia judicari, & definiri debere, nec non irritum decernimus, & inane si secus super his per quoscunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 10. Non obstantibus præmissis tam Sixti & Pii V. quam aliorum quorumcumque Prædecessorum nostrorum litteris Apostolicis, privilegiis, Indultis, & facultatibus, quibusvis personis, etiam Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis dignitate, & auctoritate fulgentibus, aut Rebuspublicis, Dominiis, Regnis, Provinciis, Civitatibus, Terris & locis, eorumque Curiis, Communitatibus, Universitatibus, Collegiis, aut Præsidentibus, Proregibus, Gubernatoribus, Locatenentibus, Vicariis, Potestatibus, aliisque Magistratibus, Officialibus, Ministris, aut Consiliariis, ex prædictis vel aliis etiam gravioribus, & urgentibus causis, tam illorum intuitu & contemplatione, sive ad eorum preces, & instantiam, quam etiam motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicæ Potestatis plenitudine, ac per modum statuti & legis perpetuæ, etiam in vim contractus, de Fratrum nostrorum consilio, & quibuscunque tenoribus, & formis, & cum quibusvis præservativis, restitutivis, mentis attestativis, derogatoriarum derogatoriis, aliisque validissimis, & efficacissimis, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis, etiamsi inibi caveatur expresse, quod illis, nisi sub certis modis & formis, & nisi de expresso eorum consensu, ad quorum favorem concessæ fuerint, derogari possit, & aliter factæ derogationes nullius sint roboris, vel momenti, & alias quomodolibet concessis etiam sæpius approbatis, & innovatis. Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus præmissis in aliquo adversentur, aut plures, quam superius expressos casus contineant, auctoritate, & tenore præmissis omnino, ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis quoad superius descripta duntaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cetero suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis Indulgentia generali, vel speciali, per quæ præsentibus non expressa, vel ad verbum non inserta, effectus earum quomodolibet valeat impediri. Ut autem præsentes Litteræ &c.

„ Datum Romæ in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ millef. quingent. nonag. primo. Nono Kalendas Junii Pontificatus nostri anno primo.

Con-

Conſtitutio, qua ſan. mem. Gregorii Papæ XIV. Litteræ Apoſtolicæ certa excipientes delicta, & caſus, in quibus inquiſiti Laici Eccleſiaſtica Immunitate gaudere non debent, confirmantur, declarantur, & ad alia etiam delicta, & caſus extenduntur, ac ampliantur. Nec non Curiis Eccleſiaſticis forma in eorumdem inquiſitorum extractione a locis immunibus obſervanda præſcribitur cum aliis ordinationibus, & clauſulis, ac derogationibus opportunis.

BENEDICTUS PAPA XIII. &c.

90 EX quo divina diſponente Clementia ad ſupremum univerſi Chriſtiani populi regimen aſſumpti fuimus, conſiderantes debitum, quo obſtringebamur, Eccleſiarum, Sacrorumque Locorum Immunitatem ſartam tectam inviolatamque ubique cuſtodiendi, inter graviores ſuſcepti Apoſtolici Miniſterii curas merito recenſeri: diu multumque rationes, ac media Nobiſcum expendere non omiſimus, quibus ipſa Immunitas in priſtinum venerationis, & reverentiæ locum reſtitui poſſet, ac in omnibus Orbis Catholici regionibus ita obſervaretur, quemadmodum priſca Majorum noſtrorum diſciplina, & vetus Canonicarum ſanctionum norma præſcripſit.

§. 1. Dum hæc ſolicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa Conſtitutio a fel. rec. Gregorio Papa XIV. Prædeceſſore noſtro edita, quæ incipit *Cum alias*, qua quidem Conſtitutione idem Gregorius Prædeceſſor pro paſtorali zelo ſuo hunc ipſum in ſcopum intendens, facultates, & Indulta a quibuſdam Romanis Pontificibus, ac præſertim a S. Pio V. & Sixto etiam V. Prædeceſſoribus itidem noſtris, tunc ſuis, conceſſa aliquibus Principibus, eorumque Officialibus, & Magiſtratibus extrahendi, ac abducendi ab Eccleſiis, aliiſque Locis immunibus certorum criminum reos, & delinquentes, reformavit, moderatuſque fuit. Simul autem delictorum frequentiæ, unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur ſub certa impunitatis ſpe, quam ex confugio ad loca immunia ſibi parabant, nonnulla expreſſit, & explicavit crimina, & caſus, in quibus Laicos delinquentes Eccleſiaſtica Immunitate nequaquam gaudere voluit, & decrevit, ac inſuper Judices conſtituit, qui in occurrentibus caſibus, an delictum eſſet nec ne in eadem Gregoriana Conſtitutione exceptum, cognoſcere, & declarare deberent, certamque demum formam in extractione prædictorum delinquentium a locis immunibus obſervandam ſtabilivit, & inviolabiliter ab omnibus perpetuo obſervari mandavit; quemadmodum in prædicta Conſtitutione anno Incarnationis Dominicæ 1591. nono Kal. Junii promulgata ulterius continetur.

§. 2. Quoniam vero poſt editam hujuſmodi Conſtitutionem ob varias Doctorum eam interpretantium ſententias, & variam itidem Curiarum Eccleſiaſticarum in illius executione praxim multiplices contentiones ſuper vero, rectoque ejus ſenſu inter Eccleſiaſtica, & ſæcularia Tribunalia exortæ fuerunt, quamplures Romani Pontifices, ac præſertim piæ mem. Clemens IX. Clemens X. Clemens XI. Prædeceſſores ſimiliter noſtri de præfatis contentionibus dilucida caſuum exceptorum explicatione ſubmovendis non ſemel, ſicut accepimus, deliberarunt; facilioremque inſuper eos probandi, & declarandi methodum, ut ejuſdem Gregorii Prædeceſſoris mens plenius executioni demandaretur, Curiis Eccleſiaſticis præſcribere cogitabant, ſed ab aliis diſtracti curis, ac interim morte præventi, deſtinata perficere nequiverunt. Hinc igitur eſt, quod Nos omnino expedire arbitrantes, ut ejuſmodi controverſiis finis aliquando imponatur, eorumdem Prædeceſſorum pio, atque ſalubri propoſito inhærentes motu proprio, ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ Poteſtatis plenitudine hac noſtra perpetuo valitura Conſtitutione, in primis providam memorati Gregorii Prædeceſſoris Conſtitutionem, cum omnibus, & ſingulis in ea contentis, atque diſpoſitis ampliſſime confirmamus, approbamus, & innovamus, & quatenus opus ſit, criminum in illa exceptorum reis, & delinquentibus Immunitatem Eccleſiaſticam ſuffragari nequaquam debere, iterum, ac de novo decernimus, & declaramus. Præterea non abſque gravi animi noſtri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invaleſcentem perverſorum hominum malitiam ſæpe ac ſæpius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quæ non minus, quam illa in Gregoriana Conſtitutione, ut præfertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, ac ejuſmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apoſtolici muneris noſtri debito, ea, quæ inferius explicabuntur, ſtatuenda cenſuimus.

§. 3.

§. 3. Cum itaque prædicta Gregoriana Constitutione cautum sit, ut publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur, Immunitas Ecclesiastica minime suffragetur; non levis autem inter Doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Grassator dici possit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejusmodi controversiam dirimere intendentes, unicam tantum Grassationem in via publica, aut vicinali admissam sufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Grassator dici valeat, dummodo tamen Grassati mors, aut membrorum mutilatio secuta fuerit, tenore præsentium definimus, & declaramus.

§. 4. Insuper ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, & pro exclusis, atque repulsis haberi volumus, nedum eos, qui homicidia, aut mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Cœmeteriis committere audent; quemadmodum in Gregoriana Constitutione sancitum est; verum etiam eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio interficiunt stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut ipsis membrum mutilant. Necnon eos, qui stantes extra Ecclesiam, vel Cœmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœmeterium, aut iis membrum mutilant: ac eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab Ecclesiis aliove loco immuni violenter extrahunt, & abducunt. Declarantes, in quatuor præmissis casibus ejusmodi Reos, non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius Ecclesiæ Immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere.

§. 5. Ad hæc in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum, dummodo Assassinium re ipsa patratum fuerit, ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus, & mandamus.

§. 6. Excludimus pariter, repellimus, atque privamus ejusdem Immunitatis privilegio Interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato: Falsificantes Litteras Apostolicas: Ministros Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depositis Principis, privatarumque Personarum destinati furtum, aut falsitatem in prædictis locis committentes, cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit: Conflantes, adulterantes, vel detondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittetur, liberum habeant usum, & commercium: vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint: Illos demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

§. 7. Ceterum cum diuturna experientia compertum fuerit, Curias Ecclesiasticas in casibus, qui hactenus evenerunt, difficulter probare, & consequenter declarare potuisse delictum, pro quo quis ad Ecclesiam confugerat, fuisse comprehensum in numero exceptorum propter variam earumdem Curiarum praxim, & varias pariter opiniones Doctorum, qui antedicti Gregorii Prædecessoris mentem quoad normam ab ipso præscriptam recipiendi probationes, & procedendi ad declarationem criminum exceptorum, interpretari voluerunt, statuimus, præcipimus, & mandamus nullam in hoc de cetero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianæ Constitutionis, quæ a quocumque Doctore prodierit, neque praxis a quibuslibet Curiis, aut Tribunalibus invectæ, immo nec quarumcumque declarationum quæ ab hujus Almæ Urbis nostræ Tribunalibus, sive etiam a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Immunitati Ecclesiasticæ præpositorum emanaverit, quatenus præsenti nostræ Constitutioni adverfentur; sed in occurrentibus, normam hic a nobis præscribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus, & sancimus.

§. 8. Quotiescumque igitur Curia Ecclesiastica a Curia Sæculari fuerit requisita, ut Laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate subministrata, vel acquisita sint indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur, tunc Curia Eccles. ad ejusdem de- lin-

linquentis extractionem ab Ecclesia, aliisve locis immunibus ope, ac medio suorum Executorum, implorato etiam, quatenus opus sit, brachii Sæcularis auxilio, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumque ad suos Carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, & faciat. Ubi vero ex Processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto, ac insuper adversus eumdem extractum, talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia juxta regulas Juris vocantur ultra torturam) eo tandem casu præfatum Extractum Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma Juris valida restituendi Extractum Ecclesiæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Nobis, ac pro tempore existenti Romano Pontifici reservatæ, quatenus idem Extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minime purgaverit, & vere delinquens repertus fuerit, Curiæ Sæculari in ipsum tali casu, ut Juris esse censuerit, agere, atque procedere liceat.

§. 9. Præterea considerantes sæpe dictum Gregorium Prædecessorem in sua Constitutione optimo quidem Jure sanxisse, ut soli Episcopi, & non alii Episcopis inferiores, etiamsi Locorum Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut Conservatores a Sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, & declarare valeant, an delicta, pro quibus Inquisiti ad loca immunia confugerunt, & in eis se receperunt, sint nec ne de genere, ac numero exceptorum? Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes, & confirmantes, eique inhærentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus, tenore præsentium quibuscumque Magistratibus, Officialibus, & Ministris Sæcularibus, nec non quibusvis aliis personis cujuscumque gradus, & conditionis existant, etiamsi Imperiali, Regia, Ducali, aut alia quavis mundana Dignitate, aut auctoritate præfulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processus, vel Inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in præsenti nostra Constitutione, ullo pacto sese ingerant, aut immisceant. Quod si secus quidquam attentare præsumpserint, ex nunc omnia in contrarium præmissorum gerenda irrita, & inania, nulliusque roboris, vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in Censuras, & alias pœnas a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis adversus eos, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam quoquo modo lædunt, ac violant, inflictas incurrere decernimus, & declaramus: volentes, intendentes, ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque judicium de criminibus in Gregoriana Constitutione exceptis, & a Nobis superius explicatis, tum etiam de aliis, quæ in præsenti nostra Constitutione adjicienda, & similiter excipienda duximus, quemadmodum, ut præfertur, adjecimus, & excepimus, ad Episcopos tantum privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat: & donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, & cetera omnia a Nobis superius constituta adimpleverint, Inquisitos Ecclesiæ, vel alterius loci Sacri ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere, ac in ea conservandos, & manutenendos esse statuimus, præcipimus, & mandamus.

§. 10. Universos demum, & singulos Venerabiles Fratres nostros Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos quos hujus nostræ Constitutionis Executores deputamus, in visceribus Domini nostri Jesu Christi hortamur, & paterna Caritate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negotium, serio cogitantes, in occurrentibus casibus qualitatem Testium, & probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnemque fraudem, dolum, procul arceri satagant; quin etiam Sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui ejusdem præsentis Constitutionis executionem, ac observantiam quomodocumque temerario ausu impedire præsumerent. In reliquis porro casibus, tam in hac nostra, quam in Gregoriana Constitutione non exceptis, memores quam acriter semper, & qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine Majores nostri pro Ecclesiastica Libertate, ac Immunitate pugnaverint, nihil de illa imminui permittant, neque sacris Juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari fane zelo, atque constantia tueri curent: ab omni tamen tumultu, ac perturbatione caventes, ne jactantiæ causa potius, quam miserationis, & justitiæ titulo Ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

§. 11. Decernentes easdem præsentes Litté-

teras, & in eis contenta &c. prout de ſtylo.

§. 12. Non obſtantibus quibuſcumque Cancellariæ noſtræ Apoſtolicæ Regulis, &c. prout de ſtylo.

§. 13. Ut præſentes Litteræ ad omnium notitiam deveniant &c. prout de ſtylo.

§. 14. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc &c. item prout de ſtylo.

Dat. Romæ apud S. Petr. Anno Incarn. Dom. 1725. 6. Idus Junii Pont. noſtri anno 2.

91 Delicta, ſeu crimina, quibus competit Jus Aſyli, ſunt ea omnia, & ſingula, quæ ſpecialiter non ſunt excepta, textu expreſſo *in c. Inter alia 6. de Imm. Eccl.* ibi: *Fugiens ad Eccleſiam ..... quantocumque gravia maleficia perpetraverit, non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam .... Niſi publicus Latro fuerit, vel nocturnus Depopulator agrorum*, & patet ex Gregoriana §. 3. Exceptio enim unius firmat regulam in caſibus non exceptis; *l. In iis, quæ, ff. de legibus*, Et ſic *communis* Docto-
92 rum. Crimina autem, quibus non competit Jus Aſyli, ſunt omnia expreſſa, & excepta in d. Bulla Gregoriana §. 3. ubi ita ſtatuitur; *Ut Laicis ad Eccleſias, locaque ſacra, & religioſa prædicta confugientibus, ſi fuerint publici Latrones, viarumque graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac Viatores ex inſidiis aggrediuntur, aut Depopulatores agrorum, quique homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, earumque Cœmeteriis committere non verentur, aut qui proditorie proximum ſuum occiderint, aut Aſſaſſinii, vel Hæreſis, vel laſæ Majeſtatis in perſonam ipſiuſmet Principis rei, immunitas Eccle-*
93 *ſiaſtica non ſuffragetur*. Et omnia illa, quæ ſunt noviſſime expreſſa, & excepta in mox allata Conſtitutione Benedicti XIII. §. 4. 5. & 6. quæ Conſtitutio eſt valde attendenda, cum multo plura delicta excipiat quam Conſtitutio Gregoriana. Vide infra *num.* 156. *& ſeq.*

94 Crimina igitur excepta, ſeu caſus, pro quibus non gaudent Rei Jure Aſyli, ſunt ſequentia. Primo, publici Latrones, viarumque Graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac Viatores ex inſidiis aggrediuntur, uti expreſſe *in cit. Gregoriana* §. 3. *confirmata in d. Benedictina*, & concordant *cap. Inter alia 6. de Imm. & cap. Sicut 6. cauſa 17. qu. 4.* Quamvis enim a multis *Latrones, & Graſſatores viarum* diſtinguantur per hoc, ut dicunt ipſi, quod *Latrones* nedum violenter homines aggrediantur, & ſpolient, ſed inſuper occidant; *Graſſatores* vero ſolum violenter homines aggrediantur, & ſpolient, ſed ſine occiſione; unde ambo conveniant in ſpolio violento, ſed ratione homicidii diſtinguantur; Tamen quantum ad præſens pro eodem ſumuntur, & confunduntur a Fagn. *in c. Inter alia 6. de imm. n.* 23. Farin. *in Appendice de Immun. c.* 10. *n.* 549. Caſtropalao *part.* 2. *tract.* 11. *diſp. unic. punct.* 9. *num.* 2. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *num.* 59. Felic. Poteſt. *tom.* 2. *part.* 2. *n.* 639. & aliis pluribus; & pro eodem ſumere videtur etiam noviſſime Bened. XIII. in d. ſua Conſtitut. §. 3. ibi: *Ut quis publicus Latro, & Graſſator dici valeat, dummodo tamen Graſſati mors, aut membrorum mutilatio ſecuta fuerit*, ubi notanda ſunt verba *Graſſati mors*. Hinc publici Latrones, 95
& Graſſatores viarum dicuntur illi, qui publicas vias, aut vicinales obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur ad ipſos ſpoliandos, ſeu interficiendos, ut colligitur *ex cit. Conſtitut. Gregoriana, & Benedictina.*

Alias, ut publici Latrones, & Graſſatores 96
viarum non gauderent Immunitate, ſeu Jure Aſyli, requirebantur plures actus, ſeu plura latrocinia, & graſſationes, ut patet ex Decretis Sac. Cong. Imm. ſub verb. *Graſſator*; At modo ſufficit unus actus, ſeu unica tantum graſſatio, cum morte, aut membrorum mutilatione Graſſati, prout noviſſime definivit, & declaravit Bened. XIII. in cit. Conſtit. incip. *Ex quo* §. 3. ibi: *Cum itaque prædicta Gregoriana Conſtitutione cautum ſit, ut publicis Latronibus, viarumque Graſſatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident, ac viatores ex inſidiis aggrediuntur, Immunitas Eccleſiaſtica minime ſuffragetur; non levis autem inter Doctores emerſerit controverſia, an quis ex unico actu publicus Latro, & Graſſator dici poſſit, vel plures ad id actus requirantur? Nos ejuſmodi controverſiam dirimere intendentes, unicam tantum graſſationem in via publica, aut vicinali admiſſam ſufficere ad hoc, ut quis publicus Latro, & Graſſator dici valeat, dummodo tamen Graſſati mors, aut membrorum mutilatio ſecuta fuerit, tenore præſentium definimus, & declaramus*, & poſtea *in* §. 7. ſtatuit, & præcipit non eſſe attendendas quaſcumque declarationes a Sacra Congregatione Immunitatis emanatas, quatenus præſenti ſuæ Conſtitutioni adverſentur. Tales publicos Latrones, & Graſ- 97
ſatores viarum licet ſine ulla pœna, & culpa occidere; *cap. Cum homo 19. cauſ. 23. q. 5. l. 1. Cod. Quando liceat unicuique ſine judic.* Gloſſa *in cit. cap. Inter alia, verſ. Niſi publi-*

cut Latro, & ibi Hostiens. *num.* 2. Fagnan.
num. 24. Pirhing *loc. cit. num.* 19. & *commu-*
98 *nis* aliorum. Non tamen sine Irregularitate;
cap. Interfecisti 2. & *cap. Si perfodiens* 3. *de
homicidio*, Fagnan. *loc. cit. num.* 25. Pirhing
loc. cit. num. 19. & alii communiter; Nisi es-
set ob necessariam vitæ defensionem, textu ex-
presso in Clementina unica: *Si furiosus*, *de
homicidio*.

99 Secundo, excipiuntur, seu jure Asyli carent
Depopulatores agrorum, ut expresse in citata
Bulla Gregorii XIV. confirmata a Bened. XIII.
in cit. Constitut. *Ex quo*; & concordat *cit. c.
Inter alia 6. de Immun.* ibi: *Nocturnus Depo-*
100 *pulator agrorum*. Illi autem dicuntur Depopu-
latores agrorum, qui agrorum segetes, aut
vinearum fructus depopulantur, eosdem com-
burendo, destruendo, devastando, & hujusmo-
di, sive id faciant animo nocendi proprio Do-
mino, sive sibimet consulendo, sive occulte,
sive publice id faciant, quia cum indistincte
loquantur, debent etiam indistincte intelligi;
l. de pretio, *ff. de publiciana in rem action. cap.*
101 *Quia circa* 22. *de privileg.* Nec officit quod *in
cit. cap. Inter alia*, ut quis privetur jure Asy-
li ratione depopulationis, requiratur expresse
quod sit *Nocturnus Depopulator*, quia Bulla
Gregoriana confirmata a Benedictina omisit
ly *Nocturnus*, & absolute posuit *Depopulatores
agrorum*; & eos indistincte privavit jure Asy-
li, & præcepit, ut forma ibi tradita servare-
tur, quamvis forsan antiqui Canones mitiores
fuissent, ex quo sufficienter videtur correctum
jus commune antecedens; *arg. cap. Licet* 1.
de Constitutionibus in 6. Sic Farinac. *in Appen-
dice de Immunitate cap.* 11. *n.* 161. Barbosa *loc.
cit. num.* 87. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 98. &
alii.

102 Tertio, excipiuntur, & jure Asyli privan-
tur, qui *homicidia*, & *mutilationes membrorum
in ipsis Ecclesiis*, *vel earum Cœmeteriis commit-
tere non verentur*, uti expresse in cit. Bulla
Gregorii XIV. §. 3. confirmata a Benedicto
XIII. & concordant *c. Immunitatem* 10. *de Im-*
103 *munitate Ecclesiarum*. Immo Benedictus XIII.
in dicta Constitutione *Ex quo* §. 4. quo ad hæc
notabilem facit extensionem, ibi: *Insuper ab
Ecclesiæ Immunitatis beneficio excludimus*, *atque
repellimus*, & *pro exclusis*, *atque repulsis habe-
ri volumus*, *nedum eos*, *qui homicidia*, *aut
mutilationes membrorum in Ecclesiis*, *earumque
Cœmeteriis committere audent*; *quemadmodum
in Gregoriana Constitutione sancitum est*. *Verum
etiam eos*, *qui stantes in Ecclesia*, *vel Cœme-
terio interficiunt stantes extra Ecclesiam*, *vel Cœ-
meterium*, *aut ipsis membrum mutilant*; *Nec
non eos*, *qui stantes extra Ecclesiam*, *aut Cœ-
meterium occidunt stantes intra Ecclesiam*, *vel
Cœmeterium*, *aut iis membrum mutilant*. *Ac
eos tandem*, *qui confugientibus vim inferunt*,
atque ipsos ab Ecclesiis, *aliove loco immuni vio-
lenter extrahunt*, & *abducunt*. *Declarantes*, *in
quatuor prædictis casibus ejusmodi Reos non il-
lius tantum Ecclesiæ*, *quam violarunt*, *sed cu-
juscumque etiam alterius Ecclesiæ*, *Immunitate
gaudere nequaquam posse*, *aut debere*.

Unde hic Pontifex quatuor de novo dispo- 104
nit. Primo, declarat non gaudere Immunitate
eos, qui stantes in Ecclesia, vel Cœmeterio
interficiunt stantes extra Ecclesiam vel Cœme-
terium, aut ipsis membrum mutilant. Secun-
do, declarat neque gaudere Immunitate eos,
qui stantes extra Ecclesiam, aut Cœmeterium
occidunt stantes intra Ecclesiam, vel Cœme-
terium, aut iis membrum mutilant. Tertio,
declarat, & statuit neque gaudere immuni-
tate eos, qui confugientibus vim inferunt, at-
que ipsos ab Ecclesiis, aliisque locis immuni-
bus violenter extrahunt, & abducunt. Quar-
to, declarat, quod in tribus dictis novis casi-
bus, & in alio jam statuto *in c. Immun.* 10.
de immunit. & in d. Gregoriana, nempe quod,
qui *homicidia*, & *mutilationes membrorum in
ipsis Ecclesiis*, *vel earum Cœmeteriis committere
non verentur*, non gaudeant immunitate hu-
jusmodi Rei, non illius tantum Ecclesiæ,
quam violarunt, sed cujuscumque etiam alte-
rius Ecclesiæ immunitate gaudere nequeant.
Et hinc sunt caute legendi Auctores, qui ha- 105
ctenus aliter docuerunt, & scripserunt. Mu- 106
tilatio membrorum ad hoc, ut sit privativa
immunitatis, debet esse alicujus membri cor-
poris, quod speciale officium ab officio alio-
rum membrorum habet, ut sunt oculus, pes,
aures, nares, manus, lingua, membrum viri-
le, & similia, quæ habent peculiares fun-
ctiones distinctas a ceteris membris; non sic
autem digitus etiam pollex, vel index, den-
tes, ungues, capilli, barba, testes, articuli
digitorum, pars aliqua carnis, vel copia san-
guinis, & similia, quæ proprium non habent
officium distinctum ab aliis membris, uti no-
tant communiter Doctores cum Gambacur. *de
immun. lib.* 5. *cap.* 18. *sub num.* 7. Covarr. *in
Clement. Si Furiosus*, *part.* 3. *n.* 8. Bonac. *tom.*
2. *disp.* 3. *q.* 7. *punct.* 6. §. 2. *sub n.* 8. Ven-
triglia *tom.* 2. *annot.* 23. §. 1. *de immun. n.* 22.
Unde qui graviter aliquem vulnerat in Eccle- 107
sia etiam cum magna sanguinis effusione, &
carnis læsione, si vulnus non sit letale, gau-
det

det adhuc immunitate Asyli. Sic declaravit Sac. Congreg. apud Pignatell. *tom. 6. consult.* 4. *n.* 106. præcisis his verbis: *Qui faciem, vel vultum, vel os cuipiam in Ecclesia vulnerat, gaudet immunitate*, 16. Novemb. 1618. & sub aliis verbis refert Barbosa in *summa Apostolic. decis. verb. Immunitas n.* 12.

108 Quarto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli non gaudent, qui *proditorie proximum suum occiderint*, ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirmata a d. Benedictina, & concordat *c. Si quis* 1. *de homicidio*.

109 Nomine *proximi sui* intelliguntur omnes homines cujuscumque conditionis, vel cultus, seu Religionis, quibus etiam in caritate, ac dilectione subvenire tenemur; *cap. Caritas* 2. *de pœnit. dist.* 2. *& cap.* 13. *Lucæ*, ac alibi; proximus enim intelligitur omnis rationalis creatura, ut docet S. Augustinus *cap.* 23. *de doctrina Christian.*

110 Nomine autem homicidæ proditoris intelligitur ille, qui nulla præcedente inimicitia, aut rixa aliquem occidit sub simulata amicitia, aut fidelitate, ad quam ratione muneris, conditionis, aut personæ erat specialiter obligatus, ita ut prudenter ab occiso nec deberet timeri, nec præcaveri. Ut si nulla præcedente inimicitia vir uxorem, aut econtra, filius patrem, aut econtra, servus dominum, aut si quis alius Fratrem socium itineris, commilitonem, contubernalem, familiarem occidit. Sic *in re communis* cum Pignat. *t.* 9. *consult.* 18. *per totam*, ubi ad rem affert plura decreta, sub *n.* enim 6. sic ait: Declaravit *Sac. Congr. Immunit. in Benevntana* 18. *Augusti* 1637. his verbis: *Ad probationem homicidii proditorii requiritur amicitia præcedens; num.* 7. subjungit: Et *Sacr. Congregat. super Episcopis in Rhegiensi* 12. *Octob.* 1602. *& in Bojanensi* 7. *Apr.* 1622. declaravit: *Dicitur Proditor, qui aliquem, cui se tamquam socium, & amicum adjunxerat in via, nulla rixæ causa interveniente occidit, seu qui doloso sub amicitiæ colore seducit aliquem, ut occidat; n.* 8. addit: *In Cusentina Ead. Sac. Congr.* 8. *April.* 1607. *Generaliter homicidium commissum sine præcedentibus inimicitiis, dicitur proditorium, & non gaudet Immunitate; num.* 9. subjungit: *die* 16. *April.* 1611. *Ead. Sac. Congreg. declaravit tunc dici præcessisse inimicitias, quando constat inter homicidam & occisum aliquot ante dies fuisse secutam rixam*; *& n.* 10. addit: *Etiamsi non occidat ferro, sed veneno, vel quolibet alio modo, dicitur proditor, ut censuit Sacra Congregatio Conc.* 7. *Decembr.* 1632. & *num.* 11. superaddit:

111 *Non est tamen proditor, qui occidit inimicum etiam per insidias, & a tergo*, ut censuir *Sacr. Congreg. Episcop. in Bojan.* 6. *Apr.* 1612.

Homicidium proditorium committit, qui nulla præcedente inimicitia occidit Dominum suum, familiarem, contubernalem, commilitonem, socium itineris, peregrinum, seu hospitem susceptum; Item si hospes susceptus occidat susceptorem, seu cauponem, & econtra, & sic de similibus, omnes enim isti ratione status, conditionis, & muneris sui, sunt, vel deberent esse ac supponuntur amici, & fideles. 112

Unde a fortiori homicidium proditorium committit, qui nulla præcedente inimicitia parentem, prolem, conjugem, affinem, consanguineum occidit, quia omnes isti, vel sunt, vel debent esse amici & ut tales supponuntur, unde non potest, nec prudenter debet ab istis mors timeri, & præcaveri. 113

Immo homicidium proditorium committit etiam occidens infantem, seu puerum usu rationis carentem, quia vere occidit hominem omnino incautum, qui præcavere non poterat, & qui est inimicitiæ incapax. Unde *Sac. Congr. Conc.* 3. *Decembr.* 1632. apud Barbosam *in summa Apostolic. dec. verb. Immun. num.* 9. & apud Pignatel. *tom.* 6. *consult.* 4. declaravit quod *Mater occidens filium infantem non gaudet immunitate Ecclesiæ*. 114

Quinimmo neque gaudet immunitate Mulier procurans abortum malis medicamentis, ut expresse declaravit *Ead. Sac. Congreg. Conc. ead. die* 3. *Decemb. & anno* 1632. apud Barbosam *loc. cit. num.* 11. & apud Pignatell. *loc. cit. num.* 105. Alia quoad homicidium proditorium, vide verb. *Homicida*, *Homicidium a n.* 79. *usque in finem*. 115

Quinto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli privantur *Assassinii Rei*, ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirmata a d. Benedictina, & concordat *cap. Pro humani redemptione* 1. *de homicid. in* 6. 116

Assassinium est, & dicitur, quando pro pecunia, aut alia re pretio æstimabili, accepta, vel promissa, committitur homicidium. 117 *Assassini* vero sunt, & dicuntur tam illi, qui pretio conducti alium occidunt, quam qui pretium dant, aut promittunt, ut talis occidatur. *Ita in re communis Doctorum, arg. cap. Pro humani redemptione* 1. *de homicid. in* 6. & cit. Constit. Bened. XIII. inc. *Ex quo* §. 5. ubi sic novissime expresse statuitur: *Ad hæc in crimine Assassinii non modo Mandatarios, qui in ipsamet Gregoriana Constitutione aperte excipiuntur, sed etiam Mandantes, qui certum pretium, aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradi-* 118

derint, *aut promiserint*, *quamvis promissio nullum habuerit effectum*, *dummodo Assassinium reipsa patratum fuerit*, *ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio excludimus*, *ac pro exclusis perpe-*
119 *tuo haberi volumus*, & *mandamus*; Ubi, ut vides, statuitur quod Assassini sunt non solum Mandatarii, sed etiam Mandantes, ibi: *Sed etiam Mandantes*. Item quod ad Assassinium requiritur pretium aliquod certum, & specificum, seu determinatum in pecunia, vel aliis rebus consisteos, & non sufficit incertæ, generalis, ac vagæ rei promissio, ibi: *Qui certum pretium*, *aut mercedem*, *sive in pecunia*, *sive*
121 *in aliis rebus tradiderint*, *aut promiserint*. Item quod qui absque pretio sibi dato, vel promisso, spe præmii, & animo complacendi alteri aliquem occidit, non committit Assassinium,
122 ibi: *tradiderint*, *aut promiserint*. Item quod non sufficit attentatum, sed requiritur reipsa patratum Assassinium, ibi: *Dummodo assassi-*
123 *nium reipsa patratum fuerit*. Et sic jam decreverat *Sac. Congreg. Episc. & Reg. in Sarzan.* 21. *Febr.* 1620. nempe quod *antequam sequatur effectus*, *qui pecuniam dedit propter homicidium*, *gaudet immunitate*. Sic refert Pign. *t.* 2. *conf.* 69. *num.* 8. & idem pluries declaravit S. Congr. Immunitatis approbante fel. record. Urb. VIII. & signanter *in una Bonon.* 10. *Apr.* 1628. *in una Neapolitana* 26. *Maii* 1629. *in una Mediolanensi* 21. *Decemb.* 1633. *in alia pariter Mediolanensi* 20. *Jun.* 1636. ut refert Spe-
124 tell. *dec.* 120. *num.* 58. Item si Mandatarius nihil adhuc attentaverit, licet mandatum cum pecunia receperit, Mandans non privatur Immunitate; *Sac. Congr. Episc. & Reg. in dicta*
125 *Sarzanensi* 21. *Febr.* 1620. Item immunitate Ecclesiastica gaudet qui mandat, & mandatum recipit, vel cooperatur propter pretium acceptum, vel promissum ad faciem ferro cuidam deformandam, aut vulnerandam, quia tales improprie sunt Assassini; *Sacr. Congregat. Episcop. & Regul. in Neapolit.* 25. *Junii* 1601.

126 Sexto, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli carent *Hæresis Rei*, ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirmata a d. Benedictina. Intellige tamen si ob ipsius *Hæresis* crimen, non item ob alia crimina ad Ecclesias confugiunt, uti jam dictum est sub verb. *Hæreticus n.* 58.

127 Septimo, secundum Bullam Gregorianam excipiuntur, & Jure Asyli privantur *læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis Rei*, ut expresse in cit. Gregoriana §. 3. confirmata
128 a d. Benedictina. Rei criminis læsæ Majestatis non gaudentes immunitate Ecclesiastica sunt occidentes, vulnerantes, percutientes, conjurantes, machinantes, hostiliter insequentes personam Principis, revelantes hostibus secretum Principis, ut ab ipsis capiatur, item ad hoc efficaciter consulentes, auxiliantes, & favorem præstantes; Pereg. *de imm. c.* 10. *n.* 11. Mar. Ital. *l.* 1. *c.* 5. §. 7. *num.* 52. Bon. *t.* 2. *disp.* 3. *qu.* 7. *punct.* 7. §. 6. *num.* 10. Veotriglia *t.* 2. *ann.* 23. §. 2. *num.* 43. *de immunitate*, & alii passim. Ad hoc autem, ut tale 129
crimen læsæ Majestatis committentes in personam ipsiusmet Princ. non gaudeant immunitate, requiritur quod sint subditi illius Principis, & quod Princ. sit absolutus, & supremus, neminem Superiorem recognoscens, ut Papa, Imperator, Reges, Duces, Principes, Respublicæ, ut Veneta, Januensis, Lucensis &c. Magnus Magister Equitum Hierosolymitanorum, & similes habentes in temporalibus supremam jurisdictionem. Unde nomine Principis, quantum ad hoc non veniunt Principes, & Duces pure titulati, Ministri, Proreges, Fratres, Filii, & Uxores Regum, nisi sint Reginæ in capite jure successionis, vel ex morte Regis.

Ultra supradicta crimina a privilegio Immunitatis excepta in cit. Gregoriana, & in quibusdam declarata, & extensa a dicta Benedictina, ut patet supra *num.* 96. *num.* 103. & 104. *num.* 119. 120. 121. & 122. Alia sunt novissime excepta a Benedicto XIII. in d. Constitut. *Ex quo* §. 6. ibi: *Excludimus pariter*, *repellimus*, *atque privamus ejusdem immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo præmeditato*, *ac deliberato*; *Falsificantes Litteras Apostolicas*: *Ministros Montis Pietatis*, *vel alterius publici Telonii*, *aut Banci pro depositis Principis*, *privatarumque personarum destinati*, *furtum*, *aut falsitatem*, *in prædictis locis committentes*, *cujus ratione Arca pecuniaria ita minuatur*, *ut pœnæ ordinariæ locus sit*; *Conflantes*, *adulterantes*, *vel detondentes quascumque monetas aureas*, *vel argenteas*, *etiam Principum exterorum*, *quotiescumque in loco*, *aut Provincia*, *ubi crimen admittetur*, *liberum habeant usum* & *commercium*, *vel ipsas Monetas conflatas*, *adulteratas*, *aut detonsas scienter ita expendere*, & *erogare præsumentes*, *ut fraudis conscii*, *atque participes censeri possint*. *Illos demum*, *qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas*, *easque reipsa committunt cum homicidio*, *aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem ædium*, *vel etiam extranei*, *quem ibi forte reperiri*

viri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

131 Personæ, quæ gaudent, vel non, jure Asyli, assignantur. Jure Asyli gaudent omnes Catholici utriusque sexus; *arg. cap. Inter alia 6. de Immun. Eccles. & cap. Reum 9. caus.* 17. *q.* 4. & Const. Gregorii XIV. incip. *Cum alias*; nec non Constitut. Benedicti XIII. incip. *Ex*

132 *quo.* Unde audiendi non sunt, qui dicunt, Clericos non gaudere Immunitate Ecclesiastica, ut pluries declaravit Sacra Congregatio Episcopor. & Regul. & signanter *in Tropien. 24. Jan.* 1617. his verbis: *Immunitate gaudent Clerici, qui post delicta patrata ad Ecclesias confugiunt extra casus in Bulla Gregoriana* (adde nunc etiam in Benedictina) *comprehensos, quo in casu Abbatis opinio communiter est rejecta, ac reprobata*; ita apud Pignatell. *tom. 6. consult. 4. num.* 101. *& in Faventina 20. Augusti* 1606. *& in eadem Tropien. 24. Januar.* 1617. his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate etiam respectu utriusque judicis*; Pignatell. *loc. cit. num.* 110. & pluries declaravit etiam Sacra Congr. Immun. & signanter *in Romana 17. Jan.* 1628. *lib. 1. decret. Paul. pag.* 76. his verbis: *Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent Immunitate Ecclesiastica, & in Sulmon. 9. Octobr.* 1635. *lib. 2. decret. Pauluc. pag.* 236. ibi: *Clericus percussor alterius Clerici confugiens ad Ecclesiam gaudere debet Immunitate.*

133 Immo etiam Regularis captus in loco immuni pro delicto non excepto in Bulla Greg. XIV. (adde nunc etiam in Bulla Benedicti XIII.) gaudere debet Immunitate Ecclesiastica; *Sac. Congr. Immunit. in Fulginaten. 9. Mart.* 1639. *lib. 1. decret. Pauluc. pag.* 110.

134 Quinimmo Regularis Sacerdos de ordine Prioris Conventus, & Commissarii causæ criminalis extractus ab Ecclesia Conventus, ad quam confugerat, e carceribus ipsius Conventus restituendus est, & injungitur Archiepiscopo, ut mandet restitui; *ead. Sac. Congr. Immunit. in Neapolitana* 11. *Octob.* 1692. *lib. decr. Gri-*

135 *mald. pag.* 209. Unde caute legendi sunt Doctores, qui aliter scripserunt, ex quo *in una Æsina die 19. Apr.* 1701. fuerit ab eadem Sac. Congr. Immun. facta declaratio, ut sequitur: *Exposuit Sacræ Congregationi super immunitate & controversiis jurisdictionalibus Frater Carolus de Montecchio Ordinis Minorum Observantiæ Reformatorum S. Francisci se extractum fuisse de Mandato Patris Provincialis ab Ecclesia Conventus Æsini, in quo morabatur, instando propterea declarari incidisse in Excommunicationem, tam ipsum Provincialem, quam Fratres Executores. Et eadem Sacra Congregatio auditis rationibus a Patre Procuratore Generali allatis, inter quas adductum fuit prædictum Fratrem Carolum extractum fuisse ad correctionem, & ob id ad domum disciplinæ translatum, censuit Provincialem, aliosque Fratres professos non incurrisse.*

Romæ hac die 19. April. 1701.

G. Cardinalis Carpineus.

Jo. Vallemanus Secr.

BEATISSIMO PADRE.

FRa Pietro Paolo di Cirignola per grazia di Vostra Santità Procurator Generale della Cismontana Riformata Famiglia di S. Francesco prostrato a' suoi Santissimi piedi riverentemente l'espone, come i Ministri Provinciali, e Guardiani delle Riformate Provincie di detta Famiglia, dovendo per debito de' loro Uffici, e per la manutenzione della disciplina Regolare talvolta penitenziare i loro Sudditi delinquenti, con fargli anche mettere in carcere *ad correctionem, seu in domo disciplinæ*, acciocchè non fuggano, come gli viene concesso dalle Costituzioni Generali dell' Ordine, e ultimamente decretò la Sacra Congregazione de' Vescovi *in una Bergomen. 5. Decembris* 1698. i suddetti delinquenti a pretesto di godere l'immunità Ecclesiastica, si rifugiano con iscandalo del Secolo nelle Chiese degl' istessi Conventi, pretendendo che tanto li Superiori, che comandano, che siano estratti, come quelli, che gli estraggono, siano violatori dell' immunità Ecclesiastica, non ostante che la Sacra Congregazione dell' Immunità *in una Æsina 19. Apr.* 1701. abbi decretato il contrario. Quindi umilissimamente supplica la Somma Clemenza di Vostra Santità a degnarsi confermare i suddetti Decreti, e più espressamente dichiarare; *Posse a Ministris Provincialibus, & Guardianis suos subditos intra septa Monasterii delinquentes constringi ad subeundas pœnitentias salutares, & quatenus ob id ad Ecclesias confugiant, licite posse extrahi. Et Deus &c.* 136

Die 19. mensis Septembris 1734.

Sanctissimus ex causis in supplici libello expositis, impertitus fuit licentiam, & facultatem Ministris Provincialibus, & Guardianis Ordinis, de quo in precibus, ducere faciendi delinquentes Religiosos, & contumaces ab Ecclesiis eorum respective Conventuum ad claustrales carceres, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Loco ✠ *Sigilli.*

N. Card. Corsinus.

E 4 P A-

PAPIEN.

Discusso in S. Congregatione super Immunitate Ecclesiastica, & Controversiis Jurisdictionalibus Articulo: An Pater Antonius de Vignali Provincialis Provinciæ Papien. Ordin. Min. Obser. Refor. incurrerit in Censuras ob Extractionem ab Ecclesia S. Crucis ejusdem Civitatis, & successivam, implorato militum brachio, carcerationem P. F. Caroli de Gambolo, & Fratris Joachimi de Cartunio ab eo demandatas. Eadem Sacra Congregatio, auditis rationibus diffuse allatis a prædicto Patre Provinciali ex una, & a recensitis Fratribus, partibus ex altera, rescripsit sub die 28. Februarii proxime præteriti: Non incurrisse, & Superiores procedant, prout de jure. Iterumque proposita causa sub die 24. currentis Jul. ipsa Sac. Congr. pariter rescripsit -- In decisis, & Amplius --

In quorum fidem &c.

Dat. Romæ hac die 28. Julii 1736.

Gregorius Cardinalis Spinula.

Locus ✠ Sigilli.

Joseph Maria Arch. Damasc. Secr.

Dalla Segretaria de' Memoriali li 28. Luglio 1736.

Essendo stata di sentimento la Congregazione dell' Immunità di supplicare la Santità di Nostro Signore per rilevanti motivi di rivocare l'Indulto, e facoltà conceduta per Segretaria de' Memoriali sotto li 19. Settembre 1734. ad istanza di Fra Pietro Paolo di Cirignola Procuratore Generale della Cismontana Riformata Famiglia di San Francesco di poter estrarre i Religiosi delinquenti rifugiati nelle Chiese de' loro respettivi Conventi, per condurli alle carceri claustrali, la Santità Sua è restata servita di comandare, che in avvenire non abbia alcun vigore, e forza il rescritto del detto Indulto, e facultà, volendo, ed ordinando, che un tale affare si riduca a termini di ragione con lasciare illesa la dipendenza, che devono avere in simili casi i Superiori Regolari dai Vescovi. Per tutto ciò, ed in virtù d' espresso comandamento di Sua Beatitudine il Cardinal Corsini ne dà l'avviso al Padre Gio: da Pietrasitta Vice-Commissario Generale de' Riformati di San Francesco, e in lui assenza al P. Lettor Felice da Roma Pro-Vicecommissario Generale, ad effetto, che abbiano notizia della mente Santissima, per eseguirla, e facciano anche palese a tutti li Ministri Provinciali e Guardiani dell' Ordine, che è quanto in adempimento degli Ordini Santissimi. E Dio gli prosperi.

Præsens copia de verbo ad verbum collationata cum suo originali concordat.

Locus ✠ Sigilli.

Frater Franciscus Antonius a Cirignola Secretarius Generalis.

Supradicti omnes, tum Laici, tum Cleri- 137
ci, sive Sæculares, sive Regulares gaudent Jure Asyli, etiamsi sint personaliter interdicti, aut excommunicati etiam denunciati, & publici Clericorum percussores; Tuscus verb. *Ecclesia concl.* 10. *c.* 26. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resol. cap.* 30. *num.* 11. Silvester verb. *Immunitas, de except. num.* 2. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *num.* 10. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *num.* 22. Reiffenstuel *ibid. num.* 55. Remigius *de Immunit. Eccles. in* 19. *fallen. n.* 1. Jul. Clarus *in §. fin. quæst.* 30. *vers. Quæro etiam nunquid excommunicati*, Fagnan. *in cit. cap. Inter alia* 6. *de Immun. n.* 42. cum aliis ibi citatis, & Boer. *dec.* 110. *num.* 7. qui dicit esse communem. Judæi, Pagani, ac cete- 138
ri infideles, qui in Christum non credunt, gaudent immunitate Asyli. Sic pluries declaravit Sacr. Congregatio Imm. & signanter *in Sarzanen.* 26. *Septemb.* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. pag.* 161. his verbis: *Hebræus confugiens ad Ecclesiam gaudet privilegio Immunitatis Ecclesiasticæ, & in Pisauren.* 26. *Mart.* 1686. *lib.* 3. *decret. Altovit. pag.* 550. his verbis: *Judæus captus a Birruariis sub tecto, seu stillicidio Ecclesiæ gaudet Immunitate, & in Cathacen.* 18. *Februar.* 1631. apud Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 4. *num.* 112. his verbis: *Infidelis sive sit servus, sive mancipium, gaudet immunitate Ecclesiæ.* Etiam Hæretici gaudent Jure Asyli, si non 139
propter crimen Hæresis, sed ob aliud delictum fugiunt ad Ecclesiam, aut alium religiosum locum; Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *n.* 40. Reiffenst. *ibid. num.* 80. Zoesius *ibid. num.* 16. Sannig *ibid. cap.* 2. *num.* 7. & alii passim, & jam fuit dictum *supra num.* 126. & sub *verb. Hæreticus num.* 58. Et ratio universim est, quia privilegium Immunitatis non conceditur intuitu personarum, sed propter honorem, & reverentiam, quæ locis sacris, & Divino cultui debetur; *l. Præsenti, vers. Ipsis servata loci reverentia, Cod. de his, qui ad Eccles. confugiunt, cap. Reum* 9. *cap. Frater* 10. *& cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *qu.* 4.

Immunitate Asyli non gaudet, qui ligatus 140
ducitur per locum sacrum ad carceres, vel ad supplicium, quamvis dicat: *Voglio qui goder l' Immunità*, maxime in casu quo alia secura via e loco capturæ ad carceres, seu e carceribus ad locum supplicii non sit. Secus autem

tem

rem si alia secora existente via per locum sacrum duceretur; Peregrin. *de immunit. cap.*5. *num.* 8. Diana *par.* 1. *tract.* 1. *resolut.* 13. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 155. & videtur congruere conciliationi factæ a Pignatello inter decreta Sacræ Congregationis Episcoporum, & decreta Sacræ Congregationis Immunitatis ab ipso relata *tom.* 6. *consult.* 4. *n.* 108. his verbis: *Gaudet etiam comprehensus, qui per locum sacrum ducitur; Sacr. Congr. Episcop. in Sipontina* 12. *Mart.* 1602. *& in Theanensi* 13. *Jul. & in Hieracensi eodem die, ac anno. Verum contra censuit Sacr. Congr. Immun. ut supra, sed alibi eas conciliamus*. Et ratio primæ partis conclusionis est, quia talis reos ad Ecclesiam libere non confugit, sed invitus ducitur; Ecclesia tamen tutatur confugientem libere, non vero inductum; nam Gregoriana confirmata a Benedictina non loquitur de ductis,

141 sed confugientibus ad Ecclesias. Et confirmatur a simili ex Engel *loc. cit. num.* 17. de confugiente ad Sacerdotem portantem Eucharistiam, qui apud eum Immunitatem reperit, quæ non suffragatur ei, ad quem Eucharistia ad carceres defertur, ut declaravit *Sac. Congregatio Immunitatis* 22. *Febr.* 1707. *apud Riccium in Synopsi* verb. *Extractus num.* 45. Sic Engel *loc. cit.* Sperel. *dec.* 104. *num.* 62. Vital. *in Clementin.* 1. *num.* 87. *de pœnit. & remiss. in quæstione:* An violetur Immunitas, si captus per Ecclesiam deducatur, & inde invitus abstrahatur, ubi concludit his verbis: *Attende, quia iste non confugit ad Ecclesiam, & sic non debet gaudere*. Ratio autem secundæ partis esse potest, quia alia existente via, nulla adesset necessitas ducendi reum per locum sacrum, & sic Ecclesia tutaretur reum ratione violatæ indebite a Ministris reverentiæ sibi debitæ per *l. Præsenti, vers. Ipsis servata loci reverentia, Cod. de his qui ad Eccles. confug. cap. Reum* 9. *cap. Fratres* 10. *& cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4.

142 Confugitus non gaudet Immunitate Ecclesiæ, quando ligatus una cum Birruario ad Ecclesiam confugit; *Sac. Congr. Immun. in Florentina* 6. *Novemb.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul.*

143 *pag.* 205. Item confugiens ad murum Ecclesiæ, sed semper detentus, nec unquam dimissus a Birruariis, non gaudet immunitate; *ead. Sac. Congr. Immun. in Alatrina* 2. *Mart.* 1660. *lib. decret. Recci pag.* 236. Etiamsi ingrediatur Ecclesiam; *ead. Sac. Congr. Immun. in Alban.* 11. *Octob.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov.*

144 *pag.* 1856. Similiter Sacerdos in processione publica occidens alium Sacerdotem, captus a Birruario Curiæ Laicæ de ordine Vicarii Foranei semper detentus ab ipso Birruario, etiam quando vi confugit ad Ecclesiam, non gaudet immunitate; *ead. Sac. Congr. Immun. in una S. Agathæ Gothorum* 18. *Martii* 1692. *lib. decret. Grimald. pag.* 105. Gaudent tamen 145
Immunitate confugientes ad Ecclesiam etiamsi ligati catenis, & ferris confugiant; *Sacr. Congr. Immun. in Beneventana* 6. *Maii* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 12. Sic etiam Reus 146
qui effugerat e manibus Birruariorum ligatus ad Ecclesiam gaudet immunitate, adeoque est restituendus; *Sac. Congr. Immun. in Ragusina* 5. *Maii* 1699. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 218. Ablatus a propriis consanguineis e manibus 147
Satellitum, & inde confugiens in Ecclesiam, gaudere debet immunitate; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Beneventana* 11. *Febr.* 1648. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 42.

Hic juvat adducere varia decreta Sacræ Con- 148
greg. relata a Pignatello *tom.* 6. *consult.* 4. ubi sub *num.* 76. sic refert. Qui cum armis prohibitis ad Ecclesiam confugiunt, gaudent immunitate; *in Salernitana* 30. *Sept.* 1626.

Confugiens ad Ecclesiam, dum ducitur ad 149
supplicium gaudet Immunitate. *In Vallisoletana* 19. *Maii* 1627. apud eumdem *n.* 78.

Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat 150
cum salvo conductu, & carceretur a Curia Laicali, est restituendus; *In Ariminen.* 3. *Maii* 1628. apud eumdem *n.* 79.

Condemnatus ad supplicium mortis effrin- 151
gens carceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam, gaudet Immunitate; *In Romana* 11. *Februarii* 1648. apud eumdem *num.* 91.

Condemnatus ad Triremes confugiens a car- 152
cere ad Ecclesiam, gaudet immunitate; *In Anglonensi* 22. *Jun.* 1660. apud eumdem *n.* 94.

Confugitus metu inimicorum eum in Ec- 153
clesia obsidentium, ab Ecclesia exiens, gaudet immunitate; ideoque restituendus est eidem Ecclesiæ; *Sacr. Congreg. Immunit. in Spoletana* 4. *Jun.* 1641. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 146.

Confugiens ad Ecclesiam cadens sub stilli- 154
cidio, si inde extrahatur, est restituendus Ecclesiæ; *Sac. Cong. Imm. in Firmana* 18. *Mart.* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 142.

Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili 155
gaudet immunitate; *Sacr. Congr. Episcop. in Cortonensi* 21. *Jul.* 1617. *in Beneventana* 10. *Maii* 1619. *& in Senogallien.* 22. *Novembris* ejusdem anni apud Pignatel. *loc. cit. num.* 77. 101. *&* 102.

Hic

156 Hic attendenda eſt Conſtitutio Clementis XII. incip. *In ſupremo juſtitiæ ſolio*, edita pro ditione temporali Pontificia, & deinde per particularia Brevia extenſa ad diverſa alia Dominia, ac ſignanter ad totum Dominium invictiſſimi noſtri Regis Sardiniæ a ſauſtiſſimæ, & ſanctæ memoriæ Pontifice Benedicto XIV. ut in ejus *Inſtructione dependenter a Concordatis Benedicti XIII. pro Immunitate, & exercitio Juriſdictionis Eccleſiæ* §. *IX.* in qua Conſtitutione dictus Clemens XII. confirmaris Conſtitutionibus Gregorii XIV. incip. *Cum alias*, & Benedicti XIII. incip. *Ex quo*, ad id editis, declarat inſuper, non gaudere Immunitate Eccleſiaſtica Reum homicidii, quamvis in rixa commiſſi, dummodo non fuerit caſuale, vel ad propriam defenſionem, ibi: *Item declaramus, omnes, & ſingulos prædictos, tam Laicos, quam Eccleſiaſticos, qui in Urbe, ac Ditione præfatis, ex cauſa, & occaſione homicidii, etiam in rixa commiſſi cum armis, ſeu inſtrumentis ſuapte natura aptis ad occidendum inquiſiti, & proceſſati, vel in contumacia banniti, & condemnati fuerint, dummodo homicidium non fuerit caſuale, vel ad propriam defenſionem, Immunitatis præfatæ beneficio minime etiam gaudere*. Et quia Benedictus XIII. in dicta ſua Conſtitutione excipiendo caſum homicidii animo præmeditato, ac deliberato commiſſi, nullam fecit mentionem de Eccleſiaſticis, nec expreſſit, an Reis homicidii præmeditati ſuffragari deberet beneficium minoris ætatis, & an ſi ſolum occidens homicidio præmeditato, ſed etiam omnis conſulens, & adjuvans ſimilem homicidam, excludatur ab Immunitate locali, Clemens XII. in cit. ſua Conſtitutione extendit, & ampliat Conſtitutionem Benedicti XIII. etiam ad Eccleſiaſticos reos homicidii præmeditati, ibi: *Ad ipſos Eccleſiaſticos cujuſcumque gradus, & Ordinis exiſtant in Urbe, ac in univerſa Ditione Nobis, & Sedi Apoſtolicæ mediate, vel immediate ſubjecta homicidium animo ſimiliter præmeditato, ac deliberato patrantes, extendimus quoque, & ampliamus*; Et inſuper declarat ut ſequitur: *Declaramus homicidii reos natu minores viginti quinque, majores vero viginti annis, tam laicos, quam Clericos, atque omnes, & ſingulos ſive Laicos, ſive Clericos, qui mandatum, conſilium, inſtigationem, auxilium cooperativum, aut aliam operam occiſori præbuerint, ex quorum ſingulis pravis actibus homicidium evenerit, in dicta Benedicti Prædeceſſoris Conſtitutione comprehenſos eſſe, ac deinceps cenſeri debere, eamque quatenus opus ſit, ad ipſos pariter extendimus*. Et ne iracundiæ calor liberum poſſit reddere homicidam a pœna ordinaria, ſic expreſſe declarat, ibi: *Occiſor pœna pariter ordinaria puniatur, licet homicidium ſecutum ſit in rixa, ſi homicida rixæ auctor fuerit: neque calor iracundiæ a pœna ordinaria delinquentem nuſquam eximat, ubi inter tempus rixæ, ac patratum homicidium ſex horarum ſpatium intercesſerit, id ſufficere volumus, ut reus ad actus extraneos diverterit, vel divertiſſe debuerit*. Ac alia ſaluberrima ad homicidia impedienda ibi diſponit, & merito uti ſcitu digniſſima ibi videnda, ac attendenda.

Præfatas Conſtitutiones, nempe Gregorii XIV. Benedicti XIII. atque Clementis XII. noviſſime confirmavit Benedictus XIV. Conſtitut. incip. *Officii noſtri*, in qua inſuper declaravit, beneficio immunitatis excluſos etiam Eccleſiaſticos, & mulieres reas homicidii, ſicut etiam occidentes baculo aut ſaxo. Alia quoque ſtatuit ac magis declarat, quæ ut melius innoteſcant, Conſtitutionem ipſam hic ad litteram ſubjicimus. 157

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

Officii noſtri ratio non eam modo ſolicitudinem Nobis imponit, ut Sacrorum Canonum leges, & Prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum Conſtitutiones, in quarum interpretatione nihil dubium, aut perplexum occurrit, exactiſſime ſervari, & impleri curemus; ſed id etiam a Nobis expoſcit, ut exorientem circa aliquas ex illis dubiorum ſegetem, quæ earum debitæ executioni multis modis officere dignoſcitur, opportunis editis declarationibus, aut definitionibus, amputare, ac removere ſtudeamus.

Sane fel. record. Prædeceſſor Noſter Gregorius Papa XIV. providam Juris Canonici ſanctionem præ oculis habens, qua ſcilicet ſub Tit. *de homicidio voluntario, vel caſuali* cap. 1. innovatum fuit vetus præceptum Legis a Deo in Exodo latæ -- *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab Altari meo evelles eum ut moriatur* --; per ſuam Anno Incarnationis Dominicæ MDXCI. nono Kalendas Junii editam Conſtitutionem, quæ incipit -- *Cum alias* --, iis, qui proditorie proximum ſuum occidiſſent, ad Eccleſias, Locaque Sacra, & Religioſa confugientibus, Eccleſiaſticam immunitatem minime ſuffragari decrevit. Tum vero piæ mem. Prædeceſſor quoque Noſter, ac Dignitatis Noſtræ amplificator Benedictus Papa XIII. Anno Incarnat. Do-

mi-

minicæ MDCCXXV. sexto Idus Junii, edita Constitutione, quæ incipit -- *Ex quo Divina* --; non eos tantum, qui proditorie, ut præfertur, homicidium patrassent, verum etiam interficientes proximum suum animo præmeditato, ac deliberato, ab Ecclesiasticæ immunitatis beneficio exclusit, & repulit; Demum san. mem. proximus Decessor Noster Clemens Papa XII. in sua Constitutione, quæ incipit -- *In supremo Justitiæ solio* -- Anno Incarn. Domin. MDCCXXXIV. Kalendis Januarii edita, eos etiam, qui homicidium in rixa commisissent, dummodo homicidium non fuisset casuale, vel ad propriam defensionem, Immunitatis prædictæ beneficio minime gaudere voluit, atque decrevit.

Insuper iidem proxime memorati Prædecessores Benedictus, & Clemens, ad ea, quæ in Jure Canonico, & in Gregoriana Constitutione recensebantur, nonnulla alia delicta addiderunt, quæ, si qui commisissent, eos a prædicto beneficio asyli, & confugii apud Ecclesias, ac loca Sacra, & Religiosa, exclusos fore statuerunt; variasque a Doctoribus ac dicti Juris, & Constitutionum Apostolicarum interpretibus, ac de immunitate locali agentibus, excitatas quæstiones, & controversias, declarando, ac definiendo sustulerunt; ut ex eorumdem Constitutionum tenore colligere licet, atque etiam ex una e Nostris Institutionibus, quam olim dum Archiepiscopalem Bononiensem Eccl. præsentes moderabamur, pro illius Populi curæ Nostræ crediti instructione, edidimus, quæque impressa extat *tom.* 2. Editionis Italicæ *num.* 21. in Latina vero Editione *num.* 41.

Ad hoc autem ut in Curia aliqua Ecclesiastica, in casu alicujus ex delictis exceptis hujusmodi, ad extractionem delinquentis e loco immuni procedere, eumque ad suos carceres transferre posset, quum præfatus Benedictus prædecessor satis esse voluisset, ut super delicti excepti qualitate, ac personæ reitate, ea suppeterent indicia, quæ ad capturam decernendam sufficientia reputari solent; ut vero extractum hujusmodi Ministris, & Officialibus Curiæ Sæcularis tradere, & consignare valeret, ea decrevisset indicia ex processu informativo adversus extractum ipsum confecto resultare debere, quæ, juxta regulas Juris, vocantur ultra torturam; alter deinde Prædecessor Clem. XII. ampliando declaravit, ut quoties Ecclesiastico Judici, ex indiciis, non quidem ultra torturam, sed ad torturam taurum sufficientibus, de delicto excepto per extractum commisso constaret; posset idem extractum hujusmodi Curiæ Sæculari tradere, & consignare. Cæterum iidem Prædecessores nec auctoritatem Ecclesiasticam ullo pacto per præmissa imminui, nec inde ullam Justitiæ lædendæ occasionem captari posse voluerunt. Siquidem extractiones delinquentium hujusmodi e loco immuni nunquam sine auctoritate Episcopi, & interventu Personæ Ecclesiasticæ ab ipso Episcopo deputandæ, fieri posse statuerunt; nec unquam extractos ipsos, prædictis etiam occurrentibus indiciis, Curiæ sæcularis Officialibus tradi, & consignari, nisi ea lege sub gravissimarum censurarum pœnis servanda, ut Ecclesiæ, seu Loco immuni restituerentur, quatenus in progressu caussæ iidem extracti indicia hujusmodi purgarent, atque diluerent.

Cum autem ea, quæ per Clementem Prædecessorem prædictum, Juris communis, & Gregorianæ, ac Benedictinæ Constitutionum sanctionibus addita fuerunt, ultra fines temporalis Dominii Apostolicæ Sedis minime extenderentur; visum est Nobis, eadem ad alias quoque Regiones, quarum Supremi Principes id postulassent, opportune ampliari posse. Itaque in Concordatis, tum quæ Anno MDCCXLI. cum Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo utriusque Siciliæ Rege Illustri, tum quæ anno sequenti MDCCXLII. cum alio pariter Carissimo in Christo Filio Nostro Carolo Emanuele Illustri quoque Sardiniæ Rege sancita fuerunt, præmissas, aliasque in Clementis Litteris præfatis contentas dispositiones in eorumdem Regum Dominiis locum habere concessimus; mox etiam ad alia Principum id spectantium dominia, peculiaribus respective editis Litteris, quarum exemplum videre est in *tom.* 1. *Bullarii nostri Constitut.* 88. quæ incipit -- *Alias felicis* -- extendimus, & ampliavimus.

Verum, quum tot ista per Prædecessores Nostros dictos, ac per Nos ipsos adhibita studia, non omnes quæstiones, quæ in Tribunalibus excitari solent, tam super qualitatibus homicidiorum, quæ pro exceptis haberi debeant, quam super modo exequendi præfatas Constitutiones in variis homicidiorum hujusmodi, aliorumque exceptorum delictorum casibus, de medio tollere, seu penitus antevertere valuerint; id adhuc oneris Nobis relictum esse judicavimus, ut constitutas in hoc rerum genere agendi regulas, ad quas sæpissime tam Ecclesiasticorum, quam sæcularium Judicum acta expendere, & exigere necesse est, nequaquam ultra difficultatibus, & dubiis involu-

tas

tas remanere pateremur. Itaque, omnibus mature pensatis, auditisque nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aliorumque gravium Virorum, Jurisque Canonici peritorum, & in criminalibus judiciis versatorum consiliis, motu proprio, ac de Apostolicæ, qua fungimur, auctoritatis plenitudine, Nostram, & Prædecessorum Nostrorum mentem, in hunc, qui sequitur, modum declarare, & quædam etiam ex integro, ut infra, statuere decrevimus.

Ac primum quidem, cum in memorata Gregorii Prædecessoris Constitutione, quæ incipit -- *Cum alias* --, dum ea delicta enumerantur, quæ ab Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio exclusa censeri debent, de Laicis delinquentibus duntaxat mentio habeatur; deque his etiam tantummodo loquutus fuerit alter Prædecessor Benedictus in supracitata Constitutione, quæ incipit -- *Ex quo Divina* --; placuit laudato Prædecessori Clem. XII. hujusmodi Constitutiones per suam, quæ incipit -- *In supremo Justitiæ solio* --, ad Ecclesiasticos etiam cujuscumque gradus, & ordinis homicidium animo præmeditato, & deliberato patrantes, extendere, & ampliare; itaut nec ipsi, in hujusmodi casu, Ecclesiastica immunitate juvari possint; dummodo tamen commissi per eos homicidii causa ab eorum Judice Ecclesiastico competente cognoscatur, ipsique ab eo, si rei reperti fuerint, citra pœnam sanguinis, ad præscriptum Sacrorum Canonum condigna puniantur animadversione. Cum autem dubitatum fuerit, an sub hac Clementis Prædecessoris ampliatione, & extensione Regularium quoque Ordinum Professores, & Alumni comprehendantur; Nos ad omnem super hoc dubitationem tollendam, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos cujuscumque Ordinis, Congregationis, Militiæ, & Instituti Regulares, tam in ipsis expresse Professos, quam illis quomodolibet adscriptos, cujuscumque gradus, & conditionis extiterint, etiamsi ex ipsorum Ordinum Privilegio, seu alias, qualibet expressa, & individua mentio de ipsis, eorumque Ordinibus, ad hoc ut sub præsentis, aut præmissarum Constitutionum censura comprehendantur, habenda foret; si qui unquam, quod Deus avertat, homicidium animo præmeditato, ac deliberato patraverint, a beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ, juxta formam earumdem Constitutionum Benedicti, & Clementis, exclusos fore, & censeri.

Et quoniam prædictus Clemens Prædecessor speciali decreto edito die 5. Octob. 1736. expresse declaravit, Mulieres etiam, quæ aliquod delictum ejusmodi commisissent, quod inter excepta, & ab Immunitatis localis beneficio exclusa, juxta præmissa, haberi debeat, pari jure hac in re cum Viris censeri, & sub dispositione ipsius Litterarum incipien. -- *In supremo Justitiæ solio* --, æque in omnibus comprehendi debere: Nos hujus nostræ Constitutionis tenore declarationem prædictam approbamus, & confirmamus, eique inviolabilis legis, juxta quam in occurrentibus casibus judicari omnino debeat, plenarium robur adjicimus: Decernentes similiter, ac declarantes, sub ejusdem Clementis, nostræque hujus Constitutionis dispositione, etiam Milites in omnibus, & per omnia comprehensos esse; nec ullum militare privilegium, hac in parte, ipsis suffragari posse, aut debere.

Præterea quum in præfata Clementis Decessoris Constitutione ab immunitatis prædictæ beneficio excludantur omnes, & singuli tam Laici, quam Ecclesiastici inquisiti, & processati, vel in contumaciam banniti, & condemnati, *ex causa, & occasione homicidii, etiam in rixa commissi cum armis, seu instrumentis suapte natura aptis ad occidendum, dummodo homicidium non fuerit casuale, vel ad propriam defensionem*; Sæpe disputari contigit, an is, qui non casu, vel ex propriæ defensionis necessitate, homicidium in rixa commiserit baculo, aut saxo; quæ scilicet, vel arma non sunt, vel si ita appellari possent, non tamen arma suapte natura ad occidendum apta reputari solent; ab Immunitatis localis beneficio exclusus haberi debeat. Nos igitur, super hujusmodi dubio definiendo decernimus, quemcumque Homicidam sive Virum, sive Mulierem, sive Laicum, sive Ecclesiasticum sæcularem, aut cujusvis Ordinis Regularem, qui etiam baculo, aut saxo proximum suum occiderit, Ecclesiastici confugii beneficio minime gaudere, ubi ex delicti circumstantiis dignoscatur, illius actum, quamvis in rixa commissum, non casu, aut ex necessaria defensione, sed ex odio, & nocendi animo, ac voluntate prodiisse. Quæ quidem definitio nostra conformis est divinæ Legi, quæ habetur in Libro Numerorum cap. 35. ubi, designatis Civitatibus refugii pro iis, qui sanguinem proximi nolentes effudissent, ita subjungitur -- *Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit qui percussus est, reus erit homicidii, & ipse morietur. Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit*,

rit, similiter punietur. Si ligno percussus interierit, percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi, Homicidam interficiet; statim ut apprehenderit eum, interficiet. Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias: aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit; cognatus occisi, statim ut invenerit eum, jugulabit. Quod si fortuito, & absque odio, & inimicitiis, quicquam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem, & propinquum sanguinis quaestio ventilata; liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per sententiam in Urbem ad quam confugerat, manebitque ibi, donec Sacerdos Magnus, qui Oleo sancto unctus est, moriatur.

Accidit autem in homicidiis, id quod in aliis delictis exceptis locum non habet, ut qui percussus, aut ictus fuerit, non statim moriatur; sed plerumque per aliquot horas, aut dies spiritum trahat. Interim percussor ad Ecclesiam, aliumve locum immunem confugiens, Asyli jure gaudet, quo privari non potest, ut homicida, quamdiu percussus ab eo in vivis agit; dumque ex ipso loco immuni de faucii vita solicite explorare non desinit, si eum diutius victurum intelligit, a capto Asylo nequaquam discedit; ubi vero illum ex accepto vulnere vitam amittere agnoscit, arrepta fuga, Magistratuum diligentiam praevertens, tempestive sibi consulit, meritasque poenas evasit. Quod cum ab iis, qui justitiae administrandae praepositi sunt Nobis expositum fuerit persaepe evenire, & quidem non sine magna publicae tranquillitatis pernicie, ob impunitatis spem, quam facinorosi homines ex hujusmodi evasionis fiducia concipiunt; iidemque postularint, hujusmodi malum opportunis providentiae Nostrae remediis submoveri;

Ideo Nos, de praedictorum Fratrum nostrorum, aliorumque prudentium consilio, per praesentes decernimus, ac mandamus, ut percussore ad Ecclesiam, aliumve sacrum, aut religiosum locum confugiente, si Chirurgi ad inspiciendum vulnus acciti, *grave vitae periculum* adesse retulerint, percussor ipse e loco immuni servatis servandis extractus, carceribus mancipetur; hac tamen lege, ut Ecclesiae omnino restituatur, ubi is, qui vulneratus fuerit, ultra tempus a Legibus constitutum, superstes vivat, & quidem sub iisdem poenis, quibus in memoratis Benedicti, & Clementis Litteris ii subjiciuntur, qui delinquentem ex indiciis ad torturam sufficientibus sibi traditum restituere recusent, postquam is in suis defensionibus hujusmodi indicia diluerit.

Quod vero in citata Gregorii Praedecessoris Constitutione, circa facultatem demandandi extractionem delinquentium e loco immuni in casibus exceptis, statutum fuit; ut scilicet ea ad solos Episcopos, aliosque Episcopis superiores Praelatos pertineat, non vero ad alios Episcopis inferiores etiamsi alii Ordinarii sint, aut Nullius Dioecesis; ita ut occurrente casu in loco exempto, & Nullius Dioecesis, tunc negotium hujusmodi ad viciniorem Episcopum devolvatur, id quod ab alio quoque Praedecessore Benedicto in superius allegata ipsius Constitutione confirmatum fuit; id ipsum Nos quidem praesentium Litterarum tenore approbamus, & confirmamus. Sed quoniam nonnullae ad Nos querelae super hoc delatae fuerunt, quod quaedam Curiae Ecclesiasticae pro parte Officialium Curiae Saecularis requisitae, extractionem delinquentium in casibus exceptis hujusmodi, diutius quam par est, protrahere consueverunt; Nos ipsis Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Superioribus Ecclesiarum Praesulibus, enixe, studioseque suademus, & respective mandamus, ut omnem querelarum occasionem in hoc rerum genere studeant amovere, & quoties de delinquentibus in casibus exceptis hujusmodi agatur, ad opportuna indicia adversus eos colligenda animum intendere non recusent; sicque ea, quae juxta praemissa requiruntur, revera suppetere agnoscant; eorumdem delinquentium extractionem e loco immuni quam primum decernant, ut vel in Episcopalibus Carceribus nomine Ecclesiae detineantur, vel etiam ad Curiae Laicalis Carceres ejusdem Ecclesiae nomine retinendi, cum debitis cautelis transferantur. Nec enim Ecclesiastici zeli officium in eo statuendum est, ut justitiae cursus per Apostolicas Constitutiones praescriptus adversus facinorosos homines impediatur; verum in Ecclesiae immunitate, aliisque omnibus Ecclesiasticorum locorum, & personarum juribus asserendis, & sustinendis, quum ea, contra sacrarum Legum praescriptum, infringi, ac violari contingat. Quum tamen hujusmodi moras tunc maxime intervenire putemus, quum praefata delicta excepta non in Civitatibus, sed per Dioeceses, in locis a Curiae Ecclesiasticae residentia remotis, perpetrantur; idcirco Nos per easdem praesentes praedictis Episcopis, aliisque Superioribus Praelatis facultatem conce-

cedimus, & impertimur, ut quoties in hujusmodi casibus pro parte Curiæ Laicalis requisiti fuerint, Vicariis suis Foraneis, sive etiam aliis Personis Ecclesiasticis ad id per ipsos Antistites deputandi, committere possint, ut indicia ad extractionem necessaria juridice colligant; ut his nimirum inspectis iidem Antistites, prout juris erit, ad delinquentium hujusmodi extractionem quantocius decernendam procedere valeant.

Et quidem hæc omnia, quæ per præsentes hucusque declaravimus, definivimus, atque statuimus, tam in hac Urbe Nostra, & in Bononiensis, Ferrariensis, Beneventana, aliisque omnibus Civitatibus, Terris, & Locis, Nobis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediate, vel immediate subjectis, etiam specialem, & individuam mentionem requirentibus, eorumque Curiis Ecclesiasticis, & sæcularibus, etiam Baronalibus, quam etiam in aliis Regnis, Provinciis, atque Ditionibus, ad quas dictæ Prædecessorum Nostrorum Constitutiones, sive peculiaribus concessionibus, ut supra, sive per viam *Concordati*, extensæ, & ampliatæ fuerunt, quatenus nimirum congruere dignoscantur cum eisdem concordatis, quibus nulla in re derogare intendimus, locum perpetuo habere, suosque debitos effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis Ditionum, Regnorum, Locorumque hujusmodi tam Ecclesiasticarum, quam sæcularium Curiarum Judicibus, Magistratibus, Officialibus, & Ministris, aliisque omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, per omnia observari volumus, atque decernimus.

Illud etiam, quod in præallegatis Nostrorum Prædecessorum Constitutionibus, sub gravissimarum pœnarum interminatione, districte vetitum fuit, ne scilicet Curiæ sæculares, earumque Magistratus, Judices, & Officiales quicumque, ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris, aliquem delinquentem, etiam in casibus exceptis, sine Ecclesiasticæ auctoritatis interventu capere, extrahere, aut incarcerare, neve ad declarandum, crimina a prædictis admissa esse de exceptis in eorumdem Prædecessorum Constitutionibus (quum id ad solos, ut præfertur, Episcopos pertinere dignoscatur) quoquo modo procedere audeant, seu præsumant; Nos quoque iisdem motu, auctoritate, at tenore confirmamus, & innovamus; atque ab omnibus, ad quos pertinet, seu pertinebit in posterum, inviolabiliter etiam perpetuo observari præcipimus; contrafacientes quoque, & transgressores, easdem omnes pœnas, quæ in præallegatis Constitutionibus indictæ sunt, omnino incurrere statuimus, atque sancimus; Decernentes, in numero transgressorum hujusmodi eos etiam esse, & censeri, qui, in spretum Ecclesiasticæ auctoritatis, & Canonicarum sanctionum, præscripto ad Superiores Ecclesiasticos recursu posthabito, Ecclesias, & loca immunia obsidere præsumunt, ac impediendo ne ad illos, qui Sacro Confugio se tuentur, alimenta deferantur, sive aliter, eosdem in Curiæ sæcularis potestatem se dedere cogunt. Nos enim eos, qui talia ausi fuerint, sive confugientes hujusmodi de exceptis delictis, sive de aliis non exceptis inquisiti sint, omnes, & singulas pœnas, atque censuras adversus Ecclesiasticæ immunitatis violatores, in jure, ac in prædictis Constitutionibus Apostolicis latas, atque statutas, incurrere decernimus, ac declaramus. Sane hujusmodi artes, atque violentias aliis etiam retro temporibus inventari consuevisse non ignoramus; sed simul etiam ab Ecclesia damnatas semper; atque proscriptas fuisse comperimus; idque satis demonstrant ea, quæ in pluribus Provincialibus Conciliis, labentibus decimotertio, ac decimoquarto Ecclesiæ sæculis, statuta leguntur; ibi enim, expositis Ecclesiarum circumsessionibus, interceptione alimentorum, aliisque artibus, quibus ii, qui ad Ecclesias confugerant, ad deditionem adigebantur, quicumque similia attentare præsumpserint, anathematis mucrone feriuntur. Et nos igitur, qui Ecclesiæ spiritum circa præmissa toties aperte declaratum, atque a Prædecessoribus Nostris constanter servatum, exuere neque possumus, neque volumus, eidem per omnia inhærentes, decernimus, & declaramus, omnes, & singulos, qui sub Ecclesiasticæ immunitatis tutela degentibus, hujusmodi ratione vim inferre ausi fuerint, præter alias pœnas, atque censuras adversus ejusdem Immunitatis violatores, ut præfertur latas, atque sancitas, sine alia declaratione incurrendas, omni beneficio, ac privilegio Ecclesiastici confugii, & Asyli tam apud Ecclesias, & loca immunia ab ipsis sic violata, quam apud alias quascumque Ecclesias, & Loca Sacra, & Religiosa, indignos, atque privatos fore, & habendos esse, non secus ac alii omnes, *qui confugientibus vim inferunt, aut ipsos ab Ecclesia, aliove loco immuni; violenter extrahunt, & abducunt*, quas scilicet laudatus Prædecessor Benedictus XIII. in sua allegata Constitutione, *non illius tantum Ecclesiæ, quam violarint, sed cujuscumque etiam al-*

alterius Ecclesiæ immunitate gaudere nequaquam posse, *aut debere* declerevit; & quorum Nos numero supradictos etiam jure & merito accensendos esse decernimus.

Denique quum, ficut accepimus, inter temporelis Dominii Nostri, ac nonnullarum finitimarum Ditionum Curias, reciproca quædam consuetudo inoleverit, ut qui certi generis delicta in alterutra ex Ditionibus hujusmodi commiserint, & intra fines alterius se receperint, instaote Curia illius Ditionis, in que delictum commissum fuit, capiantur, eidemque Curiæ tradantur, cumque, ficut etiem Nobis expositum fuit, hujusmodi traditionibus aliquando moram afferri contingat, propterea qnod delinquentes hujusmodi, in Terris, ad quas confugerunt, sub Ecclesiæ alicujus, vel alterius loci immonis totela se receperint: Idcirco Nos, Ecclesiasticæ Immunitetis rationes cum recta Justitiæ admiuistratione, & Reipublicæ tranquillitate, opportune copulare volentes, decernimus, & mandamus, ut si hujusmodi confugientes delictum aliquod ex iis, quæ in Apostolicis Constitutionibus excepta sunt, in temporali Romanæ Ecclesiæ Dominio patraverint, Indicia ad capturam requisita, ab Episcopo Diœcesano, seu respective viciniori illius loci, in quo delictum commissum fuit, excipiantur, seu comulentur; eaque ad Episcopum alterius loci, in quo delinquens Asylum cœpit, sine mora transmittentur; ut hic nimirum, quatenus traditioni præfatæ locus esse debeat, extrectionem delinquentis e loco immuni, euctoritate sua, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ, fieri mandet. Eadem ratione, si in præfatis aliorum Principum Ditionibus, in quibus traditionis prædictæ consuetudo viget, ejusmodi delictum commissum fuerit, qood, sive in vim Gregorienæ, aut Benedictinæ Constitutionis, sive ratione *Concordati* cum Apostolice Sede initi, sive extensionis alterius Constitutioois Clementis XII. ab eedem Apostolica Sede specialiter impetretæ, pro excepto haberi debeat, volumus, & statnimus, ut Episcopus ille, ad quem, ratione loci delicti commissi, id pertinere dignoscitur, memoreta iodicia ad captorem requisite comuleri faciat, eaque transmittat ad Episcopum Ditionis Ecclesiasticæ, intra cujos Jurisdictionis fines illios delicti reus Asylum delegit; ut hujus scilicet Antistitis auctoritate, aliisque servatis servandis, a confugii loco extrahi, ac, si ita res feret, externæ postulanti Curiæ valeet consignari. Volumus tamen, in quolibet ex præmissis casibus, in quibus de delictis, ut supre, exceptis tantummodo agitur, prædictarum Benedicti, & Clementis Constitutionum, seu Concordatorum respective leges, atque tenores inviolabiliter observari; tum scilicet in eo, ut delinquens Ecclesiæ nomine in carceribus retineatur; tum etiam in eo, ut per Episcopos dumtaxat, privative quoad omnes elios etiam Ecclesiasticos Judices, ex Indiciis, ut præsertor, ad torturam sufficientibus, declaretur, en delictum, de quo est quæstio, inter excepta connumerari debeat, necne: tum denique in eo quod pertinet ad obligationem restituendi reum ad formam dictorum Constitutionum, quatenus is in progressu causæ, indicia hujusmodi sibi adversantia purgaverit, atque diluerit.

Ipsas demom præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, perpetuæ firmitatis vim, & robur habere, suosque integros, atque plenarios effectus, in locis, atque Ditionibus prædictis, ac respective ubilibet locorum, & gentium, sortiri, & obtinere, atque ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & quoquomodo pro tempore spectabit in futurum, etiam sub statutis pœnis, etque censuris per contravenientes ipso facto incurrendis, omnino servari; sicque, & non eliter in præmissis, per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Cardinalium hujusmodi Congregetiones, & Apostolicæ Sedis Nuncios, nec non sæculares Curias, & Magistratus, etiem supremos, eliosve quoslibet, quacumque præeminentia, & potestete fongentes, & functuros, etiam speciali note, & mentione dignos, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judiceri, & definiri debere, decernimus, ac irritum, & inene, si secus super his a qooqnam quavis auctoritate scienter, vel ignorenter contigerit ettentari.

Non obstantibus præmissis, aliisque quibuslibet Apostolicis Constitutionibus, Regulis, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclesiasticarum, aut Sæcolarium Curiarum legibus, edictis, stylis, osibus, & consoetudinibus, etiam immemorabilibus: Privilegiis quoqoe, Indultis, & facultatibus, quibusvis Personis etiam speciali mentione dignis, & quevis quentomcumqoe sublimi dignitate, & auctoritate fulgentibos, & ex quibusvis etiam gravibns, & urgentissimis causis, seu quibuscomque Regularium Ordinibus, etiem Men-

Mendicantium, & Militaribus, etiam S. Joannis Hierosolymitani, seu Monachorum, aut Clericorum Regularium Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Jesu, aliisque quibusvis etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuscumque clausulis, & decretis, etiam motu, & potestatis plenitudine similibus, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, & innovatis; Quibus omnibus, & singulis, illorum tenores, formas, & caussas præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, atque etiam insertis, ac respective servatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat prædictis motu, scientia, & potestatis plenitudine derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque: seu si aliquibus communiter, aut divisim ab hac eadem sit Sede indultum, quod nullo in casu, seu extra certos casus, certisque de causis excommunicari, suspendi, aut interdici non possint, nisi per Litteras ejusdem Sedis, facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem.

Ut autem præsentes Litteræ, & in eis contenta hujusmodi, ad omnium notitiam perducantur &c.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ MDCCL. *Idibus Martii, Pontificatus Nostri Anno Decimo.*

D. Card. Passioneus.

158 Hæretici, aut de hæresi suspecti, & Judæi post Baptismum in apostasiam lapsi, possunt ab inquisitoribus extrahi ab Ecclesia; sed vel ante, vel post capturam commoneri debet Episcopus.

159 Qui e loco relegationis, sive e carceribus, sive triremibus in asylum se proripit, nisi reus sit criminum quæ immunitate privantur, jure Asyli potitur.

Sic statuit Benedictus XIV. novissima Encyclica ad Inquisitores contra Hæreticam pravitatem, quam hic subiicimus.

BENEDICTUS XIV. &c.

ELapso proxime anno MDCCL. edita a Nobis fuit Apostolica Constitutio, data Idibus Martii, cujus initium est *Officii nostri*, quæque agit de locali Ecclesiarum Immunitate. In ea Nos Decessorum Nostrorum Romanorum Pontificum Gregorii XIV. Benedicti XIII. & Clementis XII. Constitutionibus inhærentes sublatis de medio quibusdam cavillationibus, & subterfugiis, quibus earum executio impediebatur, decrevimus, atque statuimus, ut iis, qui criminis excepti reus foret, si aliquando in immunem locum confugeret, extrahi ab eo deberet, quotiescumque indicia ad torturam sufficientia haberentur, quæ delictum comprobarent; utque præterea extractio nonnisi auctoritate Episcopi, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eodem Episcopo deputandæ fieri deberet; ac demum ut dum curiæ sæculari traditio fieret, indicendæ censuræ essent ab eadem incurrendæ, nisi extractus Ecclesiæ restitueretur, quoties ab eodem in progressu causæ purgata fuissent indicia, ex quibus ipse patrati delicti reus arguebatur. Quia vero memorati Decessores Nostri decreverunt, extractionem a loco immuni nonnisi a solis Episcopis, aut a Prælatis, qui eisdem Superiores essent, fieri debere, exclusis inferioribus, licet Ordinariis, ac *nullius Diœcesis*, & separatum Territorium habentibus, quo in casu extractio ad viciniorem Episcopum devolveretur; idem a Nobis pariter in citata Constitutione nostra decretum fuit.

§. 1. Hæreseos crimen, ut probe compertum habetis, exceptum est, quique illius est reus, Asylo Ecclesiæ minime gaudet, iis etiam inhærendo, quæ in Constitutione Greg. XIV. qua immunitatis localis regula, ac norma præscribitur, decreta fuerunt. Cum autem in Congregatione Sanctæ Inquisitionis Feria V. die 28. Jan. vertentis anni 1751. cor. Nobis de more habita, excitatum dubium fuisset quæ ratio servanda, & qui modus adhibendus esset, quoties Reus Hæreseos extrahendus esset ab Ecclesia, ad quam confugisset, ne in carcerem duceretur, sive cum ex vinculis, quibus tenebatur, aut ex triremibus aliove loco, ad quem relegationis, aut operis faciendi causa damnatus fuerat, fuga evasisset; Nobis, qui præcedenti anno memoratam Constitutionem condidimus, reservavimus, ut super hujusmodi re pronunciaremus, quod nunc per ea, quæ subjicimus, præstare intendimus.

§. 2. Aut agitur de Hæreseos crimine, quæ præcipua Tribunalis Sancti Officii inspectio est; aut de aliis exceptis criminibus, quæ immunitate non gaudent: aut de aliis criminibus, quæ minime excepta sunt; & quæ immunitate gaudent, sed ideo ad id Tribunal pertinent, quod ab aliquo ex illis commissa

sint,

sint, qui, utpote ipsius Tribunalis jurisdictioni subjecti, judicium illius subira debent.

§. 3. Si de crimine Hæreseos agitur, cum a Decessore Nostro Joan. XXI. qui XXII. dictus est, in sua Constitutione, cujus initium: *Ex parte vestra* in Bullario Romano Tom. 1. decretum fuerit, quod Hæretici, aut de hæresi suspecti, nec non Judæi, qui cum ad Catholicam Fidem conversi fuerint, deinde in Apostasiam incidunt, si ad Ecclesiam confugiunt, statim per Inquisitorem ab eadem extrahi debeant; minima quidem nostra mens est, ut prædictæ Constitutioni derogemus, immo eadem observari volumus, eam tamen methodum adhibendo, ac servando quam modo subjungimus, videlicet, quod Inquisitor, quoties hujusmodi reus ab Ecclesia extrahendus erit, omnem adhibeat curam, ut id majori, qua decet erga Domum Dei reverentia contingat. Et quoniam fieri omnino nequit, ut ante extractionem, indicia, quæ contra Reum habentur, Episcopo communicentur, cum secreti lex id minime patiatur, & quoniam, ubi etiam id fieri posset, inutile id prorsus esset; cum notum sit, Sacrum Inquisitionis Tribunal ad capturam minime procedere, nisi semiplena delicti probatio præcesserit; non tamen illud omittar, ut vel ante, vel post capturam, Episcopum de ea certiorem faciat, tam propter reverentiam, quæ illius dignitati debetur, tam ut quantum fas est, id, quod in Constitutionibus Gregorii, Benedicti, Clementis, ac Nostra decretum est, adimpleatur. Quod etiam ea de causa ita a Nobis decernitur, propterea quod viderimus, olim in Congreg. S. Officii, quæ cor. Prædecessore Nostro Urbano VIII. Feria V. 10. Junii 1638. habita fuit, proposito casu, ac discusso dubio: *An reus de hæresi inquisitus, confugiens ad Ecclesiam, debeat extrahi ab Episcopo, vel ab Inquisitore?* Pontifex, *auditis votis respondit, reum posse extrahi ab Inquisitore, certiorato ante, vel post, Ordinario.*

§. 4. Ubi autem de aliis criminibus exceptis agatur, quæ tamen Hæreseos minime sint, ac multo magis si de iis agatur, quæ inter excepta non recenseantur, etiamsi ad Sacri Tribunalis cognitionem, vel quia ab aliquo ejusdem jurisdictioni subjecto commissa sint, vel alio quocumque nomine, pertineant; declaramus, eos, qui casuum minime exceptorum rei sunt, immunitate gaudere debere; quoties autem casuum exceptorum rei, qui tamen hæreseos Rei non sint, ab Ecclesia extrahi debeant, ea omnia exacte observanda esse, tum quæ in Constitutione nostra, tum quæ in aliis præcedentibus Constitutionibus decreta sunt, indicia nimirum, quæ ad torturam sufficientia sint, Episcopo communicari debere, cum hic secreti lex minime impedimento sit; Præterea extractionem nonnisi auctoritate Episcopi, & cum interventu Personæ Ecclesiasticæ ab eodem deputandæ, faciendam esse, aliaque omnia servanda, quæ in dictis Constitutionibus leguntur.

§. 5. Quæ hactenus dicta fuerunt, eorum etiam respectu servanda sunt, qui ex carceribus sive ex trireme, sive ex loco eorum relegationis effugiunt, & in Ecclesiæ alicujus, vel loci immunis asylum sese recipiunt; si enim hi Rei, vel damnati propter hæreseos crimen sunt, eorum extractio ab Inquisitore facienda erit, ita tamen, ut de ea, vel ante, vel post Episcopus certior fiat; si vero Rei, aut damnati sint propter aliquod delictum exceptum, non autem propter crimen hæreseos, sive pro alio delicto, quod minime exceptum sit; quoad primos, extractio fiat Episcopi auctoritate, & Ecclesiast. persona interveniente ab eod. Episc. deputanda; quoad secundos autem, si in Asylo, ad quod confugerunt, remanere sinantur, etiamsi ex triremibus cum catenis effugerint, dummodo a prædictarum triremium, aliorumve justitiæ ministrorum manibus liberi essent, nisi forte Episcopus indultum a Sede Apostolica habeat, ut a triremibus fugitivos extrahere ab Ecclesiis possit, cum in hoc casu, ob fugitivum recuperandum, ad eumdem recurrere liceat; vel etiam ad Apostolicam Sedem, si hujusmodi indulto Episcopus careat; cum ipsa Sancta Sedes in particularibus casibus, quoties id delictum exigat, nequaquam renuat Episcopis auctoritatem impartiri, eos ab Ecclesiis extrahendi, qui e carceribus, ac triremibus effugerint, licet criminis excepti minime rei sint. Hæc Inquisitoribus, quæ significaremus, habuimus, atque interim illorum singulis Apostolicam Benedictionem impartimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die XX. Febr. MDCCLI. Pontificatus Nostri anno undecimo.

ARTICULUS III.

Quoad ea, quæ concernunt privilegia, extractionem, & restitutionem Confugientium; & pœnas violantium jus Asyli, & absolutionem ab eisdem.

1 REi debent recipi in locis sacris, ad quæ confugiunt, nec possunt inde repelli, aut excludi. *Communis*, *arg. l.* 2. *&* 3. *l. Præsenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*; ibi: *Ex his* (Religiosis) *locis*, *eorumque finibus nullos expelli*, *aut aliquando ejici patimur*; *cap. Reum* 9. *cauf.* 17. *quæst.* 4. ubi statuitur, ut *Rectores Ecclesiarum pacem*, *& vitam*, *& membra ejus* (Rei nempe) *obtinere studeant*, & concordat *cap. Inter alia 6. de Immunitate Eccles.* ibi: *Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra*, *& vitam*, scilicet

2 confugiti ad Ecclesiam. Rei confugiti nequeunt a loco sacro, seu immuni per vim extrahi, nisi commiserint aliquod crimen exceptum. *Communis*, textu expresso *in cap. Definivit* 35. *cauf.* 17. *quæst.* 4. ibi: *Nullus audeat confugientes ad Ecclesiam*, *& residentes inde abstrahere*; *& cit. cap. Inter alia 6. de immunit. Eccles.* ibi: *Quantumcumque gravia maleficia perpetraverit* (nisi sint de exceptis) *non est violenter de Ecclesia extrahendus*, & concordat *l.* 2. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Sancimus*, *nemini licere ad SS. Ecclesias confugientes abducere*.

3 Neque possunt Rei confugiti capi, & extrahi ab Ecclesiis de eorum consensu. *Sac. Cong. Immunit. in Cajacen.* 20. *Novembr.* 1640. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 134. quia non obstante illorum consensu, & expressa renunciatione privilegio immunitatis, adhuc violaretur Ecclesiæ immunitas, cum tale privilegium sit concessum potius Ecclesiæ, quam personæ; *leg. Præsenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, *cap. Reum* 9. *c. Fratres* 10. *& cap. Definivit* 35. *cauf.* 17. *quæst.* 4. & privilegio Ecclesiæ, seu locali persona nequeat renunciare; *arg. cap. Contigit* 36. *de sentent. excomm.* ubi statuitur, quod excommunicatus sit, qui in Clericum etiam volentem, & consentientem manus injecerit violentas, & Clericus, qui se sponte subjecerit, excommunicetur, cum Clericus renunciare non possit privilegio Clericali, utpote non tam ob favorem personæ, quam totius status Clericalis introducto, ibi: *Cum ille Canon non tam in favorem Clerici ordinati, quam in favorem ordinis Clericalis fuerit promulgatus*; & generale sit, ut privilegio in favorem duorum concesso, alter altero invito renunciare non possit; *cap. Ad Apostolicam* 16. *de Regularibus*, & ibi Glossa communiter recepta in verb. *Monasterii*, Fagnan. *in cit. cap. Inter alia 6. de immunit. n.* 87. *& sequent.* Pignatell. *tom.* 6. *consult.* 2. *n.* 29. Farinacius *in Appendic. d. immunit. cap.* 19. *n.* 304. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *n.* 61. & alii apud ipsum. Possunt tamen Rei con- 4
fugiti sponte ab Ecclesia exire, ac permittere, ut egressi capiantur, quia tunc non violatur Immunitas, cum ne ipsis, nec Ecclesiæ fiat injuria: Non ipsis, quia volentibus non fit injuria; *l. Cum donationis*, *Cod. de transactionibus*, *& Regula* 27. *Juris in* 6. Non Ecclesiæ, quia in tali casu nec capiuntur in ipsa, nec ab ipsa violenter extrahuntur, sed prius Rei ab ipsa sponte recedunt, unde Ecclesiæ nulla fit injuria; *arg. l. Quod factum*, *ff. de pactis*. Guillelm. de Monte Laudun. & post eum Vitalin. *in Clement.* 1. *n.* 85. *de pœnit. & remiss.* Fagnan. *loc. cit. n.* 90. Pignatell. *loc. cit. n.* 29. Farinac. *loc. cit. n.* 306. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 18. & alii.

Rei confugiti quandiu in loco Sacro exi- 5
stunt, non possunt per sententiam aliquam condemnari ad mortem, aut aliam pœnam corporalem; *cap. Reum* 9. *c. Id constituimus* 96. *cauf.* 17. *quæst.* 4. *cap. Inter alia 6. de immun.* ibi: *Nec inde damnari debet ad mortem*, *vel ad pœnam*; quæ verba Fagnan. *ib. num.* 12. adductis variis Sacris Canonibus dicit non posse intelligi de executione ipsius sententiæ, sed esse intelligenda de ipsa sententiæ prolatione, seu condemnatione, ut ipse innuit verb. *Damnari*. Et dicit, Judices sæculares in perniciem animarum suarum proferre sententias capitales, vel corporis afflictivas in confugientes ad Ecclesias & ibi commorantes, Abbas *in cit. c. Inter alia n.* 3. Hostiens. *ibid. n.* 1. Joan. And. *ibid. n.* 3. Innocent. *ib. in verb. Ad pœnam*, Silvester *verb. Immunitas* 3. *quæst.* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *n.* 13. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 49. *n.* 47. Reiffenstuel *ib. num.* 16. & alii. Notant tamen Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 249. Castropalao *part.* 2. *tract.* 11. *disp. unic. punct.* 11. *n.* 11. Jul. Clar. *in Append. de Immunitate cap.* 19. & alii, huic Juri in pluribus locis derogatum esse consuetudine contraria, vi cujus Rei ad loca Sacra confugientes a Judice citantur, & non comparentes condemnantur pœna Juris ordinaria, quamvis sententia executioni mandari non possit, nisi Rei sponte exeant, aut alias extra loca Sacra de-

deprehendantur; & a Fagnan. *loc. cit. sub n.* 15. advertitur, *Sacram Congregationem Immunitatis in causa Mantuana* 10. *Septembr.* 1629. *censuisse Judicem etiam Laicum posse procedere contra confugientem ad locum immunem prout Juris in contumaciam, & in Januensi die 9. Octobris 1629. Nicolaum de Valle restituendum esse Ecclesiæ, sed Judicem Laicum posse contra illum ad pœnam exilii, & ad alias in contumaciam procedere.*

7 Rei confugiti licet quandiu existunt in loco sacro, damnari non possint pœna mortis, vel alia corporali, possunt tamen puniri alia pœna, videlicet pecuniaria; *Communis, ac certa, arg. cap. Reum 9. cap. Id constituimus* 36. *caus.* 17. *qu.* 4. & *cap. Inter alia 6. de Imm.* ibi: *Super hoc tamen quod inique gessit, est alias*

8 *legitime puniendus.* Immo si per sua crimina alios damnificarunt, non solum possunt, sed & debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, aut alia bona temporalia, si quæ habeant; *arg. cit. cap. Reum*, ibi: *Tamen legitime componat, quod inique fecit:* componere autem pro damno dato est pecuniariter satisfacere, ut notat Archidiaconus *in cit. cap. Inter alia num.* 17. & *cit. cap. Id constituimus*, ibi: *Ei, cui fuerit criminosus* (idest obnoxius, ut explicat Glossa ibidem) *de satisfactione conveniat.* Et ideo, non obstante, quod ipsi existant in loco sacro, adhuc ex communi praxi licite fit executio in eorum bonis.

9 Rei confugiti nequeunt in loco sacro carcerari, nec vinculis constringi; *arg. l. Præsenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, ibi: *Non patimur . . . in Ecclesiis quempiam detineri, atque constringi, & cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *qu.* 4. communis cum Farinacio *loc. cit. n.* 171. Pignatel. *tom.* 6. *consult.* 4. *n.* 93. ubi refert sic decrevisse Sacram Congregationem his verbis: *Confugientes non possunt retineri in Ecclesia in compedibus, aut ligari, in*

10 *Consentina* 11. *Junii* 1627. Immo neque possunt in loco sacro custodiri, & tam custodes, quam apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in censuras, & ad hoc dantur hic varia decreta Sacræ Congregationis Immunitatis, prout referuntur a D. Riccio *in sua synopsi, verb. Custodes.*

11 Custodiæ a confugientibus ad locum immunem sunt removendæ, cum non permittantur, & sint contra Libertatem Ecclesiasticam; *Sac. Congr. Immun. in Aquinaten.* 20. *Augusti* 1635. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 230. *Neapolitana* 22. *Jun.* 1627. *lib.* 1. *decret. Paul. pag.* 54. *Regien.* 6. *Jul.* 1680. *lib.* 2. *decr. Alt. p.* 2007.

Episcopus curet, etiam juris remediis amoveri custodias, seu obsides confugitorum ad Ecclesiam; *Reatina* 5. *Jun.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 127. 12

Monetur Episcopus, non esse bonam praxim apponere custodias modo, & forma quibus ab eo appositæ fuerunt, nempe duorum militum die, & quatuor de nocte; *Anconitana* 24. *Mart.* 1637. *lib.* 3. *decret. Paul. p.* 27. 13

Monetur Archiepiscopus, ut amoveat custodes, seu suos cursores ab Ecclesia, in qua degunt confugiti; *Salernitana* 23. *Aug.* 1667. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 147. 14

Custodias appositas loco immuni, in quo restituti fuere Hebræi violenter extracti, Vicarius Generalis curet auctoritate sua ordinaria removeri; *in Nullius Guastallæ* 10. *Febr.* 1680. *lib.* 2. *decret. Altoviti pag.* 1924. Custodiæ istæ, etiamsi remotæ, sunt prohibendæ; *Isclana* 14. *Febr.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 184. 15 16

Apponentes custodias loco immuni incidunt in Censuras comminatas contra Violatores Immunitatis Ecclesiasticæ, & indigent absolutione; *Aprutina* 1. *Octobris* 1647. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 156. Custodes Refugiatorum absolvuntur in forma Ecclesiæ, impositis gravibus pœnis salutaribus; *Soanen.* 22. *Maii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 122. *Hieracen.* 28. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decret. Valleman. pag.* 309. 17 18

Semotis prius custodiis per Regios datur facultas Archiepiscopo extrahendi Clericum, & processum conficiendi super ejus delictis; *Consentina* 19. *Aprilis* 1644. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 224. 19

Apponentes compedes, & manicas ferreas confugitis in locis immunibus incidunt in Censuras; *Catacen.* 25. *Septembr.* 1653. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 21. Contra ponentes compedes, & manicas ferreas, ac custodientes confugitos in Ecclesia, Episcopus conficiat processum; *Capuana* 12. *Augusti* 1659. *lib. decret. Rocci pag.* 20. 20 21

Archiepiscopus omnino removeri curet custodiam ab Ecclesia, & Conventu, & liberari confugitum a compedibus, & manicis ferreis; *Rossanen.* 1. *Sept.* 1671. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 195. 22

Injungitur Episcopo, ut curet confugitos ad Ecclesiam liberari a manicis ferreis, & a compedibus, & amoveri custodiam a compedibus, & si adsint indicia de delictis exceptis in Bulla, extrahat, & retineat dictos confugitos, nec non conficiat processum; *Materanen.* 1. *Septembris* 1674. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 988. 23

988. *Puteolana* 17. *Decemb.* 1675. *d. lib. pag.* 1187.

24 Appositio compedum, & manicarum ferrearum confugitis in Ecclesiis, & aliis locis immunibus de ordine Archiepiscopi, est improbata; *Neapolitana* 20. *Januarii* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 31. *Caven.* 8. *Februarii* 1639. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 85.

25 Declarantur excommunicati ex causa custodiæ Batoncelli in Ecclesia custodientes reos ad illam confugientes; *In Amerina* 4. *Dec.* 1629. *ex Sac. Congr. Imm.* ut refert Pignatell. *tom.* 6. *Consult.* 4. *n.* 17.

26 Potest tamen a Curia sæculari poni custodia extra locum sacrum ad præcavendum, ne libere Rei confugiti effugiant, vel ut si extra fines Ecclesiæ, seu loci immunis exierint, facilius capi, & puniri valeant; quia per talem custodiam nulla penitus vis, aut injuria infertur loco sacro, & ipsis Reis confugitis, cum uti supponitur, & debetur ex mox dicendis numero sequenti, liber permittatur accessus deferentibus necessaria victui, & vestitui ipsis Reis confugitis; & solum in loco non sacro ponantur custodes, ut si ipsi Rei confugiti sponte exeant ab Ecclesia, seu loco immuni, ibi capiantur, ubi jure capi possunt; Farinacius *in Appendice de immunitate cap.* 19. *n.* 299. Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *num.* 245. Castropalao *tract.* 11. *disp. unic. punct.* 11. *num.* 6. Suarez *lib.* 3. *de reverent. debit. locis sacris c.* 12. *num.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 688. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 49. *num.* 48. Reiffenstuel *ibid. num.* 173. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. *qu.* 7. *punct.* 3. citans Mar. Ital. *de Immunitate lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. *num.* 52. Layman *lib.* 4. *tract.* 9. *c.* 3. *n.* 13. & alii passim.

27 Nemo potest impedire, seu prohibere quo minus victus, & vestitus, aliaque necessaria ad victum deferantur reis confugitis, textu expresso *in l. Præsenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, ibi: *Nec patimur in ipsis Ecclesiis reverendis ita quemquam detineri, atque constringi, ut ei aliquid victualium rerum,*
28 *aut vestis negetur, aut requies.* Et ratio est, quia esset aperta coactio, qua rei confugiti, vel ad exeundum, vel in Ecclesia moriendum compellerentur; Ita *communis Doctorum*. Neque Rei confugiti impediri possunt, quo minus naturam etiam extra locum Asyli (si reverentia loci id exigat) exonerare possint; *cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *qu.* 4. ubi propterea triginta passus in circuitu Ecclesiæ conceduntur, *qualiter ad requisita naturæ usum debitis exeant locis, & nullo teneantur eventu necessitudinis, qui Dominicis se defendendos commiserint claustris*; ut præcisis verbis ibidem dicitur. Unde, qui necessitatis naturæ causa ad se exonerandum egreditur e loco sacro propter ei debitam, & aliunde non salvabilem reverentiam, nequit capi a Curia sæculari; Haunoldus *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 238. & 274. cum pluribus ibi citatis; Reiffenstuel *loc. cit. num.* 159. & alii passim.

Rei confugiti, si aliunde non habeant, unde sustententur, debent de bonis Ecclesiæ, seu loci sacri sustentari; *arg. l. Præsenti* 6. *Cod. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*; *cap. Aurum* 69. *caus.* 12. *q.* 2. ibi: *Aurum Ecclesia habetur non ut servet, sed ut eroget in necessitatibus*. Et ratio est, quia tenentur Rectores Ecclesiarum, quicumque sint, etiam Regulares, conservare Reorum confugitorum vitam; *cap. Reum* 9. *caus.* 17. *q.* 4. *cap. Inter alia* 6. *de Immun.* Tum quia confugitis non prodesset Jus Asyli, cum alias indirecte cogerentur ad exeundum, & Curiæ sæculari se tradendum, aut fame moriendum; Sic Glossa communiter recepta *in cit. cap. Definivit* 35. *caus.* 17. *q.* 4. *verb. defendantur*; Abbas *in cit. cap. Inter alia*, *de Immunitate num.* 28. Silvest. verb. *Immunitas* 3. *num.* 5. Reiffenst. *loc. cit. num.* 157. Mathæucc. *Official. Curiæ, cap. de Immunitate n.* 33. & alii passim. Notanter autem dicitur, *si aliunde non habeant, unde sustententur*, quia, si possint sustentari ex bonis propriis, aut a consanguineis, aut ab amicis, aut ex eleemosynis, in tali casu de illis, & non de Ecclesiæ bonis vivere debent. Immo possunt cogi ad laborandum, & serviendum in commodum, & utilitatem Ecclesiæ, seu Monasterii, ut sic expensæ in ipsos factæ de bonis Ecclesiæ, quæ nonnisi ad causas pias, & pauperes erogare possunt, compensentur; & etiam, ne *Immunitas* sit eis occasio otiandi, & exinde etiam peccandi; ita Doctores suptacitati, & alii. 29 30

Rei confugiti non possunt spoliari rebus suis, quæ secum tulerunt in locum Asyli; *Communis*; *arg. cap. Sicut* 6. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi: *Qui personam, aut bona ejus subtraxerit* (e loco Asyli) *excommunicetur*, & *cap. Definivit* 35. *ead. caus.* & *qu.* ibi: *Definivit Sacrum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque mobilitatis, vel damni, vel spolii residentibus in loco sacro inferre*. Immo neque possunt spoliari armis, quidquid in contrarium senserit Covarruvias *Variar. resol. cap.* 20. *n.* 18. *corollar.* 36. & post ipsum Reiffenst. *loc. cit. num.* 170. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 689. 31 32

689. & alii plures ; Sic pluries resolvit Sacr.
Congr. Immun. apud Sperell. *dec.* 127. *n.* 26.
& signanter *in una Neritonensi* 13. *Jan.* 1628.
in qua dixit, practicandam non esse doctrinam
Covarruviæ ex adverso sentientis . Et quod
non liceat Curiæ sæculari auferre arma a Lai-
cis confugientibus ad Ecclesias , & alia loca
immunia , decrevit *ead. Sac. Congr. Immunit.*
in Adjacen. 18. *Maii* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul.*
pag. 97. *in Motulana* 11. *Augusti* 1631. *lib.* 2.
decr. Paul. pag. 86. *in Tranen.* 6. *Novembris*
33 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 207. Etiamsi
dicta arma sint prohibita *; ead. Sac. Cong. in*
d. Adjacensi 18. *Martii* 1630. *lib.* 2. *decretor.*
Paul. pag. 79. *in Venusina* 18. *Febr.* 1635. *lib.*
34 2. *decr. Paul. pag.* 215. Quare arma ablata a
confugitis sunt omnino restituenda ; *ead. Sac.*
Congreg. in Camerin. 20. *Febr.* 1629. *lib.* 1. *de-*
cret. Paul. pag. 124. *in Januen.* 9. *Jun.* 1637.
lib. 3. *decret. Paul. pag.* 34. *in Fanen.* 27.
Martii 1703. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 481.
35 Vel Episcopus sibi consignari faciat ad effe-
ctum disponendi juxta ordines Sacr. Congre-
gationis ; *ead. Sac. Congr. in Neapolitana* 24.
Decemb. 1672. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 757.
36 Ablatio armorum a confugitis non est per-
missa absque facultate S. Sedis . Et concedi-
tur facultas ad tempus Archiepiscopo auferen-
di arma a confugientibus in Ecclesiis etiam
exemptis , & aliis locis immunibus , hac ta-
men conditione , ut arma retineantur apud Cu-
riam Archiepiscopalem , & ablatio fiat per
Ministrum ejusdem Curiæ *; ead. Sac. Cong. in*
Neapolitana 20. *Jan.* 1654. *lib.* 5. *decret. Paul.*
37 *pag.* 32. Contra auferentes arma a confugitis
procedendum est ad declarationem Censura-
rum *; ead. Sac. Congr. in Tranen.* 6. *Novemb.*
38 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 207. Immo lau-
datur Episcopus excommunicans eos , qui con-
fugitos in locis immunibus armis spoliarunt ;
ead. Sac. Congr. in Martoranen. 15. *Jul.* 1636.
39 *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 9. Possunt tamen a
confugitis auferri arma , sicut & alia bona ,
quæ non sunt sua , sed aliena , & ipsa tradi
propriis Dominis *; Communis*; *arg. cit. cap. Si-*
cut 6. *caus.* 17. *qu.* 4. ibi : *Aut bona ejus* (non
alterius) *subtraxerit* .
40 Quoad modum extrahendi delinquentes e
locis immunibus , servanda est inviolabiliter
novissima dispositio Benedicti XIII. in citat.
Constit. incip. *Ex quo* §. 9. ubi statuit , quod,
quotiescumque Curia Ecclesiastica a Curia sæ-
culari fuerit requisita , ut Laicum aliquem de-
linquentem e loco immuni extrahi , ac illi
consignari faciat , habitis super delicti exce-
pti qualitate , ac personæ reiteratis iudiciis ,
quæ ad capturam decernendam sufficere videan-
tur , tunc Curia Ecclesiastica ad ejusdem de-
linquentis extractionem ab Ecclesia , aliisve
locis immunibus , ope , ac medio suorum Exe-
cutorum , implorato etiam , si opus fuerit ,
brachii sæcularis auxilio , & cum interventu
personæ Ecclesiasticæ ab Episcopo deputandæ
procedere teneatur , & extractum ad suos car-
ceres asportari , ac ibi sub tuta custodia deti-
neri curet , & faciat . Ubi vero ex processu
informativo desuper conficiendo constet de cri-
mine excepto , ac insuper adversus eumdem
extractum talia resultent indicia , ut crimen
ab eo fuisse patratum moraliter credi possit ,
in eo tandem casu præfatum extractum Mini-
stris , & Officialibus Curiæ sæcularis tradere ,
& consignare possit , ac debeat , exacta tamen ,
& recepta prius ab ipsis obligatione in forma
juris valida restituendi extractum Ecclesiæ sub
pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ
reservatæ , quatenus idem extractus indicia
contra ipsum acquisita in suis defensionibus
purget , ac diluat : quod , si ea non purgave-
rit , & vere delinquens repertus fuerit , possit
in tali casu Curia sæcularis procedere contra
ipsum , ut juris esse censuerit .
Curia sæcularis nullimode potest propria au- 41
ctoritate Reos extrahere ab Ecclesia , seu loco
immuni in casibus exceptis , citat. Gregoriana
§. 4. & citat. Benedictina §. 9. Immo Curia 42
sæcularis neque se potest ingerere in digno-
scendo , an Rei gaudeant immunitate , & cri-
mina ab eis commissa sint de exceptis nec ne ?
cit. Gregoriana §. 4. & cit. Benedictina §. 9.
Soli enim Episcopi , aut eorum Vicarii Gene- 43
rales , & non alii Episcopis inferiores etiamsi
locorum Ordinarii sint , aut nullius Diœcesis ,
aut Conservatores a Sede Apostolica speciali-
ter , vel generaliter deputati cognoscere , &
declarare valent , an delicta , pro quibus In-
quisiti ad loca immunia confugerunt , sint
necne de genere , ac numero exceptorum ? Sic
expresse novissime statuit Benedictus XIII. in
d. Constitutione *Ex quo* §. 9. confirmans di-
ctam Gregorianam . Occurrente casu in loco 44
exempto , & nullius Diœcesis , tunc hæc co-
gnitio , & declaratio spectat ad Episcopum
viciniorem , & non ad alios , cit. Gregoriana
§. 4. confirmata a d. Benedictina §. 9. Sic 45
etiam , Sede vacante , talis cognitio , & de-
claratio non spectat ad Vicarium Capitularem ,
sed ad Episcopum viciniorem , ut colligitur *ex*
cit. Constitutionibus , & expresse declaravit plu-
ries Sac. Congreg. Immunitatis , & signanter

in Regienſi 19. *Novemb.* 1650. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 125. *in Calaritana* 30. *Septembris* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 178. *& in una S. Severini* 29. *April.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vall. pag.* 577.

46 In caſibus non exceptis non eſt licita Epiſcopo extractio abſque facultate Apoſtolica, & ſic extracti reſtitui debent Eccleſiæ; *Sac. Congregat. in Brundusina* 24. *Auguſti* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 131. Neque ad vitandum populi tumultum; *ead. Sac. Congreg. in Peruſina* 1. *Martii* 1696. *lib.* 1. *decret. Valleman. pag.* 176. Etiam reſpectu Clerici Sodomitæ, *in Anglonen.* 2. *Jun.* 1699. *lib.* 2. *decret. Vall. pag.* 224.

47 Unde Epiſcopus, qui ſine dicta facultate extraxit, acriter corrigitur pœnis Sanctiſſimo benevifis; *eadem Sacr. Congregat. in Cajetana* 10. *Septembris* 1652. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 197.

48 Homicidæ extracti ab Eccleſia de mandato Epiſcopi ad inſtantiam Communitatis ad effectum evitandi publicum malum, ſunt reſtituendi; *eadem Sacr. Congregat. in Caſſanen.* 1. *Aprilis* 1704. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 568.

49 Militem extractum ab Epiſcopo ob plurima delicta, ſed de non exceptis, Epiſcopus faciat reſtituere; *ead. Sac. Congregat. in Lauretana* 29. *Decembris* 1625. *lib. Scripturarum veterum pag.* 78.

50 Extractus a Curia laica ob delictum exceptum, Epiſcopus curet ſibi conſignari, vel retineri in carceribus laicalibus reportata obligatione retinendi nomine Sacræ Congregationis uſque ad novum ordinem; *ead. Sac. Congreg. in Alexandrina* 1. *Decemb.* 1700. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 220.

51 Archiepiſcopus abſtineat a captura in Eccleſia, quando non agitur de caſibus exceptis; *ead. Sac. Congr. in Conſentina* 23. *Julii* 1625. *ex Reg. Scriptur. veter. pag.* 64.

52 Ordinarius loci non poteſt extrahere bona Decoctorum abſque facultate Sedis Apoſtolicæ; ſic decreviſſe *Sac. Cong. in Neritonen.* 17. *Januar.* 1628. refert Pignatell. *tom.* 6. *conſult.* 4. *num.* 98.

53 Epiſcopus non poteſt extrahere Decoctores, cum non ſint de exceptuatis; *Sac. Congregat. Immunit. in Panormitana* 21. *Jan.* 1626. *lib. Scripturar. veterum pag.* 90.

54 Sacra Congregat. tribuit Archiepiſcopo facultatem præfigendi confugito doloſe Decocto congruum tempus, intra quod, vel ſolvat, vel concordet cum Creditoribus; & quatenus neutrum exequatur, attentis graviſſimis circumſtantiis in iſto caſu concurrentibus, ejiciendi e dicto loco immuni, & extrahendi libros, ac res ad eumdem pertinentes; *Avenionen.* 14. *Septemb.* 1694. *lib.* 4. *decr. Valleman. pag.* 164.

Deinde attentis prædictis circumſtantiis datur facultas illum extrahendi ad formam Bullæ, & retinendi in carceribus Eccleſ. nomine Sacræ Congreg. nec non perquirendi & extrahendi res in forma, *ibid.* 55

Mercatori fraudulenter Decocto, annuente Sanctiſſimo, præfigitur tempus duorum menſium, intra quod recedere debeat a loco immuni, ſi Parti non ſatisfecerit, vel illam acquieſcere non curaverit; *Meliten.* 13. *Decemb.* 1633. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 179. *Catacen.* 21. *Mart.* 1634. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 186. 56

Datur Epiſcopo facultas aſſecurandi Libros Decoctoris confugiti repoſitos in loco immuni, ad effectum cuſtodiendi, & de eis diſponendi, prout de jure; *Ravennaten.* 3. *Julii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 131. *&* 15. *Aug. pag.* 139. 57

Ut conſulatur indemnitati Creditorum, qui nequeunt exequi facere mandatum contra Debitores, qui res ſuas in locis immunibus tranſtulerunt, dantur Epiſcopo Litteræ perquiſitionis in forma; *Peruſina* 17. *Auguſti* 1695. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 110. *Ariminen.* 6. *Decemb. d. An. & lib. pag.* 234. *& alibi.* Aliquando præfatæ litteræ diriguntur Nuncio Apoſtolico juxta formam conſuetam ad annum; *Neapolitana* 25. *Junii* 1695. *d. lib. pag.* 196. quibus Litteris uti poſſint in Eccleſiis ſuæ juriſdictioni ſubjectis, *in ead.* 12. *Januar. d. An. & lib. pag.* 186. 58 59

Ne creditores damnum patiantur a debitoribus decoctis, qui una cum rebus ſuis confugerunt ad Conventum N. datur facultas D. Nuncio illas perquirendi, & extrahendi in forma, ad effectum illas conſignandi inventariatas Judici competenti; *Piſana* 6. *Auguſti* 1695. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 208. Datur aliquando facultas, ut Debitores ex cauſa civili cogantur exire a loco immuni; *S. Severina* 18. *Decembris* 1635. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 140. 60 61

Perceptor proventuum Regiorum confugitus ad Eccleſiam, de rigore juris gaudet immunitate ob debitum prætenſum a Camera Regia ex cauſa adminiſtrationis; ſed ex gratia, facto verbo cum Sanctiſſimo, concedi poteſt, ut præfigatur eidem terminus duorum menſium, intra quem, ſi non reddiderit compu- 62

ta,

ta, vel concordaverit, seu satisfecerit Camerae Regiae, ejiciatur a loco immuni; *Lycien. 21. Augusti 1646. lib. 3. decretor. Paul. pag. 290.*

63 Injungitur Archiepiscopo, ut praefigat terminum Agenti Regis Poloniae, qui receperat scuta duodecim millia paucis diebus, anteqoam se declararet Decoctum, ad recedendum a loco immuni, & extrahere faciat pecunias, ac bona ibidem translata ad effectum ea consignandi Judici competenti in forma; *Neapolitana 9. Octobris 1629. lib. 2. decr. Paul. pag. 9.*

64 Aliquando annuente Sanctissimo, injungitur Internoncio, ut praefigatur terminos Appaltatoribus, seu Arrendatoribus Patrimonii Regii, & Gabellarum Civitatis, confugitis, quo elapso, si summa debita erit magna, vel sibi videbitur interveniisse fraudem, extrahat, retineat, & certioret; *Neapolitana 11. Martii 1625. ex Regest. Script. Veter. pag. 51.*

65 Committitur Archiepiscopo, ut extrahere faciat Debitores Regiae Camerae confugitos ad loca immunia a quocumque loco immuni ad formam Bullae Gregorianae, & mancipari carceribus Ecclesiasticis, donec integraliter persolvant Regiae Camerae; *Neapolitana 18. Jun. 1626. lib. 1. Litterarum Paul. pag. 19.*

66 Item annuente Sanctissimo permittitur Episcopo Perusino, ut Debitor extractus pro debitis in egregia summa Communitatis, & Camerae Apostolicae retineatur in carceribus; *Perusina 18. Septembr. 1655. lib. 5. decret. Paul. pag. 76.*

67 Debitor egregiae summae vocans Creditorem ad propriam domum, ac armata manu, una cum aliis extorquens quietantiam 2000. scutorum, gaudet immunitate: sed agendum cum Sanctissimo pro poena extraordinaria, attenta mala qualitate Rei; *Sarzanen. 11. Jan. 1684. lib. 3. decr. Altoviti pag. 271.*

69 Debitor Virginis, & pauperrimae, nisi intra terminum unius mensis solvat, datur facultas Ordinario ipsum ejiciendi e domo immuni; *Sabinen. 6. Novemb. 1634. lib. 2. decr. Paul. pag. 207.*

70 Licet non constet ex processu de extractione dolosa, seu blandis verbis confugiti ab Ecclesia, quia tamen ex confessione extrajudiciali habetur, dolose extractum fuisse, Sacra Congregatio resolvit, gaudere, & restituendum esse Ecclesiae; *ead. Sac. Congr. Immun. in Ferrarien. 24. Januarii 1673. lib. 1. decr. Altov. pag. 765.*

71 Item declaravit, gaudere illum, qui dolosis verbis extractus fuit ex atrio Collegii, seu Domus Piae Litteratorum Romae; *eadem Sac. Congr. Immun. in Romana 16. Julii 1675. lib. 1. decret. Altov. pag. 1124.* Similiter qui fuit 72 impeditus a Birruariis existentibus in loco immuni, ne confugeret ad locum immunem; *in eadem ibidem.* Item qui tempore capturae jam tetigerat columnam positam in angulo superiori Domus Ministrorum inservientium Monialibus S. Silvestri Romae; *in ead. ibid.*

Constat de dolosa extractione a loco immuni, quando Baroncellus fingens se velle manducare cum confugito, mittit ipsum cum vino ad fontem, ubi capitur a Birroariis; *ead. Sac. Cong. Immun. in Reatina 27. Mart. 1696. lib. 2. decr. Vallem. pag. 15.* 74

Est dolosa extractio, quando simulatus confuga seduxit Judaeum confugitum exire de loco immuni, asserens non adesse Birruarios, a quibus mentitis vestibus captus fuit; *ead. Sac. Congreg. Immunit. in Anconitana 10. Februarii 1699. lib. 2. decr. Vallem. pag. 201.* Constat 76 de dolosa extractione, quando Birroarii mentitis vestibus, & incogniti sub praetextu emendi certa mobilia inducunt confugitum ad exeundum ab Ecclesia, & veniendum domi, ubi ipsum carcerant; *Bononien. 3. Decemb. 1697. lib. 2. decr. Vallem. pag. 123.* 75

Constat de dolosa extractione, quando Debitor sub promissione Creditoris de non faciendo exequi mandatum personale contra ipsum, carceratur ad instantiam Creditoris, postquam exiit a loco immuni; *Nucerina 9. Maii 1702. lib. 3. decret. Valleman. pag. 420.* 77 Item quando sub promissione reconciliationis 78 faciendae cum suo Adversario confuga egreditor ab Ecclesia, & capitur a Birruariis; *Ferentina 22. Jan. 1704. lib. 3. decret. Vallem. pag. 550.*

Constat de dolosa extractione, quando confugitus exit ab Ecclesia sub assecuratione Baroncelli, quod non carcerabitur, & postea ab ejusdem Birruariis carceratur; *Perusina 22. Septemb. 1693. lib. decret. Vallem. pag. 77.* 79

Quando confuga egreditur de Ecclesia, 80 quamvis absque praecedenti tractatu cum Curia Laica, nec de ejus mandato, sed amici, vel alterius privatae personae suasione habentis animum tradendi ipsum in manibus dictae Curiae, prout de facto contigit, constat de dolosa extractione, adeoque est restituendus; *Camerinen. 20. Septembr. 1704. lib. 3. decret. Vallem. pag. 618.* Consito de dolosa extractione a loco immuni, extractus debet restitui 81 Ecclesiae; *Aliphana 12. Julii 1689. lib. decret.*

Martelli pag. 490. *Balneoregien.* 11. *Jan.* 1695. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 166. *Ancon.* 10. *Februar.* 1699. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 256.

82 Sarcina papyri fraudulenter extracta a Conventu per Ministrum Appaltatoris, qui se finxit Dominum d. papyri, & decipiens Portuarium Conventus fraudulenter inde extraxit, est restituenda in Ecclesia; *Civitatis Castelli* 21. *Novembr.* 1684. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 389.

83 Non videtur constare de dolosa extractione, quando quis tamquam privatus promittit confugito, eum benigne tractandum a Judice Ecclesiastico, in cujus propterea Curia se constituit; *Neapolitana*, *seu Nolana* 31. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 311.

84 Non constat de dolosa Extractione, quando confugitus exiit a loco immuni, ex eo quod Tribunus Militum, ut fieret miles, ei promisit omnem securitatem, nullo tamen habito tractatu per Tribunum cum Curia Laica, a qua extra locum immunem captus fuit; *Taurinen.* 9. *Martii* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 420.

85 Non constat de dolosa extractione in causa confugiti ad Ecclesiam ob debitum contractum cum duobus Mercatoribus, cum quibus iniit contractum societatis, eo quod exierit ab Ecclesia virtute transactionis factæ cum uno solum Mercatore sine mandato, & conscientia alterius socii principalioris in interesse, qui renuit ratam habere d. transactionem tamquam ei præjudicialem, & fecit carcerare Debitorem; *Urbaniten.* 9. *Maii* 1702. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 420.

86 Non constat de extractione dolosa a loco immuni, quando confugitus causa debitorum exiit ab Ecclesia sub promissione, & juramento unius Creditoris, de non inferendo ei ullam molestiam, sed postea carceratus fuit ad instantiam alterius Creditoris, absque intelligentia cum primo Creditore; *Nullius Orbetelli* 21. *Nov.* 1684. *lib.* 3. *decr. Altov. pag.* 390.

87 In causa dolosæ Extractionis Episcopus procedat ad declarationem prout de jure; *Neapolitana* 12. *Januarii* 1700. *lib.* 2. *decr. Vallem.*
88 *pag.* 166. Aliquando injungitur, ut informet supra dolosa extractione, & interim supersedeat in fulminatione Censurarum, & curet sibi consignari carceratum; *Reatina* 22. *Novemb.*
89 1695 *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 229. Post declarationem, Non constare de dolosa extractione, Curia Ecclesiastica tenetur admittere novas probationes; *Perusina* 18. *Martii* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 143.

Extractus fraudulenter a Conventu gaudet 90
immunitate Eccles. *In una Civitatis Vet.* 1. *Februarii* 1661. *lib. decr. Rocci pag.* 312. Extra- 91
cti tamen ex fraude alicujus personæ privatæ non gaudent immunitate Ecclesiastica. *Æsina* 16. *Jan.* 1663. *lib. decret. Rocci pag.* 450.
Recedens ab Ecclesia ex fraude suorum inimi- 92
corum non gaudet immunitate Eccles. *Casalen.* 20. *Martii* 1662. *lib. decret. Rocci pag.* 390.
Exiens ab Ecclesia de consilio personæ parti- 93
cularis, & accidentaliter captus a Curia nulla habita intelligentia cum ipso Consiliario, non censetur dolose extractus. *Ferrarien.* 2. *Junii* 1603. *lib.* 1. *decret. Vallemani pag.* 50.

Mulier extracta ab Ecclesia blandis verbis, 94
& circumventionibus a Notario, & Birruariis Curiæ Laicalis, est eidem Ecclesiæ restituenda. *Camerin.* 18. *Octobris* 1633. *lib.* 2. *decret. Paulucci pag.* 173.

Dolose abductus a particulari persona ex con- 95
cordia cum Curia ad exeundum ab Ecclesia, & postea ab eadem Curia carceratus, gaudet immunit. Ecclesiast. *Ferrarien.* 26. *Jan.* 1672. *lib.* 1. *dicret. Altov. pag.* 647. Extractus ab 96
Ecclesia blandis verbis, scilicet sub prætextu impunitatis promissæ a Barone, gaudet immunitate. *Tudertina* 18. *April.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altovit. pag.* 749.

Exiens ab Ecclesia cum assecuratione sibi 97
facta a Scriba Curiæ Episcopalis de immunitate ad dandam querelam in eadem Curia, & a Vicario Generali post horum notitiam retentus in carceribus, restituatur, & Vicarius consulat conscientiæ suæ. *Senogallien.* 24. *Novemb.* 1682. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 710. Ex- 98
tractus ab Ecclesia sub promissione substituti Curiæ laicæ de illum dimittendo post examen, & postea detentus in carceribus, gaudet immunitate, & est restituendus; *Æsina* 13. *Novembr.* 1663. *lib. decr. Rocci pag.* 115.

In ordine ad dolosas extractiones frequenter 99
allegari solitas, attendendæ sunt sequentes novissime emanatæ resolutiones.

DECRETUM

Pro tollendis abusibus per eos invectis, qui ubi in carceres conjecti fuerint, ad eludendam justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse frequenter allegare solent.

Cum ad aures Sanctissimi Domini Nostri 100
Domini Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus in plurimis locis, ac præfer-

fertim in Provinciis Italiæ, & Insulis eidem adjacentibus, atque etiam in Regnis Hispaniarum, a plerisque eorum invecti, qui ubi de mandato Judicum capti fuerint, & carceribus mancipati pro caussis Civilibus, vel Criminalibus, ad eludendam justitiam, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis, aliisve Locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandam non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt Testes; adhibitaque Consanguineorum, vel Amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi per Baroncellos, & executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, Locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas Sua ejusmodi malis, quibus Justitiæ cursus inhibetur, animarumque salus magnum in discrimen adducitur, pro eximia sua Pastorali solicitudine ac zelo occurrere intendens, exquisivit a Congregatione Particulari nonnulliorum Eminentissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium, ac Illustrissimorum, & Reverendissimorum Romanæ Curiæ Prælatorum, ad hunc effectum deputata, quomodo, & qua ratione provideri posset, ut tam graves abusus e medio tollerentur. Habita itaque Congregatione prædicta sub die 5. Octobris 1716. cui interfuerunt D. D. Cardinales Tanarius, Spinula S. R. E. Camerarius, Vallemanus, Grimaldus, & Origus, ac R. R. P. P. Prosper Marefuschus Episcopus Cyrenensis ejusdem Sanctitatis Suæ Auditor, Antonius Bancherius Protonotarius Apostolicus, ac Sacræ Consultæ Secretarius, Carolus Cerrus Rotæ Romanæ Auditor, Scipio de Ricciis præfatæ Congregationis Secretarius, Prosper de Lambertinis Consistorialis Aulæ Advocatus, ac Fidei Promotor, & Nicolaus Jacobatius R. C. A. Procurator Fiscalis Generalis; re mature discussa eadem Congregatio censuit:

Consulendum Sanctissimo, quod omnibus Ordinariis tam Italiæ, Insularumque illi adjacentium, quam etiam Hispaniarum, scribantur Litteræ, per quas illis injungatur, ut publico Edicto notificent, & moneant omnes, & singulos, qui ad Ecclesias, aliave loca immunia confugerunt, vel in posterum confugient, ut quatenus gaudere velint beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ Localis, curent in eisdem Ecclesiis, & Locis immunibus permanere, caveantque, ne ullo prætextu, causa, vel quæsito colore ad eas, vel ea deferenda se induci sinant; Nam si extra illas, vel illa ab Executoribus Justitiæ capti fuerint, minime eis proderit allegare, vel etiam probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti fuerint; cum Animarum saluti, justitiæ administrationi, ac publicæ etiam delictorum vindictæ, ubi de Criminalibus agitur, expediat, ut de cetero illæ dumtaxat extratractiones suffragentur, quæ, aut violenter patratæ, aut sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, seu Delegato concessi, ac subscripti, secutæ fuerint; qui tamen Salvus Conductus suffragari poterit pro tempore tantum in eo præscripto, intra quod extracti ad Loca Immunia omnino reverti debebunt, si eorum Immunitate iterum gaudere intendant. Præterea iidem Ordinarii moneant, atque notificent in ejusmodi Edicto, quod, si quis vere extractionem dolose, ut supra, commissam ante promulgationem Edicti passus fuerit, ac Immunitatis Laicalis beneficio gaudere velit, Ecclesiasticum confugium repetere omnino debeat intra mensem a die promulgationis ejusdem Edicti numerandum, petito etiam, quatenus opus sit, ad hunc effectum Salvo Conductu ab ipsis Ordinariis gratis concedendo; ita tamen, ut eo tempore elapso si extra locum immunem deprehensus fuerit, perinde habeatur, ac si voluntarie, sponteque sua inde recessisset, nec audiri possit super extractione dolosa, quam de præterito se passum fuisse allegaret. Factaque eidem Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium de præmissis omnibus relatione, Sanctitas Sua particularis Congregationis sententiam benigne probavit, ac desuper præsens Decretum edi, illudque a Sacra Congregatione Immunitati Ecclesiasticæ, & controversiis jurisdictionalibus præposita promulgari, & executioni mandari præcepit. Hac die 22. Decembris 1716.

S. A. Card. Tanarius.

Scipio de Ricciis Secret.

EPI-

EPISTOLA ENCYCLICA

Jussu Summi Pontificis ad Archiepiscopos Hispaniarum conscripta pro tollendis abusibus eorum, qui in carceres conjecti fuerint, ad eludendam Justitiam, sese a locis immunibus, ad quæ confugerant, dolose extractos fuisse allegare solent.

Illustris. ac Reverendissime Præsul, uti Frater.

101 CUm ad aures Sanctissimi Domini Nostri Clementis Papæ XI. plurimæ pervenerint querelæ fide dignorum testimonio comprobatæ, adversus eos, qui ubi de mandato Judicum, sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ad eludendam Justitiam, falso plerumque affirmare solent sese ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse: dictumque suum perjurio confirmare audeant, ac insuper adhibita consanguineorum, vel amicorum suorum opera, falsos testes inducere, & alia non minus detestabilia patrare non verentur: Quinimmo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & Executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi fecerant, ea spe freti quod interim Ecclesiasticæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est quod Sanctitas sua graves ejusmodi abusus, quibus Justitiæ cursus inhibetur, animarumque salus in discrimen adducitur, pro Pastorali sua sollicitudine, eximioque zelo, e medio tollere, ac radicitus extirpare cupiens, audito prius nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Romanæ Curiæ Prælatorum, super hac re specialiter deputatorum consilio, decrevit per organum hujus Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ, & Controversiis jurisdictionalibus præpositæ, injungi Amplitudini Tuæ, quemadmodum per præsentes injungitur, ut publico speciali Edicto, tenoris in adjuncto folio expressi, moneat, denunciet, atque notificet, quod omnes, & singuli cujuscumque status, gradus, & conditionis fuerint, qui actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, seu Loca immunia istius Diœcesis, si illorum Immunitate gaudere velint, curent attente in eis permanere, nec sub ullo prætextu, causa, vel quæsito colore seduci sinant ad discedendum ab eisdem Ecclesiis, seu Locis immunibus: ubi etenim extra illas, seu illa ipsos deprehendi contingat, minime eis proderit allegare, & probare, quod fallacibus suasionibus, blandis verbis, assecurationibus, dolosisve machinationibus extracti, seu abducti inde fuerint: Cum ad occurrendum fraudibus, & abusibus supra expositis Sanctitas sua, de præfatorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, ac Prælatorum consilio, congruum, ac opportunum duxerit, firmiter decernere, & statuere, prout decernit, & statuit, quod deinceps ii tantum extra Ecclesias, & loca immunia, ad quæ confugerant, Ecclesiasticæ Immunitatis beneficio gaudere pergant, qui ab Ecclesiis, & locis immunibus hujusmodi violenter extracti fuerint, vel inde discesserint sub fide Salvi Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessi, & subscripti, non tamen, nisi ad tempus in eo præfixum valituri. Jubet insuper præfatus Sanctissimus Dominus Noster, quod Amplitudo Tua, eodem publico Edicto moneat, prout similiter annexa formula cavetur, omnes, & singulos, si qui fuerint in ista Diœcesi, qui ante publicationem Edicti hujusmodi, revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesiis, aliisque Locis immunibus extracti fuerint, ut quatenus gaudere intendant beneficio Immunitatis eisdem Ecclesiis, & locis debitæ, debeant intra terminum unius mensis a die publicationis ejusdem Edicti computandum, redire ad Ecclesias, vel loca immunia, unde extracti fuerunt, exposcendo ad hunc effectum, quatenus opus sit, ab Amplitudine Tua Salvum-Conductum, pro tuo arbitrio, & prudentia limitatum, ac gratis concedendum; Addita insuper declaratione, quod, si elapso prædicto termino in manus Curiæ inciderint, ita habeantur, ac si ab iisdem Ecclesiis, & locis immunibus sponte sua, nullaque prorsus interposita fraude discessissent, nec eis licebit amplius dolosam extractionem allegere. Ceterum, cum hæc Sanctissimi Domini nostri provisio, non in tua tantum, sed & in aliis istius Provinciæ Diœcesibus servari omnino debeat: Sanctitas sua districte Tibi præcipit, ut hæc omnia, quæ per præsentes Tibi injunguntur, etiam Episcopis Suffraganeis tuis, aliisque Locorum Ordinariis Tibi Metropolitico jure subjectis accurate significes, & ab eis exacte pariter, ac diligenter observari cures, & facias. Placeat igitur Ampli-

plitudini Tuæ ita exequi; dum ego interea deprecor eidem veriores felicitates.

Romæ 20. Januarii 1717.

Amplitudinis Tuæ

Uti Frater Addictissimus

S. A. Card. Tanarius.

Scipio de Ricciis Secretarius.

FORMULA EDICTI PROMULGANDI.

Cum ad notitiam Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Papæ XI. delati fuerint graves abusus, a plerisque eorum invecti, qui ubi de mandato Judicum sive in Criminalibus, sive etiam in Civilibus capti fuerint, & in carceres conjecti, ut inde emittantur, allegare frequenter solent sese ab Ecclesiis aliisve locis immunibus, ad quæ confugerant, blandis verbis, vel alias dolose extractos fuisse, & ad propriam allegationem comprobandum, non solum in suis depositionibus facile pejerant, sed falsos insuper inducunt testes, adhibitaque consanguineorum, vel amicorum suorum opera, etiam alia non minus damnabilia patrare non erubescunt; Quinimo aliquando ipsimet sunt, qui ad effectum libere vagandi, & forsan etiam impune delinquendi, per Baroncellos, & executores, aliosve similes Justitiæ ministros, data opera, ab Ecclesiis, locisve immunibus prædictis sese extrahi curarunt, ea spe freti, quod interim Ecclesiasticæ Immunitatis beneficium amittere non deberent. Hinc est, quod Sanctitas sua ejusmodi malis, pro eximia sua solicitudine ac zelo occurrere intendens, speciali commissione per organum Sacræ Congregationis Immunitati Ecclesiasticæ, & Controversiis jurisdictionalibus præpositæ Nobis directa, & inferius registranda, districte nobis injunxit, ut ad præsentis Edicti promulgationem procederemus.

Apostolicis itaque Sanctitatis suæ mandatis, qua par est, veneratione, & obsequio morem gerentes, vigore præsentis publici Edicti, monemus omnes, & singulas personas, cujuscumque status, gradus, & conditionis existant, quæ actu confugerunt, vel in posterum confugient ad Ecclesias, & loca immunia, si beneficio Immunitatis hujusmodi gaudere velint, ne sub quovis prætextu exeant, vel discedant ab eisdem Ecclesiis, locisve immunibus, immo diligenter caveant, ne fidem adhibeant ulli assecurationi, quam sibi ad id a quavis persona, etiamsi fuerit Justitiæ Minister, offerri contigerit, nisi eis simul exhibeatur Salvus-Conductus ab aliquo Judice Ordinario, vel Delegato concessus, ac subscriptus; quo casu Salvus-Conductus hujusmodi, pro eo tamen dumtaxat limitato tempore, pro quo concessus fuerit, ipsi suffragabitur.

Curent igitur omnes, & singuli Confugientes ad Ecclesias, & loca immunia præcise servare confugium; Quoniam, si deinceps extra Ecclesias, & loca immunia hujusmodi capti, ad manus Curiæ devenerint, nequaquam eis proderit, ad effectum fruendi beneficio Ecclesiasticæ Immunitatis, allegare, vel etiam concludenter probare, quod blandis verbis, vel alias dolose ab Ecclesiis, vel Locis immunibus prædictis extracti, seu abducti fuerint, cum Sanctissimi Domini Nostri mens sit, quod de cetero ea tantum extractiones, seu abductiones extractis, seu abductis ad præfatum effectum suffragentur, quæ, aut violenter, aut sub fide Salvi Conductus, ut supra concessi, & subscripti, secutæ fuerint.

Ceterum, ubi contingat in hac nostra Diœcesi aliquam reperiri personam, quæ revera blandis verbis, aut alias dolose ab Ecclesia, seu loco immuni extracta, vel abducta fuerit, serio illam per præsens Edictum admonemus, ut quatenus frui intendat beneficio Immunitatis Ecclesiasticæ localis, redeat ad confugium intra terminum unius mensis a die publicationis præsentis Edicti computandum, petito prius a Nobis Salvo-Conductu, quem gratis concedimus; Quod, si elapso prædicto termino, extra locum immunem deprehensa fuerit, sciat se habendam esse, perinde ac si ab eodem loco immuni sponte sua discesserit, nec amplius audiendam super extractione dolosa, quam de præterito se passam fuisse allegaret, cum talis itidem sit mens Sanctitatis suæ.

Volumus autem hoc Nostrum monitoriale Edictum ad valvas Metropolitanæ Ecclesiæ hujus Civitatis affigi, & publicari, ac insuper in singulis Parochialibus Ecclesiis Nostræ Diœcesis, inter Missarum solemnia promulgari, sicque affixum, & publicatum, ac respective promulgatum post mensem a die illius affixionis, & publicationis, ac respective promulgationis computandum, omnes, & singulos, quos illud concernit, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatum fuisset. Datum ex Nostro Palatio Archiepiscopali hac die.....

EPI-

EPISTOLA ENCYCLICA

De eodem argumento conſcripta Italico idiomate ad univerſos Italiæ, Inſularumque adjacentium Ordinarios.

Illuſtriſſimo e Reverendiſſimo Monſignore, come Fratello.

102 Eſſendo pervenute da più parti alla Santità di Noſtro Signore molte querele, che pur troppo ſi ſono riconoſciute appoggiate alla verità, ſopra gli abuſi, ed inconvenienti, che frequentemente naſcono dall' allegarſi da molti di quelli, che vengono carcerati, tanto per cauſe civili, quanto per criminali, di eſſere ſtati doloſamente eſtratti dalle Chieſe, e Luoghi immuni; mentre li medeſimi, per eludere la giuſtizia, bene ſpeſſo aſſeriſcono falſamente di aver patita tale doloſa eſtrazione, per ſoſtenerla, ſpergiurano ne' loro Coſtituti, inducono Teſtimonj falſi, e commettono altre ſimili coſe coll' ajuto anco de' loro Amici, e Congionti; anzi talvolta eſſi ſteſſi ſono quelli, che per potere liberamente vagare, e forſe anco commetter delitti ſenza perder il benefizio dell' Immunità, che pretendono di continuare a godere, ſi erano fatti a bella poſta eſtrarre per mezzo de' Miniſtri ſubalterni della giuſtizia dalle ſuddette Chieſe, e Luoghi immuni. Quindi è, che la Santità Sua, per provedere a tanti e sì gravi inconvenienti, che accadono in pregiudizio della giuſtizia, ed in notabile aggravio dell'Anime de' Fedeli; Udito prima il parere di una particolare Congregazione di alcuni Signori Cardinali, e Prelati a tal effetto ſpecialmente deputati dalla Santità Sua, ordina, e comanda, che tutti li Ordinarj de' Luoghi debbano ammonire, e notificare con pubblico Editto, che tutti quelli, che ora ſi trovano rifugiati, e che in qualunque tempo avvenire ſaranno per rifugiarſi nelle Chieſe, ed altri Luoghi immuni, di qualſivoglia ſtato, grado, e condizione ſiano, ſe vogliono goderne l'Immunità, avvertino di non partirne, nè ſi laſcino indurre ſotto qualſiſia preteſto, cauſa, o colore a uſcir fuori di dette Chieſe, ed altri Luoghi immuni; poichè uſcendone, ſe capiteranno nelle mani della giuſtizia, non valerà loro il dire, o pretendere di provare di eſſerne ſtati eſtratti doloſamente, o con fallaci ſuggeſtioni, o aſſicurazioni; volendo la Santità Sua, che dopo la detta ammonizione non poſſa più allegarſi, nè allegandoſi, a chi ſi ſia giovare l' eſtrazione doloſa, ma unicamente poſſa allegarſi, e giovar l'eſtrazione violenta, e quella, che foſſe ſeguita ſotto la ſicurezza del Salvo-Condotto conceduto, e ſottoſcritto da qualche Giudice Ordinario, o Delegato, quale però dovrà valere ſolo per quel tempo limitato, per cui ſarà ſtato conceduto. Siccome parimente dovranno notificare pubblicamente, come ſopra, che ſe alcuno veramente foſſe ſtato per il paſſato doloſamente eſtratto da qualche Chieſa, o luogo immune, e voglia godere del beneficio dell' Immunità locale, debba ritornare al Conſugio Eccleſiaſtico dentro un Meſe da decorrere dopo la pubblicazione del medeſimo Editto, con chiedere agl' iſteſſi Ordinarj, quando gli occorra, per tal effetto il Salvo-Condotto, quale dovrà darſegli gratis, e per tempo limitato ad arbitrio de' medeſimi Ordinarj. Avvertendo inoltre, che, ſe paſſato il detto termine d' un meſe ſarà catturato fuori del luogo immune, dovrà conſiderarſi, come ſe volontariamente, e ſenza alcuna frode ne foſſe partito, nè dovrà udirſi ſopra l'eſtrazione doloſa, che pretendeſſe aver patita. Avendo però Noſtro Signore ordinato, che ſe ne faccia lettera circolare, in eſecuzione de' ſupremi comandi della Santità Sua, partecipo il tutto a V. S. acciò poſſa adempire la mente di Sua Beatitudine, con farne pubblicare Editto ſecondo la forma eſpreſſa nell' anneſſo foglio, che le traſmetto; come altresì ſarà ſua cura, che lo ſteſſo ſi eſeguiſca da' Veſcovi ſuoi ſuffraganei, e da altri Ordinarj dipendenti da coteſta ſua Chieſa Metropolitana, a' quali perciò dovrà ella a tal' effetto pienamente ſignificare quanto a lei ſteſſa con la preſente s'ingiugne. Ed io intanto col ſignificarglielo, me le offro.

Roma 20. Gennajo 1717.

Di V. S.

Come Fratello Affezionatiſſimo.

S. A. Cardinal. Tanara.

Scipione de Ricci Segret.

Rei confugiti per vim extracti, non ſervato modo præſcripto a Benedicto XIII. in cit. Conſtitut. incip. *Ex quo* §. 8. & relato ſupra *ſub num.* 40. debent iterum reſtitui. *Communis, & cet.* 103

& certa, *arg. c. Sicut antiquitus 6. cauſ. 17. q. 4.* ubi excommunicari jubetur *qui perſonam hominis, vel bona ejus inde* (ideſt e loco Aſyli) *ſubtraxerit quouſque emendet*, *& quod rapuerit*, *reddat*; *& c. Miror* 8. *ead. cauſ. & q.* ubi ſic expreſſe præcipitur: *Eccleſiæ igitur revoca, quæ irreligioſiſſimus rapuiſti*, & cit. Be-
104 nedictina §. 8. Etiamſi notorie conſtet, ipſos confugitos commiſiſſe crimen exceptum, quia ex cit. Gregoriana, & Benedictina ad extractionem requiritur ſemper prævia cognitio, & declaratio Epiſcopi, & ex noviſſima diſpoſitione ipſius Benedictinæ §. 8. inviolabilis obſervantia modi ibi præſcripti, aliter extractio eſt nulla, & conſequenter extracti ſunt reſtituendi. Farinac. *in appendic. de Immun. cap.* 2. *num.* 51. Diana *p.* 1. *tract.* 1. *reſolut.* 14.
105 Reiffenſt. *loc. cit. n.* 204. & alii paſſim. Confugiti etiamſi illcite ſunt extracti, debent iterum reſtitui, ſi indicia contra ipſos acquiſita in ſuis defenſionibus purgent, ac diluant; cit. Benedictina §. 8.
106 Immo debent reſtitui confugiti, etiamſi de eorum conſenſu, & voluntate fuerint extracti, quia quamvis renuncient immunitati, non poſſunt tamen per ſuam renunciationem præjudicare Eccleſiæ: ſic expreſſe decrevit *Sacr. Congregat. Immunitatis in Cajacen.* 20. *Novembris* 1640. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 134.
107 Reſtitutio extractorum fieri debet eidem Eccleſiæ, vel Loco, a quo fuerunt extracti: & ad hoc, ut reſtitutio alteri Eccleſiæ fieri poſſit, requiritur diſpenſatio Summi Pontificis, nec ſufficit ſolus conſenſus partium. Sic pluries Sac. Cong. Immunitatis, & ſignanter *in Neapolitana* 21. *April.* 1634. *& in Mediolanenſi* 28. *Novembris* 1634. in hunc modum: *D. Secretarius juxta mentem, ſcilicet, ut mediante auctoritate Sanctiſſimi faciat convalidare reſtitutionem factam alteri Eccleſiæ, cum non dependeat a conſenſu partium, ſed ab auctoritate Sanctiſſimi*. Sic refert Pignat. *tom.* 1. *conſ.* 172. *num.* 10.
108 Amplia, quamvis extractus moram trahat in loco diſtanti ab Eccleſia extractionis, attamen, attento conſenſu extracti, in his caſibus Sanctiſſimus diſpenſat, ut reſtituatur alteri Eccleſiæ. *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Mediolanenſi* 28. *Novembr.* 1634. *lib.* 2. *decret. Paul. pag.* 210. *in Vercellen.* 25. *Maii* 1655. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 76. *in Aſculana* 24. *Junii* 1655. *lib.* 5. *decret. Paul. pag.* 67.
109 Quando quamplures ſunt extracti, qui reſtitui debent eidem Eccleſiæ, ad evitanda ſcandala Reſtitutio fit diverſis Eccleſiis, & diverſo tempore. *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Caſtren.* 4. *Junii* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 43.

Aliquando extractus ex facultate Sanctiſſimi 110
reſtituitur Eccleſiæ S. Joan. Lateranenſis, uti Matri Eccleſiarum, loco Eccleſiæ, a qua fuit extractus. *Ead. Sacr. Congr. Immun. in Spoletana* 18. *Septemb.* 1646. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 293.

Permittitur, annuente Sanctiſſimo, quod 111
Reſtitutio extractorum fiat alteri ab Eccleſia extractionis, ex cauſis urgentibus allatis a Curia Laica. *Ead. Sac. Congregat. Immun. in Sarzanen.* 16. *Januar.* 1672. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 643. Item permittitur, ut extra- 112
ctus, qui ob infirmitatem non poteſt reſtitui Eccleſiæ violatæ, reſtituatur alteri ab ipſo eligendæ. *Ead. Sac. Congregat. Immunit. in Averſana* 20. *Januar.* 1703. *lib.* 3. *decr. Vall. pag.* 468.

Reſtitutio extracti conceditur fieri alteri ab 113
Eccleſia extractionis ob minas, & periculum occiſionis Parochi, & cum idonea cautione de non offendendo inimicum, & teſtes, ac de non accedendo ad locum Eccleſiæ, a qua fuit extractus. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Caſertana* 22. *Januar.* 1697. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 71.

Aliquando Sanctiſſimus concedit Archiepi- 114
ſcopo facultatem reſtituendi extractum alteri ab Eccleſia extractionis pro conſcientia, & arbitrio ipſius. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Æſina* 15. *Novembr.* 1661. *lib. decret. Rocci pag.* 366. *in Neapolitana* 18. *Januar.* 1667. *lib.* 1. *decr. Alt. pag.* 80. Aliquando Injungi- 115
tur Archiepiſcopo, ut dato in actis Curiæ Eccl. conſenſu extracti, permittat reſtitui in alia ab Eccleſia extractionis extra Diœceſim electa ab extracto. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Salernitana* 20. *Jul.* 1688. *lib. decret. Mart. pag.* 327.

Fur extractus fuit ab una Eccleſia, & Epiſ- 116
copus ordinavit reſtitui eidem Eccleſiæ, ſed Curia Laica in cujus carceribus erat, attenta ejus infirmitate, & diſtantia loci, reſtitui fecit in alia Eccleſia inſigniori, & elapſo aliquo tempore, cum idem fur ob nova furta carceratus fuerit in loco non immuni a Curia Laica, petiit denuo reſtitui Eccleſiæ primæ extractionis. Sacra Congregatio dixit gaudere, & eſſe reſtituendum Eccleſiæ extractionis pro reintegratione. *Ead. Sac. Congreg. Immun. in Lauretana* 18. *Auguſti* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallemani pag.* 435.

Ex-

117 Extractus violenter a quadam Ecclesia Parochiali Diœcesis S. Miniati per Curiam Sæcularem, ac in carceres laicales, a quibus aufugerat, conjectus, pendente processu Curiæ Episcop. contra Extractores pro reparatione læsæ Immunitatis, denno fugiens ex ipsis carceribus in eademmet Ecclesia se recepit, inde Romam veniens elapsis circiter tribus annis nova ob delicta ab Executoribus Em. Urbis Vicarii in carceres iterum truditur; verum allegata per ipsum immunitate, appellavit a sententia ejusdem Em. Vicarii ad Sacram Congreg. quæ declaravit: Restituendum esse Ecclesiæ, sed cum Sanctissimo, ut restitutio fiat in Urbe Ecclesiæ per extractum eligendæ; *ead. Sac. Congr. Immun. in una S. Miniati* 12. *Jul.* 1707. *lib. decr. Maref.*

118 Extractus restituitur Ecclesiæ, sed annuente Sanctissimo, præstita cautione de non offendendo Mulierem, quam tentavit occidere; *ead. Sac. Congr. Immun. in Casalen.* 19. *Jul.* 1661.

119 *lib. decret. Rocci pag.* 348. In restitutione extracti Ecclesiæ sæpissime requiritur idonea cautio de non offendendo testes, inimicum, ac querelantes; *ead. Sac. Congr. Immun. in Civitatis Castelli* 28. *Februar.* 1668. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 200. *in Portuen.* 25. *Septemb.* 1696. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 5. *in Cajetana* 24. *Septemb.* 1697. *ibi pag.* 113. *in Montis Falisci* 30. *Januar.* 1703. *lib.* 3. *decret. Valleman. pag.* 471.

120 Episcopus restituat extractum luco immuni sed prius provideat, ne oriantur scandala in præjudicium, & cum periculo Parochi ex parte extracti; *ead. Sac. Congr. Immun. in Lauden.* 20. *Decemb.* 1702. *lib.* 3. *decr. Vall. pag.* 463.

121 Restitutio carceratorum a Curia laica in locis immunibus facienda est propriis Ordinariis Ecclesiarum, non D. Nuncio; *ead. Sac. Congreg. Immun. in Neapolitana* 10. *Novemb.* 1676.

122 *lib.* 1. *decret. Alt. pag.* 1299. Pendente articulo: An extractus gaudeat Immunitate? restituendus est in carceribus Ecclesiasticis; *eadem Sac. Congr. Immun. in Asten.* 29. *Junii* 1679. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1783.

123 Discedens a loco immuni cum Salvo Conductu Commissarii, ut ipsum Commissarium alloquatur, & postea carceratus, de ordine Sanctissimi restituendus est Curiæ Ecclesiasticæ; *eadem Sac. Congreg. Immunitatis in Ariminen.* 3. *Maii* 1628. *lib.* 1. *decret. Pauluc. pag.* 93.

124 Episcopus faciat restituere Canonicum extractum de ejusdem ordine ab Ecclesia, quatenus non habeat aliquid relevans in contrarium; *ead. Sac. Congregatio Immunitatis in Ferentinen.* 9. *Januarii* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallemani pag.* 264.

Restitutio extracti debet fieri pubblice ipsi Ecclesiæ violatæ per eos, qui extraxerunt, quia cum per injuriosam extractionem fuerit facta publica injuria Ecclesiæ, ac populus publice scandalizatus, requiritur publicus pœnitentiæ actus correspondens publico delicto, & tollens publicum scandalum; *arg. capit. Filius* §. *Illud autem, de pœnis in* 6. & quidem per eos, qui extraxerunt, *cum peccata suos debeant tenere Auctores*, *l. Sancimus* 22. *Cod. de pœnis*, & *cap. Quæsivit* 2. *de his, quæ fiunt a majori parte Capituli*; Sic Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 172. *num.* 7. Peregrin. *de immunitate cap.* 15. *num.* 26. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 208. & alii, & ex decreto Sanctissimi servatum fuit contra Gubernatorem Urbis in extracto ab Ecclesia S. Mariæ de Pace 27. *Augusti* 1629. in qua extractus repositus fuit ab iisdem Birruariis publice post meridiem; Sic refert Pignatell. *loc. cit. n.* 4. 125

Nec sufficit restitutio extracti facta Episcopo, seu Vicario Generali, aut repositio in carceribus Ecclesiasticis, quia cum non possit fieri restitutio neque alteri Ecclesiæ sine dispensatione Summi Pontificis, etiamsi extractus esset in loco distanti ab Ecclesia violata, sed necessario debeat fieri restitutio ipsi eidem Ecclesiæ violatæ, ut abunde patet ex supra allatis Decretis; tanto minus poterit fieri talis restitutio carceribus Ecclesiasticis, aut Episcopo, seu ejus Vicario Generali, quia Episcopus, ex quo non sit Dominus, sed tantum Procurator Ecclesiæ; *arg. cap. Si privatum* 28. *cauf.* 12. *q.* 1. nequit remittere injuriam illi factam per extractionem, & retentionem confugiti; Glossa *in cap. Si is* 28. *cauf.* 13. *q.* 4. *verb. Possumus*, Abbas *in cap. Contingit* 46. *de sententia excomm. num.* 11. Innocent. *ibid. in princip.* Hostiens. *ibid. n.* 2. Pignatel. *loc. cit. n.* 9. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 207. & alii, quos refert Binsfeld. *de injur. & damn. dat. cap.* 7. *n.* 4. & *ult. conclus.* 126

Nec etiam pro restitutione sufficit simplex excarceratio, aut dimissio extracti, sed debet per extrahentes necessario reponi in eadem Ecclesia, seu loco, a quo fuit extractus, ut respondit *Sacra Congr. Immun. in una Mediolanensi* 25. *Februarii* 1688. his verbis: *Scribatur Eminentissimo Archiepiscopo, ut Oratorem faciat restituere eidem Ecclesiæ, a qua fuit extractus, nec sufficere illius excarcerationem pro reintegra-* 127

tegratione violatæ Immunitatis Ecclesiæ ob extractionem ipsius Oratoris ; Sic Pignatell. *loc. cit. n.* 10. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 209. Riccius *in Synopsi verb. Restitutio n.* 1.

128 Ultra restitutionem Rei extracti pro reintegratione tenentur etiam male extrahentes ad restitutionem omnium rerum, & etiam armorum, quæ fuerunt ablata in extractione; *Communis, arg. cap. Sicut antiquitus 6. caus.* 17. *qu.* 4. ibi: *Qui personam, vel bona ejus inde subtraxerit, quoadusque emendet, & quod rapuerit, reddat, excommunicetur*; & sic pluries decrevit Sacra Congreg. Immunitatis, & signanter *in Asculana* 15. *Januarii* 1658. apud Riccium *in Synopsi verb. Restitutio num.* 29. his verbis: *Ablata de tempore, quo quis fuit extractus ab Ecclesia, Episcopus mandet restitui; & in Verulana* 20. *Februarii* 1608. apud Riccium *loc. cit. num.* 22. ibi: *Nulliter extracti ab Ecclesia per Curiam Episcopalem, Episcopus mandet restitui, quidquid solvit pro sua excarceratione Vicario, Cancellario, & aliis*, & in puncto de restitutione armorum censuit Sacra Congregatio, quod ante absolutionem facienda sit restitutio in integrum armorum; *in una Lunen. Sarzanen. die* 3. *Augusti* 1624. *& die* 24. *etiam Augusti ejusdem anni in una Brundusina, & in una Mediolanensi die* 28. *Maii* 1626. apud Pignatell. *t.* 1. *consult.* 172. *n.* 13.

129 Violatores immunitatis Asyli, ultra gravissimum sacrilegium, quod committunt, *ex cap. Miror* 7. *cap. Frater* 9. *cap. Quisvis* 17. *caus.* 17. *q.* 4. & aliis similibus, & nullitatem omnium eorum actorum ex cit. Gregoriana, & Benedictina §. 9. incurrunt Excommunicationem majorem latæ sententiæ. Habetur ex cit. Gregoriana §. 8. ibi: *Quod si quis quacumque dignitate, & auctoritate præditus, præmissorum, aut alio quovis prætextu quidquam præter, aut contra hujus nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto Censuras, & pœnas ejusdem incurrere, quæ contra Libertatis Juris Immunitatis Ecclesiasticæ Violatores per sacros Canones, Conciliorum Generalium, Nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ:* & consimiliter habetur ex cit. Benedictina §. 9. & hanc Excommunicationem esse latæ sententiæ jam habebatur ex repetitis declarationibus jussu Clementis VIII. & Pauli V. editis, de quibus testantur Castropalao *tract.* 11. *disp. unic. punct.* 12. *n.* 3. Bonacina *tom.* 2. *disp.* 3. *q.* 7. *punct.* 8. *num.* 3. Marius Ital. *de immun. lib.* 1. *c.* 6. §. 2. *n.* 29. *& sequent.* Haunold. *tom.* 6. *tract.* 1. *n.* 256. & hodie post dictas Bullas, & declarationes est *certa, & communis*. Unde Violatores Asyli non sunt excommunicandi, sed solum sunt declarandi excommunicati, seu incurrisse excommunicationem, ut optime tradit Sperell. *decis.* 48. *num.* 32. *& decis.* 105. *num.* 42. & alii passim.

Talem majorem Excommunicationem latæ sententiæ incurrunt quicumque cujusvis dignitatis, & auctoritatis existant, qui aliquo modo immunitatem Asyli violant; *Communis, ac certa*, ex cit. Gregoriana §. 8. ex cit. Benedictina §. 9. Sic eam incurrunt omnes capientes, extrahentes, incarcerantes, vincientes Reum in loco Asyli existentem; *Communi*. Item Complices extractionis, & hujusmodi; *Sac. Congr. Immun. in Hydruntina* 2. *Decembris* 1692. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 7. *Balneoregien.* 11. *Januarii* 1695. *lib.* 1. *decr. Vall. pag.* 166. *Regien.* 2. *Julii* 1695. *lib.* 1. *decr. Valleman. pag.* 190. Item Fautores; *ead. Sac. Congreg. in Neapolitana* 18. *Novembris* 1687. *lib. decret. Martell. pag.* 186. Item Cooperantes; *ead. Sac. Congr. in Regien.* 16. *Decemb.* 1690. *lib. decret. Martell. pag.* 688. *in una Aquipendii* 13. *Novembris* 1691. *lib. decret. Grimald. pag.* 36. *Signina* 31. *Julii* 1695. *lib. decret. Mart. pag.* 751. Item Mandantes; *ead. Sac. Congreg. in Neapolitana* 18. *Novembris* 1687. *lib. decr. Martelli pag.* 186. *Camerinen.* 3. *Augusti* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 406. Item Cogentes, Obsidentes, & Custodientes confugitum, ut egrediatur ab Ecclesia, & capiatur; *eadem Sac. Congreg. in Perusina* 5. *Junii* 1694. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 126. *Hieracen.* 28. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 209. Item dolose, & blande suadentes confugito, ut exeat a loco immuni, ut capiatur a Birruariis; *ead. Sac. Congr. in Marsicen.* 31. *Julii* 1691. *lib. decret. Martelli pag.* 249. *in Aquipendii* 13. *Novemb.* 1691. *lib. decr. Grim. pag.* 36. *in Neapolitana seu Castri Maris* 23. *Junii* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 58. *in Camerinen.* 13. *Maii* 1698. *lib.* 2. *Vallem. pag.* 153. Item Tentantes; *ead. Sac. Congr. in Minerbinen.* 2. *Decemb.* 1693. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 96. *in Sutrina* 20. *Augusti* 1695. *d. lib. pag.* 210. Item ipsi Extrahentes, quamvis extractum consignaverint Potestati Ecclesiasticæ; *ead. Sac. Congreg. in una Civitatis Castellanæ* 18. *Novembr.* 1687. *lib.* 3. *decret. Altov. p.* 183. Nec supradicti excusantur ab Excommunicatione, quamvis Reus libere consentiat capi, carcerari, extrahi, & hujusmodi, quia adhuc violatur immunitas ex dictis supra *num.* 3. *&* 106.

Si Violatores Libertatis, vel Immunitatis Ec-

130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141

Ecclesiæ appellaverint contra sententiam declaratoriam Episcopi, talis appellatio non debet admitti, nisi prius Ecclesiæ fuerit satisfactum: Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 65. *num.* 26. ubi affert plures declarationes præcisis his verbis: *Appellatio a declaratoria Censurarum in materia violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ non admittitur, nisi prius Ecclesia quo ad suum honorem fuerit in integrum restituta; Sacra Congreg. Episcopor. in Neapolitana* 11. *Octobris* 1617. *& in Liparen.* 4. *Julii* 1620. *& Rhegien.* 28. *Julii eodem anno, & Syracusana* 19. *Julii* 1622. & pluries declaravit etiam Sacra Congr. Immunitatis, ut refert Riccius *in Synopsi verb. Appellatio*, ubi sub *num.* 3. sic præcise habet: *Appellatio ad Metropolitanum super Censuris latis in caussa violatæ Immunitatis non est attendenda ab Episcopo; Sacr. Congr. Immunit. in Bisacien.* 6. *Februar.* 1694. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 102. & sub *num.* 4. his verbis: *Immo neque Appellatio ad Sanctissimum, & Sacram Congregationem admittitur quoad effectum suspensivum, sed solum quoad devolutivum; Materanen.* 9. *Septemb.* 1631. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 89. *Beneventana* 22. *Novemb.* 1639. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 104. *In una Nullius Abbatiæ S. Joannis in Lamis* 19. *Octobris* 1695. *lib.* 1. *decret. Vallem. pag.* 224. *Balneoregien.* 18. *Augusti* 1700. *lib.* 2. *decr. Vallem. p.* 307. *& sub num.* 7. Sic refert: *Non obstante Appellatione interposita ad Nunciaturam per Baroncellum excommunicatum ob violationem Immunitatis, Episcopus procedat contra ipsum ad ulteriora; In una Burgi S. Sepulcri* 7. *Maii* 1688. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.* 151. *& sub num.* 8. refert: *Non obstante Appellatione procedendum prout de Jure contra Violatorem Immunitatis Ecclesiasticæ; Pisauren.* 25. *Septemb.* 1627. *lib.* 1. *decr. Paul. pag.* 67. *& sub num.* 11. sic habet: *Non admittitur Appellatio tam ad effectum devolutivum, quam suspensivum a Censuris in contumaciam promulgatis ex causa violatæ Immunitatis; Rossan.* 8. *Apr.* 1642. *lib.* 3. *decr. Paul. p.* 173.

142 Absolutio a Censuris contractus ex causa violatæ Immunitatis, Libertatis, & Jurisdictionis Ecclesiasticæ est reservata Summo Pontifici, nec ab alio potest concedi sub quocumque prætextu etiam restitutionis statim factæ Ecclesiæ, & opinio contraria improbatur; Sic *Sac. Congreg. Immunitatis in Lycien.* 13. *Julii* 1638. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 66. *Casertana* 24. *Januarii* 1651. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 134.

143 Et ita est reservata Summo Pontifici, ut vacante Sede Apostolica, desit Potestas absolvendi; *eadem Sac. Congr. in una S. Marci in Calabria* 2. *Junii* 1691. *lib. decr. Martelli pag.* 374. Sic refert Riccius *in Synopsi verb. Absolutio n.* 2.

Unde Ordinarii, & Episcopi absolventes Censuratos hujusmodi sine facultate Sedis Apostolicæ incidunt in Excommunicationem eidem Sanctæ Sedi reservatam, a qua regulariter datur facultas, ut se faciant absolvere a suis Confessariis privatim, & cum Sanctissimo agitur pro dispensatione irregularitatis, quatenus incurrerint; *eadem Sacr. Congr. in Squillacen.* 16. *Decemb.* 1664. *lib. decr. Rocci pag.* 608. *Acernen.* 29. *Januarii* 1636. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 241. 144

Quare præcipitur Archiepiscopo, qui sine dicta facultate absolvit Censuratos ex causa extractionis confugiti ab Ecclesia, ut reaffigat Cedulones contra ipsos; *eadem Sac. Congr. in Beundusina* 28. *Aprilis* 1671. *lib.* 1. *decr. Altovit. p.* 546. 145

Sic pariter absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur, & injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacræ Congregationis; *ead. Sac. Congr. in Papien.* 11. *Julii* 1676. *lib.* 1. *decr. Alt. p.* 1302. 146

Absolutio obtenta a Censuris ex causa violatæ Immunitatis vigore Brevis Sacræ Pœnitentiariæ non suffragatur in foro exteriori; *ead. Sac. Congr. in Gravinen.* 9. *Octobr.* 1629. *lib.* 2. *decr. Paulucci p.* 8. 147

Nec absoluti ex causa præfata vigore Bullæ Cruciatæ habentur pro bene absolutis a Sacra Congregatione, & injungitur reaffixio Cedulonum; *eadem Sacra Congregatio in Consentina* 21. *Julii* 1672. *lib.* 1. *decret. Altovitè pag.* 705. 148

Absolutio data vigore Bullæ Anni Sancti per Confessarium a Censuris incursis ex causa violatæ Immunitatis non suffragatur in foro exteriori; *ead. Sac. Congregatio in Vicana* 27. *Aug.* 1675. *l.* 1. *decr. Altov. pag.* 1141. 149

Absolutio vigore Jubilæi non suffragatur Censuratis, & reaffigi possunt, ac debent Cedulones; *ead. Sac. Cong. in Aquilana* 17. *Decembr.* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 66. *Gravinen.* 1. *Octobr.* 1641. *lib.* 3. *decr. Paul. pag.* 157. *Hyeracen.* 4. *Decembris* 1657. *lib. decr. Rocci pag.* 47. *Aversana* 19. *Jul.* 1661. *d. lib. pag.* 347. *Squillacen.* 9. *Maii* 1702. *lib.* 3. *decret. Vallem. pag.* 420. 150

Ordinario inferiori concedi non debet facultas absolvendi Censuratos ex causa violatæ Immunitatis, sed Episcopo viciniori; *eadem Sac. Congr.* 151

Congr. in una Nullius Meliten. 23. *Aug.* 1632. *lib.* 2. *decret. Pauluc. pag.* 137. & sæpius alibi.

152 Absolutio a Censuris incursis ob violatam immunitatem non datur, nec dari potest, & data non valet, nisi prius restituto Reo, & facta satisfactione læsæ Ecclesiæ; *arg. cap. Ex litteris* 11. *de Constitution. cap. Qua fronte, de Appellat. & cap. Cum desideres* 15. *de sentent. excomm.* & expresse decrevit pluries Sac. Congreg. Immunitar. & signanter *in Lauden.* 9. *Octobr.* 1629. his verbis: *Absolutio ab Excommunicatione non prodest, nisi sequuta restitutione, & reintegratione Ecclesiæ.* Sic refert Pignatell. *tom.* 2. *consultat.* 60. *num.* 38. & similiter *in Messanen.* 11. *Aug.* 1638. *lib.* 3. *decretor. Paul. pag.* 68. *in Marsicana* 24. *Januar.* 1645. *lib.* 3. *decret. Paul. pag.* 253. *in Aquen.* 18. *Februarii* 1659. *lib. decret. Rocci pag.* 158. *in Rossanen.* 9. *Maii* 1662. *lib. decret. Rocci pag.* 399.

153 Immunitatem, sive libertatem Ecclesiasticam publice violantes, a Pœnitentiaria Apostolica nequeunt absolvi; Benedict. XIV. tom. 1. Constitution. 95. incip. *Pastor Bonus* §. 14.

154 Immunitate Ecclesiastica non gaudent Homicidæ tam laici, quam Ecclesiastici &c. Vide verb. *Homicidæ*, & verb. *Banniti*, & dicta *art. super. n.* 156.

155 * Pœnæ contra turbantes immunitatem afficiunt etiam eos qui impediunt, ne Judex Ecclesiasticus cognoscat in causis, in quibus habet auctoritatem tantum cumulativam; Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 40. §. 10.

156 Si quis reus dolose extrahatur ab Ecclesia, & extra illam capiatur non per vim, aut per salvum conductum, illa dolosa extractio reo non suffragatur, ut ex decreto S. Congregat. die 22. Decembris 1716. *Institut. Ecclesiast.* 41. §. 9. *n.* 31. *

157 Quoniam ex facili Religiosorum unius Ordinis ad alios Ordines refugio omnium Ordinum disciplina collabitur; idcirco P. Procurator Ord. S. Augustini Eremitarum Mexicanæ Provinciæ pro hujusmodi abusu compescendo recursum habuit ad S. P. Clementem XII. a quo instantis supplicatione ad Congregationem Episcop. & Regularium remissa, ejusdem Congregationis prodiit Decretum, a Sanctissimo confirmatum, quo statuitur, aufugientes Superioribus sui Ordinis esse restituendos, sub conditionibus & cautelis in sequenti expressis.

CLEMENS PAPA XII. &c.

Alias pro parte dilecti filii Ignatii Padilla Fratris expresse professi, in Sacra Theologia Magistri, Provinciæ SS. Nominis Jesu Mexicanæ, Ordinis Eremitarum S. Augustini Procuratoris ad specialia negotia missi, Nobis expositum fuit, quod in dicta Provincia abusus valde observantiæ regulari præjudiciales, nempe quod aliqui religiosi inquieti, & parum observantiæ sui instituti amatores obedientiam, reverentiamque, ac subjectionem suis Prælatis debitas parvifacientes ad Cœnobia aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum prætextu evadendæ violentiæ, & effugiendi rigorem suorum Superiorum consugiant, irrepserant; & licet Superiores prædicti a Prælatis Conventuum, ubi prædicti Religiosi confugiunt, petant, ut patiantur, quod obligatio obediendi propriis Superioribus, & sese ad propria Cœnobia restituendi intimetur, vel quod illos propriis Superioribus tradant, neutrum obtineri solet, protestantes aliorum Ordinum, vel Congregationum, aut Institutorum Prælati, ubi dicti Religiosi confugiunt, eosdem gaudere immunitate refugii, & consequenter a proprio Prælato non posse extrahi, requiri, aut notificari, utpote in alieno territorio existentes, neque Superiores aliorum Ordinum prædictorum debere dictos Religiosos confugientes tradere: & in eadem expositione subjuncto, quod dilectus etiam filius modernus Prior Provincialis Provinciæ, & Ordinis prædictorum in angustias positus ad Venerabilem Fratrem modernum Archiepiscopum Mexicanum illius Regni Proregem recursum habere coactus fuerat, ut ei auxilium regium impertiretur, quo dispersum gregem ad Ovile proprii Ordinis reducere, & hoc tantum medio relatis præjudiciis occurrere posset. Cum autem minime lateat quod si hæc janua Asyli, aut refugii Religiosis pateat, funditus disciplina Regularis, ac debita propriis Superioribus obedientia corruant, necnon jurgia, & discordiæ inter Superiores respective Ordinum cum Sæcularium scandalo proculdubio pullulent;

§. 2. Porro, ut tot malis occurreremus per Nos declarari summopere desiderabat, quod dictis Religiosis ad Conventus aliorum Ordinum, vel Congregationum, vel Institutorum confugientibus immunitas refugii, seu Asyli minime suffragetur, sed a proprio Superiore judicialiter ex alieno conventu unusquisque con-

confugientium hujusmodi extrahi, & ad proprium quocumque privilegio Regularibus concesso hac in parte non obstante, reduci possit. Quod si dicti Religiosi adhuc rebelles in parendo propriis Superioribus ad suum Conventum eosdem redeundi jubentibus perseverent, vel dicti Superiores eos tituli refugii recipientes, & auxilium præstantes propriis Superioribus tradere renuerint, utrique pœnas fugitivis, & eorum fautoribus, & protectoribus, necnon rebellibus, & inobedientibus per hanc Apostolicam Sedem impositas ipso facto, & absque alia declaratione incurrere debeant.

§. 3. Nos supplicem libellum nobis porrectum ad Congregationem Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Card. negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositam remisimus, a qua emanavit Decretum tenoris, qui sequitur, videlicet: Sacra Congr. Eminentiss. & Reverendiss. S. R. E. Card. negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita, ad quam Sanctiss. Dominus Noster supplicem Libellum remisit, attenta relatione Eminentissimi Firrao præfati Ordinis apud Sanctam Sedem Protectoris, re mature perpensa, decrevit, Regulares unius Religionis, confugientes ad Ecclesias, & Monasteria alterius Religionis, Superioribus propriæ Religionis restitui debere a Prælatis alterius Religionis, ad quorum Ecclesias, & Monasteria confugiunt, præstito tamen ab iisdem Superioribus confugientium Juramento, & facta obligatione de servanda immunitate Ecclesiastica, & de restituendo confugientes præfatos Ecclesiis, vel Monasteriis, ad quæ confugerunt, casu quo procedendum sit ad pœnas corporales, carceris perpetui, mortis, & triremium, propter delicta ab ipsis confugientibus commissa; secus, si ipsi Superiores procedere deberent ad pœnas ordinarias, & ad correctionem Regularem per Constitutiones Ordinis præscriptas; cujus rei declaratio ad definitorium Provinciale, vel ubi illud non fuerit, ad Consilium Conventus spectabit. Quod si constito Regulares confugientes pœnas dumtaxat ordinarias, & per Constitutiones Ordinis ad correctionem præscriptas promereri, Prælati alterius Religionis renuant eos propriis Superioribus restituere, vel ipsi Regulares ad proprias religiosas Domus redire recusent, Sacra eadem Congregatio utrosque ad instar Apostatarum, vel Apostatas recipientium, in excommunicationem Summo Pontifici reservatam incursos declaravit. Romæ 5. Septembris 1738. J. Cardinalis Firrao. C. Archiepiscopus Damiatæ Secretarius.

§. 4. Cum autem, sicut dictus Ignatius Procurator Nobis subinde exponi fecit, ipse decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, & servetur exactius, Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri plurimum cupiat;

§. 5. Nos ipsum Ignatium Procuratorem specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Decretum præinsertum auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium.

§. 6. Decernentes, easdem præsentes litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis ad quos spectat, & spectabit in futurum plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari; Sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 7. Non obstantibus, &c.

§. 8. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 20. Decemb. 1738. Pont. nostri Anno IX.

Additiones ex aliena manu.

In hoc & superiore articulo plura *Auctor*, & quidem fuse, de immunitate locali habet, quæ tamen praxim tantum spectant: quæque ideo ansam nobis præbere videbantur, ut aliqua subnecteremus de ejusmodi immunitatis origine, progressu, satis variis, & præsenti statu. Verum hoc non perfunctorii laboris esset opus, & vix quidem dignum, quod hic subjungeretur. Cui tamen vacat, eaque tenere cupienti adeundus præ ceteris est *Mascambro-* 158

bronius recentissimus hujus generis scriptor in suo opere, italice conscripto, cui titulus, *Degli Asili de' Cristiani ragionamento*, ubi capite IV. illud præsertim enodatur, palamque fit: quomodo nimirum Asyli jus apprime cum Naturæ, & civili delictorum vindice Jure conveniat: quam bene hominum societati prospiciat: & qui fines Sacerdotium inter & Imperium intercedant.

159 At ut operi, in quo versamur, serviamus, e re duximus quatuor hic transcribere regulas; quas idem *Mascambronius* in fine penultimi capitis statuit ad amputandas ambages illas, ac tricas, quas de trivio Scriptores inanibus movent quæstionibus, ibi: „ E conciosiacosachè le quistioni, le quali spettano alla pratica della locale Immunità sieno presso che innumerabili, a cagione che molti Autori hanno più amato fantasticare, e stillarsi il cervello sulla corteccia delle parole, che consumare utilmente il tempo nell'investigare lo spirito della Chiesa, e de' Canoni già prescritti sul modello de' Libri santi, e delle Apostoliche Tradizioni, ho io divisato di ridurre a poche regole tutto ciò, ch' è stato dibattuto e messo in controversia fino ad ora dagli al-
160 tri. Per quello dunque, che concerne le persone, alle quali prestare si dee dal Clero ajuto, e rifugio, la prima regola, con cui è da guidarsi tutto il sistema si è, che secondo l' indole primiera della Religione gli Asili e gli Uffizj di Misericordia non sono da negarsi ad alcuno. Ma giacchè i Sommi Pontefici, i quali hanno da *Cristo* facoltà d' interpretare, ed accomodare eziandio l' eterne leggi, e le più sante istituzioni divine alle varie occasioni ed opportunità, le quali si moltiplicano senza misura, giacchè dico i Sommi Pontefici hanno dichiarato, che alcuni Delinquenti possono restare esclusi dal beneficio della Franchigia, non lice a noi ampliare la significazione delle parole usate da loro nelle Bolle; e nelle Decretali più di quello, che porta la comune approvazione degli uomini. Facendo altrimenti s' accrescono sempre più le vane contese, e si reca spesse volte non piccolo pregiudizio ad una gran turba di Cristiani, i quali restano esclusi da' luoghi immuni, sol perchè così piacque decidere al capriccio di pochi Autori. Così per modo d'esempio quando si dice esser privato della franchigia chi commette omicidio deliberatamente, ed a malizia, non sono per questo da escluderne quelli, che presi da tumultuaria passione tolgono altrui la vita. Oltre di che si dee sempre riguardare quella dolce indole del Sacerdozio, per cui furono costantemente difesi, ed ajutati, e tolti ancora per forza dalle mani della Giustizia tutti gli omicidi generalmente.

Similmente allorchè si dice esser escluso dal diritto del Refugio chi è reo di lesa Maestà, offendendo la Persona stessa del Principe, per tal nome di Principe non è da intendersi ogni Superiore, ma solamente il Sovrano, e per nome di delitto di lesa Maestà, non si dee prendere ogni trascorso, che si commette contro la volontà del proprio Signore, ma quella colpa, con cui o si machina contro la vita di lui, o si tenta d' offendere qualche parte del suo corpo, o di contaminare il suo onore con ingiurie, e villanie, o pur se si faccia congiura co' suoi Nemici, e loro si riveli il regio segreto, o finalmente se si concita ribellione, e tumulto, e gli si sollevino contro i Sudditi stessi. Questi, che sono delitti di lesa Maestà direttamente, e non gli altri, riguardati sono dalla Bolla di Gregorio con quelle parole: *Aut læsæ Majestatis in personam Principis Rei &c.* E per vero dire chi non comprende, che altrimente tutti i colpevoli sarebbero Rei di lesa Maestà, come quelli, i quali operando contro le leggi, sempre fanno contro la volontà del Legislatore.

L' altra regola è, che discendendo gli Asili 161
dalle più sincere massime della Carità Cristiana, o si neghino, o si concedano a' colpevoli, non mai però debbe mancare il Sacerdozio di usare in verso di loro qualche uffizio di beneficenza, e di misericordia. Per la qual cosa debbono i Vescovi spedire quanto più presto si può il processo de' Delinquenti eccettuati, perchè non si accresca sempre più l' odiosità de' Laici contro l' Ecclesiastica Immunità, ma non deono trascurare di farlo maturamente, affinchè sempre abbiano i Cristiani da riguardare ne' loro Pastori qualche particella delle antiche misericordievoli consuetudini, e del prisco amore inverso de' refuggiti. Anzi non potendo tai colpevoli esclusi dalla franchigia esser privati di ogni uffizio di carità, e di clemenza, i Vescovi allorchè li consegnano al foro laicale, conviene che s' interpongano quanto più possono efficacemente per ottener loro il perdono. Così mancando a' Cristiani il locale Rifugio, non mancherà loro almeno il primiero Asilo, che fu l' intercessione, e l' amorevole sollecitudine de' loro Pastori.

La terza regola è, che essendo indrizzata 162
la locale Immunità, non già perchè trionfi,

G 2 e si.

e si dilati impunemente la colpa, ma bensì al correggimento, ed all'emenda de' tristi, si dee perciò attentamente invigilare acciocchè colui che si ricovera nelle Chiese, non vi entri, e non vi dimori qual se fosse uno Scherano, ed un Malandrino corredato d'armi, e gonfio di arroganza, e di fasto, forse più disposto con dannevole esempio ad incendiare lo stesso Tempio di Dio, che a riconciliarsi col Prossimo, ed a dare qualche contrasegno di pentimento. Questi perversi uomini a mio credere, e tutti eziandio coloro, che trasportano ne' luoghi immuni contrabbandi, ed illecite mercanzie sarebbero indi da *Cristo* medesimo, che è il Padre delle Misericordie, e che nel Tempio giustificò il Publicano, discacciati, e mandati via bruttamente, come già fece una volta per nostro esempio. Io non dico già, che contro tai Rifuggiti sia da rinnovellarsi l'antico rigore delle pubbliche penitenze, non solamente perchè una tal costumanza non fu giammai comune rispetto ad essi, ma molto più perchè colla natura del Rifugio si adatta del pari la pubblica, che la privata penitenza: Dico però, che a sostenere il fine, per cui introdotti furono gli Asili tra' Cristiani, è uopo, che i Peccatori facciano almeno sembianza di ricorrervi umili, dimessi, e divoti: Non altrimenti, che non si riceve negli Ospedali, se non chi vi si presenta in forma, o di meschino, o d'Infermo. Quindi saviamente Gregorio IX. e con esso quasi tutti i migliori Canonisti, pronunziò quella bellissima sentenza, che non debba giovare il benefizio della legge a quelli, che mentre il chieggono, se ne abusano, e peccano contro la stessa legge.

263 La quarta regola da osservarsi è, che eccettuati gli Oratorj, e le private Cappelle poste entro le case de' Nobili, la franchigia non più conviene ad una Chiesa, che all'altra: Talchè debbono gli Ecclesiastici ajutare, e con coraggio, e con indifferenza tutte le Persone, che vi ricorrono. E se alcuni piccioli Paesi fossero oltremodo ricchi ed abbondanti di sacri Edifizj, non vi si debbe però introdurre alcuna variazione prima di chiederne e consiglio, e licenza dalla S. Sede, la quale essendo guidata dal verace spirito di Carità, e di prudenza, saprà adoperarci quei rimedj, che più le pareranno opportuni, e per servigio di Dio, e per bene del Pubblico. In tal proposito io non so comprendere, come i Laici abbiano continuamente molestati i Sommi Pontefici, affinchè restringessero l'Immunità a picciol numero di delitti, e non abbianli anzi supplicati, acciocchè rivocando gli Asili alla primiera loro condizione, cioè al comune benefizio di tutti, gli avessero collocati, e stabiliti oltre alle case de' Vescovi, alle quali convengono di loro natura, nelle Chiese più nobili, come nelle Cattedrali, nelle Parrocchiali, e nelle insigni Collegiate. Anche ciò sarebbe ridondato senza alcun dubbio in molto svantaggio de' diritti del Sacerdozio, dal quale furono anticamente veduti i Rifugj distesi anche alle Croci, che s'impiantavano per le vie, non che a tutte le Chiese, le quali non erano in poco numero appo i Maggiori, ed insino a lunghissimi spazj fuori delle loro porte, ed alle prossime case, ed a' Giardini, ed a' Cimiterj, ed a' vicini Portici, e Bagni; Ma per lo meno non sarebbero stati i Sommi Pontefici costretti malgrado la soave indole loro, ora a negare agli uni, ora agli altri colpevoli i più sacrosanti Uffizj di misericordia, e di carità. Infinchè però la Santa Sede prenda altri provedimenti, giammai non sia, che alcuno osi variare sulla gelosissima materia de' Sacri Rifugj neppure le particolari consuetudini introdotte ne' luoghi intorno alla maggiore, o minore estensione della franchigia fuori de' Templi immuni; ma si badi bensì a togliere di mezzo le dissensioni, che nascono talvolta tra il Sacerdozio, e l'Imperio a cagione o degli Orti, o de' Forni, o degli altri profani luoghi, ne' quali, contigni essendo alle Chiese, pretendono di rifuggiarsi impunemente i colpevoli. In tal maniera si toglie l'occasione a quei, che scrivono sul modello di Pietro Giannoni di mettere in deriso ciò, che è venerando e sacrosanto per sua natura a cagione degli abusi introdotti, i quali non hanno a fare cosa del mondo colla santa dottrina, e disciplina della Chiesa. Finalmente se la civil Potestà voglia rispetto agli Asili proccurarsi vera quiete, e sicurezza ei coscienza, basterà, che ripensi, e rivolga per l'animo suo, che quando anche il sacro Rifugio non discendesse dirittamente dalla dottrina di Cristo, è stato nondimeno mantenuto, e conservato in tutte le Chiese per lo lunghissimo spazio di tredici secoli, e che i Sacerdoti di tutte le cattoliche Provincie hanno sempre avuto in costume di fulminare gravissime pene contro di coloro, i quali hanno tentato di contaminarlo, e violarlo, e che i primi Dottori della Chiesa così Greca, come Latina, lo hanno vigorosamente sostenuto ad onta di tutti; senza ragionare della

della venerazione, con cui è stato riguardato da tanti Principi, e dagli Imperatori più rinomati, e più santi. E se in così lungo spazio di tempo conservati si sono gli Asili a favore di tutti i Rei, quando non meno, che ora militavano i soliti pretesti della pubblica quiete, e del mal' esempio degli altri, perchè sono eglino da abbolirsi nei giorni nostri con grave disprezzo di tanti Canoni Ecclesiastici, e di tante censure, e di tanti affaticamenti de' nostri Maggiori?"

ARTICULUS IV.

Quoad ea, quæ specialiter concernunt Immunitatem Realem, & Personalem, & pœnas eam violantium, ac Absolutionem ab eisdem.

1 IMmunitas realis, & personalis ea est, & in hoc consistit, quod Personæ Ecclesiasticæ, & bona cuncta, seu res omnes ad personas Ecclesiasticas, vel ad Ecclesiam aliquam pertinentes, sint immunes, & liberæ ac exemptæ a jurisdictione cujusvis potestatis, & personæ Laicalis, atque ab exactionibus, & oneribus quibuscumque. Unde, ut vides, immunitas, qua res Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum sunt immunes, vocatur *Realis*; illa vero qua personæ sunt exemptæ a jurisdictione, & ab oneribus personalibus vocatur *Personalis*. Ita in re omnes communiter; *arg. cap. Non minus* 4. *& cap. Adversus 7. de immunitate Ecclesiarum, cap. Quia nonnulli* 1. *de immunitate in 6. Clementin. unic. eod. cap. Quamquam* 4. *de Censibus in 6. Authent. Item nulla, Codic. de Episcop. & Cleric.*

2 Nomine personarum Ecclesiasticarum veniunt omnes Clerici, tum Sæculares, tum Regulares utriusque sexus, etiam Novitii, & alii enumerati *sub verb. Clericus art.* 1. *a n.* 5. *ad*

3 18. *& art.* 2. *fere per totum*. Vide *ibi*. Nomine bonorum, seu rerum Ecclesiasticarum veniunt omnes Ecclesiæ, seu Templa ædificata una cum Cœmeteriis, item vasa sacra, paramenta, vestes, & alia sive consecrata, sive benedicta ad Divinum cultum deputata quasi instrumenta; Item bona a piis Fidelibus oblata, & destinata pro dote, & manutentione Ecclesiarum, earumque Rectorum, & Ministrorum; Item alia bona Ecclesiarum, & Ec-

4 clesiasticarum personarum patrimonialia. Omnes personæ vere Ecclesiasticæ gaudent *immunitate personali*; indeque liberæ, immunes, & exemptæ sunt ab omni jurisdictione, & foro cujusvis potestatis, & personæ laicalis, tum in causis civilibus *ex cap. Bona quidem* 1. *dist.* 96. *cap. In Canonibus* 57. *caus.* 16. *q.* 1. *cap. Ecclesia S. Mariæ* 20. *de Constitutionibus, cap. Qualiter, & quando* 17. *de Judiciis, c. Si delinquenti* 12. *de Foro competenti, & Authent. Statuimus, Cod. de Episcop. & Cleric.* cum similibus. Tum in causis criminalibus, *ex cap.* 5 *Nemo unquam* 1. *cap. Nullus Judicum* 2. *cap. Relatum* 13. *caus.* 11. *cap. At si Clerici* 4. *de Judiciis* cum similibus. Sic etiam omnes res Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum gaudent *immunitate reali*; indeque liberæ, immunes, & exemptæ sunt ab omni Jurisdictione Laicali, & ab oneribus, & exactionibus quorumcumque Laicorum, *cap. Quæ semel* 4. *caus.* 19. *quæst.* 3. *cap. Ligna* 38. *de consecrat. dist.* 1. *c. Non minus* 4. *& cap. Adversus* 7. *de immunitate Eccles. cap. Quia nonnulli* 1. *de immun. in 6. Clement. unic. eod. cap. Sancitum est* 1. *de censibus; cap. Quamquam* 4. *eod. in* 6. *Authent. Item nulla, Cod. de Episcop. & Cleric. l. Sancimus* 21. *Cod. de Sacrosanctis Eccles.* Vid. verb. *Clericus art.* 2. *& art.* 7. *per totum*, ubi late quoad immunitatem, & exemptionem.

Immunitas Realis, & Personalis est de jure 6 divino, ut jam probatum est antea *art.* 1. *n.* 7. & sub verb. *Clericus art.* 2. *a num.* 77. *usque ad* 84. *inclusive*, & verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *a n.* 16. Vide *ibi*. Ecclesiastici et- 7 iam sponte non possunt solvere exactiones Laicales, & Laici a sponte dantibus non possunt accipere; Sic expresse statuit Urbanus VIII. Constitut. incip. *Romanus Pontifex* §. 6. per extensum adducta sub verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *n.* 68. ubi declarat illicitas, & invalidas, & restitutioni obnoxias exactiones Laicales etiam sponte datas, ibi: *Nec non quascumque contributiones, collectas, gabellas, militum hospitationes, decimas, vel alias fructuum partes, aliaque onera, & gravamina quæcumque super Ecclesiis, Monasteriis, & locis piis, præsertim vacantibus, personis Ecclesiasticis, earumque, vel eorum bonis, seu fructibus, etiam prætextu, vel causa facultatis bona stabilia acquirendi, seu retinendi, ac quomodolibet per Laicos præfatos, & quoscumque alios alias quomodolibet qualificatos absque sufficienti facultate Apostolica impositas, exactasque etiam a sponte dantibus, vel contribuentibus*. Et in Bulla Cœnæ Domini §. 18. expresse excommunicantur Laici omnes cujuscumque sint Dignitatis, & auctoritatis, qui Collectas, Exactiones, aliave onera Clericis, aut Locis piis, eorumque bo-

nis imposita, etiam a sponte dantibus, & concedentibus absque speciali & expressa Sedis Apostolicæ licentia recipiunt, & ex declaratione Sac. Congr. Immun. *in Volaterrana* 18. *Sept.* 1629. *Clerus non potest solvere collectas absque incursu Censurarum*, sic præcisis verbis refert Piguatell. *tom.* 2. *consult.* 54. *n.* 62. qui *ibid. sub num.* 88. subdit: *Clerus non potest sponte solvere Gabellas a Laicis impositas. Ead. Sac. Congr. in Vicentina* 15. *Jun.* 1638. *& in Adrien.* 27. *Septemb.* 1632. Quoad hæc, & similia, vid. verb. *Bona Ecclesiastica art.* 2. *per tot.* & signanter *a num.* 69. ubi adducitur Bulla Urbani VIII. incip. *Romanus Pontifex*, in qua multa scitu necessaria statuuntur, & declarantur, ut ibi videre est, *& num.* 69. *cum sequent.*

8 Quas pœnas incurrant Violatores hujus immunitatis, quinam sint tales Violatores, & a quo possint, vel non ab eisdem pœnis absolvi; jam satis dictum est sub verb. *Bona Ecclesiastica art.* 3. *per tot.* Unde ne jam scripta rescribantur, vide *ibi*.

Novissimæ additiones ex aliena manu.

9 In prima hujus Bibliothecæ editione in articulo *Bannitus num.* 22. impressa est quædam Epistola de mandato Pauli V. a Cardinali Sabellio data ad Nuncium Regni Neapolitani, eaque reperiri asserebatur in Regestis Sacræ Congregationis Episcoporum & Regularium negotiis præpositæ *fol.* 55. Sub fide *Auctoris* hæc ipsa Epistola impressa fuit in ceteris, quæ postmodum factæ fuerunt, editionibus in eodem articulo *Bannitus*, non excepta una, & altera Romana, tum hac postrema Veneta. Sed tandem aliquando animadversum fuit hanc Epistolam immane quantum lædere localem immunitatem, atque ideo inquiri cœpit, an ea vera esset necne? Et supposititia fuit deprehensa. In Regestis enim dictæ Sacræ Congregationis non ipsa, sed hæc alia Epistola fuit reperta, quam ad corrigendum errorem in quem nos traxit *Auctor* e re duximus hic imprimere.

„ Avendo Nostro Signore inteso quello, „ che V. S. scrive alla Congregazione de' „ Vescovi con sua de' 7. Giugno prossimo „ circa ai disordini, che nascono per la fre„ quenza di quelli, che confuggono ai Luo„ ghi Sagri, ed inteso anche il senso di lei, „ che allargandosi seco la mano col conceder„ gli facoltà di poter far estrarre alcuni più „ insolenti, si potrà col castigo di pochi dar „ esempio, e reprimere l'insolenza agli al„ tri; si contenta la Santità Sua di rimette„ re in lei, che in alcuni casi più gravi „ possa, secondo la sua prudenza, dopo l'aver „ fatto ammonire li Delinquenti, che parta„ no; se ciò non giova, dar licenza alla „ Corte Secolare di estraerli, persuadendosi „ Sua Santità, che Ella sia per valersi di „ questa facoltà solo quando conoscerà, che „ lo scandalo, ed il servizio pubblico lo ri„ cerchi, dando però in ciascuno di detti Casi „ avviso del seguito; E per fine Dio ec.

De immunitate reali vide quæ diximus in *additione* ad verb. *Bona art.* 2. *per tot.* 10

I M P E D I E N S.

Impediens aliquem a consecutione boni, ad quod habet jus quæsitum *in re*, vel *ad rem*, peccat graviter contra justitiam, & tenetur proportionate ad restitutionem. *Communis, & certa* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 62. *ad* 4. Navar. *in Manual. cap.* 17. *n.* 69. Card. de Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *n.* 8. Etiamsi impediat absque vi, fraude, detractione, mendacio, quia quocumque modo impediat, vere violat justitiam auferendo bonum alterius, id nimirum, ad quod alter jam jus in re, vel ad rem habuit. *Communis* cum supracitatis. Dicitur autem notanter teneri ad restitutionem *proportionate*, quia impediens consecutionem boni, ad quod alter jam habet jus perfectum, seu *jus in re*, tenetur ad fere totum damnum compensandum, scilicet reddendo, seu restituendo ipsum bonum ei impeditum, v. g. Beneficium sibi jam collatum, & confirmatum, quamvis possessione nondum aditum, aut ejus valorem, detracta tamen æstimatione possessionis nondum habitæ, quæ etiam est pretio æstimabilis, quia *jus in re* ante possessionem adhuc periculo subest, ideoque minus valet, quam ipsa res possessa; minus enim valet pecunia v. g. tibi ablata, & restituenda, sed nondum restituta, & possessa, quam pecunia jam restituta, & possessa. Impediens autem a consecutione boni, ad quod habet jus imperfectum, *& ad rem* tantum, non tenetur compensare totum damnum, v. g. totum Beneficium promissum, & præsentatum tantum, sed nondum collatum, nec totum valorem ipsius; sed solum partem juxta æstimationem juris, & spei habitæ consequendi illud bonum. *Communis*

cum

cum S. Thoma *loc. cit.* & Scoto *in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4. n. 40. §. Ad ultima dico similiter.*

4 Impediens sine vi, fraude, & mendacio aliquem a consecutione boni, ad quod nullum habet Jus ex justitia, nec *in re*, nec *ad rem*, peccat mortaliter, si id faciat ex odio, non ex justa causa, & non tenetur ad restitutionem, quia non peccat contra justitiam.
5 *Communis*. Tenetur autem ad restitutionem juxta proportionem spei, probabilitatis, seu certitudinis habitæ illius boni consequendi, si per vim, fraudem, & mendacium impediat a consecutione talis boni, v. g. si Titio volenti relinquere hereditatem, vel legatum Cajo, vim quis inferat, ne id faciat, vel mendaciis, & falsis criminibus Caji relatis avertat Titium ab hac voluntate, quia licet non habeat Jus absolutum ad illud Legatum, habet tamen Jus absolutum, ne per fraudem, & vim impediatur ejus potentia, spes, & probabilitas ad illud. *Communis*, teste Card. de Lugo *disp.* 18.
6 *sect.* 5. *n.* 91. Impediens aliquem a consecutione boni, revelando occultum, attamen verum crimen, peccat graviter, & tenetur ad compensationem, si id non facit ex justa causa, quia non solum peccat contra famam, sed etiam contra Jus, quod ille habebat, ne inique per talem detractionem impediretur a consecutione talis boni. *Communis*.

7 Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Tonsores, Artifices, Ludimagistri, Mercatores, aliique similes, qui vi, fraude, mendaciis, criminationibus cum aliorum præjudicio, curant ad se trahere illos, qui alios frequentabant, peccant graviter, & tenentur ad restitutionem juxta proportionem boni aliis impediti, & consequenter damni causati, quia tales nedum peccant contra Caritatem, sed
8 etiam contra justitiam. *Communis*. Non peccant autem contra justitiam, nec tenentur ad restitutionem, si id faciant sine ulla vi, fraude, mendacio, & criminatione, sed solis communibus mediis persuasionis, consilii, precum, & hujusmodi absque intentione alios offendendi, quia tales utuntur Jure suo, quod habent ad alios persuadendos in sui utilitatem, nec alii habent jus strictum ad illos clientes, discipulos, & respective se frequentantes; sicut enim poterant illi sine injustitia sponte sua recedere, sic possunt sine injustitia suaderi. Sanchez *in consil. lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 3. *n.* 2. Lugo *disp.* 18. *n.* 209. ubi dicit, hanc esse verio-
9 rem sententiam, & alii. Immo Lugo *ibid. n.* 111. eos excusat etiam a peccato mortali, quamvis cum aliorum præjudicio curent ad suam operam, & officinam trahere eos, qui alios frequentare solebant, quia caritas non obligat ad consulendum bono proximi cum magno proprio incommodo: Si enim peccarent mortaliter, ut volunt plures cum Sanchez *loco cit. n.* 5. væ, dicit Lugo, væ Magistris, & Concionatoribus, qui omnibus artibus, & mediis utuntur, ut Auditores sibi accumulent etiam cum præjudicio omnium concurrentium; immo tunc majorem æstimant suam gloriam, quando ex Schola, vel audientia aliorum retrahunt auditores ad suam; quod quidem faciunt & Advocati, Procuratores, Medici, Chirurgi, Tonsores, Artifices, Mercatores, aliique similes.

Qui vi, fraude, minis impedit Procurato- 10
rem, vel Advocatum, ne assistat alterius causæ, seu liti, & sic ei impedit victoriam, peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem boni impediti, &
mali causati. *Omnes*. Item tenetur ad restitu- 11
tionem, qui ex industria aliis negotiis, v. g. invitando ad venationem, ludum, prandium, & hujusmodi, occupat Procuratorem alterius, ne possit huic aliquod bonum obtinere, ad quod procurandum tenebatur, vel ex officio, vel ex contractu, quia talis fecit fraudem,
per quam est causa damni. Immo etiamsi 12
Procurator esset voluntarius, & sponte vellet servire, qui ita tacite, & industrialiter occuparet eum ignarum intentionis suæ, adhuc teneretur restituere, quia adesset fraus; nam invitando ad venationem, ludum, prandium, & hujusmodi, aliud significaret, & aliud intenderet; fraus autem, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia*, *cap. Sed is* 13. *& cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis*, *cap. Tuæ* 12. *de Clericis non resident.* Lugo *loc. cit. n.* 103. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 78. & alii.

Injuste aperiens litteras alterius, ex quibus 13
cognoscit ipsum aliquod pingue beneficium certo medio consecuturum, certa negotiatione multum lucraturum, & hujusmodi, & postea prævenit, impedit, & sibi tali medio, & negotiatione acquirit, peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, probabilitatis, vel spei habitæ illud bonum consequendi, quia talis injusta aperitio, & lectio litterarum fuit impeditiva ipsius boni, & causa mali, Lugo *disp.* 18. *dub.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *a num.* 130. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *prælimin. ad præcepta secundæ Tabul. cap.* 2. *sect.* 5. *num.* 205. La

14 Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 76. & alii. Item peccat contra justitiam, & tenetur sic ad restitutionem, qui dolose retinet litteras alienas, quas ex justitia, officio vel contractu tenetur tradere, si ex morosa consignatione litterarum alicui fuit impedita consecutio alicujus boni; talis enim dolosa litterarum detentio fuit graviter injuriosa, & præjudicialis ei, cui erant directæ. *Doctores citati*, & alii passim.

15 Impediens bona fide, & zelo, sine vi, vel fraude aliquem vere indignum, & ineptum a consecratione Cathedræ, & Officii, vel Beneficii, etiamsi vera ejus crimina occulta, & ineptitudinem incognitam manifestet Collatori, nec peccat, nec tenetur ad aliquam restitutionem: immo est potius laude dignus, & merito, quia maxime interest bono communi Reipublicæ, & Ecclesiæ Cathedras, Officia, vel Beneficia non conferri indignis, & ineptis, & ad illa nullum prorsus Jus habent in-

16 digni. *Communis ac certa*. Talem autem impediens ex odio, vel vindicta, aut cum vi, seu fraude, licet non peccet contra justitiam, & non teneatur ad restitutionem, ex quo indignus & ineptus nullum prorsus Jus habeat ad illa, peccat tamen contra caritatem, vel aliam virtutem juxta suam malam affectionem, & iniquam artem adhibitam. Immo, si talem impediat, infamando injuste apud alios, peccat etiam contra justitiam injusta læsione famæ alterius, & ad hujus restitutionem tenetur, licet non teneatur ad restitutionem pro impedita consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii propter rationem adductam. *Communis*.

17 Impediens aliquem dignum a consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii, ut Cathedra, Officium, vel Beneficium conferatur manifeste digniori, quovis modo impediat, nec peccat, nec tenetur ad aliquam restitutionem, quia dignus nullum prorsus jus habet respectu dignioris, unde illum impediendo, & hunc promovendo, recte agitur juxta intentionem Ecclesiæ, vel Reipublicæ volentis dare Cathedras, Officia, vel Beneficia dignioribus, ita exigente justitia distributiva. *Communis*. E-

18 contra impediens malo & iniquo affectu digniorem, vel vere dignum quovis modo a consecutione Cathedræ, Officii, vel Beneficii, & curans conferri manifeste indigno, peccat gravissime, & ad restitutionem tenetur ipsi digniori, seu vere digno, juxta proportionem Juris, si quod ad ipsa habebat; sin autem ipsi Ecclesiæ, vel Reipublicæ pro damnis consecutis, & primo loco restituere tenetur ipse indignus habens Cathedram, Officium, vel Beneficium, secundo loco Collator, tertio loco ipse suasor, & promotor, seu cooperator. *Communis; arg. cap. Quia per ambitiosam* 15. *de Rescriptis*, *& cap. Grave nimis* 29. *de Præbend.* Impediens sine vi, & fraude, sed solis 19
precibus, & suasionibus, ne Cathedra, Officium, vel Beneficium conferatur uni digno, & procurans conferri alteri æque digno, nec peccat, nec tenetur ad restitutionem; Si autem id faciat vi, fraude, & hujusmodi, licet non teneatur ad restitutionem, ex quo dignus non habeat jus justitiæ supra æque dignum, peccat tamen ob fraudem, & vim adhibitam, quia æque dignus gaudet jure, ne malis artibus impediatur. *Communis*.

Impediens sine vi, & fraude, sed solis pre- 20
cibus, & suasionibus, ne Cathedra, Officium, vel Beneficium simplex conferatur digniori, sed digno, quamvis non desint magni nominis Doctores dicentes, quod peccet graviter, tamen non esse peccatum mortale conferre Beneficia simplicia nullam curam Animarum habentia personis dignis omissis dignioribus, tenent plurimi alii a nobis citati, & secuti sub verb. *Beneficia Ecclesiastica art.* 5. *num.* 28. *& sequent.* & cum La Croix *lib.* 4. *num.* 591. cum Rota recentior. *part.* 10. *dec.* 262. *num.* 1. *&* 2. ubi præcise dicit, quod dignus in Beneficiis simplicibus eligi potest omisso digniori: quod si aliud diceremus, omnes ferre Prælati essent in statu damnationis providentes Beneficia simplicia dignis, prætermissis dignioribus, quæ acerbissima profecto esset sententia. Hactenus Rota *loc. cit.* plurima alia adducens, *ut ibi* videre est. Attamen *ibid. sub num.* 8. dicit, quod tutius est etiam Beneficia simplicia adjudicare dignioribus. Impediens 21
aut per vim, vel fraudem, aut aliam iniquam artem, peccat, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, aut spei, vel probabilitatis, quam habuit dignior consequendi illam Cathedram, Officium, vel Beneficium, quia ille dignior gaudet jure, ne iniquis artibus impediatur. *Communis*.

Impediens etiam sine vi & fraude, & a 22
fortiori cum vi & fraude, ne Cathedra, aut Beneficium conferendum per concursum & oppositionem, conferatur digniori, peccat gravissime, & tenetur ad restitutionem, seu ei resarciendum damnum judicio prudentis, colligitur ex *cap. Metropolitano* 19. *dist.* 63. *ex c. Licet* 15. *caus.* 2. *quæst.* 1. *ex cap. Unico*, *Ut Ecclesiastica Beneficia*, ex Concil. Tridentin.

sess.

sess. 24. *c.* 1. *&* *c.* 18. *de reformat.* & Constit.
S. Pii V. incip. *In conferendis Beneficiis*, & ex
propositione 47. inter damnatas ab Innocent.
XI. *die* 22. *Mart.* 1679. & sic tenet Fagnan.
lib. 5. *decretal. in cap. Mandato* 46. *de Simo-
nia num.* 29. Navarr. *in Manual. cap.* 17. *n.*
74. Lessius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 15. *num.* 75.
Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *num.* 107. obi testatur
de communi. Et ratio est, quia dignior ju-
dicatos in concorsu habet Jus ex lege, uti re-
cte dicit Navarr. cum Lessio *loc. cit. num.*72.
La Croix *lib.* 4. *num.* 628. iotervenit enim
quasi contractus ioter illos, qui inducont con-
cursum, & qui concurrunt, ot qui dignior
fuerit renunciatus, consequatur Cathedram,
seu Beneficium; unde impediens digniori ta-
lem consecutionem, ad quam habet jam per-
fectum Jus ratione habiti concursos, facit gra-
vem injuriam contra justitiam, & ideo te-
netur ei restituere, seu compensare damnom.
Vide verb. *Beneficia Ecclesiastica art.* 5. *a num.*
18. *ad* 27.
23 Impediens jurisdictionem Episcopi, Censu-
ris innodatot. *Sac. Congr. Immun. in Ugenti-
na* 10. *Mart.* 1699. *lib.* 2. *decret. Vallem. pag.*
24 207. Ob recursum ad Judices Laicos pro im-
pediendo, ne Curia Ecclesiastica posset voca-
re laicos ad comparendum personaliter pro
examine, Ordinarius procedat; *Ead. Sac. Con-
greg. Immun. in una Montis Cassini* 20. *Nov.*
25 1696. *lib.* 2. *decretor. Vallem. pag.* 58. Impe-
dientes in exercitio sui moneris Ministos Cu-
riæ Ecclesiasticæ, Censuris innodantor; *Ead.
Sac. Congr. Immun. in Asculana in Apulia* 9.
26 *Jul.* 1695. *lib.* 1. *decret. Vall. pag.* 196. Bir-
rarius impediens fugam Sacerdoti eum de-
tinens per palliom, absolvitur ad cautelam;
*Ead. Sac. Congreg. Immun. in una S. Agathæ
Gothorum* 2. *Jul.* 1698. *lib.* 2. *decret. Vallem.*
27 *pag.* 225. Ballivum addictum servitio otrius-
qoe Coriæ, si quis impedierit ne inserviat
Curiæ Ecclesiasticæ, excommunicatur; *Eadem
Sac. Congr. Immun. in Nucerina* 18. *Novemb.*
28 1687. *lib. decret. Martelli pag.* 186. Et obi
sufficienter non constet de tali impedimento,
sed potius fuerit pro aliqoo actuali servitio
Coriæ Laicalis, tunc datur absolutio ad cau-
29 telam; *ibidem*. Decretum Magistratus Sæcu-
laris prohibens, ne prædictus Ballivus inser-
viat Curiæ Ecclesiasticæ, est aboleodum per
actum publicum; *Ead. Sac. Congr. Immun. in
Asculana* 5. *Octobr.* 1688. *lib. decretor. Martelli*
30 *pag.* 356. Gubernator Ballivom Coriæ laicalis
carcerans, eo qood ei præsentasset præceptum
Curiæ Episcopalis, excommunicatur; *Ead. Sac.
Congr. Immun. in Sutrina* 13. *Jan.* 1703. *lib.* 3.
decret. Vallemani pag. 468.

Additiones ex aliena manu.

De legitimo impedimento frequens est in 31
Foro disputatio; Abs re igitor haud est de
eo paocis disserere.
Legitimom impedimentom non male defi- 32
oitur: *Justa causa alicui obstaculum creans, quo-
minus quod ipsi faciendum incumbebat præstare
possit.*
Præstat igitur I. legitimum impedimeotum 33
morbus non omnis, sed sonticus tantum; Strik.
disput. juridic. vol. 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 3.
& 4. qui *num.* 16. *& plur. seq.* una tradit,
an & quando senectus præstet legitimum im-
pedimentom. Sonticus vero morbus, non so- 34
lum proprius, sed & Conjugis, tom Libero-
rum legitimum præstat impedimentom; Carp-
zov. *Jurisp. Forens. part.* 1. *Constit.* 9. *defin.* 8.
Zanger. *de Except. part.* 2. *cap.* 9. *n.* 13. Non-
nunquam & morbus Advocati impedimentum
legitimum præstat, tuoc scilicet quum reus
facile aliom Advocatum, aut procuratorem
habere haud possit; Strik. *disput. Juridic. tom.*
5. *cap.* 2. *n.* 10. *& seq.* Langius *in Process. Jur.
civil. & Saxon. cap.* 70. *num.* 71.
II. Præstat impedimentom legitimom Ca- 36
ptivitas, & quidem etiamsi culpa præcesserit;
Mynsinger. *Cent.* 4. *observ.* 57. Rudinger. *Cen-
tur.* 2. *observ.* 10. Idque extende ad violentam
detentionem, & quidem etiamsi a Privato ea
fiat; Strik. *disput. juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *c.* 2.
num. 22.
III. Legitimum præstat impedimentum ab- 38
sentia Reipublicæ causa. At oum abesse Rei- 39
publicæ causa dici possint, & sic allegare le-
gitimum impedimentom Depotati, qui a Ci-
vitate Municipali, aut Castro, aut Villa mit-
tuntur, non convenit inter Doctores; Consu-
le Stryk. *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *cap.*2.
num. 24. *& plur. sequent.* qui & de eo dispo-
tat, an legatio libera præstet impedimeotum
legitimum.
IV. Militia legitimum impedimentum præ- 40
stat; Et quod singulare est, etiam Milites 41
Urbanici legitimom impedimentom allegare
valent; Bruneman. *ad L.* 53. *ff. ex quib. caus.
major.* Stryk. *juridic. Dissert. volum.* 5. *disp.* 3.
cap. 2. *n.* 32.
V. Præstat legitimum impedimentum pere- 42
grinatio, sed non omnis. Tributum id est pe- 43
regrinatio studiorum causa, tom causa mer-
catu-

caturæ; Stryk. *disput. Juridic. tom.* 5. *disp.* 3. *c.* 2. *n.* 38. & *plur. seq.*

44 VI. Locus non tutus præstat impedimentum legitimum; Stryk. *Jurid. dissert. vol.* 5. *disp.* 3. *cap.* 2. *num.* 46. qui & exemplis rem illustrat; Colet. *de Process. exequut. part.* 1. *cap.* 12. *num.* 21.

45 VII. Præstat legitimum impedimentum litis pendentia; Zanger. *de Except.* 2. *art.* 2. *c.* 13. *num.* 3. Mindan. *de Process. lib.* 3. §. 5. *n.* 11.

46 Et ut alias causas legitimi impedimenti omittamus, de quibus consuli potest Stryk. *juridic. dissert. volum.* 5. *c.* 2. *num.* 50. *ad fin.* præstat & illud factum Adversarii, vel etiam Alterius cujuscumque.

47 De ratione probandi legitimum impedimentum adi eumdem Stryk. *jurid. dissert. vol.* 5.
48 *cap.* 3. *per tot.* Nota vero, quoad factum Adversarii vel alterius cujuscumque, satis haud esse illud probare, sed probare simul oportet, omnes adhibitas esse diligentias pro ejus remotione, easque nihil profuisse; Decius *consil.* 677. *num.* 4. Mindan. *de Process. lib.* 2. *c.* 19. *num.* 2.

49 Probato legitimo impedimento, causa restituitur in pristinum statum, in quo erat ante impedimentum, & de novo secundum juris
50 ordinem proceditur. De specialibus vero effectibus legitimi impedimenti pro varietate præsertim causarum ipsius, confer Stryk. *juridic. dissertat. volum.* 5. *cap.* 4. *per tot.*

IMPEDIMENTA MATRIMONII.

Articulus I.

Quoad ea, quæ concernunt impedimenta mere impedientia, & septem prima dirimentia.

1 IMpedimenta Matrimonii sunt duplicis generis, alia mere impedientia, & alia dirimentia. *Impedimenta mere impedientia* sunt illa, quæ mere impediunt Matrimonium contrahendum, sed non irritant jam contractum: unde quamvis Matrimonium cum aliquo ex his impedimentis nequeat licite, & absque peccato contrahi, potest tamen valide. *Impedimenta dirimentia* sunt illa, quæ non solum impediunt, ne Matrimonium contrahatur licite, sed etiam ne valide; unde Matrimonium contractum cum aliquo ex his impedimentis est omnino nullum ac irritum.
2 Datur in Ecclesia Dei potestas constituendi impedimenta, sive impedientia, sive etiam dirimentia Matrimonii; *Communis* inter Catholicos, atque definitum contra modernos Hæreticos in Concilio Tridentino *sess.* 24. *can.* 4. ibi: *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit;* & *Can.* 3. ibi: *Si quis dixerit, eos tantum Consanguinitatis, & Affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum: Nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant, & dirimant, anathema sit*, & colligitur ex *cap. Tum* 3. *de Ordine cognationum*, *cap. Ex litteris* 1. *de Consanguinit.* & *Affin. cap. Multorum* 10. *caus.* 35. *quæst.* 6.

3 Impedimenta mere impedientia, spectato Jure Antiquo, sex fuerunt sequentibus versiculis communiter comprehensa.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechismus, Crimen, Sponsalia, Votum
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

4 *Ecclesiæ vetitum* est prohibitio Ecclesiæ, quæ fit a Papa, ab Episcopo, vel Parocho ex justa causa ad certum tempus, v. gr. ad ad evitandum scandalum, & tumultum, aut cognoscendum impedimentum aliquod, de quo dubitatur inter copulandos; *arg. cap.* 1. 2. & 3. *de Matrimonio contracto contra Interdictum Ecclesiæ*, & *cap. final. de Clandestin. desponsat.*

5 *Tempus feriatum*, quo prohibetur, non Matrimonium, sed Matrimonii solemnitas, scilicet Benedictio nuptiarum solemnis, Sponsæ in domum Sponsi traductio, solemniora convivia, & tripudia &c. Tale tempus olim varium, & longius erat, ut patet *ex c.* 8. 10. & 11. *caus.* 33. *qu.* 4. & *cap. Capellanus* 14. *de Feriis*. Ast impræsentiarum est restrictum a Concilio Tridentino *sess.* 21. *c.* 10. *de reformat. Matrimonii*, ab Adventu usque ad diem Epiphaniæ, & a Feria quarta Cinerum usque ad Octavam Paschæ inclusive, ibi: *Ab Adventu Domini Nostri Jesu Christi usque ad diem Epiphaniæ; & a Feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusive antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari Sancta Synodus præcipit, in aliis vero temporibus solemniter celebrari permittit.*

6 *Catechismus*, per quem intelligitur cognatio

tio quædam spiritualis imperfecta, quæ olim contrahebatur ab eo, qui respondebat pro infante, quando supplebantur Cæremoniæ post Baptismum collatum privatim in necessitate, quamvis talis respondens infantem jam antea privatim baptizatum de sacro Fonte non levarit; *arg. cap. Contracto* 5. *de cognatione spirituali*, *& cap. per Catechismum* 2. *eod. in* 6. Ast hodie non amplius viget hoc impedimentum; cum videatur sublatum a Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.* 2. per illa verba: *Omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis*, prout contra paucos alios advertunt Pontius *lib.* 6. *c.* 11. *n.* 3. Sanch. *lib.* 7. *de Matrim. disp.* 10. *num.* 10. Reiffenstuel *lib.* 4. *decr. tit.* 11. *num.* 5. ipsisque testibus declaravit Sacra Congregatio, & Motus proprius S. Pii V. confirmatque ipsa praxis, & universalis Ecclesiæ consuetudo, quæ, ex *cap. Cum dilectus filius* 8. *de consuetudine*, *optima est legum interpres*. Et sic tenent Ledesma, Reginald. Rebellus, Guttierez, Bonacina, Molsesius cum Barbosa *super d. cap. Concilii Tridentini n.* 41. Quamvis ipse Barbosa sibi contradicat, & teneat contrarium *in summa Apostolicar. decis. verb. Cognatio spiritualis n.* 7. afferens Decretum *Sacræ Congregationis Concilii de anno* 1592. 22. *Decembris*.

7 *Crimen*, per quod intelligebantur varia enormia delicta, quorum aliquod si quis committebat, nubere alteri licite amplius non poterat; *arg. cap. Qui Presbyterum* 2. *de pœnitentiis, & remissionib. cap. Si quis* 1. *& cap. Veniens* 2. *de eo, qui cognovit consanguineam, &c. cap. Statutum* 33. *caus.* 17. *q.* 2. *cap. Admonere* 8. *caus.* 33. *qu.* 2. cum similibus, & Glossa *in cit. cap. Qui Presbyterum*, *verb. absque spe conjugii*, ubi ipsa crimina comprehendit his versiculis:

> *Incestus, Raptus sponsatæ, Mors mulieris,*
> *Susceptus propriæ prolis, Mors Presbyteralis.*
> *Vel si pœniteat solemniter, aut Monialem*
> *Accipiat: prohibent hæc conjugium sociandum.*

8 *Sponsalia*, quæ sunt mutua promissio futurarum nuptiarum, *l.* 1. *ff. de sponsalibus*, *cap. Nostrates* 3. *caus.* 30. *qu.* 5. quando sunt contracta cum una persona, impediunt Matrimonium cum alia, nisi prius sint rite dissoluta; *arg. cap. Ex litteris* 2. *& cap. Ad audientiam* 4. *de Sponsalibus*, *& cap.* 1. *de pactis*, & similibus.

9 *Votum*, per quod in proposito intelligitur Votum simplex Castitatis, seu Votum simplex ingrediendæ Religionis, assumendi Ordinem sacrum, non ineundi conjugium, quæ Vota impediunt Matrimonium contrahendum, sed non dirimunt jam contractum; *cap. Consuluit* 4. *& cap. Rursus* 6. *Qui Clerici*, *vel voventes Matrimonium contrahere possunt: cap. unic. de Voto in* 6.

Ex assignatis autem sex impedimentis mere impedientibus, cum duo jam non amplius vigeant, nempe impedimentum *Catechismi* jam per consuetudinem contrariam abrogatum, & impedimentum *Criminis* jam per longævam desuetudinem abrogatum, hinc quatuor tantum hodie vigent impedimenta mere impedientia apte in hoc versiculo comprehensa. 10

> *Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum.*

Impedimenta dirimentia, quamvis Jure antiquo fuerint tantum duodecim, tamen hodierno Jure sunt quatuordecim, cum ipsis duodecim impedimentis antiquis duo de novo sint adjecta a Concilio Tridentino scilicet *Absentia* Parochi & duorum Testium, ut habetur *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat. Matrim.* & *Raptus*, ut habetur *ead. sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat. Matrim.* quæ omnia impedimenta comprehenduntur sequentibus versiculis relatis tum a S. Thoma *part.* 3. *qu.* 50. *Supplement. art.* 1. tum a Scoto *in* 4. *dist.* 42. & ab aliis passim. 11

> *Error, Conditio, Votum, Cognatio, Crimen.*
> *Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas.*
> *Si sis Affinis, si forte coire nequibis,*
> *Si Parochi, aut duplicis desit præsentia testis;*
> *Raptaque sit mulier, nec parti reddita tutæ.*
> *Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.*

Error est quadruplex, scilicet Personæ, Fortunæ, Conditionis, & Qualitatis, textu expresso *in cap. Quod autem caus.* 29. *q.* 1. ibi: *Error personæ est quando hic putatur esse Virgilius, & ipse est Plato; Error Fortunæ, quando hic putatur esse dives qui est pauper, vel e converso; Error Conditionis, quando putatur esse liber qui servus est; Error qualitatis, quando putatur bonus qui malus est.* 12

Error personæ dirimit Matrimonium, non solum jure positivo, ex *cap. Tua nos* 26. *de Sponsalibus*, *& cit. cap. Quod autem caus.* 29. *q.* 1. ibi: *Error personæ consensum conjugii non ad-* 13

admittit, sed etiam ex jure naturæ, adeoque nullum est, etiamsi ab Infidelibus cum tali errore contrahatur; Et ratio est, quia errantis nullus est consensus; *arg. l.* 8. *& 9. Cod. de jur. & fact. ignorant.* Ubi autem non adest consensus, non adest Matrimonium; *cap. Sufficiat* 2. *caus.* 27. *qu.* 3. *cap. Cum locum* 15. *de Sponsalibus*, cum nuptias non concubitus, sed consensus faciat; *l. Nuptias* 20. *ff. de Regul. Juris*.

14 Error Fortunæ, aut Qualitatis non dirimit Matrimonium, nisi certe limitaret consensum contrahentis; *Communis*, *arg. cap. Cum in Apostolica* 18. *de Sponsalibus*, *& cit. cap. Quod autem caus.* 29. *qu.* 1. ibi: *Error fortunæ, & qualitatis non excludit consensum . . . . . quæ nubit pauperi putans illum esse divitem, non potest renunciare priori conditioni, quamvis erraverit . . . . Similiter qui ducit in Uxorem meretricem, vel corruptam, quam putabat esse castam, vel virginem, non potest eam dimittere, & aliam ducere*. Dictum autem fuit notanter *nisi certe limitaret consensum contrahentis*, quia invalidum est Matrimonium, si non intendat contrahere, nisi adsit talis qualitas, eo quod tunc non censeatur adesse consensus in personam, nisi sub conditione qualitatis subsistentis; & consequenter, ubi non subsistit hæc, non subsistit ille; omnis enim contractus sub conditione honesta de præsenti initus, conditione non subsistente, nullus est; *l. Cum ad præsens* 37. *ff. de Rebus credit.* & *l. Cum in secundo princip. ff. de injusto raptu*, S. Thomas *in* 4. *dist.* 30. *qu.* 1. *art.* 2. *ad* 5. S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 30. *in Expositione litteræ n.* 4. & teste Sanchez *lib.* 7. *disp.* 18. *num.* 21. omnes alii.

15 *Conditio* quantum ad præsens, seu error Conditionis est judicium, quo liber judicat personam, cum qua contrahit, esse liberam, cum non sit: Conditio enim servilis est status personæ, quæ non est sui juris, ut in re com-
16 muniter sentiunt Doctores. Hinc error Conditionis servilis dirimit & irritat Matrimonium, quando liber credens contrahere cum libera, contrahit cum serva, & econtra, textu expresso *in cap. Ad nostram* 4. *de conjugio servorum*, ibi: *Mandamus quatenus si constiterit, quod Miles ignoranter contraxerit cum ancilla, ita quod postquam intellexit conditionem ipsius, nec facto, nec verbo consenserit in eamdem . . . contrahendi cum alia libera ipsi concedas auctoritate Apostolica facultatem*, & concordat *cap. Si quis ingenuus* 4. *caus.* 29. *quæst.* 2. ibi: *Si quis ingenuus homo uxorem ancillam alterius acceperit, & existimat, quod ingenua sit, si ipsa femina postea in servitute fuerit detecta, si voluerit, aliam accipiat; si autem ancillam eam scierat, legitimam eam habeat; similiter, & mulier ingenua de servo alterius facere debet*. Intellige tamen conclusionem de servis, & 17
ancillis proprie talibus, non autem de servis, & ancillis *Adscititiis*, nec de *Originariis*; Matrimonia enim contracta cum istis a personis liberis, etiamsi illarum conditionem ignoraverint, sunt valida; ut nemine dissentiente sentiunt omnes Doctores, & docet praxis communis.

Matrimonium contractum a persona libera 18
cum servili prius cognita ut tali, est validum, & licitum; *Communis*, textu claro *in cap. Proposuit* 2. *& cap. Ad nostram* 4. *de conjugio servorum*; *& cap. Si quis lib.* 2. *cap. Si quis ingenuus* 4. *& cap. Si femina* 5. *caus.* 29. *q.* 2. ibi: *Si Femina ingenua deceperit servum, sciens quod servus esset, habeat eum*. Item va- 19
lidum est Matrimonium contractum inter duas personas serviles, etiam invitis Dominis; *Communis*, textu expresso *in cap. Dignum est* 1. *de conjugio servorum*, ibi: *Ita nec inter servos Matrimonia debent ullatenus prohiberi, & si contradicentibus Dominis, & invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissolvenda*, concordat *cap. Omnibus* 1. *caus.* 29. *q.* 2. Item 20
validum est Matrimonium contractum a persona serva cum alia pariter serva, quam tamen putabat liberam, & cui non nupsisset, si conditionem ejus servilem cognovisset: Sic S. Bonav. *in* 4. *dist.* 36. *art.* 2. *qu.* 2. *conclus.* S. Th. *in* 4. *dist.* 36. *art.* 1. *ad* 1. his verbis; *Quia in Matrimonio est æqualis obligatio ex utraque parte ad debitum reddendum, non potest aliquis requirere majorem obligationem ex parte alterius, quam ipse possit facere, & propter hoc servus etiam si contrahit cum ancilla, quam credit liberam, non propter hoc impeditur Matrimonium, & sic patet quod servitus non impedit Matrimonium, nisi quando ignorata est ab alio conjuge, etsi ille sit liberæ conditionis*. Sic etiam docet Scotus *in* 4. *dist.* 36. *q.* 1. §. *Dic ergo*; Durand. *ibid. q.* 1. Petrus Paludan. *ibid. q.* 1. *n.* 8. Pontas verb. *Impedimentum conditionis cap.* 2. & alii passim. Item validum est 21
Matrimonium contractum a persona libera cum alia libera, quam ex errore putat servam, quia exinde non deterioraretur ejus conditio; *Communis* cum Scoto *in* 4. *dist.* 36. *q.* 1. & Sanch. *lib.* 7. *disp.* 19. *num.* 23. Hostiens. *in cap. Ad nostram* 4. *de conjugio servorum n.* 2. Reiffenstuel *lib.* 4. *decr. tit.* 9. *num.* 10. Item 22
va-

validum est Matrimonium contractum a persona serva cum libera, quam ex errore putat servam, quia melioratur ejus conditio; Scotus *in 4. dist. 36. qu. 1.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 10.* & alii communiter.

23 *Votum*, quod, ut sit impedimentum dirimens, debet esse solemne Castitatis, est illud, quod fit in Professione Religionis approbatæ, vel in susceptione Ordinis sacri; *arg. cap. Unic. de Voto in 6.* ibi: *Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum Votum debere dici solemne, quantum ad post contractum Matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem Sacri Ordinis, aut per Professionem expressam, vel tacitam factam alicui de Religionib. per Sedem Apostolicam approbatis*.

24 Omne & solum Votum solemne per susceptionem sac. Ord. vel per Professionem Religiosam emissum dirimit Matrimonium contrahendum; *Communis*. Et quidem de Voto solemni per susceptionem sac. Ord. habetur *cap. de Diacono 1. & cap. Ex litterarum tuarum tenore 2. Qui Clerici, vel voventes, cap. Si qui Clericorum 1. de Clericis conjugat.* & concordant *cap. Presbyter 8. dist. 27. cap. Presbyter 16. dist. 28.* cum similibus. De Professione autem Religiosa habetur *cap. Meminimus 3. & cap. Insinuante 7. Qui Clerici, vel voventes*, & de utroque Voto expresse definivit Concilium Tridentinum *sess. 24. de Sacramento Matrimonii canon. 9.* ibi: *Si quis dixerit, Clericos in Sacr. Ordinib. constitutos, vel Regulares Castitatem solemniter professos posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante Lege Ecclesiastica, vel Voto .... Anathema sit*.

25 Adest tamen hæc differentia inter Votum solemne Ordinis Sacri, & Votum solemne Professionis Religiosæ, quod Votum solemne Ordinis Sacri est solum impedimentum dirimens respectu Matrimonii postea contrahendi; Attamen non dirimit Matrimonium prius jam contractum, quamvis nondum fuerit consummatum; *Communis*, textu expresso, & definito a Joan. XXII. in Extrav. *Antiquæ de Voto*, ibi: *Quo licet Votum solemnizatum per sacri susceptionem Ordinis, quantum ad impediendum Matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundum statuta Canonum sit efficax reputandum; ad solvendum tamen prius contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cum nec jure Divino, nec per Sac. Canones reperiatur hoc*

26 *statutum, invalidum est censendum*. Votum autem solemne Professionis Religiosæ, non solum est impedimentum dirimens respectu Matrimonii postea contrahendi, sed etiam dirimit jam contractum ratum, dummodo nondum fuerit consummatum; *Communis*, textu expresso *in cap. Verum 2. & cap. Ex parte 14. de conversione conjug.* & est expresse definitum a Conc. Tridentino *sess. 24. de Matrim. Can. 6.* ibi: *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis Professionem alterius Conjugum non dirimi, anathema sit*.

Cognatio est triplex, Naturalis, Spiritualis, 27
& Legalis. Cognatio naturalis, seu carnalis, quæ consanguinitas dicitur, *est vinculum personarum ab eodem stipite, carnali propagatione descendentium, seu quarum una descendit ab altera*: quæ ultima verba adduntur, ne excludatur consanguinitas genitorum cum genitis. Stipes *est illa persona, a qua aliæ personæ, de* 28
quarum cognatione tractatur, carnali propagatione descendunt. Linea consanguinitatis *est ordi-* 29
nata series talium personarum ab eodem stipite descendentium, gradus continens, & numeros distinguens. Hæc linea est duplex, linea recta, 30
& linea transversalis, seu collateralis. Linea 31
recta *est earum personarum, quarum una procedit ab altera*; quæ, si fiat descendendo v. gr. a Patre ad Filium, ac Nepotes suos, dicitur *linea recta descendentium*: si autem fiat ascendendo, ut a Filio ad Patrem, a Nepote ad Avum, Proavum, Abavum, Atavum, Tritavum, & sic deinceps usque ad Adam, dicitur *linea recta ascendentium*. Linea *transversalis*, 32
seu *collateralis est earum Personarum, quarum una non procedit ab altera, licet omnes procedant ab eodem stipite*, ut Fratres, Consobrini, & hujusmodi. Linea *transversalis*, seu *collateralis* est duplex, æqualis, & inæqualis. Linea transversalis æqualis *est habitudo inter personas ab eodem communi stipite æqualiter distantes*, ut inter Fratres, & Sorores, Patrueles, & Consobrinas. Linea transversalis inæqualis *est habitudo inter personas inæqualiter a communi stipite distantes*, ut Fratres, & Filii sororis. Gradus consanguinitatis *est ipsa distantia unius personæ ab altera in eadem linea consanguinitatis in ordine ad eumdem stipitem*. Et dicitur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum proclivium, quia ita gradimur de proximo in proximum.

Ut facilius cognoscatur quot gradibus di- 33
stent inter se consanguinei, tres Regulæ communiter assignari solent. Prima, pro linea recta. Secunda pro linea transversali æquali. Et tertia pro linea transversali inæquali. Re-

34 Regula pro linea recta est hæc: *Ascendentium, & descendentium tot sunt gradus, quot sunt personæ, de quibus quæritur, computatis intermediis, dempto stipite.* Hioc, si vis scire quaotum distet *Abavus*, ab *Antonio Stipite* computato utroque, ac iotermediis, inveniuntur quioqoe personæ; deme onam, nempe *Antonium Stipitem*, qoatuor remanent gradus, ot clarissime demonstrat parvum sequens

SCHEMA LINEÆ RECTÆ.

4. Titius	Abavos.
3. Cajus	Proavus.
2. Petrucius	Avus.
1. Franciscus	Pater.
Antonius	Stipes.
1. Franciscus	Filius.
2. Petrocios	Nepos.
3. Cajus	Pronepos.
4. Titius	Abnepos.

Ubi, ut vides, *Franciscus* est in primo gradu coojuoctus cum *Antonio*, quia dempto ipso Stipite, qui est *Antonius*, una sola remanet Persona, oempe *Franciscus*. *Petrucius* autem est in secundo gradu conjunctus cum *Antonio*, qoia *Antonio* Stipite dempto, remanent duæ personæ, scilicet *Petrucius*, & *Franciscus*. *Cajus* vero est in tertio gradu conjunctus cum *Antonio*, quia ipso *Antonio* stipite dempto, remaoeot tres personæ, nempe *Franciscus*, *Petrucius*, & *Cajus*. *Titius* denique est conjunctus cum *Antonio* in quarto gradu, quia ipso *Antonio* stipite dempto, remaoeot quatuor personæ, idest *Franciscus*, *Petrucius*, *Cajus* & *Titius*.

35 Regula pro linea transversali æquali est hæc. *Quot gradibus quævis duarum personarum, de quibus quæritur, distat a proximo communi stipite, a quo ambæ descendunt, tot gradibus distant inter se*: & ad facilius hanc regolam percipiendam ponitur parvom sequens.

SCHEMA LINEÆ TRANSVERSALIS.

Antooius Stipes.

Franciscus	*Frater, & Soror*	1. *grad.*	Maria
Petrucius	*Consobrini primi*	2. *grad.*	Lucia
Cajus	*Consobrini secundi*	3. *grad.*	Petronilla
Titius	*Consobrini tertii*	4. *grad.*	Agnes
Lucas	*in nullo gradu*		Clara.

Ubi, ut vides, *Franciscus* est conjunctus in primo gradu cum *Maria*, quia uno gradu distant ab *Antonio* stipite, seu Patre. *Petrucius* est conjunctus in secundo gradu cum *Lucia*, quia duobus gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Cajus* est conjunctus in tertio gradu cum *Petronilla*, quia tribus gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Titius* est conjonctus in quarto gradu cum *Agnete*, quia quatuor gradibus distant ab *Antonio* stipite. *Lucas* denique in *nullo gradu* est conjunctus com *Clara*, quia licet antiquo jure consanguinitas io *linea transversali* extenderetur usque ad septimum gradum inclusive: *c. Nullum* 7. *c. de consanguinitate* 17. *caus.* 35. *q.* 3. ibi: *De consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post generationem septimam*, cum similibus; tamen moderno jure in dicta *linea transversali* non extenditur, nisi ad quartom gradum inclusive, ut expresse statuit Conciliom Generale Lateranense *cap.* 50. relatum *in cap. Non debet* 8. *de consanguinitate, & affinitate*, ibi: *Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari.*

Regula pro linea transversali inæqoali est hæc: *Quot gradibus remotior ex personis, de quibus quæritur, distat a communi stipite, a quo ambæ proxime descendunt, tot gradibus distant inter se.* Unde, ot vides, in allato schemate lineæ transversalis *Franciscus* in secundo gradu distat a *Lucia*, quia *Lucia*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, duobus gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite, quamvis *Franciscus* ab ipso *Antonio* distet unico tantum grado. Sic descendendo idem *Franciscus* io tertio gradu distat a *Petronilla*, quia *Petronilla*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, tribus gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite. Item idem *Franciscus* in qoatto gradu distat ab *Agnete*, quia *Agnes*, quæ est persona remotior ab *Antonio* stipite, quatuor gradibus distat ab ipso *Antonio* stipite. 36

Notandum tamen hic est, quod licet io linea transversali inæquali ita numeretor io ordine ad Mattrimonii impedimentom cognoscendum, in ordine tamen ad obtinendam in gradibus consanguinitatis dispensationem, debet in memorialibus explicari, & manifestari, nedum gradus remotior, sed etiam gradus proximior, seu propinqoior *Stipitis*, ut declaravit S. Pius V. Constit. incip. *Sanctissimus*; & Urban. VIII. & Innoc. X. ambo in Brevi iocipient. *Alias pro parte*. Hinc in eodem allato. 37

to schemate lineæ transversalis, *Franciscus* dicitur primo gradu in secundo conjunctus cum *Lucia*. Primo gradu in tertio cum *Petronilla*. Primo gradu in quarto cum *Agnete*. Denique primo in quinto cum *Clara*, & sic in nullo gradu, quia ultra quartum gradum nulla datur amplius cognatio, ex *cit. c. Non debet* 8. *de consanguinitate, & affinitate*, & per hoc cum gradus remotior est ultra quartum, nec gradus proximior est exprimendus, nec dispensatio est necessaria, quia nulla amplius datur cognatio. Pariformiter *Petrucius* est secundo gradu in tertio conjunctus cum *Petronilla*. Secundo, in quarto cum *Agnete*. Secundo, in quinto cum *Clara*; & sic nullo, cum ex dictis ultra quartum gradum nulla detur amplius cognatio. Similiter *Cajus* est tertio in quarto conjunctum cum *Agnete*. Tertio, in quinto cum *Clara*, & sic in nullo, propter rationem supradictam. Item *Titius* est quarto gradu in quinto conjunctus cum *Clara*, & sic in nullo propter semper eamdem rationem. *Lucas* denique in nullo gradu est conjunctus cum filia *Claræ*, cum hodie ex dictis ultra quartum jam non detur amplius ulterior gradus. Quæ autem exemplificata, & dicta sunt de viris in ordine ad Feminas, intelligenda omnimode sunt de Feminis in ordine ad viros. Unde *Maria* est conjuncta primo gradu in secundo cum *Petrucio*. Primo, in tertio cum *Cajo*. Primo, in quarto cum *Titio*, denique primo gradu in quinto cum *Luca*, & sic in nullo, cum ultra quartum gradum nulla amplius detur cognatio. Similiter *Lucia* est secundo gradu in tertio conjuncta cum *Cajo*. Secundo, in quarto cum *Titio*. Secundo, in quinto cum *Luca*, & sic in nullo, & pariformiter est discurrendum de ceteris.

38 Notandum est insuper, quod traditæ Regulæ pro computatione graduum in linea transversali, tam æquali, quam inæquali, valent solum in jure Canonico, non autem in jure Civili. Quamvis enim in linea recta ascendentium, & descendentium eodem modo computentur gradus consanguinitatis secundum jus Civile, & secundum jus Canonicum, ita ut pro utroque jure valeat Regula tradita supra sub *n*. 34. ut clare habetur ex *c. Ad Sedem* 2. *cauf*. 35. *qu*. 5. & §. 1. *ac sequent. Institut. de Grad. cognat.* In linea tamen transversali, seu collaterali, tam æquali, quam inæquali aliter computantur gradus secundum jus Civile in ordine ad capiendam ab intestato hereditatem, & aliter secundum jus Canonicum in ordine ad contrahenda Matrimonia. *Communis*, textu claro *in cit. cap. Ad Sedem* 2. *cauf.* 35. *q*. 5. Secundum enim jus Canonicum observantur pro computatione graduum Regulæ traditæ supra *sub n*. 35. & 36. Secundum autem jus Civile pro tali computatione, tam in linea æquali, quam inæquali observatur alia, & quidem unica sequens Regula: *Tot sunt gradus, quot sunt ex utraque parte, vel linea, personæ, una dempta, communi nempe stipite*; & consequenter: *Tot gradibus duæ personæ in linea transversali distant inter se, quot ex utraque parte numerantur personæ usque ad communem stipitem, in quo ambæ conveniunt, una dempta, ipso nempe stipite communi*. Unde, ut vides, secundum jus Civile in computatione duplicantur gradus, ita ut inter duos Fratres sint duo gradus, inter duos Patrueles quatuor gradus. Duo enim Fratres distant duobus gradibus inter se, quia sunt tres personæ, duo Fratres nempe, & Pater, in quo tamquam in communi stipite conveniunt, & consequenter una persona dempta, scilicet *Stipite*, sunt duo gradus, quia remanent duæ personæ; secundum enim jus Civile in linea transversali non datur gradus unicus, seu primus. Si duo Patrueles distant quatuor gradibus inter se, quia ex utraque parte, seu linea usque ad communem stipitem sunt quinque personæ, ipsi nempe duo Patrueles, duo ipsorum Patres, & Avus: una autem persona, Avo nempe tamquam stipite, dempta, sunt quatuor gradus, quia remanent quatuor personæ, & sic de aliis, *arg. tot. tit. Instit. de Gradib. cognat. & cit. cap. Ad Sedem* 2. *cauf*. 35. *q*. 5. ubi habentur præcisa hæc verba: *Fratres itaque, qui secundum Leges sæculares dicuntur in secundo gradu, juxta Canones numerantur in primo. Filii fratrum qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo*, & sic deinceps. Et ratio disparitatis 39 est, quia jus Canonicum computat gradus ob Matrimonium, pro quo requiruntur duæ personæ ad constituendum gradum; Jus vero Civile ob successionem, in qua sufficit una persona proxima in gradu, *cit. c. Ad Sedem* 2. *cauf*. 35. *q*. 5.

Advertendum tamen hic est, quod Ordo 40 computationis graduum statutus a jure Civili pro successione hereditaria ab intestato capienda servandus est etiam in Foro Ecclesiastico, & Canonico, cum quoad hoc jus Civile sit approbatum, & canonizatum a jure Canonico, *arg. cit. cap. Ad Sedem* 2. *cauf*. 35. *q*. 5. Et econtra Ordo computationis graduum statutus a jure Canonico pro contrahendis Matrimoniis servandus est etiam in Foro sæculari,

lari, seu Civili prout fatentur ipsimet Civiles Juristæ, *argum. cit. cap. Ad Sedem 2. caus. 35. qu. 5.*

41 Cognatio naturalis, vel carnalis, quæ dicitur consanguinitas, idest *quasi sanguinis unitas*, non dirimit Matrimonium jure Ecclesiastico, nisi infra quartum gradum tam in linea recta, quam in transversali, sive æquali, sive inæquali, ut colligitur ex *c. Non debet 8. de Consanguinitate, & Affinitate*, ubi indistincte restringitur ad quartum gradum impedimentum Consanguinitatis, quod juxta jus antiquum in *cap. Nullum 7. in cap. de consanguinitate 17. caus. 35. quæst. 3.* & aliis similibus extendebatur usque ad septimum gradum inclusive. Nec quid diversum ex post statutum reperitur in sacris Canonibus, neque pro linea recta, pro qua stat præcipua lis inter Doctores. Sic tenet Sanchez *lib. 7. disp. 52. num. 22.* Fagnan. *in cap. Vir qui 9. de consanguinitate n. 31.* ubi dicit certum esse, Matrimonium inter ascendentes, & descendentes non irritari in infinitum jure Ecclesiastico. Henno *tom. 2. disp. ult. de Matrimonio quæst. 3. conclus. 1.* Sporer *tom. 3. p. 4. cap. 1. sect. 4. n. 67.* Felix Potestas *tom. 1. p. 4. n. 4042.* Leander, Tamburinus, Pontius, & alii plures contra Abbatem, Silvest. Engel, & Reiffenstuel *lib. 4. decret. tit. 14. num. 25.* & alios volentes impedimentum consanguinitatis in linea recta dirimere Matrimonium jure Ecclesiastico in infinitum.

42 Impedimentum consanguinitatis dirimit Matrimonium quoad primum gradum in linea recta, non solum jure humano, sed etiam Divino, & naturali. *Communis*. Et ratio est, quia ipse instinctus naturalis Matrimonium inter parentes, & liberos abhorret propter pudorem; Unde merito in *l. Adoptivus 14. §. 2. ff. de ritu nuptiar.* sic dicitur: *In contrahendis Matrimoniis naturale jus, & pudor inspiciendus est; contra pudorem est autem filiam in uxorem*

43 *suam ducere*. Immo probabilissimum est dictum impedimentum consanguinitatis in linea recta dirimere Matrimonia jure naturæ, non solum quoad primum gradum, sed etiam quoad reliquos usque in infinitum, adeo ut si Adam hodie viveret, nullam posset uxorem ducere ex universo mundo, cum omnes Feminæ per lineam rectam ab ipso descendant, & ita Eva nullum posset ducere maritum, cum omnes homines per lineam rectam ab ipsa descendant. Ita Scotus *in 4. dist. 40. §. De secundo:* Fagnanus *in cap. Vir qui 9. de consanguinit. & affinitat. n. 25.* Rosignolus *contract. 15. de Matrimon. 11. prænot. 10. sect. 2. num. 3.* citans Glossam, & alios plures, Sporer *tom. 2. part. 4. cap. 1. sect. 1. num. 68.* Herincx *dis. 6. de Matrimonio q. 8. num. 50.* Henno *loc. cit. conclus. 2.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 27.* Pirrhing *lib. 4. decret. tit. 14. num. 9.* Coninch *disp. 32. de Sacrament. n. 16.* Layman *lib. 5. tract. 10. part. 4. n. 2.* Busemb. *lib. 6. part. 3. dub. 2. num. 4.* S. Antonin., Paludan., Durand., Abbas, Bellarm., Vasquez, Hurtadus, Meratius, Mastrius, & alii, *arg. l. ultim., ff. de ritu nuptiar.* ubi deciditur jure gentium (per quod intelligitur a juris consultis jus naturæ) incestuosas esse nuptias in gradu ascendentium vel descendentium, ibi: *Jure gentium incestum committit, qui in gradu ascendentium, vel descendentium uxorem duxerit, & l. Nuptiæ 53. ff. eod.* ibi: *Nuptiæ consistere non possunt inter eas personas, quæ in numero parentum, liberorumve sunt, sive proximi, sive ulterioris gradus usque in infinitum*. Et ratio est, quia in omnibus lineæ rectæ ascendentibus, & descendentibus, quantumvis remotis, reperitur ratio principii, & principiati, & ascendentes veniunt omnes nomine parentum, & descendentes omnes nomine liberorum; *arg. cit. l. Nuptiæ 53. de Ritu nuptiar.* Inter parentes autem, & liberos Matrimonium est irritum jure naturæ, adeoque &c. Tum quia, ut observant Reiffenstuel *loc. cit. num. 27.* Henno *loc. cit. conclus. 2.* & alii, nullibi legitur Summos Pontifices in tali gradu dispensasse quæcumque occurrerit ratio, aut necessitas.

Contraria tamen sententia docens dictum impedimentum in linea recta dirimere Matrimonia de jure naturæ solum quo ad primum gradum, & non quo ad alios, est vere probabilis, eamque docent S. Thomas *in 4. dist. 40. qu. 1. art. 3. & ibi* S. Bonaventura, & Richardus *quæst. 3.* Roffensis *in tract. de Matrimonio Regis Angliæ fol. 3.* Alexander de Ales *in secunda parte qu. 169.* Augustin. Triumph. *in summa de potestate Eccles. quæst. 53. art. 5. & 6.* Fagnan. *in cap. Vir, qui 9. de consanguinit. & affinit. n. 35.* Sanchez *lib. 7. disput. 51. n. 19.* Cajetan. Victoria, Ledesma, Pontius, Covarruv., Sotus, Valentia, Fagundez, Perez, Bonacina, Aversa, Felix Potestas *tom. 1. p. 4. n. 4042.* Pignatell. *tom. 7. consf. 22. num. 45.* & alii apud La Croix *lib. 6. part. 3. num. 608.* ubi ultra rationem adductam pro hac sententia solvit etiam rationem opinionis contrariæ. 44

Impedimentum cognationis naturalis, seu consanguinitatis in linea transversali dirimit Ma- 45

Matrimonium jure naturæ, ac Divino quo ad primum gradum, nempe inter Fratres, & Sorores, excepto casu absolutæ necessitatis propagandi genus humanum, ut fuit ab Initio mundi inter filios, & filias Adæ, & Evæ. Scotus *in* 4. *dist.* 40. *qu. unic.* ubi solvit rationes oppositæ sententiæ, Guttierez *de Matrim. cap.* 98. *n.* 20. Rosignolus *loc. cit. sect.* 3. *num.* 2. *&* 5. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 52. *n.* 11. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 28. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *p.* 4. *cap.* 4. Sporer *loc. cit. n.* 70. Sotus, Vasquez, Bellarm., Valentia, Ledesma, Bonacina, Henriquez, Perez, & alii plures contra D. Thomam 2. 2. *qu.* 154. *art.* 9. Cajetanum, Pontium, & alios citatos a Sanchez *lib.* 7. *disp.* 52. *n.* 10. & a Felice Potest. *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 4042. Colligitur autem nostra sententia *ex c. Gaudemus* 8. *de divortiis*, ubi Pontifex decernit, quod Infideles conversi ad Fidem separari non debeant, si in secundo, & ulteriori gradu consanguinitatis existentes antea Matrimonio juncti fuere, quia Legibus Ecclesiæ Infideles non arctantur: ergo a sensu contrario, si in primo gradu uniti essent, deberent separari, eo quod talis gradus jure naturæ dirimat, aliter Pontifex incongrue expressisset secundum, & tertium gradum, si etiam primus de jure naturæ non esset interdictus. Sic Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.* 5. decrevit in secundo consanguinitatis gradu nunquam esse dispensandum, & solum in tali gradu posse dispensari inter magnos Principes, & ob publicam causam, ibi: *In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam:* ergo a sensu contrario in primo gradu non; adeoque videtur primus gradus esse de jure naturæ, aliter incongrue Concilium expressisset secundum gradum, si primus non esset de jure naturæ, & Divino.

46 Et ratio conclusionis est, quia ipsa natura suadente inter fratrem, & sororem est naturalis quidam pudor, & reverentia cui valde adversatur actus conjugalis, utpote qui turpitudinem quamdam præsefert; Hinc, & ipsæmet nationes infideles solo lumine naturali ductæ abhorruerunt ab hujusmodi conjugio, ut colligitur ex Aristotele 2. *Politicorum cap.* 2. qui turpissimam censet conjunctionem fratrum cum sororibus. Hinc, ut observant Reiffenstuel *loc. cit. n.* 29. Rosignol. *loc. cit. num.* 5. Henno *loc. cit. concl.* 3. & alii plures, Summi Pontifices nunquam in tali gradu dispensarunt ob quamcumque necessitatem occurrentem, quamvis Silvester verb. *Papa quæst.* 17. referat ex Archidiacono Martinum V. semel dispensasse in tali gradu, ut evitaret gravia scandala alias eventura.

Impedimentum cognationis naturalis, seu consanguinitatis in linea transversali non dirimit Matrimonium quo ad secundum, & ulteriores gradus jure naturali, & Divino, sed solum jure Ecclesiastico. *Communis, arg. cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*, ubi Matrimonium Infidelium inter consanguineos in secundo gradu agnoscitur validum, adeoque non est contra jus naturæ; & Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. Matrim. c.* 5. ubi expresse decernitur posse in secundo gradu dispensari, adeoque secundus gradus, & a fortiori ulteriores non dirimunt jure naturæ; aliter Papa in ipsis non posset dispensare. Et quod dirimat jure Ecclesiastico, habetur expresse *in cap. Non debet* 8. *de consanguinitate, & affinitate*, ubi statuitur dirimere hodie solum usque ad quartum gradum, & restringitur jus antiquum quo tale impedimentum dirimebat usque ad septimum gradum inclusive, ut patet *ex cap. Nullum* 7. *& cap. De consanguinitate* 17. *caus.* 35. *quæst.* 3. *cap. Ad Sedem* 2. *caus.* 35. *q.* 5. & similibus. 47

Cognatio spiritualis est propinquitas inter aliquas personas proveniens ex dispensatione Sacramentali solius Baptismatis, & Confirmationis. Scotus *in* 4. *dist.* 42. *q.* 1. *num.* 2. *& est in re communis, arg. tot. Titul. de cognatione spirituali, & caus.* 30. *q.* 1. *&* 3. & Concil. Tridentin. *sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.* 2. Dicitur notanter *solius Baptismatis, & Confirmationis*, quia per dispensationem Baptismi, & Confirmationis fit spiritualis quædam generatio; Baptismus enim dat primam vitam spiritualem, quæ dein per Confirmationem perficitur, & roboratur, ut cum S. Thoma advertit S. Bonaventura *in* 4. *dist.* 42. *art.* 1. *qu.* 3. & notatur *in cap. Ita diligere* 1. *& cap. Placitum* 2. *caus.* 3. *quæst.* 1. Unde merito per solam dispensationem Baptismi, & Confirmationis, & non per dispensationem aliorum Sacramentorum contrahitur cognatio spiritualis, ut expresse habetur *in cap. Quamvis* 3. *de cognatione spirituali in* 6. ibi: *Ex datione vero aliorum Sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur, quæ Matrimonium impediat, vel dissolvat*. Impedimentum cognationis spiritualis introductum est solum jure Ecclesiastico. *Communis, arg. tot. Titul. de cognatione spirituali, & caus.* 30. *q.* 1. *&* 3. Et juste convenienterque Ecclesia hoc statuit impedimentum, quia sicut ex generatione natura- 48 49 50

li oritur *cognatio naturalis* Matrimonium dirimens, ita voluit Ecclesia, ut etiam ex generatione spirituali *cognatio spiritualis* oriretur pariter Matrimonium dirimens; idque ex decentia, ac reverentia, quam spiritualiter nati debent suis spiritualibus genitoribus, sicuti carnaliter, & naturaliter nati debent suis carnalibus, & naturalibus genitoribus, *arg. cap. Ita diligere* 1. *& c. Placitum* 2. *cauf.* 30. *quæst.* 3.

51 Cognatio spiritualis antiquo jure erat triplex, scilicet *Paternitas*, *Compaternitas*, & *Confraternitas*. Paternitas spiritualis est propinquitas, seu cognatio spiritualis inter Baptizantem, seu Confirmantem, eorumque uxores, & Baptizatum, vel Confirmatum; item inter Baptizati, aut Confirmati Patrinum, ejusque uxorem, & ipsum Baptizatum, seu Confirmatum; *arg. cap. Pervenit* 1. *cap. Si quis* 2. *& cap. De eo* 5. *cauf.* 30. *q.* 1. *cap. Ita diligere* 1. *cauf.* 30. *q.* 3. *cap. Nedum inter* 1. *de co-*

52 *gnatione spirituali in* 6. cum similibus. *Compaternitas spiritualis* est cognatio inter Baptizati, & Confirmati naturales parentes ex una, & inter Baptizantem, & Confirmantem, atque Patrinos, eorumque uxores ex altera parte; *cap. Si quis* 3. *cauf.* 30. *q.* 4. *& cap. Nedum inter* 1. *de cognatione spirituali in* 6. cum simi-

53 libus. *Confraternitas spiritualis* est cognatio inter Baptizatum, seu Confirmatum ex una, & filios naturales Baptizantis, seu Confirmantis, atque Patrinorum ex altera; *cap. Placitum* 2. *& cap. Non oportet* 3. *cauf.* 30. *q.* 3. *c. Utrum* 1. *cap. Super eo* 3. *& cap. Tua nos* 7. *de cognatione spirituali*, cum similibus.

54 Jure autem novo in Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 2. ad tollenda multa inconvenientia & scandala, & præcavenda multa peccata, fuit omnino sublata dicta *Confraternitas spiritualis*, & certo modo restricta *Paternitas*, & *Compaternitas*; ita ut hodie non amplius cognatio spiritualis oriatur inter virum, & uxorem simul levantes infantem ex Baptismo, ut olim *ex c. Quod autem* 5. *cauf.* 30. *q.* 4. Neque inter Baptizatum, vel ipsius Patrem ex una, & baptizantis, vel levantis uxorem ex alia parte, ut olim *ex cap. Martinus* 4. *de cognatione spirituali*. Neque inter Baptizatum, & Confirmatum ex una, & filiam Baptizantis, Confirmantis, levantis, seu tenentis ex altera, ut olim *ex cap. Ex litteris* 8. *de cognatione spirituali*. Neque inter filium Compatris, & filiam Commatris, & econtra, ut olim *ex cap. Tua nos* 7. *de cognatione spirituali*. Neque inter filiam spiritualem Baptizatam, & filium carnalem Baptizantis, ut olim *ex cap. Placitum* 2. *cauf.* 30. *quæst.* 3. Neque inter filiam spiritualem levatam de Sacro Fonte, & inter filium carnalem levantis, seu tenentis, ut olim *ex cap. Non oportet* 3. *cauf.* 30. *qu.* 3. Neque inter virum, & Commatrem suæ Uxoris defunctæ, & econtra, ut olim *ex cap. Scifcitatur* 1. *cauf.* 30. *q.* 4. Neque inter Baptizantem, & levantem, levantisque uxorem, & filiam, & hujusmodi.

Unde hodie cognatio spiritualis solum contrahitur I. A Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confirmante. II. A Baptizato, vel Confirmato cum Patrino, vel Matrina, & hæ duæ cognationes dicuntur *Paternitas*, & *Filiatio spiritualis*, *arg. cap. Pervenit* 1. *cap. Si quis* 2. *& cap. De eo* 5. *cauf.* 30. *quæst.* 1. *cap. Ita diligere* 1. *cauf.* 3. *quæst.* 3. *cap. Nedum* 1. *de cognatione spirituali in* 6. III. Contrahitur a Patrino, vel Matrina cum Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati. IV. A Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati cum ipso Baptizante, vel Confirmante, & hæ duæ posteriores dicuntur *Compaternitas*, & *Commaternitas*, *arg. c. Si quis* 3. *cauf.* 30. *q.* 4. *& c. Nedum* 1. *de cognatione spirituali in* 6. Inter istos igitur solum contrahitur hodie cognatio spiritualis dirimens Matrimonium, & non ultra inter alios, ut expresse decrevit Concil. Tridentinum *sess.* 24. *de reform. Matrim. c.* 2. ibi: *Docet experientia propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi Matrimonia, in quibus, vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque Sancta Synodus huic incommodo providere, & a cognationis spiritualis impedimento incipiens statuit, ut unus tantum vir, sive mulier juxta Sacrorum Canonum statuta, vel ad summum unus, & una Baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, & Baptizatum ipsum, & illius Patrem, & Matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, Baptizatique Patrem & Matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Quod si alii ultra designatos Baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, Constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus... Ea quoque cognatio quæ ex Confirmatione contrahitur, Confirmantem, & Confirmatum, illiusque Patrem, & Matrem, ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.* 55

Cognatio spiritualis non oritur ex Baptismo nulliter collato, sicuti neque ex Confirmatione nulliter collata. *Communis*. Et ratio est, 56
quia

quia cum ex talibus Sacramentis nnlliter col-
latis nulla fiat generatio, & corroboratio vi-
tæ spiritualis, nulla quoqne consurgit *Paterni-
tas*, vel *Compaternitas*, aut *Filiatio spiritualis*,
quia quod nullnm est, nullum prodncit effe-
ctum; *c. Illud* 8. *de jure patronat.* Et juxta
Regulam 52. *juris in* 6. *Non præstat impedimen-*
57 *tum, quod de jure non sortitur effectum*. Cogna-
tio spiritualis contrahitnr ab accipiente pue-
rum ab Obstetrice, neque est necesse, nt il-
lum accipiat immediate a manu Baptizantis.
Sac. Cong. Conc. in dub. cognationis spiritual.
58 18. *Decembr.* 1688. *lib.* 38. *decret. fol.* 618. Co-
gnatio spiritualis contrahitur etiam in Baptis-
mo fine solemnitatibus ob necessitatem domi
sequuto. *Sac. Cong. Conc. in dub. cognat. spirit.* 5.
59 *Mart.* 1678. *lib.* 30. *decret. fol.* 33. Cognationis
spiritualis in primo gradn dispensatio concedi
non solet. Sanchez *de Matrimon. lib.* 8. *disp.*
24. *n.* 7. Illam tamen concessam fuisse a Gre-
gorio XIV. testatur Pontius *de Matrim. lib.* 8.
cap. 17. *n.* 28. & de Justis *de dispensat. Ma-
trim. lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 74. asserentes infelicem
habnisse exitnm. Sic apnd Ursayam *in Miscel-
laneo sacro & profano primo*, verb. *Cognatio
num.* 189.
60 Alia concernentia hanc cognationem spiri-
tualem. Vide verb. *Baptismus art.* 7. *per to-
tum*, verb. *Cognatio spiritualis*, verb. *Confir-
matio art.* 3.
61 *Cognatio Legalis* sic est dicta, quia prius a
Legibus inventa; *leg. Adoptivus* 14. *ff. de Ri-
tu nuptiar. &* §. 1. *ac* 2. *Instit. de Nupt.* ac
postea per Sacros Canones recepta est; *cap. Si
qui* 1. *de cognatione legali;* & *cap. Ita diligere*
1. *& cap. Per adoptionem* 6. *caus.* 30. *quæst.* 3.
62 Cognatio Legalis est propinqnitas personarnm,
qnæ ex adoptione provenit, & inter certas per-
sonas Matrimonium dirimit. *Est in re commu-
nis; arg. cit. leg. Adoptivus; & cit.* §. 1. *&*
2. *Institut. de Nupt. & cit. cap. Si qui, & c.
Ita diligere* 1. *& cap. per Adoptivum* 6. *caus.*
30. *quæst.* 3.
63 Cognatio Legalis est triplex, scilicet Pater-
nitas, Fraternitas, & Affinitas Legalis. *Pa-
ternitas Legalis* est cognatio indncens impedi-
mentnm in linea recta inter Adoptantem tam-
qnam Patrem Legalem, & Adoptatum tam-
quam Filium, & Adoptati descendentes usque
ad quarrnm gradnm. *Est in re communis; arg.*
§. 1. *Institut. de Nupt. & leg. Quin etiam* 55.
64 *ff. de Ritu Nupt.* Hæc cognatio semper dnrat,
& dirimit, etiamsi adoprio per emancipatio-
nem fuerit soluta, *c. Ita diligere* 1. *caus.* 30.
q. 3. §. 1. *Instit. de nuptiis*, *l. Quin etiam* 55.
ff. de ritu nuptiar. Et ratio est, quia, cum hæc
cognatio Legalis pariat quamdam conjunctio-
nem similem naturali, & inde oriatur reve-
tentia inter cognatos sic constitntos, talis re-
verentia debita inter ipsos cognatos adhuc per-
severat, nec dissolvitur per dissolutionem ado-
ptionis.
Fraternitas Legalis est cognatio in linea trans- 65
versali impedimentnm indncens inter liberos
natnrales legitimos adoptantis, & adoptatnm
tamquam fratres, & sorores Legales. *Est in
re communis, arg. cap. Si qui* 1. *de cognat. le-
gal. & l. Qui in Adoptionem, ff. de adoption.*
Hæc cognatio non durat semper, sed expirat 66
expirante adoptione; *l. Per adoptionem* 17. *ff.
de ritu nuptiar.* ibi: *Per adoptionem quæsita Fra-
ternitas eousque impedit nuptias, donec manet ado-
ptio; ideoque eam, quam Pater meus adoptavit,
& emancipavit, potero uxorem habere, æque ac
si me emancipato illam in potestate retinuerit, po-
terimus jungi Matrimonio*, & concordat *cit. c.
Si quis* 1. *de Cognatione Legali*, ibi: *Si quæ
mihi Soror per adoptionem esse cæperit, quandiu
durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ con-
sistere non possunt*.
Affinitas Legalis est cognatio inter adoptan- 67
tem, & inter uxorem adoptati, & vicissim in-
ter adoptatum, & uxorem adoptantis. *Est in
re communis; arg. l. Adoptivus* 14. *ff. de ritu
nuptiar.* Hæc cognatio semper durat, & diri-
mit etiam soluta adoptione. *Communis*, textu
expresso *in cit. l. Adoptivus*, ibi: *Adoptivus
filius, si emancipetur, eam, quæ patris adoptivi
uxor est, ducere non potest, quia Novercæ locum
habet*. Ratio antem differentiæ cnr Cognatio 68
Legalis in linea recta descendentium & Affi-
nitatis dnrent semper, & dirimat Matrimo-
ninm etiam soluta per emancipationem ado-
ptione, non antem cognatio transversalis, seu
Fraternitas Legalis, est, quia cognatio in li-
nea recta descendentinm, & Affinitatis trahit
secum majorem reverentiam inter cognatos de-
bitam, quæ semper perseverat; cognatio au-
tem in linea transversali non trahit secnm tan-
tam reverentiam; nnde solnta per emancipa-
tionem adoptione, cessat ipsa Cognatio, &
prohibitio de contrahendo Matrimonio in tali
linea. Sanchez *lib.* 7. *de Matrimonio disp.* 63.
num. 24. *in fine*, Rosignol. *controv.* 15. *de Ma-
trimonio* 11. *prænot.* 10. *sect.* 5. *num.* 15. & alii
passim.
Cognatio Legalis dirimens Matrimonium 69
non oritnr inter ipsos filios adoptivos, si plu-
res ab eodem adoptantur; unde valide possunt
inter se Matrimonium contrahere. Glossa com-

muniter recepta *in cap. Si qui* 1. *de Cognat. Legali verb. Quandiu*, *de Cognatione Legali*, Divus Antoninus 3. *part. tit.* 1. *cap.* 13. Bonacina *de Matrimon. q.* 3. *punct.* 5. *n.* 7. Rosignol. *loc. cit. num.* 16. & alii passim. Nullo enim jure statutum invenitur tale impedimentum. Tum quia inter Filium, & Filiam spiritualem ejusdem Patris spiritualis non versatur impedimentum; ergo multo minus inter duos adoptivos, cum isti minus sint conjuncti, quam illi; *arg. cap. Ita diligere* 1. *caus.* 30. *quæst.* 3.

70 Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur inter adoptatum, & Filiam illegitimam adoptantis, nec inter Filiam illegitimam adoptati, & adoptantem, vel legitimos ejus liberos. *Communis*, cum Sanchez *lib.* 7. *de Matrimon. disp.* 63. *num.* 30. Sporer *tom.* 3. *part.* 4. *cap.* 1. *sect.* 1. *num.* 85. Pirhing *lib.* 4. *decretal. tit.* 12. *n.* 9. Reiffenstuel *ib. n.* 7. Et ratio est, quia illegitimi non veniunt nomine naturalium liberorum, neque sunt sub patria potestate; §. *Si adversus* 12. *Instit. de nupt.* & tali potestate non existente, seu cessante, cessat adoptio, & consequenter etiam Cognatio Legalis, *cap. Per adoptionem* 6. *caus.* 30. *quæst.* 3.

71 Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non oritur inter adoptantem, & parentes adoptati, quia nullo jure prohibitum est inter istos Matrimonium contrahi. *Communis* cum S. Thoma *in* 4. *dist.* 42. *quæst.* 1. *art.* 3. *ad prim.um*, S. Antonin. 3. *part. titul.* 1. *cap.* 13. Tolet. *lib.* 7. *Summæ cap.* 4. *in fin.* Rosignol. *loc. cit.*

72 *n.* 18. Neque Cognatio Legalis dirimens Matrimonium oritur inter Filios duorum Fratrum adoptivorum; si enim ex dictis *supra n.* 69. duo adoptivi possunt libere contrahere inter se, a fortiori poterunt ad invicem contrahere

73 eorum Filii. *Communis*. Neque Cognatio Legalis impediens Matrimonium oritur inter Filios legitimos, & naturales patris adoptantis, & Filios adoptivorum. Sic Bonacina *quæst.* 3. *de Matrim. punct.* 5. *n.* 6. Rosignol. *loc. cit. n.* 19. & alii plures. Et ratio est, quia de hac Cognatione nulla fit in jure mentio, & illa tantum debet Cognatio agnosci, quæ in ipso jure exprimitur; unde non debemus extendere hanc Cognationem Legalem ultra terminos, ad quos eadem jura extendunt, ut docent Navarr. *in Manual. cap.* 21. *num.* 45. Nec aliam extensionem per gradus debemus agnoscere præterquam in linea recta; in linea enim transversali, seu collaterali non fit extensio ultra primum gradum. Rosignol. *loc. cit.* Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 4031. & alii.

Ut facilius percipiantur quæ de Cognatione Legali dicta sunt, & in dies currunt, cum ipsa ex adoptione proveniat, hic aliqua breviter de adoptione traduntur. *Adoptio* igitur *est extraneæ personæ in filium*, *vel filiam*, *nepotem*, *vel deinceps legitima assumptio*. *Est in re communis*. Per ly *Personæ extraneæ* intelligitur ea, quæ est extra potestatem adoptantis, & a jure, ad quod assumitur, aliena, sive alioquin sit ejus consanguinea, sive non. Per ly *in filium*, *vel filiam*, *nepotem*, *vel deinceps*, denotatur quod non potest quis adoptari in fratrem, vel parentem, quia, cum adoptio ex genere suo sit superioris ad inferiorem, & per illam adoptatus constituatur sub potestate adoptantis, non potest esse in fratrem, vel parentem, quia isti de genere suo non sunt inferiores, sed vel æquales, vel Superiores; & hoc habetur expresse in *leg. Nec apud*, *Cod. de hered. instit.* Per ly *legitima assumptio* denotatur, quod ad hoc, ut adoptio sit valida, debet fieri secundum formam a Lege, seu jure præscriptam, scilicet ut adoptio fiat inter præsentes, & non per Procuratorem; *l. Neque*; & *l. Post mortem* §. *Neque*, *ff. de adoption.* Ut adoptans sit masculus; Nam Femina adoptare non potest, nisi ex speciali concessione Principis; §. *Femina* 10. *Institut. de adopt.* Ut 18. annis præcedat adoptatum; §. 4. *Institut. de adoption.* Ut natura sit potens ad generandum; unde Castrati adoptare non possunt; §. 9. *Instit. de adoption.* Vide verb. *Patria Potestas num.* 26. & 27. ubi notatur differentia inter Spadones, & Castratos; Possunt tamen adoptare Sacerdotes, quia isti non a natura, seu physice, sed per accidens, & moraliter tantum inhabiles sunt ad generandum. Abbas *in cit. cap. Si qui* 1. *de Cognatione Legali num.* 4. Hostiens. *ibid. num.* 4. & alii passim. Ut adoptans sit sui juris, & major 25. annis, quia alias nondum habet administrationem suorum bonorum; quæ omnia, & alia habentur *tot. titul. ff.* & *Cod. de adopt.* & *Instit. eod.* 74

Adoptio est duplex, una propria & perfecta, quæ *Adrogatio* dicitur; & alia impropria & imperfecta, quæ *adoptio simplex*, & *in specie* vocatur; *l.* 1. *ff. de adoption.* Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* est illa, per quam adoptatus sui juris existens, Principis Rescripto transit in potestatem Adoptantis, fitque heres necessarius ex testamento in quarta bonorum parte, ut filius legitimus & naturalis, *arg.* 75

§. 1.

§. 1. *Instit. de adopt. & l. 2. Cod. eod.* Adoptio imperfecta, seu *Adoptio simplex*, *& in specie*, est illa, per quam adoptatus nondum sui juris existens, auctoritate cujuscumque Judicis competentis ita assumitur in filium, aut nepotem, ut non transeat in potestatem, & familiam adoptantis, sed adhuc maneat sub sui Patris naturalis, aut Avi potestate; nec fiat adoptantis heres necessarius ex testamento, sed solum ei succedere possit ab intestato; *arg. §. Adoptio, Instit. de adoption. leg. Generalis, ff. de adoption.* Unde, ut vides, in multis differunt inter
76 se Adoptio perfecta, & imperfecta. Primo, Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* non potest fieri, nisi auctoritate supremi Principis, & adoptio imperfecta, seu *simplex*, *& in specie* potest fieri auctoritate cujuslibet Judicis, seu Magistratus competentis; *leg. Generalis 2. ff. de adoptionibus §. Adoptio, Instit. eod. tit.* Secundo, Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* transfert jus in adrogatum, ut non solum succedat ab intestato, sed etiam ex testamento in quarta parte bonorum adrogantis; unde Adrogans non potest penitus privare adrogatum per testamentum omnibus suis bonis, sed tenetur eidem servare quartam partem bonorum pro legitima; *§. Sed hodie, Instit. de adopt.* Adoptio autem imperfecta transfert solum jus in adoptatum, ut succedat ab intestato, non vero, ut fit heres necessarius ex testamento; unde adoptans potest per testamentum de bonis suis disponere in favorem alterius sine læsione, & injuria adoptati, *cit. §. Sed hodie, Instit. de adoption.* Tertio, Adoptio perfecta, seu *Adrogatio* petit, ut adrogatus ante sui assumptionem, seu electionem sit sui juris, cum per adrogationem transeat in potestatem adrogantis; Adoptio vero imperfecta non requirit, quod adoptatus sit sui juris, cum per adoptionem imperfectam adoptatus non transeat in potestatem adoptantis, adeoque nullum jus læditur illius, sub cujus potestate est; *l. 2. §. ultim. ff. de adoption.* Sunt adhuc aliæ differentiæ, quæ ut minus principales relinquuntur videndæ apud Legistas *in Instit. ff. & Cod. de adoption.*

77 Probabile est, quod Cognatio Legalis dirimens Matrimonium non solum oriatur ex Adoptione perfecta, seu Adrogatione, sed etiam ex Adoptione imperfecta, seu simplici. Glossa *in cap. Si quis 1. de adoptione Legali*, & ibi Abbas *num. 5.* Ancharanus *num. 8.* Covarruv. *part. 2. de Matrim. cap. 6. §. 5. num. 2.* Guttierez *de Matrim. cap. 102. n. 5.* Barbosa *de Officio, & potest. Episcop. allegat. 51. n. 189.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 10.* ubi testatur de communi. Et ratio est, quia jura omnia inducentia hanc cognationem ad dirimendum Matrimonium loquuntur indistincte de adoptione, nulla facta mentione de imperfecta, vel perfecta; adeoque intelligenda sunt in tota sua latitudine, & sine ulla restrictione; *cap. Quia circa 22. de privileg.* Non desunt tamen et- 78
iam magni nominis Auctores, qui nedum dicunt probabile esse, sed etiam probabilius ex adoptione imperfecta non oriri cognationem Legalem dirimentem Matrimonium, sed tantum ex perfecta; Ita Innocentius *in cap. Si qui 1. de Cognatione Legali n. 1.* Silvester verb. *Matrim. 8. quæst. 8.* & varii alii cum Rossignolo *loc. cit. num. 10.*

Crimen dirimens Matrimonium est quadru- 79
plex. Primum est solum homicidium. Secundum est homicidium cum adulterio. Tertium est Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro. Quartum est Adulterium so- 80
lum cum alio Matrimonio contracto. *Solum homicidium*, scilicet Uxoricidium, vel Matricidium est impedimentum dirimens, quando Vir, aut Mulier etiam sine adulterio, ex mutuo tamen consensu occidit suam aut alterius consentientis compartem cum animo Matrimonii inter se post mortem alterius conjugis contrahendi, *Communis, arg. cap. Laudabilem 1. de conversion. infidelium, & cap. Si quis vivente 5. caus. 31. quæst. 1.*

Ut autem tale homicidium sine adulterio 81
causet impedimentum, requiruntur tres conditiones. Prima, ut tam Vir, quam Mulier contrahere volentes moraliter, vel physice concurrant ad mortem conjugis innocentis; non enim sufficit, si unus tantum, vel una sine scitu, vel consensu alterius ad talem mortem concurrat, *arg. cit. cap. Laudabilem 1. de convers. infidelium.* Secunda, ut mors ex mutua eorum machinatione revera, & in effectu sequatur; non enim sufficit sola mutua machinatio, si mors non sequatur. *Communis, arg. cit. c. Si quis vivente 5. cau. 31. q. 1. & cit. c. Laudabilem 1. de convers. Infidelium.* Tertia, ut conspiratio illa in mortem conjugis innocentis, ac mortis machinatio fiat, ex, vel cum intentione contrahendi invicem Matrimonium morte secuta; non enim sufficit, si fiat ex alio fine, seu motivo, v. g. ex odio, vindicta, & hujusmodi. *Communis, arg. cit. cap. Laudabilem, & cit. cap. Si quis caus. 31. q. 1.* ibi: *Occidisse notetur, ut conjungeretur*, ut notat *ib.* Glossa.

Homicidium cum adulterio est impedimentum 82
diti-

dirimens, quando solus adulter commisso adulterio occidit suam Uxorem, aut sola adultera suum Maritum, etiam absque conspiratione cum complice adulterii. *Communis, arg. cap. Significavit nobis 2. & cap. Super hoc 3. de eo, qui duxit in Matrimonium, & cap. Si quis vivente 5. caus. 31. q. 1.*

83 Ut tale homicidium cum adulterio causet impedimentum, requiruntur etiam tres conditiones. I. Ut unus complicum adulterii sit vera causa physica, aut moralis cædis conjugis innocentis; sola enim ratihabitio cædis jam factæ, aut approbatio non sufficit. *Communis, arg. cit. cap. Si quis vivente 5. caus. 31. q. 1. c. Significastis 6. de eo, qui duxit in Matrimonium.* Nec requiritur, quod uterque concurrat, sed sufficit, si unus solus eorum, etiam altero inscio, id faciat; *arg. cit. cap. Si quis vivente*, ibi: *Nisi forte vir, aut mulier; & cit. cap. Significastis*, ibi: *Nisi alter eorum in mortem fuerit machinatus*. II. Ut mors ex tali machinatione realiter, & in effectu sequatur. Non enim sufficit sola machinatio, si revera mors non sequatur. *Communis, arg. cit. cap. Si quis vivente 5. caus. 31. q. 1. & cap. Laudabilem 1. de convers. Infidel.* III. Ut machinatio in mortem conjugis innocentis fiat ab alterutro eo fine, & animo contrahendi Matrimonium cum complice adulterii: Non enim sufficit, si fiat ex alio fine, aut motivo, v. g. ex odio, vindicta, & hujusmodi; *arg. cit. cap. Laudabilem 1. de convers. Infidel. & cit. cap. Si quis vivente 5. caus. 31. q. 1.* ibi: *Occidisse notetur, ut conjungeretur*, ut notat *ib.* Glossa.

84 *Adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro* est impedimentum dirimens, quando adulter, & adultera, sive ante, sive post adulterium commissum promittunt, & fidem dant de Matrimonio post mortem conjugis contrahendo, etiamsi ipsi in talem mortem non conspiraverint. *Communis, arg. cap. Relatum est 4. caus. 31. q. 1. cap. Propositum 1. cap. Ex litterarum tuarum 4. cap. Significastis 6. & cap. Veniens 7. de eo, qui duxit in Matrimonium.*

85 Ut tale adulterium solum cum promissione Matrimonii de futuro causet impedimentum, requiruntur quatuor conditiones. I. Ut intercedat seria & acceptata ab altera parte promissio de futuro Matrimonio: Non enim sufficit adulterium sine tali acceptata promissione. *Communis, arg. cap. Significastis 6. cap. Veniens 7. & cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium.* Nec refert, an adulterium præcedat, vel subsequatur talem promissionem, textu expresso in *cit. cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium*, ibi: *Si prius, vel postea ... illam adulterio polluisset*. II. Ut promissio, & adulterium facta sint vivente eodem conjuge: Non enim sufficit, si fiant post mortem ipsius. *Communis, arg. cap. Significastis 6. cap. Veniens 7. & cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium*, ubi semper dicitur: *Si vivente Uxore*. III. Ut uterque adulterans sciat alterum esse conjugatum: Non enim sufficit, si neutra, vel altera pars nesciat se committere adulterium. *Communis, arg. cap. Propositum 1. de eo, qui duxit in Matrimonium*, ibi: *Quia tamen mulier erat inscia, quod ille aliam haberet uxorem viventem; & cap. 7. Veniens 7. eodem*. IV. Ut adulterium sit perfectum, & consummatum: Non enim sufficit copula solum attentata. *Communis* cum Glossa in *cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium verb. Cognovit*, Joann. Andr. *ib. num. 4.* Abbate *ib. num. 6.* Barbosa *ib. num. 4.* Et ratio est, quia non obest conatus, ubi Injuria non habuit effectum; *arg. cap. Adolescens 32. de sponsalibus*.

Adulterium solum cum alio Matrimonio contracto est impedimentum dirimens, quando adulter vivente legitima sua Uxore cum altera adultera contrahit per verba de præsenti, vel adultera vivente legitimo suo Marito com alio adultero per verba de præsenti contrahit; tunc enim etiam mortua Uxore adulteri, vel Marito adulteræ, contrahere numquam possunt. *Communis, arg. c. Propositum 1. c. Cum haberet 5. cap. Veniens 7. cap. Si quis 8. de eo, qui duxit in Matrimonium.* 86

Ut tale adulterium solum cum alio Matrimonio contracto causet impedimentum dirimens, requiruntur duæ conditiones. I. Ut Matrimonium cum primo conjuge sit validum: Non enim sufficit Matrimonium ex aliqua ratione invalidum. *Communis, arg. cap. Significavit 2. de eo qui duxit in Matrimonium*. II. Ut Matrimonium cum primo conjuge contractum sit notum secundo conjugi: Non enim sufficit primum contractum Matrimonium, si secundus conjux ipsum penitus ignoraverit. *Communis, arg. cap. Propositum 1. & cap. Veniens 7. de eo, qui duxit in Matrimonium.* 87

Criminis impedimentum non est inductum jure naturæ, vel Divino, ut patet in Davide, qui post adulterium & occisionem Uriæ, duxit ejus uxorem Bethsabæam, sed solum jure Ecclesiastico. *Communis, arg. c. Si quis vivente 5. caus. 31. q. 1. cap. Propositum 1. c. Significavit 2. c. Super hoc 3. c. Cum haberet 5. c. Significastis 6. c. Veniens 7. & cap. Si quis 8. de* 88

89 *de eo, qui duxit in Matrimonium*. Hinc, si duo infideles pro tempore infidelitatis commisissent tale crimen, & postea conversi ad Fidem inter se contraherent, valide contraherent; quod non possent, si tale impedimentum esset inductum jure naturæ, cui & ipsi infideles subduntur, licet non subdantur juri Ecclesiastico.

90 *Communis*. Non sic autem, si tale crimen fuisset commissum a duobus, quorum unus esset fidelis, & alter infidelis; tunc enim non posset hic alteri post Baptismum jungi Matrimonio. *Communis, arg. cap. Laudabilem 1. de convers. Infidelium*. Et ratio est, quia tunc impedimentum ab Ecclesia statutum directe in fidelem, redundat etiam in infidelem, siquidem impedimentum ex parte unius in contractibus correspectivis invalidat contractum etiam respectu alterius, ut patet in impedimento Voti solemnis in Professione Religiosa, quod quamvis in uno tantum reperiatur, reddit tamen Matrimonium invalidum etiam respectu alterius.

91 *Cultus disparitas*, seu diversitas Religionis dirimit Matrimonium inter fidelem, & infidelem, seu baptizatum, & non baptizatum. *Communis, arg. cap. Cave 15. caus. 28. q. 1. & tota fere illa quæstione*. Et ratio est, quia non patet aditus ad alia Sacramenta sine Baptismo,

92 cum Baptismus sit janua Sacramentorum. Hoc impedimentum non est inductum jure naturæ, aut Divino, sed solum jure Ecclesiastico, si non scripto, saltem consuetudinario, consuetudine, & perpetuo usu Ecclesiæ approbante. Scotus *in 4. dist. 39. q. unic. art. 2.* & ibi S. Bonavent. *art. 1. q. 1.* Coninch *de Matrimon. disp. 21. n. 41.* Sanchez *lib. 7. disp. 71. n. 7.* Perez *disp. 36. sect. 1. n. 4.* Sporer *tom. 3. p. 4. cap. 4. c. 1. sect. 1. n. 115.* Reiffenstuel *lib. 4. decr. tit. 1. n. 355. & sequent.* & alii communiter; Tempore enim Legis naturæ Esau duxit uxores Cananæas, *Gen. 19.* Joseph duxit Uxorem Asenet Ægyptiacam, *Genes. 41.* Tempore Legis scriptæ Moyses accepit Sephoram Æthiopissam, *Exod. 2.* Salomon plurimas uxores Idololatras, *2. Reg. c. 1. & 2.* Esther duxit Assuerum Chaldæum, *Esther 2.*

93 Si ex duobus conjugibus Infidelibus unus convertatur ad Fidem, & alter monitus, & rogatus nolit converti, nec cohabitare sine injuria Creatoris, tunc Matrimonium, etiamsi fuerit consummatum, dissolvitur quoad vinculum, ita ut conjux Fidelis possit aliud Matrimonium contrahere cum Fideli ante omnem sententiam, ut colligitur *ex prima ad Corinth. c. 7.* ibi: *Quod si Infidelis discedit, discedat; non enim servituti*, (idest ligamini conjugali) *subjectus est Frater, aut Soror in hujusmodi*, & ex *c. Si Infidelis 2. caus. 28. q. 2.* ubi sic expresse habetur: *Contumelia quippe Creatoris solvit jus Matrimonii circa eum, qui relinquitur; Infidelis autem discedens, & in Deum peccat, & in Matrimonium, nec est ei fides servanda conjugii, &c. & cap. Quanto 7. de divortiis*, ibi: *Si enim alter Infidelium conjugum ad fidem Catholicam convertatur, altero, vel nullo modo, vel non sine blasphemia Divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, vota transibit, & in hoc casu intelligimus, quod ait Apostolus: Si infidelis discedit, discedat; Frater enim vel Soror non est servituti subjectus in hujusmodi, & Canonem etiam, in quo dicitur, Contumelia Creatoris solvit jus Matrimonii circa eum, qui relinquitur*, & Glossa *ib.* verb. *Contumelia*, ubi adducit sequentes versus.

Desere spernentem, vel blasphemare volentem,
Vel te credentem scelus ad mortale trahentem.
Nam sunt absque mora sic vincula rupta priora.

Non potest autem Fidelis conversus solvere 94
Matrimonium quoad vinculum, quando Infidelis vult cohabitare sine injuria Creatoris, licet nolit converti, ut colligitur *ex prima ad Corinth. c. 7.* ibi: *Si quis Frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam, & si quæ Mulier virum habet infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat illum*, & ex *cit. cap. Si infidelis 2. caus. 28. q. 2. & cit. cap. Quanto 7. & cap. Gaudemus 8. de divortiis*. Et tenent S. Thomas *in 4. dist. 39. quæst. unic. art. 5. in corpore*, & ibi S. Bonavent. *art. 2. quæst. 1.* S. Antonin. *3. part. tit. 2. cap. 6. not. 3.* & alii passim.

Nec etiam solvitur Matrimonium quoad vin- 95
culum, si unus conjugum transeat ad Infidelitatem, seu labatur in Hæresim, textu expresso in *cit. cap. Quanto 7. de divortiis*, ibi: *Si vero alter Fidelium conjugum, vel labatur in Hæresim, vel transeat ad Gentilitatis errorem, non credimus, quod in hoc casu, is, qui relinquitur, vivente altero, possit ad secundas nuptias convolare*; & tenet communis Doctorum cum S. Th. *in 4. dist. 39. art. 1. in corpore*, ubi sic dicit: *Si vero Infidelitas conjugis Matrimonium sequa-*

tur, non propter hoc vinculum Matrimoniale dirimitur, sed potest fieri separatio a toro, & cohabitatione, sicut & propter fornicationem carnalem: & quod non solvatur tale vinculum propter Hæresim, definivit Concil. Trident. *sess.* 24. *de Matrim. can.* 6. ibi: *Si quis dixerit, propter Hæresim, aut molestam cohabitationem ... a conjuge posse dissolvi Matrimonii vinculum, anathema sit.*

96 Immo nedum non dirimuntur Matrimonia propter Hæresim, sed & valide contrahuntur cum Hæreticis, si ritu Catholico contrahantur. Sic S. Th. *in* 4. *dist.* 39. *q. unica art.* 1. *ad* 5. S. Bonavent. *in* 4. *dist.* 39. *qu.* 1. *art.* 1. Abbas *in cap. Si conditiones* 7. *de conditionibus appositis num.* 5. & ibi Cardinalis *n.* 3. Joan. Andr. *n.* 8. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 72. *n.* 2. & communis aliorum, *arg. cap. decrevit* 74. *de*

97 *Hæreticis in* 6. Quinimmo secundum Sanchez *loc. cit. n.* 5. Azorium *lib.* 8. *cap.* 11. *qu.* 5. & varios alios, Matrimonia cum Hæreticis nedum sunt valida, sed insuper sunt licita in locis, ubi Hæretici, & Catholici permixti vivunt. Vid. tamen verb. Hæreticus *a num.* 20. *ad* 26. ubi affertur in contrarium novissimum Decret. Clementis XI. sub die 16. Junii 1710. relat. a Card. Petra tom. 4. Commentar. in Constit. 12. Joannis XXII. *n.* 14. Vide ibi, ubi multa sapientissime adducit ad rem.

98 *Vis*, seu violentia, quantum ad præsens, est metus gravis, & injuste incussus inducens virum, seu feminam ad contrahendum Matrimonium, quod alioquin nullo modo contraxisset, nisi ad id metu illo, seu violentia fuisset compulsus, seu compulsa. *Est in re communis; arg. cap. Abbas* 2. *cap. Ad audientiam* 4. *& cap. Cum dilectus* 6. *de his, quæ vi metusve causa fiunt, & l. Metum autem, ff. eod.*

99 Vis, & metus est duplex, scilicet gravis, seu cadens in constantem virum, & levis, seu cadens in virum inconstantem. Metus gravis, seu cadens in virum constantem, est ille, quem vir constans, & fortis prudenter, & rationabiliter concipit de gravi malo sibi, aut consanguineis, vel affinibus inferendo. *Est in re communis, arg. cit. l. Metum autem, & cit. c. Ad audientiam*. Metus levis, seu cadens in virum inconstantem est ille, quem vir pusillanimis concipit de levi tantum malo, aut gravi quidem, sed immerito, ac irrationabiliter, & imprudenter, cum non certa, prudenti, & rationabili, sed solum levi, & irrationabili sua æstimatione tale grave malum ei immineat, & sit eventurum. *Est in re communis, arg. cit. l. Metum autem, & cit. cap. Ad audientiam* 4. *& cit. cap. Cum dilectus* 6. *de his, quæ vi metusve causa fiunt.*

Ad metum gravem quatuor conditiones requiruntur. Primo, quod malum, quod timetur, sit grave in se, & non solum in vana æstimatione metuentis. Secundo, quod cum rationabili fundamento, & non leviter, & imprudenter timeatur. Tertio, ut metum incutiens potens sit minas exequi. Quarto, quod is, qui timet, non possit ullo modo minanti resistere, aut vitare malum, quod timet; Quod si alterutra harum conditionum deficiat, metus erit levis, seu cadens in virum inconstantem; *arg. cap. Cum dilectus* 6. *de his, quæ vi metusve causa fiunt.* 100

Metus alius est incussus a causa intrinseca, & alius a causa extrinseca libera. Primus est metus intrinsecus ab ipsomet metuente susceptus, vel ex propria passione vel ex causa naturali, ut est metus mortis imminentis ob morbum, naufragium, bestias; item metus inferni, & hujusmodi. Secundus est metus extrinsece ipsi metuenti ab alio homine incussus, ut cum quis minatur alteri mortem, mutilationem, carcerationem, spoliationem bonorum, & hujusmodi, nisi suæ voluntati adhæreat. Insuper metus alius est juste incussus, & alius injuste. Metus juste incussus est, cum quis minatur alteri gravem pœnam, nisi faciat aliquid, ad quod de justitia tenetur v. g. nisi ducat, vel dotet puellam, quam violavit. Metus injuste incussus econtra est, cum quis minatur alteri gravem pœnam, nisi faciat aliquid, ad quod de justitia non tenetur, v. g. nisi ducat puellam, cui, nec ratione promissionis, nec ratione violationis tenetur. 101 102

Matrimonium ex gravi metu injuste incusso contractum est ipso Jure nullum, & invalidum. *Communis; arg. c. Cum locum* 14. *de Sponsalibus*, ubi dicitur, quod contracturus Matrimonium *plena debet securitate gaudere, ne per timorem dicat sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire*, & *c. Veniens* 15. *& cap. Consultationi* 28. *eod.* 103

Metus gravis injuste incussus dirimit Matrimonium Jure naturæ. S. Th. *in* 4. *dist.* 29. *q.* 1. *art.* 3. S. Bonaventura *ead. dist. n.* 5. Scotus *ead. dist.* 29. *q. unic.* §. *de Secundo*, Covarruvias *p.* 3. *de Matrimonio cap.* 3. §. 5. *num.* 6. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 41. *n.* 48. *& sequent.* & alii plures, *arg. cit. c. Cum locum* 14. *de sponsalibus*, ubi dicitur: *Cum locum non habeat consensus, ubi metus, vel coactio intercedit*. Sine consensu autem Matrimonium est nullum Jure naturæ, adeoque &c. Metus levis 104 105

etiam-

etiamsi sit injuste incussus, non invalidat, nec dirimit Matrimonium; *Communis*, textu claro *in cap. Cum dilectus 6. de his, quæ vi metusve causa fiunt*, *& l. Metum autem*, *ff. eod. & arg. cap. Veniens 15. & cap. Consultationi 28. de sponsalibus*, ubi requiritur, quod metus sit talis, qui *cadere possit in virum constantem*, scilicet gravis.

106 Metus gravis ab intrinseco proveniens non invalidat, nec dirimit Matrimonium; *argum. cap. Sicut Nobis 17. de Regularibus*, ubi votum Religionis emissum a constituto in letali infirmitate censetur validum, & servari jubetur: ergo a pari idem dicendum est de Matrimonio contracto ex metu gravi ab intrinseco proveniente, v. g. de eo, qui metu imminentis mortis, & timore inferni contrahit Matrimonium cum concubina; Ita Covarruvias *de Matrimonio part. 2. cap. 3. §. 4. n. 26. & seq.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 26.* Sanch. *lib. 4. de Matrimonio disp. 12. n. 4. & sequ.*

107 & alii passim. Nec etiam invalidat, & dirimit Matrimonium metus gravis ab extrinseco proveniens, si sit juste incussus; *Communis*; *arg. cap. ex litteris 10. de sponsalibus*, ubi Matrimonium ante promissum, si contrahatur metu excommunicationis per Judicem infligendæ, validum censetur, *ex cap. Pervenit 2. de adulter. & stupr.* ubi ille, qui ob stuprum ad ducendam stupratam obligatus, renuit nubere, jubetur excommunicari, & sic indirecte cogi ad nubendum, *& l. Continet 3. §. 1. ff. Quod metus causa*.

108 Adulterium præcedens, seclusa machinatione & fide futuri matrimonii, non est impedimentum dirimens Matrimonium; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 113. incip. *Reddita* §. 12.

Alia ad rem vide verb. *Metus*.

Additiones ex aliena manu.

109 De ratione probandi impedimenta matrimo-
110 nii non inutile est differere. Distinctio autem in subjecta materia recepta est, quod aut sumus in matrimonio nondum contracto impe-
111 diendo, & levis sufficit probatio. Aut vero in matrimonio versamur, jam contracto dirimendo, & probatio requiritur plenissima. Idque adeo verum est, ut hoc in casu, nec utriusque sponsi confessio de impedimento attendi queat, ut communiter firmat Schmalzgrueb. *Jur. Eccles. univ. lib. 4. part. 3. tit. 13. n. 30. & seq.* Pichler. *Jur. Canon. lib. 3. tit. 13. n. 7.* Sanchez *de Matrimon. lib. 2. disput. 45. n. 3.* Molin. *de rit. Nuptiar. lib. 1. comparat. 15. n. 32. & plur. seq.* Panimol. *decis. 19. adnot. 3. n. 52. 55. & seq.*

Quæstionis vero est, an idipsum obtineat si 112
confessio hæc emissa sit a sponsis ante matrimonium contractum? Affirmare videtur Rota *cor. Penia dec. 211.* ea de ratione, quod emissa sit eo tempore, quo suspicio collusionis cadere haud potest.

At confessio conjugum de impedimento si- 113
ve emissa sit matrimonio constante, sive ante contractum matrimonium rejicienda indistincte est, idque quia Sacri Canones dum disponunt, 114
ne stetur Confessioni Conjugum de impedimento, se se fundant, non in periculo solum collusionis, sed & in præjudicio inde obve- 115
niente Proli, aliisque bonis matrimonii, ut notant Barbos. *in Collectan. DD. in decretal. lib. 4. tit. 13. cap. Super eo n. 3.* Wagnerek. *in Commentar. exeget. Sac. Canon. lib. 4. tit. 13. dict. cap. Super eo not. 1.* Pirhing. *in Jus Canon. lib. 4. tit. 13. §. 3. n. 17.* Schmalzgrueb. *Jur. Eccles. univers. lib. 4. part. 3. tit. 13. n. 33.* Pichler. *Jur. Canon. lib. 4. tit. 13. n. 17.* Molin. *de Rit. Nupt. lib. 1. comparat. 15. n. 41. in fin.* Hoc autem præjudicium, quum æque ur- 116
geat, si Confessio Conjugum de Impedimento emissa sit vel matrimonio constante, vel ante matrimonium contractum, utroque propterea casu rejici debet, ut sensit Rota *in Compostellana 10. Januarii 1757. §. 12. cor. R. P. D. Canilliac*, *& 27. Nov. 1758. §. 13. & 15. cor. Reverendiss. P. D. Bussio Decano*.

Quod vero attinet *ad decisionem* 211. *Peniæ*, 117
satis est animadvertere, quod Rota *in decisione* citra ullam causæ necessitatem dixit standum esse Confessioni Conjugum de impedimento emissæ ante contractum matrimonium, eo quia revera non concurrebat confessio hæc, ut patet ex *num. 16.* Vulgatissimum autem 118
est, nequaquam esse attendenda quæ supremum hoc Tribunal præter necessitatem causæ tangit.

De singulis impedimentis, de quibus hoc 119
in articulo agit Auctor, aliqua supplere utile esset, sed prolixum nimis. Potius in sequenti articulo aliqua addemus de impedimentis illis, de quibus frequentius in Foro disputari contingit.

Ar-

ARTICULUS II.

Quoad ea, quæ concernunt alia septem impedimenta dirimentia.

1 ORdo quantum ad præsens est impedimentum, quo Clerici in sacris Ordinibus constituti, fuerunt ab Ecclesia inhabiles redditi ad valide contrahendum Matrimonium, ut patet *ex cap. de Diacono* 1. *cap. Ex Litterarum* 2. *Qui Clerici, vel voventes, cap. Si qui Clericorum* 1. *de Clericis conjugatis*, & concordant, *cap. Presbyter* 8. *distin.* 27. *cap. Presbyter* 16. *dist.* 28. cum similibus, & expresse definivit Concilium Trident. *sess.* 24. *de Matrimon. Canon.* 9. ibi: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos, posse Matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante Lege Ecclesiastica vel Voto .... anathema sit.*

2 Etiam Græci in Majoribus constituti, non possunt Matrimonium, nec valide, nec licite contrahere, quamvis post contractum Matrimonium possint suscipere Sacros Ordines, & in his constituti cum Uxore, quam prius duxerant, conjugaliter vivere; Azorius *p.* 1. *lib.* 13. *c.* 12. *q.* 5. Sanchez *lib.* 7. *disp.* 28. *n.* 3. Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. tit.* 6. *n.* 4. & alii passim id ostendentes ex ipso Græcorum usu, ac moribus; *arg. cap. Cum olim, de Clericis conjugatis, cap. Si quis eorum dist.* 32. & similibus.

3 Ordo Sacer est quidem impedimentum dirimens respectu Matrimonii contrahendi, sed non dirimit Matrimonium jam prius contractum, ut dirimit Votum solemne Professionis Religiosæ per Jura adducta *artic. anteced. sub*
4 *num.* 25. *&* 26. Ordo Sacer dirimit Matrimonium solum Jure Ecclesiastico, S. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Scotus *in* 4. *dist.* 37. *qu. unic.* Pirhing *lib.* 4. *tit.* 7. *num.* 6. Reiffenstuel *ibid. num.* 15. *&* 17. & *communis* aliorum, & colligitur ex Concil. Trid. *sess.* 24. *de Sacramento Matrim. Canon.* 9. (textum vide supra *n.* 1.) ubi impedimentum hoc dirimens expresse adscribitur *Legi Ecclesiasticæ*, & *Voto*, non quidem simplici, cum istud non dirimat; *argum. cap. Consuluit* 4. & *cap. Rursus* 6. *Qui*
5 *Clerici, vel voventes*, sed solemni. Voti autem solemnitas, ejusque vis dirimendi provenit solum a Jure Ecclesiastico; *cap. unico, de Voto in* 6. ibi: *Voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ est inventa*, & idem declaravit Gregorius XIII. Constit. incip. *Ascendente*. Sic etiam Votum simplex Societatis Jesu solum cœpit esse dirimens per dictam Constitutionem Gregori XIII. *Ascendente*, ante quam non dirimebat.

Clericus in Sacris Ordinibus constitutus Matrimonium contrahens, præter nullitatem Matrimonii, incurrit ipso facto Excommunicationem, & Irregularitatem; *cap. Si qui Clericorum* 1. *de Clericis conjugatis*, & *Clementin. unic. de consanguinitat. & affinitat.* ibi: *Clericos in Sacris Ordinibus constitutos Matrimonium contrahentes ... Excommunicationis sententiæ ipso facto subjacere decernimus.* Insuper Concilium Neocæsariense *in cap. Presbyter* 9. *dist.* 28. ab Ordine illum deponi jubet, ibi: *Presbyter, si uxorem duxerit, ab Ordine illum deponi debere &c.* Quod Glossa explicat de depositione Officii, ut observat etiam Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 63. *n.* 32. sicuti ipse, nedum Officio, sed & quolibet Beneficio Ecclesiastico privari debet; *cap. Decernimus* 2. *dist.* 28. ibi: *Decernimus, ut hi qui in Ordine Subdiaconatus, & supra, uxores duxerint .... Officio, atque Beneficio Ecclesiastico careant*, & concordant *cap. Si qui Clericorum* 1. *cap. Quod a te* 3. *de Clericis conjugatis*, cum similibus. Po- 6
test tamen talis Clericus, dimissa uxore invalida, post longam pœnitentiam, & laudabilem vitam absolvi, dispensari, & suis Officiis restitui ab Episcopo; *cit. Clementin. unic., de consanguinit. & affinit.* & *cap. Si qui Clericorum* 1. *& cap. Sane Sacerdotes* 4. *de Clericis conjugatis*, ibi: *Post longam pœnitentiam, & vitam laudabilem continentes Officio suo restitui poterunt, & ex indulgentia sui Episcopi ejus executionem habere.* 7

Ligamen est vinculum conjugum ortum ex Matrimonio rato, vel consummato, utroque conjuge vivente; *Est in re communis, argum. cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*, cum similibus. 8
Hoc impedimentum dirimit Matrimonium, nedum Jure Ecclesiastico, sed etiam Jure divino; *Communis, ex cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*, & Concil. Trident. *sess.* 24. *de Sacramente Matrimonii Canon.* 2. ubi expresse sic definivit; *Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla Lege Divina esse prohibitum, anathema sit.* Et merito Concilium sic definivit: habetur enim hoc *ex Matthæi* 19. *Marci* 10. & *Luc.* 16. Unde SS. 9
Patres, qui in veteri Testamento plures Uxores habuerunt, ex Divina revelatione atque dispensatione eas duxerunt, & retinuerunt propter necessitatem multiplicandi Fideles, ut 10

respon-

respondent communiter Doctores; *argum. cit. cap. Gaudemus* 8. *de divortiis*.

11 Neutri Conjugum licet, vel permitti potest quavis auctoritate transire ad secundas nuptias, nisi habita notitia moraliter certa de morte alterius, textu expresso *in cap. In præsentia* 19. *de sponsalibus*, & *cap. Dominus* 2.

12 *de secundis nuptiis*. Si tamen quis sine tali morali certitudine de morte alterius conjugis transiit ad secundas nuptias, illicite quidem, sed valide contraxit, si revera, quando contraxit, prior conjux erat mortuus, quia pro tunc non erat ligamen; *arg. cap. Dominus* 2.

13 *de secundis nuptiis*. Certitudo autem moralis habetur, quando adest attestatio legitima Parochi, vel alia publica, & authentica facta a Magistratu Ecclesiastico, Politico, aut Militari, vel a Notario publico, aut alia persona in publica auctoritate constituta, aut duorum testium de visu; Sed quoad hoc est omnino servanda Instructio emanata a Sac. Congregatione Supremæ Universalis Inquisitionis, quæ asservatur in Cancellariis Episcopalibus, & adducitur a Monacelli *tom.* 3. *in Appendice ad formularium*, *Instruction.* 6. ubi adducit etiam dubia aliquot circa exterorum Matrimonia cum responsionibus Sacræ Congregationis.

14 Qui stante dubio de morte conjugis Matrimonium cum alio habente bonam fidem contrahit, tenetur huic reddere debitum, petere tamen non potest; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Dominus* 2. *de secundis nuptiis*.

15 Si autem deponat prudenter dubium, etiam petere potest; *Communis*, *arg. cit. cap. Dominus*, & *cap. Inquisitionis* 34. *de sententia Ex-*

16 *communicat.* Si vero ambo conjuges in dubio de morte Conjugis contrahunt, ambo privati existunt Jure tam petendi, quam reddendi, donec prudenter tale dubium deponant; *Communis*, & *cit. cap. Dominus*, & *cit. cap. Inquisitioni*.

17 Si post Matrimonium etiam bona fide ab utroque Conjuge contractum constiterit Conjugem putatum mortuum, adhuc vivere, statim sunt separandi, & qui contraxerat alterum Matrimonium, debet ad priorem Conjugem omnino redire; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Dominus* 2. *de secundis nuptiis*, & *cit. cap. Inquisitioni* 44. *de sentent. excomm.*

18 Si autem deprehendatur vixisse quidem priorem Conjugem tempore contracti secundi Matrimonii, sed modo certo constet e vivis excessisse, adhuc separandi sunt a toro, quia tale secundum Matrimonium fuit invalidum; *arg. cit. cap. Dominus*, & *Regul.* 18. *Juris in* 6. ubi sic expresse statuit: *Non firmatur tractu temporis quod de Jure ab initio non subsistit*. Et si velint cohabitare ut Conjuges, tenentur de novo legitime contrahere; Si autem nolint de novo contrahere, non possunt ad hoc cogi, cum nullo Jure ad hoc adstringantur, quamvis maxime expediat ad multas rixas evitandas. Si tamen tale Matrimonium secundum 19
fuit contractum ex judicio, & assensu Ecclesiæ, Filii ex ipso nati reputantur legitimi, & admittendi sunt ad hereditatem; *Communis*, textu expresso *in cap. Perlatum est* 8. *Qui Filii sint legitimi*.

Honestas publica est propinquitas Jure Eccle- 20
siastico oriens ex Sponsalibus, aut ex Matrimonio rato. *Est in re communis*, *arg. cap. Juvenis* 3. *cap. Ad audientiam* 4. *cap. Sponsam* 8. *de Sponsalibus*, & *Matrim. cap. unic. de Sponsalibus in* 6. *cap. Si quis desponsaverit* 11. & *cap. Si quis uxorem* 34. *caus.* 27. *qu.* 2. cum similibus. Impedimentum publicæ honestatis in- 21
troductum est Jure Ecclesiastico; *Communis* ex mox *citatis Juribus*. Jure antiquo hoc impedi- 22
mentum dirimebat inter Sponsum, & consanguineos sponsæ, & e converso, usque ad quartum gradum; *arg. cap. Sponsam* 8. *de Sponsalibus*. Et oriebatur ex quibusvis Sponsalibus de futuro, & præsenti, etiamsi fuissent invalida, dummodo non essent invalida ex defectu consensus, textu expresso *in cap. unico de Sponsalibus* 6. Hodie tamen rigor dicti Juris anti- 23
qui non amplius viget, cum correctus, & temperatus sit a Concilio Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 3. his verbis: *Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacumque ratione invalida erunt, Sancta Synodus prorsus tulit; Ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant; quoniam in ulterioribus gradibus jam non potest hujusmodi prohibitio absque dispendio observari*. Ubi, ut vides, declaratur, quod impedimentum publicæ honestatis non amplius oriatur ex Sponsalibus invalidis. Et quod ortum ex Sponsalibus va- 24
lidis, dirimat inter Sponsum, & Consanguineos Sponsæ, & e converso, solum usque ad primum.

Impedimentum autem hoc ortum ex Matri- 25
monio rato, & nondum consummato, sive valido, sive invalido, dummodo non fuerit invalidum ex defectu consensus, dirimit etiam nunc, sicut olim usque ad quartum gradum inclusive: quia Tridentinum circa hoc nihil immutavit, ut expresse declaravit S. Pius V. Constit. incip. *Ad Romanum*, ibi: *Motu proprio*, *auctoritate Apostolica*, *tenore præsentium de-*

declaramus, *& definimus*, *decretum Concilii hujusmodi omnino intelligendum esse*, *& procedere de Sponsalibus de futuro duntaxat*, *non autem in Matrimonio sicut præfertur contracto*, *sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis gradibus*, *& casibus*, *in quibus de Jure veteri ante prædictum decretum Concilii introductum erat*, *& ita ab omnibus judicari debere mandamus*, *atque statuimus*. Unde, ut vides, si Matrimonium tuum fuit invalidum, ex quocumque alio impedimento, quam ex defectu consensus, v. g. ex impedimento Voti, Sacri Ordinis, Ligaminis, Consanguinitatis, Affinitatis, Criminis, & hujusmodi, contraxisti hoc impedimentum cum consanguineis uxoris tuæ putatitiæ, & illa vicissim cum consanguineis tuis usque ad quartum gradum inclusive, quia *ex cap. unico*, *de Sponsalibus in 6.* non correcto per Tridentinum, hoc impedimentum oriebatur etiam ex Sponsalibus de præsenti invalidis, seu ex Matrimonio rato etiam invalido; dummodo non fuerit invalidum ex defectu consensus; qua invaliditate interveniente, puta defectu consensus, ut si contraxisti cum errore personæ, cum ignorantia qualitatis servilis, ex metu gravi injuste incusso, & hujusmodi, non contraxisti hoc impedimentum, cum Matrimonium invalidum defectu consensus non pariat publicam honestatem, ut expresse habetur *in dict. cap. unico*, *de Sponsalibus in 6.* non correcto a Tridentino, & consequenter remanente in suo robore per allatam declarationem Sancti Pii V. Totum exemplificatur variis casibus.

I. Si Paulus v. g. contraxerit cum Francisca Sponsalia de præsenti, seu Matrimonium ratum invalidum, non ex defectu consensus, sed ex alio defectu, seu quocumque alio impedimento, puta Voti, Sacri Ordinis, consanguinitatis, affinitatis, criminis, & hujusmodi, non poterit ipse Paulus contrahere cum ulla Franciscæ consanguinea usque ad quartum gradum inclusive; *argum. cap. Sponsam 8. de Sponsalib.* ubi universaliter ita disponitur: *Sponsam alterius nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest Matrimonio copulare*; intellige, juxta praxim, & communem intelligentiam de consanguineis usque ad quartum gradum instar affinitatis; *arg. cap. Non debet 8. §. Prohibitio*, *de consanguinit. & affinit.* quæ & alia antiqua jura circa id non fuerunt correcta per Tridentinum, sed relicta adhuc in suo robore juxta cit. S. Pii V. declarationem; Concilium enim Tridentinum novum jus induxit solum quoad sponsalia de futuro, decernendo, quod si ipsa fuerint invalida, nullum pariant impedimentum publicæ honestatis; & si fuerint valida, pariant dictum impedimentum solum usque ad primum gradum, ut patet ex ipsiusmet verbis supra allatis. Si vero tale ratum Matrimonium fuisset invalidum ex defectu consensus, puta ob errorem in personam, aut per vim, & gravem metum, & hujusmodi, poterit adhuc libere contrahere cum Franciscæ Matre, vel Filia, aut sorore, quia ex Matrimonio rato invalido defectu consensus non oritur impedimentum publicæ honestatis, ut expresse cavetur *in cap. Ex sponsalibus*, *unic. de sponsalibus in 6.* non correcto per Tridentinum, sed adhuc remanente in pleno suo robore per cit. Constitutionem S. Pii V. Excipitur tamen Matrimonium ratum impuberum, quia licet defectu perfecti consensus sit invalidum in ratione Matrimonii, est tamen validum in ratione Sponsalium, seu ex speciali juris dispositione adhuc retinet vim Sponsalium, textu expresso *in cap. Tuæ 14. de desponsatione impuberum*, *& cap. unic. §. Idem quoque*, *eod. in 6.* Unde tales impuberes adhuc contrahunt impedimentum publicæ honestatis ex Sponsalibus usque ad primum gradum tantum; & tandem Matrimonio post pubertatem adeptam ratificato, etiam impedimentum usque ad quartum gradum ex Matrimonio rato.

II. Si Paulus contraxit Sponsalia pura, & absoluta cum Francisca, & postea contra fidem priorum Sponsalium contrahat Matrimonium ratum cum ejus consanguinea in primo gradu, puta cum ipsius Franciscæ Matre, vel Filia, aut Sorore, tale Matrimonium erit nullum ob impedimentum dirimens publicæ honestatis; At nihilominus poterit adhuc, & debebit ducere priorem Sponsam de futuro, non obstantibus secundis Sponsalibus de præsenti, seu Matrimonio rato cum ejus consanguinea, si nulla, ut supponit casus, intercesserit copula; Id enim habetur non solum ex jure novo Conc. Trid. *loco superius citato*; quia Matrimonium ratum, seu secunda Sponsalia de præsenti sunt invalida; sed ex jure antiquo *cap. Ex Sponsalibus*, *unic. de Sponsalibus in 6.* quia non debet admitti inter ipsa veluti quædam reciproca actio, qua priora Sponsalia vicissim a posterioribus irritentur contra expressam prohibitionem *dict. cap. Ex Sponsalibus*; Sic Laym. *lib. 5. tract. 10. par. 4. c. 9. n. 3. & 5.* Sporer *tom. 3. par. 4. c. 1. n.* 58. Gobat *tom. 1. tract. 9. n.* 386. La Croix *lib. 6. par. 3. n.* 682. & alii passim.

III. Si

III. Si Paulus priora ſponſalia contraxit cum Franciſca ſolum conditionate ſub conditione pendente in futurum, v. g. ſi parentes conſenſerint, ſi Papa diſpenſaverit, & hujuſmodi; & poſtea illa conditione non adimpleta, abſolute contrahat cum ejus conſanguinea in primo gradu, puta cum ejus Franciſcæ Matre, vel Filia, aut Sorore, tunc ex neutris Sponſalibus impedimentum dirimens contrahet. Non ex primis quominus ſaltem valide cum ſecunda contrahere poſſit, quia ex Sponſalibus conditionatis ante eventum conditionis non oritur impedimentum; actus enim ſub conditione celebratus, conditione non impleta, nullum operatur effectum; *arg.* §. *ſub conditione* 4. *Inſt. de verborum oblig. l. unic.* §. *ſin autem*, *Cod. de caducitatib. tollendis*, cum ſuſpendatur ejus valor uſque ad eventum conditionis; *l. Is cui* 42. *ff. de actionib. & obligat. & l. Legata ſub conditione* 41. *ff. de conditionib. & demonſtrationib.* Neque ex ſecundis, quia cum ſint contra fidem priorum ſponſalium, ſunt illicita, & invalida; & ex Sponſalibus invalidis non oritur impedimentum publicæ honeſtatis, ex Trident. *cit. ſeſſ.* 24. *de reform. Matrimon. cap.* 3. Sic citati Doctores, & alii.

IV. Si Paulus abſolute ſibi deſponſavit Franciſcam, & poſtea copulam habeat cum ſorore ejus Lucia, neutram in uxorem accipere poteſt; Non Franciſcam ob impedimentum affinitatis; Non Luciam ob impedimentum publicæ honeſtatis. Si autem talis copula cum Lucia fuiſſet habita ante Sponſalia celebrata cum Franciſca, poſſet Paulus ducere ipſam Luciam; Nam ſponſalia cum Franciſca eſſent de jure invalida ob impedimentum contractæ affinitatis; Sicque non inducerent impedimentum publicæ honeſtatis ex novo jure Trident. *cit. ſeſſ.* 24. *de reform. Matrim. c.* 3. Ita ſupracitati Doctores, & alii paſſim.

V. Si Paulus deſponſavit ſibi Franciſcam, & hanc in uxorem poſtea duxit Petrus frater Pauli Matrimonio nondum conſummato, Paulus etſi non teneatur, ob ſibi fractam fidem, adhuc tamen ſi vult, poteſt ducere ipſam Franciſcam, quia priora ſponſalia ob publicam honeſtatem annullantia ſequens Matrimonium, non poſſunt violari viciſſim a ſequenti Matrimonio, ne detur mutua quaſi reactio inter duas deſponſationes ſe reciproce irritandi contra expreſſam prohibitionem *cit. cap. Ex ſponſalibus unic. de ſponſalib. in* 6. Sic ſupracitati Doctores, & alii.

26 Sponſalia valida, quamvis mutuo libero conſenſu diſſolvantur, inducunt adhuc publicæ honeſtatis impedimentum. Quamvis enim olim graviſſimi Doctores negativam ſententiam tenuerint, ut videre eſt apud Barboſam *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 51. *n.* 188. Palao *de Sponſalibus diſp.* 4. *punct.* 10. *num.* 9. Guttierez *de Matrimon. c.* 103. *num.* 11. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *diſp.* 58. *num.* 21. hodie tamen certa eſt noſtra affirmativa ſententia propter authenticam declarationem Sacræ Congregationis Concilii ab Alexandro VII. approbatam, quam refert Fagnan. *lib.* 4. *decret. in cap. Ad audientiam* 4. *de ſponſal. n.*29. his verbis.

„ Alphonſus Ruiza, & Iſabella Rodriquez 27
„ Pacen. Diœceſis, ſponſalia per verba de „ futuro inter ſe contraxerunt; ſed cum antequam ſe vidiſſent, aut ſimul colloquerentur, Iſabella gravi morbo correpta fuiſſet, „ ſe invicem a promiſſione, & juramento abſolverunt. Nunc autem Alphonſus volens „ Matrimonium contrahere cum Maria ſorore „ germana dictæ Iſabellæ, dubitat an ſponſalibus cum Iſabella contractis, & mutuo conſenſu diſſolutis ortum ſit publicæ honeſtatis „ impedimentum? Sacra Congregatio cenſuit, „ Sponſalia hæc cum a principio valida fuerint, induxiſſe impedimentum publicæ honeſtatis, licet mutuo conſenſu diſſoluta; „ quia Concilium hoc ſolum conſiderat, quod „ a principio valida ſint; & quia ſi a principio valida, deinde dirempta per mortem, id „ impedimentum inducunt, ita & diſſoluta „ conſenſu. Et noviſſime jubente Sanctiſſimo „ Domino Noſtro, propoſitum fuit in Sacra „ Congregatione Concilii; An ſponſalibus valide ab initio contractis, deinde mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis? Et pluries propoſito dubio, ac mature examinato, tandem ſub die 6. Julii 1658. Eminentiſſimi Patres in antiqua ejuſdem Congregationis ſententia conſiſtentes cenſuerunt non „ eſſe ſublatum; Cujus ſententiæ una cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus „ ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, facta relatione ad Sanctiſſimum, „ Sanctitas ſua die 10. ejuſdem menſis prædictam Congregationis reſolutionem probavit, „ eamdemque juſſit in dubium deinceps non „ revocari.

Affinitas. Vide verb. *Affinitas per totum*. 28

Impotentia prout eſt impedimentum dirimens, non eſt impotentia generandi, ſed impotentia coeundi, ſeu perficiendi copulam conjuga- 29

jugalem; *Communis*, *arg. tot. tit. de frigidis*,
30 *& maleficiatis*. Hæc impotentia dividitur primo in naturalem, seu intrinsecam, & accidentalem, seu extrinsecam. *Prima* est illa, quæ oritur ex ipsius naturæ defectu, v. gr. ex nimia frigiditate, debilitate, deficientia, aut ineptitudine necessariorum, & in Femina talis vasis arctitudo, ut a viro penetrari nullatenus possit. *Secunda* est illa, quæ provenit non ex naturæ defectu, sed ex maleficio, vel hominis opera, qualis reperitur in Male-
31 ficiatis, Castratis, & hujusmodi. Secundo dividitur in perpetuam, & temporalem. *Perpetua* est illa, quæ non potest tolli, aut superari, nisi cum mortis periculo, aut miraculo, aut gravi peccato per media illicita. *Temporalis* est illa, quæ per media artis medicæ, aut Ecclesiæ, v. g. per Exorcismos, aut alia media spiritualia potest aliquando tolli, aut superari; *argum. capit. Fraternitatis 6. de Fri-*
32 *gidis*, *& maleficiatis*. Tertio dividitur in absolutam, & respectivam. *Absoluta* est illa, quæ reperitur in viro per ordinem ad quascumque mulieres, aut in muliere per ordinem ad quoscumque viros. *Respectiva* est illa, quæ solum constituit impotentem per respectum ad determinatam personam, & non ad alias.

33 Impotentia perpetua, sive fuerit naturalis sive accidentalis, sive absoluta, sive respectiva, dirimit Matrimonium contrahendum, tum Jure Ecclesiastico, tum Jure naturæ; *Communis*. De Jure enim Ecclesiastico constat *ex cap. Accepisti 1. cap. Quod sedem 2. cap. Ex Litteris 3. cap. Laudabilem 5. cap. Fraternitatis 6. & cap. Litteræ 7. de frigidis, & maleficiatis*. De Jure naturæ inde patet, quod de essentia, & intrinseca ratione Matrimonii sit obligatio ad reddendum debitum, & traditio corporis apti ad congressum materialem, seu copulam conjugalem; sed perpetuo impotens ad copulam non potest se obligare ad eam: *Impossibilium enim nulla est obligatio; leg. Impossibilium 185. de Regulis Juris; & cap. Nemo potest 7.*
34 *de Regulis Juris in 6. &c.* Dicitur autem notanter *Matrimonium contrahendum*, quia si talis impotentia superveniat post Matrimonium jam contractum, ipsum non dirimit, ut tenet *Communis Doctorum*, textu expresso *in cap. Hi, qui 25. caus. 32. quæst. 7.*

35 Impotentia perpetua antecedens dirimit Matrimonium sive fuerit antecedenter cognita, sive ignorata; Navarr. *in Manual. c. 22. disp. 60.* Coninch. *num. 31. dub. 7. num. 79.* Bonacina *de Matrimon. quæst. 3. punct. 3. proposit. 3. num. 12.* Rosignol. *controv. 15. de Matrim. 11. prænot. 17. num. 5.* Panormitanus, Hostiensis, & Innocentius *in cap. Consultationi 4. de frigidis, & maleficiatis*, Pirhing *lib. 4. decret. tit. 15. num. 9.* Reiffenstuel *ibid. num. 61.* Henno *tom. 2. tract. de Matrimon. ultim. artic. 6.* & alii passim contra paucos. Et ratio est, quia talis impotentia, sive cognita, sive ignorata, est semper contra naturam & essentiam Matrimonii, quia excludit traditionem corporis apti ad copulam conjugalem; quæ traditio corporis apti est de essentia Matrimonii: licet enim usus Matrimonii non sit de ejus essentia, potentia tamen ad usum est ipsi essentialis, ut recte docet S. Thomas *in 4. dist. 34. qu. unic. art. 2. ad 1.* ibi: *Quamvis actus carnalis copulæ non sit de essentia Matrimonii; tamen potentia ad hoc est de essentia ejus*, & idem *ibidem* docent Scotus, Richardus, & Durandus.

Neque obstat, quod, qui novit impoten- 36
tiam alterius, videatur juri suo renunciare, si cum eo contrahat, ac proinde subsistere Matrimonium. Non obstat, inquam, quia, cum cessio illa sit juris ad substantiam Matrimonii contractus spectantis, admitti non potest, sicuti nec cessio, qua quis Matrimonium contrahens, indissolubilitatis Juri cedere præsume-
ret. Unde merito Sixtus V. Constitur. incip. 37
Cum frequenter, decrevit hujusmodi Matrimonia, sive contracta cum scientia, sive cum ignorantia, nulla, irrita, & invalida penitus esse, ibi: *Fraternitati tuæ per præsentes committimus, & mandamus, ne conjugia per dictos, & alios quoscumque Eunuchos, & Spadones utroque teste carentes cum quibusvis mulieribus defectum prædictum, sive ignorantibus, sive etiam scientibus contrahi prohibeas, eosque ad Matrimonia, quomodocumque contrahenda inhabiles auctoritate nostra declares, & tam Locorum Ordinariis, ne hujusmodi conjunctiones de cetero fieri quoquomodo permittant, interdicas, quam eos etiam, qui sic de facto etiam Matrimonium contraxerint, separari cures, & Matrimonia ipsa sic de facto contracta, nulla, irrita, & invalida esse decernas*. Hinc, si hæc verificantur, non obstante scientia inter Eunuchos, cur verificari non debent, non obstante eadem scientia inter perpetuo impotentes? De utrisque enim militat eadem ratio. Eo vel maxime, quod Sixtus V. in ead. cit. Const. expresse declarat, impotentes minime esse aptos ad contrahendum, ibi: *Secundum Canonum Sanctiones, & naturæ rationem, qui frigidæ naturæ sunt, & impotentes, iidem minime apti ad contrahendum reperiuntur*.

Un-

38 Unde post dictam Sixti V. Constitutionem Eunuchi, & quicumque perpetuo impotentes nequeunt contrahere Matrimonium cum impedimenti, seu impotentiæ conscii, neque ad societatem vitæ, & caste vivendum per modum fratris, & sororis; Sanchez *lib. 9. disp. 97.* ubi hanc vocat certissimam; Dicastill. *disput. 7. dub. 43.* ubi vocat omnino veram, Tannerus *disp. 9. quæst. 4. n. 136.* ubi vocat certam, Perez *disp. 37. sect. 1.* ubi hanc dicit esse communem sensum totius Scolæ, La Croix *lib. 6. part. 3. n. 785.* ubi vocat communissimam, Sporer *tom. 3. part. 4. cap. 1. sect. 1. n. 123.* ubi dicit sic sentire Doctores communissime contra Pontium apud Dianam *p. 4. tr. 4. resol. 75.* Et ratio nostra, ultra fundamenta adducta a citatis Doctoribus, est, quia citata Constitutio Sixti V. absolute definit impotentiam esse impedimentum dirimens Matrimonium, & nihil distinxit quoad hunc, vel illum usum; ubi autem Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa 22. de privilegiis, & leg. de pretio, ff. de Publiciana in rem action.*

39 Eunuchi autem, & Spadones unico tantum testiculo carentes valide, & licite Matrimonium contrahere possunt; *Communis, arg. cit. Constitut. Sixti V.* Cum enim dicantur esse invalida Matrimonia inita per Eunuchos, & Spadones utroque teste carentes, videtur sequi, quod, si unico tantum teste careant, possint valide, & licite contrahere. Et stat ratio, quia, licet ipsi sint minus potentes, sunt tamen vere potentes ad actum conjugalem, & ad generationem, ut praxis, & ex-

40 perientia docet. An autem, & quomodo Hermaphroditi possint valide, & licite Matrimonia contrahere? Vide verb. *Hermaphroditus.*

41 Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium; *Communis*, textu expresso *in cap.*

42 *Fraternitatis 6. de frigid. & maleficiat.* In dubio autem, an impotentia sit temporalis, vel perpetua, conceditur a Jure integrum triennium ad faciendum experimentum, si possit nec ne haberi perfecta copula, textu expresso *in cap. Laudabilem 5. & cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat.* Et hoc triennium debet computari a die attentatæ copulæ, non vero a die contracti Matrimonii; Glossa *in cit. cap. Laudabilem, verb. Celebrati;* Sanchez *lib. 7. disp. 110. num. 1.* ubi testatur de communi; Cum anim *in dicto cap. Laudabilem*, dicitur *a tempore celebrati conjugii*, supponitur ex tunc attentatam fuisse copulam, quia dictum triennium conceditur ad experiendum, an impotentia perpetua adsit nec ne? hoc autem experimentum inchoatur sola copulæ attentatione, adeoque &c.

Si facto tali experimento ambo Conjuges in 43
foro externo fateantur adesse impotentiam perpetuam ex parte unius, non potest illorum Matrimonium, nec propria, nec Judicis auctoritate annullari, nisi prius sit facta legitima probatio ad præscriptum Sacrorum Canonum; *Communis, arg. cap. Accepisti 1. de frigid. & maleficiat.* Sacri autem Canones præ- 44
scribunt in tali casu requiri juramentum viri, quod serio per tale tempus tentarit copulam, & mulieris, quod etiam conata sit, nec impedierit. Item jurare debent ex parte cujuslibet conjugis septem propinqui, vel his deficientibus, septem vicini, & sic inter omnes quatuordecim bonæ famæ, quod credant conjuges verum affirmare, textu expresso *in cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat.* & concordat *cap. Laudabilem 5. eod.* Si vero unus conju- 45
gum neget, & alter affirmet impotentiam perpetuam, tunc non requiruntur quatuordecim propinqui, seu ex qualibet parte septem, sed sufficiunt, & adhibendi sunt solum septem ex parte affirmantis; Hostiens. Joan. Andreas, Ancharanus *in cit. cap. Laudabilem 5. de frigid. & maleficiat*; Rosignol. *loc. cit. num. 49.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 51.* Sanchez *lib. 7. disp. 109. num. 13.* & alii passim, *arg. cap. Proposuisti 4. de probation.*

Si elapso triennio vir dubie impotens neget 46
copulam perfectam habitam esse, mulier vero id affirmet, & non appareant certa signa impotentiæ, sed solum ambigua, & dubia, debet credi uxori affirmanti, & pronunciari pro valore Matrimonii; Sic Joann. Andreas, & Ancharan. *in cit. cap. Laudabilem n. 4.* Sanchez *lib. 7. disp. 109. num. 9. & communis* aliorum; Et ratio est, quia id exigit favor Matrimonii; *arg. cap. final. de sentent. & re judicat.* & juxta *Regul. 65. Juris in 6. In pari . . . . . causa potior est conditio possidentis.* Item, si elapso triennio mulier neget copu- 47
lam perfectam habitam esse, & vir dubie impotens affirmet, si non appareant certa signa impotentiæ, sed solum dubia, debet credi viro affirmanti, & pronunciari pro valore Matrimonii; *arg. cap. Si quis 3. caus. 33. qu. 1. & cap. Accepisti 1. de frigid. & maleficiat.*, & tenent Pirhing *lib. 4. tit. 15. num. 14.* Engel *ibidem num. 6.* Reiffenstuel *num. 49.* Sanchez *lib. 7. disput. 109. num. 2.* & alii passim.

Si impotentia antecedens sit perpetua certo 48
sic

ſic cognita per inſpectionem corporum, ut poſſe, & debere fieri innuere videntur *cap. Fraternitatis 6. & cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat. cap. Propoſuiſti 4. & cap. Cauſam Matrimonii 14. de probationibus*, vel aliunde talis impotentia ſit ſimpliciter evidens, Matrimonium debet ſtatim declarari nullum abſque conceſſione triennii ad faciendum experimentum, & abſque interpoſitione juramenti propinquorum, & conjugum, quod copulam perfectam nunquam habuerint; Quando enim evidenter conſtet de impotentia, evidens eſt etiam Matrimonium eſſe nullum, & conſequenter conjuges putativos ſeparandos eſſe ab omni commercio carnali, & poſſe conjugem potentem, cui voluerit, nubere; *Communis* cum Abbate *in cap. Fraternitatis 6. de frigidis & maleficiat. num.* 11. & Sanchez *lib. 7. diſput.*
49 103. *num.* 7. Si per inſpectionem, vel aliam probationem non habeantur ſigna phyſice certa, & ſimpliciter evidentia de impotentia, ſed ſolum veroſimilia, & quaſi moraliter certa, tunc poteſt quidem, & debet declarari nullum Matrimonium, non expectato triennali experimento: Aſt debet uterque conjux jurare nunquam potuiſſe habere perfectam copulam, & de eorum digna credulitate debent jurare affirmare quatuordecim propinqui, aut vicini bonæ famæ, ſcilicet ſeptem ex parte utriuſque conjugis; Sanchez *lib. 7. diſp.* 107. *num.* 4. Engel *lib.* 4. *decret. tit.* 15. *n.* 6. Reiffenſtuel *ibid. num.* 43. La Croix *lib. 6. par.* 3. *num.* 787. & alii paſſim; *arg. cap. Laudabilem*
50 5. *de frigid. & maleficiat.* Si poſt inſpectionem, aut aliam probationem non habentur niſi ſigna dubia de impotentia perpetua, præter dictum juramentum conjugum, & propinquorum, requiritur etiam triennale experimentum; *Communis*, textu expreſſo *in cap. Litteræ 7. de frigid. & maleficiat.*, & concordat *cap. Laudabilem 5. eodem*.

51 Si quando certo, & evidenter conſtat de impotentia perpetua, dubitatur autem, an præceſſerit Matrimonium, vel illo jam contracto ſupervenerit? ſi ſit impotentia naturalis, ſeu intrinſeca, præſumitur præceſſiſſe; Sanchez *lib. 7. diſp.* 103. *num.* 5. Guttierez *de Matrim. c.* 116. *num.* 2. & communis aliorum; *arg. cap. Litteræ 7. de frigidis, & maleficiat*; Et ratio eſt, quia, quod a natura ineſt, ſemper ineſſe videtur, & conſequenter etiam antecedenter ineſſe præſumitur, ut late probat Menochius *de præſumptionibus lib.* 1. *præſumpt.* 14. *num.* 3. Si vero ſit impotentia accidentalis ſeu extrinſeca, ut proveniens ex maleficio, aut mutilatione membri, & hujuſmodi, & conjux potens ſolum multo & longo tempore elapſo poſt contractum Matrimonium conqueri, & reclamare incipit de impotentia alterius, in foro externo præſumitur eam fuiſſe ſubſecutam; Sanchez *lib. 7. diſput.* 103. *n. 6. & ſequent.* Guttierez *de Matrim. cap.* 116. *num.* 2. Roſignol. *loc. cit. num.* 63. Reiffenſtuel *loc. cit. num.* 30. & alii paſſim; *arg. cap. Accepiſti 1. de frigid. & maleficiat.* ibi: *Quia ſi proclamare voluit, cur tandiu tacuit? cito enim, & in prævio tempore ſcire potuit, ſi ſecum coire potuiſſet*. Si autem conjux potens brevi tempore, uno, vel altero menſe poſt contractum Matrimonium, ſtatim conqueri, & reclamare incipit de impotentia alterius, præſumitur eam præceſſiſſe. Ita Doctores citati, *arg. cit. cap. Accepiſti*, ibi: *Si autem ſtatim in ipſa novitate poſt menſem aut duos ad Epiſcopum, aut ejus Miſſum* (ideſt Vicarium) *proclamaverit &c.*

Dato caſu, quo ob præſumptam, & alle- 52
gatam perpetuam impotentiam diſſolvatur Matrimonium, & conjux præſumptus, & allegatus impotens contraxerit cum alia, & cum ipſa perfectam copulam habuerit, comperto errore, eſt diſſolvendum ſecundum Matrimonium, & reintegrandum primum; *Communis* textu expreſſo *in cit. cap. Laudabilem 5. & cap. Fraternitatis 6. de frigid. & maleficiat.*
Excipitur autem *primo*, quando impotens fa- 53
ctus eſt poſtea potens per ſolum miraculum, qui ex eo, quod impotens reddatur potens per miraculum, non ſequitur impotentiam fuiſſe temporalem; *Communis arg. cap. Fraternitatis 6. de frigid. & malefic.* Excipitur *ſecundo*, 54
quando impotentia tollitur ope Dæmonis, aut per media illicita, v. gr. incantationem, & hujuſmodi, quia impotentia, quæ naturali, & licito modo tolli nequit, cenſetur perpetua, quamvis tollatur modo illicito; *Communis, arg. cit. cap. Fraternitatis*. Excipitur *ter-* 55
tio, quando impotentia perpetua eſt reſpectiva, v. gr. ob arctitudinem vaſis determinatæ mulieris, quia reſpectu hujus eſt, & manet Matrimonium nullum, quamvis cum alia poſtea latius vas habente, copulam perfectam habere poſſit, & conſequenter Matrimonium valide contrahat; Reſpectu enim illius mulieris vas nimis arctum habentis habet impotentiam perpetuam, unde ab ipſa remanet perpetuo ſolutus; Sanchez *lib. 7. cap. 99. num.* 18. Henricus *in cap. Fraternitatis 6. de frigid. & malefic. n.* 12. Roſignol. *loc. cit. n.* 57. Reiffenſt. *loc. cit. num.* 59. & alii paſſim. Excipitur 56
quar-

quarto, quando impotentia provenit ex maleficio, & cum priori conjuge factum est triennale experimentum, & habitæ sunt omnes aliæ probationes a Jure præscriptæ, quia frequentissime accidit, maleficia perpetua fieri ad causandam impotentiam respectu certæ tantum personæ, & non omnium, Glossa communiter recepta *in cap. Accepisti, verb. Reparare, & cap. Laudabilem, verb. Separentur, & verb. Redire, & cap. Litteræ, verb. Cognoscendis, de frigid. & maleficiatis*, Abbas *in cit. cap. Accepisti num.* 7. S. Thomas *in* 4. *dist.* 35. *quæst. unica art.* 3. *in cap. Si per Sortiarios atque maleficos* 4. *caus.* 33. *q.* 1.

57 Steriles, & senes possunt valide Matrimonium contrahere, dummodo natura, vel arte capaces sint ad habendam perfectam copulam; Sanchez *lib.* 3. *disp.* 92. *n.* 26. Engel *lib.* 4. *decretal. tit.* 15. *n.* 3. Reiffenstuel *ibid. n.* 17. & 18. Pirhing *ibid. n.* 3. & communis aliorum. Tunc enim Matrimonium est in remedium concupiscentiæ, qui est finis secundarius, & minus principalis, ob quem etiam fuit institutum, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 7. *Melius est nubere, quam uri*. Unde senex annorum 73. qui votum castitatis emiserat, petiit, & obtinuit dispensationem ducendi uxorem ob periculum incontinentiæ, *a Sacra Congreg. Concil. in Senonensi* 28. *Septemb.* 1686. *lib.* 36. *decret. fol.* 472. apud Ursayam *in Miscellaneo* 1. *Sacr. & Profan. verb. Senex*

58 *num.* 133. Moribundi possunt, immo quandoque tenentur contrahere, si id exigat honor concubinæ, aut proles legitimanda, aut etiam propriæ animæ salus, quæ ob nimium affectum erga concubinam periclitatur ex eo, quod non possit habere serium propositum eam dimittendi; quia licet non sint actualiter copulæ capaces, supponitur tamen ordinariam, nisi aliud probetur, potentiam generandi tantum esse impeditam, & non ablatam; Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *disp.* 105. *num.* 3. Joan. Andreas *in cap. Tanta num.* 2. *Qui filii sint legitimi*, & ibi Antonius *num.* 14. Ancharanus *num.* 4. *notabil.* 2. Cardinal. *num.* 6. Præpositus *num.* 8. Barbosa *nu.* 8. Pithing *loc. cit. num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 20. & communis aliorum, ut testatur Barbosa *loc. citato*.

59 *Clandestinitatis* impedimentum est, *si Parochi, aut duplicis desit præsentia testis*; Concil. Trident. *sess.* 24. *de Reform. Matrim. cap.* 1. ibi: *Qui aliter quam præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat*. Ad valorem igitur Matrimonii requiritur præsentia Parochi proprii; 60
Concil. Trident. *loc. citat. Qui aliter, quam præsente Parocho*, & quidem proprio, ut expresse habetur ab eodem Concilio *in cit. cap.* 1. ibi: *A proprio contrahentium Parocho*. Nomine Parochi, non solum veniunt ipsi Parochi, sed etiam Papa in toto Orbe, Legati a latere, & Nuncii in suis Provinciis, Cardinales in suis Titulis, Episcopi, & Vicarii Generales in suis Diœcesibus, Archiepiscopi dum actu visitant Diœceses suffraganeorum, & dum ad eos fit appellatio contra Episcopum suffraganeum nolentem aliquos matrimonialiter conjungi, Vicarius Capitularis sede vacante, Abbates Ecclesiarum nulli Episcopo subjectarum, & omnes Sacerdotes, sive Sæculares, sive Regulares a supradictis respective delegati; *Communis* cum Barbosa *super Trident. sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.* 1. & *lib.* 2. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 33. 61

Sufficit Parochus proprius alterutrius Sponsi. 62
Communis. Sic enim declarasse Sacram Congregationem Concilii, referunt Sanchez *lib.* 3. *disp.* 19. *num.* 4. Bosco *de Matrimon. disp.* 11. *sect.* 9. *concl.* 13. Fagnan. *lib.* 1. *decret. cap. Quoniam, de Constitut. num.* 5. Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. tit.* 3. *n.* 56. & alii. Et est va- 63
lidum Matrimonium, etiamsi unus Parochus assistat in Parochia alterius, quamvis diversæ Diœcesis, v. gr. Parochus viri, seu Sacerdos ab ipso delegatus in Parochia mulieris, & econtra; sic declarasse *Sacram Congregat. Conc.* refert Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 79. *a n.* 16. ubi adducit ipsasmet declarationes, & La Croix *lib* 6. *part.* 3. *num.* 731. ubi adducit Sac. Congreg. declarationem, & tenent passim Docto- 64
res. Immo potest proprius Parochus valide assistere Matrimonio suorum Parochianorum in alterius Parochia sine licentia Parochi illius loci, in quo assistit; Hurtado *de Matrimon. disp.* 5. *difficult.* 6. *num.* 22. ubi extendit etiam extra Episcopatum, Sanch. Salzed. Spinol. Pasferin. Coninchius, Reginaldus, Bonacina, Guttierez, cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. lib.* 2. *alleg.* 34. *num.* 95. & *de offic. & potest. Parochi par.* 2. *cap.* 21. *num.* 58. & super Concilium *sess.* 24. *de reformat. cap.* 11. *n.* 71. & ita etiam tenent Bosco *de Matrimon. disp.* 21. *sect.* 9. *conclus.* 11. *num.* 406. Castropal. *de Sponsalibus disp.* 2. *punct.* 13. §. 9. *num.* 3. Pe-

Perez *de Matrimon. disp.* 49. *sect.* 2. *num.* 7. Pirhing *lib.* 4. *decret. tit.* 3. *num.* 15. Reiffenstuel *ibid. num.* 63. ubi testatur de communi contra Pontium, qui *lib.* 1. *de Matrim. c.* 16. *num.* 4. affert pro sententia contraria declarationem Sacræ Congreg. quæ tamen, ut recte respondet Sanchez *loc. cit. num.* 19. Bosco *loc. cit. num.* 408. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 64. & alii, intelligenda sunt de sola illicita solemni præsertim cum benedictione Sacerdotali, quia talis solemnis assistentia fit cum quodam quasi strepitu judiciario illicito in Territorio alterius. Et dato, quod tales declarationes militarent etiam contra valorem Matrimonii, respondetur, eas esse correctas ab alia subsequenti declaratione recentiori, prout testatur Fagnanus *in cap. Quod nobis* 2. *de Clandestina desponsat. num.* 53. addens, Sanctissimum, audita relatione opinionum Congregationis, statuisse, quod ita in futurum respondeatur nulla habita ratione alterius decisionis editæ 15. *Dec.* 1574.

65 Quinimo, non solum valide, sed etiam licite de Jure potest proprius Parochus alterutrius Sponsi assistere Matrimonio privatim, & absque solemnitate, & benedictione publica celebrato in aliena Parochia; Perez *de Matrimon. disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 7. Sanch. *lib.* 3. *disp.* 19. *num.* 18. Guttierez *de Matrimon. cap.* 63. *num.* 6. Castropalao *loc. cit. disp.* 2. *punct.* 13. §. 9. *num.* 5. Bosco *loc. cit. conclus.* 13. *num.* 11. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 65. & alii plures contra Pontium, & alios. Et ratio est, quia nullo Jure talis assistentia est prohibita, si fiat privatim, & sine solemnitate publica; Concilium enim Tridentinum ad valorem Matrimonii solum requirit, quod fiat in præsentia proprii Parochi, non vero ut fiat in propria Parochia, eo quod per solam assistentiam, ubicumque Matrimonium celebretur, jam vitatur Clandestinum Matrimonium, adeoque finis Concilii servatur. Et S. Congreg. Conc. declaravit, posse proprium Parochum assistere Matrimonio etiam in aliena Parochia, ut patet ex dictis *supra num.* 63. ut refert etiam Fagnan. *in lib.* 1. *decret. cap. Quoniam, de Constit. num.* 25. Nec potest dici, quod illicite assistat, cum nemo possit extra proprium Territorium jurisdictionem exercere; *argum. cap. final. de Constitutionibus in* 6. Non valet, inquam, quia talis assistentia non est actus pertinens ad jurisdictionem contentiosam, immo neque ad voluntariam, ut recte notant Doctores cum Barbosa *loco cit.*

66 Proprius autem Parochus est Parochus habitationis, seu Domicilii, seu quasi talis, nec sufficit Parochus originis, nisi etiam sit habitationis; *Communis* cum Bosco *loc. cit. concl.* 11. *num.* 400. ubi asserit sic declarasse Sacram Congregationem Concilii.

* Hinc paucis ab hinc annis magna orta est controversia inter Parochum Sponsæ ex una, & Sponsi Parochum ex alia parte. Nam cum pridie, quam nuptiæ celebrarentur, Sponsa ad Sponsi domum se contulisset, eum invisendi gratia, nimbis pluviisque impedita, ne ad paternam domum rediret, simul cum matre in domo sponsi pernoctavit. Die sequenti, accito Parocho Sponsæ in Sacello domestico ipsius Sponsi, coram illo celebratæ sunt nuptiæ. Sponsi Parochus matrimonium illud nullum esse statim affirmavit; quia celebratum coram Parocho neque proprio Sponsi, ut patet, neque proprio ipsius Sponsæ, quippe quæ pridie jam mutaverat domicilium; ergo coram Parocho omnino alieno. Contra vero Parochus Sponsæ decertabat pro validitate matrimonii, quia Sponsa, licet corpore, nondum tamen animo ea nocte domicilium mutaverat, eademque ratione in domo Sponsi pernoctaverat qua pernoctaverat ejus mater, utraque nempe tanquam mere hospes. Quod alio argumento confirmabat. Nam si de facto Sponsa in domo Sponsi ea nocte occubuisset, jus funeris non ad sponsi Parochum, sed ad ipsum Parochum Sponsæ spectasset. Ergo Parochus Sponsæ nondum amiserat suum jus respectu ejusdem, sicuti nullo modo amiserat respectu Matris. *

Proprius Parochus valide, & licite assistit Matrimonio, etiamsi nondum sit Sacerdos; 67
Sic declaravit *Sacr. Congreg. Conc. in Abulensi* 12. *Mart.* 1593. *lib.* 7. *decret. fol.* 193. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 16. *formul.* 2. *num.* 34. & apud Piton. *Constit. ad Parochos num.* 160. & jam propter talem declarationem tenent Reiffenstuel *loc. cit. num.* 70. Sanchez *lib.* 3. *disp.* 20. *a num.* 3. Pontius *lib.* 5. *cap.* 17. *num.* 1. Barbosa *in Conc. Trid. sess.* 24. *de reform. cap.* 1. *num.* 81. & 88. & *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 32. *num.* 101. & *de offic. Parochi cap.* 21. *num.* 51. cum plurimis ibi citatis, & alii communiter contra nonnullos a Sanchez citatos; Licentia tamen assistendi Matrimonio non potest concedi alicui, qui non sit Sacerdos; Sanchez *lib.* 3. *disp.* 20. *num.* 10. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. Palao *de Sponsalib. disp.* 2. *punct.* 10. *n.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 81. & alii passim; *arg. Conc. Trident. loc. cit.* ubi expresse requirit

rit ut deligendus sit Sacerdos, ibi: *Vel alio Sacerdote*.

69 An affectante Parocho non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel istos non vidente, validum sit Matrimonium coram ipso attentatum? variant Doctores. Affirmativam sententiam inter alios tenent Fagnanus *in cap. Quoniam 13. de Constitutionibus num. 25. & in cap. Quaesitum est 7. de Poenitentiis & remissionib. num.* 7. testans Sacram Congregationem declarasse *validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, quamvis nihil eorum, quae agebantur, vidit, & intellexit, si affectavit non intelligere; ut in Parocho, qui obturaverit aures suas, ne audiret;* Riccius *in Prax. For. Eccles. resolut.* 213. *n.* 3. Pontius *de Matrim. lib.* 1. *cap.* 25. *sub n.* 12. Bossius *eodem tract. cap.* 3. *num.* 22. Leander *Oper. moral. tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 7. *qu.* 50. Barbosa *de potest. Episcop. part.* 2. *allegat.* 32. *n.* 83. & 85. *de Officio Parochi par.* 2. *c.* 21. *num.* 47. & 49. & *ad Concil. sess.* 24. *de reform. Matrimon. c.* 1. *num.* 73. & 75. Card. de Luca *in annot. ad Conc. disc.* 26. *num.* 4. & *sequent.* Natal. ab Alexand. *in Theolog. Dogmat. tom.* 2. *regul.* 10. *in fin. fol.* 26. quos omnes citat, & sequitur Rota *in Romana Matrim.* 4. *Febr.* 1697. *coram Ursino*, asserens in simili Matrimonio resultare ejus non intelligentiam, ab ipsius Parochi positivo facto processisse, proindeque dum ipse causam dedit, quo minus intelligeret, de jure habendus est pro intelligente, dum nesciens ex quo noluit scire, vel affectavit nescire, habendus est pro sciente *cap. Cum inhibitio* 3. §. *Si quis vero*, *de Clandestina desponsat.*

70 Et in dicta Romana circa finem eadem Rota expresse subjungit, quod eoque magis inclinarunt DD. in hanc sententiam, ex quo ipsamet Sacra Congr. Conc. Trid. interpres, tam antiquis, quam modernis temporibus eidem sententiae adhaesisse visa est, & signanter *in una Giennen.* 26. *Jul.* 1582. in qua super dubio his verbis concepto; *Quid si Sacerdos nihil eorum, quae agebantur vidit, neque audivit? Congregatio declaravit, non valere Matrimonium, si non intellexit, nisi affectasset non intelligere*, in cujus sequelam paucis post annis *in una Ulixbonen.* etiam consimile Decretum prodiit, ibi: *Congregatio censuit, si vera sunt, quae narrantur, & Parochus affectaverit non intelligere, Matrimonium valere*, & in terminis themati, de quo disputatur, proximioribus *in una Sarzanen.* 16. *Febr.* 1648. ubi omissae fuerunt denunciationes, Parochus contradicebat, & audivit tantummodo verba consensus praestiti per Sponsum, dum Sponsam habebat prae manibus. *Congregatio censuit Matrimonium sustineri, etiamsi Parochus non intellexerit verba Sponsae, dum tamen de illius consensu ex aliis signis, juxta Juris communis dispositionem legitime constet.* Prout etiam *in Patavina* 16. *Maii* 1669. *in Tolentina* 18. *Nov.* 1671. & *in Venetiarum* 11. *Mart.* 1673. in quibus omnibus juxta tenorem Decretorum, quae olim in foliis authenticis circumferebantur, resolutum legebatur, Matrimonium valere, etiamsi Parochus verba alterius ex contrahentibus non audierit, vel quia affectaverit non intelligere, vel quia ex quo terga vertit, non auscultaverit, vel quia propter iram, aut rumorem, vel quid simile audire non potuit. Et allegata praemissa resolutione *in Giennen.* firmat Fagnan. tum *in cap. Quaesitum, de Poenit. & remissionib. n.* 7. & 8. tum *in cap. Quoniam num.* 25. *de Constitutionibus* una cum aliis supra allegatis; Hactenus Rota apud Ursayam *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 2. *num.* 11. 12. & 13. Negativam 71 tamen sententiam verius sustinent innumeri classici Doctores tum Theologi, tum Canonistae; & signanter Pirhing *in Jus Canonicum tom.* 4. *tit.* 3. §. 3. *num.* 2. Reiffenstuel *ibid. num.* 106. Engel *ibid. sub num.* 14. Pignatell. *tom.* 9. *Consult.* 133. *num.* 35. Panimoll. *dec.* 19. *adnot.* 1. *num.* 31. *vers. Vel ab Altari fugam arripiat;* Monacell. *tom.* 3. *tit.* 2. *formul.* 5. *a num.* 6. *ad* 11. Cabassut. *in Not. Eccles. Notit. ad Conc. Trident. num.* 55. & *in Prax. Jur. Canonic. lib.* 3. *cap.* 26. *sub num.* 12. Sanchez *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 39. *sub num.* 6. Dicastill. *de Matrimon. tract.* 10. *disp.* 19. *num.* 167. Tancred. *de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 39. *num.* 2. Marchant. *in Tribunal. Sacrament. de Matrim. tract.* 1. *tit.* 7. *quaest.* 5. *conclus.* 2. *vers. Dices*, Rosignolus *in Prax. Theologic. Legal. tit. de Matrim.* 1. *praenot.* 32. *sub num.* 5. & plurimi alii citati, & sequuti ab Ursaya *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 1. *n.* 129. & *discept.* 2. *n.* 106. & *seq.* & *tom.* 3. *par.* 1. *discept.* 1. §. 4. *a num.* 2. *ad* 15.

Et ratio viva est, quia eo ipso quod Parochus affectando non audire verba, nec videre nutus contrahentium, ipsos revera non videt, & illa non audit, non potest esse testis contracti Matrimonii, ad quem effectum sub nullitatis poena illius praesentia praescripta fuit a Concilio *cap.* 1. *sess.* 24. *de reform. Matrim.* adeoque tale Matrimonium tamquam de- 72

ficiens in forma substantiali, hoc est in uno ex tribus testibus a Concilio pro forma requisitis, nullum est in radice; Et hoc verum est, sive voluntarie, sive ex quocumque alio motivo nequeat Parochus testificari de contracto Matrimonio, eo modo quo in Testamentis, in quibus deficiente, sive ex propria culpa, & voluntate, sive ex alio accidenti, uno ex septem necessariis testibus, illud est nullum, textu expresso *in l. si unus* 12. *Cod. de Testamentis*, & observant Glossa *in l.* 1. §. *si quis neget*, *ff. Quemadmodum Testamenta aperiantur*, Fagnan. *in cap. Cum esset num.* 37. *de Testamentis*, Ursaya *tom.* 1. *par.* 1. *discept.* 2. *num.* 115. cum Rota, & aliis ibi allegatis.

73 Nec contra istam nostram sententiam militant resolutiones Sacræ Congregationis Concilii allegatæ *supra num.* 70. pro alia sententia, quia in tantum in dictis resolutionibus Sacra Congregatio censuit esse valida Matrimonia contracta coram Parochis affectantibus, dissentientibus, contradicentibus, fugientibus, & data opera oculos, vel aures claudentibus, ne mutui consensus contrahentium nutus viderent, aut verba audirent, in quantum istis non obstantibus perfectissime contrahentium consensum perceperunt; & quamvis consulto, & data opera affectassent, seu finxissent non intelligere, ac percipere, revera tamen intellexerunt, & perceperunt mutuum actualem contrahentium consensum, ut solide, & clare probat Ursaya *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 2. *num.* 169. *& seq.* adducens præcisa verba allatæ resolutionis *in Giennen.* 26. *Jul.* 1582. & infra *num.* 186. *& seq.* adducens verba allatæ resolut. *in Ulixbonen.* & sub *num.* 189. *& seq.* adducens verba in allata *Sarzanen.* 16. *Februar.* 1648. & infra *num.* 239. adducens verba in allata *Patavina* 16. *Maii* 1669. & infra sub *num.* 240. *& seq.* adducens verba in allata *Tolentina* 18. *Novemb.* 1671. & deinde *n.* 243. adducens verba in allata *Venetiarum*, *seu Vicentina* 11. *Mart.* 1673. Et in hunc sensum varias Sacræ Congregationis Concilii resolutiones citant, & sequuntur Bonacina *tom.* 1. *de natura*, *& proprietate Matrim. q.* 2. *punct.* 8. *num.* 20. Ledesma *in* 2. *part. D. Thomæ quæst.* 45. *art.* 5. *fol.* 201. *vers. Quo posito*, Gonzalez *ad Reg.* 8. *Cancellar. gloss.* 48. *n.*7. Pignarell. *tom.* 5. *consult.* 79. *num.* 19. Jotius *de Matrim. part.* 4. *q.*7. *de Paroch. n.* 8. Rodriquez *in summa cap.*218. *num.*18. De Justis *de dispensat. Matrimon. lib.* 2. *cap.* 19. *nu.* 98. & pluries resolvit *dict. Sac. Congreg. Conc.* signanter *in Mediolanen.* 15. *Decemb.* 1692. *in Brugnaten.* 16. *Mart.* 1630. *in Comen.* 2. *Jun.* 1674. & *in Ruremunden.* 23. *Aug.* 1681. apud Ursayam *tom.* 1. *par.* 2. *discept.* 2. *num.* 109. Et talem esse verum, & germanum sensum resolutionum Sacræ Congregationis Concilii circa Parochi affectationem, late ostendit d. Ursaya *tom.* 3. *part.* 1. *discept.* 1. §. 14. *per tot.* plurimos ad id allegans Doctores, & valida fundamenta adducens.

Nec valet dicere, uti prætendunt Patroni contrariæ sententiæ, quod in dictis casibus Parochi affectantis non audire verba, vel non videre nutus contrahentium, sufficiat sola ipsius Parochi præsentia physica, seu materialis; Non valet, inquam, quia talis opinio fuit expresse reprobata *a Sac. Congreg. Conc. die* 6. *Mart.* 1700. Cum enim mandante Innocentio XII. die 10. Januarii 1699. fuerint in dicta Sacra Congregatione proposita resolvenda infrascripta quatuor dubia: 74

I. *An Parochus teneatur prohibere, & quantum in se est positive resistere Clandestinis Matrimoniis? & quatenus affirmative.*

II. *An ob inopinatum casum deficientibus aliis mediis prohibendi, & resistendi, peccet, vel male faciat Parochus tentando fugam, claudendo oculos, & aures obturando?*

III. *An Parochi præsentia, de qua loquitur Sacrum Concilium in* 2. *p. cap.* 1. *sess.* 24. *de Reform. Matrimonii cum illis verbis; Qui aliter quam præsente Parocho &c. debeat esse moralis humano modo, vel cum advertentia, ita ut possit esse testis Matrimonii actualiter, & de facto contracti; non vero voluntatis contrahendi vel sufficiat potius sola præsentia physica, & materialis?*

IV. *An affectante Parocho non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel istos non vidente, validum sit Matrimonium coram ipso attentatum?*

Die 6. *Mart.* 1700. *eadem Sacra Congregatio Concilii reprobata opinione, quod sufficiat præsentia Parochi pure physica, seu materialis, censuit providendum esse in casibus particularibus.*

J. Cardinalis Sacripantes Præfectus.

Jo. Dominicus Thomasius Sac. C. Secr.

Sic refert Ursaya *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 20. *& seq. & num.* 258. *& seq. &* 279. *& seq.* Qui *in eadem discept. a n.* 25. *ad* 29. ad primum ex quatuor allatis dubiis respondet cum plurimis Doctoribus, *Affirmative* per expressum textum Generalis Concilii Lateranensis, relat. 75

in

in cap. Cum inhibitio 3. §. Sane, de clandestina desponsatione, ibi: *Sane si Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam Regularis, qui eisdem præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit*, quæ Conciliaris Sanctio fuit expresse renovata per Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. Matrim. c.* 1. *post princip.*

76 Et ibid. *a num.* 30. *ad* 32. ad secundum dubium respondet *Negative*, quia ad evitandam suspensionis pœnam, & ad non committendum peccatum mortale, tenetur Parochus omnibus sibi possibilibus modis clandestinis Matrimoniis resistere; sicque aliis deficientibus modis, bene facit tentando fugam, claudendo aures, & oculos, ut ipso teste advertunt fere omnes classici Doctores, & Rota *part.* 7. *recent. dec.* 124. *num.* 17. *part.* 8. *recent. dec.* 122. *per tot.* & coram Rojas *dec.* 431. *num.* 5. & resolvit *Sac. Congreg. Conc. in Comen. Matrim.* 2. *Jul.* 1675. *ut in lib.* 28. *Decretor. fol.* 312.

77 Et infra *a num.* 33. *ad* 101. cum innumeris Doctoribus, variisque Decisionibus, ac Juribus resolvit tertium dubium, solide ostendendo quod ad validitatem Matrimonii requiratur Parochi præsentia moralis humano modo, & talis naturæ, & advertentiæ, ut possit testificari de Matrimonio de facto coram ipso contracto; & nullimode sufficiat ejus præsentia pure physica, seu materialis, ut pluries censuit *Sacr. Congregat. Conc.* & signanter *in Lauden. Matrimon.* 28. *Jul.* 1678. in qua nullatenus pro valido canonizare voluit Matrimonium coram Episcopo materialiter & physice præsente contractum, & novissime *in Romana Matrimonii die* 6. *Mart.* 1700. absolute reprobavit *opinionem quod sufficit præsentia Parochi pure physica & materialis*.

78 Et ultimo *ibid. a num.* 103. *usque in finem* plurimis adductis rationibus, decisionibus, & Auctoribus ad quartum dubium respondet *Negative*.

79 Nec supradictis obsistunt duæ, quæ solent allegari, resolutiones Sacræ Congregationis Concilii. Una *in Romana Matrimonii 6. Aug.* 1706. Et alia *in Amerina Matrimonii* 15. *Decemb.* 1714. & 12. *Januar.* 1715. ac si dicta Sacra Congregatio Concilii recedendo a prioribus aliis resolutionibus, & præcipue a dicta *Romana 6. Mart.* 1700. in ea fuerit opinione in dd. *Romana*, & *Amerina*, ut sola physica Parochi præsentia pro Matrimonii validitate sufficiat, utque affectante Parocho non audire, & revera ex ipsius facto, seu affectatione, non audiente consensum contrahentium, adhuc Matrimonium sit validum. Tales enim Sacræ Congregationis resolutiones nihil officiunt, quia in tantum ibi Sacra Congregatio censuit validum esse Matrimonium, non obstante affectatione Parochi, in quantum non obstante quod Parochus data opera, & consulto affectasset, seu finxisset non intelligere, ac percipere, revera tamen intellexit, & percepit mutuum actualem contrahentium consensum, ut clare ostendit D. Ursaya *tom.* 1. *p.* 2. *discept.* 2. *a n.* 245. *ad* 253.

Hinc manifeste apparet, nullatenus recessisse dictam Sacram Congregationem ab allegata *supra num.* 74. resolutione, *in Romana* 6. *Mart.* 1700. in qua raro exemplo interfuerunt 21. Eminentissimi PP. nempe Eminentissimi DD. Cardin. Bullionus, Acciajolus, de Carpineo, Pettuccius, Colloredus, Cantelmus, De Judice, Morigia, Tanara, Cincius, S. Clementis, Sacripantes Præfectus, Noris, Paulucciu, Radolovicus, Spetellius, Gabriellius, Bichius, Franciscus Barbetinus, de Alteriis, & Sancti Cæsarei. Unde stat clarum, quod Sacra Congregatio Concilii declaravit quidem valida Matrimonia contracta coram Parochis affectantibus, seu fingentibus non audire verba, vel non videre nutus contrahentium, sed in rei veritate illa audientibus, istos videntibus; Nunquam vero pro validis habuit illa Matrimonia contracta coram Parochis, ex virtuosa, & commendabili diligentia in exequendo sanctionem Generalis Concilii Lateranensis *cap.* 51. relat. *in capit. Cum inhibitio* 3. §. *Sane, de Clandestina desponsatione*, & confirmat. a Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat. Matrimon. cap.* 1. *post princip.* affectantibus non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere, & revera illa non audientibus, vel istos non videntibus, & sic nullatenus mutuum eorum consensum percipientibus; Ut enim recte dicit doctissimus Rosignolus *in Prax. Theol. Legal. de Matrimon.* 1. *prænot.* 32. *sub n.* 5. sequutus ab Ursaya *cit. discept.* 2. *num.* 265. *Omnino improbabile est, quod Sacra Congregatio voluerit testimonium illius esse validum, qui nihil percepit eorum, quæ facta sunt. Quomodo enim testificari potest de Matrimonio, quod non cognovit?* Et clare evincitur de mente ipsiusmet Sacræ Congregationis Concilii, quæ *in cit. Romana, die 6. Martii* 1700. *absolute reprobavit opinionem, quod sufficiat præsentia Parochi, pure physica, seu materialis*, hac viva ra-

ratione, quod non censeatur præsens, ad hoc ut de Matrimonio restificari possit, nisi vere intelligat, ac percipiat mutuum contrahentium consensum; *arg. l. coram Titio* 209. *ff. de verbor. signific.* ibi: *Coram Titio aliquid facere jussus, non videtur præsente eo fecisse, nisi is intelligat; scire autem, non etiam velle is debet, nam & invito eo, recte fit quod jussum est; l. Non multum* 14. *ff. de Auctorit. Tutor.* ibi: *Non multum interest an adfuerit Tutor, cum negotium contraheretur, an præsens ignoraverit, quale esset, quod contrahebatur; l. Apud Labeonem* 246. *ff. de verbor. significat. l. Testium* 18. *Cod. de Testibus* cum similibus. Hinc sic recte concludit Guttierez *de Matrimon. in cap.* 69. *n.* 1. sequutus ab Ursaya *cit. discept.* 2. *n.* 65. *Cum igitur Conc. Trident. ad valorem Matrimonii requirat præsentiam præcise Parochi &c. intelligi debet juxta Juris communis dispositionem, scilicet de præsentia more humano, hoc est cum intelligentia, & advertentia actus, qui celebratur.* Vide ipsum Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *disceptat.* 2. *per tot.* & *tom.* 3. *part.* 1. *disceptat.* 1. *per tot.* & signanter §. 13. & 14. ubi late, & solide ad rem. Vide infra *num.* 135. & conclude sicut ibi.

81 Parochus valide assistit, etiam ex alia causa vocatus, adhibitus tamen ad illum actum. *Sacra Congregat. Conc.* apud Fagnan. *in cap.*
82 *Quoniam* 13. *de Constitutionib. num.* 25. Immo etiam si Episcopus illi facultatem assistendi Matrimoniis interdixerit, quia Parochus ex Concilio Tridentino *loc. cit.* Jure proprio, & non ex aliena facultate hanc assistentiam exercet, *arg. l. More majorum, ff. de Jurisd. omnium Judic.* ibi: *Qui etiam Jure suo, non alieno beneficio habent.* Et sic declaravit *ead. Sac. Congreg. Conc.* apud Fagnan. *loc. cit.* & tenet communis Doctorum, teste Reiffenstuel *loc. cit. num.* 72.
83 Parochus valide assistit Matrimonio, quamvis sit putativus. *Sacr. Congregat. Conc.* 12. *Mart.* 1593. teste Barbosa *de offic. & potest.*
84 *Parochi part.* 2. *cap.* 11. *n.* 51. Item quamvis habeat suam collationem nullam ob nullitatem concursus propter defectum Examinatorum Synodalium. *Ead. Sac. Cong. in Cenesen.* 31. *Jul.*
85 1627. apud Barbos. *loc. cit.* Item valide assistit, quamvis sit Irregularis, Suspensus, Interdictus, & Excommunicatus, etiam vitandus, dummodo possessionem Beneficii adhuc retineat, & non sit actualiter depositus, quia talis adhuc est & manet vere Parochus, adeoque &c. *Communis* cum Barbosa *loc. cit. n.* 52. Sanch. *loc. cit. n.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 73. Fagnan. *in cap. Litteræ n.* 20. *de Matrimonio contracto contra interdictum Eccles.* ubi refert sic declarasse *Sac. Cong. Conc. de Parocho publice denunciato Excommunicato.*

Parochus proprius vagorum in ordine ad Matrimonium est Parochus illius loci, ubi vagi actu versantur, Sanch. *loc. cit. n.* 5. 8. & 11. Pirhing *loc. cit. n.* 19. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 88. & alii communiter. Talis Parochus valide assistit vagorum Matrimonio, etiamsi ipsi ea intentione, & animo, ut citius, & liberius in ejus Parochia copulentur, e proprio domicilio discedant, sicque aliquam quasi fraudem, & dolum committant, dummodo vero, & non ficto animo illud deserant, & ad illud brevi redire revera non intendant. In tali enim casu non patrocinatur illis fraus, sed conditio Parochiani, quam licite acquirunt. Card. de Luca ~~de Matrim. disc.~~ 1. *n.* 9. & *seq.* dicens sæpe esse declaratum a Sac. Cong. Conc. talem fraudulentiam non obstare mutationi domicilii, ~~nec~~ invalidare Matrimonium; idem docet Fagn. *lib.* 3. *Decretal. cap. significavit* 5. *de Parochis n.* 36. & *seq.* ubi affert ad rem plures *Sac. Cong. Conc. casus*, & signanter de quodam Juvene nobili, & Meretrice Senensi, qui timentes posse impediri in Civitate Senarum, ut facilius, & securius inter se Matrimonium contraherent, Romam accesserunt, ibique aliquantisper commorati, coram Parocho, & testibus Sanctæ Anastasiæ, in cujus Parochia tunc habitabant, contraxerunt, & fuit judicatum pro validitate Matrimonii. Item de quodam Scholari, qui Patavii quinque vel sex menses commoratus duxit Mulierem plebejam coram Parocho loci, & testibus. Item de quodam alio, qui ob eamdem causam se in Angliam transtulit, & ibi aliquantisper moratus coram Parocho habitationis cum Meretrice contraxit Matrimonium. Item de quodam viro, & muliere Trajectensi, qui timentes impedimentum a parentibus, ad vicinam Urbem Aquisgranensem se contulerunt, & ibi aliquandiu morati, Matrimonium contraxerunt, & *Sacra Congreg. Conc. respondit, quod si Aquisgranæ manserunt saltem per tempus unius mensis, danda est decisio pro validitate, alias de novo referendum in Congregatione.* Ex quibus dicit Fagnanus, non videtur dubitandum quominus validum sit Matrimonium contractum coram Parocho habitationis post quartum habitationis mensem, & in hanc sententiam *Sacra Congregatio respondit.* Hæc ex Fagnano *loc. cit. a num.* 36. *ad* 39. inclusive. Et pro validitate Matrimonii contra-

cti in Civitate, ad quam data opera se contulerunt conjuges, respondit *Sacra Congregatio in Cesenaten. seu Foroliuien. Matrimonii* 20. *Februar.* 1723. *& in Firmana* 24. *April. ejusdem anni* 1723. Vide verb. *Vagus*, *Vagabundus num.* 4.

88 Parochi autem quamvis vagorum Matrimoniis valide assistant sine præcedenti inquisitione de eorum statu libero, & habilitate ad contrahendum, tamen non possunt licite assistere, nisi prævia diligenti inquisitione, & obtenta Ordinarii licentia, ne forte sint alibi conjugati, aut habeant occultum impedimentum. Sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. Matrim. c.* 7. ibi: *Multi sunt, qui vagantur, & incertas habent sedes, & ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente diversis in locis ducunt; cui morbo cupiens Sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad Matrimonium facile recipiant: Magistratus etiam sæculares hortatur, ut eos severe coerceant, Parochis autem præcipit, ne illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.*

89 Unde Parochi, qui sine diligenti inquisitione præmissa, & licentia ab Ordinario obtenta assistunt Matrimoniis vagorum, etiamsi unus tantum esset vagus, peccant mortaliter, & possunt graviter ab Ordinariis puniri, quia in re gravissima agunt contra tam urgens & expressum præceptum Ecclesiasticum Tridentini Concilii. *Communis.*

90 Matrimonium contractum ab eo, qui erat carceratus ad custodiam, vel ad correctionem coram Parocho carcerum, nullum est. Si vero contraheretur ab eo, qui esset damnatus ad carcerem in pœnam perpetuo, vel ad tempus, tunc esset validum, quia in hoc secundo casu carceratus acquirit domicilium, ut declaravit *Sac. Congreg. Conc. in Farfen. Matrim.* 26. *Mart.* 1707. quod decretum legitur impressum in statuto Cleri Romani *cap.* 2. *de*

91 *jure eligendi sepultur.* §. 4. *in addition.* Matrimonium contractum coram Capellano Hospitalis nullum est. *Sac. Congr. Conc. in Eugubina* 12. *April.* 1651. *lib.* 10. *decret. fol.* 124.

92 *a tergo.* Matrimonium puellarum expositarum degentium in Conservatoriis, seu Hospitalibus non debent, neque possunt contrahi coram Rectoribus, seu Capellanis eorumdem Locorum, sed coram proprio Parocho, in cujus Parochia sita sunt prædicta loca. Sic pluries declaravit *Sacra Congreg. Conc. apud Pignatell. consl.* 396. *tom.* 1. & nuper *in Suessana* 7. *Septembr.* 1696. Matrimonium contractum a puella educanda ad Crates Monasterii coram testibus, & Parocho Ecclesiæ Parochialis, intra cujus limites situm est Monasterium, validum est, etiamsi Parochus fuerit alio prætextu vocatus, nisi aliud obstet. *Sacr. Congreg. Conc. in Turritana* 19. *Decembr.* 1648. *lib.* 18. *decret. pag.* 563. Matrimonia contracta coram Capellanis Exercitus a militibus degentibus in Castris, & stationibus hybernis, vel æstivis, aut in expeditione etiam cum militaribus Feminis sine licentia Ordinarii loci, vel sine speciali facultate Sedis Apostolicæ, nulla sunt. *Sacra Congreg. Conc.* 6. *Mart.* 1694. Vide verb. *Capellanus militum*, *ubi abunde per tot.* 93 94

Principes, vel Nobiles, quamvis per fictionem Juris censeantur Cives omnium Urbium & omnium Pagorum sui Principatus, vel dominii, non tamen possunt valide contrahere Matrimonium in omnibus sibi subditis locis, sed solum in loco, ubi veram & realem habitationem habent, & coram Parocho Palatii, in quo ordinarie resident, quia Concilium Tridentinum *sess.* 24. *de reformat. Matrim. cap.* 1. exigens præsentiam propril Parochi, aperte intelligit de Parocho proprio, apud quem vere, & non per fictionem Juris contrahentes habitant in proprio domicillo. Card. de Lugo *in Respons. moral. lib.* 1. *dub.* 37. Gobat *tract.* 9. *n.* 497. La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *n.* 724. & alii: *arg. c. Cum quis* 3. *de sepult. in* 6. Si autem tales Principes, vel Nobiles, Marchiones, Comites, & hujusmodi duo loca, seu duas Parochias æqualiter, aut fere æqualiter inhabitant, v. g. unam hieme, alteram æstate, possunt indifferenter coram alterutro Parocho contrahere Matrimonium, ita ut, si hieme contrahant, possunt contrahere etiam coram Parocho æstivali, & e contra, quia uterque utroque tempore est proprius eorum Parochus; *arg. c. Cum quis* 1. *de sepult. in* 6. *& l. Assumptio*, §. *Viris prudentibus*, *ff. ad municip.* Guttier. *de Matrim. c.* 26. *n.* 4. *& c.* 64. *n.* 2. Sanchez *de Matrimon. lib.* 3. *disp.* 24. *n.* 3. Barbosa *de potest. Episcop. allegat.* 32. *& de officio Par. p.* 2. *c.* 21. *nu.* 41. Bonacina *in tit. de Matrimonio q.* 2. *punct.* 8. *num.* 5. *tom.* 1. Panimoll. *decis.* 120. *num.* 29. Ferentill. *in annotat. ad dec.* 713. Buratti *num.* 14. & alii passim cum La Croix *loc. cit. num.* 723. Lugo *loco cit.* Gobat *loc. cit. num.* 508. & Rota *in Toletana Matrimo.* 95 96

monii 10. *Decembr.* 1615. *& in Neapolitana Matrimonii* 30. *Martii* 1629. *coram Merlino*.

97 Si vero non æqualiter habitent utrobique sed v. g. per septem menses in Urbe, & per quinque Ruri recreationis gratia, aut recolligendorum fructuum causa, invalide contrahunt Ruri, quia, ut possint contrahere in utroque loco, Jura requirunt æqualitatem habitationis in utroque, non quidem arithmeticam, sed saltem moralem, quæ in nostro casu non reperitur, cum dies 154. non sint numero moraliter æquales cum diebus 210. Lugo *loc. cit. dub.* 37. Gobat *loc. cit. n.* 508. La Croix *loc. cit. n.* 723. Cenedo *qu.* 30. *n.* 60. & ita firmasse Sacr. Cong. Conc. testatur Garcias *de Benefic. par.* 4. *c.* 7. *num.* 11. *ad* 4. Panimoll. *dec.* 129. *n.* 31. Guttier. *de Matrimon. cap.* 63. *num.* 7. Navarr. *consil.* 7. *num.* 2. *sub tit. de Clandestin. despons. in noviss.* Menoch. *consil.* 378. *n.* 5. 16. 21. 37. *& vol.* 4. Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 23. *n.* 12. Riccius *in praxi tom.* 1. *resol.* 214. *n.* 2. Barbosa *de potest. Episcop. allegat.* 32. *nu.* 66. *& de offic. Parochi par.* 2. *c.* 21. *n.* 37. Bonacina *loc. cit. n.* 3. Diana *resol. moral. par.* 3. *tract.* 4. *de Sacram. resol.* 231. & alii passim cum Rota *dec.* 656. *p.* 1. *divers.* & coram Seraphin. *dec.* 615.

98 Ad valorem Matrimonii ultra præsentiam Parochi, aut delegati ab eo, vel Ordinario, requiruntur, & sufficiunt duo testes. *Communis*, textu expresso in Conc. Trid. *sess.* 24. *de re-*

99 *form. Matrim. c.* 1. Ad valorem Matrimonii sufficiunt quicumque testes rationis capaces; & ea, quæ de jure naturæ requiruntur, habentes; sic sufficiunt etiam Impuberes, Consanguinei, Domestici, Religiosi, Feminæ, Excommunicati, infames, infideles, hæretici, & alii etiam de Jure positivo ad testimonium ferendum inhabiles. Concilium enim Tridentinum *loc. cit.* duos, vel tres testes simpliciter, & sine ullius peculiaris qualitatis mentione ad valorem Matrimonii requirit, adeoque &c. *Communis* cum Barbosa *de offic. & potest. Episcop. allegat.* 32. *num.* 138. Sanchez *lib.* 3. *disp.* 41. *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *punct.* 2. *c.* 4. *n.* 6. Reiffenstuel *loc. cit.*

100 *num.* 103. Ad valorem Matrimonii non sufficit præcise præsentia physica, & corporea Parochi, & testium, sed requiritur eorum præsentia moralis, rationalis, & humana, ita ut intelligant sponsos de præsenti contrahere Matrimonium. *Communis*, *arg. Concil. Trident. cit. sess.* 24. *cap.* 1. ibi: *eorum mutuo consensu intellecto*; & sic expresse declarasse *Sacram Congr. Conc.* refert Rebellius *par.* 2. *lib.* 2. *quæst.* 8. *n.* 4. *&* 7. *& post lib.* 4. per hæc verba formalia: *Quartum dubium, si Sacerdos adfuit, nihil tamen eorum, quæ agebantur, vidit, neque audivit; Utrum tale Matrimonium validum sit sic contractum, vel potius tamquam sine Sacerdote nullius sit ponderis? Respondit Sacra Congregatio, non valere, si Sacerdos non intellexit*.

Præsentia Parochi, & testium ad validitatem Matrimonii debet esse simultanea, nec sufficit successiva. Debent enim ita esse præsentes, ut de uno, eodemque contractu Matrimonii testari valeant, quod facere nequeunt, nisi simul præsentes existant. *Communis*, *arg. Concil. Trident. loc. cit.* ubi expresse videtur requirere simultaneam eorum præsentiam per illam copulativam dictionem, *Et præsente Parocho, & testibus*. Præsentia Parochi, & testium sufficit ad valorem Matrimonii, quamvis ob aliam causam sint vocati, dolose, & fraudulenter illuc adducti, inviti, & coacti, etiamsi cum protestatione, & contradictione ibidem existant, dummodo tamen ad illum actum adhibeantur, & intelligant, seu percipiant contrahentium consensum. Sic pluries declarasse Sacram Congregat. Concilii refert Sanchez *lib.* 3. *disp.* 39. *num.* 9. & signanter *die* 29. *August.* 1591. teste Gonet *cap.* 4. *quæst.* 10. apud La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *num.* 760. his verbis: *Sac. Cong. Conc. censuit, Matrimonium coram Parocho, & testibus contractum, nisi aliud obstet, validum esse, quamvis Parochus invitus interfuerit, & alia de causa, quam, ut Matrimonio interesset, a contrahentibus accersitus fuerit*, & consimiliter 19. *Decemb.* 1648. *lib.* 18. *decretal. pag.* 563. & alios apud Pontium *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 5. & apud Farinacium *volum.* 4. *pag.* 268. & apud Reiffenstuel *loc. cit. num.* 108. his verbis, *Dummodo Parochus sit præsens, & intelligat id, quod agitur, licet dissentiat, & contradicat: adhibitus vero Parochus intelligitur, etiamsi ex alia causa vocatus sit, dummodo sit adhibitus ad illum effectum*. Et sic tenet communis Doctorum, quia Tridentinum *loc. cit.* plus non requirit, quam ut Matrimonium contrahatur *Præsente Parocho, & duobus, aut tribus testibus*, quod revera fit, etiamsi ipsi dolo inducti, aut coacti, & inviti, seu dissentientes, & contradicentes sint præsentes; *arg. l. coram* 209. *ff. de V. S.* ubi clare habetur, quod coram aliquo quid fieri dicatur, etiamsi eo invito fiat, ibi: *Scire autem, non etiam velle, is debet*. Vide *supra n.* 80.

Præ-

103 Præsentia Parochi, & testium an sufficiat ad valorem Matrimonii, etiamsi ipsi nihil eorum, quæ agebantur, viderint, & intellexerint, si affectarunt non intelligere, obturando aures suas, ne audirent? Ut pro valore declarasse Sacram Congregationem Concilii refert Fagnan. *lib.* 1. *decretal. cap. Quoniam*, *de Constitutionibus num.* 25. *& lib.* 5. *cap. Quæsitum*, *est*, *de pœniten. & remissionibus n.* 7. præcisis his verbis: *Sacra Congregat. Conc. alias respondit*, *validum esse Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito*, *& per vim adhibito*, *quamquam nihil eorum*, *quæ agebantur*, *vidit*, *& intellexit*, *si affectavit non intelligere*; *ut in Parocho*, *qui obturavit aures suas*, *ne audiret*. Vide supra *a n.* 69. *ad* 80. & infra n. 135. & conclude sicut *ibi*.

104 Præsentia Parochi, & testium sufficit ad valorem Matrimonii, etiamsi fuerit accidentalis, seu casualis, & non requisita, seu contrahentes se sisterint coram ipsis transeuntibus per viam, confabulantibus in congressu, convivantibus in mensa, rem Divinam Parocho ad Altare faciente, ad ipsum accedente, & ab ipso recedente, & testibus inservientibus, seu assistentibus, & hujusmodi, dummodo tam Parochus, quam testes contrahentium consensum intelligat. Sic declarasse *Sacram Congregationem Concil.* refert Salzedo *ad practic. Diaz. c.* 37. *dub.* 5. & Rosignol. *contract.* 15. *de Matrimon.* 1. *prænot.* 32. *n.* 10. his verbis: *An sit adsit Parochus*, *dum contrahitur Matrimonium casu*, *non cogitans se ad id vocatum*, *sed aliud agens audivit duos inter se contrahentes Matrimonium*, *sit validum tale Matrimonium*, *in quo fuit præsens*, *non autem certioratus*, *neque ad id expresse vocatus*, *neque interponens suam auctoritatem dicto*, *vel facto*; *vel potius sit nullum*, *quasi assistentia auctoritativa per Concilium requiratur*, *non nuda*, *vel carnalis præsentia*? *Sacra Congregatio Concil. censuit*, *valere*, *etiamsi Parochus aliam ob causam adhibitus sit ad illum actum*; & consimiliter fuisse sæpius resolutum *ab eadem Sacra Congregatione* refert Ledesma *de Matrim. q.* 45. *art.* 5. *in* 2. *dub.* Guttierez *de Matrim. c.* 69. *n.* 3. & tenuit Rota *de mente ejusdem Sacræ Congreg.* coram Card. Seraphin. *dec.* 1099. *num.* 5. *& in Ulixbonen. Matrimon.* 16. *Novembris* 1622. coram Manzanedo, *& p.* 7. *recent. dec.* 124. *num.* 17. *&* 18. *& p.* 11. *dec.* 301. *num.* 7. *& par.* 4. *tom.* 2. *dec.* 431. *n.* 2. *&* 3. & Annor. *ad dictam dec.* 431. *a num.* 13. *ad* 24. & sic tenent Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 30. *n.* 88. *& de Offic. & potest. Parochi par.* 2. *cap.* 21. *num.* 50. *& supra Concil. sess.* 24. *de reform. cap.* 8. *n.* 77. ibique plurimos alios citans, Rosignol. *loc. cit. n.* 10. Navarr. *lib.* 4. *consil. in prima edit. tit. de sponsalib. cons.* 29. *& in secunda tit. de clandestin. desponsat. cons.* 11. Segura *secund. par. director. Judic. c.* 51. *n.* 54. Sanch. *loc. cit. disp.* 41. *n.* 7. Bosco *disp.* 11. *sect.* 9. *conclus.* 14. *n.* 558. Gobat *tract.* 9. *cas.* 18. *num.* 292. Joann. Angelus Bossius *de Matrimon. contractu cap.* 3. *n.* 6. *& alii innumeri apud eumdem*, & apud La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *num.* 760. Et ratio est, quia quomodocumque Parochus, & testes sint præsentes, sive expresse rogati, sive non rogati, per talem præsentiam satisfit fini Concilii Tridentini, cum taliter præsentes, etiam non rogati, possint, ac si data opera interessent, testificari de contracto Matrimonio, & consequenter impedire, ne sic contrahentes, stante hoc, aliud contrahere possint; *arg. l. ad fidem* 11. *ff. de testibus*, ibi: *Ad fidem rei gestæ faciendam etiam non rogatus testis intelligitur*.

Alii tamen, ut Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. glossa* 48. *n.* 35. Fagn. *lib.* 4. *decretal. c. Quod nobis* 2. *de clandestina desponsat. n.* 54. *§. Cave*, Pontius *lib.* 5. *c.* 21. *n.* 4. Bonacina Leander, & Amicus, tenent ad valorem Matrimonii requiri, ut Parochus, & testes formaliter sint adhibiti, idest requisiti, & rogati; & adducunt pro sua sententia duas declarationes Sacræ Congregationis Concilii, quas allegant Pontius *loc. cit.* Rebellius *par.* 2. *lib.* 2. *q.* 8. *sect.* 3. *n.* 51. *&* 73. & alii, quorum prima sic sonat: *Parochus præsens Matrimonio debet esse*, *ut appareat a contrahentibus adhibitum fuisse*, *secus*, *si præsens casu fuisset*. Secunda sic habet: *An sit Matrimonium*, *si duo contrahunt per verba de præsenti proprio Parocho præsente*, *& aliis requisitis non omissis*, *cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit*, *sed dum forsan convivii*, *vel confabulationis*, *vel aliud tractandi causa adesset*, *accidit hujusmodi contractum fieri*, *& postea alter contrahentium velit ab hujusmodi contractu ratione hujus defectus resilire*? *Congregatio respondit*, *posse*, *nisi alia intervenerint*, *quæ Parochum a contrahentibus adhibitum fuisse arguant*, *qui diceretur adhibitus*, *ut supra*, *quamvis ex alia causa vocatus*, *dummodo sit adhibitus ad illum actum*. Ast istæ, & consimiles Sacræ Congregationis declarationes possunt, & debent conciliari cum primis adductis numero antecedenti, dicendo esse intelligendas pro quando Parochus, & testes accidentaliter, & casualiter præsentes non adverterunt, quæ dicerent, & 105

fa-

facerent contrahentes, nec potuerunt percipere, & intelligere serium esse in tali circumstantia reciprocum eorum consensum, prout explicant Joan. Angelus Bossius *l. c. num.* 7. *in fin.* Rosin. *l. c. num.* 10. & alii. Hinc Parochus, & testes licet solum accidentaliter, & casualiter præsentes, adhuc dici possunt sufficienter ad eum actum adhibiti, ex eo quod contrahentes coram illis consensum manifestaverint, ad finem servandi ea, quæ a Trid. *loc. cit.* præscribuntur, dummodo contrahentium consensum intellexerint, & perceperint. Vide *sup. a num.* 71. *ad* 80.

106 Præsentia Parochi, & testium non requiritur in locis, ubi Conc. Trident. non est promulgatum. Colligitur ex ipsomet Concilio *loc. cit.* ubi expresse disponit Decretum suum in aliquo loco, seu Parochia non tenere, nisi ibidem fuerit promulgatum, ibi: *Decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unaquaque Parochia suum robur post triginta dies habere incipiat a die primæ publicationis in eadem Parochia factæ enumerandos*, & explicite declaravit Sacra Congregatio Concil. apud Bosco *par.* 5. *disp.* 11. *sect.* 9. *conclus.* 4. ibi: *Sacra Congregatio censuit, ubi decretum Concilii Tridentini sess. 21. cap. 1. de reformat. Matrimonii non est publicatum, valere Matrimonia contracta absque*

107 *observatione formæ a Concilio præscriptæ*. Matrimonium contractum sine præsentia Parochi, & testium ab incolis loci, seu Provinciæ, ubi fuit promulgatum, sed non receptum Tridentinum quoad disposita *de Matrimonio Clandestino*, est validum; *Communis*, *& certa*.

108 Item validum est Matrimonium contractum sine præsentia Parochi, & Testium ab eo, qui e loco promulgati, & recepti Concilii pergit ad locum, ubi promulgatum, aut receptum non est, & ibi cum incola illius loci contrahit; Secus vero econtra, si e loco non promulgati Concilii pergat ad locum, in quo est promulgatum, & ibi contrahat sine præsentia Parochi, & testium; semper enim habenda est ratio loci, ubi Matrimonium per verba de præsenti contrahitur; *Communissima*, & sic declarasse Sac. Congregationem Concilii referunt Uvamesius *in consil. tom.* 2. *consil.* 530. Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 79. *num.* 33. La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *n.* 714.

109 Si ambo Sponsi e loco publicati, & recepti Concilii transferant realiter suam habitationem ad locum, ubi non est publicatum, quamvis eo solo animo, ut absque Parocho, & testibus contrahant, validum est eorum Matrimonium; Secus vero, si illuc se transferant cum tali fine, & habitationem realiter non mutent; seu retento suo domicilio in loco publicati Concilii transeant per locum, ubi non est publicatum, & ibi contrahant. Sic quoad omnes tres partes respondit Sac. Cong. Conc. 5. *Sept.* 1626. quæ responsio fuit confirmata ab Urbano VIII. in Brevi, ut sequitur.

URBANUS VIII. &c.

Exponi Nobis fecit Venerabilis Frater Archiepiscopus Coloniensis, quod habito nuper per eum ad Venerabiles Fratres Nostros S. R. E. Cardinales, Sacri Concilii Tridentini Interpretes, recursu supra infrascriptis dubiis, videlicet. Primo, an Incolæ tam masculi, quam feminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto Matrimonii est promulgatum, transeuntes per locum, in quo dictum Concilium non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in isto loco Matrimonium sine Parocho, & testibus contrahere? Secundo, quid si eo prædicti incolæ, tam masculi, quam feminæ solo animo sine Parocho, & testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes? Tertio, quid si iidem incolæ tam masculi, quam feminæ eo transferant habitationem illo solo animo, ut absque Parocho, & testibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum, & secundum non esse legitimum Matrimonium inter sic se transferentes, ac transeuntes cum fraude. Ad tertium vero dubiorum hujusmodi, si domicilium vere transferatur, Matrimonium esse validum responderunt, & resolverunt, prout in decreto desuper emanato plenius continetur. Cum autem, sicuti eadem expositio subjungebat, dictus Archiepiscopus responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi pro illius subsistentia firmiori Apostolicæ Nostræ Confirmationis robore communiri summopere desideret; Nos eumdem Archiepiscopum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, supplicationibus illius nomine Nobis per hoc humiliter porrectis inclinati, responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi Auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, decernentes illud, seu illam, nec non præsentes Litteras valida, firma, & efficacia existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque, & juxta illa per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum

sarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 14. Augusti anno 1627. Pontificatus nostri anno quinto.

110 Valida sunt Matrimonia, quæ Catholici v. g. Mercatores, aut peregrini contrahunt sine præsentia Parochi, aut testium in locis infidelibus, ut in Regno Turcarum, Persarum, & hujusmodi, aut in locis hæreticis, ubi nunquam fuit publicatum Conc. Trid. ut in Saxonia, Prussia, Svecia, Anglia, Scotia, Dania, Pomerania, & aliis partibus septentrionalibus, quæ jam ante Conc. Trid. a vera fide defecerant; *Communis*, & sic declarasse Sac. Congr. Conc. refert Bosco *par.* 5. *disp.* 11. *sect.* 9. *conclus.* 5. & sic respondit Episcopo Tricaricensi ad 1. dub. 19. Jan. 1605. v. g. in Hollandia, Zelandia, Frisia, & hu-

111 jusmodi. In locis autem hæreticis promulgati Conc. Trid. si Parochus, aut Episcopus, vel alius Sacerdos ab ipsis deputatus haberi non potest, ad valorem Matrimonii requiruntur nihilominus duo testes, quia isti facile haberi possunt. Sic declaravit *Sacr. Congreg. Conc.* & *respondit Episcopo Tricaricensi* 19. *Jan.* 1605. ad quartum, & quintum dubium, ibi: *Quarto. Ubi etiam constat Decretum Concilii esse observatum, sed Parochialis Ecclesia, utpote vacant proprio Parocho careat, & Cathedralis itidem Episcopo, atque Capitulo, habentibus a Concilio facultatem alium Sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices Parochi, vel Episcopi suppleat, Matrimonium valere absque præsentia Parochi; servata tamen in eo, in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus. Quinto. Si extent quidem Parochus, & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, uterque metu hæreticorum lateat, ita ut vere ignoretur, ubinam sit, vel eodem metu a Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum est Matrimonium contractum absque forma Concilii, adhibitis tamen, ut dictum est, duobus testibus.*

112 Hæretici quoque in locis, ubi publicatum est Concilium Tridentinum, tenentur observare formam indictam ab ipso pro contrahendis Matrimoniis, unde, si sine præsentia Parochi, & testium ibi contrahant, eorum Matrimonia sunt nulla. Sic respondit *Sacra Congregatio Concilii Episcopo Tricaricensi* 19. *Jan.* 1605. *ad tertium dubium*, ibi: *Tertio. Hæreticos quoque, ubi Decretum dicti cap.* 1. *est publicatum, teneri talem formam observare, & præterea ipsorum etiam Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita esse*, & similiter declaravit *in Ruremondensi Matrimonii die* 2. *Maii* 1676. ubi declaravit nullum Matrimonium contractum coram Magistratu sæculari in loco, ubi Concilium Tridetinum est receptum, & Parochus commode haberi, & adiri poterat. Sunt autem valida 113 Matrimonia hæreticorum contracta sine præsentia Parochi, & testium in locis, ubi non fuit publicatum Tridentinum, & sine præsentia Parochi in illis locis, in quibus, quamvis sit publicatum, Parochus tamen, aut Episcopus Catholicus, seu alius Sacerdos ab ipsis deputatus non invenitur, nec potest tutus ad eum haberi accessus, dummodo in illis locis promulgati Concilii adhibeantur duo testes; *Communis*, & patet ex allatis declarationibus Sac. Cong. *sub n.* 99. & 100.

Raptus impedimentum est statutum a Tridentino *sess.* 24. *de reformat. Matrimonii cap.* 6. his verbis: *Decernit Sancta Synodus, inter raptorem, & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse subsistere Matrimonium; quod, si rapta a raptore separata, & in loco tuto, ac libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & favorem præbentes, sint ipso Jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque Dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur prætrea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.* 114

Raptus dirimens Matrimonium est violenta 115 abductio Feminæ in ordine ad contrahendum Matrimonium. *Est in re communis*. Violen- 116 tia inducens raptum est non solum physica, v. g. per violentam manuum injectionem, sed etiam moralis, v. g. per minas, aut gravem metum; *Communis*. Ad hoc, ut inducat im- 117 pedimentum dirimens, debet talis violentia probabilius esse illata ipsi feminæ raptæ; nec sufficit, si sit illata solis parentibus, aut tutoribus. Unde, si puella volens, & consentiens abducatur, quamvis sint inviti, & reclament parentes, seu tutores, non oritur impedimentum raptus; Sanch. *lib.* 7. *disp.* 13. *n.* 13. Coninch *disp.* 41. *n.* 48. Perez *disp.* 38. *sect.* 4.

Spor.

Spor. *tom.* 3. *par.* 4. *cap.* 13. *sect.* 1. *num.* 28. Reiffenst. *lib.* 4. *decret. tit.* 1. *num.* 374. Pignatell. *t.* 5. *consult.* 80. Gobat *num.* 546. Mastrius *num.* 108. Krimer *num.* 514. Kugler *n.* 1633. Uvex *num.* 42. Aloysius Riccius *resolut.* 342. *num.* 5. *par.* 4. Hurtad. *disput.* 23. *diffic.* 3. *vers. Secundo*, La Croix *lib.* 6. *par.* 3. *n.* 628. cum Aversa, Lessio, Reginald. Tanner. ab ipso citatis. Et ratio est, quia Tridentinum præcise intendit cavere, ne lædatur libertas Matrimonii, quæ utique non læditur, si puella libere consentiens abducatur, quamvis violentiam, seu vim patiantur parentes, vel inviti reclament, cum libertas puellæ nubere volentis non dependeat a voluntate parentum, & validissimum sit Matrimonium contra eorum voluntatem ab ipsa contractum, ut decrevit ipsum Concilium Tridentinum *cit. sess.* 24. *de reformat. Matrimonii cap.* 1. anathematizando contrarium sentientes, ibi: *Eos Sancta Synodus anathemate damnat . . . qui falso affirmant, Matrimonia a filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes, ea rata, vel irrita facere posse.* Tum quia Tridentinum statuit impedimentum raptus cessare, si femina rapta sit *separata a raptore, & in loco tuto, ac libero constituta*, sive restituatur parentibus, sive non; & ideo etiam *cap. Cum causam 6. de raptoribus* Lucius III. statuit, ut sequitur: *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet parentes reclament, a quibus eam dicitur rapuisse.*

118 Non desunt tamen magni nominis Doctores, qui contrarium sustinent, nempe, quod raptus feminæ consentientis, si sint inviti parentes, dirimat Matrimonium; Sic Barbosa *super Concil. sess.* 24. *de reform. cap.* 6. *num.* 3. cum Salzedo, Henriq. Vega, Cardin. Tusch. Zerola, Petro Ledesma, Rebellio, Gutrier. Bonacina, ibi citatis, Navarr. *lib.* 5. *cons.* 2. *num.* 1. *de Raptor.* Molina, Henno, & alii, & consentit Card. de Luca *de Matrim. disc.* 5. *& ad Trid. discurs.* 28. pro casu, quo non præcesserunt Sponsalia, vel tractatio Matrimonii ineundi, quia secundum S. Thomam 2. 2. *qu.* 154. *art.* 7. O. *Quandoque violentia infertur patri, sed non virgini, puta cum ipsa consensit, ut ipsa per violentiam de domo patris abstrahatur; qualitercumque enim violentia adsit, salvatur ratio raptus.* Ast ex dictis patet, ut recte advertit La Croix *loc. cit.* & alii, quod S. Thomas ibi vult tantum tunc quomodocumque puellam rapi parentibus, sed non ideo est raptus dirimens Matrimonium, cum non præjudicet puellæ libertati, quam tantum Tridentinum vult ibi salvari, nihil reflectens ad consensum parentum, quibus etiam invitis, & contradicentibus potest validissime Matrimonium contrahere ex ipsomet Concilio *cit. sess.* 24. *cap.* 1. per textum numero antecedenti adductum.

Conveniunt tamen omnes, quod, si puella consentiens, & volens abducatur insciis parentibus, vel tutoribus, ita ut neque puellæ ipsi, neque parentibus vis inferatur, licet his adhuc injuria fiat, non sit raptus dirimens, quia raptus, sicut & rapina aliquam violentiam continent, ut ex communi notat Navar. *lib.* 5. *consil.* 3. *n.* 1. *de raptor.* Sanchez *lib.* 7. *disp.* 12. *num.* 36. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 373. Layman *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 4. *cap.* 13. *arg. cap. Cum causam 6. de Raptorib.* Sic etiam omnes conveniunt, quod non sit raptus dirimens Matrimonium, quando post tractatum de Matrimonio legitime contrahendo, vel post sponsalia jam contracta abducitur puella consentiens de domo patris, seu tutoris, quamvis inviti, & reclamantis, ut expresse respondit Lucius III. *in cap. Cum causam 6. de Raptoribus*, per verba præcisa adducta *sub n.* 119. *in fine*. Quando puella, quæ rapitur, erat prius raptori desponsata, licet ipsa, proposito mutato, sit invita, adhuc negant oriri impedimentum; Barbosa *in cap. Cum causam 6. de Raptoribus, & supra Concil. Tridentin. sess.* 24. *de reformat. cap.* 5. *num.* 6. Farinac. Henriq., Fr. Emmanuel, Joseph Sessa, Rebell. Lessius, Genuensis, Molsesius ab ipso Barbosa citati, & alii cum Tamburin. *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 6. §. 2. *num.* 15. *arg. cit. cap. Cum causam 6. de raptorib.* ibi: *Iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit.* Et ratio est, quia talis puella prius desponsata cogitur ad id, quod facere tenebatur; Quæ sententia tenenda est, præsertim, si sponsa nullam habeat justam causam resiliendi; Secus vero non; Gobat *cas.* 19. *n.* 554. Sporer *loc. cit. n.* 27. La Croix *loc. cit. num.* 637. & alii cum Krimer *num.* 514. quia, cum sponsa justam causam habet resiliendi, si invita rapiatur, fit ei vera violentia raptus impedimentum inducens, eo vel maxime, quod Sanchez, Aversa, Escobar, Hurtado, & alii velint simpliciter, & absolute oriri impedimentum ex raptu, quo sponsus rapit propriam sponsam invitam.

Raptus factus non causa contrahendi Matrimonium cum rapta, sed solum causa libidinis explendæ, non dirimit Matrimonium; San-

Sanchez *lib. 7. disp. 13. num. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 377.* Barbosa *super Trident. sess. 24. de reformat. cap. 6. num. 2.* Salzed., Fr. Emanuel, Vega, Lessius, Molsesius, Reginald. Guttier. Hurtad. citati a Barbosa *ibid.* Sporer *loc. cit. num. 29.* & alii plures cum Tambur. *loc. cit. num. 11.* Gobat *loc. cit. n. 542.* & alii cum La Croix *loc. cit. num. 631.* ubi ex Gallemart in declaratione ad eum locum refert *a Sacra Congregatione Concilii decisum fuisse 23. Jan. 1586.* Raptores ob aliam causam, quam, ut in Uxores ducant, non comprehendi a Tridentino illis infligente pœnam Excommunicationis. Et ratio est, quia Concilium eo decreto nihil intendit, nisi libertati Matrimonii providere, adeoque agit de solo raptu, & violenta abductione puellæ ad contrahendum Matrimonium; Sa tamen, Bonacina, & alii cum Platell. *n. 1179.* tenent contrarium.

123 Raptus dirimit Matrimonium, etiamsi femina rapta non sit virgo, sed corrupta, vidua, conjugata, inhonesta, vel etiam meretrix; Barbosa *loc. cit. num. 4.* cum Bonacina; Reginald. Sanchez, ibi citatis; Bosco *de impediment. Matrim. disp. 12. sect. 9. conclus. 4.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 375.* La Croix *loc. cit. num. 637.* & alii passim. Et ratio est, quia Concilium *loc. cit.* non attendit ad qualitatem virginis, seu honestæ, sed solum ad libertatem cujuscumque feminæ respectu Matrimonii; universaliter enim, & indistincte de rapta loquitur, & ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *l. De pretio, ff. de Publiciana in rem actione*, & verba generalia generaliter sunt intelligenda; *cap. Quia circa 22. de privileg.* præsertim ubi, ut in præsenti, est eadem ratio; *arg. l. Ideo, ff. de legib.*

124 Raptus, quo femina rapit virum, non dirimit Matrimonium; Sporer *loc. cit. num. 30.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 376.* Barbosa *loc. cit. num. 5.* cum Farinac. Sanchez, Pontio, Molses. Reginald. Petro Ledesma, Bonacina, Riccio, Hurtado *ibi ab ipso citatis;* La Croix *loc. cit. num. 635.* cum Dicastill. Escobar, Gobat & aliis *ibi a se citatis*, Bosco *loc. cit. concl. 3. a num. 81.* Herincx *de impedimento Raptus disp. 6. num. 80.* & communior aliorum contra Henriquez, Guttier. Vegam, & alios. Et ratio est, quia Concilium *loc. cit.* loquitur solum de raptore, & non de raptrice, unde tale decretum, utpote odiosum, & pœnale, non est extendendum ad raptricem; *arg. cap. Odia 15. cap. Quæ a Jure 28. & cap. In pœnis 49. de regul. Juris in 6.*

Raptus non dirimit Matrimonium, si solis 125
importunis precibus femina abducatur, dummodo preces tales non sint, ut violentiæ æquiparentur; Barbosa *loc. cit. num. 7.* Sanch. *lib. 7. disp. 13. num. 11.* Guttierez *de Matrimonio cap. 86. num. 15.* Bonacina *de Matrimonio quæst. 4. punct. 8. num. 5. & 6.* & alii
passim. Raptus, ut sit impedimentum diri- 126
mens, requiritur traductio feminæ de loco ad locum, si enim quis virginem repertam in domo patris, aut in alia domo non educit de ea domo, sed illam ibi opprimit, aut trahit de uno cubiculo ad aliud, ut ibi illam commodius violet, non incurrit impedimentum raptus; Sanchez *lib. 7. disp. 13. num. 7.* Navarrus *consil. 1. num. unic. sub titul. de Raptoribus*, Barbosa *loc. cit. num. 8.* Fr. Emmanuel *in Summa tom. 1. cap. 232. num. 2.* Coninch *de Sacrament. & Censur. tom. 2. disp. 31. n. 48.* Bonacina *loc. cit. punct. 8. num. 6. & 8.* ubi citat Molinam, Guttier. Cardin. Tusch. & alios.

Impedimentum raptus inter raptorem, & 127
raptam perseverat, etiamsi rapta post raptum libere consentiat, *si adhuc ipsa in potestate raptoris manserit.* Secus vero, *si rapta a raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta illum in virum habere consenserit; Communis*, textu expresso in Tridentino *cit. sess. 24. de*
reformat. Matrimon. cap. 6. Ubi insuper decla- 128
ratur, quod Raptores, & fautores raptus dirimentis Matrimonium sint ipso Jure excommunicati, & sint perpetuo infames, & incapaces omnium Dignitatum; & si Clerici sint, amittant gradum Clericalem; & Raptor, sive Matrimonium contrahat cum rapta, sive non, tenetur eam decenter dotare arbitrio Judicis. Vide verba præcisa Concilii *supra num. 114.*

Raptores, & eorum auxiliatores, si fuerint 129
Laici, morte plectuntur; §. *Sin autem per vim, Instit. de public. judic. & l. 1. Cod. de raptu Virg.* Et insuper incurrunt excommunicationem ipso facto; *cap. Raptor, cap. Statutum 27. qu. 2. cap. Eos, cap. Raptores, cap. De puellis, cap. Nullus 36. quæst. 2.* & expresse
Conc. Trid. *sess. 24. de reformat. cap. 6.* Talis 130
autem excommunicatio nemini est reservata; Barbosa *in Trid. loc. cit. num. 12.* Panimoll. *decis. 62. num. 8.* & multi alii apud ipsos.
Si autem sint Clerici, deponuntur, seu suspen- 131
duntur ab eorum officiis; Concil. Trid. *loc.*
cit. Dictam tamen suspensionem non incurrunt 132
ante sententiam Judicis; Barbosa *loc. cit. n. 13.* Panimoll. *loc. cit. num. 9.* & alii plures citati ab

ab ipsis, Ursaya *Institut. crimin. lib. 2. tit. 7. n.* 146. Vide ipsos ibi, ubi multa habent ad rem.

133 Impedimentum justitiæ publicæ honestatis ex Matrimonio rato non consummato fortius est eo, quod ex sponsalibus oritur; Benedict. XIV. Constit. 89. tom. 1. incip. *Inter omnigenas* §. 15. Ubi Pontifex mandat Episcopis
134 & Missionariis Serviæ, quod idcirco ab hujusmodi dispensatione concedenda abstinere debeant, non obstantibus amplis facultatibus sibi concessis.

135 Quoad jam tradita in hoc *art. a n. 69. ad* 80. & *num.* 103. de Parocho affectante non audire verba, vel non videre nutus attentantium clandestine contrahere Matrimonium, advertendum est, quod illa exceptio, *Nisi affectasset non intelligere*, apposita in Decretis ibi allatis, intelligenda est de eo casu, ubi Parochus qui, si nec vidit, nec intellexit, ipse sibi in causa fuit, ut non videret, nec intelligeret, propterea quod, vel aures sibi obstruxerit, vel faciem velaverit, ne audire, & aspicere cogeretur, sicuti colligitur ex Fagnano *in cap. Quoniam num.* 25. *de Constitut. & in cap. Quæsitum num.* 7. *&* 8. *de pænit. & remiss.* Neque porro æquum est, ut ab arbitrio, factoque Parochi pendeat, libertatem Matrimonii impedire, ut recte docet Bened. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 13. *cap.* 23. *n.* 10. *&* 11. ubi ad litteram subjungit, ut sequitur.

136 Ex hactenus dictis recte colligitur, prædicta verba: *Nisi affectasset non intelligere*, de eo casu accipienda esse, quo Parochus invitus ad Matrimonii contractum adhibitus, ideo nec videt, nec percipit, quia data opera neque videre voluit, neque percipere, cum tamen & videre, & percipere naturaliter potuisset, eadem ratione, qua testes ad eum ipsum actum adhibiti, & vidisse se, & percepisse fatentur. Celebris fuit anno præterito 1753. causa *Carthaginen. Matrimonii* in Concilii Congregatione agitata, & judicata, in qua agebatur de quodam Matrimonio contracto coram Parocho domi suæ inopinate deprehenso, qui virum quidem aspexerat, ejusque verba perceperat, feminam vero nec viderat, nec audiverat. Porro, cum ex iis, qui controversiæ Judices sedebant, totidem ex una parte pro Matrimonii validitate, totidem vero ex alia pro illius nullitate opinati fuerint, opportunum Nobis visum est Congregationem ipsam coram Nobis indicere; Jussis prius Theologis aliquot, aliisque Juris Canonici professoribus sententias suas hac de re scriptis exponere, qui sane maxima diligentia, ac labore collatis inter se tum Theologorum, & Canonistarum placitis, tum Decretis ejusdem Congregationis, & actis similium causarum, quæ alias coram ipsa agitatæ fuerunt, & ab ea definiræ, in hoc facile convenerunt, ut ad Matrimonii validitatem, necessarium omnino esset, contrahentes a Parocho videri, eorumque verba mutuum consensum exprimentia ab eodem audiri; eo scilicet principio præ oculis habito, quod si Parochus Matrimonio interest tamquam testis Ecclesiæ authorizabilis, nullo modo poterit de Matrimonio contracto fidem facere, ubi nec utrumque viderit conjugem, nec utriusque consensum audierit. Sed cum factum ipsum, de quo agebatur, accurate perpensum fuerit, ejusque circumstantiæ omnes diligenter excussæ, manifesto compertum est; quod si Parochus mulierem non vidit, ejusque verba non intellexit, hoc ideo evenit, quia ipse obfirmato animo eamdem videre, & audire noluit, cum eam facile videre, & audire potuisset, quemadmodum bene viderant, recteque audierant testes ad eum actum adhibiti. Itaque pronunciatum fuit, Nobisque annuentibus sententia prodiit pro Matrimonii validitate. Hæc ille. Vide dictam Causam in nostro tomo 8. *in Carthaginen. Matrimonii*, ubi ipsa adducitur sub *die* 1. *Septembris* 1753. & sub *die* 22. *Septembris ejusdem anni* 1753. sub dubio, *An constet de validitate Matrimonii in casu &c.* Et Sacra Congreg. Concil. *dicta die* 22. *Septemb.* 1753. Respondit *Affirmative pro validitate Matrimonii, attentis facti circumstantiis in casu, de quo agitur.*

Additiones ex aliena manu.

De impedimento *impotentiæ*, tum de impedimento *clandestinitatis* aliqua addere abs re haud est.

Quod attinet ad impedimentum impotentiæ, aliud est, si uterque ipsum fateatur, aliud si una Pars impotentiam alleget, altera eamdem neget. 137

Priori casu non est continuo Matrimonium irritum declarandum. Quando defectus est occultus, tunc Partes cohabitent per triennium; *Cap.* 5. *&* 7. *de frigid. & malefic.* Triennium autem incipit currere non a tempore monitionis per Judicem, sed potius a tempore, quo primus impotentiæ defectus fuit observatus, quamvis aliquod tempus arbitrarium ad preces peragendas. 138

das a Judice statui posse non negaverim per *Cap. 7. de frigid. & malefic.* Requiritur præterea jure Canonum, ut cum septima manu Propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, si Propinqui defuerint, tactis sacrosanctis Evangeliis, uterque jurejurando dicat, quod numquam per carnis copulam una caro effecti fuerint; *Zoes. ad tit. decretal. de frigid. & malefic. num. 9. Simon. de Impotent. conjugal. cap.*
139 *7. thes. 3. num.* 4. Quod si defectus patens sit, triennium haud est observandum, nec juramentum septimæ manus desideratur, ita nec ipsorum Conjugum juramentum necessarium est, sed sufficit juramentum Medicorum, vel Matronarum ea signa per inspectionem attestantium; *Simon. de Impotent. cap. 7. thes. 3. num. 5. & sequent.*

140 Posteriori casu si Mulier in ipsa statim novitate post mensem, aut duos proclamaverit ad Episcopum, vel ejus Missum, irritum declarari potest Matrimonium, dummodo præterea accusatio per *justum judicium* probetur; *c. Si quis 53. quæst. 1. Simon. de Impotent. cap. 7.*
141 *thes. 3. num. 2. & 3.* Sin autem post mox dictum tempus ad Episcopum clamaverit ajendo, quod non sit cognita, Maritus interim contrarium affirmet, Marito tamquam Mulieris capiti credendum; *cap. 1. de frigid. & malefic. Simon. de Impotent. cap. 7. thes. 4. num. 4. & sequent.* Sed an inspectio decerni debeat, consule *Bohemer. in decretal. lib. 4. tit. 15. §. 24. & plur. sequent.* qui de inspectione suse disserit.

142 De eo hic disquirit Auctor, an Parte impotente contrahente novum Matrimonium, irritum ipsum declarandum sit. Placet simplicius distinguere. Primum Matrimonium, aut fuit irritum declaratum ex nimia membri magnitudine, & feminæ arctitudine, aut ex fri-
143 giditate, aut ex maleficio. Si prius, quum impotentia non sit absoluta, sed respectiva, potest uterque Conjux Matrimonium cum alia
144 Persona contrahere. Quod si ex frigiditate, secundum Matrimonium irritum declarari debet; sin ex maleficio, firmum illud permanet; *Simon. de Impotent. dict. cap. 7. thes.* 4. *n.* 1. *& plur. sequent.*

145 Quod concernit impedimentum *clandestinitatis*, nimium esset de eo pro dignitate differere. Satis sit adnotare aliqua, quæ auctor vel erronee, vel parum probabiliter firmavit.

146 Male Auctor *num.* 61. ait Cardinalem in suo Titulo venire nomine Parochi, quoad assistentiam Matrimonii. Ex his, quæ dicta sunt supra *in not. & addit. ad verb. Cardinalis articulo III.* patet non habere amplius Cardinalem jurisdictionem in Populos & Parochianos. Quocirca non est, cur Matrimoniis assistere amplius valeat.

Nec erat, cur *Auctor n. 71. & plur. seq.* 147
sequendo *Ursayam* sustineret, quod affectante Parocho non audire verba, vel non videre signa attentantium contrahere Matrimonium, & revera illa non audiente, vel hæc non vidente invalidum sit Matrimonium coram ipso
contractum. Licet enim admittamus non satis 148
esse ad implendam formam, quam voluit *Tridentinum Concilium*, materialem illam & physicam præsentiam Parochi, sed requiri præsentiam moralem cum advertentia actus qui geri-
tur. Distinguendum tamen est inter Paro- 149
chum præsentem, & ex vi naturalis vel accidentalis impotentiæ non audientem verba, aut signa mutui consensus non videntem, & Parochum præsentem quidem, sed nolentem, & studiose, & voluntarie affectantem non audire eadem verba, aut videre signa mutui con-
sensus. Primo enim casu materialis & physi- 150
ca Parochi præsentia non sufficit ad validitatem Matrimonii; Secundo vero casu materialis præsentia satis superque est: sufficitque audivisse, vel vidisse Testes, si Parochus audire, aut videre noluit quum posset.

Et ratio vehementissima est, quia *Conci-* 151
lium Tridentinum non requisivit consensum Parochi in contrahendo Matrimonio, neque Matrimoniorum libertatem ita angustare voluit, ut esset in cujusque Parochi potestate illorum celebrationem impedire per suam ultimam voluntatem, & affectatam non intelligentiam, sed præsentiam Parochi, uti publicæ personæ, requisivit ad tollendam clandestinitatem actus; ideoque si Parochus præsens est, repugnet licet, simulet non audire, fugiat, increpet, faciat quod lubet, satis est esse præsentem, ut respondit Rota *in Majoricen. Matrimonii 3. Jul.* 1748. *cor. R. P. D. Canilliac.* Et fuit sensus S. Congregationis Concilii interpretis *in Nicien. Matrimon. 27. Mart.* 1751.

De Matrimoniis contractis, non servata for- 152
ma *Concilii Tridenf.* inter Hæreticos, vel Hæreticos inter & Catholicos, in Locis Hæreticorum, in quibus fuit promulgatum *Concilium Tridentinum*, de quibus agit *Auctor num.* 112. 113. tum alibi, vide quid decreverit Benedictus XIV. die quarta Novembris 1741. *super dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia & Belgio contracta, & contrahenda.*

Res-

Responsio Auctoris.

Male Auctor num. 61. (verba sunt D. Additoris hic supra *num.* 146. relata) *ait Cardinalem in suo Titulo venire nomine Parochi , quoad assistentiam Matrimonii* . Sed quoad hæc jam satis dictum est in verb. *Cardinalis art.* 3. *n.* 20. & *art.* 4. post *n.* 4. Ad id autem quod subjungit *n.*147. dicens: *nec erat cur Auctor num.* 71. *& plur. seq. sequendo Ursayam sustineret , quod affectante Parocho non audire verba &c.* observet prudens Lector, quod omnia ibi tradita collegit, & sustinuit clarissimus Ursaya celeberrimus Advocatus Romanus. Et similiter in re sensit Benedict. XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 13. *cap.* 23. *num. X. & XI.* Decretum autem *Sac. Congr. Conc. in Nicien. Matrimonii* ad ejus sensum a D. Additore adductum, ut editum 21. *Mart.* 1751. fuit jam a me productum *in Supplement.* secundæ Editionis Venetæ, qua ipse D. Additor est usus, sed non editum dicta die 27. *Mart.* ; At vero , ut ex Thesauro Resolut. S. C. Concilii Editionis Roman. *dicti anni* 1751. diebus , ut sequitur . *Nicien. Matrimonii* , *an constet de validitate Matrimon. &c.* S. C. Concilii die 13. *Februar.* 1751. respondit *affirmative* , *& amplius*. Deinde ad instantiam D. Baronis, proposito dubio : *an sit standum , vel recedendum a decisis in casu &c. Eadem S. Cong. die* 24. *April.* 1751. respondit ; *dilata ad primam omnino*. Iterum instante D. Barone, & proposito eodem dubio ; *an sit standum , vel recedendum a decisis in casu &c. sub die* 8. *Maii* 1751. non fuit talis caussa dicta die proposita. Noviter adhuc reproposito eodem dubio: *an sit standum vel recedendum a decisis in casu &c.* Eadem Sac. Congreg. *sub die* 22. *Maii* 1751. respondit: *dilata ad primam :* Repropositio tandem eodem dubio: *an sit standum, vel recedendum a decisis in casu &c.* Eadem Sacr. Congreg. *sub die* 19. *Jun.* 1751. respondit: *In decisis, & amplius*. Et super hac caussa Egomet fui consultus. Et circa id, quod D. Additor *ib. sub num.*152. subjungit de Matrimoniis contractis , non servata forma Concilii inter hæreticos, vel inter hæreticos & Catholicos in locis hæreticorum, in quibus fuit promulgatum Concil. Trid. de quibus agit auctor *num.* 112. *&* 113. tum alibi ; Vide quod decrevit Benedict. XIV. *die* 4. *Novembr.* 1741. super dubiis respicientibus Matrimonia in Hollandia, & Belgio contracta, & contrahenda ; jamque a me de his, & similibus traditum est *in supplem.* verb. *Matrimonium* quidquid sancivit dictus Summus Pontifex , *tum in cit. Constit.* 4. *Novembr.* 1741. quæ incipit *Matrimonia*, tum in aliis consimilibus. Vide *ibi* ubi abunde de omnibus.

Articulus III.

Quo ad ea, quæ concernunt facultatem dispensandi in impedimentis Matrimonii.

Papa potest dispensare super quovis impedi- 1
mento impediente, & super impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus . *Communis, arg. cap. Proposuit* 4. *de concessione Præbendæ*, ubi Pontifex de sua potestate loquens sic expresse dicit ; *Qui secundum plenitudinem potestatis de Jure possumus supra Jus dispensare*. Papa 2
ex præsumpta Dei voluntate , urgente aliqua gravi necessitate , dispensare potest super impedimentis de Jure Divino dirimentibus , quando originem trahunt a voluntate humana , & ad Deum referuntur, ut in impedimento Voti solemnis, & hujusmodi . Hostiensis *in c. Non est* 5. *de Voto n.* 1. & ibi Abbas *n.* 5. D. Thomas *in* 4. *dist.* 38. *qu.* 1. *art.* 4. *quæstiuncula prima in corpore*, & ibi Richardus *art.* 9. *q.* 1. *in corpore , & ad primum ;* Henriquez *lib.* 8. *de Eucharistia cap.* 13. *n.* 2. *in comment. litt. R.* Rosignolus *contract.* 15. *de Matrim.* 3. *prænot.* 10. *n.* 1. Sanchez *lib.* 8. *disp.* 6. *n.* 2. ubi testatur de communi . Hinc Papa dispensare 3
potest, gravi urgente necessitate , ut presbyter, & Religiosus , seu Religiosa , contrahat Matrimonium. S. Thomas *in* 4. *dist.* 38. *qu.* 1. *art.* 3. *ad* 4. ubi sic præcise dicit : *Si communis utilitas totius Ecclesiæ , aut unius Regni , vel Provinciæ exposceret , posset convenienter , & in voto continentiæ , & in voto Religionis dispensari , quantumcumque esset solemnizatum : non enim per votum posset se homo deobligare ab eo , in quo tenetur alteri . Unde talis posset imminere necessitas , ut posset alicui juste prohiberi , ne continentiam , aut religionem voveret, & eadem necessitate manente , potest etiam in Voto dispensari jam facto*. S. Antonin. *in* 2. *par. tit.* 11. *cap.* 2. *§.* 9. *& in* 3. *par. tit.* 1. *cap.* 15. *§.* 3. Medina *de sacror. homin. continentia cap.* 21. *cum pluribus sequent.* Tolet. *in Summa lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 6. & pluribus aliis citatis , Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor. nu.* 65. *&* 66. ubi dicit hanc esse sententiam communem Theologorum , ac fere omnium Canonistarum ,

quam

quam etiam tacite approbarunt varii Summi Pontifices, qui dispensarunt cum Episcopis, Cardinalibus, Religiosis, & Monialibus, ut videre est apud Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 8. *cap.* 10. *num.* 28. & apud ipsum Fagnan. *loc. cit.* & alios.

4 Cœlestinus enim III. dispensavit cum Constantia Filia Rogerii Siciliæ Regis, quæ cum esset Monialis professa Panormi, nupsit Henrico VI. & ex tali conjugio jam quinquagenaria genuit Federicum Secundum, ut referunt Cajetanus *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. *in princip.* Fagn. *loc. cit. n.* 69. & alii. Alexander III. dispensavit ad nubendum cum Nicolao Justiniano Sacerdote Monacho in Monasterio S. Nicolai Ordinis S. Benedicti ad instantiam Venetorum Ducis, ut referunt Bartholomæus a S. Fausto *de thesaur. Religios. lib.* 2. *q.* 36. *n.* 5. & Pineda *in Monarchia Ecclesiastica par.* 4. *lib.* 25. *c.* 7. §. 1. *pag.* 84. Fagn. *loc. cit. n.* 66. Gregorius XIII. dispensavit cum fratre Cardinalis Jojosæ Gallo Sacerdote professo, & Provinciali Ordinis Capuccinorum, ut referunt Bartholomæus a S. Fausto *loc. cit. qu.* 46. *a n.* 8. Fagn. *loc. cit. n.* 66. & alii. Alexander VIII. 14. *Jan.* 1690. cum Francisco Leopoldo Comite Slabata Canonico Passaviensi Subdiacono, ut refert Reiffenst. *lib.* 4. *decret. tit.* 6. *n.* 16. ubi testatur fuisse alias sic dispensatum cum Cæsare Borgia, qui prius erat Cardinalis Diaconus; cum Ramiro Aragonum Rege, qui prius erat Episcopus, & cum pluribus aliis; & Justus Redn *tom.* 2. *operis Canonico-Politici tit.* 8. *fol.* 208. refert quod Juditha fuit Monialis Ratisponensis, & dein trium Regum Conjux, scilicet Bretislai Bohemiæ, Mecislai Poloniæ, & Petri Hungariæ. Et multa alia exempla similium dispensationum refert Ursaya *tom.* 4. *par.* 2. *discept.* 5. *per tot.*

5 Papa dispensare potest in Matrimonio rato nondum consummato. *Communis*, teste Rota Romana *dec.* 101. *n.* 7. *par.* 2. *diversf.* & *in una Burgensi, dissolut. Matrim.* 27. *Jun.* 1594. *relat. inter impressas post secund. volum. Consil. Farinac. quæ est* 86. *n.* 1. *in fin.* ubi sic præcise habet: *Et Domini quoad potestatem dissolvendi Matrimonii rati non consummati, dixerunt non esse dubitandum, quia hæc est communis opinio Canonistarum, præsertim de consensu conjugum, & ex justa causa, cap. Ex publico, & ibi Glossa verb. consummatum, de convers. conjug.* Et de facto in Matrimonio rato dispensarunt Gregorius VII. Martinus V. Eugenius IV. & S. Pius V. ut referunt Arsdekin *tom.* 2. *pag.* 129. Delbene *part.* 2. *de inquisit. dub.* 336. *sect.* 66. *n.* 20. Gregorius XIII. & Urbanus VIII. ut refert Justus Redn *tom.* 1. *Operis Canonico-Politici tit.* 3. *sect.* 2. *n.* 26. & 27. *fol.* 46. & teste Sanch. *lib.* 2. *disp.* 4. dictus Gregorius XIII. uno die quatuordecim Matrimonia rata dispensando dissolvit quoad vinculum. Et plurima exempla similia dispensationum refert Ursaya *tom.* 2. *par.* 1. *discept.* 3. *per tot.* & *tom.* 3. *par.* 2. *discept.* 21. *per tot.* adducens *n.* 153. Votum Sacr. Congr. Conc. sub die 20. Maii 1719. etiam dissentiente uno ex Conjugibus.

Nequit autem Papa dispensare in Matrimonio Fidelium jam consummato. *Communis* inter Catholicos contra Hæreticos volentes etiam Matrimonium consummatum quoad vinculum solvi posse propter unius adulterium, aut discessum a vera Religione. Et ratio est, quia, cum Matrimonium Fidelium elevatum sit a Christo in Sacramentum, & significet unionem indissolubilem ipsius Christi cum Ecclesia per carnem assumptam, expresse ipsemet Christus præcepit *Matth.* 19. quod a nulla humana potestate posset dissolvi, ibi: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Nec valet dicere, 6

7 quod Matrimonium ratum, & consummatum non differant, nisi accidentaliter. Unde, si Papa dispensare potest in rato, possit etiam in consummato. Non valet, inquam, quia dato etiam, & non concesso, quod differant solummodo accidentaliter physice loquendo, differunt tamen substantialiter moraliter ob supervenientiam illius significationis, quæ fundatur in unitate carnis, quæ ante consummationem non aderat; duo enim Conjuges fiunt una caro per copulam conjugalem, *arg. cap. Debitum* 5. *de bigamis*, ubi dicitur, quod Matrimonium ratum significat solummodo unionem Christi cum anima per gratiam, quæ, quia sæpe in anima solvitur, etiam Matrimonium ratum solvi potest: At Matrimonium consummatum, cum ex *dicto cap. Debitum*, significet indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia, etiam ipsum est indissolubile per quamcumque humanam potestatem; aliter aptum non esset ad illam indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia repræsentandam.

Papa proprie & rigorose loquendo nequit dispensare in illis impedimentis, quæ sunt Juris Divini naturalis independentis quoad originem ab humana voluntate. *Est fere communis*. Et ratio est, quia Jus naturale Divinum est supra quamcumque potestatem creatam, etiam Pontificiam; adeoque Pontifex non potest 8

test absolute, proprie, & rigorose loquendo super eodem dispensare, quia directe dispensatio tenderet in Jus Divinum naturale, ad quod non extenditur ejus facultas. Sic enim se habet Papa ad legem Dei, sicuti inferior ad legem superioris. Immo minor est proportio Papæ ad Legem Divinam, quam inferioris Prælati ad Legem humanam; *cap. Damnamus 2. de summa Trinitate, vers. quia inter Creatorem & Creaturam;* sed in Lege humana inferior nequit dispensare in Lege Superioris; *cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. de majorit. & obedient. Clementina, Ne Romani 2. de electione.* §. 1. ubi expresse habetur, *quod Lex Superioris per inferiorem tolli non potest*; ergo nec Papa dispensare potest in illis impedimentis, quæ sunt Juris Divini naturalis independentis quoad originem ab humana voluntate, cum hoc videatur contrarium Sacris Canonibus; *c. Sunt quidam 6. c. Contra Statuta 7. c. Omne 8. caus. 25. quæst. 1. cap. Super eo 4. de Usuris, cap. Litteras 13. de restitut. spoliat. cap. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor.*

9 Potest tamen Papa Jus Divinum interpretari, & declarare, quod in aliquo casu valde particulari propter aliquas gravissimas circumstantias non obliget, cum scilicet ex Divinæ Legis observantia, aut aliquod majus bonum impeditur, aut aliquod grave damnum inde sequitur, cujus exempla sunt *in c. Licet 23. de testibus, in cap. Quanto 18. de Jurejurando,* Glossa *in c. Non est 5. de Voto.* Interpretatio enim authentica fieri potest ab habente eamdem auctoritatem; *c. final. de Constitutionibus*, videlicet a Legislatore ipso, vel ejus Successore, qualis est Pontifex, non tam Successor Petri, quam Vicarius Christi cum plenitudine potestatis. Et ratio est, quia, si Pontifex in aliquo simili gravi & urgente casu non posset Legem Divinam interpretari, & declarare, cum pro interpretatione ad Deum recursus non pateat, non fuisset ipse bonus Paterfamilias (quod nullimode est dicendum) si gregem suum dimisisset sine Pastore, qui in casibus dubiis, & arduis posset Jus Divinum interpretari, & declarare, & sic omnibus suis ovibus pro necessitate consulere. Abbas *in c. Proposuit 12. de concession. præbend.* Almain. *de potest. Eccles. cap. 13.* Turrecremar. *in Summa de Eccles. lib. 2. cap. 7. & lib. 3. cap. 53. & in cap. Conjunctiones 2. caus. 33. q. 3. num. 3.* Covarruv. *4. decret. 2. part. cap. 6. §. 9. n. 4.* Silvester *verb. Papa q. 16. & 17.* Navarr. *lib. 4. consil. in 2. edition. tit. de Sponsalibus, consil. 39. n. 16. & tit. de desponsat. impub. consil. 4. n. 16.* Sotus *de Justit. & Jure lib. 10. q. 3. art. 1.* Vasquez *in opuscul. moral. in tractat. de Benefic. cap. 4. §. 2. dub. 1. num. 122.* Suarez *de Eucharistia q. 74. art. 2. disp. 43. sect. 4. vers. Tertia sententia*, Cardinalis *in c. Cum ad Monasterium 6. de statu Monachor. §. ultim. n. 7.* Catharinus *lib. 6. in Cajetanum in quæstione illa: An Pontifex possit dispensare in voto solemni Religiosorum?* Barbosa *rub. ff. sol. Matrim. 2. part. n. 104.* S. Thomas *in 2. 2. q. 54. art. 6. & in quodlibet. 4. art. 3. in corp. & ad primum*, Durandus *in 4. dist. 33. q. 1. n. 15.* Rosignolus *contract. XV. de Matrim. III. prænot. X. n. 15.* Reiffenstuel *lib. 1. decretal. titul. 2. n. 454.* Fagnan. *lib. 1. decretal. in cap. Cum pridem 4. de pactis n. 80.* & alii passim.

Legati a latere, & Nuncii Apostolici possunt dispensare in sua Provincia super omnibus illis impedimentis, super quibus possunt dispensare Episcopi in sua Diœcesi; ipsi enim reputantur Ordinarii Judices suæ Provinciæ, textu expresso *in cap. Legatos 2. de Officio Legati in 6.* Insuper solent Legatis, & Nunciis concedi a Summo Pontifice aliquæ aliæ speciales facultates, & quantum ad præsens dispensandi super impedimentis Matrimonii; *Primo*, dispensandi in tertio, & quarto, tam *consanguinitatis*, quam *affinitatis* gradu simplici, & mixto tantum cum pauperibus in contrahendis Matrimoniis; In contractis vero cum hæreticis conversis etiam in secundo simplici, & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum; & in his casibus prolem super impedimento *publicæ honestatis* ex sponsalibus proveniente. *Tertio*, dispensandi super impedimento *Criminis*, neutro tamen conjugum machinante, & restituendi Jus petendi debitum amissum. *Quarto*, dispensandi in impedimento *Cognationis spiritualis* præter levantem, & levatum in Baptismo. *Quinto*, Nuncii Hispaniæ ex privilegiis S. Pii V. sub die quarta Augusti 1571. & Gregorii XIII. sub die 25. Junii 1576. possunt dispensare cum Judæis in omnibus gradibus Jure Divino non prohibitis, vel conjunctis, vel attinentibus, & aliquando etiam dispensant in impedimentis dirimentibus post Matrimonium contractum, si occulta fuerint, & alii alias ampliores solent a Summo Pontifice pro exigentia temporum, locorum, & personarum obtinere facultates dispensandi, unde quisque stare debet suis obtentis concessionibus, & privilegiis. Omnes tamen ad hoc, ut vi talium privilegiorum, seu facultatum pos-

possint valide dispensare in impedimentis Matrimonii, debent omnino observare clausulam, quam Papa similibus dispensandi privilegiis adjicere solet his verbis: *Hæ vero Matrimoniales dispensationes non concedantur, nisi cum clausula: dummodo mulier rapta non fuerit, vel si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat, in dispensationibus hujusmodi declaretur expresse illas concedi tamquam a Sedis Apostolicæ Delegato. Ad quem effectum etiam tenor ejusdem facultatis inseratur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ, alias nullæ sint.*

13 Consimiles dispensandi facultates solent obtinere Episcopi Germaniæ, Indiarum, aliique in aliis remotioribus partibus, quas sibi concessas debet quisque attendere, nec excedere, semper servato adamussim sibi factæ concessionis tenore, & plene observata supradicta clau-

14 sula. Episcopi independenter a similibus specialibus concessionibus possunt pro utroque Foro justa ex causa dispensare in duobus impedimentis Jure Ecclesiastico solummodo impedientibus, scilicet *Sacrato tempore*, & *Vetito*, nisi Papa aliquod Matrimonium specialiter

15 vetet; *Communis & certa*. Episcopi possunt etiam ex justa causa dispensare super impediente impedimento Voti cujuscumque Papæ non reservati, v. g. *Castitatis* ad tempus, vel in perpetuum, si est conditionale, vel pœnale, item Voti non nubendi, vel Ordines suscipiendi; *Communis & certa, argum. Extrav. Etsi Dominicis, de pœnit. & remission.* ubi inter vota reservata Summo Pontifici non comprehenduntur supradicta; Votum enim Castitatis perpetuæ ibi reservatum intelligitur de voto perfecto & absoluto, & quidem præcise quoad substantiam, non item quoad qualitates, vel circumstantias eorum; quia, cum talis reservatio sit præjudiciosa Juri ordinario Episcoporum, tamquam odiosa est stricte interpretanda juxta communissimam Doctorum sententiam; *arg. cap. Odia 15. de Reg. Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari.*

16 Episcopi ordinarie, & regulariter loquendo nequeunt de Jure communi dispensare in ullo impedimento dirimente; *Communis*. Et ratio est clara, quia omnia impedimenta Jure Ecclesiastico dirimentia sunt introducta decreto Summi Pontificis, aut alterius Concilii Generalis; Episcopi autem uti inferiores Papa, & Generali Concilio nequeunt in eorum lege dispensare; *argum. cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum Inferior 16. de majorit. & obedient. & Clementina Ne Romani 2. de election.* ubi expresse dicitur: *Lex superioris per inferiorem tolli non potest*. Extraordinarie tamen, seu in casu magnæ & urgentis necessitatis possunt Episcopi dispensare pro foro conscientiæ in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus, si concurrant sequentes conditiones. 1. Si impedimentum sit occultum. 2. Si Matrimonium sit publicum. 3. Si sit contractum bona fide, sive cum ignorantia impedimenti. 4. Si adest gravis causa, seu necessitas, v. g. impediendi scandalum, quod certo oriretur in separatione. Si necessitas sit urgens, ita ut non patiatur dilationem, quia conjuges nequeunt abstinere ab usu putati Matrimonii, donec dispensatio a Pontifice, vel Nuncio veniat; Sic tenent communiter Doctores cum Reiffenstuel *lib. 4. decretor. in Appendice de dispensatione super impedimentis num. 15.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat. 35.* Sanchez *lib. 2. de Matrimonio disp. 40. per tot.* La Croix *lib. 6. par. 3. num. 835. argum. cap. Quoniam 13. caus. 1. quæst. 7. cap. Sicut 11. de consecrat. dist. 1. cap. Omnes 1. de Feriis, capit. Concilium 2. de observ. jejunior. cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missar. & cap. Quod non est 1. de Regulis Juris*, ibi: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*. In qualibet enim dispositione intelligitur excepta necessitas; *cap. Licet 6. de pœnit. & remissionib.* Fagnan. *lib. 1. decret. in cap. Nihil 44. de election.* 17

Immo etiam ante contractum Matrimonium possunt Episcopi dispensare in impedimentis de Jure Ecclesiastico dirimentibus, quando adest urgentissima necessitas salutis animæ, & non est aditus ad Papam, vel ratione moræ in expectatione dispensationis Pontificiæ est periculum incontinentiæ, aut alterius gravis mali spiritualis; *arg. Omnibus cit. juribus*, quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Sicut 11. de consecrat. dist. 1. Necessitas non habet Legem, & in cap. Consilium 2. de observat. jejunior.* ibi: *Cum non subjaceat Legi necessitas*, & tenent Reiffenstuel *loc. cit. num. 15.* Barbosa *loc. cit.* Bosco *de Matrimon. disp. 12. sect. 13. conclus. 3.* Guttierez *qq. Canon. l. 1. cap. 23.* Cardenas *in 1. Crisi diss. 97. num. 4. & in 2. Crisi diss. 2. a num. 626.* Vasquez, Salas, Præposit. Castropal. Hurtad. Reginald. Pont. Bonacina, Villalob. Bassæus, Silvius, Victorellus, Molfesius, Diana, Leander, Homobon. Cornejo, Machado, Candidus, & alii, quos citat, & sequitur La Croix *loc. cit. num. 838.* Et ita declarasse Sixtum V. testatur Pyrrus Corradus *in praxi dispensat. lib. 8. cap. 4.* Et ratio est, quia non 18

K 2 est.

est præsumendum, nec ullo modo credendum, quod Papa in tali casu necessitatis velit privative quoad Ordinarios sibi reservare cum dispendio boni communis animarum potestatem a Christo Domino in bonum commune ipsarum animarum concessam: Hoc enim non esset consonum fini ejusdem reservationis, qui est ad evitanda scandala, pericula, & peccata; non autem ut eisdem irretiantur, & esset contra suavem & providam gubernationem Ecclesiæ, quæ potestarem suam gerere debet, non in destructionem, sed in ædificationem animarum, juxta illud Apostoli 2. *ad Corinth.* 19. ibi: *Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non destructionem vestram &c.*

19 Vicarius Generalis Episcopi, vi Officii sui, sine speciali mandato, nequit dispensare super impedimentis Matrimonii occultis in foro interno, super quibus potest Episcopus Jure Ordinario; *arg. cap. Quid agendum* 4. *de Procurat. in* 6. *& cap. In generali concessione* 81. *de Regulis Juris in* 6. *& l. Illud, ff. de Min.* & tenent Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 12. Vincentius de Justis *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 158. 159. *de dispensationibus*, Puteus *decis.* 53. *num.* 2. *lib.* 3. Loterius *de Re Benefic. lib.* 1. *quæst.* 28. *num.* 123. Bosco *de Matrim. disp.* 12. *sect.* 13. *conclus.* 3. *num.* 189. Guttierez *lib.* 3. *canon. qq. cap.* 19. *num.* 15. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 34. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 54. *num.* 121. post Glossam communiter receptam *in cap. Quæ de causa* 9. *caus.* 2. *quæst.* 4. *vers. Quidquid*, ubi ita argumentatur: *Cum enim dispensatio se habeat instar restitutionis in integrum, & restitutio in integrum non delegetur per mandatum generale*; *argum. l. Illud, ff. de Min.* ergo nec dispensatio. Et ratio est, quia cum dispensatio fit ex arduis, & extraordinariis, non venit in generali mandato, in quo ardua, & extraordinaria non comprehenduntur, & patet a simili in dispensatione pro foro interno, in suspensionibus, & Irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, quæ dispensatio, vi officii sui, non competit Vicario Generali sine speciali mandato, ac commissione ex Concilio Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 6. ibi: *Per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum*.

20 Multo minus potest Vicarius Generalis, vi Officii sui, sine speciali mandato, dispensare pro foro externo super illis impedimentis, super quibus Episcopus dispensare potest ex speciali facultate a Papa sibi concessa; *Communis ac certa*.

Episcopus potest Vicario Generali, aut aliis Sacerdotibus idoneis communicare dispensandi facultatem, quam habet ex privilegio, seu speciali facultate pro utroque foro; *Communis*: constat enim clare ex clausula, quæ expresse solet apponi in simili privilegio, seu facultate, ibi: *Communicandi has facultates in totum, vel in partem*. 21

Et communicare etiam eam facultatem, quam habet Jure ordinario pro foro interno; *Communis, arg. cap. Cum Episcopus* 7. *de Offic. & potestate Delegati in* 6. 22

Non sufficit tamen generalis deputatio, seu commissio ad hoc, ut Vicarius Generalis possit dispensare in dictis impedimentis; sed requiritur speciale mandatum, seu specialis delegatio vel concessio, dicendo v. gr. *Concedo tibi etiam omnem facultatem, quam ego habeo, sive Jure ordinario, sive ex privilegio, aut speciali Papæ concessione dispensandi pro utroque foro in impedimentis Matrimonii*. Sic contra paucos Barbosa *de Offic. & potest. Episcopi alleg.* 54. *n.* 59. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 40. Engel *de Officio Vicarii num.* 10. eoque teste alii communiter; *arg. cap. Quid agendum* 4. *de Procurat. in* 6. *& cap. In generali concessione* 81. *de Regul. Juris in* 6. 23

Capitulum, sede vacante, ejusque Vicarius Capitularis valide & licite potest dispensare pro Foro conscientiæ super eisdem impedimentis occultis, super quibus potest Episcopus Jure ordinario; *Communis*. Et ratio est, quia Capitulum, sede vacante, succedit Episcopo in omnibus, quæ sunt Jurisdictionis ordinariæ (demptis solis casibus in Jure specialiter exceptis) *arg. cap. His, quæ* 11. *& cap. Olim* 14. *de majorit. & Obedient. cap. Ad abolendam* 9. *de hæretic. cap. Ecclesia Cathedrali* 4. *de supplend. negligent. Prælator. in* 6. *cap. Cum nullus* 3. *de temporib. ordinat. in* 6. cum similibus. 24

Non potest tamen dispensare super iis impedimentis, super quibus Episcopus dispensat ex speciali facultate sibi concessa, aut particulari privilegio; *Communis*; *argum. cap. Pastoralis* 11. §. *Præterea, de Officio Judic. ordinarii, & cap. Privilegium* 7. *de Reg. Juris in* 6. ibi: *Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona*, & *l. In omnibus, ff. de Regul. Juris*, ibi: *In omnibus causis id observatur, ut, ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficit*. 25

Commissarius Bullæ Cruciatæ potest pro foro conscientiæ dispensare in contracto ante Matrimonium impedimento affinitatis ortæ ex copula fornicaria in primo, vel secundo gra- 26

du,

du, tam lineæ transversalis quam rectæ,
dummodo concurrant sequentes conditiones,
scilicet quod Matrimonium fuerit jam cum
dicto impedimento contractum, servata forma
Concilii; impedimentum sit occultum; alter
conjugum bona fide, & ignarus impedimenti
contraxerit; & quod conjux ignorans de nul-
litate Matrimonii moneatur (tacita causa nul-
litatis, si videatur expedire ad evitanda scan-
dala) ut sic Matrimonium etiam secreto de
novo tales conjuges inter se contrahere possint;
Communis, patet enim hoc totum ex ipsamet
Bulla Cruciatæ, & cum aliis docet Vincen-
tius de Justis *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 167. *de dispensa-*
27 *tionibus*. Commissarius Cruciatæ potest legiti-
mare prolem susceptam ex Matrimonio hujus-
modi post notitiam utriusque Conjugis de im-
pedimento quoad Ordines, & Beneficia tan-
tum; Pontius *lib.* 8. *cap.* 13. *num.* 8. de Ju-
28 stis *loc. cit. num.* 168. & alii. Non potest ta-
men Commissarius legitimare prolem, quæ
ex impedimento est illegitima, quando uter-
que conjux est in mala fide, nisi dispenset
etiam in Matrimonio, & Matrimonium cum
effectu contrahatur; Sanchez *lib.* 8. *disp.* 6.
num. 26. de Justis *loc. cit. num.* 171. & alii
passim. Pontifex enim facultatem Commissa-
rio concedendo, id facit in gratiam Matri-
29 monii. Commissarius Cruciatæ dispensare po-
test ab impedimento orto ex affinitate super-
veniente ad petendum debitum; Sanchez *loc.*
cit. num. 13. Pontius *loc. cit. num.* 10. De Ju-
stis *loc. cit. n.* 169. & alii communiter.
30 Omnes Confessarii Regulares Mendicantes vi
privilegiorum possunt dispensare super quovis
impedimento voti non reservati, idest super
impedimento voti: I. Suscipiendi Ordinem.
II. Castitatis non perpetuæ. III. Etiam per-
petuæ, sed pœnalis. IV. Conditionati. V.
Vel ex metu emissi. VI. Vel urgente neceffi-
tate. VII. Non nubendi; Sporer *in* 2. *præce-*
ptum Decal. cap. 3. *sect.* 2. *num.* 54. Sanchez
lib. 4. *Moral. cap.* 43. *num.* 2. Herinex *disp.* 4.
de voto qu. 6. *num.* 65. & communis aliorum,
tam Theologorum, quam Canonistarum, ut
testatur, & tenet Reiffenstuel *lib.* 3. *decretor.*
tit. 34. *num.* 39. & *lib.* 4. *in Appendice de di-*
spensatione super impedimentis §. XI. *num.* 538.
& 539. & patet clare ex pluribus privilegiis
Summorum Pontificum, ut Innocentii VIII.
Eugenii IV. Martini V. Pauli III. Gregorii
XIII. ut videre est in Compendiis Privilegio-
rum Dominicanorum, Minorum, Augustinia-
norum, Carmelitarum, Societatis Jesu, ac
31 aliorum Regularium. Non habent tamen di-
cti Confessarii Regulares Privilegium dispen-
sandi super omnibus impedimentis, tam diri-
mentibus, quam impedientibus, super quibus
Jure ordinario dispensare possunt Episcopi, ut
prætendunt aliqui. Et ratio nostra est, quia
talis facultas non competit Regularibus, nec
ex Jure, ut omnes concedunt, nec ex privi-
legio; cum nullum allegari possit, prout et-
iam ipsi Adversarii nullum allegant. Nec va-
let dicere, quod sicuti Confessarii Regulares
Mendicantes possunt dispensare super quovis
impedimento Voti non reservati, super quo
Jure ordinario possunt Episcopi, ita etiam
possunt dispensare super omnibus impedimen-
tis, tam dirimentibus, quam impedientibus,
super quibus dispensare possunt Jure ordinario
Episcopi. Non valet, inquam, quia in tantum
possunt dispensare super votis, super quibus
possunt Jure ordinario Episcopi, in quantum
ad hoc habent specialia & expressa privilegia
sibi concessa a variis Summis Pontificibus, ut
patet *supra num.* 30. Nullum autem privile-
gium habent dispensandi super omnibus impe-
dimentis, super quibus possunt Episcopi. Unde
Adversariorum opinio non est sequenda, ut-
pote omnino periculosa, & penitus improba-
bilis, ut recte advertunt Gobat *in Theologia*
experimentali tract. 9. *num.* 721. Reiffenstuel
lib. 4. *decretor. in cit. Appendice num.* 140. &
141. Cardenas *in* 2. *Crisi diss.* 2. *num.* 379.
La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 892. & alii
passim.
Juxta varios magni nominis Doctores pos- 32
sunt Confessarii Regulares post Matrimonium,
sive bona, sive mala fide jam contractum, di-
spensare pro foro interno super occulto impe-
dimento affinitatis, etiam in primo gradu, &
prolem inde susceptam legitimam declarare.
Sic expresse docent Richardus, Roffensis Epi-
scopus, ab omnibus etiam Adversariis summe
laudatus tamquam Vir celeberrimæ doctrinæ
& sanctitatis, ab Henrico VIII. Angliæ Re-
ge in odium Fidei Catholicæ occisus, & con-
sequenter Martyr, in suo libello *de causa Ma-*
trimonii Regis Angliæ; Chassaing. *de privileg.*
Regular. tract. 5. *cap.* 5. *proposit.* 3. Veracrux
2. *part. Speculi aurei art.* 27. *vers. Et hoc con-*
firmatur expresse, Reiffenstuel *lib.* 4. *decret. in*
cit. Appendice num. 542. & *sequent.* & alii:
& probant ex privilegio, quod dicunt per Bul-
lam fuisse a Leone X. concessum Augustinia-
nis, scilicet, *Quod cum his, qui in primo affi-*
nitatis gradu scienter, aut ignoranter contraxe-
runt, modo notorium id non fuerit, neque in Ju-
dicium productum, dispensare valeant; ut de no-

vo contrahunt, & in eodem contracto Matrimonio remaneant, prole etiam legitimata. Ita tenor privilegii, uti patet ex Bulla Leonis.

Hoc privilegium in terminis etiam adducit doctissimus Rodriquez noster *tom. 3. qq. Reg. qu. 2. art. 2.* dicens verum esse, *Quod Leo X. Fratribus Augustiniani Ordinis concessit dictum privilegium per totum Orbem Christianum, quemadmodum in ejus Bulla palam continetur*; sunt formalia verba Rodriquez, quæ non protulisset, si Bullam non vidisset, & legisset. Et addit, *Roffensis Episcopi testimonio certe credendum est propter ejus maximam Sanctitatem, siquidem pro Fide Catholica gladiis impiorum occubuit*. Licet postea idem privilegium impugnet, dicens cum aliis non esse in usu. Idipsum privilegium ex Veracrux adducit etiam Quintanadvenas *singularium tract. 9. singular. 1. n. 1.* addens ad finem: *Veracrucio, utpote Augustiniano, in privilegiis sui Ordinis scribenti, Fides adhibenda videtur*. Idem privilegium allegat etiam Sanchez *lib.* 8. *disp.* 6. *num.* 28. Pellizarius *in Manuali Regularium lib.* 8. *cap.* 3. *nu.* 343. Gobat *in Theologia experimentali tract. 9. num.* 719. Bassæus, Bonagratia, & alii communiter.

Nec (dicunt defensores hujus privilegii) Nec valet asserere, hoc privilegium non esse in usu, quia dato, & non concesso, quod non sit in usu, id provenit ex ignorantia ejusdem privilegii, quali non usu privilegia minime amittuntur, juxta Innocentium *in cap. Accedentibus, princ. de privil.* Donat. *tom.* 1. *tract.* 12. *q.* 6. *num.* 6. *arg. l. His usumfructum, ff. quibus modis usufructus amittitur*. Nec etiam obstat, addunt ipsi, allegatum privilegium non competere Episcopis, quia constat Regulares pluribus aliis etiam privilegiis gaudere, quibus carent Episcopi, uti bene *loc. cit.* observat Chassaing. Hactenus Reiffenstuel *loc.cit. a num.* 542. qui dein adductis, & solutis aliis Adversariorum objectionibus *sub n.* 549. sic expresse concludit: *Ex quibus omnibus, cum aperte constet viros doctrina, & virtute celeberrimos, fideque dignissimos pro certo asserere, & testari sæpe dictum privilegium per Bullam Leonis X. revera fuisse concessum, rationes vero, & fundamenta Doctorum idem privilegium impugnantium solum apparentia, non autem efficacia videantur, sufficienter probata videtur . . . vera existentia quæstionati privilegii*.

33 Ast vero, cum sententia defendens tale privilegium sit contra communiorem aliorum, ut fatetur ipsemet Reiffenstuel *loc. cit. n.* 342. & deinde *sub num.* 550. dicit consultum non esse, ut Regulares Mendicantes ordinarie, vel passim illo etiam pro solo conscientiæ foro utantur, sed ad Pœnitentiariam recurrant, dicendum est cum communiori & veriori sententia, non licere in praxi uti tali privilegio, adeoque non posse Regulares post contractum Matrimonium dispensare pro foro interno super occulto impedimento affinitatis in primo gradu. Sic pluribus adductis probat, & tenet Cardenas *in* 2. *Crisi dissertat.* 2. *a num.* 348. Sanchez *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 6. *num.* 28. Gobat *l. c. tract.* 9. *num.* 725. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 892. Quintanadvenas, Vega, Henriquez, & alii communiter observantes tale privilegium Leonis X. non reperiri apud illos, qui diligenter collegerunt Mendicantium privilegia, nec ullibi reperiri assertam Bullam similis concessionis.

An autem, quando, & cum quibus possint Regulares, & alii dispensare ad petendum debitum? Vide verb. *Debitum conjugale artic.* 2. *per tot.* 34

An vero dispensatio sine justa causa sit valida, & licita? Vide verb. *Dispensatio*. 35

Hic pro complemento est advertendum, quod Regulares in iis, in quibus habent privilegium dispensandi, non possunt uti tali privilegio extra Sacramentum Pœnitentiæ, ut probabilius tenent Rosignolus *contract. XV. de Matrimon. III. prænot. XII. num.* 31. Corduba *in Summa q.* 152. Manuel *in Bulla Cruciatæ* §. 9. *num.* 113. *reg.* 9. Ludovicus Lopez 2. *part. instruct. ubi de clavibus cap.* 9. *col.* 9. Vega *tom.* 2. *summæ c.* 129. *cauf.* 34. Hieronymus Sorbus Capuccinus *in suis adnotationibus ad compendium privilegiorum Minorum; verb. Votum, nota* 9. Ludovicus Beja *p.* 2. *moral. resp. cas.* 9. Sayrus *lib.* 6. *Clavis c.* 11. *num.* 105. & *lib.* 5. *c.* 60. *num.* 10. Sanctarellus *de Jubilæo c.* 8. *dub.* 8. Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 6. *c.* 16. *n.* 4. & alii magis communiter. Et ratio deducitur ex eo, quod habetur in privilegio Pauli III. concesso Religiosis Societatis Jesu, ubi dicitur: *Et confessionibus diligenter auditis conceditur facultas absolvendi, nec non & vota commutandi*: ubi per ly *confessionibus diligenter auditis* importatur ablativus absolute positus; ablativus autem absolute positus importat conditionem requisitam; *l. A testatore, ff. de condition. & demonstrat.* Tum quia hujusmodi facultas non conceditur Regularibus quomodocumque, sed Regularibus Confessariis deputatis, ut constat ex privilegio *in compendio Societatis Jesu, verb. Dispensatio* §. 10. ibi: *Per facultatem Benedictinis*

nis concessam a Martino V. possunt nostri Confessores deputati dispensare in votis &c. ergo præcise in actu Confessionis; aliter superflue exigeret statum, & qualitatem Confessarii, si etiam extra Confessionem posset dispensare. Quamvis enim commutatio, & dispensatio in votis non exigat secundum se Confessionem Sacramentalem, prout tamen fit a Confessario Regulari ex concessione Pontificum, exigit talem Confessionem, cum Regulares non exerceant judicium, nisi in ipsa Confessione.

37 Contrarium tamen tenent Sanchez *de Matrimon. lib.* 8. *disp.* 16. *num.* 11. Henriquez *lib.* 7. *de Indulgentiis c.* 30. *num.* 6. Quintanadvenas *tract. 9. singular.* 11. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 14. Gobat *tract.* 10. *num.* 604. Portell. Aversa, & alii volentes, quod Regulares possint dispensare etiam extra Confessionem. Immo Quintanadvenas *l. c.* & Gobat *loc. cit. num.* 604. dicunt posse Regulares dispensare etiam cum absentibus, & proinde, si Parochus scribat alicui Religioso facultatem habenti, *Peto a R. V. ut dispenset cum N. N.* (tacito proprio nomine) *in debiti petitione*, erit res salva, cum Confessarius rescripserit, *Dispenso;* dummodo subsit causa rationabilis, quæ vix potest deesse. Sic Gobat *l. c. n.*604. * Absit tamen, ut quis hanc sententiam ad praxim deducat.

38 Dispensatio Matrimonialis super tertio, & quarto gradu simplici, non se extendit, nec tollit impedimentum duplicis, tertii, & quarti gradus; Benedict. XIV. Constitut. incip. *Etsi Matrimonialis*, §. 1. & 6. Dispensatio Matrimonialis obtenta super gradu remotiori, reticito proximiori, est valida, modo hic primum gradum nullatenus attingat; Idem *ibid.* §. 6. Hinc validum est Matrimonium contractum ope dispensationis obtentæ super quarto gradu, nulla tertii gradus facta mentione, & antequam litteræ declaratoriæ præscriptæ a S. Pio V. Constit. incip. *Sanctissimus*, fuerint obtentæ; Idem *ibid.* §. 6. Et jam declaraverat S. Congr. Concil. *in Lucerien. Nullitatis Matrimonii* 28. *Mart.* 1722. quamvis sine dictis litteris declaratoriis Matrimonium esset illicitum; Idem *ibid.* §. 6. Dictæ enim litteræ declaratoriæ super propinquiori gradu requiruntur, ut caveatur scandalum, ne forte aliqui videntes Oratores fuisse dispensatos in gradu remotiori, existiment Matrimonium esse nullum, si per dictas Apostolicas Litteras non sit declaratum non obstare distantiam propinquioris gradus: Unde Ordinarius in foro externo, exequendo litteras dispensationis, non debet dispensare, nisi exhibitis litteris declaratoriis super gradu propinquiori: Quod si post contractum Matrimonium, sciat Oratores (aliquo tamen denuntiante) non expressisse gradum propinquiorem, deberet illos separare, donec dictas litteras declaratorias exhibuerint; At vero si ob omissionem expressionis hujusmodi nullum scandalum immineat, nec res deducta sit ad forum externum, valebit Matrimonium sine hujusmodi litteris declaratoriis, quæ deserviunt tantum pro foro externo, & pro scandalo vitando; ut recte docent Pyr. Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 19. & alii passim.

Dispensatio in radice Matrimonii a solo Romano Pontifice, & quidem nonnisi ex causis admodum urgentibus conceditur. Idem Pontifex, *ibid.* §. 7. Dispensatio autem in radice Matrimonii intelligitur solum de impedimento ortum habente a jure Ecclesiastico, non autem a jure Divino, aut naturali, & per eam non fit, ut Matrimonium nulliter contractum, non ita fuerit contractum, sed effectus de medio tolluntur, qui ob hujusmodi Matrimonii nullitatem, ante indultam dispensationem, atque etiam in ipso Matrimonii contrahendi actu, producti fuerunt; Idem *ib.* §. 7. se referens ad tradita ab ipso in discursu confecto dum in minoribus Secretarii Congregationis Concilii munere fungeretur in causa *Pragen. Matrimonii* proposita *die* 13. *Junii* 1720. 16. *Januarii* 1723. 28. *Aug. ejusdem anni, & tandem resoluta die* 18. *sequentis Sept.*, uti videri potest *tom.* 1. *&* 2. *Thesauri Resolutionum* dictæ Congregationis, ubi dicit, quod quemadmodum Summus Pontifex potest legem Ecclesiasticam irritare, & revocare, non tantum quoad imposterum secuturos effectus, ne incurrantur, sed etiam quoad effectus antea productos, juxta Textum *in Clementina quoniam, de Immunit. Eccles.* sic dispensando in radice Matrimonii, idest in origine, seu initio ipsius, & revocando impedimentum dirimens Matrimonium, & simul, & semel abrogando legem Ecclesiasticam, quæ dictum statuit impedimentum, facit ut dispensatio retrotrahatur ad originem sive initium Matrimonii, & sic quod proles quoad omnes effectus legitima sit, & habeatur, & quidem quoad effectus etiam civiles directe in Territoriis suæ temporali jurisdictioni subjectis, juxta ea, quæ ex celebri responso Innocentii Papæ Tertii *in cap. Per venerabilem, qui filii sint legitimi*, plane colliguntur, & quoad Territoria alienæ temporalis jurisdictionis saltem indirecte quoad dictos effectus civiles. 39

K 4 Dispen-

40 Dispensatio in radice Matrimonii ab altero obtenta, sub narrativa, quod alter conjux impedimentum ignoret, nulla est, si alter demonstret, se impedimenti conscium fuisse ante petitam, obtentamque dispensationem; Idem *ibid.* §. 7. Scientia tamen, aut dissensus post dispensationem superveniens, non attenditur; Idem *ibid.*

41 Impedimentum dirimens Matrimonium non oritur ex præcedenti adulterio, si machinatio absit, & fides futuri Matrimonii; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 113. incip. *Redditæ* §. 15. *&* 30. Vide supra verb. *Adulterium*.

42 Impedimentum justitiæ publicæ honestatis ex Matrimonio rato non consummato est fortius eo, quod ex sponsalibus oritur; Idem Constitut. 89. incip. *Alias* §. 15. ubi Pontifex mandat Episcopis, & Missionariis Serviæ, quod idcirco ab hujusmodi dispensatione concedenda abstinere debeant, non obstantibus amplis facultatibus sibi concessis.

Additiones ex aliena manu.

43 Ut Episcopus dispensare valeat super impedimentis dirimentibus, Matrimonio jam contracto, tunc quum facile recurri ad Sedem Apostolicam nequit, plura concurrant oportet, quam ea, quæ affert Auctor *num.* 17. I. Scilicet ut Matrimonium contractum sit servata forma *a Concilio Tridentino* præscripta. II. Ut bona fide sit contractum. III. Ut sit *consummatum*, quam conditionem, eamque omnino necessariam omittit *Auctor*. IV. Ut impedimentum sit occultum. V. Ut nequeat sine gravi scandalo fieri separatio; *S. M. Benedict. XIV. de Synod. Diœcesan. lib. 9. cap.* 12. *num.* 1. 2. *&* 3. *P. Girald. in not. ad Maschat. Instit. Canonic. lib.* 4. *tit.* 21. *tractat. ib. inserto de dispensat. Matrim.* §. 6.

44 Cæterum si occultum illud impedimentum postea detegatur, & deducatur ad Forum contentiosum nova, eaque pontificia dispensatione opus est; *Iidem Auctores locis mox citatis.*

45 Matrimonio vero nondum contracto, etiamsi gravis urgeat necessitas, Episcopum haud dispensare posse super impedimentis dirimentibus publicis, quidquid nonnulli sentiant, & cum his fortassis Auctor *num.* 18. qui non limitat suam propositionem ad impedimenta occulta ex mente Sacræ Congregationis universalis Inquisitionis, tum Congregationis Concilii Interpretis, probat *S. M. Benedict. XIV. ubi supra*, qui ita concludit: *Sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet, & Supremæ Inquisitionis, non semel proscripserunt tamquam falsam & temerariam propositionem asserentem Episcopo jus dispensandi super impedimento dirimente publico, quod obsistat matrimonio contrahendo, etiamsi gravis urgeat illud contrahendi necessitas.*

IMPOTENTIA. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *a n.* 29. *ad* 38.

IMPUDICITIA. Vide verb. *Luxuria a n.* 70. *usque ad finem.*

INCENDIARII.

SUMMARIUM.

1 *Incendiarius quis proprie sit, & qua pœna multandus*, ad num. 2

3 *Incendiarius absque dolo malo qua pœna puniatur, & ad quid teneatur in foro interno*, ad n. 5

6 *Quid Jure Canonico statutum sit contra Incendiarios Ecclesiarum, & Locorum Piorum*, ad n. 8

9 *Et quid Jure eodem contra Incendiarios rerum profanarum, seu Locorum non sacrorum*, ad num. 12

13 *Quando Incendiariorum Auctores latent, quorum culpa præsumantur exorta*, ad n. 14

15 *Qui in agro suo ignem accendit, ut stipulas vel spinas comburat, si ex improvisa ventorum vi ignis ulterius egrediatur & damna aliis inferat, an teneatur ad restitutionem.*

16 *Incendiarii an gaudeant aliquando Immunitate Ecclesiastica.*

INcendiarius proprie loquendo est, qui dolo malo, ex odio, vel vindicta, vel alicujus commodi, aut lucri consequendi gratia, Civitatem, Oppidum, Pagum, Prædium, Ædes, vel alia bona aliena, ut segetes, acervos frugum, fœni, lignorum, silvam, & hujusmodi supposito igne incendit, vel ad hoc mandatum, auxilium, vel consilium scienter dat. *Est in re communis, argum. cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. Si quis domum* 6. *de injuriis, & l. Qui ædes* 9. *ff. de incendio, & ruina*, cum similibus. Pœna incendiarii dolo malo, data opera, ut supra, incendium cau- 1

2

causantis de Jure Civili habetur statuta, ut sequitur, *in l. Qui ædes, ff. de incendio, & ruina*, ibi: *Qui ædes, acervumve frumenti juxta domum positum combusserit, vinctus & verberatus igne necari jubetur*. Item *in l. fin. ff. de incendio, & ruina* sic statuitur: *Qui data opera in Civitate incendium fecerint, si humiliore loco sint, bestiis objici solent, si aliquo gradu id fecerint, capite puniuntur, aut certe in Insulam deportantur*; ubi Glossa *in fine* addit, *ut igne crementur*. Idem *in l. Capitalium* 28. §. 12. *ff. de pœnis* ita habetur: *Incendiarii capite puniuntur, qui ob inimicitias, vel prædæ causa incenderunt quid intra oppidum, & plerumque vivi exuruntur, qui vero Casam, aut villam aliquanto levius*; & ut statuit Carolus V. in sua constitutione *art.* 125. *Incendiarii dolosi omnes indistincte debent vivi igne comburi*.

3 Qui autem sine dolo malo, ex sola negligentia, vel imprudentia cum culpa tamen, sive lata, sive levi, sive levissima incendium causavit, non tenetur ad pœnam ordinariam, sed de jure civili tenetur ad resarciendum damnum illatum, & ad aliam mitiorem pœnam arbitrio Judicis imponendam; *arg. l. Qui ædes 9., ff. de incendio, & ruina, l. Capitalium 28. §. 12. de pœnis §. Incendiarii, vers. Nam fortuita, juncta Glossa, verb. Jactura, l. 1. §. 1. ff. de Effract.* Farinac. *in praxi criminal. quæst.* 110. *num.* 10. Reiffenstuel *lib. 5. decretal. tit. 17. num. 28. & sequent.* Pirhing
4 *ibid. num.* 48. & alii passim. Ad talem vero restitutionem non tenetur in foro interno ante sententiam Judicis, nisi ex sua culpa lata Theologica graviter peccaminosa sit causatum incendium seu damnum, culpa enim Juridica levis, vel levissima non obligat in foro interno ad reparationem damni ante sententiam Judicis; Lugo *disp.* 8. *de Jure, & Justit. sect. 3. num. 46. & sect. 4. n. 54.* Lessius *lib. 2. c. 7. n. 44.* Reiffenstuel *loc. cit. n. 3. & tit. 36. num.* 43. & alii communius, & probabilius.

5 Incendium mere fortuitum sine ullius culpa ortum, in nullo foro obligat ad restitutionem, nec ullam pœnam in aliquem inducit; *l. Si fortuito 11. ff. de incendio, & ruina, l. Si quis 9. §. 3. ff. locati, & l. Ex conducto 15. §. 2. & 3. ff. eod.*

6 De Jure Canonico Incendiarii Ecclesiarum, aliorumque locorum sacrorum, & locorum ipsis ad triginta passus contiguorum, juxta *cap. Definivit 35. caus. 17. qu. 4.* si dolo malo id faciant, sunt ipso Jure, seu facto, excommunicati; *arg. cap. Canonica 107. cap. 11. q. 3. cap. Omnes Ecclesiæ 5. caus. 17. q. 4. cap.*
Si quis 31. quæst. 33. n. 8. Tales Incendiarii 7
antequam per Ecclesiæ sententiam sint publice, & nominatim denunciati, possunt absolvi ab Episcopo, Hostiens. *in Summa, Rub. de incendiariis tit. 17. n. 9.* Silvester, *verb. Incendiarius q. 1. n. 2.* Pirhing *lib. 5. decret. tit. 17. n. 4.* Reiffenstuel *ibid. num.* 35. Postquam au- 8
tem sunt publice, & nominatim denunciati, a solo Papa possunt absolvi ab ipsa Excommunicatione, textu clarissimo *in cap. Tua nos 19. de sentent. Excomm.* ibi: *Incendiarii, ex quo sunt per Ecclesiæ sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedem sunt mittendi*. Incendiarii rerum profanarum, seu lo- 9
corum non sacrorum, sicuti & mandantes, & qui auxilium, vel consilium dolo malo eis dederint, incurrunt Excommunicationem, solum sententiæ ferendæ, non autem latæ, aut ipso facto, textu expresso *in cap. Si quis 31. & cap. Pessimam 32. caus. 23. q. 8.*

Incendiarii, qui dolo malo id faciunt, ne- 10
queunt absolvi, nisi damna causata resarciant, & jurent se non amplius id facturos, textu expresso *in cit. cap. Pessimam 32. caus. 23. q. 8.* ubi de incendiario sic statuitur: *Nec absolvatur, nisi prius damno, cui id intulit, secundum facultatem suam, resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum*. Incendiarii, si impœnitentes 11
decedant, privari debent Ecclesiastica sepultura, textu expresso *in cit. cap. Pessimam*, ibi: *Et si mortuus fuerit Incendiarius, Christianorum careat sepultura*. Si autem ante mortem pœnitentes fuerint ab Excommunicatione absoluti, possunt in loco sacro sepeliri; At si ab 12
ipsis non fuit facta reparatio damnorum ex incendio causatorum, tenentur ipsorum heredes, & ad id compelli possunt, textu clarissimo *in capit. In litteris 5. de Raptoribus, Incendiariis &c.*

Quando nescitur, unde incendium sit exor- 13
tum, præsumitur exortum culpa inhabitantium, cum ædium incendia plerumque aliqua, si non lata, saltem levi, vel levissima culpa, & negligentia inhabitantium oriantur; *l. Nam salutem 3. §. 1. ff. de Offic. præf. Vigil.* ibi: *Plerumque incendia culpa fiunt inhabitantium*. Ta- 14
men inhabitantes ad damna inde secuta resarcienda etiam in Foro externo non obligantur, nisi culpa alicujus in specie, & determinate rationabiliter præsumatur; Farinacius *in praxi crimin. q. 110. n. 93.* Gailus *Practic. observ. lib. 2. observ. 21. n. 3.* Alexander *consil. 50. n. 9.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 38. & communis aliorum. Et ratio est, quia Incendium non probata culpa certi hominis, inter casus fortuitos nu-

numeratur. Gallus *loc. cit. arg. l. Incendium*, *Cod. Si certum petatur*. Tum quia non præsumitur dolo alicujus certi factum tale incendium, quia dolus nunquam præsumitur; *leg. Merito* 51. *ff. Pro socio*, sed claris indiciis probari debet; *l. Dolum* 7. *Cod. de dolo malo*, ibi: *Dolum ex indiciis perspicuis probari convenit*. Probatio enim debet esse certa, alias nihil valet; *cap. In præsentia* 8. *de probationibus*.

15 Incendium dicitur casus fortuitus in eo, qui in agro suo ignem accendit, ut stipulas, vel spinas comburat, ut facilius arare, & serere possit, seu ut agrum impinguet, & fœcundet; Si expost orta tempestate, & ventorum vi ulterius egrediatur, & fundo vicini damnum faciat; tunc enim is, qui ignem sic in suo agro accendit, non tenetur de tali incendio, & damno, tamquam de casu fortuito, dummodo tamen adhibuerit diligentiam circa tempus, circa locum, & alias circumstantias, ne ignis longius egrederetur. Marian. *in cap. Si quis domos num.* 13. *de injur. & damn. dat.* Angelus *de Malefic. in verb. Incendiario num.* 9. *ad med.* Rubeus *de igne num.* 6. Farinac. *in tit. de variis & divers. crim. quæst.* 110. *num.* 142. & 151. Panimoll. *decis.* 55. *num.* 19. & 20. Joseph. Ludovic. *decis. Perusin.* 21. *num.* 21. *part.* 1. Salicet. *consil. crim. diversor.* 31. *num.* 2. *vers. vel etiam si subita vi*, *lib.* 1. *in parvis*, Cephal. *consil.* 362. *n.* 22. Cepol. *de servit. rustic. prædior. cap.* 44. & alii passim.

16 Incendiarii, quando non sunt Depopulatores agrorum, gaudent Immunitate Ecclesiastica, seu Asyli. Farinac. *de immunitate Eccles. cap.* 6. *num.* 105. Diana *resol. moral. p.* 7. *tract.* 1. *de immun. Eccles. resolut.* 16. *vers. sed hæc opinio*; Panimoll. *decis.* 89. *n.* 27. Bonacina, & alii passim: Hoc enim crimen non excipitur in Bulla Gregorii XIV. incip. *Cum alias*, nec in Bulla Benedicti XIII. incip. *Ex quo*. Quamvis enim hoc crimen sit simile Depopulationi agrorum, tamen, cum non sit idem, sed diversum; illius criminis exceptio firmat regulam in hoc alio casu non excepto; *arg. l. In iis quæ*, *ff. de legibus*. Unde ipsamet Sacra Congregatio Immunitatis decrevit, ut sequitur: *Gaudent immunitate mulieres detentæ in Hospitali dedita opera Incendiariæ ipsius Hospitalis, & ideo una ex eis carcerata in dicto Hospitali, est eidem loco restituenda. Et Vicarius monendus, superior Hospitalis consulens, ac Birruarii exequentes carcerationem, consulant conscientiæ suæ*. *Sacra Congregat. Immunit. in Ferrarien.* 13. *Maii* 1692. *lib. decret. Grimald. pag.* 129.

INCENSATIO. Vide verb. *Thurific. per totum*.

INCESTUS.

INcestuosum Matrimonium quomodo, & quando in radice sanari possit, & incestuosa proles quomodo legitimetur? Vide in tom. 3. Verb. *Filius*.

Alia ad rem vide Verb. *Luxuria a num.* 12. *ad* 20. & verb. *Pœna*, *art.* 2. *a num.* 138. *ad* 144.

INCORRIGIBILIS.

REquiritur sententia declaratoria Judicis Ecclesiastici super Incorrigibilitate Clerici, antequam possit consignari Curiæ Laicæ. *Sac. Congregat. Immunit. in Hieracen.* 26. *August.* 1636. *lib.* 3. *decret. Pauluc. pag.* 12. 1

Ejectus a Religione tamquam incorrigibilis gaudet privilegio Fori juxta decretum editum de Ordine F. M. Urbani VIII. de Regularibus Apostatis, & Ejectis; *Sac. Congr. Immun. in Nolana* 11. *Maii* 1660. *lib. decret. Rocci pag.* 253. 2

Conceditur facultas extrahendi incorrigibilem, & induratum in suis iniquitatibus, existentem in loco immuni, & retinendi in carceribus Ecclesiasticis ad correctionem usque ad novum ordinem. *Ead. Sac. Cong. Immun. in Sarzan.* 20. *Septemb.* 1667. *lib.* 1. *decret. Altov. p.* 162. 3

Datur facultas extrahendi Clericos incorrigibiles, & vitæ scandalosæ, & retinendi in carceribus ad correctionem. *Ead. Sac. Congr. Immun. in Lycien.* 18. *Jun.* 1669. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 368. *in Lauretana* 2. *Mart.* 1677. *lib.* 2. *decret. Altov. pag.* 1357. *in Asculana* 31. *August.* 1677. *ibi pag.* 149. *in Terracinen.* 13. *August.* 1678. *ibi pag.* 1627. 4

Sacerdos vulnerans propriam Concubinam, & dans signa incorrigibilitatis extrahitur cum facultate Sacræ Congreg. & retinetur in carceribus ad correctionem. *Ead. Sac. Congreg. Im-* 5

Immun. in Bituntina 11. *Jul.* 1666. *lib. decret. Altov. pag.* 1276.

Alia, Vide verb. *Ejecti*, *per tot.*

INDIA, INDI.

1 IN Indiarum Regionibus Hispaniæ Regi subjectis permittitur esus carnium diebus Sabbati per annum; Benedict. XIV. tom. 1. Con-
2 stitut. 128. incip. *Jampridem*. Indos Paraquariæ, & Brasiliæ in servitutem redigere prohibetur; Idem Const. 36. incip. *Immensa*.
3 In Indiis Maris Oceani S. Pius V. indulserat, ut animarum cura a Regularibus exerceretur independenter ab Ordinariis; Idem tom. 2. Const. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum*. Idque a Gregorio XIV. confirmatum fuit; Idem *ib.* sed non constat privilegium executioni demandatum fuisse; Idem *ib.*
4 Innocentius autem X. illud declaravit procedere in locis, in quibus esset defectus Parochorum; Idem *ib.*
5 In Indiis Regulares ad Curam animarum non admittuntur, nisi cum examine, & ap-
6 probatione Episcorum; Idem *ib.* In Indiis tam Orientalibus, quam Occidentalibus servari jubentur Decreta Concilii Tridentini de jurisdictione Episcoporum in omnes animarum Curam exercentes; Idem *ib.*

INDIGNUS PRO PRÆLATURIS. Vide verb. *Abbatissa n.* 49. & verb. *Electio art.* 4. *n.* 40. *& seq.*

INDULGENTIA.

Articulus I.

Indulgentia quo ad ea, quæ concernunt ejus naturam, antiquitatem, & divisionem.

1 INdulgentiæ nomen, quod a verbo *Indulgeo* derivatur, sumitur duobus præcipue modis. Primo, sumitur pro lenitate seu condescendentia, *ut* 1. *ad Corinth.* 7. *Hoc autem dico secundum Indulgentiam, non secundum imperium*. Secundo, sumitur pro remissione, *ut Isaiæ cap.* 61. *Prædicare captivis Indulgentiam*, quæ verba in Evangelio S. Lucæ *cap.* 4. sic referuntur: *Prædicare captivis remissionem*. Hinc 2
Indulgentia recte describitur quod sit *remissio pœnæ temporalis debitæ pro peccatis actualibus quo ad culpam jam remissis, facta extra Sacramentum ab habente facultatem per applicationem Thesauri Ecclesiastici*. *Est in re communis*. Dicitur primo, *Remissio pœnæ temporalis*, quia 3
per Indulgentiam non remittitur culpa, sed pœna tantum temporalis, testans in hac vita, vel in Purgatorio luenda; Unde quando in forma seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro pœna peccati, juxta illud 2. *Machabæor.* 12. *Ut a peccatis solvantur*, & quando vocatur Indulgentia *a pœna*, *& culpa*, intelligitur quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut notant Lezana *tom.* 3. *verb. Indulgentia*: Raynaudus *in scapulari part.* 2. *qu.* 5. *n.* 1. Gobat *in Quinario tract.* 4. *cap.* 2. *n.* 17. & alii. * Has tamen Indulgentias *a pœna*, *& culpa* esse apocrypbas, etiamsi agatur de solis venialibus, autumat Bened. XIV. *l.* 13. *de Synodo*, *cap.* 18. *n.* 7. *.

Secundo, dicitur *Debitæ pro peccatis actualibus &c.* quia peccatum originale, ejusque pœna remittitur per Baptismum. Dicitur 3. *Facta extra Sacramentum ab habente facultatem*, quia concessio Indulgentiarum est actus Jurisdictionis Ecclesiasticæ (non Ordinis) in foro externo competens Papæ plenarie, & aliis partialiter. Dicitur 4. *Per applicationem Thesauri Ecclesiastici*, ut ostendatur istam remissionem non esse omnino gratuitam, sed habere annexam solutionem pœnæ æquivalentem.

Dari autem in Ecclesia Catholica Thesau- 4
rum Ecclesiasticum, spiritualem, satisfactorium, qui nihil aliud est, quam *maximus quidam*, *& inexhauribilis cumulus meritorum*, *& satisfactionum*, *quæ e Christo Domino*, *ejusque vivis membris superfuerunt*, *& in acceptatione*, *memoriaque Divina servantur*, *& in utilitatem Ecclesiæ membrorum erogari possunt per legitimam Indulgentiarum concessionem*, tenent omnes Catholici, atque patet, tum ex perpetua traditione, ac sensu Ecclesiæ, tum ex Concilio Tridentino *sess.* 25. *in decreto de Indulgentiis*, tum ex Extravagant. *Unigenitus*, *de pœnitentiis*, *& remissionibus*, *inter communes*, ubi sic expresse habetur: *Unigenitus Dei Filius de sinu Patris in uterum dignatus est descendere Matris*, *in qua*, *& ex qua nostræ mortalitatis substantiam Divinitati suæ*, *in suppositi unitate*, *inef-*

ineffabili unione conjunxit, id, quod fuit permanens, & quod non erat, assumens, ut haberet, unde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo Patri. Ubi enim venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum sub Lege, natum ex muliere, ut eos, qui sub Lege erant, redimeret, ut adoptionem reciperent Filiorum, ipse namque factus nobis a Deo Sapientia, Justitia, Sanctificatio, & redemptio non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium Sanguinem introivit semel in Sancta, æterna Redemptione inventa. Non enim corruptibilibus auro, & argento, sed sui ipsius Agni incontaminati, & immaculati pretioso Sanguine nos redemit, quem in ara Crucis innocens immolatus, non guttam Sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose, velut quoddam profluvium noscitur effudisse; ita ut a planta pedis usque ad verticem capitis, nulla sanitas inveniretur in ipso. Quantum ergo exinde ut nec supervacua, inanis, aut superflua, tantæ effusionis miseratio redderetur, Thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit volens suis thesaurizare Filiis Pius Pater, ut sic sit infinitus Thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem Thesaurum, non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per B. Petrum Cœli clavigerum, ejusque Successores, suos in Terris Vicarios commisit Fidelibus salubriter dispensandum, & propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quam specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) vere pœnitentibus, & confessis misericorditer applicandum. Ad cujus quidem Thesauri cumulum Beatæ Dei Genitricis, omnium Electorum a primo justo usque ad ultimum merita, adminiculum præstare noscuntur, de cujus consumptione, seu minutione, non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi (ut prædictum est) merita, quam pro eo, quod quanto plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.

5 Unde, ut vides, Thesaurus Ecclesiæ constat in primis ex meritis, & satisfactionibus Christi, quæ, cum sint valuris infiniti, constituunt thesaurum inexhauribilem, & ulterius constat ex meritis B. V. Mariæ, & omnium Sanctorum; Quamvis enim satisfactiones Christi, utpote infinitæ, de se sufficiant, & superabundent ad constituendum Ecclesiæ Thesaurum sufficientem, & superabundantem pro omnibus, congruum tamen fuit, ut ex divina dignatiune ad cunstituendum hunc spiritualem Ecclesiæ Thesaurum assumerentur etiam merita, & satisfactiunes Sanctorum, ne aliuquin eorum merita, & satisfactiones quoad vim satisfacturiam a Deo irremunerata remaneant, & ut per hoc magis elucescat perfecta unio Sancturum cum Christu capite suu, & in corpore mysticu Ecclesiæ perfecta servetur *Communio Sanctorum*. Nam corpus mysticum Ecclesiæ, non solum cunstat Christo, tamquam capite, sed etiam Sanctis tamquam nobilissimis membris, juxta illud Apostuli *ad Romanos* 12. *Multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra*. Thesaurus autem hic, cum sit 6 mere spiritualis, non reperitur repositus, sicut alii thesauri in aliquu lucu materiali hujus mundi, sed existit dumtaxat in mente, seu memoria divina, in quantum ante oculus Dei merita, & satisfactiunes superabundantes Christi, & Sancturum nundum oblivioni sunt traditæ, sed adhuc vivunt, & vigent, dunec aliis indigentibus Ecclesiæ membris uppurtune cummunicentur, & sic quantum fieri potest, remunerentur.

Indulgentiarum usus nou est noviter ab Ecclesia inductus, ut prætendunt hæretici, sed 7 est in Ecclesia Catholica antiquissimus. Multi enim Sacri Interpretes, & Theologi apud Henricx *de Sacram. Pœnit. disp.* 4. q. 7. n. 44. docent, S. Paulum 2. *ad Corinth.* 2. dedisse incestuusu jam pœniteuti Indulgentias, dum ait: *Nam & ego quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi*, & esse antiquissimum usum Indulgentiarum in Ecclesia Catholica tradit expresse Tridentinum *sess.* 25. *in decreto de Indulgentiis*, ubi loquens de facultate confereudi Iudulgentias concessas a Christo Ecclesiæ, docet, quud *antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit*. Et de factu plures antiquissimus Summus Puntifices cuncessisse Indulgentias referunt ex probatis Aucturibus Bellarminus *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 3. Kilianus Kazenberger *in supplemento Theologiæ Patritii Sporer cap.* 3. *de Indulgent. num.* 5. & alii passim.

Indulgentia dividitur in plenariam, & non 8 pleuariam seu partialem. *Communiter*, textu expressu in cit. & adducta supra n. 4. Extravagant. *Unigenitus Dei Filius, de pœnitent. & remission.* Indulgentia Pleuaria est illa, quæ remittit tutam pœuam temporalem ex peccatis omnibus quoad culpam jam dimissis restantem, & debitam. *Est in re communis*. Circa 9 hanc

hanc Indulgentiam plenariam aliqui distinguunt inter Indulgentiam plenam, pleniorem, & plenissimam, *arg. Extravag. Antiquorum, de pœnitentiis, & remissionibus, inter communes*, in qua dicitur: *Non solum plenam, & largiorem, immo plenissimam omnium suorum concedimus veniam delictorum*. At vero quoad effectum nullum inter eas apparet discrimen, cum non solum Indulgentia plenissima, sed etiam plenior, & plena in rite dispositis, & confessis conferat remissionem omnium pœnarum pro peccatis quoad culpam jam remissis debitarum; Ita enim docet Modernus Stylus Curiæ Romanæ plurimorum jam annorum usu, & Sapientum judicio & auctoritate roboratus, nempe quod per Indulgentiam *plenariam* idipsum designetur quod per *plenissimam*, ita ut, quoties datur Indulgentia plenaria, toties censeatur dari, & fieri relaxatio, seu remissio omnium pœnarum, quas quis in Purgatorio luere deberet. Sic testantur Sotus *in 4. distinct. 21. quæst. 2. art. 1.* Suarez *tom. 4. disput. 50. sect. 2.* Corduba *quæst. 11.* Kazenberger *loc. cit. num. 7.* Bonacina, Toletus, Lugo, Bellarminus, aliique prope omnes apud Gobat *tractat. 4. de Indulgent. part. 2. cap. 2. num. 273.* Immo Pontifex *in citat. Extravag. Antiquorum* per illum loquendi modum nihil aliud intelligere voluit quam concedere *Indulgentiam adeo plenam, prout Clavium potestas se extendit*; sicuti ipsummet Papam interpretatum fuisse in Consistorio testatur Glossa *ibid. verb. Plenissimam*.

10 Potest tamen, si non quoad effectum, saltem quoad specialia privilegia, & annexas facultates, cum Marcantio *tom. 3. Tribunalis tract. 5. tit. 2. q. 3.* Mastrio *in Theologia morali disp. 21. n. 21.* Reiffenst. *in Theologia morali tract. 12. dist. 3. q. 2. n. 16.* & aliis, sequens inter dictas Indulgentias notari discrimen, ut Indulgentia dicatur *Plena*, quando tota pœna pro peccatis jam remissis debita remittitur: *Plenior*, quando potestas extraordinaria absolvendi a casibus reservatis superadditur. *Plenissima* quando ultra hæc, etiam dispensationes in votis, & hujusmodi vinculis conceduntur, prout fieri solet in Jubilæo, de quo procedit *cit. Extravagans Antiquorum*, cum ibi, ut patet, sit sermo de Jubilæo Anni Sancti.

11 Indulgentia concessa *instar Jubilæi, vel per modum Jubilæi, vel in forma Jubilæi* nihil aliud importat, quam Indulgentiam plenariam sine tamen annexa facultate absolvendi a reservatis, commutandi vota, & hujusmodi, quæ alias conceditur in Jubilæo; Unde Indulgentia instar Jubilæi, in forma Jubilæi, vel per modum Jubilæi non distinguitur ab Indulgentia plenaria, ut pluribus efficacibus rationibus probat Gobat *in suo Quinario tract. de Jubilæo cap. 7. & tract. 4. de Indulgent. part. 2. cap. 5.* & sic tenent Suarez *tom. 5. in 3. part. disp. 7. sect. 5. n. 7.* Ulva de Jubilæo *q. 1. art. 1.* Lessius *in Auctar. verb. Indulgentia, casu 3.* Kazenberger *l. c. n. 2.* La Croix *lib. 6. part. 6. n. 1380.* Navarrus, Diana, Coronius, & alii. Unde Summi Pontifices ideo aliquam indulgentiam plenariam vocant instar Jubilæi, in forma Jubilæi, per modum Jubilæi, ut ostendant majorem, non effectus, sed affectus, & causæ abundantiam; atque ut in Fidelibus majorem lucrandæ Indulgentiæ curam, majoremque ex ea consolationem excitent.

* Illud insuper accedit, a Clemente VIII. aliisque aliorum Pontificum Decretis abrogatas fuisse Indulgentias *in forma Jubilæi* concessas. Quare quicumque sibi facultatem asserit Indulgentiam aliquam publicandi in forma Jubilæi, debet omnino exhibere concessionis litteras, enuntiatam formulam præseferentes, ac insuper ostendere, datas eas fuisse post Pontificatum Clementis VIII. & post alia Decreta, ejusmodi gratias abrogantia. Ita egregie Benedict. XIV. in suo Tract. *de Synodo Diœcesana lib. 13. cap. 18. num. 9.* Videantur hac de re P. Theodorus in suo Tract. *de Indulgent. part. 2. cap. 4. §. 2.* & P. Minderer in suo Tractatu pariter *de Indulgent., part. 1. confer. 4. quæst. 10. num. 130.* & in Tract. *de Jubilæo Confer. 1. §. 2. casu 1.* cum Auctoribus ibidem citatis. *

Indulgentia partialis est illa, quæ remittit solum partem pœnæ temporalis peccatis quoad culpam jam remissis debitæ. *Est in re communis*. Indulgentia partialis, alia vocatur *Quarena, Quadragena, Quarantena*, quæ significant Indulgentiam 40. dierum, idest remissionem tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum, olim ab Ecclesia pro certis peccatis in Pœnitentialibus Canonibus statutam: alia vocatur *Septena*, per quam significatur Indulgentiam septem annorum, seu remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam septem annorum. Alia vocatur *Carena*, quæ secundum multos est Indulgentia utramque supradictam complectens, ita ut sit remissio tantæ pœnæ, quanta fuisset remissa ob pœnitentiam quadraginta dierum in pane, & aqua peractam, & per aliam pœnitentiam septem annorum subsequentem. Ita Tannerus *tom. 4. disp. 6. dub. 8. num.* 12 13

num. 99. Suarez *tom.* 4. *disp.* 50. *sect.* 5. *num.* 14. Bonac. *disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 2. Reiffenstuel *in Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *quaest.* 2. *num.* 20. ubi asserit ita sentire alios magis communiter, & ita videtur nomen *Carenae* accipi *in cap. Accusasti* 8. *de Accusationibus*, ibi: *Quadraginta dies in pane, & aqua (quod Carena vocatur) cum septem sequentibus annis poenitens*. Alii tamen per *Carenam* intelligunt poenitentiam agendam solum per 40. dies in pane, & aqua, & ideo dicebatur *Carena*, quia adserebat carentiam ciborum, & consortii humani. Ita Glossa *in cit. cap. Accusasti*, verb. *Carena*, ubi sic habet: *Carena vulgare est Lombardorum, & dicitur a carentia hominum, quia tales recluduntur solitarii per quadraginta dies ad agendum poenitentiam*. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. La Croix *loc. cit. num.* 1381. Kazenberger *loc. cit. num.* 7. & alii.

14 Alia vocatur *Centum dierum*, *Centum annorum*, *mille annorum*, *centum mille annorum*, *bis centum mille*, *tercentum mille annorum*, & hujusmodi, per quam non est intelligendum, quod totidem dies, vel anni poenae luendae in Purgatorio remitiantur, seu mora tanti temporis futura in Purgatorio relaxetur, cum non sit verisimile, quod Purgatorium duraturum sit ad biscenrum mille seu tercentum mille annos, pro quibus Indulgentia aliquando conceditur, sed per similem Indulgentiam debet intelligi, quod per ipsam remittatur tanta poena, quanta remitteretur virtute illius poenitentiae per Canones Poenitentiales in Jure Canonico post Decretum Gratiani impressos, statutae, si ipsa per tot dies, vel annos in hoc mundo perageretur. Sic Mastrius *in Theologia moral. disp.* 23. *quaest.* 2. *art.* 2. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 283. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 19. La Croix *loc. cit. n.* 381. cum Bellarmin., Suarez, & aliis. Kazenberg. *loc. cit. num.* 10. ubi testatur de communi. * Has tamen Indulgentias sublestae esse fidei ob suos millenarios annos affirmat P. Minderer in suo Tract. *de Indulgent. part.* 2. *Conf.* 8. *num.* 501. Sotus *in* 4. *sent. dist.* 21. *quaest.* 2. *art.* 1. asserere non dubitavit, fuisse commenta Quaestorum, Estius *in* 4. *sent. dist.* 20. §. 10. aperte ait, confictas commentitiasque esse, ac nullatenus S. Sedi tribuendas; Ven. Card. Thomasius *Tom.* 7. *Operum*, incredibiles ac plane improbabiles esse concludit. Vide Benedict. XIV. *lib.* 13. *de Synodo cap.* 18. *num.* 8. & P. Minderer citatum, *part.* 1. *Conf.* 4. *quaest.* 4. *num.* 213. & *Confer.* 11. *num.* 809. *

Alia vocatur Indulgentia tertiae, aut quartae partis peccatorum, & haec est remissio tantae poenae, quanta persolvi debuisset hic, vel in Purgatorio pro tertia, vel quarta parte peccatorum jam remissorum, Barbosa *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 88. *num.* 4. cum multis ibi citatis, Sporer *loc. cit. num.* 6. & alii passim. 15

Quando cum Indulgentia plenaria reperitur concessa etiam alia partialis, tunc debet intelligi, vel quod fuerint diversi Indulgentiarum Largitores, ita ut unus concesserit Indulgentiam plenariam, & alter partialem; aut si sit unus solus concedens simul utramque Indulgentiam, illos dies, vel annos Indulgentiae partialis additos Indulgentiae plenariae ad hunc finem concedi, ut possint per modum Suffragii aliis applicari, quod utrumque docet Suarez *tom.* 4. *disp.* 5. *sect.* 4. *num.* 9. Paulus *par.* 3. *tract.* 24. *num.* 12. Sanctarellus *de Jubilaeo cap.* 15. *dub.* 9. citans Pinellum, Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 275. Kazenberger *loc. cit. num.* 6. & alii. Vel debet intelligi, quod illa additio Indulgentiae partialis ad Indulgentiam plenariam fiat ad cautelam, ut scilicet simus certi causam Indulgentiae esse sufficientem saltem ad acquirendam illam partialem, si non totalem. Sic Reginald. *lib.* 7. *num.* 149. post Cordubam, & Valentiam, Gobat *loc. cit. n.* 9. & alii. 16

Indulgentia, alia est perpetua, alia temporalis, alia indefinita. *Perpetua* est, quae expresse est concessa in perpetuum. *Temporalis* est, quae expresse est concessa ad certum solum, & determinatum tempus, *Indefinita* est, quae indefinite est concessa: nulla temporis, vel durationis mentione facta; & circa hanc notant, tum Scholastici, tum Summistae apud Sporer *loc. cit. num.* 11. quod sit habenda pro perpetua, cum non sit major ratio, cur Indulgentia indefinita concessa pro tanto tempore intelligenda sit, & non pro majori, eo vel maxime, quod, cum Indulgentia sit favor, & beneficium, potius ample, quam stricte sit interpretanda; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris. in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*, dummodo tamen non adsit aliqua lex, & Regula Apostolica limitans, vel declarans, & terminans Indulgentias hujusmodi indefinite concessas, quia tunc praesumitur, quod Pontifex indulgentiam concedat juxta consuetum Curiae Stylum, ut recte adver- 17

vertunt Navarrus, Henriquez, Faber, Mastrius apud Kazenberg. *loc. cit. n.* 11.

18 Indulgentia insuper, alia est localis, alia realis, & alia personalis. *Indulgentia localis* est, quæ conceditur alicui pio loco, idest fidelibus aliquam determinatam Ecclesiam, seu Capellam visitantibus, & in ea juxta expressa in formula Indulgentiæ orantibus. *Indulgentia realis* est, quæ conceditur rebus mobilibus, ut Coronis, Crucibus, Medaliis, & hujusmodi, idest Fidelibus tales res penes se devote habentibus, & opera præscripta ad Indulgentiæ consecutionem peragentibus. *Indulgentia personalis* est, quæ independenter a loco, & re, conceditur directe, & immediate alicui personæ, aut individuæ, & particulari, aut communi, & generali, ut toti Religioni, aut Communitati, ut eam lucretur, ubicumque fuerit, vel in articulo mortis, vel quoties tale, aut tale opus peregerit. *Omnes*.

19 Circa Indulgentiam localem hæc veniunt notanda. 1. Si Ecclesia, seu Capella totaliter destruatur, & non reædificetur, perit, & cessat Indulgentia, quia ipsa non erat concessa loco simpliciter, sed Ecclesiæ, seu Capellæ; Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. *nu.* 5. Gobat *tract.* 4. *de Indulgentiis par.* 2. *capit.* 6. *num.* 320. Kazenberger *loc. cit. num.* 14. & alii passim. 2. Si Ecclesia totaliter destruatur, ut ibidem in meliorem formam reædificetur, seu ut auctoritate Superioris in alium meliorem situm transferatur sub eodem titulo, & Patrono, retinet eamdem Indulgentiam; Glossa *in Regula* 7. *Juris in* 6. Innocentius *in cap.* 2. *de novi operis nuntiatione*, Ludovicus Bologninus *in tractatu de Indulgentiis num.* 79. Antoninus *par.* 1. *tit.* 19. *cap.* 1. §. 2. Layman *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* Suarez *tom.* 4. *in* 3. *parte disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 9. & *lib.* 8. *de legibus cap.* 5. *in fine*, Bonacina, & alii citati a Gobat *loc. cit. num.* 320. Et ratio est, quia Indulgentia non est concessa ratione situs, & loci, ut supponitur, sed absolute Ecclesiæ sub tali suo proprio nomine, & titulo adhuc retento, licet in meliorem situm translatæ, seu in meliorem formam reædificatæ: unde censetur adhuc eadem moraliter Ecclesia. 3. Si Ecclesia non totaliter destruatur, sed tantum per partes, & paulatim reædificetur, retinet eamdem Indulgentiam; certum enim est sic manere eamdem moraliter Ecclesiam, adeoque eamdem perseverare Indulgentiam; *Communis* cum supracitatis.

Circa Indulgentiam realem hæc notanda 20 sunt. 1. Si destruatur res, in qua erat Indulgentia, perit ipsa Indulgentia. 2. Si Crux, seu Imago, cui est affixa Indulgentia, ita frangatur, ut non amplius referat speciem Crucis, aut Imaginis, cessat Indulgentia; Non cessat tamen, si quod infractum est, maneat, & adhuc referat speciem Crucis, aut Imaginis, aut partes fractæ, seu disjunctæ, denuo cupulentur, & compaginentur. 3. Si frangatur Chorda, seu funiculus Coronæ, cui est affixa Indulgentia, non perit ipsa Indulgentia, sicut nec perit, quamvis penitus frangatur Crucula Coronæ, aut certa circiter pars granorum, pro quibus alia substituuntur, quia per mutationem Chordæ, seu dictorum granorum, aut cruculæ non censetur mutata moraliter Corona. 4. Si frangatur dimidia pars dictæ Coronæ, Indulgentia non remanet in parte integra, quia una solum dimidia pars non constituit Coronam, aliter si Corona divideretur in duas dimidias partes, ex una Corona fierent duæ, ambæ gaudentes sua peculiari Indulgentia, quod nequaquam est dicendum, cum unica tantum Indulgentia sit concessa pro tota Corona. 5. Ut aliquis, sive sanus, sive moribundus lucretur Indulgentias concessas Crucibus, Medaliis, Rosariis, Coronis, & hujusmodi, debet Crucem, Medaliam, Rosarium, Coronam secum habere, secum portare, penes se habere. Non est tamen opus manibus tenere rem Indulgentia affectam. 6. Nemo potest lucrari dictam Indulgentiam realem utendo Rosario, seu Medalio alieno, Corona, aut Cruce aliena, & hujusmodi. Sic enim expresse decrevit Alexander VII. *die* 6. *Februar.* 1657. *anno secundo sui Pontificatus* Decreto incipien. *Sanctissimus*, relato ad litteram a Gobat *tract.* 4. *de Indulgentiis par.* 2. *cap.* 37. *num.* 678. & Innocentius XIII. *die* 5. *Jun.* 1721. Decret. incipiente *Nuper Sacræ*, relato a Kazenberger *in Appendice Alphabetica Bullarum verb. Indulgentiæ*. Ita quoad supradicta communiter Doctores cum Kazenberger *loc. cit. num.* 15. Gobat *tract.* 2. *de Indulgent. cap.* 14. *a num.* 387.

Aa-

Articulus II.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Auctoritatem eam concedendi, personas, quæ possunt eam concedere & lucrari, & requisita ad ipsam.

1 Est de Fide dari in Ecclesia Catholica auctoritatem concedendi Indulgentias, seu dispensandi Thesaurum Ecclesiæ; habetur clare ex cit. Extravagant. *Unigenitus*, *de pœnit. & remissionibus*, *inter communes*. Et est definitum in Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 21. *de reformat. in Decreto de Indulgentiis*, ibi; *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant*. Et hæc Catholica veritas evincitur ex verbis Christi *Matthæi* 16. *Tibi dabo Claves Regni Cœlorum, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis*, per quæ verba Christus Dominus contulit B. Petro, & ejus in Officio Successoribus potestatem solvendi vincula peccatorum quantumcumque gravium, quibus correspondet pœna æterna; ergo multo magis pœnarum temporalium ex culpis jam dimissis relictarum per Indulgentias.

2 Summus Pontifex potestate a Christo accepta, adeoque de Jure divino, potest concedere quibusvis Fidelibus Indulgentias, tum plenarias, tum partiales, tum perpetuas, tum temporales, tum locales, reales, & personales, textu expresso *in cit. Extravagant. Unigenitus*; & patet ex adductis *num. antecedenti*, & est *Communissima* inter Catholicos cum S. Thoma *in* 3. *d.* 20. *q.* 1. *art.* 4. S. Bonaventura *art.* 2. *q.* 3. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 88. *num.* 5. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 5. *nu.* 1. Kazenberg. *loc.*

3 *cit. num.* 19. Papa potest concedere tales Indulgentias etiam ante suam consecrationem; Hujusmodi enim potestas est Jurisdictionis, & non Ordinis; *cap. Quod autem, de pœnit. & remissionibus*, & tenent communiter Doctores cum Barbosa *loc. cit. num.* 6. Kazenberger *loc. cit. n.* 19. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. par.* 1.

4 *cap.* 6. *num.* 54. Papa solus potest concedere quibusvis Fidelibus, sive vivis, sive defunctis quaslibet Indulgentias. Unde nec Concilium Generale sine Papa, sive hic vivat, sive sit mortuus, habet talem potestatem; Suarez *disput.* 55. *sect.* 1. *num.* 7. Bellarmin. *lib.* 1. *cap.* 11. Barbosa *loc. cit. num.* 16. Layman *loc. cit. num.* 1. La Croix *lib.* 6. *part.* 6. *num.* 1317. Diana *part.* 10. *tract.* 6. *resol.* 12. Kazenberger *loc. cit. num.* 19. ubi testatur de communi. Attamen Corduba *de Indulgentiis qu.* 10. *proposit.* 8. Henriquez, Navarr. & alii apud Barbosam *loc. cit. n.* 6. tenent, quod Concilium Generale, vacante Sede, Jure divino Indulgentias concedere possit.

Inferiores Papa, ut Cardinales, Legati, 5
Nuncii, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi non habent potestatem concedendi Indulgentias Jure divino, sed solum Jure Ecclesiastico, scilicet ex concessione Summi Pontificis; Ita S. Thomas *loco citato art.* 4. *qu.* 3. Richard. *art.* 5. *qu.* 3. Durand. *quæst.* 5. *ad* 2. Suarez *disp.* 49. *sect.* 1. *n.* 14. Coninch *disp.* 12. *dub.* 1. *conclus.* 4. Silvester *verb. Indulgentia q.* 5. Augustinus de Ancona *lib. de potest. Eccles. qu.* 29. *art.* 5. Layman *loc. cit. num.* 1. *assertion.* 2. Kazenberger *loc. cit. num.* 20. Bellarmin. *loc. cit.* Barbosa *loc. cit. num.* 8. contra Sotum, Navarrum, Medin. Valent. & quosdam alios, quos citant, & improbant Bonacina *de Sacrament. disput.* 6. *qu.* 1. *punct.* 3. *n.* 1. Sanctarellus *de Jubilæo Anni Sancti c.* 3. *dub.* 2. *litt. B.* Azorius *Institut. Moral. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 54. *q.* 2. Henriq. *in Summ. lib.* 7. *cap.* 31. §. 3. Lavorius *de Indulgentiis part.* 2. *c.* 11. *n.* 45. *cum sequent.* & alii.

Supradicti inferiores Papa habent limitatam 6
potestatem concedendi Indulgentias; *Communis*. Episcopi enim possunt solum concedere 7
Indulgentiam unius anni in Dedicatione Ecclesiæ, sive ab uno solo Episcopo, vel a pluribus dedicetur, & in Anniversario Dedicationis, & aliis etiam casibus, & rationabilibus causis possunt concedere solum Indulgentiam 40. dierum; *Communis*, textu expresso *in cap. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remissionibus in fin.* ibi: *Decrevimus, ut dum dicatur Basilica, non extendatur Indulgentia extra annum, sive ab uno solo, sive a pluribus Episcopis dedicetur ac deinde in Anniversario Dedicationis tempore* 40. *dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat; Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum Litteris præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur*. Ta- 8
les Indulgentias possunt Episcopi concedere etiam in perpetuum, idest recurrentes omni anno;

anno; Lessius *in Auth. verb. Indulgentia casu* 1. La Croix *l. c. nu.* 1319. Kazenberger
9 *loco cit. n.* 20. & alii. Tales Indulgentias possunt concedere Episcopi etiam non consecrati, aut ordinati, dummodo sint electi, & confirmati, quia talis potestas est Jurisdictionis, & non Ordinis; *Communis* cum Barbo-
10 sa *loco cit. num.* 7. Episcopi possunt concedere Indulgentias pro suis tantum subditis, licet extra Diœcesim existentibus, & tantum per modum absolutionis, adeoque solis vivis; Kazenberger *loc. cit. num.* 20. La Croix *loc. cit. num.* 1320. Barbosa *loc. cit. num.* 23. 24. &
11 27. & alii ibi citati. Episcopi possunt concedere Indulgentias etiam pro Religiosis, & locis exemptis; Religiosi enim exempti possunt sicut alii lucrari Indulgentias concessas ab Episcopis, quia inducta in favorem non debent converti in eorum læsionem, & facta in augmentum non debent parere diminutionem; *leg. Quod favore*, *Cod. de Legibus*, *leg. Legata inutiliter*, *ff. de Legatis* 1. *cap. Quod ob gratiam* 61. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*; Barbosa *loc. cit. num.* 27. Bellarmin. *de Indulgent. lib.* 1. *cap.* 11. *quæst.* 3. Navarrus *de Indulgentiis notabil.* 31. *num.* 12. Ludovic. Bolognin. *tract. de Indulgentiis num.* 93. Sanctarellus *de Jubilæo Anni Sancti c.* 3. *dub.* 2. Paludan. *in* 4. *dist.* 20. *part.* 4. *art.* 4. Reginald. Cochier, Alzed. Lavor. Bonacina apud Barbosam *loc. cit. n.* 27. & alii passim.

12 Episcopi possunt facultatem concedendi Indulgentias aliis delegare non solum Sacerdotibus, sed etiam Clericis; Barbosa *loc. cit. n.* 10. Bellarmin. *de Indulgentiis lib.* 2. *c.* 11. Emmanuel Sa *verb. Indulgentia n.* 16. Suarez *disp.* 55. *sect.* 6. *num.* 6. Reginald. Valentia, Lavorius, Nugnus, Ugolin. Bonacina, Azorius, Alzedo, Torreblanca, citati a Barbosa, *ubi supra num.* 10. Kazenberger *loc. cit. num.* 20. Lugo, Viva cum La Croix *loc. cit. n.* 1320. & alii
13 communiter. Hanc tamen potestatem non possunt Episcopi delegare, & concedere Laicis, cum Laici Jure humano removeantur a muneribus Ecclesiasticis, ut post Jacob. de Graff. Suarez, & Reginaldum resolvunt Bonacina *de Sacramentis disp.* 6. *qu.* 1. *punct.* 3. *num.* 12. Lavorius *de Indulgentiis part.* 2. *cap.* 1. *n.* 49.
14 Barbosa *loc. cit. num.* 11. Episcopi Excommunicati, denunciati, seu vitandi non possunt Indulgentias concedere, quia Excommunicati vitandi carent usu Jurisdictionis, & consequenter invalida sunt ipsorum acta ad Jurisdictionem pertinentia; *cap. Tanta* 18. *de excessibus Prælator. cap. Pia consideratione* 1. *de exceptionibus in* 6. Barbosa *loc. cit. num.* 12. cum pluribus aliis ibi citatis. Episcopi valide conce- 15
dunt Indulgentias, quamvis in peccato mortali existant, nec peccant secluso scandalo non prævisο: Peccatum enim mortale præcise non tollit jurisdictionem; *Communis* cum Barbosa *loc. cit. n.* 13.

Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ pos- 16
sunt in suis Diœcesibus concedere Indulgentias, quas concedere possunt Episcopi in suis, & insuper in tota sua Provincia, textu expresso *in cap. Nostro* 15. *de pœnit. & remiss.* Et quidem 17
id possunt etiam extra tempus Visitationis nam *cit. cap. Nostro*, non loquitur de visitatione, ut illud legenti patet. Nec obstat 18
quod jam tales Indulgentiæ fuerint concessæ a propriis respective Episcopis, nam possunt nihilominus similes conferre Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, ita ut quis simul lucretur Indulgentias & Episcopi, & Archiepiscopi, seu Primatis, & Patriarchæ; Suarez *disp.* 55. *sect.* 2. *num.* 8. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 6. *nu.* 57. Rosella *num.* 397. Barbosa *loc. cit. num.* 16. & alii. Immo secun- 19
dum multos Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ possunt concedere Indulgentias 80. dierum, ubi Episcopi possunt solum 40. Barbosa *loc. cit. n.* 16. Azorius *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 55. *q.* 6. Alzedo *par.* 2. *c.* 3. *n.* 22. Lessius, Henriquez, & alii.

Episcopi, seu Archiepiscopi Coadjutores et- 20
iam cum futura successione Indulgentias per se concedere non possunt; *Sacr. Congreg. Rit.* 13. *Jan.* 1591. Card. Petra *tom.* 3. *comment. ad Constitut.* 16. *Alexandri IV. num.* 31. Ne- 21
que eas concedere possunt Episcopi, seu Archiepiscopi Titulares; Card. Petra *loc. citat. num.* 32. & alii passim. Nuncii, & Legati 22
Apostolici possunt subditis suæ Nunciaturæ, & Legationis pro quocunque opere concedere 100. aut plurium dierum Indulgentiam; attamen semper minus, quam annum. Pro Templo autem, seu Capella possunt concedere Indulgentiam 7. annorum, & septem Quadragenarum pro illis, qui confessi, communicaverint, & in eo loco de more oraverint ad intentionem Ecclesiæ. Quamvis enim talis facultas non reperiatur ipsis concessa in Jure communi scripto, ut recte observant Suarez *tom.* 4. *in* 3. *par. disp.* 55. *sect.* 3. *num.* 22. Gobat *loc. cit. num.* 56. & alii, tamen a Summo Pontifice inter alias facultates solet etiam ista ipsis concedi, ut patet in facultatibus Nunciaturæ Coloniens. 1. *Octob.* 1680.

ab Innocentio XI. concessis, La Croix *loc. cit. num.* 1322. Kazenberger *loc. cit. num.* 20. & alii.

23 Cardinales ultra Indulgentias, quas concedere possunt in suis respective Diœcesibus, seu Provinciis, si sint Episcopi, seu Archiepiscopi, possunt concedere Indulgentiam centum dierum in Ecclesiis suorum Titulorum, quamvis non sint nec Episcopi, nec Sacerdotes; Lavorius *de Indulgentiis par.* 2. *cap.* 11. *n.* 15. Pavin. *de potestate Capituli Sede vacante part.* 1. *princip. quæst.* 4. *num.* 4. Jacob. de Graff. *in aureis dec. in Append. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 32. Barbosa *loc. cit. sub num.* 16. *&* 18. &

24 alii passim. Summus Pœnitentiarius concedit Indulgentias centum dierum, non quod adsit aliquod Jus, sed ex vivæ vocis oraculo, aut consuetudine, Papa sciente & tolerante; Azorius *loc. cit. cap.* 55. *vers. Sexto quæritur*, Lavorius *loc. cit. n.* 17. Navarr. *tract. de Indulgent. notab.* 31. *num.* 17. Barbosa *loc. cit. sub num.* 16. *in fine*. Immo Summus Pœnitentiarius, audiente, & testante Paludano *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 4. *art.* 2. semel dixit: *Auctoritate nostra ordinaria damus vobis* 100. *dies Indulgentiæ*; Sic Gobat *loc. cit.* Nunc autem dicta facultas concedendi Indulgentiam centum dierum iis, qui se pœnitentiali virga tangendos pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint, est Summo Pœnitentiario expresse concessa ab Innocent. XII. Const. incip. *Romanus Pontifex*, & novissime a fel. Record. Benedicto XIV. Const. incip. *Pastor Bo-*

25 *nus*. Si supradicti Papa inferiores in concedendis Indulgentiis excedant facultatem sibi competentem, quamvis tales Indulgentiæ non valeant quoad excessum, valent tamen quoad eam partem, quæ numerum præscriptum, seu facultatem eis competentem non excedit, quia est res separabilis, & in separabilibus utile per inutile non vitiatur; *leg. Utile, ff. de regulis juris, leg.* 1. §. *Trebatius, ff. de aqua quotid. & æstiva*. Sic enim resolvunt per textum *in capit. Indulgentiæ* 3. *de pœnit. & remissionib. in* 6. Glossa *ibidem verb. Certum est*, Aloysius Riccius *in praxi fori Ecclesiast. decis.* 117. *num.* 5. *in* 1. *edit. & resolut.* 602. *num.* 5. *in* 2. *edit.* Navarr. *de Indulgent. notab.* 31. *num.* 16. Suarez *disput.* 55. *sect.* 3. *num.* 11. Bonacina *de Sacram. disp.* 6. *quæst.* 1. *punct.* 3. *num.* 3. *&* 4. Azorius *loc. citat. cap.* 55. *quæst.* 6. Lavorius *loc. cit. cap.* 11. *num.* 39. *&* 40. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 7. *num.* 120. Barbosa *loc. cit. num.* 22. & apud ipsum Ugolinus, Petrus Sotus, Sanctarellus, Alzed. Torreblanca, Fagnan. *in cap. Cum ex eo* 14. *de pænitent. & remissionib. num.* 15. & alii passim.

Prælati Episcopo inferiores, quamvis in ceteris habeant potestatem quasi Episcopalem, non possunt tamen Jure ordinario, & proprio concedere Indulgentias, cum id nullibi reperiatur eis concessum; *arg. cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Prælatorum*, Fagnan. *in d. cap. Accedentibus a num.* 7. *usque ad num.* 20. Barbosa *loc. cit. num.* 17. cum communi aliorum. 26

Hinc Jure proprio, & ordinario nequeunt Prælati Regulares, ut Generales, & Provinciales Indulgentias concedere neque Regularibus sibi subditis; *arg. cit. cap. Accedentibus*, Suarez *disp.* 55. *sect.* 5. *num.* 1. Emman. Rodriq. *qq. Regular. tom.* 2. *quæst.* 86. *artic.* 1. Fagnan. *loc. cit. num.* 19. Barbosa *loc. cit. nu.* 19. Gobat *loc. cit. num.* 72. & alii communiter, & sic decrevit *Sacr. Congr. Rit.* 27. *Septemb.* 1659. *apud Card. Petra tom.* 5. *Comment. ad Constitut.* 4. *Calisti III. num.* 102. 27

Dicitur autem notanter *Jure proprio, & ordinario* quia dicti Prælati Regulares ex concessione facta Provincialibus de Ordine Minorum a Leone X. & Visitatoribus Societatis Jesu a Gregorio XIII. & aliis Ordinibus ab aliis Summis Pontificibus possunt concedere Indulgentiam plenariam suis Religiosis peracta visitatione Conventus. Nec tales Indulgentias esse revocatas, quamvis alioquin viva tantum voce concessas, respondit, & declaravit Urbanus VIII. ut refert, & tenet La Croix *lib.* 1. *n.* 861. Kazenberger *loc. cit. num.* 21. Herincx *par.* 4. *disp.* 4. *de Sacrament. Pœnitentiæ q.* 7. *n.* 61. & tenet praxis communis. Vide infra *art.* 4. *n.* 11. 28

Vicarius Generalis de Jure sine speciali commissione non potest Indulgentias concedere; *arg. cit. cap. Accedentibus* 12. *de excessibus Prælator.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 54. *num.* 90. *& alleg.* 88. *sub num.* 10. Gobat *loc. cit. num.* 68. Borgas. *de Irregular. par.* 3. *tit. de Indulgent. Episcop. & par.* 7. *cap. fin. num.* 24. Rebuffus *tit. de forma Vicarii num.* 172. Sbroz *lib.* 2. *quæst.* 50. *n.* 3. Azor. *lib.* 3. *cap.* 45. *quæst.* 13. Franc. Leo *in thesauro fori Eccles. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 12. *in fine*, Benzon. *de Jubilæo lib.* 2. *cap.* 30. *vers. conveniunt*, Lavorius *de Indulgent. par.* 2. *cap.* 11. *num.* 51. Fagnan. *in cit. cap. Accedentibus n.* 17. cum pluribus ibi citatis, Card. Petra *tom.* 3. *Comment. ad Constit.* 16. *Alexandri IV. n.* 26. 29

Neque Indulgentias concedere potest Capitu- 30

tulum, seu Vicarius Capitolaris, Sede vacante, quia non succedit Episcopo in potestate Jurisdictionis extraordinariæ saltem in iis, quæ sunt reservata Dignitati Episcopali; *arg. cap. Accedentibus*, Barbosa *cit. allegat.* 88. *nu.* 21. cum pluribus citatis, Fagnau. *loc. cit. n.* 27. cum pluribus aliis ibi adductis, Monacell. *tom.* 4. *supplement. ad* 3. *tom.* *num.* 64. ubi dicit, quod posset Vicarius Capituli accusari, tempore Sedis vacantis ipsum concessisse Indulgentias, quas Episcopus vivens concedere consuevit; nam talem potestatem Vicarium Sedis vacantis non habere constat ex declaratione *Sacræ Congreg. Conc.* 13. *Novemb.* 1688. quæ dubio proposito respondit: *Vicarius Capitularis se abstineat*, Card. Petra *loc. citat. num.* 28. Vide verb. *Vicarius Capitularis art.* 1. *num.* 13.

31 Solus Papa potest concedere Indulgentias pro defunctis applicandas, quia Indulgentiæ applicantur defunctis per modum meræ solutionis, offerendo pretium ex Thesauro Ecclesiæ; solus autem Papa habet Claves Thesauri Ecclesiæ; *Communis* cum Diana *par.* 10. *tract.* 6. *resolut.* 12. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1348. Raynaudus *in Heter. T.* 15. *par.* 2. *sect.* 3.

32 *punct.* 5. *num.* 15. Non potest tamen Papa tot, & tantas concedere Indulgentias Defunctis applicandas, ut totum Purgatorium evacuet, quia non potest esse rationabilis causa tantæ concessionis; La Croix *loc. cit. n.* 1318. Raynaudus *loc. cit. a num.* 13. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. cap.* 7. *num.* 87. ubi dicit, quod asserere posse Papam evacuare totum Purgatorium est alienissimum ab opinione, & persuasione fidelium, nominatim S. Thomæ *in* 5. *dist.* 45. *q.* 2. *art.* 2.

33 Ut enim valide concedatur Indulgentia etiam a Papa, requiritur ultra legitimam potestatem, etiam justa, & rationabilis causa; *Communis*, cum S. Bonavent. *in* 4. *dist.* 20. *par.* 2. *art. unic. quæst.* 6. Henric. Gaudavens. *quodlibet.* 15. *quæst.* 15. Major. *in* 4. *dist.* 20. *quæst.* 2. Cajetan. *de Indulgent. tract.* 9. *q.* 1. & *tract.* 16. *capit.* 4. *quæst.* 1. Soto *dist.* 21. *quæst.* 2. *artic.* 2. Coninch *disput.* 12. *dub.* 7. Corduba *de Indulgent. quæst.* 17. Navarr. *de Indulgent. notabil.* 15. *num.* 7. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 14. Suarez *disp.* 54. Kazenberger *loc. cit. num.* 22. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. par.* 1. *cap.* 7. *num.* 86. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 12. *dist.* 2. *quæst.* 3. *num.* 30. Bellarmin. *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 1. *num.* 1. Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Cum ex eo* 14. *de pænit. & remiss.* La Croix *loc. cit. num.* 1301. & 1316. & desumitur *ex cit. Extrav. Unigenitus*, *de pænit. & remiss. inter communes*, ubi expresse dicitur: *Christum Ecclesiæ Thesaurum per suos Vicarios reliquisse dispensandum salubriter, & propriis rationabilibus causis.* Et ratio est, quia Papa non est Dominus Thesauri Ecclesiastici, sed solum Dispensator *ex cit. Extrav. Unigenitus*, & *ex prima ad Corinth.* 4. ibi: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei*, & quidem *in ædificationem, & non in destructionem*, ex eadem *prima ad Corinth.* 10. Foret autem in destructionem, si absque ulla rationabili causa, & excessive dispensaret; *argum. cap. Cum ex eo* 14. *de pænit. & remiss.* ubi sic expresse habetur: *Quia per indiscretas, & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiæ Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesiæ contemnuntur, & Pænitentialis satisfactio enervatur.*

Immo causa concedendi Indulgentiam, non solum debet esse justa, & rationabilis, sed etiam, spectatis omnibus circumstantiis, proportionata, ut quanto major est Indulgentia, tanto major causa requiratur, aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ; Albertus Magnus *in* 4. *dist.* 20. *art.* 17. Cajetan. *de Indulgent. tract.* 9. *qu.* 1. Suarez *disp.* 54. *sect.* 4. *n.* 5. Sotus *d.* 21. *q.* 2. *art.* 2. Henriquez *lib.* 7. *cap.* 14. *num.* 3. Coninch *disp.* 12. *dub.* 6. *conclus.* 2. Layman *loco cit. cap.* 4. *sub num.* 1. Gobat *loco cit. num.* 92. Busembaum *lib.* 6. *par.* 2. *dub.* 4. *art.* 2. La Croix *ibidem num.* 1301. & 1316. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *quæst.* 7. *num.* 84. & *sequent.* Kazenberger *loco cit. num.* 22. Mastrius *Theol. moral. disp.* 22. *quæst.* 3. *artic.* 1. *num.* 40. cum communiori, & probabiliori sententia S. Bonaventuræ, Cajetani, Suarez, Amici, & aliorum passim; *argum. cit. Extravagant. Unigenitus*, & *cit. cap. Cum ex eo* 14. *de pænitent. & remissionib.* Et ratio est, quia, si ad Indulgentiam valide concedendam non requireretur causa proportionata, posset concedi Indulgentia plenaria etiam sanis extra articulum mortis pro sola prononciatione nominis *Jesu*, seu *Mariæ*, & hujusmodi, quæ Indulgentia caderet in maximum contemptum Clavium Ecclesiæ, & in enervationem Thesauri Ecclesiastici, ut loquitur textus adductus in fine numeri antecedentis *ex cit. cap. Cum ex eo*. Dicitur notanter *Spectatis omnibus circumstantiis*, quia in aliquibus circumstantiis sufficit una causa pro concedenda Indulgentia, quæ non sufficisset in aliis: sic in circumstantia arti- 34

 ticu-

ticuli mortis pro moribundis adscriptis alicui Congregationi, vel habentibus certas Cruces, Coronas, Medalias, & hujusmodi, vel solitis facere aliquod præscriptum pium opus, facilius conceditur Indulgentia plenaria ob Sacrosanctorum nominum *Jesu*, & *Mariæ* pronunciationem, quam alias tempore perfectæ sa-
35 nitatis. Dicitur etiam notanter, quod *aliter non valebit Indulgentia, nisi secundum proportionem causæ*, quia, si fortasse causa non esset sufficiens pro Indulgentia plenaria, erit saltem sufficiens pro non plenaria; si non pro perpetua, saltem pro temporali; si non pro majori quantitate v. gr. pro trecentum mille annis, seu dimidiæ partis peccatorum, saltem pro minori quantitate, v. gr. mille annorum, mille dierum, seu tertiæ, vel quartæ partis peccatorum, quæ & obtineri poterit, quia *verba aliquid operari debent*, ut dicitur *in cap. Si Papa* 10. *de Privilegiis in* 6. Sic recte Gobat *loc. cit. num.* 95. & alii passim per ea, quæ adduximus *supra n.* 23.

37 Indulgentias lucrari possunt omnes baptizati, rationis capaces, & debitores pœnarum temporalium; *Communissima inter Catholicos*. Immo secundum multos etiam Catechumeni, tam vivi, quam Defuncti, sunt capaces Indulgentiarum saltem per modum suffragii; Navarrus *de Indulg. notabil.* 31. *in fine*, Benzonius *lib.* 5. *de Jubilæo c.* 15. *dub.* 28. *assert.* 6. Henriq. *lib.* 7. *c.* 18. *n.* 3. Layman *loc. cit. c.* 6. *n.* 1. Gronad *in* 3. *parte* teste Diana *part.* 5. *tr.* 12. *res.* 9. Tannerus *tom.* 4. *disp.* 6. *q.* 7. *num.* 93. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 5. *num.* 77. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. c.* 12. *num.* 145. & alii.

38 Et ratio est, quia Catechumeni, cum sint per Fidem, & Caritatem Christo uniti, sunt aliquo modo membra Ecclesiæ, adeoque etiam ipsis applicari potest communis Thesaurus satisfactionum, si non per modum absolutionis, & justitiæ, saltem per modum suffragii, & impetrationis. Tum quia Ecclesia etiam pro Catechumenis offert Missæ Sacrificium, ut observat Gobat *loc. cit. num.* 145. Alii tamen
39 sentiunt contrarium; Sic Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 53. *sect.* 4. *num.* 8. cum aliis ibi citatis, Kazenberger *loc. cit. num.* 27. Mastrius *disp.* 23. *Theol. Moral. q.* 4. *num.* 55. & alii plures apud Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 37. *num.* 37. Coninch *disp.* 12. *dub.* 7. *in princip.* & Benzonium *loc. cit.* Et ratio istorum est, quia quamvis Catechumeni per Fidem sint Christo uniti, tamen, quia talem Fidem nondum solemniter professi sunt in Baptismo, nec per talem Baptismi januam sunt adhuc hanc visibilem Ecclesiam ingressi, ideo Ecclesia in eos Jurisdictionem exercere non potest, uti significat Concil. Trid. *sess.* 14. *c.* 2. *de Sacrament. Pœnitent.* ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus*. Indulgentiæ autem non prosunt, nisi subditis; *arg. cap. Quod autem* 4. *de pœnit. & remissionibus*.

Indulgentias lucrari possunt etiam qui illas 40
concesserunt; *Communis*, cum S. Thoma *in addit. ad* 3. *part. quæst.* 27. *art.* 4. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 88. *n.* 28. Et ratio est, quia Indulgentias concedentes non debent esse deterioris conditionis aliis. Nec obstat, quod nemo possit uti Jurisdictione in seipsum, quia hoc verificatur solum in actibus Jurisdictionis contentiosæ, vel coactivæ, non autem in actibus Jurisdictionis voluntariæ, cum Superior secum ipso dispensare possit, si habeat potestatem dispensandi generaliter cum omnibus suis subditis, & a fortiori poterit, ut persona privata, lucrari illas Indulgentias, quas, ut persona publica, & Superior concessit.

Ad lucrandas Indulgentias requiruntur se- 41
quentes conditiones. I. Ut lucraturus Indulgentiam sit in gratia Dei constitutus eo tempore, quo Indulgentiam consecuturus est, quia reatus pœnæ nunquam aufertur, nisi ablata culpa. 2. Ut sit subditus concedentis, seu, si sit exemptus, existat saltem intra Territorium Jurisdictionis illius per dicta *superius n.* 11. 3. Ut non sit ligatus Excommunicatione majore, quia hæc privat communione bonorum spiritualium. 4. Ut opera præscripta integre perficiat. 5. Ut ea perficiat ad intentionem Concedentis Indulgentiam. 6. Ut ea perficiat per se ipsum, excepta eleemosyna, quæ etiam per famulum potest fieri a Domino. 7. Ut saltem ultimum opus præscriptum perficiat in statu gratiæ. 8. Ut habeat intentionem saltem habitualem, & interpretativam eas lucrandi.

* Indulgentiæ a Pontifice concessæ iis, qui 42
cum confessione, & communione Ecclesiam aliquam visitant, non exigunt, ut Ecclesia visitetur post confessionem & communionem; sed sufficit, ut si visitetur ante statum gratiæ, dispositio tamen habeatur eadem die confitendi & communicandi, ut ex pluribus Theologis firmatur a Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 48. §. 10. *

Ut acquiratur Indulgentia, quæ concessa est 43
pro confessis, & Sacra Communione refectis, requiritur confessio actualis, & communio Sacra-

cra-

cramentalis; Idem Pontifex Const. incip. *Inter præcipuos* §. 3. Et solis Missionariis in partibus infidelium commorantibus indultum fuit, ut hujusmodi indulgentias lucrari possint præmisso contritionis actu; Idem *ibid.* §. 6.

44 Pro lucranda indulgentia non sufficit opera injuncta præstare ad quæ alias quis tenetur alio titulo, puta justitiæ &c. Idem *ibid.* §. 53.

45 Indulgentia plenaria in certos dies aliquam Ecclesiam visitantibus, aut aliud pium opus peragentibus concessa, semel dumtaxat in die obtineri potest; Idem *ibid.* §. 84.

46 Ad rem attendendum est novissimum Decretum Sacr. Congregat. Indulgentiis præpositæ, emanatum die 19. Maii 1759. tenoris ut sequitur.

Ut Christifideles scire possint, quid sibi tenendum foret pro acquirendis Indulgentiis in Sententiarum varietate super intelligentia verborum; *qui vere pœnitentes, confessi, ac sacra Communione refecti Ecclesiam visitaverint*: quæ in Indulgentiarum Brevibus inseri solent, in Congregat. Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita discussis die 31. Martii proximi præteriti, nonnullis dubiis, eadem Sacra Congregat. fuit in voto, Confessionem Sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro Indulgentiarum consecutione, peragi omnino debere etiam ab iis, qui sibi letalis peccati conscii non sunt, nec non præfatam Confessionem suffragari etiam posse, si expleatur in vigilia Festivitatis. Quod autem ad Ecclesiæ visitationem spectat, eam impleri posse, sive ante, sive post aliorum piorum operum implementum.

Factaque de iis per infrascriptum ejusdem Sac. Congr. Secretarium relatione Sanctissimo D. N. Sanctitas Sua ejusdem Sac. Congregat. Votum benigne approbavit, illudque publicari mandavit, quibuscumque in contrarium facientibus non obstantibus.

F. I. Card. Portocarrero Præf.

A. E. Vicecomes S. C. Indulg. Secr.

47 * Addendum est hoc alied Decretum ejusd. S. Cong. in declarationem præced. emanatum.

Cum S. C. Indulg. & Sacr. Reliquiis præposita die 31. Martii 1759. fuerit in voto Confessionem sacramentalem, quando in Brevibus apponitur pro indulgentiæ consecutione, peragi omnino debere, etiam ab his, qui sibi letalis peccati conscii non sunt, nec non præfatam confessionem suffragari etiam posse si in vigilia Festivitatis expleatur, Votumque Congregationis S.S. D.D. N. Clemens Pp. XIII. benigne approbaverit, illudque typis publicari sub datum 19. Maii prædicti anni mandaverit; Quamplures supplices libelli tum Regularium Communitatum, & præsertim Monialium; tum etiam Parochorum & nonnullorum Episcoporum pro suis Diœcesibus porrecti sunt, quibus maxima exponebatur difficultas, quæ interdum, imo persæpe incidit, pro sacramentali Confessione sive in Festo vel ad minus in vigilia peragenda. Quamobrem, ut adeo proficuus Indulgentiarum Thesaurus reddatur Fidelibus accommode comparandus, enixis precibus supplicabant Sanctitati Suæ, ut opportuno aliquo remedio de Apostolica benignitate providere dignaretur, quibus precibus ad prædictam Sacr. Congr. remissis, propositum in ea fuit dubium. -- *An & quomodo sit consulendum Sanctissimo super præfati Decreti Executione vel declaratione in casu &c.* -- Responsum fuit -- *Consulendum S.S. D.D. N. ut concedere dignetur Indultum Omnibus Christifidelibus, qui frequenti peccatorum confessione animam studentes expiare, semel saltem in hebdomada ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, nisi legitime impediantur, consueverant, & nullius letalis culpæ a se post peractam ultimam Confessionem commissæ sibi conscii sunt, ut omnes, & quascumque indulgentias consequi possint, etiam sine actual. Confessione, quæ ceteroquin juxta præfati Decreti definitionem ad eas lucrandas necessaria esset. Nihil tamen innovando circa Indulgentias Jubilæi tam Ordin. quam Extraord. aliasque ad instar Jubilæi concessas pro quibus assequendis sicut & alia opera injuncta*, ita & Sacramentalis Confessio tempore *in eorum concessione præscripto peragantur* --. Et facta per me Infrascriptum ejusdem S. C. Secret. de præmissis omnibus S. S. D. D. N. relatione, Sanctitas Sua piis Bonorum desideriis ac votis satisfacere, & Indulgentiarum gratias iis potissimum, qui pie, sancteque vivendo, donis Divinæ Misericordiæ digniores efficiuntur, elargiri, quam maxime cupiens benigne annuit, & præsatum Indultum in forma suprascripta expediri & publicari mandavit, quibuscumque in contrarium non obstantibus.

Datum ex Secretaria Sacræ Congr. Indulgent. die 9. Dec. 1763.

N. Card. Antonellus Præf.

Joseph de Comitibus S. C.

Indulg. Secr.

ARTICULUS III.

Indulgentia quoad ea quæ concernunt ejus effectum, & tempus acquirendi tam pro vivis, quam pro defunctis.

1 Effectus Indulgentiæ non est remittere peccatum, neque mortale, neque veniale; *Communis*, cum Maldonato *tom.* 1. *de pœnit. q.* 6. *tit. de Indulgent. par.* 1. *q.* 1. ubi sic expresse dicit: *Uno ore omnes Theologi, nemine excepto, respondent, Indulgentiam non esse remis-*
2 *sionem culpæ, sed pœnæ*. Unde quando in forma, seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi remissionem *peccatorum*, accipitur peccatum pro pœna peccati, juxta illud 2. *Machabæor.* 12. ibi: *Ut a peccatis solvantur*; & quando vocatur Indulgentia a pœna, & culpa, intelligitur, quod per talem Indulgentiam conceditur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut fuit dictum *art.* 1. *num.*3. Effectus Indulgentiæ est remissio pœnæ temporalis ex peccatis quoad culpam dimissis, re-
3 siduæ, & restantis; *Communis*. Pœna autem temporalis relicta, & restans ex peccatis condonatis luenda ab homine, est duplex; una, ad quam persolvendam homo obligatur ex Sacramentali Pœnitentia a Confessario injuncta; Altera, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel Purgatorio est obligatus a Justitia Dei; *Communis*.

4 Unde Indulgentiæ Plenariæ effectus est temittere omnem pœnam debitam in Foro Sacramentali, seu liberare totaliter pœnitentem ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam, etiam medicinalem sibi impositam a Confessario; Sic S. Th. *in* 4. *dist.* 20. *q.* 2. *art.* 3. *qu.* 1. S. Bonav. *in l.* 4. *dist.* 20. *art.* 1. *q.* 2. Gobat *tr.*4. *de Indulg. par.* 1. *c.* 3. *n.* 24. Kazenb. *loc. cit. n.* 40. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 2. *n.* 22. & ip-
5 so teste communis aliorum. Et hanc conclusionem probat Lugo *l. c. n.* 23. primo, *ex c. Cum ex eo* 14. *de pœnit. & remiss.* ubi Innoc. III. dicit *per indiscretas & superfluas Indulgentias satisfactiones Sacramentales enervari*: ergo ideo quia aufertur obligatio implendi pœnitentias; alioquin, si manet obligatio implendi illas saltem ratione medicinæ, nihil protsus enervabitur satisfactio. Secundo probat ex Bonifacio VIII. qui, ut refert Glossa *in Extravagant. Antiquorum, de pœnit. & remiss.* nolebat, Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui Jubilæum anni Sancti lucrabantur, quia nimirum satisfactione alia non indigebant, & Auctor ipsius Glossæ dicit, se id ab ipsomet Pontifice audivisse, ut observat etiam Lugo *loc. cit. n.* 17. Tertio, probat ratione a priori, quia Confessarius imponit pœnitentiam, ut pœnam ad satisfaciendum pro peccato: ergo sublato debito totius pœnæ, prout fit per Indulgentiam plenariam, cessat omnino fundamentum illius obligationis, sicut, si condonatetur a Principe pœna debita pro aliquo crimine, eo ipso cessaret obligatio imposita per sententiam Judicis ad pœnam aliquam pro illo delicto subeundam.

Nec valet dicere, quod per lucrationem Indulgentiæ plenariæ tollatur quidem obligatio implendi pœnitentiam Sacramentalem impositam a Confessario, quatenus est satisfactoria pro peccatis præteritis, non autem quatenus est medicinalis pro præcavendis peccatis futuris. Non valet, inquam, quia licet pœnitentia subinde etiam imponatur ut medicina, Confessarius tamen illam imponere non potest, nisi in pœnam peccati: sicuti licet Judex procurare debeat quod pœna delinquentis sit talis, ut simul sit medicina in futurum, non tamen posset illam pœnam imponere etiam ut medicinam, si illa pœna fuisset a Principe condonata: ergo si per Indulgentiam plenariam condonatur, & remittitur pœnitentia, ut satisfactoria, etiam tolletur ut medicinalis. Nec etiam valet dicere, quod adhuc remaneat obligatio implendi pœnitentiam, saltem propter reverentiam Sacramenti, & ejus integritatem, ne maneat Sacramentum imperfectum sine una parte integrante. Non valet, inquam, quia Sacramentum Pœnitentiæ non exigit pro parte integrali satisfactionem Sacramentalem, nisi ex supposito quod adhuc adsit pœna temporalis satisfacienda, seu solvenda, cum ad hanc remittendam illa unice injungi debeat a Confessario, adeoque satisfacta, & soluta, seu remissa omni pœna temporali restante, non requiritur amplius talis integritas satisfactionis, cum non amplius possit juste exigi satisfactio ab eo, qui jam integre satisfecit, & debitum jam integre solvit, vel remissionem debiti integre consequutus est, ut verificatur in eo, qui lucratus est Indulgentiam plenariam: Unde post lucrationem ipsius, nec reverentia Sacramenti, nec Confessarii præceptum obligabit eum ad pœnitentiam adimplendam; Sic optime Lugo *loc. cit. n.* 24. & 27. Kazenberger *loc. cit. n.* 40. & alii. 6 7

In praxi tamen tempore Indulgentiæ etiam plenariæ decet, quod Confessarius semper imponat pœnitentiam saltem *medicinalem*, & *præservativam*, quando judicat necessariam, eam- 8

que

que Pœnitens admittat, quamvis Indulgentiam
plenariam certo consequatur, quia hoc neces-
sarium judicat Suar. apud Mastrium *Theolog.*
Moral. disp. 23. *qu.* 2. *n.* 29. & alii. Immo
tenetur Confessarius injungere *pœnitentiam me-*
dicinalem, atque etiam *vindicativam*, seu *sa-*
tisfactivam, quando probabiliter credit pœni-
tentem non consequutum esse, aut mox non
consequuturum esse indulgentiam plenariam,
teneturque pœnitens in tali casu illam adim-
plere; Si autem Confessarius probabiliter cre-
dat pœnitentem jam consequutum esse, aut
mox consequuturum esse Indulgentiam plena-
riam, potest omnem pœnitentiam, in quan-
tum est vindicativa, seu satisfactiva, omitte-
re juxta S. Thomam, S. Bonaventuram, &
plurimos Antiquiores, & Recentiores apud
Tannerum, Dianam, & Gobat *de Jubilæo cap.*
25. ob rationes *num. antecedenti* allatas. Ob
reverentiam tamen Sacramenti Pœnitentiæ con-
venit Confessario levem saltem pœnitentiam
injungere, & pœnitenti eam adimplere, quia
licet non sit necessaria pro satisfactione pœnæ
temporalis debitæ, cum supponatur integre re-
missa per lucrationem Indulgentiæ plenariæ,
prodest tamen multum ad meritum, quod plu-
ris faciendum est, quam redemptio pœnæ tem-
poralis, ut recte cum aliis advertit Lugo *loc.*
cit. num. 31.
9 Indulgentiæ plenariæ effectus est etiam re-
mittere omnem pœnam debitam in Foro Dei,
idest omnem pœnam relictam ex peccatis di-
missis, ad quam persolvendam in hoc mun-
do, vel in Purgatorio est homo obligatus a
justitia Dei; Sic S. Thomas *in* 4. *disp.* 20.
qu. 1. *art.* 3. *quæstiuncul.* 1. communiter rece-
ptus ab omnibus Recentioribus, ut testatur,
& sequitur Gobat *loc. cit. num.* 25. & est jam
communis, & certa doctorum sententia ut
testatur Lugo *loc. cit. num.* 7. Immo, ipso
teste, docet Suarez *disp.* 50. *sect.* 2. *num.* 2.
de Fide esse, Papam virtute clavium habere
potestatem remittendi pœnam illam etiam in
Foro Dei; & de facto Sixtus IV. damnavit
sequentem Petri Oxomensis propositionem:
Papa non potest indulgere alicui viro pœnam
Purgatorii; Sic refert Kazenberger *loc. cit. n.*39.
10 Nec valet dicere cum nonnullis antiquis, per
Indulgentias non relaxari pœnam in Foro
Dei, sed solum remitti pœnitentiam in Fo-
ro Sacramentali debitam, idest obligationem
implendi pœnitentiam a Confessario injun-
ctam: Non valet, inquam, quia, ut optime
eos confutant S. Thomas *loc. cit.* Lugo *loc.*
cit. Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. citat.* &
alii passim, sequeretur ex eorum sententia,
quod Ecclesia concedendo Indulgentias po-
tius obesset, quam prodesset Fidelibus, cum
sic illos liberaret levibus pœnitentiis, & remit-
teret ad graviores pœnas Purgatorii; clarum
enim, & manifestum Fidelium gravamen es-
set, velle per Indulgentiam remitti solum de-
bitum implendi pœnitentiam, relinquendo de-
bitum pœnæ, cum esset utilius pœnitentibus
implere pœnitentiam ad redimendam pœnam
ipsa sine dubio graviorem. Unde, cum Tri-
dentinum Concil. *sess.* 25. *cap.* 21. *in decreto*
de Indulgentiis definiat: *Indulgentiarum usum*
esse populo Christiano maxime salutarem, patet,
eorum sententiam esse falsissimam. Quod ha- 11
ctenus dictum est de effectu Indulgentiæ ple-
nariæ, hoc proportionaliter, & suo modo
applicandum est etiam Indulgentiæ partiali.
Effectus cujuscumque Indulgentiæ non est re- 12
mittere pœnam debitam pro peccato veniali
nondum remisso; quia pœna non potest remit-
ti, nisi prius remissa culpa; Kazenberger *loc.*
cit. num. 8. Gobat *loc. cit. num.* 278. Felix
Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *cap.* 8. *de Indulgentiis*
num. 2788. Reiffenstuel *Theol. moral. tr.* 12.
dist. 3. *q.* 2. *n.* 12. & 13. & ipso teste com-
munis aliorum.
Indulgentiæ possunt a Summo Pontifice con- 13
cedi, & applicari etiam Defunctis, qui in
Purgatorio detinentur; *Communis*, *ac certa*.
Id enim constat ex communi usu, & praxi
Ecclesiæ, in qua nihil tam usitatum est, quam
applicare Indulgentias pro Defunctis, & tra-
dit Joannes VIII. *in Epist.* 144. & Leo X.
in Constitut. incipien. *Exurge Domine*, contra
Lutherum. Non possunt tamen ipsis Defunctis 14
concedi Indulgentiæ per modum absolutionis
habentis annexam solutionem, sicut conce-
duntur vivis; sed solum per modum suffra-
gii, seu piæ solutionis, & exhibitæ satisfa-
ctionis; *Communis* fere omnium Theologorum
cum S. Thoma *in* 4. *dist.* 45. *qu.* 2. *art.* 3. *q.* 2.
S. Bonaventura *par.* 2. *art.* 1. *qu.* 5. Mastrio
Theolog. moral. disp. 23. *q.* 4. *num.* 57. Kazen-
berger *loc. cit. n.* 43. Reiffenst. *Theol. moral.*
tract. 12. *dist.* 3. *qu.* 4. *n.* 41. & 42. Et ra-
tio est, quia Summus Pontifex Christi in ter-
ris Vicarius non habet Jurisdictionem in De-
functos, sicuti in Fideles viventes, cum ac-
ceperit a Christo potestatem solvendi solum *su-*
per terram, non vero *sub terra*. Qui autem non
habet Jurisdictionem in alium tamquam sibi
subditum, nequit eidem concedere Indulgen-
tias per modum absolutionis, quia concedere
Indulgentias per modum absolutionis est actus

Jurisdictionis , adeoque Summus Pontifex nequit Defunctis concedere Indulgentias per modum absolutionis , sed tantum per modum suffragii .

15 Indulgentia autem per modum absolutionis differt ab Indulgentia per modum suffragii specialiter per hoc, quod Indulgentia per modum absolutionis conceditur, quando Superior sibi subditum immediate , & directe liberat a pœna temporali . Sic Summus Pontifex tamquam Superior , & Minister a Deo constitutus immediate , & directe liberat Fideles vivos tamquam sibi subditos a pœnis temporalibus relictis in peccatis jam quoad culpam dimissis, concedendo eis Indulgentiam *per modum absolutionis habentis tamen annexam solutionem* ; quia hæc absolutio fit cum aliqua solutione ex Thesauro Ecclesiæ , scilicet applicatione , & exhibitione satisfactionum Christi , & Sanctorum . Indulgentia vero *per modum suffragii* dicitur concedi , quando non immediate , & directe , sed indirecte , & mediate , scilicet mediante actione alterius . Sic Summus Pontifex concedit Indulgentias Defunctis, mediantibus aliquibus piis viventium Fidelium operibus tamquam pretium æquivalens ex Thesauro Ecclesiæ Deo oblatum pro solutione illarum animarum , quibus ex mente Pontificis applicatur . Sic videtur insinuare , aut potius supponere S. Thomas *in* 4. *dist.* 45. *q.* 7. *artic.* 3. *quæstiuncul.* 2. ubi dicit Indulgentias concedi defunctis *non directe, & principaliter, sed tantum secundario , & indirecte ;* & videtur esse communior Doctorum, quamvis alii aliam explicationem afferant , ut videre est apud Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *a num.* 477. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *n.* 104. *& sequent.* Lugonem *tom.* 6. *disp.* 27. *sect.* 5. *a n.* 58. *ad* 73. *inclusive* .

16 Indulgentiæ pro defunctis rite concessæ , & acquisitæ secundum ordinariam Dei Legem prosunt certo , & infallibiliter illis determinatis animabus , quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, ita ut animæ illæ de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii sibi applicato juventur , vel ad totalem remissionem pœnæ, & totalem liberationem e Purgatorio, si Indulgentia est plenaria ; vel ad partialem , si Indulgentia est partialis; Navarr. *de Indulgent. & Jubilæo notabil.* 22. Lugo *tom.* 6. *disp.* 47. *sect.* 5. *n.* 59. Roderic. *tom.* 2. *quæst. Regular. qu.* 97. *art.* 3. Gobat *loco citato nu.* 484. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 8. *num.* 208. Suarez *tom.* 4. *disp.* 53. *sect.* 4. Sotus *quæst.* 2. *artic.* 3. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 12. *quæst.* 4. *dist.* 5. *num.* 44. Herincx *disp.* 4. *de Sacramento Pœnitent. quæst.* 8. *num.* 66. & apud ipsum Bellarminus , Arriaga , Dicastillus, & alii, Kazenberg. *loc. cit. num.* 43. ubi cum aliis testatur sic tenere Recentiores communiter , Mastrius *Theolog. moral. disp.* 24. *num.* 47. asserens hanc esse communiorem, & probabiliorem sententiam ; P. Roa *de Purgatorio cap.* 15. Raynald. *sect.* 3. *punct.* 1. *a num.* 17. *punct.* 5. *a num.* 9. *punct.* 6. *num.* 12. citatus, & secutus probabiliter a La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1330. qui *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 534. dicit quod, si impleantur conditiones requisitæ , effectum liberationis determinatæ animæ esse infallibilem, ut tenent S. Thom. Ledesma, Sotus, Valent. Coninch, Less. Filliuc. Castrop. Diana , Gran. Lugo , Tanner. Mendo *d.* 13. *num.* 96. Arriaga *d.* 15. *sect.* 1. & optime Suarez *d.* 79. *sect.* 10. ubi ostendit S. Augustinum , Chrysostomum , & Cyrillum idem sentire, & dicit quod contrarium tenent S. Bonaventura, Richardus, Durand. Cajetan. Cordub. Bonacin. Layman , Amic. & alii multi.

Ratio autem nostra est, quia Leo X. in Con- 17
stitut. incip. *Exurge Domine* contra Lutherum absolute, & æqualiter absque hæsitatione promittit effectum suum illis Indulgentiis , quæ applicantur defunctis ac illis , quas sibi vivi lucrantur ; dicit enim expresse : *Omnes , tam vivos, quam defunctos , qui veraciter omnes Indulgentias hujusmodi consecuti fuerint , tanta temporali pœna secundum divinam justitiam pro peccatis suis actualibus debita liberari , quanta concessæ , & acquisitæ Indulgentiæ æquivalet . Et ita ab omnibus teneri , & prædicari debere sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna &c. Auctoritate Apostolica decernimus* ; atqui Indulgentiæ rite concessæ, & acquisitæ infallibiliter prosunt illis vivis , qui eas sibi lucrantur , ergo etiam debent prodesse infallibiliter illis determinatis defunctis, quibus applicantur . Tum quia Summi Pontifices in Brevibus Altarium privilegiatorum concedere solent ; *Ut quicumque Sacerdos* , servatis servandis , ac diebus in Brevi specificatis , *Missam Defunctorum pro anima cujuscumque Fidelium Defunctorum ad præfatum Altare celebrabit , anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii Indulgentiam consequatur , ita ut Domini nostri &c. suffragantibus meritis a Purgatorii pœnis liberetur* . Ubi ut vides ex ly *pro anima cujuscumque* , & ly *anima ipsa* videtur promitti liberatio animæ determinatæ a Purgatorio . Tum etiam quia licet Deus, ut recte

pro-

probat Kazenberger *loc. cit. n.* 44. non teneatur acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam ex eo, quasi Papa haberet immediate Jurisdictionem in Defunctos; tamen ex eo tenetur Deus acceptare applicationem Indulgentiarum Defunctis factam a Papa, quia Deus voluit in Ecclesia esse Communionem Sanctorum; quare ex decreto hujus Communionis inter Ecclesiam Triumphantem, Militantem, atque etiam Purgantem tenetur acceptare illas satisfactiones, sive pro vivis, sive pro Defunctis oblatas; & sic si infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, etiam infallibiliter debent prodesse illis determinatis defunctis, quibus applicantur.

18 Nec valet dicere, quod Deus non acceptet Indulgentias semper pro omnibus illis, quibus applicantur, sed pro illis, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali gratia, quia v. g. in vivis fuerunt magis soliciti in acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro Defunctis, ut in simili de Missæ Sacrificio, eleemosynis, & orationibus dicit S. Augustinus *lib. de cura pro mortuis cap. ultim.* relatus *in c. Non æstimemus* 19. *cauf.* 13. *q.* 2. his verbis: *Non pro quibus fiunt, omnibus prosunt, sed his tantum, pro quibus dum vivunt, cooperantur, ut prosint*; & *in c. Tempus* 23. *ead. cauf. & qu.* his verbis: *Sed hæc eis prosunt, qui cum viverent hæc sibi, ut postea possent prodesse meruerunt.* Non valet, inquam, quia licet etiam de mente S. Augustini credibile sit, quod Deus facilius pro illis Defunctis, qui in vita fuerunt magis solliciti pro acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro mortuis, acceptet, nedum Missæ Sacrificia, orationes, eleemosynas, jejunia, & alia hujusmodi suffragia, sed etiam Indulgentias generaliter pro Defunctis omnibus applicatas, hoc tamen (secundum Legem Dei ordinariam) non videtur dicendum de Indulgentiis pro aliquo determinato defuncto applicatis, nisi hic ex speciali Dei providentia, & dispositione fuisset merito privandus, ex quo, dum viveret alios defraudasset similibus debitis suffragiis, & Indulgentiis, ut de exemplo Promi numero sequenti referendo.

19 Nec valet objicere quod soleat sæpius pro una & eadem anima in Altari privilegiato sacrificari, & Indulgentia plenaria applicari, quod esset superfluum, si Indulgentia certo; & infallibiliter prodesset pro illa determinata anima, cui applicatur. Non valet, inquam, quia merito pro una, & eadem anima plures Missæ etiam in Altari privilegiato celebrantur, & plures Indulgentiæ plenariæ applicantur propter varias rationes. Primo, quia non constat, an causa, ob quam Pontifex concessit Indulgentiam plenariam, sit justa, & sufficiens, defectu cujus sufficientis justæ causæ est invalida etiam Indulgentia concessa a Papa, ut ex communi diximus *art.* 2. *n.* 33. Secundo, quia non constat, an, & quomodo prior Sacerdos celebrans applicuerit suam intentionem, seu an Altare, in quo celebravit, habeat omnia requisita ad esse privilegiatum. Tertio, quia non constat, an, qui plenariam Indulgentiam alicui animæ applicavit, omnes conditiones necessarias impleverit. Quarto, quia ignoratur, an non ob aliquam peculiarem causam velit Deus circa hanc, aut illam animam facere exceptionem a sua generali promissione, scilicet ob rationes omnino peculiares, non permittendo, ut Indulgentia, in actu secundo prosit huic certæ animæ, ut habetur in vita Rabani Mauri, ubi narratur rejectio suffragiorum pro demortuo Cœnobii Promo, qui vivus defraudaverat defunctos subsidio eleemosynæ per Abbatem constitutæ, sic refert Raynandus *tom.* 7. *part.* 2. *quæst.* 5. *fol.* 289. *col.* 1. & 2. & ex ipso Gobat *tr.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 19. *num.* 458. & *cap.* 22. *num.* 486. Quinto, quia nostra sententia nondum est omnino certa, quamvis sit probabilior, atque communior inter Theologos; Unde merito pro iisdem animabus reiterantur Missæ, Sacrificia, & Indulgentiæ. *Melius enim supererunt ista eis, quibus non obsunt, quam eis deerunt quibus prosunt*, ut docet S. Augustinus relatus *in cit. cap. Non æstimemus* 19. *cauf.* 13. *quæst.* 2.

Quod autem plures animæ remaneant adhuc in pœnis Purgatorii non obstantibus Missarum Sacrificiis, & Indulgentiis plenariis pro ipsis applicatis, & a Deo acceptatis, hoc oritur ex quo ipsæ descenderint in Purgatorium cum peccatis venialibus nondum quo ad culpam dimissis. Unde Indulgentiæ etiam plenariæ nequeunt tollere, seu remittere pœnas a talibus animabus persolvendas, cum pœna non tollatur, seu non remittatur, nisi prius remissa culpa, ex dictis *supra num.* 12. Culpa autem venialis nequit remitti per Indulgentiam etiam plenariam (hæc enim remittit solam pœnam) sed per satisfactionem propriam usque ad novissimum quadrantem extingui debet in Purgatorio, ut recte docet Scotus *in* 4. *dist.* 21. *quæst.* 1. & omnes sui apud Mastrium *in* 4. *disputat.* 4. *quæst.* 9. & Kazenberger *loc. cit. num.* 45. 20

Ut

21 Ut quis lucretur Indulgentias pro defunctis, non requiritur, quod sit in gratia, seu opera requisita adimpleat in statu gratiæ. Navarr. *in Comment. de Anno Jubilæi notab.* 22. *num.* 31. Gnaff. *in Appendic. dec. aur. lib.* 2. *tit. de Indulg. c.* 4. *n.* 21. & 36. Monacell. *tom.* 2. *formula* 6. *n.* 2. Felix Porestas *tom.* 1. *par.* 4. *n.* 3789. Raynaud. *sect.* 3. *part.* 5. *n.* 23. Escob. *tom.* 7. *E.* 5. *c.* 7. *n.* 44. Herincx *disp.* 4. *de Sacram. Pœnit. q.* 11. *n.* 77. Diana *p.* 5. *tract.* 12. *resol.* 38. ubi ex Joanne Præposito, Trullench, Reginaldo, & aliis cum D. Th. ut refert Viva *de Jubilæo q.* 6. *art.* 2. *n.* 6. docet, quod lucrari potest Indulgentiam pro mortuis, etiam qui omnia opera injuncta posuit in statu peccati, quia ratio satisfactionis, seu pretium pœnarum non est illud opus positum in statu peccati, sed Thesaurus meritorum Christi, & Sanctorum, qui applicatur ab Ecclesia, posito tali opere; illud autem opus fit nomine Ecclesiæ, in qua numquam deest gratia, & ita etiam prodest Domino eleemosyna, quam mandat dari per suum Servum quamvis peccatorem. Busemb. *lib.* 6. *par.* 2. *dub.* 4. *art.* 2. *n.* 10. La Croix *ib. n.* 1351. & 1410. Reginald. *lib.* 7. *n.* 195. apud Gobat *tract.* 4. *de Indulg. par.* 2. *c.* 23. *n.* 490. & *seq.* Bonac. *de indulg. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 6. *propos.* 1. *n.* 11. cum aliis pluribus, ubi ipse sic præcise dicit: Qui vero facit opus ad consequendam Indulgentiam pro defuncto, non est necesse, ut sit in gratia, quamvis existens in peccato mortali non possit suis operibus satisfacere per se, aut pro alio, nihilominus potest Indulgentiam pro defuncto lucrari, si faciat opus præscriptum ad obtinendam Indulgentiam pro defuncto; tunc enim ipse non dicitur satisfacere, sed facere opus, quo posito, Summus Pontifex applicat defuncto Indulgentiam, idest satisfactionem Christi, & Sanctorum; nam Indulgentia habet suum valorem ex opere operato, & non dependet a gratia illius, qui pro defuncto Indulgentiam lucratur. Hæc ipse. Sic etiam tenent Toletus *in Summa lib.* 6. *c.* 26. *num.* 5. Gabriel *sup. Canon. Missæ lect.* 57. Portell. *verb. Indulgent. in addit. num.* 25. Suarez, Palao, & alii plu-
22 res. Lugo tamen *tom.* 6. *disp.* 27. *num.* 75. dicit esse magis commune, & secundum Fidelium sensum, quod requiratur status gratiæ saltem in fine operis; consentiunt Dicastill. *t.* 2. *in* 3. *p. tr.* 9. *disp.* 2. *dub.* 17. & alii, ut testatur Toletus *l. c.* & hanc sententiam esse tutiorem dicit Busemb. *loc. cit.* quamvis probabiliter teneat nostram.

23 Indulgentia concessa pro vivis, non potest etiam defunctis applicari, nisi in concessione exprimatur, quia Indulgentia sicuti pendet ab auctoritate, ita & a voluntate concedentis. Laym. *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 7. *num.* 2. Busemb. *l. c. num.* 7. La Croix *ibid.* & communis aliorum. Sic etiam Indulgentia concessa per Pa- 24
pam alicui Capellæ pro defunctis non extenditur ad vivos, adeout qui vivens celebrat, aut ibi celebrari facit pro se Missam, illam non consequitur. Navarr. *conclus.* 39. *part.* 2. *de pœnit. & remiss.* Monacell. *formul.* 6. *num.* 1. & alii passim. Indulgentia concessa per Pa- 25
pam, ut possit quis eam lucrari pro se, vel pro defunctis, non potest applicari pro se, & defunctis simul; quia tantum concessa est sub disjunctione, ut quis, vel pro se, vel pro defunctis eam lucretur, non autem pro se, & pro defunctis. Quintadven. *dub.* 12. *num.* 4. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1366. & alii passim. Indulgentiæ enim tantum valent, quantum sonant.

Indulgentiæ effectus potest sæpius obtineri, 26
si sæpius opus injunctum peragatur, quando Indulgentia est perpetua, & absque temporis determinatione concessa, v. g. si in concessione Indulgentiæ dicatur: *Quicumque visitaverit talem Ecclesiam, consequatur talem Indulgentiam.* Herincx *disp.* 4. *de Pœnit. q.* 11. Kazenberger *loc. cit. n.* 51. Reiffenstuel *Theolog. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *q.* 5. *n.* 56. ubi testatur de communi. Secus autem est dicendum, quando In- 27
dulgentia est concessa pro tempore determinato, v. g. pro tali die, nisi adsit speciale privilegium. Sic Suarez, Lugo, Bonacina, & alii apud Kazenberger *loc. cit. num.* 51. & sic indubitanter tenendum esse dicit Reiffenstuel *loc. cit. num.* 57. ob decretum Sacræ Cong. circa Indulgentias editum, ac per Innocentium XI. *die* 7. *Mart.* 1678. approbatum, & inviolabiliter servari jussum, ubi §. *final.* declaratur: *Semel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.* Ita sonat decretum.

Uno & eodem opere nequeunt diversæ, & 28
plures Indulgentiæ obtineri; nisi forsan illæ essent per modum unius, v. g. habens duas Medalias diversis Indulgentiis affectas, & uni sit annexa Indulgentia quadraginta dierum; & alteri centum dierum obtinenda a recitantibus unum Pater, & Ave, per unicam solam hujusmodi recitationem non lucrabitur utramque Indulgentiam, scilicet & illam quadraginta dierum, & aliam centum dierum; sed debet duplicare talem recitationem, quia ad utram-

que

que illam Indulgentiam requiritur causa propria, & diversa, & consequenter reiterata, seu duplicata recitatio. Ita Suarez, Præpositus, & alii communius cum Herincx *disp.* 4. *de Pænit. q.* 11. *num.* 9. Kazenberger *loc. cit. num.* 49. Lugo *loc. cit. num.* 90. Mastrius *loc. cit. num.* 65. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 54.

29 Dicitur autem notanter: *Nisi forsan illæ concessæ essent per modum unius*, ut cum visitantibus certam Ecclesiam conceduntur v. g. Indulgentiæ omnium Ecclesiarum Urbis, quia tunc, ut ipsamet formula concessionis demonstrat, unica sola visitatione possunt omnes illæ Indulgentiæ obtineri. Kazenberger *loc. cit. num.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 55. & communis aliorum.

30 Sic etiam per unicam solam Confessionem, & Communionem potest quis lucrari plures Indulgentias eodem die diversis Ecclesiis concessas, Lugo *loc. cit. num.* 93. Gobat *tract.* 3. *c.* 26. *n.* 180. Kazenberger *loc. cit. n.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 51. ubi testatur esse certam,
31 & communem Doctorum sententiam. Immo idem dicendum est, licet secunda Indulgentia non eadem die, sed sequenti, vel intra debitam distantiam occurrat; Dummodo perseveret in statu gratiæ. Lugo *tom.* 6. *sect.* 6. *n.* 93. Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 26. *n.* 181. Comitolus *q.* 39. Kazenberger *loc. cit. n.* 49. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 51. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia n.* 5. Graff. *part.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 34. Bassæus *vers. Indulgentiæ n.* 2. Escobar *tract.* 7. *Exam.* 5. *num.* 57. Turrian. *in Select. par.* 2. *disp.* 31. *dub.* 64. Diana *tom.* 3. *tract.* 4. *miscellan. resol.* 166. & alii plures. Et ratio est, quia Confessio, & Communio non videntur exigi directe, tamquam opus injunctum per modum oneris, sed solum præsuppositive, tamquam major dispositio su-
32 bjecti ad lucrandam Indulgentiam. Quantum autem se extendat ly *vel intra debitam distantiam*, non omnino conveniunt Doctores. Aliqui enim nedum extendunt ad duos, vel tres dies, sed etiam ad quatuor dies, dummodo intra id temporis in statu gratiæ perseveret. Portell. *in dubiis Regular. verb. Indulgentia n.* 5. post Comitolum, & Bonagrat. Habsens. *in Summula Quæstionum Regularium verb. Indulgentia n.* 225. post Bassæum. Alii autem extendunt ad quinque, vel sex dies dummodo semper intra id temporis in statu gratiæ perseveret. Sic Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 26. *n.* 181. post Comitolum *q.* 39. qui interrogatus utrum, qui primo die Augusti Sacramenta Confessionis, & Communionis susceperat, nil plane cogitans de Indulgentia, quæ omnibus Confessis, & Communicatis proponebatur ad diem sextam ejusdem mensis, posset sine nova Confessione, & Communione lucrari illam indulgentiam, rotunde respondit *posse*: eam potissimum ob causam, quod ille, de quo erat sermo, vere potuerit dici esse confessus, & communicatus. Sic refert, & tenet Gobat *loc. cit. num.* 181. & Reiffenstuel *loc. cit. num.* 52. Idem tenent Turrianus, Diana, Escobar apud La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1372. qui ibidem insuper subjungit, quod Theologi Collegii Romani (uno excepto, qui contradixit) interrogati ab ipsius Provincia putarunt ad lucrandas Indulgentias in Festo Circumcisionis sufficere, quod quis in Festo Nativitatis Christi confessus communicarit referendo etiam ad Indulgentias Circumcisionis.

Accedit quod, quando Papa concedit Indul- 33
gentiam vere pœnitentibus, & confessis, non est necessarium ad acquirendam talem Indulgentiam facere Confessionem die, vel tempore, quo Indulgentia est lucrifacienda, sed satis est, quod post ultimam Confessionem perseveret in gratia usque ad talem diem, vel tempus Indulgentiæ lucrifaciendæ. Sic Navarr. *in Comment. de Jubil. & Indulgent. notabil.* 18. *n.* 18. Kazenberger *loc. cit. n.* 29. Leo *Thesaur. for. Eccles. p.* 1. *c.* 7. *de Indulg. num.* 27. Bonacina *tit. de Indulgent. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 5. *proposit.* 2. *n.* 7. ubi citat Navarr., Filliuc., Henriquez, Suarez, Reginald. & alios. Viva *de Jubilæo q.* 8. *art.* 3. *num.* 2. cum multis ibi citatis. Gobat *tract.* 3. *Quinarii cap.* 28. *num.* 167. Monacell. *tom.* 2. *formul.* 6. *n.* 3. & 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 50. Graffius *part.* 1. *decis. aur. lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 34. & alii passim. Et ratio est, quia non exigitur Confessio tamquam opus injunctum per modum oneris, sed solum requiritur ex parte subjecti, tamquam dispositio ad lucrandam Indulgentiam; Unde, qui post ultimam Confessionem perseverat in statu gratiæ, consequitur effectum Indulgentiæ, implet enim formam Indulgentiæ, cum sit vere pœnitens, & rite confessus. Unde illud participium *Confessis* exponendum est hoc pacto, idest qui sunt, vel fuerunt confessi, ut recte Graffius *loc. cit.* & alii. Immo, 34
nedum non requiritur Confessio peccatorum mortalium alias rite confessorum, sed neque Confessio venialium, nisi in concessione Indulgentiæ expresse requiratur Confessio etiam de solis venialibus. Navarr. *loc. cit. notabil.* 30. *num.* 6. Graffius *in Appendice decis. aur. lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 5. *n.* 9. Kazenberger *loc. cit. n.* 29.

n. 29. Bonacina, & omnes supracitati. Herincx *disp. 4. de Pœnit. n.* 80. Suarez *disp.* 52. *sect.* 3. *num.* 5. & alii passim. Et ratio est, quia, quando in Bulla exprimitur Confessio, sermo est de Confessione respectu illius, qui conscientiam habet peccati mortalis obnoxiam, nisi aliud exprimatur; Confessio enim simpliciter dicta ex communi usu, & sensu Ecclesiæ, censetur Confessio mortalium; *arg. cap. Omnis utriusque sexus, de pœnit. & remiss.* & ob id Ecclesia, sicut non solet præcipere Confessionem venialium, ita neque consuevit Confessionem venialium requirere ad consequendam Indulgentiam, ut recte Bonacina *loc. cit.* Monacell. *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* & alii. * Nunc autem servanda est dispositio Decreti supra relati *art.* 2. *num.* 46. *

35 Est autem necessaria Confessio actualis, & non sufficit contritio ad lucrandam Indulgentiam, quando in Bulla concedente Indulgentiam requiritur confessio, & lucraturus Indulgentiam habet peccatum mortale. Sic communior, probabilior, & tutior Theologorum sententia cum Kazenberger *l. c. n.* 29. Reiffenstuel *l. c. n.* 49. Et ratio est, quia tunc Confessio actualis censetur esse conditio necessario requisita ad Indulgentiæ consecutionem: Indulgentiæ enim tantum valent, quantum sonant, & explicandæ, & acquirendæ sunt, sicut in Bullis exprimitur. Et hoc verum est, etiamsi in Bulla dicatur, quod conceditur Indulgentia *contritis, & confessis*, quia particula *&* non est disjunctiva, sed conjunctiva, & copulativa; dispositio autem copulata utriusque partis veritatem exigit.

36 Quando vero in concessione Indulgentiæ non expresse præscribitur Confessio, sufficit ut lucraturus Indulgentiam existat in gratia sanctificante per contritionem perfectam, quia existens in gratia sanctificante per contritionem est capax Indulgentiarum, nec in concessione ipsarum requiritur actualis Confessio, ut supponitur, adeoque in tali casu non est necessaria actualis confessio. Sic Navarrus, Suarez, Reginaldus, Bonacina, Faber, & alii cum Kazenberger *loc. cit. n.* 29. & communis aliorum cum Mastrio *Theolog. moral. disp.* 23. *q.* 4. *num.* 63. Reiffenstuel *l. c. num.* 48.

37 Tempus lucrandi Indulgentias in Festis extra Quadragesimam (nisi aliud in Bulla concessionis caveatur) communiter nunc incipit a primis vesperis usque ad occasum solis sequentis diei. *Communis* cum Gobat *tract.* 4. *p.* 2. *de Indulgent. c.* 6. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia tract.* 4. *dub.* 3. *&* 4. Kazenberger *l. c. n.* 57.

38 Per primas Vesperas intelligitur illud tempus, quo ex probato usu solent, aut possunt in illo loco, ubi est Indulgentia, recitari Vesperæ incipiendo non solum ab illa hora, in qua Vesperæ in Choro inchoantur, sed ab ea etiam, qua ad Vesperas Campanæ pulsantur, aut pulsari solent, & si in loco, in quo est Indulgentia, Vesperæ non canantur, habenda est ratio vel moris Diœcesani, vel vicini Oppidi, vel generalis consuetudinis. Quintanadvenas cum Gobat *loc. cit. sub num.* 657.

39 In Quadragesima autem tempus lucrandi Indulgentiam pro sequente festo die concessam incipit media decima hora antemeridiana diei præcedentis; cum eo tempore in Quadragesima Vesperæ dici possint, & soleant. Gobat, Quintadvenas, & Kazenberger *locis citatis*.

40 In feriis autem, & non Festis diebus, tam in Quadragesima, quam extra Quadragesimam tempus lucrandi Indulgentias incipit a nocte intempesta usque ad alteram noctem intempestam, idest a media nocte antecedente usque ad mediam noctem sequentem, & sic illius mensura est dies naturalis; *arg. l. More Romano, ff. de Feriis, l. Consuluit, de Offic. delegat.* Gobat *loc. cit. num.* 656. *vers. Rursum quæras*, Kazenberger *loc. cit num.* 57.

41 Per solis occasum intelligitur illud tempus, quo sol jam plane sub horizontem est abditus, & plane totus occubuit. Gobat *loc. cit. num.* 655. Quintadvenas *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.*

42 Quando in Brevi Indulgentiarum ponitur hæc clausula: *Præsentibus ad septennium tantum valituris*, hoc septennium incipit currere a die Datæ Brevis Romæ. Sic expresse declaravit Sacra Congregatio Indulgentiis, & Reliquiis præposita die 18. Maii 1711. & approbavit Sanctissimus die 20. ejusdem Mensis, & anni, ut apparet in sequenti decreto: *Discusso dubio in Sacra Congregatione Indulgentiis, & S. Reliquiis præposita, An attentis verbis, quæ in Brevibus Indulgentiarum apponi solent; Præsentibus ad septennium tantum valituris, septennii initium a die publicationis Brevis desumendum sit? Eadem Sacra Congreg. die 18. Maii 1711. declaravit, non a die publicationis, sed a die Datæ Brevis septennii tempus incipere. Et facta relatione Sanctissimo Domino Nostro per me infrascriptum Secretarium die 20. ejusdem Mensis, Sanctitas Suas Congreg. sententiam approbavit.*

I. M. Cardin. Gabriellus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secretarius.

Quan-

43 Quando in Brevi ponitur clausula *Præsentibus ad septem annos proximos, seu ad septennium proximum valituris*, debet inter ipsos annos computari, & numerari etiam annus Jubilæi, si intra id temporis occurrat. Gobat *de Jubilæo num.* 56. *& de Indulgent. num.* 663. Bellegambe *p.* 2. *sect.* 4. *q.* 6. La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 1378. Kazenberger *l. c. n.* 60. Si autem dicatur simpliciter *ad septennium*, seu *ad septem annos*, Gobat *loc. cit.* Viva *q.* 4. *art.* 5. apud La Croix, & Kazenberger *loc. cit.* contra Pasqualigum putant durare ad septem annos utiles.

44 Clausula in Brevi solita apponi: *dummodo in Ecclesia tot Missæ quotidie celebrentur*, debet intelligi juxta Declarationem datam de mandato Sanctissimi a Sacra Congreg. Concilii, in qua die 30. Julii 1701. propositis sequentibus tribus dubiis responsum fuit, ut infra.

I. *An absentibus Religiosis ex causa prædicationis tempore Quadragesimæ, & Adventus, vel quando occasione Festivitatum, vel Funerum, aut similium a Superioribus ad celebrandum alibi transmittuntur, Indulgentiæ concessæ in certo numero Missarum, qui ob dictas causas adimpleri non potest, prorsus cessent? Vel pro eo tempore, quo dictus numerus Missarum non fuerit adimpletus, sint suspensæ; vel potius remaneant in suo robore?* Quoad primam partem pro tempore Adventus, & Quadragesimæ remanere suspensas; non autem in reliquis, dummodo raro contingat.

II. *An idem sit statuendum deficiente præfixo numero Missarum ob infirmitatem Sacerdotum tam Regul. quam Sæcularium?* Non remanere suspensas.

III. *An pariter idem sit statuendum deficiente d. numero Missarum ob absentiam ab Ecclesiis Sæcularibus Canonicorum, ac Sacerdotum per aliquot dies, & menses?* Satis provisum in primo.

45 Cum quibus resolutionibus processit *Congreg. Concil. Trident. in Isclana* 25. *Septemb.* 1713. quando renuente Episcopo Isclano exequi Breve concessum Ecclesiæ B. Mariæ Lauretanæ Terræ Forigii ejusdem Diœcesis, eo quia in illo aderat clausula: *Dummodo in dicta Ecclesia* 14. *Missæ quotidie celebrentur*. Ipse autem Episcopus facta diligenti computatione omnium Missarum invenerat illas fixe, & ex obligatione quolibet anno celebrandas in eadem Ecclesia, esse solum 3491. & sic longe minus quam 14. qualibet die. Licet computando alias, quæ ex magna devotione confluentium ad eamdem Ecclesiam in illa celebrabantur, Missæ prædictæ ex obligatione unitæ cum adventitiis longe superabant numerum 14. quotidianarum, ut ipsemet Episcopus in ejus relatione testabatur, asserens sibi difficultatem facere possibile decrementum, & diminutionem ejusdem numeri Missarum Adventitiarum pro uno, vel altero brevi tempore; Nihilominus habito recursu ad dictam Congregat. Indulgent. per Administratores dictæ Ecclesiæ primo dubio: *An Episcopo Isclano relati Brevis publicatio injungenda sit?* Responsum fuit *Affirmative*.

Clausula: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus d. Ecclesiam visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes Litteræ nullæ sint*, debet intelligi juxta declarationem Sacræ Congregationis Indulgent. & S. Reliquiis præpositæ a Sanctissimo approbatam. Vid. verb. *Altare privilegiatum num.* 7. ubi affertur integra ipsa declaratio. 46

Missæ celebratæ de Festo currente in Altaribus privilegiatis in diebus, quibus non licet Missas de Requiem celebrare, habent eamdem vim, & easdem Indulgentias, perinde ac si essent celebratæ Missæ de Requiem, seu defunctorum. Sic expresse statuerunt tres Summi Pontifices, scilicet Alexander VII. *die* 22. *Januar.* 1667. Constit. incip. *Creditæ*; Clemens IX. *die* 23. *Septembr.* 1669. Constitut. incip. *Cum felicis*, Innocent. XI. *die* 24. *Maii* 1688. Constit. incip. *Alias*, & novissime Sacra Congregat. Rituum *in Urbis, & Orbis* 15. *Septembris* 1714. specialiter approbante Clemente XI. die 29. ejusdem mensis. Vid. verb. *Missa art.* 15. *n.* 10. 11. 12. *&* 13. ubi afferuntur tales Constitutiones, & resolutiones ad litteram. 47

Translato Festo, in cujus die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam ipsa Indulgentia, nisi ex concessione speciali. *Sacr. Congreg. Rit.* 30. *Novemb.* 1679. *&* 10. *Junii* 1690. Sic *in Rubr. Breviarii Fratrum Minorum tit.* 10. & apud La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *decret.* 298. 48

Indulgentia tandiu durat, quandiu vult is, qui eam concessit; quia, sicuti ab ejus voluntate pendet in fieri, ita & in conservari. *Communis, arg. cap. Omnis* 1. *de Regulis Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Indulgentia simpliciter, & absolute concessa, seu sine appositione determinati temporis durat perpetuo per se loquendo; nam, cum Superior concedens eam non limitaverit, nec nos limitare debemus. Herincx *disp.* 4. *de Pœnitentia q.* 12. *n.* 87. Kazen- 49 50

zenberger *loc. cit. n.* 55. & ipso teste, communissima aliorum, *arg. cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*.

51 Nec perit Indulgentia per mortem concedentis, nisi in ipsamet concessione ponatur explicite, vel implicite iste terminus. Kazenberger *loc. cit. num.* 55. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. p.* 2. *cap.* 36. *n.* 646. Suarez *disp.* 57. *sect.* 2. *n.* 2. & ipso teste, certa, & communis aliorum; *arg. cap. Decet* 16. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum*.

52 Indulgentia concessa *usque ad beneplacitum Concedentis* non est perpetua, sed, si non fuerit prius revocata, perit morte ipsius concedentis. Gobat *loc. cit. num.* 643. Kazenberger *loc. cit. num.* 55. Filliucius *tract.* 8. *n.* 235. & alii: nam beneplacitum extinguitur extincto privilegiante; *arg. c. Si gratiose* 5. *de rescriptis*, ibi: *Hujusmodi gratia per ejus obitum* (*per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur*) *eo*

53 *ipso expirat*. Indulgentia autem concessa *ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, aut interim dum Sedes Apostolica voluerit*, non expirat morte Papæ concedentis, sed durabit perpetuo, nisi a Successore fuerit revocata, quia Sedes ipsa non moritur. Kazenberger *loc. cit.* Gobat *l. c.* Filliucius *loc. cit.* & *communis* aliorum, *arg. cit. cap. Si gratiose*, ibi: *Secus autem si usque ad Apostolicæ Sedis beneplacitum gratia conceda-*

54 *tur prædicta*. Indulgentia non cessat, quamvis cesset causa, propter quam concessa fuit: Constat enim ob causam temporalem sæpe concedi Indulgentiam perpetuam; si enim v. g. Indulgentia perpetua sit concessa propter fabricam Templi, vel propter Conversionem ad Fidem alicujus Provinciæ, non cessat talis perpetua Indulgentia, quamvis templum sit jam absolutùm, vel Provincia sit jam conversa. *Communis* cum Gobat *loc. citat. num.* 645. Filliuc. *loc. cit. num.* 246. Suarez *disp.* 57. *sect.* 7. *num. ult.* Kazenberg. *loc. cit. num.* 56. Mastrio *Theolog. Moral. disp.* 23. *quæst.* 3. *num.* 50.

55 Quoad dicta supra num. 33. ad 36. attendenda & observanda est novissima Sanctio & Declaratio Benedicti XIV. adducta infra, in *Supplementis* ad verb. *Jubilæum* Art. 1. n. 50. & seqq.

Articulus IV.

Indulgentia quoad ea quæ concernunt Indulgentias revocatas, & Apocryphas; aliasque non tales, de stationibus Urbis, ac variis declarationibus.

Omnis Indulgentia potest revocari a suo Concedente, vel ejus Successore, aut Superiore, antequam suum sortiatur effectum. 1
Communis, *arg. cap. Omnis res* 1. *de Regulis Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Dicitur autem *antequam suum sortiatur effectum*, quia, si Indulgentia sit jam effectum consecuta, non potest amplius revocari quoad illum effectum; nam remissio pœnæ semel facta, non potest retractari, & Divina Clementia, dimissa, in ultionem ulterius redire non patitur, ut inquit Gelasius Papa relatus *in cap. final. de Pœnitent. dist.* 4.

Ad hoc, ut Indulgentia censeatur pro omnibus revocata, necessarium est, ut sufficienter 2
ejus revocatio promulgetur: quamvis enim revocatio Indulgentiæ sit facta publice, & affixa Romæ Bulla revocatoria illius, non tamen statim incipit ubique desinere ejus valor. Navarrus *de Jubilæo notabil.* 31. *n.* 28. Gobat *tract.* 4. *de Indulg. part.* 2. *cap.* 37. *num.* 666. Kazenberger *loc. cit. n.* 63. & 64. & alii communiter; *arg. cit. l. Si procuratorem*, *ff. de Procuratoribus*. Sed tandiu singulis in Provinciis durat, donec communi, & morali modo ad eas potuerit pervenire revocatio, quia alioquin orirentur maxima incommoda, & infinitæ propemodum deceptiones. Sic recte Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. disp.* 57. *sect.* 1. *num.* 9. Filliuccius *tract.* 8. *n.* 341. Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit.* & alii passim.

Quando revocantur Indulgentiæ alicujus Ecclesiæ, aut Ordinis, non censentur revocatæ 3
Indulgentiæ alteri loco, aut Ordini instar earum concessæ. Ita Navarrus *de Jubilæo notabil.* 26. *num.* 8. Gobat *loc. cit. num.* 675. Kazenberger *loc. cit. num.* 65. Et ratio est, quia etsi ejusmodi Indulgentiæ a prioribus pependerint quoad productionem, non tamen pendent quoad conservationem; sicut privilegia uni Academiæ instar alterius Academiæ privilegiorum concessa, non tolluntur sublatis illius alterius privilegiis, ut recte docet Baldus communiter receptus *in l. Omnia*, *C. de Episcop. & Cleric.* Immo revocatis Indulgentiis omnibus, quæ 4
alicui Ecclesiæ sunt concessæ, non censentur re-

revocatæ illæ, quas habet unum, alterumve illius Ecclesiæ Altare privilegiatum: Nam non est ratio, cur nomine Ecclesiæ intelligantur in hac odiosa materia etiem Altaria; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Ita Gobat *loc. cit. n.* 676. Lezana *verf. Bulla Cruciatæ n.* 41. Kazenberger *loc. cit. n.* 65.

5 S. Pius V. Pontifex maximus Constit. incip. *Etsi Dominici*, edita sexto Kalendas Februarii 1567. revocavit omnes Indulgentias, quæ quæstum continebant. Vide etiam Concilium Tridentinum de hac re *sess.* 25. *in Decreto de Indulgentiis, & sess.* 21. *cap.* 9. *de reformat.*

6 Paulus V. Summus Pontifex Constit. incip. *Romanus Pontifex*, edita 23. Maii 1606. revocàvit omnes Indulgentias per suos Prædecessores Summos Pontifices concessas quibuslibet Regularibus cujusvis Ordinis, & alias de novo concessit; quæ Constitutio, ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

PAULUS PAPA V. &c.

Romanus Pontifex in B. Petri Sede constitutus, cui inter alia cœlestis Indulgentiarum Thesauri dispensandi cura incumbit, solicite prospicere debet, ac solerter, ut hujusmodi Indulgentiarum dispensatio, & usus ad Dei gloriam, & animarum salutem præcipue dirigatur, & ne ex illarum multiplicitate confusio, aut inanis interpretatio exoriatur.

§. I. Proinde cum felic. recor. Clemens Papa VIII. Prædecessor Noster magna cum diligentia, & solicitudine procuraverit abusus, & corruptelas, tum in communicando Indulgentiarum thesauros, tum in medio illos recipiendi irreptos tollere, & propterea sua quadam Constitutione formam aggregandi, instituendi, & recte administrandi Societates, & Confraternitates præscripserit, licet morte præventus hanc piam ejus voluntatem ad finalem executionem deducere, neque etiam, ut cogitaverat, circa Indulgentias a plerisque Romanis Pontificibus Prædecessoribus, Religionibus, & Ordinibus monasticis, & mendicantibus diversis temporibus concessas aliquid deliberare potuerit;

§. II. Nos, qui nullis nostris meritis, sed sola Dei benignitate, ad Summi Apostolatus officium vocati sumus, susceptum a tanto Pontifice pium hoc opus ad optimum finem perducere cupientes, ubi primum Catholicæ Ecclesiæ Regimen suscepimus, Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus ad hoc opus a dicto Clemente Prædecessore deputatis, de quorum numero tempore ipsius Clementis Prædecessoris eramus, injunximus, ut in illo opere ad ulteriora progrederentur, & Indulgentias Regularibus concessas recognoscerent, iisque recognitis rem nobiscum communicarent.

§. III. Cum itaque præfati Cardinales privilegia, concessiones, & gratias prædictis Religionibus, & Ordinibus concessas diligenter inspexerint, & examinaverint, ac eorumdem Ordinum Superiores, & Officiales pluries audierint, ac circa easdem Indulgentias, varia dubia, & incertitudines, & confusiones adesse compererint, & ex judicio eorum etiam Regularium, & aliquorum ex illis nobis proposuerint, valde expedire pro eorum securitate, & beneficio, ut Indulgentias ipsis Religionibus, & Ordinibus adinstar, vel per Communicationem, aut alio modo hactenus concessas annullaremus, & revocaremus, ac alias particulares illis concederemus.

§. IV. Nos matura super hoc consultatione præhabita, cupientes Personis Regularibus quibuscumque quorumvis Ordinum, tam Monasticorum, quam Mendicantium spirituale solatium, & juvamen afferre, infrascriptas Indulgentias, & gratias, quas personis Regularibus intra claustra, aut extra, cum licentia tamen suorum Superiorum legitima de causa illis concessa degentibus, tantummodo suffragari debere declaramus, concedendas duximus.

§. V. Omnibus igitur Christi fidelibus, qui canonice, & juxta Ordines cujuslibet Religionis, & Constitutiones Apostolicas Habitum Regularem a legitimis Superioribus, causa profitendi in illo, susceperint, die primo eorum ingressus in ipsam Religionem, si vere pœnitentes, & confessi sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam.

§. VI. Ac cuilibet Novitio, qui pœnitens, & confessus, ac Sacra Communione refectus post completum probationis annum Professionem emiserit, etiam plenariam.

§. VII. Nec non cuilibet Religioso intra Claustra sui Monasterii viventi, qui in Festo principali sui Ordinis confessus, & Sacra Communione refectus fuerit, aut Missam recitans, pro Christianorum Principum Concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderit, etiam plenariam.

§. VIII.

§. VIII. In cujuslibet vero mortis articulo, si pariter vere pœnitens, & confessus, ac Sacra Communione refectus, vel quatenus id facere nequiverit, saltem contritus, Nomen Jesu, ore, si potuit, sin autem corde devote invocaverit, etiam plenariam.

§. IX. Qui vero ad Presbyteratus Ordinem Canonice promotus, & confessus primam Missam celebrabit, nec non etiam iis Religiosis, qui pariter confessi, & Sacra Communione refecti eidem Missæ interfuerint, aut ipso die Missam similiter celebrabunt, etiam plenariam.

§. X. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia, a negotiis per decem dies alieni, in Cella commorabuntur, aut ab aliorum conversatione separati, in piorum librorum, & aliarum rerum spiritualium, animos ad devotionem, & spiritum inducentium, lectionibus operam suam dederint, addendo sæpe considerationes, & meditationes Mysteriorum Fidei Catholicæ, Divinorum beneficiorum, quatuor novissimorum, Passionis Domini Nostri Jesu Christi, & aliorum exercitiorum, orationum Jaculatoriarum, aut vocalium, saltem per duas horas in die, & nocte orationibus mentalibus sese exercendo, faciendo eodem tempore Confessionem generalem, aut annalem, vel ordinariam, Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut Missam celebraverint, toties pro quolibet prædictorum exercitiorum, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus.

§. XI. Præterea iidem Religiosi intra Claustra viventes, qui suam Ecclesiam devote visitaverint, & ut præfertur, oraverint, consequantur easdem Indulgentias, quas visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam diebus Stationum consequuntur, in omnibus diebus, perinde ac si ipsas Urbis Ecclesias personaliter visitarent.

§. XII. Omnibus item Religiosis intra claustra, ut supra, viventibus, qui quinquies Orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam ante Altare eorum Ecclesiæ in quolibet die oraverint, quinque annos, & totidem quadragenas.

§. XIII. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia in itinere existentes, aut extra Claustra degentes, tamquam Prædicatores, & Lectores, quinquies eamdem orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam ante quodlibet Altare similiter dixerint, etiam quinque annos, & totidem quadragenas.

§. XIV. Nec non etiam eisdem Religiosis, qui per mensem integrum singulis diebus spatio mediæ horæ Orationem mentalem fecerint, ac Confessi, & Sacra Communione ultima Dominica Mensis hujusmodi refecti fuerint, sexaginta annos, & totidem quadragenas.

§. XV. Qui vero contrito corde, & pœnitentes eorum culpas, & peccata, ac imperfectiones in Capitulis culparum accusabunt, & spiritualiter communicabunt, & exercitium virtutum facient, tres annos, & totidem quadragenas.

§. XVI. Quotiescumque autem de licentia Summi Pontificis, aut suorum Superiorum in ditiones, & terras infidelium, aut hæreticorum ad concionandum aut Catholicos docendum; vel infideles, & hæreticos ipsos ad Fidem Catholicam convertendum, & Ecclesiæ gremium reducendum, missi fuerint, si pœnitentes, & confessi, ac Sanctissima Communione refecti fuerint, vel Missam celebraverint, ut melius ad hujusmodi opus sese parare valeant, pro duabus vicibus, videlicet quando itineri se accingent, & quando in Provinciam, ubi prædicta opera eis exercenda erunt, ingressi fuerint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino pariter concedimus, & elargimur.

§. XVII. Et insuper, cum Superior in visitationibus generalibus, orationes quadraginta horarum pro bono visitationis progressu collocare voluerit, iis Religiosis, qui dictis orationibus saltem spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, Romani Pontificis salute, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, nec non disciplinæ, & observantiæ Regularis augmento, pias ad Deum preces, ut supra dictum est, effuderint, si confessi, & Sacra Communione refecti fuerint, aut Missam celebraverint, plenariam similiter omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem, ut præfertur, concedimus.

§. XVIII. Volumus autem, ut omnes supradictæ Indulgentiæ, & gratiæ Religiosis Regularibus cujusvis Ordinis, tam Monastici, quam Mendicantis, duntaxat, ut præfertur, concessæ, etiam omnibus Monialibus cujusvis Regulæ approbatæ, & intra claustra cum tribus votis solemnibus viventibus, & perpetuam clausuram servantibus, tam Ordinariis locorum, quam etiam Regularibus cujuscunque Ordinis, Regulæ, & Instituti subjectis suffra-

gen-

gentur, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis.

§. XIX. Ceterum omnes, & singulas Indulgentias quibuscumque Ordinibus, & Institutis, Regularibus hujusmodi etiam mendicantibus, & quibuslibet personis Regularibus, tam vigore privilegiorum, & litterarum Apostolicarum, quam vivæ vocis oraculo, aut alias quovis modo, per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Nos, & Apostolicam Sedem hactenus concessas, confirmatas, approbatas, & innovatas, auctoritate, ac tenore prædictis perpetuo revocamus, cassamus, annullamus, & abrogamus, & ad præsentium nostrarum Litterarum præscriptum reducimus, & moderamur.

§. XX. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac eorumdem Ordinum, & Institutorum Regularium, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, eisdem Ordinibus, & Institutis, eorumque Monasteriis, Conventibus, Collegiis, Domibus, Superioribus, & Personis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, tenores hujusmodi præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

§. XXI. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides habeatur ubique, quæ præsentibus ipsis originalibus Litteris haberetur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 23. Maii 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

8 Per hanc tamen Indulgentiarum revocationem factam a Paulo V. non intelliguntur revocatæ variæ Indulgentiæ, quas adhuc lucrari possunt Regulares, ut recte notant, & pro certo tenent Peyrinus, Lezana, Quintanadvenas, Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 27. Kazenberger *loc. cit. num.* 77. & alii. *Primo* igitur non sunt revocatæ Indulgentiæ promiscue Regularibus, & Sæcularibus concessæ, unde adhuc iis frui possunt Regulares omnes. *Secundo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ Regularium locales, seu Capellis Regularium concessæ, ut declaravit *Sacr. Congregat.* 7. *Septembris* 1607. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 6. & Peyrinum *de privilegiis tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 82. *Tertio*, non sunt revocatæ Indulgentiæ, quæ impertitæ erant parentibus, Cognatis, & Servitoribus Religiosorum; Quintanadvenas *in Appendice* suorum singularium *tract.* 4. *dub.* 13. *n.* 4. Gobat *loc. cit. num.* 546. Kazenberger *loc. cit. num.* 77. *Quarto*, non sunt revocatæ Indulgentiæ concessæ ipsis Religiosis pro animabus Purgatorii, ut v. g. possint tali die orando, vel sacrificando liberare animam a Purgatorio. Sic idemmet Paulus V. testatus est 23. *Februarii* 1609. ut refert Viva *in Appendice Indulgent.* §. 1. *num.* 6. cum aliis ibi citatis; Quintanadvenas *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* Kazenberger *loc. cit. Quinto*, non sunt revocatæ Indulgentiæ, quas poterant Regulares concedere, tam Regularibus, quam Sæcularibus pro aliquo opere, ut est Indulgentia, quam Regulares Concionatores dare possunt audientibus ipsorum Conciones, aut Indulgentia plenaria, quam Provinciales suis largiuntur in fine visitationis, ex dictis *art.* 2. *num.* 28. *& infra num.* 11. Sic Kazenberger *loc. cit. num.* 77. Gobat *loc. cit. num.* 546. Quintanadvenas *loc. cit. num.* 8. *Sexto*, non sunt revocatæ etiam Indulgentiæ directe concessæ Regularibus, vel agonizantibus in articulo mortis, vel jam vita functis; Sic probabilissime Lezana, *verb. Indulgent. num.* 11. *&* 12. Kazenberger *loc. cit. num.* 77. Gobat *loc. cit. num.* 547. Diana *part.* 4. *tract.* 9. *resolut.* 21. Pellizarius *tract.*8. *cap.* 5. *num.* 181. referens etiam Peyrinum, & Alphonsum Leonem. Et ratio est, quia, ut dicit Gobat *loc. cit.* Indulgentiæ pro articulo mortis, & defunctis sunt ita favorabiles, ut non censeantur involvi etiam Bullis tametsi universalissime suspendentibus omnes Indulgentias. Immo addit Pellizarius *l. c. n.* 182. cit. a Gobat *l. c. num.* 547. & Kazenberger *l. c. num.* 77. nec illas esse revocatas, quæ erant quidem directe concessæ Regularibus vivis, & sanis, ita tamen, ut possent applicare defunctis, Religiosis, aut Sæcularibus, hoc enim ipso, quod possint applicari defunctis, gaudent privilegio concessarum immediate defunctis. *Septimo*, non sunt revocatæ Indulgentiæ concessæ nostris Tertiariis substantialia Religio-

gionis vota non emittentibus intra, vel extra claustra degentibus, ut declaravit Innocentius XI. *die* 10. *Octobris* 1686. per suum Breve incipiens: *Alias emanavit*. Vide *Rubricas nostri Breviarii Franciscani particulares n.* 173.

9 Circa dispoſita in dicta Conſtitutione Pauli V. notandum eſt, quod, ubi ipſe §. 10. concedit Indulgentiam plenariam omnibus Regularibus obeuntibus ſpiritualia exercitia per decem dies, Alexander VII. *die* 11. *Junii* 1659. eamdem plenariam Indulgentiam conceſſit Fratribus Minoribus de corpore Obſervantiæ dicta ſpiritualia Exercitia obeuntibus per ſolos octo dies: quæ Conſtitutio, ut ab omnibus in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

ALEXANDER PAPA VII. &c.

CUm, ſicut nobis nuper exponi fecit dilectus Filius Michael Angelus Sambuca Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Miniſter Generalis, in Capitulo Generali ejuſdem Ordinis noviſſime Toleti celebrato, inter alia decretum fuerit, ut ſeceſſus, & ſpiritualia mortificationis, & Orationis mentalis Exercitia in omnibus Provinciis Ciſmontanæ Familiæ Ordinis prædicti reaſſumantur, & illis Fratres earumdem Provinciarum aliquoties ſingulis annis vacent.

Nos, qui probe novimus quantopere conducant Exercitia hujuſmodi dirigendis in viam Domini, & confirmandis in illa Chriſtifidelium mentibus, devotionem Fratrum memorati Ordinis, qui de ſuorum Superiorum licentia operi adeo pio, & ſalutari vacaverint, Cœleſtium Eccleſiæ theſaurorum elargitione magis invitare volentes, de Omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, omnibus, & ſingulis prædicti Ordinis Fratribus, tam Clericis, quam Laicis, ſeu Converſis, qui in Domibus Regularibus Provinciarum prædictarum de ſuorum Superiorum licentia exercitia prædicta per octidui ſpatium, quandocunque peregerint, & interea temporis vere pœnitentes & confeſſi, Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, quoties id egerint, plenariam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & Remiſſionem in Domino concedimus præſentibus in perpetuum valituris. Volumus autem, quod, ſi pro impetratione, præſentatione, admiſſione, ſeu publicatione præſentium aliquid, vel minimum detur, aut ſponte oblatum recipiatur, eædem præſentes nullæ ſint eo ipſo, quodve earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarii publici, vel Secretarii dicti Ordinis ſubſcriptis, & ſigillo Perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, vel Miniſtri Generalis prædicti Ordinis munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die 11. Junii 1659. Pontificatus noſtri anno quinto.

G. Gualterius.

Habetur in Conſtitutionibus Generalibus Noſtri Ordinis fol. 374. *& in Theatro Regularium Lantuſcæ, verb. Exercitia ſpiritualia.*

Item notandum eſt, quod ubi ipſe Paulus V. in cit. ſua Conſtit. §. 11. & 12. varias Indulgentias concedit Regularibus omnibus, qui ſuas reſpective Eccleſias viſitaverint, ac in ipſis oraverint, & ante Altare præſcriptas orationes recitaverint; Si dicti Regulares fuerint, aut infirmitate, aut itinere, aut undecumque vere impediti, ne poſſint Eccleſiam propriam adire ad recitandas preces injunctas pro conſecutione cujoſcunque Indulgentiæ, poſſint illas ubilibet recitare, ut habetur *in compendio privilegiorum verb. Indulgentia* §. 2. & *in Soc. J. Summario privileg. Sanctæ Juſtinæ*; Ita doctiſſimos P. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 6. Kilianus Kazenberger *in citat. ſupplement. Theologiæ Sacramentalis Patris Sporer cap.* 3. *ſect.* 2. *de Indulgentiis in ſpecie n.* 83. Et addit Sbogar *tract.* 9. *cap.* 2. *num.* 24. Religioſos infirmos poſſe conſequi Indulgentias in ſuo lecto, ſi non poſſint adire Eccleſiam, dummodo ſatisfaciant operi a pio Confeſſario ipſis impoſito; Ita declaravit ipſe *Paulus V. Congregationi S. Mariæ Fulien. die* 14. *Novemb.* 1609. 10

Item notandum eſt, quod, ubi ipſe Paulus V. in cit. ſua Conſtitutione §. 17. concedit Indulgentiam plenariam Religioſis, qui orationibus quadraginta horarum a Superioribus in Viſitationibus Generalibus ordinatis ſpatio duarum horarum in diverſo tempore interfuerint, & confeſſi communicaverint, aut celebraverint; hujuſmodi Indulgentiam Provinciales Societatis in viſitatione largiuntur abſque hoc onere (intellige inſtitutione 40. horarum) ut ex Card. de Lugo docet Viva *l. c.* §. 3. Kazenberger *loc. cit. num.* 83. ex conceſſione prios Gregorii XIII. deinde Urbani VIII. poſt revocationem factam a Paulo V. Et talem Indul- 11

dulgentiam plenariam posse etiam Prælatos, & Visitatores aliarum Religionum concedere suis respective Religiosis peracta Visitatione Conventus, ut diximus *supra art.* 2. *num.* 29. Vid. *ibi*.

12 Item notandum est, quod, non obstante dicta Constitutione Pauli V. possunt Regulares consequi omnes Indulgentias, quas consequi possunt Sæculares. Sic communissima Doctorum cum Kiliano Kazenberger *loc. cit. n.* 83. Reiffenst. *loc. cit. num.* 64. Bonagratia Habsensi *in Summula, verb. Indulgentia num.* 221. Peyrin, Lezana, Quintanadven. & aliis. Et ratio est, quia Regulares non debent esse deterioris conditionis, quam Sæculares. Tum quia generatim loquendo revocatæ sunt solum illæ Indulgentiæ, quæ concessæ erant directe, & principaliter ipsis Regularibus, & ipsemet Paulus V. solum dicit a se revocari Indulgentias *Quibuscumque Ordinibus, & Institutis Regularibus, & quibuslibet Regularibus personis concessas;* quæ verba, cum sint correctiva Jurium antiquorum, atque odiosa, merito intelliguntur stricte; *arg. cap. Odia* 15. *de Regul. Juris in* 6. maxime quia Pontifex potuisset facile apponere clausulam *Quomodocumque*; quam, quia non apposuit, censendus est non voluisse subintelligi; *arg. cap.* 2. *de translat. Episcop.* Sic recte Gobat *tract.* 4. *de Indulg.*
13 *part.* 2. *cap.* 27. *num.* 546. & alii. Indulgentiæ autem ipsis Regularibus concessæ, & a Paulo V. revocatæ, non sunt censendæ hodie revalidatæ, ut patet ex sequenti propositione 37. in ordine inter merito damnatas ab Alexandro VII. *die* 18. *Martii* 1666. ibi: *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.*

14 Innocentius XI. Summus Pontifex anno 1678. 7. Martii in decreto quod incipit; *Delatæ sæpius*, plurimas Indulgentias revocavit, & ut falsas, confictas, apocryphasque declaravit, unde, ut ab omnibus, quæ sint, percipiatur, datur hic ad litteram ipsummet

DECRETUM.

15 DElatæ sæpius fuere ad Sacr. Congregationem Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, indulgentiæ quædam confictæ, & omnino falsæ, quæ per diversas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ vero examinandæ, quæ adhibito studio, inventæ sunt vel Apocryphæ, vel a Romanis Pontificibus revocatæ, vel nullæ, quod datum eis tempus præteriisset: Quarum quidem plurimæ, cum non facilem cognitionem habeant, Christifideles harum rerum minus peritos fallunt, qui spe Indulgentiæ remissionisque peccatorum suorum consequendæ frustrantur. Quamobrem eadem Sac. Congreg. vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & Indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligentia colligi, & in Indice referri curavit.

Tales in primis sunt illæ, uti asserunt, concessæ a Joanne II. & Sixto IV. recitantibus Orationem Caritatis Jesu Christi Domini nostri, Precor te piissime Domine &c. ab Urbano II. Ecclesiæ S. Mariæ, ut vulgo dici solet, Campagnolæ, & S. Victoriæ; ab Eugenio III. revelationi de plaga in humero Jesu Christi, factæ S. Bernardo; ab Innocentio III. Archiconfraternitati, & Ordini Redemptionis; a Bonifacio IX. visitantibus Capellam S. Nicolai de Tolentino in ejus die Festo; a Joanne XXII. osculantibus mensuram plantæ pedis B. Mariæ Virginis; ab Alexandro VI. Imagini B. Mariæ, vulgo dictæ, Laghetti; a Leone X. gestantibus funiculum S. Francisci, primum in Urbe impressa, deinde Mediolani anno 1665. (suas tamen habent, & veras Confratres Archiconfraternitatis Chordigerorum S. Francisci) recitantibus salutationem Angelicam ad pulsum hurologii, & Imagini Conceptionis Mariæ Virginis Immaculatæ in circulo depictæ, cujus pedibus luna subjecta est; a Pio IV. vel Pio V. Principi Senarum; a Clemente VIII. dicentibus Orationem: O magnum mysterium &c. & Ecclesiæ S. Mariæ, quam vocant Montis ferrati Avenione impressæ, cum aliæ pro animabus Christifidelium defunctorum impressæ Matriti 20. Julii 1606.; a Paulo V. cantantibus hymnum Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur &c. vel si die Sabbati interint, dum is canitur, & Coronis, Rosariis, Imaginibus, & numismatibus, quæ Medalias appellant, ab eo benedictis Federico Cardinali Borromæo supplicante anno 1611. dum Ecclesia Romæ in honorem S. Caroli ædificaretur, & ab eodem Paulo, & Gregorio XV. dicentibus: Sia lodato il Santissimo Sacramento, Laus Sanctissimo Sacramento; ab Urbano VIII. in honorem ejusdem Sacramenti precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus celebrata Missa dicentibus: Ave filia Dei Patris, Ave Mater Dei Filii &c. a Clemente X. recitantibus mane, meridie, ac vespere consuetam Antiphonam, Angelus Domini &c. & in fine Deo gratias, & Mariæ: Ac demum aliæ a nonnullis Romanis Pontificibus tributæ, ut ajunt, Coronis

Mysteriorum Passionis Domini Nostri Jesu Christi prece Magni Ducis Etruriæ.

Talis est Indulgentia sodalitatis S. Nicolai, qua, repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica unam liberari animam quolibet die a Purgatorii pœnis affirmant. Tales aliæ Perusii Confraternitatis SS. Sebastiani, & Rochi, & Romæ Societatis S. Bernardi ad columnam Trajani; Tales demum aliæ Crucesignatorum S. Eustorgii Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Ejus generis sunt & illæ concessæ, ut ajunt, Capellæ Rosarii in Ecclesia S. Antonii de Rovigo, seu Rhodigii, vel Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis Bergomi, aut S. Petri Montis Todoni, die Festo Inventionis Sanctissimæ Crucis, vel gestantibus funiculum S. Francisci de Paula, vel celebrantibus Missas S. Augustini, aut alias quinque in honorem quinque Festivitatum B. V. vel recitantibus Officium S. Franciscæ Romanæ, aut Antiphonam O passio magna &c. in memoriam Passionis Jesu, aut Rosarium S. Annæ (quod Congregatio Sacrorum Rituum non probat) aut Orationem, quæ impressa cum Imagine S. Annæ circumferri solet Ave gratia plena &c. (quæ Oratio prohibetur) aut Officium Conceptionis B. Virginis Immaculatæ, quod afferunt a Paulo V. probatum fuisse, aut Orationem: Deus qui nobis in Sancta Syndone &c. (excipitur Indulgentia 100. dierum anno 1671. concessa precibus Ducissæ Sabaudiæ ad annos 25. cunctis in illius ditione degentibus) aut aliam, Ave Filia Dei &c. post communionem recitandam, vel alio conspicuo signo venerantibus Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti nomen; Indulgentia rursus octoginta millium annorum veteri de tabula exscripta, quam in Basilica Lateranensi asservari affirmant pro dicentibus orationem illam vere piam, Deus, qui pro Redemptione mundi &c. Tum quæ impressæ fuerunt Papiæ anno 1670. sub hoc titulo, Sommario delle Indulgenze concesse dalla Santità di Nostro Signore Papa Leone X. all' Immagine della Concezione della Gloriosa Vergine Maria, vel Pisauri sub nomine B. Joannæ anno 1618. evulgatæ, vel Barlettæ, seu Baruli a recitantibus quasdam non sane malas orationes, lucrandæ, vel Parmæ visitantibus per Quadragesimæ dies Ecclesias Tertii Ordinis S. Francisci, vel Pistorii, & Vastallæ a recitantibus orationem, Ave Sanctissima Maria, Mater Dei, Regina Cœli &c. & aliæ in peculiari impresso libro descriptæ, quibus frui dicunt devotos Seraphicos, & Benefactores.

His annumerandæ sunt, quæ Crucibus Catavacensibus tributæ dicuntur, vel Coronæ sive Stellario Conceptionis Virginis Immaculatæ, quod ex duodecim globulis precariis constat, vel Granis, Crucibus, & Coronis Aloysiæ ab Ascensione Hispanæ Monialis Ordinis S. Claræ, vel Mensuræ Altitudinis Jesu Christi Domini Nostri, vel Imagini, aut mensuræ vulneris Lateri ejus inflicti, vel orationi, ut ajunt, in sepulcro Domini Nostri repertæ, & Indulgentiæ, ut ajunt, innixæ Revelationi factæ S. S. Birgittæ, Mechtildi, & Elisabeth, vel Beatæ Joannæ de Cruce, & concessæ, ut afferunt, granis quæ aliquod ex tribus granis tetigerint, extantibus penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minorum Observantiæ S. Francisci.

Omnes vero, & singulas jam dictas Indulgentias Sacra Congregatio partim esse confictas, & plane falsas declarat, partim Apocryphas, vel ex alio capite nullas, quæ nemini suffragari possunt, easque in futurum ullo in loco, ut veras publicari, & lucrandas Christifidelibus proponi vetat, foliaque, & libros, ubi sic proponuntur, seu afferuntur, omnino præcipit aboleri, nisi prædictæ indulgentiæ fuerint diligenter expunctæ: Nec ideo tamen vult alias, quas hoc decretum non continet, pro veris, & legitimis taciteque probatis haberi.

Ac demum omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis VIII. latum die 9. Januarii 1587. Coronis, Rosariis, granis, seu calculis, Crucibus, & Imaginibus Sacris, vel ante Breve Pauli V. quod incipit: Romanus Pontifex &c. editum 23. Maii anno 1606. Personis Regularibus quarumcumque Religionum, & Ordinum etiam Mendicantium, vel ante Constitutionem 115. Clementis VIII. cujus initium: *Quæcumque &c.* & 68. Pauli V. incipientem, *Quæ salubriter &c.* habitas per aggregationem, vel aliam Communicationem ab Archi-Confraternitate ulla, Ordine, Congregatione, Societate etiam Jesu, Capitulo, vel Cœtu quocunque, vel ab eorum Officialibus, Superioribus, aliisque personis, vel persona, etiamsi earum, vel ejus mentio specialis, & individua facienda esset, nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate innovatæ, aut confirmatæ, nullius esse roboris, & momenti pariter declarat.

Porro Summaria Indulgentiarum pro Congregationibus Doctrinæ Christianæ, Confraternitatibus SS. Trinitatis, & Redemptionis Capti-

ptivorum, Nominis Dei, Rosarii, B. Mariæ de Mercede, & Redemptionis captivorum, B. Mariæ de Monte Carmelo, Cincturæ Sancti Augustini, & S. Monicæ, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgantias vero Stationum Urbis, quæ a Romanis Pontificibus singulari quodam Beneficio, vel communicatæ sunt, vel communicabuntur interdum aliquibus locis, Ordinibus, aut personis, diebus tantum stationum in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat: semel autem dumtaxat in die plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri.

De quibus relatione facta per Secretarium ad Sanctissimum, cuncta Sanctitas sua probavit, & inviolate servari jussit. Datum Romæ die 7. Martii 1678.

16 In quo Decreto, ut vides, circa finem, §. *Indulgentias pro stationum Urbis*, cum Innocentius XI. varia dispusuerit quoad acquisitionam Indulgentiarum stationum Urbis, & Paulus V. in cit. Constit. incip. *Romanus Pontifex* §. 11. concesserit, quod eas lucrari possint Regulares qui suam respective Ecclesiam devota visitaverint, & ibi, ut præfertur, oraverint, hic juvat adducare, & assignara dies ipsos stationum in Missali Romano descriptos, & Indulgentias, quæ in iisdem acquiri possunt, prout aperiuntur in libro Regulæ Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romæ adito a R. P. Angelo Auda a Lantusca Ordinis nostri Seraphici, & approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libello Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostol. Magistro anno 1665. 11. Martii; qui liber postea fuit etiam Mediolani, Viannæ in Austria, & novissime anno 1697. Frisingæ denuo approbatus, & eas ex ipso, ordine, ut sequitur, refert Kazenberger *loc. cit. n.* 81.

IN JANUARIO.

In Circumcisione Domini, Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim: Indulgentia plenaria, & 25000. annorum.

In Epiphania Domini, Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, & 18000. annorum, & totidem Quadragenarum.

IN FEBRUARIO.

Dominica Septuagesimæ, Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia plenaria.

Dominica Sexagesimæ, Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, & 10000. annorum, & totidem Quadrag.

Dominica Quinquagesimæ, Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. ann. cum totidem Quadragenis, & remissione tertiæ partis peccatorum.

IN QUADRAGESIMA.

Feria 4. *Cinerum*, Statio ad S. Sabinam, & Indulgentia plenaria cum 3000. annis, & totidem Quadragenis.

Feria 5. *post Cineres*, Statio ad S. Gregorium, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad SS. Joannem, & Paulum, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato post Cineres, Statio ad S. Tryphonem, & Indulgentia 10000. annorum, & plenaria.

Dominica 1. *Quadragesimæ*. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia planaria cum 18000. annis, & liberatione animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & 10000. ann. Indulgentiarum, uti atiam Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anastasiam, & Indulgentia 28000. annorum cum totidem Quadragenis; & liberatio animæ e Purgarorio.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 28000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium in Paneperna, & Indulgentia 1000. annorum, uti etiam plenaria.

Feria 6. Statio ad SS. duodecim Apostolos, & Indulgentia 12000. annor. uti etiam plenaria.

Sabbato. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 18000. annor. & totidem Quadragenarum, & planaria.

Dominica 2. *Quadragesimæ*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 18000. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Clementem, & Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Balbinam, & 10000. anni Indulgentiarum.

Feria 4. Statio ad S. Cæciliam, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Mariam Trans-Tiberim, & Indulgentia 25000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Vitalem, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad SS. Marcellinum, & Petrum, & Indulgentia plenaria, item 10000. annor. & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica 3. *Quadragesimæ*. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 19000. annorum, & 43. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Marcum, & Indulgentia plenaria, ac 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Pudentianam, & Indulgentia plenaria, & 1000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Xystum, & Indulgentia plenaria, & 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad SS. Cosmam, & Damianum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Laurentium in Lucina, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad S. Susannam, & Indulgentia 13000. annorum.

Dominica 4. *Quadragesimæ*. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad SS. quatuor Coronatos, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Laurentium in Damaso, & Indulgentia 10000. annorum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, ac 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad SS. Silvestrum, & Martinum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Eusebium, & Indulgentia 10000. annorum.

Sabbato. Statio ad S. Nicolaum in Carcere, & Indulgentia plenaria.

Dominica Passionis. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 18000. annorum, & totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 2. Statio ad S. Chrysogonum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Cyriacum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Marcellum, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 5. Statio ad S. Apollinarem, & Indulgentia 10000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte, & liberatio animæ e Purgatorio.

Sabbato. Statio ad S. Joannem ante Portam Latinam, & Indulgentia 13000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Palmarum. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria cum 25000. annis & totidem Quadragenis, ac liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 2. Statio ad S. Praxedem, & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Priscam, & Indulgentia plenaria, & 18000. annorum.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

In Cœna Domini. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria 11000. ann. 38. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Parasceve. Statio ad S. Crucem in Jerusalem, & Indulgentia plenaria.

Sabbato Sancto. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, item 11000. annor. 45. Quadragenarum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Resurrectionis. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, & 28000. annor., & totidem Quadragenarum.

Feria 2. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Feria 3. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 20000. annor. & 28. Quadragenarum.

Feria 4. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 28000. annorum, totidem Quadragenarum, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Feria 5. Statio ad SS. 12. Apostolos, & Indulgentia plenaria, & 25000. annorum.

Feria 6. Statio ad S. Mariam ad Martyres, & Indulgentia 15000. annorum.

Sabbato in Albis. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica in Albis. Statio ad S. Pancratium, & Indulgentia plenaria, & 15000. annorum.

IN APRILI.

Die 25. *in Festo S. Marci Evangelistæ*. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & totidem Quadragenarum.

IN

IN MAJO.

Feria 2. *Rogationum*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 6048. annor. & totidem Quadragenarum, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Feria 3. *Rogationum*. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria.

Feria 4. *Rogationum*. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria.

In Aſcenſione Domini. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annor.

IN JUNIO.

Sabbato in Vigilia Pentecoſtes. Statio ad S. Joannem in Laterano, & Indulgentia plenaria, & liberatio animæ e Purgatorio.

Dominica Pentecoſtes. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria.

Feria 2. Statio ad S. Petrum ad Vincula, & Indulgentia plenaria.

Feria 3. Statio ad S. Anaſtaſiam, & Indulgentia 18000. annorum & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Feria 4. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia 6000. annor. & totidem Quadragenarum.

Feria 5. Statio ad S. Laurentium extra muros, & Indulgentia 28000. annorum, & remiſſio tertiæ partis peccatorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

Feria 6. Statio ad SS. 12. Apoſtolos, & Indulgentia multorum annorum.

Sabbato ante Feſtum SS. Trinitatis. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 6040. annor., totidem Quadragenarum, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

IN SEPTEMBRI.

Feria 4. *quatuor temporum Septembris*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 2400. annorum, & totidem Quadragenarum.

Feria 6. *quatuor temporum Septembr.* Statio ad SS. 12. Apoſtolos, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Sabbato quatuor temporum Septembris. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia 28000. annorum, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

IN DECEMBRI.

Dominica prima Adventus. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, & totidem Quadragenarum, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Dominica 2. *Adventus*. Statio ad S. Crucem in Jeruſalem, & Indulgentia plenaria, & 200. annor.

Dominica 3. *Adventus*. Statio ad S. Petrum, & Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Feria 4. *quatuor temporum Adventus*. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, totidem Quadragenarum, & remiſſio tertiæ partis peccatorum.

Feria 6. *quatuor temporum Adventus*, Statio ad SS. 12. Apoſtolos, & Indulgentia plenaria & 10000. annor.

Sabbato quatuor Temporum Adventus. Statio ad S. Petrum, Indulgentia plenaria, & 28000. annorum.

Dominica 4. *Adventus*. Statio ad SS. 12. Apoſtolos, & Indulgentia plenaria.

In Vigilia Nativitatis Domini. Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 28000. annorum, & totidem Quadragenarum.

In Nativitate Domini ad primam Miſſam in nocte. Statio ad S. Mariam Majorem ad Præſepe, & Indulgentia plenaria, item 20000. annor. & totid. Quadragenarum.

Ad 2. *Miſſam in Aurora*. Statio ad S. Anaſtaſiam, & Indulgentia plenaria, item 28000. annor. & totidem Quadragenarum.

Ad 3. *Miſſam in die Nativitatis Domini*; Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria.

In Feſto S. Stephani Proto-Martyris. Statio ad S. Stephanum in Cœlio Monte, & Indulgentia plenaria, item 8000. annorum, & totidem Quadragenarum.

In Feſto S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ, Statio ad S. Mariam Majorem, & Indulgentia plenaria, item 50000. annorum, & liberatio animæ e Purgatorio.

In Feſto SS. Innocentium. Statio ad S. Paulum, & Indulgentia plenaria, item 15000. annorum, & totidem Quadragenarum.

* Has Indulgentias merito ſuſpectas habet P. Minderer *in Tract. de Indulg. P.* 2. *Confer.* 4. *quæſt.* 8. *num.* 211. *& ſeqq.* cum ſæpe præter plenarias tot millia annorum addantur, quod

quod est contra rationem Indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ in concedendis Indulgentiis. Præterquam quod similes multorum millium annorum concessiones inter apocryphas reponit Benedictus XIV. ut supra demonstratum est *art.* 1. *n.* 14. *

18 Indulgentiæ Stationum nequeunt applicari defunctis, nisi ab habentibus Bullam Cruciatæ. Item nisi Indulgentiæ Stationum expresse sint concessæ pro defunctis, ut est liberatio animæ e Purgatorio. Gobat *tract.* 1. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 8. *n.* 134. Kazenberger *loc. cit. n.* 82. & alii.

19 Indulgentiæ autem Stationum sunt eæ, quæ conceduntur visitantibus certas quasdam Romanas Stationes, idest Romanas Ecclesias, quæ sint instar Stationum, seu præsidiorum, excubiarumque spiritualium, ut declarat partim Emmanuel Rodriq. *quæst.* 86. *art.* 1. partim Cardinalis Toletus *lib.* 6. *cap.* 28. ubi sic loquitur: *Ut intelligas Stationum originem, adverte ex Tertulliano cap. 29. Apol. ex tempore persecutionis solere Christianos noctu convenire in Basilica Martyrum, tum ad laudes Dei, tum ad negotia circa Religionem tractanda, tum ad corrigendos Fratres, qui non bene ambulabant. Postea persecutione cessante Fideles remittebantur, & negligentes erant in Stationibus continuandis; Propterea Gregorius Magnus ad attrahendas animas Fidelium, ne vacarent a Divinis laudibus, adjunxit magnas indulgentias visitantibus loca, seu Stationes: nam nomen stationis significat locum, in quo frequenter conveniri solet ad negotia tractanda.* Ita Toletus, ex quo sicut etiam ex Rodriquez colliges Auctorem Stationum fuisse S. Gregorium Magnum, ut ex ipsis referunt etiam Gobat *tract.* 4. *part.* 2. *de Indulgent. cap.* 8. *num.* 337. Kazenberger *loc. cit. num.* 79. & alii.

20 Afferuntur varia decreta novissime emanata, & in Bullario Clementis XI. relata, in quibus multa de Indulgentiis statuuntur, & declarantur, & aliqua ut falsa & apocrypha prohibentur & interdicuntur.

DECRETUM

De Indulgentiis, quas gestantes Scapulare Conceptionis B. V. Immaculatæ, & Cincturati S. Augustini, & Sanctæ Monicæ consequi possunt.

21 Præcipuas inter Curas, quibus Sacra Congregatio Indulgentiis, & Sacris Reliquiis præposita sedulo incumbit, ea est, ut Indulgentias, quæ a nullis interdum temere evulgantur, mature expendat, & quas, aut revocatas, aut falsas, aut apocryphas esse deprehenderit, ne Fideles illarum assequendarum spe decipiantur, palam detegat, atque prohibeat.

Cum itaque Sacræ Congregationi delatum fuerit, in libello quodam Veronæ impresso anno 1711. cui titulus: *Breve notizia del Santo Abitino, che si dispensa da' Padri Teatini ad onore dell' Immacolata Concezione di Maria Vergine in virtù d' un Breve Apostolico di Clemente X. confermato con altro del Regnante Sommo Pontefice in data delli 12. Maggio 1710. Con le indulgenze proprie, e dell' aggregazione alla loro Religione ec.* Plurimas Indulgentias falso contineri, veluti a Summis Pontificibus concessas aut quoquomodo communicatas, gestantibus Scapulare parvum cærulei coloris, quod vocant Conceptionis Beatissimæ Virginis Immaculatæ; Ideo re mature perpensa die 22. Februarii 1712. declaravit nullas alias Indulgentias pro gestatione prædicti Scapularis acquiri, nisi illas, quas Sanctissimus Dominus Noster Litteris in forma Brevis desuper editis die 12. Maii anno 1710. clementer concessit his verbis: „ Omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus, quibus Scapularia benedicta hujusmodi, ut præfertur, in posterum distribuentur, die, quo illa primum susceperint, si vere pœnitentes, & confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, plenariam; Nec non eisdem in cujuslibet eorum mortis articulo, si etiam vere pœnitentes, & confessi, ac Sac. Communione refecti, vel quatenus id facere nequiverint, saltem contriti Nomen Jesu, ore si potuerint, sin minus corde devote invocaverint, itidem plenariam; Ac ipsis pariter vere pœnitentibus, & confessis, ac eadem Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis dictæ Congregationis, vel Capellam, sive Oratorium die Festo ejusdem Conceptionis B. M. V. Immaculatæ a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum &c. preces effuderint, plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Insuper prædictis Christifidelibus, etiam vere pœnitentibus, & confessis, ac Sac. Communione refectis Ecclesiam, vel Capellam, seu Oratorium hujusmodi in aliis ejusdem B. M. V. Festis diebus, ut præfertur, visitantibus, & ibidem orantibus, quo die

die prædictorum id egerint, septem annos, & totidem Quadragenas de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus &c. "

Cumque pariter Sacræ Congregationi innotuerit, in alio libello Bononiæ impresso anno 1707. qui inscribitur: *Sacro Diario delle grazie, e Indulgenze concesse alla Compagnia della Cintura detta di S. Agostino, e di S. Monica, ec.* multas pro Cincturatis referri Indulgentias, quarum aliquæ, aut revocatæ, aut falsæ omnino sunt; Ideo Sacra eadem Congregatio prædicta die 22. Februarii 1712. similiter declaravit, Cincturatos nullas alias Indulgentias pro gestatione Cincturæ lucrari posse, nisi illas, quæ expresse continentur in Brevi a san. mem. Clemente X. desuper edito, quod incipit: *Ex injuncto Nobis cælitus*. Dato die 27. Martii 1675.

Et ut omnis in posterum erroris, ac deceptionis occasio auferatur, districte prohibuit, ne aliæ Indulgentiæ voce, aut scripto publicentur pro gestatione supramemorati parvi Scapularii, aut prædictæ Cincturæ, præter eas, quæ in supradictis Brevibus Sanctissimi D. N. Clementis XI. & san. mem. Clementis X. respective continentur. Ac insuper recensitos Libellos, alterum Veronæ, alterum Bononiæ impressum proscribendos censuit sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis.

Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit, & in omnibus servari jussit.

Datum die 24. Februarii 1712.

Fr. Thomas Maria Card. S. Clementis.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo tria Summaria assertarum Indulgentiarum Confraternitatibus S. Rochi concessarum proscribuntur, easdemque Confraternitates non aliis Indulgentiis gaudere posse declaratur, nisi illis, quæ a san. mem. Paulo V. in Brevi dato 3. Nov. 1606. concessa reperiuntur.

22 Cum tria nuper Indulgentiarum Summaria Sac. Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ delata fuerint, in quibus quamplurimæ Indulgentiæ, aut falsæ, aut apocryphæ, aut a nonnullis Romanis Pontificibus, signanter vero a fel. record. Paulo V. Brevi dato 3. Novembris Anni 1606. expresse revocatæ continentur, & quod longe deterius est, multæ etiam facultates, & concessiones, & nonnulla itidem privilegia, aut pariter revocata, aut omnino conficta, non sine magno Fidelium scandalo, & animarum periculo temere evulgantur: Sacra eadem Congregatio, quæ fideli, ac prudenti cœlestis Indulgentiarum Thesauri dispensationi præest, die 12. mensis Martii labentis anni, re mature perpensa, declaravit Confraternitates S. Rochi, in quibusvis locis existentes, & Archi-Confraternitati de Urbe aggregatas, nullis aliis Indulgentiis, concessionibus, & privilegiis uti, & frui posse, nisi illis, quæ in supradicto Brevi san. mem. Pauli V. continentur, & quæ in aggregationibus ab eadem Archi-Confraternitate expediri solitis de verbo ad verbum referuntur. Prædicta autem Summaria quorum unum ita inscribitur: *Sommario delle Indulgenze concesse da' Sommi Pontefici alla Venerabile Compagnia di S. Rocco d' Ancona aggregata ec. In Ancona nella Stamperia Camerale* 1661. Alterum vero: *Sommario del celeste Tesoro dell' Indulgenze, doni, grazie, facoltà, e privilegj concessi per molti Romani Pontefici, ed ultimamente confermati, ed ampliati dalla Santità di Nostro Signore Gregorio per la Divina Provvidenza Papa XIV. alla Ven. Compagnia, ed Ospedale di S. Rocco di Roma, da poterli concedere dalli Commissarj deputati a questo Sant' Offizio della pubblicazione di tante divine grazie a ciaschedun Fedel Cristiano, che vorrà entrare nella Sacra Confraternità di San Rocco di Roma. In Roma appresso Paolo Blado Stampatore Camerale* 1591. Tertium denique: *Sommario del celeste Tesoro dell' Indulgenze, doni, grazie, facoltà, e privilegj concessi ec. a ciaschedun Fedel Cristiano, che vorrà entrare nella Santa Confraternità di S. Rocco di Roma, e comunicate alla Confraternità del medesimo S. Rocco, e Sebastiano nella Chiesa della B. V. Maria di Loreto nella Città di Roveredo. In Roma ed in Roveredo per Giuseppe Antonio Gojo* 1712. sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis proscribenda esse censuit, atque insuper districte prohibuit, ne aliæ Indulgentiæ, Concessiones, aut privilegia pro supradictis Confraternitatibus S. Rochi voce, aut scripto evulgentur, nisi ea quæ in sæpe memorato Brevi Pauli V. concessa reperiuntur; Quam Sacræ Congregationis sententiam per me Secretarium Sanctissimo Domi-

no

no Nostro relatam, Sanctitas Sua approbavit, & executioni mandari jussit.

Datum die 14. Martii 1714.

L. Card. Picus Præfectus.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo bina Summaria Indulgentiarum, ut apocrypha proscribuntur, eorumque usus interdicitur.

23 SAcra Congregatio Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præposita die 17. mensis Julii anni 1714. mature perpensis duobus Indulgentiarum Summariis, quorum unum ita inscribitur: *Sommario dell' Indulgenze, grazie, e doni concesse da molti Romani Pontefici, e nuovamente confermate dalla Santità di Nostro Signore Papa Clemente XI. alla Venerabile Chiesa, e Ospitale di S. Maria di Monferrato di Catalogna, ed alli Confratri e Consorore d' essa Madre Vergine. In Palermo presso Francesco Ciche* 1714. Alterum vero: *Sommario dell' Indulgenze concesse da diversi Romani Pontefici, ed ultimamente ampliate, e confirmate da Nostro Signore Clemente XI. alli Fratelli e Sorelle del Sacro Reale, e Militare Ordine, così dell' Osservanza, come delli Scalzi di Nostra Signora della Mercè, Opera della Redenzione de Schiavi Cristiani fra gl' Infedeli. In Roma nella Stamperia della Reverenda Camera Apostolica. In Messina nella Stamperia detta di Amico, ed in Palermo per Felice Marino* 1710. Dictorum Summariorum usum interdixit, illaque prohibenda esse censuit sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quibus Sanctissimo Domino Nostro die 18. ejusdem mensis Julii per me Secretarium relatis, Sanctitas sua Sententiam Sacræ Congregat. approbavit, & executioni mandari jussit.

Dat. die 19. Julii Anni 1714.

L. Card. Picus Præfectus.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quoad Indulgentias Rosariis, seu Coronis S. Birgittæ a Summis Pontificibus concessas.

24 LEo Decimus Pontifex Maximus per Litteras suas incipientes, *Ex Clementiis*, datas Idus Julii 1515. concedit omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus, qui per, & super Rosaria, seu Coronas S. Birgittæ devote oraverint, pro qualibet Oratione Dominica centum dies, & totidem pro salutatione Angelica, & pro quolibet Symbolo, si dixerint, vel recitaverint, etiam centum dies Indulgentiarum; nec non pro quolibet Psalterio (idest Rosario, aut Corona quindecim Decadum B. Mariæ Virginis) super illis integre per eosdem Christifideles, per seipsos, aut cum socio, vel familiari, qui eamdem Indulgentiam consequatur, dicto, vel recitato septem annos, & totidem Quadragenas.

Sanctissimus Dominus noster Clemens XI. Pontifex Maximus in suo Brevi, quod incipit: *De salute Gregis Dominici:* Dato 22. Septembris 1714. concedit omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus Confessis, & Sacra Communione refectis, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione orantibus, qui quotidie per integrum annum Coronam Sanctæ Birgittæ, dummodo sit saltem quinque decadum, recitaverint, semel in anno, die per unumquemque Christi fidelem eligenda plenariam Indulgentiam omnium peccatorum, cum facultate etiam eamdem plenariam Indulgentiam applicandi animabus in Purgatorio existentibus.

Ad lucrandum hujusmodi Indulgentias requiritur, ut Coronæ a PP. Superioribus Monasteriorum, seu ab aliis Religiosis Ordinis Sanctissimi Salvatoris, seu Sanctæ Birgittæ ad id specialiter deputatis benedicatur.

DECRETUM

SAcra Congregatio Indulgentiis & S. Reliquiis præposita die 26. Novembris 1714. censuit permitti posse impressionem præsentis Summarii Indulgentiarum concessarum Coronis, quas vocant S. Birgittæ, addita declaratione, quod omnes aliæ Indulgentiæ, quæ in præsenti Summario expresse non continentur, sunt aut Apocryphæ, aut nullæ, aut a Sanctissimo Domino Nostro Clemente XI. revocatæ per supradictum Breve datum die 22. Septembris 1714.

Prohibet insuper eadem Sac. Congr. ne hujusmodi Coronæ vendantur, aut alteri commodentur, & si secus fiat, declarat supradictas Indulgentias cessare, & nullius esse roboris, vel momenti. Dat. die 4. Decemb. 1714.

L. Card. Picus Præfectus.
Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DE-

DECRETUM

Quo Summarium Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum, nonnullas continens Indulgentias ad quaestum, damnatur & prohibetur.

25 QUamvis Indulgentiæ omnes pro porrigentibus manus adjutrices non semel ab Apostolica Sede, signanter vero a S. Pio V. *Constit.* 30. quæ incipit: *Et si Dominici Gregis*, dat. 6. Idus Februarii anno 1567. revocatæ fuerint, Quæstoresque damnati; nonnulli tamen interdum docentes ea, quæ non oportet, Indulgentias ad quæstum evulgare præsumunt. Quapropter Sacra Congregatio Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, huic malo occurrere cupiens, Summarium quoddam, cui titulus: *Breve Sommario delle principali grazie, ed Indulgenze concesse alli Religiosi dell' Ordine della Santissima Trinità della Redenzione delli Schiavi, delle quali godono tutti quelli, che portano il Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Capelle di detto Ordine &c.* impressum Neapoli apud Hyacinthum Pittante anno 1703. ubi nonnullæ Indulgentiæ ad quæstum continentur, die 28. Januarii labentis anni 1716. sub pœnis in Indice Librorum prohibitorum contentis, damnandum censuit, insimul declarando Confraternitates a Superioribus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum institutas, nullis aliis Indulgentiis gaudere, nisi illis, quæ expresse continentur in earum Summario, alias, nempe die 31. Januarii anni 1675. ab eadem Sacra Congregatione recognito, atque approbato, & deinde Romæ Typis R. C. Apostolicæ impresso anno 1682. Quibus Sanctissimo Domino Nostro per me Secretarium relatis, Sanctitas Sua Sententiam Sacræ Congreg. approbavit, & executioni mandari jussit.

Datum 11. Martii 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo declaratur necessariam esse delationem Scapularii ad lucrandas Indulgentias concessas Sodalibus Confraternitatum Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum.

26 IN Sacra Congregatione Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita habita die 28. Aprilis labentis anni 1716. relatis precibus P. Joannis a S. Francisco Procuratoris Generalis Fratrum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Excalceatorum nuncupatorum Congregationis Hispaniæ humiliter postulantis declarari, an Sodales Confraternitatum sui Ordinis loco Scapularii quod plerique gestare solent, exiguum panni albi frustulum, cui parvula Crux rubri, & cærulei coloris acu intexta est, vesti assutum deferentes lucrari valeant Indulgentias concessas iis, qui Scapularium deferunt. Eminentissimi Patres declararunt, non lucrari.

Datum die 19. April. 1716.

L. Cardinalis Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo declaratur Indulgentiam pro Feriis sextis Mensis Martii dari solitam, comprehendi sub clausula Volumus autem &c. *quae in Brevibus Apostolicis apponi consuevit.*

NE contra veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem, Indulgentiarum numero nimis aucto, Ecclesiastica disciplina enervetur, sæpius in Brevibus apponi consuevit 27
clausula illa: *Volumus autem, ut si alias Christifidelibus dictam Ecclesiam qualibet anni die visitantibus, alia Indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, præsentes litteræ nullæ sint.* Cum autem alias pro ejusdem clausulæ explicatione supplicatum fuerit; Sacra Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita declaravit, *ea nullatenus comprehendi Altaria privilegiata pro defunctis, neque Indulgentias, aut certo Personarum generi concessas, ut Confraternitatibus, Regularibus, & Capitulo, aut certum pium opus in ipsa Ecclesia peragentibus, ut Litanias, aliasque hujusmodi recitantibus, ac iis, qui Christiana Doctrina erudiuntur, vel alios erudiunt, & qui Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositioni cum Oratione quadraginta horarum intersunt, neque stationum Urbis, & septem Altarium Indulgentias adinstar septem Altarium Basilicæ Vaticanæ concessas, neque demum quæ pro unica vice conceduntur. Ceterum si alia Indulgentia sive plenaria, sive non plenaria in perpetuum, vel ad tempus, tum ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice generatim Christifidelibus Ecclesiam, vel aliquod ejus Altare seu Capellam visitantibus eodem die, vel diverso concessa fuerit, de qua non fiat in litteris Apostolicis mentio, has litteras ob di-*

dictam clausulam esse prorsus irritas, ac nullas. Ut expresse habetur in decreto ab eadem Sacra Congregatione desuper edito die 23. Junii anni 1676. (quod attulimus verb. *Altare Privilegiatum*, nu. 7.) Postea tamen eidem Sacræ Congregationi delatum fuit, non paucos esse, qui prædictum Decretum non recte intelligentes, sibi suadent, quod si in aliqua Ecclesia jam concessæ reperiantur Indulgentiæ, quæ pro Feriis sextis mensis Martii dari solent, & postea in eadem Ecclesia alia Indulgentia concedatur cum appositione in Brevi supramemoratæ clausulæ *Volumus autem &c.* Indulgentia, quæ postremo loco data est, valida sit. Quapropter, ut omnis in posterum erroris occasio auferatur eadem Sacra Congregatio habita die 18. Aprilis anni 1716. declaravit, Indulgentiam ultimo loco ita concessam ob sæpe dictam clausulam *Volumus autem &c.* Litteris Apostolicis insertam, esse nullam.

Datum die 11. Septemb. 1716.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

* Cum vero ex frequenti Concessione Indulgentiarum pro ipsis Feriis sextis Martii seu Quadragesimæ frequens pariter sequatur nullitas reliquorum Brevium, quæ de stylo cum restrictivis postea expediuntur; idcirco eadem Sacra Congregatio re maturius perpensa ad tollendas quascumque dubietates ac Brevium nullitates, quibus Christi Fideles quandoque decipi possent, die 9. Februarii 1745. censuit, *hujusmodi indulgentias Feriarum sextarum Mensis Martii seu Quadragesimæ excipiendas esse, ita ut alias quaslibet impedire nequeant, ac propterea præfato Elencho indulgentiarum exceptarum die 23. Junii 1676. ab eadem Sacra Congregatione edito, addendas esse. De quibus facta per me infrascriptum Secretarium die 13. ejusdem Mensis Sanctissimo Domino Relatione, Sanctitas Sua Votum S. Congregationis approbando benigne annuit. R. C. Card. de Hieronymis Præfectus.*

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

Ita Carolus Maria Perusinus *in Chronolog. Seraph. tom. 3. p. 2. ad Capitul. General.* 83. *f.* 471. Sicut ergo Indulgentiæ Stationum Urbis, septem Altarium &c. non invalidant alias Indulgentias, sive ante, sive post illas, impetratas, sic nec Indulgentiæ Feriarum sextarum Mensis Martii; quia per præfatum Decretum prioribus æquiparatæ sunt, & in eorum Elenchum repositæ. Vid. Minderer *p.* 2. *Confer.* 4. *n.* 243. *

DECRETUM

Quo Summarium quoddam Indulgentiarum Regularibus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Christianorum concessarum, ut continens quamplurimas falsas Indulgentias prohibetur, ejusque usus interdicitur.

Decet Sacram Congregat. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositam, Indulgentias, aut revocatas, aut falsas, & apocryphas detegere, atque prohibere, ut quæ veræ sunt, a Fidelibus dignoscantur, & circumspecte prospicere, ut omnis in re tam Sacra turpis quæstus prorsus elimiuetur. 28

Mature itaque perpenso Summario quodam Indulgentiarum, quod inscribitur: *Breve Sommario delle principali grazie, e Indulgenze concesse alli Religiosi dell' Ordine della Santissima Trinità della Redenzione de' Schiavi Cristiani, delle quali godono tutti quelli, che portano il Scapulario, ovvero Abitino, e visiteranno le Chiese, o Capelle di detto Ordine, le quali Indulgenze sono state approvate da' Sommi Pontefici, e di nuovo dalla fel. mem. di Papa Innocenzio XII. come si vede nella Bolla spedita l' anno* 1693. Et incipit: *Saranno privi di guadagnare le predette Indulgenze*, impresso Neapoli anno 1716. in quo Summario, nedum quamplurimæ Indulgentiæ falsæ continentur, verum etiam contra Apostolica Decreta pro earumdem Indulgentiarum assecutione pecuniæ solutio præscribitur. Sacra eadem Congregatio die 20. Decembris anni 1718. dicti Summarii Neapoli, ut supra, impressi, vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illudque pohibuit sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Insuper declarando, nullis aliis Indulgentiis frui posse Confraternitates erectas, seu in posterum erigendas sub titulo Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, nisi illis, quæ habentur in Summario alias Romæ impresso, & ab eadem Sacra Congregatione approbato die 31. Januarii 1675.

Quibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro relatis, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit.

Datum die 22. Decembris 1718.

J. D. C. Patraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DE-

DECRETUM

Quo duo Summaria Typis impressa, ut continentia nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas probibentur, eorumque usus interdicitur.

29 CUm Sacra Congreg. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, re mature perpensa deprehenderit, nonnullas Indulgentias falsas, apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri in Libello impresso per Carolum Josephum Astorinum anno 1712. Papiæ & Laudis Pompejæ, cui titulus: *Compendio della Regola del Terz' Ordine de' Penitenti del Serafico Padre San Francesco confermato da Papa Niccolò IV. nuovamente per comodità de Terziarj, e Terziarie, che oggidì si trovano sotto la protezione del medesimo Santo Padre ristampato ad istanza delli Fratelli, e Sorelle di dett' Ordine, eretto nell' insigne Chiesa di San Francesco di questa Città di Lodi con l' aggionta d' una breve notizia delle Indulgenze, favori, e privilegj più cospicui concessi da' Sommi Pontefici a quest' Ordine*, & in quodam Summario Indulgentiarum edito Ulysippone Anno 1681. Typis Antonii Græsbeech de Melo, quod inscribitur: *Sommario do Thesauro celestial das Indulgencias, gracias, facultades, & privilegios concedidos per muytos Romanos Pontifices ao Sagrado, & Apostolico Hospital de Santo Spirito em Saxia da Cidade de Roma, confirmadas ora novamente pelo Santissimo Papa Gregor. XIII. nosso Senhor: as quaes se concedem pelos Commissarios, Collectores, Deputados per este Santo Officio a todos e cadabum dos Fieis Christiaos, que quizerem entrar na Sanctissima Confraria da Casa, & Hospital de nossa Senhora da Victoria desta Citade de Lisbona.* Eadem Sac. Congr. die 29. Jan. anni 1720. censuit libellum supra enunciatum, prædictumque Summarium prohiberi, illorumque usum interdici debere sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Quam Sacræ Congregat. sententiam per me Secretarium Sanctissimo D. N. relatam Sanctitas Sua approbavit die 31. ejusdem mensis.

Datum 14. Februarii 1720.

J. D. Card. Parraccianus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

DECRETUM

Quo statuitur, ut pro aggregationibus Archi-Confraternitatibus Almæ Urbis, seu potius pro illarum expensis nihil ultra unum scutum aureum recipi valeat.

AD tollendos nonnullos abusus, qui in expediendis Litteris patentibus Aggregatio- 30
num Archiconfraternitatibus Almæ Urbis, retro actis temporibus irrepserant; Sac. Congr. Indulgentiarum Decreto edito die 6. Martii 1608. approbante San. mem. Paulo V. statuit, atque decrevit, ut pro expeditione prædictarum Litterarum aggregationum, seu potius pro expensis desuper faciendis, uempe pro pergamena, scriptura, sigillo, capsulis, chordulis, cera, Secretarii, Notariique labore, vel mercede, aliisque omnibus quibuscumque nihil omnino ultra scutum unum aureum pro singula aggregatione, institutione, vel confirmatione, quovis prætextu, aut colore, etiam meræ eleemosynæ exigi, aut recipi valeat, sub pœna ipso facto incurrenda nullitatis aggregationis, omniumque Indulgentiarum, & spiritualium gratiarum in aggregationibus contentarum, cum privatione etiam facultatis aggregandi, & privatione pariter Officiorum, & inhabilitate ad eadem Officia in posterum obtinenda pro Ministris, Superioribus, Officialibus, aliisque contra prædictum Decretum facere præsumentibus, quæ a nullo alio, nisi a Romano Pontifice pro tempore existente remitti valeat, aliisque etiam sub gravioribus pœnis arbitrio ejusdem Romani Pontificis pro tempore existentis imponendis. Ne autem longo temporis decursu prædicti Decreti oblivio induci, ac denuo abusus irrepere possit, Sacr. Congr. Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præposita, habita die 9. Aprilis 1720. decrevit, atque mandavit singulis Ordinibus, Religionibus, Institutis, & Archi-Confraternitatibus, eorumque Superioribus, Ministris, atque Officialibus quocumque nomine nuncupatis, ut pro expediendis litteris patentibus aggregationum, seu potius pro illarum expensis quibuscunque nihil ultra unum scutum aureum sub quovis prætextu, aut quæsito colore, etiam a sponte dantibus, aut titulo eleemosynæ recipere audeant, aut recipi permittant sub iisdem pœnis contentis in supra memorato Decreto edito die 6. Martii 1608. ne Confraternitates aggregandæ sumptibus nimium graventur, & ut omnes intelligant, cœlestes Ecclesiæ Thesauros

ros non quæstus, aut alicujus lucri causa, sed ad pietatem Fidelium excitandam ex Apostolicæ Sedis benignitate aperiri. Quibus per me Secretarium Sanctissimo D. N. Clementi XI. relatis, Sanctitas Sua Decretum Sac. Congregat. approbavit, & in omnibus executioni mandari jussit.

Datum die 10. Aprilis 1720.

J. D. Card. Parracciarius.

31 Ut omnis tollatur occasio evulgandi Indulgentias falsas, seu apocrypbas, debent Episcopi antequam eas permittant, diligentissime, & accuratissime examinare, cum ad ipsos privative spectet recognitio Brevium Indulgentiarum, quæ de novo per Papam conceduntur. Nec aliquis sine eorum licentia, vel auctoritate potest illa Brevia, seu illas Indulgentias publicare, non obstante quacumque exemptione, & prætensa consuetudine in contrarium, etiamsi pro Regularium Ecclesiis concedantur, *ut a Sacra Congr. Conc. cap. 9. sess. 21. de reformat. decisum fuit* apud Monacell. *tom. 2. tit. 10. formul. 6. n. 8. & in una Sancti Severini 30. Maii 1699. & 4. Febr. 1702.* apud Petram *tom. 5. comment. ad Constit. 4. Calisti III. n. 96.* & ita declaravit quoque *Sac. Congreg. Immunitatis in Firmana 12. Julii 1703. lib. 3. decret. Vallem. pag. 494.* his verbis: *Quoad consuetudinem assertam immemorabilem in Civitate Firmi, & aliorum in Piceno publicandi per Magistratum Laicum Brevia Indulgentiarum absque licentia, seu participatione Tribunalis Ecclesiastici, Sacr. Congr. decernit, Ministros Laicos, quoad præteritum non esse amplius molestandos, sed quoad futurum non licere sine licentia Ordinariorum, & omnino abstineant.* Sic apud D. Petrum Andr. Riccium *in sua Synopsi decret. Sac. Congreg. Immunit. verb. Indulgentiæ*, quod Decretum citat etiam Monacell. *loc. cit. n. 8.*

Articulus V.

Indulgentia quoad ea, quæ concernunt Indulgentias concessas tribus SS. Ordinibus S. P. N. Francisci eorumque Ecclesiis, Benefactoribus, & Confraternitati Chordigerorum.

1 LEO X. Summus Pontifex concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ, ac Monialibus S. Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri ad intentionem Pontificis, & aliud Pater, & Ave Maria, & Gloria Patri pro Indulgentias concedente, lucrentur Indulgentias omnes, tam plenarias, quam non plenarias concessas Ecclesiis Romanis, Hierosolymitanis, Compostellanis, & Portiunculæ, quacumque hora diei, vel noctis prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitaverint; Ita Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, verb. Indulgentiæ Stationum §. 15.* P. Rodriquez *in nova Collatione Bullarii fol. 318. num. 24.* Lanuisca *in libro Regulæ Tertii Ordinis S. P. N. Francisci Romæ edito, & approbato a Reverendissimo P. Hyacintho Libello Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magistro anno 1665. 11. Mart.* Kazenberger *loc. cit. n.* 88. Viva *in Appendice Indulgentiarum §. 3.* ubi testatur hoc etiam haberi *in compendio privilegiorum Societatis §. 3.* & alii plures.

Istæ Indulgentiæ non fuerunt revocatæ a Paulo V. quia Paulus V. non revocavit Indulgentias Regularium Ecclesiis concessas, seu locales, sed solum personales, ut Sac. Congr. declaravit *7. Sept. 1607.* apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum §. 1. nu. 6.* Nec revocavit Indulgentias pro animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idemmet Pontifex *23. Febr. 1609.* testatus est, sicut ex Gobat, Pelliz. Quintanadv. & Diana refert Viva *in cit. Append. num. 6.* Nec etiam revocavit pro Regularibus Indulgentias concessas pro omnibus Christifidelibus indiscriminatim, ut pro certo tenent Doctores communiter cum Gobat *tract. 4. de Indulg. par. 2. c. 27.* Kazenb. *l. c. n. 77.* Viva *in cit. Append. Indulgentiarum n.6.* cu. Peyrino, Lezana, Quintanadven. & alii. Unde cum prædictæ stationum Indulgentiæ non fuerint primitus concessæ Personis Regularibus, sed certis Ecclesiis, & locis, & indiscriminatim pro omnibus Christifidelibus, & ipsarum multæ fuerint concessæ etiam pro animabus Purgatorii, sequitur, quod tales Indulgentiæ non fuerint revocatæ, & adhuc possint eas lucrari Regulares privilegiarii; Siquidem in hoc casu Summus Pontifex solum dispensavit in modo lucrandi prædictas Indulgentias, videlicet, ut prædictæ personæ absque eo quod se Hierosolymam, Romam, Compostellam, & Portiunculam conferrent, & ibidem personaliter Ecclesias, seu loca visitaverint, præfatas Indulgentias lucrari possent visitando proprias Ecclesias, & ibi recitando prædicta 6. Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri, sicut Romæ etiam Sæculares lucrantur Indulgentias visitantes Ecclesias stationum. Hinc cum hujusmodi concessio non sit revera Indul-

dulgentia, eo quod solum spectet ad modum lucrandi indulgentias; ideo in revocatione illa indulgentiarum facta a Paulo V. non intelligitur revocatum hoc Indultum, atque adeo tales indulgentiæ possunt adhuc obtineri a Regularibus privilegiariis; Lantusca *loc. cit.* Kazenb. *loc. cit. n.* 88. Fr. Joan. a Conceptione *c. 6.* P. Antonius Natalis *in cœlestibus Aurifodinis cap. 6. num.* 43. Rodriquez *tit.* 2. *q.* 84. *art.* 7. Viva *in cit. Appendice Indulgent.* §. 1. *sub num. 6. & §. 3. verb. Leo X.* & alii passim.

3 Hoc authentice confirmatur *ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissimi* confirmatis ab Innoc. XII. quæ *n.* 88. sic habent: *Circa Stationem Sanctissimi Sacramenti ex sex Pater noster, & Ave Maria cum totidem Gloria Patri &c. coalescentem quotidie, & præsertim die Sabbati observandum est statutum Julii III. cap. 5. sic decernens: In omnibus etiam Conventibus statim post Ave Maria, Fratres omnes ad Ecclesiam vadant, & ante Sanctissimum Sacramentum dicant brachiis extensis sex Pater noster & totidem Ave Maria, & Gloria Patri, ultimum pro eodem Sanctissimo Domino Nostro Papa pro lucranda Indulgentia plenaria, & num. 89. cui statuto consonat omnino aliud hujus tenoris: Et quia Indulgentiæ Stationis Sanctissimi Sacramenti revocatæ non sunt, (ipsius recitatio quotidiana omnibus tam Fratribus, quam Monialibus, & Tertiariis Sæcularibus enixe commendatur) quod adest insertum, & specifice confirmatum in Brevi, cujus initium: Debitum Pastoralis, a Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XII. die 19. Maii 1694. benigne concesso:* Hucusque Rubricæ nostri Franciscani Breviarii *n.* 88. & 89.

4 Unde ista Indulgentia obtinuit nomenclaturam stationis Sanctissimi Sacramenti, quia acquiritur recitando prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri ante Venerabile Altaris Sacramentum juxta adductas Rubricas, & primam concessionem Leonis X. apud Casarubios *in Compendio privilegiorum verb. Indulgentiæ Stationum num.* 11. ibi: *Coram Sacramento Altaris*, & juxta concessionem Pauli V. ab Urbano VIII. confirmatam apud Hieronymum Rodriquez *in Compendio resolut.* 47. Quintanadven. *in Appendice tract.* 4. *dub.* 2. *num.* 7. Antonium a Spiritu Sancto *n.* 22. Antonium Natalem *loc. cit. cap. 9.* Vivam *in cit. Appendice Indulgentiarum* §. 3. *verf. Leo X.* & alios passim. * Videatur præ cæteris P. Mindeter, qui *P.* 2. *Confer.* 7. *n.* 404. *& seqq. & num.* 438. has Indulgentias Stationis SS. Sacramenti ad examen revocat, etque defendit. *

Potest tamen adhuc secundum plurimos non 5
spernendos Doctores acquiri talis cumulus Indulgentiarum a Regularibus privilegiariis, etiamsi prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri recitent extra Ecclesiam in propriis Cellis, & in quocumque alio loco, quacumque hora diei, vel noctis, ut concessit Leo X. apud Casarubios *loc. cit. num.* 15. ibi: *Idem Leo concessit omnibus Fratribus Minoribus Regularis Observantiæ ac Monialibus S. Claræ, & Tertii Ordinis, quod dicendo quinquies Pater noster cum Ave Maria, & in fine cujuslibet Gloria Patri, & pro Sanctitate sua unum Pater noster cum Ave Maria, similiter cum Gloria Patri, lucrentur Stationes, Indulgentias, & remissiones tam Urbis, quam etiam Portiunculæ, sive Hierusalem, ac Sancti Jacobi in Compostella, & quod quacumque hora diei, vel noctis, & quocumque in loco dicant, scilicet Choro, Ecclesia, Claustro, Oratorio, ac Cella, lucrentur illas.* Et quod tales Indulgentias lucrentur quotidie Regulares privilegiarii, ubicumque recitent dictas Orationes, referunt de novo id concessisse etiam Paulum III. Summum Pontificem Rodriquez *tom.* 2. *q.* 84. *art.* 7. & ex ipso Viva *l. c.* §. 1. *n.* 6. & §. 3. *verf. Leo X.* & hoc tenent plurimi alii, & passim scribentes in Regula Tertii Ordinis plurimis in locis, etiam de recenti impressa dicentes, quod, qui recitant supradictas Orationes ante Sanctissimum Altaris Sacramentum lucrantur Indulgentias supradictarum Stationum ex tribus concessionibus, scilicet Leonis X. Pauli III. & Urbani VIII. Qui vero illas recitant in aliis locis, lucrantur tales indulgentias ex duabus concessionibus, scilicet Leonis X. & Pauli III.

Nec ad ipsas indulgentias lucrandas requiritur 6
modo, ut prædicta sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri, recitentur brachiis extensis, ut ex multis notat Kilianus Kazenberger *loc. cit. n.* 90.

Quot autem, & quam maximæ sint Indul- 7
gentiæ Stationum Urbis, habes *supra art. anteced. num.* 17. & P. Antonius Natalis *in suo Purgatorio cap. 9.* relatus & secutus a Viva *in cit. Appendice Indulgentiarum* §. 1. *num.* 8. dicit, indulgentias plenarias Romæ variis Ecclesiis concessas, esse quotidie ad minimum octo & triginta, easque per modum suffragii applicabiles pro defunctis: Ac præterea extraordinarias esse singulis mensibus plurimas alias, nempe Mense Jan. 63. Febr. 41. Mart. 55. Apr. 24. Maii 44. Jun. 22. Jul. 52. Aug. 145. Sept.

Sept. 58. Octob. 3. Nov. 59. Dec. 103. Non plenariæ vero sunt innomerabiles, eæque pariter per modum suffragii pro defunctis applicabiles, & P. Natalis *loc. cit.* recenset plurimas quotidianas; & quas solum recenset, ascendunt ad bis centum, ac ter mille nongentos tres annos, ac centom septuaginta millia sexcentom Quadragenarum, & ondecies habetur remissio tertiæ partis peccatorum, sic ex ipso Viva *l. c. n. 8.*

8 Indulgentiæ Terræ Sanctæ, tum plenariæ tum non plenariæ recensentur *in Familiari Regularium a P. F. Joseph a Neapoli edito Neap.* 1706. ubi *fol.* 319. tenore sequenti reperiuntur.

Indulgentiæ Plenariæ Terræ Sanctæ.

In Ecclesia S. Sepulcri, ubi Dominus Noster Jesos Christus triduo jacoit, est Indulgentia liberationis uoius animæ a pœna, & culpa.

In loco, ubi fuit inventa Crux Dominica una cum Clavis, qoibus in illa fuit confixus, est Indulgentia plenaria.

In Domo Pilati, ubi Dominus noster fuit flagellatus, & spinis coronatos, ac morti adjodicatus, est Indulgentia plenaria.

In domo Herodis, obi Christus fuit illusus, & veste alba indutus, est Indulgentia plenaria.

In Ecclesia S. Annæ, ubi nata est B. Virgo Maria, Indulgentia plenaria.

In Templo, ubi ead. B. Virgo fuit præsentata, & postea desponsata, est Indulgentia plenaria.

In Porta, quæ denominator aurea, per quam Christos ingressos est Dominica Palmarum, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi est Sepulcrum B. Virginis, in quo aliquandiu jacuit, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, quæ est in loco ex quo Christos ascendit visibiliter in Cœlum, Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, ubi antiquitus fuit Domos habitationis B. Virginis, Indulgentia plenaria.

In Cœnaculo, ubi fuit institutom Sacramentum Altaris &c. Indulgentia plenaria.

In Ecclesia, obi juxta Præsepe natus est Salvator Mundi, Indulgentia plenaria.

In Monte Calvario, ubi Christus crucifixus est, Indulgentia plenaria.

In Bethania, ubi est Sepulcrum Lazari, a quo fuit resuscitatus per Christum, Indulgentia plenaria.

In Monte, seu Deserto in quo Christus jejunavit quadraginta diebos, Indulgentia plenaria.

Apud fluvium Jordanis in loco, obi Christus baptizatus est, Indolgentia plenaria.

In Nazareth in loco, ubi fuit salotata ab Angelo B. Virgo, Indolgentia plenaria.

In Ecclesia, obi fuit Domus S. Elisabeth, & ubi natus est S. Joanoes Baptista, Indulgentia plenaria.

Io loco, ubi Christus parvulus natus, & pannis mundis involutus est, Indulgentia plenaria.

In Altari, ubi Christus foit circumcisus, Indulgentia plenaria.

In Monte Thabor, ubi Christus traosfiguratos est, Indulgentia plenaria.

Infra Ecclesiam Montis Sion, ubi sont Sepulcra Regum Juda, & aliquorum Prophetarum, Indulgentia plenaria.

Ultra supradictas plenarias Indulgentias, sunt multæ aliæ Indulgentiæ Annorum, & Quadragenarum in diversis locis Terræ Sanctæ, & primo in Hierusalem.

In introitu Civitatis Hierusalem conseqoontur peregrini, qui ingrediuntur per portam Civitatis quadraginta annos, & totidem qoadragenas remissionis.

In Horto, ubi Dominus post Resorrectionem apparoit Magdalenæ in specie Hortulani, sunt sexcenti anni, & tot Quadragenæ remissionis.

In loco ubi idem Dominus apparoit post Resorrectionem suæ Matri, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Ubi fuit super vestem Christi missa sors, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Annæ, ubi fuit alaphizatus Christos, suot septem aoni, & totidem Quadragenæ.

Item in loco, ubi angariaveront Simonem Cirenæom ut portaret Crocem Christi, sont septem anni, & septem Quadragenæ.

In quodam loco, ubi Dominus Jesus prædicabat, sunt septem anni, & totidem Qoadragenæ.

In Cœnaculo, ubi Dominos lavit pedes Discipulorum suorum, sunt septem anni, & toridem Quadragemæ.

Ibidem in loco, ubi post Resorrectionem intravit Janois clausis, & apparuit Apostolis, sont etiam septem anni, & totidem Quadragenæ Indulgentiarum.

In via, ubi apparuit Dominus tribus Mariis

riis redeuntibus a Sepulcro, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus conversus ad mulieres lamentantes super eum dixit: *nolite flere super me*, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco qui dicitur spasmus B. Virginis, ubi videns Christum bajulantem Crucem cecidit velut mortua, sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ.

Itidem in loco, ubi sunt duæ petræ albæ, super quas sedit Christus lassatus ex pondere Crucis, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Torrente Cedron, ubi erat lignum, ex quo facta fuit Crux, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Horto, ubi oravit tribus vicibus, & sudavit sanguinem, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus illuminavit cæcum, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Simeonis, qui accipiens Christum in ulnas dixit: *Nunc dimittis servum tuum &c.* sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In agro empto ex pretio Sanguinis Christi, qui dicitur Aceldama, sunt septem anni, & septem Quadragenæ. Alias triginta anni, & totidem Quadragenæ.

In Ecclesia, quæ fuit domus, in qua habitavit B. Virgo post Ascensionem Christi, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Capella, ubi S. Joannes Evangelista celebravit Missam B. Virgini post Ascensionem Filii sui, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Oratorio, ubi B. Virgo faciebat orationem, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in loco, qui appellatur palma B. Virginis, sunt 40. anni, & 40. Quadragenæ.

Item in loco, ubi Judæi voluerunt arguere Christum propter sua opera, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Juxta lapidem quemdam, ubi fertur, quod Dominus sanavit multos infirmos, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In specu subterranea, ubi Petrus post trinam negationem fecit pœnitentiam, sunt Indulgentiæ quadragiuta annorum, & totidem Quadragenarum.

In Turri David, quæ fertur se inclinasse Christo ab ea descendenti, sunt decem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi decollatus est Jacob Zebedæus, sunt 30. anni, & totidem Quadragenæ.

Secundo apud Civitatem Bethleem sunt sequentes.

In domo, ubi tres Magi Orientales invenerunt, & adoraverunt Christum puerum, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ remissionis.

In loco, ubi disparuit eis Stella, quam viderant in Oriente, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In quadam Capella, ubi sunt Sepulcra SS. Innocentium, sunt etiam septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in quadam Ecclesia intitulata B. Virgini, ubi Angeli ei apparuerunt, & insinuaverunt viam Ægypti, ut illuc fugeret cum puero suo Jesu, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Angeli apparuerunt Pastoribus, & cecinerunt: *Gloria in Excelsis Deo*: sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Tertio apud Bethaniam sunt ista pauca.

In Domo Simonis Pharisæi, ubi Christus pepercit Magdalenæ sua peccata, sunt septem Quadragenæ.

In domo, ubi ante sex dies Paschæ fecerunt ei Cœnam, & Magdalena attulit alabastrum unguenti, & cetera, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo S. Marthæ sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo Magdalenæ totidem.

Quarto in Monte Oliveti, & circumcirca reperiuntur sequentes.

Apud Bethphage, ubi Dominus ascendit super asinam in die Palmarum, sunt quindecim anni, & totidem Quadragenæ.

In via, seu loco, ubi Dominus videns Civitatem Hierusalem flevit super eam, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In loco, ubi Angelus præsentavit Virgini Palmam ante suam mortem, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Ibidem in Viculo Bethphage, ubi Apostoli composuerunt Symbolum, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item in loco, ubi Dominus docuit Apostolos

los orare, & composuit Pater noster, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Quinto in Vallibus Josaphat, & Siloe, habentur infrascriptæ.

In loco, ubi Dominus fuit captus, & ligatus in nocte passionis, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi S. Stephanus fuit lapidatus, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In loco, ubi fuit sepultus idem S. Stephanus a Gamaliele, sunt totidem anni, & Quadragenæ.

In loco, ubi Dominus in nocte passionis dimisit octo discipulos, & assumpsit tres, scilicet Petrum &c. sunt etiam septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Valle Siloe dicitur esse quidam fons, in quo B. Virgo lavabat pannus pueri Jesu, quando cum eo existente parvulo ascendebat in Hierusalem ad Templum, & ibi sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In natatoria Siloe, quo misit Christus cæcum, ut lavaretur, & illuminaretur, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Sexto apud Civitatem Nazareth sunt hæ.

In Domo S. Joachim Patris B. Virginis, ubi est quoddam Monasterium, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Juxta fontem, ex quo fertur, quod Jesus Dominus noster, cum esset parvulus, deferebat aquam Matri suæ, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

Item in Domo, ubi dicitur fuisse Schola, in qua B. Virgo didicit litteras, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In Domo, ubi nati sunt Jacobus major, & Joannes Evangelista, sunt decem anni, & triginta Quadragenæ.

Septimo in Montanis Judææ sunt istæ.

In Domo Zachariæ Patris Joannis Baptistæ, ubi B. Virgo salutavit Elisabeth, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Item ibidem, ubi dixit Zacharias, *Joannes est nomen ejus*, & composuit Canticum *Benedictus*, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In eisdem Montanis ultra fluvium Jordanis est quoddam Monasterium, ubi est quædam pars Crucis Christi, & sunt etiam septem anni, totidemque Quadragenæ Indulgentiæ.

Ibidem est aliud Monasterium S. Joannis Baptistæ, ubi septem anni, & totidem Quadragenæ.

In deserto, ubi S. Joannes fecit pœnitentiam, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ remissionis.

Octavo apud Vallem Hebron, sunt sequentes.

In Campo Damasceno, ubi ex limo terræ formavit Deus primum hominem, dicuntur esse decem anni, & quindecim Quadragenæ Indulgentiæ.

In loco, ubi sepultus est Adam primus homo, sunt septem anni, & totidem Quadragenæ.

In eadem Valle in spelunca, ubi sepulti sunt Abraham, Isaac, & Jacob, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

Ubi dicitur nata fuisse arbor Crucis, sunt viginti anni, & totidem Quadragenæ.

Nono apud Galilæam.

In loco Galilææ, ubi Dominus complens promissum suum apparuit Apostolis, sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

In Monte, quo Diabolus tentans Christum, duxit eum in locum excelsum &c. sunt septem anni, & septem Quadragenæ.

D. Defendens Brusatus Vic. Gen.

9 Omnes supradictæ Indulgentiæ non plenariæ cum aliis non plenariis Compostellæ, & Portinculæ pluries eodem die obtineri possunt, si pluries iteratur recitatio dictarum Orationum, scilicet sex Pater noster, Ave Maria, & Gloria Patri &c. Idemque dicendum est de supradictis plenariis cum aliis plenariis Compostellæ, & Portiunculæ quatenus pro Defunctis applicabiles. Et ratio est, quia Decretum Innocentii XI. incip. *Delatæ sæpius*, adductum *supra art. antecedenti num.* 15. quo sancitur neminem lucrari posse pluries eodem die plenariam Indulgentiam, cum non exprimat Indulgentias pro defunctis applicabiles, non videtur eas comprehendere; nam sicut in concessione alicujus Indulgentiæ non intelligitur, quod ea sit pro Defunctis applicabilis, nisi exprimatur, ut communiter docent Doctores cum Lezana *verb. Indulg. num.* 24. Suar. *disp.* 35. *sect.* 1. Viva *loc. cit.* 6. 1. *sub num.* 1. Mol-

sess.

fes. & alii ex D. Thoma *in 3. dist.* 45. *q.* 2. *art.* 3. *q.* 2. ita a fortiori in revocatione Indulgentiarum non intelliguntur illæ revocatæ pro Defunctis, nisi etiam exprimatur, ut patet ex revocatione facta a Paulo V. in cit. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, ubi, ex quo non expressit se revocare etiam Indulgentias Defunctis applicabiles, ipsemet *sub die* 23. *Februarii* 1609. ut diximus *sup. num.* 2. testatus est, non revocasse illas Indulgentias, quæ pro defunctis poterant a Regularibus applicari.

10 Fratres, & Sorores de Ordine Minorum, & consequenter Tertiarii, & Chordigeri recitando coronam B. Mariæ Virginis ex 72. Ave Maria & 7. Pater noster, lucrantur Indulgentiam plenariam sibi in primis concessam a Leone X. quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum Regularibus concessarum revocationem, de novo concessit 8. *Junii* 1608. ad instantiam P. Ludovici a S. Joanne Evangelista, Commissario Generali Ultramontanæ Familiæ Minorum de Observantia, ut refert Lantusca *in Theatr. Regular. verb. Indulgentia num.* 3. Kazenberger *loc. cit. num.* 91. Portell. Sbogar, Sanig. Peyrin. Rodriquez, Bordon. Quintanadveu. & alii passim, & demum confirmavit Innocentius XI. Quod certum esse patet ex Rubricis particularibus nostri Breviarii Franciscani novissime confirmatis ab Innocentio XII. quæ *num.* 90. ita habent: *Sabbato præsertim, & singulis aliis hebdomadæ diebus privatim recitanda est a Nostratibus ex devotione Corona Beatæ Virginis Mariæ Dominæ nostræ approbata a San. mem. Leone X. in Brevi, Exponi nobis, die* 14. *Septembris* 1517. *concesso, & per aliud ejusdem Pontificis Breve, quod incipit: Dum præexcelsa, die* 19. *Junii* 1515. *ea Indulgentia decorata, quam Paulus V. post generalem Indulgentiarum revocationem benigne innovavit, & recol. mem. Innocentius XI. per suas etiam in forma Brevis Litteras similiter incipientes: Exponi nobis, Die* 15. *Maii* 1688. *firmam esse voluit, atque sancivit*.

11 Item Fratres Minores, & alii Regulares ex concessione Julii II. & Leonis X. quoties recitant Coronam Domini Nostri Jesu Christi ex triginta tribus Pater, & totidem Ave Maria in honorem annorum, quibus inter mortales vixit Christus Dominus, aut septem Psalmos Pœnitentiales, aut Graduales, aut Officium Defunctorum, lucrantur Indulgentiam Plenariam pro animabus Purgatorii. Et Leo X. pariter pro hac Corona concessit Minoribus Plenariam Indulgentiam sibi ipsis applicandam; quam tamen Paulus V. revocavit. Sed Peyrinus, Rodriquez, Bordon. *q.* 3. *num.* 18. & Quintanadv. *in Append. ad Jubil. tom.* 4. *dub.* 4. *num.* 7. cum Viva *Append. Indulgentiarum passim acquisibilium* §. 3. asserunt illam Minoribus ab eodem Paulo V. restitutam esse. Unde ab omnibus privilegiatis Regularibus obtineri poterit. Et hanc Plenariam Indulgentiam ægroti, & Senes decrepiti obtinent, si pro ea recitent unum Psalmum, vel Hymnum Beatæ Virginis, vel Domini nostri ex concessione Leonis X. apud Casarub. *in Compend. Privileg. vel Indulgentiæ Plenariæ quoad Fratres, num.* 13. Et sic tenent supracitati Doctores, & alii plures. Immo Portel. & Resighinus in templo Salomonis apud P. Antonium Natalem cap. 9. testantur illam omnibus Christifidelibus concessisse eumdem Paulum V. ut constat ex authenticis Romæ impressis anno 1609. Sic expresse sapientissimus P. Viva *loc. cit.*

Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii 12 possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria animabus Purgatorii *ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die* 10. *Novembris* 1622. Sacerdotes 13 Fratrum Minorum ex concessione Leonis X. celebrando tres Missas in Altari sibi assignato a suis Superioribus liberant animam suorum parentum in primo, secundo, & tertio gradu a pœnis Purgatorii, sicuti celebrarent super Altare S. Gregorii, & S. Sebastiani Romæ. Sic refert Peyrin. *in Constit.* 8. *Pauli V. n.* 6. *pag.* 252. & alii. Fratres Minores Sacerdotes 14 ex concessione Innocentii VIII. celebrando diebus Dominicis, & in Solemnitatibus D. N. J. Christi, & B. V. M. & illi, qui non sunt Sacerdotes, quoties communicaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis, sed non pro se ipsis, cum fuerit revocata a Paulo V. Sic refert Peyrin. *in cit. Constit.* 8. §. 9. *n.* 8. *pag.* 252. & alii. Fratres Minores, 15 aliique Regulares ex concessione Clementis VIII. in casu mortis alicujus ipsorum, aut Patris, aut Matris, aut alicujus habentis Fillantiam, seu suffragia, aut soliti domo sua hospitare Fratres, possunt unica Missa per modum suffragii ipsum liberare a pœnis Purgatorii. Sic refert Peyrinus *in Constit.* 6. *Clementis VIII. n.* 2. *pag.* 234. & alii.

Fratres Minores Regularis Observantiæ do- 16 centes Doctrinam Christianam, & eisdem in hoc pio opere cooperantes, lucrantur eximias Indulgentias concessas ab Innocentio XI. 20.

Maii 1680. Constitutione incip. *Pietatis*; quæ ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur.

INNOCENTIUS PAPA &c.

Pietatis, ac Christianæ Caritatis opera ubique locorum cum divini cultus incremento, exerceri cupientes, Christifideles quoscumque, præsertim sub suavi Religionis jugo, Altissimo famulantes, & ut ad illa exercenda promptiores reddantur, Indulgentiis, & peccatorum remissionibus invitamus, prout ad Christianam Religionem propagandam, & animarum salutem procurandam conspicimus in Domino salubriter expedire. Cum itaque (sicut accepimus) dilecti Filii, Fratres Ordinis Minor. Sancti Francisci de Observantia nuncupatorum, inter pia, quæ exercent, opera, etiam adultos, & pueros quoscumque per universum Christianum Orbem, Catholicæ Fidei rudimenta, & Christianas virtutes omnes recte doceant; Nos pro nostri Pastoralis Officii munere, hoc pium, Christianæque Reipublicæ necessarium opus, ex quo hactenus uberrimi fructus provenire ac multo uberiores post hæc ex eo proventuros speramus, confovere volentes, ut eorumdem Fratrum devotio ad dictum opus exercendum in dies magis augeatur, de Omnipotentis Dei Misericordia ac BB. Petri, & Pauli Apostol. ejus auctoritate confisi, supplicationibus etiam Dilecti Filii Francisci Diaz a Sancto Bonaventura Commissarii Generalis Curiæ pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis dicti Ordinis Fratribus, & aliis universis Christifidelibus, ubivis locorum existentibus ac cum iisdem Fratribus ad infrascripta cooperantibus, qui de Superiorum suorum licentia respective, ac de consensu Ordinariorum locorum pueros, & adultos quoscumque Doctrinam Christianam juxta Decreta Concil. Trident. docere, vel eidem (dum docetur) interesse consueverint, si vere pœnitentes, ac confessi SS. Eucharistiæ Sacramento die Festo (ab iisdem Ordinariis, in Ecclesiis, in quibus Doctrina Christiana docetur, semel in anno) designando, refecti fuerint, plenariam: nec non ipsis (qui vere similiter pœnitentes, & confessi, SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut id facere non valentes, animo contrito Nomen Jesu, saltem corde, in mortis articulo devote invocaverint) similiter plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præterea illis, qui pariter vere pœnitentes, & confessi, semel quolibet mense SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, septem annos, & tot Quadragenas: Qui vero in causa fuerint, ut pueri, famuli, aut quævis aliæ personæ Doctrinam Christianam frequentent, & qui diebus Stationum Almæ Urbis nostræ, hanc Doctrinam in Ecclesiis, aut Oratoriis de Ordinariorum licentia docuerint, ac etiam illi (qui ad eamdem discendam accesserint) easdem Indulgentias consequantur, quas consequerentur, & consequi possent, si Ecclesias Stationum ejusdem Urbis personaliter visitarent. Easdem etiam Indulgentias Visitatores Scholarum Doctrinæ hujusmodi (qui ex commisso sibi officio visitabunt illas Scholas, quas illo die visitare poterunt) consequantur, si peccata sua confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint. Insuper iis, qui diebus feriatis Doctrinam Christianam aut publice, aut privatim explanaverint, centum dies: nec non omnibus, & singulis præceptoribus, qui diebus Festis discipulos suos ad Doctrinam Christianam duxerint, eosque illam docuerint, septem annos. Et qui diebus feriatis in propriis scholis eamdem Doctrinam explicaverint, aut Collationes fecerint (licet illo die non intervenerint) in aliqua Schola discendi causa, septem annos: Omnibus, & singulis Patribus, & Matribus Familias, qui in suis domibus, liberis, famulis, & familiaribus utriusque sexus Doctrinam Christianam similiter explicaverint qualibet vice id fecerint, centum dies: Item iis, qui per Civitates, Terras, & alia loca viros, mulieres, aut pueros ad discendam eandem Doctrinam Christianam docendi causa convocando circumjerint, septem Annos: Ac etiam, qui extra Civitatem ad illam docendam per Castra, & Villas exeunt, decem Annos: Omnibus etiam Christifidelibus (qui per mediam horam Doctrinæ prædictæ, aut discendi, aut docendi causa studuerint, aut eidem interfuerint) centum dies; Eisdem etiam, qui Doctrinam prædictam docere solent, si infirmos visitaverint, quoties id fecerint, ducentos dies de injunctis iis, seu alias quomodolibet per eos debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris: non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut (si aliquæ aliæ Indulgentiæ prædictis Fratribus præmissa agentibus

bus a Nobis, vel Prædecessoribus nostris ad tempus nondum elapsum, vel perpetuo duraturæ concessæ fuerint) præsentes nullæ sint. Utque earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici, vel Secretarii Generalis dicti Ordinis subscriptis, & sigillo Ministri Generalis ejusdem Ordinis, vel alterius Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris 30. Maii 1686. Pontificatus nostri anno decimo.

17 Fratres Minores, Moniales, Tertiarii, aliique Confratres & Consorores quarumcumque Confraternitatum, & Societatum in eorum Ecclesiis canonice erectarum, & erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi Mentali vacaverint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam centum dierum, & si saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & confessi communicaverint pro quolibet mense, lucrantur Indulgentiam plenariam etiam per modum suffragii defunctis applicabilem. Sic concessit Innoc. XII. *die* 24. *Decemb.* 1692. Constitut. incip. *Ad ea*, quæ habetur in Rubricis particularibus Breviarii nostri Franciscani novissimi *n.* 177. & 178. ut infra.

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

Ad ea, per quæ animarum Christifidelium salus procuratur, libenter intendimus, & eorumdem Christifidelium devotionem, ut spiritualibus exercitiis ferventius incumbant, cœlestium munerum elargitione libenter fovemus, & incitamus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, supplicationibus quoque Dilecti Filii Francisci Diaz a S. Bonaventura Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Definitoris Generalis, nec non Missionum pro Familia Ultramontana dicti Ordinis Procuratoris nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, ac aliis utriusque sexus Personis, Ordinum & Congregationum obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis ejusdem Ordinis nunc, & pro tempore subjectis, ac etiam Christifidelibus Confratribus, & Consororibus quarumlibet Confraternitatum, & Societatum, sive sub Immaculatæ Conceptionis B. M. Virginis, sive sub alio quolibet titulo, seu invocatione, tam hactenus in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis canonice erectarum, quam in posterum canonice pariter erigendarum, qui per quadrantem horæ Orationi mentali vacaverint, pro qualibet vice centum dies. Qui per duos quadrantes continuatos, vel saltem per quadrantem horæ singulis diebus, & per totum mensem dabunt operam, & vere pœnitentes, & confessi SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, ac pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, Plenariam semel quolibet mense suorum peccatorum omnium Indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium, quæ Deo in Caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, applicare possint, Apostolica auctoritate tenore præsentium misericorditer in Domino concedimus.

Fratres Minores de Observantia missi a suis Superioribus de Ordinariorum locorum licentia ad exercendas Missiones, & omnes utriusque sexus fideles ipsorum Missionibus interessentes possunt consequi Apostolicam Benedictionem, & Indulgentiam plenariam, ut concessit Innocentius XI. *die* 22. *Martii* 1688. per suum speciale Breve, quod hic ad litteram datur. 18

INNOCENTIUS PAPA XI. &c.

Universis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam Benedictionem. Cœlestium munerum thesauros, quorum dispensatores esse Nos voluit Altissimus, libenter iis impartimur, quos pro sua in Deum, & proximos caritate, & Christianæ Religionis zelo, animarum salutem omni studio procurare intelligimus. Quo in genere cum Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci de Observantia nuncupatos habeamus, eosque imprimis, quos dilecti Filii eorumdem Fratrum Superiores ob hanc causam hoc ipso, & consequentibus annis in diversas Christianæ Reipublicæ Provincias mittere constituerint: Nos sane eorumdem Fratrum Pietatem, ac operam, eorumque, ad quos illi mittendi erunt, Religionem, & Devotionem spiritualibus gratiis confovere, atque augere cupientes, eorumdem Superiorum precibus Nobis super hoc humiliter porrectis in-

clinati, piamque illorum deliberationem, quantum cum Domino poſſumus promovere volentes, de Omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, omnibus, & ſingulis Fratribus de Obſervantia dicti Ordinis ad Miſſiones in quibuſvis locis de Ordinariorum licentia reſpective exercendas in futurum mittendis (ubi tamen non erunt Miſſionarii Congregationis de propaganda fide) & aliis utriuſque ſexus Chriſtifidelibus, ad quos ipſi mittendi acceſſerint, noſtram, & Apoſtolicam benedictionem per præſentes impartimur; Nec non iiſdem vere pœnitentibus, & confeſſis, & Sacra Communione refectis, qui pro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ exaltatione, Principum Chriſtianorum unione, infidelium converſione, hæreſum extirpatione, prout unicuique ſuggerit devotio, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem miſericorditer in Domino, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium pro unica vice dumtaxat pro unaquaque Miſſione de Ordinariorum locorum licentia reſpective facienda concedimus, & elargimur.

Hortantes Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios Eccleſiarum Prælatos, Rectores, ac verbi Dei Prædicatores, ut in ſuis quiſque Eccleſiis, cum populus frequentior fuerit, præſentes Litteras, ac omnia in eis contenta publicent, & publicari faciant, ac omnem iiſdem Religioſis favorem, & auxilium in præmiſſis præſtent, præſentibus ad ſeptennium tantum valituris. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die decima ſecunda Martii 1688. Pontificatus noſtri anno duodecimo.

J. F. Albanus,

19 Moniales Ordinis S. Claræ, aliæque ſubjectæ Ordini noſtro Seraphico, & Generali noſtro Miniſtro, fruuntur ipſæ, & earum Eccleſiæ omnibus Indulgentiis nobis, & noſtris Eccleſiis conceſſis: ſic declaravit, & conceſſit Innocentius XI. *die 5. Septembris* 1686. & approbavit Innocentius XII. anno 1695. decimo ſeptimo Kalendas Januarii Conſtitut. incip. *Sua nobis*, ut habetur in Rubricis particularibus noſtri Breviarii Franciſcani noviſſimi *a num.* 182. Immo nedum Moniales Or- 20
dini, & Superiori noſtro Generali ſubjectæ, ſed etiam illæ, quæ ſunt ſub immediata juriſdictione Epiſcoporum, gaudent omnibus Indulgentiis, & privilegiis nobis conceſſis, ſicut generatim Moniales a cura Regularium ſuorum Ordinum ad immediatam juriſdictionem Epiſcoporum translatæ, aut transferendæ, fruuntur iiſdem privilegiis, ac Indulgentiis, quibus ante ejuſmodi translationem fruebantur, ut non ſemel declaravit Sacra Congregatio Indulgentiis, & S. Reliquiis præpoſita, & ſignanter noviſſime ſequenti Decreto a Sanctiſſimo approbato.

DECRETUM

Quo declaratur, Monaſteria Monialium a cura Regularium ſuorum Ordinum ad immediatam juriſdictionem Epiſcoporum translata, aut transferenda iiſdem privilegiis, ac Indulgentiis frui debere, quibus ante ejuſmodi translationem fruebantur.

Licet ab hac Sacr. Congreg. Indulgentiis, & S. Reliquiis præpoſita non ſemel declaratum fuerit, nonnulla Sanctimonialium Monaſteria, quæ antea ſub gubernio Fratrum ſui Ordinis degebant, per hoc quod Epiſcopo loci ſubjecta deinde fuerint, privilegia, & Indulgentias quibus antea fruebantur, nullatenus amiſiſſe. Tamen, cum ſæpius alia etiam Monaſteria quæ ſimili modo ſub immediatam Epiſcoporum juriſdictionem translata ſunt, idem ab Apoſtolica Sede declarari humiliter poſtulaverint; ut nulla in poſterum dubitandi ratio ſuperſit, Eadem Sacr. Congr. re mature diſcuſſa die 20. Aprilis 1711. declaravit: Monaſteria omnia Sanctimonialium, quæ a cura, & gubernio Fratrum ſuorum Ordinum ſub immediatam juriſdictionem Epiſcoporum translata ſunt, & in poſterum transferri aliqua ratione contigerit, non ideo privilegia, & Indulgentias quibus antea gaudebant, amiſiſſe, ſeu amiſſura fore; Sed eodem modo cunctis prædictis privilegiis, & Indulgentiis uti, & frui debere, ac ſi gubernio Fratrum ſuorum Ordinum actu exiſterent. Quam Sac. Congregat. ſententiam Sanctiſſimus Dominus Noſter die 22. ejuſdem Menſis approbavit.

Datum Romæ die 14. Maii 1714.

L. Card. Picus Præfectus.

Ad

Ad rem addendum est sequens ejusdem Sacr. Congregationis Indulgentiarum Decretum.

Viennen. in Austria.

PEr Decreto della Sagra Congregazione dell' Indulgenze e Reliquie 20. Aprile 1711. li Monasteri di Monache, passate, e che passeranno sotto la giurisdizione degli Ordinarj godono l' istesse Indulgenze de' suoi respettivi Ordini; e per altro Decreto de' 3. Decembre 1736. li Monasterj delle Monache Elisabettine godono l' istesse Indulgenze: ed il dì 23. Settembre 1741. il Papa, audito prius voto ejusdem S. C. il giorno 19. dell' istesso mese, dichiarò, & quatenus opus sit, concessit, Ecclesias Monialium Clarissarum gaudere Indulgentia Portiunculæ nuncupata die 2. Augusti per tutti i Fedeli, nel modo, che godono le Chiese di tutti 'gli Ordini di San Francesco: e finalmente 18. Maggio 1744. dichiarò, che tutte le Monache soggette agli Ordinarj godono le Indulgenze de' suoi respettivi Ordini, di cui recitano l'Officio, e professano l' Istituto. Et his non obstantibus, per parte delle Monache del terz' Ordine di San Francesco della Congregazione delle Elisabettine della Città di Vienna in Austria fu proposto il seguente dubio: *An Indulgentiæ generaliter concessæ Ecclesiis Fratrum pariter & Monialium tum in diebus festivis Sanctorum Ordinis, tum in aliis hujusmodi solemnitatibus cunctæ & singulæ æque lucrari queant a Christifidelibus visitantibus Ecclesias Monialium, quæ Ordinariorum gubernio & jurisdictioni subsunt.* Et Sacra eadem Congregat. die 19. Augusti 1747. ad formam alterius Decreti diei 23. Februarii 1673. respondit, ac declaravit, *Gaudere.* De quibus facta per me infrascriptum ejusdem S. Congreg. Secretarium die 26. ejusdem mensis Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sacræ Congregationis benigne approbavit -- Fr. J. Card. Portocarrero. -- A. M. Erba Prot. Apost. Secr. -- Cum vero pro parte Monialium Elisabethinarum præfatarum dubitatum fuerit: An ipsæ, earumque Ecclesiæ in præinserto favorabili Decreto comprehendantur, ex eo quod licet consueta vota substantialia Instituti & Ordinis S. Francisci profiteantur, attamen non divinum vigore proallegati Decreti 18. Maii 1744. sed B. M. V. Officium tantummodo recitant. Et eadem Sac. Congreg. die 5. Febr. 1748. ejusmodi præposito dubio rescribendum censuit: *Consulendum Sanctissimo pro benigna declaratione.* De quibus facta per me infrascriptum ejusdem S. Congreg. Secretarium die 2. Mensis Martii prædicti anni Sanctissimo Domino relatione, Sanctitas sua votum Sacræ Congregat. approbando benigne annuit, ac ejusmodi declarationem, seu concessionem quibuscumque etiam reliquis Monialibus Instituti & Ordinis S. Francisci Assisinatis, earumque Ecclesiis suffragari voluit.

Fr. J. Card. Portocarrero Præfectus.
A. M. Erba Proton. Apost. Secret.

Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci, qui emissis tribus substantialibus Religionis votis collegialiter vivunt, gaudent omnibus Indulgentiis, quibus gaudent Fratres Minores primi Ordinis, & Moniales S. Claræ, ac ceteri alii Regulares, cum veri Religiosi, & Religiosæ existant. *Communis, & certa.* Et si prædicti Tertiarii, & Tertiariæ subdantur nostro Seraphico Ordini, & nostro Superiori Generali, gaudent ipsi, & eorum Ecclesiæ omnibus Indulgentiis, quibus gaudemus nos Franciscani, & gaudent nostræ Ecclesiæ ex cit. concessione facta ab Innocentio XI. & approbata ab Innocentio XII. in dict. Constitutione incip. *Sua nobis*. Prædicti autem nostri Tertiarii, & Tertiariæ in propriis domibus sæcularibus habitantes gaudent in primis omnibus Indulgentiis Regularibus in communi concessis ex concessione Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*, edita 1621. tertio Nonas Julii apud Lantuscam *in Regula Tertiariorum*. Secundo, ex concessione Leonis X. Pauli V. Innocentii XI. & XII. gaudent omnibus Indulgentiis nostro Ordini Seraphico elargitis, modo nostræ directioni subdantur, ut patet ex verbis Innocentii XI. & XII. in cit. Constitut. incip. *Sua nobis*, quæ cum plurima contineat ad rem facientia, hic ad litteram datur. 21 22 23

24 *Bulla Innocentii fel. recor. Papæ XII. executionem litterarum Apostolicarum, & communicationem privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis de Observantia, & in specie Indulgentias Viæ Crucis, & Montis Calvarii concernens, Anno 1695. 17. Kalendas Jan. edita, & ad Archiepiscopum Valentinum actualem Inquisitorem Generalem, & Nuntium Hispaniarum directa.*

N 4 IN-

INNOCENTIUS EPISCOPUS &c.

SUA nobis dilectus Filius Fr. Franciscus Diaz a S. Bonaventura Sacrarum Congregationum Indicis, Rituum & super disciplina, seu Reformatione Regularium Consultor, ac Missionariorum diversarum Provinciarum Ord. FF. Minorum Sancti Francisci Familiæ Ultramontanæ Procurator petitione monstravit, quod alias ad ipsius instantiam a fel. record. Innocentio Papa XI. Prædecessore nostro Litteræ in forma Brevis sub die 5. Septembris de Anno Domini 1686. emanarunt, in quibus confirmata reperitur communicatio privilegiorum, & Indulgentiarum etiam plenariarum usque tunc non revocatarum inter Ecclesias, Loca, Confraternitates, Congregationes, Ordines, & Personas utriusque sexus Obedientiæ, vel directioni Ministri Generalis Ordinis Fratrum Min. Sancti Francisci subjectas, a pluribus Romanis Pontificibus, ipsius Innocentii, & nostris etiam Prædecessoribus eisdem per diversa privilegia concessa, a qua communicatione, pro ut iteratis vicibus a Sede Apostolica extitit declaratum, resultare dignoscitur, quod, quando decoratum reperitur Altare unius loci, vel una Ecclesia, aut una Confraternitas, seu quævis Congregatio, Ordove aliquarum e dictis personis aliqua Indulgentia, sive plenaria, sive non, applicabili per modum suffragii, vel non applicabili pro animabus Purgatorii, ad favorem earumdem tantum Personarum, vel omnium simul Christifidelium concessa, minime tamen revocata, qui in eo Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum in diebus in concessione expressis perfecerint quod per eamdem concessionem fuerit præscriptum in omni Loco, Altari, vel Ecclesia Confraternitatum, Congregationum, Ordinum, & Personarum præfatarum eadem Indulgentia ab omnibus respective acquiratur, qui iisdem diebus, easdem ibi emiserint diligentias in concessione taxatas. Verum sicut eadem petitio subjungebat, prætendentibus nonnullis scrupulosis, quod in præfata communicatione Generali comprehensa non veniant Loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis, existentium extra Jerusalem, ad tollendam de medio quæcumque dubia, fuit Nobis pro parte præfati Ordinis humiliter supplicatum, quatenus non essent exclusa præmemorata loca, & Ecclesiæ Terræ Sanctæ, & multo minus aliarum partium Orientis a communicatione mutua, & reciproca, quæ includitur in ea generalitate amplissima, sub qua loquuntur privilegia, & Constitutiones Pontificiæ præfatæ, ad hoc, ut Indulgentiæ sæpe dictæ eisdem concessæ, & usque modo non revocatæ, obtineri valeant sine ullo dubio in aliis Ecclesiis, Altaribus, & locis piis, ac devotis spectantibus ad Personas præmemoratæ obedientiæ, vel directioni subjectas, stante quod Sanctæ Sedis mens fuit semper hæc omnia loca reddere æqualiter condecorata, & a fidelibus venerata, ob meritum æquale, uniforme, vel æquivalens, quod jam dictæ Personæ in Dei, & Sanctæ Ecclesiæ servitio peragunt de continuo, declarare de benignitate Apostolica dignaremur. Nos vero præfatam Declarationem commisimus Congregationi dilectorum Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, quæ sub die 16. mensis Julii currentis anni, perpensis prædictis Litteris dicti Innocentii XI. Prædecessoris nostri declaravit, prædicta Loca, & Ecclesias Terræ Sanctæ, aliarumque partium Orientis extra Hierusalem esse comprehensa, sive comprehensas in dictis privilegiis, Indultis, & Indulgentiis, & deinde sub die 27. ejusdem mensis sententiam prædictæ Congregationis approbavimus, ut in decreto dictæ Congregationis desuper edito latius continetur.

Sed quia adhuc post prædictum Decretum dubitabant nonnulli, an mens dictæ Congregationis fuerit, stabilire, quod pia loca Viæ Crucis, seu Calvariæ ad recolendam, seu meditandam Christi Passionem a præmemoratis Personis, seu Ordinibus adinstar Stationum Calvarii Montis juxta diversa etiam privilegia S. Sedis erecta, comprehensa sint in præfata mutua communicatione, eadem Congregatio sub die 12. mensis Novembris mox elapsi declaravit, etiam præfata pia loca comprehendi in sæpe dictis Litteris Innocentii XI. Prædecessoris nostri, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in eisdem Litteris contentis, & expressis, ac nos sententiam præmemoratæ Congregationis sub die 15. ejusdem mensis Novembris pariter benigne approbavimus, sicuti in Decreto præfatæ Congregationis desuper similiter emanato plenius continetur. Cum autem sicut dicta petitio etiam subjungebat, idem exponens pro majori, tam præfatorum Missionariorum, quam ceterarum Personarum præmemoratarum quiete, cupiat, ut Litteræ præfatæ, ac declarationes, & Decreta a memorata Congregatione cum nostra approbatione desuper emanata, suum ubi-

ubique sortiantur effectum, non obstante forsan sinistra interpretatione, seu contradictione nonnullorum Religiosorum aliorum Ordinum mendicantium in illis partibus commorantium adversariorum, quod facere nequit absque speciali nostro rescripto, ideo ne Litteræ, & declarationes, ac Decreta hujusmodi suo debito careant effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, exponens prædictus, ut ei in præmissis opportune providere de simili benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur statum, & merita caussæ, & caussarum hujusmodi præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Censuris, & pœnis Ecclesiasticis a Jure, vel ab homine, quavis occasione latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus inclinati, Discretioni vestræ, attento, sicut dictus exponens asserit, quod agitur inter exemptos, per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, vocatis dictis adversariis, & aliis, qui fuerint evocandi, ad executionem memoratarum Litterarum, ac declarationum, nec non Decretorum hujusmodi, juxta illorum formam, & tenorem, prout de jure, & dummodo judicium super præmissis alibi cæptum non sit, auctoritate nostra, procedatis, procedique mandetis, & faciatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum etiam per Edictum publicum, constito de non tuto accessu, quos, quibus, quoties, ubi, quando opus fuerit, citandi illis, & quibus videbitur, sub sententiis, Censuris, & pœnis inhibendi, contradictores in illas incidisse, servata forma Concilii Tridentini, declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, auxiliumque brachii sæcularis ad hoc, si opus fuerit, invocandi nec non alia in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, exequendi plenam, & liberam, Apostolica auctoritate, tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1695. decimo septimo Kalendas Januarii, Pontificatus nostri Anno quinto.

Hæc Bulla videri potest in Breviario nostro Franciscano in Rubricis particularibus num. 182. *& sequent.*

Insuper Paulus V. Constit. incip. *Cum certa*, Data Romæ apud S. Petrum die 11. Martii 1607. concessit etiam sequentes Indulgentias Tertiariis directe, & specifice etiam in propriis domibus viventibus.

I. Die, quo recipiunt Habitum, vel chordam benedictam a Superiore Ordinis in memoriam S. Francisci, si contriti, & confessi Eucharistiam sumpserint, Indulgentiam plenariam lucrantur. 25

II. Eodem modo in Festo primario Ordinis lucrantur Indulgentiam plenariam.

III. In articulo mortis invocato Nomine Jesu, plenariam.

IV. Qui assistunt, & sequuntur Processionem chordæ omni mense fieri solitam, lucrantur Indulgentiam 3. annorum, & totidem Quadragenarum. Si autem confessi commonicaverint, plenariam.

V. Qui confessi, & Sancta Communione refecti visitaverint Ecclesias Fratrum Minorum in Festis S. Francisci, S. Antonii de Padua, S. Lodovici, S. Bernardini, S. Bonaventuræ, S. Claræ, lucrantur Indulgentias septem annorum, & totidem Quadragenarum, præter Indulgentias plenarias a Sixto V. concessas.

VI. Qui assistunt Officio B. M. V. dum legitur in Oratorio, lucrantur Indulgentias 100. dierum.

VII. Qui comitantur Sanctissimum Sacramentum, dum portatur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam quinque Annorum, & totidem Quadragenarum.

VIII. Qui comitantur sepulturam mortuorum, dant eleemosynam pauperi, conciliant pacem inter inimicos, toties, quoties pro quolibet istorum operum impetrant Indulgentias 100. dierum.

IX. Conceditur, quod Fratres prædicti, & Sorores possint has gratias spirituales consequi, & illas applicare animabus Purgatorii per modum suffragii.

Ita Kilianus Kazenberger *in Supplem. Theolog. Sacramental. Patritii Sporer c.* 3. *q.* 2. *§.* 7. *num.* 106. Engelbertus Pauch *in tertia Seraphica Vinea cap.* 25. *num.* 112. citans etiam P. Angel. Lantuscam *fol.* 86. *in Idiomate Italico.*

Fratres, & Sorores Tertii Ordinis S. P. N. Francisci de pœnitentia semel in mense lucrantur Indulgentias 560. dierum, dum conveniunt ad Congregationem menstruam & ibidem audiunt legi suam Regulam, vel ejusdem explicationem. Ita concessit Clemens V. 8. Maii 1305. Constitutione incip. *Cum illuminatum*, quæ hic ad litteram subnectitur. 26

CLE-

CLEMENS EPISCOPUS &c.

Dilectis in Christo Filiis, & Filiabus, fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis de pœnitentia salutem, & Apostolicam Benedictionem.

CUM illuminatum sit cor nostrum, & illustratum Spiritu Sancto, cum affectu devoto, & pietate concedendi liberaliter, & donandi cum prompta manu, beneficia Locis piis, & devotis Personis, specialiter dilectis Fratribus, & Sororibus Venerabilis Tertii Ordinis Sancti Francisci, in omni parte Terrarum, ubi degunt, in quali Ordine certo reperiuntur multa beneficia pro salute animarum. In respectum tanti Ordinis totum mundum illuminantis, ad dicti Venerabilis Ordinis majorem exaltationem, & honorem, virtute præsentium Litterarum manifestum sit omnibus Fratribus, & Sororibus dicti Ordinis, quod omni vice, quando conveniunt insimul saltem quo ad majorem numerum, in uno deputato loco, & ibidem legitur dicta regula, vel de ista Regula fiat memoria, vel mentio etiam peregrinis, & extraneis, qui non sunt de ista Regula, considerando illorum merita: Concedimus ex jugi Fonte Divinæ gratiæ 560. dierum Indulgentias pro singulis, una vice, in mense, quando lecta erit ista Regula.

Datum Burdigalæ in Francia die 8. Mensis Maii 1305. Pontificatus nostri anno secundo.

Hoc Breve videri potest apud P. Lantusca Idiomate Italico fol. 34. de Reg. 3. Ordinis, & apud P. Engelbertum Pauck in 3. Seraphica vinea c. 6. n. 71.

27 Tertiarii utriusque sexus intra, vel extra Claustra moram trahentes, qui tria vota substantialia Religionis non emittunt, frui queunt Indulgentiis telaris in Constitutione: *Dum præexcelsa*, a Leone X. die 19. Junii 1515. promulgata per eumdem Pontificem in Brevi *Dudum*, die 10. Decembris 1519. ad eosdem extensis; idemque dicendum de aliis similibus, ex Decreto præmemoratæ Congregationis Reliquiis, & Indulgentiis præpositæ, quo declaravit Personas substantialia Religionis vota non emittentes sive intra, sive extra Claustra degentes, minime comprehendi in revocatione generali Indulgentiarum a Paulo V. die 23. Maii 1606. in Brevi *Romanus Pontifex*, præscripta. Quam declarationem per Breve *Alias*, incipiens, Apostolico robore munivit san. mem. Innocentius XI. die 20. Octobris 1686. Ita habetur *in Rubricis particularibus nostri novissimi Breviarii Franciscani num.* 173. Tertiarii nostri etiam in sæculo degentes, & nostræ directioni subjecti possunt uti nostro Franciscano Breviario. Id enim præscribunt Rubricæ particulares nostri novissimi Franciscani Breviarii *sub num.* 1. 2. 4. 21. & 22. Vide verb. *Officium Divinum art.* 3. *n.* 17. & *seq.* 28

Chordigeri eximiis Indulgentiis fruuntur, prout apparet in Constitutione Sixti V. incip. *Divinæ caritatis*, & in Const. Paul. V. incip. *Nuper Archiconfraternitati Chordigerorum*, quæ habetur ad litteram verb. *Confraternitas art.* 1. *num.* 20. & 21. Præterea Chordigeri ex concessione Gregorii XV. in Brevi incipient. *Pias Christi* 10. *Novembris* 1622. lucrari possunt etiam illas Indulgentias, quas Paulus V. concessit omnibus Regularibus 23. Maii 1606. Constit. incip. *Romanus Pontifex*, adducta *supra art.* 4. *num.* 7. Insuper Chordigeri lucrari possunt omnes Indulgentias Fratribus Minoribus directe, & specie concessas, & non revocatas (non item alias eis per extensionem, vel communicationem quomodovis competente;) Ita Clemens VIII. Constit. incip. *Quæcumque a Sede* 1604. 7. *Decembris* teste Lantusca *in Theatro Regul. verb. Confraternitas n.* 4. & 5. Unde Chordigeri lucrari possunt Indulgentias *Stationis Sanctissimi Sacramenti*, Indulgentias *Coronæ B. Mariæ Virginis*, Indulgentias *Coronæ Domini Nostri Jesu Christi*, Indulgentias *Orationis Mentalis*, Indulgentias *Doctrinæ Christianæ;* Ita Engelbertus Pauch *in tertia Seraphica Vinea cap.* 21. *num.* 93. Kazenberger *loc. cit. num.* 113. & alii passim. Ulterius Chordigeri gaudent in articulo mortis *privilegio Absolutionis Generalis* ex concessione Clementis VIII. Constit. incipient. *Quæcumque a Sede*, Pauli V. Constitut. incip. *Cum certas*, & Gregorii XV. Constit. incip. *Injuncti nobis*; Item *communicatione meritorum nostri Ordinis;* Kazenberger *loc. cit. num.* 113. & alii communiter. 29 30 31 32 33

34 Hinc quantum ad Indulgentias Confratrum Chordæ S. P. N. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnitentia edita fuit ab Innocentio XI. 15. *Maii* 1688. sequens Constitutio.

IN-

INNOCENTIUS PAPA XI.

Venerabilis Frater, & Dilecti Filii salutem, & Apostolicam Benedictionem.

EXponi nobis nuper fecit Dilectus Filius Frater Franciscus Diaz a S. Bonaventura in Romana Curia pro Familia Ultramontana obedientiæ, seu directioni Ministri Generalis totius Ordinis FF. Min. subjecta, Commissarius Generalis, quod alias ad favorem dilectorum utriusque sexus Confratrum Chordæ Sancti Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnitent. emanarunt a diversis Pontificibus Prædecessoribus nostris Litteræ in forma Brevis expeditæ, *Primo*, a fel. rec. *Paulo Papa V.* sub die 25. Septembris 1607. incipientes Verbo: *Nuper &c. Secundo*, a piæ mem. *Gregorio XV.* 26. Junii 1622. incip. Verbo: *Alias &c.* & continentes tenorem aliarum Bon. mem. Sixti V. etiam Prædecessoris nostri. *Tertio*, ab eodem Papa Gregorio XV. 10. Novemb. 1622. incipientes: *Pias Christi &c. Quarto*, a piæ mem. *Alexandro Papa VII.* pariter Prædecessore nostro 28. Junii, ac postmodum 5. Septembris 1666. quibus inter alia communicantur inter ipsos sexus utriusque Tertiarios, & Confratres, seu cum ipsis Tertiariis, ac Confratribus Religiosis diversorum Ordinum, & conceduntur, seu confirmantur diversa Privilegia, statuta, concessiones, & Indulgentiæ, illæ præcipue pro recitatione Coronæ B. Mariæ Virginis a dicto *Paulo V.* 8. Junii 1608. Et pro Statione Sanctissimi Sacramenti: Et exercitio Viæ Crucis, etiam a Nobis, præviis supradictis Litteris, sub dictis diebus 28. Junii, & 5. Septembris impartitæ, & innovatæ; imo etiam Decreta (a Congregatione Indulgentiis & Reliquiis præposita) sub diebus 14. Januarii, & 15. Julii 1681. formata. Et licet a nemine Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum hujusmodi, & Indulgentiarum executio impediri valear (etiam non obstantibus quibuscumque conditionibus, vel oblocutionibus Superiorum quorumvis Ordinum, maxime in Angelo-Politana, & Mexicana Diœcesibus) nihilominus idem exponens pro interesse, & indemnitate dicti Ordinis Minor. cujus directioni præfati Fratres, & Tertiarii sunt subjecti, & ad quem vigore præfatæ nostræ Confirmationis, directe concessiones extenduntur, ne Litteræ, Privilegia, Statuta, Concessiones, & Indulgentiæ præfatæ debito frustrentur effectu, Nobis humiliter supplicari fecit, ut ei in præmissis opportune de benignitate Apostolica dignaremur providere. Nos igitur statum, & merita causæ, & causarum, Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum & Indulgentiarum hujusmodi tenores, præsentibus pro expressis habentes, ipsumque exponentem, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis (a Jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis) si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestræ, attento, quod sicut dictus exponens asserit, agitur inter exemptos, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo, vel unus vestrum, vocatis ad id (qui fuerint evocandi) ad dictarum Litterarum, Privilegiorum, Statutorum, Concessionum, & Indulgentiarum hujusmodi executionem, juxta illarum, seu illorum seriem, & tenorem, prout de Jure, auctoritate nostra procedatis. Nos enim vobis, & cuilibet vestrum, quoties, & quot fuerit opus citandi, illisque, & quibus videbitur, sub sententiis, censuris, & pœnis inhibendi, ac inobedientes in illas incidisse, servata forma Conc. Trid. declarandi, aggravandi, reaggravandi, & interdicendi, ceteraque in præmissis necessaria, & opportuna faciendi, exercendi, & exequendi Apostolica Auctoritate, plenam, & liberam (tenore præsentium) concedimus facultatem. Non obstantibus præmissis Constitutionibus, & ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris 15. Maii 1688. Pontificatus nostri anno decimo tertio.

Superscriptio erat.

Ven. F. Episc. Angelo-Politano, & Dilectis Filiis Nostro, & Sedis Apost. Nuncio in Regnis Hispaniarum residenti, ac Scholastico Ecclesiæ Salmantic. & eorum cuilibet.

Hæc Bulla videri potest ap. B. Engelbert. Pauck in 3. Seraphica Vinea cap. 19. num. 80. & apud Kazenberger in Append. Alphabetica verb. Indulgentiæ Confratrum Chordæ S. Francisci, & Fratrum Tertii Ordinis de Pœnit.

* Hic tamen opportune notandum occurrit, quod novissime Benedictus XIV. Constit. 41. *tom. III. Bullar.* incip. *Ad Roman. Pontificem* Indulgentias concessas Fratribus, & Sororibus Tertii Ordinis Sæcularis de Pœnitentia Sancti Francisci, sive collegialiter viventibus, sive in

in domibus privatis, reformavit, & cæteris omnibus revocatis alias de novo concessit, quas sigillatim *ibidem* enumerat. Sunt autem ejusmodi.

Indulgentia plenaria confessis & Sacra Eucharistia refectis ea die, qua in ordinem ingrediuntur.

Item plenaria confessis & communione refectis die festo S. Francisci, 4. Octob. S. Claræ, Sancti Titularis Ecclesiæ, Oratorii, vel Capellæ ejusdem Tertii Ordinis, die Dedicationis S. Mariæ Angelorum de Portiuncula, dummodo Ecclesiam ipsam visitaverint, & de more oraverint.

Indulgentia plenaria in articulo mortis constitutis confessis, & communione refectis, & ore, vel si non potuerint ore, saltem corde nomen Jesu invocantibus.

Visitantibus Ecclesiam Tertii Ordinis, seu Oratorium, sive Capellam diebus Stationum in Missali Romano descriptis, ibique orantibus de more, indulgentiæ illæ conceduntur, quas prædictis diebus visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam, consequuntur.

Confessis & Sacra Communione refectis in festo stigmatum S. Francisci, S. Ludovici Galliarum Regis, S. Elisabeth Reginæ Portugalliæ, itemque S. Elisabeth Hungariæ Reginæ, S. Margaritæ de Cortona, atque in duodecim aliis anni feriatis, vel Dominicis diebus ad libitum eligendis, & a Superioribus Ordinis approbandis, & visitantibus ac orantibus, ut supra, qualibet earum dierum, septem annorum, & totidem quadragenarum indulgentiæ.

Itidem centum dies indulgentiarum lucrantur toties quoties interfuerunt Missis, aut Divinis Officiis in Ecclesia, ut supra, celebrandis, seu Congregationibus publicis, vel privatis ejusdem Tertii Ordinis ubivis faciendis; cum pauperes hospitio susceperint, pacem composuerint, vel procuraverint, corpora defunctorum quorumcumque ad sepulturam associaverint, aut Processiones de licentia Ordinarii faciendas, SS. Eucharistiæ Sacramentum tam in Processionibus, quam cum ad infirmos defertur, vel saltem si sint impediti ad signum campanæ Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, sive pro Ecclesiæ necessitatibus, sive pro defunctis fratribus, & sororibus recitaverint.

Item si peccantem ad Pœnitentiam redegerint; Doctrinam Christianam rudes docuerint. Tandem quoties opus aliud pietatis, vel caritatis exercuerint.

Ad rem liceat adhuc adnotare sequentia.

Indulgentiæ pro Fratribus Tertii Ordinis S. Francisci de Paula conceduntur a Pontifice ad instar fere Indulgentiarum pro illis, qui Tertium Ordinem S. Francisci de Assisio profitentur, excepto quod Indulgentiam plenariam consequuntur in festo S. Francisci de Paula, S. Francisci Salesii, Dedicationis S. Michaelis Archangeli, & in Festo Omnium Sanctorum, si visitaverint Ecclesiam aliquam Ordinis, si ibi sit, & in defectu, unam aliquam Civitatis, vel loci, ubi degunt. Cæteræ Indulgentiæ eædem omnino sunt ac superiores pro Tertiariis S. Francisci Assisiensis. Quoad Chordigeros S. Francisci de Paula cingulum tantummodo benedictum ab aliquo Fratre ejus Ordinis, vel ab alio deputato a Superioribus ejusdem Ordinis deferentes, die, qua cingulum assumunt, confessi, & Sacra Communione refecti plenariam Indulgentiam consequuntur, sicut & plenariam in Festo S. Francisci de Paula, visitantes, ut supra; ac denique plenariam in articulo mortis, eo modo quo Tertiarii S. Francisci Assisiensis. Quotidianam etiam Indulgentiam centum dierum consequuntur, si in honorem Domini Nostri Jesu Christi, & SS. Apostolorum preces effuderint. Denique Chordigeri illi, sicut & Tertiarii, pro quolibet bono opere sexaginta dierum Indulgentiam consequuntur, in quo differunt a Tertiariis S. Francisci Assisiensis, qui centum dies lucrantur. Easdem omnes Indulgentias applicare pro defunctis possunt. Ita ex Bulla pro Indulgentiis Tertiariorum S. Francisci de Paula, incip. *Inexhausti*, Bullar. *tom.* 3. *num.* 56. *

Benefactores nostri Seraphici Ordinis maximas Indulgentias consequuntur. Clemens 35
enim VII. imprimis in Constitut. incip. *Dum consideramus* 16. *Aprilis* 1526. apud Kazenberger *in supplemento Theolog. Sacrament. Patritii Sporer cap.* 2. *quæst.* 2. §. 8. *num.* 107. apud Matthæucci, *in Officiali Curiæ Regularis cap.* 31. reperienda, sic loquitur: *Dum consideramus assiduos labores, & vigilias, quas dilecti Filii Syndici, & Procuratores Domorum, & Monasteriorum Fratrum Minorum S. Francisci Regularis Observantiæ, & Monialium S. Claræ, Conceptionis, Annuntiationis Ordinum, & Sororum tertiæ Regulæ S. Francisci sustinere non cessant, merito nos obligant, ut animarum suarum saluti consulamus, idcirco uni Syndico, & Procuratoribus hujusmodi, cum illius uxore, & liberis, præsenti, & futuro, singulæ Domui, & Monasterio prædictis pro tempore servientibus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, ipsi,*

& eorum quilibet, omnibus, & singulis Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, favoribus, & gratiis, quibus Fratres Ordinis Observantiæ prædictorum utuntur, potiuntur, & gaudent, seu uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum ut potiri, & gaudere possint, & valeant, auctoritate Apostolica concedimus, & indulgemus.

36 *Alexander VI.* concessit, ut Medici ordinarii Fratrum Minorum, & Sororum S. Claræ habeant eadem privilegia, & gratias, quibus gaudent Syndici, & Procuratores prædictorum Fratrum. *Martinus IV.* concessit tam Procuratoribus, quam Advocatis, qui in Curiis Ecclesiasticis, & civilibus, seu Sæcularibus, laboraverint pro defensione Ordinis Fratrum Minorum, Ecclesiarumque ejusdem Ordinis, singulis annis Indulgentiam centum dierum. Idem *Martinus IV.* concessit cunctis Fidelibus, qui manus adjutrices porrexerint ad construendas Ecclesias, vel Monasteria Ordinis Fratrum Minorum, ac omnibus qui sepulturam elegerint in Cœmeteriis, ac Claustris præfatorum Fratrum, Indulgentiam quadraginta annorum. *Nicolaus IV.* concessit omnibus porrigentibus manus adjutrices pro fabricis Monasteriorum Fratrum Minorum 40. annos Indulgentiæ. *Innocentius IV.* 40. dies. *Nicolaus IV.* totidem. *Clemens IV.* centum dies, & sunt in summa 180. dies. *Alexander IV.* concessit omnibus recipientibus Fratres Minores viatores in domibus suis, & ministrantibus eis alimenta, & solventibus Naula, seu passalia, ac alia pietatis obsequia dictis Fratribus exhibentibus, Indulgentiam 40. annorum. *Innocentius VIII.* concessit, ut Procuratores Fratrum Minorum, eorumque substituti, liberi, parentes, fratres, sorores, & uxores possint promereri Indulgentias Stationum, & alias Fratribus concessas, dicendo in Ecclesiis Fratrum prædictorum quinque Pater noster, & totidem Ave Maria pro felici statu Romanæ Ecclesiæ. *Julius II.* concessit, seu declaravit, quod verba in privilegiis Fratrum Minorum contenta, scilicet quod visitantes suas Ecclesias, & manus porrigentes adjutrices consequantur Indulgentias tales, vel tales, referantur etiam ad facientes eleemosynas dè pane, ac aliis pro eorum victu, & vestitu, & domorum suarum reparatione necessariis.

37 Porrigentibus manus adjutrices ad fabricam Ecclesiarum Fratrum Minorum juxta possibilitatem suam concessa est in articulo mortis, remissio omnium peccatorum. Item concessi sunt centum viginti anni pro qualibet re, quolibetque beneficio, quæ locis, vel Monasteriis Fratrum Minorum largiuntur. Ultra hoc propter communicationem privilegiorum Fratrum Prædicatorum sunt concessi amplius 79. anni, & in summa sunt ducenti anni uno minus. Ita apud Casarubios *in Compendio nostrorum privilegiorum, aliorumque Mendicantium verb. Indulgentia quoad sæculares* §. 4. Insuper consequuntur propter communicationem privilegiorum omnes alias Indulgentias concessas benefactoribus quorumcumque aliorum Regularium.

Clemens IV. concessit morientibus cum Habitu Fratrum Minorum, & qui cum eo elegerint sepeliri, remissionem tertiæ partis omnium suorum peccatorum. Idem concessit Nicolaus III. Idem Urbanus V. Alexander VI. extendit eamdem Indulgentiam ad mulieres suscipientes ante mortem, vel post mortem Habitum S. Claræ. Leo autem X. confirmavit, & de novo concessit easdem Indulgentias, & insuper concessit Indulgentiam plenariam omnibus morientibus, & sepeliri eligentibus in dicto Habitu, & in Habitu Sororum Tertiæ Regulæ S. P. N. Francisci sub obedientia ejusdem Ordinis degentium, & declaravit sufficere Habitum prædictum petere, ac super se usque ad mortem habere, ac in eo sepeliri, etiamsi ante mortem non induatur. Ita apud Casarubios *loc. cit.* §. 6. Kazenberger *loc. cit. num.* 109. Ad lucrandas tamen has Indulgentias necesse est recipere talem Habitum a Guardianis, seu aliis Prælatis Superioribus, vel ab aliis ad id destinatis. Sixtus IV. Constitut. incip. *Sacri*. Unde prædictum Habitum dare non potest subditus, neque Confessarius Monialium, neque quivis alius, nisi id sibi a Prælato fuerit concessum; Kerckhove *in statuta generalia nostra cap.* 4. §. 3. *n.* 5. *& seq.* Kazenberger *loc. cit. num.* 109. Petentes autem, & suscipientes dictum nostrum Habitum possunt quidem dare nobis eleemosynam pro ipso Habitu Religioso, non tamen pro ipsa Indulgentia consequenda, alias hæc esset revocata per S. Pium V. qui in Constit. incip. *Etsi Dominici*, *sexto Calendas Februarii* 1567. revocavit omnes Indulgentias, ratione quorum datur aliqua eleemosyna; Kazenberger *loc. cit.* Kerckhove *loc. cit.* Rodriquez *art.* 10. *tom.* 2. *qq. Regul. quæst.* 76. Lantusca *Theatr. Regular. verb. Habitus num.* 5. & alii passim. 38 39 40

Habitum Fratrum Minorum, sicut & aliorum Mendicantium osculantes lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas de injun- 41

ctis

ctis Pœnitentiis ex concessione Joannis XXIII. facta Ordini Prædicatorum, & consequenter omnibus aliis Mendicantibus ratione communicationis Privilegiorum; Casarubios *loc. cit.* §. 6. *num.* 9. Kerckhove *loc. cit. num.* 8. Kazenberger *loc. cit. num.* 109. Lantusca *loc. cit. num.* 10. Rodriq. *l. c. qu.* 77. *art.* 11. Portell. *verb. Habitus in additian. num.* 4. & aliis communiter * Vide ramen infr. *num.* 48. * Quam
42 Indulgentiam lucrari possunt iidemmet Regulares, quia conceditur omnibus Christifidelibus Habitum osculantibus, inter quos non debent esse deterioris conditionis ipsi Regulares; *Com-*
43 *munis*. Urbanus VIII. concessit, ut Generales, & Provinciales totius Ordinis Minorum possint communicare Suffragia, Indulgentias, Orationes, & Bona spiritualia Benefactoribus Ordinis; Casarubios *loc. cit.* §. 4. *num.* 6. & communis aliorum, & sic tenet praxis quotidiana.

44 Omnes nostræ Ecclesiæ, ac Monialium nostri Instituti gaudent Indulgentiis plenariis perpetuis concessis pro omnibus Christifidelibus a primis Vesperis usque ad occasum Solis Festis diebus sequentibus, scilicet.

Die 16. Januar. pro Festo SS. Berardi, & Socior. Prot. Ord. Min. ex concessione Benedicti XIV. 18. *Octob.* 1741.

Die 5. Febr. pro Festo SS. Baptistæ, & Socior. Mart. ex concessione Clementis XII. 13. *Julii* 1739.

Die 22. Februar. pro Festo S. Margaritæ de Cortona concessa a Benedicto XIII. 26. *Julii* 1728.

Die 9. Martii pro Festo S. Catharinæ Virginis de Bononia concessa a Clemente XI. die 21. *Martii* 1714.

Die 13. Maii pro Festo S. Petri Regalari concessa a Benedicto XIV. 23. *Aug.* 1746.

Die 17. Maii pro Festo S. Paschalis Baylon concessa ab Alexandro VIII. 7. *Septembr.* 1690.

Die 20. Maii pro Festo S. Bernardini Senensis concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Jun. pro Festo S. Antonii de Padua concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 19. Junii pro Festo S. Michelinæ Tert. Ord. ex concessione Clementis XII. 27. *Sept.* 1737.

Die 9. Jul. pro Festo BB. Nicolai, & Socior. Mart. ex concessione Benedicti XIII. 6. *Decemb.* 1728.

Die 14. Jul. pro Festo Sancti Bonaventuræ concessa a Sixto V. 28. *Set.* 1585.

Die 24. Julii pro Festo Sancti Francisci Solani concessa a Benedicto XIII. 14. *Augusti* 1727.

Die 2. Aug. pro Festo Portiunculæ concessa immediate a Christo Domino, ut declaravit Benedictus XII. apud Casarubios *loco cit. verb. Indulgentia quoad Sæculares* §. 1. *n.* 13. de qua plura infra.

Die 12. Aug. pro Festo S. Claræ Virginis concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 19. Augusti pro Festo S. Ludovici Episcopi Tolosani concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 25. Augusti pro Festo S. Ludovici Regis ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maii* 1755. Vide infra *n.* 80.

Die 4. Septembris pro Festo Translationis S. Rosæ Viterbiensis Virginis concessa a Clemente XI. 14. *Jan.* 1701.

Die 17. Sept. pro Festo Sacrorum Stigmatum S. P. N. Francisci, ex concessione Clementis XII. 30. *Aug.* 1731.

Die 4. Oct. pro Festo S. P. N. Francisci concessa a Sixto V. 28. *Sept.* 1585.

Die 13. Octob. pro Festo SS. Danielis, & Socior. Mart. ex concessione Clementis XII. 13. *Jun.* 1739.

Die 19. Octob. pro Festo Sancti Petri de Alcantara concessa a Clemente IX. 2. *Octobr.* 1669.

Die 23. Octobris pro Festo S. Joannis a Capistrano concessa ab Alexandro VIII. 15. *Decembris* 1690.

Die 12. Novembris pro Festo S. Didaci Confessoris concessa a Clemente VIII. 26. *Martii* 1598.

Die 19. Nov. pro Festo S. Elisab. Reginæ Hungariæ ex novissima concessione Benedicti XIV. 17. *Maii* 1755.

Die 27. Nov. pro Festo Omnium Sanctorum Ordinis, ex novissima concessione Clementis XIII. An. 1765. Vide infra *n.* 81.

Die 28. Novembris pro Festo S. Jacobi de Marchia concessa a Benedicto XIII. 14. *Aug.* 1727.

Die 8. Decemb. pro Festo Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ concessa a Benedicto XIII. 12. *Decemb.* 1729.

Pro Festo B. Ludovicæ de Albertonibus 31. Januarii gaudent Nostræ Ecclesiæ Indulgentia Plenaria concessa ad annos 14. a Clemente XI. 22. *Decembris* 1714. & solet renovari, & teconcedi post ipsos elapsos ad alios 14. annos, uti novissime fuit renovata, & reconcessa ad alios 14. annos a Benedicto XIV. 27. *Novemb.* 1744.

Omnes

45 Omnes Fideles assistentes Divinis Officiis in nostris & aliis Ecclesiis in Festo, & Octava Corporis Christi lucrantur sequentes Indulgentias; scilicet pro Missa 400. dies, pro Matutino 400. dies, pro qualibet Vespera 400. dies, pro qualibet hora parva 160. dies; Et in quibuslibet infra octavam diebus pro singulis Matutinalium, Missarum, & Vesperarum 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies. Item sequentibus Processiones, & Missas devote celebrantibus, tam in Festo, quam in aliis Octavæ diebus pro pace, ac tranquillitate Ecclesiæ, ac Sacramentum in Festo hujusmodi sumentibus, conceduntur ducenti dies Indulgentiæ. Sic ex concessione Urbani IV. Martini V., Eugenii IV., aliorumque Pontificum, refert Casarubios *in Compendio privilegiorum*, *verb. Indulgentiæ quoad Sæculares* §. *Septimo num.* 2. ut videri potest quoad hoc Bulla Eugenii IV. incip. *Excellentissimum*, Bulla Urbani IV. incip. *Transiturus*, Bulla Martini V. incip. *Ineffabile Sacramentum*.

Sixtus IV. Const. incip. *Cum præexcelsa*, supradictas Indulgentias concessas pro Festo Corporis Christi, concessit etiam pro Festo, & Octava Immaculatæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ in nostris Ecclesiis. Ita *Rubricæ particulares nostri Breviarii Franciscani num.* 21.

Clemens VIII. Constitut. incip. *Sacratissimi Nominis* easdem Indulgentias concessit pro Festo dulcissimi, & Sacratissimi Nominis Jesu, dummodo assistentes Divinis Officiis dicant 5. Pater, & Ave pro felici statu Romani Pontificis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ adversus Mahumeticam, & Lutheranam perfidiam, ac universali Principum, & aliorum Fidelium pace. Ita *Rubricæ citatæ n.* 53.

Bonifacius IX. 1390. pro Festo Visitationis Beatissimæ Virginis Mariæ concessit easdem Indulgentias, quæ sunt concessæ pro Festo Sanctissimi Corporis Christi Domini Nostri.

Callistus III. 1457. pro Festo Transfigurationis D. N. J. C. concessit assistentibus Divinis Officiis in nostris Ecclesiis easdem Indulgentias, quæ sunt concessæ pro Festo Corporis Christi. Ita apud Kazenberger *loc. cit. cap.* 3. *q.* 2. §. 3. *n.* 94.

Alexander IV. concessit visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum causa devotionis qualibet hora diei 40. dies. *Innocentius IV.* concessit similiter 40. dies. *Clemens IV.* concessit centum dies. *Nicolaus III.* centum dies. *Urbanus V.* centum dies. *Nicolaus IV.* concessit Indulgentiam unius anni, & quadraginta dierum. *Alexander IV.* concessit omnibus venientibus ad horas Canonicas in Ecclesiis Fratrum Minorum, infra annum singulis diebus, vel ad audiendam Missam, vel Concionem, Indulgentiam 100. dierum pro qualibet vice.

Alexander IV. Nicolaus III. Innocentius IV. & Benedictus XI. concesserunt a Feria 4. Cinerum usque ad Pascha Resurrectionis inclusive visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum semel in die causa devotionis de Indulgentia annos universim 122. & dies 576. visitantibus autem quando prædicatur feria 2. 4. & 6. additur Indulgentia annorum 6. & dierum 26. Urbanus vero IV. concessit omnibus visitantibus Ecclesias Fratrum Minorum in Quadragesima Indulgentiam 40. annorum. Ita ex Casarubio, Kazenberger *loco citato num.* 95.

Visitantes Ecclesias Fratrum Minorum in Festivitatibus Domini Nostri, & Dominæ Nostræ, B. Joannis Baptistæ, Apostolorum, B. Francisci, omniumque Sanctorum dicti Ordinis ex concessione diversorum Summorum Pontificum lucrantur pro qualibet prædictarum Festivitatum indulgentiam mille tercentorum quadraginta annorum, quadringentarumque quadraginta & sex Quadragenarum, atque triginta & unius diei, ut summarie notat Casarubios *in compendio privilegiorum*, *verb. Indulgentiæ quoad Sæculares* §. 1. *num.* 19. *litt.* C. ubi addit, quod in alia summa extracta ex libro intitulato *Firmamenta trium Ordinum* habetur subsequenti modo: Summa Indulgentiarum Festivitatum Domini Nostri Jesu Christi, ejusque Sanctissimæ Matris, ac etiam S. P. N. Francisci, & Sanctorum Ordinis ascendit ad annos quingentos quadraginta & octo, dies ducentos sexaginta.

Sæculares facientes celebrari Missas, & alia Divina Officia in Ecclesiis Fratrum Minorum lucrantur mille dies Indulgentiarum. Ita Emmanuel Rodriquez *quæst.* 95, apud Sanig. *de Sacramentis dist.* 13. *quæst.* 3. *num.* 8. Kazenberger *loc. cit. num.* 108. Audientes Concionem Fratrum Minorum, aliorumque Regularium privilegiatorum lucrantur Indulgentiam quindecim annorum, ex concessione Gregorii IX. apud Kazenberger *loc. citat. num.* 95. Et si talem concionem in Ecclesiis Regularium audiant feria 2. 4. & 6. Quadragesimæ lucrantur indulgentiam centum triginta octo annorum ex concessione Alexandri, & Nicolai III. Innocentii, & Alexandri IV. & Benedi-

47

48

cti

cti XI. apud Vivam *in Appendice Indulgentiarum §. ultim.* * De Indulgentiis concessis osculantibus habitum Regularium (*Vide sup. n.* 41.) & eorumdem Regularium Concionem audientibus dubitare non leviter videtur P. Minderer *part.* 1. *Confer.* 3. *Collig.* 4. *num.* 351. *& part.* 2. *Confer.* 8. *Collig.* 15. *n.* 501. * Tales Concionatores Regulares, ut ex Casarub. Miranda, & Diana tradit Gobat, *tract.* 4. *de Indulgent. c.* 28. *n.* 561. etiam quando concionantur extra Templum sui Ordinis, possunt pro singulis concionibus impertiri suis auditoribus indulgentias 18. annorum, & 222. dierum, dummodo expresse addant, se id facere nomine Pontificis.

49 Indulgentia Portiunculæ Assisiatensis est immediate a Christo Domino concessa. Ita Benedictus XII. apud Casarubios verb. *Indulgentiæ quoad Sæculares* §. 1. *num.* 13. Gobat *par.* 2. *de Indulgent. cap.* 9. March. *in portiuncula Theologica, & historica*, Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 26. *num.* 5. Kazenberger *loc. cit.*
50 *num.* 97. & alii passim. Per hanc indulgentiam *Portiunculæ*, uti pulchre docet undequaque Sapientissimus Card. Bellarminus *lib.* 2. *de Indulgent. cap.* 20. & ex ipso Kazenberger *loc. cit. num.* 98. tria Fidei, & Ecclesiæ Catholicæ dogmata confirmantur: Primum scilicet *de Indulgentiarum existentia*, Secundum *de Romani Pontificis auctoritate*, quia Christus Dominus præcepit S. P. N. Francisco, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine hanc indulgentiam postularet, & Tertium *de Confessionis auricularis necessitate*, quia ad eam lucrandam requiritur Confessio peccatorum Sacerdoti facta, quod totum patet ex *Breviario Franciscano lection.* 5. *ad diem* 2. *Augusti*, ubi legitur; quod cum quadam nocte Seraphicus P. N. Franciscus oraret in habitaculo suo dictæ Ecclesiæ Portiunculæ proximo, & ei significatum esset Divinitus in ipsa Ecclesia esse Dominum Jesum, ejusque Sanctissimam Matrem cum ingenti multitudine Angelorum, & statim summa cum Religione delubrum ingressus cum primum ineffabilem illam Filii Dei Majestatem, & Gloriam aspexisset, ante conspectum ejus procubuisset, eumque maxima, qua potuit, animi submissione, ac pietate adorasset, sicut sequitur, est ei Christus locutus, ibi: *Quem Dominus benignissime appellans admonuit, ut ab eo aliquod beneficium pro salute hominum peteret. At ille adjutus patrocinio Matris, cujus opem imploraverat, supplex petiit, ut omnibus Ecclesiam illam introeuntibus concederet veniam, & indulgentiam omnium peccatorum suorum, quorum Confessionem Sacerdoti fecissent. Respondit Dominus id sibi placere, præcepitque illi, ut ejus Vicarium adiret, & ab eo suo nomine illam indulgentiam postularet.*

Indulgentia plenaria concessa primitus pro 51 ipsa sola Ecclesia Portiunculæ a primis Vesperis Kalendarum Augusti, usque ad Vesperas sequentis diei, extenditur in perpetuum ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes pro secunda die Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, dummodo lucraturi fuerint confessi, & Sacra Communione refecti, ut apparet in sequenti Bulla Gregorii XV.

GREGORIUS PAPA XV. &c.

Splendor Paternæ gloriæ, quia sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota Fidelium de clementi ejus Majestate sperantium, tunc præcipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus, & meritis adjuvatur. Volentes igitur omnes, & singulas Ecclesias Ordinis Fratrum Sancti Francisci de Observantia, etiam Reformatorum, ubique existentes aliquo spirituali munere illustrare, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex dictis Ecclesiis in secunda die mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 4. Julii 1622. Pontificatus nostri anno secundo.

S. Cardin. S. Susannæ.

Talis indulgentia in omnibus Ecclesiis Religio- 52
gio-

gionis Seraphicæ pro secunda die Augusti potest applicari etiam pro Defunctis, & adducitur Bulla Innocentii XI. id concedentis.

INNOCENTIUS PAPA XI. &c.

Alias felic. recordat. Gregorius Papa XV. Prædecessor noster omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, etiam Reformatorum nuncupatorum, ubique existentium die 2. mensis Augusti a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi, annis singulis devote visitassent, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effudissent, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concessit, & alias, prout in ipsius Gregorii Prædecessoris Litteris desuper in simili forma Brevis die 4. Jul. 1622. expeditis, quas perpetuis futuris temporibus valere voluit, uberius continetur. Cum autem dilectus Filius modernus Procurator Generalis dicti Ordinis, ut Nobis nuper exponi fecit, Indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem, per dictum Gregorium Prædecessorem, ut præfertur, concessam, etiam animabus Christifidelium defunctorum per modum suffragii applicari posse summopere desideret; Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, auctoritate Nobis a Domino tradita, ac de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi Indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem Christifidelibus præfatis, supradictas Ecclesias Fratrum Ordinis Sancti Francisci de Observantia, & Reformatorum dicta die secunda mensis Augusti, ut supra visitantibus, & præmissa peragentibus, concessam, etiam Christifidelium animabus, quæ Deo in caritate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii applicari posse; etiam perpetuo concedimus, & indulgemus, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Volumus &c. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Januarii 1678.

53 Talis Indulgentia plenaria in Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum prope Assisium est perpetua quolibet anni die ex concessione Innocentii XII. sub die 28. Augusti 1695. tenoris sequentis.

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

Redemptoris, & Domini Nostri Jesu Christi vices, licet immeriti, gerentes in terris cœlestium munerum thesauros, quorum dispensationem humilitati nostræ commisit Deus, fideli, prudentique liberalitate libenter erogamus, sicut pia sublimium Principum præclaris in Ecclesiam Dei meritis fulgentium, ac Religiosorum virorum propriæ, alienæque saluti laudabiliter incumbentium vota postulant, & Nos ad augendam, fovendamque fidelium pietatem profuturum in Domino arbitramur. Itaque spirituali Christifidelium ad Ecclesiam S. Mariæ Angelorum nuncupatam, Domus Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum prope, & extra muros Civitatis Assisien. assidue (ut accepimus) ex universis Christiani Orbis partibus devotionis causa confluentium consolationi, atque animarum saluti, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, nec non dilecti Filii Bonaventuræ Poerii Ministri Generalis dicti Ordinis supplicationibus, etiam totius Ordinis prædicti nomine, Nobis super hoc humiliter porrectis, quibus piæ, atque enixæ plurium Orthodoxorum Principum preces, in idipsum tendentes accessere, favorabilem assensum præbere cupientes, ac de Omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad Ecclesiam supradictam, sicut præmittitur, confluentibus, qui illam vere pœnitentes, & confessi, ac Sacra Communione refecti, in quocumque anni die devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem

ſub Annulo Piſcatoris die 18. Auguſti 1695. Pontificatus noſtri anno quinto.

J. F. Card. Albanus.

54 Eamdem Indulgentiam plenariam perpetuam, & quotidianam conceſſit viſitantibus Eccleſiam S. P. N. Franciſci Conventualium d. Civitatis Aſſiſii idem Innocentius XII. ſub die 18. Auguſti 1695. Conſtitut. incip. *Commiſſæ nobis.*

55 Talis Indulgentia plenaria pro die 2. Auguſti non ſuſpenditur per annum Sanctum in Eccleſia S. Mariæ Angelorum prope Aſſiſium, ut declararunt Innocentius X. 5. Julii 1650. Clemens X. 12. Novembris 1664. & Innocentius XII. 21. Auguſti 1699. in Brevi, ut ſequitur.

INNOCENTIUS PAPA XII. &c.

Cum ob Sacri Jubilæi celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti proxime venturi anni inchoandam, & uſque ad finem ejuſdem anni duraturam, omnes, & ſingulas Indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quibuſvis Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, & aliis locis piis, ſæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis ac cum quibuſvis clauſulis, & Decretis, quomodolibet conceſſas, de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſuſpenderimus, ac ſuſpenſas eſſe declaraverimus, easque, eodem anno durante, nulli prodeſſe, aut ſuffragari debere decreverimus, prout in noſtris ſub plumbo deſuper expeditis Litteris, quarum tenorem præſentibus pro expreſſis haberi volumus, plenius continetur: Nos cupientes, ut Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Angelorum Domus Ordinis Fratrum Minorum S. Franciſci de Obſervantia, prope, & extra muros Civitatis Aſſiſien. congruis frequentetur honoribus, ad eamque Chriſtifideles lubentius accedant, quo exinde ſpiritualibus gratiis ſe uberius refectos conſpexerint, tenore præſentium declaramus mentis & intentionis noſtræ minime fuiſſe, nec eſſe ſub præfata Indulgentiarum ſuſpenſione, Indulgentiam utriuſque ſexus Chriſtifidelibus, prædictam Eccleſiam die ſecunda menſis Auguſti, a primis Veſperis uſque ad occaſum ſolis diei hujuſmodi viſitantibus, & requiſita pro eadem Indulgentia conſequenda peragentibus, conceſſam comprehendere, prout minime comprehendimus, nec comprehenſam eſſe, in verbo Romani Pontificis atteſtamur. In contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 21. Auguſti 1699. Similem Declarationem jam fecerant alii Pontifices, & ſignanter Clemens VIII. & Urbanus VIII. & noviſſime fecit Benedictus XIII.

In aliis vero Eccleſiis, & locis Ordinis ſuſpenditur anno Sancto pro vivis, minime pro Defunctis. Felix Poteſtas *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 3796. Per Jubilæum enim anni Sancti non ſuſpenduntur Indulgentiæ pro Conſtitutis in articulo mortis, & pro Defunctis, ut declararunt Gregor. XIII. Clem. VIII. Urban. VIII. Innoc. XI. teſte ipſo Felice Poteſtate *loc. cit. n.* 3825. & tenet Buſembaum *lib.* 6. *tract.* 4. *c.* 1. *dub.* 4. §. 2. *reſponſ.* 2. *n.* 1. & alii paſſim, & ſic ſervat praxis. 56

Indulgentia Portiunculæ pro ſecunda die Auguſti a primis Veſperis uſque ad occaſum ſolis diei hujuſmodi poteſt obtineri, & ſeu acquiri *toties quoties* a Chriſtifidelibus aliqua Eccleſia Ord. S. P. N. Franciſci viſitatur, & ibidem ad mentem Pontificis oratur, nempe ſemel pro ſeipſis, & aliis vicibus pro animabus Purgatorii. Ita Engelbertus Pauck *in tertia Seraphica Vinea c.* 28. *num.* 136. Hermannus Born *in ſuo Seraphico Firmamento, ſecunda die Auguſti*, Kazenberger *loc. cit. num.* 101. & alii paſſim id clare colligentes, tum ex communi praxi ubique, & etiam Romæ obſervata, nedum a ſimplicibus, ſed etiam a VIris doctis, & Primaribus, tum ex ſequenti reſponſione, & declaratione Sacræ Congregationis Concilii. 57

Cum enim in vim Decreti ſub Innoc. XI. editi 7. Mart. 1678. & adducti ſupra *art.* 4. *num.* 15. ubi diſponitur: *Semel autem dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, vel aliud pium opus peragentibus lucrifieri*, dubitaretur, an Indulgentiam præfatam lucrarentur Fideles toties, quoties Eccleſiam viſitarent? pro declaratione dubii fuerunt preces Sacræ Cardinalium Congregationi exhibitæ, ut infra.

Epiſcopus Labacenſis a parte Imperii Orator devotus E. E. V.V. humiliter exponit, quod non obſtante decreto Innocentii XI. de Apocryphis Indulgentiis ſub die 7. Mart. 1678. quo declaravit, ſemel dumtaxat in die plenariam Indulgentiam in certos dies Eccleſiam viſitantibus conceſſam, lucrifieri, pergunt Fratres Ord. S. Franciſci Reformatorum de Provincia Carniolæ Populo perſuadere Indulgentiam pro die ſecunda Auguſti

de

de Portiuncula nuncupatam eorum Ecclesiam visitantibus concessam toties, quoties eadem die lucrifieri posse.

Cum autem hujusmodi abusus ad Summum Pontificem ab Ordinariis deferri jubeat S. Congr. Conc. *Trid. sess.* 25. *de reform. c.* 21. *in Decreto de Indulgentiis;*

Idcirco Orator quærit, & declarari petit an præfata Indulgentia de Portiuncula nuncupata etiam comprehendatur sub Decreto, & Declaratione San. mem. Innocentii XI. supradicta? pro qua gratia &c.

Die 17. *Julii* 1700. *Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, audita relatione Procuratoris Generalis, & Ministri Provincialis, censuit servandum esse solitum* (apud impressorem Cameralem). Et sic sæpius respondit eadem Sacr. Congreg. Concilii, & novissime *in una Ordinis S. Francisci* 4. *Decembr.* 1723. Et ad rem mirifice facit *Apologia Indulgentiæ Portiunculæ toties quoties applicabilis* erudite ex multis compacta a Patre Sabino Bononiensi in *Luce Morali*, *parte secunda*, *tract.* 65. ubi ipsam Indulgentiam Portiunculæ esse toties quoties lucrabilem ad longum solide probat omnibus solutis objectionibus, adducitque ad id etiam Breve authenticum Sancti Pii V. asservatum in archivio Monasterii de Cerravalle Civitatensis Diœcesis. Vide ipsum *ibi*, ubi abunde de omnibus ad tem facientibus. * Porro de validitate hujusce Indulgentiæ Portiunculæ, ejusque extensione ad omnes alias Ecclesias Ordinis Sancti Francisci ambigi non potest; nullo licet extante authentico documento, scientibus, & non contradicentibus Romanis Pontificibus. Benedict. XIV. *de Synodo Diœc. lib.* 13. *cap.* 18. §. 5. *nov. edit.*

58 Omnes Christifideles obeuntes Viam Crucis a nostris Fratribus erectam, sive in locis ad nos spectantibus, sive in aliis non subjectis, nec dependentibus ab Ordine nostro, possunt quotidie, modo sint in gratia, & obeundo Viam Crucis devote recolant Passionem, ac mortem Christi, lucrari easdem Indulgentias, quas Hierosolymis obeuntes Viam Crucis lucrantur; quæ Indulgentiæ sunt assignatæ *supra num.* 8. Sic ultra concessionem, & declarationem factam ab Innocentio XI. 5. Septembris 1686. & ab Innocentio XII. decimo septimo Kalendas Januarii 1695. Const. incip. *Sua nobis*, adducta supra *sub num.* 24. concesserunt, & declararunt novissime Benedictus XIII. 1726. quinto Nonas Martii Constit. incip. *Inter plurima*, & Clem. XII. die 16. Januarii 1731. Constit. incip. *Exponi nobis*. Quæ Constitutiones, cum sint ad hanc rem scitu dignissimæ, & apprime necessariæ, hic ad litteram dantur cum admonitionibus ab Eminentiss. Præfecto Sac. Congregationis Indulgentiarum datis de mandato Sanctissimi, & Litteris Encyclicis a Superiore Generali hujus nostræ Cismontanæ Familiæ ad omnes Conventus transmissis, & in earum respective Archiviis de suo mandato servatis.

Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Benedicti XIII. Pontificis Maximi Constitutio, in qua pium exercitium Viæ Crucis peragentes apud Fratres Minores de Observantia nuncupatos, Indulgentiarum omnium, quas Summi Pontifices Stationibus Terræ Sanctæ concesserunt, participes efficiuntur, ipsæque Indulgentiæ approbantur, & confirmantur. 59

BENEDICTUS EPISCOPUS, &c.

I. INter plurima & maxima signa immensæ erga nos Dei benignitatis ubique occurrentia summam & admirabilem ejus in humanum genus caritatem declarat æterni ejusdem Filii Jesu Christi passionis inexplicabile Sacramentum, quo erepti sumus e faucibus tenebrarum. Hinc Romani Pontifices Antecessores Nostri eamdem Passionem memoria recolentibus Apostolicas Indulgentias, & gratias donare consueverunt, quas ad pios Christifideles in Dominicæ Passionis contemplatione sese exercentes a Nobis extendi, & confirmari, ut Christiana Religio in hominum cordibus augeatur, plurimum in Domino expedire putamus.

II. Eapropter Dilectus Filius Frater Josephus Maria ab Ebora Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum Beati Francisci, qui de Observantia nuncupantur, petitionem nuper exhibendam Nobis curavit, qua continebatur, Fratres ejusdem Ordinis pium exercitium Viæ Crucis appellatum, quo tota Dominicæ Passionis series pictis tabulis, ubi commode fieri posset, expressa, inque plures Stationes distributa, eo modo, quo Peregrini Civitatis S. Hierusalem loca ipsa, ubi Christus passus est, recolentes, & frequentantes invisunt, contemplanda proponeretur, in varias Christianorum Provincias magno animarum fructu intulisse, ac piæ recordationis Antecessorem nostrum Innocentium Papam XII. hujusmodi exercitium largitione cœlestium munerum.

rum promovisse per Litteras Apostolicas in forma Brevis sub annulo Piscatoris incipientes, *Ad ea, per quae*, Romae datas apud S. Mariam Majorem die 24. Decembris anno MDCXCII. Pontificatus 2. ubi inter alia, omnibus, & singulis Fratribus, & Monialibus, atque aliis utriusque sexus personis Ordinum, & Congregationum, Obedientiae, seu directioni Ministri Generalis Fratrum Minorum de Observantia subjectis, Christique fidelibus Confratribus, & Consororibus quarumcumque Confraternitatum, & Societatum, sive sub titulo Conceptioniis Beatae Mariae Virginis Immaculatae, sive sub alia qualibet invocatione in eorumdem Fratrum, & Monialium Ecclesiis Canonice erectarum, sive erigendarum Orationi Mentali, quae dicitur Viae Crucis exercitium, quo, ratione suae Regulae & Constitutionum quotidie tenentur, operam dantibus, pro qualibet vice dierum centum, per duos quadrantes vero continuatos, vel saltem per quadrantem horae singulis diebus, perque totum mensem orationi, & exercitio hujusmodi vacantibus., dummodo vere poenitentes, & peccata sua confessi Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpsissent, proque Christianorum Principum concordia, haeresum extirpatione ac S. M. Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces fudissent, semel quolibet mense plenariam peccatorum Indulgentiam, & remissionem, quam per modum suffragii animabus Christifidelium Deo in Caritate conjunctis ex hac vita migrantibus, applicare possent, Apostolica Auctoritate perpetuis futuris temporibus misericorditer concessit.

III. Postmodum dictus Innocentius antecessor per alias Apostolicas Litteras incipientes: *Sua Nobis*, sub plumbo Romae datas apud S. Mariam Majorem septimo Kalendas Januarias Anno Dominicae Incarnationis MDCXCV. Pontificatus 5. inter alia Decretum Venerabilium Fratrum suorum S.R.E. Card. Conc. Trid. Interpretum die 12. Novembris anni MDCXCV. per se die 15. ejusdem mensis approbatum declaraverat, pia loca Viae crucis, seu Calvarii ad recolendam & meditandam Christi Passionem a praedictis Fratribus, & Monialibus, aliisque Personis adinstar Stationum Calvarii Montis erecta, atque instituta, in privilegiorum atque Indulgentiarum plenariarum nondum revocatarum generali mutua, & reciproca communicatione per Apostolicam Sedem concessa, & Litteris piae memoriae antecessoris nostri Innoc. Papae XI. in forma Brevis sub die 5. Sept. anni Incarnationis Dominicae MDCLXXXVI. comprehendi, ideoque frui, & gaudere Indulgentiis in iisdem Litteris Innocentii Papae XI. expressis, quae omnia sub sententiis, Censuris, & poenis in Contradictores infligendis, executioni tradi, & publicari mandavit, ut in utriusque Litteris ejusdem Innocentii Papae XII. plenius continetur.

IV. Cum autem, sicut eadem petitio Fratris Josephi ab Ebora subjungebat, praedictum exercitium Viae Crucis in omnibus ferme Ecclesiis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia diebus Festis tam pio operi adsignatis, religiose peragatur, quam plurimis Christifidelibus Ministro Generali nequaquam subjectis extra Ordinem quoque illuc accedentibus, idcirco iidem Fratres, ut tam Sanctum exercitium pro animarum salute ulterius propagetur, Indulgentias, & Privilegia etiam per viam Communicationis, ut praesertur concessa, & utriusque Innocentii antecessorum nostrorum Litteras superius memoratas, atque alias, si quae sunt, idem exercitium respicientes, Decretumque a Venerabilibus Fratribus S. R. E. Cardinalibus olim confectum, ac postmodum Apostolica auctoritate confirmatum, praevia ejus declaratione, ad tollendas omnes ambiguitates super ejus interpretatione forsan exortas, per Nos, & Sedem Apostolicam probari, & confirmari cupiant, easdemque Indulgentias, & Privilegia ad quoscumque Christifideles, etiam dicto Ministro Generali nullo modo subjectos extendi, & ampliari enixe deposcant;

V. Hinc ad dicti Fratris Josephi Mariae preces, praemissis omnibus opportune providere cupientes, Nos, qui omnem operam libenter impendimus, ut omnes Dominicae Passionis memoriam salutarem saepe animo repetant, & salutarem illius fructum percipiant, eumdem Josephum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, ipsum a quibusvis Excommunicationis, suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & poenis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati Indulgentias etiam pro animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, & privilegia etiam per viam communicationis concessa in Litteris utriusque Papae Innocentii, inque Decreto Venerabilium Fratrum S. R. E. Cardinalium expressa, & declarata, ac quibuscumque aliis Litteris Apostolicis idem exercitium Viae Crucis respicientibus, ad tollendam omnem

nem ambigoitatem, alieoamque interpretationem inde quomodocomque ortam, aut fortasse oritoram; ut Fideles per exercitationem bonorum operum, Sacrosanctos Ecclesiæ Thesauros absque olla animi hæsitatione adipiscantur, declaramus, Fratres, Moniales, ac Personas superius memoratas, exercitium Viæ Crucis hujusmodi peragentes de Privilegiis, & Indulgentiis, etiam plenariis sub generali, motua, & reciproca communicatione per Sedem Apostolicam cooceffis, vere communicare, & participes fieri, proptereaque frui, & gaudere Indulgentiis, ac privilegiis, quæ Romani Pontifices locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra, & extra Hierusalem largiti fuerunt, perinde ac si exercitiom prædictum ibidem peragerent: atque ita ab omnibos afferi, & censeri debere volumus; Ideoqoe ea omnia hactenus recensita, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetoo confirmamus, approbamos, & ionovamus, ac perpetuæ, ac inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur iisdem adjicimus, omnesque, & singulos tam Juris, quam facti defectus si qui in eis quomodolibet intervenerint, supplemus.

VI. Insuper ne a participatione bonorum spiritualiom qoæ ab exercitio Viæ Crocis proveoire speramus, ullus arceatur, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Paoli Apostolorum ejus auctoritate confisi, Indulgentias etiam animabus in Christi Caritate defunctorum applicabiles, & privilegia soperius expressa, etiam per viam communicationis Indulgentiarum, quæ locis Sanctis intra, & extra Hierusalem concessæ fuerunt, aut alias quomodolibet, Fratribus, Monialibus, ac Personis jam dictis, quæ per Nos approbantur, & confirmantur, ad quoscumque Christifideles, otriusqoe sexus Ministro Generali nollo modo subjectos, qui exercitiom Viæ Crucis & alia Christianæ pietatis opera eisdem modo, & forma, quæ a Fratribus, & Personis prædictis peraguntor, pie ac devote penes Fratres dicti Ordinis privative quoad alios qoofcunqoe peragent, & implebunt, perpetuo extendimus, & ampliamus.

VII. Deceroentes, præsentes Litteras nostras, inque eis conteota quæconque de subreptioois, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, aot quocunque alio defectu notari, impugnari, invalidari, ad terminos Joris reduci, aot contra illas quodconque Juris, vel facti, aut gratiæ remedium impetrari, nec sub qoibusvis simiiium, vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensiooibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus, per Nos, vel Socceffores nostros Romanos Pootifices, aut Sedem Apostolicam pro tempore factis, comprehendi non posse, sed semper ab illis excipi, & qooties illæ emaoabuot, toties in pristinom, & validissimom statum restitutas, repositas, & plenarie reintegratas, ac de novo semper concessas, ac perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus sortiri, & obtinere debere: sicque, & non aliter, per quoscunque Judices ordinarios, vel delegatos, quavis auctoritate fungentes, etiam caussarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardioales, etiam de latere Legatos, Vicalegatos, dictæqoe Sedis Noncios judicari, & definiri debere: & quidqoid secos soper his a quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus, non obstantibus, qoateuus opus sit, piæ memoriæ Pauli Papæ V. similiter Prædecessoris nostri uonnullarom Indulgentiarum revocatione, sive moderatione, aliisque Constitotionibos, & Ordinationibus, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de Indolgentiis uon concedendis adinstar, dictique Ordiois, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consoetudinibos, ceterisque cootrariis quibuscumque.

Datum Romæ Anno Incarnationis Domioicæ 1726. quinto nonas Martii, Poutificatus oostri Anno tertio.

Constitotio SS. D. N. Clementis Papæ XII. 60
qua declarator, quod Viæ Crucis erectæ & erigendæ in Ecclesiis ac locis nou subjectis, nec dependentibus ab Ordine Fratrum Minorum Sancti Francisci de Observantia, fruantur privilegiis & indulgentiis, qoibus gaudent instirotæ in Ecclesiis, ac locis ejusdem Ordinis, inserta est io altero Brevi Benedicti XIV. qood hic affertur ad litteram.

Breve Benedicti XIV. quo confirmatur pium Exercitium Viæ Crucis erigendum a Fratribus tam Observant. quam Reformat. Ministro Generali O. S. Francisci subjectis.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

CUM tanta sit passionis, Crucis, & mortis Domini Nostri Jesu Christi vis, ut oullom raperiator tam efficax remediom ad curandum conscieotiæ vulnera, quibus infirmitas humaoa quotidie per peccatum sauciatur,

tur, nec non ad purgandam mentis aciem, divinoque amore inflammandam, quam Passionis, Crucis, Mortis, atque Vulnerum ejusdem Redemptoris Nostri sedula meditatio; Ut Christifideles in hac nobis totius causa beatitudinis occupati quotidie se se alacrius exercerent, nec Catholicæ Ecclesiæ Patres, nec Romani Pontifices Prædecessores Nostri unquam destiterunt, quin assiduis monitis, exhortationibusque, & profusis cœlestium thesaurorum elargitionibus persuaderent, allicerent, ac locupletarent. Sane fel. record. Clemens Pp. XII. Prædecessor Noster, non solum cætera ad recolendam potissimum tantorum Passionis, Crucis, & Mortis Dominicæ mysteriorum memoriam, alias ab iisdem Prædecessoribus concessa, & impertita Indulgentiarum, ac peccatorum relaxationum, remissionumque munera, quæ & ipse confirmavit, ac de novo elargitus fuit, verum etiam viam, rationemque in Via Crucis, seu Calvarii, ut dicitur pie peragenda traditam aliis Apostolicæ suæ Providentiæ regulis ordinavit, disposuitque, prout clarius intelligitur ex ipsis Clementis Prædecessoris in simili forma Brevis litteris tenoris sequentis, videlicet. Clemens Pp. XII. Ad futuram rei memoriam. Exponi Nobis nuper fecit dilectus Filius Bernardus Monerde Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum, tam suo, quam dilecti etiam Filii moderni Ministri Generalis dicti Ordinis nomine, quod cum antiqua vigeret, ac etiam nunc vigeat in Ordine hujusmodi consuetudo erigendi, & instituendi per illius Fratres, in vim facultatis sibi alias a Sede Apostolica concessæ, Pia loca Viæ Crucis, seu Calvarii nuncupata, ad instar stationum Montis Calvarii, nedum in ejusdem Ordinis, sed etiam in aliis Ecclesiis, ac Locis ab eo minime dependentibus, isque mos in universis Regnis Hispaniarum, ac plurimis Italiæ Regionibus semper ante hac retentus fuerit, & adhuc de præsenti servetur: Licetque dudum fel. rec. Innoc. Papa XII. Prædecessor Noster ad preces tunc in humanis agentis Francisci Diaz, dum viveret, Commissarii Generalis pro Ultramontana Familia dicti Ordinis, præfata Loca Pia Viæ Crucis, seu Calvarii sub quibusdam rec. mem. Innoc. Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri, Litteris in simili forma Brevis die 5. Septemb. 1686. super confirmatione diversarum Indulgentiarum, & Privilegiorum ipsius Ordinis editis comprehendi, ac proinde frui, & gaudere posse Indulgentiis, & Privilegiis in Litteris hujusmodi concessis, & expressis declarasset per suas itidem in forma Brevis die 5. Dec. 1696. desuper expeditas, Litteras, idque absque limitatione, ac restrictione dictorum locorum Viæ Crucis, seu Calvarii ad Ecclesias, & loca Ordinis præfati factum fuisset, nihilominus aliqui existimantes facultatem illa erigendi, & instituendi, ad Ecclesias, & loca Ordinis prædicti, Indulgentias vero, & privilegia ejusmodi ad personas obedientiæ, ac directioni pro tempore existentis Ministri Generalis ejusdem Ordinis subjectas respective limitata, & restricta esse, a piæ mem. Bened. Papæ XIII. etiam Prædecessore Nostro Indulgentias, & Privilegia præfata ad quoscumque utriusque sexus Christifideles dicto Ministro Generali non subjectos, qui tamen ejusmodi loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii penes Fratres supradicti Ordinis privative quoad alios quoslibet visitarent, ibique memoriam Dominicæ Passionis devote recolerent, aliaque injuncta Opera peragerent, extendi, & ampliari obtinuerunt prout in ipsius prædicti Prædecessoris Litteris sub plumbo Anno Incarnationis 1726. 5. nonas Martii Pontificatus sui Anno tertio emanatis uberius continetur. Cum autem sicut eadem expositio subjungebat ipse Bernardus, non minus ratione sui Officii Procuratoris Generalis hujusmodi, quam de expresso mandato dicti moderni Ministri Generalis ad emanatam occasione præmissorum confusionem tollendam, remque in statum pristinum restituendam prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii per eosdem Fratres, etiam in Ecclesiis, & locis, quæ non sint dicti Ordinis erecta, & erigenda, eisdem Indulgentiis, & Privilegiis gaudere per Nos declarari summopere desideret, quemadmodum ab ipso Benedicto Prædecessore, postquam Litteræ suæ præfatæ prodierant ad supplicationem dilectæ in Christo Filiæ Nobilis Mulieris Violantis a Bavaria Principissæ Etruriæ Viduæ Fratribus Recessus Sancti Francisci ad Montem Florentinum, & Conventus de Ambrosiana nuncupat. dicti Ordinis in vim cujusdam Rescripti die 10. Novembris 1729. ejus jussu editi, concessum fuisse memoratur: Nobis propterea humiliter supplicari fecit, ut in præmissis opportune providere, & ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ejusdem Bernardi votis hac in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere cupientes, eumque, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis senten-

tiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, nec non utriusque Innocentii, & Benedicti Prædecessorum Litterarum præfatarum tenore, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & specificatis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, quod prædicta loca pia Viæ Crucis, seu Calvarii in Ecclesiis, Oratoriis, Monasteriis, Hospitalibus, & aliis itidem piis locis Ipsi Ministro Generali non subjectis, nec ab eo dependentibus, per Fratres dicti Ordinis nunc erecta, & in posterum erigenda, eisdem Indulgentiis, ac Privilegiis fruantur, & gaudeant, quibus fruuntur, & gaudent erecta in Ecclesiis, & in locis Ordinis præfati, auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, & declaramus, ac quatenus opus sit, & de novo concedimus, & indulgemus; ita tamen, ut quoad illa sic deinceps erigenda, modus, & forma serventur, quibus ejusmodi erectiones in Ecclesiis, & locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt, & accedat licentia Ordinarii loci, ac consensus Parochi, & Superiorum Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, & Loci Pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras firmas, validas, efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari. Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, & aliis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 16. Jan. 1731. Pontificatus Nostri Anno primo.

F. Card. Oliverius.

Quoniam autem Dilectus Filius Leonardus a Portu Mauritio, ejusdem Ordinis Min. Reform. nuncupator. Frater, expresse Professus, Nobis humiliter supplicari fecit, ut non solum præinsertas Litteras Clementis Prædecessoris præfati, & in eis contenta quæcumque quo firmius subsistant, & serventur exactius, confirmare, verum etiam nonnulla, ut infra declarare, & præscribere de benignitate, & auctoritate Apostolica dignaremur; Nos igitur ipsum Leonardum specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejusdem Leonardi Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati præinsertas Clementis Prædecessoris Litteras, & in eis contenta quæcumque auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, nec non earundem præinsertarum Litterarum tenorem, formam, & dispositionem sine ulla interpretatione, & restrictione omnino in posterum servari mandamus. Præterea cuicumque Parocho, ut prævia proprii Ordinarii, seu Antistitis in scriptis obtinenda licentia, sub directione cujuslibet Fratris ejusdem Ord. Min. sive Observantium, sive Reformatorum, sive Recollectorum, vel ad excipiendas Sacramentales Christifidelium Confessiones approbati, vel Prædicatoris Verbi Dei de quocumque Convento, sive proximo, sive remoto, ad Parochi arbitrium, de suorum tamen Superiorum consensu, ac permissu erigendi Viam Crucis, seu Calvarii, ut præmittitur, sive in propria Parochiali Ecclesia, sive alibi in ejusdem Parochiali Ecclesiæ districtu erigendi facultatem tribuimus, & impertimur. Volumus autem, ut Via Crucis, seu Calvarii hujusmodi in iis Civitatibus, Oppidis, & Locis ubi ab ipsis Fratribus Ordinis præfati in suis respective Ecclesiis, sive alibi jam erecta repetitur, de novo minime erigatur, nisi ubi, licet alia in Civitate, Oppido, & Loco quolibet Via Crucis, & Calvarii hujusmodi erecta fuerit, ea tamen est itineris longitudo, vel viæ asperitas, ut Christifideles non sine gravissimo incommodo, aut nullo pacto illuc ad eandem Viam Crucis, seu Calvarii peragendam accedere valeant. Quo casu Locorum Ordinarii, quorum arbitrio, ac prudentiæ præmissa omnia ordinandi, ac præscribendi relinquimus, ordinent, & præ-

scribant. Decernentes pariter easdem præsentes Litteras, firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, plenissime suffragari, sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscumque in contrarium præmissorum quomodolibet facientibus, atque iis omnibus, & singulis, quæ idem Clemens Prædecessor voluit non obstare. Volumus autem &c. ut &c.

Datum Romæ ut supra die 30. Aug. 1741. Pontificatus Nostri Anno II.

D. Card. Passioneus.

Avvertimenti ordinati a ben regolare il divoto Esercizio della Via Crucis dati in luce per ordine di Clem. XII. e rinovati dalla Sant. di N. Sig. Papa Benedetto XIV. con alcune addizioni necessarie per maggior stabilimento di sì santa divozione.

62 AVendo la Santa Memoria di Clemente XII. alle suppliche del Procurator Generale dell'Ordine de' Frati Minori detti dell' Osservanza, tanto a nome suo, come del Ministro Generale dello stesso Ordine, ampliata la Via Crucis con suo Breve in data de' 16. di Gennajo 1731. dal quale restano anche tolti alcuni dubbj, che erano insorti dopo il Breve di Benedetto XIII. suo Predecessore; si degnò il suddetto Sommo Pontefice mosso dal paterno suo zelo per la salute dell' Anime di ordinare al Cardinal Prefetto della Sacra Congregazione dell' Indulgenze, che nel tempo stesso si fossero stabilite quelle Regole, ed avvertimenti, che avessero potuto contribuire, acciocchè un sì santo e profittevole Esercizio, in cui deve meditarsi quell' atroce Passione, che il nostro Redentore s'umiliò a soffrire *ob nimiam caritatem, qua dilexit nos*, si faccia da Fedeli con quella divozione, e raccoglimento, ch'è necessario a conseguire quell' effetto, che abbondantemente suol derivarne, conforme puntualmente si esegui. Essendosi poi degnata la Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV. con un suo Breve in data dei 30. Agosto dell'anno 1741. non solo di ordinare che s'osservi senza limitazione alcuna tutto il prescritto dal suo Antecessore, ma di altresì ampliare la di lui concessione; ha giudicato molto espediente, che si rinnovino tutti gli Avvertimenti, e Regole suddette; affinchè in avvenire con sinistre interpretazioni non si pregiudichi al fine per cui sono state stabilite, e resti dilucidato tutto ciò, che ordina nell'accennato suo Breve, e meglio si conosca la sua mente piissima in promovere questa santa Divozione. Quindi è, che tutti quei, che dovranno erigere la Via Crucis, come tutti gli altri, che vorranno approfittarsi di sì Santo Esercizio, dovranno onninamente conformarsi agli avvertimenti, che seguono.

I. Che essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Vie Crucis a' Religiosi soggetti al Ministro Generale de' Frati Minori sì Osservanti, che Riformati *privative quoad alios quoscumque*, non è lecito ad altri di erigere, ed erigendosi, non godono le Indulgenze.

II. Che non possano esser' erette se non da Superiori locali dell' Ordine suddetto, o loro commissione da un altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia Predicatore, o almeno Confessore approvato.

III. Che devono erigersi nella forma consueta, e sinora praticata nell'Ordine suddetto cioè, che sieno quattordici Stazioni, e che le Croci, o Cappellette rappresentino i Misterj della Passione. In quei luoghi poi, ne' quali si volesse erigere fuori della Chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si proccuri sempre di terminare, o di cominciare dalla Chiesa, o luogo Sacro, con avvertire onninamente che le Capellette sieno chiuse con cancelli da non potervi entrare, nè persone, nè gli animali, e che tanto esse, quanto le Croci sieno collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso che in progresso di tempo i luoghi, ne'quali fossero state erette, divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s' incaricano strettamente le loro coscienze.

IV. Che nella stessa Chiesa o Luogo Pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior comodo del popolo due Vie Crucis, una delle quali serva per li Uomini, e l' altra per le Donne, e quando una si pianti fuori di Chiesa, se n'etiga sempre un' altra nella Chiesa, qualora questa sia di tal capacità, che basti per non fare confusione, acciò in tempo di pioggia, o di altro impedimento si possa non ostante praticare sì santo Esercizio.

V. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi senz' alterare punto quella che s' è osser-

è osservata finora ne' Conventi dell' Ordine, cioè o processionalmente da tutto il popolo sotto la direzione d' uno, o più Sacerdoti, ovvero privatamente da ognuno. Quando si faccia la Via Crucis nel primo modo, si disponga la Processione in maniera, che gli Uomini vadano separati dalle Donne, cioè quelli primi, e queste dopo con uno, o più Sacerdoti intermedj, e ad ogni Stazione un Chierico, o Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondente ad ogni Misterio, e Stazione, e dopo recitato un *Pater*, *ed Ave*, e fatto un Atto di contrizione, si tiri innanzi, cantandosi tra una Stazione, e l'altra il *Stabat Mater*, o altra Orazione, avvertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento; mentre l' esperienza dimostra, che questo santo Esercizio praticato con pietà, e divozione introduce a poco a poco ne' Fedeli d'ogni condizione l' uso del meditare, e la riforma de' costumi.

VI. Che praticandosi privatamente non è necessario recitare sei *Pater*, ed *Ave*, ad ogni Stazione, come alcuni suppongono, ma basti meditare, benchè brevemente, la Passione del Signore, che è l' opera ingiunta per far acquisto delle Sante Indulgenze, ed alle persone semplici basterà il pensare in qualche modo, conforme alla loro capacità, alla suddetta Passione; Benchè si esortino tutti, senza però obbligargli a recitare un *Pater*, ed *Ave*, ad ogni Croce, e far un Atto di Contrizione, conforme all' uso introdotto.

VII. Ch' essendo eretta la Via Crucis nella Chiesa, per quel tempo degli Uffizj Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa sia tal concorso di Popolo, che possa cagionar tumulto, e disturbo, si astengano di praticarla, tanto maggiormente, che non essendovi impedimento si devono visitare ad una ad una tutte le stazioni.

VIII. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, o Conservatorio, non è necessario entrare nella Clausura, ma basta che un Religioso del medesimo Ordine di età matura, e qualificato, come s' è detto nel secondo avvertimento, con licenza dell' Ordinario benedica le Croci alle Grate, e faccia una breve istruzione alle Monache, ed altre che si trovassero in tal Monastero, o Conservatorio circa il modo, con il quale è necessario di visitare le Croci per parcipare delle Indulgenze, e riportarne profitto per le Anime.

IX. Che non si pubblichi da i Pulpiti, ne in altra forma; e molto meno si scriva nelle Cappellette, o Stazioni un numero certo, e determinato delle Indulgenze, che si acquistano, poichè si è riconosciuto in più occasioni, che, o per inavvertenza, ed equivoco, o per trasporto di divozione si altera, o si confonde la verità delle Indulgenze; e perciò basti il dire, che chiunque s' impiegherà a meditare la Passione del Signore in questo santo Esercizio acquisterà per concessione de' Sommi Pontefici le stesse Indulgenze, che acquisterebbe, se visitasse personalmente la Stazione della Via Crucis di Gerusalemme.

X. Per ultimo, desiderando la Santità di Nostro Signore felicemente Regnante, che sempre più si dilati questo santo Esercizio a profitto di tutto il Mondo Cattolico, esorta tutti i Parrochi di qualsivoglia Terra, o Città, benchè in qualche Terra vi si trovasse più di una Parrocchia, ad arricchire i loro Popoli con sì gran Tesoro, introducendo nelle loro Cure, o nel distretto delle medesime sì profittevole divozione, senza riguardo alla maggiore, o minore distanza da una Via Crucis all' altra; purchè l' Erezione si faccia da un Frate Minore, soggetto al Ministro Generale dell' Osservanza, dotato dalle sopraccennate qualità, acciò istruiti i Popoli del gran bene, che contiene la Via Crucis, l' abbraccino con maggior fervore, e riesca più fruttuosa all' Anime loro. Quindi è che nel suddetto Breve concede l' arbitrio al Parroco di eleggersi quel Religioso, che giudicherà più idoneo, acciò con licenza del suo Superiore locale benedica le Croci, ed assista all' Erezione, che dovrà farsi in quella Cura, o altro luogo Pio. Si eccettuano però quei luoghi, ove si trovano i Conventi dei Frati Minori suddetti, non dovendosi in tal caso erigere la Via Crucis in altre Chiese non soggette al medesimo Ordine. Se pure detti Conventi non fossero situati in tanta lontananza dalla Terra, o Città, ovvero fosse la strada sì malagevole, che senza grave incomodo, da giudicarsi dall' Ordinario, non potesse frequentarsi dal popolo il santo Esercizio; attesochè in tal contingenza rimette Nostro Signore all' arbitrio dei Vescovi il decidere, se si possa erigere in altra Chiesa non soggetta all' Ordine suddetto, purchè l' erezione si faccia sempre nella forma sopraccennata, ed in questo modo resta dilucidata la clausula del suo Breve: *Volumus autem &c.* acciò da alcuni non venisse sinistramente interpretato. Anzi accadendo simili dubbj, affinchè

chè con continui ricorsi non s'inquietino i ministri della Segra Congregazione, ne rimette agli Ordinarj la decisione.

Die 10. Maii 1742.

Ex audientia Sanctissimi: Sanctissimus annuit, nempe pro facultate addendi declarationem, de que in precibus, simulque imprimendi una cum aliis monitis alias impressis.

L. Cerd. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Proton. Apost. Secr.

62 Porro præfata Monita ad ritum peregendum pium Exercitium *Viæ Crucis* jussu Clem. XII. exarata, statim suis communicaverat P. Commissarius Ordinis, ut sequitur.

F. CRESCENTIO KRISPER,

Dell' Ordine de' Frati Minori della più stretta Osservanza Lettor Emerito, Scrittore dell'Ordine, e in questa Cismontana Famiglia Commisserio Generale, e Servo.

Alli Molto Diletti in Cristo Padri, e Frati, Superiori, e Sudditi della Famiglia medesima salute, e pace nel Signore.

IL paterno zelo, e sollecita Vigilanza, con cui Nostro Signore Clemente XII. porge al Mondo Cattolico prove ben chiare dell' animo suo continuamente applicato a' spirituali vantaggi del Popolo Cristiano, avendolo portato ultimamente alla risoluzione di facilitare a' Fedeli la strada d' esercitarsi nella contemplazione de' dolori, e morte del Nostro Redentore, con permettere, che possa erigersi anche nelle Chiese fuori del nostr'Ordine la Via Crucis con quello stesso Tesoro d' Indulgenze, ch' era alle sole erette nelle nostre Chiese ampiemente concesso, ed essendone a Noi per somma benignità della Santità Sua, recata la notizia, stimiamo incombenza del nostro Offizio il trasmetterla alle P. P. V. V. accompagnata dall' avviso d' alcune circostanze, che debbano inviolabilmente osservarsi, appartenenti al modo, con cui nelle Chiese, o luoghi fuori dell' Ordine potrà la suddetta Via Crucis fondarsi. Posta dunque su tal particolare la volontà della Santità Sua, dichiarata con Breve Appostolico sotto il dì 30. Gennajo dell' anno corrente e successivamente, essendosi degneta d'ascoltare le suppliche del P. Reverendiss. Giuseppe Maria d' Evora Commiss. Gen. di Curia per la chiarezza d' alcuni dubbj insorti su questa materia, ne risultò quella particolare espressione del suo benignissimo sentimento, che vedesi ordinata per varj punti nel foglio stampato sotto il Titolo: Avvertimenti necessarj per regolare il divoto Esercizio della Via Crucis, che annesso a qnesta nostra Circolare vi si trasmette. Ciò non ostante, venuti poi fuori altri dubbj di non picciola rilevanza, e vedendosi che lasciati senza il convenevole scioglimento, potevano turbare la divozione de' Popoli, stimò bene il suddetto P. Reverendiss. Commiss. di Curia umiliare a' piedi della Santità Sua nuove suppliche premurose, affinchè si degnasse venire ad una precisa, ed individuale dichiarezione della sua mente intorno al modo, o circostanze, che possono occorrere nella suddetta erezione della Via Crucis. Delle quali umilissime preghiere avendo la Santità Sua ascoltato con egual Bontà il contenuto, ad oggetto di mantenere lontani anche i sospetti di confusione, e disturbi, che da queste nuove fondazioni nascer potessero, per mezzo d' un suo Rescritto sotto il dì 3. Maggio 1731. venne ad una particolarissima espressione della sua volontà secondo il tenore de' punti che sieguono.

Primo. Che i Superiori Generali faccino pubblicare a tutte le Provincie, e Conventi con loro Lettera Circolare la Istruzione con li avvertimenti suddetti del Sig. Card. Prefetto dell' Indulgenze, perchè sia a tutti nota la mente di Sua Santità.

Secondo. Che invigilino, ed avvertano li Superiori loceli a non essere tanto fecili nell' erigere in ogni luogo questa Divozione, ma cauta, e prudentemente, affinchè la moltiplicità non ne rechi confusione, e disprezzo.

Terzo. Che dove sono Conventi dell' Ordine, essendo picciole le Città, e luoghi, non possano erigerne altre fuori de' medesimi Conventi, e nelle Città grandi si regolino secondo una discreta distanza, e seguendo il bisogno di Controversia spetti al Superiore Generale il determinarla.

Quarto. Ne' Luoghi, dove non sono nostri Conventi, il Convento più vicino, ed il suo Superior locale abbia la facoltà solamente per l'erezione, e quando vi siano due egualmente vicini, il più antico, e se di antichità ambi eguali, l' Osservante preceda il Riformato, e così rispettivamente con i Scalzi per togliere in questa guisa ogni dissensione tra' Fratelli del medesimo Instituto.

Quinto. Che in tutti i dubbj, i quali per simile materia possono nascere, si ricorra a' Su-

Superiori Generali per la decisione, e determinazione sotto la pena ad arbitrio de' medesimi.

Essendo poi la volontà di Nostro Sign. che i Superiori locali non siino sì facili ad erigere in ogni luogo questa divozione, e che in tutti i dubbj si ricorra a' Superiori Generali, come appare dal secondo, ed ultimo punto de' sopradetti, restando per altro fermo il terzo, cioè, ch'essendo picciole le Città, e Luoghi, non possano erigerne altre fuori de' nostri Conventi, stimiamo essere assai a proposito il prescrivere una Regola più esatta, e stimiamo essere assai d'utile prevenire quelle dubbiezze, e disordini, che potrebbono accadere in ordine alle Città grandi, e principali. Ritrovandosi adunque per ordinario in queste principali Città più Conventi dell' Ordine, sieno Osservanti, o Riformati, o Scalzi, sarà bene, che per evitare la confusione, e disprezzo, potendo bastare le sole erette nelle nostre Chiese, non se ne permettano altre fuori di queste. Quando però accadere dovesse nelle suddette Città per calde istanze de' Fedeli qualche nuova erezione della Via Crucis fuori de' nostri Conventi, vogliamo, non v' ha dubbio, che si regoli l' affare secondo la già detta discreta distanza; ma determiniamo nel tempo stesso, che il corso, e termine della medesima sia bene ponderato da' Superiori locali, che dovranno avvisarne il Superiore Generale, ed ascoltare da questo la risoluzione, se la distanza da' nostri Conventi sia tale da potersi prudentemente concedere la richiesta fondazione.

Assistendo poi una special ragione per l'interiore de' Monasterj di Monache, sieno o in Città, o in altri Luoghi, dovrà servarsi tal Regola, che se i Monasterj non soggetti all' Ordine, dovranno farne la richiesta a' Superiori rispettivamente, ed aspettar da questi la suddetta fondazione, giusta il metodo prescritto nelli avvertimenti dell' Eminentissimo Cardinale Prefetto. Se poi fossero esenti dalla nostra Giurisdizione, ad oggetto di troncare quelle contese, che potrebbono nascere tra' Conventi vicini, dovranno recarne a Noi l' avviso per deputare un Religioso, che stimeremo più a proposito per esemplarità di costume: siccome abbiamo di già cominciato a praticare con soddisfazione di que' Monasterj, che ne han fatta la richiesta.

Ed affinchè specialmente i PP. Superiori locali non possano allegare scusa, o ignoranza ne' casi, che potrebbono accadere, vogliamo, che in ogni Convento si tenga copia, non solo de' suddetti avvertimenti, ed instruzioni dell' Eminentissimo Sig. Cardinale Prefetto stesse nel foglio annesso, ma ancora di questa nostra Circolare, e particolarmente de' punti nella medesima espressi, che portano una dichiarazione più speciale della mente, e volontà di Nostro Signore, per la felicità, e salute del quale in corrispondenza delle particolari obbligazioni, che gli professa il nostro Ordine, dovrà ciascuna delle P. P. e R. R. V. V. impiegare calde preghiere all' Altissimo; Siccome per il nostro Reverendissimo Ministro Generale, e per Noi finalmente, che salutandole di cuore diamo a tutti la nostra Serafica Benedizione. Data in Roma in questo Nostro Convento di S. Maria d' Araceli il dì 26. Maggio 1731.

Affezionatiss. Servo nel Signore

F. Crescenzio Krisper Commissario Generale.

Loco ✠ del Sigillo.

D' Ordine di S. P. Reverendiss.

F. Gaetano Seg. Generale.

Assignantur, & enumerantur Indulgentiæ, 63
quas Innocentius XI. ad instantiam P. Mariani Sormani Ministri Generalis totius Ordinis Seraphici Minorum S. P. N. Francisci concessit in perpetuum per Breve, quod incipit: *Unigeniti Dei Filii*, datum 28. *Januarii* 1688. Crucibus, Coronis, & Rosariis, quæ tetigerunt loca Terræ Sanctæ, & Sacras Reliquias ibi existentes, revocando, & annullando omnes alias Indulgentias, quæ dicuntur esse concessæ ab aliis Summis Pontificibus, supradictis Crucibus, Coronis, & Rosariis.

Quicumque igitur habebit Sacram aliquam Crucem, & Rosarium, aut Coronam, quæ tetigit loca Sancta, & Sacras Reliquias Terræ Sanctæ, lucrabitur Indulgentias sequentes, operando sicut sequitur. Videlicet.

Qui consueverit dicere semel ad minus in Septimana Coronam Domini, aut Dominæ, aut Rosarium, vel tertiam ejus partem, aut Officium, vel Divinum, vel parvum Dominæ, vel de mortuis, aut Septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut docere Doctrinam Christianam, vel invisere carceratos, vel infirmos alicujus Hospitalis, vel subvenire pauperibus, vel Missam audire, vel quando Sacerdos est, illam legere, si vere pœnitens, & confessus apud Confessarium approbatum ab Ordinario communicaverit in quolibet infrascriptorum dierum, scilicet Natalis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Pentecostes, in Festis San-

Sanctissimæ Trinitatis, & Corporis Domini: In Festis Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatissimæ Virginis; in Nativitate S. Joannis Baptistæ, in Festis SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Matthiæ, & omnium Sanctorum, & devote oraverit Deum pro extirpatione Hæresum, & Schismatum, pro augmento Fidei Catholicæ, pro pace, & concordia Principum Christianorum, & pro aliis necessitatibus Sanctæ Ecclesiæ, in ipso die acquirit remissionem omnium suorum peccatorum, & Indulgentiam plenariam.

Qui faciet illas ipsas res in aliis Festis Domini, aut Beatissimæ Virginis in unoquoque dictorum dierum, consequetur septem annos, & totidem Quadragenas de Indulgentia: & faciendo easdem in unaquaque Dominica, aut in alio Festo anni, lucrabitur quinque annos, & totidem Quadragenas, faciendo in alio die anni, acquiret centum dies de Indulgentia.

Quicumque in articulo mortis devote recommendabit Deo animam suam, invocando nomen Jesu, ore, aut, si non potest, corde, vere pœnitens, confessus, & communicatus, aut, si non potest, ad minus contritus consequetur remissionem omnium suorum peccatorum, & Indulgentiam plenariam.

Qui faciet aliquam Orationem præparatoriam ante celebrationem Missæ, aut Communionem, aut ante recitationem Officii Domini, vel Beatæ Virginis consequetur semper quinquaginta dies de Indulgentia.

Qui visitabit carceratos, aut infirmos in Hospitali adjuvando eos aliquo opere pio, aut in Ecclesia docebit Doctrinam Christianam, vel domi tradet eam propriis filiis, parentibus, servis, semper lucratur ducentos dies de Indulgentia.

Qui consueverit semel ad minus in septimana dicere Coronam, aut Rosarium, aut Officium nostræ Dominæ, aut de mortuis, aut Vesperas, aut Nocturnum ad minus cum Laudibus, aut septem Psalmos Pœnitentiales cum Litaniis, & precibus, lucratur in illo die, quo id dicet, centum dies, ultra Indulgentias concessas a S. Pio V.

Qui ad sonum Campanæ alicujus Ecclesiæ, mane, aut sero, aut medio die recitabit solitas preces *Angelus Domini* &c. aut, si id non sciat, *unum Pater*, *& unum Ave Maria &c.* aut pariter dum sonat signum pro mortuis dicet Psalmum *De profundis &c.* aut *unum Pater*, *& Ave Maria &c.* si non sciat illum Psalmum, consequetur centum dies de Indulgentia.

Qui in die Veneris devote meditabitur Passionem, & mortem Jesu Christi Domini Nostri, & dicet *ter Pater noster*, *& Ave Maria*, in illo die lucratur centum dies de Indulgentia.

Qui vere pœnitens de suis peccatis cum firmo proposito se emendandi faciet examen conscientiæ, & recitabit *ter Pater noster*, *& Ave Maria*, aut in honorem Sanctissimæ Trinitatis similiter dicet *ter Pater noster*, *& Ave Maria*, aut in memoriam quinque vulnerum Jesu Christi *quinque Pater noster*, *& Ave Maria*, lucratur centum dies de Indulgentia.

Qui orabit devote pro fidelibus agonizantibus, vel dicet *unum Pater noster* ad minus, *& Ave Maria* pro ipsis, consequetur in illo die quinquaginta dies de Indulgentia.

Omnes supradictas Indulgentias potest quis lucrari pro se in supradictis diebus, aut eas applicare per modum suffragii animabus Purgatorii.

J. F. Albani Secr.

Hoc Decretum Romæ, *& alibi fuit impressum idiomate Italico.*

Indulgentiæ Coronarum, & Crucum Hierosolymitanarum, aut Caravacensium declarantur. 64

Decretum Sacræ Congregationis Indulgentiis, & S. Reliquiis præpositæ sub

INNOCENTIO PAPA XIII.

Nuper Sacræ Congregationi Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ relatum fuit, passim evulgari Summarium quoddam Indulgentiarum germanico idiomate conscriptum, quod latine versum incipit: *Indulgentiæ, quæ concessæ fuerunt a San. mem. Papa Sixto V. Paulo V. Urbano VIII. Innocentio X. Alexandro VII. Clemente IX. super Coronis*, *Crucibus factis Hierosolymis*, *& Bethleem*, *denuo confirmatæ a Summis Pontificibus Clemente X. & Innocentio XI. die 11. Junii anni 1670. Impressum Augustæ a Joanne Michaele Labhart Anno 1720.*

Cum autem in dicto Summario nonnullas Indulgentias falsas, aut apocryphas, aut ab Apostolica Sede revocatas contineri deprehensum fuerit, ideo, ne Fideles decipiantur, eadem Sacra Congregatio habita die 11. Martii 1721. prædicti Summarii Augustæ impressi, vel denuo ubicumque imprimendi usum interdixit, illud prohibuit sub pœnis in indice librorum prohibitorum contentis, declarando ge-

gestantes Cruces, & Coronas, quæ loca Terræ Sanctæ, & Sacras Reliquias ibi existentes tetigere, illas dumtaxat Indulgentias lucrari posse, quas san. mem. Innocentius XI. Litteris in forma Brevis emanatis die 28. Januarii anni 1688. prædicta gestantibus, & pia opera in eodem Brevi descripta devote peragentibus concessit. Insuper cum eidem Sacræ Congregationi pariter delatum fuerit, nonnullos turpis lucri cupidos, non sine magno Fidelium scandalo, prædictas Cruces, & Coronas publice vendere, aut mercibus commutare ausu temerario non erubescere: Ideo stricte prohibuit, ne in posterum, aut publice, aut secreto vendantur, aut quomodocumque commutentur; addita etiam declaratione, quod non transeant Personam illorum, quibus prima vice distribuuntur, & quod neque commodari, aut precario dari possint, & quod aliqua re ex prædictis deperdita pro ea subrogari altera non valeat; Quod, si secus fiat, prædictæ Cruces, & Coronæ careant Indulgentiis jam concessis. Cum etiam Sacræ Congregationi Indulgentiarum innotuerit, evulgatum fuisse alterum Summarium Indulgentiarum germanico pariter Idiomate conscriptum absque loco editionis, & nomine Impressoris, cujus initium latine redditum est: *Indulgentiæ, quæ Crucibus Caravacensibus concessæ fuerunt a Romanis Pontificibus Pio V. Gregorio XV. & Clemente X. denuo confirmatæ ab Innocentio XII.* Et incipit: *Pro consolatione Christifidelium, & Sanctæ Crucis Amatorum*, in quo multæ Indulgentiæ penitus confictæ, apocryphæ, & falsæ deprehensæ fuerunt, eadem Sacra Congregatio dicti Summarii impressionem, & usum sub iisdem pœnis in indice librorum prohibitorum contentis interdixit. Quibus omnibus per me Secretarium Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XIII. relatis die quarta mensis Junii, Sanctitas Sua sententiam Sacræ Congregationis approbavit, & in omnibus executioni mandari jussit. Datum Romæ die quinta ejusdem mensis anni 1721.

L. Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis, Secr.

65 Omnes Personæ trium Ordinum S. P. N. Francisci possunt semel in vita, & in mortis articulo ex concessione Sixti IV. plenarie absolvi per idoneum Confessarium de licentia suorum Superiorum eligendum, ab omnibus suis peccatis, & plenariam suorum peccatorum remissionem consequi; Et hoc etiamsi ante factam eorumdem Ordinum Professionem eos decedere contigerit. Casarubios *in Compendio privilegiorum nostrorum, & aliorum, verb. Absolutio extraordinaria quoad Fratres, num.* 5. & 6. Et quoad Indulgentiam plenariam in articulo mortis habetur etiam ex concessione Pauli V. facta omnibus Regularibus Constitut. incip. *Romanus Pontifex* §. 8. relata supra *art.* 4. *num.* 7. Et pro absolvendis sic constitutis in articulo mortis potest adhiberi hæc formula:

Confiteor Deo, &c. Misereatur, &c. Indulgentiam, &c.

Dominus Noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis te absolvat, & Gratiam suam tibi infundat. Et ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Summorum Pontificum mihi in hac parte commissa, & tibi concessa, absolvo te ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristi, & dispenso tecum in omni Irregularitate si quam contraxisti, & restituo te unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni transgressione Votorum, & Regulæ tui Ordinis, & Statutorum Papalium, Generalium, Provincialium, Custodialium, Localium, & Synodalium quorumcumque. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omni Divino Officio male persoluto, Horis indebite transpositis, vel omissis. Item eadem auctoritate Ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquisti, & ab omnibus pœnitentiis oblitis, seu etiam neglectis; concedens tibi remissionem, & Indulgentiam plenariam peccatorum tuorum confessorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordaris, aut oblitus fuisti in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt. Item eadem auctoritate Ego absolvo te a pœnis Purgatorii, quas pro peccatis commissis, & delictis in hoc mundo perpetratis meruisti, restituendo te illi innocentiæ, in qua eras quando baptizatus fuisti. In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & ✠ Spiritus Sancti. Amen. Quod si hac vice non decesseris, reservo tibi hanc Gratiam usque ad extremum mortis tuæ articulum.

Hæc forma absolvendi excerpta est ex Manipulo Fratrum Minorum Sancti P. Francisci sexta parte Parisiis impresso anno 1582. & reimpresso Mediolani in Typographia Jo: Petri Cardi.

Item ex concessione Leonis X. possunt consequi 66

sequi eamdem Plenariam absolutionem, & Indulgentiam, ac insuper Papalem Benedictionem quater in anno diebus, quibus maluerint; Casarubios *l. c. n.* 7. *& seq.* Et traditur formula pro tali Absolutione, & Benedictione.

Confiteor Deo &c. Misereatur &c.

Indulgentiam &c.

Dominus noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis vos absolvat, & Grariam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicarionis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristis, & restituo vos unioni, & parricipationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramentis. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, & Regulæ, Constitutionum, Ordinationum, & Admonitionum Majorum nostrorum, ab omnibus pœnitentiis oblitis seu etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignorantia, vel malitia deliquistis; Concedens vobis remissionem, & Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiæ se extendunr, & restituo vos illi innocentiæ, in qua eratis quando baptizati fuistis, & quomodo Sanctitas Domini nostri N. Papæ faceret, si ipsemet in Confessione peccata vestra auscultaret; Ac eadem auctoritate Apostolica Benedictionem Papalem vobis impertior, In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & Spiritus ✠ Sancti. Amen.

Injungitur deinde aliqua Pœnitentia.

Ite in pace, & Gratia Dei, & orate pro me.

67 Item ex concessione ejusdem Leonis X. possunt consequi Plenariam Absolutionem, & Indulgentiam in omnibus Solemnitatibus, seu Festis Domini Sabaoth, & Beatæ Mariæ Virginis, Omniumqde Sanctorum, & Apostolorum Petri, & Pauli, ac Sancti Patris Francisci, & Sanctæ Claræ, & per totam majorem hebdomadam; Casarubios *loc. cit. num.* 8.

68 *& sequent.* Ac insuper in Festo Sanctæ Catharinæ Virginis & Martyris; Casarubios *loc. cit. n.* 10. Er traditur formula pro tali Absolutione Plenaria.

Confiteor Deo &c. Misereatur &c. Indulgentiam &c.

Dominus Noster Jesus Christus per merita suæ Sacratissimæ Passionis vos absolvat, & gratiam suam vobis infundat. Et Ego auctoritate ipsius, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Summorum Pontificum Ordini nostro, ac vobis concessa, & mihi in hac parte commissa absolvo vos ab omni vinculo Excommunicationis majoris, vel minoris (Suspensionis) & Interdicti, si quod forte incurristis, & restituo vos unioni, & participationi Fidelium, necnon Sacrosanctis Ecclesiæ Sacramenris. Item eadem auctoritate absolvo vos ab omni transgressione Votorum, & Regulæ, Constitutionum, Ordinationum, & Admonitionum Majorum nostrorum, ab omnibus Pœnitentiis oblitis, seu etiam neglectis, & ab omnibus peccatis vestris, quibus contra Deum, & Proximum fragilitate humana, ignoranria, vel malitia deliquistis; Concedens vobis remissionem, & Indulgentiam Plenariam omnium peccatorum vestrorum confessorum, & etiam cunctorum, de quibus non recordamini, aut obliti fuistis, in quantum Claves Ecclesiæ se extendunt; & restiruo vos illi innocentiæ, in qua eratis, quando baptizari fuistis. In nomine ✠ Patris, & ✠ Filii, & Spiritus ✠ Sancti. Amen.

Injungitur deinde aliqua Pœnitentia.

Ite in pace, & Gratia Dei, & orare pro me.

Advertendum tamen est, ut notat ipse Casarubios *loc. cit.* quod supradictæ Absolutiones Plenariæ, & Indulgentiæ debent consequi de consensu suorum Prælatorum, & Confessores electi, & ad id deputati debent eis aliquam salutarem Pœnitentiam injungere. Ac insuper est advertendum, quod nunc licer subsistat Indultum quantum ad Absolurionem Plenariam, & Benedictionem Papalem, videtur tamen revocarum quantum ad consecutionem Indulgentiæ Plenariæ pro seipsis, per cir. Constitutionem Pauli V. incipient. *Romanus Pontifex*. Ad quod facit etiam Propositio 37. in ordine inrer merito damnatas ab Alexand. VII. die 18. Martii 1666. ibi: *Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ*, contra asserentes dictas revocatas Indulgenrias hodie esse revalidatas; Et solum videtur non esse revocatum tale Indultum quantum ad consecutionem Indulgentiæ Plenariæ pro Animabus Purgatorii, quia, ut tradit clarissimus, & eruditissimus Pater Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 1. *sub num.* 6. *vers. Illud certum est*, Paulus V. non revocavit Indulgentias pro Animabus Purgatorii Regularibus concessas, ut idem Pontifex 23. Februarii 1609. testatus est apud Gobat, Pellizar. 69

Quin-

Quintanadv. *dub.* 2. *n.* 1. & Dianam *part.* 4. *tractat.* 4. *resol.* 20. Tum quia Fratres Minores, Clarissæ, & Tertiarii possunt applicare per modum suffragii omnes Indulgentias, & opera meritoria Animabus Purgatorii, ex concessione Gregorii XV. per suum Breve sub die 10. Novembris 1622. Et Leo X. jam die 3. Februarii 1517. concesserat ipsis Fratribus Minoribus, ut omnes omnino Indulgentias usque ad id tempus concessas per modum suffragii applicare possent, ut habetur etiam *in Compendio Privilegiorum Societatis Jesu* §. 7. uti testatur dictos Sapientissimos Pater Viva *loc. cit.* §. 3. *vers. Plurimæ aliæ*, ubi subjungit, quod idem concessit Sixtus V. Chordigeris S. P. Nostri Francisci, in Constitut. incipient. *Divinæ caritatis 7. Maii* 1586. Vide *supra num.* 12. & *art.* 2. *num.* 28. & *art.* 4. *sub num.* 8. & 11. & verb. *Prælatus Regularis a num.* 67. *ad* 69. ubi multa ad rem.

70 Omnes Personæ utriusque sexus trium Ordinum S. P. N. Francisci in Claustris degentes Reverendissimo Patri Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectæ possunt semel in die lucrari Indulgentiam per modum suffragii, & liberationem animæ cujuscumque Christifidelis a pœnis Purgatorii recitando tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri &c. juxta mentem Sanctitatis suæ ante Altare SS. Sacramenti, vel (si fuerint rationabiliter impeditæ) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparæ imaginem. Sic concessit novissime Benedictus XIII. ut patet ex sequenti Rescripto Romæ die 21. Decembris anni 1729. mihi, dum Ministrum Provincialem hujus Observantis Provinciæ Sancti Didaci, licet immerito, agerem, transmisso a Reverendissimo Patre Josepho Maria ab Ebora, tunc Commissario Generali Curiæ, & anno 1738. Ex-Generali Totius Ordinis, & Regis Portugalliæ Ministro.

Rev. Adm. P. M. Observ.

Cum alias fel. rec. Paulus PP. Tertius indulserit, ut qui Fratres Laici hujus Aracælitani Conventus semel in die pro anima cujuscumque Christifidelis in Purgatorio detenta recitarent unam Coronam Beatæ Mariæ Virginis ad Capellam, seu Altare privilegiatum S. Helenæ in hoc Templo Aracælitano existens adiostar Sacerdotum in eodem Altari celebrantium pro eadem anima Indulgentiam per modum suffragii, & a Purgatorii pœnis liberationem obtinerent: novissime supplicatum fuit Sanctissimo Domino N. Benedicto XIII. & ab ipso impetratum, ut eodem privilegio frui possint ii pariter Sacerdotes, qui ad Altare SS. Sacramenti tertiam partem Rosarii cum quinque Pater, & Ave, ac totidem Gloria Patri recitabunt. Ceterum cum ejusmodi concessio ad solos Fratres hujus Almi Conventus arctati videretur, cumque de thesauro hujus Indulgentiæ, seu Privilegii Fratres omnes ubique Terrarum participare vehementissime cuperem, supplicem libellum porrexi Sanctitati Suæ, quatenus super hac re mentem suam declarare, dictumque Privilegium extendere dignaretur *ad omnes omnino personas utriusque sexus trium Ordinum Sancti P. N. Francisci in Claustris degentes, & Reverendissimo P. Ministro Generali totius Ordinis immediate subjectas*, quæ tertiam partem Rosarii, ut præfertur, ac prætereа quinque Pater, & Ave, cum totidem Gloria Patri juxta mentem Sanctitatis Suæ ante aram, in qua Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur, vel (si fuerint rationabiliter impeditæ) quocumque in loco ante aliquam Crucifixi, vel Deiparæ imaginem recitarent, cui quidem supplicationi Sanctissimus Pater pro sua erga Ordinem Seraphicum, ejusque Alumnos Clementissima voluntate per Rescriptum Eminentissimi Domini Nicolai Mariæ Cardinalis Lercari a Secretis Status Sanctitatis Suæ sub die nona Decembris hujus Anni millesimi septingentesimi vigesimi noni etiam annuere dignatus est. Hanc proinde concessionem redigi curabo in seriem Indulgentiarum Ordinis, de quibus a Sancta Sede specialis Bulla in proximo emanabit: verumtamen omittere non potui, quin eam actorum indicarem Paternitati Tuæ adm. Reverendæ, ut religiosissima pietas, quæ in Provincia tibi subdita maxime floret, singularem hunc dignationis Apostolicæ fructum statim percipiat, & animabus in Purgatorio lugentibus tam insigne suffragium nullatenus retardetur; eamdemque solicitudinem meam Paternitati Tuæ adm. Rev. animi ad Officia paratissimi testem exhibeo.

Romæ ex Aracæli 21. Decemb. 1729.

Paternitatis Tuæ Adm. Rev.

Promptissimus ex animo Servus
Fr. Joseph Maria ab Ebora
Commissarius Generalis Curiæ.

Omnes tres Ordines a S. P. N. Francisco instituti ultra supra recensitas, & alias Indulgentias sibi specialiter a Sede Apostolica concessas, gaudent etiam Indulgentiis aliis Regularibus concessis ex communicatione cum ipsis 71

sibi

sibi concessa a variis Summis Pontificibus, scilicet Sixto IV. Julio II. Leone X. & expresse a Clemente VII. die 30. Maii 1525. Constit. incip. *Cum fructus uberes*, quæ Bulla fuit confirmata a Paulo IV. Pio IV. S. Pio V. Gregorio XIII. Sixto V. & aliis, specialiter a Clemente VIII. die 20. Decembris 1595. Constitut. incip. *Ratio Pastoralis Officii*, & novissime a Benedicto XIII. die 10. Decembris 1725. Constitut. incip. *Paterna Sedis Apostolicæ*, in qua referuntur plures alii Summi Pontifices, qui similes ei fecerunt concessiones, & ab eodem Benedicto XIII. quinto Nonas Aprilis 1727. Constitut. incip. *Summæ decet*, ubi plurimæ aliorum Summorum Pontificum referuntur Constitutiones similes gratias, & Indulgentias eis concedentes.

72 Ceteri etiam alii Regulares gaudent, nedum Indulgentiis sibi a variis Summis Pontificibus specialiter concessis, ut videre est in suis respective Privilegiorum Compendiis, sed etiam per viam Communicationis gaudent Indulgentiis nostrorum trium Ordinum Seraphici Patris Francisci, & quorumcumque aliorum, ut patet apud Casarubios *in Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium verb. Communicatio Privilegiorum*, & in aliis respective aliorum Compendiis, & sic Certa, & Communissima tum Canonistarum, tum Theologorum.

73 Communicatio autem Indulgentiarum inter Regulares sic debet intelligi. Primo, quod Indulgentias omnes concessas Ecclesiis unius ex Ordinibus Regularibus lucrari potest in Ecclesia sui Ordinis quivis alius Regularis, nisi obstet aliqua specialissima ratio. Non tamen potest idcirco quilibet Sæcularis easdem lucrifacere in qualibet Ecclesia alterius Ordinis. Sic desumitur ex declaratione facta a Leone X. in Constitut. incip. *Dudum per Nos*, ubi, cum dixisset *illos plus sapere, quam oportet*, qui ex eo, quod Indulgentiæ Templis unius Ordinis Mendicantium impertitæ, essent communicatæ Templis aliorum Ordinum Mendicantium, inferebant, Sæculares posse in Ecclesiis Prædicatorum, Minorum &c. obtinere Indulgentiam, quam prædecessores ejus elargiti erant visitantibus Ecclesiam B. Mariæ Virginis de populo de Urbe ad Augustinianos Eremitas spectantem: *Attendentes*, inquit, *quod Indulgentia, intuitu Religionis concessa, ad Sæculares extendi non debet, volentes mentem prædecessorum nostrorum, & nostram declarare, volumus, & auctoritate Apostolica declaramus, quod universi, & singuli dictorum Ordinum Fratres, & Moniales &c. prædictis Indulgentiis gaudeant, perinde ac, si ipsi dictam Domum B. Mariæ de populo personaliter visitarent; quodque vigore prædictarum Litterarum sæculares Indulgentiis hujusmodi gaudere non possint*; Sic Gobat *tract. 4. de Indulgent. part. 2. cap. 27. num. 565.* Quintanadvenas *in Appendice sua ad singularia tract. 4. dub. 14.*

Hæc tamen Indulgentiarum communicatio non debet extendi ad Indulgentias concessas pro singularibus Festivitatibus hujus, aut illius Ordinis; unde licet Indulgentia Portiunculæ sit extensa ad omnes Ecclesias trium Ordinum S. P. N. Francisci, non tamen censetur extensa ad Ecclesias aliorum Ordinum; Gobat *loc. cit. num.* 550. ubi dicit sic ex Casarubio notari *in compendio privilegiorum suæ undequaque dignissimæ Societatis, verb. Indulgentia* §. 12. Reiffenstuel *lib. 5. decret. tit.* 33. §. 3. *num.* 61. Kazenberger *loc. cit. num.* 85. Quintanadvenas *loc. cit. dub.* 8. Peyrin. Lezana, & alii. Quapropter Lezana *verb. Indulgentia num.* 8. censet prædictum Communicationis privilegium intelligendum esse solum de Indulgentiis, quæ in genere concessæ sunt Ecclesiis Regularium, non autem de illis, quæ specialiter pro aliqua Ecclesia in particulari datæ sunt; Sic etiam Kazenberger *l. cit. n.* 85. Gobat *loc. cit. num.* 1550. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 72. ubi dicit, idipsum asserendum esse de privilegiis, quæ concessa fuerunt ob aliquam specialem rationem, ut quando Indulgentia concessa est uni loco speciali, quia ibi est Imago v. g. Virginis Mariæ cum magna veneratione fidelium, nam hæc est specialis ratio illius loci, qua alia loca carent. Idem pariter asserendum de Altaribus privilegiatis ob specialem rationem talis Altaris. Idem etiam dicendum de Indulgentiis in honorem alicujus Sancti concessis Ecclesiis, per tot, vel tot annos, nam hæ non communicantur aliis Regularibus; Antonius de Spiritu Sancto *in director. Regular. tract. 1. disp. 1. sect. 3. n. 4.* Donatus *part. 1. tom. 1. tract. 7. quæst. 14. & 15.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 16. Kazenberger *loc. cit. num.* 85. & ipso teste, alii communiter; *arg. cap. Cum Capella 16. de privilegiis*, ubi dicitur, quod concessum uni Ecclesiæ, vel Provinciæ, seu loco, nequit trahi ad aliam Ecclesiam, seu Provinciam, vel locum.

Secundo prædictum communicationis privilegium intelligendum est, quod omnes Indulgentiæ concessæ immediate, & directe Religiosis, vel eorum oblatis, Parentibus, Cognatis, Procuratoribus, Benefactoribus, Servatoribus,

ribus, & similibus personis ad aliquem Ordinem spectantibus, intelligantur concessæ etiam omnibus aliis similibus Religiosis, & personis ad alios Ordines spectantibus. Sic declaravit, & concessit Julius II. die 1. Junii 1509. Prædicatoribus, & Fratribus Minoribus per sequentem Constitutionem.

Venerabilibus Fratribus Salamantino, Pacen. & Corduben. Episcopis, & eorum Cuilibet.

JULIUS PAPA II. &c.

Alias ad supplicationem Carissimi in Christo Filii nostri Ferdinandi Regis &c. & infra, quodque in prædicta privilegiorum, gratiarum, & Indultorum præfatorum Communicatione, tam universaliter per Prædecessores nostros toti Ordini Minorum, quam etiam per Nos particulariter prædictorum Regnorum Fratribus facta, ea, quæ ad Absolutionem, Generalem, seu Magistrum Ordinis Prædicatorum spectant ,, ad Ministrum, vel ,, Vicarium Generalem Fratrum Minorum pertineant, & ea, quæ ad Priores Conventuales, idest Prælatos singularum Domorum ,, Ordinis Prædicatorum, & eorum Vicarios, ,, similiter spectent ad Guardianos, & eorum ,, Vicarios Ordinis Minorum, & ea, quæ ad ,, Priores, seu Vicarios, vel Sub-Priores Vicarios, idest Prælatos, qui medii sunt, quocunque nomine censeantur, & vocentur, inter d. Generalem, seu Magistrum Ordinis, ,, & Priores Conventuales, eorumque Vicarios ,, simili modo spectent ad Ministros, & Vicarios Provinciales, ac Custodes, qui etiam ,, medii sunt inter Ministrum, & Vicarium ,, Generalem & Guardianos, eorumque Vicarios similiter pertineant, & sicut de potestate Prælatorum, scilicet de Prælatis ad ,, Prælatos dictum est, ita de Congregationibus unius ad Congregationem alterius Ordinis, & de Fratribus privatis, idest sine ,, Prælatura ad Fratres privatos, & de Festivitatibus ad Festivitates, in his casibus, ,, in quibus, Congregationibus, vel Fratribus privatis, aut Festivitatibus unius Ordinis aliquid conceditur, Congregationibus, ,, Fratribus privatis, aut Festivitatibus alterius Ordinis, nunc, & pro tempore respective concessa intelligantur. Ita quod ea, ,, quæ in honore Sanctorum Dominici, Petri ,, Martyris, Thomæ de Aquino, Catharinæ ,, de Senis Fratribus, vel locis Prædicatorum ,, sunt concessa, omnia illa Fratribus Minoribus præfatis, eorumque locis in Festivitatibus Sanctorum Francisci, Antonii, Ludovici, Bernardini, Bonaventuræ, quinque ,, Martyrum dicti Ordinis, qui apud Marochium Martyrii Coronam adepti sunt, S. ,, Claræ, & in aliis Festivitatibus dicti Ordinis Minorum, licet sint in majori numero, quam Festa ipsorum Fratrum Prædicatorum ,, sint, & intelligantur concessa ,, ad tollendam quamcumque hæsitationem, ,, & inde forte ortum scrupulum, auctoritate, & tenore præfatis declaramus.

,, Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die prima Junii 1509. Pontificatus nostri anno sexto.

76 Unde ut vides, hæc privilegiorum, & Indulgentiarum communicatio non debet esse identica materialis, sed analoga formalis, hoc est, similis, & fere eadem secundum quamdam proportionem, & status decentiam; Ita ut, totum id, quod est concessum Generali Prædicatorum pro suo Ordine, censeatur etiam concessum Generali Minorum pro suo, & quibusvis aliis Generalibus pro suis respective Ordinibus; & totum id, quod est concessum Provincialibus Prædicatorum pro suis Provinciis, censeatur concessum Provincialibus Minorum, & aliorum Regularium pro suis respective Provinciis; & totum id, quod est concessum Priori Prædicatorum pro suo Prioratu, censeatur concessum Guardiano Minorum pro suo Guardianatu, & Superiori locali cujuslibet alterius Religionis pro suo locali Superioratu; & totum id, quod est concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Prædicatorum, censeatur concessum Religiosis subditis in, & pro suo Ordine Minorum, & sic de omnibus aliis. Et ita pariter est discurrendum de Festivitatibus ad Festivitates, & de Indulgentiis ad Indulgentias. Ita ut Festivitates sint respective pares in honore, & Dignitate in quolibet Ordine, & quemadmodum Laicus visitans nostras Ecclesias tempore Festivitatum nostrorum Sanctorum consequitur Idulgentiam nostris Ecclesiis concessam pro tali, vel tali Festivitate nostri alicujus Sancti; ita a pari Laicus visitans Ecclesias aliorum Regularium tempore Festivitatum suorum respective Sanctorum consequatur Indulgentiam concessam pro tali, vel tali Festivitate sui alicujus respective Sancti. Sic etiam, sicuti Novitius suscipiens habitum nostræ Religionis multa consequitur beneficia, & Indulgentias lucratur; Ita quilibet Novitius suscipiens habitum cujuscumque alterius Ordinis,

nis, vel Religionis; & sic proportionaliter est discurrendum de aliis Indulgentiis, cum in generali communicatione veniant solum illæ, quæ sunt communes, & in genere Ordinibus Regularibus concessæ, non autem illæ, quæ sunt propriæ, & specificæ, nec eæ, quæ raro conceduntur, & quæ quis verisimiliter interrogatus, non esset in specie concessurus; *arg. cap. In generali* 81. *de regul. Juris in* 6. *cap. Cum Capella* 16. *de privilegiis*, & *cap. Si propter*, *X. de Rescriptis in* 6. Et sic tenent Donatus *in praxi rerum Regular. tom.* 1. *part.* 1. *tract.* 7. *quæst.* 14. & 15. cum multis ibi citatis; Matthæucci *Officialis Curiæ cap.* 26. *numer.* 17. Kazenberger *loc. citat. num.* 85. Reiffenstuel *lib.* 5. *decret. tit.* 33. §. 3. *num.* 61. & 62. Lezana *loc. cit. num.* 8. Quintanadvenas *in Appendice ad sua singularia*, *tract.* 4. *dub.* 9. Gobat *loc. cit. n.* 550. Habsensis *Summul. qq. Select. verb. Privilegium num.* 412. & alii passim; & sic servat praxis; qua in dies videmus Sæculares pro lucrandis Indulgentiis in aliquibus Sanctorum Regularium Festivitatibus concessis, pergere ad illas Regularium Ecclesias, pro quibus Indulgentiæ sunt specifice concessæ, & non ad Ecclesias aliorum Regularium: Aliter enim Ecclesiis, quibus expresse Indulgentiæ conceduntur, minueretur devotio; & ipsæ vilescerent Indulgentiæ, ut notant Peyrinus, Lezana, Matthæucci, & alii.

77 Fratribus Minoribus de Observantia vacantibus Exercitiis Spiritualibus per Octiduum concessa est Indulgentia Plenaria ab Alexandro VII. Constit. incip. *Cum sicut*. Vide supra *art.* 4. *n.* 9.

78 Affertur novissimum Privilegium pro Missis celebratis pro Animabus Fratrum, & Monialium Ordinis Minorum.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

CUM, sicut dilectus filius modernus Procurator Generalis Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia nuncupatorum Nobis nuper exponi fecit, per Constitutiones Ordinis hujusmodi auctoritate Apostolica confirmatas in cujuscumque Presbyteri, vel Clerici, aut Laici de Observantia supradicta, quam Reformatorum, Excalceatorum, Recollectorum, & Tertiariorum, ac Monialium Monasteriorum Ordinis, & Reformationum hujusmodi, sub jurisdictione, cura, regimine, & gubernio dilecti etiam filii Ministri Generalis totius Ordinis hujusmodi existentium obitus, vel alio diebus aliquas Missas unusquisque Frater dictorum Ordinis, & Reformationum in sacro Presbyteratus Ordine constitutus celebrare debeat, ideoque Procurator Generalis Missas hujusmodi cœlestium munerum, quorum dispensationem fidei nostræ credidit Altissimus elargitione a Nobis condecorari plurimum desideret. Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes; eumque a quibusvis Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad effectum præsentium duntaxat conseq. harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ut quandocumque Sacerdos aliquis Ordinis, & Reformationum prædictarum Missam, vel in die obitus præfatorum Presbyterorum, ac Clericorum, & Laicorum, nec non etiam Monialium Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia; ac Reformationum hujusmodi sub regimine, & gubernio præfati Ministri Generalis existentium, ac quoad Moniales in earum respective Ecclesiis Sacerdos quoque quilibet Sæcularis, vel alterius Ordinis Regularis, vel in alio die ad quodcumque Altare Ecclesiarum dictorum Ordinis, & Reformationum tam hactenus erectarum, quam in posterum erigendarum pro illorum, & illarum Anima, quæ Deo in caritate conjuncta ab hac luce migraverit, celebrabit, Missa hujusmodi animæ pro qua celebrabitur perinde suffragetur, ac si ad Altare privilegiatum celebrata fuisset auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & Indulgemus. Non obstante, quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula de non concedendis Indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque; Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis etiam impressis, manu, & sigillo Procuratoris Generalis Ordinis prædicti pro tempore existentis munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mar. Major. sub Annulo Piscatoris die XXIV. Martii MDCCXLI. Pontificatus Nostri Anno Primo.

Indulgentia plenaria perpetua in Festo Sacro- 79

ctorum stigmatum S. P. N. Francisci pro omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam tam Fratrum, quam Monialium nostro Ministro Generali immediate subjectarum devote visitaverint, ibique pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione pias ad Deum preces effuderint, concessa est a Clemente XII. die 30. Augusti 1734. Constitut. incip. *Cælestium munerum*.

80 Rescriptum san. mem. Benedicti XIV. quo visitantibus Ecclesias Fratrum Minor. diebus festis S. Ludovici Regis F. & S. Elisabeth Reginæ H. plenaria Indulgentia conceditur.

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

INjunctæ Nobis Divinitus Apostolicæ Servitutis ratio postulat, ut Cœlestium munerum thesauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in terris Sanctorum cum Christo in Cœlis regnantium venerationem, excitandamque, & fovendam erga illos Fidelium devotionem, & animarum salutem procurandam speramus in Domino profuturum. Supplicationibus itaque dilecti Filii Caroli Mariæ a Perusio Commissarii Generalis Curiæ Ord. Fratrum Min. S. Francisci de Observ. nuncupator. nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum dicti Ord. tam hactenus erectis, quam in posterum quandocumque erigendis, & ubicumque locorum existentibus in S. Ludovici Francorum Regis, ac S. Elisabeth Reginæ Hungariæ natæ Festis diebus a primis Vesp. usque ad occasum solis dierum hujusmodi singulis annis devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac S. M. Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, quo die præfatorum id egerint, Plenariam; Monialibus vero supradicti Ordin. sub cura, regimine, & administratione Fratrum præfatorum existentibus, & aliis in eorum quolibet Monasterio nunc, & pro tempore degentibus vere pariter pœnitentibus, & confessis ac Sacra Commun. refectis, quæ suam respective Ecclesiam in suprad. diebus visitaverint, &, ut præfertur, ut supra oraverint, Plenariam similiter omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die 17. Maii 1755. Pontificatus Nostri anno decimoquinto.

Breve alterum SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. Quo plura Rescripta Sanctitatis Suæ in favorem Ordinis Minorum S. P. Francisci confirmantur. 81

BENEDICTUS PAPA XIV. &c.

CŒlestium munerum thesauros, quorum dispensationem tenuitati nostræ credidit Altissimus, liberaliori manu elargiri non dubitamus ad levamen, & solatium animarum Christifidelium, quæ ex hac vita migrantes in caritate Deo conjunctæ in Purgatorio detinentur, ut quantocius ad sempiternam beatæ felicitatis stationem in Cœlis perducantur. Sane Nobis alias humiliter oblati fuerunt supplices libelli tenorum sequentium; ac primus quidem.

Beatissime Pater.

Frater Raphael a Lugagnano Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci Minister Generalis ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter san. mem. Benedict. XIII. sub die 14. Decembris 1725. dignatus fuit omnia Altaria privilegiata quotidiana variis Ecclesiis dicti Ordinis in perpetuum jam concessa approbare, & confirmare; Iis ejusdem Ordinis Ecclesiis, quæ tali privilegio quotidiano in perpetuum non gaudebant, concessit illud, sed proportionate ad Missarum numerum, quæ in eis celebrantur: Pro quatuor Feriis iis, in quibus viginti; pro tribus, in quibus quindecim, & sic gradatim. Cum autem, Beatissime Pater, comprobaverit experientia, hoc minime sufficere ad satisfaciendum Populorum devotioni, & ex alia parte variæ quotidiæ insurgant difficultates ex eo, quod non semper idem Missarum numerus in dictis Ecclesiis celebretur, nec celebrari valeat; Ideo enixe S. V. supplicat Orator, ut prævia revocatione privilegii Altarium pro determinatis hebdomadæ feriis, ut supra, per San. Mem. Benedictum XIII. concessi, dignetur cuilibet Ecclesiæ Fratrum Oratoris jurisdictioni subjectæ Altari privilegiato quotidiano perpetuo non decoratæ unum concedere ab Ordi-

nariis locorum semel designandum, & hoc per rescriptum, seu aliter, ut S. V. benevisum fuerit, ut Deus &c.

Ex Audientia Sanctiss. die 17. Decemb. 1748. Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita, pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minorum S. Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur, & voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset. Joseph Levizzani Secretarius. Alter vero

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de Observantia Orator obsequentissimus ad pedes Sanctitatis Vestræ humiliter provolutus, omni cum animi demissione exponit, qualiter san. mem. Benedict. XIII. sub die 24. Aprilis anni 1725. indulsit omnibus Fratribus infirmis, senibus, & imbecillibus Ordinis Minorum Capuccinorum, qui propterea semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum faciunt, suasque ad Deum preces effundunt, ut in eodem Oratorio, seu Sacello lucrari possint singulas Indulgentias, quæ in posterum a Summis Pontificibus suis pro tempore successoribus Ecclesiis totius Ordinis concederentur. Hinc Orator humillimus summa fretus S. V. caritate, & clementia, qua Ordinem suum prosequitur, supplicat, ut eamdem gratiam impertiri dignetur Fratribus, & Monialibus Jurisdictioni Ministri Generalis totius Ordinis Minorum subjectis, qui, aut quæ senes, infirmi, aut imbecilles in valetudinario diversantur, nec Ecclesiam adeunt, sed in interno Oratorio, aut Sacello preces suas ad Deum effundere solent, quoad indulgentias hactenus concessas, & in posterum a Summis Pontificibus concedendas Ecclesiis ejusdem Ordinis: Pro qua gratia &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 11. Septembris 1755. Sanctissimus petitis annuendo pro gratia benigne concessit, ut Fratres, ac Moniales Ministri Generalis Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjecti, qui ex introscriptis causis senectutis, infirmitatis, ac imbecillitatis in valetudinariis diversantur, visitato Oratorio, aut Sacello in eodem valetudinario existente Indulgentias, de quibus in precibus, lucrari possint, & valeant, ac si Ecclesias ejusdem Ordinis visitarent; reliquis expletis juxta præscriptum explendis. J. C. Boschi Secretarius. Tertius tandem.

Beatissime Pater.

Frater Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Curiæ Ordinis Minorum de Observantia ad pedes S. V. humillime provolutus exponit, qualiter cum P. Raphael a Lugagnano præteritus Minister Generalis Ordinis S. V. supplicaverit pro Altari privilegiato quotidiano perpetuo in qualibet Ecclesia Fratrum ejus jurisdictioni subjecta, S. V. clementer pro gratia indulsit, prodiitque rescriptum: = Ex Audientia Sanctissimi die 17. Decembris 1748. = Sanctissimus benigne annuit pro gratia juxta petita pro Missis tamen, quæ a Fratribus Minoribus Sancti Francisci in Altaribus per Ordinarios respective designandis celebrabuntur; Et voluit etiam gratiam hujusmodi per hoc præsens rescriptum perinde valere, ac si per Apostolicas Litteras in forma Brevis solitis omnibus muniti clausulis expedita fuisset. Joseph Levizzani Secretarius.

Nunc vero Orator obsequentissimus, cum non videat in eodem indulto comprehensas quoque Ecclesias Sanctimonialium ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjectas, & aliunde sciat orta esse hac de re dubia inter fratres, omni cum animi demissione supplicat, ut sua paterna clementia dignetur S. V. declarare etiam antedictas Monialium Ecclesias in relato Indulto esse comprehensas. Cum porro Fratres senes, infirmi, aut imbecilles ejusdem Ministri Generalis jurisdictioni subjecti hac gratia gaudere non possint, ut qui semper in valetudinario diversantur, in ejusque Oratorio Sacrum dumtaxat faciunt; hinc idem Orator omni cum animi demissione supplicat S. V. ut dignetur declarare Altare privilegiatum quotidianum perpetuum illud memorati Oratorii, seu Sacelli Valetudinarii pro iisdem tantum fratribus. Pro quibus gratiis &c.

Ex Audientia Sanctissimi die 22. Septembr. 1755. Sanctissimus, petitis benigne annuendo, gratiam Altaris privilegiati, de qua in precibus, etiam ad Ecclesias Monialium Ministro Generali Ordinis Minorum Observantium jurisdictioni subjectarum benigne extendit, pro Missis tamen prædictis in Ecclesiis a Fratribus ejusdem Ordinis Minorum celebrandis, forma enunciati rescripti Sanctitatis suæ in reliquis observata; Idemque Privilegium Altaribus in Oratoriis valetudinariorum respecti-

ctive existent. pro Religiosis senibus, infirmis, atque imbecillibus inibi celebrantibus clementissime juxta petita concessit. J. C. Boschi Secretarius.

Quoniam autem memoratus dilectus Filius Carolus Maria Perusinus Commissarius Generalis Ordinis Minorum de Observantia Nobis nuper humillime supplicari fecit, ut hujusmodi præinsertos supplices libellos, & præinserta nostra rescripta, quo firmius in perpetuum subsistant, & serventur exactius, per Apostolicas in forma Brevis Litteras confirmare de benignitate Apostolica dignaremur: Ea propter Nos, qui ipsum Carolum Mariam Perusinum Commissarium Generalem plurimi facimus, & indytum Fratrum Minorum de Observantia Sancti Francisci Institutum novis Apostolicæ benignitatis, potestatisque restimoniis amplius decorare cupimus, tenore præsentium Apostolica auctoritate confirmamus, & quatenus opus sit, omnia, & singula in eisdem rescriptis contenta, & concessa, iterum concedimus, & perpetuo Apostolicæ firmitatis robore munimus.

Decernentes easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, plenissime suffragari: sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, &c.

Volumus autem, &c.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 21. Januarii 1756. Pontificatus Nostri Anno decimosexto.

82 Alterum Rescriptum Novissimum ejusdem Pontificis, quo plenaria Indulgentia conceditur iisdem O. M. Fratribus, & Monialibus, infrascripta pia exercitia peragentibus, ut sequitur.

Alla Santità di Nostro Signore Papa Benedetto XIV.

Per F. Clemente di Palermo Ministro Generale de' Minori.

BEATISSIMO PADRE.

FRa Clemente di Palermo Ministro Generale dell'Ordine de' Minori prostrato umilmente al bacio de' Vostri Santissimi piedi espone, come da molti Religiosi del suo Ordine viene continuamente, e con premurose istanze richiesto della Facoltà di visitare i Luoghi Santi di Roma, di Loreto, del Monte d'Alverna, d'Assisi, e di Varallo, di manierachè non accordandosi loro la ricercata licenza per impedire il vagare de' Frati, o per altri giusti motivi; teplicano essi le istanze, interponendovi anco degli impegni, e riducendo spesse volte il Superiore in angustie. Desiderando pertanto l'Oratore impedire per quanto può simili inconvenienti con qualche compenso, per cui e guadagnassero per una parte i Tesori delle Sagre Indulgenze annesse alla visita de' riferiti Santuarj; nè si discostassero per l'altra da' Conventi di loro Collocazione; Supplica divotamente la Somma Clemenza di Vostra Santità della Grazia, che tutti i Religiosi dell'uno, e dell'altro sesso, soggetti alla sua Ubbidienza potessero far acquisto delle suddette Indulgenze con qualche divoto Pellegrinaggio pe' respettivi Chiostri, e successiva Visita delle proprie Chiese, cioè: Per le Sette Chiese di Roma girando pel Chiostro sette volte, e visitando in fine il SS. Sagramento: Pel Santuario di Loreto con tre giri pel Chiostro, ed una visita all'Altare, o Immagine della Beatissima Vergine: Con simili tre giri, e visita all'Altare, o Immagine del SS. Crocifisso pel Sagro Monte di Varallo; E finalmente con tre consimili giri, e visita all'Altare, o Immagine del P. San Francesco per li Santuarj d'Assisi, e dell'Alverna; pregando sempre in detti giri, o Pellegrinaggi, e respettive Sagre Visite per l'Esaltazione della Santa Madre Chiesa, estirpazione dell'Eresie, Conservazione del Sommo Pontefice, e per la Pace, e Concordia de' Principi Cristiani; che della Grazia ec.

Ex Audientia Sanctissimi die 28. Aprilis 1758.

Sanctissimus attentis expositis Ministri Generalis Oratoris precibus annuendo, omnibus, & singulis Religiosis, Viris, atque Mu-

lieribus Ordinis Sancti Francisci, eidem Ministro Generali subjectis, unumquodque ex introscriptis piis Exercitiis devote peragentibus, semel in anno, eo nimirum respective die, quo præmissa Sacramentali Confessione, sumptaque Sanctissima Eucharistia, & pias ad Deum preces, ut in Supplici libello enunciatur, fundendo, hujusmodi exercitium peregerint, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, in forma Ecclesiæ consueta, benigne concessit.

Loco ✠ Sigilli.

J. C. Boschi Secr.

83 * Rescriptum novissimum Clementis XIII. quo Indulgentia plenaria conceditur visitantibus aliquam Ecclesiam Fratrum Minorum RR. die 27. Novembris, qua Festum omnium Sanctorum ejusdem Ordinis celebratur.

Ex Audientia SS. die 16. Sept. 1765.

Ad humillimas preces F. Francisci Antonii a Feltria Vice-Procuratoris Generalis Min. Observ. Reform. S. Francisci: SS. D. N. Clemens Pp. XIII. omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere pœnitentibus, confessis, ac Sacra Communione refectis, qui aliquam Ecclesiam prædicti Ordinis die vigesima septima Novembris, in qua Omnium Sanctorum ejusdem Ordinis Festum celebratur, a primis Vesperis usque ad occasum Solis diei hujusmodi singulis annis devote visitaverint, ibique, juxta mentem Sanctitatis suæ pie oraverint, Indulgentiam plenariam benigne concessit. Voluitque Sanctitas sua hanc gratiam perpetuis futuris temporibus fore valituram absque ulla Brevis expeditione.

Datum Romæ ex Secretaria sacr. Congreg. Indulgentiarum, die, & anno præfatæ Audientiæ.

N. Card. Antonellus.

Loco ✠ Sigilli.

S. Borgia Sac. Congr. Indulg. Secr.

Articulus VI.

Indulgentia quo ad ea, quæ concernunt varias Indulgentias concessas omnibus Christifidelibus.

1 Alios salutantes dicendo suo vulgari, seu latino sermone *Laudetur Jesus Christus*; & respondentes *In secula*, vel *Amen*, aut *Semper*, lucrantur quinquaginta dies Indulgentiæ. Sixtus V. Constitutione incipiente *Reddituri*; Et insuper lucrantur alios centum dies ex concessione Benedicti XIII. *die* 22. *Januarii* 1728. Nominantes reverenter Nomen Jesu, 2
vel nomen *Mariæ*, lucrantur vigintiquinque dies. Sixtus V. *ibidem*. Habentes talem piam 3
consuetudinem sic salutandi, & respondendi, vel nominandi idem nomen *Jesu*, si in articulo mortis ore, vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, lucrantur Indulgentiam plenariam. Sixtus V. *ibidem*.
Recitantes Litanias ejusdem Sanctissimi Nominis lucrantur tercentos dies Indulgentiæ. 4
Sixtus V. *ibidem*. Recitantes autem Litanias Beatissimæ Virginis Mariæ lucrantur ducentos dies Indulgentiæ. Sixtus V. *ibidem*. Prædica- 5
tores, qui inter prædicandum monuerint Auditores ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi nomen *Jesu*, & *Mariæ*, & quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, lucrantur easdem Indulgentias. Sixtus V. in cit. Constit. incip. *Reddituri*. Et sic expresse quoad omnia supradicta habetur ibi: *Quia non est aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat salvos fieri, nisi Nomen Jesu, idcirco omnibus, & singulis Christifidelibus, qui hoc modo salutaverint alios nempe suo vulgari, seu latino sermone: Laudetur Jesus Christus, & his qui sic responderint in Sæcula, vel Amen, aut semper, utique tam salutantibus, quam respondentibus quinquaginta, ubicumque id factum fuerit: Qui autem nomen Jesu nominaverint reverenter, vel Nomen Mariæ, vigintiquinque dies; Qui vero in mortis articulo, ore, vel corde (si ore non potuerint) idem nomen invocaverint, dummodo ante habuerint consuetudinem sic salutandi, vel nominandi idem nomen Jesu, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam, & remissionem: quique Litanias ejusdem SS. Nominis recitaverint, trecentos: Qui Litanias ejusdem B. Virginis Mariæ, ducentos; nec non prædicatoribus verbi Dei, qui inter prædicandum ad hunc modum salutandi, invocandi, vel recitandi, seu nominandi Nomen Jesu, & Mariæ auditores monuerint, & quicumque hanc salutationis formam usui esse curaverint, easdem Indulgentias, ac peccatorum remissiones consequantur, auctoritate, & tenore præmissis concedimus, & largimur. Volumus autem, ut prædictæ Litaniæ Nominis Jesu, & B. Mariæ juxta morem, & consuetudinem in Romana Curia, & domo Beatissimæ Mariæ Virginis usitatum recitentur.*

Missæ Sacrificium devote audientes, aut ce- 6
lebrantes lucrantur triginta mille, & octocentos annos Indulgentiæ applicabilis per modum suffragii animabus Purgatorii, triginta mille ex concessione Innocentii IV. Octocentos ex con-

concessione Urbani IV. Martini V. Sixti IV. & Eugenii IV. quorum quilibet concessit pro omni Missa ducentos annos. Sic apud Lantuscam *in Octavario exercitiorum spiritualium fol.* 61. Romæ impresso anno 1660. cum approbatione, & facultate Reverendissimi Patris Magistri Sac. Palatii Apostolici.

7 Quinquies *Pater*, & *Ave* recitantes in honorem Passionis Christi Domini, & B. Virginis amaritudinum lucrantur decem mille annos Indulgentiæ ex concessione Leonis X. omnibus Fidelibus facta ad instantiam Fratrum Minorum. Sic apud Doctissimum P. Dominicum Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. *ult.* Kazenberger *loc. cit. num.* 128. Casarubium *in compend. privil. verb. Indulgentiæ quo ad sæculares*, & alios.

8 Recitantes tertiam Rosarii partem lucrantur quinque annos, & totidem Quadragenas Indulgentiæ ex concessione Sixti IV. apud Navarr. *de oration. miscellan.* 1. Gobat *tract.* 4. *de Indulgent. part.* 2. *cap.* 31. Kazenberger *loc. cit. n.* 128. Viva *loc. cit.* §. *ultim.* Et insuper adinstar recitantium Coronam S. Birgittæ lucrantur centum dies Indulgentiæ pro qualibet Oratione Dominica, & centum pro qualibet Salutatione Angelica; & si quotidie per integrum annum recitaverint, semel in anno, die per unumquemque eligenda, confessi, ac Sacra Communione refecti, & orantes pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac S. Matris Ecclesiæ exaltatione consequuntur Indulgentiam plenariam, etiam applicabilem Animabus in Purgatorio existentibus; Rosaria tamen debent esse juxta solitum benedicta a PP. Ordinis Prædicatorum. Sic novissime concessit, ac declaravit Benedictus XIII. ut habetur ex Decreto Sacræ Congreg. Indulgentiis & S. Reliquiis præpositæ. Dat. die 13. Aprilis 1726. & signat.

Ludovicus Card. Picus Præfectus.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secret.

Nota tamen, eos, qui recitando Rosarium omissa consueta XV. mysteriorum meditatione, alia meditantur, Indulgentiis Rosarii non gaudere, ut patet ex sequenti Sacræ Congregationis Indulgentiar. declaratione.

Cum Sacræ Congregationi Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ P. Procurator Generalis Ordinis Prædicatorum supplices preces porrexerit pro declaratione dubii: An qui Sanctissimum Rosarium B. M. V. recitant omissa consueta meditatione mysteriorum humanæ reparationis, & illorum vice mortem, aut cetera novissima, vel alia pia ac religiosa meditantur, Indulgentias a Summis Pontificibus concessas pro recitatione Rosarii lucrentur? Sac. Congreg. die VI. Augusti MDCCXXVI. respondit: *Non lucrari*; quam Sacræ Congregationis declarationem per me Secretarium SS. Domino Nostro relatam, Sanctitas sua benigne approbavit. Datum die XII. Augusti MDCCXXVI.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Sec.

Excipiuntur tamen rudes & imperiti, qui sola devota recitatione Rosarii indulgentias prædictas lucrari possunt; ut declaravit idem Benedictus XIII. in Constit. incip. *Pretiosus*, §. 4. ibi: *Ad consolationem personarum vero rudiorum, ac divinis meditandis mysteriis in præfato S. Rosario comprehensis minus idonearum, præterea declarantes eas devota ac pia ejusdem Rosarii recitatione prædictas indulgentias*, juxta posterius hoc decretum *mysteria illa meditantibus solummodo concessas, etiam lucrari posse: tametsi plane volumus, ut iisdem reparationis nostræ mysteriis Sacratissimis meditandis juxta Rosarii institutum assuescant.*

Nota, quod *posterius hoc decretum* indicatum a Benedicto XIII. est illud ipsum Sac. Congregationis hic immediate adductum. Et hic recolendæ memoriæ Benedictus XIII. ex Napoleone Ursino precibus S. P. Dominici vitæ restituto, est oriundus; *ex Bullario Ordinis Prædicatorum tom.* 1. *pag.* 9. *Constitut. XI. n.* 1. & vinculo cognationis S. Thomæ de Aquino conjunctus; *ex eodem Bullario tom.* 2. *pag.* 162. *Constitut. XI. n.* 4.

Recitantes quindecim *Pater*, & *Ave* pro iis, qui in mortali degunt, consequuntur tertiam partem remissionis peccatorum, idque toties, quoties recitaverint. Viva *loc. cit. ex compend. privileg. Societatis, verb. Indulgentiæ* §. 22. 9

Recitantes *Ave Maria* lucrantur triginta dies Indulgentiæ ex concessione Joannis XXII. ac totidem alios ex concessione Urbani IV. Recitantes *Salve Regina* lucrantur quadraginta dies. Caput inclinantes ad veneranda Nomina *Jesu*, & *Mariæ* lucrantur viginti dies. Caput inclinantes ad *Gloria Patri* lucrantur triginta dies. Genuflectentes coram SS. Sacramento lucrantur biscentum dies: Osculantes Sanctam Crucem lucrantur 40. dies ex concessione ejusdem Joannis XXII. & unum annum ex concessione Clementis IV. Sic Viva *loc. cit.* §. *ult.* Kazenberger *loc. cit. num.* 129. & alii. Recitantes, seu dicentes *Benedicta sit sancta*, & 10

P 4 Im-

Immaculata Conceptio B. Virginis Mariæ lucrantur Indulgentiam centum annorum ex concessione Gregorii XV. anno 1621. Viva *loc. cit.* §. *ult.* & novissime confirmata a Clemente XII. mense *Novembris* anno 1731. * De authenticitate Indulgentiarum a *num.* 6. usque huc descriptarum vide prius P. Minderer *Part.* 2. *Confer.* 8. *num.* 501. cui major fides in hac materia, quam P. Viva citato a nostro Auctore, adhibenda est. *

11 Sacerdotes ante celebrationem Sacri recitantes *Ego volo celebrare Missam &c.* lucrantur Indulgentiam quinquaginta dierum ex concessione Gregorii XIII. Sacerdotes legentes Missam, prius quam pergant ad Altare ad celebrandum, lucrantur Indulgentiam 40. dierum ex concessione Joannis XXII. Recitantes in fine Horarum Canonicarum, ad quas tenentur, Orationem a S. Bonaventura Doctore nostro Seraphico compositam, videlicet *Sacrosanctæ, & individuæ Trinitati, cum Pater*, & *Ave* consequuntur remissionem culparum in recitatione ex humana fragilitate contractarum, ex concessione Leonis X.

12 Ex concessione Clementis VIII. consequuntur remissionem omnium commissorum, seu omissorum in Missa, nec non 2300. annorum Indulgentiam Sacerdotes omnes recitantes sequentem Orationem:

Obsecro te Dulcissime Domine Jesu Christe, ut Passio tua sit mihi virtus, qua muniar, protegar, atque defendar, vulnera tua sint mihi cibus, potusque, quibus pascar, inebrier, atque delecter, aspersio sanguinis tui sit mihi ablutio omnium delictorum meorum; mors tua sit mihi gloria sempiterna: in his sit mihi refectio, exultatio, sanitas, & dulcedo cordis mei. Qui vivis, & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Joannes XXII. concessit Sacerdotibus devote post Missam orationem sequentem recitantibus veniam pœnæ debitæ mille peccatis letalibus, nec non genuflexis Indulgent. annorum 10000.

Anima Christi sanctifica me, Corpus Christi salva me, Sanguis Christi inebria me, Aqua lateris Christi munda me, sudor Christi vivifica me, Passio Christi conforta me, oh bone Jesu exaudi me, intra vulnera tua absconde me, ne permittas me separari a te, ab hoste maligno defende me, in hora mortis meæ voca me, jube me venire ad te, & pone me juxta te, ut cum Sanctis Angelis tuis laudem te in sæcula sæculorum. Amen.

* Vide tamen P. Minderer *loc. cit.* *

13 Comitantes Sacrum Viaticum cum lumine accenso, quando defertur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam septem annorum, & totidem Quadragenarum. Comitantes sine lumine lucrantur Indulgentiam quinque annorum, & totidem Quadragenarum. Legitime impediti lumen, seu facem per alios ea occasione deferendam mittentes lucrantur Indulgentiam trium annorum, & totidem Quadragenarum. Sic concessit Innocentius XII. *die* 5. *Januar.* 1695. Constitution. incip. *Debitum Pastoralis Officii* confirmando, & ampliando concessionem jam factam ab Innocentio XI. *die* 1. *Octob.* 1688. Insuper legitime impediti, qui personaliter comitari nequiverint Sacrum Viaticum, recitando semel *Pater noster*, & *Ave Maria* ad mentem Pontificis, lucrantur Indulgentiam centum dierum ex concessione Pauli V. *sub die* 3. *Novembris* 1606. confirmata a Clemente X. *vivæ vocis oraculo* per viam Sacræ Congregationis Indulgentiarum *die* 23. *Aprilis* 1676.

Intervenientes Orationi 40. horarum per spatium unius horæ lucrantur Indulgentiam trium annorum. Intervenientes processioni factæ, sive in initio, sive in fine dictæ Orationis, si fuerint in Cathedrali, lucrantur Indulgentiam decem annorum, & si in aliis Ecclesiis Indulgentiam quinque annorum. Consueti dictis piis exercitiis semel in anno die præscripta ab Episcopo confessi, & Sacra Communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium suorum peccatorum; sic concessit Gregorius XIII. *die* 5. *Aprilis* 1580. Constit. incip. *Quam uberes*. 14

Qui ad pulsum, seu sonum Campanæ in signum elevationis Sanctissimi Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali genuflexi oraverint, sive domi, sive Ruri, sive in viis, aut ubicumque id fecerint, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam unius anni. Illi vero, qui ad hunc finem, seu respectum ad Ecclesiam pertexerint, & ibi in dicto tempore Sanctissimum Sacramentum adoraverint, lucrantur pro qualibet vice Indulgentiam duorum annorum. Qui diebus festivis vere pœnitentes confessi fuerint, ac Sacra Communione refecti, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam quinque annorum. Soliti communicare semel in mense, & in solemnitatibus Domini Nostri Jesu Christi, B. V. M. omnium Apostolorum, & S. Joannis Baptistæ, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam decem annorum. Et semel in anno in Festo principaliori Civitatis, seu loci, confessi, & Sacra Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam. 15

riam. Sic concessit Gregorius XIII. *die* 10. *Aprilis* 1580. Constitut. incip. *Ad excitandum*.

16 In Regnis Regi Hispaniarum subjectis quicumque die commemorationis defunctorum celebrat, animam liberare potest a pœnis Purgatorii ex concessione Innocentii XI. *30. Se-*
17 *ptembris* 1679. Qui communicant, ubi singulis mensibus fit communio Generalis a Patribus Societatis, lucrantur Indulgentiam plenariam pro defunctis applicabilem, dummodo in ea Ecclesia ad mentem Pontificis vocaliter oraverint. Urbanus VIII. illam concessit in Bulla incip. *Ad augendum* 10. Maii 1634. per quindecim annos, & decimoquinto quoque anno renovatur. Viva *in Appendice Indulgentiarum* §. 2.

18 Recitantes flexis genibus Vespere ad pulsum Campanæ *Angelus Domini*, *Ecce ancilla Domini*, *Verbum caro &c.* cum tribus *Ave Maria &c.* lucrantur Indulgentiam plenariam ex concessione Adriani VI. ut refertur communiter cum Pellizar. *tract.* 10. *cap.* 9. *num.* 41. Gobat, Escobar, Rodriquez, Lezana, Diana *part.* 4. *tract.* 4. *resolut.* 24. Viva *loc. cit.* §. 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1370. Illa autem, quæ declarata est Apocrypha ab Innocentio XI. die 7. Martii 1678. Decreto incip. *Delatæ sæpius*, est solum Indulgentia Clementis X. adscripta recitantibus mane, vel meridie, aut Vespere *Angelus Domini*, *cum Deo gratias*, *& Mariæ* ut notant Viva *loc. citat.* §. 2. La Croix *loc. cit.* 1370. & alii.

19 Novissime autem die 14. Aprilis 1724. Benedictus XIII. concessit omnibus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum campanæ recitaverint flexis genibus *Angelus Domini*, *Ecce Ancilla Domini*, *Verbum Caro* cum tribus *Ave Maria*, & oraverint ad mentem Pontificis, Indulgentiam plenariam in uno die cujuslibet mensis per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo. In reliquis vero anni diebus quoties id egerint, Indulgentiam centum dierum, ut apparet in sequenti Brevi.

BENEDICTUS PAPA XIII.

INjunctæ Nobis divinitus Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum thesauros dispensationi nostræ a Domino creditos fideliter erogemus, cum id ad augendam in Terris Beatissimæ, atque Augustissimæ Cœli Reginæ Virgini Deiparæ Mariæ Patronæ, & Advocatæ nostræ venerationem, excitandamque, & confovendam erga illam fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus, & singulis Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu Vespere ad pulsum Campanæ: *Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto. Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum. Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*: *cum tribus Ave Maria*, flexis genibus devote recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet mensis dumtaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis vero anni diebus iisdem Christifidelibus vere contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxamus. Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris: Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris 1724. Pontificatus nostri anno primo. Et hæ duæ Indulgentiæ neque Anno Sancto remanent suspensæ, ut declaravit idem Benedictus XIII. die 10. Januarii 1725.

F. Cardinalis Oliverius.

Circa quam Indulgentiam ex post die 5. De- 20
cembr. 1727. emanatum est sequens Indultum pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus.

Indultum, quo conceditur, ut Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si consuetas preces Angelus Domini, &c. ad sonitum Campanæ recitare non possint, nihilominus Indulgentias alias concessas lucrari valeant, dummodo easdem preces recitent flexis ge-

genibus, statim, ac opus ad Regularem observantiam spectans expleverint.

„ Litteris in forma Brevis emanatis die 14.
„ Septembris 1724. Sanctissimus Dominus Noster Benedictus Papa XIII. omnibus utriusque sexus Christifidelibus ad sonitum Campanæ consuetas preces *Angelus Domini nunciavit Mariæ, & concepit de Spiritu Sancto: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum: Et Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*, & ter salutationem Angelicam flexis genibus recitantibus semel in mense, die ab unoquoque eligendo, si confessi, & Sacra communione refecti fuerint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, & Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione oraverint, Plenariam Indulgentiam concessit. Reliquis vero diebus prædictas preces, ut supra recitantibus Indulgentiam centum dierum.

„ Quia vero Sanctitati Suæ expositum fuit, quod sæpe Regulares, aliique in Religiosis Domibus commorantes, & tempore, quo mane, meridie, aut vespere Campanæ pulsantur, quibusdam actionibus ad Regularem observantiam spectantibus detinentur, & ideo easdem preces recitare tunc temporis minime possunt, ac insimul præfatorum nomine humillime supplicatum fuit, ut ex Apostolicæ Sedis dispensatione prædictas preces alio tempore recitando easdem Indulgentias lucrari valeant.

„ Quapropter Sanctissimus Dominus Noster audito voto Sacræ Congregationis Indulgentiis, Sacrisque Reliquiis præpositæ, benigne indulsit, ut Regulares omnes, aliique in Religiosis Domibus commorantes, si dum, ut supra, Campanæ pulsantur, aliquod opus exercent, quod ad Regularem observantiam pertineat, nihilominus supramemoratas Indulgentias acquirere possint, dummodo statim ac opus prædictum expletum fuerit, preces supramemoratas flexis genibus devote recitent.

„ Datum die 5. Decemb. 1727.

L. Card. Picus Præfectus.

Loco ✠ Sigilli.

Raphael Cosmus de Hieronymis Secr.

Et novissime a Benedicto XIV. facta est pro omnibus sequens specialis declaratio & dispositio.

NOTIFICAZIONE.

F. Gio: Antonio del titolo de' SS. Silvestro, e Martino a' Monti della S. R. C. Prete Cardinale Guadagni, della Santità di Nostro Signore Vicario Generale &c.

La Santità di Nostro Signore sempre intenta a dar eccitamento, e stimolo a' Fedeli di ricorrere al Signore per ottenerne le sue celesti Benedizioni, volendo togliere la deformità, che s'incontra fra questi nelle pubbliche preghiere, quali si fanno al suono della Campana la mattina, il mezzo giorno, e alla sera, allor quando si recita la solita Orazione dell' *Angelus Domini &c.* e con essa tre volte l' *Ave Maria &c.* conferma in primo luogo le Indulgenze già concedute dalla Santa mem. di Benedetto XIII. cioè l' Indulgenza Plenaria, e remissione di tutti li peccati universalmente, ed in perpetuo a quelli, che veramente pentiti, confessati, e comunicati in un giorno di ciaschedun Mese a loro elezione, reciteranno, come sopra, la mentovata Orazione, e ne' altri giorni dell' anno l' Indulgenza di cento giorni per ciascheduna recita, parimente in perpetuo, ed inerendo alla disposizione della Rubrica comanda, che detta Orazione dal Vespero di ciaschedun Sabbato a tutta la Domenica seguente si reciti in piedi.

Comanda in oltre, che durante il tempo Pasquale, quale termina alli primi Vesperi della Domenica della SS. Trinità, in vece della medesima Orazione si reciti in piedi l' Antifona: *Regina Cæli &c.* col suo Versetto, ed Orazione corrispondente: *Deus, qui per Resurrectionem &c.* per la recita della quale Antifona concede anche benignamente la Santità Sua l' istesse Indulgenze, come sopra, esortando premurosamente tutti li Fedeli a non trascurarne l'acquisto.

Quelli poi, che non sapranno a mente la suddetta Antifona, acquisteranno le medesime Indulgenze, recitando, come sopra, l'Orazione dell' *Angelus Domini &c.*

Dat. in Roma dalla nostra solita Residenza li 20. Aprile 1742.

F. G. A. Card. Vicario.

Gasparo Arciprete Ori Segret.

Recitantes flexis genibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ *Psalmum De profundis*, vel semel *Orationem Dominicam*, & *salutationem Angelicam* cum Versiculo *Requiem æternam* in suffragium Animarum Purgatorii, quo die 21

die id egerint, lucrantur Indulgentiam centum dierum; & qui per annum præmissa peregerint, in uno die cujuslibet anni per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, confessi, & Sac. Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam ex novissima sequenti concessione Clementis XII.

Indulgentiæ pro recitantibus sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis, vel semel Orationem Dominicam, & salutationem Angelicam cum Versiculo Requiem æternam &c.

CLEMENS PAPA XII. &c.

CŒlestes Ecclesiæ thesauros, quorum dispensationem Nobis commisit Deus, ad Christifidelium pietatem fovendam, atque augendam, & animarum salutem promovendam libenter erogamus; itaque de Omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi; Omnibus, & singulis utriusque sexus Christifidelibus qui sub horam noctis ad pulsum Campanæ Psalmum De profundis; vel semel Orationem Dominicam & salutationem Angelicam cum Versiculo Requiem æternam &c. in suffragium Animarum Christifidelium defunctorum flexis genibus devote recitaverint, quo die id egerint, centum dies de injunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis, in forma Ecclesiæ consueta relaxamus; Insuper eisdem Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui per annum præmissa peregerint, ac pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet anni duntaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo lucrifaciendam, omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concedimus, & elargimur, præsentibus, perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earumdem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique Locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Augusti 1736. Pontificatus Nostri anno septimo.

F. Card. Oliverius.

Et istæ Indulgentiæ possunt acquiri, sive prædictæ orationes recitentur ante, sive post horam noctis juxta cujusque loci consuetudinem, ut declaravit idem Clemens XII. die 12. Decembris.

An autem Indultum concessum a Benedicto XIII. allatum supra n. 20. pro Regularibus, & aliis in Religiosis domibus commorantibus, quod scilicet possint ipsi supradictam recitationem salutationis Angelicæ differre post terminatos actus Religiosæ Communitatis, si dum in ipsis reperiuntur, contingat hora, & sonitus campanæ pro tali recitatione, extendi, & applicari possit etiam pro consimili dilatione recitationis Psalmi *De profundis*; Videtur de benigna interpretatione mentis Pontificiæ dicendum quod sic; quia adest eadem ratio, ne videlicet interrumpantur, & perturbentur pii, ac devoti actus Religiosæ Communitatis; Ubi autem eadem est ratio, eadem etiam debet esse Legis seu Juris dispositio; *L. Ideo* 27., *ff. de Legibus*, *L. Illud* 32., *ff. ad Leg. Aquil. cap. Inter corporalia* 2. *de translatione Episcop.* Cum ratio Legis sit anima Legis; *L. Cum ratio* 1., *ff. de bonis damnator.* Et in similibus idem judicium habendum est, *cap. In causis* 19. *de sent. & re judic.* Glossa *In consimilibus*, *in cap. Majores* §. *Verum*, *de Baptismo*, & Glossa *in similibus*, *in Extrav. Sacrosanctæ*, *Joann. XXII.* Ac de similibus ad similia in jure propter identitatem rationis recte procedit argumentum; *L. Cum quidem* 26. *& ibi addit. marg. C. de administrat. Tutor.* Tum quia privilegia, & beneficia Principum sunt interpretanda latissime; *cap. Cum olim tibi*, *de verb. Significat. cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, *cap. Odia* 15. *de Regul. juris in* 6. *L. Beneficium* 3., *ff. de constitut. Princip.* cum similibus. 22

Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, Imagines, seu Numismata ex auro, argento, alioque metallo confecta, vulgo medalia nuncupata cum Indulgentiis ordinariis, quas postremi Pontifices Innoc. XI. Alexander VIII. Innocentius XII. Clemens XI. & Bened. XIII. pro Canonizatione Sanctorum concessere, dummodo semel in hebdomada recitent Coronam Christi Domini, vel Beatissimæ Virginis aut tertiam Rosarii partem, aut Officium divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, vel septem Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut semel in hebdomada consueverint rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus Domus Hospitalis Ægrotos visitare, aut pauperibus subvenire, aut Missam 23

ſam audire, vel ſi Sacerdos ſit, celebrare, Indulgentiam plenariam defunctis applicabilem conſequuntur quoties confeſſi communicant in primariis anni Feſtis, & aliis in Pontificia conceſſione enumeratis, & inſuper certa opera facientes conſequuntur varias Indulgentias partiales defunctis pariter applicabiles; & demum in articulo mortis invocato SS. Jeſu Nomine, Plenariam Indulgentiam obtinebunt. Hinc pro exemplo adducitur tenor talium ſpecialium Indulgentiarum a Benedicto XIII. pro octo Sanctis modo Canonizatis conceſſarum.

I. Quicumque conſuevit recitare ſaltem ſemel in hebdomada Coronam Domini, vel Beatiſſimæ Virginis, aut Roſarium, vel ejus tertiam partem, aut Officium vel Divinum, vel parvum Beatæ Virginis, vel Defunctorum, aut ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut rudimenta Fidei tradere, aut detentos in carcere, vel alicujus domus Hoſpitalis ægrotos viſitare, aut pauperibus ſubvenire, aut Miſſam audire, vel ſi Sacerdos ſit, celebrare, ſi vere pœnitens, & Sacerdoti per Ordinarium approbato confeſſus, Euchariſtiæ Sacramentum acceperit in quolibet ex diebus infraſcriptis, nimirum Nativitatis D. N. Jeſu Chriſti, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Sanctiſſimæ Trinitatis, & Corporis Chriſti, & die Purificationis, Annunciationis, Aſſumptionis, & Nativitatis Beatiſſimæ Virginis: tum Feſto Nativitatis Sancti Joannis Baptiſtæ, SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Andreæ, Jacobi, Joannis, Thomæ, Philippi & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Matthiæ, Joſephi Sponſi B. M. Virginis, & octo Sanctorum modo Canonizatorum Turribii Mogrobeſii Archiepiſcopi Limani, Jacobi de Marchia Confeſſoris, Agnetis de Monte Politiano Virginis, Peregrini Latioſi, Joannis de Cruce, Franciſci Solani, Aloyſii Gonzagæ, & Stanislai Koſtkæ Confeſſorum, ac in Feſto Omnium Sanctorum, piaſque ad Deum preces effuderit pro Hæreſum extirpatione, Fidei Catholicæ propagatione, pace & Chriſtianorum Principum Concordia, ceteriſque Sanctæ Matris Eccleſiæ neceſſitatibus, plenariam ſuorum peccatorum Indulgentiam, & remiſſionem conſequetur.

II. Quiſquis in Vigilia cujuslibet Iſtorum octo Sanctorum jejunaverit, & confeſſus in ipſius Feſto Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerit, oraveritque Deum ut ſupra, toties Indulgentiam Plenariam conſequetur.

III. Quiſquis vere pœnitens peccata commiſſa emendare firmiter propoſuerit, & eadem die viſitaverit Septem Eccleſias quaslibet, & ubi tot Eccleſiæ non reperiuntur, quotquot ibi ſunt, & ſi una tantum ſit Eccleſia, omnia ipſius Altaria, & pro hæreſum extirpatione, ut ſupra, pie oraverit, ſemel in anno fruatur Indulgentiis conceſſis ſeptem Urbis Eccleſias viſitantibus.

IV. Quicumque devote cogitaverit de aliquo Sanctiſſimæ Paſſionis Domini Noſtri Jeſu Chriſti Myſterio, & in ejuſdem Paſſionis honorem ſepties terram humiliter deoſculatus fuerit, eo die lucretur indulgentias conceſſas aſcendentibus Romæ per Scalam Sanctam: hoc autem ſemel tantum in ſingulis annis.

V. Quiſquis peccata ſua vere deteſtabitur cum firmo propoſito non peccandi de cetero, vel ad imitationem prædictorum octo Sanctorum, actum aliquem virtutis exercebit, toties lucretur Indulgentiam ſeptem annorum, & totidem quadragenarum.

VI. Quiſquis leget, aut legi audiverit aliquod libri caput de vita eorumdem octo Sanctorum, aut inviſet eorum Altare, aut eorum Imaginem venerabitur, & oraverit pro felici ſtatu Sanctæ Matris Eccleſiæ, peccatorumque converſione, ſingulis vicibus percipiat Indulgentiam centum dierum.

VII. Eamdem pariter indulgentiam centum dierum lucretur, qui aliquid pauperibus tribuet, vel eoſdem inſtruet, aut per alios inſtrui curabit in iis, quæ pertinent ad fidem, bonoſque mores.

VIII. Qui ſe exercuerit in devotione erga Sanctiſſimum Sacramentum Altaris, aut Beatæ Mariæ Virginis, meditando illud Myſterium, & beneficia nobis inde provenientia, aut compatiendo doloribus, quos Beatiſſima Virgo propter Filii ſui Paſſionem, & mortem ſenſit, aut Sanctiſſimum Altaris Sacramentum alio modo venerando, & Deum precando pro neceſſitatibus Eccleſiæ, qualibet vice Indulgentiam centum dierum ſimiliter conſequatur.

IX. Qui ad pulſum Campanæ alicujus Eccleſiæ, mane aut meridie, aut veſpere conſuetas preces Angelus Domini &c. devote recitaverit; vel ſi eas ignoret, ſemel Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, vel dato ſigno orandi pro Defunctis Pſalmum De profundis, aut ſi hunc neſciat, unum Pater, & Ave, ut ſupra, devote recitaverit, eamdem centum dierum Indulgentiam conſequatur.

X. Quilibet in Urbe commorans, vel ab ea ultra viginti milliaria non abſens, ſi legitime im-

impeditus non interierit benedictioni, qua Romanus Pontifex in Festo Paschatis, & Ascensionis solemniter benedicere consuevit, confessus autem Sacrosancta Communione reficiatur, & pias ad Deum preces pro hæresum extirpatione effuderit, Indulgentiis fruatur, quibus præsentes fruuntur; Qui vero longius absunt ab Urbe, si hæc adimpleverint, etiamsi legitime non sunt impediti, easdem Indulgentias consequentur.

XI. Quisquis animam suam Deo in articulo mortis devote commendaverit, & Sanctissimum Nomen Jesu invocaverit, ore si potuerit, sin minus, saltem corde, confessus, & Sacra Communione refectus, si potuerit, alioquin saltem contritus, remissionem omnium suorum peccatorum, & plenariam Indulgentiam consequetur.

XII. Omnes supradictæ Indulgentiæ Fidelibus Defunctis applicari possunt per modum suffragii; ad illas autem consequendas sufficit habere Coronam, vel Rosarium, vel Numisma vulgo Medalliam ut supra benedictam, exercendo præscripta opera, quamvis alias facienda essent ex alia obligatione: hujusmodi vero Coronæ, Rosaria, vel Medalliæ, postquam fuerint alicui personæ appropriatæ, non possunt alteri concedi.

* Cum tamen in hoc ex præscripto SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. variatio aliqua inducta sit, propterea formam, & summarium Indulgentiarum juxta ejusdem Pontificis dispositionem a S. C. reformatum hic subjungere operæ pretium existimamus.

Forma dell' Indulgenze, che la Santità di N. S. Papa Benedetto XIV. concede alle Corone, Rosarj, Croci, ed Immagini d' oro, o d' argento, o d' altro metallo, dette volgarmente Medaglie.

CHI sarà solito dire, una volta almeno la Settimana, la Corona del Signore, e della Madonna, o il Rosario, o la sua terza parte, o l' Offizio Divino, o picciolo della Madonna, o de' Morti, ovvero i sette Salmi Penitenziali, o Graduali, ovvero avrà per usanza d' insegnare la Dottrina Cristiana, o visitare i Carcerati, o gl' Infermi di qualche Ospedale, o di sovvenire i poveri, o d' intervenire alla Messa, o dirla essendo Sacerdote, se veramente pentito, e confessatosi da Confessore approvato dall' Ordinario, si comunicherà in qualsivoglia degl' infrascritti giorni, cioè Natale del Signore, Epifania, Resurrezione, Ascensione, Pentecoste, Festa della Santissima Trinità, e Corpus Domini, Festa della Purificazione, Annunciazione, Assunzione, e Natività della Beatissima Vergine, Natività di S. Gio: Battista, Festa de' Santi Apostoli Pietro e Paolo, Andrea, Giacomo, Giovanni, Tommaso, Filippo, Giacomo, Bartolammeo, Matteo, Simone e Giuda, Mattia, di S. Giuseppe Sposo della Beatissima Vergine, e tutti i Santi, e divotamente pregherà Dio per l' estirpazione dell' Eresie, e degli Scismi, per l' aumento della Fede Cattolica, per la Pace, e Concordia de' Principi Cristiani, e per altri bisogni di Santa Chiesa, in esso giorno acquisti la remissione di tutti i suoi peccati, e l' Indulgenza Plenaria.

Chi farà l' istesse cose nell' altre Feste del Signore, o della Beatissima Vergine, in ciaschedano di detti giorni conseguirà sett' anni, ed altrettante quarantene d' Indulgenza, e facendo le medesime in qualunque Domenica, o in altra Festa dell' anno guadagnerà cinque anni, ed altrettante quarantene, facendole in altro giorno dell' anno acquisterà cento giorni d' Indulgenza.

Chiunque in articolo di morte raccomanderà divotamente a Dio l' Anima sua invocando il Nome di Gesù con la bocca, o non potendo, col cuore, essendo veramente pentito, e come sopra confessato, e comunicato, o non potendo, contrito almeno, conseguirà la remissione di tutti i suoi peccati, e l' Indulgenza Plenaria.

Chi farà qualunque sorte di Orazione preparatoria innanzi di celebrare la Messa, o comunicarsi, o di recitar l' Offizio del Signore, o della Beata Vergine, conseguirà ogni volta cinquanta giorni d' Indulgenza.

Chi visiterà i Carcerati, o gl' Infermi degl' Ospedali, ajutandoli con qualche opera pia, ovvero in Chiesa insegnerà la Dottrina Cristiana, o in Casa a' proprj Figliuoli, Parenti, o Servitori, ogni volta guadagni ducento giorni d' Indulgenza.

Chi sarà solito una volta almeno la settimana dir la Corona, o il Rosario, o l' Officio della Madonna, o de' Morti, o i Vesperi, ed un Notturno almeno con le Laudi, o sette Salmi Penitenziali, con le Litanie, e sue preci, guadagni in quel giorno, che ciò dirà, cento giorni d' Indulgenza concessa da S. Pio Quinto.

Chi al suono della Campana di qualche Chiesa la mattina, la sera, o il mezzo giorno reciterà le solite preci, *Angelus Domini &c.* o ciò

o ciò non sapendo, un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, o parimente sonando il segno per li Morti dirà il Salmo *De profundis*, o un *Pater noster*, ed un' *Ave Maria*, se non saprà quel Salmo, conseguisca cento giorni d' Indulgenza.

Chi nel giorno di Venerdì penserà divotamente alla Passione, e Morte di Gesù Cristo Signor Nostro, e dirà tre volte il *Pater Noster*, e l' *Ave Maria* in quel giorno, guadagni cento giorni d' Indulgenza.

Chi veramente pentito de' suoi peccati con proposito fermo di emendarsene, farà l' esame della coscienza, e reciterà con divozione tre volte il *Pater Noster*, e l' *Ave Maria*, ovvero in onore della Santiss. Trinità, ovvero in memoria delle cinque Piaghe di Gesù Cristo cinque volte il *Pater Noster*, e l' *Ave Maria*, guadagni cento giorni d' Indulgenza.

Chi pregherà divotamente per i Fedeli, che sono in transito, o dirà un *Pater Noster* almeno, ed un' *Ave Maria* per essi, conseguischi in quel dì cinquanta giorni d' Indulgenza.

Chiunque averà un Crocefisso, Croce, o altra Sagra Immagine benedetta in camera, o altro luogo decente della casa, dove starà, ed adempirà le cose sopradette, facendo però l'Orazioni prescritte innanzi a detto Crocefisso, Croce, o Immagine, conseguisca respettivamente le medesime Indulgenze.

Tutte l' Indulgenze dette di sopra può ciascuno guadagnare per sè ne' giorni suddetti, o applicarle per modo di suffragio all' Anime del Purgatorio.

Sua Santità però non vuole, che le Immagini siano di carta, ma d' oro, o d' altro metallo, e che le Immagini de' Santi siano de' Canonizati, o altri descritti nel Martirologio Romano.

Comanda Sua Santità, che nella distribuzione, ed uso di queste Medaglie, Corone ec. si osservi il Decreto della felice memoria di Alessandro VII. stampato sotto li 6. Febrato 1657. cioè che le Medaglie, Corone ec. benedette con le sopradette Indulgenze, non passino la persona di quelli, a' quali saranno concedute, o a quali da questi saranno distribuite per la prima volta, e che non possano prestarsi ad altri, o darsi precariamente, altrimenti perdono l' Indulgenza, che hanno, e perdendosene una, non se ne possa sostituire in suo luogo un' altra, non ostante qualunque concessione, o privilegio in contrario.

Antonio Maria Erba Protonotario Apostolico, e Segretario.

Sommario dell' Indulgenze concesse alli Rosarj, o Corone dette di S. Brigida benedette dalli Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell' Ordine del SS. Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati.

La Santità di Nostro Signore BENEDETTO PAPA XIV. alli Rosarj, o siano Corone dette di S. Brigida benedette da' Superiori de' Monasterj, o da altri Sacerdoti dell' Ordine del Santissimo Salvatore, o sia della medesima S. Brigida a ciò deputati, oltre alle Indulgenze infradescritte già concesse dalla Santa Memoria di Leone X. e di Clemente XI. riconosciute, ed approvate a' 4. Settembre 1714. dalla Sagra Congregazione delle Indulgenze, e S. Reliquie, di nuovo per suo Breve de' 15. Gennaro 1743. ne aggiunge altre, come infra segue.

Primo: Chiunque a suo arbitrio dirà il Rosario, o sia Corona di S. Brigida, guadagnerà l' Indulgenza di cento giorni per ogni *Pater Noster*, cento giorni per ogni *Ave Maria*, e cento giorni per ogni *Credo*, che reciterà; Leone X. a' 10. Luglio 1515.

Secondo: Chi reciterà detto Rosario, o Corona di quindeci decine, oltre alle predette Indulgenze di cento giorni, acquisterà di più l' Indulgenza di sette anni, e sette quarantene; Idem Leo loc. cit.

Terzo: Chi reciterà il medesimo Rosario, o Corona con altra, o altre Persone, tutte, ed ogn' una di esse conseguiranno le medesime Indulgenze, come se ogn' uno dicesse detta Corona da se solo; Idem Leo loc. cit.

Quarto: Tutte le suddette Indulgenze può ciascheduno guadagnarle per se, oppure applicarle in suffragio delle Anime del Purgatorio; BENEDETTO XIV. a' 10. Marzo 1742.

Quinto: Chi reciterà detta Corona almeno di cinque decine ogni giorno per un anno intiero, e veramente pentito, e confessatosi, un giorno a sua elezione si comunicherà, e pregherà Dio per la concordia fra Principi Cristiani, e per l' estirpazione dell' Eresie, e per l' esaltazione di S. Madre Chiesa, conseguirà l' Indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati con facoltà di applicarla alle Anime de' Fedeli defonti; Clemente XI. a' 22. Settembre 1714.

Sesto: Chi sarà solito recitare detta Corona almeno di cinque decine una volta almeno la Settimana, e confessatosi, e comunicatosi nella Festa di S. Brigida visiterà la propria

pria Chiesa Parocchiale, o altra Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l'Indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati. BENEDETTO XIV. a' 15. Gennaro 1743.

Settimo: Chiunque nell'Articolo di Morte raccomandando la sua Anima a Dio, e confessatosi, e comunicatosi, o se ciò fare non potrà per qualche impedimento, almeno contrito dirà GESU' col Cuore, non potendo colla Bocca, guadagnerà l'Indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati. Id. Benedict. loc. cit.

Ottavo: Chi sarà solito recitare detta Corona ogni giorno per un Mese continuo, e confessatosi, e comunicatosi in un giorno a sua elezione dentro detto Mese visiterà una Chiesa, ed in essa pregherà Dio, come sopra, acquisterà l'Indulgenza Plenaria di tutti li suoi peccati. Id. Bened. l. c.

Nono: Chi portando con se detta Corona, pregherà genoflesso al segno della Campana per qualunque Agonizante, qualvolta ciò farà, guadagnerà l'Indulgenza di quaranta giorni. Id. Bened. l. c.

Decimo: Chi avendo presso di se detta Corona, e pentito de' suoi peccati farà l'esame di sua Coscienza, e dirà tre volte il *Pater Noster*, e tre volte l'*Ave Maria*, conseguirà l'Indulgenza di venti giorni. Id. Bened. l. c.

Undecimo: Chi tenendo con se le medesima Corona, sentirà in qualunque giorno tanto festivo, che feriato la Santa Messa; o interverrà a sentire la parola di Dio: o accompagnerà il SS. Viatico, quando si porta a qualche Infermo: o ridurrà qualche traviato alla via della salute: o farà qualunque altra Opera Pia in onore di Nostro Signore GESU' CRISTO, o della Beatissima Vergine MARIA, o di S. Brigida, e reciterà tre volte il *Pater Noster*, e tre volte l'*Ave Maria*, acquisterà l'Indulgenza di cento giorni. Id. Bened. loc. cit.

Duodecimo: Tutte le suddette Indulgenze può ogn'uno guadagnarle per se, oppure applicarle per modo di suffragio alle Anime del Purgatorio. Id. Bened. l. c.

Per guadagnare tutte, ed ogn'una delle Indulgenze sopra espresse, devono li Rosari, o Corone sopradette essere prima benedette da' predetti Padri dell'Ordine del Santissimo Salvatore, o sia di S. Brigida, altrimenti non godono d'alcuna Indulgenza.

La Sagra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie rinovando il Decreto del dì 26. Novembre 1714. proibisce a chiunque si sia di poter vendere, o dare in prestito, o in pegno ad altri le suddette Corone, o Rosarj, in quanto, che sono benedetti, altrimenti dichiara essere privi dell'Indulgenze già concesse; E che perdendosene alcune, non se ne possa surrogare un'altra in cambio di quella, se prima non è stata benedetta da' predetti Padri.

Eadem Sacra Congregatio suprascriptum Indulgentiarum Summarium, annuente ad relationem per me infrascriptum Secretarium factam Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO PP. XIV. sub die 9. Februarii 1743. quocumque Idiomate in quibuslibet Locis Catholicis imprimi posse censuit..

A. Card. S. Clementis.

Loco ✠ Sigilli.

A. M. Erba Proton. Apost. Secr. *

Visitantes septem principales Ecclesias Urbis Romæ, nempe Sancti Joannis Lateranensis, Sancti Petri, Sancti Pauli, Sanctæ Mariæ Majoris, Sancti Laurentii, Sanctorum Fabiani & Sebastiani, Sanctæ Crucis in Hierusalem, lucrantur maximas indulgentias; quæ dantur ad litteram, prout referuntur ab Alphonso de Casarubios, & Hieronymo a Sorbo in *Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, & aliorum Mendicantium, & non Mendicantium, verb. Indulgentiæ Septem Ecclesiarum*. 24

Prima Ecclesia Urbis est Sacrosancta Lateranensis Ecclesia, quæ ab antiquo dicebatur Basilica Salvatoris, nunc autem communiter vocatur Ecclesia Sancti Joannis Lateranensis, quæ ab Imperatore Constantino, in latere sui proprii Palatii ædificata, & a Sancto Silvestro Papa in honorem Sanctissimi Salvatoris Nostri Domini Jesu Christi, & Sanctorum Joannis Baptistæ, & Joannis Evangelistæ dedicata fuit; in qua fertur, quod scilicet Silvester, & Gregorius Summi Pontifices, qui eam successive consecraverunt, devote visitantibus concesserunt tot Indulgentias, quod eas nemo, nisi solus Deus enumerare potest.

Nota primo, quod in hac Ecclesia, juxta Rubricas Missalis novi Pii V. jussu instituti, sunt Stationes Dominica prima Quadragesimæ, Dominica Palmarum, Feria quinta Majoris Hebdomadæ, in Sabbato Sancto, & in Al-

Albis, Vigil. Pent. in die Sancti Joannis ante Portam Latinam, & est Indulgentia plenaria, & liberatio unius Animæ a Purgatorio; Et a die S. Bernardini, quæ est 20. mensis Maii usque ad primum diem Augusti, die quolibet est Indulgentia plenaria.

Nota etiam, quod in hac Ecclesia Sancti Joannis Lateranen. habetur quædam tabula antiqua, in qua continentur sequentia, quæ bonus quidam Pater nostri Ordinis tempore Capituli Generalissimi, anno 1516. ab illa extraxit.

Primo ad Altare majus sunt Indulgentiæ 48. annorum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item Constantinus Imperator postquam mundatus fuit a lepra per sacri baptismaris susceptionem, dixit Beato Silvestro, Pater ecce domum meam in Ecclesiam ordinavi, infunde in eam tuam largam benedictionem pro venientibus ad eam. Et ait ad eum Beatus Silvester, Dominus Jesus Christus, qui te mundavit a lepra, & purificavit te fonte perenni, per suam misericordiam mundet, & purificet omnes huc venientes sine peccato mortali, & auctoritate Petri & Pauli, & nostra sit eis remissio omnium peccatorum quocumque tempore anni.

Item Sanctus Gregorius Papa, qui hanc Ecclesiam consecravit, post destructionem ejus factam per Hæreticos, confirmavit Indulgentiam positam per B. Silvestrum Papam antedictum.

Item Papa Bonifacius dixit: Indulgentiæ Ecclesiæ Lateranensis numerari non possunt, nisi a solo Deo, & ego omnes illas confirmo.

Item in Festo Salvatoris, cujus imago visibiliter apparuit omni populo Romano miraculose, scilicet, quando S. Silvester consecravit dictam Ecclesiam primo ubi fuerat populus Romanus congregatus, tunc prædicta Imago apparuit visibiliter omni Populo de Urbe, quæ Imago remansit in pariete, nec comburi potuit, cum Ecclesia bis combusta fuerit, est remissio omnium peccatorum.

Item Papa Bonifacius dixit: Si quis ad Sedem nostram Lateranen. causa devotionis, Orationis, peregrinationis accesserit, ab omni sorde peccati sit mundatus totus.

Item in Ecclesia prædicta, in Capella Sancti Joannis Baptistæ, in quam mulieres non intrant, ibidem ad fontes est remissio omnium peccatorum.

Item in Capella Sancti Laurentii, in quam similiter mulieres non intrant, quæ dicitur Sancta Sanctorum, est remissio omnium peccatorum.

Item si scirent homines Indulgentias Ecclesiæ Lateranensis, dicerent, tot & tantæ sunt, quod non oportet nos ire ad Sanctum Sepulcrum ultra Mare. * Nota, quod Indulgentiæ, prout descriptæ leguntur in veteri marmorea Tabula Ecclesiæ Lateranensis, de qua hic supra mentio facta est, declaratæ fuerunt apocryphæ anno 1657. & 1678. a Congregationibus S. Officii, & Indulgentiarum, ut constat ex earumdem Decretis apud P. Gobat *tract. 4. de Indulg. num. 703. & 709.* & apud Rigantium *in Regul.* 54. *Cancellar. num.* 57. Vide SS. D. N. Bened. XIV. *de Synodo lib.* 13. *cap.* 18. *n.* 3. & P. Minderer *Part. I. Confer. II. num.* 806. Itaque in materia Indulgentiarum Ecclesiæ Lateranensis recedendum non est a Constit. 45. prælaudati Pontificis, quæ incipit: *Assiduæ solicitudinis, tom. 3. ejus Bullarii.*

Secunda Ecclesia principalis est ad Sanctum Petrum, ubi nunc est Sancta Sedes Apostolica, & Palatium Sanctissimi Domini Nostri Papæ, in qua sunt omni die sexmille, & 48. anni, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes in die Epiphaniæ, in Dominica prima, & secunda Quadragesimæ, in Sabbato post primam Dominicam Quadragesimæ, Feria secunda Paschæ, in die Ascensionis, in die Pentecostes, in Sabbato post Pentecostes, in omnibus Sabbatis quatuor Temporum, in Dominica prima Adventus, & in tertia, & in quarta, & in die Nativitatis Domini.

Item in eadem Ecclesia fuisse dicuntur centum, & novem Altaria, quæ nunc pro magna parte sunt remota, & in melius sub pauciori numero redacta, sive ordinata, & pro quolibet 18. anni Indulgentiæ dati sunt: Et inter alia sunt septem Altaria principalia, quæ in gyrum cancellis cupreis vallata sunt, olim deauratis, in quibus per totum annum integrum sunt Stationes. Attamen in diebus Festivitatum, tam illorum, quam aliorum Altarium sunt in eis Stationes, ac infinitæ aliæ Indulgentiæ.

Item quandocumque est Festum Sanctorum Petri & Pauli, vel Vocationis dictorum Altarium, seu etiam Festum Nativitatis Dominicæ, Paschæ, seu Omnium Sanctorum, aliudque Festum duplex, duplicantur omnes prædictæ Indulgentiæ.

Item in Festo Annunciationis Beatæ Mariæ sunt ibi mille anni Indulgentiæ.

Item

Item a prædicto Festo usque ad Kalendas Augusti sunt ibi duodecim anni Indulgentiarum, & totidem Quadragenæ, & remissio tertiæ partis peccatorum.

Item quicumque ascendit gradus Sancti Petri devote, huic conceduntur pro quolibet gradu septem anni Indulgentiarum per Alexandrum VI.

Tertia Ecclesia est ad Sanctum Paulum, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni Indulgentiarum, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Et in hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ, Feria tertia Paschæ, Dominica in Sexagesima, in die SS. Innocentium, & Conversionis Sancti Pauli.

Item in Conversione Sancti Pauli sunt ibi centum anni Indulgentiæ, & totidem Quadragenæ, & plenaria omnium peccatorum remissio.

Item in Festo SS. Innocentium, quorum multa corpora requiescunt ibi, sunt ibidem 48. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ ab antiquo: modo vero est Indulgentia plenaria.

Item in dedicatione ejusdem, quæ est in Octava S. Martini, sunt ibi mille anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam omnibus diebus Dominicis, habet tantas Indulgentias, ac si iret ad Sanctum Sepulcrum Hierosolymis, ac ad Sanctum Jacobum Gallitiæ. Ac visitans septem Altaria hujus Ecclesiæ tot lucrabitur Indulgentias, quot, si visitasset septem Altaria S. Petri.

Quarta Ecclesia est ad S. Mariam Majorem, in qua sunt omni die sex mille, & 48. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum. In hac Ecclesia sunt Stationes in omnibus quartis Feriis quatuor Temporum; Feria quarta Majoris hebdomadæ, in die Paschæ, Dominica prima Adventus, in Vigilia, & die Nativitatis, in die Circumcisionis.

Item in Vigilia Ascensionis Domini, in qua celebratur Festum Corporis S. Hieronymi ibidem quiescentis, ad Altare ipsius est remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessa a Pio Papa II. & Indulgentia plenaria.

Item in omnibus Festivitatibus Beatæ Mariæ sunt ibi mille anni Indulgentiæ, & plenaria peccatorum remissio.

Item a Festo Assumptionis Virginis usque ad ejus Nativitatem sunt ibi duodecim millia annorum Indulgentiæ ultra prædictas quotidianas Indulgentias.

Nota tamen, quod quarta Ecclesia ab antiquo semper fuit S. Laurentii; sed tempore Alexandri VI. S. Maria tempore Jubilæi fuit assignata pro quarta numero, & aliæ tres non visitabantur ex debito, sed ex devotione tantummodo, ad parcendum laboribus Peregrinorum, & Romanorum.

Quinta Ecclesia est ad Sanctum Laurentium extra muros, in qua sunt omni die 7048. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum. Item sex mille anni Indulgentiæ. In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica Septuagesimæ, Dominica tertia Quadragesimæ, Feria quarta infra Octavam Paschæ, & Feria quinta post Pentecosten.

Item in Festivitatibus Sanctorum Stephani, & Laurentii, quorum corpora ibidem requiescunt, & per Octavas eorum, & in singulis Stationibus ejusdem Ecclesiæ sunt centum anni Indulgentiæ, & remissio tertiæ partis omnium peccatorum concessi ab antiquo. Sed Callistus III. concessit omnibus utriusque sexus Christifidelibus dictam Ecclesiam devote visitantibus in singulis Festivitatibus, & Stationibus ejusdem Ecclesiæ plenariam remissionem omnium peccatorum.

Item, si quis intraverit dictam Ecclesiam per annum omni quarta Feria liberat unam Animam a Purgatorio.

Item intrans per Januam Australem ejusdem Templi, de una Cruce ad aliam, contritus, & confessus habet remissionem omnium peccatorum.

Sexta Ecclesia est ad Sanctos Fabianum & Sebastianum extra muros, in qua sunt omni die 6048. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis peccatorum. Et in die S. Sebastiani, & in omnibus Dominicis mensis Maii Indulgentia plenaria.

Item in eadem Ecclesia sunt quotidie mille anni Indulgentiæ dati a Pelagio Papa.

Item in eadem Ecclesia ad Catacumbas, ibi prope majus Altare sunt tot, & tantæ Indulgentiæ, quot, & quantæ sunt in Ecclesiis Apostolorum Petri & Pauli, quia ibi prius corpora eorum jacuerunt abscondita longo tempore in puteo quodam, super quem est unum Altare. Item Silvester, Gregorius, Honorius, Pelagius, Nicolaus, & Joannes Summi Pontifices concesserunt quilibet eorum mille annos Indulgentiæ quocumque tempore anni devote visitantibus dictam Ecclesiam.

Item ibidem in Cœmeterio Calisti est plenaria remissio omnium peccatorum, secundum quosdam.

In hac Ecclesia subtus terram est Cœmeterium Callisti Papæ: Quod quisque ingrediens contritus, & confessus Indulgentiam plenariam consequetur ob merita 74000. Martyrum, & 46. Summorum Pontificum ibi sepultorum, quorum fuerunt 18. Martyres.

Septima Ecclesia est ad Sanctam Crucem in Hierusalem, in qua sunt omni die 6940. anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

In hac Ecclesia sunt Stationes Dominica quarta Quadragesimæ, 6. Feria Majoris hebdomadæ, Dominica secunda Adventus. In diebus Inventionis, & Exaltationis S. Crucis, & in eorum Octavis, & in omnibus supradictis diebus est Indulgentia Plenaria.

Item omni die Dominica sunt in eadem Ecclesia trecenti anni Indulgentiæ, & totidem quadragenæ, ac etiam remissio tertiæ partis omnium peccatorum.

Item in Dedicatione ejusdem, quæ celebratur in Vigilia S. Benedicti Abbatis in mense Martio, est ibi plenaria remissio omnium peccatorum.

Similiter in Inventione Tituli Sanctæ Crucis, quod ibi in sublimi muro inventum est tempore Alexandri VI. vigesima sexta Januarii, & etiam quotidie in Capella Sanctæ Helenæ, in quam mulieres non intrant, nisi semel in anno, est Indulgentia plenaria. Item per omnes dies anni est Indulgentia plenaria.

* Aliquas harum septem Ecclesiarum, sicuti etiam Stationum Indulgentias suspectas esse credit cum Passerino *qu.* 12. *n.* 135. P. Minderer *Part.* 1. *Confer.* 4. *num.* 271. *&* *Part.* 2. *Conf.* 4. *num.* 214. & hoc vel ob millenarios annos, vel quia persæpe præter plenarias partiales quædam addantur, & non plenariæ, contra rationem Indulgentiæ plenariæ, & contra disciplinam Ecclesiæ. *

Hinc ad uberiorem notitiam juvat adducere motivum unde sumpsit initium visitatio dictarum septem Romanarum Ecclesiarum. Cum enim Pontifices in Oriente ad Fidei puritatem custodiendam quatuor Patriarchatus instituissent, videlicet primum Alexandrinum, secundum Antiochenum, tertium Hierosolymitanum, quartum Constantinopolitanum, quatuor Ecclesias Romæ pro his quatuor Patriarchis designarunt, nempe pro primo Ecclesiam D. Pauli, pro secundo S. Mariæ Majoris, pro tertio S. Laurentii, pro quarto D. Petri, ut si forte Patriarchæ Conciliorum, vel aliorum negotiorum causa Romam ventitarent, sua in Ecclesia decenter degerent; Ecclesia vero S. Joannis Lateranensis addicta erat supremo Urbis & Orbis Patriarchæ, videlicet Vicario Christi Domini, quia quatenus Romanus Episcopus est, suam ibi Cathedralem habet; unde ad mille annos ibidem Pontifices diversati sunt. Summa itaque Romanis veneratione habitæ fuerunt hujusmodi quinque Patriarchales Ecclesiæ, ipsæque continenter magna pietate, ac frequentia invisebantur. Quia vero in earum visitatione opus erat per duas alias celeberrimas transire, scilicet per Ecclesiam SS. Fabiani & Sebastiani, ubi est Cœmeterium innumerorum Martyrum, & per Ecclesiam S. Crucis, ubi valde magnum Crucis Domini frustum sancte colitur; idcirco septem istæ Ecclesiæ una omnes visitari consueverunt. Hinc, ut ad tantum pietatis opus Fideles excitarentur, supradictæ, aliæque innumerabiles Indulgentiæ fuerunt a Romanis Pontificibus dictis Ecclesiis concessæ. Sic ex Sanctarello *cap.* 16. *de Jubilæo* refert Sapientissimus P. Viva *de Jubilæo q.* 4. *art.* 2. *num.* 2. *&* 3. Advertendum tamen est, quod Stationum ordo pro dictis Ecclesiis nunc observandus est, ut in Missali novo, & assignatus ut supra *art.* 4. *sub n.* 17. Vide *ibi* per tot. dict. *n.* 17.

Visitantes duodecim vicibus pro quolibet anno per Ordinarium specificatis septem Altaria ab eodem Ordinario designata in aliqua Ecclesia habente Indultum Apostolicum (quod solet concedi ad septennium) lucrantur pro qualibet vice id egerint, omnes, & singulas Indulgentias, quas lucrarentur, si personaliter visitarent septem Altaria sita, & ad id designata in Basilica Principis Apostolorum de Urbe. Sic patet ex formula Brevis, seu Indulti a Sede Apostolica soliti concedi, & pro sua benignitate jam concessi pro visitantibus septem Altaria sita, & designata in hac nostra Ecclesia S. Bernardini Civitatis Alexandriæ, prout explicat Breve, seu Indultum Apostolicum in Archivo hujus Conventus asservatum. 26

Ex concessione Bonifacii VIII. confirmata a Benedicto XIII. uti legitur in quodam marmore posito in Ecclesia S. Joannis Lateranensis Romæ, consequuntur octoginta annos Indulgentiæ omnes recitantes sequentem Orationem. 27

Domine Jesu Christe Pater dulcissime rogo te, ut amore illius gaudii, quod dilecta Mater tua habuit, quando apparuisti ei in illa Sacratissima nocte Paschæ, & per illud gaudium, quando te vidit glorificatum Divinitatis clari-

clatitate, quatenus me illumines donis Spiritus Sancti; ut tuam voluntatem adimplere valeam omnibus diebus vitæ meæ. Qui vivis &c.

28 Qui vere pœnitentes, & confessi matutinali officio Festi Corporis Christi intersunt, aut illud recitant, lucrantur 100. dies Indulgentiæ. Item 100. pro primis, & 100. pro secundis Vesperis. Item 100. qui celebrant Missam, aut eidem assistunt. Qui vero Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, ac Completorii Officiis intersunt, pro qualibet ipsarum Horarum 40. dies. Illi autem qui per octavam illius Festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum Horarum Officiis intersunt 100. dies singulis ipsius octavæ diebus, ex concessione Urbani IV. Constit. incip. *Transiturus*, qui anno 1262. Festum SS. Corporis Christi celebrandum instituit. Martinus vero V. anno 1429. Constit. incip. *Ineffabile*, supradictas Indulgentias ampliavit, idest 200. dies pro Missa, 200. pro Matutino, 100. pro utrisque Vesperis Festi, & pro qualibet hora privata 50. dies. Infra octavam autem pro singulis Matutinis, & Missis, & Vesperis 100. dies, ac pro Horis privatis 40. dies. Tandem Eugenius IV. anno 1433. Constitut. incip. *Excellentissimum* relatas Martini V. Indulgentias duplicavit tam pro Festo, quam pro octava; in summa omnibus inclusis, dictæ Indulgentiæ pro Matutino, Missa, & utrisque Vesperis Festi sunt 400. dies pro unaquaque actione; Pro qualibet horarum privatarum 160. dies: Et in quibuslibet octavæ diebus pro singulis Matutinis, Vesperis, & Missis 200. dies, ac pro reliquis horis 80. dies; Et pro interessentibus Processionibus 200. Vide Compendium Privilegior. Fratrum Minorum, & aliorum verb. *Indulgentiæ quo ad sæculares* §. *septimo*, *post num.* 2. *vers. Istæ Indulgentiæ*. Bullarium Cherubini, Wadingum suis respective locis, & annis.

Easdemmet Indulgentias lucrantur interessentes Officiis, & Missis Festi, & totius Octavæ Conceptionis Immaculatæ B. M. V. & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Sixti IV. anno 1476. Constit. incipient. *Cum præexcelsa*.

Item easdem Indulgentias lucrantur dicentes 5. Pater, & Ave, ac simul assistentes Officio, & Missæ Festi SS. Nominis Jesu, & respective recitantes, ac celebrantes ex concessione Clementis VII. anno 1530. Constit. incipien. *Salvatoris*.

Item easdem Indulgentias lucrantur interessentes Officio, & Missæ Festi Transfigurationis D. N. J. C. & respective recitantes, & celebrantes ex concessione Callisti III. anno 1457.

Assistentes Matutino, Missæ, & Vesperis Visitationis B. M. V. lucrantur 100. dies Indulgent. ceteris autem horis 40. & sic respective recitantes, & celebrantes, ex concessione Bonifacii IX. anno 1390.

Quoad Indulgentias attendenda est Constitutio Benedicti XIII. incip. *Salvatoris*, edita 28. Aprilis 1725. in qua conceditur Christifidelibus omnibus facultas applicandi Indulgentias, Anno Jubilæi durante, suspensas, per modum suffragii Animabus Defunctorum. 29

Alia ad rem. Vide verb. *Jubilæum*. 30

Indulgentiæ per visum a Domino acceptæ non admittuntur sub fide referentis; Benedict. XIV. tom. 1. Constitut. 141. incip. *Sollicitudini* §. 40. Indulgentia centum dierum conceditur recitantibus genibus flexis singulis feriis sextis quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam, ad sonum Campanæ hora tertia post meridiem, in memoriam Passionis, & Agoniæ Domini Nostri Jesu Christi. Idem Constitut. 9. incip. *Ad Passionis*, ubi injungit, & in virtute S. Obedientiæ mandat ob id Parochis, Rectoribus, aliisque quocumque nomine appellatis Superioribus, ut Campanam uniuscujusque Ecclesiæ hujusmodi pulsari faciant tali hora. 31 32 33

Indulgentiæ concessæ visitantibus Ecclesias Urbis per octavam Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli ab eodem Pontifice Constit. 83. incip. *Admirabilis*, referuntur in tom. 2. *ad verb. Capella*. Vide *ibi*. Indulgentia plenaria conceditur pro Ecclesia Patriarchali Maronitarum quater in anno, & pro aliis Cathedralibus ejusdem Nationis bis in anno. Idem Constit. 79. incip. *Nuper* §. 11. 34 35

Indulgentiarum communicatio inter Confratres B. M. V. de Monte Carmelo, & Tertiarios Capuccinorum S. Francisci revocatur. Idem Const. 94. incip. *Romanus Pontifex*. 36

Indulgentia centum dierum concedi potest a Cardinali Majori Pœnitentiario omnibus Christifidelibus qui se pœnitentiali virga tangendos, pie, reverenterque in tribus Urbis Basilicis ipsi submiserint; Idem Constit. 95. incip. *Pastor bonus*. 35

Indulgentiæ visitantibus Ecclesiam concessæ acquiri possunt, absque eo quod Sanctissimum Sacramentum expositum sit; Idem tom. 2. Constit. 5. incip. *Accepimus in Civitate*. 38

Indulgentia plenaria in articulo mortis applicari conceditur auctoritate Apostolica ab 39

Episcopis, & Ordinariis inferioribus, etiam per alios subdelegatos; Idem Constitut. 34.
40 incip. *Pia Mater*. Ad eam acquirendam, injungitur specialiter ægris moribundis acceptatio mortis in spiritu resignationis; Idem *ibid.* Vide *tom.* 5. *verb. moribundus*, *sub n.* 38.

41 Indulgentia plenaria conceditur per omnes Ecclesiasticæ Ditionis Diœceses iis, qui confessi, & Sacra Communione refecti, Sanctissimum Sacramentum expositum visitaverint diebus bacchanalibus; Idem Constitut. 45. incip. *Inter cætera*.

42 * Præfatam Indulgentiam ad omnes Ecclesias Catholici Orbis pro triduo expositionis SS. Sacramenti in hebdomada sive Septuagesimæ, sive Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ, vel in singulis prædictis hebdomadis, vel in sola feria V. infra hebdomadam Sexagesimæ nuperrime extendit Clemens XIII. ut patet ex sequenti declaratione Sac. Congr. Indulgentiar. videlicet:

Cum alias San. Memoriæ Bened. XIV. ad freqoentes Episcoporum Pontificiæ Ditionis querelas gravietibus abusibus, qui Bacchanalium tempore irrepserant, opportunoque remedio occurrere concupierit, perspexeritqoe in aliquibos Ecclesiis salutari consilio institutam esse Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti Expositionem per tres dies sive in hebdomada Septuagesimæ, sive in altera Sexagesimæ, aut Quinquagesimæ ante diem Cinerum, ad hoc præcipue ne Fideles tempore tentationis a via Domini recederent, & in prædictis Ecclesiis pie orantes Divina impetrarent auxilia, universis utriusque Sexus Christi Fidelibus confessis, & sacra communione refectis, qui easdem Ecclesias, in quibus Venerabilis expositio sive in uno, sive in singulis prædictis Triduis fieret, devote visitarent, Indulgentiam Plenariam misericorditer concessit & indulsit. Hinc SS. D. D. N. Clemens Divina Providentia Papa XIII. sedulo recogitans præfatam Augustissimi Sacramenti Expositionem plurimum hisce diebus profuisse ac deinceps fore profuturam, eamdem Plenariam Indulgentiam, ad quascumque Catholici Orbis Ecclesias ubicumque Locorum existentes ubi Venerabilis Expositio sive in Hebdomada Septuagesimæ sive Sexagesimæ aut Quinquagesimæ, sive in singulis prædictis Hebdomadis per tres dies, atque etiam si tantummodo in feria quinta infra Hebdomadam Sexagesimæ peragatur, ex uberi Pontificiæ caritatis fonte benignissime extendit.

Datum Romæ ex Secretaria Sacr. Congregat. Indulgentiarum die 23. *Julii* 1765.

Docentes rudes homines publice vel privatim Orationis mentalis regulam, & modum, itemque qui publice docentes auscultaverint, dummodo vere pœnitentes ac sacra Communione refecti, toties quoties lucrantur septem annos & totidem quadragenas de vera Indulgentia. Item si assidue eo convenerint, semel in mense, vere pœnitentes, & sacra communione refecti, orantesque pro more in indulgentiis consueto, indolgentiam plenariam, defunctis etiam applicandam, lucrantur; quam pariter ita obtinent ii, qui toto mense, unico saltem horæ quadrante singulis diebus orationi mentali dant operam, dummodo vere pœnitentes, & confessi, Eucharistiam sumpserint, & orent pro concordia &c. Concedente hæc omnia Pontifice in Bulla incip. *Quemadmodum*; Bull. *tom.* 2. *num.* 23. Vide verb. *Oratio n.* 32. 43

45 Indulgentias in forma Jubilæi concessas abrogavit Clemens VIII. aliique Pontifices; quare si forte agatur de aliqua ejusdem tenoris indulgentia, videndum erit, nom post ea decreta concessa fuerit, ut ex Tractatu de Indulgentiis P. Tbeodori *part.* 2. *c.* 4. §. 2.

46 Clemens XII. in suo Brevi dato *die* 14. *Augusti* 1736. Indulgentiam plenatiam die ad libitum quotannis eligenda, concessit iis, qui anno integro ad pulsum campanæ sub horam noctis recitaverint Psal. *De profundis*, vel semel Orationem dominicam, & salutationem Angelicam, cum versiculo *Requiem* in suffragium defunctorum; dummodo ea die confessi, & communione refecti preces pias effuderint pro consueto more. Singolis vero diebus toties quoties eandem orationem ad signum campanæ recitantes centum indulgentiæ dies consequuntur; *Institut. Eccles.* 61. §. 5.

47 Operæ pretium est hic addere etiam Indulgentias concessas per Decretum S. C. pie & devote atq. ex corde recitantibus actus virtutum Theologicarum Fidei, Spei, & Caritatis, ut constat ex sequenti Notificatione.

Animadvertens SS. D. N. Benedictus Papa XIV. quam utiles, quinimo necessarii sint ad æternam Salutem Theologicarum virtotum Actus, Fidei videlicet, Spei, & Caritatis, ut omnes utriusque sexus Christifideles ad illorum exercitium excitaret, audito voto Sac. Congregationis Indulgentiis Sacrisque Reliquiis præpositæ, Indulgentias pro iisdem actibus a san. mem. Benedicto XIII. die 15. Januarii Anni 1728. concessas, benigne confirmavit, Plenariam nimirum cum facultate eam Fidelium defunctorum Animabus applicandi, semel in mense lu-

lucrandam ab iis, qui quotidie per mensem præfatos Actus pie, devote, & ex corde peregerint, die nempe ab unoquoque eligenda, in qua vere pœnitentes, confessi, ac Sacra Communione refecti, pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, ut decet, oraverint; nec non aliam similiter Plenariam, in mortis articulo. Ut autem commissas sibi oves ad frequentiorem hujusmodi Actuum usum alliceret Sanctitas Sua, Indulgentiam septem annorum, totidemque quadragenarum, cum eadem applicationis facultate, quæ juxta ejusdem sui Prædecessoris concessionem semel tantum in die consequi poterat, ad quamlibet antedictorum actuum piam &c. ut supra, recitationem, clementer extendit.

Declaravit insuper Sanctitas Sua, præfatas omnes Indulgentias addictas minime esse certis, determinatisque verbis, proptereaque unumquemque uti posse in recitatione dictorum Actuum qualibet formula, dummodo in ea singulatum virtutum Theologicarum specialia motiva exprimantur.

Datum die XXVIII. Januarii Anno 1756.

F. J. Card. Portocarrero Præf.

A. E. Vicecomes Sac. Congr. Indulg. Secr. *

48 An Superiores cujuscumque Ordinis, sive Instituti, cæterique habentes facultatem communicandi privilegia &c. possint privilegia & Indulgentias ampliare & limitare pro sui arbitrio in aggregationibus? *Sacra Congr. Indulgentiar. die* 5. *Februar.* 1748. *in resp. ad primum dubium* respondit *Negative*. Vide verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 29.

49 An Indulgentiæ concessæ Ecclesiis alicujus Ordinis, Congregationis, vel Instituti, censeri debeant concessæ etiam Ecclesiis tam parochialibus quam non parochialibus ab ejusmodi Ordine &c. dependentibus, sive a Monachis, aut Fratribus, vel Religiosis respective administrari solitis? *Sacr. Congr. Indulg. &c. die* 30. *Julii* 1748. respondit *Negative*. Vide decretum præfatæ Congreg. desuper editum verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 29. 2. *loco*.

50 Ejusdem *Sac. Congregat. Indulgentiar.* decreta, quorum primo omnibus Ecclesiis parochialibus Orbis christiani Altare privilegiatum quotidianum conceditur; altero vero Missæ omnes, quæ in die Commemorationis omnium fidelium defunctorum ubicumque, & a quocumque Sacerdote celebrantur, indulgentiis donantur perinde ac si ad Altare privilegiatum celebrarentur; vide dict. verb. *Altare privilegiatum* sub *n.* 33. & 34.

Tandem ad complementum hic juvat adducere sequentem tabulam traditam in Cæremoniali Seraphico impresso Mediolani anno 1744. typis Donati Grisolfi part. 3. cap. 19. *ibi*. 51

Tavola de' Crepuscoli della sera, duranti i quali (come nota il Calendario Romano) durano le Indulgenze, concedute insino al tramontare del Sole.

1 Gennajo. Ora una, e un quarto, all'Orologlio della Campana.
25 Febbrajo. Ora una.
1 Aprile. Ora una, e un quarto.
1 Maggio. Ora una, e mezza.
1 Giugno. Ora una, e tre quarti.
13 Luglio. Ora una, e mezza.
26 Agosto. Ora una, e un quarto.
17 Settembre. Ora una.
1 Novembre. Ora una, e un quarto.

APPENDIX.

Sive novus de Indulgentia Articulus.

SI propriis in locis additæ fuissent juxta monitum Censorum adnotationes, omittere hunc articulum potuissem; sed cum, me absente, typis jam consignata fuerint, quæ Auctor de Indulgentiis disputat, sine debitis animadversionibus, quibus notatæ a Censoribus propositiones indicarentur, exponerentur, vel confutarentur, & cum nonnullæ quoque desiderentur ad perfectam declarationem Ecclesiasticæ circa Indulgentias disciplinæ, novum hunc addere articulum operæ pretium fuit; In quo articulo paucis explicatur quid Indulgentia sit, & quinam in antiqua Ecclesia ejusdem fuerit usus, quæque variandæ disciplinæ causa; ac Ferratianæ illæ opiniones, quæ minus tutæ, vel falsæ visæ sunt, refelluntur; Et nonnulla decreta recensentur.

I. Indulgentiæ itaque nomine intelligitur *remissio pœnæ temporalis, quæ remissa jam culpa luenda foret in foro interno coram Deo valida, facta extra Sacramentum per applicationem thesauri Ecclesiæ, ab eo qui potestate præditus sit*. Definitio quatuor complectitur partes Indulgentiæ essentiales; Primo enim indicat remissa culpa superesse posse, ac solere pœnam, peccato, ita exigentibus divinæ Justitiæ legi-

bus, debitam, atque in præsenti, vel in futuro sæculo luendam. Secundo remissionem hanc valere etiam coram Deo, ita ut quam Ecclesia modo condecenti condonare velit, pœnam, Deus non amplius exigat. Tertio ait per applicationem thesauri Ecclesiæ hanc fieri remissionem; Thesaurus vero Ecclesiæ bona spiritualia sunt, quorum distributio Ecclesiæ concredita est. Bona hæc sunt merita Christi Domini, & Sanctorum omnium, atque Fidelium. Sanctorum autem merita in Ecclesiæ thesauro collocantur, non ut quidpiam addatur meritis Christi Domini, quæ infinita sunt, & quidquid meriti est in Sanctis gratia ex illis prodeunte efficiunt; sed ut pateat Sanctorum Communio in Ecclesia, quæ est Corpus Mysticum Christi Jesu, & ipse ejusdem caput, quod perficit membra sua, quibus veluti instrumentis utitur communicando illis Spiritum, & omnem salutarem motum per gratiam suam. In hac definitione non determinatur modus, quo thesauri applicatio fieri debeat; quo fit, ut ad indulgentiæ substantiam sufficiat aliquo modo fieri hanc applicationem, vel ex parte saltem præcipua thesauri, quæ in Christi meritis sita est, non enim necessario requiritur, ut simul fiat ob merita Sanctorum, ut post Bellarm. notavit Amort, quamvis laudabiliter ita fiat, ac primis quoque Ecclesiæ temporibus in Indulgentiis non tantum meritorum Christi, sed etiam Sanctorum habita ratio fuerit. Quarto tandem designatur applicationem hanc ab eo fieri oportere, cui regendæ Ecclesiæ, ligandi, & solvendi, atque clavium potestas concessa fuit. Huic enim bonorum Ecclesiæ administratio concredita fuit.

II. Disputare Theologi solent, concurrant ne merita dicta ad indulgentias per modum impetrationis, an solutionis? sed levis momenti est hujusmodi quæstio, atque utroque modo concurrere probabilius videtur. De priori modo nulla controversia est; quod vero secundo modo concurrant, facile patet. Nam Justi non pro se tantum, sed pro aliis satisfacere valent quantum ad debitum pœnæ temporalis; immo & mereri de congruo possunt peccatoribus pœnitentiæ donum. Hæc autem Justi non præstant, nisi in virtutem meritorum Christi, cujus spiritu aguntur tamquam membra viva. Etenim Augustino teste lib. contra Parmen. *Hic est unus verusque mediator noster, & advocatus, pro quo nullus interpellat, sed ipse pro omnibus aliquando quidem per membra Corporis sui, quæ pro se invicem sollicita sunt.*

III. Orthodoxa fides docet, ut optime Auctor ostendit, in Ecclesia potestatem esse concedendi indulgentias, earumque usum salutarem fidelibus esse. Nam Ecclesiæ ligandi, & solvendi, remittendi peccata, & clavium potestas concessa est, & quæ ipsa remittit, vel solvit in terris, remissa, & soluta habentur in Cœlis, ut ex dictis constat. Ex iis vero Patres omnes colligunt collatam Apostolis, eorumque successoribus potestatem injungendi pœnitentibus satisfactorias pœnitentias, & relaxandi: Patrum testimonia obvia sunt. Usus vero indulgentiarum ex perpetua, & constanti traditione comprobatus rem ulterius confirmat. Paulus enim 2. *ad Cor.* 2. erga incestuosum Corinthium hac usus est indulgentia, *ne* inquit, *abundantiori tristitia absorberetur.* Quæ verba Chrysost. hom. 11. in 2. ad Corint. ita exponit, *Ex ea re docemur, quod non solum ad peccatorum naturam, verum etiam ad mentem habitumque pœnitentium oportet moderari disciplinam.* Indulgentias præterea secundo Ecclesiæ sæculo probavit Tertul. antequam ad Montanistas transiisset, in lib. quem scripsit *ad Martyres cap.* 1. S. Cyprianus pluries scribit ad Martyrum preces Ecclesiam in more habuisse remittere pœnas pœnitentibus. Usus præterea indulgentiarum in antiqua Ecclesia, constat etiam ex relaxatione pœnitentiæ, quæ fiebat ab Episcopis in Cœna Domini iis, qui per Sacramentalem absolutionem initio quadragesimæ a Presbyteris absoluti fuissent, ut pluribus ostendit Amort diss. prælim. de Indulgent. §. 11.

IV. Ex antiquo Ecclesiæ usu constat hanc relaxationem pœnæ canonicæ validam fuisse etiam coram Deo. Primo, quia Episcopi in relaxatione pœnæ canonicæ utuntur deprecatoria formula simili illi, qua absolutionem sacramentalem concedebant, & in utraque absolutionem petebant a peccatis in remedium animæ, ut videre est in antiquo Ordine Romano. Secundo, quia tempore Sancti Cypriani Fideles putabant se liberari a numinis vindicta & ira Dei, si Martyrum intercessione obtinuissent relaxationem pœnæ canonicæ, ut legere est in Cypriani Epistolis. Tertio, quia Tertull. lib. de Pudicitia c.ult. testatur, hanc fuisse universalem Ecclesiæ persuasionem, ut meritis, ac satisfactionibus Martyrum peccata remitterentur, sive pœnæ peccatis debitæ. Idem præterea constat ex Epist. Cleri Romani ad Cyprianum, & ex S. Ambrosio lib. de Pœnit. ubi ait, *Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum & fletu, & oratione, & dolore est,*

est, & quasi fermento ejus se totam conspergat, ut per universos ea, quæ superflua sunt in aliquo pœnitentiam agente, viritim misericordiæ aut compassionis velut collativa quadam admixtione purgentur. Ex eodem de pœnitentia lib. 1. c.3. habemus, fieri consuevisse remissionem pœnæ canonicæ in primitiva Ecclesia ob intercessionem, & merita Sanctorum; Et ex Tertulliano lib. de Pœnit. cap. 9. aliisque.

V. Indulgentiæ remittunt pœnam temporalem sive injunctam, sive injungendam. Audiatur S. Thomas in supplem. quæst. 25. art. 1. *Quidam dicunt, quod non valent ad absolvendum a reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio secundum Dei judicium meretur, sed valent ad absolvendum ab obligatione, qua Sacerdos obligavit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam obligatur etiam ex canonum statutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primo, quia est expresse contra privilegium Petro datum, cui dictum est*, ut quod in terra remitteret, in Cœlo remitteretur: *unde remissio, quæ fit quantum ad forum Ecclesiæ, valet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea Ecclesia hujusmodi indulgentias faciens magis damnificaret, quam adjuvaret, quia remitteret ad graviores pœnas, scilicet purgatorii, absolvendo a pœnitentiis injunctis. Et ideo aliter dicendum quod valent, & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad judicium Dei, ad remissionem, & absolutionem, sive sit injuncta, sive non*. Ita Theologi omnes, & quidem jure meritoque; nam potestas Ecclesiæ collata Matthæi XVI. absoluta est, & nulla limitatione circumscripta: neque in Traditione fundamentum est ullum, quo restringere cogamur hanc potestatem ad pœnas in Sacramento injunctas, vel per Canones constitutas. Et quamvis aliquando hac reperiantur concessæ formula indulgentiæ de pœnis injunctis, communiter tamen absque hac formula concessæ repeniuntur a Bonif. VIII. in Extrav. *Antiquorum*, a Clemen. VI. in Extrav. *Unigenitus*, a Sixto IV. in Extrav. *Quemadmodum*, & ab aliis Summis Pontificibus, qui plenissimas Indulgentias concedunt, hoc est, quantum se extendit eorum potestas. In hypothesi quod concedantur Indulgentiæ sub hac formula de injunctis, Cardinalis Bellarm. c. 7. lib. 1. de Indulg. negat illas extendi ad pœnas injungendas; sed Suarez, & alii bene multi affirmant.

VI. De Indulgentiarum origine, & variatione hæc Mabillonius scribit. Indulgentiarum triplex quasi gradus considerari potest, unus tempore Apostolorum, qualis fuit relaxatio ab excommunicatione incesto illi Corinthio inflicta per Apostolum Paulum. Secundus tempore Martyrum, cum ad eorum preces publica quibusdam pœnitentia remittebatur. Tertius sub defectum pœnitentiæ publicæ, quæ sæculo 9. non parum minui cœpit. Ab eo tempore datæ sunt ad remissionem pœnæ peccatis impositæ, aut debitæ quædam Indulgentiæ aliæ aliis ampliores. Vigebat tamen per ea tempora pœnitentiæ publicæ usus, sed ea redimi vel Missis, aliisque suffragiis, vel eleemosynis, vel sacris peregrinationibus, aut piis operibus poterat. Patribus Concilii Cloveshoviensis anno 747. visa est nova pœnitentiæ per eleemosynas redemptio *nova adinventio, periculosa consuetudo*; Sed paulatim redemptio prævaluit. Postea vero compendiosior visa est Indulgentiarum via. Istæ mortuis primum concessæ videntur. Nam Joannes Papa VIII. Indulgentiam his, qui in bello contra Paganos an. 858. occubuerunt, vel in futurum occumberent, concessit, eamdemque gratiam petiere Bajoariæ Episcopi pro Arnulpho Imperatore mortuo, a Joanne IX. cujus animam ipsius potestate absolvi postularunt. At vivis Salomon Constantiensis Episcopus in Cœna Domini indulgentiam dedisse perhibetur apud Ekkehardum, idest, absolutionem, quæ in Cœna Domini quotannis ab Episcopo impertiri solebat. Sed alia est indulgentiarum notio, cum peccatorum pœna vel partim, vel omnino remittitur, unde plenariæ Indulgentiæ, aut definiti temporis dicuntur. Si fides scholasticis habenda foret, concessæ hac ratione indulgentiæ fuere a Sergio II. qui Indulgentiam trium annorum, & trium quadragenarum omnibus visitantibus Ecclesiam SS. Silvestri & Martini in Montibus concessisse traditur, a Gregorio Magno, quem septem annos de Indulgentia concessisse perhibent in stationibus Romæ ab ipso constitutis, immo & a S. Silvestro. Sed hi etsi maximi Theologi habeantur, tamen infelices passim sese ostentant historicos, & fidem hac in re non merentur, ut optime ostendunt Mabillonius *in Pref. ad Seculum 2. Benedictinum*, Papebrochius *in Conatu Chronologico historico dissert.* 17. aliique eruditissimi viri, qui luculenter ostendunt indulgentiarum usum, qua ratione hodie in Ecclesia conceduntur, undecimo sæculo antiquiorem non esse.

VII. Certo constat Alexandrum II. an. 1070. peracta Lucensis Ecclesiæ dedicatione statuisse, *ut octo dierum spatio dedicationis memoria peragetur concessa indulgentia pœnitentiæ*; ut habetur in Codice M.S. ejusdem Ecclesiæ in Vaticana Bi-

bliotheca asservato. Sed deest ibi specificatio ipsius indulgentiæ, quæ tamen habetur in quadam Honorii II. Bulla; in qua iis, qui intra novem dies ad celebritatem convenissent consecrationis Ecclesiæ Casæmarii, *de illius pietate confisi, qui est peccatorum remissio, de injunctis pœnitentiis annus unus misericorditer relaxatur. Hæc erat Indulgentia maxima*, inquit Papebrochius, *postea cœperunt alii ad annorum numerum ampliorem addere etiam quadragenas*. Circa hæc eadem tempora concedi cœperunt indulgentiæ Basilicæ Vaticanæ, quas recenset Nicolaus IV. in Bulla relata ab Onuphrio Panvinio in libello de septem Ecclesiis Urbis, per hæc verba: *Sicut ad nos tam ex scriptis antiquis in Basilica ipsa repertis, quam ex Seniorum Canonicorum ejusdem Basilicæ relatione pervenit, Prædecessores nostri omnibus vere pœnitentibus, & confessis ad eamdem Ecclesiam venientibus reverenter, videlicet in Nativitate Domini septem annorum, & septem quadragenarum, & ab octava Pentecostes hinc ad festum B. Petri . . . die quolibet trium annorum, & trium quadragenarum . . . a principio Quadragesimæ usque ad festum Paschæ quolibet die, necnon in festivitatibus B. Mariæ unius anni, & quadraginta dierum remissiones suorum peccaminum concesserunt*. Has Nicolaus Pontifex ratas habuit, & deinceps confirmavere, atque auxerunt Bonifacius VIII. Clemens VI. Urbanus VI. Nicolaus V. & alii Summi Pontifices, ut inquit idem Panvinius. Circa finem undecimi sæculi occurrunt quoque Indulgentiæ concessæ proficiscentibus ad bellum sacrum, aut certe ad illud contribuentibus. En Canon. 2. Concilii Claromontani Urbani II. auctoritate celebrati: *Quicumque pro sola devotione, non pro honoris, vel pecuniæ adeptione ad liberandam Ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur*. Vide Catalogum harum Indulgentiarum apud Amort *de Indulg. par. 2. pag. 36. & sequent.* Habes itaque Indulgentiarum originem, varietatem, atque initium illarum, quæ nunc ampliores etiam conceduntur.

VIII. Inquirendum modo est, *An disciplina Ecclesiæ circa usum Indulgentiarum subierit variationem quoad substantiam?* Responsionem transcribendam duxi ex P. Eusebio Amort, qui ait, Ecclesiam in collatione Indulgentiarum retinuisse semper eumdem spiritum, & disciplinam quoad usum, invariatam quoad substantiam mansisse. Idque comprobat ex comparatione veterum, recentiumque Indulgentiarum; quo recensemus ordine.

1. Antiquitus relaxatio pœnæ fiebat, quando pœnitentes admittebantur ad Sacram Communionem. Nunc etiam ordinaria Indulgentia connectitur cum Sacra Communione, quia ordinarie ad lucrandam Indulgentiam requiritur Communio.

2. Antiquitus, in articulo mortis fere omnes habebant plenariam Indulgentiam, quia omnes admittebantur ad Sacram Communionem, sicque *ad Dominum dimittebantur*, licet pro foro externo dein, si reconvalescebant, debuerint supplere opera pœnitentiæ. Nunc etiam omnes fideles in articulo mortis, si voluerint uti gratiis Apostolicis per aggregationem in Confraternitates, habent similiter plenariam Indulgentiam.

3. Antiquitus Indulgentiæ non poterant conferri, nisi ab Episcopis; numquam autem a Presbyteris, nisi haberent Concessionem ab Episcopo. Nunc etiam plenariæ non applicantur, nisi ex Commissione Summi Episcopi; v. g. dum Indulgentiam in articulo mortis, vel alias per specialem formulam pœnitenti applicant; qui mos jam a multis sæculis invaluit.

4. Antiquitus omnibus ad omne opus bonum apertus stabat thesaurus Ecclesiæ ex communione justorum omnium non restricta a Pastoribus Ecclesiæ, & specialiter impensa per preces, ac vota Antistitum. Nunc etiam ad omne opus bonum in Confraternitatibus apertus stat thesaurus Ecclesiæ per applicationem specialem alicujus Indulgentiæ.

5. Antiquitus offerebantur ab Ecclesia pro pœnitentibus ac aliis specialiter participantibus de thesauro Ecclesiæ justorum intercessiones & opera. Idem nunc per Prælatos fit, qui concedunt Indulgentias, ut Deo offerant de thesauro Ecclesiæ.

6. Antiquitus Episcopi habebant potestatem relaxandi partem pœnitentiæ, non totam. Nunc etiam jam a multis sæculis non habent potestatem Indulgentiam concedendi excedentem 40. vel 100. dies.

7. Antiquitus requirebantur opera ardua ad obtinendam Indulgentiam. Nunc etiam Pontifices, ut in decursu probabitur, jam sæpius declararunt, se nolle applicare plenum fructum Indulgentiarum, nisi iis, qui se per opera pœnitentiæ congrue disposuerint, ac dignos reddiderint.

8. Antiquitus modum Indulgentiarum, ac relaxationum ex tacito consensu summi Pastoris regulabat frequenter communis sensus, & consuetudo Ecclesiæ; & quando oriebatur dubium,

bium, aut fiebat excessus in rigore, aut laxitate, apponebant limites summi Antistites Ecclesiæ. Sic enim Zephirinus indulsit primus mœchis veniam, ut testatur Tertullianus; & Nicolaus primus præscripsit modum relaxationum pœnitentialium Episcopis Germaniæ, ut patet ex ejus Epistola, quam, dum lustrarem Bibliothecas Bavariæ, reperi in Manuscripto Codice Sæculi duodecimi in Canonica ad S. Nicolaum Passavii, estque hactenus inedita.

9. Antiquitus ex toto Orbe concurrebatur ad Sepulcrum BB. Apostolorum Petri, & Pauli, ut ostendit P. Gretserus l. 2. de Peregrinationibus *Cap.* 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Omnes gentes eo confluebant, ut obtinerent Patrocinium Principis Apostolorum, ut testatur S. Chrysostomus, S. Augustinus, Fortunatus, S. Gregorius, &c. Confluebant præcipue, ut obtinerent relaxationes pœnæ-Canonicæ, ut testatur Concilium Cabillonense anno 815. & postmodum Selegunstadiense. Nunc autem dum plerisque ob alium statum politicum regnorum, & divisionem linguarum post Romanæ linguæ interitum non amplius datur tam facilis accessus Romam, summus Pastor præstat absentibus, quod præsentes requirere non possunt beneficium, & ut in suis Bullis communiter exprimit, *confisus de Omnipotentis Dei misericordia, & BB. Apostolorum Petri & Pauli orationibus* cuivis pro modo suæ congruæ dispositionis relaxat facinora.

10. Antiquitus relaxabantur v. g. septem anni, vel integra quadragesima, & sensus erat, quod peccatum, cui talis pœnitentia debebat injungi, foret ab omni pœna liberum. Nunc similiter relaxantur v. g. septem anni, vel 40. dies, seu, quod idem est, Carrena, aut quadragesima. Sensus autem est, ut mihi videtur, quod peccatum, cui talis pœnitentia secundum Canones deberet injungi, sit ab omni pœna liberum; vel ut aliis videtur, quod tantumdem pœnæ in purgatorio luendæ, quantum talis pœnitentiæ neglectui responderet, relaxetur. In quo iterum nulla est differentia, cum antiquitus indulgentiæ pariter valuerint coram Deo.

Objicies primo. Manifestum est, quod per copiosas Indulgentias nervus disciplinæ Ecclesiasticæ, & rigor satisfactionum pro peccatis sit penitus enervatus. Antiquitus enim non conferebantur, nisi post laboriosam, & longam pœnitentiam; nunc dantur pro levissimis operibus, & creberrime. Ergo per has Indulgentias introducta est enormis mutatio in Ecclesia. Respondeo, antiquitus pro iis hominibus, qui pro peccatis occultis non voluerunt ultro subire publicam pœnitentiam, ad quod non obligabantur, ut P. Francolinus l. 2. de Pœnit. ostendit, tot immo plures fuisse Indulgentias plenarias, quam nunc; quia omnes isti pœnitentes statim absolvebantur, & si volebant, statim admittebantur ad communionem; nec illis imponebatur ille antiquus ordo longus pœnitendi, nisi consilii causa, quia alias non essent promerituri largitatem Indulgentiæ, ac plenitudinem remissionis, quod ipsum per modum dispositionis etiam in modernis Indulgentiis requiritur, prout in hoc opere probabitur. Quod vero attinet rigorem illum pœnitentiarum veterum pro peccatis publicis, dico, neque in hoc mutatum esse spiritum Ecclesiæ, quia Ecclesia illum rigorem non assumpsit, ut convenientem statui Ecclesiæ perfecto, sed ut necessarium statui imperfecto, adeoque illum usurpavit ut abjiciendum, non ut retinendum. Hanc meam assertionem probo ex doctrina D. Cypriani, omnium Patrum rigorosissimi, qui dum reddita pace Ecclesiæ rigorem suum plurimum temperavit, ut de hac sua moderatione tamquam de inconstantia fuit reprehensus, hanc reddidit rationem, quod rigor fuit Ecclesiæ utilior tempore persecutionum ad conservandam honestatem Ecclesiæ coram Gentibus ubique commixtis; sed benignitas tempore pacis fit utilior in plures. Idipsum contingere in moderna benignitate postmodum ostendam; interim D. Cyprianum audiamus. Ep. 52. sic habet: *Quoniam de meo actu motus videris, mea apud te persona, & causa purganda est, ne me aliquis existimet a proposito meo leviter recessisse, & cum Evangelicum rigorem primo, inter initia defenderim, postea videatur animum meum a Disciplina, & censura priore flexisse, ut his, qui Libellis conscientiam suam maculaverint, & nefanda sacrificia commiserint, laxandam pacem putaverim; quod utrumque non sine librata diu, & ponderata ratione a me factum est. Nam cum prælium gloriosi certaminis in persecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ, & lapsorum mentes animandæ, ut pœnitentiæ viam non solum sequerentur, sed & ad Martyrii gloriam provocarentur . . . Sed persecutione sopita temperamentum salubri moderatione libravimus, ut nec in totum spes communicationis lapsis denegaretur, nec plus desperatione deficerent, & eo quod sibi Ecclesia clauderetur, secuti sæculum gentiliter viverent, nec tamen censura Evangelica solveretur.*

tur. Ac si minus sufficiens Episcoporum in Africa (idipsum nobiscum statuentium) *numerus videbatur*, *etiam Romam super hac re scripsimus ad Cornelium* (Papam), *qui & ipse cum plurimis Coepiscopis habito Concilio in eandem nobiscum sententiam pari gravitate*, *& salubri moderatione consensit. De quo tibi necesse nunc fuit scribere*, *ut scias*, *me nihil leviter egisse*, *sed nemini ex lapsis communicasse*, *quando erat* (occasio) *ut lapsus coronam acciperet*; *postea tamen sicut medendi vulneris utilitas exigebat necessitati temporum succubuisse*, *& saluti multorum providendum putasse*. Hucusque D. Cyprianus, qui proin ostendit, in moderando rigore regulam esse necessitatem temporum, utilitatem multitudinis, & Romani Pontificis declarationem.

Videamus ergo nunc, quomodo Romani Pontifices antiquitus utendo rigore Canonum, & nunc adhibendo eam moderationem, ut pœnitentiæ severiori modum relinquant communiter cujusvis arbitrio, semper respexerint ad necessitatem temporum, & utilitatem plurimorum. 1. Antiquitus Christiani vivebant permixti cum Gentilibus, qui majorem concipiebant reverentiam erga Ecclesiam, si viderent, vitia tam severe elui. Itaque ad conciliandam hanc venerationem, & conversionem gentilium congruum erat uti tali remedio; & utilitas paucorum fidelium debebat cedere publicæ honestati Ecclesiæ. 2. Natura Christianorum plurimorum recenter ex gentilismo conversorum in populi magna parte erat adhuc nimis barbara, & vitiis dedita, ut posset mille exemplis per decem prima sæcula demonstrari; talis autem natura timore, ut servilis, durius tractari debuit, quia ut Sapiens ait: *Disciplina Servo*. 3. Illis temporibus plurima scelera non coercebantur legibus civilibus, maxime fornicatio, mollities, sodomia, perjuria extrajudicialia, blasphemiæ, & universim omnes transgressiones legum Ecclesiæ; cum ergo Ecclesia tunc non haberit aliud medium expurgandi Ecclesiam ab his fæcibus, nisi forum pœnitentiale, debuit in isto adhibere rigorem Canonum. Principes Christiani, cum viderint Ecclesiam satis punire talia scelera, judicia hæc Ecclesiæ reliquerunt usque ad sæculum undecimum, nec multum curarunt in foro externo illa crimina punire. Nunc autem cum omnia illa crimina severe puniantur per leges Principum, poterat Ecclesia agere mitius, quia non amplius erat periculum, ne publice talia scelera invalescerent. 4. Antiquitus non dabantur subsidia promovendi sanctitatem in populo, prout nunc dantur; multiplicabantur scelera, & non erat efficax remedium resistendi torrenti, ne prorsus inundaret omnia, nisi timor canonum pœnitentialium; nunc autem multiplicantur Clerici, Ecclesiæ, Parochiæ, Catecheses, Conciones, Scholæ, Libri pii, exempla Sanctorum ac Piorum, Leges Juris Ecclesiastici, Religiosi Ordines, Monasteria, quæ omnia multum fæcis ex hoc mundo exhauriunt, juventutem Christianam partim bonis moribus imbuendo, partim a Mundo extrahendo, partim in exemplum suorum propinquorum constituendo. Itaque rigore tanto amplius opus non est eo tempore, quo plus inferret damni, quam lucri. 5. Antiquitus non erant introductæ in populum piæ consuetudines, & devotiones publicæ, quæ, dum fideles perpetuo occupant, ac distrahunt, potenter a malis occupationibus avocant. Tales sunt festivitates frequentes, Confessiones, comprecationes, peregrinationes, Confraternitates &c. Itaque sicut virga e domo ejicitur, liberis jam adultis, & ad sanam rationem compositis, ita antiqua disciplina non est retinenda ab Ecclesia in optimo statu constituta; neque per hoc mutatur spiritus Ecclesiæ, quia sicut anima una remanet in corpore humano pro diversitate ætatis, ac senii valde diverso, ita in Ecclesia datur quædam una, ac immortalis anima legum omnium, intentio videlicet legislatoris semper respicientis ad bonum commune, ad necessitatem temporum, & ad utilitatem plurimorum.

Objicies 2. Romani Pontifices nunc habent eum modum tendendi in suis indulgentiis, quasi possent satisfactiones Sanctorum dispensare, cui vellent, quod antiquitus non præsumpserunt, sed contenti fuerunt solis satisfactionibus Christi. 2. Iidem nunc potestatem suam etiam extendunt ad Purgatorium. 3. Ii nunc soli pro toto Mundo dispensant Indulgentias, quod antiquitus non legitur.

Respondeo ad 1. Satisfactiones Sanctorum Indulgentiis esse accidentales; potuerunt ergo omitti vel addi in applicatione Indulgentiarum, quamvis eas ob ipsam convenientiam intrinsecam etiam antiquitus ordinarie adhibitas fuisse, jam supra ostensum fit. Cum ergo versemur in re accidentali, mutatio quoad substantiam fieri non potuit. Quod vero hæ satisfactiones Sanctorum Indulgentiis sint accidentales, testatur Bellarminus lib. 1. de Indulg. cap. 4. his verbis: *Non est quidem opus, ut adjungantur passiones Sanctorum passionibus Chri-*

Christi, quasi hæ per se non sufficiant; sed adjunguntur tamen, quia æquum est, ut illæ passiones non sint inanes; quomodo autem concurrant in hac applicatione satisfactiones Christi cum passionibus Sanctorum, idest, an applicetur una pars satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus Sanctorum? An vero integra satisfactio accipiatur semper ex passionibus Christi, & superaddantur ad cumulum satisfactionis passiones Sanctorum, non videtur nimis curiose investigandum; Ita Bellarminus.

Ad 2. dico, Indulgentias pro defunctis esse solemnes deprecationes pro defunctis, in quibus Summus Pontifex nomine totius Ecclesiæ pro defunctis Deo offert Sanctorum, & justorum opera; prout ostenditur in decursu operis. Cum ergo semper Ecclesia oraverit pro defunctis, ut ostendunt Polemici, & Baronius ad annum 34. a num. 314. nihil in hoc innovarunt per Indulgentias Pontifices, sed per eas solum invitant fideles ad secum comprecandum pro defunctis, & ut ad hoc facilius exciteuntur, promittit Papa, se interpositorum simul pro tali anima deprecationem Ecclesiæ & oblaturum Deo pro illa anima Sanctorum opera.

Ad 3. respondeo, etiam antiquitus relaxationes tantum fuisse factas ex tacito vel expresso consensu Summi Pontificis. Quod relaxatio pro mœchis habeat originem a Zephirino Papa, testatur Tertullianus; quod lapsis in Idololatriam facta sit communio, & relaxatio, factum est ex *consensu* expresso Cornelii Papæ, ut testatur D. Cyprianus Epist. 52. supra relata. Et modum relaxationum etiam pro homicidis, præscripsit Episcopis Germaniæ Nicolaus primus, ut testatur ejus Epistola, hactenus inedita. Denique quod antiquitus factum est ex generali consuetudine Ecclesiæ, haud dubie vim suam habet ex consensu tacito legislatoris. Quod si ergo in similibus taciti, & expressi eadem est vis, sequitur, etiam antiquitus omnes Indulgentias per consensum tacitum summi Pastoris Ecclesiæ substitisse. Rectius autem, & clarius ea dependentia postmodum exprimi cœpit per modernam indulgentiarum formam, quia solius Universalis Episcopi potestas se extendit ad omnes fideles, vi cujus tacite ipsi omnes voluntates, intentiones, & dispositiones subjiciuntur. Quod si Pater potest disponere de voluntate uxoris, & liberorum quoad vota; Princeps de voluntate subditorum quoad contractos, & testamenta; Superior Communitatis quoad communitatem, & participationem bonorum operum de voluntate subditorum: cur non conveniens fuerit, ut etiam voluntates fidelium, ac intentiones tacite subordinentur voluntati Papæ, ejusque dispositioni relinquant opera satisfactoria ad expiationem propriorum criminum ob largitatem Numinis redundantia? Si autem hæc subordinatio voluntatum ad voluntatem Christi in terris Vicarii est Ecclesiæ congenita ac essentialis ob ipsum Ordinem Hierarchicum, nihil novationis contingere potuit, dum Princeps fidelium eam voluntatem a suorum dependentium actuali dispositione circa satisfactiones justorum superfluas, & ad Deum oblatione piorum operum manifestius exposuit.

IX. Vera Indulgentiarum idea juxta sensum, & spiritum Ecclesiæ hæc est. Cum nos peccatores impares simus ad satisfaciendum divinæ justitiæ pro debitis per peccata contractis, partem vero istius debiti per opera nostra laboriosa solvere valeamus, clementissima Mater Ecclesia thesaurum nobis aperit meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum; ac per hujus thesauri applicationem, id supplet, quod ob infirmitatem, & imbecillitatem reddere non possumus. Itaque indulgentiæ in infirmitatis nostræ supplementum conceduntur. Quamobrem nos non liberant ab ea solvendi debiti parte, quam solvere valeamus, sed supplent id quod attenta imbecillitate nostra reddere non valemus. Duo ergo hic attente ponderanda sunt, ut gravissimi Doctores monent. Primum Indulgentias valde salutares, & utiles esse, quod solvunt eam debiti partem, quam per temporariam pœnam in hac vita vix possumus, in altera vero gravissimis purgatorii pœnis solvere deberemus. Deinde Indulgentias hac ratione concessas, & usurpatas, non enervare Ecclesiæ disciplinam, nec fovere pœnitentium ignaviam: sed imbecillitatem nostram erigere, atque juvare, & spiritum inflammare nostrum, ut alacrius & celerius, id quod possumus, reddamus, supplendo id quod pro infirmitate reddere non valemus. Audiator Cardinalis Cajetanus, qui adversus Lutherum Ecclesiæ de Indulgentia disciplinam exposuit, & propugnavit ac regulas fidelibus exhibuit: *In tract. de Indulg. quæst.* 2. hæc habet; *Sunt* (pœnitentes) *duplicis ordinis. Quidam solliciti ad satisfaciendum per seipsos pro peccatis suis: quidam negligentes satisfacere per se ipsos. Primi, condignas pœnitentias vel petunt a Confessoribus sibi imponi, parati eas implere: vel sponte illas assumunt, dum continuo studant per sancta opera satisfacere, jejunando, orando, eleemosynas dando &c. Secundi vero levissi-*

vissimam pœnitentiam, aut rogant, aut læti suscipiunt, & cum illa impleverint, quam sciunt esse minimam, non curant amplius de satisfaciendo; & hi sunt, quibus Indulgentiæ non prosunt judicio meo. Nullus enim, indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita, consequitur veraciter fructum Indulgentiæ. Sed quilibet negligens satisfacere per seipsum, est indignus aliena satisfactione pro pœna propriis peccatis debita. Ergo nullus negligens satisfacere per se ipsum acquirit fructum Indulgentiæ. Præterea in qualibet bene ordinata Republica, quantumcumque rationabilis adesset quandoque causa dispensandi thesaurum in Cives gravatos ære alieno, negligentes tamen solvere (quod possent) *indigni censerentur adjutorio thesauri. Ex eo enim quod possunt de suo solvere, & non curant, indignos se reddunt tali sublevamine: & nisi tales pro indignis haberentur, foveretur negligentia, quoniam alii horum exemplo ad similem negligentiam provocarentur. Legis autem est facere, non negligentes, sed virtuosos. Cum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata, æquum non est, ut spiritualis dispensatio thesauri negligentes pro dignis habeat, hoc enim esset enervare satisfactiones pœnitentiales. Non prosunt ergo Indulgentiæ negligentibus satisfacere per seipsos, quoniam indigni sunt, &c. Parati autem ad satisfaciendum per seipsos sunt, non qui negligunt per seipsos satisfacere; sed illi soli, quorum voluntas sic est ad satisfaciendum parata, quod non retardat opus nisi impedita.* Consule etiam Benigni Bossuet *Instruct. pro Indulg. comparand.* Doctiss. Episcopus animadvertens in Conc. Trident. *sess.* 14. *cap.* 21. definiri, plenam illam & integram peccatorum omnium remissionem, quam per Baptismum consequimur, per sacram. pœnitentiæ obtineri non posse, *Sine magnis nostris fletibus, & laboribus divina id exigente justitia;* ita concreditam sibi plebem alloquitur; *Audite, filii, Ecclesiæ Matris vestræ verba. Illa vobis proponit* magnos fletus, magnosque labores, baptismum laboriosum: *Illa vos edocet*, divinam justitiam id exigere: *Hic Ecclesiæ rigor a suo spiritu oritur, qui numquam extinguetur. Nec illa unquam cessabit bellum indicere laxitati. Quid refert cum Concilio mollitiem detestari Hæreticorum, qui sanctos satisfactionis rigores rejecerunt; si nos in similem languorem incidamus, & id reipsa contemnamus, quod verbis confitemur?* Et postquam ostendit Concilium docere divinam quoque clementiam decere, ut peccata post baptismum commissa sine pœna satisfactoria non remittantur, ac pœnam hujusmodi a novis patrandis peccatis nos coercere, similesque Christo nos efficere, ideoque confessarios convenientes pœnitentias imponere oportere, satis apte concludit, Ecclesiam aperire thesaurum sibi concreditum, sive indulgentias concedere, ut suppleat inopiam nostram & integrum pœnarum debitum hac præsertim ætate nostra, in qua vix umquam pœnitentiæ criminum pravitati æquales aut a confessariis imponuntur, aut sponte suscipiuntur a nobis, sive ob vitæ brevitatem, sive ob spiritus languorem, diminutumque charitatis fervorem. Et sane, quis in animum inducat suum, Ecclesiam, dum concrediti sibi thesauri divitias nobis effundit, velle aut socordiæ nostræ inservire, aut peccandi liberius ansam præbere, liberando homines a pœnis satisfactoriis, quibus a peccatis coercentur, quibus passionum impetum cohibent, quibusque in charitate illa exercentur, per quam Deo satisfacere, eique placere studeant?

X. Quæ cum ita se habeant, quis æquo animo ferat Lucii Ferraris opiniones, quas recenset, & probat *art.* 3. *num.* 4. & sequentibus? Quis non videat injuria seniculum conqueri de nimio Romanorum censorum rigore, qui probatas a Venetis censoribus opiniones laxitatis notant? Scribit enim sub *num.* 4. *Indulgentia plenaria liberat ab obligatione implendi quamlibet pœnitentiam etiam medicinalem, sibi impositam a Confessario*; ac sequentibus *num.* 4. id argumentis ostendere conatur in *num.* vero 5. ex Glossa asserit Bonifacium VIII. *Noluisse Confessarios imponere aliquam pœnitentiam iis, qui lucrarentur Jubilæum*, & *num.* 8. decere quidem, at non debere Confessarium pœnitentiam imponere; ac dictis similia habet *n.* 10. Quæ enim superiori in numero exposita sunt, non solum medicinales, sed etiam satisfactoriam pœnitentias injungendas esse probant iis quoque quibus Indulgentiæ concedantur, licet satisfactoria mitior esse possit, dum eam suppleant opera injuncta; sed hac quoque in re cauti sacerdotes esse debent, ne contra Ecclesiæ mentem agant. Videri poterit Euseb. Amort, *part.* 1. *sect.* 4. ubi ex Patribus, Conciliis, Summis Pontif. ac gravissimis Theologis etiam satisfactoriæ pœnitentiæ obligationem ostendit. At Lucius noster a medicinali quoque pœnitentia homines absolvit, quæ imponenda est cum grava periculum peculiare relapsus jure naturæ auferendum est. Sed ad rem veniamus. Pœnitens est, qui detestatur peccata, qui a peccato abstinere proponit, qui tactus vero cordis dolore a peccato & creaturis aversus, & conversus ad Deum esse incipit; sac vero me-

medicinalem pœnam necessariam eidem esse, ut in proposito stet, ut in conversione perseveret, quis dicat hunc indulgentiæ virtute, a medicinali hac subeunda pœnitentia liberari? Indulgentia vere pœnitentibus conceditur; at vere pœnitens non est qui implere nolit pœnitentiam, qua propositum firmetur, quaque foveatur, perficiaturque conversio; ut consideranti liquet. Rursus quodcumque peccatum letale malignas in anima qualitates relinquit etiam post sacramentalem absolutionem. Ergo peccatores omnes medicinali indigent pœnitentia, qua ab hujusmodi morbo curentur pro criminum, & status diversitate. Nec iis favet antiquorum auctoritas, qui injungendam pœnitentiam negant, dum sit indulgentia concessa; nam illi de pœnitentia loquuntur, quam Confessarii ex præscripto Canonum pœnitentialium injungere debebant, cujus loco opera injuncta adimplenda erant. Sed sufficiet in hujus rei comprobationem ea in medium afferre quæ Cardinalis Denhoff Episcopus Cæsenatensis scripsit.

XI. Is itaque in instructione ad Populum, cavete vobis, inquit, ab abusu, quem nonnulli sacerdotes invehunt, qui tempore Jubilæi, aut occasione plenariæ indulgentiæ, gravissimorum criminum reis levissimas satisfactiones decernunt, hoc nimirum obtutu, quod ejusmodi indulgentiæ, si opera in concessionibus Summorum Pontificum assignata accurate persolvantur, simul cum culpa pœnam etiam penitus aboleant. Hæc enim agendi ratio adversatur menti Sanctæ Ecclesiæ; quæ quidem cupit filiis suis opem ferre, ut pœnæ debitum exsolvant, cui solvendo impares sunt, nonnulli quidem virium inopia, alii vero vitæ termino prohibiti: quare complures non adimplent pœnitentiam delictis suis convenientem; sed eximere non vult ab obligatione legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet. Neque desides reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere in sacris Scripturis, & a Sanctis Patribus commendata sunt sedulo exercendis. Ideo Concilium Trid. tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem, qua liceat evadere supplicia, quæ Deus peccantibus minatur, quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœnitentiæ agendis occupetur, idque cum vero & sincero doloris affectu. *Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Deo pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent*, *sess.* XIV. Cap. VIII.

Hanc Ecclesiæ mentem multoties indicant Summi Pontifices in suis indulgentiarum litteris, quibus eas impartiri se *vere pœnitentibus* ajunt: his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem; firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur, ut divinam justitiam placare queat, Ecclesia velut pia Mater in auxilium accurrit, ut indulgentiæ beneficio, quod restat debiti, solvat: vel plene, si plena est; vel in tantum, quantum illa confert. Hinc usuvenit, ut plena indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affectu, præscriptas conditiones adamussim præstiterunt, ex asse cedat in plenam solutionem: quia non omnium eadem est debitorum ratio; neque eodem omnes studio pro viribus egerunt, ut ea diminuerentur: quarum rerum beneficii dispensator semper rationem habere censendus est; Ita docet Sanctus Bonaventura: *Indulgentiæ*, inquit, *quantum est ex potestate dantis, tantum valent, quantum promittunt. Non tamen cuilibet valent tantum, nec æqualiter omnibus; sed secundum existimationem ejus, quam habuit, vel habere debuit qui indulgentiam fecit: quam non oportuit exprimere, quia omnes fideles debent illud in corde præsupponere, quod dona & miserationes S. Spiritus donentur cum æquo libramine. In* IV. *sentent. dist.* XX. *quæst.* VI. *sub finem.*

Idem colligitur ex constitutionibus quibusdam Summorum Pontificum, ubi expresse pronuntiant hanc sibi esse intentionem. Liquet in decreto Bonifacii VIII. quod incipit *Antiquorum*, *Extrav. de pœnit. & remission.* ubi promulgando indulgentiam jubilæi universalis: *Unusquisque tamen plus merebitur*, ait, *& indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius & devotius frequentabit*. Et in statuto Innocentii IV. edito in primo Concilio Lugdunensi, quo plenam concedit indulgentiam iis, qui sumptus conferrent in bellum sacrum, aitque, unumquemque lucrifacturum *juxta quantitatem subsidii, & devotionis affectum*. His autem satis indicant plenæ indulgentiæ quemque fieri participem tum secundum modum operum pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem: atque ea ratione imminui debitum satisfactionis.

Cardinalis Baronius, vir sane magnus, & qui Ecclesiæ de indulgentiis sententiam apprime noverat, postquam indulgentiam a Gregorio VII. concessam Episcopo Lincolniensi, ea lege

lege, ut opera pœnitentiæ negligantur secundum cujusque facultatem, suis Annalibus ad An. MLXXIII. N. LXXI. inseruisset, ait, Sanctum Pontificem hanc legem, seu conditionem adjecisse: *ut appareat Sedis Apostolicæ indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otiosis, ac negligentia torpescentibus*. Ejusdem sententiæ fuit Cardinalis Cajetanus, qui citata formula jam memorata, *vere pœnitentibus*, qua Pontifices Romani uti solent, ait, *indulgentias non consequi pœnitentes negligentes, sed pœnitentes sollicitos, qui soli sunt vere pœnitentes*. Deinde explicat hujus doctrinæ utilitates; ad cujus normam, ut observat, *solvuntur omnes quæstiones, tam de nimis largo Dei foro, quam de omittendis suffragiis pro plenarie absolutis in morte, quam de admiratione sapientum, & oblocutionibus detrahentium: & excitantur fideles ad pœnitentiæ opera. Nec aliquid adimitur efficaciæ indulgentiarum; sicut nil adimitur efficaciæ Sacramentorum, ex hoc quod oportet accedentes ad illa esse bene dispositos, si fructuosa sibi esse volunt. Soli siquidem indigni indulgentia, ab illius fructu juxta hunc dicendi modum excluduntur*; Tract. x. de suscipientibus indulgentias quæst. 1.

Ecclesia hodiedum indulgentiæ munera dispensat eadem, qua olim, mentis intentione. Nam in Jubilæo commendat opera ad satisfaciendum idonea, pota jejunia, eleemosynas, & Ecclesiarum visitationes. In reliquis autem plenis Indulgentiis jubet, ut præstitis e præscripto operibus, pœnitentiæ Sacramentum adeatur. Ita credentibus modum suggerit, quo Indulgentiæ donum sibi comparent, sive ad supplendam satisfactionem dudum inchoatam, sive ad eluendum pœnitentiæ neglectum; nempe faciendo opera pœnitentiæ, quæ in Bullis Pontificiis designantur, & vehementi dolore peccata sua detestando. Igitur quum hæc opinio videatur menti Ecclesiæ magis consentanea, concludimus cum S. Bonaventura *in* IV. *sent. dist.* XV. *part.* 1. *art.* 1. *quæst.* III. *Ideo sanum consilium est, quod homo semper pœniteat*.

Idem placuit S. Thomæ: idque omnino nobis in cathedra confessionis amplectendum est, & sequendum: *Consulendum est*, inquit, *eis, qui indulgentiam consequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ injunctis abstineant; ut autem ex his remedium consequantur, quamvis a debitis pœnæ essent immunes: & præcipue quia quandoque sunt plurium debitores quam credant*. In IV. *sent.* XX. *quæst.* 1. *art.* 3. *quæstiuncula* 1. *ad* 4. Cardinalis Bellarmini doctrina dogmati Doctoris Angelici plane accinit: *Omnino*, ait vir colendissimus, *sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos fructus ferre, ac pro suis peccatis Domino satisfacere*. *Lib.* 1. *de Indulgent. cap.* XII.

XII. Dicent vero: Indulgentiæ plenariæ sunt: ergo omnem plane temporalem pœnam remittunt. Nulla ergo a Confessariis imponenda pœnitentia satisfactoria, aut medicinalis, ac nulla in pœnitente obligatio esse debet hanc subeundi pœnitentiam, dum plenaria ei concessa sit indulgentia. At jam diximus, plenariam vocari indulgentiam, quatenus plene, & integre supplet id, quod ad integram satisfactionem deficit. Ergo plenaria non excludendo, sed includendo opera satisfactoria, qua ratione, supra ostendimus. Præterea, plenaria Indulgentia juxta mentem concedentis, & dispositiones suscipientis attendenda est. Dum vero Summi Pontifices plenariam Indulgentiam concedunt, eam vere pœnitentibus largiuntur. Numquid vere pœnitentes dici possunt, qui injunctam a Confessariis satisfactoriam pœnitentiam adimplere obtentu Indulgentiæ recusent? Quid vero si pœnitentia medicinalis sit, sive ordinata ad illos animi morbos averruncandos, qui proclives homines ad peccandum faciant? Neque enim vere pœnitens haberi potest, qui paratus non sit medicinam illam spiritualem usurpare, quæ ad firmandum de non peccando propositum necessaria est. Plenaria præterea est ex parte suscipientis Indulgentia, quando is tanto devotionis fervore, tanto charitatis affectu, & tantis pietatis operibus se disponit, ut ei omnis remittatur pœna: at hæ dispositiones in eo, qui non suscipiat onus satisfactoriæ pœnitentiæ a Confessario injunctum omnino desiderantur. Tenetur ergo pœnitens etiam Jubilæi tempore has pœnitentias adimplere; & Confessarius imponere eas debet veluti opera ad Sacramentum pœnitentiæ complendum ordinata. Fallitur ergo Lucius noster, dum ait, in praxi decere tantum, *quod Confessarius istas imponat*, cum imponere revera debeat, etiam attenta Bonifacii VIII. Bulla, in qua Jubilæi Indulgentia *solis vere pœnitentibus* promittitur, atque conceditur. Ad Glossam quod attinet, quæ asserit noluisse Bonifacium, ut Confessarii aliquam pœnitentiam injungerent, dicere primum possumus, id adversari ipsius Bonifacii Bullæ, ut superius innuimus: Deinde exponi mens Bonifacii poterit de pœnitentis per Ca-

niones, non vero de medicinali, & satisfactoria a Confessario injungenda ad animi morbos medendos. Atque hæc de Indulgentiæ effectu sufficiant.

XIII. Venio nunc ad Indulgentias, quæ pro Defunctis applicantur. *P. Lucius Ferraris n.* 16. ait: *Indulgentiæ pro Defunctis prosunt certo, & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, secundum ordinariam Dei legem &c.* Audiatur hac de re Passerinus, cujus doctrinam probat Clarissimus Eusebius Amort. Examinans, *an Indulgentiæ pro Defunctis habeant effectum infallibiliter?* Sic respondet. Prima sententia id negans habet tres rationes. Primo, quia inferior non potest aliquem infallibiliter liberare a pœna inflicta per superiorem, etiam compensando, & dando æquivalens, nisi superior se specialiter obligaverit ad acceptandam compensationem. Quod vero Deus promiserit, ac se obligaverit ad acceptandam compensationem pro Defunctis, non constat. Secundo, sententia judicis post mortem transit ex conditionata in absolutam, unde non remanet locus satisfactioni per compensationem, quæ innititur justitiæ, sed solum, quæ innititur divinæ misericordiæ. Tertio, quia ob hanc causam etiam privata suffragia non habent infallibilem effectum, dum fiunt pro Defunctis, sed solum ex libera acceptatione divinæ misericordiæ. Hanc sententiam tenuerunt *Richardus* 4. *d.* 15. *quæst.* 203. *Durand. quæst.* 4. *num.* 12. *Cajetan.* 1. *tract.* 16. *quæst.* 5. *Cordub. n.* 6. *quæst.* 13. & 15. *Canus l.* 12. *de loc. cap.* 13. *ad* 9. *Domin. Sotus de Indulgent. Henriq. l.* 7. *cap.* 7. *Laym. lib.* 5. *tr.* 7. *cap.* 7. *Bonac. d.* 6. *quæst.* 1. *p.* 6. *Lezana v. Indulg. num.* 5. *Amicus t.* 8. *d.* 20. *s.* 8. *num.* 176. & eandem rationabilem vocat *Bellarminus l.* 1. *c.* 14. Re bene perpensa apparet, primam (hanc) sententiam esse veriorem, quia non constat de speciali promissione Dei, qua se obligaverit ad acceptandam compensationem, quam Pontifex in favorem animarum Purgatorii facit dando Indulgentiam per modum suffragii. Notare hic juvat, Indulgentias non concedi mortuis per modum judicii, & absolutionis: quia Ecclesia exercere judicium nequit in illos, qui suæ jurisdictioni non subjacent, ut sunt mortui. Istis itaque conceduntur *per modum suffragii*. Nomine autem suffragii Theologi intelligunt subsidium ecclesiasticum, quod conferri potest aut merendo per opera, aut impetrando per orationes, aut satisfaciendo per tolerantiam adversitatum; ut communiter Auctores explicant.

XIV. Plura alia fuere a Censoribus notata, quæ nos paucis indicabimus. Primo, quod Lucius *num.* 32. *art.* 3. asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem, & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia. Id non placet, quia dum Pontifex Confessionem, & Communionem exigit, has inter præcipua opera recenset, quæ ab iis præstanda sint, qui Indulgentias lucrari velint. Secundo, quia eodem in numero paulo infra, docet, sufficere indictam a Pontifice Confessionem, quæ etiam ante octo dies peracta fuerit. At id celebrioribus Theologis improbatum est, & a Sac. Indulg. Congregatione definitum fuit, Confessionem saltem in vigilia fieri debere illius diei, in quo acquirenda sit Indulgentia; ut ex decreto sub die 19. Maii 1759. Tertio, quod dicat non requiri Confessionem peccatorum venialium, nisi id expresse in concessione Indulgentiæ declaretur. Seniores vero Theologi etiam tunc Confessionem faciendam esse docent, non solum quia tutius id est, sed etiam quia consentaneum est praxi fidelium, & eodem indicato decreto definitum est. Quarto non placet dum asserit Indulgentias ad septennium concessas complecti septem annos utiles, ita ut occurrente anno Jubilæi intermedio, in quo illa Indulgentia cesset, protrahi debeat ad octavum usque. Nam id arbitrarie prorsus asseritur, atque in gratiæ concessione satis perspicue exprimi videtur, ut nova, expleto septennio, supplicatio fiat. Quinto, non adeo facile permittendum Censores putant, quod affirmat Lucius de Indulgentiis tempore Quadragesimæ concessis, *quæ incipiat ab hora, in qua Vesperæ celebrari solent;* nam ut animadvertit Amort *qu.* 55. quando conceditur Indulgentia plenaria a primis Vesperis, usque ad occasum solis in die festo, incipiunt Indulgentiæ ea hora, qua in loco aut in vicinia solent inchoari primæ Vesperæ, ac deficiunt ea hora, qua ibi locorum sol subire solet horizontem. Quamobrem primæ Vesperæ intelligendæ sunt juxta morem loci, aut viciniæ. Non itaque videtur attendendus peculiaris Quadragesimæ ritus. Sed quidquid sit de hoc, *quando conceditur Indulgentia plenaria pro aliquo die feriali, non exprimendo primas Vesperas, videtur saltem circa Indulgentias a ducentis annis concedi solitas, eam incipere a medio noctis, & durare usque ad medium noctis, non*

a pri-

a primis Vesperis. *Ratio est, quia illud discrimen, quod in nonnullis Bullis Indulgentiarum statuatur a primis Vesperis, in aliis autem Bullis id non exprimatur, minime censeri debet otiosum, & vacuum ratione, adeoque cum hujusmodi Bullæ destinato consilio quoad determinandum Indulgentiarum initium diversæ sint, etiam operentur earundem initium diversum; & cum stylo ecclesiastico per analogiam cum aliis rebus Ecclesiasticis, puta festis, Horis Canonicis, Missis, Jejuniis conformè sit tempus a medio noctis usque ad medium sequentis, pronum est, etiam Pontificem ad hoc tempus quoad Indulgentias respexisse*. Sexto denique circa ea, quæ Lucius habet *num.* 8. *art.* 4. de revocatione Indulgentiarum facta per Paulum V. docti Censores monendos esse Lectores censuerunt, ut attente legant Pauli V. Constitutionem incipientem *Romanus Pontifex*, ex qua facile intelligent, quæ revocatæ fuerint, quæque confirmatæ pro Regularibus, a Summo Pontifice, Indulgentiæ. Constitutio refertur n. 7. ejusdem 4. articuli. (*a*)

A P-

Responsio Auctoris.

(*a*) Instituit hic *Rom. Theologus* novum Articulum de Indulgentia, & §. 10. insurgit acriter contra a me tradita, quasi blasphemias ego vomuissem *art.* 3. *num.* 4. At ea, quæ sunt *ibi* a me tradita & a *Theologo* nostro censura notata, sunt, ut cuique legenti patet, omnia solido fundamento rationum, SS. Patrum, classicorumque doctorum auctoritate suffulta, nec a me tantum pro arbitrio conclusa. Cæterum non ego conqueror de præstantissimis Romanis Censoribus, quos summopere colo & veneror; sed tantummodo de ipso *Theologo* conqueror, quod me Auctore adhuc vivente ausus sit (ut alia prætercam) Opus meum pro libito suo typis evulgare, & me identidem confratrem suum injuria carpere. Sed ipse viderit, & Deus scrutator cordium, retribuet.

§. 13. Suæ censuræ subjicit, quæ ego tradidi *art. cit. n.* 16. scilicet: quod Indulgentiæ pro defunctis ritæ concessæ & acquisitæ secundum ordinariam Dei legem prosint certo & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur. Et tamen dictam sententiam cum pondere rationum ibi productarum a *num.* 16. *ad* 20. inclusive, defendunt præter *ibi* allegatos gravissimos Auctores, etiam alii plures, quos inter noster Matthæucci cum aliis in *Cautela Confessarii lib.* 1. *c.* 27. *propos.* 37. *ab Alexandro VII. damnata*, *n.* 51. asserens, quod id deducitur ex *Epist. Leonis X. ad Card. Cajetanum*, *de Indulgent.* in qua pari modo loquitur de Indulgentiis rationabili causa tam vivis, quam defunctis concessis. Sed vivis datæ Indulgentiæ infallibiliter prosunt, si opera præscripta impleantur, & causa sit proportionata: ergo sic dicendum de datis pro defunctis, quibus certo & infallibiliter prosunt, vel ex parte, si Indulgentia sit non plenaria, vel integre, si sit plenaria, habeantque conditiones necessarias. Hæc ille, qui statim *sub num.* 52. subjungit: *sed dubitatur, an determinate liberetur ea anima pro qua celebratur in Altari privilegiato?* Respondit, *affirmative;* & affert ad rem Breve Gregorii XIII. pro concessione Indulgentiæ Altari privilegiato in Ecclesia S. Bartholomæi de Urbe, ubi ipse scribebat. Ita etiam doctiss. P. Augustinus de Gabrielis Capucc. *tom.* 3. *tract.* 7. *de Pænit. num.* 540. cum aliis ibi citatis. P. Concina *lib.* 1. *de Sacram. Pænit. dissert.* 5. *num.* 44. *qu.* 10. circa hanc quæstionem, hæc habet: *Plures quidem affirmant, at plures etiam negant; & quia ego, quid verosimilius sit, ignoro, rem indecisam relinquo*. Et Card. Bellarminus *lib.* 1. *de Indulgent. cap.* 14. neutram sententiam audet reprobare, vocatque negantem valde rationabilem, & affirmantem valde piam. Videatur Appendix tract. VI. cursus Theol. Moral. Colleg. Salmaticensis, ubi *tract. VI. cap.* 3. *punct.* 2. *a num.* 99. *ad* 104. a doctiss. Auctore omnino certa judicatur & solidissime probatur nostra conclusio & solvuntur omnes objectiones.

§. 14. Dicit *Theologus*: Lucius *num.* 32. *art.* 3. asserit a Summis Pontificibus non exigi Confessionem & Communionem veluti opus directe injunctum pro acquirenda Indulgentia, &c. Id est contra decretum Sac. Cong. Indulgent. approbatum a Clemente XIII. 19. Maii 1759. At illud decretum fuit jam integrum a me prolatum *in Supplementis* tertiæ editionis: & ad ipsius normam nunc moderanda sunt, quæ ante ipsius promulgationem ex gravissimis Auctoribus *ibi* citatis adduxeram; ipsum autem Decretum videre est *in Supplementis* ad verb. *Indulgentia art.* 2. *num.* 46.

APPENDIX ALTERA

De Indulgentiis.

In hac novissima editione addita.

MUlta sane congessit Lucius Ferraris, titulo *de Indulgentiis*, ex Casuistarum placitis deprompta, Doctrinæ, Disciplinæque Ecclesiæ minime consentanea, quibus Romanus Theologus in altera editione sapientissime occurrit, Appendice addita ad calcem ejusdem tituli. Enimvero perpendenti mihi ea in Appendice nonnulla adhuc desiderari, quæ verum Ecclesiæ spiritum in indulgentiis conferendis, atque dispositiones, ad eas lucrandas necessarias, accuratius explicent, hinc me de Publico bene mereri nulletenus ambigendum putavi, si altera Appendice ea supplenda essumerem, quæ in prima adhuc desiderari videntur. Qua in re nihil me facturum aliud propono, nisi Opusculum in Urbe editum an. 1760., cui titulus: *De Indulgentiis & requisitis præsertim ad eas recipiendas Dispositionibus, & Catholicæ Ecclesiæ Doctrinæ in conferendis, & recipiendis iisdem illustratio*, veluti in epitomen redigere.

§. 1. Indulgentia, prout hoc loco sumitur, nihil aliud est, nisi relaxatio, aut moderatio extra Sacramentum ab Ecclesia facta pœnæ temporalis, quam divina justitia exigit a peccatoribus pœnitentibus, quibus jam remissa fuere peccata, & pœna sempiterna, quæ iis debebatur. Hinc Ecclesia, sive supremi Ecclesiæ Pastores tunc *Indulgentiam* concedere dicuntur, cum juxta facultatem sibi a Domino traditam eas pœnas temporarias remittunt, quæ, ex divinæ justitiæ Decreto, pœnitenti luendæ supersunt, culpa jam deleta. Quanta porro sit pœna temporaria, quæ peccato jam remisso respondeat, licet nobis exploratum minime sit; illud tamen pro certo tenendum, gravem admodum esse, eamque peccati gravitati proportionatam. Hoc sensu ac spiritu ducta vetus Ecclesia *Pœnitentiales Canones* constituit, in hoc omnes consentientes, quod pœnas gravissimas a pœnitente subeundas præscriberent, quorum Canonum etiam nunc habenda ratio est, cum S. Carolus Borromæus aliique præstantissimi Episcopi, ipseque Summus Pont. Innoc. XII. eos edendos, vulgandosque curarint ad Confessariorum, & pœnitentium directionem.

Ex his Canonibus, quos omni prorsus ex parte nunquam abolevit Ecclesia, *Indulgentiarum*, quas confert, veluti forma profecta est, ut ex ipsa constat Ecclesiæ praxi, & disciplina in Indulgentiis elargiendis. Sicut enim juxta Canones pro qualitate peccati injungebatur pœnitentia vel quadraginta dierum, vel unius, vel duorum, vel quinque, vel septem, aut plurium annorum, vel etiam totius vitæ; sic etiam varia ad hunc modum constituta sunt Indulgentiarum genera, quæ pœnitentiæ tempus vel contrahebant, vel ab ea penitus absolvebant. Nam alia *quadragena* est, sive ut alii vocant *Carena*, alia *septena*, atque ita de ceteris partialibus, alia demum totalis, aut *plenaria*. Ex qua Ecclesiæ praxi, & disciplina in Indulgentiis concedendis illud colligere debemus, sanctissimas illas pœnitentiæ regulas nunquam fuisse abrogatas, nec pristinum suum omnem amisisse vigorem.

At vero, quamquam juxta tenorem aut statuta *Canonum pœnitentialium* ab Ecclesia confectorum concederentur olim, & nunc etiam concedantur indulgentiæ; absit, ut cogitemus, eas valere dumtaxat *in foro Ecclesiæ*, adeout non absolvat a pœnis, quas Justitia divina a peccatoribus exigit sive in præsenti, sive in futuro sæculo. Hanc sententiam refutavit S. Thom. *q.* 25. *Supplem. art.* 1., eaque proscripta fuit a Leone X., qui sequentem damnavit Lutheri articulum: *Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Justitiam divinam*. Hinc cum laudato Angelico Doctore dicimus, quod Indulgentiæ *valent & quantum ad forum Ecclesiæ, & quantum ad Judicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ &c.*

§. 2. His de germana indulgentiæ notione prælibatis, Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de præsenti controversia præmittere lubet, in iis, quæ Sacrosancta Tridentina Synodus tum de satisfactione Deo a peccatore exhibenda, cujus quædam relaxatio indulgentia est, tum de Indulgentiis ipsis definivit. Et ut a priore ordiamur, agit de satisfactione Sacrum Concilium *sess.* præsertim 14. ubi *cap.* 2. decernit in primis, quod *ad eam novitatem, & integritatem, quam per Baptismum acquirimus per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, ac laboribus, divina id exigente justitia, pervenire nequaquam possumus*. Tum vero *cap.* 3. inter Pœnitentiæ partes *Satisfactionem* collocat.

Uberius tandem de hac tertia Pœnitentiæ parte disserens *cap.* 8. hæc inter alia statuit: *Divinam Clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta, peccata leviora putantes, veluti in-*

jurii, *& contumeliosi Spiritui Sancto in deteriora labamur*. Quod Sancta Synodus confirmare pergit tum ex eo, quod hæc pœnitentiæ opera *securior via sit ad amovendam imminentem a Domino pœnam*: tum ex conformitate, quam oportet habere cum Christo, *qui pro peccatis nostris satisfecit*. Admonet deinde Sacerdotes *pro qualitate criminum*, *& pœnitentium facultate*, *SALUTARES, ET CONVENIENTES SATISFACTIONES INJUNGERE*, *ne si forte peccatis conniveant*, *& indulgentius cum Pœnitentibus agant*, *levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo*, *ALIENORUM PECCATORUM PARTICIPES efficiantur*. *Habeant autem præ oculis*, *ut satisfactio*, *quam injungunt*, *non sit tantum ad novæ vitæ custodiam*, *& infirmitatis medicamentum*, *sed etiam ad præteritorum vindictam*, *& castigationem*, *&c.*

Ex his porro Sacri Concilii Decretis plura colligere pronum est, quæ certa, firma, & inconcussa esse debent apud Catholicos omnes: atque illud in primis, satisfactionem unam esse ex tribus Sacramenti Pœnitentiæ partibus, saltem quoad animi præparationem, necessariam omnino ad redintegrandam amicitiam cum Deo offenso, & reparandam injuriam ipsi per peccatum illatam.

2. Satisfactionis hujusmodi necessitatem ex ipso divino jure desumi. Hoc enim nitidissime constat ex verbis Concilii illis: *divina id exigente justitia*.

3. Satisfactionem hanc necessariam omnino esse, nedum *ad novæ vitæ custodiam*, *& infirmitatis medicamentum*, *sed etiam ad præteritorum vindictam*, *& castigationem*: atque adeo proportione aliqua respondere debere numero, & qualitati criminum.

4. Denique non esse in arbitrio ministrorum Ecclesiæ pœnas hasce satisfactorias ad libitum remittere, vel recuperare: sed ad eas pro qualitate injungendas obstringi divino præcepto. Non enim id Concilium solummodo consulit, sed expresse præcipit, sive potius colligit ex jure divino: *debent ergo Sacerdotes Domini &c.*

Hæc omnia certissima sunt, atque extra disputationis aleam posita. Verum ad decretum alterum Concilii proferendum, quod indulgentias spectat, gressum faciamus.

Decretum hoc habetur sessione 25. cap. ultimo, ubi Concilium ita loquitur: „ *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit . . . sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum Christiano populo maxime salutarem, ac sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet*, „ *ac præcipit . . . In his tamen concedendis moderationem juxta veterem*, *ac probatam in Ecclesia consuetudinem*, *adhiberi cupit*, *ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*. *Abusus vero*, *qui in his irrepserunt &c. emendatos*, *& correctos cupiens*, *præsenti decreto generaliter statuit &c. omnino abolendos esse*; „ *Cæteros vero*, *qui ex superstitione*, *ignorantia irreverentia*, *aut aliunde provenerunt &c.*, „ *mandat omnibus Episcopis*, *ut diligenter quisque hujusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat &c.* „ *ut ad summum Pontificem deferantur*, *cujus auctoritate*, *& prudentia*, *quod universali Ecclesiæ expedit*, *statuatur*; *ut ita sanctarum Indulgentiarum munus pie*, *sancte*, *& incorrupte omnibus fideliter dispensetur*. „

Sancta igitur Ecclesia ab ipso Christo Domino potestatem accepit conferendi indulgentias.

2. Definit sacrosancta Synodus, indulgentiarum usum utilem esse populo christiano, maximeque salutarem. Hinc certi fideles esse debent firmiterque confidere, quod, modo debitis cum dispositionibus indulgentiam recipiant, profutura sibi sit, nedum in facie Ecclesiæ, sed etiam coram Deo.

3. Concilium præcavere studet abusus, qui in concedendis indulgentiis, ac etiam recipiendis irrepere facile possunt: atque adeo in earum dispensatione moderationem adhiberi cupit, *juxta veterem*, *ac probatam Ecclesiæ consuetudinem*, *ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina enervetur*. Hæc est disciplina *pœnitentiæ*, sive *satisfactionis* pro commissis delictis, quam *enervari* Concilium timet nimia indulgentias conferendi facilitate, nimiaque, quam rudiores sæpe concipiunt fiduciam obtinendæ salutis via hac faciliore, atque suaviore. Cum autem duplex quæstio excitari possit, quarum altera *Indulgentias* spectat ex parte conferentis, altera, ex parte suscipientis, idcirco de priore in antecessum differamus oportet.

§. 3. Illud ergo pro certo statuendum tamquam *Ecclesiæ doctrinam*, ad Indulgentiæ valorem, præter auctoritatem in Conferente, requiri piam ac justam conferendi causam. Adeo, justam & rationabilem causam esse non posse, nisi proportionata quadantenus sit Indulgentiæ, quæ confertur. Rationabilem autem causam semper adesse præsumendum est, nisi aliud nimirum evidenter constet.

Primam assertionis partem, quæ in confesso est apud omnes, iisdem ferme momentis confirmo, quæ proferunt Cardinalis Bellarminus, Pa-

Pater Gabriel Antoine, aliique. „ *Primum* „ *hoc est, quoniam* (inquit Bellarminus *lib.* 1. „ *de Indulgentiis cap.* 12.) *pœna expianda est* „ *jure divino. Non potest autem summus Pon-* „ *tifex sine justa causa dispensare in iis, quæ* „ *aliquo modo pertinent ad jus divinum: quo-* „ *niam minister Dei est, non Dominus.* „ Quam rationem proponit insignis alter, ac primarius summi Pontificis in Concilio Tridentino Theologus Petrus de Soto lectione 2. de Indulgentiis „ *Thesaurus unde Indulgentiæ dantur, non* „ *est in manu Pontificis, ut pro suo libitu, cui* „ *vult, donet efficaciter: sed apud Deum recon-* „ *ditus est . . . qua re Indulgentia, ut ex par-* „ *te conferentis sit efficax; sive valorem obtineat,* „ *talis sit oportet causa conferendi, ut verosimi-* „ *liter probetur a Deo* „.

Demum neque ipsi Summi Pontifices talem in se potestatem agnoscunt, ut Indulgentias sine justa causa concedere valeant. Nam Clemens VI. in Extrav. *Unigenitus* expresse profitetur Thesaurum Ecclesiæ ea lege Petro, ejusque successoribus fuisse concreditum, ut eum nonnisi *pro piis, & rationabilibus causis dispensent*; adeo ut, quemadmodum ipsemet exponit, ex hac dispensatione *Fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, & charitas vehementius incalescat.*

Verum hæc ita certa sunt, ut nec in controversiam adduci queant. Quod in disputationem vocatur illud est, an scilicet quælibet pia causa sufficiat ad Indulgentias valide conferendas, an vero requiratur ulterius proportio aliqua operis injuncti cum ipsa Indulgentia. Partem priorem docuerunt olim nonnulli, quos inter refertur etiam Sanctus Thomas, sed plane immerito. Posterior autem communior est, tum apud veteres, tum apud recentes doctores, quam ego quoque defendo.

Hæc ut magis explicetur, duo præsertim observo cum Bellarmino: primo scilicet ad causam justam, ut plurimum duo requiri, nempe finem aliquem pium, Deoque gratum, cujus assecutio Deo magis placeat, quam satisfactio pœnitentialis, quæ per Indulgentiam relaxatur. Ulterius opus aliquod fini assequendo proportionatum sit oportet. Nam licet finis Deo valde placeat; si tamen per opus injunctum congrue obtineri non possit, non videtur justa causa concedendæ indulgentiæ: ut si verbi gratia, plenaria Indulgentia dispensetur iis, qui precatiunculam aliquam recitant pro Hæreticorum conversione „ *causa*, inquit pius Cardinalis, *non videbitur justa: quoniam licet conversio hæreticorum res sit maxima, & Deo gratior, quam pœnitentialis satisfactio multorum fidelium; vix tamen confert ad illum finem obtinendum brevissima oratio.*

2. Observo ex eodem, omnes in eo convenire *ad causæ proportionem non requiri* (ut ait Pater Antoine Tractatu de Indulgentiis, quæstione 8.), *ut opus injunctum sit ita de se satisfactorium ut per se plane compenset, & tollat debitum pœnæ. Nam tunc nulla fieret remissio per Indulgentias, & sic Indulgentiæ forent prorsus inutiles.*

His animadversis, prima nostræ, & communis sententiæ probatio desumitur ex Cardinali Cajetano capite 8. Tractatu de Indulg. cujus de indulgentiis doctrina Raynaldus ad annum 1517. & seq. ubique proponit tamquam *doctrinam Ecclesiæ catholicæ* „ *Dispensatio*, inquit, *Thesauri cœlestis credita Petro*, „ *ejusque successoribus, imitari debet dispensationem factam ab ipso Christo. Constat autem*, „ *quod Christus eumdem thesaurum dispensat* „ *commensurate, juxta concurrentes conditiones* „ *causarum mediarum . . . . ergo ipsius vicario* „ *commensuratam quoque applicationem dicti thesauri creditam esse rationabile est.* „

Altera probatio hæc est ab eodem Eminentissimo Auctore paucis hisce verbis proposita: *quia*, inquit *constat Prælatos omnes Ecclesiæ non nisi Ministros, & Dispensatores esse. Tota igitur eorum potestas supra thesaurum Ecclesiæ infra limites dispensativæ potentiæ clauditur.*

Atque hinc 3. alia probatio subnascitur. Nam juxta Doctores omnes ad Indulgentiæ valorem in conferente requiritur justa & rationabilis causa. Justa autem & rationabilis ea reapse vocari nequit, quæ nullam habet cum effectu proportionem: planeque pervertunt vocabulorum vim qui justam causam requirentes, pro quocumque etiam levissimo opere indulgentias quaslibet valide concedi posse contendunt.

Probatio 4. congrua nititur paritate: eodem nempe modo loqui par est de dispensatione Indulgentiarum, ac votorum. At juxta communiorem sententiam dispensatio in votis facta sine gravi causa, quæ gratior Deo sit, quam voti ipsius adimpletio, judicatur invalida. Igitur hoc ipsum de Indulgentiarum dispensatione sentiendum.

Tandem in Concilio Lateranensi IV. plures indulgentiæ repudiatæ fuere veluti *indiscretæ*, & *superfluæ*, adeoque inutiles. Cur autem indiscretæ, & superfluæ dictæ sunt? Num quia nullum pium finem earum concessione Prælati apposuerint? Quis hoc sibi persuaserit? Dicen-

dum igitur illud est, causam quidem piam aliquam extitisse, sed non proportionatam indulgentiis distributis.

§. 4. Gravior modo, eaque summi momenti controversia adcurate discutienda succedit de dispositionibus requisitis *ex parte recipientis Indulgentias*, ut effectum, pro quo conferuntur, obtineant, solvantque a pœnarum temporalium debito culpa jam dimissa. In hoc plures graves Theologi conveniunt, ut infra clarius fiet, quod præter statum gratiæ, & executionem operis injuncti, quod exiguum nunc esse solet, dum Indulgentiæ præsertim generales conferuntur, requiratur etiam ex parte suscipientis tamquam conditio prorsus necessaria saltem ad plenam earum assecutionem, sincerum & efficax propositum, ac sollicitudo satisfaciendi juxta vires Deo pro peccatis, ferendique fructus dignos pœnitentiæ, facultati, ac infirmitati cujusque accommodatos: adeout ex proportione hujusce sollicitudinis, ac devotionis etiam, pietatis, & charitatis fervore, quibus pœnitentiæ opera peraguntur, major, minorve percipiatur Indulgentiæ fructus, sive remissio temporalium pœnarum divinæ justitiæ debitarum. Hæc est paucis exposita verbis hac de quæstione sententia, quam tum veteres omnes tradunt, tum plerique recentiorum, qui rem hanc adcuratius discussere, secundum ea principia, quibus dirimendæ sunt Theologicæ controversiæ, & quam esse contendo *Catholicæ Ecclesiæ doctrinam*: Quod nemo arroganter a me dictum existimet: idem quippe longe ante jam asseruit Cardinalis Baronius, cujus alibi opportunius referuntur verba. Interim vero audire non pigeat Eminentissimum alium Purpuratum.

Is est Cardinalis Denhoffius, qui in sua celebratissima Instructione Pastorali *de Pœnitentia* tot in Linguis conversa, & Sedis Apostolicæ authoritate probata, ita scribit in rem nostram: „ *Mens Ecclesiæ in dispensandis Indulgentiis, hæc quidem est, nempe filiis suis beneficio indulgentiæ opem ferre, ut pœnæ debitum exolvant, cui solvendo impares sunt*... „ *Sed eximere non vult ab obligatione Legis divinæ, quæ idoneos pœnitentiæ fructus facere jubet, neque desides reddere, aut tardiores in operibus satisfactionis, quæ tantopere & in Sacris Scripturis, & a Sanctis Patribus commendata sunt, sedulo exercendis. Ideo Concilium Tridentinum tradit, nusquam esse in Ecclesia semitam tutiorem*... *quam ut crebro quis in hujusmodi operibus pœnitentiæ agendis occupetur*... *Hanc Ecclesiæ mentem multoties* „ *indicant Summi Pontifices in suis Indulgentiarum Litteris, quibus eas impertiri se vere pœnitentibus ajunt, his verbis significantes sinceram omnium delictorum detestationem, firmum animi propositum deinceps non relabendi, & voluntatem Deo apposite satisfaciendi. Quum lapsus ad hunc modum animo est comparatus, & suis partibus sedulo defungitur*... *Ecclesia, veluti pia mater in auxilium occurrit, ut Indulgentiæ beneficio quod restat debiti, solvat*... *Hinc usuvenit, ut pœnæ Indulgentia non omnibus, qui exuto peccandi affectu, præscriptas conditiones adamussim præstiterunt, ex usse cedat in plenam solutionem*„. Quod subinde roborat authoritate S. Bonaventuræ; ac Summorum Pontificum Bonifacii VIII. & Innoc. IV. *Quibus*, subdit, *satis indicant plenæ Indulgentiæ consecutionem quemque fieri participem, tum secundum modum operum pœnitentiæ, quæ fecerit, tum secundum piæ devotionis fervorem*.

Ex iis facile quisque colligere valet, in quo sita sit Indulgentiarum utilitas.

§. 5. Ab ea discutienda sententia omnino abstinere statui, quæ in hoc est posita, quod major, minorve percipiatur indulgentiæ fructus juxta actualis charitatis Dei, fervoris, pietatis ac devotionis, quibus perficiuntur opera injuncta in indulgentiarum largitionibus; quamque defendunt Adrianus VI. Cardinalis Pallavicinus *l. 2. Cap. 3. Hist. Concil. Trid.*, S. Bonavent. Richardus, Gabriel, Major, Gerson, Innocentius, ac Felinus, omnes a Pallavicino citati, quibus adde Cajetanum, Natalem Alexandrum, aliosque complures. Hic duntaxat vindicare ac comprobare sententiam nostram aggrediar sub iis terminis, quibus frequentius a sanis Theologis defenditur: requiri videlicet *ex parte subjecti* ad indulgentias lucrandas, præter statum gratiæ, propositum sincerum & efficax satisfaciendi Deo pro peccatis: propositum, inquam, *sincerum & efficax*, quod nempe in actus convenientes prodeat juxta vires ac facultatem subjecti, aliasque, quæ occurrere possunt, ac solent, circumstantias.

Hanc sententiam, quam *ut Ecclesiæ Catholicæ doctrinam* propugno, probo imprimis argumento ex Scripturis ducto, quod ita proponit Antoine *cap. 14. de Indulgentiis*: „ *Extat divinum præceptum faciendi dignos fructus pœnitentiæ, hoc est opera pia, & pœnalia, quæ satisfacere valeant pro peccatis*, *ut explicat Concilium Tridentinum, a quo præcepto Ecclesia dispensare non potest*... *Et idem Concilium sess. 14. decr.*, *generaliter pœnitentiam* „ *Chri-*

„ *Christiani lapsi præter contritionem , & confessionem necessario continere satisfactionem per „ jejunia, eleemosynas , orationes , & alia pia „ spiritualis vitæ exercitia , &c.* „ Ista ille.

Hoc argumentum sic proponere præstat. Jure divino in Sacris Libris asserto constitutum est, ut pœnitenti , reatu culpæ remisso, reatus pœnæ temporalis remaneat luendæ sive in hac vita, sive in alia, juxta ejusdem gravitatem , & meritum. Hæc propositio ita certa est, ut si quis eam inficietur , jam inter heterodoxos recensendus videatur, quæ confirmare placet sententia S. Caroli, qui in sua Confess. Instructione ita ait : *Sacræ Litteræ ab iis qui pœnitentiam agunt, hoc efflagitant , ut fructus dignos pœnitentiæ faciant , atque ad Dominum convertantur in jejunio , fletu , & planctu*. Hæc igitur major propositio certissima est. Ad minorem venio : Sed quod divino jure constitutum est, firmum & constans sit oportet, nec ab authoritate Ecclesiæ solvi potest ulla indulgentiarum largitione , siquidem nulla gaudet Ecclesia potestate supra jus divinum , quod declarare quidem valet, nullatenus vero solvere, vel abrogare. Igitur peccator per Indulgentias non eximitur ab hac obligatione satisfaciendi Deo operibus hisce pœnalibus.

Confirmatur , magisque urgetur hoc argumentum. Certum apud omnes est , Ecclesiam Thesaurum meritorum Christi , & Sanctorum dispensare non posse contra ejus voluntatem . Ejus porro voluntas esse noscitur , *ut dignos pœnitentiæ fructus* faciamus, & quidem *dignos*, hoc est juxta criminum qualitatem , & numerum. *Fructus autem pœnitentiæ* quinam præsertim sunt? Aut in quo consistent, nisi in congruis pœnalis satisfactionis operibus ex quibus etiam pœnitentia nomen sumpsit ? Ita exponunt hunc textum, similesque alios sancti Ecclesiæ Patres, & præ reliquis S. Th. *quodlib. 3. q. 12. art. 28.* Unde inferendum est , indulgentias ab Ecclesia collatas non extinguere debitum a peccatoribus contractum faciendi fructus dignos pœnitentiæ , prout suppetunt vires, neque eas lucrari , qui id præstandi sincero carent & efficaci proposito.

§. 6. Si consulamus Ecclesiæ praxim , atque disciplinam ad Apostolos usque perductam, clare deprehendimus, in ea semper usum viguisse congruas exigendi a peccatoribus pro suorum qualitate delictorum satisfactiones conjunctas cum Indulgentiis. Atque ut ab Apostolis ipsis ordiamur.

Primum Indulgentiarum exemplum præbet Apostolus , qui ex auctoritate sibi a Christo collata , remissionem quidem pœnæ flagitioso Corinthio clementer indulsit , & indulgendam edixit ; sed nonnisi post diutinam delicti sui pœnitentiam, ut ex textu evidenter eruitur , *& ne abundantiori tristitia absorbeatur* , ut inquit Apostolus.

Crescente Ecclesia Christiana , celebres canones, qui *pœnitentiales* dicuntur, confecti sunt Ecclesiæ spiritum nobis exhibentes in imponendis pro quolibet peccato gravissimis pœnis , quas tamen moderari solebant Episcopi, (quod perinde erat ac Indulgentiam tribuere) sed nonnisi ob justas ac rationabiles causas, & pœnitentium fervore in iis subeundis , aliisque circumstantiis adcurate perpensis. Atque hæc, ut advertit S. Cyprianus *lib. de Lapsis*, generatim tunc temporis erat Ecclesiæ praxis , & disciplina, ut Episcopi prius probarent Lapsorum pœnitentiam , lacrymas , jejunia &c. ac tum demum absolutionem a peccatis simul & indulgentiam impertirent „ *Si precem* (verba sunt S. Episcopi) *toto corde faciat* , *si veris „ pœnitentiæ lamentationibus & lacrymis ingemiscat, si ad veniam delicti sui Dominum justis , & continuis precibus inflectat . . . roganti potest clementer ignoscere* (Episcopus :) „ *potest acceptum referre &c.*

At audire præstat Ecclesiam Romanam , ut omnibus liqueat , quam semper hæc omnium Ecclesiarum mater tenax fuerit primævæ disciplinæ. Hæc consulta a S. Cypriano, reposuit. „ *Quid in pace tam aptum , aut in bellis „ persecutionis tam necessarium*, quam debitam „ severitatem divini vigoris *tenere? Quam qui „ remiserit , instabili rerum cursu erret , necesse „ est* . . . Absit ab Ecclesia Romana *vigorem „ suum tam profana facilitate dimittere , & „ nervos severitatis reversa fidei majestate dissolvere, ne properata nimis remedia, utique non „ profutura , præstentur, & nova per misericordiam falsam veteribus vulnera imprimantur . „ Ubi enim poterit indulgentiæ medicina procedere , si medicus interrupta pœnitentia indulget „ periculis? Hoc non est curare, sed occidere . . . „ Pulsent fores* (pœnitentes ,) *adeant ad limina Ecclesiæ , castrorum cœlestium excubent „ portas, resumant precum suarum tubam* . „

Verum alios afferamus hujusce traditionis testes. Eusebius *lib. 6. Hist. cap. 48.* refert , post Decii persecutionem plura coacta fuisse Concilia, omnesque Episcopos in hanc convenisse sententiam , indulgendum quidem esse, sed nonnisi iis, *quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspexerint*.

Longa ultraquam par est mea evaderet oratio,

tio, si canones omnes a Conciliis præscriptos recensere vellem. Unum vel alterum Lectorum oculis sisto. Concilium Nicænum 1. *c.* 12. de Indulgentia impertienda relapsis ita loquitur: *Quicumque metu, lacrymis, patientia, & bonorum operum studio conversionem opere ostendunt, hi definitum tempus auditionis implentes, merito orationibus communicabunt: postmodum vero licebit Episcopo humanius aliquid de iis cogitare*, quod perinde erat ac indulgentiam elargiri.

Œcumenici Concilii statuto morem gessit Synodus Aurelianensis 2. decernens pœnes Episcopum facultatem esse moderandi pœnitentiam injunctam, si pœnitentes *ex animo errorem deflere, & agere pœnitentiam videret*.

Innocentius I. qui sub initium sæculi V. Petri sedem obtinebat, praxim Ecclesiæ Romanæ in Indulgentiis conferendis exhibet, asserens hanc non esse a Sacerdote conferendam nisi *cum viderit congruam satisfactionem*. Eadem disciplina vigebat in Affrica, ut constat ex can. 75. & 76. Concilii Carthaginensis an. 424. celebrati.

Ne sim prolixior, paucis perstringam aliqua, quæ sequioribus sæculis hac de re constituta fuere. S. Basilius in epist. ad Amphilochium testatur, se Indulgentias concedere iis tantum, *qui vitam misericordia dignam ostendunt, qui pœnitentiæ fructus monstrant*. Concilium Aurelianense an. 541. præscribit Episcopis, ut indulgeant cum pœnitentibus, *cum eos viderint dignam pœnitentiam agere*. Nicolaus I. an. 860. rigidam pœnitentiam magno peccatori injunctam mitigandam edicit, *si ejus conversionem, & lacrymarum fontem floridis actionibus, & optimis operibus pullulare* constiterit. Concilium Salegustadiense an. 1022. cap. 18. quia multi confisi Indulgentiis, quæ Romam petentibus concedebantur, pœnitentiam agere recusabant, aperte eos monuit, *talem Indulgentiam illis non prodesse, nisi prius juxta modum delicti sui datam sibi pœnitentiam adimplevissent*.

Verum quid pluribus opus est? Cum ex ecclesiastica historia compertissimum sit, per decem sæcula nonnisi Indulgentias partiales concessas fuisse; postmodum vero plenarias elargitas nonnisi pro operibus quam maxime arduis, exempli gratia, pro bellis gerendis in longissimis Regionibus? Quare mirum esse non debet, Sanctum Thomam docuisse aliam tunc temporis requisitam non fuisse ab illis pœnitentibus satisfactionem: quoniam, quæ assumebant ipsi, laboriosissima opera, cedere utique poterant in locum satisfactionis.

Colligamus itaque ex his omnibus, traditionem Ecclesiæ de Indulgentiis cum satisfactione pro peccatis congrua necessario conjungendis.

§. 7. Ut liquido constet, eumdem, quem hactenus ostendimus, immobilem in Ecclesia catholica semper permansisse spiritum, nullo alio aptiore uti possumus argumento, quam quod ex ipsa deducitur omnium Ecclesiarum capite, Ecclesia nimirum Romana, quæ nullum nobis de sententia sua relinquit ambigendi locum. Quare testimonia referam nonnullorum Summorum Pontificum, quæ in rem nostram potiora videntur.

I. Testimonium sumitur ex rescripto Sancti Gregorii VII. Episcopo Lincolniensi Indulgentiam pro peccatis suis petenti dato. *Absolutionem*, inquit, *peccatorum tuorum, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus: Si tamen bonis operibus inhærendo commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Dei mundum templum exhibueris*. In quem textum peculiari digna consideratione sunt, quæ subdit Baronius ad annum 1073. inquiens: *ut appareat, Sedis Apostolicæ Indulgentias illis communicari, qui, quantum suppetunt vires, bene operari non prætermittunt*.

Gemina docent Urbanus II. & Gelasius item II. Primus enim Indulgentiam concessit an. 1094. Plenariam *Crucesignatis* pergentibus ad Terræ sanctæ liberationem: sed tamen præscripsit, *ut illud iter* laboriosissimum *pro pœnitentia susciperent*. Alter vero an. 1115. eamdem confirmans indulgentiam adjecit: *Quoniam vos ipsos & vestra extremis periculis objecistis*.

Innocent. III. in Concilio Lateranensi decretum edidit, quo potestas coercebatur Episcoporum in indulgentiis conferendis. Rationes assignantur, quod nempe *per indiscretas & superfluas indulgentias & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur*. Mens proinde Summi Pontificis fuit, ut *pœnitentialis satisfactio*, quæ laboriosis admodum operibus tunc etiam peragi consueverat, nullo pacto per indulgentias relaxaretur.

Bonifacius VIII. in Bulla pro indictione Jubilæi hæc habet: *Unusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius & devotius frequentabit*.

Eadem veritas comprobatur ex formulis, quas adhibere solent Summi Pontifices in conce-

ce-

cedendis Indulgentiis. His etenim, aliisque plerumque utuntur similibus verbis, ut fideles *redimant sua peccata operibus pœnitentiæ: ut jejuniis, orationibus, ac eleemosynis iram Dei placent*. Id patet ex Bullis S. Pii V. Sixti V. Clementis VIII. Urbani VIII. & Alexandri VIII. Quod ulterius exprimunt per illam particulam *vere pœnitentibus*, quæ nedum hominem contritum indicant, verum etiam, illum, qui satisfacere satagit pro commissis delictis, ut optime ostendit Cardinalis Denhoffius in laudata sua pastorali Instructione.

Quod etiam magis magisque constat ex conditione apposita in Bullis Jubilæi, nimirum *injuncta pro modo culpæ pœnitentia salutari*. Quæ sane Summorum Pontificum mentem clare aperteque ostendunt, scilicet Indulgentias plenarias minime lucrari, qui pœnitentiam culpæ commensuratam pro viribus non implent.

Verum præ ceteris omnibus splendidissima sunt tot hujusce rei testimonia a duobus edita Summis Pontificibus. Primus est Innocent. XII., qui pro Jubilæo instante an. 1700. hanc de argumento nostro Instructionem edendam curavit. En ejus verba seria animi consideratione pensanda. „ *Proponatur fidelibus utilitas, quam ex magna hac indulgentia consequuntur* .... modo divinæ gratiæ condigna „ satisfactione cooperetur. *Doceatur populus, quod licet Sacramento pœnitentiæ culpa & æterna pœna remittatur; nihilominus, post remissionem delictorum, debitum temporalis pœnæ*, „ *adeoque* grave onus satisfactionis *remaneret*, „ *quod* copiosis eleemosynis, rigorosis jejuniis, ac difficilibus operibus pœnitentiæ, „ *ut tempore veterum fervidorum Christianorum factum esse liquet ex* Canonibus pœnitentialibus, *aut horrendis pœnis Purgatorii solvi deberet. Cum vero talia sufferre humanæ infirmitati nimis grave foret; ideo Vicarius Christi tales satisfactiones per indulgentias* minuit. “

At plane decretorium est, quod suppeditat, testimonium Bened. XIV. in suis Litteris *de præparatione ad annum Jubilæi 1750.* in quibus versus finem prolixum sermonem habet de Indulgentiis, quem, ne tædio Lectores afficiam, in pauciora redigam. „ *Illud vero* „ (verba ejus sunt) *tum nobis, tum aliis,* „ *qui nostro loquentur nomine, curæ erit, ut clausulæ illius, quam Bullæ nostræ inseruimus*, fidelibus vere pœnitentibus &c. *vis & significatio probe intelligatur. Illud idem re, atque exemplis demonstrabimus, quam futilis atque inanis sit illorum sententia, qui a Catholica communione extorres* perperam „ asserunt, indulgentiarum usu pœnitentiam „ imminui, aut etiam de medio tolli. “ Hinc mentionem faciens de Instructione a se edita in Archiepiscopatu Bononiensi: „ In „ hac, inquit, Instructione universum Diœcesis nostræ populum monuimus, & hortati „ sumus, ut occasione Indulgentiæ Plenariæ, „ quam Prædecessor noster Clem. XII. promulgaverat, injunctis operibus *alia pietatis opera superadderent, ac dignos pœnitentiæ fructus facerent*, aureo illo Ven. Card. Bellarmini documento ex T. 2. *Controverf. l. 5. cap. 12. Sic accipiunt prudentes Christiani Pontificias indulgentias, ut simul etiam studeant dignos pœnitentiæ fructus ferre, & pro suis peccatis Deo satisfacere*. Sed & illud adjecimus, quod Cardinalis Pallavicinus *in histor. Concil. Trid. l. 4. cap. 12. num. 6.* adnotavit, „ *falsam nimirum esse illorum sententiam, qui tenent, Christianos propter indulgentiarum usum desides fieri, atque a satisfactione, quæ Deo criminum nostrorum vindici præstanda est,* „ *avocari ..... Hac omnia iis affinia sunt quæ & nos supra inculcavimus, monentes, ut præter opera, quæ præcipiuntur, alia Christifideles exerceant pia opera, quæ spiritui ac votis Ecclesiæ consona sunt &c.* “

§. 8. Adductis jam Summorum Pontificum dissertissimis testimoniis, superfluum videri potest alios adjungere. Nihilominus non abs re futurum arbitror, si cursim saltem nomina potius, quam testimonium nonnullorum recitem Clarissimorum in Ecclesia Virorum, aliis omissis.

Floruit Sæc. XV. Cardinalis Cusanus. Hic, dum per Germaniam Sedis Apostolicæ Legati fungeretur officio, Synodum in Belgio Provincialem coegit anno 1445., ubi inter alia declarandum curavit, *idcirco dari Indulgentias, ut Ecclesia de Thesauro* (Christi) *suppleat, quod homo pro digna satisfactione sentis sibi deesse, quia multis obnoxius criminibus, dignam agere pœnitentiam vix posset, eo quod pro uno peccato mortali jam septennis pœnitentia agi deberet*.

Quod idem senserit Cajetanus nullus ambigit, qui etiam videtur in nimium rigorem delapsus. At certe legitimam de Indulgentiis sententiam secutus est S. Carolus, qui *pœnitentiales antiquos Canones edidit*; & in anno Jubilæi 1575., quid agere debuerant Romam petentes ad illud lucrandum, præscripsit his verbis: „ Non id vobis satis videri debet,

„ quod Urbem Romanam , ac Ecclesias , & „ Reliquias Sanctorum visendas adieritis : sed „ huic quoque *vestram*, *& perfectam pœnitentiam* adjungere debetis. "

Suffragantur sententiæ nostræ Theologi Concilii Tridentini quorum scripta supersunt. Suffragantur Cardinales Baronius , Bellarminus, ac Denhoffius jam laudati , Stephanus Cardinalis le Camus , vir non minus vitæ sanctimonia , quam doctrina conspicuus : Benzonius Episcopus Lauretanus , Franciscus Cajetanus Incontri Archiepiscopus Florentinus , Joannes Bragadenus Patriarcha Venetiarum. His accedit tota Gallicana Ecclesia , cujus Episcopi doctrinam nostram veluti unice certam , ac tutam tradiderunt, quorum agmen ducit Magnus & numquam satis laudandus Jacobus Benignus Bossuetius Episcopus Meldensis in sua Instructione *de Indulgentiis*. Quis omnibus istis præferre audebit aliquos Casuistas diversimode opinantes ? Adde Theologos alicujus nominis nostræ sententiæ subscribere , ex quibus supra sexaginta recenset *Amort* in suo *de Indulgentiis* Tractatu.

§. 9. Præstat hic adtexere rationes aliquas, quarum prima sit : Mens Ecclesiæ est, ne per Indulgentias disciplina ecclesiastica pœnitentiæ relaxaretur : At posito quod ad Indulgentiam lucrandam non requiratur saltem desiderium efficax Deo satisfaciendi per opera pœnalia , jam pro quibuslibet peccatis *leviores* , atque etiam *levissime* injungi valerent pœnitentiæ , vel *nullæ* etiam , ut Casuistarum nonnulli contendunt, dummodo pœnitentes Indulgentias se recepturos promitterent.

Huic affinis est altera ratio , scilicet , quod si hæc foret Indulgentiarum vis , ut etiam iis , qui sincero carent proposito satisfaciendi Deo , pœnam omnem remitterent , foveretur hominum negligentia, iique, tametsi ingentibus peccatorum debitis prægravati , desidiores fierent in agenda pœnitentia , quam sane non esse Ecclesiæ mentem, nemo non videt.

Tertiam rationem ita proponit Cajetanus . „ Nullus indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita consequitur veraciter fructum „ indulgentiæ. Sed quilibet negligens satisfacere per seipsum est indignus aliena satisfactione pro pœna sibi debita : ergo nullus „ negligens satisfacere per seipsum acquirit „ fructum indulgentiæ. "

Quarta ratio ab eodem Cajetano verbis hisce proponitur : „ In qualibet bene ordinata „ Republica, quantumcumque rationabilis adesset quandoque causa dispensandi communem thesaurum in cives gravatos ære alieno, negligentes tamen solvere indigni censerentur adjutorio Thesauri .... Cum igitur Ecclesia sit a Deo ordinata ; æquum „ non est, ut spiritualis dispensatione Thesauri negligentes satisfacere pro dignis habeat. "

Quinta ratio , quæ præcedentem amplius confirmat, hæc est : Sancti Ecclesiæ Patres in ea semper persuasione fuerunt , noluisse Christum Dominum applicari ab Ecclesia fructum passionis suæ peccatoribus post Baptismum lapsis sine propria ipsorum satisfactione . Igitur Ecclesia non habet potestatem per Indulgentias sic applicandi fructum passionis Christi , ut cesset studium ac sollicitudo satisfaciendi juxta uniuscujusque vires.

Tandem , ut alias missas faciam rationes , argumentum subjicio quod mihi semper visum est ad persuadendum omnibus aptissimum : videlicet, quod veritas, quam defendimus, quædam sit velut insita fidelium mentibus , atque insculpta sententia ; siquidem quid causæ est, cur veri pœnitentes , intime sentiant se debitores pro peccatis suis divinæ justitiæ , atque ex hoc intimo sensu promoveantur ad exercenda impigre pœnitentiæ opera , quamquam bene noverint apertum esse in Ecclesia Thesaurum meritorum Christi, & Indulgentias lucrari studeant ?

Nonne persuasum est omnibus, gravissimis obnoxios esse Purgatoriis pœnis eos, qui non peracta pœnitentia decesserunt e vita , licet pie obierint, & plures Indulgentias in mortis articulo susceperint : unde sacrificiis, orationibus , eleemosynis solari satagimus ? Cur rantopere Ascetæ in libris , Confessarii in Sede sua , Sacri Oratores e suggestibus hortantur, imponunt , detonant faciendos esse pœnitentiæ fructus, nisi ex penitiore quadam persuasione, Indulgentias ex benignitate Ecclesiæ collatas prodesse quidem plurimum , sed nonnisi ex posita conditione , quod pœnitentes , quantum suppetunt vires , Deo propriis operibus satisfacere studeant ?

§. 10. Ex tradita doctrina varia derivantur Corollaria. Primum , ut verbis utar Antoine : „ Ex dictis sequitur , ad lucrandas Indulgentias requiri has conditiones ex parte recipientis. 1. ut sit subditus concedentis . . . „ 2. ut immunis sit ab excommunicatione majore . . . 3. ut sit in statu gratiæ (saltem „ dum ultimum opus injunctum perficitur).. „ 4. ut opus omne injunctum saltem moraliter totum, & integre impleatur . . . Qui„ bus

„ bus omnibus merito additur a multis pro„ positum satisfaciendi Deo per opera bona „ satisfactoria &c. "

Corollarium secundum. Liquido constat, falsam esse quorumdam opinationem, qui censent nullum percipi fructum ex Indulgentia pura plenaria, si tota & integre non recipiatur. Nam, ut alia plura omittam, Bonif. VIII. in Bulla Jubilæi aperte testatur, quod *unusquisque plus merebitur*, & *Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas amplius & frequentius frequentaverit*; Quod clarius exprimit Innoc. IV. in cap. *quod autem, de pœnitent.*, nec non S. Thom. *suppl.* qu. 25. art. 2. ad 3. & Sanct. Bonavent. *in* 4. *dist.* 20. *qu. ult.*

Corollarium tertium. Ad percipiendum integrum fructum Indulgentiæ plenariæ animus suscipientis liber esse debet ab omni affectu cujuscumque vel levioris peccati: alioquin non integre, sed partialiter dumtaxat Indulgentiam consequetur, si tamen aliæ conditiones non desint. Ratio evidens est: quia in omnium sententia relaxatio pœnæ supponit culpam remissam: hæc numquam remittitur, nisi animus ab ea sit aversus.

Corollarium quartum. Consequitur etiam ex dictis, nihil, vel parum prodesse Indulgentiam iis, qui cum vitam omnem transigant in vitiis & peccatis, Sacramento pœnitentiæ recepto sibi persuadent, se ab omni pœna reddere immunes, mediis quibusdam precatiunculis, quas recitare non omittunt pro consequenda aliqua Indulgentia; & interim nullum studium impendunt, ut juxta vires suas Deo satisfaciant laboriosis operibus a vere pœnitentibus requisitis.

Corollarium quintum. Christiani omnes, iique præsertim, qui plura commisere gravia flagitia, solliciti esse debent in conjungenda pœnitentia cum Indulgentiis, quatenus utroque medio divinæ justitiæ securius satisfaciant. Hoc est aureum illud Bellarmini documentum: nempe *utilius quidem est, ac tutius pro se satisfacere, quam Indulgentias quærere: sed utroque utilius est illud facere, & istud non omittere.*

INFAMIA, INFAMIS.

SUMMARIUM.

INfamia est privatio, seu diminutio bonæ 1
famæ. *Est in re communis*; Seu, ut loquuntur Juristæ, *Infamia est læsæ dignitatis status legibus, & moribus reprobatus*. Sicuti e contra per ipsos Juristas; *Fama est illæsæ digni-* 2
tatis status legibus, & moribus comprobatus; *l.* 5. §. 1. *ff. de variis, & extraordin. cognit.*

Infamia est duplex, *Infamia Juris*, & *Infa-* 3
mia Facti. Infamia *Juris*, quæ etiam *Legalis* dicitur, est quæ ipso Jure, seu lege infligitur, seu decernitur in certa crimina committentes. Infamia vero *Facti* est, quæ oritur ex evidentia commissi alicujus delicti infamantis, seu vulgata opinione de tali commisso delicto, propter quod delinquentis bona existimatio apud probos & honestos viros læditur, licet ab ipso Jure expresse non notetur aliqua infamia, nec per sententiam irrogetur, *arg. l. neque famosis* 2. *C. de Dignit.*

Infamia Juris dupliciter contrahitur, scilicet 4
ipso Jure, & Facto, & per sententiam Judicis. *Communis*. Infamiam Juris ipso *Jure*, & *Fa-* 5
cto de Jure Civili contrahunt sequentes. *Primo*, qui sive viri, sive feminæ quæstuaria prostitutione lenocinium exercent, *l. Athletas* 4. §. *Ait Prætor, ff. de his, qui notantur infamia*; *l. Palam* 42. §. *Lenocinium, ff. de Ritu nuptiarum*. *Secundo*, qui quæstus causa, seu pretio accepto etiam cum homine ad privatum certamen descendunt; *l. Quod ait* 2. §. 1., *ff. De his, qui notantur infamia*. *Tertio*, qui

ex

ex simili quæstu, seu pretio accepto Histriones, ac turpes ludos agunt; *cit. l. Quod ait §. ultim. de his, qui notantur infamia*. *Quarto*, qui operam suam ad pugnandum cum bestiis locant; *leg.* 1. §. *Item Senatus consulto, ff. de postulando*. *Quinto*, qui, vel quæ eodem tempore sponsalia, vel Matrimonium contrahunt cum duabus, vel duobus; *l.* 1. *& l. Quod ergo* 13., *ff. de his, qui notantur infamia*. *Sexto*, qui crimen perjurii promissorii committunt; *l. Si quis major* 41., C. *de transact. Septimo*, Usurarii manifesti, & usuras usurarum exigentes; *l. Improbum* 20. C. *Ex quibus causis infamia irrogetur*. *Octavo*, Hæretici. *Authent. Gazaros, Cod. de Hæreticis*. *Nono*, Mulieres intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntes; *l.* 1., C. *de secundis nuptiis:* Ast hæc infamia fuit sublata a Jure Canonico *in cap. ultimo de secundis nuptiis*. *Decimo*, Milites ignominiose exauctorati ob crimen commissum; *l.* 1. *&* 2. *ff. de his, qui notantur infamia*.

6 Infamiam Juris ipso *Jure* & *Facto* contrahunt de Jure Canonico ultra numero antecedenti specificatos, etiam illi, qui tales expresse declarantur *in cap. Infames* 17. *caus.* 9. *q.* 1. ibi: *Infames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua causa notantur infamia, idest omnes, qui Christianæ Legis normam abjiciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt; similiter Fures, & Sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, & Sepulcrorum quoque violatores, & Apostolorum, seu successorum eorum, reliquorumque Patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui adversus Patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur, similiter Incestuosos, Homicidas, perjuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, & de bellis publicis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesiæ abstrahunt injuste, & qui fratres calumniantur, & accusant, & non probant, vel qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, & omnes, quos Ecclesiasticæ, vel sæculi Leges infames pronunciant*. Et a Concil. Trid. *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat. Matrimon.* declarantur infames mulierum raptores, iisque consilium vel auxilium præbentes, *& sess.* 26. *cap.* 19. *de reformat.* declarantur infames etiam in duellum descendentes, eorumque Patrini.

7 Insuper Jure Canonico ii omnes censentur *infames*, qui tales censentur Jure Civili, nisi aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint. *Communis*, textu expresso *in cap. Omnes* 2. *caus.* 6. *q.* 1. ubi sic præcise habetur: *Omnes vero Infames esse dicimus, quos Leges sæculi infames appellant, & cap. Infames* 17. *ead. caus. & quæst.* ibi: *Infames esse eas personas dicimus . . . & omnes, quos Ecclesiasticæ Leges, vel sæculi infames pronuncians*. Dicitur autem notanter: *Nisi* 8
aliquam infamiam Jure Civili introductam, Canones speciatim sustulerint. Quia de facto infamia Jure Civili, *l.* 1. *Cod. de secundis nuptiis* decreta mulieribus intra annum viduitatis ad secundas nuptias transeuntibus, fuit sublata *in cap. ult. de secundis nuptiis*.

Infamiam Juris *per sententiam Judicis* contrahunt sequentes. *Primo*, omnes accusati, 9
& condemnati de publico delicto, idest de tali delicto, cujus accusatio cuilibet de populo est permissa, ut crimen proditionis, falsi, adulterii, homicidii; §. 1. *Instit. de publicis judiciis, & l. Infamem, ff. eod. Secundo*, omnes accusati, & condemnati etiam de aliquibus delictis privatis, ut crimen rapinæ, furti, expilatæ hereditatis, injuriarum, doli mali, quia licet ista censeantur crimina privata, tamen per sententiam Judicis condemnatoriam irrogant infamiam, *cit. l. Infamem, l. Decuriones* 5. *l. Furti* 8. *l. Si expilasse* 12. *Cod. Ex quibus causis irrogetur infamia*. *Tertio*, omnes illi, qui de dolo malo, vel calumnia, aut prævaricatione in publico judicio condemnati sunt; *l. Athletas* §. *Calumniator, &* §. *Prævaricator, ff. de his, qui notantur infamia; l. Fustibus* 6. *Cod. Ex quibus causis infamia irrogetur*. Ad hoc tamen ut tales condemnati di- 10
cantur infames, requiritur quod sententia condemnatoria non sit suspensa per appellationem, sed jam transierit in rem judicatam, quia sicuti interposita appellatio suspendit sententiam, ita etiam infamiam ex tali sententia oriundam, ut notant Molina *de justitia, & jure disp.* 9. *n.* 4. Silvest. *verb. Infamia n.* 12. Reiffenst. *l.* 5. *decretal. tit.* 37. *n.* 58. Layman *lib.* 1. *tract.* 5. *p.* 5. *cap.* 4. *sub n.* 1. *verb. Requiritur autem*, & deducitur *ex l. Furti* 6. §. 1., *ff. de his, qui infamia notantur*. Infames 11
in universum, sive *infamia juris*, sive *infamia Facti* summatim a Doctoribus referuntur, ut infra, scilicet Apostatæ a Fide, sive hæretici, fautores, defensoresque hæreticorum, & eis credentes, & faventes, Schismatici, Simoniaci, Sacrilegi, Sodomitæ, Lenones, publici Usurarii, duas Uxores habentes, ad bestias pugnantes, duellantes, Milites ignominiose exauctorati ob commissum crimen, Homicidæ, malefici, venefici, militiæ desertores, facul-

cultates Ecclesiæ auferentes, contra parentes se armantes, fratres calumniantes, & accusantes, & calumniam, seu accusationem non probantes, animos Principum contra innocentes moventes, Fures, raptores, adulteri, Incestuosi, perjuri, falsarii, proditores, blasphemi, sive maledici, sortilegi, seu qui ad sortilegos divinosque concurrunt, raptum mulierum perpetrantes, falsum testimonium dicentes, anathematizati, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia repulsi, ducentes uxores viles, & abjectas, vel meretrices, vel rejectas, & repudiatas, vel Joculatrices, Saltatrices Scenicas, Ancillas, Concubinas. Denique infames sunt artem aliquam vilem abjectam, vel ignominiosam profitentes, & publice exercentes, vel officio vili fungentes, quales sunt Mimi, Scenici, Cynædi, Histriones, Joculatores, Ludentes in scenis, Buffones, Aleatores publici, Carnifices, Lictores, Macellarii, Tabernarii, Cauponarii, Aurigæ, & alii his similes. Item Tutor, vel Curator, qui pupillam sibi, vel filio Matrimonio junxit; Item Presbyteri condemnati ad Triremes, postquam actu remigarunt. *Sac. Cong. S. Officii 4. Jun.* 1635. Secus si non remigassent, apud Monacell. *part.* 3. §. *XV. de irregularitate num.* 161. Vide Barbos. *de offic. & potest. Episcopi p.* 2. *allegat.* 43.

12 Infames tam infamia *Juris*, quam *Facti* sunt Irregulares, & Ordines Ecclesiasticos suscipere prohibentur; *c. Qui aliquo crimine* 4. *dist.* 51. *cap. Infames* 17. *caus.* 6. *qu.* 1. *cap. Omnipotens* 4. *de accusationibus*, *c. Accusatum* 4. *de Simonia*, Reiffenst. *l.* 5. *decretal. tit.* 37. *num.* 59. Navarrus *cap.* 27. *num.* 204. Barbosa *l. c. num.* 29. Laym. *l.* 1. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 4. *n.* 8. & alii passim.

13 Infames tam *Juris*, quam *Facti* excluduntur a dignitatibus, & honoribus præsertim Ecclesiasticis, textu expresso *in cap. Infamibus* 87. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Infamibus portæ non pateant dignitatum*, *& l. Infamia*, *Cod. de Decurionibus*, *l. Neque famosis* 2. *Cod. de Dignitatibus*. Et ratio est, quia Dignitates, & reliqua Beneficia Ecclesiastica nonnisi ab illis administrari debent, qui probatæ sunt vitæ, & integræ æstimationis; *cap. Inter dilectos* 10. *de excessibus Prælator.* Barbosa *loc. cit. num.* 19. Reiffenst. *loc. c. num.* 60. Laym. *loc. c. n.* 5. Covarruvias, Abbas, Garcias, & alii passim cum Rota recentior. *p.* 19. *tom.* 2. *decis.* 501. *num.* 2.

14 Infames tam Juris, quam Facti excluduntur ab actibus legitimis, & publicis muneribus ac officiis v. g. Judicis, Assessoris, Advocati, Accusatoris, Testis, & hujusmodi; *c. Infamis persona* 1. *cap. Infames* 2. *caus.* 3. *q.* 7. *cap. Licet* 23. *& cap. Testimonium* 54. *de Testibus*, *l. Testimonium* 3. §. 1., *ff. eodem*, Reiffenstuel *loc. c. n.* 61. Layman *loc. c. num.* 7. Silvester, *verb. Infamia q.* 8. & alii communiter.

Electio facta de persona infami, seu collatio Beneficii sive Sæcularis, sive Regularis facta infami infamia Juris latæ sententiæ est ipso Jure irrita. Layman *loc. c. n.* 5. Passerin. *de elect. c.* 25. *num.* 595. La Croix *lib.* 4. *num.* 787. & alii communiter. Sic etiam si quis infamis eligatur, seu provideatur post sententiam declaratoriam criminis, cui annexa est infamia ipso Jure, electio, seu provisio est ipso Jure nulla, nec toleratur, sed omni effectu caret. Passerin. *loc. c.* La Croix *loc. c.* Leurenius *quæst.* 340. *& sequent.* & communis aliorum. Si autem infamia sit tantum *Facti*, quamvis sic infamis non debeat eligi, nec provideri ex communi Doctorum sententia, ejus tamen electio, seu provisio non videtur ipso Jure irrita, sed irritanda, quando sufficienter constabit de facto criminoso, seu de delicto, & interim sic electus, vel provisus Beneficium in foro conscientiæ retinere potest, si per vitæ emendationem infamiam, & consequenter Irregularitatem amovere, seu abolere velit. Cum enim talis criminosus, nec a Jure, nec ab homine condemnatus sit, non videtur illi tanta obligatio imponenda, si se ad Beneficium habilem reddere velit. Garcias *de Benefic. part.* 7. *cap.* 8. *n.* 47. La Croix *loc. c. num.* 787. cum aliis, Layman *loc. c. num.* 6. ubi tamen dicit, quod in foro externo debet Judex talem electionem, vel collationem perinde cassare, ac si in principio irrita fuisset. Multi tamen, ut Abbas, Joannes Selva, Navarrus, Molina, Avila apud Layman *loc. c. num.* 6. & alii volunt absolute electionem, seu provisionem factam de infami *infamia Facti* esse ipso jure nullam.

(right margin: 15 beside "Electio facta de persona infami, seu colla-"; 16 beside "787. & alii communiter. Sic etiam si quis in-"; 17 beside "Leurenius quæst. 340. & sequent. & communis"; 18 beside "Navarrus, Molina, Avila apud Layman loc.")

19 Ob delictum occultum nulla contrahitur infamia neque Juris, neque Facti, cum nedum ad infamiam Facti, sed etiam ad infamiam Juris requiratur, quod adsit fama publica, & quod delictum sit publicum, & quod infamia sit bonæ famæ, seu æstimationis apud alios diminutio, quæ utique non sequitur, ubi crimen est occultum; *argum. cap. Ex tenore* 4. *& cap. ultim. de temporibus Ordination.* & sic tenent Glossa *in cap. Inquisitionis*, *de accusationibus*, Abbas *in cit. cap. ex tenore num.* 4. Co-

Covarruv. *lib.* 3. *variarum resolut. cap.* 3. *n.* 2. Navarr. *cap.* 27. *num.* 248. Coninch *disp.* 18. *dub.* 7. *num.* 56. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 38. & *lib.* 13. *cap.* 4. *num.* 1. Avila *part.* 7. *disp.* 3. *dub.* 7. *conclus.* 1. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 16. *num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 57. & alii passim tradentes hanc regulam ex *cit. cap. ultim. de temporibus Ordinationum*, nempe quod *Per nullum crimen occultum excepto homicidio* (adde tu violationem Censuræ Ecclesiasticæ)
20 *irregularitas contrahitur*. Immo varii volunt infamiam non incurri, quando delictum propter quod ipsa infamia eo ipso irrogatur, est occultum, nisi accedat sententia declaratoria. Sic Bursat. *cons.* 14. *num.* 18. *cum sequent. lib.* 1. Azorius *Institut. moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *quæst.* 7. *vers. Sed verius*, Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 1. Farinac. *de hæresi quæst.* 188. *n.* 56. & alii contra Barbosam *loc. c. n.* 18. S. Antoninum *part.* 3. *tit.* 28. *cap.* 5. Silvestrum, & alios.

21 Infamia ipso Jure, vel per Judicis sententiam contracta non tollitur per pœnitentiam, sed per dispensationem Principis, cujus auctoritate infamia decreta fuit. Cum enim infamia habeat rationem pœnæ sententialis, quæ a legitimo Principe illata est, sequitur non posse tolli, nisi ab eodem Principe, aut ab alio qui ab ipso privilegium habeat, nam ejusdem jurisdictionis est ligare, & absolvere. *Communis* cum Layman *loc. c. n.* 10. Suarez *disp.* 48. *sect.* 2. La Croix *lib.* 7. *n.* 516.

22 Infamia *Facti* licet orta sit ex crimine enormi, & digno depositione, penitus tollitur per factum contrarium idest per publicam, & constantem vitæ emendationem saltem per triennium: sublata autem infamia, consequenter etiam cessat omnis inhabilitas, tum Civilis, tum Canonica. Colligitur *ex cap. Testimonium* 54. *de Testibus*, & *attestat. ex cap. Numquam* 4. *dist.* 56. ubi ex verbis S. Chrysostomi sic dicitur: *Ad meliora conversum nequaquam prior vita commaculat*; ex *cap. Si duo* 4. *caus.* 35. *quæst.* 6. ibi: *Se . . . noverint segregatos, atque infames effectos, donec ab Incesti facinore desinant*. Et ratio conclusionis est, quia ex *cap. Cum cessante* 60. *de appellat. cessante causa cessant effectus*, & *ex cap. Omnis res* 1. *de Regulis Juris in* 6. *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Et sic tenet communis Doctorum cum Layman *loc. c. n.* 10. La Croix *lib.* 7. *n.* 517.

23 Solus Summus Pontifex dispensat in infamia *Juris*, ac in Irregularitate, quæ ab ipsa procedit. *Communis* cum Barbosa *loc. c. num.* 30. Layman *loc. c. num.* 3. Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Vergentis* 10. *de hæreticis n.* 38. Episcopus autem dispensare potest solum in Infamia *Facti*, qualis est quæ nascitur ex crimine aliquo notorio. Barbosa *loc. c. n.* 31. Navarr. *in Manuali cap.* 27. *num.* 204. Miranda *in Manual. Prælator. tom.* 2. *quæst.* 8. *art.* 5. *conclus.* 1. Joann. a Cruce *de statu Religios. lib.* 1. *cap.* 6. *dub.* 17. *conclus.* 2. Fr. Sigismund. a Bonomia *de election. dub.* 87. *num.* 6. & alii. Immo volunt alii, Episcopum, aut 25
Prælatum neque posse cum Subdito Beneficiando dispensare in infamia *Facti*, sed solum in effectibus, quos causat infamia; nam, dicunt ipsi, infamia *Facti*, quandiu non purgatur, est impedimentum quasi de Jure naturæ excludens a Beneficio. Passerin. *de election. cap.* 25. *num.* 540. La Croix *lib.* 4. *n.* 788.

Alios infamare quale sit peccatum, & quam 26
obligationem inducat; Et an aliquando liceat? Vide *verb. Detractio art.* 1. & *art.* 2. *per tot.*

Se ipsum infamare quale sit peccatum? Vi- 27
de *verb. Detractio art.* 1. *n.* 58. & 59.

Additiones ex aliena manu.

Divisio infamiæ in infamiam Juris, & in in- 28
famiam Facti, quam tradit Auctor *n.* 3. nonnullis displicet; Vide *Donell. Comment. Jur. Civil. lib.* 18. *cap.* 6. *litt.* I. Sed eam probat 29
Osual. Hilliger. in suo Donell. Enucleat. loc. mox citat. & *Freber. de Infam. lib.* 3. *cap.* 22. *qui n.* 18. hanc Regulam tradit: *Quidquid bonis moribus aversum, & gravium virorum incorrupto judicio dedecens existimatur, facti infamiam gignit.*

Recte vero notat *Stryk. in Usu moderno Pan* 30
dectar. lib. 3. *tit.* 2. §. 1. quod sive de Infamia Juris, sive de Infamia Facti agatur, ad mores Provinciarum præcipue recurrendum sit, & exinde infamia sit dijudicanda; Idque quia quod olim infamiam irrogabat, contraria lege, vel consuetudine ab infamiæ macula liberari potuit. De Carnificibus, Lictoribus, Prodeun- 31
tibus in scænam, infra annum luctus nubentibus, Tutoribus Pupillas ducentibus, & aliis id genus, an hodiernis moribus pro infami- 32
bus habendi sint, vide apud laudatum Auctorem loco mox allegato. E numero vero in- 33
famium tollendi sunt Aurigæ, quos nescio cur Auctor num. 11. infames reputavit.

De effectibus infamiæ consule *Freber. dict.* 34
lib. 3. *de Infam. cap.* 24. & *sequent. utrobique per tot.* Nota vero quod effectus illi Filios non sequuntur, *Carpzov. part.* 3. *decis.* 298. *n.* 14.

Mev.

36 *Mev. part.* 5. *decis.* 11. *num.* 7. De causis vero infamiæ Juris *vide Donel. Comment. Jur. Civil. lib.* 18. *cap.* 7. & 8. tum & maxime ibi-
37 dem *Osual. Hilliger.* qui hanc materiam accuratissime tractavit, & una docet, quando tollatur infamia.
38 An causa non pœna hodie infamet, expendit *Stryk. in Usu Moderno Pandectar. lib.* 3. *tit.* 2. §. 13.
39 Non omittendum, quod observat *Mornac. ad leg.* 13. §. 7. *ff. de his, qui notantur Infamia*, hodie ob pœnam graviorem alicui irrogatam famam condemnanti non conservari.
40 At non video, quare gravatus in uno, in alio non debeat sublevari, & beneficio *d. l.* 13. in conservanda fama gaudere.
41 Nec est prætereundum, receptum in praxi esse, ut scilicet Judici liceat condemnato de delicto famoso famam reservare dictata pœna: At praxim hanc improbat *Stryk. in Usu Moderno Pandectar. lib.* 3. *tit.* 2. §. 14.

INFANTES.

Quoad infantes sine Baptismo defunctos, qui ad quædam Sanctuaria prodigiis celebrata, deferri solent, & ibi fusis precibus, ut Deus eos ad vitam revocare dignetur, donec saltem Baptismum recipere possint, ac si aliquod, licet incertum, in eis vitæ signum appareat, sub conditione baptizantur; cumque deinde, ut plurimum, morti reddantur, seu potius dicta dubia vitæ signa non appareant, tamquam baptizati in loco sacro sepeliuntur, Benedictus XIV. *de Synodo Diœcesana lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 10. & 11. relatis variis Diœcesanis Synodis, in quibus præmissa omnia vetita fuerunt sub gravium pœnarum interminatione, deinde *sub num.* 12. testatur, quod a Congregatione S. Officii re diligenter examinata, die 27. Aprilis 1729. decretum fuit, quod hujusmodi consuetudo de medio tolleretur; Idemque confirmatum fuit die 19. Decembris ejusdem anni, item 20. Febr. 1737. 30. Januar. 1738. 3. & 6. Junii 1744. ac denique die 11. Maii 1751.

INFERNUS.

SUMMARIUM.

1 *Inferni seu Inferorum quot sint loca, quæ & unde rationabiliter desumantur*, ad num. 5

6 *Inferorum locus & ignis quo tempore creatus fuerit, & quæ sit ejusdem ignis natura*, ad n. 9

10 *Quomodo & quot formis spiritus damnatorum ab igne infernali torqueantur*, ad num. 18

19 *An aliis pœnis præter illam ignis damnati crucientur in Inferno, & quomodo augebitur eorum pœna ac tristitia post judicium universale*, ad num. 23

24 *An una eademque pœna cuncti puniantur damnati*, ad num. 27

28 *Anima Christi an ad omnia loca Inferni descenderit, & quos Christus liberaverit vel juverit*, ad num. 33

34 *Utrum aliqui crucientur extra Infernum.*

35 *Montes Ætna, Vulcanus, Vesuvius ac hujusmodi, an sint ora Inferni.*

36 *Animæ damnatæ quomodo nunc ac in die Judicii ruant in Infernum*, ad n. 37

38 *An Trajanus Imp. aliique pagani fuerint precibus aliquorum Sanctorum ab Inferno liberati.*

Subnectitur Appendix, sive novus de Inferno Articulus.

Inferni, seu Infernorum quatuor sunt loca, 1
sive sinus juxta qualitatem pœnarum, quas animæ defunctorum in illis sustinent, nempe Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti, Limbus sive locus parvulorum in peccato originali decedentium, Purgatorium, & locus damnatorum, qui Infernus communiter dicitur; Sic communis Theologorum sententia teste Bellarmino *tom.* 2. *l.* 2. *de Purgatorio cap.* 6. *vers. Octava est communis Scholasticorum*, Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ, verb. Infernus.*

Horum quatuor Inferorum loca, seu qua- 2
tuor inferni partes rationabiliter desumuntur ex quatuor pœnarum generibus, quia omnia illa quatuor loca sunt pœnalia, & omnis pœna, aut est tantum damni, aut etiam sensus; &

& rursus aut æterna, aut temporalis. Pro pœna igitur solius damni temporali, erat Limbus SS. Patrum, qui nunc vacuus remanet. Pro pœna solius damni æterna, est Limbus puerorum. Pro pœna damni, & sensus temporali, est Purgatorium. Pro pœna damni, & sensus æterna, est Infernus; Bellarm. *loc. cit.* & alii passim.

3 Quod Limbus Sanctorum Patrum veteris Testamenti fuerit subterraneus, seu in Inferno, constat ex *Genesi* 27. *num.* 25. ubi Jacob, audita morte filii sui Joseph, *descendam*, dixit, *ad filium meum lugens in Infernum*, quem tamen sciebat esse in Limbo. Item ex Apostolo ad *Ephes.* 4. habetur, quod Christus *descendit ad inferiores partes terræ*, & ex Symbolo quod *descendit ad inferos*; constat autem quod ivit ad sinum Abrahæ, unde liberaret animas Sanctorum Patrum, adeoque talis Limbos est in inferioribus partibus terræ.

4 Quod Limbus puerorum sine Baptismo decedentium sit subterraneus, seu in Inferno, habetur ex Concilio Florentino *sess. ult.* ubi definitur eos, qui cum solo originali moriuntur, mox in Inferno descendere; Et tradunt communiter Doctores.

5 Quod Purgatorium sit in inferioribus terræ partibus, seu in Inferno, deducitur ex Apostolo *ad Philippenses* 2. ubi habetur quod *in nomine Jesu omne genuflectatur Cœlestium, Terrestrium, & Infernorum;* quæ ultima verba solummodo de animabus Purgatorii intelligi possunt, cum nequeant intelligi de animabus in Inferno damnatis, quæ nedum non flectunt genua Christo, sed potius illum continuo blasphemant, juxta illud *Psal.* 73. *num.* 33. *Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* Item ex illo *Psal.* 113. *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in Infernum*, ubi colligitur, adesse aliquas animas in inferioribus terræ partibus quæ Deum laudant, quæ cum non possint esse animæ æternaliter damnatæ in Inferno, debent necessario esse animæ temporaliter puniendæ in Purgatorio. Item aliis Sacræ Scripturæ textibus omissis, ex illis verbis quæ io Sacrificio Missæ pro Defunctis dicuntur: *Libera Domine animas fidelium Defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu*; quæ verba intelliguntur solum de animabus Purgatorii, cum in Inferno nulla sit redemptio. Vide verb. *Purgatorium*.

6 Quod Infernus proprie dictus sit in inferioribus terræ partibus, nemo est, qui dubitet; immo per omnes est locus infimus inferorum. Et de hoc est sermo in præsenti; & de hoc intelliguntur omnes illæ comminationes Sacræ Scripturæ, & parabolæ Evangelicæ de Servo infideli & pigro, de Zizaniis &c. *Matth.* 13. Et in hunc descenderunt Chore, Dathan, & Abiron, qui ut habetur *Num. cap.* 16. *n.* 33. *descenderunt vivi in infernum operti humo*, & in hoc sepultus est dives ille, de quo *Lucæ* 16. dicitur: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*.

Inferorum locus, & ignis ejus creatus est 7
in prima die, in qua Deus creavit Mundum; Abulensis *tom.* 7. *in Matthæum cap.* 25. *qu.* 708. *in principio*, Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ*, *verb. Infernus litt. I.* Tirinus *in Genesim cap.* 1. *num.* 1. & alii passim contra Ludovicum Molinam existimantem tertia die creatum fuisse Infernum, eo quod illa die terra ornata fuisset, in cujus centro Infernus est. Et ratio nostræ conclusionis est, quia Deus in prima die creavit Angelos, & Angeli ut habentes actus celerrimos, statim ut creati sunt, peccaverunt, & statim damnati sunt ad ignem Inferni, adeoque dicendum est in prima die creatum fuisse Infernum.

In Inferno adest verus & proprie dictus 8
ignis, quo damnati cruciantur; Sic communis Theologorum sententia teste Tirino *in Judith cap.* 16. *num.* 21. Mastrio *Theolog. moral. disp.* 26. *num.* 5. contra Calvinum, & alios Hæreticos. Et hoc deducitur expresse ex pluribus Sacræ Scripturæ locis, in quibus de tali igne fit frequentissima mentio, & signanter *Matth. cap.* 3. *num.* 10. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, & *num.* 12. *Paleas comburet igni inextinguibili*, *cap.* 13. *n.* 42. *Mittent eos in caminum ignis*, *cap.* 25. *num.* 41. *Discedite a me maledicti in ignem æternum*, *Marc. cap.* 9. *num.* 42. *In gehennam, in ignem inextinguibilem; ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, *Lucæ cap.* 19. *num.* 24. *Crucior in hac flamma*, Apocalyp. *cap.* 14. *num.* 10. *Cruciabitur igne, & sulphure*, *cap.* 2. *num.* 9. *Missus est in stagnum ignis*, *cap.* 21. *num.* 8. *Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure*, Deuteronom. 32. *num.* 22. *Ignis succensus est*, Judith *cap.* 26. *num.* 21. *Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum*, Ecclesiastici *cap.* 7. *n.* 19. *Vindicta carnis impii ignis, & vermis*, Isaiæ *cap.* 33. *num.* 14. *Quis poterit habitare cum igne devorante, cum ardoribus sempiternis? Psal.* 10. *num.* 7. *Pluet super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum*, *Psalm.* 20. *n.* 10. *Pones eos ut clibanum ignis*,

ignis, *Psalm.* 139. *n.* 11. *Cadent super eos carbones*, *in ignem dejicies eos*.

9 Ignis Inferni est corporeus, & ejusdem speciei cum hoc nostro elementari; Scotus *in* 4. *dist.* 44. *q.* 2. *&* 3. S. Bonaventura *ibid. p.* 2. *q.* 1. Mastrius *Theolog. mor. disp.* 26. *n.* 6. & alii passim: Nulla enim est necessitas illum ponendi diversum, & citata loca Scripturæ sunt adeo clara, ut nonnisi de vero corporeo igne ejusdem speciei cum nostro elementari interpretari possint, alioquin Scriptura verbo valde æquivoco usa fuisset, & in significatione nobis incognita. Nec obstat, quod ignis infernalis pabulo non indigeat, nec sublimiorem petat locum, sicut hic noster, quia, & in propria sphæra secundum Philosophos ignis alimento non indiget; & facillimum est Divinæ Virtuti in infimo loco eum cohibere ad damnatorum cruciatum absque eo quod sicut ignis noster suapte natura sublimiorem petat locum.

10 Spiritus damnatorum ab igne infernali torquentur per modum alligationis, & detentionis localis ut in carcere, ac per alligationem, & detentionem objectivam, idest cruciantur ab igne non actione physica, sed intentionali per tristitiam, quam causat; Sic Scotus, & Scotistæ *in* 4. *dist.* 44. *q.* 2. & etiam Nominales ibidem, & sequuntur recentiores passim; Amicus *disp.* 22. *sect.* 4. Aversa *quæst.* 64. *sect.* 1. Joannes de S. Thoma *q.* 64. *disp.* 24. *art.* 3. Nazarius, & alii citati, & secuti a Mastrio *cit. disp.* 26. *num.* 18. *& in secundo sententiarum disp.* 3. *q.* 6. *artic.* 3. *num.* 527. ubi ex Suarez testatur hanc fuisse etiam opinionem S. Thomæ, & Thomistarum *p.* 1. *q.* 64. *art.* 4. *&* 4. *contra Gentes c.* 90. dicitque expresse, quod sententia in Scholis verior, & communior tam apud veteres quam recentiores docet, Dœmones & spiritus damnatorum esse igni alligatos, ita ut ab eo se liberare non possint, & ex hac alligatione cognita, & nolita admodum tristari, & torqueri, quam alligationem ad ignem explicant vel per modum carceris illos detinentis in certo loco, ne pro illorum libito ubique vagari possint, vel per modum objecti determinantis illos ad continuam sui considerationem, ne expedite pro suo arbitrio valeant ad alia objecta cogitanda converti.

11 Probatur igitur ex Sacra Scriptura, quod pœna ab igne Inferni spiritibus damnatorum illata, sit pœna alligationis, & detentionis: Fere enim semper Scriptura explicat illam pœnam per dictum modum alligationis, & detentionis, & patet ex *Apocalyps.* 20. *Et apprehendit Angelus Draconem*, *qui est Diabolus*, *&* *Satanas*, *& ligavit eum per annos mille*, *&* *misit in Abyssum*, ubi, ut vides, cruciatus Dæmonum in Inferno explicantur per vincula, & alligationem, ac detentionem; *Et* 2. *Petri* 2. *Angelis peccantibus Deus non pepercit*, *sed rudentibus Inferni detractos in Tartarum tradidit cruciandos*; & in Epistola Catholica S. Judæ Apostoli dicitur: *Angelos vero*, *qui non servaverunt suum Principatum*, *vinculis æternis sub caligine reservavit*. Et *Isaiæ* 24. *Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum*, *& claudentur ibi in carcere*; Et *Threnorum* 3. *In tenebrosis collocavit me sicut mortuos sempiternos*, *ut non egrediar*, *aggravavit compedem meum*. Et hoc idem indicat petitio illa, qua *Lucæ* 8. *Dæmones Christum rogabant*, *ne illis imperaret*, *ut in Abyssum irent*, ne scilicet ibi carceris, seu alligationis, & detentionis pœna punirentur, ut Patres colligunt ex illis verbis *Matthæi* 18. *Quid nobis*, *& tibi Jesu Fili Dei venisti huc ante tempus torquere nos*.

Probatur etiam auctoritate Sanctorum Patrum; Sanctus enim Gregorius Papa *l.* 4. *Dialogor. c.* 29. interrogatus: *Quomodo rem incorpoream tenere ignis corporeus possit?* Sic respondit: *Si viventis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore*, *cur non post mortem*, *cum incorporeus sit spiritus*, *etiam corporeo igne teneatur?* Deinde cujusmodi sit ea pœna, declarat: *Teneri autem spiritum per ignem dicimus*, *ut tormento ignis videndo*, *atque sentiendo puniatur*; *Ignem namque eo ipso patitur*, *quod videt*, *&* *quia cremari se aspicit*, *crematur*, *sicque fit*, *dum res corporea incorpoream exurit*, *tum ex igne visibili ardor*, *ac dolor invisibilis trahitur*, *ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur*. Item S. Augustinus 21. *de Civitate Dei c.* 10. ait: *Cur non dicamus*, *quamvis miris*, *verisque tamen modis spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi?* *Nam si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei etiam nunc potuerunt includi corporalibus membris*, *& tunc poterunt corporum suorum vinculis perpetuo alligari . . . . Adhærebunt ergo*, *etiamsi eis nulla sint corpora*, *spiritus Dæmonum*; *immo spiritus Dæmonum licet incorporei*, *corporeis ignibus cruciandi*, & consimiliter loquuntur varii alii S. S. Patres, qui brevitatis gratia omittuntur. 12

Quomodo autem dicta pœna ab igne corporeo spiritibus inferatur? Demonstrat Scotus *in* 4. *dist.* 44. *num.* 5. ubi dicit, quod *dolor est passio consequens apprehensionem sensitivam*, *&* 13

in

in appetitu sensitivo, tristitia autem est proprie in appetitu intellectivo, aut in voluntate, & consequens apprehensionem eventus alicujus objecti noliti. Deinde *num.* 7. dicit, quod ignis Inferni est objectum disconveniens Dæmonibus, idque dupliciter. Primo ut detinens spiritum definitive. Secundo ut immutans objective, & utroque modo cruciat Dæmones. Primo quidem, quia nolunt detineri ab igne, cui ex lege Dei se alligatos agnoscunt tamquam perpetuo carceri, ac instrumento Divinæ justitiæ. Unde illa nolita alligatio, ac violenta detentio infert magnam tristitiam, & afflictionem damnatis spiritibus, qui ob innatum libertatis amorem summe tristantur, quod sibi impeditam videant potentiam motivam, ne possint pro libito ubilibet vagari: Si enim brutum animal intellectu, ac libertate carens, & solum sensum, & appetitum habens, dum se carena ligatum videt, adeo vehementer affligitur, & torquetur, multo magis dicta alligatio, & detentio affliget, & torquebit nobilissimos illos spiritus.

14 Unde *ibidem num. 9.* subjungit Scotus, quod Diabolus *summe tristatur; Non enim tantum odit detentionem activam Dei, & suam passivam a Deo, sed etiam odit detentionem formalem perpetuam ab illo igne, & per consequens de illa detentione formali tristatur; Cum autem tristari sit formaliter cruciari, sequitur, quod ignis, ut formaliter detinens Diabolum, etiam aliquatenus effective ipsum cruciet*. Nec refert quod *ipsum non detineat effective; Inde namque non sequitur, quod non possit ipsum etiam effective cruciare, quia ut detinens formaliter est objectum nolitum, & apprehensum ut disconveniens; Objectum autem nolitum effective infert tristitiam*.

15 Ostenso igitur ex Scoto, quod ignis Inferni cruciet spiritus damnatos eos detinendo *definitive*, ostenditur, quod etiam eos cruciet ipsos immutando *objective*. *Primo namque*, inquit Doctor *ibidem num.* 11. *intellectus Angeli determinatur perpetuo ad intense considerandum ignem in ratione objecti; Secundo apprehendit istam determinationem*, idest necessitatem *ad talem considerationem; Tertio odit, & sicut prius istud odium oritur ex affectione commodi, ex quo vult quodcunque objectum, prout sibi delectabile fuerit, considerare nunc hoc, & nunc illud, & promovetur ex superbia, ex qua vult uti intellectiva sua secundum imperium voluntatis propriæ, & consummatur ex invidia, propter quam odit determinari a Deo ad aliquam considerationem unicam; Quarto sequitur apprehensio non tantum nuda istius considerationis sicut in secundo, sed apprehensio certa de eventu istius considerationis intensæ & perpetuæ. Quinto ex hoc sequitur tristitia*.

Et hæc secunda pœna, nempe detentio objectiva, quatenus intellectus ita perpetuo detinetur in intensa consideratione illius ignis vindicis in ratione objecti, ut nullatenus considerare possit alia objecta, est multo gravior, & acerbior, quam prima, nempe alligatio, seu detentio localis sui ab igne: Ignis enim dicit Scotus *ibidem n.* 13. objective detinens intellectum Angeli, magis effective ipsum cruciat, quam quatenus ipsum detinet localiter; Nam ut detinens localiter tantum, affligit Dæmonem effective, quatenus est objectum nolitum; Ut vero ipsum detinet objective, causat effective primam apprehensionem, ad quam determinatur intellectus, quæ est nolita, & ita hæc ultima detentio habet quasi duplicem actionem in intellectum Dæmonis; prior vero habet tantum simplicem, & unicam. 16

Probatur signanter quod ignis Inferni non cruciet spiritus damnatos actione physica, quia ignis ille est corporeus, & ejusdem speciei cum hoc nostro elementari; ut patet ex dictis *supra n. 9.* adeoque naturaliter saltem non potest agere in substantias pure spirituales, quales sunt Dæmones, & animæ separatæ. Nec facile dictu est, quod per potentiam obedientialem res materialis, & corporea possit elevari ad producendum physice accidens spirituale; Et dato etiam quod hoc sit possibile, non est dicendum, quod Deus velit facere continuum, & æternum miraculum, ut elevet virtutem illius ignis corporei ad afficiendum physice Dæmones, & animas damnatas: Inconveniens enim esset, Deum non posse punire Dæmones, & damnatos sine continuo, & æterno miraculo; Unde concludendum est, quod dictus ignis illos cruciet, & affligat, non actione physica, sed intentionali. 17

Et hoc probatur, quia ponendo quod spiritus damnati crucientur ab igne Inferni actione intentionali per tristitiam, quam causat, facilius explicatur, quomodo sine miraculo illo talis elevationis Dæmones torqueantur vere per ignem, scilicet quatenus cognoscendo se detineri ab illo, igne velut carcere, nec posse ab illo eripi, nec unquam avertere cogitationem suam ab illo sic tormentoso, quia summe nolito objecto, utpote summe opposito suæ potentiæ motivæ, & intellectivæ, a tali alligatione locali, & detentione objectiva, ut summe eis displicita, summam, & intensissimam con- 18

concipiunt tristitiam: Hic autem modus torquendi est intentionalis, & moralis, cum causet tristitiam, quæ est passio spiritualis in intellectu, & voluntate, adeoque ignis Inferni cruciat illos damnatos spiritus pœna intentionali. Et hæc tristitia, ac spiritualis cruciatus, quem ignis causat in mente illorum damnatorum spirituum per dictam duplicem alligationem, ac detentionem localem, & objectivam, est illa incorporea flamma, ac invisibilis ardor, quem S. Greg. *cit. sup. n.* 12. ajebat, res incorporeas trahere ab igne corporeo & materiali: *Res corporea incorpoream exurit, dum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea flamma crucietur*. Unde hæc pœna dicitur pœna sensus, non quia per actus sensuum, vel potentiam sensitivam sustineatur, sed quia causam, & originem habet ab aliquo sensibili corpore, quod causa est hujus pœnæ; Quod in præsenti ignem esse habetur ex Scripturis, & Patribus allegatis *sup. n.* 11. & 12. ac aliis similibus.

19 Quamvis in Inferno præter pœnam ignis, alias sensus pœnas ponat Sacra Scriptura, scilicet pœnam vermis, & pœnam fletus, & dentium stridorem, & frigiditatem nimiam, tenebras, fætorem sulphuris, spirituum procellas &c. ut patet ex pluribus ipsius textibus, ut *Psal.* 10. *num.* 7. *Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum*. *Psal.* 59. *num.* 15. *Famem patientur ut canes*. *Job cap.* 15. *num.* 21. *Sonitus terroris semper in auribus impii, & c.* 24. *num.* 19. *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius*. *Isaiæ cap.* 3. *num.* 24. *Erit pro suavi odore fætor*. *Ezech. cap.* 32. *num.* 3. *De cadaveribus eorum ascendet fætor*. *Ezechiel. cap.* 32. *n.* 6. *Irrigabo terram fætore*. *Judith cap.* 16. *n.* 21. *Dabit ignem & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant*. *Deut. cap.* 32. *num.* 35. *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum*. *Jerem. cap.* 32. *num.* 16. *Cibabo illos absynthio*. *Apocalyps. cap.* 18. *num.* 9. *Plangent, cum viderint fumum incendii ejus*. *Matth. c.* 2. *num.* 18. *Ploratus, & ululatus, & c.* 8. *n.* 12. *Filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium*. *Marci* 9. *num.* 43. 45. & 47. *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, cum pluribus similibus; Nemo tamen in hac vita scire potest distincte, & determinate, & adæquate, quænam, & quot sint damnatorum pœnæ, nisi a Deo revelante eas percipiat, ut teste Mastrio *in Theol. moral. disp.* 26. *art.* 1. *n.* 9. docet communis Patrum, & Theologorum sententia cum S. August. *lib.* 1. *de triplici habitaculo cap.* 1. ubi de pœnis Inferni loquens ait: *Mala autem Inferni dicere, vel cogitare ut sunt, nemo potest, pejora quippe sunt valde, quam cogitantur*. Et infra subdit: Locus inferni plenus est tenebrarum, discordiæ, odii, stultitiæ, miseriæ, turpitudinis, amaritudinis, offensionis, doloris, adustionis, sitis, famis, ignis inextinguibilis, tristitiæ, vindictæ perennis, & omnis ineffabilis mali, quod nec dici, nec cogitari potest. Et paulo inferius randem subjungit, quod in Inferno nihil invenitur, quod desideratur, nihil videtur, nihil sentitur, nisi quod displicet, nisi quod offendit, nisi quod cruciat, & concludit, quod omne malum abundat in carcere diaboli, & nullum bonum; & consimiliter loquuntur passim alii Sancti Patres, & Theologi; Et in Evangelio ipso *Lucæ* 16. *num.* 28. vocatur Infernus *locus tormentorum*, ubi Ugo Card. sic habet: *Bene dicit locum tormentorum, ubi omnia genera tormentorum sunt congregata*.

Homines damnati in Inferno post Judicium 20
universale etiam quoad corpora sunt igne cruciandi. Est de Fide, & communis Doctorum, & habetur aperte ex *Matth.* 25. *num.* 44. *Discedite a me maledicti in ignem æternum*, & ex aliis consimilibus Scripturis. Unde, licet non 21
sit improbabile, quod damnati post Judicium actione tantum intentionali ab igne sint cruciandi; Absolute tamen tenendum est, esse tunc cruciandos ab igne, non solum actione intentionali, sed etiam actione reali, idest ignis post Judicium cruciabit homines corpore, & anima præditos, non solum actione intentionali, idest per dolorem in appetitu sensitivo causatum, sed etiam actione reali revera corpus comburente, quamvis non corrumpente: Hic enim dicendi modus conformior est Sanctorum dictis, & ipsius Sacræ Scripturæ ubiqua dicentis damnatos igne Inferni esse cruciandos: ignis autem non cruciat nisi actione reali, & executive damnatorum corpora calefaciendo, & ignefaciendo, & dolorem intensum juxta peccatorum gravitatem, & quantitatem causando; Mastrius *loc. cit. n.* 25. cum Sancto Bonav. & aliis ibi allegatis.

Nec valet objicere quod sic homines dam- 22
nati post Judicium magis torquerentur, quam Dæmones; nam homines præter pœnam illam intentionalem tristitiæ in anima ex alligatione locali, & detentione objectiva sentirent etiam diras & physicas pœnas, quas non sentirent

tirent Dæmones. Non valet, inquam, quia novit Deus sic attemperare pœnas animæ cum corporeis, ut ambæ simul commensurentur peccatis tam Dæmonum, quam hominum.

23 Post diem Judicii pœna & tristitia essentialis damnatorum non augebitur, quamvis augeatur dolor propter passionem, & tormenta corporum, & pœna accidentalis ex multitudine damnatorum: Sicut enim post diem judicii universalis, & corporum resurrectionem non augebitur in Beatis gloria essentialis, sed solum gloria accidentalis, ita in damnatis non augebitur pœna, & tristitia essentialis, sed solum pœna accidentalis; Mastrius *loc. cit. n.* 27. & alii passim.

24 Tam pœna damni, quam pœna sensus in damnatis erit inæqualis juxta inæqualitatem demeritorum. Sicut enim Beati inæqualem habent beatitudinem juxta meritorum inæqualitatem, ita damnati quoque inæqualem debent habere pœnam sive damni, sive sensus juxta inæqualitatem demeritorum, juxta illud Apostoli *ad Romanos cap.* 2. *num.* 6. *Reddet unicuique juxta opera ejus*. Et *Apocal. cap.* 18. *n.* 7. *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum*; & *ibidem cap.* 22. *num.* 12. *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua*. Et *Deuteronom. cap.* 25. *n.* 3. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus*; Scotus *in* 4. *dist.* 44. *qu.* 2. & *dist.* 50. *q.* 6. Mastrius *loc. cit. a num.* 33. *ad* 36. & alii passim.

25 Deus in Inferno in punitione damnatorum exercet misericordiam parcentem, & mitigantem, seu partialem, non vero liberantem, seu totalem; Sic expresse Scotus *in* 4. *dist.* 46. *q.* 4. *in fine*, Mastrius *loc. cit. a num.* 51. *ad* 55. quod etiam docuerunt ibid. S. Th. & S. Bonav. & prima pars colligitur ex illo *Ps.* 76. *Numquid obliviscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas?* Et ex illo *Psalm.* 142. *In misericordia tua disperdes omnes inimicos tuos*. Et ex illo *Habacuc* 3. *Cum iratus fueris misericordiæ recordaberis*; Secunda autem pars colligitur ex illo *Jacobi* 2. *Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam*, & ex aliis similibus. Unde Scotus *loc. cit.* ad conciliandos Scripturæ textus, qui quantum ad hoc videntur sibi contrarii, & demonstrandum quomodo misericordia in punitione damnatorum concurrat cum justitia, duplicem in Deo misericordiam distinguit; Unam totaliter a miseria liberantem, qua Deus utitur, cum in hac vita electos liberat a servitute diaboli; vel ab omni alio malo tam spirituali, quam corporali, sive imminente, sive præsente defendit; Alteram parcentem, vel mitigantem, seu partialem, qua Deus utitur, vel in hac vita, vel in alia vita, sed tamen citra condignum demeriti, condonando scilicet aliquam partem pœnæ, licet non totam juxta demerita; Unde prima dicitur misericordia totalis, quia omne prorsus malum aufert; Secunda vero partialis, quia solam partem tollit malorum. Et sic illud *Jacobi* 2. *Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam*, loquitur de misericordia liberante, & totali, non autem de parcente, & partiali.

Peccatum veniale, sive in hac vita dimissum quoad culpam, sive non, licet mortali 26
conjunctum in Inferno punitur sola pœna temporali, sicuti pariter pœna peccati mortalis hic remissi, sed non in hac vita soluta persolvitur, ac terminum habet in Inferno. Sic Scotus *in* 4. *dist.* 21. *q.* 1. & *dist.* 15. *q.* 1. quem sequuntur Scotistæ omnes, & Nominales & alii plurimi apud Mastr. *lib.* 2. *sent. disp.* 6. *de peccatis q.* 8. Vide verb. *Peccatum num.* 78. & 79.

Quisnam sit verus sensus illius Catholici 27
axiomatis, quod *in Inferno nulla est redemptio*? Vide verb. *Peccatum n.* 80.

Anima Christi ad omnia loca Inferni de- 28
scendit. Colligitur ex illo *Ecclesiastici cap.* 24. *num.* 45. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes*, & S. August. *Epist.* 99. dicit, Christum descendisse ad loca Inferni, ubi erant dolores, & tormenta, & S. Fulgentius *lib.* 3. *ad Trasimundum cap.* 30. dicit Christum descendisse usque ad Infernum, ubi solebant peccatorum animæ torqueri. Et S. Cyrillus Hierosolymitanus *Cath.* 4. S. Ambrosius *in libro de Mysterio Paschæ*, S. Eusebius Emissenus *in Oratione de Pascha*, & alii Patres, dum describunt terrorem gehennæ, ac Dæmonum in descensu Christi, aperte indicant Christum præsentiam suam illis manifestasse. Sic cum aliis Bellarminus *t.* 1. *de Controversiis Fidei lib.* 4. *de Anima Christi c.* 16. *lit. A & B* ubi ait, quod non videtur satisfacere id, quod dicit S. Thom. 3. *par. q.* 52. *art.* 2. nempe, quod Christus per realem præsentiam solum descendit ad Limbum Patrum, per effectum autem ad omnia loca Inferni, nam dicit ipse Bellarminus, hoc modo possumus cum Durando dicere ad nullum locum Christum descendisse aliter quam per effectum, cum Scriptura non distinguat loca.

Chri-

29 Christo non fuit aliqua pœna esse in Inferno, fuit quidem in loco pœnæ, sed sine pœna; S. Bonav. *in dist.* 22. *q.* 4. cujus loquendi modus teste Bellarm. *l. c. litt. D.* videtur magis conformis SS. Patribus.

30 Descensus Christi ad Inferos contulit Animabus justorum duo maxima bona, nempe Beatitudinem essentialem, & eductionem in Cœlum; Beatitudinem enim essentialem continuo illis præstitit, juxta illud *Ecclesiastici cap.* 24. *num.* 45. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ .... illuminabo omnes sperantes in Domino*. Et illud *Lucæ* 23. *Hodie mecum eris in Paradiso*, quod Origenes *homil.* 15. *in Gen.* asserit dictum fuisse non solum Latroni, sed etiam omnibus justis, qui in Inferno seu in Limbo Sanctorum Patrum erant, & Titin. *in cit. cap.* 23. *Luc. num.* 43. claram Dei visionem intuitu mortis Christi, statim ac expiravit, concessam fuisse omnibus im Limbo; Eductionem autem in Cœlum præstitit illis die suæ Ascensionis juxta illud: *Ascendens Christus in altum captivam duxit captivitatem*.

31 Christus ad Inferos descendens nullum de Purgatorio secum duxit, nisi talis tunc pœnam totam purgatoriam, quam erat subiturus, solverit; Tostatus *Paradoxo* 5. *cap.* 118. S. Thomas 3. *par. quæst.* 52. *artic.* 8. ubi docet, Animas Purgatorii non esse liberatas simpliciter ex descensu Christi ad Inferos; Bellarmin. *loc. cit. cap.* 16. & alii contra alios. Non enim tunc liberavit Christus nisi illos, qui habuerunt talem dispositionem, qualem habent qui nunc liberantur.

32 Et tanto minus Christus ad Inferos descendens liberavit Animas æternaliter damnatas in Inferno, quia in Inferno nulla est redem-
33 ptio; *Sic Doctores Communiter*. Nec liberavit Animas infantium, qui decesserant cum peccato originali; Pueri enim in Limbo manentes, semper ibidem manebunt; Tostatus *Paradoxo* 5. *cap.* 126. Bellarminus *loco cit. cap.* 16. & alii. Vide verb. *Peccatum num.* 66. & 67.

34 Aliquæ Animæ damnatæ interdum cruciantur in aliquibus locis extra Infernum per Divinam specialem ordinationem ad exemplum, & correctionem vivorum; Tostatus *de statu Animarum, conclusione quarta*. Sanctus Gregorius *in quarto Dialogorum*, & alii plures; & patet de variis apparitionibus, & revelationibus relatis apud Beyerlinck *in Theatro Vitæ humanæ, verb. Infernus*, & apud multos alios.

35 Ora Inferni non sunt montes Ætna, Vulcanus, nec Vesuvius, & similes. Tostatus *Paradoxo* 5. *cap.* 10. & alii. Animæ enim damnatæ portantur ad Infernum a Dæmonibus. 36
Tostatus *tom.* 7. *in Matth. cap.* 25. *qu.* 779. & alii. Et in die Judicii descendent in Infer- 37
num per miraculum absque terræ aperitione. Tostatus *Paradoxo* 5. *cap.* 187. & alii.

An Trojanus Imperator gentilis, aliique 38
Pagani, & peccatores fuerint precibus aliquorum Sanctorum liberati ab Inferno; variant Doctores: Sanctus enim Joannes Damascenus *in Oratione de mortuis* dicit, Orationibus Sanctæ Theclæ liberatam fuisse de Inferno Animam Falconillæ cujusdam feminæ paganæ; & orationibus Sancti Gregorii Papæ Animam Trajani Imperatoris, quod de Anima Trajani Imperatoris refert, & ad longum probat Abulensis *in libro quarto Regum quæst.* 57. Alphonsus Ciaconius *in Apologia historiæ Trajani*, & alii plures. Et in Vita Sancti Nicolai de Tolentino legitur, ejus precibus liberatam fuisse de Inferno animam sui Consobrini. Sanctus Gregorius *libro primo Dialogorum cap.* 12. scribit, a Sancto Severo excitatum fuisse quendam virum pessimum, qui a Dæmonibus in Infernum deducebatur. Ægesippus *libro tertio capite secundo*, refert, Beatum Petrum excitasse affinem quemdam Cæsaris ethnicum a morte. Sanctus Ambrosius *sermon.* 90. & Maximus *sermon.* 2. *de Sancta Agnete* scribit, ab ea excitatum filium Præfecti, qui in peccato mortali objerat. Evodius *libro primo de miraculis Sancti Stephani* dicit, puerulum mortuum ante Baptismum ad Reliquias Sancti Stephani fuisse excitatum, & de multis aliis Gentilibus, & Paganis eductis de Inferno per Apostolos, & Viros Sanctos novi Testamenti refert, & probat Abulensis *locis citatis*, dicens, multos ex illis, qui erant per sententiam definitivam damnati in Inferno, eductos ab ipso fuisse per Apostolos, & Viros Sanctos revocando animas eorum ad corpora, ut ibi pœnitentiam agerent, & salvarentur.

Melchior Canus autem *libro* 11. *de locis* 39
Theolog. cap. 2. absolute improbat historiam de Trajano Imperatore ut confictam. Dominicus a Soto *in* 4. *distinct. quæst.* 2. *artic.* 2. & alii plures, ut incredibilem tenent hanc Trajani historiam, in quorum sententiam se magis propendere fatetur eruditissimus Bellarminus *tom.* 2. *de controversiis lib.* 2. *cap.* 8. *de Purgatorio*, variis rationibus probans librum illum referentem hanc Trajani historiam non esse Damasceni.

At dato etiam quod historia Trajani, & 40
alia.

aliæ referentes alios Gentiles, & peccatores fuisse per Apostolos, & alios Sanctos de Inferno eductos, essent veræ; adhuc dicendum esset, nec Trajanum, nec alios Gentiles, & peccatores fuisse damnatos absolute, & per sententiam definitivam ad Infernum, sed cum mererentur pœnas æternas, fuisse suspensam eorum absolutam, & definitivam æternalem sententiam propter prævisas Sancti Gregorii, & respective aliorum Sanctorum preces, & interim per sententiam Interlocutoriam fuisse punitos in Inferno secundum præsentia eorum demerita. Nec immediate ex Inferno ad Cœlum transiisse, sed prius fuisse suscitatos, & tunc Gentiles baptizatos, & peccatores confessos pœnitentiam in hac vita egisse, & sic salvatos fuisse. Ita communis sententia, & solutio S. Thomæ, Durandi, Richardi, & aliorum *in* 4. *dist.* 45. *art.* 2. & sequitur Bellarm. *loc. cit. cap.* 8. *vers. Respondeo*, & *vers. Ad quid respondebit;* & alii.

APPENDIX,

Sive novus de Inferno Articulus.

I. INfernus Græce *Adis*, Hebraice *Scheol*, subterraneum terræ locum sive infra terram positum designat. Negari non potest quin hac voce designatum quandoque fuerit in Scriptura sepulcrum; Doctissimus Calmet Patres, ac nonnullos interpretes sequutus, Geneseos 37. v. 35. Jacobum inferni nomine sepulcrum designasse opinatur per hæc verba *: descendam lugens in infernum*, scilicet dolore confectus ingemiscens ad sepulcrum properabo; eademque ratione exponit locum num. 16. v. 30. expressum, quo Core, Dathan, & Abiron serræ hiatu viventes sepulti, in infernum absorpti dicuntur: atque hoc sensu vita functi hominis corpus in infernum, sive subtus terram positum dicitur. Nos vero inferni nomine locum tantum designamus, in quem animæ a corpore separatæ deveniant. Inter omnes convenit, infernum locum tormentorum exprimere, in quem damnatorum animæ detrudantur: hoc enim sensu sumitur Isaiæ 14. 9. Ezechielis 31. 15. Job 26. 5. Lucæ 16. 23. atque alibi passim, tum in Scripturis, tum apud Sanctos Patres. Significat etiam locum quemlibet animarum, quæ nondum in Cœlo empyreo æterna Beatitudine perfruantur, qua in acceptione sumitur Psal. 29. 4. Act. 2. v. 27. & alibi passim apud Ecclesiasticos Scriptores, ubi descensus animæ Christi ad inferos, vel locus ille indicatur, in quo animæ Sanctorum Christi adventum oppetientes detinebantur.

II. Fuerunt male feriati homines, qui opinati sunt, Judæos olim pœnas tantum, & præmia temporalia agnovisse, pro justorum, pravorumque hominum merito: Et inter hos alii a Græcis, alii vero ab Ægyptiis, & Persis mutuasse Judæos putant Inferni, & Paradisi Dogmata. Sed quis hæc delirantium somnia non irrideat? Nam longe ante Hesiodum, & Homerum Græcorum antiquissimos, Isaias, Jeremias, Salomon, Psalmista, Job, atque Moses scripserunt; ut est omnibus eruditis exploratum. At apud hos omnes mentio occurrit Inferni, loci nempe suppliciorum, quibus improbi in alia vita cruciantur. Videatur hac de re August. Calmet supplem. ad diction. Bibli. verbo *Infernus*, ubi textus omnes recensentur, quibus in libris veteris testamenti alterius vitæ suppliciorum sive Inferni mentio aliqua occurrit; ex quibus perspicuum fit, apud Judæos viguisse semper dogma de præmiis suppliciisque vitæ futuræ, atque hujusmodi persuasionem non ex Ægyptiis, & Persis, sed ab antiquis Patriarchis accepisse, a quibus & vitam, & Religionem habuerunt. Nec putes hanc de alterius vitæ suppliciis doctrinam per solam traditionem, qua facta Adamo primum, deinde aliis quoque Patriarchis revelatio propagata in Hebræa gente fuit, ad Mosem usque pervenisse: Nam ipsum quoque rationis lumen, dum demonstrat, Universum, & creaturas rationales Supremi numinis providentiam regere & gubernare, ostendit etiam superesse in alia vita bonis præmia, improbis vero hominibus supplicia. Guillelmus Parisiensis parr. 1. de Universo cap. 55. satis aptam congruentiam affert rationis lumini consentaneam, quæ admittendum esse suadet determinatum suppliciorum locum: *Cum universum*, inquit, *veluti domus quædam sit Creatoris, qui est Dominus omnium sæculorum, & Rex, ac Rector Universi, necesse est, ut domus ejus completa sit totalitate partium suarum, & opportuna sufficientia congruentium officiorum. Tu vero non dubitas, quoniam necessarius sit carcer in omni regali palatio, atque habitatione, præsertim ubi tanta multitudo latronum, & justitiandorum. Amplius: nulla est Civitas ordinata, cui bonus Rex præsideat, & bono Magistratu regatur, quæ non habeat locum exercendæ justitiæ. Cum igitur certum sit, & omnium Philosophorum consensione firmatum, Universum, seu Mundum Civitatem esse Dei altissimi, in*

qua

qua Cives sunt Homines, *& Angeli*, *hoc est omnes & universæ substantiæ spirituales* .... *necesse est hanc Civitatem*, *quæ Deo altissimo Rectore regitur*, *locum habere universalem*, *communem*, *& appropriatum exercendæ divinæ justitiæ*. Atque hinc facile patet, communem omnium cujuscumque ætatis Populorum persuasionem de futuro miserrimo impiorum statu post hanc mortalem vitam, deque quodam suppliciorum loco, in quo impii sint cruciandi, a traditione originem trahere, a primis parentibus ad omnes homines traducta, quæ deinceps semper conservata fuit interiori quadam naturæ vi, quæ per rectam rationem suggerit, superesse in alia vita impiis hominibus supplicia, ac paratum ipsis esse a Supremo Mundi Rectore suppliciorum locum. De consensu omnium gentium cujusque ætatis circa dogma de suppliciis ab impiis in alia vita subeundis, plures hac ætate nostra scripserunt Auctores; sed unum legere sat erit Joannem Vincentium Patuzzi Ord. Præd. qui lib. 1. de futuro impiorum statu hujusmodi argumentum luculenter pertractat.

III. Non defuerunt tamen impii, atque hæretici homines, qui vel omnino alterius vitæ supplicia de medio sustulerint, vel circa ea turpissime erraverint. Athei omnes ac Materialistæ cum Dei providentia, & animi immortalitate, Infernum dari negant. Ex hæreticis Seleuciani, & Hermiani circa finem quarti sæculi Mundum istum Infernum esse asserebant, & nullum aliud superesse. De iis locutus est Augustinus lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 32. dum dixit: *Inferos in hac vita explicari*, *nec esse post mortem*. In eadem deinceps hæresi fuit Almaricus, qui posuit unumquemque habere in se, vel Paradisum si habeat cognitionem Dei, vel Infernum si habeat conscientiam peccati letalis; atque etiam Hermannus Rissuich Batavus, qui nullum post hanc vitam esse Infernum asseruit. Horum vero impietatem, atque errores refellunt luculentissima argumenta ex Dei providentia deducta; Sacrarum Litterarum auctoritas; atque omnium cujusque ætatis gentium consensus. Videatur supra citatus Patuzzi.

IV. Inter omnes Catholicos convenit, Inferni nomine sicut & Empyrei determinatum quemdam locum designari, atque unanimi consensu oppositam huic sententiam detestantur, quam Lutherani commenti sunt ex eorum secta, quos Ubiquistas, aut Ubiquetarios nominant. Prætendunt isti, juxta Bellarminum, Fevardentium, Gretserum, & ipsum Bezam Calvinianum, Damnatorum locum, sive Infernum ubique esse, sive diffusum per Universum Mundum, non uni vel alteri, immo neque pluribus locis coarctatum. Quod si revera docuerunt, jam horum sententia exsibilanda potius, quam refutanda est. Si enim ubique est Infernus, necessario sequitur, nedum Damnatos, sed & Beatos cum Christo regnantes, non modo cacodæmones, sed etiam bonos Angelos, cunctosque homines in terra degentes, in Inferno esse: quod nemo non rideat. At qui sibi persuadeat tam monstruosam opinionem cuipiam in mentem venire potuisse? Malim igitur ego ita ipsorum mentem exponere, ut Infernum ubique esse, sive diffusum Universum Mundum, non quasi locus omnis Damnatorum locus sit; sed quod nullum Deus puniendis improbis locum certum destinaverit: verum arbitratu suo modo hunc, modo illum ad hujusmodi officium deligat. Quam sententiam etiam aliqui alii præter Ubiquetarios, amplexati sunt. Hæc tamen opinio sic etiam temperata falsa est, & aliena a fide Catholicæ Ecclesiæ, quæ docet, semperque docuit, unum esse certum locum a Deo ad punitionem reproborum, sive Dæmonum, sive hominum deputatum. Nititur Ecclesiæ fides clarissimis sacrarum litterarum documentis, & perpetua Sanctorum Patrum, & fidelium traditione. Constat hæc in primis ex historia, sive Parabola de Lazaro, & divite Epulone. Nam Dives dum in Inferno inter horribiles flammas cruciaretur, elevasse dicitur oculos suos, ut videret Abrahamum, tanquam ex loco profundiore in altiorem respiciens: Abrahamus vero ipsum alloquens, præter alia, reposuit: *in his omnibus inter nos*, *& vos chaos magnum firmatum est*, *ut qui hinc volunt transire ad vos*, *non possint*, *neque inde huc transmeare*. Ac deinde Dives idem orans inducitur pro fratribus suis, *ne & ipsi*, inquit, *veniant in hunc locum tormentorum*. Cæcus sit oportet, qui non videat in hoc textu, extento veluti digito commonstrari locum certum, & peculiarem, illumque damnatis omnibus communem. Nam & a sinu Abrahæ aperte distinguitur; & inter utrumque *magnum chaos* interjectum esse perhibetur, *& tormentorum locus* distincte nominatur, & nedum pro infelici Divite, sed pro fratribus, ceterisque omnibus, qui ipsius vestigia secuti fuerint, deputatum. Id quoque constat tam ex eo quod corporeo igne impii sint cruciandi, ut a Lucio quoque nostro demonstratum est; Tum etiam ex eo, quod peculiaribus nominibus locus hujusmodi in Scripturis designa-

tur, quæ determinatum locum indicant; nam Lucæ 8. v. 13. & Apocalypseos 20. locus damnatorum vocatur *Abyssus*: Psal. 29. vers. 3. & Isaiæ 14. vers. 15. vocatur *Lacus*; atque alibi passim dicitur *Stagnum ignis*, *Gehenna &c.* Quæ quidem nomina determinatum locum exprimunt. Iis accedit Patrum omnium, omniumque Theologorum, qui Patribus successere, consensus; quo fit, ut manifesta Scripturæ oracula perpetua, atque constanti Ecclesiæ traditione ad certum quemdam indicandum suppliciorum locum ex hoc etiam capite determinentur. Dubitari ergo non potest, quin ut Sanctis hominibus Cœlum Empyreum, ita Impiis certus suppliciorum locus præparatus sit, qui Inferni nomine designetur.

V. Etsi certo constat, determinatum esse locum suppliciorum, in quo improbi pœnas alterius vitæ subire debeant; tamen nil certi Ecclesiæ judicio constitutum est circa Universi situm in quo constitutus sit. Quamobrem Angelicus Doctor opusculo 10. art. 31. quærens an locus Inferni sit in centro, vel circa centrum terræ, respondet: *Ad hoc dicendum videtur, quod locus Inferni sit infra terram, unde Augustinus in lib. retract. dicit:* De inferis magis dicere debuissem, quod sub terris sint, quam rationem reddere, cur sub terris esse dicantur: *Ubi tamen sit Infernus, an circa centrum terræ, vel circa superficiem, nihil arbitror ad doctrinam fidei pertinere, & superfluum est de talibus sollicitari asserendo, vel improbando*. Id ex eo quoque patet, quod variæ circa hujusmodi locum circumferantur opiniones. Quidam enim hujusmodi carcerem extra hunc Mundum situm existimarunt, iis moti Evangelii verbis: *Ejicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium*; Hinc Chrysostomus hom. 31. in Epist. ad Rom. de gehenna disserens ait: *Sed quonam in loco erit? Extra Mundum hunc totum, ut ego puto. Quemadmodum enim Regum carceres, & metalla procul posita sunt, ita extra Mundum hunc erit gehenna*. Ii ergo, qui cum Chrysostomo sentiebant, Infernum locum Cœlo Empyreo oppositum constituerunt, etiam inferiorem ad Empyreum ipsum comparatum, quamobrem Infernus diceretur; sed extra terrarum Orbem positum incognito loco. Alii putant, in quadam telluris superficie situm esse Infernum: fingunt enim regionem quamdam circa polum articum instar magnæ Insulæ intemperantissimam, molestissimam, horribilissimam, & deformissimam, quæ Infernus dicatur, sive locus excruciandis impiis destinatus. Alii opinati sunt, impiorum carcerem in hoc aere caliginoso situm esse, quibus adhærere videtur Gregorius Nyssenus in disputat. de Anima, & Resurrectione. Hæc autem opinio ex expositione hujus Paulini textus originem duxit; *Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem; sed adversus Principes, & potestates, adversus Mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in Cœlestibus*, ad Ephes. 6. vers. 12. Atque ii omnes, quos nominavimus, Inferni nomine non locum subtus terram positum, sed infra Cœlum Empyreum constitutum appellaverunt. Communis vero hac ætate nostra opinio est, carcerem Inferni in terræ visceribus, sive in ipsius centro situm esse, quæ enim prope terræ superficiem situm asserit opinio, universim rejicitur. Moventur Theologi ad hanc amplectendam opinionem, tum quod hæc aptius exponat Inferni vocabulum, ac Scripturis reliquis conformior videatur, tum quod pluribus Patribus probata sit; tum demum quia telluris centrum Cœlo Empyreo opponitur. Nova prorsus contra omnium Sæculorum, ac Gentium fidem excogitata opinio fuit de sede Inferni paucis ab hinc annis a quodam Anglo Scriptore, qui Infernum in sole collocandum duxit, ea fortasse de causa, quod perpetuus ibi sit ignis, & quod sol juxta hujus auctoris opinionem Universi sit centrum. Opinio hæc vel ipsa novitate refellitur; eamque confutandam suscepit clarissimus Patuzzi superius a nobis laudatus, sed nondum egregium opus hac de re ab ipso præparatum publicam lucem aspexit.

VI. Venio nunc ad quatuor illa Inferorum loca expendenda, quæ *Lucius* noster *num.* 1. designat. Constituit ipse infra tellurem Limbum, sive locum SS. Patrum veteris testamenti, Limbum, sive locum parvulorum in peccato originali decedentium, Purgatorium, & locum damnatorum, sive Infernum: loca autem hujusmodi ita distinxit, ut designaret varios carceres pro varietate pœnarum, quas homines in futura vita subire debeant. At hæc distinctio locorum, etsi multorum Theologorum suffragio comprobata est; tamen non adeo facile admittenda videtur; cum a Scholasticis excogitata fuerit, quin in Scripturis, & apud antiquos Patres vel leve fundamentum habuerint tot astruendi veluti omnino distinctas Inferorum Sedes. Ad Scripturas enim quod adtinet, satis constat Inferorum nomine locum designare, in quo animæ degant, quæ nondum in Regno Cœlorum Cælesti beatitudine perfruantur, sed quatuor illos Carceres nul-

nullibi indicant. Nec unum reperire est ex antiquis Patribus, qui de hac distinctione locorum meminerit. Quamobrem non ea confidentia exponenda videtur, ac lectoribus proponenda distinctio illa de quatuor Inferorum partibus, qua *Lucius* noster eam ex Auctore *Theatri vitæ humanæ* descripsit, & inculcavit. Sed rem clarius exponemus expendendo singulas Inferorum partes.

VII. Incipiam a Limbo SS. Patrum veteris Testamenti. Locus, in quo animæ SS. Patriarcharum ante Christi adventum versarentur, in illa parabola indicatur Evangelii, in qua anima Divitis in Inferno, anima vero Lazari in sinu Abrahæ posita describitur Lucæ 16. v. 22. & 23. Evangelium vero, magnum chaos interpositum innuit, locum inter suppliciorum Divitis, & Abrahami sinum, in quem per manus Angelorum delatas animas fuisse narrat. At Abrahami sinum in visceribus terræ positum non asserit. Accedit etiam, Patres plerosque SS. Patriarcharum animas in deliciis positas asseruisse, quod vel ex indicata parabola eruitur. Immo S. Augustinus pluries asserere visus est etiam superna beatitudine animas illas fuisse donatas. At locus deliciarum, In quem animæ per manus Angelorum deferrentur, componi non potest cum carcere in terræ visceribus posito. Non nego, Inferorum nomine fuisse quandoque etiam Abrahæ sinum designatum; sed reponere possem, tunc nimis late fuisse Inferorum vocem usurpatam, pro omni scilicet loco, in quo defunctorum animæ versarentur nondum ad Cœlestem patriam delatæ; Immo Augustinus contendit, numquam Inferni vocem in Scriptura accipi in bonam partem. En Augustini verba: *Quamquam illud me nondum invenisse confiteor, inferos appellatos, ubi justorum animæ acquiescunt. De Genesi ad lit. lib. 12. cap. 33. Proinde ut dixi, nondum inveni, & adhuc quæro, nec mihi occurrit, inferos alicubi in bono posuisse Scripturam dumtaxat Canonicam.* Ibidem. *Non facile alicubi Scripturarum Inferorum nomen positum invenitur in bono. Epist. 57. Præsertim quia nec ipsos quidem Inferos uspiam Scripturarum locis in bono appellatos potui reperire. Quod si numquam in divinis auctoritatibus legitur, non utique sinus ille Abrahæ, i. e. secretæ cujusdam quietis habitatio, aliqua pars inferorum fuisse credenda est. Quamquam in his ipsis tanti Magistri verbis, ubi ait, dixisse Abraham: Inter vos, & nos chaos magnum firmatum est, satis, ut opinor, appareat, non esse quandam partem, & quasi membrum inferorum tantæ illius felicitatis sinum.* Epist. 99. Fatemur tamen, Augustinum lib. 20. de Civit. Dei cap. 15. asserere, non absurde credi Animas SS. Patriarcharum apud Inferos fuisse, locis tamen a suppliciis impiorum remotissimis donec eos inde Sanguis Christi ad ea loca descensus erueret; at superius expositam opinionem probare ipse videtur: quo fit, ut attenta Patrum auctoritate incertum sit, num Abrahæ sinus in terræ visceribus fuerit. Ut vero clarius appareat, certo constitui non posse in terræ visceribus conclave illud, in quo animæ SS. Patriarcharum versarentur; hujus opinionis originem & historiam paucis recensebimus. Veterum Græcorum opinio fuit, omnes mortuorum animas ad ᾅδην sive Infernum mittendas fore; Infernum vero in duas distinguebant cellulas, alteram bonorum, & virtuosorum, alteram malorum, atque improborum; quam primam Latini Poetæ appellaverunt Elysium, alteram vero Tartara. Ab antiquis Græcis ad Judæos paulo ante Salvatoris nostri tempora propagata hæc eadem opinio fuit, præsertim apud Pharisæos, ut videre est apud Josephum hebræum lib. 18. c. 2. Antiquitatum Judaic. Patres nonnulli putantes vocem *Adis* eamdem retinere in Scripturis, ac apud auctores Græcos habebat significationem, doctrinam illam de duplici apud Inferos loco susceperunt, ac veluti hypothesim adhibuere in propriis exponendis de futuro animarum statu opinionibus. Justinus Martyr, Irenæus, Tertull. aliique antiqui Patres, qui Sanctorum beatitudinem ad finem usque Mundi differendam opinabantur, hanc de duplici apud Inferos loco usurpavere hypothesim, ut sedem designarent animarum Sanctorum cum corporum resurrectione Cœlestem beatitudinem expectantium. S. Hieron. aliique Patres, qui Christi animam ad Inferos descendisse crediderunt, ut disrupto antiquo carcere, animas SS. Patriarcharum in Cœlestem patriam perduceret; eamdem hypothesim secuti, sinum Abrahæ in Inferis constituerunt, ac hoc deinceps imitati sunt Scholastici Limbum SS. Patrum in Inferis adstruentes. Sed Ecclesiæ judicio nil certi definitum habamus, atque intacta fide Abrahæ sinus alibi quoque stabiliri potest extra Cœlum Empyreum; qui tamen locus ea ratione Inferorum nomine designari potuit, qua locum indicaret illis excipiendis defunctorum animabus destinatum, quæ expectarent retributionem, atque æternam beatitudinem. Animadvertendum quoque est, antiquis Ecclesiæ Patribus, quorum plerique Antipodas dari ne-

gaverunt, longe diversam fuisse Telluris nostræ notionem ab ea, quam in præsentia habemus, non enim sphæricæ figuræ ac planetarum instar in aere suspensam tellurem existimaverunt, sed altissimis, immensis ferme radicibus in Universi centro immobilem stabilitam credidere; qua de causa facilius ipsis fuit varias illas sedes in ejusdem visceribus imaginari, atque ante dictam hypothesim sine ullo examine amplecti. Quod sane non adeo facile fecissent, si terra, ejusque figura ita ipsis perspecta fuisset, quemadmodum cognita nobis est. Accedit etiam, ex descensu animæ Christi ad Inferos generalem inferri non posse Patrum consensionem in adstruendo Abrahæ sinu in terræ visceribus. Alii enim descendisse ad Inferos Christi animam putarunt, *ut legem mortuorum servaret*, ita Irenæus, Tertullianus, Hilarius, Gelasius; ne *nos Inferos adiremus*, ut colligere est ex Tertulliano *lib. de anima cap.* 51. & ex Augustino *in Psal.* 85. Alii, ut iis qui in Inferno erant prædicaret, ut Herma, Origenes &c. Alii præterea ut suum devicta morte, ac debellato Satana triumphum omnibus manifestaret; alii denique alios designavere hujusmodi descensus fines; atque omnes fere conveniunt Christi animam post ipsius mortem præsentia sua omnibus sese exhibuisse animabus, in quocumque illæ loco degerent, iis nempe, quæ in sinu Abrahæ erant, ut eas gloriæ suæ participes efficeret, reliquis vero, alios ob fines. Ex quibus facile intelligere quisque poterit, ne quidem ex hoc capite erui quidpiam certi posse de situ, in quo Abrahami sinus constitutus esset.

VIII. Venio nunc ad Limbum puerorum, quem Lucius noster cum communiori Scholasticorum opinione alteram Inferni partem constituit a Purgatorio, & loco Damnatorum omnino diversam. Distincti hujusce subterranei carceris a loco Damnatorum, nullum vestigium adest in Scripturis, nec mentio ulla apud Patres occurrit, sed scholastici a 12. sæculo, nulla prævia revelatione ducti, illum confinxere, ut locum infra tellurem designarent iis præparatum, qui solam damni pœnam sustinere debeant. Novitas ipsa suspectam hanc opinionem facit. At argumenta suppetunt, quæ, meo judicio, etiam falsam luculenter ostendunt. Sat esset ad id probandum unum Florentinum Concilium, ad quod Auctor noster provocavit: nam loco ab ipso laudato Concilii Patres definiere, *cum peccato mortali, aut cum solo Originali decedentes, mox in Infernum descendere, dispari tamen pœna puniendos.* Hic vero Inferni vocabulum, Damnatorum, qui sub potestate Dæmonis sunt, locum indicat. Ubi ergo est ex Florentinorum Patrum sententia Limbus puerorum? Rursus parvuli sine baptismo decedentes Adamitica culpa infecti sunt; ideoque cum Adamo incurrerunt *cum morte captivitatem sub ejus potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est Diaboli*, ut definitum est a *Concilio Tridentino sess. 5. de peccato Originali*. Hac de causa Ecclesia in collatione baptismi exorcismos adhibere solet, ut hujusmodi ceremonia declaret parvulos eripi per baptismum a potestate Dæmonum, & ad Christum transferri, ut ajebat Augustinus *l.* 3. operis imperfecti contra Julianum, ubi ita concludit *cap.* 20. *Si non eruitur parvulus* (per baptismum) *de potestate tenebrarum, & illic remanet, quid miraris in igne æterno cum Diabolo futurum?* Et *lib.* 1. *de pecc. merit. & remiss. cap.* 34. fingens parvulum a se baptizari, inquit, *Quid in parvulo agit exorcismus meus, si in familia Diaboli non tenetur?* In eadem fuere sententia plures Summi Pontifices, scilicet S. Cœlestinus in *Epist. ad Episcopos Galliæ cap.* 12. Zosimus *Epist.* 157. apud S. Augustinum, & S. Gregorius Magnus *lib.* 26. Moralium, *cap.* 20. ac Patres Concilii Carthaginensis anno 418. celebrati, qui parvulos nondum baptizatos *participes fore Diaboli* definierunt; & Concilium denique 15. Episcoporum in Sardiniam, a Thrasamundo Rege Vandalorum Ariano relegatorum, qui rogati a Petro Diacono, nonnullisque Monachis Romæ commorantibus, ut brevem veluti fidei professionem adversus errores illius temporis, ad eos mitterent, in lib. inscripto *de Incarnat. & gratia*, *de peccare originali c.* 27. hæc scripserunt: *Firmissime tene, & nullatenus dubites, non solum homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in uteris matrum, sive cum de matribus nati sine Sacramento Sancti baptismatis, quod datur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, de hoc sæculo transeunt, Ignis Æterni sempiterno supplicio puniendos, quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & nativitate traxerunt.* Habes ergo explicatam per Ecclesiæ definitionem doctrinam, quæ tradit, parvulos non baptizatos sub Dæmonis potestate esse, ac tamdiu in Dæmonis familia manere, quoadusque per baptismum ex ipsius imperio eripiantur. At qui sub Dæmonis potestate sunt constituti, atque ad ipsius fami-

familiam pertinent, in carcere, cui Dæmon præsit, manere debent; ut consideranti patet. Et cum aliunde Patrum, quos antea citavimus, auctoritates adsint, quæ perspicue docent, parvulos istos in *loco suppliciorum*, *æternorum cruciatuum*, *tormentorum*, *gehennæ*, *& ignis æterni* futuros esse, manifestum est de medio tollendum esse Limbum puerorum. Patribus, quos citavimus, addimus S. Prosperum carmine de ingratis, S. Avitum Viennensem in Gallia Episcopum, qui in carm. ad Fuscinam Sororem, *gehennæ* destinatum ait parvulum per baptismum non regeneratum, S. Prudentium Episcopum Tricassinum, qui ejusdem *gehennæ* meminit, S. Isidorum *l. 2. differ. Spirit. n.* 26. qui hos in *æterno igne* futuros asserit, S. Gregorium Magnum, qui *lib.* 9. moralium *c.* 12. *ad tormenta* perventuros scribit, & S. Anselmum, qui *lib. de Concep. Virg. & peccato Originali cap.* 22. in Inferno futuros parvulos non baptizatos asserit. Quæ quidem sententiæ satis perspicue ostendunt, ante 12. sæculum non solum incognitum, sed universim quoque improbatum fuisse hunc puerorum *Limbum*. Dicet vero Ferraris, solam pœnam damni hujusmodi parvulis deberi, ideoque locum iis designandum fore, in quo hanc tantum pœnam luant. At Norisius, & omnes fere Augustiniani Theologi, Florentius Corius, & Poncius e Franciscanis, Doctissimus Petavius ex Jesuitis, ac alii bene multi illustres Theologi, tum ex supra adductis Patrum sententiis, tum etiam ex eo, quod in Scriptura homines peccato Originali infecti vasa *iræ*, *& vindictæ* nominentur; & quod in extremo Judicii die ad sinistram Judicis futuri sint, ideoque mittendi in *ignem æternum*, argumentati sunt hujusmodi parvulos pœnam quoque sensus subituros esse. Sed hac missa Controversia, de qua alibi fortasse differemus, ad præsens quod adtinet, certum, exploratumque videtur, qui sub potestate sunt Dæmonis, ac de ipsius familia, in illa futuros esse Inferni Regione, cui Rector tenebrarum præest; ubi, sicut pro varietate peccatorum dispares improbi homines sustinent pœnas; ita parvuli pœnas luent peccato originali debitas, quæcumque hæ futuræ sint.

IX. Ad Purgatorium quod adtinet, Orthodoxa fides docet, animas sine Originali, & mortali peccato decedentes in futura vita Purgatorio igne tandiu esse, quoadusque a peccatorum reliquiis expurgatæ fuerint, ac perfecte satisfecerint. Sed num Purgatorii locus sit ab inferno omnino separatus, nihil decernit. Patres vero ignem Purgatorium, ab igne Inferni neutiquam distinguunt; ac Theologi Patrum auctoritate ducti, generatim asserunt, *eodem igne, quo cruciantur damnati, electos purgari*. Ex quo apparet non adeo diversum esse locum, ut asserere visus est Lucius. At de iis satis.

X. Nunc de igne Inferni paucis differendum est. Etsi nullum Ecclesiæ decretum adest, quod *definitivum* vocant, de vero ac reali Inferni igne; tamen universæ Ecclesiæ consensus satis superque ostendit quid sit cuique tenendum. Hinc ab omnibus Theologis statim rejecta & explosa fuit Ambrosii Catharini sententia, qui ignis vocabulum allegorice intellexit, ac designari ea voce voluit in Scriptura summam aliquam pœnam, aut cruciatus omnes a reprobis perferendos. Quam quidem sententiam alii *hæreticam*, alii *hæresi proximam*, universim autem saltem *erroneam*, ac admodum *temerariam* appellant. Ex Heterodoxis, qui Inferorum ignem tropice explicandum esse censuerunt, primo loco recensetur Origenes, qui teste S. Hieronymo in Epistola ad Avitum, in sola conscientia peccatorum Inferorum supplicia posuit. Non defuere tamen, qui Origenem ab hujusmodi errore vindicare conati sint, præsertim S. Pamphilus Martyr in apologia pro eodem scripta, in qua loca nonnulla, ex Origene deprompta affert, quæ indicare videntur externam quoque intolerabilem damnatorum pœnam. Sed quidquid sit de Origene, illud pro comperto est, sequiore ævo plures Origenis discipulos ansam arripuisse ex iis, quæ ille in *Periarchon* scripserat, promovendi sententiam de igne metaphorico. Hanc eamdem sententiam docuit deinde Calvinus, ac postea Calvini discipuli Theodorus Beza, Lambertus Danæus, Junius, Filenus, & Reinoldus. At nemo confidentius hanc sententiam proposuit, quam nuperus Theologus Berolinensis, quem laudat, ac sequitur Franciscus Roches Pastor Genevensis *Epist.* 27. Is enim postquam asseruit, verum ac proprie dictum non esse ignem in Sacris litteris ad puniendos impios denunciatum, subjicit, *jam diu consensisse homines, aut Theologos, Scripturæ verba de hoc igne prolata in sensu metaphorico accipienda esse, adeo ut ignis ille ferme extinctus fuerit*. Sed quis hæretici hominis impudentiam non videat? Ignis semper meminit Scriptura, ut omnes fatentur. Ignem hunc materialem esse non solum Christiani omnes, sed etiam Judæi, & Mahometani docuere semper, & docent; qui vero me-

metaphorice hunc interpretari voluere, statim ac singularem hanc explicaverunt opinionem, fuere ab universo Ecclesiæ cœtu reprehensi, atque damnati; constat id ex Origenianis antiquis Ecclesiæ sæculis hanc ob causam universim improbatis: constat ex Calvino, ejusque Discipulis, quos vel ipsi Novatores hanc ob rem irriserunt, & confutarunt. Constat denique ex censuris Ambrosii Catharini opinioni a Theologis adjectis. Qui omnia argumentorum genera ad rem hanc pertinentia videre cupiat, legat *lib.* 2. Vincentii Patuzzi de futuro impiorum statu, qui *cap.* 10. Patrum auctoritates, quæ contra apponi solent, erudite exponit, ac sequentibus capitibus omnia Adversariorum sophismata luculenter dissolvit, & explicat.

XI. Hic tamen neutiquam prætermittenda duximus argumenta ab humana ratione petita, quæ ab Adversariis opponuntur, cum aptissimis, quas Patuzzi affert responsionibus. Ad quatuor itaque capita hæc revocantur. Primo, inquiunt, explicari non potest cujus naturæ sit ignis ille, qui Damnatos torquere asseritur, aut in qua materia subsistat. Secundo, quo pacto corporeus ignis in animas agat, ac substantias immateriales. Tertio, si in corpora operatur, eaque comburit, cur ipsa non dissolvat, ac consumat? Quarto demum, quomodo non omnes reprobos æqualiter cruciet, cum æqualiter omnes afficiat, ac naturaliter operetur? Hæc illi quidem ingenti verborum strepitu opponunt, ac exagerant. Sed pessimæ causæ argumentum est decertare armis ab imbecilli ratione humana depromptis adversus dogmata, quæ solidissimis Sacrarum litterarum divinæque traditionis fundamentis nituntur. Quid enim? Tametsi explicare minime possem peculiarem illius ignis naturam, aut actionem in immateriales substantias, aut alias difficultates solvere, quæ ex eodem sobolescunt, numquid idcirco negandus foret hujusmodi ignis nulla divinæ auctoritatis clare distincteque loquentis habita ratione? aut ad tropos & figuras confugiendum, cum litteralis sensus lucidissime se prodit, nec citra summam violentiam ad metaphoricum detorqueri valet? Si ita res est, nulla jam erit ex catholicæ fidei veritatibus, quæ pari jure negari non possit, aut ad figuratum sensum referri. Nulla siquidem est, quæ difficultatibus plurimis, iisque non raro gravissimis non obvolvatur. Quæ tamen a me dicta esse nemo putet, ac si nullus ad propositas difficultates solvendas mihi pateret aditus, cum eædem prorsus sint, quas tum Sancti Patres, tum Theologi, & Scripturarum interpretes sibi pluries objecerunt, ac diluerunt. Ex quibus hic aliqua cursim delibo.

1. Ad illud itaque quod primo loco objectum est, dico Gehennalem ignem ejusdem esse naturæ cum nostro vulgari, solumque quibusdam proprietatibus, aut qualitatibus differre: nimirum, ut ex sacris litteris, & Ecclesiæ Patribus liquido constat, quod non indigeat fomentis, ut conservetur, quod inextinguibilis sit, quod non luceat, luce saltem clara & perspicua, quod non corpora tantum, sed spiritus etiam corporis expertes affligat, quæ omnia diversitatem naturæ non arguunt, nec exigunt. Quod si de ejusdem materia scisciteris, respondeo eam certo definiri haudquaquam posse: neque tamen exinde quidpiam contra ejus extantiam elici valet, cum Deus ex quacumque, quæ sibi magis placuerit, materia fornacem illam accendere potuerit, atque accensam perpetuo conservare. Quidam tamen non improbabiliter censent, materiam illius ignis saltem præcipuam esse sulphurem; idque colligunt ex nonnullis Apocalypseos locis. Nam *cap.* 19. legitur: *vivi missi sunt hi duo viri in stagnum ignis ardentis sulphure.* Et *cap.* 20. *Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris:* & rursus *cap.* 21. de impiis omnibus dicitur *pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure.* In iis quippe locis de futuræ vitæ suppliciis sermonem fieri certum est. Cum igitur diserte asseratur ignem illum ardere sulphure, jure colligi posse videtur, materiam ejusdem, saltem præcipuam esse sulphuream. Sed de hoc satis: non enim tanti est hæc objectio, ut fusiorem responsionem mereatur.

2. Ad illud quoque, quod secundo loco objectum est, haud difficile est respondere. Paucis rem totam dirimi posse mihi videtur, si dixerimus Gehennæ ignem torquere spiritus *modo* quodam *inenarrabili*, ut inquit Lactantius, sed plane haud absimili modo, quo vulgaris ignis agit in animam spiritualem, dum corpori conjuncta est. Scimus enim certissime, immaterialem animam uniri corpori, vitam ipsi communicare, suppliciis corpori inflictis affici &c. licet modum, quo hæc contingant plane ignoremus. Igitur modus etiam, quo animæ a corpore sejunctæ, vel spiritus incorporei igne inferni corporeo afficiantur, poterit esse ineffabilis, ac nobis impervius, quin tamen illud merito inficiari possimus. Hinc Joannes Clericus, sub nomine Petri Alethini, licet

licet de veritate ignis materialis dubitanter loquatur; fatetur tamen hocce argumento neminem ad illum abnuendum induci debere, eodem ductus exemplo animæ nostræ in hoc corpore existentis. Sic enim scribit in notis ad *cap.* 6. *lib.* 3. P. Petavii de Angelis: *Non negaverim, ignem fore corporeum, eo quod spiritus illo sint torquendi. Hoc enim intellectu difficilius non est, quamvis aliter sentiat Petavius, quam intelligere, qui motus corporis nostri mentem nostram incorpoream, qualis vulgo statuitur, afficiant. Scio dicturum qui hæc legerit, mentem esse cum corpore in unam personam conjunctam, ideoque corporis motibus necessario percelli. De re ipsa hic philosophari nolo. Sed quemadmodum mentes immateriales Deus ita cum corporibus conjunxit, ut motibus eorum afficerentur; sic in loco pœnarum novis legibus naturis rerum impositis efficere posset, ut spiritus igne conspicuo urerentur;* Hoc animæ nostræ exemplum late etiam prosequitur inter alios Auctor Reflectionum *in histor. Judæorum tom.* 3. *pag.* 326.

Sed neque Sanctus ipse Augustinus illud prætermisit *in lib.* 21. *de Civit. Dei cap.* 10. ubi quæstionem hanc proponit, inquiens: *Hic occurrit quærere, si non erit ignis incorporalis, sicut est animi dolor, sed corporalis tactu noxius ut eo possint corpora cruciari, quomodo in eo erit etiam pœna spirituum malignorum? Idem quippe ignis erit, scilicet hominum attributus, & Dæmonum, dicente Christo: discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus.* Et in medium prolata sententia tum eorum, qui dæmonibus aerea quædam corpora tribuebant, tum aliorum, qui eos omnis materiæ expertes faciebant, subdit juxta horum decretum; *non est de hac re laborandum operosa inquisitione, aut contentiosa disputatione certandum. Cur enim non dicamus, quamvis miris, tamen veris modis etiam spiritus incorporeos posse pœna corporalis ignis affligi, si spiritus hominum etiam ipsi profecto incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari?* Cæterum modi plurimi a Theologis nostratibus assignari solent ad explicandum actionem ignis corporei in substantias spirituales, qui legi possunt apud Petavium *lib.* 3. de Angel. Suarezium item de Angelis, Sotum, & Estium *in* 4. *sentent. dist.* 50. & alios; neque enim necessarium judico huc eos derivare.

3. Argumentum tertio loco positum accuratissime expendit idem S. Augustinus disputans adversus Gentiles, qui illud in primis opponebant: in eoque refellendo magnam partem insumit *lib.* 21. *de Civitate Dei*. Quæ fusius disserit ille, in brevem summam redacta hæc sunt. *Cap.* 2. ostendit, *Corpora in ustione ignis esse posse perpetua*, idque declarat exemplo aliquorum animalium, quæ in mediis ignibus vivere perhibentur. Hinc *cap.* 3. probat *consequens non esse, ut corporeum dolorem necessario sequatur carnis interitus: Id quidem verum est,* docet, *de corpore in hoc corruptibili statu posito: quoniam si est anima connexa huic corpori, ut summis doloribus cedat, atque discedat: quoniam & ipsa compago membrorum, atque vitalium sic infirma est, ut eam vim, quæ magnum, vel summum dolorem facit, non valeat sustinere. Tunc autem tali corpori anima, & eo connectetur modo, ut illud vinculum, sicut nulla temporis longitudine solvitur, ita nullo dolore rumpatur. Proinde etiamsi caro nunc nulla est, quæ sensum doloris perpeti possit, mortemque non possit, erit tamen tunc talis caro, qualis non est.* Tum *cap.* 4. id pluribus exemplis naturalibus confirmat. Et *cap.* 5. decernit, quod tametsi modum ignoremus, quo ignis corpora sine eorum consumptione comburat, non ideo hoc indubium vocandum esse, quandoquidem multa sunt in rebus naturalibus certissima, de quibus tamen reddi ratio nulla potest, sive rationem & modum ignoramus unde consistere valeant; quorum nonnulla profert. Et soluta *cap.* 6. quadam objectiuncula, quam inde Gentiles conficere poterant, *cap.* 7. & 8. concludit: omnipotentiam Dei, *qui fecit Mundum in cœlo, in terra, in aere, in aquis innumerabilibus miraculis plenum, cum sit omnibus, quibus plenus est, procul dubio majus, & excellentius etiam ipse mundus miraculum, posse facere, ut & resurgant corpora mortuorum, & igne æterno crucientur corpora Damnatorum*. Hæc Augustinus.

Mihi vero rem hanc consideranti difficultatis propositæ solutionem facillime explicari, ac pene oculis subjici videtur, si id ponamus, in quo jam Philosophi omnes, aut ferme omnes consentiunt, calorem scilicet, aut ardorem vehementi concitatoque partium corporis motu constare, vel produci, ipsumque ignem corpora calefacere, ac comburere, cum in ea imprimit hujusmodi motum vehementem & concitatum (vibrationis, aut vertiginis, vel expansionis sit, parum curo). Quod igitur pleraque corpora ita agitata tandem consumantur, id causæ habet, quod ex eo motu vehementi separentur invicem, ac distentur exiguæ primum, aliæque deinde resolutæ partes, quæ

quæ corpora ipsa componunt. Quare si nullas partes dissolvi, aut a corpore separari contigerit, calidum illud ignitumve inter flammas consistet citra ullum interitum, aut consumptionem: quemadmodum etiam naturaliter hoc accidere in quibusdam corporibus experientia deprehendimus. Manifestum est enim, aurum e. g. in ardenri fornace vexatum, liquatumque insigniter calescere, quin tamen absumatur, aut quidpiam primævi ponderis amittat, quia videlicet per agitationem & motum nihil a tota mole sejungitur aut evaporatur. Quod ergo naturalirer contingit in auro, intelligi potest ac debet divina virtute futurum in humanis corporibus, ut nova nimirum in ipsis lege constituta, tartarei ignis actione vehementissime concutiantur, & agitentur fibræ eorum ac partes, quin tamen separentur aut ipsarum textura dissolvatur.

Id evidentius apparet in systemate causarum occasionalium, quod multis philosophis plurimum arridet: juxta quod rem ita declarat quidam ex Anglia Scriptor agens de pari argumento, seu de corporibus per miraculum in igne sine læsione persistentibus: *Ex hujus legis* (secundæ nempe ab ipso positæ circa motum) *suspensione corpus humanum, rubus, vel aliquid quodvis inflammabile corpus, etiamsi ardentissimo igne undique cingantur, poterunt tamen non comburi, aut in cineres reduci, aut si forte flammas, uti Rubus, capiant, coacervatis in verticem flammis, poterunt non consumi. Ignis enim particulæ non comburunt ex innata ulla virtute, aut insito impetu, ut supra vidimus; Sed quia supremus motus Auctor voluit, ut ex occasione hujus impetus ipse dissolvat, seu comburat projecta in ignem corpora, velle quoque poterit, ut eadem non dissolvantur, etiamsi rapidissimis ignearum scintillarum cohortibus verticoso impetu irruentibus impetantur:* Ac subinde ostendit etiam quomodo per divinam voluntatem in æternum aliquis vivere valeat, inquiens: *possunt enim omnes corporis partes in eodem situ semper retineri: possunt quoque omnes elementares particulæ a dissolutione cohiberi: Sanguis & alii humores etiamsi perenni & intestino motu intra se agitentur, impediri possunt quominus vapescant, seu quominus principia ipsorum diffringantur, aut eorumdem abradantur anguli, quominus eædem particulæ per habitum corporis non exhalent, & reparatione non egeant. Brevi, tota quanta nunc est corporis materia cum eadem figura, situ, numero, fabrica, & usu partium in statu in quo nunc est, in perpetuum conservari potest, ac proinde corporis vita in æternum perdurare poterit.*

4. Ad postremum tandem argumentum ita respondet S. Gregorius Magnus: *Sicut in hoc Mundo sub uno sole multi consistunt, nec tamen ejusdem solis ardorem æqualiter sentiunt: quia alius plus æstuat, atque alius minus: ita illis in uno igne non unus est modus incendii: quia quod hic diversitas corporum, hoc illic agit diversitas peccatorum, ut & ignem non dissimilem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter exurat.*

Verum hæc responsio moralem potius sive meritoriam, quam physicam causam declarat, cur non una eademque vi, & impressione Damnatos omnes Inferni ignis excruciet. Quare aptius, ut mihi videtur, dicendum, ignem illum corporeum, aut juxta plures causam esse mere occasionalem, aut juxta alios instrumentariam divinæ Justitiæ vindicis, ac tanquam Dei instrumentum vim & actionem suam in Damnatos imprimere; atque adeo a causa Principe assumi posse ad majus, minusve tormentum inferendum. Deus enim, qui demeritorum inæqualitatem perfecte cognoscit, ita ignem illum movet, & applicat, ut acrius in alios, in alios autem mitius operetur. Quod nemini mirum videri debet, cum & inter nos conspicua sit hujusce diversæ actionis experientia: Videmus enim a voluntate unum idemque instrumentum adhibentis sæpe pendere, quod majorem, minoremve ictum imprimat, aut percussionem. De pœnarum æternitate agemus alio in loco.

XII. Cum in Scripturis celebris sit sententia de inferorum portis, paucis hic explicamus, quid nomine Portæ Inferorum veniat. Rex Ezechias in suo Cantico depingens statum, quo redactus esset in angustia morbi sui, ita rem explicar: *Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas Inferi*. Jesus Christus *Matth.* 16. 18. Ecclesiæ suæ spondet: *Portæ Inferi non prævalebunt adversus eam*. Qua phrasi idem facile innuitur, ac in *Psalm.* 9. 15. illud: *Qui exaltas me de portis mortis*, & *Psalm.* 106. 19. *Appropinquaverunt usque ad portas mortis*, & *Sap.* 16. 13. *Deducis ad portas mortis*. Mortem, sepulcrum, Infernos exhibebant Hebræi ceu regionem, quo ex universo Orbe homines novam alteram vitam acturi, confluerent. Deprompsimus alibi ideam, qua illi tenebantur, de sede veterum Gigantum, qui Reipublicæ speciem quandam sub terram componebant. Pares recurrunt phrases apud Profanos, e paribus forte opinionibus acceptæ. Achilles apud Homerum Iliad. 11. 6. profitetur odio habere se tanquam portas mortis, illum qui ore aliud, aliud corde præfert.

In-

Instruitur Infernus juxta Mahometanos septem portis, singulis vero illis suum est peculiare supplicium. Prior aditus ille est, ubi Musulmani rei commissi criminis pœnas dabunt; secundus Christianis torquendis destinatur; tertius Judæis; quartus Sabiis; quintus Magis, vel Guerbis cultoribus ignis; sextus Paganis & Idololatris; septimus, qui profundissima abyssus, locus est Hypocritarum, exteriorem tantum personam Religionis simulantium. Alii nomine septem illarum portarum designata credunt septem peccata capitalia; alii septem potissima membra hominis, quæ sunt ad peccatum instrumenta.

Habes itaque juxta superiorem expositionem, idem esse *portas inferi* adversus aliquem prævalere non posse, ac interitui, destructioni, & morti obnoxium illum non esse, cum allegoria ista nomine portæ *mortis*, & *inferi* veluti ingressum designari videatur animæ in locum mortuorum, ac ejusdem ex hac vita transitum. Ex quo intelliges, quam apte Christus Dominus eadem usus sit allegoria in citato Matthæi capite, ut innueret Ecclesiam suam supra Petrum fundatam perpetuam, ac indefectibilem esse. Hac attenta allegoria Patres per inferi portas errores, & hæresiarchas intellexere, per quos spiritus nequitiæ Ecclesiam Christi dilacerare, atque destruere conatur. Hinc S. Epiphan. in Ancor. num. 9. *Portæ inferi*, inquit, *sunt hæreses*, *& Hæresiarchæ*; & in Epistola Encyclica Octavæ Generalis Synodi post relata verba *Portæ inferi non prævalebunt*, hæc habentur: *Multoties alias inferi portas apertas contra Ecclesiam*, *& devorare eam tentantes obstruxit*, *contrivit*, *atque destruxit*, *hæreticas videlicet opiniones*, *& iniqua conamina*, *quæ in præteritis generationibus per sua tempora sunt exorta*, *sed nihilominus & instantibus temporibus inferno proprium os aperiente*, *& dilatante protector factus est Christus &c.*

Responsio Auctoris.

IN hoc Articulo Rom. *Theologus* §. VI. hæc habet: *Venio nunc ad quatuor illa inferorum loca expendenda*, *quæ Lucius noster num. 1. designat . . . At hæc distinctio locorum*, *non adeo facile admittenda videtur . . . Quamobrem non ea confidentia exponenda videtur*, *ac lectoribus proponenda distinctio illa de quatuor inferorum partibus*, *qua Lucius noster eam ex Auctore Theatei vitæ humanæ descripsit*, *& inculcavit*. Sed distinctionem illam quatuor Inferorum partium descripsi ego, & inculcavi confisus Oraculis Clement. VIII. & Bened. XIV. Qui in Constitut. de Doctrina Christiana populis tradenda, incip. *Et si minime* §. 17. expresse habet: *Clementis Papæ VIII. aliorumque Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes*, *hortamur in Domino*, *& enixe commendamus*, *in doctrina Christiana tradenda adhiberi libellum de Clementis ejusdem mandato a Cardinali Bellarmino conscriptum*, *mox in deputata Congregatione diligenter examinatum & approbatum*, *ac denique ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo consilio edi jussum*, *ut unus idemque modus in docendo & discendo Christianam doctrinam ab omnibus teneretur*. Et in hoc libello, qui titulum præsefert: *Dottrina Cristiana composta per ordine di N. S. Papa Clemente VIII. dal R. P. Roberto Bellarmino della Comp. di Gesù Card. di S. Chiesa*, in declaratione quinti Articuli Symb. Apostol. sic præcise traditur: *Ma in questo profondo della terra vi sono quattro come grandissime caverne; una per i dannati*, *che è la più profonda di tutte; così conviene*, *che i superbi Demonj*, *e gli uomini loro seguaci stiano nel più basso luogo*, *e più lontano dal Paradiso che si possa trovare*. *Nella seconda caverna*, *la quale è alquanto più alta*, *vi stanno quelle anime*, *che patiscono le pene del Purgatorio; Nella terza*, *che è anco più alta*, *vi sono le anime di que' fanciulli*, *che sono morti senza battesimo*, *le quali non patiscono tormenti di fuoco*, *ma solo la privazione perpetua dell' eterna felicità*. *Nella quarta*, *che è la più alta di tutte*, *stavano le anime de Patriarchi*, *Profeti*, *ed altri Santi*, *che erano morti prima della venuta di Cristo*. Unde videtur, quod Theologus noster sicut suæ censuræ voluit supra in verb. *Capellanus in com. n.* 19. Declarationem Sacræ Congregationis Concilii, ita hic etiam (ut critica oratio cresceret) voluerit ipsi subjicere adhuc ipsas Pontificias sanctiones. Et ecce plusquam Salomon hic; *Matth.* 12. 42. Vide etiam ad rem S. Bonaventuram a me allatum sub verb. *Peccatum n.* 80. & S. Thomam adductum in egregio Bullario præclarissimi Ordinis Prædicatorum, *tom.* 2. *pag.* 109. *in Const.* 3. *Clement. V. incip. Benedictus Deus*, *sub n.* 15. ubi sic expresse habetur, *Quadeuplex autem est infernus*, *ut docet* S. Thomas *in* 3. *distinct.* 22. *quæst.* 2. *art.* 1. *Damnatorum scilicet*, *puerorum*, *limbus videlicet puerorum purgandorum*, *seu Purgatorium*, *& Sanctorum Patrum*, *limbus nempe Sanctorum*, *qui decesserunt ante Christi adventum*. *In primo sunt tria*, *scilicet tenebræ gratiæ*, *tenebræ gloriæ & pœna sensus*. *In secundo sola duo prima*. *In tertio tantum secundum & tertium*.

In

In quarto erat solummodo secundum. Hinc colligitur *ex S. Thoma* quis ille sit *Infernus*, in quem, ut loquitur diploma, *illorum animæ, qui in peccato mortali, vel cum solo originali decedunt, pœnis tamen disparibus*. Illi siquidem, qui in sola culpa originis sunt, pœnam damni dumtaxat luunt; Alii vero actuali peccato lethali coinquinati, pœnas non solum *damni*, sed etiam *sensus* persolvunt.

INFIDELITAS.

* Signa protestativa Infidelitatis hæc indicat Benedictus XIV. in suis Decretis pro incolis Regni Serviæ incip. *Inter omnigenas*, Bull. *tom.* 1. *num.* 89. nomina turcica assumere, infidelium templa scilicet Moschæas frequentare, jejuniorum dies per carnium esum profanare, ad effectum ut Mahumetani credantur. Damnat etiam peccati illos, qui ex hac vita migraturi cadavera sua Turcarum sepulturæ demandarent cum istorum assistentia, & mahumeticis adhibitis ritibus. *

INFIRMITAS, INFIRMUS.

S U M M A R I U M.

1 *Quænam Infirmitas, & quorum judicio excuset ab auditione Sacri*, ad num. 3

4 *Et a recitatione Horarum Canonicarum*, ad num. 18

19 *Quæ sint observanda circa Viaticum Infirmorum*, ad num. 29

30 *Infirmi ac præsertim Fratres Minores, an teneantur ad Jejunium*, ad num. 32

33 *Episcopi, Parochi, & Canonici infirmi an & quando dispensentur a residentia, vel distributiones lucrentur*, ad num. 35

36 *An peccet Infirmus remedia sibi procurans, ac a Medicis oblata respuens, etiamsi mortis periculo laboret*.

37 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 43

1 INfirmitas, quæ impedit egredi Domo ad negotia magni momenti, excusat ab obligatione audiendi Missam. *Communis* cum Suarez, Castropalao, Sanchez, Dicastillo, Gobat, & La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 678. Immo Sanchez, Dicastill. Gobat cum La Croix *loc. cit. num.* 678. dicunt, quod quamvis Infirmitas non impediat exire ad aliqua negotia, ad quæ Infirmus valde afficitur, adhuc excusat ab auditione Missæ, si alias adsit periculum subeundi gravis incommodi. Non enim tenetur Infirmus statim audire Missam, si hanc audiens cum repugnantia naturæ, alterari possit, & pati grave incommodum. An autem 2
in hoc, vel illo casu valetudinis censeatur incommodum sufficienter grave ad excusandum ab auditione Sacri, stari potest judicio Medici, vel Superioris, vel Parochi, vel etiam proprio, si Infirmus ipse sit ita prudens, ut possit per se ferre judicium; Sanchez, Dicastill. Bonac. Gobat cum la Croix *loc. cit. num.* 679. & alii passim. 3

Infirmitas gravis, ob quam Infirmus nequit recitare Divinum Officium sine læsione suæ valetudinis, vel sine incommodo, vel incremento morbi, excusat a recitatione totali; *Communis*, *arg. cap. Clericus* 2. *dist.* 91. Non 4
excusat tamen Infirmitas levis, ut parvus dolor capitis, stomachi, vel pectoris, & interdum etiam levis febris tertiana, aut quartana, cum talis dolor, aut febris non soleat tota die vehementer affligere, ita ut non vacet tempus ad Divinum Officium recitandum. Navar. *tom.* 4. *de orat. c.* 11. *n.* 6. & *in Manuali cap.* 25. *n.* 100. Sotus *lib.* 10. *de justitia qu.* 5. *art.* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 6. Donatus *tom.* 4. *prax. rerum Regul. quæst.* 51. *num.* 1. Tabiena, Armilla, & omnes Summistæ in *verb. Horæ Canonicæ*, Busemb. Filliuc. & aliis citatis Bonacina *de Horis disp.* 1. *qu.* 6. *p.* 2. 5

Infirmitas impediens Infirmum ad recitandum v. g. solum Matutinum, non excusat ipsum a recitatione aliarum Horarum, quas recitare potest sine læsione suæ valetudinis. Est jam communis propter sequentem propositionem 5. in ordine inter merito damnatas ab Innocentio XI. *die* 2. *Martii* 1679. ibi: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem*. 6

In dubio an infirmitas sit gravis, aut levis, & an Infirmus, seu convalescens possit sine gravi nocumento recitare totum Officium, aut partem, standum est judicio Medici, vel Superioris, aut in horum defectu alterius viri prudentis; Silvester, Sotus, Sanchez, Donatus *loc. cit. num.* 2. aliique cum Pelliz. *tom.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 115. La Croix *lib.* 4. *num.* 1225. qui insuper cum Gobat addit posse Infirmum 7

stare

ftare etiam judicio proprio, si sit ita prudens,
8 ut per se possit de talibus ferre judicium. Si autem nec supradicti, nec Infirmus ipse possint solvere dubium, sed adhuc illud permaneat, tunc non tenetur Infirmus tale Officium recitare, quia non tenetur se periculo gravis damni, & nocumenti exponere; Donatus *loc. cit. num.* 3. Bonacina *loc. cit. num.* 5. Castropal. *tract.* 7. *d.* 2. *p.* 6. *nu.* 10. La Croix *loc. cit. num.* 1225. Neusser, Stoz, & alii plu-
9 res. Nec valet cum aliis dicere, quod in tali dubio teneatur Infirmus officium recitare, ex quo præceptum recitandi sit in possessione, quia id non obstat ob adjunctum periculum gravis nocumenti, ad quod pia Mater Ecclesia non videtur obligare, quia in ejusmodi dubiis vix attingi potest punctum, & status obligationis, unde ne scrupulis aperiatur via, ex quo talis Infirmus non possit in tali dubio & perplexitate se expedire, cùm sit æque periculum nocendi valetudini, quod illicitum est, quam transgrediendi præceptum recitandi Officium, in tali casu consuetudo legem interpretatur, ut sic dubitans censeatur liber. Sic citati Doctores, & alii.

10 Regulares infirmi, quando non possunt, nec sciunt se determinare, an licite possint totum, vel partem Officii Divini omittere, satisfaciunt præcepto dicendo Psalmos, Hymnos, Pater noster, Ave Maria, & alia judicio Prælati, seu Præsidentis loci, aut Conventus assignanda. Sic concessit Leo X. Minoribus apud Casarubios *in compendio Privilegiorum*, *verb. Infirmi Fratres num.* 6. Et ex concessione Martini V. & Eugenii IV. facta Fratribus S. Hieronymi, Regulares Infirmi, Senes, Valetudinarii, aut alias invalidi satisfaciunt præcepto Divini Officii recitando aliquos Psalmos, vel id, quod Superiores, vel sui Confessores assignaverint; Casarubios *loc. cit. n.* 11. & 12.

11 Regulares Infirmi ex concessione facta Minoribus de Observantia a Mart. V. Eug. IV. Call. III. Pio II. ac Sixto IV. consequuntur Indulgentiam plenariam in articulo mortis.
12 Casarubios *loc. cit. num.* 1. Regulares Infirmi in suis Infirmariis, Cellis, & etiam lectulis (quando commode aliter dicere non possunt) possunt promereri Indulgentias Stationum, & alias concessas in suis Ecclesiis dicendo quinquies Pater noster, & Ave Maria, pro intentione, & proposito illius Indulgentiæ. Sic concessit Innoc. VIII. apud Casarubios *loc. cit. num.* 3. Regulares Infirmi, ac Senes in decre- 13
pita ætate constituti possunt lucrari Indulgentias concessas dicentibus Coronas D. N. Jesu Christi, & Matris suæ, dicendo unum Psalmum, aut Hymnum B. Virginis, aut Domini Nostri. Sic concessit Leo X. apud Casarub. *l. c. n.* 5.

Infirmi omnes, qui ex recitatione Divini 14
Officii verisimiliter credunt, aliquem dolorem capitis, aut aliquam cruditatem stomachi, vel virium lassitudinem, aut etiam febrim tardius remissuram, excusantur a præcepto illud recitandi, quia hujusmodi damna, quæ in corporibus sanis sunt levia, in ægrotis sunt gravia. Ita Sanchez *in consil. lib.* 5. *cap.* 2. *d.* 45. *n.* 4. Stoz *lib.* 1. *part.* ... *num.* 402. Tamburin. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 5. §. 8. *a num.* 13. La Croix *lib.* 4. *num.* 1224. Gobat, Pelliz. & alii, *arg. cap. Clericus* 2. *dist.* 91. ubi pro legitima causa non recitandi, habetur inæqualitas corporis, quæ non sonat morbum gravem.
Immo supradicti Doctores, & alii cum Pel- 15
liz. *tom.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *num.* 116. dicunt, quod tales Infirmi non teneantur adhuc ad recitationem Divini Officii, quamvis bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros recreationis causa legant, quia confabulationes, ac lectiones illæ afferunt ægris recreationem, nec morbus ingravescit, sed potius levatur. Recitatio vero Divini Officii econtra est res seria, & ex sua natura caput
gravat, ac molestiam affert. Item dum tales 16
Infirmi convalescunt, & adhuc vires sunt imbecilles, possunt ad aliquos dias differre recitationem, & aliquando etiam prius incipere celebrare, quam recitare Divinum Officium; Gobat *in experient. tract.* 5. *num.* 715. Stoz *loc. cit. num.* 402. La Croix *loc. cit. num.* 1224. Sanchez, & Tamburin. *loc. cit.* & alii plures. (*a*)

Qui ob Infirmitatem non possunt Horas re- 17
citare debito tempore, possunt autem commode sine nocumento valetudinis recitare alio tempore ante, vel post, v. gr. si post prandium laborant Quartana, mane autem sint liberi, aut econtra, non excusantur a præcepto; Sic Castropal. *tract.* 7. *d.* 2. *part.* 6. *n.* 6. Stoz *loc. cit. num.* 409. Tamburin. *lib.* 1. *c.* 3. §. 7. *verb. Horæ Canonicæ num.* 20. La Croix *loc. cit.*

(*a*) Quæ hic circa onus recitandi divinum Officium afferuntur, nimis laxa videntur. Consulat igitur Lector hoc loco P. Antoine, aliosque Saniores Moralistas.

loc. cit. num. 1226. Pellizarius *loc. cit.* & alii. Et ratio est, quia quod recitentur Horæ hoc, vel illo tempore, est circumstantia accidentalis tantum, obligatio autem recitandi totum Officium incipit a media nocte, & durat per singulas partes diei naturalis usque ad alteram
18 mediam noctem. Henriquez autem, Canus, Caramuel, & alii volunt, eos non teneri anticipare, vel postea supplere Horas respondentes illi tempori, quo ægrotant, quia obligatio anticipandi, vel supplendi videtur tunc tantum esse, quando impedimentum est ex nostra libertate, non autem quando est ex necessitate, uti ex infirmitate, & hanc sententiam dicunt esse probabilem Diana *part.* 4. *tr.* 4. *ref.* 10. Lessius *l.* 2. *cap.* 37. *num.* 43. Sanchez *loc. cit. d.* 43. *num.* 7. Gobat *loc. cit. nu.* 711. Sporer *in Theolog. Sacramental. n.* 172. & alii. (*a*)
19 Si infirmus sit communicandus, & desit Stola vel Alba, potest in tali casu ei dari communio sine ipsis, quia quamvis ista spectent ad reverentiam Sacramento debitam, non est tamen positiva irreverentia, sed tantum omissio majoris reverentiæ, & necessitas hominis, propter quam instituta sunt Sacramenta, videtur excusare; necessitas enim non habet legem, *cap. Sicut* 11. *de consecrat. dist.* 1. *cap. Omnes* 1. *de Feriis*, *capit. Consilium* 2. *de observat. jejunior. cap. Consuluisti* 3. *de celebrat. Missar.*, & quod non est licitum in lege necessitas facit licitum; *cap. Quod non est* 4. *de Reg. Juris in* 6. & sic expresse tenet La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *n.* 335. & alii. Infirmus, si com-
20 mode jejunus expectare non possit, communicare potest non jejunus, sed per modum Viatici; *Communis* cum la Croix *lib.* 6. *pag.* 1. *num.* 602. Aversa *quæst.* 8. *sect.* 9. §. 6. Gobat, Tamburin. Dicastill. & aliis. * Inter quos non est omnino prætermittendus P. Benjamin Elbel *part.* 3. *Conf.* 14. *num.* 90. ubi casum in hoc proposito valde singularem resolvit. *

Infirmus tenetur ex præcepto Divino Eucharistiam sumere per modum Viatici, quando est in periculo mortis constitutus, & hoc etiamsi non sit jejunus. Vide *verb. Eucharistia n.* 34. 21
Et licet sit jejunus, recte adhuc adhibetur formula: *Accipe Viaticum*. Vide *verb. Euchar. num.* 35. Qui mane ante periculum communi- 22
cavit ex devotione, si superveniat periculum, an teneatur eodem die per modum Viatici communicare. Vide *verb. Eucharistia num.* 36. 23
In eadem infirmitate, etsi non teneatur, potest tamen ægrotus post septem, vel octo dies repetere Viaticum non jejunus, dummodo nequeat jejunus sumere, & periculum mortis recurrat. Vide *ibid. n.* 37. Quando morbus, & 24
periculum diu protrahitur post 7. vel 8. dies, potest iterum dari communio non jejuno. Vide *ib. n.* 38. Viaticum dari debet infirmis in 25
periculo etiam in die Parasceves. Vide *ibid. num.* 39. Si infirmus ob tussim, vel ob aliam 26
causam sumere non possit Viaticum, non debet ad illum deferri SS. Eucharistia devotionis causa. Vide *ib. n.* 50. 27

Pro consecrando Viatico dando infirmo non est licitum Sacerdoti non jejuno celebrare; 28
S. Antoninus, Suarez, Azorius, Jordanus, aliique plurimi cum Dicastill. *dist.* 9. *n.* 345. La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 611. Quamvis enim Sacerdos teneatur celebrare jejunus solum de præcepto Ecclesiastico, & infirmus teneatur in periculo mortis sumere Viaticum de præcepto Divino, tamen præceptum Divinum non obligat, nisi quando observari potest cum debita re-

(*a*) Multa pronuntiat Lucius Ferraris a num. 14. ad num. 18. obligationem infirmorum recitandi divinum Officium spectantia, quæ, meo quidem judicio, a laxitate excusari nullatenus possunt. Quod autem majus negotium facessit illud est, quod Diana, aliisque casuistis ducibus, veluti probabile venditatur, nimirum illos, qui aliqua infirmitate præpediti officium recitare nequeunt debitis horis, non teneri anticipare, vel supplere horas tempori respondentes, quo fuerunt infirmitate detenti. Hujus asserti absurditas per se constat. Certum enim est matutinis recitandis nocturnum tempus esse assignatum: pone re Sacerdotem privatum numquam nocturno tempore assurgentem, ut matutinum persolvas, nocte præterita aliquo laborasse incommodo, a quo sole illucescente, perfecte convaluisti: Posita Ferraris sententia, teneberis quidem horas diurnas persolvere, quia nullo laboras valetudinis impedimento; minime vero nocturnas ob morbum, a quo jam convaluisti, quamquam si nullum pertulisses incommodum, diem expectasses ad matutinum recitandum. Immo nec prævenire teneberis, etsi prævideas morbum superventurum, quamquam assuetus sis canonicas horas anticipare, puta, matutinum recitare vespere antecedenti, diurnas horas de mane, &c. Quid in hac re absurdius.

reverentia principalibus ritibus, & quasi substantialibus cæremoniis ab Ecclesia præscriptis, ut recte observant Suarez, Fag. Diana, Amicus, Lugo, Tambur. Dicastill. Platell. apud la Croix *loc. c. n.* 611. Tum quia in ipso casu defectu Hostiæ consecratæ infirmus excusatur a tali præcepto sumendi Viaticum ob impotentiam, quia impossibilium nulla est obligatio; *l. Impossibilium, ff. de Reg. Juris, & cap. Nemo potest 6. de Reg. Juris in 6.* ibi :
29 *Nemo potest ad impossibile obligari*. Aliqui tamen, ut Major, Zanard. Zambranus, Philiarch. & alii tenent oppositum, & horum sententiam Suarez, Filliucius, Lugo, Dicastill. Layman, & alii vocant probabilem saltem in casu, quo infirmus aliud Sacramentum non possit suscipere.

30 Infirmi non tenentur ad jejunium; *Commu-*
31 *nis*. Vide *verb. Jejunium articulo secundo*. Infirmi non tenentur ad jejunium, sicuti non tenentur ad recitationem Horarum, & ad audiendum Sacrum, quamvis propria culpa inciderint in infirmitatem; *arg. cap. Infirmitas* 13. *de pœnitentiis, & rem.* Et ratio est, quia, etsi tales propria culpa sint impotentes; hæc tamen impotentia, & hoc impedimentum ad observantiam jejunii, & hujusmodi, nec a Jure, nec ab homine, sed ab ipso Deo illatum est, ut innuit textus *in cap. Percussio 2. caus. 7. qu.* 1. ibi : *Cum percussio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, & ideo non*
32 *debet a nobis addi flagellatis afflictio*. Fratres Minores non potentes jejunare bono modo propter infirmitatem, vel debilitatem, non tenentur, ut eis concessit Sixtus IV. apud Casarub. *in Compendio Privilegiorum verb. Infirmi Fratres n.* 2.

33 Episcopi infirmi, an, & quando dispensentur a residentia. Vide *verb. Episcopus art.* 3.

34 Canonici infirmi, an, & quando lucrentur distributiones. Vid. *verb. Distrib. quotidianæ*.

35 Parochi infirmi, an, & quando censeantur dispensati a residentia. Vide *verb. Parochus*.

36 Infirmus peccat, quando spretis Medicorum consiliis, & remediis, pro libitu suo sibi remedia procurat, seu remedia ordinaria recusat; Busemb. La Croix *l.* 2. *num.* 201. *& l.* 3. *part.* 1. *n.* 769. *&* 775. cum aliis ibi citatis; Tunc enim vitæ suæ non consulit, quantum potest & debet. In casu tamen, quo aliquis infirmus diu, & graviter ægrotaret, & a Medicis tamquam incurabilis esset derelictus, non peccaret sumendo aliquod remedium periculosum, quia non tenetur homo se servare cum tantis doloribus, unde non censetur tunc, nisi indirecte morti suæ cooperari; Henno *tom.* 1. *tr. de conscientia disp.* 3. *qu. ult. concl.* 3. *ref.* 4. & alii passim. (Hæc tamen opinio non est satis tuta; *Rom. Th.*) Infirmus etiam periculosus ad mortem nequit licite omne remedium aut medicamentum respuere : Quisquis enim tenetur vitæ suæ periclitanti mediis ordinariis opitulari; Henno *l. c.* Busemb. & la Croix *l. cit.* Diana, & alii passim. Vide *verb. Moribundus n.* 1. *&* 2.

Additiones ex aliena manu.

Infirmitatem inter legitima impedimenta recensuimus *in Addit. ad Verb. Impediens*. At quia non raro accidit, ut homines nonnullis ex causis infirmitates simulent, ne modo in judicio comparere necessum habeant; hinc est quod infirmitates evidentibus probationibus probari debent, & simulatæ infirmitates a veris infirmitatibus sunt distinguendæ. 37

Infirmitatis probatio ordinaria fit per litteras, & testimonium Medicorum, Paul. Zacchias *in Quæstionib. Medic. Legalib. lib.* 2. *tit.* 2. *quæst.* 1. *num.* 3. Quinimo in causa levi probari potest infirmitas attestatione unius Medici; Strik. *Jur. Dissert. Vol.* 5. *Disp.* 3. *cap.* 3. *num.* 54. 39 40

Recepta quoque est probatio infirmitatis per Testes ad minus duos; Damhouder. *in prax. crimin. cap.* 19. *n.* 9. Farinac. *de Testib. quæst.* 63. *in princ.* 41

Controversia vero non levis est, an Infirmitas aliis deficientibus probationibus, per juramentum probari possit? Affirmant Mascard. *de Probat. concl.* 884. *fere per tot.* Carpzov. *Jurisp. Forens. part.* 1. *constit.* 9. *defin.* 11. Zanger. *de Exception. part.* 2. *cap.* 9. *n.* 12. Mindan. *de Process. lib.* 2. *c.* 19. 42

At non aliter hæc sententia admittenda est, quam si agatur de persona non suspecta de perjurio. Fides enim juramenti dependet a Fide Viri; Adi Strik. *Juridic. dissert. vol.* 5. *disp.* 3. *c.* 3. *n.* 57. 43

INGRESSUS.

INgressus Ecclesiæ denegari nequit mulieribus menstruatis; Benedict. XIV. tom. I. Constit. 107. incip. *Omnium sollicitudinum* §. 3. 14. & 39. Ingressus mulierum in Monasteria Vi- 1

Virorum sub gravissimis pœnis prohibetur. Idem Constit. 39. incip. *Regularis disciplinæ*.
3 In casibus exceptis, v. g. favore mulierum nobilium, jus Patronatus habentium, quomodo permittatur? Idem *ib.* §. 8. Facultates permittendi hujusmodi ingressus, revocantur, & annullantur. Idem *ib.* §. 4. & 5. Vide tom. 2.
5 verb. *Clausura*. Ingressus in clausuram Monialium est omnibus sub gravissimis pœnis interdictus. Vide *dict.. tom. verb. Clausura* & tom. 5. verb. *Moniales* art. 3. n. 99. ubi affertur ad id Pontificia Constitutio.

INIMICUS. Vide verb. *Odium*, & verb. *Virtus*, vers. *Caritas*.

INJURIA. Vide verb. *Conservatores n.* 4. & verb. *Pœna art.* 2. *n.* 145. 146.

INQUISITIONIS S. OFFICIUM, INQUISITORES.

SUMMARIUM.

1 *Inquisitionis Tribunal quando erectum, & quibus commissum fuerit*, ad num. 3.
4 *Quinam olim habuerint, & nunc facultatem habeant Inquisitores eligendi*, ad num. 5.
6 *Congregatio Sanctissima Inquisitionis a quo fuerit instituta, quæ habeat jura, contra quos procedere valeat &c.* ad n. 14.
15 *Inquisitionis Officium impediens quas pœnas incurrat*.
16 *Inquisitores in quibus causis, & contra quas personas possint procedere vel non*, ad n. 27.
28 *Inquisitores an possint admittere Laicos ad judicandum, & an ipsis liceat aliquid pretii percipere pro actis S. Officii*, ad num. 30.
31 *Inquisitores quos possint creare & assumere in Notarios, & in quibus Magistratus etiam sæculares compellere*, ad n. 37.
38 *Inquisitores an possint procedere contra delinquentes in sua Provincia, etiamsi alio se transtulerint*.
39 *Quid mutuo sibi debeant Inquisitores, & Episcopi, in causis ad Fidem pertinentibus*, ad n. 49.
50 *Quæ sint crimina, in quibus Inquisitores procedere possunt*, ad n. 70.
71 *Inquisitores & Episcopi ad quid teneantur in causis Fidei*, ad n. 75.
76 *An vigeat hodie Constitutio, qua Sixtus IV. statuit, ne Inquisitores Ordinis Prædicatorum procederent contra Fratres Ordinis Minorum, ac voluit Inquisitores Ordinis tam Prædicatorum quam Minorum a suis Generalibus corripi, processari, & pœnis affici*.
77 *Inquisitores quos possint absolvere judicialiter*, ad n. 78.
79 *Inquisitoribus quæ jura competant ac privilegia*, ad n. 86.
87 *An Episcopi, Parochi, vel Canonici in Officio Inquisitionis impediti excusentur a residentia, vel distributiones lucrentur*, ad num. 90.
91 *Familiares S. Officii an satisfaciant præcepto Paschali, nisi communicent in propria Parochia*.
92 *An & quando Vicarius & Ministri S. Officii ob violatam Immunitatem censuras incurrere censeantur*, ad num. 99.
100 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 108.

Inquisitionis Tribunal fuit primo erectum 1
sub Innocentio III. occasione hæresis Albigensium, rem eidem Innocentio proponente S. Dominico præclarissimi Ordinis Prædicatorum Patriarcha, tunc Oxomensi Canonico, cui primo hæc delegata Inquisitoris jurisdictio commissa fuit. Paramus *de orig. Inquisitionis lib.* 2. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 13. Castill. *in histor. Ordinis Prædicatorum cap.* 17. Fernand. *in concertat. Prædicat. pag.* 16. Lucius Marinus Siculus *in histor. Hispan.* Card. Petra *tom.* 3. *comment. in Constit.* 16. *Innocentii IV. n.* 8. & alii passim.

Inquisitionis munus, seu Officium fuit com- 2
missum a Gregorio IX. solis Patribus Ordinis Prædicatorum, ut patet ex litteris datis anno 1231. eorum Priori in Lombardia, quæ litteræ extant *tom.* 9. *Conciliorum column.* 335. & ex aliis Inquisitoribus ejusdem Ordinis ab eodem Gregorio contra Albigenses missis, ut videri potest apud Leandr. *de viris illustrib. lib.* 2. Bzovium *ad annum* 1235. *a num.* 4. Deinde 3
Innocent. IV. tale Inquisitionis Officium commisit etiam Fratribus Minoribus, ut patet ex ejus Constitutione incipient. *Quia tunc*, & refert Card. Petra *loc. cit. num.* 9. & alii. Et aliquando fuit commissum etiam Patribus Minimis S. Francisci de Paula: Clemens enim VII. delegavit Inquisitorem in Regno Portugal-

galliæ P. Didacum de Silva dicti Ordinis Mi-
nimorum, ut narratur in Constitutione 8. Pau-
li III. incipient. *Illius* §. 1. ut refert Card.
Petra *loc. c. n.* 9.

4 Superiores Prædicatorum, & Minorum olim
habebant facultatem eligendi Inquisitores, ut
patet ex Constitutione 16. Innocentii IV. in-
cipient. *Quia tunc*, & ex Constitutione 16. Ale-
xandri IV. incipient. *Quod super*, & ex Con-
stitutione 23. ejusdem Alexandri incipient. *Ca-
tholicæ*, & notant Eymeric. *part.* 3. *director.*
q. 3. & ibi Pegna *comment.* 52. §. *Regulariter*,
Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18. *quæst.* 5. San-
ctarell. *de hæresi cap.* 40. *dub.* 1. *num.* 6. Del-
bene *part.* 2. *dubit.* 195. *sect.* 8. *num.* 2. Card.
Petra *loc. c. num.* 32. Hodie tamen adempta
extat hæc facultas dictis Superioribus Regula-
ribus, & Inquisitores Regulares eliguntur a
Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis, & a
Sede Apostolica approbantur, exceptis solum-
modo Inquisitoribus Hispaniæ, qui immediate
ab Inquisitore Generali eliguntur, ut notant
Salell. *lib.* 1. *cap.* 2. *Regul.* 10. & 11. Care-
na *part.* 1. *tit.* 3. *num.* 5. & *tit.* 5. §. 3. *n.* 11.
Sousa *in aphor. Inquis. lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 6. Del-
bene *loc. c. sect.* 8. *num.* 2. Castropal. *Oper.*
moral. part. 1. *tract.* 4. *disp.* 8. *punct.* 12. §.
2. *num.* 2. Card. Petra *loc. c. num.* 34. & alii
passim.

6 Congregatio Cardinalium Sanctissimæ Inqui-
sitionis erecta fuit a Paulo III. Constit. 34.
incipient. *Licet*, & denuo restituta a Sixto V.
Constit. 74. incipient. *Immensa*. Facultas hujus
supremæ & universalis Inquisitionis est supra
omnes Civitates, & loca Christianitatis etiam
ultra montes. Paulus III. in cit. Constit. *Li-*
7 *cet*. Hæc suprema Cardinalium Generalium
Inquisitorum Congregatio contra quoscumque
procedit, appellationes ab aliis Inquisitoribus
audit, Inquisitores ubivis locorum deputat, &
alios, qui interesse debent, & inservire in actu
8 degradationis. Paul. III. *ib.* Hæc Cardinalium
Generalium Inquisitorum Congregatio præci-
pere potest degradationem reorum Clericorum,
qui damnandi sunt, & uti potest brachio sæ-
9 culari. Paul. III. *ib.* Potest privare benefi-
ciis &c. impedientes suum Officium, & aliis
10 inhabilitatibus afficere. Paul. III. *ib.* Omnia
ab hac suprema universalis Inquisitionis Con-
gregatione decreta firma sunt, & observari
11 debent. Paulus III. *ib.* Potest procedere con-
tra Episcopos, & etiam contra Cardinales
hæreticos, Pius IV. Constit. 67. incip. *Roma-*
12 *nus*. Quod a majori parte Cardinalium hujus
Congregationis fuerit conclusum, ab omnibus
factum esse censetur. Pius IV. Constitut. 79.
incipient. *Cum nos*, Pius V. Constit. 23. in-
cipient. *Cum felicis*. Si duo tantum Cardina- 13
les sint in Congregatione, quod ipsi decer-
nunt, est ratum. Pius V. Constit. 23. incip.
Cum felicis. Cum hæc Cardinalium Genera- 14
lium Inquisitorum Congregatio scribit, aut
præcipit aliquid Ordinariis, Vicariis, Inquisi-
toribus &c. isti statim debent rescribere, &
injuncta exequi, Clemens VIII. Constit. 76.
incip. *Sanctissimus*.

Inquisitionis Officium impediens, testes in 15
causis Fidei, aut denunciantes offendens, car-
ceratos extrahens, capi reos prohibens, oc-
cultans, adjuvans, consulens, vel similia in
favorem reorum faciens, est reus læsæ Maje-
statis, omni dominio privatur, ut hæreticus
tractandus, infamis ipse, & filii ejus, pœnis
hæreticorum subjacet, & Curiæ Sæculari est
tradendus. Pius V. Constit. 82. incip. *Si de
protegendis*.

Inquisitores possunt procedere in causis Fi- 16
dei contra quascumque personas cujusvis gra-
dus, conditionis, vel Dignitatis, contra Ma-
gistratus, Communitates &c. Etiamsi habeant
privilegium Sedis Apostolicæ, ut contra eos
non procedatur; *cap. Ut Officium, de hæreti-
cis in* 6. Urbanus IV. Constit. 2. incipient. 17
Licet §. 16. In causis Fidei procedere possunt
etiam contra quoscumque exemptos, Alexan-
der IV. Constit. 22. incipient. *Ne commissæ*,
Clemens VII. Constit. 27. incipient. *Cum si-
cut*. Paulus III. Constit. 30. incipient. *In A-
postolici*, Pius IV. Constit. 51. incip. *Pastora-
lis*, Paulus V. Constit. 26. incip. *Romanus*,
ubi revocat facultates Superioribus quorum-
cumque Ordinum concessas cognoscendi causas
suorum Subditorum ad Officium Sanctæ Inqui-
sitionis quomodolibet pertinentes. In causis 18
Fidei possunt Inquisitores procedere etiam con-
tra suosmet Superiores ejusdem Ordinis. Co-
chier *de jurisdict. ordinar. in exemptos part.* 2.
q. 45. *n.* 58. Sousa *in aphorism. Inquis. lib.* 1.
cap. 4. *n.* 8. Card. Petra *tom.* 3. *Comment. in
Const.* 23. *Alexand. IV. num.* 15. & alii pas-
sim. An autem Inquisitores procedere possint 19
etiam contra Generales Religionum, non con-
veniunt Doctores: multi enim, quos sequitur
Diana *part.* 4. *tract.* 8. *resolut.* 23. Peyrin. *in pri-
vileg. Minor. tom.* 2. *Constit.* 9. *Pauli V.* §. 1.
n. 2. Bordon. *in Tribunal. cap.* 27. *num.* 27. &
alii, tenent, non posse Inquisitores procedere
contra Generales Religionum, sed debere prius
certiorare Supremam Cardin. Inquisitionem;
arg. cap. Inquisitores, de hæreticis in 6. & Con-

cit. Trident. *cap.* 11. *sess.* 25. *de Regularibus*, ubi quamvis submittat iurisdictioni, visitationi, & correctioni Ordinariorum omnes Parochiales Ecclesias Regulares, excipit tamen eas in Monasteriis, & locis, ubi Generales, seu Capita Ordinum sedem ordinariam & principalem habent, ibi: *Exceptis etiam iis Monasteriis, seu locis, in quibus Abbates, Generales, aut Capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent*, & in continentia facti sic declarasse Sacr. Congreg. Concilii pro Ecclesia S. Hyppoliti de Faventia, quæ est Sedes ordinaria & principalis Generalis Camaldulensis, testatur Fagnan. *lib.* 3. *decretal. in cap. Nullus Episcopus* 3. *de Parochiis num.* 41. & ipsum sequitur Monacell. *tom.* 1. *tit.* 5. *formul.* 1. *num.* 18. *&* *tit.* 6. *formul.* 20. *num.* 14. ubi affert decretum Sacr. Congr. Concil. in *Lauden. Jurisdictionis* 1. *Decemb.* 1691. in qua plene articulo discusso, & partibus informantibus fuit resolutum, Bullam Gregorii XV. incipient. *Inscrutabili*, non derogasse privilegio *cap.* 11. *sess.* 25. *de Regul.* favore Generalium Ordinum concesso, & alii passim. Aliqui autem his non obstantibus censent, posse Inquisitores procedere etiam contra Generales Religionum, dicentes hanc exemptionem, seu exceptionem Generalium non constare de Jure, cum *cit. cap. Inquisitores*, loquatur solummodo de Episcopis, ut advertit Freita *in addition. ad Rodric. Acugna*, *de Confessar. solic. q.* 12. *num.* 20. & priorem opinionem procedere posse inspecta solummodo quadam æquitate, & decentia, ut ait Carena *part.* 1. *tit.* 5. §. 9. *num.* 78. & sequitur Card. Petra *loc. cit. num.* 16.

20 Inquisitores Regulares in iis, quæ ad munus Inquisitionis pertinent, non sunt subjecti suis Regularibus Superioribus, nec eis tenentur obedire, ut de Inquisitoribus Prædicatorum, & Minorum expresse statuit Alexander
21 IV. Constit. 23. incipient. *Catholicæ*. In iis autem quæ pertinent ad statum Religiosum, & observantiam Regularem, sunt subjecti suis Superioribus Regularibus, & eis tenentur obedire, ut ex cit. Constitut. Alexandri IV. incipient. *Catholicæ* docent Eymeric. *in directorio part.* 3. *q.* 11. *&* 12. ubi Pegna *Comment.* 60. Sanctarell. *de hæresi cap.* 40. *dub.* 1. *num.* 7. Decianus *l.* 5. *tract. Crimin. cap.* 22. *num.* 33. Rojas *de hæreticis part.* 2. *n.* 418. Mascovius *de Majestat. milit. Eccles. lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 11. Carena *de Offic. Inquis. part.* 1. *tit.* 5. §. 8. *n.* 69. Salelles *de Mater. Tribun. Fid. lib.* 1. *cap.* 2. *Regula* 11. *num.* 13. Card. Petra *loc. c. num.* 4. Unde si extra Officium deliquerint, 22 certum est de Juris rigore puniri posse a suis Prælatis Regularibus. Eymeric. *loc. c. quæst.* 12. *num.* 1. Locat. *in judicial. verb. Inquis. n.* 40. Sanctarell. *cit. dub.* 1. *num.* 7. Zanardus *in director. part.* 2. *cap.* 6. *quæst.* 43. Rodriquez *qq. regul. tom.* 2. *quæst.* 81. *art.* 5. Card. Petra *loc. cit. num.* 7. & alii. Ast tamen, quia eisdem Superioribus Regularibus vetita sunt ea, ex quibus directe, vel indirecte sui subditi Inquisitores in eorum officio impediuntur; Idcirco, dum isti extra officium delinquunt, poterunt quippe eorum Superiores omni casu informationes capere, eosque monere, & reprehendere, cum ex his nullum eis impedimentum in suo munere exercendo oriatur; Dum autem pœna est infligenda, ad eam devenire non debent, si inde Inquisitores quodammodo a suo Officio impediantur; & tunc informationes transmittere Supremæ Cardinalium Inquisitioni, ejusque mandata expectare debent, ut post Farinac. *de hæresi q.* 186. *n.* 132. tenent Castropal. *tom.* 1. *oper. mor. tract.* 4. *disp.* 8. *punct.* 12. §. 2. *num.* 23. Diana *part.* 4. *tract.* 8. *resolut.* 53. Catena *de offic. Inquisit. part.* 1. *tit.* 5. §. 8. *num.* 72. Cardin. Petra *loc. c. n.* 8. & alii.

Inquisitores non possunt procedere contra 23 Episcopos, neque econtra, nisi habeant in commissis a Papa specialiter; sed occurrente casu suspensionis, vel accusationis, vel denunciationis contra ipsos, debet significari Summo Pontifici; *c. Inquisitores* 16. *de hæreticis in* 6. Et *Extravagant. de hæreticis*, *cap. cum Matthæus*. Inquisitores non possunt ex- 24 communicare Episcopos, nec econtra; *c. Statuta* 20. *de hæreticis in* 6. Inquisitores non 25 possunt procedere contra Legatos, vel Nuncios Papæ, sed occurrente casu, aut suspicione hæresis contra eos, debent id Papæ significare; *cap. Inquisitores*, *de hæreticis in* 6. *Extravagant. de hæreticis*, *cap. cum Matthæus*. Neque possunt excommunicare Officiales Pa- 26 pæ, vel contra eos procedere; *cit. cap. Inquisitores*, *&* *cit. cap. Cum Matthæus*. Inquisito- 27 res non possunt se intromittere in aliis causis, quam in delictis contra Fidem. *Clement. de hæreticis*, *cap. Multorum* 1. §. *Propter*. In- 28 quisitores non possunt in judiciis admittere Laicos Judices ad judicandum sub pœna (etiam Inquisitoribus) excommunicationis Papalis ipso facto. Julius III. Constit. 11. incip. *Licet a diversis*. Inquisitores non possunt ex- 29 torquere a reis pecuniam modo illicito sub pœna excommunicationis Papalis ipso facto, a qua

a qua non possunt absolvi, donec satisfaciant.
30 *Clement. de hæreticis*, *cap. Nolentes* 2. Unde pro actis S. Officii, & processibus nihil possunt facere solvi, nec sibi, nec aliis Officialibus, sed omnia gratis debent facere expediri. Clemens VIII. Constit. 76. incipient. *Sanctissimus*.
31 Inquisitores possunt creare, & assumere in Notarios Clericos etiam in Sacris. Urban. IV. Constitut. 2. incipient. *Licet*. §. 8. Et quosvis sive sæculares, sive Clericos, sive Regulares. Pius IV. Constitut. 36. incipient. *Pastoralis*,
32 *cap. Ut officium* §. *Verum*, *de hæreticis in* 6. In sententiis ferendis possunt assumere quoslibet peritos. Urban. IV. Constitut. 2. incipient. *Licet*, §. 10. *cap. Ut commissi*, *de hæretic. in* 6. & hi tenentur obedire, *cit. cap. Ut commissi*.
33 Possunt constringere Magistratus omnes etiam Sæculares ut observare faciant statuta contra hæreticos facta, sive contra fautores, ac receptatores, & cogere possunt eos ad jurandum de tali observantia. Quod si nolunt jurare, fiunt infames, ac suspecti in Fide, & Officio privandi sunt; *cap. Ut officium* §. *Compescen-*
34 *di*, *de hæreticis in* 6. Possunt cogere omnes Magistratus, & Judices ad exequendum suas sententias, & isti debent sub pœna excommunicationis obedire. Innoc. VIII. Constit. 10.
35 incipient. *Dilectus*. Possunt omnes Magistratus compellere, & alios ad dandum eis scripturas
36 pertinentes ad S. Officium. Alexand. IV. Con-
37 stit. 18. incip. *Cupientes*. In causis hæresis uti possunt brachio sæculari; *cap. Ut officium* §. *Compescendi*, *de hæreticis in* 6. Inquisitoribus in causis Fidei tenentur obedire omnes Domini temporales, & si aliquem illi carcerari faciunt, isti tenentur fideliter custodire: & si illi sententiant, isti tenentur indilate obedire, non obstante appellatione rei; *cap. Ut Inquisitionis*, *de hæreticis in* 6.
38 Inquisitores possunt procedere contra delinquentes in sua Provincia, etiamsi alio se transtulerint. Alexand. IV. Const. 16. incip. *Cupien-*
39 *tes*. Possunt procedere in causis hæresis, quas etiam Episcopi cœperunt cognoscere. Urban.
40 IV. Constit. 2. incip. *Licet* §. 3. Possunt procedere etiam irrequisitis Diœcesanis. Alexander
41 IV. Constit. 9. incip. *Ad capiendum*. Inquisitor cum Episcopo, & sine eo, & econtra potest citare in causis hæresis, *Clementina*, *de hære-*
42 *ticis*, *cap. Multorum* 1. §. *Propter*. Inquisitor, & Episcopus possunt conjunctim, & divisim procedere in causis hæresis, sed communiter sententiant; & si non conveniunt, referunt ad
43 Papam, *cap. Per hoc*, *de hæreticis in* 6. Debent

communicare processus, quando divisim procedunt. *Extravagant. de hæreticis*, *cap. Ex eo*. Inquisitor sine Episcopo non potest carcerare 44 duro, vel arcto carcere, qui datur ad pœnam. *Clementin. de hæreticis*, *cap. Multorum* 1. §. *Propter*. Inquisitor sine Episcopo, vel Vicario 45 non potest dare tormenta, nec sententiare; si vero intra octo dies non possit Inquisitor habere copiam Episcopi vel Vicarii ejus, & econtra, potest alteruter se solo id facere, postquam se requisierint, *cit. Clementina*, *cap. Multorum* 1. §. *Propter*. Urbanus IV. Constit. 2. incip. *Licet*, §. 5. Potest tamen Episcopus, 46 aut Vicarius Inquisitori, & hic illis committere suas vices in dictis casibus, si nolint adesse, alias irritum est quod fit; *cit. Clement. Multorum*. Vacante vero Sede Episcopali, lo- 47 co Episcopi requirendus est Officialis Capituli, seu Vicarius Capitularis eodem modo, quo supra, alias nulla est sententia, *cit. Clementina Multorum*. Inquisitor cum Episcopi, vel 48 Vicarii consensu potest privare hæreticum Officio, & Beneficio, & privatum declarare, excepto si Episcopus contulit Beneficium hæretico scienter, quia tunc sine eo sententiat, *cap. Ut commissi*, *de hæreticis in* 6. Inquisitor 49 non tenetur reddere rationem Episcopo de expensis factis in causis hæresis. *Extravagant. de hæreticis*, *cap. Ex eo*.

Inquisitores procedere possunt in omnibus 50 contra fidem, ut circa hæreticos, fautores, receptatores, & suspectos de fide. *Clementina de hæreticis*, *cap. Multum* 1. §. *Propter*. Pos- 51 sunt procedere contra impedientes suum Officium, contra non juvantes, si requiruntur, etiamsi sit Communitas, Princeps, Magistratus &c. *cap. Statutum* 9. *de hæreticis in* 6. Inquisitores procedunt contra Saracenos, vel 52 alios, qui facti Christiani redeunt ad sectam. Gregor. XI. Constitut. 2. incipient. *Admodum*. Item contra Saracenos, qui Christianos ad se- 53 ctam suam trahunt. Gregorius XI. *ib.* Item 54 contra omnes maleficos, & sortilegos, qui malum aliquod procurant. Innocent. VIII. Constit. 1. incip. *Summis*. Item contra Astro- 55 logos judiciarios, & alios Magos, Sortilegos, Divinatores, & hujusmodi. Sixtus V. Constitut. 17. incip. *Cœli & Terræ Creator*. Inqui- 56 sitores procedunt contra maleficos, & Sortilegos cum Diabolo pactum facientes, a Fideque apostatando alios lædentes. Gregorius XV. 57 Constit. 46. incip. *Omnipotens*. Item procedunt contra Astrologos, qui de statu Reipublicæ Christianæ, vel Sedis Apostolicæ, seu vita Romani Pontificis, aut ejus consangui-

neorum judicia facere, nec non contra eos,
qui illos desuper consulere præsumpserint cum
innovatione dictæ Constitutionis Sixti V. Ur-
58 ban. VIII. Constit. incip. *Inscrutabili*. Item
contra impedientes Neophytos, ne Fidem com-
plectantur. Paul. III. Constit. 32. incip. *Cu-*
59 *pientes* §. 8. Item contra hæreticos judiciali-
ter confessos, & obstinatus etiam illorum Diœ-
cesanis irrequisitis. Alexander IV. Constitut.
60 6. incip. *Ad capiendum*. Item contra hæreti-
cos, eorumque fautores se negotio Inquisitio-
nis opponentes. Innocent. IV. Constit. 16. in-
cip. *Quia*.

61 Inquisitores procedunt contra prædicantes
doctrinam scandalosam, vel Fidei contrariam
etiam Regulares. Paul. III. Constit. 30. incip.
62 *In Apostolici*. Item contra omnes etiam Re-
gulares audentes in publicis Concionibus, le-
ctionibus, conclusionibus, & aliis quibuscum-
que actibus publicis asserere, quod Beatissima
Virgo fuerit concepta cum peccato originali.
*Sac. Congr. Sanctæ Romanæ, & Universalis In-
quisitionis in Palatio Apostolico coram Paulo V.
sub die* 31. *Augusti* 1617. Quod postea ad au-
dentes asserere idem in sermonibus, & scri-
ptis privatis extendit *Eadem Sac. Congr. coram
Gregorio XV. sub die* 24. *Maii* 1622.

63 Item contra eos, qui utuntur Litaniis novis
non approbatis ab Ecclesia, vel Sacra Con-
gregatione Rituum. Clem. VIII. Constit. 22.
64 incip. *Sanctissimus*. Item contra non ordinatos
ad Presbyteratum Missam celebrantes, vel Pœ-
nitentiæ Sacramentum ministrantes. Gregor.
XIII. Constit. 21. incip. *Officii nostri*. Cle-
mens VIII. Constitut. 81. incip. *Etsi alias*.
Urbanus VIII. Constit. 79. incip. *Apostolatus*.
65 Item contra Sacerdotes, qui mulieres pœni-
tentes in actu Confessionis ad actus inhonestos
sollicitant. Pius IV. Constit. 31. incip. *Cum
sicut*, & Gregor. XV. Constitut. 34. incip.
Universi, hoc extendit ad Sacerdotes sollicitan-
tes quascumque personas ad inhonesta sive in-
ter se, sive cum aliis perpetranda quomodo-
libet in actu Confessionis Sacramentalis, vel
antea, vel post immediate, seu occasione,
66 vel prætextu Confessionis &c. Item contra
Confessarios negligentes monere pœnitentes ut
denuncient sollicitantes, aut ducentes eos non
teneri. Gregor. XV. in d. Constitut. *Univer-
si* §. 7.

67 Inquisitores procedunt contra testes falsum
in causis Fidei deponentes, eosque Curiæ sæ-
culari tradere possunt. Leo X. Constit. 29.
68 incip. *Intelleximus*. Item procedunt contra
Christianos ad Judæorum Ritus transeuntes,
& Judæos conversos ad illum redeuntes. Ni-
colaus IV. Constit. 1. incip. *Turbato*. Inqui- 69
sitores libere procedere possunt contra Ju-
dæos, & alios infideles paganos in sequenti-
bus casibus. I. Si negaverint, quæ circa Fi-
dem communia sunt cum Christianis. II. Si
Dæmones invocaverint, aut eis immolaverint.
III. Si quem Christianum hæc docuerint, vel
ad ea perduxerint. IV. Si hæreticas blasphe-
mias dixerint. V. Si Christianos a Fide de-
viaverint. VI. Si Infideles ad Fidem Christi
transire impediverint. VII. Si Hæreticus scien-
ter receptaverint. VIII. Si libros Hæreticos,
Thalmudicos, aut alios Judaicos quomodoli-
bet damnatos tenuerint. IX. Si Hostiam sa-
lutarem, aut Crucem, & similia, vel Chri-
stianos deriserint. X. Si nutrices Christianas
retinuerint, vel easdem illa die, qua Eucha-
ristiæ Sacramentum sumpserint, vel etiam
diebus sequentibus, lac in latrinas effundere
coegerint. Gregor. XIII. Constit. 70. incip.
Antiqua Judæorum; & concordat Constit. 20.
Clem. VIII. incip. *Cum Hebræorum malitia*.
Item procedere possunt contra eos, qui di- 70
cunt Usuram non esse peccatum. *Clement. de
Usuris cap. Unic. §. sane*.

Inquisitores, & Episcopi tenentur procedere 71
in omnibus causis contra Fidem, ac omitten-
tes id facere, incurrunt excommunicationem
Papæ reservatam. *Clement. de hæreticis cap.* 1.
§. *Verum*. Tenentur procedere sine acceptio- 72
ne Personarum, *cap. Qualiter, de accusat.* Te- 73
nentur exigere juramentum ab omnibus Offi-
cialibus sui Tribunalis de secreto, & fidelita-
te servandis. *Clement. de hæreticis cap.* 1. §.
Porro. Innocent. IV. Constit. 10. incip. *Ad
extirpandam*. Item tenentur dare juramentum 74
Secreti Advocato, & Procuratori reorum, &
aliis quibuscumque manifestant dicta testium,
& delicta, ut possit in causa procedi; *cap.
Statuta* 20. *de hæreticis in* 6. Tenentur prohi- 75
bere, ne sæculares in causis Fidei se ingerant,
& per Censuras deterrere. Leo X. Constitut.
43. incip. *Honestis*. Sixtus IV. Constitut. 19. 76
incip. *Sacri* statuit, ut Inquisitores Ordinis
Prædicatorum non procederent contra Fratres
Ordinis Minorum, & econtra, sed modo
non est in praxi. Item *ibidem* statuit, ut In-
quisitores Ordinis Minorum, & Prædicato-
rum a suis Generalibus possint corripi, pro-
cessari, puniri, & privari, sed modo non est
in praxi.

Inquisitores possunt absolvere judicialiter 77
omnes Hæreticos, qui pœnitentes hæresim ab-
jurant, & ad Fidem revertuntur. Alexand. IV.
Con-

Conſt. 18. incip. *Cupientes ; cap. Ut officium*
78 11. *de Hæreticis in 6.* Item poſſunt abſolvere judicialiter etiam alios fautores, receptatores, credentes, infamatos, ſeu ſuſpectos de Hæreſi, *ibidem*, & Urbanus IV. Conſtitut. 2. incip.
79 *Licet*. Item poſſunt non publicare, nec debent, nomina teſtium examinatorum in cauſa Hæreſis. Urbanus IV. Conſtit. 2. incip. *Licet* §. 9. Pius IV. Conſtitut. 26. incip. *Paſtoralis*. Poſſunt tamen illa publicare viris illis, de quorum conſilio ſententia danda eſt, & hoc
80 ſub ſecreto, *ibidem*. Inquiſitores poſſunt committere citationes, & examinationes teſtium. Urbanus IV. Conſtitut. 2. incip. *Licet* §. 10.
81 Item poſſunt procedere *appellatione remota*. Clemens VII. Conſtitut. 22. incip. *Placuit*. Item in cauſis Fidei poſſunt delegare, & revocare delegationes. Clemens VII. in cit. Con-
82 ſtit. *Placuit*. Inquiſitores poſſunt concedere licentias portandi arma tot miniſtris, quot per viam ſibi ſunt neceſſarii, dum procedere debent in cauſa aliqua. Joan. XXII. Conſtit. 9. incip. *Exigit*; *Clement. de Hæreticis, cap. Nolentes*. Sed caveant, ne abutantur hac faculta-
83 te. *Clement. ibidem*. Poſſunt concedere Indulgentiam 40. dierum iis, qui ſuæ convocationi interſunt pro exequendo Officio, ſeu ſuis concionibus pro Fide habitis interſunt. Urbanus IV. Conſt. 2. incip. *Licet* §. 12. Innoc. IV. Conſtitut. 16. incip. *Quia ;* Alexander IV. Conſtitut. 18. incip. *Cupientes* apud Card. Petram *tom. 3. com. ad Conſtitut. 16. Alex. IV. num. 9.*

84 Inquiſitores, & eorum Officiales non poſſunt conveniri, excommunicari, ſuſpendi &c. neque ab Ordinariis, neque a Legatis Papæ ſine licentia Papæ. Urbanus IV. Conſt. 4. incip. *Ne Inquiſitionis* ; *Extravagant. de Hæreti-*
85 *cis cap. Cum Matthæus*. Inquiſitores non poſſunt in cauſis ſui Officii impediri a Gubernatoribus, aut aliis quibuſcumque ſub pœnis Excommunicationis &c. Paulus III. Conſtit. 30. incip. *In Apoſtolici*. Ipſo facto excommunicat Julius III. Conſtit. 11. incip. *Licet a diverſis*. Inquiſitores non poſſunt ſindicari ab alio, quam a Papa, vel Sacra Congregatione Romana de proceſſu male facto, & aliis. Pius
86 IV. Conſtit. 48. incip. *Dudum*. Inquiſitores Hiſpaniarum in S. Officio ſine Papæ licentia nullam innovationem pati poſſunt. Sixtus V. Conſtit. 74. incip. *Immenſa* §. 5.

87 Inquiſitoris etiam majoris Officium non excuſat Epiſcopum a reſidentia in propria Diœceſi. *Sacra Congreg. Concil.* teſte Gonzalez, *ad Reg.* 8. *Cancellariæ gloſſ.* 43. *num.* 164. Barboſa *Summ. Apoſtolicar. deciſion. verb. Inquiſitores num.* 10. Nec etiam excuſat Parochum a 88
reſidentia. *Eadem S. Congr. Conc.* penes Nicol. Garciam, *de benefic. p. 3. cap. 1. nu.* 24. & Barboſa *loc. cit. num.* 10. Si Officiales, & 89
Familiares Tribunalis S. Inquiſitionis ſint Canonici, & hujuſmodi, non lucrantur diſtributiones in abſentia ob tale Officium, niſi ſpeciali Sedis Apoſtolicæ privilegio muniantur. *Sacr. Congreg. Conc. in Toletana* 4. *Jun.* 1594. & *in Mediolanenſi* 3. *Februarii* 1635. Immo ſi- 90
ne ſpeciali privilegio neque lucrantur diſtributiones Inquiſitores ipſi, ſi ſint Canonici, & abſint propter S. Inquiſitionis Officium. *Ead. Sac. Congreg. in citatis decretis*, & rurſus *in Romana ſervitii Chori* 23. *Sept.* 1690. Familia- 91
res Tribunalis S. Officii non ſatisfaciunt præcepto annuæ Communionis per hoc, quod in Communione Generali fieri ſolita Feria quinta in Cœna Domini ab Inquiſitoribus Euchariſtiam ſumpſerint, ſed illam ſumere debent a proprio Parocho, ut reſolvit *Sac. Congreg. Conc. in Neapolitana* 3. *Julii* 1666. Nec iidem Inquiſitores cognoſcere poſſunt de adimplemento ejuſdem præcepti a ſuis Familiaribus, ut ſuprema Inquiſitio reſolvit, apud Cardin. Albit. *de Inconſtant. in Fide cap.* 29. *num.* 51. Card. Petram *tom.* 3. *Comment. ad Conſtit.* 29. *Innocent. IV. n.* 17.

Vicarius S. Officii permittens Officialibus 92
ſæcularibus ut propria auctoritate perquiſitionem faciant, incurrit excommunicationem, & datur Archiepiſcopo facultas delegandi quemcumque Confeſſarium approbatum pro ipſius abſolutione. *Sacr. Congreg. Immunit.* 29. *Julii* 1673. *lib.* 1. *decret. Altovit. pag.* 824. Vicarius 93
S. Officii ob extractionem factam a loco immuni in perſonam Sacerdotis ob prætenſam celebrationem duarum Miſſarum, cenſetur incurriſſe, & datur facultas ipſum abſolvendi. *Sac. Congr. Immun. in Auximana* 19. *Novemb.* 1680. *lib.* 2. *decret. Altov. pag.* 2088. Miniſtri 94
Inquiſitoris S. Officii, qui de ejus mandato in cauſa homicidii P. Vicarii Inquiſitionis patrati a quodam Religioſo, fecerunt recognitionem Cadaveris in loco immuni, & deinde extraxerunt d. Homicidam a Conventu ſuæ Religionis, & ad carceres S. Officii adduxerunt, ex utroque capite Cenſuras contraxerunt. *Sac. Congr. Immun. in Cremon.* 1. *Apr.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 569.

Sacræ Inquiſitionis Officium procedere de- 95
bet juxta ſuas facultates, & ſtilum contra Confeſſarios exquirentes a pœnitentibus complicum nomina, ſi ſuſpecti ſint de pravo dogmate ;

Bened. XIV. tom. 2. Const. 8. incip. *Ubi primum*. Vide etiam in nostro II. Tomo verb. *Complex*: ubi affertur dicta Pontificia dispositio.

96 Affertur Decretum Sanctæ Universalis Inquisitionis super perpetua inhabilitatione Sacerdotum ad turpia sollicitantium, vel sacrificio Missæ abutentium ad sortilegia.

Feria V. Die 5. Augusti 1745.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina Providentia Papa XIV., & Eminentiss., ac Reverendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicite animadvertens quam grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad Animarum reparationem a Christo Domino institutis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tam Sæculares, quam Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas a Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter san. mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem; Quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis ad hoc, ut de illo sicuti, & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis die 15. Decembris 1633. semel saltem in Anno Feria sexta post Octav. Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica mensa, vel in Capitulo, ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo, vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari Congressu suos subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdemque commonitionis coram suprema Congregatione juratum Testimonium exhibeant.

Paulus Antonius Cappellonus S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notarius.

97 Quoad extractionem Reorum ad Sacræ Inquisitionis Officium spectantium a locis immunibus ad quæ forte confugerint; Vide novissimam Constitutionem Benedicti XIV. quam ad litteram attulimus supra verb. *Immunitas*, *art. 2. n. 158.*

Hic luber adjicere decreta duo S. Romanæ & Universalis Inquisitionis, recens edita tenoris, ut sequitur. 98

Noi Fra Alessandro Pio Sauli da Forlì dell'Ordine de Predicatori, Maestro di Sagra Teologia, Commissario Generale della S. Romana ed Universale Inquisizione.

AVendo Anna Apollonia Manfredi da Perizano Zitella di anni 30. con studiose invenzioni procurato di esser tenuta in concetto di Santa, con aver vantato visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, e di Gesù Cristo, Stimmate, ed altre cose credute prodigiose, e grazie particolari di Dio.

E costando dagli Atti fabbricati sopra le cose predette, e dalla di lei confessione giuridicamente fatta in questo Santo Officio dopo la di lei riduzione alle Carceri del medesimo, essere stati inganni, jattanze, falsità, e finzioni rispettivamente le asserite di lei Visioni, apparizioni di Angeli, della Santissima Vergine, e di Gesù Cristo, Stimmate, ed altre cose, come sopra credute prodigiose, e grazie particolari di Dio.

Per tanto in esecuzione del Decreto della Sagra Congregazione del Santo Officio, a fine che il Pubblico resti disingannato, e per togliere dalle menti di ogn'uno qualunque falsa credenza della Santità della medesima.

Notifichiamo, e dichiariamo, che la Santità della suddetta Anna Apollonia Manfredi è stata affettata, e finta, e le cose predette sono state rispettivamente false, e supposte; e perciò la medesima è stata condannata dal Santo Officio alla Carcere.

Niuno pertanto ardisca in avvenire di asserire, o tenere la suddetta Anna Apollonia Manfredi come Santa per le cose suddette sotto pena ad arbitrio degli Eminentissimi, e Reverendissimi Signori Cardinali Generali Inquisitori.

Dato dal Palazzo del medesimo S. Officio questo dì 21. Luglio 1746.

F. Alessandro Pio Sauli
Commissario Generale del S. Officio.
Paolo Antonio Cappellone Notaro.

Die 23. Julii 1746. Supradicta Notificatio affixa & publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis

cipis Apostolorum, Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Romolatium Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

99 D E C R E T U M.

Feria V. Die XXIII. Novembris 1747.

IN Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro Domino Benedicto Divina Providentia PP. XIV. ac Eminentissimis & Reverendissimis DD. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in tota Republica Christiana contra Hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Proposita Causa contra Sororem Angelam Franciscam Zappata Monialem professam Monasterii S. Claræ Cherii, & ad præsens degentem in Monasterio S. Agnetis Civitat. Astæ Pompejæ inquisitam ob affectatam Sanctitatem, SS. D. Noster auditis Votis supradictorum Eminentissimorum, & Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, decrevit, quod dicta Soror Angela Francisca detineatur in eodem Monasterio S. Agnetis, in quo nunc degit, ipsique fiat præceptum de non accedendo ad Crates, Januas, & Locutoria Monasterii, & de non scribendo Epistolas absque Superiorissæ licentia sub pœna in casu contraventionis in unoquoque ex dictis capitibus, Carceris formalis in eodem Monasterio ad annum pro qualibet vice. Quod diebus Veneris jejunet in pane & aqua per quinquennium, & in Sabbatis recitet Rosarium integrum Beatæ Virginis usquequo vixerit: insuper quod deputetur ei doctus & prudens Confessarius, qui eam instruat, & dirigat, nec sine ejus licentia accedat ad Sacram Synaxim.

Quod Præpositus denique Podaverini Carolus Cauonica, Canonicus Franciscus Cuggia, & Sacerdos Gaspar Antonius Bosco Directores olim præfatæ Monialis acriter moneantur. Tandem, quod hujusmodi Decretum publicetur.

Supradictum Pontificium Decretum a Suprema, ac Sacta Congregatione Eminentissimorum & Reverendissimorum Dominorum S.R.E. Cardinalium Inquisitorum Generalium sub die 2. currentis mensis Decembris nobis transmissum ut juxta mentem Sanctissimi Domini Nostri Divina providentia PP. Bened. XIV. publicetur; ordinamus ipsum typis mandari, & sic impressum publice exhiberi. In quorum &c.

Additiones ex aliena manu.

De Origine & progressu Inquisitorum vide, 100
si lubet, Vanespen. *part.* 1. *Jur. Eccles. Univers. tit.* 2. *cap.* 3. & rursus *part.* 3. *tit.* 4. *c.* 2. & Limbroch. *in Historia Inquisitionis lib.* 1. *per tot.*

Jurisdictionem Inquisitorum a principio fuisse 101
delegatam, & deinde ad ordinariam accessisse tradit Petra *in Comment. ad Const. Apost. Constit.* 16. *Innocentii IV. n.* 29.

Eam non privativam, sed cumulativam es- 102
se, concors est omnium sententia, nam possunt & hodie Episcopi procedere in causis Fi-
dei. In Hispania vero habere Inquisitores pri- 103
vativam jurisdictionem tenent Sanctarell. *de hæres. cap.* 40. *dub.* 2. *num.* 15. Carena *de Offic. Sacræ Inquisitionis part.* 1. *tit.* 4. §. 3. *num.* 2.

Non aliter tamen Episcopus de jure proce- 104
dere valet in causis Fidei, quam cum sui Capituli consilio, *Cap. ad abolenda, de Hæreticis.*
Ceterum consuetudine obtinuit, ut procedat 105
inconsulto Capitulo; Passerin. *in cap. per hoc n.* 10. *de Hæretic. in* 6. Farinac. *de Hæres. qu.* 186. *n.* 14.

An & Prælati pollentes quasi episcopali ju- 106
risdictione procedere valeant in causis Fidei? quæstionis est; Affirmant autem Passerin. *in cit. cap. Per hoc num.* 8. *de Hæretic. in* 6. & Carena *de Offic. S. Inquisitionis part.* 1. *tit.* 6. §. 4. *n.* 14.

Nota vero, quod Prælati Regulares tametsi 107
habeant eamdem quasi Episcopalem jurisdictionem, procedere haud possunt in causis Fidei contra subditos Regulares ex prohibitione Constitutionis Pauli V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, ut monent Bordon. *in Tribunal. cap.* 27. *num.* 1. Salell. *lib.* 1. *cap.* 3. *Regul.* 24.
num. 42. Fallitur vero hic Auctor, dum ait, 108
quod Prælati Regulares habentes quasi Episcopalem jurisdictionem procedere nec possint in causis Fidei contra subditos sæculares, ut observat Cardin. Petra *in comment. ad Constitut. Apostol. Constit.* 16. *Innocentii IV. n.* 20.

INSANA, FABULOSA, & MENDOSA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones damnatæ n.* 42.

IN-

INSIGNIS, INSIGNITAS.

1 Eccleſia Collegiata poteſt eſſe Inſignis dupliciter, ſcilicet, vel de jure, vel ex Privilegio; *Communis*. Collegiata Inſignis de ju-
2 re dicitur illa, quæ habet requiſita deſcripta, & enumerata communiter à Doctoribus, nempe ſi ſit Matrix in loco, præcedatque aliis in publicis functionibus, ſit antiqua, & conſpicua quoad ſtructuram materialem, & numeroſitatem Dignitatum, & Canonicorum, aliorumve Miniſtrorum deſervientium, ſitque in loco ſeu Oppido nobili, & numeroſo, & peritorum copioſo; Cardin. de Luca *de præemin. diſc.* 8. *num.* 14. Cardin. Petra *tom.* 3. *Comment. in Conſtit.* 7. *Innocent. IV. n.* 36. Barboſa *in cap. Tranſmiſſæ* 33. *de verbor. ſignific.* & *lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 15. *jur. Eccleſ. univerſ. n.* 15. *& de Canonicis cap.* 2. *n.* 18. *& in Trident. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 12. *n.* 52. Maſſobrius *in tract. de Synod. c.* 4. *dub.* 14. *n.* 9. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *qu.* 15. *num.* 8. Corrad. *in prax. benefic. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 18. Ceccoper. *lucubrat. Canonic. lib.* 1. *num.* 75. Aloyſius Riccius *in Collect. deciſ. part.* 6. *Collect.* 2350. *verſ. Inſignis*, Mantica *deciſ.* 175. *num.* 2. Panimoll. *deciſ.* 98. *adnotat.* 1. *num.* 24. Urſaya *tom.* 1. *part.* 1. *diſcept.* 6. *num.* 39. *&* 175. Pitonius *diſcept.* 116. *num.* 35. & omnes alii ſcribentes *in cap. Statutum* 11. *de Reſcriptis in* 6. & ſic tenuit Rota *deciſ.* 29. *num.* 4. *&* 5. *part.* 2. *diverſar. & part.* 7. *recentior. dec.* 288. *num.* 7. & *Sac. Congr. Rit. in Firmana* 24. *Mart.* 1622. apud Barboſam *de Canon. loc. cit.* & Pitonium
3 *loc. cit.* Collegiata Inſignis ex Privilegio dicitur illa, cui a Summo Pontifice tale Privilegium conceditur, ut ita vocetur; Pellegrin. *in Praxi Vicar. part.* 1. *sect.* 5. *num.* 13. Urſaya *loc. cit. n.* 175.

4 Non omnis autem Collegiata eſt Inſignis. Alia enim eſt Inſignis, & alia non Inſignis; Card. Mantica *dec.* 175. *num.* 2. Corrad. *loc. cit. a num.* 20. *ad* 22. Panimoll. *loc. cit. num.* 24. *&* 25. Pellegrin. *loc. cit. num.* 13. & alii paſſim ſcribentes *in cit. cap. Statutum* 11. *de*
5 *Reſcriptis in* 6. Inſignis dicitur illa, quæ habet ſupradictas qualitates enumeratas *ſub n.* 2. quas Corradus *loc. cit. num.* 19. ex Rota *in Mediolanen. Præpoſituræ dec.* 29. *num.* 8. *part.* 2. *diverſ.* reducit ad ſeptem. Prima nempe qualitas Collegiatæ Inſignis eſt ejus Matricitas. Secunda, Nobilitas, & celebritas Loci. Tertia, Antiquitas ipſius. Quarta, Præcedentia ipſius ſuper alias. Quinta, Structura ſui ædificii, tam intus, quam extra. Sexta, Numeroſitas Miniſtrorum in ea inſervientium. Septima, Multitudo, & frequentia Chriſtifidelium ad eam pro Divinis Officiis confluentium. Non Inſignis dicitur illa, quæ habet 6
exiguum numerum Canonicorum, modicos redditus, & inferiorem qualitatem ſervitii, loci, & perſonarum; Mantica *cit. deciſ.* 175. *num.* 2. Corrad. *loc. cit. n.* 22. Pellegrin. *loc. cit. num.* 13. Pignatell. *loc. cit. num.* 25. & alii paſſim ſcribentes *in cit. cap. Statutum* 11. *de Reſcriptis in* 6.

Inſignitas Collegiatæ reſultat etiam ex pro- 7
viſionibus Apoſtolicis de prima Dignitate cum onere aſſumendi gradum Magiſterii, vel Doctoratus in jure Canonico intra annum. Hoc enim eſt ſignum certum & univocum Collegiatæ Inſignis, cum iſte gradus non requiratur, niſi in prima Dignitate Cathedralis vel Collegiatæ Inſignis juxta diſpoſitionem Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 12. *de reform.* & punctualiſſime quod hoc demonſtret Inſignitatem Collegiatæ firmarunt Lotter. *de re Benefic. lib.* 1. *q.* 15. *n.* 9. Piton. *loc. cit. n.* 40. Rota *dec.* 29. *n.* 9. *p.* 2. *diverſar.*

Item Inſignitas Collegiatæ probatur ex rela- 8
tionibus Epiſcoporum; Rota coram Gregorio *deciſ.* 482. *num.* 3. & *coram Merlin. deciſ.* 87. *la* 2. *n.* 14. *& in recent. deciſ.* 469. *num.* 18. *part.* 19. *& in Comen. Canonicatus* 6. *Februar.* 1704. §. *Viſa fuit, coram Eminentiſs. Scoto, & in Matheranen. Archipresbyteratus* 27. *Jun.* 1707. §. *Collegialitas, coram bon. mem. Kaun.* Card. de Luca *de præeminent. diſc.* 52. *n.* 6. Fagnan. *in cap. Poſtulaſti num.* 14. *de jurepatron.* Piton. *loc. cit. num.* 37.

Collegiata non Inſignis a ſua fundatione, 9
ſeu a tempore ſuæ erectionis poteſt progreſſu temporis declarari Inſignis, maxime ſi augeatur numerus Dignitatum, Canonicorum, ac redditu um, & locus, in quo fundata eſt, evadat inſignis. Colligitur ex declaratione *Sacr. Congr. Rit. in Firmana* 24. *Martii* 1622. ubi Collegiata Eccleſia S. Pauli Oppidi Civitatis novæ dictæ Firmanæ Diœceſis ad inſtantiam Ludovici Centoflorenі fuit declarata Inſignis, eo quod Oppidum, in quo reperitur, eſt inſigne, & reddit numerum quatuor mille Habitatorum, hoc eſt focularium 820. quatuor Regularium Conventus, & unum Sanctimonialium Monaſterium cum magna copia peritorum, & Nobilium ibi exiſtentium; Corrad. *loc.*

loc. cit. n. 23. cum Mantica, & Barbosa ibi ci-
10 tatis, & alii. Unde patet quis locus sit & debeat reputari Insignis, ille nempe qui ultra conspicua & magnifica ædificia copiosam continet Nobilium, & illustrium personarum, ac utriusque juris Doctorum, aliorumque incolarum multitudinem, sicque pro tali communiter habetur, ac reputatur; Bald. *in l. Providendo num.* 1. *Cod. de Postul.* Archidiacon. *in cap. Statutum* 11. *col.* 6. *circa med. verb. Locis Insignibus, de Rescriptis in* 6. Card. *in Clementin.* 1. *n.* 28. *de foro competent.* Lupus *alleg.* 112. *num.* 2. *in fin.* Innocent. *in cap. Præsenti num.* 3. *de Rescriptis in* 6. Corrad. *loc. cit. n.*8. & 10. Tirraquel. *de Nobilitate cap.* 10. *n.* 8. cum Felino, Alexandro, Decio, & aliis ibi citatis.

11 Canonici Collegiatæ Insignis tenentur ad diurnam Officiaturam in Choro, quacunque consuetudine non obstante. Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 11. & ex pluribus docet Fagnan. *in cap. Cum omnes num.* 31. *cum seq. de Constit.* Card. Petra *loc. cit. n.*27. & alii communiter cum universali praxi.

12 Canonici autem Collegiatæ non Insignis, quamvis regulariter teneantur ad assiduum Chori servitium, tamen ex triplici limitatione ab eo absolvuntur, scilicet aut si Ecclesiæ sint rurales, aut si adsit contraria immemorabilis consuetudo, aut demum si sint adeo tenues redditus, ut ipsi Canonici ali non valeant, ut in fortioribus terminis obligationis residentiæ resolvit *Sacra Congreg. Conc. in Fundana* 15. *Octobris* 1618. & fuse Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes num.* 31. §. *Sed postea*, Garcias *de Benefic. part.* 3. *cap.* 2. *n.* 197. Pignatell. *tom.* 9. *consult.* 114. *num.* 10. & *consult.* 134. *num.* 14. & *tom.* 10. *consult.* 150. *n.* 84. Crispin. *part.* 2. *Visitat. Pastor.* §. 19. *n.* 13.

13 Quæ limitationes sufficit si concurrant alternative, tum ex dictione *Aut* per Sac. Congr. adhibita, quæ efficit, ut unica tantum pars verificari sufficiat; Aliograd. *consil.* 70. *n.* 63. Rota *decis.* 1342. *num.* 3. *coram Emerix junior.* tum ex speciali declaratione ejusdem Sacræ Congreg. apud Fagnan. *in cit. cap. Cum omnes n.* 31. *vers. Expresse*, & Pignatell. *t.* 9. *consult.* 134. *n.* 14. ubi declaratum fuit sufficere solam immemorabilem. Et in terminis Collegiatæ non Insignis Sacra Congreg. Visitationis Apostolicæ in quadam Collegiata Civitatis Laviniæ 28. Aug. 1704. declaravit, non sustineri decretum Visitatoris Apostolici cogens Canonicos ad diurnam Officiaturam, sed quod servaretur solitum, quod erat de inserviendo tantum diebus Festivis, licet alioquin Canonici haberent pingues redditus. Et pariter *Sac. Congreg. Conc. in Narnien. servitii* 26. *Apr.* 1658. *lib.* 20. *decret. pag.* 612. declaravit, non sustineri decretum Episcopi demandantis diurnum servitium in Collegiata Otricoli, cum obstaret consuetudo.

Ceterum quotiescumque exemptio a quoti- 14
diana Officiatura prætendatur per Canonicos Collegiatæ non insignis ob tenuitatem redditum, eadem exemptio durabit, durante redditum tenuitate; nam si isti augeantur, par est, ut in Officiaturæ onus reincidant. Hinc cum Canonici Collegiatæ non Insignis Oppidi Vallatæ Aliphanæ Diæcesis prætenderent nullum esse decretum Episcopi ipsos cogens ad quotidianam Officiaturam, prætensionemque fundarent in consuetudine Officiandi tantum diebus Festis, & in tenuitate redditum; *Sacr. Congreg. Conc. die* 12. *Februarii* 1707. ad dubium: *An Canonici SS. Annunciatæ Vallatæ teneantur ad quotidianam Officiaturam in Choro?* Respondit *Pro nunc*, *Negative*. Quæ resolutio non fundatur in prætensa consuetudine, quia ejus probatio non fuit juridice facta: sed solummodo in tenuitate redditum, qui cum augeri possint, ideo fuit dictum: *Pro nunc*, & ex superius adductis rationibus in altera *Aliphana Collegiatæ* dubio proposito: *An Canonici Collegiatæ Ecclesiæ S. Crucis quotidie officiare teneantur? die* 17. *Decemb.* 1717. rescripsit: *Negative*, & *servetur reductio facta ab Episcopo anno* 1671. *auctoritate Sac. Congreg.* Hactenus Emin. Petra *t.* 3. *Comment. in Constit.* 7. *Innocent. IV. sect.* 2. *a n.* 28. *ad* 31.

Collegiata Insignis præcedit aliis non Insi- 15
gnibus, etiamsi fuerint prius erectæ. *Sac. Rit. Cong. in Firmana* 24. *Maii* 1612. & *in Nolana* 24. *Junii* 1699. Etiamsi erectio Collegiatæ 16
Insignis facta fuerit cum clausula *sine alicujus præjudicio*; *Ead. Sac. Congreg. Rit. in d. Firmana*, & *jam prius in Nolana* 21. *Apr.* 1602. apud Barbos. *Collect. Apostol. decis. verb. Collegiata num.* 5. & *cap. Transmissæ* 33. *de verbor. signific. n.* 3.

Inter Collegiatas Insignes Collegiata anti- 17
quior, quæ habet Insignitatem a jure, præfertur habenti Insignitatem ex Privilegio posteriorem. *Sac. Congr. Rit. in Castellana Præcedentiæ* 13. *Febr.* 1700. & *in Novarien.* 8. *Maii ejusdem anni ad dub.* 11. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 1. *formul.* 4. *num.* 22. & Ursayam *tom.* 1. *p.* 1. *discept.* 6. *n.* 571.

Et sic inter duas Collegiatas Insignes a ju- 18
re semper præcedere debet antiquior, ut ex De-

Decreto Sacræ Congreg. resolvit Ursaya *loc. cit. n.* 177. citans Nicolium, Pellegrin. Tondut. & Card. de Luca in Miscell. Ecc. *disc.* 45. *n.* 6.

19 Et hoc procedit, etiamsi Collegiata Insignis posterior habeat Insignia honorificentiora, ut declaravit *Sac. Congr. Rit. in Novarien.* 8. *Maii* 1700. decernens præcedentiam deberi Collegiatis SS. Gervasii & Protasii Domus Ossulæ & S. Jacobi Victoris Intri, quæ minus honorifica Insignia habent in concursu Collegiatæ S. Bartholomæi Burgi Mainerii habentis insignia honorificentiora. Et *in Civitatis Castellanæ* 13. *Februar.* 1700. respectu Insignis Collegiatæ Terræ Gallesii, cui fuit adjudicata præcedentia in concursu Insignis Collegiatæ SS. Vincentii & Anastasii Terræ Arignani habentis usum Almutiarum, quem non habebat d. Collegiata Gallesii. Et hoc patet in Urbe exemplo Collegiatæ S. Mariæ ad Martyres, seu Rotundæ, quæ, quamvis non habeat usum neque Rocheti, neque Cappæ Magnæ, neque Almutiarum, nihilominus in Processionibus, & aliis publicis functionibus ratione suæ antiquitatis præcedit omnes alias octo Collegiatas ejusdem Urbis, quarum major pars habet Insignia honorifica, & ornamenta nobilia, ut refert, & observat Ursaya *loc. cit. num.* 164. 165. 181. 182. *&* 183.

20 Immo Collegiata Insignis antiquior præcedit Insignem posteriorem, quamvis Insignis posterior, seu modernior habeat usum Pontificalium respectu sui Abbatis, & facultatem gestandi Rochetum, & Cappam Magnam respectu suorum Canonicorum, ut in Januensi Præcedentiarum pro Insigni Collegiata S. Mariæ Vinearum cum Insigni Collegiata SS. Fabiani & Sebastiani habente usum Pontificalium respectu sui Abbatis, & Cappam Magnam respectu suorum Canonicorum utraque parte ad longum informante, resolvit *S. R. C.* 19. *Julii* 1710. ad relationem Emin. Barberini, quæ circa infrascripta dub.

I. *An constet de Collegialitate cum qualitate Insignitatis S. Mariæ Vinearum Genuæ?*

II. *An liceat Canonicis ejusdem Ecclesiæ capitulariter cum eorum Præposito incedere in Processionibus, & aliis functionibus Ecclesiasticis? & quatenus affirmative;*

III. *An eis debeatur præcedentia adversus Parochos Urbanos, & Canonicos Ecclesiæ S. Mariæ, & SS. Fabiani & Sebastiani de Carignano ejusdem Civitatis?* Respondit *Affirmative in omnibus.*

Sic refert Ursaya *tom.* 1. *part.* 1. *discept.* 6. *per tot.* Vide *ibi* ipsum, ubi multa ad rem.

Collegiatæ Insignes fere Cathedralibus æquiparantur; *cap. Quia sæpe contingit* 11. *de electìon. in* 6. Glossa *in cap. Statutum* 11. *verb. Cathedralium, de Rescriptis in* 6. Conc. Trid. *sess.* 24. *cap. de reform.* Card. Petra *t.* 3. *Comment. in Constitut.* 7. *Innocentii IV. sect.* 2. *n.* 9. Corrad. *in prax. Benefic. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 73. *c.* 13. *n.* 72. *& c.* 15. *n.* 4. 21

Et quandoque præsertim in limine erectionis conceduntur Collegiatæ Insigni nobiliora Insignia, quam Cathedrali. Vide verb. *Insignia n.* 10. 22

Additiones ex aliena manu.

Opinio *Auctoris n.* 13. quod Canonici Ecclesiæ collegiatæ non insignis haud teneantur ad residentiam, vel si Collegiata illa Ecclesia sit ruralis, vel si adsit immemorabilis consuetudo non residendi, vel si redditus habeat adeo tenues, ut minime sufficiant sustentationi Canonicorum, haud potest recipi. 23

Spectato enim Pontificio decreto relato *a* S. M. Benedict. XIV. *Instit. Eccles.* 107. *n.* 2. tum a nobis *in Addit. ad verb. Canonicus artic.* 5. a residentia nec excusat nuda qualitas Ecclesiæ ruralis, nec sola consuetudo immemorabilis non residendi, sed utrumque concurrat oportet; idque quia Pontificium illud decretum non *disjunctive*, sed *conjunctive* loquitur. *In collegiatis autem non insignibus* (sunt verba decreti) *posse excusare, dum tamen sint rurales prorsus destitutæ, & in quibus numquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere.* 24 25 26

Neque tenuitas redditunm excusat a residentia in quacumque Ecclesia Collegiata non insigni, sed tantummodo in rurali; propterea quod de ruralibus loquebatur mox dictum Pontificium decretum, dum inquit, *aut quæ adeo tenuis redditus essent, ut Canonicos, aliunde non habentes unde vivere, alere non possint.* Consuetudo vero immemorabilis non residendi nequaquam requiritur in Collegiata non insigni rurali, quæ tenues hosce habeat redditus, nam disjunctive loquitur præfatum decretum, ut patet ex verbis mox relatis. 27 28 29

IN-

INSIGNIA.

1 INsignia concedere Canonicis Ecclesiæ Ca-
thedralis, aut Collegiatæ, vel concessa mu-
tare non potest Episcopus inconsulta Sede A-
postolica. *Sacra Congreg. Rit. in Hydruntina*
2 1. *Septembr.* 1612. Nec etiam de novo conce-
dere Almutiam. *Ead. Sacr. Rit. Congreg. in*
Camerinen. 25. *Januar.* 1602. & *in Placentina*
3 16. *Januar.* 1620. Nec Cappam sine privile-
gio, & expressa licentia Sedis Apostolicæ.
Eadem Sacr. Congregat. Rit. in Elven. 10. *Ja-*
nuar. 1604. apud Barbosam *de Canonicis c.* 2.
4 *num.* 27. Non enim licet novum Habitum,
sive signum a Canonicis Cathedralis, seu Col-
legiatæ Ecclesiæ absque Sedis Apostolicæ au-
ctoritate assumi. *Sacr. Congreg. Concil. in Tau-*
rinensi 21. *Jun.* 1641. & *in Tarvisina* 8. *Fe-*
bruar. 1659. apud Piton. *Constitution. & decis.*
ad Canonicos num. 694. & patet in omnibus
concessionibus factis a Sede Apostolica diver-
sis Cathedralibus, & Collegiatis.
5 Insignia deferendi facultas quomodo sit pe-
tenda a Papa, tradit Corrad. *in praxi benefic.*
6 *lib.* 2. *cap.* 14. *a n.* 7. Vide ipsum. Talis fa-
cultas deferendi Insignia regulariter non con-
ceditur nisi ex voto Sacræ Cong. Rit. ut obser-
7 vat Corrad. *loc. c. n.* 24. Insignium concessio
extra casum novæ erectionis Ecclesiæ rationa-
bilem causam requirit. Corrad. *loc. c. num* 29.
id colligens ex formulis traditis pro petendis
8 a Sede Apostolica ipsis Insignibus. Et inter
alias causas Insignia concedendi est Divini cul-
tus augmentum, quod est maxime attenden-
dum, ut dicitur in una Civitaten. Constructio-
nis Capellæ penes Seraphin. *decis.* 586. *num.*
3. ex Butrio *in cap. Cum olim num.* 15. *de con-*
suetudine, & *in cap. Ad audientiam* 2. *de Ec-*
cles. ædificand. & notat. Corrad. *loc. c. num.* 19.
9 Quamvis incongruum sit, quod nobiliora
Insignia concedantur Collegiatæ, quam Ca-
thedrali, ut resolvit *Sacr. Rit. Congregat. in*
Trojana Indulti Cappæ Canonicalis 10. *Septemb.*
1705. *ad relationem Emin. Card. Colloredi* apud
Piton. *discept. Eccles. discept.* 49. *n.* 3. & ad-
vertit Corrad. *loc. c. sub num.* 15. *vers. Sane*,
cum incongruum sit, quod Collegiata nobilio-
ri Habitu suam Cathedralem antecellat, ex
quo majoritas Habitus majoritatem Personæ
designet, juxta Text. *in cap. Ut Apostolicæ*,
de privil. in 6.

Tamen quandoque Insignia nobiliora Colle- 10
giatæ, quam Cathedrali conceduntur, & præ-
sertim si in limine erectionis Collegiatæ ali-
quis Laicus suis bonis eam dotando exposcat
hæc Insignia nobiliora: nam tunc Summus
Pontifex deferre solet desiderio, & petitioni
dotantis, quia ita & non aliter voluit Eccle-
siam dotare, eamque erigi facere in Colle-
giatam, ut fuit dictum *in una Milevitana E-*
rectionis Collegiatæ penes Rub. *decis.* 258. *tom.* 2.
in qua præsertim *num.* 23. subditur, quod et-
iamsi Papa scivisset Canonicos Cathedralis Cap-
pis non decorari, nihilominus illas concessisset
Collegiatæ, ne dotans retraheretur ab erectio-
ne, cum magis præponderet ratio augmenti
cultus Divini, quod sequitur per erectionem,
quam ratio præjudicii, quod inferri potest Ca-
nonicis Cathedralis circa diminutionem hono-
ris, seu decoris, ut per Seraphin. *decis.* 847.
num. 3. Carill. *decis.* 76. *num.* 12. & *sequent.*
Corrad. *loc. c. num.* 16. Piton. *loc. c. num.* 4.
Et patet exemplo Ecclesiæ Collegiatæ Oppi-
di Summæ Diœcesis Nolanæ, cujus Canonicis
fuit concessus usus Cappæ Magnæ, non obstan-
te quod Canonici Cathedralis Nolanæ eum
non haberent, apud Pignatell. *tom.* 6. *consf.* 59.
num. 8. *vers. Quod prædictæ*, & Piton. *loc.*
cit. num. 6.

Per concessionem Cappæ intelligitur conces- 11
sus etiam usus Rocheti. Ceccoper. *Lucubrat.*
Canonic. lib. 1. *n.* 91. Carolus Dufresne *in verb.*
Cappa vers. Cappæ Chorales, Macr. *in suo Hie-*
rolexico eod. verb. Cappa; Piton. *loc. c. n.* 1.
& alii. Cappa est antiquior Habitus Chora- 12
lis, ac proprius Canonicorum. Ughell. in Ita-
lia Sacra *tom.* 3. *pag.* 634. Ceccoper. *loc. cit.*
n. 91. & alii.

Pro expensis faciendis, aut factis a Canoni- 13
cis pro obtinendo Indulto deferendi Cappam,
& Rochetum non possunt alienari bona Capi-
tuli, seu Ecclesiæ. *Sacra Congregat. Conc. in*
Praten. Beneplaciti 7. *Jul.* 1696. apud Cardin.
Petram *tom.* 1. *Comment. in Constit.* 1. *Divi*
Leonis Magni sect. 4. *n.* 148. & *in una Mon-*
tis Regalis in causa Insignis Collegiatæ Civita-
tis Cunei sub die 19. *Maii* 1708. apud eumdem
Card. Petr. *tom.* 3. *Comment. in Constitut.* 7.
Innoc. IV. sect. 2. *n.* 55.

Capitulum tenetur exhibere Cappas Cano- 14
nicis stante consuetudine etiam absque solu-
tione. Rota *in Gerunden. Capparum cor. Pio*
17. *Jan.* 1698. apud Antonell. *tract. de juri-*
bus, & *oneribus Clericor. lib.* 2. *dec.* 41. *n.* 20.
Card. de Luca *de Canonicis*, & *Dignitatib.*
disc. 3. *n.* 3. & *seq.* Rota *dec.* 542. *num.* 4. &
seq.

seq. dec. 545. *n.* 1. *& seq. cor. Ric. in recent. part.* 11. *dec.* 380. *per tot.*

15 Insignia Canonicorum Cathedralis, & Canonicorum Collegiatarum non conceduntur uniformia, sed diversa. *Sacra Congreg. Rit. in Lauden.* 19. *Maii* 1602. *& in Mediolanen.* 23. *Jun.* 1608. Piton. *loc. c. num.* 5. ubi ex aliis dicit sufficere diversitatem in colore, & in circumstantiis.

16 Cappæ, & Rocheti usus adinstar Beneficiatorum Sancti Petri de Urbe concedirur Beneficiatis de massa Ecclesiæ Cathedralis Urbevetanæ. *Sac. Congreg. Rit. in Urbevetana* 13. *Januar.* 1611.

17 Cappas deferendi privilegium concessum Canonicis, & Capitulo Ferrariensi non comprehendit Capellanos Ferrarienses. *Sacra Rit. Congregat.* 12. *Novemb.* 1695. Sed postea *sub die* 18. *Januar.* 1606. fuit dictum illis esse concedendum usum Capparum juxta formam Litterarum Apostolicarum non obstante supradicto Decreto a Canonicis contra ipsos Capellanos obtento. Sic refert Barb. *in summa Apostolic. dec. verb. Cappa n.* 10. Aldano *in Compend. Canonic. resol. lib.* 3. *tit.* 19. *n.* 51.

18 Insignia Archipresbyteri non debent apponi in Valvis Ecclesiæ, cum in Festivitatibus ornantur, nisi sit consuetudo immemorabilis. *Sacra Rit. Congregat. in Perusina* 23. *Maii* 1602. apud Barbosam *loc. cit. verb. Insignia num.* 2.

19 Insignia nova præter solitum in Processionibus deferre non licet. *Sacra Rit. Congr. in Andrien.* 21. *Augusti* 1604.

20 Capitulum non potest de novo addere suis Insigniis sive armis Mitram, & Baculum seu Pastorale. *Sacra Congr. Episcopor. & Regular. in Firmana* 20. *Novemb.* 1611. apud Piton. *Constit. & decis. pro Canonicis n.* 254.

21 Cappa, seu Insigniis propriis debent uti Canonici in Divinis Officiis, alias punctari debent, & distributiones amittunt. *Sacra Rit. Congreg. in Lunen. Sarzanen.* 3. *Mart.* 1633. *Acta Eccles. Mediolanens. part.* 1. *Concil. Provincial.* 4. *tit. Quæ pertinent ad SS. Missæ Sacrificium, & Divina Officia.*

22 Cappa est deferenda in Processionibus. *Act. Eccles. Mediolanens. part.* 4. *Instructiones variæ*

23 *tit. Avvertenze per le Processioni Generali.* Item deferenda est in Synodo Diœcesana. *Act. Eccles. Mediolanens. part.* 1. *Concil. Provinc.* 5.

24 *tit. Quæ ad Synodum attinent.* Item adhibenda est in conventibus Diœcesanis, sicuti & Insignia alia, quibus quis in Ecclesia sua uti potest. *Acta Eccles. Mediolanens.* 4. *Instruct. Congreg. Diœces. tit. de vestitu ad conventum deferendo.* Item deferenda est a Parochis Urbanis, non in alienis Ecclesiis, sed in suis solum, ac præterea foris, cum aliquod Ecclesiasticæ functionis munus collegialiter cum suo Clero obeunt. A Diœcesanis item in suis, non in alienis Plebibus. *Acta Eccles. Mediolanens. part.* 2. *Synod. Diœcesan.* 4. *decret.* 19. *& part.* 2. *Synod. Diœcesan.* 12. *tit. Monita Executionis Decretorum, quæ ad Parochos pertinent.* 25

Canonici, & Præbendati non possunt deferre Cappam, seu Almutias, cum uti singuli invitantur ad associandum funera, sed deferre tantum possunt in casibus, quando incedunt collegialiter una cum Capitulo. *Sacra Congr. Episcopor. & Regular. in Placentina Funerum* 2. *Maii* 1659. apud Piton. *Constitut. & decis. pro Canonicis n.* 695. 26

Præbendati possunt solum deferre Almutias in iis casibus, quando incedunt collegialiter cum Capitulo. *Sacra Congregat. Episcopor. & Regular.* 10. *Novemb.* 1662. apud Pignatell. *tom.* 3. *consult.* 51. *n.* 4. 27

Canonici Cathedralis, & Collegiatæ nequeunt uti Cappa, & Rocheto in alienis Ecclesiis. Sic expresse *Sacra Rit. Congr. in Capuana* 20. *Maii* 1651. apud Pignatell. *tom.* 4. *consult.* 185. *n.* 15. ibi: *Capitulum, & Canonici Cathedralis habentes usum Cappæ, & Rocheti tam in suis, quam in aliis quibuslibet Ecclesiis in functionibus, & Divinis Officiis supplicaverunt Congregationi Sacrorum Rituum declarari, se illis uti posse in aliis Ecclesiis, dum Conciones habent; vel ab eis Pœnitentiæ, vel Baptismi Sacramentum administratur, & in aliis similibus functionibus. Eminentissimi vero Patres responderunt id eis non licere, nisi in propria Ecclesia.* Vide Pignatell. *loc. c. n.* 15. *& tom.* 2. *consult.* 33. *per tot.* ubi idem resolvit de casu Mitræ. 28

Canonici Pluviali, Planeta, Dalmatica, vel Tunicella induti non possunt deferre Almutias: Canonico vero defuncto etiam Sacris Vestibus induto imponi potest Almutia super brachium. *Sacra Rituum Congreg.* 4. *August.* 1663. apud Pitonium *Constitut. & decision. pro Canonicis n.* 721. 29

Cappa, & Rochetum, aliaque Insignia Canonicalia non denotant jurisdictionem, sed solum perfectionem, gravitatem, & ornamentum Personarum. Ceccoper. *Lucubrat. Canonic. lib.* 1. *num.* 93. Franciscus Maria Pitonius Advocatus Romanus, deinde Episcopus Imeriæ, & Auditor Benedicti XIII. *cit. discept.* 49. 30

49. *num.* 9. ubi sic expresse subdit: Et ideo Habitus potest deferri nedum in Ecclesia, sed etiam extra io processionibus, aliisque functionibus Ecclesiasticis, cum sit privilegium personale, quod non circumscribitur loco, ut resolvit *Sacr. Rit. Congregat.* 19. *Aug.* 1634. & testatur Ceccoper. *ubi proxime num.* 92. & 93. ibi: *Antedicta Insignia Canonicis impertita possunt ab eisdem deferri in functionibus Ecclesiasticis etiam extra Dioecesim &c. ut deducitur ex Decreto Sacr. Rit. Congregat. die* 19. *Augusti* 1634. *Ratio est, quia privilegium est personale, quod persona secum ubicumque defert, nec restringitur in loco.*

31 Praelati Episcopis inferiores nequeunt uti suis Insigniis extra Ecclesias sibi subiectas. *Sacra Congreg. Rit. coram Alexandro VII.* 27. *Septemb.* 1659. *in Decreto Generali* §. 8. Vide verb. *Abbas in fine.*

32 Abbreviatoribus de Parco majori conceditur usus Redimiculi galeri, vulgo *Cordone* coloris violacei, etiam dimisso officio; Benedictus XIV. tom. 1. Constit. 3. incip. *Maximo.*

Additiones ex aliena manu.

33 Episcopum nec majora nec minora insignia concedere posse Canonicis, praeter allegatos ab Auctore respondit Rota *in Thelesina delationis Insignium* 4. *Jun.* 1736. *coram Eminentiss. Crescentio.*

34 Dubitatum vero fuit an Episcopus accedente consensu Capituli Ecclesiae Cathedralis insignia concedere queat Canonicis Ecclesiae Col-

35 legiatae. Ratio dubitandi inde oriebatur, quod prohibitio fundata videbatur in praejudicio Capituli Ecclesiae Cathedralis, adeoque consentiente Capitulo Ecclesiae Cathedralis cessabat prohibitio.

36 At contrarium fuit decisum a Rota *in d. Thelesina delationis insignium* 4. *Jun.* 1736. *coram Eminentissimo Crescentio*, ex ratione illa

37 quod nequit Episcopus concedere insignia non ex praejudicio Capituli Ecclesiae Cathedralis, sed ex reservatione hujus concessionis facta a S. Sede.

38 Non omittendum vero, quod insignia minora posse ab Episcopo concedi sensit *Sacra Congregatio in Serana* 14. *April.* 1725.

INSORDESCENS, INSORDESCENTIA.

INsordescens dicitur ille, qui animo pertinaci & obdurato, seu in contemptum Clavium, quia scilicet noluit obedire, seu se subjicere clavibus, perseverat in Censura per annum, *c. Cum bonae memoriae* 8. *de aetate, & qualitate, c. cum contumatia* 7. *de haereticis in* 6. & Concil. Trid. *sess.* 25. *de reformat. c.* 3. ibi: *Obdurato animo Censuris annexus, in illis insorduerit.* Insordescentia, quamvis praecipue dicatur ratione excommunicationis, attamen convenit etiam aliis Censuris; *argum. cit. text. Concilii Tridentini*, ubi dicitur: *Censuris annexus, & cit. cap. cum bonae memoriae*, ubi est sermo de insordescente per annum in Censura Suspensionis. 1 2

Ad effectum docendi de insordescentia alicujus Censurati opus est probare in primis excommunicatum, seu Censuratum habuisse notitiam Excommunicationis, seu Censurae. Ricciull. *de jure personar. extra gremium Eccles. existentium lib.* 4. *cap.* 8. *n.* 4. Barbosa *in Concil. Trid. sess.* 25. *de reformat. cap.* 3. *num.* 33. & communis aliorum; requiritur enim ad insordescentiam animus obduratus, & contemptus Clavium, qui non supponitur in ignorante Censuram; *arg. cit. c. Cum bonae memoriae, cit. c. Cum contumacia*, & Concil. Trid. *loc. cit.* Secundo, opus est probare, quod sine rationabili causa distulerit post annum petere absolutionem; Unde, si distulit ex rationabili causa, v. g. quia absens, quia impeditus, & hujusmodi, non censetur insordescens ex defectu animi indurati, & contemptus clavium propter *citata Jura*. Sic eadem ratione non potest dici insordescens, si intra annum petiit, & non obtinuit absolutionem. Ricciull. *loc. c. d.* 5. & 9. Barbosa *loc. c. n.* 33. & communis aliorum. Similiter non potest dici insordescens, si per sex menses perseveravit in Censura, & deinceps obtenta absolutione cum reincidentia, post absolutionem reincidit, & permansit in ipsa per alios sex menses; Tempora enim in hac materia non conjunguntur, cum ad contrahendam insordescentiam requiratur perseverantia continua unius integri & ininterrupti anni in censura, *arg. citatis Juribus*, Barbosa *loc. c. n.* 37. Navarr. *consil.* 7. *n.* 3. *de haereticis*, Monacell. *tom.* 3. *tit.* 3. *formul.* 3. *num.* 12. Seraphin. *decis.* 1285. *n.* 5. & alii 3 4 5 6

alii communiter cum Rota *in Oscen. Archidiaconatus* 16. *Maii* 1603. coram Card. Lancellotto impressa per Farinac. *tom.* 2. *consil. decis.* 196. *n.* 5. & refert Riciull. *loc. c. cap.* 8. *n.* 3.

7 Nec ad probandam insordescentiam sufficit probare solam perseverantiam per annum in Censura, sed est etiam necesse probare animum induratum in contemptum clavium, *cit. cap. Cum bonæ memoriæ*, *cit. cap. Cum contumacia*, & Concil. Trid. *loc. cit.* Rota in *d. Oscen. coram Card. Lancellotto*, Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 18. *num.* 9. & communis aliorum.

8 Excommunicatus tamen post annum a declaratione citari potest uti suspectus absque alia monitione ex *Sacra Congregatione Concil.* 22. *Maii* 1586. apud Pignatell. *loc. c. n.* 9.

9 Insordescens in Censura lata in causa hæresis habetur veluti hæreticus ipso Jure, & absque alia sententia. *Authent. Gazaros*, *Cod. de hæreticis*, *cap. Excommunicamus* 1. *de hæreticis*, ubi Glossa *verb. Condemnetur*, Hostiens. *n.* 7. & 8. Abbas *n.* 11. Socin. *n.* 14. Butrius *num.* 17. Joann. Andr. *n.* 4. Ancharan. *n.* 4. Anan. *num.* 6. & communis aliorum cum Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 18. *n.* 5. & *tom.* 8. *consult.* 134.
10 *num.* 1. & *sequent.* Attamen priusquam publice declaretur hæreticus citari debet, ut se purget. Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 18. *n.* 8. & *tom.* 8. *consult.* 134. *n.* 2. Pegna *part.* 3. *com.* 46. *vers. Adveniente*, Chartar. *de execut. sent. cap.* 5. *num.* 278. Sanctarell. *de hæresi cap.* 4. *dub.* 5. *conclus.* 1. Farinac. *de hæresi quæst.* 192. *num.* 17. La Croix *lib.* 7. *num.* 288. & alii passim.

11 Insordescens in Censura lata ob aliam causam ab hæresi habetur tamquam leviter suspectus de fide, ac specialiter de potestate clavium in Ecclesia, potestque citari ab Episcopo, ut respondeat quid sentiat de his; si purgare se noluerit, & permanserit altero anno, fit vehementer suspectus, & citatus nec se purgans, potest ex violenta suspicione declarari hæreticus. Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 18. *a num.* 2. *ad* 4. cum multis aliis ibi allegatis, Gonzalez *in Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 15. *num.* 108. Pegna *part.* 1. *director. quæst.* 47. *num.* 7. & 8. La Croix *loc. cit. num.* 289. *arg. cap. Excommunicamus* 1. *cap. Cum contumacia* 7. *de hæreticis in* 6. & Concil. Trid. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 3. *in fine*, ubi sic habet: *Excommunicatus quicumque, si post legitimas monitiones non resipuerit ... Sed si obdurato animo Censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum tamquam de hæresi suspectum procedi possit.*

Insordescens in Excommunicatione lata in 12
causa criminali habetur pro convicto de eo crimine. Farinac. *lib* 1. *quæst.* 18. *num.* 39. Gonzalez *in Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 15. *num.* 106. & 108. cum aliis ibi allegatis; Pignatell. *tom.* 7. *d. consult.* 18. *num.* 18. La Croix *loc. cit. num.* 290. & alii. Secus vero in causa civili secundum veriorem, ut Gonzal. *loc. c.* Pignatell. *loc. c.* La Croix *loc. c.* quamvis alii contrarium teneant, ut Salzed. *ad Diaz. cap.* 110. *num.* 4. vel *cap.* 118. *num.* 4. *in nova editione.*

Insordescens in Censura Excommunicatio- 13
nis, vel Suspensionis, vel Interdicti per annum, vel ultra, secundum aliquos Doctores est privatus ipso Jure Beneficiis. Ita Menochius *de arbitr. cas.* 416. *n.* 52. At optime ex Rotæ decisionibus Theodosius Rubeus *in singular. Rotæ tom.* 2. *part.* 3. *sub verb.* Menochius §. 1. *pag.* 202. sic distinguit: Aut Excommunicatio, seu alia Censura lata fuit propter crimen, quod ipso Jure privat Clericum beneficio, & tunc per insordescentiam habetur pro confesso, & censetur ipso Jure privatus. Aut Excommunicatio, seu alia Censura lata fuit ob crimen, propter quod non est privatus beneficiis ipso Jure, sed venit per sententiam privandus, & tunc poterit post contractam insordescentiam privari. Aut crimen est tale, propter quod nullo modo potest imponi pœna privationis, puta ob debitum civile pensionis, & tunc numquam ob insordescentiam imponetur pœna privationis, sed alia arbitraria. Hæc apud Barbosam *loc. c. n.* 38.

Contra Excommunicatos non curantes abso- 14
lutionem, & non obstante excommunicatione celebrantes procedit Ordinarius, nam sic resolutum fuisse *die* 26. *Maii* 1609. & 1631. & 1632. refert Pignatell. *tom.* 7. *d. consult.* 18. *num.* 15. ubi subjungit, quod quandoque S. Officium commisit informationes, ut *in litteris Patriarchæ Aquilejæ sub* 15. *Jun.* 1591. præcipitur Vicario Generali, ut excommunicatos renuentes restituere ablatum ab Ecclesiis aggravet, & reaggravet, & finito anno declaret insordescentes. *Sac. Congr. Immun.* 12. *Febr.* 1647. *lib.* 4. *decret. Paul. pag.* 4.

Insordescenti in Excommunicatione per an- 16
num, etiamsi in articulo mortis fuerit absolutus, potest Ecclesiastica Sepultura denegari, & sepeliri in loco profano. Genuens. *in praxi cap.* 7. *in addit.* Pignatell. *cit. consult.* 18. *num.* 13. La Croix *loc. c. num.* 292. & alii
passim. Plura alia de insordescentibus in Censuris vide apud Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 18. 17
& *tom.*

& tom. 8. *consult.* 134. Barbosam *loc. c.* Monacell. *loc. c.* & alios.

Additiones ex aliena manu.

18 De anno *insordescentiæ* libet aliqua adnotare. Hic annus numerandus est non a die incursæ excommunicationis, si ageretur de excommunicato a jure, sed a die quo fuit vel excommunicatus, vel declaratus excommunicatus, quum ex illa die incipiat rumor contumaciæ, & contemptus clavium Ecclesiæ; Sanctarell. *de Hæres. cap.* 4. *n.* 6. Caren. *de Offic. S. Inquisit. part.* 2. *tit.* 8. *n.* 5.

19 Non ignoro esse qui limitant id in casu *Notorii*, annumque tunc tenent incipere a die *Notoriæ* excommunicationis incursæ; Alber. *in* 6. *quæst.* 13. *n.* 35. Farinac. *de Hær. qu.* 191. *n.* 26. At confutant hanc opinionem Passerin. *in cap. Cum contumacia n.* 12. *de Hæretic. in* 6. del Bene *de offic. Sanct. Inquisitionis dub.* 211. *sect.* 1. *n.* 4. Et non immerito. Habetur enim
20 in *cap. Quum in contumacia*, *de Hæretic. in* 6. *Excommunicationis vinculo per vos fuerit innodatus*. Hæc autem verba important excommunicationem ab Homine per sententiam latam, aut saltem declarantem: *Neque in his* (ita recte ait Passerin. *ubi supra*) *potest habere locum notorium. Neque enim sufficere potest notorium puri facti, quia necesse est, quod in judicio constet & de excommunicatione, & de persistentia in illa, & sic requiritur notorium juris quod habetur per Judicis pronunciationem per quam pronunciet suspectum excommunicatum, & postea in excommunicationem pertinacem. Incipit ergo hic annus a die latæ vel declaratæ excommunicationis factæ per Judicem.*

21 Debet itidem hic annus esse integer & continuus, *cap. Quum contumacia*, *de Hæretic. in* 6. Quæri propterea solet, an habeatur hic annus integer & continuus, ubi quis plurium annorum spatio persistit in excommunicatione, sed in unoquoque anno obtinuit absolutio-
22 nem cum reincidentia? Negant Carena *de offic. S. Inquisitionis part.* 2. *tit.* 8. *n.* 3. ubi ex Cardinal. Bellarmino, quod Sacra Congregatio Concilii interptes declaravit non posse procedi contra illum qui excommunicatus ab Auditore Cameræ per triennium in excommunicatione perstitit, ita tamen ut in unoquoque anno in Festo Paschatis ab eodem Auditore Cameræ absolutionem cum reincidentia obtinuerit; del Bene *eod. tract. dub.* 211. *sect.* 1. *n.* 6. *&* 25. probeque monent, quod in subjecta materia haud conjunguntur tempora.

Major dubitatio est, an habeatur hic annus 23
integer & continuus, si intra ipsum excommunicatus in foro conscientiæ absolvatur; Haberi de juris rigore ex ratione illa, quod absolutio in Foro interno non suffragatur in Foro externo, non haberi vero de æquitate, ces- 24
sante tamen Partis oppositione, censet Carena *de offic. S. Inquisitionis part.* 1. *tit.* 8. *n.* 26.
At indistincte non haberi alii tenent. *Sed* 25
Quum verum sit (sic opportune inquit Passerin. *in* 6. *cap. Quum in contumacia*, *de Hæretic. in* 6.) *quod absolutio in Foro conscientiæ directe non juvat in Foro externo, nec liberat a pœnis externi fori, indirecte tamen auferendo materiam super qua fundantur pœnæ, potest a pœna liberare; quia ablato sufficienter delicto etiam in futurum, & ut non duret, & non perficiatur, non remanet unde infligatur pœna, cessante etiam in Foro externo delicto. Quum igitur in proposito nostro non debeatur nisi pertinaciæ duranti per annum, si tollitur pertinacia, tollitur pœna. Non potest vero dici pertinax in persistendo in excommunicatione ille, qui absolutionem petiit in Foro conscientiæ, & obtinuit, & de hoc in foro externo constat. Et eo magis quia quod iste non obtineat absolutionem ab excommunicatione in foro externo, non potest tribui pertinaciæ, & contemptui clavium, sed alicui alteri causæ, ex qua pro jure suo tuendo, impeditur ne statim in foro externo absolvi possit. In hoc enim negotio quamlibet causam etiam injustam excusare pertinaciam dixit idem Carena &c. Et eo magis quod qui velit esse pertinax contra Judicem in foro externo, & claves Ecclesiæ contemnere, non est dignus ut absolvatur in foro conscientiæ.*

De eo etiam disputari solet, an habeatur hic 26
annus integer & continuus, si intra ipsum obtinuit excommunicatus rescriptum cum clausula: *Te absolventes?* At haberi tenet Passerinus *in cap. Quum contumacia n.* 14. *de Hæretic. in* 6. Carena *de offic. S. Inquisitionis p.* 1. *tit.* 8. *num.* 35. tum quia illa absolutio datur 27
tantum, ut rescriptum non sit nullum, tum quia d. absolutio de stylo datur etiam non concurrente pœnitentia, adeoque haud potest operari ut desit pertinacia, tum demum quia 28
d. absolutio non tollit excommunicationem, sed solum impedimentum proveniens ab illa excommunicatione suspendit, donec gratia suum sortiatur effectum.

Limitat autem hanc opinionem del Bene *de* 29
offic. S. Inquisitionis dub. 211. *sect.* 7. *num.* 2. in casu, in quo Papa scivisset, eum per annum in excommunicatione perstitisse. Sed ne- 30
que huic limitationi locum esse posse propter mox

mox allatas rationes firmat Passerin. *loco proxime citat.*

31 Insordescentia qoomodo sit probanda, ut contra insordescentes in excommunicarione possit procedi, expendont post alios Pignatell. *consultat. canon.* 18. *n.* 9. *tom.* 7. Rot. *in recent. decis.* 132. *n.* 7. *part.* 1.

INSTITUTIO, SEU INSTITUERE IN BENEFICIIS.

1 INstitutio, seu instituere in Beneficiis dopliciter in Jure accipitur, scilicet late, seu pro quocumque provisionis modo, & proprie,
2 seu specialiter. *Communis*. Institutio late accepta comprehendit sub se qoamlibet provisionem Canonicam, seu modum legitime acquirendi Beneficium Ecclesiasticum, sive talis Canonica provisio fiat per *Electionem* rite celebratam, & confirmatam, sive per *Postulationem* a Papa admissam, sive per *Nominationem*, seu *Præsentationem* factam a Patrono com institutione secuta, sive per *Collationem* liberam Beneficii factam a legitimo Superiore absque prævia Capitulari electione, vel alterius præsentatione, sive per *Resignationem*, sive per *Permutationem*, sive per *Translationem* auctoritate legitimi Superioris factam; *argum. cap. In litteris* 5. *de restit. spoliator. cap. Non amplius* 1. *cap. Auctoritate* 4. *cap. Ad decorem* 5. *& cap. Cum venisset* 6. *de Institutionibus*, *& cap. Beneficium* 1. *de Regulis Juris in* 6. Vide
3 verb. *Beneficia art.* 3. Institutio proprie, seu specialiter accepta comprehendit solummodo eam concessionem Beneficii, quæ per legitimum Superiorem fit cuipiam ad præviam præsentationem Patroni, & definitur, quod fit *concessio Ecclesiæ seu Beneficii auctoritate Episcopi, vel alterius Ordinarii facta non simpliciter cuivis Clerico, sed ei, qui est a Patrono nominatus, & præsentatus*. Sic in re commonis com Barbosa *par.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 72. *n.* 174. & Glossa *in cap.* 1. *de Institution. in* 6.

4 Institutio proprie, & specialiter accepta valde differt a Collatione, & præsentatione, textu expresso in *cap. Cum in illis* 16. §. *Cum autem*, *de præbend. in* 6. ibi: *Cum autem inter Collationem, Præsentationem, & Institutionem differentia magna esse noscatur*.
5 Præsentatio enim proprie est, & fit, quando a Patrono, cui competit jus Patronatus, nominatur seu præsentatur Clericus idoneus Ordinario ad Beneficium vacans. *Communis* cum Glossa *in cit. c. Cum in illis*, *verb. Nona insuper*. Collatio autem proprie est, & fit, quando Beneficium est liberum, & in mera dispositione Ordinarii, & libere confert, cui vult, dummodo sit idoneus. *Communis* com Glossa *loc. citat.* & alia Glossa in *Rubrica de Institutionibus in* 6. *verb. Nam Collatio*. Institutio vero proprie est, & fit, quando Beneficium non est liberum in dispositione Ordinarii, sed est de Jure Patronatus alicujus, ad cujus Patroni præsentationem Ordinarius Clericum idoneum præsentatum in rali Beneficio instituit, seu ei tale Beneficium concedit. *Communis* com Glossa *loc. c.* Barbosa *loc. c. num.* 272. Abbas in *cap. Auctoritate* 4. *de Institution. num.* 7. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *num.* 4. 6 7

Institutio est triplex, scilicet *Collativa*, *Auctorizabilis*, & *Corporalis*. Abbas in *c. Auctoritate num.* 7. *&* 8. Fagnan. in *cap. Cum Ecclesia* 3. *de causa possession. num.* 28. *& seq.* Reiffenstuel *loc. c. num.* 5. & communis aliorum cum Glossa in *cap. Cum Beneficium* 1. *de Regulis Juris in* 6. obi circa medium sic expresse habet: *Dicendum, quod triplex est institutio, quædam est institutio tituli collativa; alia est institutio Auctorizabilis quoad commissionem Curæ Animarum; alia est institutio realis, & actualis, quæ vocatur Investitura, seu inductio in possessionem realem, & corporalem*. Institutio *Collativa* (quam aliqui verbalem appellant) ea est, per quam ab Ordinario verbis, aut litteris confertur, seu conceditor titulus Beneficii Clerico idoneo ad ipsum a legitimo Patrono nominato, seu præsentato. Institutio *Auctorizabilis* aliud non est, quam approbatio ad exercendam curam animarum, sive commissio curæ animarum, ut expresse dicit Glossa *numero antecedenti adducta*, & Summarium in *c. Cum satis* 4. *de Officio Archidiaconi*, ibi: *Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum, idest non habet institutionem auctorizabilem*. Institutio *Corporalis*, sive realis aliud non est, quam indoctio in actualem possessionem Beneficii, per qoam videlicet datur vera & realis possessio ipsius Beneficii per legitimum Superiorem alicui collati, & de hac institutione corporali fit expressa mentio in *cap. Ad hæc* 7. *de Offic. Archidiaconi*, ibi: *Institutio corporalis tam super Beneficiis, quam etiam Dignitatibus ad ipsum (Archidiaconum) debeat pertinere*. Hæc institutio corporalis alio nomine vocatur Investi- 8 9 10 11

ſtitura, Inſtallatio, miſſio in actualem poſſeſſionem.

12 Inſtitutio collativa de jure communi pertinet ad Epiſcopum loci, in quo ſitum eſt Beneficium; *cap. Omnes Baſilicæ* 10. *cauſa* 16. *qu.* 7. *c. Ex frequentibus* 3. *de inſtitution.*, *cap. Cum ex injuncto* 12. *de Hæretic. in fine*. Et ſic tenet communis cum Fagnano in *c. Eam te n.* 6. *de ætate & qualitate*, & *c. Auditis num.* 2. *de præſcription.* Barboſa *part.* 3. *de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 72. *num.* 176. & Abbate in *cap. Cum Eccleſia Vulterana num.* 8. *de electione*.

13 Etiam Vicarius Generalis Epiſcopi virtute mandati Generalis poteſt inſtituere in Beneficiis præſentatos a Patronis; *cap. Ex frequentibus* 3. *de inſtitutionibus*, Gloſſa *ib. verb. Officialium*, Abbas *ib. num.* 7. Barboſa *ib. num.* 3. & alii communiter.

14 Etiam Capitulum, ſeu Vicarius Capitularis, Sede vacante, textu expreſſo in *cap. Etſi Capitulum* 1. *de Inſtitution. in* 6. ibi: *Etſi Capitulum Sede vacante Beneficia, quæ ad Collationem Epiſcopi pertinent, conferre non poſſit, Præſentatos tamen a Patronis poteſt admittere, ſi ſint idonei, & eos inſtituere in Beneficiis, ad quæ fuerint præſentati; Licet ad Epiſcopum (ſi ſupereſſet) admiſſio, & inſtitutio hujuſmodi pertineret*.

15 Prælatis inferioribus non competit de jure communi poteſtas inſtituendi in Beneficiis Præſentatos. *Communis*, *arg. cap. Omnes Baſilicæ* 10. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *cap. Ex frequentibus* 3. *de Inſtitutionibus*, *cap. Cum ex injuncto* 12. *de Hæretic. in fine*, *cap. Etſi Capitulum* 1. *de Inſtitutionibus in* 6.

16 Poteſt tamen ipſis talis inſtituendi facultas competere, ex aliquo Jure ſpeciali, verb. grat. ex privilegio, fundatione, conſuetudine, aut præſcriptione legitime completa. Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 72. *num.* 184. cum aliis ibi allegatis, Pirhing *lib.* 3. *decretal. titul.* 7. *num.* 6. Reiffenſtuel *ibidem num.* 5. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *quæſt.* 1. & alii, & oſtenditur concluſio per ſingulas partes.

17 Quod enim poſſit eis competere talis facultas ex privilegio, ſeu ſpeciali conceſſione, colligitur *ex cap. Super eo* 15. *de Officio Delegati*, *ex cap. Ex frequentibus* 3. *de inſtitutionibus*, juncta Gloſſa verb. *Officialium*, & *cap. Cum ſatis* 4. *de Offic. Archidiaconi*, ibi: *Sine licentia, & mandato Epiſcopi*.

18 Quod poſſit eis competere talis facultas ex fundatione ſaltem ab antiquo facta, colligitur *ex cap. Significatum* 11. *de præbend. cap. Præterea* 23. *de Jurepatron.* & *cap. Quanto* 16. *de cenſibus*, ex quibus deſumitur, poſſe Fundatorem Beneficii in limine fundationis adjicere quaſcumque voluerit qualitates, leges, ſeu conditiones ſibi beneviſas, ceteroquin poſſibiles, ac honeſtas cum conſenſu Ordinarii; Unde ſi in limine fundationis de conſenſu Epiſcopi fuerit appoſita qualitas iſta, ſeu conditio, ut inſtitutio in tali Beneficio pertineat ad inferiorem, poterit equidem talis Inferior inſtituere Præſentatum ad ipſum; Abbas in *cap. Cum dilectus num.* 4. *de conſuetudin.* Barboſa *libr.* 3. *Juris Eccleſiaſt. univerſ. cap.* 12. *num.* 208. Pirhing *loc. c. num.* 6. Reiffenſtuel *loc. c. numer.* 28. & alii. Dicitur autem notanter *ex* 19
fundatione ſaltem ab antiquo facta, quia in novis fundationibus non poteſt amplius poni talis lex, ſeu conditio, eo quod Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 12. *de reformat.* provide decreverit, *ut in caſu fundationis, hujuſmodi inſtitutio Epiſcopo, & non alteri inferiori reſervetur*. Hinc Sacra Congregatio ejuſdem Concilii Interpres conſulta, an in Juribus Patronatus, quæ poſt Concilium acquiruntur, reſervari poſſit inſtitutio alteri, quam Epiſcopo? Reſpondit, non poſſe in Eccleſiis etiam exemptis, niſi Rector Illius ordinaria fungeretur juriſdictione. Sic refert Fagnan. *lib.* 1. *decretal. in cap. Cum Eccleſia Vulterana* 31. *de electione n.* 31.

Quod poſſit ei competere talis facultas ex 20
conſuetudine, colligitur *ex cap. Dudum* 53. §. *Sed cum in jure*, *de election. cap. Dilecto* 10. *de Offic. Archidiacon.*, *cap. Cum veniſſent* 6. *de inſtitution. cap. Referente* 7. *de præbend. cap. Ad hæc* 2. *de exceſſib. Prælat.* Et tenet Gloſſa in *cap. Super eo* 15. *verb. Archidiaconus*, *de Officio Delegati*, & alia Gloſſa in *citat. cap. Referente*, *verb. Aſſignavit*, Fagnan. in *cap. Eam te* 4. *de ætat. & qualitate num.* 7. Abbas in *cap. Cum ſatis* 4. *de Offic. Archidiac.*, Seraphin. *dec.* 306. *num.* 9. Reiffenſtuel *loc. c. num.* 30. Barboſa *cit. allegat.* 72. *num.* 184. cum aliis ibi allegatis. Quod poſſit eis competere talis facultas ex præſcriptione legitime 21
completa, colligitur *ex cap. Placuit* 1. *cap. de quarta* 4. *cap. Ad aures* 6. *cap. Auditis* 15. & *cap. Cum olim* 18. *de præſcriptionibus*. Et de præſcriptione immemoriali tenet Barboſa *cit. allegat.* 72. *num.* 174. citans Marium Antonium *variar. reſol. lib.* 1. *reſolut.* 47. *num.* 6. & Lambertinum *lib.* 2. *part.* 2. *quæſt.* 1. *princip. part.* 10. Immo Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 22. *quæſt.* 3. Pirhing *loc. c. num.* 6. Reiffenſtuel *loc. c. num.* 31. & alii iſtud concedunt abſo-

absolute de præscriptione, & non necessario requirunt immemorialem, ut requirit Barbosa *loc. cit.* idque juxta generalia principia in materia præscriptionis tradi solita, & sic tenet etiam Fagnanus *in cit. cap. Auditis num. 6.* ubi dicit, quod Prælatus inferior, si solus instituerit, spatio annorum quadraginta præscribit excluso Episcopo, & idem sentire asserit Alexandrum de Nævo *in cit. cap. Auditis n.25.* & Innocentium *in cap. Cum olim, de restitut. spoliator.*

22 Prælatis inferioribus etiam Regularibus competit jus instituendi in Ecclesiis sibi pleno jure subjectis, ut colligitur *ex cap. in Lateranensi 31. de præbend.* argomento a sensu contrario desumpto ex sequentibus verbis, ibi: *Statuentes nihilominus quatenus* (Religiosi) *in Ecclesiis, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent, juxta ejusdem Concilii statuta Episcopis instituendos Presbyteros repræsentent, ut illis de plebis cura respondeant*, concordat *Clement. unica, de excessibus Prælat. §. Quidam præterea, & cap. Cum & plantare 3. §. In Ecclesiis, de privil.* ubi Glossa verb. *Pleno jure* infert, quod in Ecclesiis pleno jure, idest in spiritualibus, & temporalibus ad Religiosos pertinentibus, nihil possit Episcopus attentare in illos, & ita institutio, & destitutio, quoad temporalia, & spiritualia ad ipsos pertinent; *cap. Visis litteris 1. caus. 16. quæst. 2.* & tenent Fagnan. *in cap. Cum venissent 6. de institutionibus num. 14.* Barbosa *d. allegat. 72. num. 184.* Pirbing *loc. cit. num. 6.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 32.* & alii.

23 Laici quicomque sint, nullo modo possunt proprie instituere Clericum in aliquo beneficio, ut colligitur *ex cap. Præterea quia 4. de Jurepatronatus*, ubi Laici, qui Clericos instituere, vel destituere præsumunt in Ecclesiis etiam Patronatus, jubentur excommunicari. Item *ex cap. Si quis deinceps 12. & cap. Quoniam 13. caus. 16. quæst. 7.* ubi Clericus non solum pœnæ suspensionis, sed etiam excommunicationis subjacere decernitur, qui investitoram Ecclesiarum contra statuta Sanctorum Patrum de manu Imperatoris, vel Regis, aut alterius Laicæ personæ suscipere præsumpserit. Et ratio est, quia potestas instituendi in Beneficiis est spiritualis, cujus incapax est Laicus; *cap. Decernimus 2. de judiciis, & cap. Causam, q. 6. de præscript.* cum similibus.

24 Institutio auctorizabilis, sive potestas conferendi curam animarum de jure communi pertinet ad Episcopum solum privative ad Prælatos inferiores, nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & popolum privative ad Episcopum, textu expresso *in cap. Cum satis 4. de Offic. Archidiaconi, ubi* Glossa *fin.* & DD. communiter, & concordat *cap. Nullus 11. caus. 16. quæst. 7.* ubi id expresse statuitur. Dicitur autem notanter, *nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum*, quia tales 25 Prælati inferiores sunt nullius Diœcesis, & sunt ita constituti in proprio Territorio, ut veniant nomine Diœcesani juxta Glossam *in Clement. 1. verb. Diœcesanis, de foro competent.* & Abbatem *ibi n. 25.* Cardinal. *in quarta q. num. 2.* Imolam *num. 38.* Vitalin. *n. 4.* Unde quia omnimodam habent jurisdictionem in Clerum, & populum privative ad Episcopum, hoc ipso obtinent potestatem tradendi curam animarum, quam nemo alius præter Papam posset concedere; Fagnanus *lib. 1. decretal. in cap. Eam te nu. 4. de ætat. & qualitate, & in cap. Cum contingat num. 31. & 37. de foro competent.* allegans sententiam Sacræ Congregationis Concilii, Reiffenstuel *loc. cit. n. 37.* & alii communiter. Institutio auctorizabilis, seu potestas conferendi curam animarum non potest competere neque vi consuetudinis, seu præscriptionis Prælatis inferioribus 26 non habentibus proprium Territorium privative ad Episcopum; *cap. Cum satis 4. de Offic. Archidiaconi*, ubi Alexander III. Elianensi Archidiacono (qui sine licentia Episcopi sui committebat curam animarom, dicens hoc ex consuetudine sibi licere, prout refert Glossa *in casu ibidem*) rescripsit in hæc præcisa verba: *Quoniam igitur obtentu alicujus consuetudinis non debes contra SS. Patrum Constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium vendicare, mandamus, ut nemini sine licentia, & Mandato Episcopi curam præsumas committere animarum*, & sic tenent *in d. cap. Cum satis*, Abbas *num. 3.* Joann. Andr. *ibid. nu. 6. & 18.* Layman *notand. unic.* Fagnan. *in cit. cap. Eam te, de ætat. & qualitat. n. 3.* Azorius *par. 1. lib. 5. cap. 19. §. Consuetudo item*, Pirhing *lib. 1. decretal. tit. 23. num. 13.* Reiffenstuel *lib. 3. decretal. tit. 7. num. 38.* & alii *arg. cit. cap. Cum satis 4. de Officio Archidiaconi*, & Concil. Tridentr. *sess. 7. cap. 13. de reformat.* ubi statuit nullos Clericos posse institui etiam prætexto *cujusvis privilegii, seu consuetudinis etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti*; unde patet, nulla consuetudine introduci posse, ut in Ecclesiis Episcopo subjectis sine ejusdem approbatione ab

ab aliquo Prælato inferiori instituantur Clerici ad curam animarum. Quidquid in contrarium sentiat Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part. 3. allegat. 72. num. 185.* & nonnulli alii ab ipso citati; & post ipsum Engel *lib. 3. decretal. tit. 7. n.* 8.

27 Institutio corporalis, seu realis, vulgo *Investitura*, seu *Installatio* spectato Jure communi spectat ad Archidiaconum, textu expresso *in cap. Ad hæc 7. §. in quadam, de Officio Archidiaconi*, ibi: *Institutio corporalis tam super beneficiis, quam etiam Dignitatibus ad ipsum*

28 (Archidiaconum) *debet pertinere*. Dicitur autem notanter *spectato jure communi*, quia ex consuetudine tale Jus est Archidiacono sublatum, & Episcopo etiam adjudicatum, ut fere ubique Institutio corporalis, seu Investitura in Beneficiis jam pertineat ad Episcopum, vel delegatum ab eo; *arg. cap. Licet Episcopus* 28. *de præbend. in 6.* Gonzal. *in cit. cap. Cum satis, de Officio Archidiaconi num.* 3. Barbosa *de Dignitatib. cap. 5. num.* 3. Cardin. Petra *tom. 5. comment. in Constit. 4. Callisti III. n.* 123. Covarruv. *lib. 3. variar. resolut. cap. 16. num. 7. vers. Tertius casus*, Engel *lib. 3. decretal. tit. 7. n.* 5. Reiffenstuel *ibid. num.* 44. & alii passim.

29 Is, ad quem spectat collatio Beneficii, non potest seipsum instituere; *Communis*, textu expresso *in cap. Cum ad nostram 7. de Institutionibus* assignata ratione: *Cum inter dantem, &*

30 *accipientem debeat esse distinctio personalis*. Immo is, ad quem spectat collatio Beneficii nec ab alio a se Delegato potest institui; *Communis* textu expresso *in cit. cap. Cum ad nostram*, ibi: *Sed nec ab alio beneficium recipere potuit, cum jus conferendi alius non haberet;* Delegatus enim non confert jure proprio, sed jure, aut auctoritate Delegantis, cujus personam repræsentat, ac vices gerit, & ideo in effectu Delegans sibi ipsi conferret beneficium, & se ipsum institueret, nam, ut dicitur *in cap. Qui facit 72. de Regul. Juris in 6. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.*

31 In Beneficiis Ecclesiasticis Laici non possunt institui, sed soli Clerici; *Communis*, *arg. cap. In Ecclesia vestra 2. de institutionib.* ibi: *Cum Laici non debeant in Canonicorum numero computari*, & adeo excluduntur Laici, ut sine speciali dispensatione Apostolica nequeant institui, nec sufficiat, si post institutionem in Beneficio, vel etiam collationem ipsius fiant Clerici suscipiendo primam Tonsuram; *arg. cap. Ex litteris 6. de transactionibus*, & notat Glossa *fin.* & Abbas *ibid. num.* 3. & alii communiter. Clerici possunt instituí in Beneficiis 32
certum Ordinem Sacrum requirentibus, licet istum nondum habeant, dummodo intra tempus a Jure statutum possint ad requisitum Sacrum Ordinem promoveri, & alias sint idonei; *Communis*, textu expresso *in cap. Si is, 2. de instit. in 6.* ibi: *Si is, ad quem Rectoris præsentatio in aliqua Parochiali Ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in Sacris præsentet ad eam, ipsum (dummodo alias sit idoneus, & infra tempus a Jure statutum ad Ordines, quos ipsius Ecclesiæ cura requirit, valeat promoveri) decernimus admittendum.*

Tempus institutionis præsentatorum faciendæ in Beneficiis non reperitur a Jure præfixum, & determinatum, dummodo non diu differatur; *Communis* cum Corrad. *c. 7. n.* 11. Lotter. *q. 13. n.* 59. Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 7. n.* 9. Garcia *part. 10. de Benefic. part. 4. nu.* 1. & Rota *in Dertonens. Juris Patronatus* 8. *Febr.* 1599. *coram D. Penna*, in qua fuit dictum, quod Beneficium non est devolutum ex eo, quod Ordinarius distulerit instituere, cum non sit tempus præfixum &c. ut ex Garcia refert, & tenet Reiffenstuel *lib. 3. decret. tit. 7. n.* 73. & Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part. 3. allegat. 72. num.* 191. ubi allegat etiam Rotam *dec. 4. de Jurepatr. in noviss.* Si autem habens 34
potestatem instituendi præsentatos sit negligens, aut plus æquo differat, seu penitus recuset instituere, tunc recurrendum est ad Superiorem, v. gr. ad Archiepiscopum, qui Episcopo præfigat certum tempus ad instituendum, quo elapso ipse Archiepiscopus potest supplere, vel compellendo Episcopum ad instituendum, vel ipsemet instituendo præsentatum, ne ex diuturniori vacatione Beneficiorum, ac defectu Rectorum Ecclesiæ vacantes diutius patiantur in divinis, aut aliquod grave dispendium patiantur in facultatibus suis, & si sint Curatæ, grave periculum immineat animarum, ut dicitur *in cap. Ne pro defectu 41. de elect.* & sic tenent Doctores passim cum Reiffenstuel *loc. cit. num.* 74. Antonell. *de tempor. legal. lib. 3. cap. 17. num.* 2. Barbosa *loc. cit.* Ob quam causam S. Pius V. Constitut. incip. *In conferendis* statuit, ut in Parochialibus cujuscumque Juris Patronatus Institutio fiat intra bimestre a die præsentationis computandum, quo tempore *Ordinariis* (sunt verba Bullæ §. 4.) *Institutionem facere negligentibus possint Patroni pro hujusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut Sedem Apostolicam;* Antonell.

tonell. *de tempore legali lib.* 3. *c.* 17. *num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 74. Pax Jordan. *tom.* 2. *de re Benefic. lib.* 10. *tit.* 7. *de Jurepatronat. num.* 406. & alii communiter; Castropalao autem apud La Croix *lib.* 4. *n.* 167. dicit, fieri non debere Institutionem durante tempore concesso ad præsentandum; Tum quia Laicus interea potest variare, tum maxime quia posset alius interea prætendere, & probare jus præsentandi.

35 Ritus, seu modi realiter, & corporaliter instituendi, seu investiendi in Beneficiis solent esse varii pro diversitate locorum, ut notant Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *num.* 5. & 6. Pithing *ibid. n.* 1. Zoesius *ibid. n.* 4. Reiffenst. *ibid. n.* 49. Sannig *eod. tit. c.* 3. *n.* 4. & alii. Unde in praxi expedit laudabiles cujuslibet loci consuetudines, & Ritus realiter, seu corporaliter instituendi, vel investiendi in Beneficiis ab antiquo usitatos observare; *arg. cap.*

36 *Cum tanto* 11. *de consuetudine*. Institutus quoad titulum in Beneficio, quamvis non possit ejus possessionem capere propria, & sola sua auctoritate, accedente tamen consensu, seu licentia legitimi Superioris volentis tradere possessionem corporalem, potest eam capere nullo alio eum introducente in ipsam, ut passim fatentur Doctores, eo quod jam interveniat Auctoritas Superioris; Abbas *in cap. Auctoritate* 4. *de Institutionibus*, Covarr. *Variar. resolut. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 7. Rebuffus *in praxi Beneficior. tit. de missione in possess. num.* 6. Layman *in cap. Nosti num.* 4. *de election*. Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *num.* 5. Reiffenstuel *ibid. num.* 52. Jul. Clar. in §. *Feudum q.* 26. *num.* 1. Jason. *l. Si ex stipulatione num.* 5. *ff. de acquirend. possess.* & alii; & observatur passim pro Beneficiis erectis in Ecclesiis Regularium, pro quorum possessione sufficit legitima Institutio, seu respective legitima collatio nullo alio introducente, maxime cum rerum possessio possit etiam acquiri traditione scripturæ, aut instrumenti, in quo jus tradentis continetur, per textum *in l.* 1. *Cod. de donationibus*, ubi dicitur, quod qui tradit instrumentum, videtur tradere possessionem rei.

37 Instituens potest gratificari, quando duo ab eodem Patrono laico præsentati sunt æque digni, textu expresso *in cap. Cum autem* 24. *de*

38 *Jurepatr.* Quando plures Patroni diversos æquali numero suffragiorum præsentant, si moniti nolint consentire in unum, & Episcopum neutrum ex præsentatis possit instituere absque atroci scandalo facti, tunc potest Episcopus gratificari uni, & tertium aliquem eligere; Lotter. *q.* 6. *num.* 27. La Croix *l.* 4. *nu.* 364. cum variis aliis. Institutio potest fieri extra 39 Diœcesim, vel Territorium instituentis, cum sit actus voluntarius, & extrajudicialis; Garciaz, Gonzalez, Leurenius, & alii cum La Croix *loc. cit. n.* 366.

Additiones ex aliena manu.

In fundationibus post *Concilium Tridentinum* 40 factis haud posse institutionem reservari Inferiori carenti ordinaria jurisdictione, præter allegatos ab Anctore *nu.* 19. recte firmavit Rota *cor. Molin. decis.* 158. *num.* 5. & *sequent.* licet de hoc dubitasse videatur postmodum idem 41 supremum Tribunal *in Colonien. Vicariæ de Buttgen* 9. *Martii* 1750. §. 8. *coram Reveren. P. D. Canilliac.*

Et ut probe monuit Rota *coram Molino dicta decis.* 158. *num.* 7. & 8. Concilium Tri- 42 dentinum dum *sess.* 14. *cap.* 12. *de Reformat.* vetat in fundationibus reservari institutionem Inferiori carenti jurisdictione ordinaria, intelligendum est non de institutione auctorizabili, sed de institutione collativa.

Institutionem auctorizabilem, *vicario* tamen 43 *nomine Episcopi*, competere etiam posse præscriptione Prælato inferiori, qui careat territorio separato, jurisdictionem vero ordinariam habeat contra quam tenet Auctor *num.* 26. firmavit pluries Rota, & signanter *in Burgen. Jurisdictionis S. Joannis super territorio separato* 10. *Decemb.* 1725. §. 18. & 2. *Junii* 1726. §. 10. *cor. bon. mem. Cerro*, & 9. *Januarii* 1728. §. 16. *cor. bon. mem. Ratt.* inter impressas *dec.* 163. *num.* 13. & 28. *Martii* 1735. §. 16. & 20. *Januarii* 1737. §. 12. *cor. Rev. P. D. Bussio Decano*, & 16. *Maii* 1738. §. 15. *cor. clar. mem. Calcagnin.* Atque hinc tenuit 44 in mox allegatis decisionibus, auctorizabilem institutionem argumentum haud præbere territorii separati.

Quando processum ab Ordinario dici debeat 45 potius per viam institutionis, quam gratificationis, vel e contra, vide apud Rot. *in Majoricen. Beneficii* 4. *Decemb.* 1744. *cor. bon. mem. Vicecomite*, *in Colonien. Personatus* 14. *Februar.* 1746. *cor. R. P. D. Canilliac.* & 13. *Martii* 1747. *cor. bon. mem. Vicecomit.* & 19. *Januar.* 1748. *cor. Illustris. Molino*.

INSTRUCTIO PAROCHORUM, ET ALIORUM CONFESSARIORUM

Pro casibus, pro quorum absolutione, seu dispensatione recurrendum est ad Sacram Pœnitentiariam.

1 CUM sæpe contingat, Pœnitentes Censuris, Irregularitatibus, votorum obligationibus, Matrimoniorum impedimentis, aliisque hujusmodi casibus reservatis ad Sacram Pœnitentiariam, seu Sanctam Apostolicam Sedem spectantibus, irretitos accedere ad Parochos, seu Confessarios, qui præsertim in Pàgis, aut locis ruralibus viam, ac modum recurrendi ad dictam Sacram Pœnitentiariam non plene & plane sciant; Indeque ipsis Pœnitentibus non parva, ac pauca mala, & incommoda obveniant, ad ipsa evitanda traditur hic brevis instructio, qua omnibus prædictis recurrendi modus, ac via planatur.

2 Parochi igitur, aliique Confessarii, ad quos similes Pœnitentes accesserint, debent ipsos diligentissime examinare circa causas, omnesque circumstantias suorum casuum; ipsisque bene perceptis, ac caute perpensis, poterunt casus plene cum omnibus suis causis & circumstantiis expressos, reticito tamen nomine, & cognomine Pœnitentis, scribere per simplex NN. in Charta quocumque idiomate, sive latino, sive vulgari, ac nativo propriæ Regionis, cum Sacra Pœnitentiaria suos ex quacunque Regione Pœnitentiarios subordinatos habeat, debebuntque in fine perfectæ expositionis casus significare modum, & viam, per quam a Sacra Pœnitentiaria responsio secura dirigi possit, notando videlicet Oppidum, seu Civitatem, Diœcesim, & Provinciam cum expressione nominis, & cognominis, cui sit rescribendum; quamvis tale nomen, & cognomen sit fictitium, & casum sic expressum cum data diei, mensis, & anni poterunt directe per postam, seu communem publicum Tabellarium mittere Romam Emin. Majori Pœnitentiario in hunc modum.

Eminentissime & Reverendissime Domine.

3 NN. conscius (vel ignarus) impedimenti, contraxit in facie Ecclesiæ Matrimonium cum muliere, cujus matrem, aut filiam, seu sororem prius carnaliter cognovit. Quare cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillime supplicat pro absolutionis, & dispensationis remedio. Dignetur Eminentia Vestra rescribere NN. in Civitate N. Interim Orator ad Eminentiæ Vestræ pedes humiliter provolutus, & pro ejusdem incolumitate precans, silet. N. die 20. Jan. 1744.

Advertendum hic est, quod loco N. N. deber exprimi nomen, & cognomen, quamvis fictitium illius, cui a Sacra Pœnitentiaria est scribendum, & loco *in Civitate N.* debet exprimi nomen Civitatis, seu Oppidi, & pro majori facilitate exprimi etiam cujus sit Diœcesis, & Provinciæ. Et insuper valde expedit, ut in Epistola supplicetur quod Eminentissimus Pœnitentiarius dignetur dirigere Breve seu Gratiam simplici Confessario ex approbatis ab Ordinario, maxime si in tali loco non desint Confessarii Magistri in S. Theologia, seu Decretorum, aut in jure Canonico Doctores, aut alii ad id privilegiati; vel si tales adsint, non possit de facili induci pœnitens ad eis suam aperiendam conscientiam, & tandem ut supra concepta, & scripta Epistola seu supplicatio debet dirigi cum hac externa, seu a foris inscriptione. 4

Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Majori Pœnitentiario. Romam.

N. N. Vir laicus, seu femina libera emisit simplex votum Castitatis perpetuæ, sed cum adsit, vel futurum esse prævideat periculum incontinentiæ, nisi nubat, supplicat sibi votum commutari ad effectum contrahendi Matrimonium. Dignetur Eminentia Vestra rescribere Cajo Pamphilio Presbytero Confessario in Civitate Cremonæ Provinciæ, & Status Mediolanensis, seu Fratri Francisco Rubeo a Turricella Sacerdoti Professo Ordinis Minorum in Conventu S. Bernardini Alexandriæ Provinciæ Mediolanensis, & Ditionis Ducis Sabaudiæ Regis Sardiniæ &c. Interim Orator ad Eminentiæ vestræ pedes &c. ut *supra n. 3.* 5

N. N. Sacerdos contraxit Excommunicationem, & Irregularitatem ex homicidio occulto ab eo ob talem, vel talem causam, clam tali modo patrato, aut procurato in persona hominis Diaconi, seu Sacerdotis Sæcularis, aut Regularis, & ex tunc vitandi scandali causa, vel ne se proderet, semper libere ut prius, continuavit in exercitio Ordinum; Aut abstinuit; sed cum diu absque scandalo abstinere non possit, humillime supplicat pro remedio. Dignetur Eminentia Vestra &c. *ut sup. n. 5.* 6

Et hæc adducta supplicationum exemplaria pos- 7

possunt, variatis variandis, inservire pro omnibus aliis casibus, qui in dies possunt occurrere. Unde poterunt Confessarii, seu Pœnitentes ipsis dictis exemplaribus instructi pro quocumque simili occulto casu consimiles supplicationes, tute, & fidenter ad Eminentissimum Majorem Pœnitentiarium Romam dirigere: Et si forte aliquando responsio tardaverit, iterum rescribere, ne forte prior Epistola deperdita fuerit, sic firmiter certi quod ad Ipsum perventa eorum Epistola statim gratis providebitur de opportuno remedio, quod solet expediri tenore sequentis formulæ.

8 N. tituli S. . . . . Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis, *Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per Latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo salutem in Domino.* „ Ex parte Latoris præsentium Nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias Matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat, publice in facie Ecclesiæ contraxit, & successive consummavit. Cum autem, sicuti eadem petitio subjungebat, lator prædictus ob impedimentum ex præmissis proveniens in dicto Matrimonio remanere nequeat absque Apostolicæ Sedis dispensatione, ad evitanda scandala, quæ, si divortium fieret inter eos, verosimiliter oriri possunt, ac pro suæ conscientiæ quiete cupit a præmissis, quæ sunt occulta, & de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari; Quare supplicavit humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque, qui Pœnitentiariæ Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica specialiter Nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius ejus Sacramentali Confessione, ac sublata occasione siqua adhuc extat amplius cum dicta sorore peccandi, a quibusvis sententiis, Censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit ab incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, injuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur, & aliis, quæ de jure fuerint injungenda. Demum dummodo impedimentum præfatum sit occultum, & separatio inter latorem, & præfatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit, aliudque Canonicum non obstet Impedimentum, cum eodem latore & dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad vitanda scandala, præmissis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, misericorditer dispenses, prolem susceptam, siqua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque ullo modo; Ita quod hujusmodi absolutio & dispensatio latori in foro judiciario nullatenus suffragentur: nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis, quas sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, ita ut nullum earum exemplum extet, neque eas latori restituas; quod si restitueris, nihil ei præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub sigillo Officii Pœnitentiariæ. „

Prima clausula specialiter in ipsa formula observanda est sequens: *Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo.* Quæ clausula quomodo sit intelligenda quoad omnes qualitates requisitas ad hoc, ut aliquis aperire, & exequi possit Litteras dispensationis a S. Pœnitentiaria emanatas, habes sub verbo *Executor Litterarum Apostol. num. 39. ad 49.* Vid. ibi. 9

Secunda clausula nempe: *Discretioni tuæ committimus, quatenus, si ita est &c.* denotat, quod Executor debeat diligenter indagare veritatem precum, diligenter se solo absque testibus examinando pœnitentem, an revera Matrimonium sit jam contractum, an impedimentum sit occultum, an scandala ex separatione probabiliter sint metuenda, seu an alia causa finalis allegata subsistat, & hujusmodi. Et si repererit preces veritate niti, dispensare poterit: si autem repererit veritate non niti, dispensare non poterit. Et ratio est, quia veritas precum est conditio requisita, tamquam necessaria forma ad valorem dispensationis, unde si non servetur, invalida erit dispensatio. Sic communiter Doctores *arg. l. Diligenter 5. ff. Man-* 10

ff. Mandati, *c. Cum dilecta* 20. *de Rescriptis*. Non est tamen necessarium tale examen, si Executor sine ipso certo, & indubitate sciat dictas preces veritate niti, ut tradunt passim DD. *argum. c. Eum* 31. *de regul. juris in* 6. ibi: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet*.

11 Tertia clausula nempe: *Audita prius ejus Sacramentali Confessione*, denotat, quod Confessarius ad exequendam dispensationem electus debeat prius pœnitentis Confessionem Sacramentalem audire, quia verba d. Clausulæ conditionem important; *l. A Testatore* 109. *ff. de conditionib. & demonstrationib.* Conditio autem dat formam omnino observandam; *l. Qui heredi* 44. *& l. Mevius* 55. *ff. eod.* adeoque d. clausula quo ad Confessionem a Pœnitente præmittendam, & a Confessario electo audiendam, est omnino ad valorem dispensationis observanda; *arg. l. Diligenter* 5. *ff. Mandati*, *cap. Cum dilecta* 22. *de Rescriptis*, Corrad. in *praxi dispensat. lib.* 8. *cap.* 10. *num.* 31. Vincentius de Justis *de dispensat. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 106. *& seq.* Gobat in *Quinar. tract.* 4. *cap.* 37. *n.* 176. Reiffenst. *lib.* 4. *decret. in Append. de dispensat.* §. 9. *n.* 457. *& seq.* & ratione moderni styli Pœnitentiariæ introducti tempore Pauli V. testibus Corrado, & Vincentio de Justis *loc. c.* jam omnes DD. communiter, quamvis ante d. Stylum varii scripserint contrarium.

12 Quarta clausula: *Ac sublata occasione, siqua adhuc extat amplius cum d. sorore peccandi*, indicat, Confessarium non posse dispensationem exequi, nisi prius Pœnitens talem occasionem proximam peccandi deseruerit, & se a tali incestu emendaverit, cum in formula dispensationis sit etiam ipsa posita tamquam conditio, & forma necessario observanda per Jura numero antecedenti adducta.

13 Quinta clausula: *A quibusvis sententiis, Censuris &c. absolvas in forma Ecclesiæ consueta*, denotat, Confessarium quoad absolutionem deberi uti ea forma, qua Ecclesia in foro Sacramentali uti solet. Reiffenst. *loc. c. n.* 468. Gobat in *Quinar. tr.* 5. *c.* 37. *n.* 207. Bonac. *disp.* 1. *de Legibus q.* 2. *p.* 2. *n.* 19.

14 Sexta clausula: *Injuncta ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur*; mandat, quod Confessarius debeat necessario injungere pœnitenti, ut per totam vitam ad *minimum semel* in mense confiteatur: Dictio enim *Ad minimum* idem significat ac dictio saltem, quæ est implicativa, non limitativa. Barbosa *de dictionibus dict.* 255. *num.* 6. Reiffenstuel *loc. c. n.* 466. Gobat *loc. c. n.* 213. *&* 214. qui *n.* 22. concludit, peccare mortaliter pœnitentem quoties in mense aliquo non confitetur saltem semel, *arg. Clementin. Ne in agro* 1. *de statu Monachor.* Reliqua autem gravis salutaris pœnitentiæ opera, cum non sint determinata a Sac. Pœnitentiaria, videntur relicta arbitrio prudentis Confessarii, qui ei imponat juxta qualitatem delinquentis; Dummodo tamen talis sit, ut gravis dici possit, juxta verba clausulæ: *Gravi pœnitentia salutari*, Reiffenstuel *loc. c. num.* 467. ubi inter alias pœnitentias injungendas assignat Litanias, aut quinquies Pater, & Ave singulis diebus per unum, duos, aut tres annos recitanda, vel singulis hebdomadis Rosarium per totam vitam, aut jejunium uno, vel pluribus diebus in mense, in hebdomada, eleemosynam faciendam pauperibus &c.

Septima clausula: *Dummodo impedimentum præfatum sit occultum*, denotat, quod dispensatio non possit exequi, si impedimentum jam esset manifestum, alias esset invalida etiam pro foro interno, ut tradunt communiter DD. cum super impedimentis manifestis dispensatio obtineri debeat a Dataria Apostolica. Immo si impedimentum occultum, super quo conjuges secreto dispensati jam fuerint, aliquo casu temporis cursu publicari contingeret, dispensatio a Confessario facta non juvaret. Et si tale impedimentum denunciaretur Parocho, quamvis certo sciret conjuges fuisse pro foro conscientiæ secreto dispensatos, & ob id tutos esse coram Deo, nihilominus teneretur deferre d. impedimentum ad Ordinarium, qui quamvis etiam sciret fuisse tales conjuges secreto dispensatos super d. impedimento, si impedimentum probari posset per testes, teneretur ipsos conjuges separare, donec aliam dispensationem pro foro externo a Dataria Apostolica impetraverint. Corrad. *in praxi dispensat. lib.* 7. *cap.* 6. *num.* 35. Navarr. *lib.* 4. *consil. tit. de privil. consil.* 5. *num.* 7. *in prima editione*, Sanchez, *lib.* 3. *disp.* 15. *a n.* 9. Basilius Pontius *de Matr. lib.* 5. *cap.* 36. *num.* 7. Vincentius de Justis *loc. c. lib.* 1. *cap.* 6. *a n.* 175. *ad* 177. *& cap.* 8. *n.* 158. *&* 159. Felix Potest. *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 4244. Reiffenstuel *loc. c. n.* 489. testans de communi. 15 16

Octava clausula: *Et separatio inter latorem & præfatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia proba-* 17

babiliter timendum tibi visum fuerit, mandat Confessario, ut solum dispenset, si omnibus attentis prudenter judicet, conjuges nec sine scandalo amplius separari, nec absque incontinentiæ periculo, ut frater, & soror cohabitare posse. Quod scandalum in separatione, & periculum incontinentiæ in continuatione cohabitationis, cum evitari ordinarie nequeat in similibus casibus, non est necesse ad dispensandum, ut Confessarius nimium in his indaget, sed poterit tale scandalum, & periculum sufficienter deducere ex præteritis, & præsentibus, aut alias consideratis considerandis personarum, ac rerum circumstantiis, & sic dispensationem exequi, seu dispensare. Vincent. de Justis *l.* 1. *c.* 8. *n.* 178. *& seq.* Sanchez *l.* 8. *disp.* 34. *n.* 60. Lezana verb. *Litteræ Apostolicæ n.* 30. Reiffenst. *loc. c. num.* 470. & ipso teste alii communiter.

18 Nona clausula: *Aliudque Canonicum non obstet impedimentum*, vult, quod Confessarius non possit exequi dispensationem, si cognoscat pœnitentem irretitum esse alio Canonico impedimento præter expressum in supplicatione, quamvis bona fide, & ex ignorantia invincibili illud exprimere omiserit. Et ratio est, quia dispensatio non datur, nec data censetur, nisi super supplicatis, & petitis, adeoque non potest extendi ad non expressa, & non supplicata, ut tenent communiter Doctores *arg. cap. Inter dilectos* 6. §. *Ceterum*, *de fide instrumentor.*

19 Decima clausula: *Dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata*, *sed ita caute*, *ut Latoris delictum nusquam detegatur*, indicat, quod ad valide exequendem d. dispensationem, & revalidandum Matrimonium ratione impedimenti invalide contrectum, etiam altera pars impedimenti inscia debet aliquo modo prudenter & caute certiorari de nullitate Matrimonii prius contracti. Scotus *in* 4. *dist.* 35. *quæst. unic.* §. *Respondeo*, *vers. Primus consensus*, Tambur. *lib.* 8. *de Matrim. tract.* 4. *c.* 7. §. 2. *num.* 6. *&* 8. Pontius *de Matrimon. l.* 4. *cap.* 25. *a n.* 2. Guttierez *de Matrim. cap.* 47. *a num.* 4. Bonacina *disp.* 12. *de impedim. Matrim. sect.* 14. *concl.* 2. Sanchez *lib.* 8. *disput.* 36. *num.* 5. Navarr. *in Manual. cap.* 22. *num.* 17. Comitol. *lib.* 1. *resp. moral. qu.* 120. Bossius *de Matrim. cap.* 2. *a num.* 74. Coninch. *disp.* 24. *dub.* 10. *n.* 90. Aversa *quæst.* 11. *de Matrim. sect.* 4. *vers. Quantum ad tertium*, Castropal. *disp.* 2. *de sponsalib. qu.* 7. §. 2. *num.* 3. Cardenas *d.* 2. *num.* 673. Busemb. *lib.* 6. *tract.* 6. *cap.* 3. *dub.* 3. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 814. Gobat in *Quinar. tract.* 5. *cap.* 37. *num.* 141. Leo in *praxi ad Litteras Pœnitentiariæ part.* 2. *pag.* 251. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *a n.* 4247. *& seq.* Reiffenstuel *loc. c.* §. 14. *num.* 387. testans de communi aliorum contra Henriq., Ledesm. & alios apud Sanch. *l.* 2. *disp.* 36. *n.* 2. relatos. Et ratio est, quia d. clausula, cum sit in ablativo posita conditionem necessariam importat; *arg. l. A testatore* 109. *ff. de conditionib. & demonstrat. l. Si debitor*, §. 1. *ff. Quibus modis pignora*, adeoque est necessario observando, *arg. l. Diligenter* 5. *ff. mandati*, *cap. Cum dilecta* 22. *de Rescriptis*. Tum quia Matrimonium prius invalide contractum non potest novo consensu revalidari, nisi utraque pars sciat nullitatem ipsius, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristotele 2. *de Anima*, *comment.* 39. & nihil incognitum sit volitum, ex S. Augustino 13. *de Trinitate*, *& l. Cum Aquiliana* 5. *ff. de transactionibus* cum similibus. Tum etiam quia teste doctissimo P. Comitolo *loc. c.* sic expresse respondit Clemens VIII. specialiter ab ipso super hac controversia consultus, nempe *esse necessarium novum consensum utriusque*, *admonito prius Marito de Matrimonii nullitate*. Tum tandem quia hic agitur de valore Sacramenti. Unde quamvis contraria opinio esset probabilis, cum nostra sit vere probabilior, ac tutior, & alia minus probabilis, ac minus tuta, sequenda est nostra, alia relicta, utpote subjecta damnationi factæ ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. in 1. propositione ut advertunt Cardenas in 2. *Crisi dis.* 2. *a num.* 669. La Croix *l. c. n.* 814. Reiffenstuel *l. c. num.* 605. & alii.

Non est tamen necesse, ut pars conscia certioret partem insciam de causa nullitatis Matrimonii, seu ei revelet, quale fuerit impedimentum, ut tenent communiter DD. sed sufficit, si dicat aliquid ad valorem defuisse, seu dicat se sufficientem consensum non habuisse, quod revera sine mendacio dicere potest, quia consensus ratione impedimenti invalidus, revera non est sufficiens ad valorem Matrimonii, cum consensus invalidus reipsa non sit consensus, eo quod invalidum esse, & non esse paria sint, *arg. l. Quoties* 6. *ff. Qui satisdare coguntur*, *l. Si non se obtulit* 4. §. 6. *ff. de re judicata*, *l. Duo sunt Titii* 30. *ff. de Testamentaria tutela*. Sic Cardenas *loc. c. num.* 676. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 36. *num.* 7. Reiffenstuel *loc. c. n.* 596. Felix Potestas *loc. c. num.* 4249. *vers. Addit.* La Croix *loc. c. num.* 814. *in fine*, testans de communi. 20

Sunt

21 Sunt tamen graves alii Doctores, qui tenent, requiri quidem ad revalidandum d. nullum Matrimonium utriusque conjugis consensum, sed non esse necesse, ut pars inscia certioretur de nullitate prioris consensus, volentes, quod sufficiat, si pars conscia obtineat a parte inscia, ut pro sua scilicet partis consciæ consolatione renovet consensum jam factum, & renovante parte inscia, renovet etiam ipsa pars conscia. Et ratio istorum est, quia tunc conjuges sunt habiles ad Matrimonium, cum supponatur jam ablatum impedimentum per dispensationem, adeoque si mutuo consentiant, habetur (dicunt ipsi) id, quod requirit essentia Matrimonii. Nec videtur conditio necessaria, ut conjux inscius certioretur de prioris consensus nullitate, sed potius videtur simplex instructio: Alias si id necessarium esset, sæpissime dictæ dispensationes suo valore frustrarentur, cum ut plurimum pars inscia certiorari non possit absque gravi partis consciæ periculo. Sic Vincentius de Justis *loc. cit. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 181. cum Reginald., Trullench, Bonac. & aliis ibi allegatis, Sotus, Rodriq. Henriq. & alii apud Sporer *de Matrim. c.* 2. *sect.* 2. *n.* 459. Castropal. *l. c.* Bossium *l. c. n.* 37. & apud La Croix *loc. cit. n.* 814. qui dicit Lessium, Gobat, aliosque communiter admittere hanc sententiam in casu extremæ necessitatis v. g. si pars conscia timeat aliam partem dissensuram, indeque oriri gravissima mala sibi, aut proli, perpetuas inimicitias, gravissima scandala, & mortem, quæ mala nequeant aliter evitari, quam omittendo hujusmodi certiorationem partis insciæ. Tunc enim (dicunt ipsi) d. necessitas videtur salvare reverentiam Sacramenti, ideoque illam non videtur comprehendere damnatio Innoc. XI. in cit. 1. propositione. Hæc illi.

22 Sed cum verior & tutior sit nostra sententia asserens ad revalidandum Matrimonium requiri, quod pars inscia de nullitate certioretur aliquo modo, vel formaliter, & absolute, vel saltem æquivalenter, traditur hic quidam modus, qui inservire potest ad sufficienter insinuandam parti insciæ nullitatem Matrimonii, & ad evitanda mala, quæ inde oriri possent. Et est, quod pars conscia de nullitate Matrimonii nacta commodam occasionem discurrendi, sive per se, sive per alium de præstantia Matrimonii, de gratiis Sacramentalibus, & bonis, quæ inde conjugatis obveniunt, deque pluribus impedimentis occultis, & variis causis, ob quas Matrimonium potest esse nullum, etiam inter conjuges in optima fide existentes, & ob id privari dictis gratiis, & bonis, partem insciam de nullitate, sic caute & prudenter disponat, ut interne consentiat ad novum Matrimonium conditionate; ita quod si ex aliqua causa Matrimonium esset nullum, velit nunc, sicut ipsa, Matrimonium vere contrahere, ne fortasse tantis fraudentur Sacramentalibus gratiis, ac bonis. Quod facillime eveniet, si conjux conscius ostendat conjugi insciæ magna amicitiæ conjugalis signa, dicatque, *si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic, & nunc accipio te in meam uxorem, quasi numquam accepissem*, quia tunc statim respondebit conjux inscia nullitatis: *Et ego idem facio, seu hic, & nunc etiam ego accipio te in meum maritum quasi numquam accepissem, aut quid simile*. In tali enim casu licet ita consentiens non habeat cognitionem formalem, habet tamen cognitionem æquivalentem de nullitate, hoc ipso, quod facta nullitatis mentione, & memoria forsan existentis, expresse consentiat, vereque de novo velit Matrimonium contrahere, & de præsenti contrahat, si forsan prius Matrimonium invalidum fuerit, aut sit, quod vere sufficit ad revalidandum d. Matrimonium, cum notitia, seu cognitio nullitatis prioris Matrimonii præcise ideo requiratur, ut novus consensus partis insciæ non referatur ad prius Matrimonium, quod putat validum, sed vere detur ad novum de præsenti contrahendum. Qui consensus vere de præsenti ad novum contrahendum Matrimonium datur per supradictum modum hoc ipso, quod nullitatis forsan existentis memor expresse dicat: *Si nullum fuit Matrimonium nostrum, hic & nunc accipio te* &c. aut quid simile. Nec refert, quod d. consensus detur sub conditione, quia consensus datus sub conditione de præsenti, vel præterito æque valet, ac consensus absolutus, si conditio est vera, ut in nostro casu, *l. Cum ad præsens* 37. *ff. de rebus creditis &c.* §. *Conditiones* 6. *Instit. de verbor. oblig.* Sic Sporer *de Matr. c.* 2. *sect.* 2. *n.* 459. id pro certo habens cum Henrincx *de Matr. disp.* 6. *q.* 3. *n.* 33. Sanch. *lib.* 2. *disp.* 36. *n.* 5. Gobat in *Quinar. tr.* 6. *c.* 37. *a n.* 32. Bosco *de imped. Matr. disp.* 12. *sect.* 14. *concl.* 2. Henno *tom.* 2. *de Matr. disp.* 3. *q.* 4. *concl.* 4. *vers. Respondetur, Convocato*, Reiffenstuel *loc. c. n.* 597. *&* 604. & alii passim.

23 Alii ab aliis adducuntur modi pro revalidandis similibus Matrimoniis, qui brevitatis gratia videndi relinquuntur apud ipsos, & signanter apud Sanchez, Sporer, Reiffenstuel, Ca-

Castropal. La Croix *loc. cit.* Solum hic advertendo, quod in omnibus semper requiritur, quod consensus pro novo Matrimonio debeat præstari de præsenti, & in præsenti dicendo v. g. *Si matrimonium nostrum esset nullum, nunc de novo tecum contraho*, & quid simile; nec sufficit consensus præstitus in præterito imperfecto dicendo: *Si Matrimonium nostrum esset nullum, vellem tecum contrahere*, quia ly *Vellem* non importat actualem consensum de præsenti requisitum pro essentia Matrimonii, ut recte advertunt Sanch. *lib.* 2. *disp.* 36. *n.* 5. Reiffenst. *loc. c. n.* 604. & alii communiter.

24 Talis revalidatio Matrimonii nulli ob impedimentum occultum quocumque modo fiat, non est necesse, quod fiat coram Parocho, & testibus. Sic enim clare habetur ex formula dispensationis Sacræ Pœnitentiariæ, quæ mandat secreto, & nullis adhibitis testibus de novo contrahi Matrimonium, & sic expresse declarasse S. Pium V. refert Navarr. in *Summa cap.* 22. *num.* 70. Reiffenst. *loc. c. n.* 612. Pontius *de Matr. lib.* 5. *cap.* 6. *a num.* 5. Pignatell. *tom.* 8. *consult.* 27. Tambur. *loc. c.* §. 3. Cardenas in 2. *Crisi diss.* 2. *n.* 667. La Croix *loc. c. n.* 815. Felix Potest. *loc. c. num.* 4248. alii testantes etiam sic declarasse Sacr. Congr. Card. & Rotam Romanam. Et declarationes, quæ in contrarium possent afferri, intelligendæ sunt in casibus, ubi impedimenta sunt publica, ut recte explicat Pignatell. *loc. c.* & alii, ac colligitur ex Decreto Sacr. Congreg. Conc. quæ 25. Maii 1657. censult, hujusmodi Matrimonia esse nulla, sed prævia dispensatione Sedis Apost. esse renovata servata forma Concilii Trid. *Dummodo impedimenta sint publica*. Sic apud Pignatell. *loc. c. n.* 5. Et ratio nostræ conclusionis est, quia cum dictum Matrimonium fuerit publice contractum in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus, cessant inconvenientia, scandala, ac mala, ob quæ evitanda Tridentinum *sess.* 24. *de reform. Matr. cap.* 1. præscripsit præsentiam Parochi, & testium esse adhibendam, adeoque &c. Sic Pignatell. Navarr., Pontius, Cardenas, Reiffenstuel, La Croix *l. c.* cum innumeris aliis apud ipsos, quibus accedit praxis.

25 Undecima clausula: *Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala*, aperte declarat posse d. Matrimonium de novo contrahi sine Parocho, & testibus, ut dictum est *n. antec.*

26 Duodecima clausula: *Prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo: Ita quod hujusmodi absolutio, & Dispensatio Latori in foro judiciario nullatenus suffragentur*, de se clara est, & manifeste demonstrat, quod Sacra Pœnitentiaria absolvit, dispensat, & legitimat in solis casibus occultis, & pro solo foro interno, & nullatenus pro foro externo, si aliquando impedimentum evaderet manifestum; Unde tam dispensatio, quam prolis legitimatio necessario fieri debet pro solo foro interno in ipso actu Sacramentalis Confessionis, alias si fiat extra ipsam, erit invalida etiam pro foro interno, juxta dicta *supra num.* 16. cum sit nimis clara dicta clausula, quæ expresse pro forma præscribitur.

Tertiadecima clausula: *Nullis super his testibus adhibitis, aut Litteris datis, seu processibus confectis*, mandat, quod pro dispensatione facienda, seu facta nulli adhibeantur testes, nec de ea facta Confessarius det Litteras testimoniales, aut conficiat processus, nec ipsemet oretenus desuper testetur, sed circa eam in foro externo se habeat tamquam penitus nescius, cum fuerit facta præcise sub actu Sacramentalis Confessionis. 27

Quartadecima clausula: *Sed præsentibus laniatis, quas sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis; itaut nullum earum exemplum extet*, præcipit, quod sub pœna Excommunicationis latæ sententiæ, & consequenter sub gravi peccato teneatur Confessarius Litteras dispensationis taliter lacerare, corrumpere, comburere &c. ut nullatenus possint notitiam parere, & inservire pro foro externo. 28

Quintadecima clausula: *Neque eas Latori restituas*, prohibet sub gravi peccato, ne Confessarius dictas Litteras jam executas iterum pœnitenti restituat; Quamvis tamen, si nondum fuerint executæ, vel quia ex aliqua causa ipse exequi recuset, vel quia Pœnitens alium promptiorem, & benigniorem jam elegit ad id Confessarium, ipsas iterum pœnitenti tradere teneatur: Pœnitens enim si unus Confessarius electus exequi dictas Litteras recuset, vel ob nimium rigorem sibi displiceat, potest variare, & alium benignioris opinionis eligere, ut patet ex dictis sub verb. *Executor Litterarum Apostolicarum* n. 47. 29

Sextadecima clausula: *Quod si restitueres, nihil eis præsentes Litteræ suffragentur*, indicat, quod etiamsi Confessarius illas, non obstante tali gravi prohibitione, pœnitenti iterum traderet, nihil prorsus ei pro foro externo suffragentur, remanente tamen in suo esse, valo- 30

lore, & effectu pro foro interno, pro quo legitima jam fuit facta executio.

31 Clausula *Gratis ubique*, quæ a tergo solet inscribi, præscribit quod nec Officiales Pœnitentiariæ, nec Executores Litterarum ipsius possint aliquid exigere, vel acceptare etiam sponte oblatum, nec etiam sub prætextu incommodi, & laboris. Gobat in *Quinar. tract.* 5. *cap.* 37. *num.* 279. Lezana verb. *Litteræ Apostolicæ num.* 34. Reiffenstuel *loc. c. num.* 487. & alii communiter. Post executam vero dispensationem posse recipi munera gratis oblata, tenent Sanch. *lib.* 8. *disp.* 35. *a num.* 9. Guttierez *de Matr. cap.* 128. *num.* 9. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 10. *num.* 365. Trullench *tom.* 3. *lib.* 7. *cap.* 10. *dub.* 11. *n.* 4. Reiffenst. *loc. c. num.* 321. *&* 487. Vincent. de Justis *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 235. & alii, eo quod talis prohibitio videatur respicere solum tempus ante dispensationem, ne Officiales, aut Executores muneribus excæcati munus suum minus recte exequantur. Cavendum est tamen, ne ante ipsam dispensationem fiat aliqua promissio, vel verbis expressis, vel signis, aut verbis æquipollentibus dandi aliquid post factam dispensationem, quia tunc per ipsam promissionem, aut datam intentionem violaretur præceptum, ac si illud fuisset effective traditum, & acceptum ante dispensationem, cum sic Officiales, aut Executores possent corrumpi per d. promissionem, ac per realem, & effectivam largitionem, ac receptionem.

32 Adducta, & satis explicata formula Litterarum dispensationis super impedimento occulto affinitatis post contractum Matrimonium, quæ variatis variandis, inservire potest pro aliis consimilibus occultis impedimentis, adducitur hic formula absolutionis dandæ, & dispensationis exequendæ super dicto impedimento occulto affinitatis ex copula illicita proveniente ad remanendum in Matrimonio contracto. Postquam igitur dixerit Confessarius: *Absolvo te a peccatis tuis &c.* debet addere: *Insuper Auctoritate Apostolica mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento primi, vel secundi affinitatis gradus ex copula illicita, quam cum sorore, Matre, vel &c. tuæ putatæ conjugis habuisti, ita ut illo non obstante renovato consensu cum præfata conjuge Matrimonium cum illa contrahere, consummare, & in eo remanere licite possis, & valeas: In nomine Patris, & Filii &c. Item eadem auctoritate Apostolica prolem, si quam suscepisti, & susceperis legitimam fore decerno, & declaro. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti &c.* Quæ item formula, variatis variandis, potest etiam inservire pro aliis consimilibus casibus occultis.

Hic pro complemento advertendum est, 33 quod Confessarius potest absolvere, & dispensare pœnitentem, quamvis ante executionem dispensationis obtentæ iterum copulam illicitam habuerit cum eadem sorore feminæ, quam ducere intendit, quia repetita illa copula non inducit novum impedimentum affinitatis, sed manet illud unicum, quod prius contractum erat, sicuti antequam obtinuisset dictam dispensationem decies v. g. illam eamdem sororem cognovisset, unicum esset impedimentum, nec in supplicatione opus fuisset exprimere quoties illam cognovisset, cum affinitas non per diversas copulas cum eadem persona, sed solum per diversas personas multiplicetur. Sanch. *lib.* 8. *disp.* 24. *num.* 38. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 5. *num.* 30. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 990. Vincentius de Justis *lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 161. *& seq.* cum aliis ibi citatis. Secus autem esset dicendum, si post obtentam 34 ipsam dispensationem nondum executam, dictus pœnitens iterum copulam haberet, non cum eadem dicta sorore, sed cum alia persona diversa intra secundum gradum conjuncta feminæ, quam ducere intendit, quia tunc insurgeret novum impedimentum, & nova opus esset dispensatione, cum dispensatio non extendatur ad alias affinitates, seu ad alios casus postea exortos. Ludovisius *dec.* 34. *num.* 2. de Justis *loc. cit. num.* 163. *&* 164. & alii citati. Unde denuo deberet in tali casu recurri ad Sacram Pœnitentiariam, & exponi integre factum.

Dispensatio concessa, seu gratia facta a Sa- 35 cra Pœnitentiaria, seu Majori Pœnitentiario, non expirat morte Pontificis, etiam re integra. Ejus enim auctoritas non expirat morte Papæ. Et si major Pœnitentiarius, aliique Pœnitentiarii, Sede Romana vacante, moriantur, alii subrogantur a Collegio Cardin. *Clementin. de electione, c. Ne Romani §. Eo tamen*, Pius IV. Constitut. 55. incip. *In sublimi*, S. Pius V. Constitut. 83. incip. *In omnibus*.

INSTRUCTIO.

Pro examine illorum Testium, qui inducuntur pro contrahendis Matrimoniis, tam in Curia Eminentiss. D. Cardin. Urbis Vicarii, quam in aliis Curiis cæterorum Ordinariorum.

1 IN primis, Testis moneatur de gravitate juramenti, in hoc præsertim negotio pertimescendi, in quo Divina simul, & humana Majestas læditur, ob rei, de qua tractatur, importantiam, & gravitatem, quod imminet pœna triremium, & fustigationis deponenti falsum.

2 Interrogetur de nomine, & cognomine, patria, ætate, exercitio, & habitatione.

3 An sit Civis, vel exterus, & quatenus sit exterus, quanto tempore est in loco, in quo Testis ipse deponit.

4 An ad examen accesserit sponte, vel requisitus; Si dixerit accessisse sponte a nemine requisitum, dimittatur, quia præsumitur mendax: Si vero dixerit accessisse requisitus, interrogetur a quo, vel a quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes?

5 Interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo, fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum a contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

6 Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, & a quanto tempore, in quo loco, qua occasione, & cujus qualitatis, vel conditionis existat? Si responderit negative, Testis dimittatur; Si vero affirmative;

7 Interrogetur, an contrahere volentes sint cives, vel exteri? Si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per litteras Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permanserunt in sua Civitate, vel Diœcesi. Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes idonei, qui legitime, & concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, & reddant sufficientem rationem causæ eorum scientiæ, absque eo quod teneantur deferre attestationes Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt. Si vero responderit, contrahere volentes esse cives;

8 Interrogetur sub qua Parochia hactenus contrahere volentes habitarunt, vel habitent de præsenti?

9 Item an ipse Testis sciat, aliquem ex prædictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem vel maritum, aut professum fuisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi Matrimonium? Si Testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra.

10 Interrogetur de causa scientiæ, & an sit possibile quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedimentum &c. & quod ipse Testis nesciat; Si responderit affirmative, supersedeatur, nisi ex aliis Testibus probetur concludenter non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimentum &c. Si vero responderit negative;

11 Interrogetur de causa scientiæ, ex qua deinde Judex colligere poterit, an Testi sit danda fides? Si responderit contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortuos;

12 Interrogetur de loco, & tempore, quo sunt mortui, & quomodo ipse Testis sciat, fuisse conjuges, & nunc esse mortuos? Et si responderit mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ecclesia, vel occasione militiæ sepultos fuisse a militibus, non detur licentia contrahendi, nisi prius recepto testimonio authentico a Rectore Hospitalis, in quo prædicti decesserunt, vel Rectore Ecclesiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera, vel si fieri potest a Duce illius cohortis, in qua descriptus erat miles; Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de jure communi possunt admitti, dummodo sint legitimæ, & sufficientes.

13 Interrogetur, an post mortem dicti conjugis defuncti, aliquis ex prædictis contrahere volentibus, transierit ad secunda vota? Si responderit negative;

14 Interrogetur, an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo quod ipse Testis sciat? Si responderit affirmative, supersedeatur in licentia, donec producantur te-

testes, per quos negativa coarctetur concludenter. Si vero negative;

15 Interrogetur de causa scientiæ, qua perpensa, Judex poterit judicare, an sit concedenda licentia, necne?

16 Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant per fides Ordinariorum suorum esse liberos, & in aliis, servata forma *Concil. Trid. in cap. Multi*, *sess.* 24. Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, nisi sint munita Sigillo, & legalitate Episcopi Ordinarii, recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, & sigillum, & attente consideretur, quod fides, seu testimonia bene, & concludenter identificent personas, de quibus agitur.

17 Pro testibus in hac materia, recipiantur magis consanguinei, quam extranei, quia præsumuntur melius informati; & cives magis, quam exteri, nec admittantur homines vagi, & milites, nisi data causa, & maturo consilio; Et Notarius exacte describat personam Testis, quem si cognoscit, utatur clausula, *mihi bene cognitus*; sin minus examen non recipiat, nisi una cum persona Testis, aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ attestetur de nomine, & cognomine ipsius Testis, necnon de idoneitate ejusdem ad testimonium ferendum. Et hujusmodi examinibus debet interesse in Urbe, ultra Notarium, Officialis specialiter deputatus ab Eminentiss. Vicario; & extra Urbem, vel Vicarius Episcopi, vel aliqua persona insignis, & idonea ab Episcopo specialiter deputata; Alias puniatur Notarius arbitrio Sacræ Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.

18 Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochis in eorum Diœcesibus existentibus, ut pro Matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum Ecclesiis, nisi certiorato Ordinario, a quo, vel ejus Vicario Generali prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali Matrimonio fuerint examinati testes in eorum Tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium, &c. Contravenientes autem severe puniantur.

Franciscus Richardus S. Rom. & Univers. Inquisit. &c.

INSTRUMENTA. Vide verb. *Scriptura*.

INTENTIO.

SUMMARIUM.

INtentio generatim sumpta est actus voluntatis volentis aliquid facere, vel fieri a se, 1
vel ab alio. *Est in re communis*. Intentio dividitur in actualem, virtualem, habitualem, 2
& interpretativam. *Intentio actualis* est illa, 3
quam quis actu elicit, & habet, dum actualiter facit opus intentum, actu scilicet cogitans, & volens, seu intendens illud, quod facit. *Intentio virtualis* est illa, vi seu virtute 4
cujus antea realiter habitæ, & non revocatæ hic,

hic & nunc aliquid fit quod alias, non fieret. Licet enim talis intentio actu jam præterierit, adhuc tamen manet in virtute sua, in quantum vi ejus applicantur potentiæ exteriores ad actum, licet operans non attendat hic & nunc ad id, quod exequitur. Talem intentionem virtualem habet, v. g. Sacerdos, qui ex voluntate, seu intentione actuali celebrandi Missam induit se sacris vestibus, & vadit ad Altare, & dum celebrat, fit distractus, & ex distractione non considerat actualiter actum, quem exequitur; talis Sacerdos sic distractus, dicitur celebrare cum intentione virtuali, quia virtute intentionis prius actualiter habitæ celebrandi Missam applicantur potentiæ exteriores ad omnes illos actus concernentes, & perficientes Missæ celebrationem.

5 *Intentio habitualis* est volitio, seu intentio mere præterita, & non revocata, sed ita interrupta, ut nec in se, nec in virtute, seu efficacia censeatur adhuc perseverans in aliqua operatione morali, cum talis habitualis intentio possit esse nedum in homine rationis compote, vigili, & sobrio, sed etiam in homine rationis impote, dormiente & ebrio, qui ta-
6 men moraliter operati nequeunt. Unde in hoc potissimum differunt inter se Intentio habitualis, & Intentio virtualis, quod Intentio habitualis duo tantum requirit; Primo quod præcesserit Intentio actualis; Secundo quod talis intentio non sit revocata. At vero intentio virtualis ultra hæc duo requirit aliquod tertium, idest remanentem aliquam virtutem, vim, & efficaciam influentem, & moventem ad opus præsens intentum; ut patet ex dictis
7 *num.* 4. *Intentio interpretativa* est illa, quam homo nunquam habuit, est tamen ita comparatus animo, ut eam haberet, si de ea cogitaret.

8 Intentio alia est *explicita*, qua volumus, & intendimus aliquid in se clare cognitum, &
9 cogitatum. Alia *implicita*, qua volumus, & intendimus aliquid solum confuse cognitum, volendo aliquid sub quo, vel in quo illud continetur; Sic qui vult v. g. Subdiaconatum cognoscens in confuso, quod aliqua onera gravia sint illi annexa, implicite intendit obligationem ad Castitatem, & ad Horas, quamvis de illis explicite, seu expresse non cogi-
10 tet. Alia *directa*, qua volumus, & intendimus aliquid in se ipso formaliter, & positi-
11 ve. Alia *indirecta*, qua aliquid in se ipso directe quidem minime volumus, & intendimus, & tamen volumus, & intendimus directe causam aliquam, unde videmus illud aliud tamquam effectum secuturum. Sic volens bibere vinum meraceum probe advertens se inebriandum, quamvis tunc minime velit, & intendat ebrietatem directe in se, ipsam tamen vult, & intendit directe tamquam prævisum effectum illius potationis. *Alia absoluta*, qua 12
volumus, & intendimus aliquid simpliciter ac libere independenter ab omni conditione. *Alia* 13
conditionata, qua volumus, & intendimus aliquid solum dependenter a tali, vel tali conditione, ita ut nostrum velle non sit efficax, nisi illa conditio ponatur, vel posita esse cognoscatur.

Ad valide conficienda, seu ministranda Sa- 14
cramenta quamvis sit optima, non est tamen necessaria intentio actualis. *Communissima*. Est 15
enim ad id plene sufficiens intentio virtualis, ut sentiunt communiter Doctores cum S. Thoma *3. part. Summ. q. 64. art.* 8. S. Bonaventura *in Breviloq. 6. p. cap. 5. de sacr. dispens.* Soto *in* 4. *d. 6. quæst. 6.* & aliis passim. Et ratio est, quia talis virtualis intentio sufficit ad omnes alios humanos contractus, & actus, nec Christus majorem intentionem, & attentionem requisivit ad Sacramentorum confectionem, & administrationem, quam ad alios humanos contractus, & actus, adeoque &c.
Non sufficit autem Intentio habitualis, quia 16
ex habitu agere non est humano modo agere, ut quisque fatetur de eo, quod stultus, aut phræneticus, aut dormiens agit ul habitus, quem contraxit; *Communis*. Multo minus suf- 17
ficit Intentio interpretativa, quia hæc, ut patet ex ejus definitione, nec est, nec fuit intentio re ipsa existens, sed tantum, quæ existeret, si occurreret cogitatio de illa elicienda. Quod autem non est, non potest dirigere confectionem, seu administrationem Sacramenti, ut nomine Christi, & humano modo fiat, adeoque &c. *Communis*. Nec etiam suf- 18
ficit Intentio indirecta tantum, quia ebrius v. gr. prout in exemplo allato sub *num.* 11. pro hac intentione indirecta non agit humano modo, & moraliter, sed mere naturali, ac brutali, cum non agat libere, seu ex deliberatione rationis: Immo dato etiam quod se inebrians, & prævidens se in ebrietate adhibiturum materiam, & formam, antea expresse intendat, & velit conficere Sacramentum in ebrietate, adhuc nihil efficiet, quia illa intentio præcedens moraliter nullo modo influit in actionem secuturam in ebrietate, sed eam mere naturalem, & inhumanam relinquens, manet mera Intentio habitualis; *Communis*. Nec 19
tandem sufficit intentio conditionata sub condi-

19 ditione de futuro; *Communis*. Et ratio est, quia intentio Ministri Sacramenti debet adesse, quando fit actio Sacramentalis, cum non sit in ejus potestate suspendere effectum Sacramenti in futurum: Intentio autem conditionata de futuro, eo ipso quod sit suspensiva in futurum, non adest, nec quidquam operatur de præsenti, quando fit actio Sacramentalis, cum conditio nondum sit posita. Immo neque operabitur in futuro, quando ponetur conditio, quia tunc non erit amplius actio Sacramentalis, neque ipsa intentio, nisi ad summum habitualis nihil operans, adeoque &c.

20 Sufficit tamen Intentio conditionata sub conditione de præsenti, vel præterito, dicendo v. g. *Si adhuc vivis, si non fuisti baptizatus, ego te baptizo: si es capax, si concubinam domo ejecisti, ego te absolvo*. Et ratio est, quia conditio de præsenti, aut præterito, cum sit posita extra causam, & non sit dependens in futurum, non suspendit intentionem, & actionem; sed mox facit transire in absolutam, & efficacem.

21 Ad valorem Sacramenti non sufficit in Ministro intentio ponendi materiam, & formam ex joco. *Est de fide* contra Lutherum, Calvinum, & alios apud Bellarmin. *de Sacramentis lib. 1. cap. 17.* qui dicunt, sufficere, si res, & verba quomodocumque ponantur dummodo adsit fides in suscipiente; Colligitur ex Concilio Florentino *in decreto Eugenii IV. ad Armenos*, & Conc. Tridentino *sess. 7. canone 11.* ubi ad valorem Sacramenti statuitur, requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, & etiam ex articulo 12. inter justissime damnatos a Leone X. Constit. incip. *Exurge Domine*, ibi: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus*, quem articulum etiam expresse damnat Conc. Trid. *sess. 14. de Pœnitent. Canon. 9.* ibi: *Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum Ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum, aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat . . . . . anathema sit.* Quod autem dicitur de absolvente, valet de conficiente quodvis aliud Sacramentum.

22 Neque etiam sufficit ad valorem Sacramenti intentio tantum materialis ponendi materiam, & formam serio, & pure materialiter, sed necessario requiritur intentio formalis ponendi ea, ut Sacramentalia, & saltem faciendi quod facit Ecclesia; idest, non sufficit in Ministro intentio pure materialis, & externa, sed requiritur intentio vere formalis, & interna. *Est fere communis* contra quosdam antiquos, & aliquos recentiores relatos, & secutos a Juenin *dissert. 1. de Sacramentis in genere quæst. 5. art. 3. per tot.* ubi acriter tenet, & defendit ponentem serio materiam, & formam, etsi non intendat Sacramentum, immo positive dicat, *Nolo facere Sacramentum*, equidem illud conficere, quia intentio illa contraria tantum est inefficax, quandoquidem, illa non obstante, ponat partes Sacramenti constitutivas, adeoque Sacramentum. Ast hanc opinionem vocat Augustinus Bernal *d. 17. n. 55.* omnino falsam, Herincx *d. 3. num. 16.* improbabilem, Arriaga *d. 19. num. 13.* non tantum improbabilem, sed forsan etiam plene erroneam; Lugo *d. 8. num. 15.* dicit, parum distare ab errore Hæreticorum; Vasquez *d. 138. num. 34.* putat esse expresse damnatam, ideoque *num. 29.* dixerat oppositum ab Ecclesia definitum, & La Croix *lib. 6. part. 1. sub n. 54.* dicit hoc esse saltem certissimum, postquam Alexander VIII. *die 7. Decemb. 1690.* damnavit sequentem propositionem 28. in ordine, ibi: *Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem Ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit; Non intendo facere quod facit Ecclesia.* Et per hanc damnatam propositionem fuisse damnatam supradictam opinionem tenet Viva *in d. propositione 28. Alexandri VIII. num. 1.* Henno *in Theologia Dogmatica tom. 2. tract. de Sacramentis disp. 4. qu. 2. art. 2. conclus. unic.* & alii passim, quamvis Juenin *loc. cit. art. 1.* contendat, per ipsam non damnari talem opinionem, immo Henno *loc. cit.* & alii dicunt, talem opinionem expressissime contrariari Concilio Tridentino *sess. 14. de Pœnitentia*, ubi La Croix *loc. cit.* recte observat, Concilium ibi requirere in Sacerdote animum non tantum serio agendi, sed vere absolvendi, dicit enim ibi Concilium: *Atque ideo non debet Pœnitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut etiamsi... Sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi desit, putet se esse absolutum vere, & coram Deo*, ubi nota verba illa, *serio agendi, & vere absolvendi*. Quod autem dicitur de hoc Sacramento, idem est de aliis. Vide infra *nu. 57. & seqq.*

Probatur igitur veritas nostræ conclusionis, 23
& simul ostenditur falsitas contrariæ opinionis. De fide est, requiri ad Sacramenta intentionem faciendi quod facit Ecclesia; hoc habetur expresse definitum ex Concilio Floren-

tino in decreto Eugenii IV. ad Armenos, ibi: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia*, & ex Concilio Tridentino *sess.* 7. *canon.* 11. ibi: *Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit*. Atqui Ecclesia non facit cæremoniam profanam & materialem, sed sacram & formalem; non naturalem, sed Sacramentalem: Ecclesia enim per suos Ministros in conficiendis Sacramentis operatur nomine Christi, cum quilibet ejus respective Minister dicat in nomine Christi: *Ego te absolvo: Hoc est Corpus meum*, & hujusmodi. Unde Apostolus 1. *Corinth.* 4. dicit: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei*. Ergo non solum requiritur ad Sacramentorum valorem intentio ponendi serio ritum externum ab Ecclesia præscriptum, sed etiam intentio operandi nomine Christi, atque adeo sine intentione faciendi formaliter, quod facit Ecclesia, nullum Sacramentum valide conficitur, seu confertur, & a fortiori, si habeatur intentio opposita dicendo: Non intendo facere quod facit Ecclesia.

24 Tum quia Ecclesia in Rubricis Missalis §. 7. *de defectu intentionis* expressissime declarat, Sacerdotem serio proferentem formam super materiam præsentem, & quidem in iis circumstantiis, in quibus creditur ab omnibus consecrare, nihil tamen efficere, si desit intentio consecrandi: *Si quis habeat coram se*, inquit, *undecim Hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio*. Quid clarius? Nonne ex his evidenter apparet solum contumacem posse deinceps de Ecclesiæ mente circa hoc dubitare? Tum etiam quia si Ecclesia tantum exigeret intentionem ponendi ritum externum, nunquam exegisset ultra positionem materiæ, & formæ, intentionem Ministri, cum sit impossibile, ut quis in sui præsentia ponat materiam, & formam, & non intendat ponere.

25 Aliæ rationes passim assignantur a Doctoribus, & signanter ex absurdis, quæ sequerentur. Nam si sufficeret sola intentio illa materialis, qua quis libere velit ponere talem materiam, & recitare talia verba, quæ ad Sacramentum requiruntur, sequeretur, quod Sacerdos legens ad mensam ex Sacris Bibliis, vel alio libro verba illa: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus*, consecraret omnem panem, & omne vinum in mensa appositum. Item si quis in Theatro ageret personam Constantini, & modo agendi externo baptizaretur, reipsa rebaptizaretur, & alia hujusmodi, quæ sine dubio sunt maxima absurda; unde ne hæc admirantur, dicendum est, quod ad conficienda Sacramenta non sufficit intentio sola materialis, sed requiritur necessario intentio formalis conficiendi Sacramenta.

Objiciunt adversarii varias auctoritates Sanctorum Patrum, & signanter, aliis brevitatis gratia omissis, auctoritatem Sancti Augustini, & S. Thomæ. Sanctus enim Augustinus, dicunt ipsi, *lib.* 7. *contra Donatistas cap.* 53. docuit, Baptismum fallaciter collatum valere, præcise dicens: *Nihil interest ad integritatem Sacramenti in Ecclesia Catholica, utrum id aliqui fallaciter, ac veraciter agant*, & S. Thomas *in* 4. *dist.* 7. *quæst.* 1. *art.* 2. sic præcise docet: *Non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta, & ideo, si forma servatur, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est Catechumenus*: Quod confirmat *in sua summa* 3. *part. quæst.* 64. *art.* 8. *ad* 2. ubi postquam retulit opinionem eorum, qui mentalem intentionem requirunt in Ministro, ut Sacramenta valeant, sic de opposita sententia loquitur: *Alii melius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister; in verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis*. 26

Ad supradictas autem auctoritates respondetur, quod S. Augustinus ibi loquitur de Baptismo dato, & accepto fallaciter, hoc est in schismate, cum Hæresis, Schisma, & iniquitas Ministri non obstet valori Sacramenti. Sic Doctissimus P. Viva *in cit. damnata ab Alexandro VIII. propositione* 28. *n.* 5. & alii. Sanctus vero Thomas (quem ob allata testimonia fecerunt oppositæ sententiæ Patronum, Vasquez, Bernal & alii, & præcipue Juenin *loc. cit.* §. 3. *per totum*) ibi solum docet non requiri intentionem mentalem expressam, seu exterius manifestatam, ut interpretatur Gonetus ex contextu, expresse enim *art.* 10. requirit intentionem internam ad validitatem Sacramenti. Sic Viva *loc. cit. n.* 5. 27

Objiciunt adhuc Adversarii dicendo, quod Lutherani, & Calvinistæ v. g. non intendunt facere quod facit vera Ecclesia, nempe Roma- 28

mana, sed solum quod facit sua Ecclesia Lutherana, & Calviniana, & tamen valide baptizant, adeoque &c. Sed statim respondetur distinguendo antecedens. Non intendunt intentione particulari, & explicita, concedo; intentione generali, & implicita, nego; Intendunt enim facere quod instituit Christus, & consequenter cum nihil faciat Ecclesia Romana, quam quod Christus instituit, intendendo primum, intendunt secundum; Quamvis enim falso credant non Romanam Catholicam, sed suam Lutheranam, & Calvinianam esse veram Ecclesiam, adhuc enim volendo facere, quod *vera Ecclesia facit*, implicite volunt facere verum Sacramentum, quod vult facere vera Ecclesia, etiamsi ipsi circa existentiam veræ Ecclesiæ errent.

29 Instant dicendo, Atheistæ possunt valide baptizare, sed isti cum nec Deum, nec Christum, nec Ecclesiam agnoscant, immo omnia illa reputent chimerica, non possunt velle, quod Christus instituit, aut Ecclesia facit, ergo &c. Respondetur autem distinguendo Minorem: non possunt velle expresse & distincte, concedo, implicite & confuse, nego, quia possunt velle facere quod vident a Christianis fieri, & consequenter quod Ecclesia facit, sicut accidit quibusdam Paganis, & Infidelibus, quibus Christus, & Ecclesia erant ignoti; Unde Innocentius IV. *in cap.* 1. *lib.* 3. *Decret.* sic dicit: *Non est necesse, quod baptizans sciat quid sit Ecclesia.*

30 Objiciunt insuper adversarii dicendo, quod nostra sententia repugnat Divinæ bonitati, quia ipsi Divinæ bonitati repugnat quod damnetur infans, vel homo tantum attritus propter malitiam Ministri, qui sine intentione interna externe tantum fingit se baptizare, & absolvere, quod non potest evenire in sententia contraria, tenendo nempe, quod ad valorem Sacramenti non requiratur necessario intentio interna, & formalis, sed sufficiat intentio externa, & materialis. Ad id respondent Alensis, Durand. Gabriel, & alii apud Aversam *q.* 64. *sect.* 3. dicendo, quod Christus in ejusmodi casibus supplet effectum gratiæ: quam opinionem non improbat S. Thomas, favetque Valentia apud Escobar *lib.* 8. *n.* 254. & apud La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *sub n.* 54. Similiter S. Bonaventura, Silvester, & alii apud Dicastill. *de Baptism. d.* 1. *dub.* 13. & La Croix *loc. cit.* putarunt Deum supplere in Baptismo collato pueris nondum absoluta forma mortuis; Immo Cajetan. putavit tales pueros, qui baptizari non possunt, salvari per fidem parentum, Gerson. docuit, Deum saltem quandoque supplere extraordinarie; At recte dicit Suarez *in Comment. ad qu.* 64. *art.* 8. omnes suppletiones illas non fundari in ulla lege, vel promissione Dei, immo carere omni ratione probabili. Hinc Henriquez opinionem primam vocat imperitam, Caetera temerariam, & erroneam, Escobar improbabilem, eamque recte confutant Gonet. *d.* 6. *ad n.* 42. Henrincx *d.* 6. *a n.* 21. Dicastill. *loc. cit.* & alii. Unde dicendum est, tales damnari propter peccata sua originalia, vel actualia, quæ contraxerant, & remissa non sunt. Quod autem remissa non sint, non est defectus bonitatis in Deo, qui dederat media, sed est occasionaliter per malitiam Ministri, quam Deus impedire non tenebatur; immo nec poterat, salva lege ordinariæ Providentiæ. Hactenus sapientissimus P. Claudius La Croix *loc. cit.* Vide Eminentiss. Card. Gotti *tom.* 13. suæ Theolog. *q.* 7. *dub.* 4. & D. Cajetanum Mariam Merati *tom.* 1. *part.* 3. *tit.* 7. *n.* 2. ubi multa ad rem.

Ad valide recipienda Sacramenta, quorum 31 sunt capaces pueri, & perpetuo amentes, nulla requiritur in ipsis propria intentio, aut consensus. *Communissima* inter Catholicos ex universali Ecclesiæ praxi, quæ tales baptizat, licet noverit intentionis formandæ esse incapaces. In Adultis vero ratione utentibus requi- 32 ritur semper aliqua intentio diversa pro diversitate Sacramentorum recipiendorum. *Communissima*. Ad Baptismum enim sufficit intentio 33 habitualis semel habita, & non revocata. *Communis ac certa*: Immo sufficit etiam intentio implicita tantum. *Communior, ac probabilior* cum Coninch, Rhodes, Dicastill. Bernal, Haunold. Gobar, Spoter, Bosco apud La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 168. & alii contra paucos. Si enim Catechumenus Christianam Fidem jam animo amplexus, aut quivis Infidelis curans se instrui in Fide Christiana animo eam amplectendi, cum fuerit bene instructus, hac voluntate non revocata reperiatur in articulo mortis ratione, & sensibus destitutus, quamvis de Baptismo in specie nunquam cogitaverit, potest valide, & licite baptizari. Nam eo ipso quo voluit amplecti Fidem Christianam, implicite etiam voluit servare Christi præcepta, & admittere media salutis in Christiana Religione constituta, inter quæ primum, & omnium maxime necessarium est Baptismus, & consequenter ea voluntate etiam implicita voluit Baptismum saltem pro illa extrema necessitate suæ æternæ salutis, & sic docet etiam S. August. *lib.* 1. *de Adulterinis conjugiis cap. ultimo.*

34 Ad Confirmationem sufficit intentio habitualis, forte etiam interpretativa maxime in articulo mortis; Coninch, Arriaga, Bernal, Busemb. La Croix *loc. cit. num.* 169. & alii. Ad Eucharistiam sufficit intentio habitualis.
35 *Communis*. Immo in moribundo sufficit etiam intentio interpretativa, præsertim, si ante confessus est, quamvis jam a mente sit amotus, dummodo absit periculum irreverentiæ; Suarez, Coninch, Rhodes, Lugo, Aversa, Bernal cum La Croix *loc. cit. num.* 170. Sporer *tom.* 3. *part.* 1. *cap.* 2. *sect.* 3. *num.* 154.
36 & alii. Ad Pœnitentiam sufficit intentio habitualis. *Communis*. Immo in moribundo sufficit etiam implicita, vel interpretativa, dummodo dolorem aliquo signo externo exprimat, & in casu, quo nullum signum externum possit exhibere, sufficit sola vita Christiane acta, ut possit saltem sub conditione absolvi; Sporer *loc. cit. num.* 158. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trid. sess.* 24. *de Sacramento Pœnitent. cap.* 5. *num.* 2. alios plurimos citans, Marchantius, Herincx, Pontius, Bosco, Bassæus, Anacletus, Felix Potestas, Schilder, Moya, qui hanc sententiam vocant nunc communem. Vide *verb. Absolutio art.* 2. *a n.* 3. *ad* 7. *inclusive*, ubi pluribus adductis late probatur.
37 Ad Extremam Unctionem sufficit intentio interpretativa. *Communis* cum Bernal *loc. cit. num.* 79. La Croix *loc. cit. num.* 172. Sporer
38 *loc. cit. nu.* 154. Ad Ordinem non sufficit intentio interpretativa, sed requiritur saltem intentio habitualis. *Communis*, & secundum Gobat *tom.* 1. *tract.* 1. *num.* 245. Sporer *loc. cit. num.* 156. & alios sufficiet etiam intentio implicita, habita scilicet in alio volito Sacramen-
39 tum istud involvente. Ad Matrimonium non sufficit intentio interpretativa, sed requiritur intentio expressa ad minus virtualis, saltem quando contrahitur inter præsentes, eo quod
40 contrahentes sint etiam Ministri. *Communis*. Ratio autem cur potius requiratur intentio saltem virtualis in Ministro, quam in suscipiente? Et in ipso suscipiente sufficiat intentio habitualis, & interpretativa, & hæc non sufficiat in Ministro? Est quia Minister conficiens Sacramentum debet se habere active, & causaliter influere in actionem Sacramentalem, adeoque ejus intentio debet actu, vel in se, vel in virtute a se relicta existere quando conficitur Sacramentum. At vero suscipiens Sacramentum habet se passive tantum, adeoque in ipso non requiritur intentio, quæ sit causa actionis Sacramentalis, ut est intentio actualis, vel virtualis, sed sufficit in ipso intentio, quæ sit dispositio ad suscipiendum Sacramentum, & recipiendum effectum Sacramentalem, ut est intentio habitualis, & pro aliquibus Sacramentis etiam implicita, & interpretativa, ut patet ex dictis. Sic Sporer *loc. cit. n.* 145. Henno *tom.* 2. *tract. de Sacramentis disp.* 5. *q.* 2. *conclus.* 4. *vers. Quantum ad Matrimonium*, La Croix *loc. cit. n.* 56. & 175. & alii passim.

Ad valide applicandum Sacrificium, seu Missam non requiritur intentio formalis, & explicita, sed sufficit virtualis, & implicita, & ita quidem, ut si Religiosus nemini applicavit suum Sacrum, censeatur esse ejus voluntas, ut prosit illis, pro quibus sacrificari, & applicari mandavit Superior; Diana *part.* 2. *tract.* 15. *resol.* 62. Gavant. *part.* 2. *tit.* 8. *n.* 3. *litt. P.* Gobat *tom.* 1. *tract.* 3. *num.* 162. Stephanus *tom.* 3. *d.* 4. *num.* 61. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 204. & alii. Pro tali Missæ applicatione sufficit etiam intentio habitualis semel posita, & non revocata, quamvis ante 10. annos præcesserit; Suarez, Coninch, Bonacina, Tamburin. Gobat, Quartus, Stephanus, Pasqualig. cum La Croix *loc. cit. n.* 205. Viva *in propos.* 28. *n.* 14. *ex damnatis ab Alexandro VIII.* & alii contra Vasquez, Gran. & alios. Et ratio est, quia applicatio Missæ est veluti donatio de præsenti, sive assignatio rei futuræ, quæ fieri potest anticipate, & sub conditione, qua posita, sortiatur effectum, cum purificata conditione talis assignatio conditionata transeat in absolutam. Pro consecrandis parvis Hostiis sufficit intentio ante habita, quamvis postea, dum major Hostia consecratur, ad illas expressa reflexio non habeatur. *Communis* cum Castrop. *part.* 6. *num.* 3. Dicastill. *num.* 216. La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *num.* 458. 41 42 43

Ad recitandas Horas requiritur intentio aliqua formalis orandi Deum. *Communis ac certa*. 44
Non requiritur tamen intentio actualis, & explicita, sed sufficit virtualis, quia tunc recitatio censetur adhuc moraliter fieri ex antecedenti intentione actuali, & sufficienter tendit in Deum precandum, vel laudandum. *Communis ac certa*. Et etiam sufficit intentio im- 46
plicita, ut si quis intendat colere Deum, satisfacere suo Officio, obligationi, intentioni, & Ordinationi Ecclesiæ, legere, ne peccet, & hujusmodi, quia in his continetur, vel cum his est connexa voluntas orandi, adeoque &c. *Communis*. Intentio autem mere habitua- 47
lis & interpretativa non sufficit, quia certum

tum est, quod intentio pure habitualis, & mere interpretativa non sufficit ad hoc, ut recitatio sit actus humanus, qualis debet esse Oratio; Sporer *tom. 3. tract. Append. de Horis Canonic. cap. 2. sect. 1. n.* 60. La Croix *lib.* 4. *n.* 1326. & alii passim contra Gobat *tom.* 1. *tract.* 5. *n.* 738.

48 Non requiritur expressa intentio recitandi attente, & studiose, quia in intentione orandi includitur intentio attendendi ad Oratio-

49 nem. *Communis*. Intentio nova, vel primæ intentionis renovatio non requiritur, si plures Horæ consequenter recitentur. Neque etiam ea requiritur, si fiat interruptio, & postea prosecutio Horæ, quia hæc resumptio fit ex imperio, & virtute prioris intentionis. *Commu-*

50 *nis*. Intentio satisfaciendi non requiritur ad recitationem Horarum, seu ad auditionem Sacri, sed sufficit intentio ponendi opus debitum. *Communis*, cum Suarez, Sanchez, Bonacina, Castropal. Dicastill. Gobat, Layman *l.* 1. *tract.* 4. *cap.*4. *num.* 7. La Croix *loc. cit. n.* 1329. Sporer *loc. cit. num.* 61. Et ratio est, quia præcepta non obligant ad obedientiam formalem, hoc est, ut aliquid fiat quia præcipitur, sed tantum ad materialem, hoc est, ut fiat quod præcipitur. Ecclesia enim in nostro casu solum præcipit recitationem Horarum, auditionem Sacri &c. nullo autem modo præcipit, ut recitentur Horæ, ut audiatur Sacrum cum intentione satisfaciendi præcepto.

51 Hinc, qui ignorans esse diem Festum libere interfuit Sacro, is satisfecit, nec postea intelligens esse diem Festum tenetur audire aliam Missam, aut tunc elicere intentionem volendi satisfacere per ipsam Missam auditam, quia quamvis non habuerint intentionem implendi præceptum de auditione Missæ, ipsam audiendo implevit substantiam actus præcepti; S. Thomas, Henriq. Filliuc. cum Busemb. *lib.* 1. *de legibus cap.* 3. *dub.* 2. Suarez *disp.* 88. *in* 3. Gobat *tom.* 1. *tract.* 5. *num.* 199. & alii passim.

52 Immo satisfacit præcepto, qui recitans Horas, seu audiens Sacrum expresse intendit per illam recitationem, seu auditionem non satisfacere, quamvis dicat: *Nolo hac Horarum recitatione, hujus Sacri auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed ut satisfaciam, decerno iterum has Horas recitare, adhuc uni Sacro interesse;* Vasquez *tom.* 2. *quæst.* 100. *cap.* 9. *n.* 5. Suarez *disp.*88. *in* 3. *part. sect.* 3. ac rursum fuse *tom.* 2. *de Religion. lib.* 2. *de Festis cap.* 26. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 3. Bonacina *d.* 4. *de Sacram. qu. ult. p.* 11. *n.* 23. Palaus *tract.* 3. *d.* 1. *p.* 17. *num.* 12. Dicastill. *tract.* 5. *de Euchar. d. num.* 66. Lessius *lib.* 2. *cap.* 7. *dub.* 10. Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *qu.* 10. *in fine*, Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 4. *n.* 7. Gobat *tom.* 1. *tract.* 5. *n.* 201. Busemb. *lib.* 1. *de legibus cap.* 3. *dub.* 3. La Croix *lib.* 4. *n.* 1330. ubi dicit sic sentire alios communissime, Sporer *loc. cit. n.* 62. Coninch, Lugo & alii plurimi contra Azorium, Navarrum, Medinam, & alios; Et ratio est, quia illud dictum: *Nolo hac Horarum recitatione... hac Missæ auditione satisfacere præcepto Ecclesiæ*, est inefficax, continet quippe protestationem contrariam facto, & involvit implicantiam in adjecto, ergo non impedit, quominus talis sic dicens revera satisfaciat suæ obligationi. Probatur antecedens, quia Ecclesia non petit ab illo plus quam, ut semel in die recitet Horas, & unum Sacrum audiat die Festo; non enim potest ulla, seu lex, seu ratio adferri, qua probetur eam plus exigere, adeoque si semel recitet, seu unum Sacrum audiat, faciet totum id, quod ei præcipit Ecclesia, & consequenter, etiamsi sexcenties dicat *nolo, nolo, satisfacere præcepto Ecclesiæ*, revera satisfaciet, sicuti, si fuste cædendo aliquem dicat *nolo verberare*, nihilominus & verberat, & sentit alter verbera, ut recte dicit doctissimus P. Gobat *loc. cit. n.* 201.

Nec valet dicere, quod actus non operentur ultra intentionem agentis, adeoque &c. Non 53
valet, inquam, quia id intelligitur, quando est in potestate operantis, v. gr. satisfacere, vel non; in nostro autem casu, cum Ecclesia tantum obliget ad substantiam oneris injuncti recitandi Horas, audiendi Sacrum &c. illa scilicet recitatione Horarum, & auditione Sacri posita, non est in potestate operantis, scilicet recitantis Horas, & audientis Sacrum, ut non satisfaciat, cum reipsa faciat totum id, quod est præceptum; obligatio enim parendi legi provenit ex voluntate Legislatoris, ideoque non extenditur ultra ejus intentionem, & voluntatem, nempe ultra substantiam operis præcepti, & in nostro casu, ultra recitationem Horarum, & auditionem Sacri; *Sic supracitati Doctores*.

Hinc qui legit Horas, seu audivit Sacrum 54
non ea devotione, qua voluisset, ideoque proposuit (sine voto tamen) ad satisfaciendum præcepto repetere recitationem Horarum, seu auditionem alterius Sacri, etsi deinde non repetat, satisfecit tamen præcepto. Dicitur autem notanter, *sine voto tamen*, quia si se obligasset repetere sub voto, peccaret mortaliter non stando suo voto, ut notant Gobat *loc. cit. n.* 203.

55 *num.* 203. & alii citati. Advertendum tamen est, quod si talis persisteret in falsa persuasione, seu opinione, quod non satisfecerit praecepto, nisi repeteret, tunc ipse peccaret ratione conscientiae erroneae, nisi vel errorem deponeret, aut Horas Canonicas repeteret, vel aliam Missam audiret &c. *Communis* cum Layman *loc. cit. num.* 7. *in fine*, & aliis citatis.

56 Adducitur pro complemento tritum quidem, sed notabile dictum a Porchotio relatum *tom.* 5. *part.* 2. *cap.* 4. *circa finem*, videlicet: *Quicquid agant Homines, intentio judicat omnes*. Unde Christus *Matth.* 6. *vers.* 23. dixit: *Lucerna corporis tui*, idest Operis tui, *est Oculus tuus*, scilicet Intentio (juxta D. Gregor. *lib.* 38. *Moral. cap.* 3. *& alios*) *Si Oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: Si autem Oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.*

57 Ad Sacramentum valide administrandum, satis esse, ut minister intentionem habeat serio perficiendi ritum externum, qui ab Ecclesia adhibetur, atque ideo etiamsi suam intentionem retineat, aut interius dicat, se nolle facere quod facit Ecclesia, dummodo exterius serio agat, nulloque signo pravam suam voluntatem prodat, ratum perfectumque Sacramentum ab eo perfici, defendit Ambrosius Catharinus *in Opusculo de intentione Ministri*.

58 Ante Catharinum id tenuerant Petrus Cantor, Robertus Cardinalis Pullus, Paludanus, Silvester, eumque postea sunt sequuti Salmeron. *lib.* 1. *Commentar. in Epist. D. Pauli* 3. *part. disp.* 2. Joannes Marius Scribonius *in Summa Theolog. de Sacrament. in genere quaest.* 6. *&* 7. Vincentius Contensonius *in suo Tractat. de Sacrament. in genere*, Hyacinthus Serry *in vind. vind.* Natalis Alexander, Gaspar Juenin, aliique recentiores, quae opinio licet proprie non coincidat cum sententia Lutheri, & Calvini, ut varii contendunt, vix tamen amplius sustineri potest, ut docet Benedict. XIV. de Synodo Dioecesana *lib.* 7. *cap.* 4. *a n.* 6. *ad* 9. cum negari non possit grave vulnus praefatae opinioni inflictum fuisse ab Alexandro VIII. per propositionem 28. inter ab ipso damnatas 7. Decemb. 1690. & a me ad id jam adducta

59 superius *num.* 22. Unde vult, quod in praxi sit omnino servanda, veluti tutior, contraria opinio, exigens in Ministro intentionem, vel actualem, vel virtualem faciendi non solum ritum externum, sed id, quod Christus insti-

60 tuit, seu quod facit Ecclesia. Et si constet quempiam, aut Baptismum contulisse, aut aliud Sacramentum ex iis, quae iterari nequeunt administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, fit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum; Si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicae 61
oraculum sit exquirendum absque eo quod Episcopus possit suos Dioecesanos adigere ad unam prae altera in dictis opinionibus tuendam, seu reprobandam, cum haec sit una ex causis majoribus ad solam Sedem Apostolicam deferendis, ut statuit perpetua Ecclesiae consuetudo, confirmata ab Innocentio III. *in cap. Majores* 3. *de Baptismo*.

APPENDIX

Sive uberior de Intentione Ministri ad valorem Sacramenti requisita declaratio.

I. QUae sunt ab Auctore in hoc Artic. n. 57. exposita, ex opere Benedicti XIV. de Synodo Dioecesana deprompta sunt: quo in opere Sapientissimus Pontifex duo exponit; primum Ambrosii Catharini, aliorumque Catholicorum opinionem ab haeresi Ecclesiae auctoritate proscripta omnino dissidere; deinde monet, non licere Theologis in Sacramentorum confectione, vel administratione Ambrosii Catharini, ac reliquorum istum sequentium, opinionem sequi, quia in his, quae ad salutem, & Sacramenta pertinent, non licet sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, ut ex damnata ab Innocentio XI. propositione liquet: tutior vero est opinio, quae ad Sacramenti valorem exigit, ut Minister non modo voluntatem habeat externum Sacrum ritum perficiendi, sive *externam intentionem* tantum; sed etiam interius animo contendat velle id facere, quod Christi Ecclesia facere contendit. Exponendum itaque superest discrimen, quod nostrorum Theologorum opinionem, & damnatam Lutheri, aliorumque Haereticorum haeresim intercedit; atque verus germanusque sensus opinionis Catharini, aliorumque Catholicorum, istiusque a communi Scholasticorum opinione discrepantia.

II. Circa Ministri intentionem credidit Lutherus, ne eam quidem desiderari, quae exteriorem jocum excludat. En ipsius verba, quae habentur lib. de Captivit. Babylonica cap. de Baptismo: *Non dubitem si quis in nomine Domini suscipiat baptismum, etiamsi hujus Minister non det in nomine Domini, vere baptizatum es-*

esse . . . sicut legitur exemplum de quodam Mimo per jocum baptizato: & art. 12. inter proscriptos a Leone X. habet: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret; si tamen credat se esse absolutum, verissime est absolutus.* Huiusmodi error ridiculus visus est sequentibus Novatoribus, ut patet ex his Kemnitii verbis in Canonem secundum sess. 7. Concilii Tridentini: *Non hoc vult institutio Baptismi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quæ ex professo nihil aliud sit, quam ridiculus lusus, vel mimica subsannatio, vel profanatio institutionis cum recitatione verborum.* At si Novatores constare sibi velint, ac falsis eorum principiis cohærentia tradere, & prædicare cupiant, hujusmodi hæreseos monstrum adstruant, & tueantur, necesse est. Sacramenta enim in horum sententia non ex *opere operato* gratiam efficiunt, ac suscipienti conferunt, sed homines justificant, quatenus animo Christi promissiones exhibent; atque Christi passionem promissionesque in memoriam revocando, fidem in suscipientibus excitant, qua justificantur. Præstare autem hæc possunt Sacramenta, seu serio, seu mimice conferantur; se habent enim Sacramenta juxta Novatorum hæresim instar verbi Dei, quod quantumvis, seu intus, seu exterius perversa Ministri voluntas sit, Dei verbum esse non desinit, ac proinde justificare illos valent, qui audiant & consentiant, etsi per jocum ab impiis Ministris Christi Sacramenta adhibeantur. Velint ergo, nolintque Novatores, ex eorum Systemate fit, valida esse Sacramenta, etsi ebrio, immo & a psittaco. Contra vero Catholici omnes, qui etiam cum Catharino sentiunt, unanimi consensu fatentur, Sacramenta ex iis, quæ Christus Dominus pro nostra salute operatus est, virtutem habere producendi, & conferendi gratiam, atque hanc producere dum a Ministris ita conficiantur, ut existimare eos homo possit, se gerere veluti Christi Ministros, & dispensatores mysteriorum Dei dum Sacramenta conficiunt, & conferunt. Quo fit, ut omnes detestentur impium Lutheri commentum; cum pro Christi Ministro, & dispensatore Mysteriorum Dei haberi, & cognosci nequeat, qui id unum curet, ut interius exteriusque Christum, Deique mysteria derideat, atque subsannet. Vides ergo, quam inepte Catharini, aliorumque Theologorum opinio a Scholasticis nonnullis cum hæresi Lutherana confundatur.

III. Qui intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, in voluntate ponendi ritum Sacrum externum constituunt, eamque sufficere ad Sacramenti valorem ajunt, repugnante quoque interiore voluntate, in hanc abiere opinionem, ne viderentur adstruere Sacramenti valorem a Ministri voluntate pendere. Neque enim consonum Divinæ bonitati visum hujusmodi Theologis est, ita Sacramenta Ministrorum arbitrio, & voluntati committere, ut in pravi Ministri libertate sit, homines beneficio Redemptionis per Sacramenta applicando, eos salutari gratia privare, quin exterius constet, aut constare possit de eorum prava voluntate, qua homines optato salutari effectu frustrantur. Notandum id duximus, ut deinceps mitiores sint vulgares Theologi in hac reprehendenda, & notanda opinione, quæ hac recta voluntate excogitata, & propugnata a tot doctissimis viris fuit. At externæ hujus intentionis defensores circa illius usum invicem dissident. Alii enim eam sufficere credunt pro Baptismo, quia Baptismus nullum in Ministro characterem exigit; non autem pro ceteris Sacramentis. Alii eam valere putant pro Sacramentis, quæ habent in forma actum exercitum, seu per quorum formam exprimitur actum Sacramentalem a Ministro exerceri, unde sequitur externam intentionem in ceteris quidem Sacramentis sufficere, non tamen in Eucharistia; quia verba ista: *Hoc est Corpus meum*, nullam prorsus exprimunt actionem Ministri, secus de istis, *Ego te baptizo, Te confirmo &c.* Alii externam intentionem in iis sufficere volunt Sacramentis, in quibus homo est tantum agens instrumentale, non in iis, in quibus est principale agens: unde hujus opinionis defensores matrimonium sine interna intentione validum esse negant, cetera vero Sacramenta absque eadem valere opinantur. Alii demum externam intentionem generatim & pro quibuslibet Sacramentis sufficere putant: sed & hi duas in partes scinduntur. Quidam nimirum externam, & seriam intentionem ubilibet ad confectionem Sacramenti satis esse contendunt: quidam præfracte negant, & sentiunt Ministrum, nisi vel in loco sacro præsens sit, vel ad confectionem fuerit invitatus, nihil operari eo ferme modo, quo Judex totam sententiam etiam contra mentalem intentionem profert, si sedeat pro tribunali; secus, si loquatur e loco, ubi Judicis personam gerere non intelligatur: ita Juenin, Serry, aliique recentiores non pauci.

IV. Nec pauciores, nec ignobiliores Theologi sentiunt, & hodiedum sentiunt, internam ad Sacramenta valide conficienda requiri intentionem, sed & inter se divisi sunt.

Alii nempe dubitarunt, an non requireretur intentio finis explicita & particularis, seu intentio producendi hunc in specie Sacramenti effectum: tales fuerunt ii, de quibus loquitur Ebroicensis Synodus an. 1576. his verbis: *Antea inter doctos ac pios viros dubitatum fuit, an Baptisma a Calvinistis administratum, pro vero credi deberet; quoniam non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum*. Alii, ut Scotus, & Gabriel, particularem illam intentionem finis rejicientes, generalem, & quidem explicitam intentionem producendi effectum Sacramenti tamquam necessariam postularunt. Alii ne hanc quidem potestatem, necessariam esse rati, necessariam dixerunt intentionem explicitam conficiendi Sacramenti. Alii demum minime requirentes intentionem explicitam, seu producendi effectum Sacramenti, seu etiam conficiendi Sacramentum, docuerunt necessariam ac sufficientem esse intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, seu intentionem, qua quis externum ritum sic frequentat, ut nec interius jocari velit, nec ritum hujusmodi materialiter dumtaxat, & ut rem mere naturalem, aut profanam peragere, sed illum potius formaliter, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum celebrare velit: & hæc multo communior fuit hactenus internæ intentionis defensorum opinio. Ita historiam hujus opinionis recenset continuator Tournelii ex Lamberto Gaud doctissimo Dominicano, qui de hac re luculentissime scripsit: Ad usum quod spectat, dicemus paucis sequentibus numeris.

V. Itaque certum est, ad valorem Sacramenti non desiderari eam intentionem Ministri, qua velit explicite Sacramenti effectum producere. Constat id ex Augustino Epist. 98. alias 23. quæ est ad Bonifacium, ubi expresse asserit, non privari parvulos gratia spirituali, *qua ad vitam regenerantur æternam, quia non istis hac intentione Sacramenta offeruntur; cum celebrentur per eos necessaria mysteria, & verba Sacramentorum*. Deinde Ecclesia, nec Pelagianos, nec Calvinianos iterum baptizat, dum in ipsius gremium revertuntur: immo id quoad Calvinianos expresse vetuit S. Pius V.; Nota autem res est, antiquos Pelagianos, ac Socinianos, qui illorum iterum excitaverunt errores, negare, baptismum delere originale peccatum, ac conferre gratiam; & Calvinianos, aliosque hæreticos negare per baptismum imprimi characterem; hi ergo dum baptizant, non ea voluntate baptizant, ut velint deleri originalem culpam, conferri gratiam, ac imprimi baptizato characterem. Non est ergo necesse, ut Minister velit effectum Sacramenti.

VI. Neque intentio requiritur explicita vel conficiendi Sacramenti, vel celebrandi ritum externum ut in se revera & absolute Sacrum. Nam Florentina, & Tridentina Synodus eam tantum in Ministro intentionem exposcunt, qua velit facere, quod facit Ecclesia; hæc vero intentio in eo quoque est, qui licet hunc ritum pro Sacramento non habeat, vel pro ritu in se sacro; tamen perficere eum contendit, ut Christianæ Ecclesiæ ritum, sacramque ipsius cæremoniam. Quamobrem ratus habetur Baptismus a Gentili, immo & ab Atheo ipso ea voluntate collatus, ut facere unice contendat, quod in Ecclesia Christianorum fit; at certum est, Gentilem, Atheumque nec pro Sacramento, nec pro re sacra hujusmodi ritum habere; Ita rem explicat S. Thomas *in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 3. resp. 2. ad primum: Quamvis ille, qui non credit Baptismum esse Sacramentum, aut habere aliquam specialem virtutem, non intendat, dum baptizat, conferre Sacramentum; tamen intendit facere quandoque quod facit Ecclesia, etsi illud reputet nihil esse, & quia Ecclesia aliquid facit, ideo ex consequenti, & implicite intendit aliquid facere, quamvis non explicite*. Manifestum ergo est, ad valorem Sacramenti non requiri intentionem explicitam Sacramenti conficiendi, vel celebrandi ritum externum ut in se revera & absolute sacrum; sed sufficere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, hoc est voluntatem usurpandi, & celebrandi ritum, qui in Societate Christianorum pro Religioso habetur; quo in casu juxta traditam a S. Thoma doctrinam, in Ministro ex *consequenti, & implicite* intentio inest rem Sacram faciendi, quia Ecclesia, cujus se ritum usurpare contendit, *aliquid facit*, dum hujusmodi ritum celebrat.

VII. Age vero, videamus modo, num ii, qui Catharini opinionem tenent, dum serio, & attente ritum externum, quem facit Ecclesia, adhibendum prædicant, quin interior intentio adsit, ea revera adhibeant in Sacramento conficiendo, quæ supra commemoravimus. Nam rem consideranti, & diligenter perpendenti facile apparebit, in Ministro illo, qui voluntatem habeat serio, & attente id perficiendi quod facit Ecclesia, nil ex iis deesse, quæ ad Sacramentum perficiendum necessaria diximus. Jam statuitur, hos materiam & formam adhibere; cum vero voluntatem, hoc est intentionem habeant, dum illas adhibent,

bent, faciendi ritum, quem Christiana Ecclesia facit, quis non videat habere quoque illam intentionem, quæ necessaria sit ad perficiendum Sacramentum, ac contrariam interiorem intentionem, qua ex. gr. intra se dicant *Nolo hominem baptizare*, aut per celebrationem ritus, quo baptizat, irritam, & inanem fieri, aut supra effectum cadere Sacramenti, hoc est supra gratiam, & characterem, ita ut interior illa intentio non baptizandi in hujusmodi ministris, nihil aliud sit, nisi voluntas non conferendi characterem, non delendi peccatum, non sanctificandi hominem? At voluntas hæc, ut supra diximus, valori Sacramenti non obest, immo præsumitur hæc voluntas in Sociniano, & Calviniano, quin proinde dubitetur ab Ecclesia de valore Baptismi ab iisdem collati. Videant ergo Catharinianæ opinionis Adversarii, hanc opinionem solo nomine a communiori Scholasticorum differre. Dicent vero, necessarium saltem esse ad valorem Sacramenti, *ut Minister velit formaliter, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum illud celebrare*. Assentior; sed quid inde? Numquid ille, qui serio, & attente vult externum ritum celebrare, quem Christus instituit, ejusque Ecclesia facit, non vult illum formaliter ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia Sacrum celebrare? Si exteriori apparatu, si exteriori attentione, si seria actione, si cæremoniarum usu, si denique eorum omnium applicatione, quæ fieri Ecclesia jubet, dum Sacramenta celebrantur, determinatur ad faciendum formaliter Sacramentum, ut ritum Ecclesiæ, vel ut ritum in Ecclesia sacrum, quis in hujusmodi Ministro deesse affirmabit hujusmodi intentionem? Immo actus ipsi, quos supra recensuimus, hanc inesse in Ministro voluntatem satis superque demonstrant; cum enim voluntarie ac omnino libere fiant, interiori dirigente voluntate, sive intentione, fiant necesse est; & contraria voluntas nonnisi in effectum cadere poterit. Reponent fortasse, in improbo Ministro voluntatem esse posse interiorem aut jocandi, aut rem ut mere naturalem & profanam perficiendi. Sed liberæ illæ operationes, quas supra memoravimus, hujusmodi voluntatem retractant, & excludunt omnino; cum per illas ad rem, ut formaliter sacram, & ad ritum ut in Ecclesia Christi sacrum celebrandum, determinari debeat, ac revera determinetur. Quo fit, ut quæstio, vel de solo nomine sit, vel eo reducatur; Num scilicet exterior actio deliberate facta interiorem ipsi contrariam actionem necessarie excludat, aut retractet. Nam in utraque opinione ad valorem Sacramenti requiritur intentio faciendi, quod facit Ecclesia; in opinione Catharini hæc intentio habetur, dum Minister velit serio, & attente externum ritum celebrare, quem Ecclesia facit, quidquid sit de interna voluntate, quæ tamen ritui per Ministrum celebrato contraria esse non potest: in aliorum vero opinione non requiritur intentio producendi characterem, & alios Sacramenti effectus, sed voluntas sufficit applicandi res, & verba a Christo instituta, quemadmodum in societate Christianorum applicantur, etsi minister non credat virtutem illis inesse, quam Christus contulerit. Quamobrem re diligenter exposita sola voce invicem hujusmodi Auctores dissident. Cum vero de valore Sacramenti hic agatur, in praxi communior opinio semper tenenda erit, ut initio monuimus.

INTERDICTUM.

Articulus I.

Interdictum quoad ejus esse, & divisionem.

1 INterdictum est Censura Ecclesiastica, per quam homo arcetur a participatione aliquorum Sacramentorum, omnium Divinorum Officiorum, & Ecclesiastica sepultura. Colligitur *ex cap. Non est nobis 11. de sponsal. & Matrim. & cap. Quod in te, de Pœnit. & remiss.*

2 Interdictum dividitur in locale, personale, & mixtum, ut colligitur ex Juribus Canonicis *in cap. Præsenti* 10. *& cap. Si Civitas* 17. *de sentent. excomm. in 6.* 3 Interdictum locale est, quo immediate locus ipse interdicitur, ne ibi Divina celebrentur, vel audiantur sive ab indigenis, sive ab alienigenis. 4 Interdictum personale est, quo immediate interdicuntur ipsæ personæ, & non locus, & tunc illæ personæ nec hic, nec alibi possunt percipere Sacramenta, nec exercere functiones sacras per interdictum prohibitas. 5 Interdictum mixtum est, quo immediate & locus, & personæ interdicuntur, verb. grat. Civitas, & ejus Incolæ; colligitur *ex c. Si sententia 16. de sentent. excomm. in 6.*

6 Interdictum tam personale, quam locale subdividitur in particulare, & generale. 7 Personale par-

particulare est, quo persona aliqua particularis interdicitur. Personale generale est, quo interdicitur aliqua Communitas personarum, ut populus unius Provinciæ, Civitatis, vel integra aliqua universitas, Collegium, Capitu-
9 lum, Conventus. Locale particulare est, quo interdicitur locus unus particularis, ut parti-
10 cularis aliqua Ecclesia. Locale generale est, quo interdicitur locus generaliter, idest locus varia sub se loca complectens, ut Regnum, Provincia, Civitas, ut colligitur ex *cap. Cum in partibus 17. de verbor. significat.*

11 Circa interdictum personale generale sciendum est, quod interdicto populo unius Provinciæ, vel Civitatis, sunt interdicti omnes il-
12 lius Provinciæ, & Civitatis habitatores etiamsi sint innocentes. Et omnes isti nec in suo, nec in alio loco audire possunt divina, vel Ecclesiastica recipere Sacramenta, quia hujusmodi interdictum sequitur personam quocumque ierit, *c. Si sententia 16. de sentent. Excomm. in 6.*
13 Clerus autem non censetur interdictus interdicto populo, nec contra, interdicto Clero censetur interdictus populus, nisi in sententia aliud exprimatur; unde uno ipsorum interdicto alius licite admittitur ad Ecclesiastica Officia & Sacramenta; *cap. Si sententia 16. de sentent. Excomm. in 6.* In materia enim pœnali, uti est ista, verba sunt stricte interpretanda, *c. Odia 15. de Regul. Jur. in 6.*

14 Sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Religiosi utriusque sexus, nisi exprimatur, vel ex subjecta materia, aliisque circumstantiis aliter appareat; & ratio est, quia in materia odiosa secundum communem acceptionem Religiosi non veniunt nomine Cleri, nisi exprimatur, & si quandoque lata signi-
15 ficatione veniat nomine Cleri, semper fit cum addito *Regularis*. Tum quia interdicto lato contra Religiosos non comprehenduntur Clerici sæculares, ergo in interdicto lato contra Cleri-
16 cos non debent comprehendi Religiosi. Ulterius in Jure Canonico passim ista ponuntur tamquam diversa, *ut c. Si quis suadente 17. q. 4.* ubi dicitur *in Clericum vel Monachum*, & *cap. Super specula 10. Ne Clerici, vel Monachi.* Sic tenent Abbas *cap. Non amplius 1. de Institutionibus n. 3.* Fagnan. *ibi n. 7.* Anaclet. §. 7. *de interdict. n. 187.* Layman, Rosignolus, Silvester, Ugolinus, Coninchius, Bonacina, Engel, &
17 alii multi. Item sub generali interdicto Cleri non comprehenduntur Episcopi, nisi de eis expressa fiat mentio; *cap. Quia periculosum 4. de sent. Excomm. in 6.*

18 Circa interdictum locale sciendum est, quod interdicta Civitate eo ipso intelliguntur interdicta etiam ejus suburbia, sive hæc sint pars Civitatis, sive non; sive sint contigua eidem Civitati divisa solummodo per mænia interjacentia, sive vicina, dummodo non valde distent, sive suburbia sint ejusdem Diœcesis, sive diversæ; & ratio est, quia, si possent in Civitatis Suburbiis Divina celebrari, interdicti sententia vilipenderetur, cum Cives ad illa de facili possent convolare: ne igitur sententia interdicti possit sic de facili vilipendi, expedit interpretationem fieri laxiorem, ipsum extendendo etiam ad suburbia, ut habetur expresse ex *c. Si Civitas 17. de sentent. Excomm. in 6.* Nec valet dici, quod quando Suburbia 19
sunt diversæ Diœcesis non possint subesse legibus Episcopi Diœcesani. Non valet, inquam, quia illud interdictum afficit illa Suburbia, non quatenus provenit ab Episcopo Diœcesano, sed quatenus provenit a jure communi per interpretationem, quam facit ex rationabili causa, cum respectu etiam Suburbiorum diversæ Diœcesis militet eadem ratio vilipendii ex suppositione, quod non plus distent a Civitate, quam Suburbia ejusdem Diœcesis; æque enim faciliter possent Cives ad Ecclesias in utriusque suburbiis existentes confugere, & ibi interesse Divinis, & percipere Sacramenta, & sic eludere, seu vilipendere interdictum, ad quod vitandum fit laxior interpretatio ipsum extendendo etiam ad Suburbia *in d. cap. Si Civitas 17. de sent. Excomm. in 6.* Sic tenent Suarez *disp. 32. sect. 2. n. 23.* Avila *part. 5. disp. 1. dub. 3.* Coninch. Bonacina, Rosignol. & alii.

Interdicta Civitate, vel Diœcesi censetur in- 20
terdicta etiam Ecclesia Cathedralis; *cap. Si Civitas 17. de sentent. Excomm. in 6.* ubi expresse habetur, quod interdicta Civitate omnia loca ibidem interdicta censeantur, cum alias de facili posset vilipendi interdictum talis Civitatis celebrando, & audiendo Divina in Cathedrali. Et propter eamdem rationem interdicta 21
Civitate, vel Diœcesi, intelliguntur interdictæ etiam Ecclesiæ Regularium, ipsi enim tam exempti, quam non exempti, nisi speciali privilegio super eo muniti existant, tenentur servare interdictum locale, nedum a Sede Apostolica emanatum, sed etiam ab Episcopo promulgatum; *c. Auctoritate 4. de privileg. in 6.* & *cap. Cum in partibus 17. de verb. signification.* & Conc. Trident. *sess. 25. cap. 12. de Regul.* ubi expresse habet: *Censuræ, & interdicta, nedum a Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata, mandante Episcopo a Regularibus in Ecclesiis publicentur, & serventur.*

In-

22 Interdicta alia sunt a Jure, & alia ab ho-
23 mine. *Communis*. Interdicta ab homine ferri
possunt ab omnibus illis, qui possunt excommunicare & suspendere, *cap. Cum Ecclesiarum*
24 3. *de Offic. Judicis ordinar.* Excipiuntur tamen
Superiores Regulares, qui non possunt apponere Interdictum in Ecclesiis sibi subjectis, quia eorum jurisdictio est personalis, non autem localis, & etiam quia actus iste percutit exercitium jurisdictionis in Clerum, & populum illos privando, ne in ea celebrare, & respective audire possint Divina, & sic cum non subditis, ut recte de more suo ratiocinatur Card. de Luca *de jurisdiction. disc.* 99. *n.* 2. & expresse partibus auditis, & informantibus, declaravit *Sacra Congreg. Episc. & Regular. in Neapolitana Censurarum* 21. *Junii* 1697. *referente Card. Cavallerino* contra Abbatem S. Petri ad Aram, qui Ecclesiam Monialium Reginæ Cæli sibi subjectam Interdicto subjecerat.
25 Interdicta, quæ a Jure communi, & a Con-
stitutionibus Apostolicis, tam localia, quam personalia lata sunt, ad uberiorem notitiam distincte in distinctis articulis hic subnectuntur.

Additiones ex aliena manu.

26 Non omne Interdictum infligitur per *modum*
27 *censuræ*, aut est species Censuræ. Solet enim
nonnumquam Interdictum, uti & Suspensio, infligi *per modum meræ pœnæ* instar aliarum pœnarum canonicarum in punitionem commissi delicti, Vanesp. *de Censur. cap.* 9. §. 1. Rousseaud De la Combe *in Jurisprud. Canon.*
28 *Verb. Interdictum num.* 8. Interest autem di-
stinguere Interdictum in ratione Censuræ ab Interdicto per modum pœnæ ob insignes, quæ unum inter & alterum intercedunt, differen-
29 tias. Primo enim Interdictum *in ratione Cen-*
suræ requirit contumaciam, item canonicas monitiones, ut de contumacia constare pos-
30 sit; Secus vero Interdictum per modum pœ-
næ; Fleury *Instit. Jur. Eccl. part.* 3. *cap.* 21. Vanesp. *ubi supra*, Suarez *de Censur. disput.* 25. *sect.* 1.
31 Secundo Interdictum *in ratione Censuræ* ad
certum tempus infligi nequit: Idque quia cum infligatur ad reprimendam contumaciam, habere debet tempus incertum, prout & habet ipsa contumacia, scilicet tandiu durare
32 debet, quandiu durat contumacia. At non
repugnat ut Interdictum *per modum pœnæ* infligatur ad certum tempus, prout gravitas ipsius delicti postulaverit, eoque lapso cesset; Vanesp. *loc. cit.*

Tertio violatio Interdicti *in ratione Censuræ* 33
exercendo solemniter actum Ordinis secum fert
Irregularitatem; nequaquam vero hæc ipsa 34
violatio Interdicti *per modum pœnæ*; Vanesp. *loc. allegat.* §. 4. Hurtad. *de Censur. Tractat. de Cessatione a Divinis difficult.* 4.

De Origine Interdicti *in ratione Censuræ* haud 35
certo constat; Rousseaud De la Combe *in Jurisprud. Canon. verb. Interdictum num.* 3. Per 36
plura vero sæcula incognitum ipsum fuisse inde liquet, quod Ivo Carnotensis *Epist.* 94. appellat Interdictum: *Remedium insolitum, ob suam nimirum novitatem*.

Dividit *Auctor* Interdictum in personale, 37
locale, & mixtum; sed ut probe monet *Clement. Concord. Pastoral. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 3. Con- 38
venientius dividitur Interdictum in personale, & locale tantum, & utrumque in generale, & particulare.

Quæstionis est; An posito Interdicto locali 39
censeatur positum personale, & versa vice; In eam communiter itum est sententiam, posito Interdicto locali, sive generali, sive particulari, non censeri positum personale, nisi tantum respectu Personarum, quarum culpa positum est Interdictum locale, *cap.* 17. *de sent. Excomm. in* 6.

Pariter in eo omnes conveniunt, quod posi- 40
to Interdicto personali particulari non censeatur positum locale. At non conveniunt DD. an posito Interdicto generali personali, censeatur etiam positum locale, idest, An interdicto personaliter Populo, Interdicto subjiciatur locus Populi, idest Villa. Affirmant enim 41
Covar. *in cap. Alma Mater part.* 2. §. 1. *n.* 7. Henriq. *cap.* 42. *in fin.* At post Navarr. Ægid. negat Hurtad. *de Censur. Tract. de Interdict.* 42
difficult. 3. *num.* 7. Et jure quidem meritoque. Interdictum enim personale tametsi generale est omnino distinctum a locali; Non est igi- 43
tur cur posito Interdicto personali, ponatur locale. *Ac proinde* (ita recte ait Hurtad. *loc. mox citat.*) *in loco Populi Interdicti possunt Clerici divina officia solemniter, & apertis Januis celebrare etiamsi aliquando per accidens non liceat, quando scilicet nequeant non admitti Interdicti ad Templum, aut ad partes Templo vicinas*.

De Personis, quæ comprehenduntur Inter- 44
dicto personali, vide mox laudatum Auctorem *difficult.* 4. *per tot.* Notabile vero est discrimen innocentes inter & nocentes Populos generaliter interdictos. Innocentes enim ut 45
primum mutatione domicilii, aut aliter desinunt esse membra ejus Populi, desinunt esse in-

46 interdicti, fine ulla alia relaxatione. At Nocentes tametsi membra illius Populi esse desinant Interdicto obnoxii remanent; Idque quia interdicti ii etiam intelliguntur uti particulares Personæ.

47 De locis comprehensis Interdicto Locali consule tum eumdem Auctorem *difficult.* 5. *per tot.* tum, *Clement. Concord. Pastoral. part.* 2. *c.* 5. *fere per tot.*

Articulus II.

Interdicta localia generalia.

1 Contra Reges, & Principes impedientes Legatos, vel Nuncios Pontificios, ne fungantur suo Officio, in quo casu omnes Ditiones ipsius impedientis sunt Interdictæ. *Extravag. Super gentes, de consuetud.*

2 Contra Civitatem, excepta Roma, quæ hostiliter insequitur Cardinales, vel insecutoribus consilium, auxilium, aut favorem præstat; *cap. Felicis* 5. *de pœnis in* 6.

3 Contra Civitatem, quæ delinquit percutiendo injuriose proprium Episcopum, vel ipsum capiendo, banniendo, seu mandando hæc fieri. Et contra Territorium, cujus Dominus deliquit percutiendo, injuriose capiendo, banniendo, seu mandando hæc fieri in quemcumque Pontificem. *Clement.* 1. *de pœnis.*

4 Contra Civitatem, in qua mortuus est Papa, & ibi novus est eligendus, & Rectores ejusdem non observantes, nec observare facientes præscripta *in cap. Ubi periculum* 3. *de election. in* 6. ibi enim habetur expresse: *Civitas autem prædicta non solum sit Interdicto supposita, sed & Pontificali Dignitate privata.*

5 Contra Civitatem admittentem alienigenas ad fœnerandum; *cap.* 1. *de Usuris in* 6.

Articulus III.

Interdicta localia particularia.

1 Contra Universitates & Collegia exigentes juramenta illicita, vel contra libertatem Ecclesiasticam. Gregor. XIII. *Constitution.* 93. incip. *Inter Apostolicas.*

2 Contra Ecclesiam, in qua scienter sepultum fuerit cadaver Hæretici; *cap. Quicumque* 2. *de Hæreticis in* 6.

3 Contra Ecclesias Regularium, & Clericorum Secularium inducentium aliquem ad jurandum, vel promittendum eligere sepulturam in illis, vel ad non mutandam electionem jam factam, si postea de facto in eis jurantes, vel promittentes sepeliantur; *cap.* 1. *de sepultur. in* 6.

Articulus IV.

Interdicta Personalia generalia.

Contra Universitates exigentes tributa ab Ecclesiasticis; *cap. Quamquam* 4. *de censib. in* 6. 1

Contra Universitates concedentes, vel extendentes repræsalia contra Ecclesiasticos; *cap. Unic. de jurejur. in* 6. 2

Contra Universitates, Capitula, & Collegia a Papa ad futurum Concilium appellantia. *Can.* 2. *Bullæ Cœnæ.* 3

Contra Universitates, Capitula, & Collegia non servantia Constitutionem Joann. XXII. circa fructus Beneficiorum vacantium. *Extravag. Suscepti regiminis, ne Sede vacante.* 4

Contra Capitula Cathedralium Dimissorias infra annum a die vacationis Sedis concedentia. Concil. Trident. *sess.* 7. *c.* 10. 5

Contra Universitates habitationem Usurariis locantes, aut Usuras publice exercere permittentes; *cap.* 1. *de Usuris.* 6

Articulus V.

Interdicta Personalia particularia.

Contra Cardinales, aliosque Ecclesiæ Prælatos recipientes beneficia, & Pensiones cum Simonia confidentiali. Pius IV. Constit. incip. *Romanum Pontificem.* 1

Contra Metropolitanos de non residentia Suffraganeorum, & contra antiquiores Episcopos de non residentia Metropolitanorum post annum a die absentiæ eorumdem, non certiorantes Pontificem intra tres menses. Conc. Tridenr. *sess.* 6. *cap.* 1. *de reformat.* 2

Contra promotos ad Ecclesias Cathedrales, etiamsi sint Cardinales, in Romana Curia existentes intra unum mensem a die eorum promotionis, & consecrationis, itineri non se committentes ad faciendam residentiam. Urban. VIII. Constit. 139. incip. *S. Synodus*, & Conc. Trid. *sess.* 23. *cap.* 2. *de reform.* 3

Contra Episcopos usurpantes bona, vel fructus Ecclesiarum, aut beneficiorum vacantium; *c. Præsenti* 9. *de Offic. Ordinar. in* 6. 4

Contra Episcopos, vel Abbates alienantes bona Ecclesiæ non servata forma *Extravagant. Ambitiosæ, de rebus Ecclesiast. non alienand.* 5

Contra Episcopos, aliosque Superiores Prælatos, qui in Visitatione procurationem excef- 6

fi-

sivam recipiunt contra Constitutionem Inno-
centii IV. relatam *in cap. Romana* 1. *de cen-
sibus in* 6. *cap. Exigit* 2. *de censibus in* 6. &
Trid. sess. 24. *c.* 3. *de reform.*

7 Contra Prælatos edentes Commentarios in
Concil. Trident. inconsulto Romano Pontifi-
ce. Pius IV. *Constitution. Confirmatoria ejusd.
Concilii.*

8 Contra eos, qui Episcopatum, Abbatiam,
vel aliam Ecclesiasticam Dignitatem de ma-
nu Laici recipiunt, *cap. Si quis deinceps* 16.
qu. 7.

9 Contra Clericos in Sacris constitutos in cri-
mine fornicationis perseverantes; *cap. Si qui
sunt, dist.* 81.

10 Contra Ordinarios, qui privant beneficiis
commorantes in Urbe, & eos, qui illa reci-
piunt; *Extravag.* 3. *de privileg.*

11 Contra non servantes formam a Jure præ-
scriptam in ferendis Censuris; *cap. Sacro* 48.
de sentent. excomm.

12 Contra Violantes interdictum locale, &
contra eos, qui Excommunicatos publice, vel
interdictos ad Divina Officia, ad Sacramenta,
& ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt;
cap. Episcop. de privileg. in 6.

13 Contra eos, qui dant causam interdicto lo-
cali; *cap. Si Sententia* 6. *de sentent. Excomm.
in* 6.

14 Contra omnes Ecclesiarum Sæcularium Re-
ctores, & Ministros recipientes onera perpe-
tua Missarum sine licentia Ordinarii loci, ac
etiam contra recipientes pecunias talium Le-
gatorum, & eas non deponentes penes perso-
nam idoneam. Urban. VIII. Constit. 43. in-
cip. *Cum sæpe contingat.*

ARTICULUS VI.

Interdictum quo ad ejus effectus.

1 Effectus Interdicti sunt tres, primus est pri-
vatio aliquorum Sacramentorum, secun-
dus est privatio divinorum Officiorum, ter-
tius est privatio sepulturæ Ecclesiasticæ, ut ex-
presse habetur in *cap. Alma Mater* 24. *de sen-
tent. excomm. in* 6.

2 Circa primum effectum notandum est, quod
non omnium Sacramentorum, sed aliquorum
tantummodo prohibitus est usus, sive activus,
3 sive passivus. Tempore enim Interdicti pro-
pter mortis periculum licite administratur non
solum parvulis, sed etiam adultis Baptismus,
& Confirmatio, & ad hunc finem potest fieri
Catechismus, Fontis benedictio, & in Cœna
Domini Chrismatis consecratio, *cap. Responso*
43. *de sent. Excomm.* & *cap. Quoniam* 19. *de
sent. Excomm. in* 6. Item Sacramentum Pœ- 4
nitentiæ omnibus administrari potest, etiam
sanis, exceptis iis, qui sunt excommunicatis,
& causam dederunt Interdicto, nisi de delicto
satisfecerint, aut de satisfaciendo cautionem
idoneam, vel juratoriam præstiterint; *cap. Al-
ma Mater* 24. *de sent. excomm. in* 6. Item Sa-
cramentum Matrimonii potest tempore Inter- 5
dicti licite celebrari. Glossa *in cit. cap. Alma
Mater* 24. *de sent. Excomm. in* 6. *verb. Sacra-
mentis*, Abbas *in cap. Non est* 11. *de sponsali-
bus num.* 8. & alii passim. Solemnis tamen,
& publica benedictio tunc sponsis dari nequit, 6
ut colligitur *ex cit. cap. Alma Mater.* Item 7
constitutis in articulo, seu probabili periculo
mortis licite ministrari potest etiam Sacramen-
tum Eucharistiæ, *cap. Permittimus* 57. *de sent.
Excomm.* & *cap. Quod in te* 11. *de pœnit.* &
remiss. Item Infirmis aliud Sacramentum non 8
valentibus recipere, licet ministrari etiam ex-
trema Unctio, ut cum aliis colligunt Pirhing,
& Palao *ex cit. cap. Quod in te* 11. *de pœnit.*
& *remiss.* Et casu magnæ necessitatis, & pe- 9
nuriæ Sacerdotum etiam Sacramentum Ordi-
nis Clericis specialiter non interdictis conferri
potest, ut cum multis colligunt Pirhing, In-
nocentius, & Abbas *ex cap. Non est* 11. *de
sponsalibus n.* 8.

Circa secundum effectum notandum est, quod 10
nomine Divinorum Officiorum tempore Inter-
dicti prohibitorum *in cap. Si Sententia* 16. *de
sent. Excomm. in* 6. & *cap. Permittimus* 57.
hoc tit. intelliguntur celebratio publica Missæ,
publica recitatio Horarum Canonicarum in
Choro, processiones publicæ, benedictiones
publicæ Templi, Fontis baptismalis, Cine-
rum, Palmarum, Candelarum, Nuptiarum,
solemnis aspersio aquæ lustralis, professio so-
lemnis in Religione, & alia similia. Exce- 11
pta privata recitatione Horarum, ad quam
alias obligati tenentur, licet sint interdicti,
& Concione, ad quam etiam per Campanæ
pulsum possunt convocari interdicti, ut ad cor-
rectionem, & resipiscentiam inducantur, ex
cap. Responso 43. *de sentent. Excomm.* Tempo- 12
re Interdicti generalis Clerici, & Religiosi,
quando ipsi non sunt interdicti, possunt, ut
extra tempus Interdicti, Missas, & divina
Officia celebrare, sed januis clausis, non pul-
satis Campanis, voce submissa, & exclusis per-
sonaliter Interdictis, & iis, qui Interdicto cau-
sam dederunt; *cap. Alma Mater* 24. *de sent.
Excomm. in* 6. Et in hoc eodem capite *Alma* 13
Ma-

Mater, permittitur, ut Festis Natalis, Paschatis, Pentecostes, & Assumptionis B. M. Virginis, quibus a Martino V. & Eugenio IV. additus fuit dies Festus Corporis Christi cum tota Octava, & a Leone X. dies festus Conceptionis B. M. V. etiam cum tota octava tempore Interdicti generalis Missæ, & divina Officia publica cum omni solemnitate celebrentur januis apertis cum Campanarum sonitu, admissis quoque Interdictis, qui causam Interdicto dederunt, modo isti non appropinquent Altari, nec veniant ad Offertorium, vel Communionem, exclusis tamen excommunicatis.

14 Et hoc privilegium est solum de Interdicto locali generali, non vero de locali particulari, nec de Personali etiam generali, quia in his nihil est immutatum jure novo *in cap. Alma Mater*, sed remanet rigor juris antiqui; *cap. Permittimus*. Unde in Ecclesiis specialiter interdictis, in quibus Eucharistia asservatur, solum licet semel in hebdomada celebrare Missam pro renovanda Eucharistia pro infirmis, ut expresse colligitur *ex d. cap. Permittimus* 57. *de sent. Excomm.*

15 Regulares, quibus post Trid., & Gregor. XIII. cum sufficientibus Derogatoriis specifice, & expresse est indultum, ut quædam proprii Ordinis Festa solemni ritu tempore Interdicti generalis quacumque auctoritate positi celebrent, possunt in omnibus illis Festivitatibus voce alta, apertis januis, pulsatis Campanis Divina facere ac omnibus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis nominatim Interdictis, & Interdicto causam præbentibus, & omnia alia libere, & solemni ritu peragere, ac si Interdictum minime appositum esset, ut expresse post Conc. Trid. & Gregor. XIII. concessit Ordini Minorum S. P. Francisci Clemens VIII. die 17. Octobr. 1595. Constitut.

16 incip. *Sacræ*, per quam omnem dubietatem, e medio tollit præcisis his verbis: *Ut Sacræ Seraphici B. Francisci Religionis in Sanctam Romanam Ecclesiam merita poscunt, ut Privilegia, & Indulta, illi per Sedem Apostolicam concessa, non modo conserventur, sed etiam amplientur; Cum itaque sicut accepimus, diversorum Romanorum Pontificum concessionibus Religioni præfatæ indultum sit, ut temporibus Interdicti quacumque, etiam Apostolica auctoritate appositi, Festa Sanctorum ejusdem Ordinis, Francisci nimirum, Bonaventuræ, Antonii de Padua, Ludovici, Bernardini, Claræ, Elisabeth, ac Martyrum solemni ritu celebrare, prœinde ac si Interdictum hujusmodi minime appositum esset, libere possint. Festa vero Sanctorum Didaci, & Portiunculæ in prædicto Indulto minime comprehendantur; Nos Religionem prædictam amplioribus favoribus, & gratiis prosequi volentes, ac Indultorum hujusmodi, & Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum tenores, præsentibus pro expressis habentes, supplicationibus dictæ Religionis per Dilectum filium nostrum Hieronymum Presbyterum Cardinal. Matthæum Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Religioni prædictæ universæ, ac cuicumque ipsius Ordinis sive Familiæ Conventui, ut in eorum Ecclesiis Festa etiam prædicti S. Didaci, & Portiunculæ, temporibus Interdicti solemniter, prout alia Festa prædicta, ac juxta Indultorum illi concessorum seriem, & tenorem celebrare libere, & licite possit, Auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus, ac Indulta prædicta ad prædictas S. Didaci, & Portiunculæ Festivitates extendimus, & ampliamus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis universalibus, Provincialibus, & Synodalibus, Conciliis editis, generalibus, vel specialibus, nec non omnibus illis, quæ in præfatis Indultis & Litteris Apostolicis concessum est, non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque. Dat. Tusculi sub annulo Piscatoris 17. Octobr. 1595. Pontificatus Nostri anno* 4. Sic tenent plurimi cum Pignatell. *tom.* 10. *consf.* 1. Matthæucci, *Offic. Curiæ capit.* 27. *num.* 12. & 13. & alii passim.

An autem hoc privilegium suffragetur aliis 17 Regularibus propter communicationem privilegiorum? Videtur respondendum esse affirmative. Nam Suarez *lib.* 8. *de legibus c.* 17. *n.* 7. Roder. *qq. Regul. quæst.* 55. *art.* 20. *tom.* 1. Portell. *in respons. moral. tract.* 1. *disp.* 4. *punct.* 2. §. 9. *num.* 5. ac Hieronymus Roderiq. *in compend. resolut.* 65. *num.* 2. & alii asserunt in celebratione Festorum locum habere communicationem privilegiorum, præsertim quoad eos Regulares, qui habent prægnantissimam communicationem privilegiorum ab Apostolica Sede, tam concessorum, quam concedendorum, & hoc maxime verum censeo pro illis Regularibus, qui obtinuerunt a S. Sede communicationem, aut innovationem privilegiorum post dictum privilegium a Clemente VIII. in supra allata Constitutione concessum Minoribus; Pignatell. tamen *tom.* 10. *citat. consult.* 5. *num.* 32. & *sequent.* pluribus adductis censet tale privilegium non suffragari aliis Regularibus virtute communicationis privilegiorum, quod & censet Matthæucci *in Officiali Curiæ cap.* 27. *num.* 14. & alii. Vide Cardinal. Petram *tom.* 5. *Commen-*

mentar. ad Constitut. 10. *Sixti IV. num.* 15.
& 16.
18 Regulares tempore Interdicti possunt cele-
brare, & commonicare janois clausis ex pri-
vilegio variorum Sommorum Pontificom, &
præcipue Clementis IV. Constitot. incip. *Vir-
tute* §. 9. Gregorii IX. Constitut. incip. *Vir-
tute*, & Pauli III. Constitut. incip. *Licet de-
bitum*.
19 Circa tertiom Interdicti effectom, qui est
privatio Ecclesiasticæ Sepulturæ, notandom
est, quod in loco Sacro interdicto nullus qoan-
tumvis innocens, nec infans, nec ameus, po-
test sepeliri; *cap. Quod in te* 11. *de pœnit. &*
20 *remiss.* Excipiuntur tamen Clerici personaliter
non interdicti, nec Interdicto caosam dantes,
nec illud pro ullo tempore violantes, qui
cum silentio, & sine solemnitate absqoe Cam-
panarum pulsatione possunt in loco Sacro in-
terdicto sepeliri, *d. cap. Quod in te* 11. *de pœ-
nit. & remiss.* Pirhing *in Jus Canonic. lib.* 5.
c. 39. *n.* 251.
21 Tempore Interdicti localis generalis possunt
incolæ illius loci, qui non sunt personaliter
interdicti, efferri extra illum locum interdi-
ctum, & in alio loco Sacro non interdicto se-
peliri; *cap. Si sententia* 16. *de sentent. excomm.*
22 *in* 6. Et si quis sepultus fuerit extra locum
Sacrum tempore Interdicti, cessante Interdi-
cto, in locum Sacrum est transferendos, si id
commode fieri possit; Glossa *in cap. A nobis*
2. *de sent. excomm. in* 6. *verb. forma*, Pirhing
23 *in Jus Canon. lib.* 5. *tit.* 39. *num.* 251. Si ve-
ro contingeret contra prohibitionem Juris ali-
qoem interdictum sepeliri in loco Sacro, is
non esset extrahendos, quia hoc non reperi-
tur in jure præscriptum. Et licet excommu-
nicati in loco Sacro contra prohibitionem se-
pulti, denuo debeant exhomari, & e loco Sa-
cro ejici; *cap. Sacris* 12. *de sepulturis*; Hæc
tamen tam severa pœna non est extendenda
ad alium casum in Jure non expressum, cum
diversa sit ratio de excommunicatione, & In-
terdicto. Excommunicatio enim privat com-
munione fidelium, non aotem Interdictum;
Glossa *in d. cap. A nobis*, *de sentent. excomm.
in* 6. Engel *lib.* 5. *tit.* 39. *n.* 96. com Ana-
cleto, & aliis.
24 Interdicti tempore in vim Bullæ Cruciatæ
competunt privilegia Missas celebrare facien-
di, Sacramenta sumendi, & ecclesiastica se-
pultura gaudendi juxta modum præscriptum a
Benedicto XIV. tom. 1. Bull. Constitotion.
25 86. incipien. *Quoniam*, §. 5. Interdicti tem-
pore conceditur militibus S. Jaouarii ut Mis-
sas celebrare facere, & Sacramenta recipere
valeant; Idem Const. 24. incip. *Romanæ Ec-
clesiæ*, §. 4.
* Interdicti ab ingressu Ecclesiæ assistere 26
non possunt Missæ, & divinis Officiis, neque
coram illis potest Missa celebrari in Eccle-
sia. Spectat vero ad Ministros Ecclesiæ illos
ejicere; si tamen vis adhibenda sit cum scan-
dalo, vel etiam frustra, tunc ex Suaresio do-
cetur, Missam jam inceptam non esse omit-
tendam. *Instit. Eccl.* 55. *n.* 11.
Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, utrom eam 27
ingredi possint ad orandom tantummodo, quæ-
stio est anceps inter Doctores. *Ibid.* 33.
Interdicti ab ingressu Ecclesiæ ob transgres- 28
sionem præcepti de Communione Paschali, si
contomaces se præbuerint, ab Episcopo ex-
communicatione plecti possunt, ot ex DD.
firmatur *Instit. Eccles.* 55. *cit. n.* 11. *

Additiones ex aliena manu.

Tunc qoum primum introduci in Ecclesia 29
cœpit interdictum, & multo etiam tempore
post maximus fuit ejus rigor. Sic enim Ol- 30
dericus Familiæ B. Martialis Monachus a Sy-
nodo de contumacia Principom Militiæ Lemo-
vicensis sententiam rogatus, inquit: *Nisi de
pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovi-
censem publica excommunicatione, eo videlicet mo-
do, ut Nemo nisi Clericus, aut Pauper mendi-
cans, aut Peregrinus advenient, aut infans a bi-
matu & infra in toto Lemovicino sepeliatur,
nec in alium Episcopatum ad sepeliendum porte-
tur. Divinum officium per omnes Ecclesias laten-
ter agatur, sed baptismus petentibus tribuatur.
Circa horam tertiam signa sonent in Ecclesiis om-
nibus, & omnes proni in faciem preces pro tri-
bulatione, & pace fundant. Pœnitentia, & Via-
ticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per om-
nes Ecclesias sicut in Parasceve nudentur, & or-
namenta abscondantur, quia signum luctus &
tristitiæ omnibus est. Ad missas tamen, quas
unusquisque Sacerdotum januis Ecclesiarum obse-
ratis fecerit, altaria induantur, & iterum post
Missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatio-
ne uxorem ducat. Nemo alteri osculum det. Ne-
me clericorum aut laicorum vel habitantium, vel
transeuntium in toto Lemovicino carnem come-
dat, neque alios cibos, quam illos, quibus in
quadragesima vesci licitum est. Nemo Laicorum,
aut Clericorum tondeatur, neque radatur, quo-
usque districti Principes & Capita Populorum
per omnia Sancto Concilio obediant. Si quis
vero probatus fuerit aliquo modo hujus vinculi
vio-*

violator, *non recipiatur nisi cum digna pœnitentia*.
31 Liquet hinc, quantus eo tempore erat ri-
32 gor interdicti. Mitigari vero ille aliquantulum postmodum cœpit, ut liquet ex collectionibus Gregorii IX. & Bonifacii VIII. Innocentius III. qui anno 1200. Ecclesiam rexit, semel in Hebdomada prædicare, & Baptizatos confirmare licitum esse declaravit, *in cap. Res-*
33 *ponso*, *de sentent. Excommunic.* Præterea Clericis qui interdictum observaverant in cæmeterio cum silentio sepeliri, in Conventualibus Ecclesiis voce remissa januis clausis, non pulsatis campanis horas canonicas binos, vel trinos recitare concessit; *Cap. Quod in te*, *de Pœ-*
34 *nit. & Remiss.* Gregorius IX. sub annum 1230. addidit, ut moribundis viaticum ministraretur, semelque in Hebdomada Missa pari cum silentio celebraretur; *Cap. Permittimus*, *de*
35 *sentent. excommun.* Plura etiam permisit Innocentius IV. qui anno 1245. Pontificatum in-
36 iit. Sed omnium maxime interdicti rigorem mitigavit Bonifacius VIII. *in Cap. Alma Mater*, *de sententia Excommunic. in* 6. Probe enim hic animadvertens quod *ex districtione hujusmodi statutorum excrescit indevotio Populi*, *pullulant hæreses*, *& infinita pene pericula animarum insurgunt*, *Ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur*, permisit, ut ad Pœniten-
37 tiæ Sacramentum admitti omnes queant; nisi essent excommunicati, vel culpabiles de tali interdicto, vel specialiter interdicti; tum permisit, ut officia divina possint januis clausis celebrari submissa voce laicis exclusis, ac sine sonitu campanarum, & demum permisit, ut
38 quinquies in anno, idest Natali Domini, Paschate, Pentecoste, Assumptione B. Mariæ, & Festo Corporis Christi januis apertis, exclusis excommunicatis, & iis, qui causam dederunt interdicto, cæteri ad communionem Eucharisticam, ad oblationem, & ad divina
39 officia admittantur. Hanc vero moderationem de interdicto locali generali, non speciali accipiendam esse monent *post Gloss. ibid. verb. Ecclesiis* Covarruv. *in relect. ad ipsum cap. Alma Mater* §. 4. *num.* 1. *&* §. 4. *num.* 2. Sua-
40 rez *de Censur. disp.* 34. *sect.* 2. *num.* 1. Quinimmo quum idem Bonifacius VIII. nimium hujus interdicti usum Ecclesiæ damno fuisse experientia comperiisset, hinc est quod multis in casibus prohibuit Episcopis fulmen interdicti detorquere.
41 Veniamus nunc *ad Auctorem*. Recte ipse *n.* 10. ait prohibitam esse professionem solemnem
42 in Religione. At nota prohibitam minime esse benedictionem vestium illorum, qui Religionem ingrediuntur; Navar. *in Manual. Confessar. cap.* 22. *n.* 12. Alter. *de Censur. disp.* 5. *de Interdict. c.* 5. *fol.* 392. *col.* 2.
Suos hinc inde habet Auctores quæstio, de 43
qua agit *Auctor num.* 17. an sub communicatione Privilegiorum veniat privilegium illud, quod nonnullis Regularibus concedi solet quasdam proprii Ordinis festivitates solemni ritu tempore interdicti generalis quacumque aucto-
ritate positi celebrandi. Novissime affirmati- 44
vam opinionem tenuit P. Gaudent. a Janua *de visit. tom.* 1. *cap.* 14. *dub.* 10. *sect.* 4. *n.* 6. *& plur. sequent.* Sed probe monuit clar. mem.
Cardinal. Petra *in comment. ad Constit. Apo-* 45
stol. Constit. 10. *Sixti IV. num.* 16. *in subjecta materia inspiciendam esse formam Indulti communicationis*, *ita ut ex illius verbis deprehendi*, *& censeri valeat*, *an inducta vel exclusa censeri valeat communicatio hujusmodi Privilegii*.

Articulus VII.

Quo ad ea, quæ concernunt culpam, & pœnam Interdictum violantium.

Laici violantes Interdictum solum locale, 1
audiendo v. gr. Divina Officia licet sine contemptu, & scandalo, peccant saltem ve-
nialiter. Violantes vero Interdictum persona- 2
le, sive particulare, sive generale scienter, peccant mortaliter, quia violant præceptum Ecclesiæ in materia gravi, & Interdictum personale particulare directe afficit personas interdictas, easque privat participatione Divinorum, sicuti etiam Interdictum personale generale afficit directe omnes personas, quæ comprehenduntur in Communitate interdicta, juxta textum *in cap. Si sententia* 16. *de sent. Excommun. in* 6. adeoque illud violantes assisten-
do Divinis peccant mortaliter. Si autem ipsi 3
Laici, uti interdum faciunt Domini temporales, & Officiales eorum, cogant celebrari Divina Officia in loco interdicto, vel vocent interdictos, & excommunicatos, ut illis intersint, aut prohibeant, ne ipsi interdicti, aut excommunicati a celebrante, seu ab alio moniti, de Ecclesia exeant, aut ipsimet interdicti post monitionem exire recusent, vel Divinis violenter se se ingerant, ultra gravissimam culpam, incurrunt ipso facto Excommunicationem majorem Papæ reservatam, prout expresse habetur *in Clement.* 3. *de sent. Excomm. cap. Gravis*.

Cle-

4 Clerici, & Regulares utriusque sexus violantes Interdictum peccant mortaliter, sive sit Interdictum personale, sive locale, hoc est sive ipsi interdicti sint, sive in Ecclesia interdicta aliquem actum Ordinis exerceant, ut Missam, aut aliud Officium Divinum de more celebrent, aut cum scandalo, & contemptu Sacramenta recipiant, & divinis assistant.
5 Et Clerici, & Religiosi ultra culpam mortalem, incurrunt Irregularitatem; *cap. Is, qui* 18. §. *fin.* & *cap. Is, cui* 20. *de sentent. Ex-*
6 *comm. in* 6. Privantur privilegio, quod alioquin haberent, ut in loco Sacro sepeliri possent; *cap. Quod in te* 11. *de pœnit.* & *remiss.* & *cap. Is, cui* 20. *de sentent. Excomm. in* 6.
7 Privantur jure passivæ, & activæ electionis, ita ut nec eligere valeant; *cap. Is, qui* 10. *de sent. Excomm. in* 6. nec ipsi eligi, aut postulari possint; *capit.* 1. *de postulat. Prælatoe.*
8 Incurrunt suspensionem ab Officio, beneficio, & jurisdictione; *cap. Tanta est* 18. *de excessib.*
9 *Prælator.* Et si scienter interdictos in loco Sacro sepelire præsumpserint, excommunicationis sententiam incurrunt. *Clement.* 1. *de sepul-*
10 *turis.* Regulares vero, tam exempti, quam non exempti violantes Interdictum generale locale, quod ab Ecclesia Cathedrali, Matrice, vel Parochiali loci servatur, ultra supra recensitas pœnas incurrunt etiam Excommunicationem. *Clement.* 1. *de sent. Excommunicat.*
11 Sicuti etiam eam incurrunt violando cessatio-
12 nem a Divinis. *Ead. Clement. ibidem.* Quod procedit non solum de Interdicto generali, quod fertur in Regnum, vel Provinciam, sed etiam de eo, cui submittitur Villa, vel Castrum, *per textum cap. Cum in partibus* 17. *de verboe. significat.*

13 Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delegati variis in casibus possunt subjicere Interdicto Ecclesias exemptorum, & Regularium, & præsertim si Interdictum in loco publicatum non observent; *Sac. Congr. Conc. in Indiarum*
14 17. *Dec.* 1650. *lib.* 19. *dece. pag.* 96. Si accedente Episcopo ad eorum Ecclesias pro celebranda Missa Pontificali nolint eum obsequiis juxta præscriptum Decretorum Apostolicorum, & Sacræ Congregat. Rituum, recipere, servire, vel ei Baldachinum erigere, & juxta solitum de cera, & supellectilibus providere; *Sacra Congreg. Conc. in Venafeana Interdicti* 26. *Jan.* 1697.

15 Si Baldachinum, vel osculum Evangelii, vel assistentiam in Presbyterio in eorum Ecclesiis dent, permittant, & concedant personis sæcularibus, quantumvis nobilibus, & illustribus, ut disponunt *Decreta generalia Sacr. Congreg. Rituum sub die* 13. *Mart.* 1688. & *sub* 22. *Apr.* 1690. *approbata a Sanctissimo die* 22. *ejusdem mensis Apeil.* & *anni* 1690. vide verb. *Ecclesia art.* 5. *num.* 29. & 30. ubi referuntur ad litteram dicta Decreta. Si ab Epi- 16
scopo moniti sepulturas sub Altaribus, & bradellis eorum Ecclesiarum constructas nolint, aut differant expurgare, & illas muro obstrui facere, & replere. Sic pluries decrevit Sacra Congreg. Episcop. & Regular. vide verb. *Altare n.* 48. & 49. ubi talia decreta ad litteram referuntur.

Si ad processiones, quibus tenentur interve- 17
nire, moniti recusent accedere. Sic declaravit pluries *Sacra Congregat. Conc.* & signanter *die* 27. *Jul.* 1627. & *in una Mediolanen.* 3. *Aug.* 1658. & *in una Neapolitana* 27. *Febr.* 1591. & etiam *Sacra Congregatio Rituum in una Ferratien.* 27. *Jul.* 1609. *in una Aversana* 12. *Februarii* 1641. *in una Tarentina* 3. *Maii* 1642. & *in una Spoletana* 25. *Septemb.* 1649. quæ omnia Decreta ad litteram refert Pignatell. *tom.* 3. *consultat.* 46. *a num.* 11. *ad* 38.
Si abusus, & irreverentias ab eorum Eccle- 18
siis, moniti nolint, vel negligant removere, vigore Concilii Tridentini *in Decret. de observand.* & *evitand. in celebratione Missarum.*

Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ Delega- 19
ti, possunt Abbates, & alios usum Pontificalium habentes, ac Prælatos, & Superiores Regulares, & exemptos, censura Interdicti ab ingressu Ecclesiæ, vel suspensionis ab exercitio Pontificalium punire, & coercere, & Ecclesiasticam supellectilem, seu paramenta Sacra pro usu aliarum Ecclesiarum, quam suarum, benedicant, cum hoc eis expresse vetitum sit a *Decretis generalibus Sacræ Congregat. Rie. emanatis* 27. *Septembe.* 1659. & 20. *Jul.* 1660. quoad hoc confirmatis, & approbatis ab Alexandro VII. *die* 20. *Julii* 1660. in quibus datur Ordinariis facultas inobedientes, & transgressores per Censuras compellendi. Vide verb. *Abbas a n.* 30. ubi ipsa decreta ad litteram dantur.

Episcopi, tamquam Sedis Apostolicæ Dele- 20
gati possunt procedere per interdictum, aliasque Censuras contra Regolares inobedientes, & contumaces in casibus illis, in quibus datur eis facultas ipsos coercendi, corrigendi, & puniendi. Sic fere communis, & expresse fatetur Sapientissimus Petrus Maria Passerinus inclytæ Religionis Prædicatorum alumnus, qui *tom.* 3. *de statu homin. q.* 189. *art.* 10. *insp.* 10. *num.*

num. 768. sic præcise dicit: *Sed ubi Episcopis datur facultas coercendi, corrigendi, & puniendi Regulares, datur etiam facultas eos excommunicandi; Et sic v. g. Dum sess. 25. cap. 13. Datur Episcopis facultas compellendi eos ad Processiones, datur etiam facultas eos compellendi per Censuras*, & sic passim Doctores, arg. Constit. 18. Greg. XV. incip. *Inscrutabili*.

Additiones ex aliena manu.

Ansam hic nobis præbet *Auctor* licet loco non suo differendi de potestate Episcopi in exemptos, quo ad interdictum, aliasque censuras.

21 Verba haud facimus de interdicto *locali generali*, nam ei subjici Ecclesias omnes quamtumvis exemptas concors est omnium sentententia.

22 Quod vero concernit alias species interdicti, immo in universum censuras omnes, distingui debent censuræ a jure latæ ab iis quæ feruntur ab homine. An Episcopus declarare possit incursos in censuras a jure latas exemptos, non conveniunt inter se Doctores.

23 Affirmant enim Fagnan. *in cap. Non potest n.* 12. *de Re jud.* Pignatell. *canon. consult. tom.* 9. *cons.* 52. *n.* 7. Card. de Luc. *de Regul. disc.* 1. *n.* 29. *& discurs.* 65. *n.* 14. *& sequent.* Ventriglia *in Prax. tom.* 1. *adnot.* 48. §. *unic. n.* 34. ibique Carol. Anton. de Luc. *num.* 5. aliique.

24 Negant vero Bordon. *in Consil. Regular. Resolut.* 6. *quest.* 7. *n.* 10. Hieronymus Garzia *in Polit. Regular. tom.* 1. *tract.* 8. *diff.* 3. *dub.* 2. *punct.* 2. *n.* 14. Lezana *in Summa verb. Exemptio n.* 9. Escann. *in Propugnacul. Relig. discep.* 13. *c.* 10. *per tot. tum alii*.

25 Mediam sententiam alii tenent, nimirum haud posse Episcopum declarare, posse vero denunciare exemptos incursos in censuras; Confer Card. Petra *in Comment. ad Constit. Apostol. constit.* 11. *Alexandri IV. sect. unic. n.* 11.

26 Media hæc sententia in hoc fundatur, quod declaratio est actus judicialis in ipsos exemptos, adeoque ex defectu jurisdictionis Episcopo minime competere valeat. Denunciatio vero est actus mere extrajudicialis respiciens nonnisi indirecte exemptos, directe vero Populum Episcopo subjectum, & sic Episcopo competere potest.

27 Placet aliis, quod si incursio in censuras sit *publica*, sed non *notoria*, possit solummodo Episcopus denunciare, non item declarare exemptos incursos in censuras; sin autem sit itidem incursio notoria, possit & declarare ipsos exemptos incursos in censuras; Consule *Clement. Concord. Pastoral. part.* 2. *c.* 4. *n.* 42. *& plur. sequent.* ubi hanc reddit rationem, cur 28 possit Episcopus in casu incursionis *notoriæ* declarare exemptos incursos in censuras: *Quia* (inquit) *tunc cessat qualitas illa judicialis considerata in casu præcedenti, quæque non permittitur contra exemptum, quum in casu veri notorii non requiratur vera citatio, nec processus, neque opponi possit aliqua exceptio*: At si in casu notoriæ incursionis judicialiter haud sit procedendum, in nihilo videtur differre denunciatio a declaratione, ita ut in nomine, non item in re sit differentia.

Quod attinet ad censuras, quæ ab Homine 29 feruntur, porto in casibus illis, in quibus exempti Episcopo subjecti non sunt per *Concilium Tridentinum, constitutionesque pontificias*, nequit Episcopus ex defectu jurisdictionis censuras ferre; Adi *Clement. Concord. Pastoral. part.* 2. *c.* 4. *n.* 52. *& sequent.* ubi: *Aliquis tamen casus* (subdit) *poterit considerari, in quo vigente exemptione & sic præcisive a jurisdictione Episcopi in ipsas Personas Exemptorum posse Ecclesia exempta locali subjici interdicto, quod utique eveniet quoties in ea scandalum aut aliquod delictum patratur ab iis qui sunt de Populo, etiam sine facto ipsorum exemptorum. Tunc enim talis pœna solum percutit & dirigitur in punitionem Populi audientis divina, cujus cura Episcopo est commissa, quin per hoc in aliquo vulneretur exemptio, nam interdictum hoc casu non respicit punitionem exemptorum, quibus licet tunc divina peragere januis clausis ex temperato rigore interdicti juxta moderationem citati cap. Alma Mater, & suorum privilegiorum, unde tota pœna videtur inesse respectu Populi.*

Quæstionis autem est, an iis in casibus, in 30 quibus Exempti per *Concilium Tridentinum, & Apostolicas Constitutiones* subjecti Episcopo sunt, datum sit ei ferre censuras? Sunt qui tenent, posse Episcopum censuras ferre, si tunc quum eis subjiciuntur, una ipsi potestas fiat censuras ferendi; nequaquam vero si absque potestate hac illi subjiciantur. Vide Escann. *in Propugnacul. Relig. discept.* 14. *c.* 2. *n.* 12. At posse Episcopum censuras ferre etiamsi Ex- 31 empti sine dicta potestate ipsi subjiciantur, auctoritatibus, & rationibus, tum contrariis confutatis firmavit *Clement. Concord. Pastoral. part.* 2. *c.* 5. *a n.* 55. *ad plur. sequent.*

Ar-

Articulus VIII.

A quibus, & quibus modis tollatur, & relaxetur interdictum.

1 INterdictum latum ad certum tempus, vel sub conditione aliqua, elapso tempore, vel adimpleta conditione statim per se cessat. Sic Glossa communiter recepta *in Clement.* 1. *verb. Donec, de decimis*, & Abbas *in cap.* 1. *de ju-*
2 *diciis*. Et sic si sit latum a Jure ante elapsum tale tempus, & ante adimpletionem talis conditionis, Episcopus dispensare non potest, nisi interdictum proveniat ex delicto occulto, nordum deducto ad forum contentiosum, quia censetur tacite reservatum. Pithing *in Jus Canonic. lib.* 5. *tit.* 39. *n.* 232. & alii.
3 Interdictum generale, locale, vel personale a Jure communi latum, & non reservatum potest tolli ab Episcopo, aut suspendi ad tempus, vel ab alio habente jurisdictionem quasi Episcopalem in Communitatem interdictam; sic colligitur *ex cap. Nuper* 29. *de sent. excom.* ubi expresse dicitur, *quod Legislator specialiter sibi non reservavit, aliis Ordinariis Judicibus*
4 *concessisse videtur*. Non tamen Episcopus posset Interdictum relaxare, si esset latum a Papa tamquam ab homine, quia Censura specialiter lata ab homine, non potest auferri, nisi ab ipso ferente, vel Delegato, aut Superiore in ipsum plenam jurisdictionem habente, *ex capit. Pastorali* 11. §. *Praeterea*, *de Officio Ordinar.*
5 Interdictum locale, sive generale, sive particulare, & interdictum personale generale non possunt tollere, seu ab illo absolvere Parochi, & alii Confessarii etiam privilegiati, quia ad relaxandum Interdictum locale generale, & particulare, & personale generale requiritur jurisdictio pro foro externo, qualis non est in Parocho, nec in aliis Confessariis etiam privilegiatis, qui solum habent jurisdictionem pro foro animae; Locus autem, & Communitas non subjacent judicio interno pro
6 foro animae, ut de se patet. Possunt tamen Parochi, & alii Confessarii absolvere ab Interdicto personali particulari a jure lato, & non reservato, ut colligitur *ex cap. Nuper* 29. *de sent. Excomm.*
7 Si Interdictum quodcumque per specialem sententiam latum sit ab homine v. gr. ab Episcopo, ordinarie ab illo is solus, qui illud tulit, vel illius Delegatus, vel Successor, aut ejus Superior plenam jurisdictionem in illum obtinens, potest absolvere; *cap. Pastoralis* 11. §. *Praeterea*, *de Officio*, *cap. Quaerenti* 26. *de Officio Delegat. cap. Si Episcopus causa* 5. *q.* 3. Sicuti pariter soli supradicti possunt absolvere 8
ab Interdicto lato per sententiam generalem, quando Auctor illius in ipsa generali sententia ejus absolutionem sibi reservavit; *arg. cap. Nuper* 29. *de sent. excomm.* Vide dicta *de Absolut. & Excommun.*

Interdictum generale locale non potest rela- 9
xari ad cautelam; sic habetur expresse *in cap. Praesenti* 10. *de sentent. Excomm. in* 6. praecisis verbis, *Beneficium relaxationis ad cautelam, quoad Interdicti sententias in Civitates, Castra vel qualibet alia loca, seu terras aliquas generaliter promulgatum, locum aliquatenus non habere*. Quaecumque vero alia Interdicta ad cau- 10
telam possunt relaxari, sicut Excommunicatio, quia Excommunicatio, & Interdictum pari passu procedunt, ut probat ex variis textibus Glossa *in d. cap. Praesenti*, *verb. Declaramus*; ergo sicuti Excommunicatio potest relaxari ad cautelam, ita pariter Interdictum, eo vel maxime, quod non debemus nos facere extensionem ad ullum aliud Interdictum, cum textus praecise loquatur de Interdicto locali generali, ut patet aperte *in dicto capit. Praesenti* 10. *de sentent. Excommunic. in* 6. *supra relat.*

Additiones ex aliena manu.

Interdictum, ut dictum est *in addit. ad ar-* 11
ticul. 1. fertur vel uti censura, vel uti poena. Interdictum uti censura, quemadmodum 12
& qualibet alia species censurae, non nisi absolutione tollitur. Interdictum vero uti poe- 13
na, si elapsum sit tempus, ad quod fuit latum, non tolli, sed cessare dicitur; ante ve- 14
ro tempus illud dispensatione tollitur; Hurt. *de Censur. tractat. de Interdict. difficult.* 16. *num.* 46.

A quibus unum & alterum interdictum tolli 15
possit, breviter sed perspicue tradit mox laudatus Auctor qui *n.* 49. tametsi conveniat, interdictum generale locale tolli haud posse ad cautelam; *Nihilominus*, subdit, *quodcumque in-* 16
terdictum adhuc locale generale posse tolli ad tempus ab eo, qui potest illud totaliter auferre in foro exteriori, & ab eodem posse quoad aliquem effe- 17
ctum auferri sive ad tempus, sive absque termino, ut quoad aliquam Missam, aut quoad aliquem sepeliendum, quin interdictum potest a fe- 18
rente ipsum quoad suos effectus limitari, tam quoad primam impositionem illius, tam quoad con-

conservationem, quum conjunctio omnium effectuum interdicti non est jure annexa cum ipso sicut sunt jure connexi omnes effectus excommunicationis cum ipsa.

INTERLOCUTORIA SENTENTIA. Vide verb. *Sententia a n. 3. ad 17. & verb. Appellatio art. 4.*

INTERPRETATIO LEGIS. Vide verb. *Lex art. 5. a n. 18. ad 21. & n. 42.*

INTERSTITIA.

1 INterstitia nihil aliud sunt, quam illud intervallum temporis, quod ex Ecclesiæ Constitutione interjacere debet inter susceptionem unius, & alterius Ordinis. *Est in re commu-*
2 *nis*. Talia interstitia, seu intervalla temporum sunt ab Ecclesia constituta, ut nota esse posset atque perspecta vocationis Clericorum veritas, morum probitas, & capacitas, seu peritia pro cujuscumque Ordinis exercitio, ut habetur ex Concilio Tridentino *sess. 23. c. 11. de reformatione*, & ex Constitutione Innocentii
3 XII. incip. *Speculatores*. Interstitia temporum etiam in minoribus Ordinibus sunt servanda; *cap. In singulis 2. dist. 73.* & Concil. Trident.
4 *loc. cit.* Quodnam autem intervallum inter unum & alterum ex minoribus Ordinibus intervenire debeat, non reperitur expresse statutum: unde variant Doctores. Quidam enim dicunt sufficere intervallum illud, quod datur de uno die Festo ad alium proximum, cum singulis diebus Festis conferri possint. Ita Sorbus *in Compendio privilegiorum Mendicantium, verb. Ordo, vers. sic bene*, Campanil. *in diversorio Juris Canonici rub. 6. c. 3. n. 3.* Et verum judicat Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par. 2. allegat. 11. n. 18.* Alii autem existimant debere esse intervallum de uno ex Temporibus generalium Ordinationum ad aliud. Ita Ugolinus *de Potest. Episcop. c. 26. §. 17. n. 4.* Majol. *de Irreg. lib. 3. c. 24. n. 16.* & tutius judicat Barbosa *loc. cit. n. 18.*

5 Pro suscipiendis vero Ordinibus Sacris habetur expresse statutum, quod intercedere debeat intervallum unius anni a receptione unius usque ad receptionem alterius. Sic Concil. Trident. *cit. sess. 23. cap. 11. 13. & 14. de*
6 *reformat.* Hinc a receptione postremi gradus minorum Ordinum non potest quis promoveri ad Subdiaconatum nisi elapso Interstitiorum anno, ut expresse statuit Trident. *loc. cit. c. 11.* ibi: *Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus Minorum Ordinum ad Sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.* Item non potest quis promoveri ad Diacona- 7
tum, nisi post annum a susceptione Subdiaconatus, ut expresse statuit Trident. *citat. sess. 23. cap. 13.* ibi: *Promoti ad Sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.* Item non potest quis promoveri ad Presbyte- 8
ratum, nisi post annum a susceptione Diaconatus, ut expresse statuit Tridentinum *cit. sess. 23. cap. 14.* ibi: *Et hi sint, qui non modo in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem, aliud Episcopo videretur, ministraverint, sed etiam &c.* An- 9
ni cursus, qui inter unum & alterum Ordinem debet intervenire, non est necesse, ut sit naturalis & solaris habens trecentos sexaginta quinque dies, sed sufficit, quod sit Ecclesiasticus, videlicet ab una Quadragesima ad aliam, & a Pentecoste ad Pentecostem, & hujusmodi. Sic tenent, & a Sacra Congregat. fuisse decisum referunt Hieronymus Sorbo *in compendio privilegior. Mendicant. verb. Ordines Sacri, vers. circa id;* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par. 2. allegat. 18. num. 2.* & super *Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 13. num. 5.* Zerola *in praxi Episcop. par. 1. verb. Ordo, vers. ad quartum*, Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopos, & Regulares num. 264. & 265.* Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 11. n. 145.* ubi recte addit, quod neque annus Ecclesiasticus adeo necessario requiritur, quin sufficere possit annus naturalis completus, cum Conc. Trid. *loc. cit.* non plus requirat, quam annum integrum, ut revera est annus naturalis, & solaris.

Episcopus dispensare potest super hujusmo- 10
di Interstitiis cum suis subditis. *Communis*, & habetur aperte ex Concil. Trident. *loc. cit.* ubi id relinquit judicio Episcopi, ibi: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat . . . . Nisi aliud Episcopo videatur . . . . Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* Episcopus au- 11
tem Ordinans alienos subditos cum Litteris Dimissoriis advenientes non potest cum istis quoad Interstitia dispensare, nisi hoc in Dimissoriis expresse ei concedatur. Sic responsum fuisse *a Sac. Congreg. Episcop. Episcopo de*

Al.se

Alife die 9. Augusti 1593. referunt, & tenent Piasec. *in praxi nova Episcop. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 11. *pag.* 29. ubi dicit ita communiter servari in praxi. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 2. *alleg.* 18. *n.* 9. cum plurimis aliis ibi citatis, Reiffenstuel *l. c. num.* 153. & alii *arg. Concil. Trid. loc. c.* ubi vult servari Interstitia in collatione Ordinum: *Nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiæ judicio Episcopi aliud exposcat*, vel, *nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur*. Cognoscere autem, & judicare de necessitate, aut utilitate suæ Ecclesiæ spectat ad proprium Diœcesanum Episcopum, & non ad Episcopum Ordinatorem; cum hic velut extraneus nequeat eam dignoscere, nec de ea judicare. Eo vel maxime, quod Concil. *ead. sess.* 23. *cap.* 16. habet expresse, ut sequitur: *Cum nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi* (pondera ly *sui Episcopi*) *non sit utilis, aut necessarius suis Ecclesiis*.

12 Facultas prædicta dispensandi in Interstitiis extenditur etiam ad Vicarium Generalem Episcopi, & Sede vacante transit ad Capitulum, seu Vicarium Capitularem. Sic quoad utrumque declaravit Sacr. Congreg. Concil. ut referunt Lauretus de Franchis *in controversiis inter Episcopos, & Regulares num.* 256. Reiffenstuel *loc. c. n.* 155. & tenent Marchinus, Quaranta, Armendariz, Piasec. & alii plurimi cum Barbosa *in cit. alleg.* 18. *n.* 6. *& super Tri-*

13 *dent. sess.* 23. *cap.* 13. *n.* 7. Episcopus tacite dispensare videtur in Interstitiis, si assumat aliquem scienter intra anni curriculum ad Ordines. Majol. *de Irregul. lib.* 3. *cap.* 24. *n.* 14. Carolus de Graffis *de effectibus Cleric. in prælud. n.* 342. Lauretus de Franchis *loc. c. n.* 260. Reiffenstuel *loc. c.* 156. Barbosa *cit. alleg.* 18. *n.* 7. & 8. *& super Trid. loc. c. num.* 9. cum pluribus aliis ibi citatis.

14 An autem dispensare in Interstitiis respectu Regularium spectet ad Episcopos, vel ad Prælatos Regulares; variant Doctores. Plurimi enim, ut Hieronymus Sorbo, Confectius, Molfesius, Bonacina, Piasec. Riccius, Villalobos, Rodericus, Miranda, Homobonus, Portell. Marchinus, Ugolinus, Henriquez, Lezana, Genuensis, Menochius, & alii apud Barbosam *cit. alleg.* 18. *num.* 10. *& super Trident. cit. cap.* 13. *num.* 8. tenent spectare ad Episcopum Ordinantem, & Parasellus *in suo libro privilegiorum fol.* 225. Lauretus de Franchis *l. c. n.* 255. Barbosa *l. c. n.* 10. & alii Auctores apud Aversam referunt, Sacr. Congregat. censuisse expresse, ut infra, nempe: *Superiores Regulares non posse dispensare super Interstitiis Regularium Ordinandorum, sed id pertinere ad Episcopum Ordinantem, qui tamen quoad causam dispensandi judicium suum formare debet ex attestatione Superiorum Regularium*. Multi vero, ut Suarez, Hurtad., & alii apud La Croix *l.* 6. *part.* 2. *num.* 2300. & alii apud alios tenent, posse Superiores Regulares dispensare cum suis subditis Regularibus in Interstitiis; Tamen, ut recte dicit La Croix *l. c.* id tantum intelligitur ex privilegio, quod creduntur communiter habere. Unde ad conciliandos Doctores, & ad evitandas confusiones dicendum est, primam opinionem veram esse de illis Regularibus, qui post Concilium Tridentinum, neque per specialem concessionem, neque per communicationem habent Apostolicum privilegium suscipiendi Sacros Ordines extra Tempora tribus diebus Dominicis, aut Festivis continuis, vel interpolatis, sicque non servatis Interstitiis: Secundam vero opinionem veram esse de illis Regularibus, qui post Tridentinum sive per specialem concessionem, sive per concessam communicationem habent supradictum Apostolicum privilegium. Nam quo ad hos jam ipsemet Summus Pontifex dispensavit in Interstitiis, sicque non indigent ulteriori dispensatione Episcopi; immo neque proprii Prælati. Sic expresse Reiffenstuel *l. c. n.* 157. La Croix *l. c.* ubi, ut supra fuit notatum, dicit, quod id tantum intelligitur ex privilegio, quod creduntur communiter habere. Rosign. *de Ordinibus Ecclesiasticis part.* 1. *q.* 2. *art.* 9. *n.* 9. Et favet Barbosa *cit. alleg.* 18. *num.* 11. ubi sic præcise dicit: Est tamen hic valde observandum, Regulares ex privilegio concesso a Gregorio XIII. Societati Jesu, & ex alio concesso a Clemente VIII. *die* 23. *Novemb.* 1596. Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, quod refert Portell. *in dub. Reg. verb. Ordines Sacri n.* 4. posse ordinari non servatis Interstitiis etiam ad Ordinem Presbyteratus, etiam absque prævia functione præcedentis Ordinis; immo etiam per extra Tempora, quod privilegium communicatur aliis Regularium Ordinibus, non obstante prohibitione communicationis per eumdem Gregorium XIII. Ita Fr. Emmanuel *qq. Reg. t.* 1. *q.* 23. *art.* 5. Hieronym. Roderic. *in comp. qq. Reg. resol.* 106. *n.* 20. Diana *resol. moral. t.* 2. *tract.* 2. *de dub. Reg. res.* 112. Marchin. *tr.* 1. *de Sacr. Ord. in Communi part.* 7. *cap.* 2. *n.* 4. Quidquid dicant Suarez, & Vasquez *citati supra all.* 17. *n.* 7. Hactenus Barb.

16 Et quod tale privilegium concessum Socie-

tati Jesu a Gregorio XIII. Constitut. incip. *Pium & utile*, scilicet quod etiam extra tempora a Jure statuta tribus Dominicis, aut aliis Festis diebus etiam continuis possint a quocumque Catholico Antistite communionem Sedis Apostolicæ habente ad Sacros etiam Presbyteratus Ordines promoveri, communicetur illis Regularibus, qui ipsius Societatis privilegia per posteriores concessiones Apostolicas expresse communicant, non obstante prohibitione Gregorii XIII. de tali communicatione, ultra supradictos, & alios late probat Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 11. *num.* 51. & Rosignol. *loc. c. art.* 8. *num.* 2. *& sequent.* Et ratio est, quia licet Gregorius XIII. in dicta Constitutione §. 4. expresse prohibuerit tale privilegium communicari aliis, etiam qui sua privilegia cum ipsa Societate Jesu expresse communicant; Nihilominus, cum par in parem non habeat imperium, *c. Innotuit* 20. *de election.* per dictam clausulam ipse non potuit ligare manus suorum Successorum, quin eamdem gratiam aliis quibusdam Ordinibus concederent, seu communicarent, prout de facto Clemens VIII. *die* 23. *Novemb.* 1596. concessit Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, ut possint ordinari extra tempora, & per quemcumque Episcopum communionem Ecclesiæ Catholicæ habentem tribus Dominicis, vel tribus Festivis diebus continuis, vel interpolatis, etiam non servatis Interstitiis; Quod privilegium sese vidisse testatur Portell. *in dub. Reg. verb. Ordines Sacri num.* 4. Et idem Clem. VIII. Constit. incip. *Ratio pastoralis*, concessit, & communicavit Fratribus Minoribus omnia privilegia quomodocumque concessa, & concedenda omnibus aliis Ordinibus, tam Mendicantibus, quam non Mendicantibus, quod & eis concessit novissime Benedictus XIII. Constitut. incip. *Summe decet*, etiam expressis privilegiis Societatis Jesu, quod & concessit expresse etiam suo præclarissimo Ordini Prædicatorum Constitut. incip. *Pretiosus*; quod & fecit etiam variis aliis Ordinibus. Et Rosignolus *loc. cit. art.* 8. *n.* 4. testatur, fuisse per alios Pontifices post Gregorium XIII. communicata suæ Congregationi omnia privilegia Societatis Jesu, & etiam dato, quod alii Regulares non communicarent in tali privilegio ratione concessionis factæ a Gregorio XIII. Societati Jesu, gauderent tali privilegio ratione concessionis factæ a Clemente VIII. supradictæ Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, quotquot participant privilegia dictæ Congregationis.

17 Ad dispensandum in Interstitiis Ordinum minorum sufficit quæcumque causa. *Communis*, cum Barbosa *supra Concil. Trident. sess.* 23. *cap.* 11. *n.* 5. *& cit. alleg.* 18. *n.* 5. Reiffenst. *loc. cit. n.* 148. *arg. Concil. Trid. cit. sess.* 23. *cap.* 13. ubi videtur requiri solum prudens arbitrium Episcopi, ibi: *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur*. Unde consuetudine plurimis in locis receptum est, ut eodem die, & sub eadem ordinatione quatuor Ordines minores simul conferantur, quam consuetudinem valere declaravit Sacra Congregatio Concilii, ut refert, & tenet Fagnanus *lib.* 1. *decretal. in cap. De eo* 3. *de tempor. Ordinat. num.* 41. *&* 42. Ad dispensandum in Interstitio inter Subdiaconatum, & Diaconatum requiritur, & sufficit minor causa, quam in Interstitio inter quatuor Ordines minores, & Subdiaconatum. Major autem causa requiritur ad dispensandum in Interstitio inter Diaconatum, & Presbyteratum. *Communis, arg. cit. Concil. Trident.* quod pro dispensando in Interstitio inter Subdiaconatum, & Diaconatum requirit solum prudens Episcopi arbitrium, ut paret *cit. sess.* 23. *c.* 13. ibi: *Nisi aliud Episcopo videatur*. Pro dispensando autem in Interstitio inter quatuor Ordines minores, & Subdiaconatum requirit determinate saltem disjunctive causam necessitatis, aut utilitatis Ecclesiæ, ut patet *ibid. c.* 11. ibi: *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat*. Pro dispensando vero in Interstitio inter Diaconatum, & Presbyteratum requirit determinate nedum disjunctive, sed conjunctive una simul utilitatem, ac necessitatem Episcopi judicio discernendam, ut patet *ib. c.* 14. ibi: *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur*. 18

19 Quamvis tam Ordinatus, quam Ordinans non servaris Interstitiis sine dispensatione nullam Canonicam pœnam incurrant, ut sentiunt communiter Doctores cum Barbosa *cit. alleg.* 18. *num.* 14. *& super Trident. cit. sess.* 23. *cap.* 13. *num.* 10. *&* 11. & Rosignol. *loc. cit. num.* 14. ex quo in Jure Canonico nulla expresse reperiatur pœna imposita adversus ipsos, tamen uterque graviter peccat, ex eo, quod uterque sit transgressor Sacrorum Canonum in materia gravi, cujusmodi est illa Ordinum; & frustra insudassent tot Concilia, & Summi Pontifices unanimes in prohibenda gravibus verbis Ordinatione, non servatis Interstitiis, si levibus de causis, & tantum sub levi posset transgredi. Neque ex eo quod nulla imponatur pœna, potest dici, quod

quod nulla, vel saltem non gravis culpa in ejus transgressione committatur; quandoquidem plura sub gravi prohibentur, quæ tamen alicui pœnæ non subduntur, nisi æternæ, quando talis transgressio non remittitur. Sic tenent Navarrus *consil.* 4. *& 6. de tempor. Ordinat.* Julius Cæsar Maddius *de Sacris Ordin. cap.* 9. *num.* 11. Suarez *de Censuris disp.* 31. *sect.* 11. *num.* 43. Barbosa *cit. alleg.* 18. *num.* 14. cum multis ibi citatis, Rosignol. *loc. cit. num.* 14. & alii ipso teste, magis communiter.

Additiones ex aliena manu.

20 De veteri & nova Ecclesiæ disciplina circa interstitia, vide Morin. *de Sacr. Ordin. part.* 3. *cap.* 3. *& plur. sequent.* Vanespen *Jur. Eccles. univ. part.* 1. *tit.* 1. *cap. num.* 4. *&* fusius, *part.* 2. *tit.* 9. *cap.* 5. *per tot.*

21 Hic vero non est omittendum, quod ex Constitutione *S. M. Benedicti XIV.* cui initium est: *Impositi*, Privilegium suscipiendi Ordines a quocumque Antistite extra tempo-
22 ra, de quo differit *Auctor n.* 16. illis solummodo Regularibus suffragatur, quibus post *Concilium Tridentinum* nominatim atque recta, nequaquam vero per communicationem concessum sit; & privilegium hoc non censetur concessum nisi vel post ipsius *Concilii Tridentini* confirmationem fuerit reipsa concessum, vel quatenus ante concessum & postea confirmatum asseratur, hujusmodi confirmatio in forma specifica cum litterali veteris indulti insertione, ejusque expressa innovatione facta dignoscatur.

INTRUSUS IN BENEFICIUM. Vide verb. *Beneficia art.* 7. *a num.* 19. *ad* 27. *& art.* 10. *a num.* 116.

I N V I D I A.

---

1 INvidia est inordinata tristitia de bono proximi, quatenus est propriæ gloriæ, vel excellentiæ diminutivum. *Est in re communis.*
2 Unde, ut vides, Invidia est genuina proles Superbiæ, cujus inordinatio consistit in hoc, quod quis ita inordinate amet, vel appetat sibi propriam excellentiam in bonis veris, vel fictis, ut nolit talia, vel similia bona inesse proximo, & proinde, si videat ea proximo inesse, invidet, tristatur, ac veluti tingitur amarulento affectu. Hinc de iuvido S. Augustinus *lib.* 11. *de Genesi ad litt. cap.* 14. sic præclare scripsit: *Amando quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quod ei coæquentur, vel inferioribus, ne sibi coæquentur, vel Superioribus, quod eis non coæquetur.*

Invidia ex genere suo est peccatum mor- 3
tale contrarium Caritati, quia Caritas gaudet de bono proximi; invidia vero tristatur de bono proximi. Peccatum autem Caritati oppositum esse ex genere suo mortale docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 36. *art.* 3. & alii passim. Dicitur autem notanter *ex genere suo*, 4
quia potest esse veniale, vel defectu consensus, aut advertentiæ sufficientis, vel ex parvitate materiæ, ut contingere solet quandoque in pueris, qui de parvis, & levibus aliorum puerorum bonis tristitiam capere solent.
Unde peccati Invidiæ gravitas mensuranda est 5
ex magnitudine boni corporalis vel spiritualis, quod invidetur. Hinc omnium gravissima est invidia fraternæ caritatis, qua quis invidet proximo bona spiritualia, ac dona Spiritus Sancti, ipsammet Caritatem, & gratiam Dei, virtutem, & Sanctitatem, quia nimirum omnia illa propriam suam excellentiam minuere, sui vilipensionem causare, aut certe vitam, & actus suos redarguere, & condemnare videt, & æstimat. Unde odium, detractiones, temeraria judicia, persecutiones justorum oriuntur; & ideo hæc invidia dicitur peccatum in Spiritum Sanctum, quia, qui sic invidet, etiam Spiritui Sancto invidet, qui in donis suis, & operibus glorificatur. Sic talis fuit invidia mortifera Cain occidentis fratrem suum Abel, de quo 1. *Joann.* 3. *Hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum; & propter quid occidit eum? quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem justa.* Simili invidia tabibi clamant impii *Sapient.* 2. *Circumveniamus hominem justum, quoniam dissimilis est operibus nostris; Gravis est nobis ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius.*

Invidia jure optimo numeratur inter vitia 6
capitalia, quia ex ipsa tamquam ex capite multa alia peccata originem ducunt, ut patet ex quinque Filiabus, quas ei assignat S. Gregorius *lib.* 31. *moral. cap.* 17. Prima scilicet *Odium*, quo quis mala vult illi, cui bona invidet. Secunda *Susurratio*, quæ apud alios invisum reddere molitur eum, cui invidetur,

adeoque amicitiam dissolvere. Tertia *Denigratio*, qua quis denigrat bonam famam, quam proximo invidet. Quarta *Exultatio* in adversis
7 proximi. Quinta *Afflictio* in prosperis proximi. Et hæc est pœna continua invidi, qua suo livore tabescit, ac velut serpentina morsicatione cor exedit, juxta Psalm. 111. *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet, desiderium peccatorum peribit.* Unde egregie S. Bonaventura *in dieta salutis tit.* 1. *cap.* 4. de invido sic ait: *De bonis aliorum affligitur, de melioratione deterioratur, de profectu deficit, de pinguedine macrescit, de sanitate infirmatur, de vita moritur, & ipse amittere se putat quod alii lucrantur, & sicut diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ita invido omnia cooperantur in malum*, & S. Isidorus *lib.* 2. *Synonim. cap.* 8. sic optime concludit: *Invidia sibi primum nocet, primum se mordet, primum Auctorem suum rodit...... sensum comedit, pectus urit, mentem afficit, cor hominis quasi quædam pestis depascit.*

8 Tres aliæ dantur tristitiæ affectiones, quæ cum invidia similitudinem quamdam præseferunt, nempe *Indignatio*, *Æmulatio*, & *Timor*, de quibus optime S. Thomas 2. 2. *qu.* 36. *art.* 2. ex Aristotele 2. *Rhetor. cap.* 9. &
9 10. *Indignatio*, seu *Nemesis* est affectio, qua quis tristatur, quod bona temporalia v. g. Divitiæ, Dignitates, Officia, Beneficia, & hujusmodi, obveniant impiis in via sua. Hæc affectio & tristitia est peccaminosa & mala, si tendat in talia bona quatenus absolute sunt proximi, quia ipsum proximum ex caritate debemus amare, & de ejus bonis potius gaudere, quam tristari; & a fortiori est mala, si tendat in talia bona quatenus ex juxta Dei dispositione ob certos, & semper bonos fines, etiam indignis proveniunt; sic etiam sapit blasphemiam, & est contra voluntatem Dei, cui nostra voluntas in volito formali cognito numquam repugnare, sed semper conformari debet. Unde contra hanc tristitiam David ait *Psalm.* 36. *Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine faciente injustitias*. Bona autem, & licita est hæc tristitia, & affectio, si tendat in talia bona, quatenus humana voluntate, ac potestate contra justitiam indignis obveniunt, aut prout eis indigni ad peccandum abutuntur. *Communis*.

Æmulatio, seu zelus est affectio, qua quis 10
tristatur de bono alterius, non quia ipsius est, sed quia simili bono ipse caret. Hæc affectio, & tristitia est bona & laudabilis, sive versetur circa bona animi, v. g. merita, bona opera, virtutes, & scientias, cum talem æmulationem præcipiat Apostolus 1. *ad Corinth.* 12. dicens: *Æmulamini Charismata meliora*, & S. Hieron. Epist. ad Letam, de ejus filia sic scribit: *Habeat socias, cum quibus discat, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur*; sive versetur circa bona temporalia æmulanti convenientia; (*a*) Sic enim Opifex videns alios suo opificio familiam suam commode alere, merito æmulatur, & dolet se non posse suo opificio ita commode alere suam; Sic mercator licite quidem tristatur, quod ipse non vendat tantum, quantum alter, seu ad se non accedant tot emptores, quot ad alterum, quia ipse non tristatur de alterius bono, sed de suo proprio damno, seu cessatione lucri, quod alioquin juste habere posset. Illicite tamen saltem venialiter tristaretur, si doleret, quod plures emptores concurrerent ad alterum, quatenus ille concursus alteri bonus est. Sic communis Doctorum.

Timor est affectio, qua quis tristatur de 11
bo-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Auctoris assertio, qua ait tristitiam bonam esse & laudabilem, *si versetur circa bona temporalia æmulanti convenientia*, difficultatem aliquam pati existimarunt docti Censores; & quidem jure meritoque. Nam dum tristitiæ affectus ex libera animi determinatione pendeat, ut & laudabilis sit, bonum & laudabilem finem habeat oportet, atque hominem ad virtutem incitare, & perficere debet; boni enim, & laudabiles affectus virtutem promovent, & fovent, ac homines meliores faciunt. At dum tristitia in homine sit ob temporarium bonum alterius hominis, ubi laudabilis finis est? In eo enim actu, qui ad Deum actu aut virtute non referatur, laudabilis finis desideratur: in eo vero, qui ob temporarium proximi bonum tristetur, tristitiæ finis non est Deus, hoc est deliberatus ille tristitiæ actus non refertur in Deum, nec actu, nec virtute, nec implicite, ut consideranti patet. Cum ergo illius tristitiæ finis, & bonum sit temporarium, quod alter homo possideat, quodque sibi cupiat is, qui tristatur, manifestum est, aut ex superbiæ, aut ex avaritiæ fonte, aut ex prava invidia affectum illum oti-

bono alicujus, in quantum prudenter timet, ne ille ex tali bono ansam capiat nocendi sibi, aliisque innoxiis, aut Reipublicæ, seu Ecclesiæ. Et hæc affectio, & tristitia ex se bona est, & licita, ut de se patet, & clare demonstrat S. Gregorius *lib. 22. moral. cap. 6.* his verbis: *Evenire plerumque solet, ut non omissa Caritate, & inimici nos ruina lætificet, & rursus ejus gloria sine invidiæ culpa contristet, cum & ruente eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo plerosque injuste opprimi formidamus.* Illicita autem est talis affectio, & tristitia, si temere, ac imprudenter sinistram talem suspicionem, aut judicium de proximo quis concipiat, seu si quis doleat, & tristetur de bono alterius, v. g. de Officio alicui collato, in quantum prævidet ipsum esse tali Officio recte usurum, & sibi, aliisque male agentibus debitas pœnas esse inflicturum. *Communissima.*

12 Ex omnibus supradictis colliges, illum solum esse proprie, & rigorose invidum, qui dolet, & tristatur, quod alter Officium, Dignitatem, Beneficium, Hereditatem, aliudve hujusmodi bonum temporale, & a fortiori alia bona spiritualia, ut spiritualia dona Spiritus Sancti, & hujusmodi obtinuerit, in quantum ratione ipsorum evenit, quod ille apud omnes præ se excellat, & major, seu melior se ab omnibus habeatur. Invidus enim dicitur, quod non sit videns, quia bona alterius sine tristitia videre non potest. Baldel. *d. 29. l. 3.* & alii passim.

JOB PROPHETA.

Job dicitur natus matre *Bosra*, patre *Zara*, 1
vel *Zareph*, Isaaci pronepote, nam Abraham genuit Isaac; hic Esau; hic Ravel; hic Zara; hic Job; *Gen. 36.* Fuit ergo Job quintus ab Abrahamo. Sic traditur in Appendice libri Job, quam septuaginta Interpretes, & SS. Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus, Policronius, & alii Patres in Catena, & a Bellarmino citati passim, ut legitimam admittunt. Hic habitavit in terra Hus, seu *in Ausitide in orientali Idumæa, in Bozræ* finibus. Et *ut Rex imperavit in Edom post Balac*, seu Bela, ut in Genesi nominatur, & regem fuisse, ipsemet Job satis innuit *cap. 19. v. 9.* & alibi. Immo Regem regum fuisse probat Pineda in *cap. prim. Job v. 3.* ubi dicitur: *erat vir ille magnus inter omnes orientales*. Fuit idem etiam Sacerdos, ut patet ex 2
sacrificio, quod obtulit *vers. 5.* Fuit & Pro- 3
pheta, inquiunt SS. Hieronymus, Augustinus, Gregorius, ut colligitur ex *cap. 14. v. 1.* Et insuper Martyr, immo multis marty- 4
ribus majorem vocat S. Chrysostomus, cum aliis, quos passim citant Pineda & Salianus.
Jobum fuisse sub id tempus, quo mortuus 5
est Isaac ejus abavus, & quidem ipso anno, quo Jacob cum suis in Ægyptum descendit; sicque vixisse sub tempus habitationis hebræorum

originem trahere; quia tristatur tum homo de alterius bono, ex eo, vel quod majorem aliis gloriam sibi cupiat, vel quod ditiorem aliis se esse optet, vel denique, quod ipsi displiceat inesse in proximo bonum, quo ipse careat. Rursus: quod charitati obest, & præcepro illi adversatur, quo proximum diligere debemus sicut nosmetipsos, non bonum & laudabile, sed malum & vitiosum est. At tristitia illa, qua tristatur homo ob temporarium bonum alterius hominis, charitati obest, & præcepto illi contraria est, quo debemus proximum sicut nosmetipsos diligere. Nam, qui ita proximum diligit, de illius bono non tristatur, sed gaudet. Dicet vero bonam ac laudabilem esse tristitiam illam, quia ad scientiam, ad virtutem, & ad aliud bonum temporarium comparandum hominem excitat. Sed si charitati adversatur, si superbiam, & alia quæ diximus vitia fovet, qua ratione bona, & laudabilis esse poterit? Numquid quia terrenos fovet affectus? At hos compescere, ac rationi subjicere, & in honestum finem dirigere Christi Theologia docet, non vero æmulatione fovere.

Multo majorem vero difficultatem patitur, quod circa ejusdem numeri finem affirmat, dum ait *illicite tamen saltem venialiter tristaretur Mercator, si doleret, &c.* Nam dum Mercator tristatur ob emptorum concursum ad alterum, quatenus huic ejusmodi concursus bonus esset, gravissime contra charitatem peccat, si consensus, & debita advertentia adsit, quemadmodum Auctor num. 3. & sequentibus probat; charitas enim gaudium excitat ob bonum proximi sicuti ob bonum nostrum. Mercator vero ille tristitiam gaudio oppositam in se excitaret, atque foveret. Grave ergo invidiæ peccatum committeret.

rum in Ægypto, & pertigisse ad tempora Moysis, colligitur ex communiori & verosimiliori sententia, quam tenent Philo, Aristæas, Athanasius, Chrysostomus, Augustinus, Theodoretus, & ex recentioribus, Abulensis, Pererius, a Lapide, Pineda, & alii; vixit enim ducentis, & pluribus annis; *Job cap. ult. vers. ultim.* Hæc ex eruditiss. Tirino *Comment. in Gen. cap. 36. & in Job cap. 1.*
6 ubi insuper addit, trigesimo post anno Jobum uxorem duxisse *Bosorram* Arabissam, ac sub idem tempus regnum administrasse. Calmetus autem in Dictionario verb. *Job*, §. *Rerum a Job gestarum*, refert, Scriptores alios tradere, Jobi uxorem vocatam fuisse *Ramissam* e genere *Loth*, idest Moabitidem, vel Amonitidem.

I R A.

1 IRA pro ut est unum ex peccatis capitalibus, est inordinatus appetitus vindictæ, aut
2 quasi vindictæ. *Est in re communis.* Dicitur primo *inordinatus appetitus vindictæ*, quia si ordinate appetatur vindicta, non est peccatum. Immo ira si præscriptum rationis modum non excedat, nedum non est mala, sed est bona, & meritoria; quinimmo, & ejus absentia potest aliquando esse peccaminosa. Unde peccant quandoque Superiores, & quandoque parentes defectu iræ in subditos, seu filios, sicut peccavit Heli 1. *Reg.* 2. fuitque ideo justa morte punitus, quod filiis discolis, eorumque vitiis non fuerit iratus. Hinc *Eccl.* 7. legitur: *Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis*, & *Psal.* 4. dicitur: *Irascimini, & nolite peccare*, & de facto quod ira ordinata non sit peccatum, manifeste patet, ex quo ipsemet Christus, a quo longe erat omne peccatum, circumspexit *cum ira*, ut di-
3 citur *Marc.* 3. Dicitur secundo, *Vel quasi vindictæ*, quia dum homo irascitur in res inanimatas, ut dum Scriptor ex cholera comminuit calamum male scribentem, Pictor penicillum male pingentem, Artifex frangit, aut projicit instrumentum non ita idoneum ad suum intentum, & hujusmodi, non est proprie vindicta, & tamen est proprie ira, quamvis ordinarie venialis, nisi ab extrinseco fiat mortalis.

4 Ira potest esse *appetitus inordinatus*, seu peccatum dupliciter. Uno modo ex parte objecti appetibilis, seu vindictæ, ut si proximo appetas vindictam injustam, vel justo majorem. Alio ex parte ipsius motus iræ, seu modi irascendi, ut si nimium interius excandescas, vel exterius per signa nimis patefacias. *Communis*
cum S. Thoma infra citando. Ira inordinata 5
primo modo, seu excessiva quoad inordinatum appetitum vindictæ inferendæ est peccatum ex genere suo mortale. *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 158. *art.* 2. *in corpore*, ubi sic præcise habet: *Motus iræ potest esse inordinatus, & peccatum dupliciter, uno modo ex parte appetibilis, utpote cum aliquis appetit injustam vindictam, & sic ex genere suo ira est peccatum mortale, quia contrariatur Caritati, & Justitiæ*; ubi, ut vides, tota ratio est, quia Caritati, & Justitiæ contrariatur. Caritati quidem, cum optemus proximo malum, quod nobis non optaremus fieri; Justitiæ vero, quia, sicuti ad justitiam commutativam requiritur æqualitas inter datum, & acceptum, ita ad justitiam vindicativam æqualitas inter pœnam, & cul-
pam. Dicitur notanter *ex genere suo mortale*, 6
quia potest esse peccatum veniale ob imperfectionem actus, quæ imperfectio spectatur, vel ex parte appetentis, seu voluntarii, ut cum motus iræ prævenit judicium perfectum rationis, vel ex parte objecti appetibilis, ut cum levis est vindictæ optatæ excessus. *Communis* cum Sancto Thoma *loc. cit.* ubi sic præcise subjungit: *Potest tamen contingere, quod talis appetitus sit peccatum veniale propter imperfectionem actus; quæ quidem imperfectio attenditur, vel ex parte appetentis, puta cum aliquis appetit in aliquo modico se vindicare, quod quasi nihil est reputandum, ita etiam quod si actu inferatur, non esset peccatum mortale, puta si aliquis parum trahit aliquem puerum per capillos, vel aliquid hujusmodi.*

Ira inordinata secundo modo, seu excessiva 7
ex parte modi irascendi est ordinarie peccatum veniale tantum, quia homo per solum emotionis excessum, nec intendit nocere, nec nocet, nisi sibi. *Communis* cum S. Th. *loc. cit.* ubi sic sequitur: *Alio modo potest esse motus iræ inordinatus, quantum ad modum irascendi, utpote, si nimis ardenter irascatur interius, vel si nimis exterius manifestet signa iræ; & sic ira secundum se non habet de suo genere ratio-
nem peccati mortalis.* Dicitur notanter *ordina-* 8
rie peccatum veniale tantum; quia potest contingere, quod per accidens ex nimia vehementia iræ evadat peccatum mortale ratione affectus adjuncti, quo quis paratus existat aliquid facere contra dilectionem Dei, & proximi, quod sit peccatum mortale. *Communis*

cum

cum S. Th. *loc. cit.* ubi sic concludit : *Potest*
tamen contingere quod sit peccatum mortale, pu-
ta si ex vehementia iræ aliquis excidat a dilectio-
ne Dei, & proximi, & Silvius 2. 2. *quæst.*
158. *art.* 3. *concl.* 3. sic dixit : Potest tamen
esse mortale, si vehementia sit tanta, ut vel
scandalum magnum infirmis præbeat, vel ira-
scentis valetudini multum noceat, vel alio-
quin destruat Caritatem, sive in opere exter-
no, sive tantum in animo.
9 Iræ filiæ communiter a Doctoribus cum S.
Gregorio *lib.* 31. *moral. cap.* 17. assignantur
sex, nempe Indignatio, Tumor mentis, Cla-
10 mor, Contumelia, Rixa, Blasphemia. *Indi-*
gnatio, seu aversio est inordinatus affectus in
proximum, ex eo, quod quis reputet se, aut
suos indigne, seu injuriose tractari; Talis In-
dignatio est ordinarie peccatum veniale, quam-
vis possit esse mortale, si crescat usque ad de-
liberatum odium, vel gravem personæ con-
11 temptum. *Tumor mentis* est, quo quis moro-
se excogitat diversas vias vindictæ, iisque co-
gitationibus animum tumefacit, & inflat;
Talis tumor mentis est peccatum mortale,
vel veniale juxta rationem vindictæ cogitatæ
12 gravis, vel levis. *Clamor* indignationis index
est, cum iratus vocem extollit, multa inor-
dinate, & confuse effundens; Talis clamor
est ordinarie peccatum veniale, nisi addatur
aliud, v. g. blasphemia, contumelia, & hu-
13 jusmodi. *Contumelia* interni contemptus index
est dictum, vel factum injuriosum, quo quis
proximo præsenti palam aliquod malum obji-
cit intentione illum inhonorandi; Talis con-
tumelia est ex genere suo peccatum mortale,
nisi levitas materiæ, aut imperfectio actus
excuset. *Rixa*, per quam, inquit D. Th. *loc.*
cit. intelliguntur omnia nocumenta, quæ facto
proximis inferuntur ex ira, adeoque pugnæ,
Duellum, seditio, vulnus, cædes & hujus-
modi; si modum non excedat, sed sistat v.
g. in quadam levicula pugna, erit solum ve-
nialis; secus autem, si progrediatur ad sedi-
14 tiones, vulnera, cædes, & hujusmodi. (*a*) *Blas-*
phemia fit, cum jactamus convitia in Deum,
Deiparam, aut Sanctos; Talis blasphemia de
genere suo est peccatum mortale, nisi inad-
vertentia, aut indeliberatio excuset.

IRREGULARITAS.

Articulus I.

Irregularitas quo ad ea, quæ concernunt ejus esse, & divisionem.

IRregularitas est inhabilitas, seu impedimen- 1
tum Canonicum, quo quis inhabilis reddi-
tur ad primam Tonsuram, & Ordines suscipien-
dos, vel ad susceptos exercendos. *Est in re com-*
munis. Irregularitas est duplex, totalis, & par- 2
tialis. Totalis est, quæ omni Ordine susci- 3
piendo, & suscepti omni exercitio privat, ut
est illa proveniens ex homicidio, & bigamia.
Partialis est quæ privat solum aliquo Ordinum 4
exercitio, vel solo ascensu ad Ordinem superio-
rem. Sic v. g. Diaconus oculo sinistro carens
inhabilis est ad Sacerdotium; potest tamen in
in Diaconatu ministrare; & Sacerdos, cui fuit præ-
cisus pollex, inhabilis redditur ad celebrandum,
non autem ad Confessiones excipiendas, si sit
approbatus; *c. Presbyterum, de Clerico ægrotante*.
Irregularitas alia est ex delicto, & alia est ex 5
defectu. Irregularitas ex defectu contrahitur 6
sine culpa, cum sit a Jure imposita ob solam
indecentiam, quam aliquis defectus affert Sacro
Altari, & Ministerio. Irregularitas vero ex de- 7
licto ad hoc, ut contrahatur, requiritur actus
externus consummatus; *c. si quis non iratus* 15.
q. 1. Et nulla irregularitas umquam incurritur, 8
nisi sit in jure expressa, ut clare desumitur *ex*
c. Is, qui, de sent. Excom. in 6. ubi habetur :
Licet in hoc temere agat, Irregularitatis tamen
(cum id non sit expressum in jure) laqueum non
incurrit. Hinc in dubio sive juris, sive facti 9
potest quis tenere quod non sit irregularis, cum
sit melior conditio possidentis, & pro tali du-
bio nulla reperiatur in Jure imposita irregula-
ritas. Excepto in dubio de homicidio, in quo 10
dubitans, an vere homicidium commiserit, te-
nendus esset irregularis; *ex c. Audientiam; &*
c. significasti, de homicidio, ubi expresse statui-
tur, quod sic dubius non debeat in Sacris mi-
nistrare, nec celebrare, præcisis verbis : *Cum*
in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, &
in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare.
Irregularitas ex delicto est multiplex, & 11
enumerantur casus, in quibus incurritur.
Pri-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Non videtur Duellum inter peccata venialia numerari posse. Videantur ea, quæ de Duello *tom.* 2. verb. *Duellum* exposita sunt.

Primo evadunt irregulares ex delicto Hæretici, & Apostatæ a Fide; *c. Presbyteros dist.* 50. *& cap. Qui in aliquo dist.* 51. & eorum receptores, & fautores, & Defensores, *cap. Quicumque, de hæreticis in 6.* & eorum filii usque ad secundam generationem ratione Hæresis Patris, & usque ad primam ratione Hæresis Matris, nisi parentes ante mortem abjurarint Hæresim, *c. Statutum* 15. *de Hæreticis in 6.*

* Abjurantes autem hæresim, sive de vehementi, sive de levi; aut publici pœnitentes utrum irregulares sint, necne, vide Maravigliam *Leg.* 235. *&* 236. *Prudentiæ Episcopalis*. *

Secundo, evadunt irregulares iterantes serio, & scienter Baptismum, & rebaptizati ministrantes; *cap. Ex litterarum, de Apostatis, & reiterantibus baptisma*, non autem iterantes Confirmationem, vel Ordinem, cum hoc non sit in jure expressum. Adulti, qui scienter sinunt se ab Hæreticis extra casum necessitatis baptizari; *cap. Eos, quos, de consecr.* 4. *& cap. Afros dist.* 98.

* Porro Irregularitas ex iteratione Baptismi contrahitur etiamsi Baptismus absque prudenti dubio sub conditione innovetur, ut ex Catechismo Romano multo probabilius deducitur. Hanc vero pœnam etiam baptizantem afficere, non baptizatum tantummodo, ferme inter omnes convenit. Sicut & ea affecti non tantum ad altiores Ordines ascendere vetantur, sed & ab exercitio jam susceptorum Ordinum absterrentur, quæ tamquam magis cohærens auctoritati Catechismi Romani opinio præfertur alteri neganti. Bened. XIV. *Instit. Ecclesiast.* 84. §. 18. *

Tertio, evadunt irregulares Clerici censuras temere violantes, v. g. Si Excommunicati, Interdicti, vel suspensi Ordinum munera exerceant, divinis scienter se ingerendo, scienter celebrando in loco interdicto in casibus non permissis; *cap. Si quis Episcopus* 11. *q.* 3. *c. Is, qui, de sent. Excom. in 6. & cap. Is, cui* 20. *eod. tit. in 6.*

* At Clerici ab exercitio sui Ordinis suspensi, si ab eo se abstinuerint, esto absque prævia absolutione ad altiorem ordinem transierint, quamquam id agant sacrilege, irregularitatem non incurrunt, quæ est magis communis sententia. Bened. XIV. *de Synodo Diœces. lib.* 12. *c.* 2. *n.* 6. *nov. edit.* *

Quarto, evadunt irregulares indebite, & male Ordines suscipientes, scilicet suscipiendo furtive sine Episcopi Ordinantis scientia, & voluntate, non vocati, nec legitime examinati, nec admissi nomen alterius approbati, & admissi usurpando, vel alium in examine sub suo nomine dolose supponendo; *c. Veniens, de eo, qui furtive Ordines suscipit*; Aliqua Censura irretiti Ordines recipiendo; *c. Cum illorum, de sent. Excom.* Per saltum Ordines recipiendo, ut Subdiaconatum omisso Ostiariatu; *cap. Sollicitudo dist.* 52. Absque dispensatione Canonica ante ætatem legitimam, vel extra tempora a Jure statuta, vel absque Dimissoriis Litteris aliquem ex Sacris Ordinibus suscipientes, & durante suspensione eo ipso contracta, in iisdem Ordinibus temere ministrantes; *c. Dilectus, de tempor. Ordinat.* Pii II. Const. incip. *Cum ex Sacrorum*. Ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, Hæretico denunciato, Schismatico, seu non habente jurisdictionem Ordines recipientes; *c. Cum Clerici* 2. *de ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui*; *cap. Statuimus decretum* 1. *qu.* 1. *c. Convenientibus vers. Constantinus* 1. *q.* 7. Conjugati præsumentes suscipere aliquem Sacrum Ordinem etiam nondum consummato Matrimonio. *Extravagant. Antiquæ consecrationi, de voto, & voti redemptione*. Suscipientes plures Ordines Sacros eodem die; *cap. In singulis, & c. Quicumque d.* 57.

Quinto, evadunt irregulares exercentes solemniter, & scienter actum Ordinis Sacri, quem non habent, ut Clerici in Minoribus exercentes solemniter, & scienter, & adhibitis eorum insignibus Ordines majores; *c.* 1. *&* 2. *de Clerico non ordinato ministrante*. Clerici, & Subdiaconi solemniter baptizantes; *c.* 1. *de Clerico non ordinato ministr.* Diaconi nondum Sacerdotes Missam celebrantes; *c. Ex litteris* 2. *de Cleric. non ordin. ministr.* Nondum Sacerdotes serio, & Sacramentaliter alios a peccatis absolventes, ut colligitur *ex c.* 1. *&* 2. *de Cleric. non ordin. ministr.* cum vere exerceant actum Ordinis, quem non habent. Non Sacerdotes benedicentes Sponsis, cum hoc sit proprium munus Sacerdotio affixum; Sicuti etiam Diaconi solemniter benedicentes aquam lustralem, cum hoc munus proprie ad Sacerdotem spectet per textum *in c. Aquam, de consecr. dist.* 3. Non Episcopi confirmantes, & Ordines conferentes, ut de communi testatur Suarez *Disp.* 42. *sect.* 4. *num.* 7. Immo etiam Episcopi promoti per saltum, si conferant illum Ordinem, quem ipsi ratione saltus non receperunt, ut deducitur *ex cit. c.* 1. *de Clerico non ordin. ministr.* cum vere exerceant Ordinem, quem non habent. Laici etiam exercentes actus majorum Ordinum, quidquid dicant alii, evadunt irregulares, quia textus *in*

c. 1.

c. 1. *de Clerico non ordinato baptizante* loquitur indistincte *de non ordinato* per hæc præcisa verba: *Si quis baptizaverit, aut aliquod Divinum Officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur*, æque autem non est ordinatus Laicus, ac Clericus, qui non est Sacerdotio initiatus. Neque valet dicere, quod hic textus contineatur sub titulo de Clerico non ordinato, & per hoc sit ei conformandus, & cum versemur in odiosis, quæ sunt potius restringenda; *arg. c. Odia, de Reg. Juris in 6.* non sit extendendus ad Laicos, de quibus non loquitur. Non valet, inquam, quia ultra quam quod multi Doctores dicunt titulum illum fuisse alteratum, & inter alios testatur Suarez *disp.* 31. *sect.* 4. *vers. Sed quæres*, se vidisse in Codicibus Gregorianis in septem manuscriptis inscriptum præcise *de non ordinato baptizante*; & dato etiam, quod in titulo revera semper fuerit supposita illa adjectio *de Clerico*, adhuc potius attendendus est textus, qui disponit, quam titulus, sub quo continetur, cum ille sit dispositivus; nec mirum est, quod sub aliquo titulo contineatur aliqua dispositio, quæ non videatur directe sub illo titulo contineri, cum tamen habeat cum illo symboleitatem, & similitudinem. Nec ut prætenditur sit aliqua odiosa extensio, cum potius, ut patet ex lectura textus, hæc sit manifesta comprehensio, cum in illo dicatur: *Si quis baptizaverit non ordinatus*, laicus enim, ut aperte patet, non est ordinatus. Sic tenent Divus Antoninus 3. *par. tit.* 20. *in princip.* Majolus *de Irregularitate*, Rosignolus, Silvester, Sotus, Navarrus, Avila, Valentia, Blundus, Caspensis, Mastrius, & alii cum Suarez, qui *disput.* 42. *sect.* 4. advertit hoc interesse quoad hanc Irregularitatem inter Clericum, & Laicum, quod hæc respectu Laici est totalis, ita ut nullum Ordinem suscipere valeat; respectu vero Clerici est partialis, ut non possit ascendere ad Ordines superiores, & manet suspensus ab executione Ordinis præstantioris, & ultimi per biennium, vel triennium ad arbitrium Episcopi, ut habetur *d. c.* 2. *de Cler. non ordin. ministran.*

Sexto, evadunt irregulares, ita ut nequeant ad Ordines promoveri, omnes enormiter criminosi, si eorum crimina sint notoria, & publica, quæ habent annexam infamiam, ut sunt Sodomia, Incestus, Raptus virginis, Maleficium, Veneficium, Adulterium, Simonia, Sacrilegium, perjurium in judicio, crimen læsæ Majestatis, & alia hujusmodi enumerata *cap. Infames* 6. *qu.* 1. ubi concluditur sic: *Hi omnes, inquam, nec ad Sacros gradus debent provehi*. Notanter dicitur, *si eorum crimina sint notoria, & publica*, quia, si sint occulta, excepto homicidio, non inducunt Irregularitatem; *cap. Ex tenore* 4. *& cap. ult. de temporibus Ordinationum*, ubi expresse habetur: *Si proposita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi (præter reos homicidii) post pœnitentiam in jam susceptis, vel suscipiendis Ordinibus impediri*.

Septimo, evadunt irregulares homicidæ voluntarii, quamvis occulti; *cap. Suscepimus, de homicidio, c. De cetero dist.* 50. *Concil. Trid. sess.* 14. *cap.* 7. *de reformat.* Homicidium mandantes; *Capit. Si quis vidua* 8. *dist.* 50. etiamsi mandantes mandatum revocaverint, si revocatio non innotuit mandatario, quia hic quandiu revocationem mandati ignorat, agit nomine mandantium. Pirhing *de homicidio n.* 23. & etiam irregularitatem incurrunt, si occasione sui mandati occidatur ipse mandatarius, quia licet talis mors sequatur præter mandantium intentionem, & directam voluntatem, tamen cogitare poterant, & debebant illam accidere posse; *arg. cap. ultimo, de homicid. in 6.* Et eam incurrunt mandantes aliquem verberari, licet expresse inhibeant, ne occidatur, vel membro aliquo mutiletur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidat, quia mandando in culpa fuerunt, & hoc evenire posse debuerunt cogitare; *cap. Is, qui, de homicid. in 6.* Homicidium injustum efficaciter consulentes, *cap. Si quis viduam dist.* 50. *& cap. Sicut* §. *ultimo de homicidio*, etiamsi consulentes ante homicidium suum consilium revocaverint, quia etiam in tali casu consulentes adhuc censentur moralis causa homicidii, maxime si rationes, quibus innitebatur consilium, sint ita moventes, & convincentes, ut revocatio consilii non amplius attendatur, ut notat Suarez *distin.* 44. *sect.* 2. *num.* 10. & cum aliis Pirhing *lib.* 5. *decretal. tit.* 2. *num.* 32. Ad homicidium cooperantes; *cap. Sicut* 6. *de homicid. & l. unic. Cod. de raptu virginis*. Unde si plures communi consensu conspiraverint in mortem alicujus, & is ab uno tantum sit occisus, nec sciatur a quo sit ictus inflictus, sunt omnes Irregulares; *cap. Significasti* 18. §. *Quod si, de homicid.* Si plures sine prævio deliberato animo, & sine communi consensu occidendi in subita rixa eumdem aggressi fuerint, nec sciri

sci possit, a quo letale vulnus fit inflictum, etiam tunc pro foro externo sunt omnes irregulares; *cap. Ad audientiam*, *& cap. Significasti*, *de homicidio*. Si vero sciatur, quis illum occiderit, tunc solum iste erit irregularis; *cap. Significasti* 18. §. *Nos in promisso*, *de homicid.* Obligati ex justitia impedire homicidium, & non impedientes, quia tales moraliter censentur occidere, peccantque contra justitiam, & tenentur ad restitutionem; *arg. cap. Sicut 6.* §. *Illi etiam*, *de homicidio*. Procurans abortum fœtus animati, secuto effectu, est irregularis, *cap. Sicut ex litterarum*, *de homicidio*.

* Si Patronus Beneficii Rectorem interfecerit, ejus filii & descendentes usque ad quartum gradum fiunt irregulares, *ex capit. In quibusdam*, *de pœnis*: intellige tamen de filiis natis post homicidium, non vero ante, quæ est interpretatio ab ipsa etiam S. Congregatione admissa. Et ipse Patronus ac reliqui ad patronatum vocati, ab eo jure cadunt. De Synodo Diœcef. *lib.* 13. *c.* 24. §. 21. *nov. edit.* *

Octavo, evadunt irregulares mutilatores; mutilare enim, & occidere quoad incurrendam irregularitatem æquiparantur ex Glossa *in Clement. Si furiosus*, *de homicid. voluntario*; dummodo mutilatio inducat separationem, & truncationem membri alicujus principalis habentis in corpore humano distinctum & peculiare officium; ut manus, pedis, brachii, nasi, auris &c. *cap. Clerici*, *vel Monachi*; *cap. In Archiepiscopatu*, *de raptoribus*, *& cap. final. dist.* 55. Et ideo abscissio digiti, cartilaginis, excussio dentis &c. non est mutilatio sufficiens ad inducendam irregularitatem; Glossa *citat. in Clem. Si furiosus &c.* Abscindens tamen digitum pollicem, aut indicem debet petere dispensationem ad cautelam. Sac. Congregat. Concil. 19. Julii 1687. Irregulares etiam evadunt mutilantes seipsos, aut mutilationem sine justa causa procurantes in quacumque parte sui corporis; *cap. Si quis absciderit*, *& cap. Hi*, *qui se*, *dist.* 55. etiamsi ex zelo indiscreto v.g. animo fedandi libidinem, vel existimando ea ratione se obsequium Deo præstare, seipsos mutilaverint, aut castrari permiserint, prout expresse habetur *cit. c. Hi*, *qui se*, *dist.* 55. *& c. Significavit* 4. *de corpore vitiatis*, etiamsi permiserint se castrari ad vocem musicam conservandam, quia vere, & voluntarie ad sui membri mutilationem sine necessitate concurrunt, & nullus est dominus suorum membrorum, nec in ipsorum abscissione consentire potest, nisi cum id exigit conservatio totius corporis, aut membri principalis; *arg. cap. Si quis* 3. *distinct.* 55. Tum quia si voluntarie procurantes mutilationem propter castitatem servandam, vel sic Deo obsequium præstandum, fiunt irregulares *ex cit. cap. Hi*, *qui se*, *dist.* 55. *& cap. Significavit* 4. *de corpore vitiatis*; a fortiori erunt irregulares se permittentes castrari ob vocem musicam, cum hic sit finis illo valde inferior, & minus excellens; sic tenent Leander, Bonacina, Diana, Matthæucci, & alii cum Engel *lib.* 1. *tit.* 20. *n.* 13. Mutilationem autem patientes *ignoranter*, ut pueri secti in infantia, *invite*, aut violenter, a latronibus, vel Barbaris mutilati, vel ad evitandum gravius malum corporis de consilio medicorum, non fiunt irregulares, quia cessat hic ratio incurrendi Irregularitatem, puta perversa voluntas, & sævitia in seipsum; *c. Si quis a Medicis dist.* 55. *& c.* 3. *&* 5. *de corpore vitiatis*.

Nono, assignantur qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio patrato in sui, suorumque necessariam defensionem. Occidens alium ad vitæ suæ defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis. *Clement. Si furiosus*, *de homicidio*, ubi expresse dicitur, *illum non incurrere Irregularitatem*, *qui mortem aliter vitare non valens*, *suum occidit*, *vel mutilat invasorem*. Tamen *ex cap. Significasti* 18. *de homicidio*, *id fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ*, *non ad sumendam vindictam*, *sed ad injuriam propulsandam*. Et ad servandum hoc moderamen inculpatæ tutelæ tria potissimum requiruntur, scilicet causa, modus, & tempus. Primo requiritur causa, idest injusta invasio occisionem, vel mutilationem præcedens, vel certo imminens, quia si quis ante hanc occidit, vel mutilat, jam non est sui defensio, sed aggressio, & tunc non evadit irregularitatem; & hæc invasio præcedens, vel certo imminens debet esse injusta; hinc pro defensione vitæ suæ non potest sine irregularitate occidere invadentes ministros justitiæ, quia isti juste invadunt, ut cum multis tenet Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 12. *n.* 92. Secundo requiritur debitus modus defensioni, offensioni, & invasioni proportionatus, & necessariam defensionem non excedens; *arg. c. Ut famæ* 35. *de sent. excom.* ubi expresse dicitur, *dum tamen non amplius eorum violentia se extendat*, *quam defensio exigit*: hinc defectu hujus modi pro moderamine requisiti irregularitatem incurrit, qui potens baculo aggressorem repellere, pugione, ense,

ense, vel aliis armis mutilat, & occidit; qui potens se salvare fugiendo, clamando, auxilium implorando, tamen occidit, qui potens se defendere pugnis, vel aliis instrumentis leviter ferientibus injustum aggressorem, adhuc mutilat, vel occidit. *Communis* cum Pirhing *loc. cit. num.* 92. Tertio requiritur tempus, ut scilicet occisio, mutilatio ad sui defensionem statim seu incontinenti fiat, quo quis injustam aggressionem patitur, seu certo imminentem cognoscit, quia si ex intervallo postquam aggressor jam abiit, aut nocere & aggredi destitit, cessante omni periculo, illum adhuc occidat, non amplius ex necessaria sui defensione, sed ex mera vindicta occidit, adeoque irregularitatem incurrit, *arg. cap. Si vero, de sent. Excommun.* ubi expresse excipitur solum *si incontinenti vim vi repellat*.

Occidens aggressorem, ne fugiendo ignominiosæ timiditatis notam incurrat, fit irregularis, quia nota timiditatis fugiendæ non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa virum equestrem provocatum ad duellum, si illud acceptet, ex Alex. VII. qui 24. *Septemb.* 1665. damnavit propositionem hanc secundam in ordine: *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat:* ergo si hæc timiditatis nota non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa, nec erit sufficiens ad excusandum ab irregularitate aggressum, qui potest se ipsum tueri fugiendo, & non occidendo aggressorem.

Occidens iniquum accusatorem, falsum testem, vel Judicem sibi injustam mortem parantem, quam aliter effugere non potest, fit irregularis; colligitur ex declaratione Alex. VII. qui anno & die, quo supra, damnavit hanc propositionem 18. in ordine: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare*, ex quibus sequitur, quod si interficeret, injuste & inique interficeret; ex injusta autem interfectione resultat Irregularitas.

Occidens calumniatorem, & inhonorantem pro defensione sui honoris, & famæ, licet non sit alia via eumdem defendendi, fit irregularis; sic colligitur ex declaratione Alexandri VII. qui anno & die, quo supra, damnavit hanc propositionem 17. in ordine; *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina, de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si Calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur*. Et ex declaratione Innocentii XI. qui *die* 2. *Martii* 1679. damnavit hanc propositionem 30. in ordine: *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat*, si enim talis occisio ad evitanda multa mala in perniciem Reipublicæ damnatur ut iniqua, & injusta, sine ullo dubio irregularitatem inducit.

Occidens invasorem bonorum propriorum fortunæ etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ, fit irregularis, & ratio est, quia si fit irregularis occidens calumniatorem pro defensione bonorum famæ, & honoris, quæ sunt bona superioris ordinis ad bona fortunæ; a fortiori fiet irregularis occidens invasorem bonorum fortunæ; tum quia *in Clementin. Si furiosus*, liber ab irregularitate declaratur solum occidens aggressorem ob defensionem sui, & *cap. Significasti, de homicidio*, declaratur irregularis Clericus percutiens letaliter latronem pro defensione rerum Ecclesiæ, & *cap. Suscepimus* 10. *de homicidio*, declaratur irregularis occidens latronem furantem, præcisis his verbis; *Quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus, & transitoriis tam acriter in alios exardescere, &c. constat eos contra mansuetudinem Ecclesiasticam interemptos*; adeoque &c.

Occidens aliquem propter defensionem proximi quantumvis propinqui, ut patris, matris, filii, uxoris, fratris &c. licet non peccet occidendo, tamen incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, quidquid sentiant aliqui in contrarium, & ratio est, quia *Clementin. si furiosus, de homicidio* excipit ab incursu irregularitatis solum homicidam pro necessaria defensione propriæ vitæ; dicit enim præcise *invasorem suum*, ergo non evitatur ab homicida pro defensione vitæ etiam patris, & matris, licet occidendo non peccet, cum irregularitas quandoque etiam sine peccato incurratur, *cap. Dilecto 6. §. final. de sentent. excomm. in 6.* Tum quia de jure communi irregularis est omnis homicida, ut communiter colligunt Doctores *ex cap. De his 6. & capit. Si quis viduam 8. dis. 56. & per Clement. si furiosus, de homicidio*, excipitur solum occidens pro necessaria defensione propriæ vitæ, adeo-

adeoque quoad occidentem pro defensione vitæ aliorum, etiam consanguineorum jus commune remanet in suo robore, & sic evadit irregularis, cum pro defensione ipsorum nulla fiat exceptio. Sic Glossa *in d. Clement. verb. Summ.* Panormitan. cum aliis *in d. cap. Si vero 3. num. 11. de sent. excommunicat.* Fagnan. *ad cap. Suscepimus, de homicid. num. 16.* Covarruv. Panimolle, Piasec. Matthæucci, Abbas, Silvester, S. Antonin. Suarez, Navar. Cardin. Innocent. Farinac. Angelus, Majol. Tabiena, Medin. Salonius, Henriquez, Philiarc. & alii cum Pignarell. qui *tom. 7. consultat.* 20. nedum censet hanc sententiam pro communiori, sed etiam pro certa tenet.

Decimo, assignantur qui evadant, vel non evadant irregulares ex homicidio mere casuali. Dantes operam rei licitæ, & adhibita debita diligentia, ne mors, aut mutilatio sequatur, non evadunt irregulares, ut vertentes diligenter infirmos in lecto, vel de lecto ad lectum transferentes, vel cibum, aut medicinam porrigentes, si infirmi ex illa versione, & translatione, & cibi seu medicinæ porrectione moriantur. Tecta reficientes, & post adhibitam consuetam diligentiam, tegulas vel lapides projicientes, ex quibus pertransiens occiditur. Ludentes pila, conis, vel aliis honestis ludis, licet aliquis eorum casualiter percutiatur, vel occidatur; campanam pulsantes licet pistillo decidente aliquis interficiatur, & alii consimiles, non evadunt irregulares, ut colligitur *ex cap. Dilectus 13. cap. Significasti 16. cap. Exhibita 22. & cap. Quidam 24. de homicid.* Dantes autem opera rei licitæ, & non adhibentes debitam diligentiam, ne mors, seu mutilatio sequatur, evadunt irregulares, ut lapides per aerem projicientes, & pilas niveas hiemali tempore, tegulas e tectis projicientes, arbores incidentes, muros destruentes, si ex defectu debitæ diligentiæ aliquis casu interficiatur; colligitur *ex cap. Hi qui arborem dist. 50.* ubi præcise habetur: *Si vero aliqua culpa eorum, vel neglectu morientis hominis interitus cognoscitur advenisse, abjiciendi sunt e gradu & in sacro Ordine nullatenus suscipiendi; & ex cap. Presbyterum 7. de homicidio*, in cujus summario præcisa verba reperiuntur; *Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ, si non adhibuit diligentiam, quam debuit*. Pariter irregulares sunt Magistri nimium castigantes discipulos, si inde mors, aut mutilatio sequatur, quia licet intentio corrigendi, & ipsa correctio sit opus licitum, ex quo tamen ad cavendam mutilationem, seu mortem, debitam diligentiam non adhibuerint, irregulares declarantur, *cap. Presbyterum 7. de homicidio*, sicuti Clericus, qui gestans retro falcem, casu occidit laicum, qui causa ludi supra ipsum Clericum, quasi equitaturus incautus saltavit, & falce se interfecit, declaratus fuit irregularis, ex quo non præcavit periculum mortis illius, removendo falcem a tergo, uti debebat, sciens quod ratione talis ludi alter in suum dorsum deberet insilire; sic habetur expresse *cap. Continebatur 8. de homicidio*.

Dantes operam rei illicitæ etiam adhibita diligentia, ne homicidium sequatur, & secuto, evadunt irregulares; expresse habetur *c. finali de homicidio*, ubi dicitur homicidium casuale non imputari ei, qui dedit operam rei licitæ, & debitam adhibuit diligentiam; ex quo clare deducitur, altera istarum conditionum deficiente, irregularitatem incurri; Si enim declaratur non incurri irregularitatem ex homicidio casuali, per hoc, quod dedit operam rei licitæ, & adhibuit debitam diligentiam ad ipsum evitandum; a sensu contrario debet inferri, quod incurratur irregularitas ex homicidio casuali per hoc, quod det operam rei illicitæ, licet adhibeat debitam diligentiam ad ipsum evitandum: & hoc deducitur etiam expresse *ex capit. Suscepimus 10. & ex cap. De cetero 11. de homicidio*. Tum quia debet dari aliqua differentia, quo ad contrahendam irregularitatem inter dantes operam rei licitæ, & dantes operam rei illicitæ; ex dictis, & ex citatis Juribus dantes operam rei licitæ contrahunt irregularitatem ex homicidio casuali, si non adhibeant debitam diligentiam: ergo ex dicendis dantes operam rei illicitæ debent contrahere irregularitatem ex homicidio casuali, etiamsi debitam adhibeant diligentiam, aliter paris essent conditionis, quod non est dicendum, cum citius contrahatur irregularitas per homicidium casualem ex illicito, quam ex licito opere secutum, *ex cap. Dilectus 13. & cap. Joannes 23. de homicidio*: Tum etiam quia *cap. Tua nos, de homicidio, & cap. Sententiam 9. Ne Clerici, vel Monachi*, declarantur irregulares Clerici in Sacris constituti, & Monachi exercentes Medicinam, vel Chirurgiam, & mortem alicui casualiter inferentes, non obstante peritia, & adhibita diligentia, ad ipsam evitandam, præcise per hoc, quod Clerici, & Monachi Chirurgiam, & Medicinam exercentes extra casum necessitatis, dant operam rei illicitæ; ergo a pari omnes dantes operam rei illicitæ

ex

ex homicidio casuali contrahent irregularitatem, quamvis debitam adhibuerint diligentiam ad ipsum evitandum. Sic Glossa *in cit. cap. Tua nos, de homicidio, verb. Congruebat*, Divus Thomas 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 8. Scotus *in dist.* 25. *quæst.* 1. *lit. E.* Innocentius *in cap. Tua nos, de homicidio*; Fagnan. *in cap. Ad audientiam* 12. *de homicidio num.* 9. Navarrus, Layman, Faber, Blundus, Mastrius, & alii plurimi.

Ex homicidio, vel mutilatione casuali irregularis evadit Ebrius, qui ex proposito se inebriavit, licet sciret se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines percutere: colligitur *ex cap. Si constiterit, de accusationibus*. Dormiens sciens se dormiendo consuevisse e lecto surgere, ensem evaginare, & ferire, si diligentiam non adhibuit claudendo ostium, vel removendo arma; colligitur *ex cap. Ad audientiam, de homicidio*, & Fagnan. *ibi num.* 37. Tenens animalia consueta nocere, ut Ursum, Leonem &c. si ab eis quis interficiatur, ex quo ipsos non custodierit debito modo ligatos; colligitur *ex cap. Hi, qui arborem, & cap. Sæpe contingit dist.* 50. Laicus Chirurgus, vel Medicus, si propter suam imperitiam, vel negligentiam moriatur infirmus; colligitur *ex cap. Tua nos, de homicidio*. Et in casu dubii, an ex sua negligentia, vel imperitia decesserit? habendus est ut irregularis, ita ut nequeat ad Ordines promoveri; habetur expresse *cap. Ad aures, de ætat. & qualit. Ordinandorum*. Clericus in Sacris, vel Monachus exercens Chirurgiam, vel Medicinam, licet sit in arte peritus, & omnem adhibeat diligentiam, si aliquis ab ipsis patiatur etiam solummodo abscissionem, vel combustionem; *cap. Sententiam sanguinis, Ne Clerici, vel Monachi l.* 2. *tit.* 50. Nec valet dicere, quod sicuti Medici, & Chirurgi Laici non evadunt irregulares abscindendo, & comburendo aliquod membrum causa sanitatis, ita etiam Medici, & Chirurgi Ecclesiastici. Non valet, inquam, quia Clericis in Sacris, & Monachis facta est specialis & expressa restrictio *citra abscissionem, vel combustionem*; quæ restrictio non reperitur facta Laicis, nec sine ratione hæc restrictio est potius facta Clericis in Sacris, vel Monachis, quia non congruit Dignitati Sacerdotali, vel eidem proxime accedenti fœdare in humano sanguine manus illas, quas sanctificat in Divini sanguinis, & corporis oblatione, ut colligitur *ex dict. cap. Sententiam sanguinis; Ne Clerici, vel Monachi*, in quo fit exceptio quoad Subdiaconum, Diaconum, & Sacerdotem. Medicus, & Chirurgus, sive laicus, sive Ecclesiasticus præbens infirmo medicamentum, quod nescit, vel saltem dubitat; an sit ei proficuum, vel noxium, vel dubitat, an ei acceleraverit mortem; debet se habere pro irregulari, ut habetur expresse *in cap. Petitio tua, de homicidio*.

Undecimo, assignantur qui evadunt, vel non evadunt irregulares ex homicidio commisso auctoritate publica, & juridica, vel in bello. Omnes physice, vel moraliter concurrentes ad mortem malefactorum ex defectu lenitatis evadunt irregulares; *ex cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi in* 6. *cap. Si quis viduam, & cap. Clericus dist.* 50. ut omnis Judex, sive Clericus, sive Laicus, qui fert, vel dictat sententiam mortis, aut mutilationis in reum effectu secuto; *argum. cap.* 1. *& sequentib. dist.* 51. *& cap. Ex litteris* 10. *de excessib. Prælator. & cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*. Excipiuntur tamen Papa, Inquisitores, & Judices Ecclesiastici, seu Prælati jurisdictionem temporalem habentes; Papa enim est incapax irregularitatis, adeo ut ab illa prius contracta fiat liber per evectionem ad Papatum, uti colligitur ex *cap. Licet vitanda, de election. cap. Ubi periculum* 4. *eodem in* 6. Inquisitores hæreticæ pravitatis, etiamsi Hæresis reos ad pœnas jure statutas, etiam mortis condemnent, non evadunt irregulares ex privilegio, favore Fidei eis concesso per Paulum IV. & Pium V. Et Judices Ecclesiastici, seu Prælati jurisdictionem temporalem habentes, licet per se ipsos sententiam mortis, vel mutilationis ferre non possint, possunt tales aliis delegare jurisdictionem criminalem, & caussas sanguinis, *ex cap. finali; Ne Clerici, vel Monachi*, ubi expresse habetur; *Nam licet Clericis caussas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cum jurisdictionem obtinent temporalem) debent, & possunt, metu irregularitatis cessante, aliis delegare*. Irregulares evadunt Assessores, & Consiliarii, qui vel Judici in ferenda sententia assistunt, vel suo suffragio, aut consilio juridice promovent, Advocati, accusatores, testes contra reum in caussa criminali pœnam sanguinis inducente, *arg. can. Aliquantos dist.* 51. *& can. His, a quibus* 30. *caus.* 23. *q.* 8. Notarii sententiam sanguinis scribentes, dictantes, vel subscribentes, legentes, sigillo authenticantes, publicantes, reum pro confessione torquentes, sententiam exequentes, ut Carnifices, Lictores, Satellites, reum ad supplicium ducentes, accelerantes effectu secuto; hi enim omnes vere propinque ad pœnam sanguinis con-

currunt; colligitur ex *capit. Sententiam*, *Ne Clerici*, *vel Monachi*, *arg. c. 1. dist. 51. cap. His*, *a quibus 30. cap. Si quis membrorum 31. cauf. 23. qu. 8.*

Quamvis autem incurratur irregularitas accusando, denuntiando, vel voluntarie testificando criminaliter, & in caussa sanguinis coram Judice Laico, non incurritur tamen accusando, seu denuntiando solum in caussa civili pro proprio interesse, etiamsi crimina essent de iis, quibus debetur pœna sanguinis, dummodo accusator expresse protestetur, se non ad pœnam sanguinis, sed præcise ad suum justum interesse accusare; ex tali enim accusatione mors sequeretur tantum per accidens, cum protestatio expresse declaret, quod per se non accusat ad mortem, sed ad refectionem damni recepti, & ad cautelam, ne iterum damnificetur, ut clare habetur *ex cap. Postulasti 21. de homicidio*, *& cap. Prælatis 2. eod. in 6.* præcisis his verbis: *Prælatis*, *vel Clericis quibuscumque*, *qui de Laicis malefactoribus suis querelam apud Judicem sæcularem deponentes*, *petunt emendam sibi fieri*, *& provideri*, *ne contra eos talia de cetero præsumant protestando expresse*, *quod ad vindictam*, *seu ad pœnam sanguinis agere non intendant*, *imputari non debet*, *quamvis alias de jure debeat pœna sanguinis irrogari*, *si Judex mortem illis inferat justitia exigente*. *Nam alioquin*, *si Prælati*, *aut Clerici propter metum hujusmodi*, *quia Judex ad pœnam sanguinis posset procedere*, *de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent*, *daretur plerisque materia*, *seu occasio trucidandi eosdem*, *& illorum bona libere deprædandi*.

Advertendum tamen est, quod accusator evadit irregularitatem accusando reum cum supradicta protestatione solum in causa propria, non autem in causa aliena, cum *in cit. cap. Prælatis 2. in 6.* dicatur solum *suis malefactoribus*, ut communiter advertunt Doctores. Et etiam evadet irregularitatem in causa propria, licet talis protestatio esset tantum ficta externe, & protestans interne desideraret, vel intenderet mortem accusati, quia cum Ecclesia judicet tantum secundum externa, & apud Judicem ficta protestatio idem valeat, ac vera, irregularitatem non contrahit qui ficte protestatur; irregularitas enim non contrahitur, nisi in casibus a jure expressis; *cap. Is*, *cui*, *de sent. Excomm. in 6.*

Accusator etiam sine tali protestatione evadit irregularitatem, si accusat malefactorem coram Judice Ecclesiastico, licet de crimine pœnam sanguinis inferente, quia Judex Ecclesiasticus non potest procedere ad pœnam sanguinis, & per accidens est, si reum deinde tradat Judici sæculari puniendum, *cap. final. Ne Clerici*, *vel Monachi*. Si accusat malefactorem etiam coram Judice Laico de crimine levi, quod pœnam sanguinis non mereatur, licet postea Judex limites justitiæ excedens reum occidi, aut mutilari imperet, quia malitia, vel ignorantia Judicis non debet accusatori imputari; *arg. cap. Postulasti 21. de homicidio*. Si accusat de crimine levi, & exinde Judex reperiens accusatum reum aliorum gravium criminum, propter talia condemnet ad mortem, quia accusator per se nullimode intendit pœnam sanguinis, & per accidens est, quod tali occasione reperiantur in accusato gravia crimina digna morte ab accusatore prius ignorata, ut advertit inter alios Anaclet. & Pirhing *l. 5. dec. t. 12. n. 110.* Si accusat malefactorem non de crimine commisso, sed de crimine præviso committendo, sive in proprium, sive in alienum damnum redundaturo, cum alia via impediri non potest, quam per accusationem, & manifestationem, quia Sacri Canones non imponunt irregularitatem propter opus, ad quod quis lege naturali, & Divina tenetur, uti est avertere grave malum a proximo, *arg. cap. Accusasti 8. de accusat.* ubi expresse dicitur: *Nisi pro pace feceris;* Pirhing *loc. cit. n. 109.* Anacletus, Molina, Covarruv. & alii.

Clerici, & Religiosi non possunt coram Judice Laico criminaliter in causa sanguinis esse accusatores, *ex cap. Sicut Sacerdotes 2. q. 7.* Nec testes; *cap. Testimonium 11. quæst. 1.* nisi ad innocentis liberationem de licentia suorum Superiorum. Nec Judices, *cap. His a quibus 23. quæst. 8.* Nec Notarii, seu Scribæ, *capit. Sententiam*, *Ne Clerici*, *vel Monachi*, & si hæc præstiterint, non solum irregularitatem incurrunt, sed etiam grave peccatum committunt, cum in re gravi Canonum præscripta transgrediantur, *argum. cap. Postulasti 21. de homicidio*. Ad differentiam Laicorum, qui hæc præstando incurrunt solum irregularitatem ex defectu lenitatis, & nullum committunt peccatum, cum nullibi ista reperiantur ipsis prohibita, sicuti expresse reperiuntur prohibita Clericis, & Monachis in citatis Juribus, *& cap. final. Ne Clerici*, *vel Monachi*, *& capit. Postulasti 21. de homicidio*, & pluribus aliis in locis.

Clerici Theologi, & Canonistæ, seu Confessarii non incurrunt irregularitatem si consulti in genere tantum respondeant, & explicent quid jura statuant de hujusmodi malefacto-

ctoribus, nil suadendo circa reum in particulari. Glossa communiter recepta, *in cap. Ex litteris* 10. *de excessibus Prælator. vers. Consuluit*. Immo Confessarius non fit irregularis, etiamsi neget absolutionem Judici nolenti condemnare ad mortem ex Officio, & secundum Leges reos, modo generaliter loquatur, ut puniat secundum Leges, quas ipsi potest ostendere, ut videat, quid Juris, *arg. cap. Pessimam* 32. *caus.* 23. *q.* 8. Barbosa *in cap. Ex litteris*, Suarez, Layman, Pirhing *loc. cit. n.* 98. Reiffenstuel *lib.* 5. *decretal. tit.* 12. *n.* 101. & 102. & alii passim.

In bello manifeste injusto, sive offensivo, sive defensivo, licet pauci occidantur, seu mutilentur, vel etiam unus solus occidatur, vel mutiletur, evadunt irregulares omnes militantes, quamvis non omnes suis manibus occidant, seu mutilent, quia omnes ad homicidium, seu mutilationem cooperantur, & constituunt unam causam totalem ad eam occisionem, vel mutilationem, cum omnes ad invicem, se excitent ad illam; *arg. cap. Sicut dignum* 6. §. *fin. de homicidio*, *cap. Quod in dubiis* 5. *de pœnis*, & *ibi* Glossa *vers. incitant*.

In bello autem manifeste justo, sive offensivo, sive defensivo evadunt irregulares solum occidentes, vel mutilantes propriis manibus. Pugnantes autem, & neminem occidentes, nec mutilantes non fiunt irregulares, licet ab aliis multi occidantur, vel mutilentur; *cit. cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*, & *capit. Si quis* 4. *dist.* 51. & Doctores communiter. Nec etiam evadunt irregulares, si aliquos ipsi vulnerent, & percutiant solum, dummodo non occidant, nec mutilent, *cit. cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*, ubi Sacerdoti pugnanti in bello præcipitur solum ob irregularitatem abstinere a celebratione in casu, quo ipse propriis manibus aliquem interfecerit, non autem, si neminem occidit, aut mutilavit, ibi: *Mandamus, quatenus, si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, a Ministerio Altaris abstineas reverenter, cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare*. Ob solam enim vulnerationem, & percussionem non reperitur in Jure imposita ulla irregularitas, adeoque non contrahitur, cum ista non contrahatur, nisi sit in Jure expressa, *cap. Is, qui* 18. *de sent. Excomm. in* 6.

Clerici, & Laici pugnantes in bello justo, & occidentes, vel mutilantes inimicos fiunt irregulares, non ex delicto, sicuti pugnantes in bello injusto, sed tantum ex defectu lenitatis, quia sicuti, qui juste contra aliquem profert sententiam sanguinis, secuto effectu, irregularitatem incurrit, *arg. cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. *cap. Sæpe* 29. & *cap. His* 30. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. Ex litteris* 10. *de excessibus Prælator. cap. Clericis* 5. & *cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici, vel Monachi*, ita qui militat in bello justo, incurrit irregularitatem, si aliquem occidat, vel mutilet, *capit. Si quis viduam* 8. *dist.* 50. *cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. & *cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*. Clerici tamen, si sint in Sacris, vel Beneficiati, peccant mortaliter pugnando in tali bello aggressivo, quamvis justo, cum eis sit absolute prohibitum propriis manibus pugnare in bello offensivo, quamvis justo, *cap. Eos qui* 3. *caus.* 20. *qu.* 3. *cap. Clerici* 5. & *cap. Quicumque ex Clero* 6. *caus.* 23. *qu.* 8. & *cap. Ex multa* 9. *de voto* §. *De Clericis*. Vide *verb. Bellum art.* 5.

Clerici, sive Laici pugnantes in bello justo, etiam mere defensivo contra quoscumque etiam Paganos, & Hæreticos ob necessariam defensionem Patriæ, & aliquem occidentes, vel mutilantes, sicuti etiam ob necessariam defensionem parentum, filiorum, aliorumque quorumcumque conjunctorum, licet in talibus justis, & necessariis casibus non peccent, fiunt tamen irregulares ex defectu lenitatis. Et ratio est, quia *in Clementina unic. Si furiosus, de homicidio* irregularitatis incursus evitatur a solo Homicida, qui necessario tuetur vitam propriam, ergo non evitatur ab Homicida, qui alienam vitam etiam Patris, & Matris, aliorumque conjunctorum, & Patriam defendit, licet non peccet, *ex cap. Dilecto* 6. §. *fin. de sentent. Excomm. in* 6. Nam de jure communi irregularis est quilibet homicida; *cap. Si quis viduam* 8. *dist.* 50. & Doctores communiter; hodie autem limitatur jus per dictam Clementinam, & in limitatione solum fit mentio de necessario defendente vitam propriam, ibi: *Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilat invasorem*; ergo secus in aliis casibus; *arg. cap. Nonne, de præsumptione*, ut optime Marian. Socin. *in cap. Ad audientiam* 12. *de homicidio n.* 187. & Fagn. *in cap. Suscepimus* 10. *de homicid.* & expresse Glossa *in d. Clement. verb. Suum*, quam sequuntur Lap. & Paul. item Card. Imola, & Abbas *in c.* 2. *de vita, & honest. Clericor.* & hanc glossam dicit communiter receptam Navarr. *in Manual. cap.* 27. *n.* 213. Tum quia de pugnantibus etiam in bello justo ad necessariam defensionem Patriæ habetur expresse *in cap. Petitio tua* 24. *de homicidio*, ubi Honorius III. sic præcise respondit Pelagio Presbytero:

Petitio tua Nobis exhibita continebat, *quod*, *cum inimici Dominicæ Crucis*, *ac blasphemi nominis Christiani*, *Castrum quoddam in quo morabaris*, *graviter invasissent*, *exeuntibus inde habitatoribus*, *tam Clericis*, *quam Laicis contra eos*, *ac invicem confligentibus*, *hinc inde occisi quamplurimi extiterunt*; *Unde cum pro eo*, *quod aliquos percussisti*, *irregularitatem metuas incurrisse: Mandamus quatenus*, *si de interfectione cujusquam in illo conflictu*, *tua conscientia te remordet*, *a Ministerio Altaris abstineas reverenter*, *cum sit consultius in hujusmodi dubio abstinere*, *quam temere celebrare*; ubi Glossa, & Barbosa *n.* 1. Fagnan. *n.* 11. *&* 14. *& per tot.* & alii Canonistæ, Bonacina *de Censuris disp.* 7. *punct.* 4. Petra *in Constitut. unic. Gregorii VIII. sect.* 1. *num.* 7. & Rota *part.* 2. *recentior. num.* 5. & consonat *cap. De his* 36. *dist.* 50. Et de facto fuit a Sanctissimo concessa facultas Nuncio Portugalliæ, ut dispensaret cum Ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis Infideles, seu Hæreticos, defendendo Patriam, occiderunt, vel mutilarunt, ut refert Fagn. *in cit. cap. Petitio num.* 15. ubi advertendo verba *inevitabilis necessitatis* elicit non esse facile dispensandum, si poterat a Laicis patria defendi. Et ratio est, quia hoc impedimentum irregularitatis inolevit, ut eruantur a Ministerio Divino il, qui sanguinem humanum profundunt, juxta id, quod dixit Dominus Davidi *lib.* 1. *Paralipomen.* 22. *n.* 8. *Multum sanguinem effudisti*, *& plurima bella bellasti*, *non poteris ædificare domum Nomini meo*, & ibidem *cap.* 18. *num.* 3. *Non ædificabis domum Nomini meo*, *eo quod sis vir bellator*, *& sanguinem fuderis*. Ecclesia namque, & sui Ministri imitari debent lenitatem, & mansuetudinem Christi Domini, *cap. Pœna* 2. *& cap. Unum solum* 3. *caus.* 23. *q.* 5. Præpositus *in cap. Miror dist.* 50. Div. Thomas 2. 2. *q.* 40. *art.* 2. *ad secundam*. Ex solo itaque facto alioquin meritorio potest quis irregularitatem incurrere, ut de deferentibus ligna pro comburendo Hæretico, ut acquirat indulgentias. Speculator *tit. de dispensat.* §. *Juxta*, *vers. Quid de his*, Joann. Andr. *in cap. Sicut dignum*, *de homicidio*, Socin. *in cap. Ad audientiam n.* 279. *de homic.* Et sic etiam Judices, qui administrant justitiam, licet objectum tam bonum intendant, & mereantur, tamen fiunt irregulares, si sententiam mortis proferant contra reos, *arg. cap. Aliquantos* 1. *dist.* 51. *cap. Sæpe* 29. *& cap. His* 30. *caus.* 23. *quæst.* 8. *cap. Ex litteris* 10. *de excessibus Prælator. cap. Clericis* 5. *& cap. Sententiam* 9. *Ne Clerici*, *vel Monachi*. Et per hoc hanc sententiam tenent ultra jam cit. Doctor. Farinac. Angelus, Panormitan. Innocent. Divus Antonin. Navarr. Majol. Tabiena, Medin. Saler. Henriquez, Philiarch. Medices, & alii cum Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 20. *n.* 4. *&* 5. qui istam sententiam, nedum communiorem, sed etiam certam censet.

Clerici cum legitima sui Superioris facultate bello justo interessentes, tamquam Capellani, ut militibus Sacramenta ministrent, eisque in morte assistant, non peccant, *cap. Ex multa* §. *De Clericis*, *de voto*. Immo neque ipsi, neque alii Clerici irregularitatem incurrunt, si in tali bello justo milites adhortentur ad strenue pugnandum, ut colligitur *ex cap. Petitio tua*, *de homicidio*, *& cap. Hortatu* 33. *quæst.* 8. In bello autem manifeste injusto Clerici exhortantes milites ad pugnandum, evadunt irregulares; *cap. Sicut* 6. §. *fin. de homicidio*, *& cap. Quod in dubiis* 5. *de pœnis*.

* Clericus militiæ nomen dans ipso facto privatur beneficio & pensione, ut ex Decis. Rotæ Rom. *Institut. Eccles.* 101. §. 18.

Quoad hanc irregularitatem præter hucusque tradita, hæc accipe. Clericus in sacris constitutus militans, & arma ferens in servitium alicujus laici Principis, si expeditionibus bellicis interfuerit, in quibus homicidia, furta, rapinæ, incendia secuta fuerint, multo probabilius est, incidisse in irregularitatem, licet moraliter certus sit, se neminem mutilasse vel occidisse, ut ex Decreto Sac. Congreg. in Ipren. *Irregularitatis* erui posse videtur cit. *Instit.* 101. §. 19.

Idem forte affirmari potest de Clerico in minoribus beneficiato, cum ea, quæ versantur ordinatis in Sacris, etiam beneficiatos Clericos comprehendant; *ibid.* §. 23.

Clerici in minoribus si militaverint in bello injusto, etsi ipsi neminem occiderint, vel mutilaverint, si tamen ala, in qua militant, homicidia commiserit, seu mutilaverit, inducit in eos Clericos irregularitatem; etenim in eo casu Clericus facit unum corpus cum sociis, & ulterius dat operam rei illicitæ; *Ibid.* §. 8.

Porro si ille militaverit sub suo Principe, nec certo sciverit bellum esse injustum, non tenetur per se indagare, num justum sit, nec ne, sed poterit credere bellum esse justum. Idem probabiliter dici potest de Clerico militante sub alieno Principe, quia impossibile esset illi indagare num sit bellum istud justum, injustumve. *Ibid.* §. 17.

Si vero bellum esset justum, Clericus militans, si certus sit moraliter se neminem occidisse, vel mutilasse, etiamsi hoc actum fuerit a so-

a sociis, non incidit in irregularitatem, ut ex *cap. Petitio, de homicid. volunt. ibid.* §. 10.

Demum si bellum sit justum & defensivum, si Clericos jussus est arma capere, nec sufficiant ad defensionem Laici, non incidit in irregolaritatem etiamsi occiderit; *ib.* §. 9. *

12 Irregularitates ex defecto sunt moltæ, & assignantur.

Prima est ex defectu animæ, ratione cujus Irregulares sunt Amentes, Lunatici, & furiosi, licet habeant aliquod lucidum intervallum; *cap. Maritum* 2. *& cap. Communiter* 3. *dist.* 33. Epileptici, seu laborantes morbo caduco, *d. cap. Maritum dist.* 33. Dæmoniaci, seu obsessi a Dæmone; *cap. Clerici* 4. *dist.* 33. Omnes tamen isti, si a sua respectiva ægritudine Epilepsiæ, Amentiæ, & Dæmonis vexatione liberati fuerint, possunt susceptos Ordines exercere, si constet, eos per integrum annum ab ultimo lapsu non amplius fuisse correptos, ut expresse habetur *cap. Communiter* 3. *dist.* 33. præcisis his verbis: *Ut nullus de iis, qui aut in terram arrepti a Dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant Altaribus ministrare, vel indiscusse se ingerant Sacramentis Divinis, exceptis illis, qui corporis incommoditatibus dediti sine hujusmodi passionibus in terram probantur elisi, qui tamen, & isti tandiu erunt ab Officii sui ordine & loco suspensi, quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incursu Dæmonum liberati.* Immo amentes, seu furiosi constantia lucis intervalla habentes, & Epileptici, seo morbo caduco laborantes, quamvis nondum perfecte sanati, si raro cadant, aut deficiant, possunt privatim celebrare cum assistentia unius Sacerdotis jejuni, qui Missam prosequi posset, si alter deficeret; ut colligitur *ex cap. Illud* 15. *& cap. Nihil* 16. *caus.* 17. *q.* 1. & tenent Layman *lib.* 1. *Theolog. Moral. tract.* 5. *cap.* 5. *par.* 7. *num.* 2. cum aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 20. *num.* 19. La Croix *lib.* 7. *num.* 495. Pirhing *lib.* 1. *decretal. tit.* 20. *n.* 14. & alii.

Ex defectu animæ irregulares sunt etiam illiterati; *cap. Illiteratos dist.* 36. ubi Glossa notat sufficere scientiam mediocrem. Tridentinum autem *sess.* 23. *de reformat. cap.* 4. præscribit, ut tonsurandus sciat rudimenta Fidei, & legere, & scribere; promovendus ad Minores sciat saltem linguam latinam, sic, ut latinas sententias in parrium sermonem vertere sciat, ibi *cap.* 11. promovendus ad Subdiaconatum, & Diaconatum sit instructus litteris, & iis, quæ ad exercendos tales Ordines pertinent, ibi *cap.* 13. promovendus ad Presbyteratum habeat scientiam talem, ut possit populum docere, quæ necessaria sunt ad salutem, & idoneus sit ad Sacramenta debito modo ministranda, ibi *cap.* 14. & promovendos ad Episcopatum tali sit instructus scientia, & doctrina, ut muneris sibi injungendi necessitati possit omnimode satisfacere, & per hoc vult, quod sit in Universitate studiorum Magister, seu Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico *sess.* 22. *de reform. cap.* 2. *Qui enim ad Episcopatus promovendus est gradum, ex cap. Omnes psallentes dist.* 38. tali scientia debet esse ornatus, ut *in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitorie tam Sacros Canones, & Sacrum Evangelium, quam omnem Divinam scripturam.* Irregulares etiam sunt ex defectu animæ omnes Neophyti, scilicet primo, qui nuper existentes in adulta ætate a Paganismo, Judaismo, & Atheismo convertuntur ad Fidem Catholicam, *ex cap. Sicut Neophytus dist.* 48. *& cap. Neophyti, de consecrat. dist.* 5. ne in superbiam elati, ut dicit Apostolus 1. *ad Timoth.* 3. in laqueum incidant Diaboli, & ne fiant Magistri, qui nondum didicere esse discipuli, ut habetur *in cap. Miserum dist.* 61. *& in cap.* 1. *dist.* 48. Secundo, qui cum diu fuerint sæcularibus coris addicti recenter a sæculari vita promoti ad Ecclesiasticam, statim sine mora contendunt ad Sacros Ordines, & Dignitates Ecclesiasticas promoveri, isti enim sunt vere irregulares, nec possunt ad Ordines & Dignitates sic promoveri, *ex cap. Sicut Neophytus dist.* 48. *ex cap. Qui Ecclesiasticus dist.* 59. *ex cap. Hoc ad nos dist.* 60. *& ex cap. Sacerdotali dist.* 61. Tertio, qui a sæculo recenter conversi sunt ad Religionem aliquam, & nondum anno probationis elapso contendunt ad Ordines, & Dignitates promoveri, isti etiam sunt vere pro tali tempore irregulares quoad Ordines suscipiendos, & Dignitates in Religione acquirendas, ut expresse habetur *in cap. Monasteriis* 19. *quæst.* 3.

Seconda ex defectu corporis, ratione cujus irregulares sunt omnes, qui ita sunt corpore vitiati, ut absolute non possint peragere Ordinis ministeria, vel si aliqualiter possunt, non sine aliorum horrore, ut colligitur, *ex cap. Illiteratos*, ibi: *Aut aliqua parte corporis vitiatus, vel imminutus, dist.* 36. *ex cap. Presbyterum, & ex cap. Tua nos, de Clerico ægrotante.* Sic irregularis est qui fuis aliqua manu mutilatus; *cap. Exposuisti* 6. *de corpore vitiatis*,

timantur, non sunt irregulares; *arg. c. Conquestus*, & *c. Tanta*, *Qui filii sint legitimi*, quia subsequens Matrimonium fictione Juris retrotrahitur ad tempus conceptionis; *l. Divi Constantini* 5. *l. Cum quis* 10. *l. Nuper* 11. *Cod. de naturalibus liberis*. Sicuti etiam non sunt irregulares aliquam Religionem intrantes, tunc enim illegitimi possunt ad Sacros Ordines promoveri, licet non possint ad Prælaturas, ut expresse habetur *cap.* 1. *de filiis Presbyterorum*, his verbis; *Filii Presbyterorum, ut ceteri ex fornicatione nati ad Sacros Ordines non promoveantur, nisi aut Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes, Prælationem vero nullatenus habeant*. Filii expositi reputantur pro illegitimis; in Jure enim reputantur illegitimi, qui nequeunt parentes suos ostendere, per textum in *cap.* 1. *De infantibus expositis*.

*Illegitimi sunt irregulares ex defectu; adeoque Ordinum & Beneficii incapaces; attamen pro minoribus Ordinibus & Beneficiis non habentibus annexam animarum curam, potest Episcopus cum illis dispensare; nonnisi vero Romanus Pontifex in aliis omnibus, ut ex *cap. Is qui*, *de filiis Presbyt. in 6.* De Synodo Diœces. *lib.* 13. *cap.* 24. §. 11. *nov. edit.* Hinc ad rem notanda sequentia.

Filii illegitimi Clericorum consequi non possunt beneficia, & pensiones in Ecclesiis, in quibus parentes eorum obtinuerunt aliquod beneficium, licet dissimile, neque in eisdem Ecclesiis ministrare; neque tandem pensionem ullam habere super fructibus beneficiorum, quæ ab eorum parentibus possessa sunt; Ex Tridentino *sess.* 25. *cap.* 15. *de reform.* Sicut & nullæ sunt reciprocæ resignationes a parentibus Clericis in favorem filiorum suorum factæ, ita ut ipsis filiis minime suffragentur. *De Synodo &c. ib.* §. 13. Quin nec filius illegitimus Parochi jam defuncti munus Confessarii obire potest in ea Ecclesia, quam Pater Parochus obtinuit, ut ex verbis Congregationis vetantis, ne filii in ea Ecclesia *quoquo modo ministrent*, & ex responso S. Congregationis habetur, *Ib.* §. 14.

Vicissim autem si Pater in aliqua Ecclesia munus gessit Capellani ad nutum amovibilis, potest ejus filius illegitimus idem munus ibidem obire; non enim hoc est beneficium, seu pensio, ut ex responsione Sac. Congreg. *Ibidem* [illegible]

Si vero Pater dignitatem in Ecclesia aliqua obtinuit, filius titulo Missæ semper in eadem celebratæ non potest fieri particeps emolumentorum, quæ Sacerdotes post certum servitii tempus obtinere ibi consueverant, ut ex respons. S. Congregationis. *Ib.* *

Quinta ex defectu Sacramenti, scilicet Matrimonii: Matrimonium enim consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, juxta illud Apostoli *ad Ephes. cap.* 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*: hæc autem significatio deficit in bigamis, idest, in iis, qui contrahunt, & consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus, aut cum una vidua, vel corrupta, quia non fit conjunctio unius cum una, eaque virgine, sicut Filius Dei copulavit sibi unicam, & immaculatam Sponsam Ecclesiam ab alio non assumptam, ideoque irregularitatem incurrunt omnes bigami; *cap. Ut bigami*; *cap. Super eo, de bigamis*; sive sint bigami bigamiæ veræ, idest, qui contrahunt, & consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus; *cap. Debitum, de bigamis non ordinandis*, & *cap. ult. dist.* 34. sive sint bigami bigamiæ interpretativæ, idest, qui contrahunt, & consummant cum vidua, vel cum corrupta ab alio; isti enim censentur quadam juris interpretatione habuisse duas uxores, licet vere illas non habuerint; *cap. Maritum dist.* 33. *cap. Si cujus*, & *cap. Si Laici dist.* 34. sive sint bigami bigamiæ similitudinariæ, idest, qui post votum solemne castitatis emissum in Religione approbata, vel post receptionem Sacrorum Ordinum Matrimonium quamvis invalidum contrahunt, & consummant: isti enim sunt aliquo modo similes contrahentibus duplex Matrimonium, quatenus post Matrimonium spirituale cum Christo contractum, ab eo recedentes attentant Matrimonium carnale contrahere, & consummare, adeoque bigamiam similitudinariam, dicuntur incurrere; *cap. Nuper a nobis* 5. *cap. Quotquot*, *cap. Monacho* 27. *q.* 1. & *cap. ultim. de bigamis non ordin.*

Hanc autem irregularitatem non incurrit, qui prius cum pluribus fornicatus est, & postea Virginem ducit, quia hic non intervenit defectus Sacramenti, cum nullum cum illis liberis præcesserit Matrimonium significans conjunctionem Christi cum Ecclesia; *cap. Quia circa, de bigamis non ordinandis*. Nec eam incurrit, qui contrahit cum vidua in articulo mortis constituta ad ejus honorem tuendum, cum qua antea rem habuerat, si Matrimonio non consummato, vidua decesserit, ut declaravit *Sacra Congr. Concilii in una Burgen. Bigamiæ remissa a Pœnitentiaria* 17. *Julii* 1688.

Nec qui contrahit cum vidua a primo viro non cognita. *Eadem Sacra Congr. Concil. in Senogallien. Bigamiæ* 10. *Decembr.* 1661. Nec qui ducit feminam prius a se solo corruptam, quia talis non divisit carnem suam in plures, sed adhuc est unicus unicæ sponsus, sicque non patitur defectum Sacramenti. Glossa *in c. Sane* 1. *de Clerico conjug.* & *in cap. Debitum, de bigamis, vers. Cognita*, S. Th. *in* 4. *dist.* 27. *qu.* 1. *art.* 1. Abbas *de bigamis num.* 2. & communiter alii plurimi cum Barbosa *p.* 1. *de Officio & potest. Episcop. allegat.* 49. *n.* 7.

Sexta ex defectu libertatis, ratione cujus irregulares sunt servi proprie dicti, seu mancipia; *cap. Nullus* 1. *cap. Nulli* 2. *cap. De servorum ordinatione* 6. *dist.* 54. & *cap. Consuluit, de servis non ordinandis*. Servi adscriptitii, atque originarii ex istis, qui certæ glebæ, seu prædio colendo sunt perpetuo obligati, atque ideo sine consensu Dominorum ordinari non possunt; *cap. Generalis*, & *cap. Admittuntur dist.* 54. Famuli autem illi, qui pro annua mercede Dominis suis inserviunt, in sensu juris non sunt irregulares, cum non censeantur proprie servi, sed potius habeantur quo ad hoc pro vere liberis; sunt etiam irregulares obligati ad ratiocinia, ut qui generalem aliquam rerum sæcularium administrationem habent, vel habuerunt, & exinde principalibus suis ad reddendas rationes sunt obstricti, ut sunt Procuratores, Rectores, Tutores, Syndici, Officiales, Fiscales, Curiales publici, & hujusmodi, isti enim ordinari non possunt, nisi deposito onere, seu relicto officio, atque reddita ratione; *cap. Curiales dist.* 53. *cap. Unico, de obligatis ad ratiocinia*, ubi expresse prohibitionis ratio adducitur his verbis: *Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum fuerint ordinati, Ecclesia infamabitur.*

Quia tamen Clerici possunt esse Tutores, & Curatores suorum Agnatorum, *ex cap. Pervenit, dist.* 86. & etiam Administratores rerum Ecclesiarum, pupillorum, viduarum, aliarumque miserabilium personarum, quæ potissimum indigent Ecclesiastico adjutorio, *ex citat. cap. Pervenit*, & *cap.* 1. *caus.* 21. *quæst.* 3. ideo etiam talia munia, & Officia gerentes, & in his adhuc perseverantes, possunt ad Ordines promoveri, ut notat Glossa magna *in cap. Unico, de obligatis ad ratiocinia.*

Septima ex defectu legitimæ ætatis, ratione cujus irregulares sunt omnes, qui nondum habent legitimam ætatem ad susceptionem Ordinum requisitam; quæ ætas pro receptione cujusque Ordinis est novissime & clare statuta a Concilio Trident. *sess.* 23. *de reform. cap.* 11. & 12. Et hæc irregularitas durat solum, quandiu durat talis defectus legitimæ ætatis; completa autem requisita ætate absque alia dispensatione cessat; *arg. cap. Ult. de temporib. Ordination.*

Octava ex defectu bonæ famæ, seu ex infamia; & hæc irregularitas duplici modo contrahitur, scilicet ex infamia cum propria culpa, & ex infamia sine culpa. Irregularitas, quæ contrahitur ex infamia cum propria culpa est illa, quæ oritur ex delicto enormi, & notorio; *cap. Infames* 6. *quæst.* 1. & de ista satis fuit dictum de irregularitatibus ex delicto *n.* 6. Irregularitas ex infamia sine culpa, de qua est sermo in præsenti, est quæ contrahitur ex exercitio artium, vel Officiorum ex Jure infamium, vel alio modo sine culpa, ut sunt histriones, mimi, comædi, filii publicæ meretricis, quamvis conjugatæ, & omnes in scena ludentes, per textum *in l.* 1. & 2. §. *Ultim. ff. de his, qui notantur infamia.* Aleatores publici, & pro ludo mutuantes, per textum *in cap. Inter dilectos, de excessibus Prælat.* Aurigæ, Gladiatores, Cursores, Citharædi, Lyristæ, Saltatores, Caupones per ea, quæ tradit Clemens I. *in Institutionibus*, Macellarii, Satellites, cloacas emundantes, pelles expurgantes, ut habetur *in Clement. l. de vita & honestate Clericor.* & ibi Glossa omnes istas artes expresse enumerans. Quamvis autem ignominiosas & viles has artes exercentes reputentur infames, ideoque reddantur irregulares, non tamen sunt infames, & irregulares eorum filii, ut habetur ex Anthero Papa in Epistola ad Episcopos Bæticos præcisis his verbis: *In Episcoporum negotio prosapiam non agnosco, Apostolicus ordo hoc probat, & tot Pontificum, & Episcoporum numerus, qui vilibus parentibus nati dignissime Sacerdotio functi sunt.*

13 Ad uberiorem supradictorum notitiam adduntur hic varii speciales casus a Sacris Congregationibus resoluti.

14 Occidens aliquem ad necessariam sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ non fit irregularis. *Clement. unic. Si furiosus, de homicidio, Sacr. Congr. Conc. in Aquilana* 23. *Febr.* 1715. apud Ursayam *tom.* 1. *part.* 2. *disc.* 6. *n.* 20. & sæpius alibi, ut refert Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 20. *num.* 3. & *seq.* & *consult.* 80. *per tot.* Si autem talis occidens excesserit
15 moderamen inculpatæ tutelæ, Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. num.* 25. cum pluribus ibi allegatis, Passerin. *de election. cap.* 27. *num.* 29. Ursaya *tom.* 3. *part.* 2. *discept.* 7. *num.* 12. & 13.

& 13. & alii dicunt, quod evadit quidem irregularitatis, sed dispensari potest ab Episcopo, & non indiget dispensatione Papæ. Et in tali casu declarare, an occidens, seu motilans sic defendendo vitam propriam indigeat dispensatione, potest Episcopus, ut sæpius declaravit *S. Congreg. Episcop.* præsertim in *Lucerina* 1580. in *Sebenicensi* 1587. & in *Januensi* 23. *Maii* 1589. apud Pignatell. *tom.* 7. *consult.* 80. At consultius videtur petenda in tali casu dispensatio a S. Congr. Concilii, quam de facili solet concedere, uti concessit in *Triventina Irregularitatis* 11. *Decembr.* 1694. in *Nuscana Irregularitatis* 12. *April.* 1710. & sæpius alibi. Non sic autem de facili solet dispensationem concedere quando quis voluntarie alium in rixa occidit, ut ipsam denegavit in *Panormitana Irregularitatis* 26. *April.* 1698. in *Veliterna Irregularitatis* 28. *Jun.* 1704. & sæpe alibi.

16 Condemnatus ad Triremes, licet non remigaverit, quando delictum propter quod damnatus fuit, infamiam irrogat, remanet irregularis. *Sacr. Congr. Episc. in Mantuana* 20. *Decemb.* 1619. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 3. *n.* 39. & *Sacr. Congr. Concil. in Panormitana* 8. *Aug.* 1715. apud eumd. Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 140. & apud Ursayam *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 22. *n.* 30. & *Instit. Crim. lib.* 4. *t.* 5. *n.* 150. ubi citat idem Decretum in *Panormitana*, sed sub *dat.* 4. *Febr.* 1702. & in *Romana*, *seu Lavellen.* 6. *Jul.* apud Ursayam

17 in *Miscellaneo* 2. *litt. T. n.* 45. An autem etiam remaneat irregularis, quando delictum, ob quod damnatus fuit, infamiam de jure non irrogat, & ipse non remigavit; Ursaya *loc. c. n.* 150. cum Raynaldo, & Monacell. ibi allegatis, videtur inclinare in negativam opinionem, in quam dicit videri inclinasse etiam *Sacr. Congreg. Concil. in Comen.* 4. *Mart.* 1671. At vero Monacell. *cit. tom.* 4. *n.* 140. ubi sub *dat.* 14. *Mart.* refert per extensum d. Decretum in *Comensi* de quodam Presbytero Josepho Cattaneo Comen. Diœcesis, qui ad Triremes damnatus, & transmissus ob armorum delationem, absque eo quod remigasset, inde egressus supplicavit pro absolutione &c. *Sacr. Congreg. Concil.* audita relatione Episcopi, *die* 14. *Mart.* 1671. censuit, si Sanctitati suæ placuerit, posse per Litteras Apostolicas in forma Brevis eidem Episcopo committi, ut constito de expositis, & præsertim quod non remigaverit, Oratorem pro suo arbitrio, & conscientia absolvat, & ad executionem suorum Ordinum rehabilitet, & restituat, *lib.* 27. *Decr. fol.* 54. dicit, quod ex hoc Decreto videtur, quod Sac. Congreg. judicaverit requiri Papæ dispensationem. Et de facto cum Sacerdos Petrus Cardonus Panormitanus ad Triremes damnatus, & transmissus tamquam unus indiziatos de crimine fabricationis falsæ monetæ, & postea absque eo quod remigasset, liberatus cum sola pœna exilii supplicasset pro absolutione, *Sac. Congreg. Concil. in Panormitana die* 8. *Augusti* 1705. gratiam denegavit, rescribendo *Lectum* apud Monacel. *cit. tom.* 4. *n.* 140. quam denegatam gratiam refert ipse etiam Ursaya *l. c.* Unde in similibus casibus semper recurrendum est ad Sanctam Apostolicam Sedem.

* Quando exilii pœna inducat Irregularitatem, & quando non, vide apud Thesaurum *de pœnis Ecclesiasticis part.* 1. *c.* 33. §. *Talis autem*. Illustrissimus, & Reverendissimus Maraviglia in Leg. 176. *Prudentiæ Episcopalis* ad hoc dignoscendum hanc tradit regulam: Quando exilii pœna imposita est propter delictum, cui a Jure annexa sit infamia, certum est inducere Irregularitatem juxta *cap. Inter dilectos*, *de excessibus Prælatorum*, & *cap. Accedens*, *de Accusat.* & *cap. Accusatum*, *de Simonia*; quando vero delicto, quod exilio punitur, a Jure non est annexa infamia, certum est, nullam inducere Irregularitatem, nisi aliud obstet, sic enim declaravit ipsa S. C. in *una Maceraten.* 4. *Sept.* 1602. Non enim quodcumque crimen causat infamiam, sed debet esse ex illis, quæ specialiter recensentur in jure, & talia sunt ex communi æstimatione; quia dato etiam quod crimen esset vere ex illis, quæ generant infamiam, cum tamen possit non esse notorium in loco, ubi exul degit, ibi non poterit infamiam causare, & sic Sacerdos exul ibi non erit censendus irregularis; sola enim infamia Juris annexa delicto, & per sententiam condemnatoriam expressa ad summum illa est, quæ inducit Irregularitatem, non infamia facti. Ita communiter Doctores apud Covarruviam, in *Clement. si furiosus*, Garciam *de benef. part.* 11. *cap.* 3. Giballin. *de Irregularitat.* & Suarez *disp.* 43. *de Censur.* *

Si vero damnatus ad Triremes actu remigaverit; tunc indistincte, sive delictum irroget infamiam, sive non, talis efficitur irregularis, & solus Papa dispensat juxta Decretum Sacræ Congreg. S. Officii emanatum anno 1635. tempore Urbani VIII. quo statuitur quod Presbyteri tam Sæculares, quam Regulares damnati ad Triremes, si actu Remiges fuerint, non habilitentur ad exercitium Ordinum, quod per extensum refert Nicolius Lu- 18

cu-

cubrat. Canon. lib. 5. tit. 12. §. 13. & sequi-
tur Monacell. tom. 1. tit. 4. form. 9. num. 7.
& tom. 3. tit. 3. form. unic. n. 13. cum aliis
ibi allegatis.

19 Qui dat operam rei licitæ, & omnem adhi-
bet diligentiam, ne sequatur homicidium, si
deinde casu fortuito sequatur, non incurrit Ir-
regularitatem. Sacr. Cong. Conc. 1. Octob. 1588.
& desumitur ex cap. Dilectus 13. cap. litteris 15.
& cap. Quidam 25. de homicidio; Barbosa in
Sum. Apostol. decis. verb. Irregularitas num. 1.
cum aliis ibi citatis, Pascuccius de Irregulari-
tate cas. 6. ubi insuper addit, quod declara-
tum fuit, Concilium Trid. sess. 14. cap. 7. de
reform. loqui de eo, qui fuisset in aliqua cul-
pa, & indigeret dispensatione, ut in Hispalen.
eodem anno 1588. in Aversana 13. Novembr.
20 1627. in Prænestina 7. Sept. 1630. Ob homici-
dium autem casuale commissum a Parocho,
rescripsit eadem Sac. Congr. Conc. Pro gratia,
dummodo non celebret in loco commissi delicti, &
per viginti milliaria circumcirca: sic in Aquilana
1. Apr. 1713. & die 12. Maii 1714. in ea-
dem rescripsit, Pro gratia, ut possit celebrare in
loco commissi delicti. Ita apud Ursayam tom. 1.
part. 2. discept. 6. ubi varias alias refert consi-
21 miles resolutiones. Et ob offensionem, & per-
cussionem factam mediante instrumento non
apto ad occidendum, Ead. S. Congr. Conc. in
Nuscana 12. Apr. 1710. rescripsit: Pro gratia
peractis exercitiis spiritualibus per mensem, apud
Ursayam tom. 1. part. 2. discept. 5.

22 Irregularitas incurritur ab eo, qui leviter
percussit letaliter vulneratum, ita ut ex dictis
levibus percussionibus accelerata fuerit mors
vulnerati. Sacr. Congr. Conc. in Caputaquen.
24. Mart. 1725. ubi denegavit etiam gratiam
dispensationis. Ursaya in Miscellaneo primo sa-
23 cro & profano littera I. sub n. 200. Et irre-
gularem fieri, qui projicit cultrum contra ali-
quem, etiam sine animo offendendi, sequuta
offensione, tenent Pignatel. tom. 10. consul. 110.
n. 14. Ursaya l. c. n. 204. & alii passim.

24 Clericus habita licentia ab Ordinario quere-
landi malefactores in foro Laicali citra pœnam
sanguinis, si querelat, & indicia ac proba-
tiones subministrat ad probandum delictum, in-
currit irregularitatem, secuta mutilatione que-
relati delinquentis. Sic declaravit Sacr. Congr.
Conc. die 4. Febr. 1651. apud Pignatel. tom. 1.
25 consult. 377. Item irregularitatem incurrit Cle-
ricus pro delicto in personam conjunctam com-
misso habens licentiam ab Ordinario querelan-
di, si non querelat; sed tantummodo prose-
quatur accusationem, & subministret indicia
in foro Laicali insistendo pro punitione, secu-
ta mutilatione, Ead. Sacr. Congr. Conc. d. d. 4.
Febr. 1651. apud Pignatel. loc. c. consult. 378.
Non incurreret tamen Irregularitatem Cleri- 26
cus, si querelaret tantummodo malefactorem
cum expressa protestatione, quod ad vindi-
ctam, seu pœnam sanguinis nullimode inten-
dit, juxta dicta supra n. 11. §. Quamvis per
textum, in c. Perlatis 2. de homicidio in 6. ibi
allatum.

Irregularis non est Pharmacopola rite & fi- 27
deliter suam exercens professionem; Sacr. Congr.
Conc. in S. Marci 5. Jun. 1688. l. 8. Decret. fol.
253. apud Ursayam in Miscellaneo 1. litt. I.
num. 202. & Pignatell. tom. 8. consult. 146. 28
Incurreret tamen Irregularitatem, sicuti etiam
Chirurgus, & Medicus, si ex eorum imperi-
tia, & negligentia, seu culpa infirmus more-
retur, seu mutilaretur, ut tradunt Panimoll.
decis. 89. adnot. 5. num. 37. Corrad. in praxi
dispens. lib. 5. cap. 3. num. 1. & seq. Anto-
nel. de juribus Clericor. lib. 1. cap. 56. n. 33.
Ursaya Instit. Criminal. lib. 1. tit. 10. §. 4.
num. 97. Pignatell. loc. cit. & alii passim.
Quoad Medicos autem, ut testatur Panimol. 29
cit. dec. 89. adnot. 5. n. 37. praxis Romanæ
Curiæ est, ut eos non admittat ad Ordines
absque dispensatione Apostolica, ut pariter es-
set dicendum de Chirurgis. Vide verb. Medi-
cus n. 20. ubi varia ad rem.

Sacerdos celebrans pluries eadem die incur- 30
rit irregularitatem. Sacr. Congr. Conc. in Se-
nensi 16. Nov. 1686. apud Pignatell. tom. 7. con-
sult. 43. & in Placentina 11. Jan. 1711. apud
Ursayam Instit. Crim. lib. 1. tit. 10. §. 2. n. 57.

Irregularitas non incurritur a Clerico exer- 31
cente criminale aliquod officium seu Judica-
turas, si sævis se non immisceat; & in cau-
sis sanguinis judicium non proferat, ut re ma-
ture perpensa recedendo a resolutis die 3. Mart.
1703. respondit Sacra Congregat. Conc. in San-
cti Severini Irregularitatis 1. Jun. ejusd. anni
1703. lib. 58. Decret. fol. 413. apud Ursayam
Institut. Crimin. lib. 4. tit. 8. n. 50.

Neque Irregularitatem incurrunt Personæ 32
Ecclesiasticæ absque ulla Pontificis dispensa-
tione intervenientes tamquam Principis con-
siliarii in conditione Legum imponentium pœ-
nam mortis, vel ipsimet easdem Leges con-
dentes, ubi temporalem habent jurisdictionem,
quia Conditores Legum, illorumque Consilia-
rii per Legum conditionem, & promulgatio-
nem non intendunt homines occidere, sed
pœnarum timore a malis, & delictis illos ar-
cere. Sacra Rota part. 9. recent. decis. 172.
n. 20.

n. 20. *& seq.* Ursaya *loc. c. num.* 48. cum aliis ibi citatis. Non possunt tamen Prælati Ecclesiastici (quibus ex Summi Pontificis dispensatione permissum est in certis casibus sententiam sanguinis proferre) executioni sententiæ se immiscere, consilium, vel præsentiam præstare eidem executioni absque irregularitatis incursu; *c. Ex litteris* 10. *de excessibus Prælator.* Ursaya *loc. c. n.* 42. cum aliis ibi allegatis.

33

34 Irregularitas non incurritur ab Episcopo permittendo exhumationem Cadaveris, ut fiat *Visum*, *& repertum*. Talis autem recognitio fieri debet extra Ecclesiam, & locum immunem, aliter a Ministris Laicis incurritur Excommunicatio, ut declaravit *Sacra Congregat. Immunit. in Maceraten.* 8. *Aug.* 1645. *in Cremon.* 1. *April.* 1704. apud Ursayam *Inst. Crim. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 16. Monacel. *tom.* 1. *tit.* 6. *form.* 7. *n.* 6.

35 Irregularis non est descendens per rectam lineam a Mahumetanis. *S. Congr. Concil. in Hispalen.* 7. *Maii* 1701. apud Ursayam *tom.* 2. *part.* 2. *discept.* 22. *a n.* 25.

36 Irregularis non fit violans Censuras nullas. *Sacr. Congr. Conc. in Herbipolen.* 19. *Jul.* 1704. *& in Casertana* 11. *Sept.* 1717. apud Ursayam *in Miscell.* 1. *Sac. profan. litt. I. n.* 199.

37 Irregularis non est ministrans in Ordine suscepto, postquam appellavit a sententia Excommunicationis contra ipsum lata. *S. Cong. Conc. in dub. Irreg.* 15. *Sept.* 1625. *lib.* 12. *Decret.* 329. apud Ursayam *loc. c. n.* 203.

38 Irregularis non est læsus in calcaneo, & licet claudus ambulans sine baculo. *S. Cong. Conc. in Messanen.* 27. *Apr.* 1686. *lib.* 3. *decr. fol.* 126. apud Ursayam *loc. c. n.* 201.

39 Irregularis est Clericus confessus, & condemnatus de crimine adulterii. *S. Cong. Concil. in dubio irregularitatis* 5. *Maii* 1657. *lib.* 20. *Decr. fol.* 233. apud Ursayam *loc. c. n.* 200.

40 Et irregularem esse etiam Clericum convictum, & condemnatum de crimine stupri sustinent Thesaurus, Majolus, & Amenus apud Monacel. *tom.* 4. *supplem. ad tom.* 1. *n.* 161. qui tamen ibid. cum Garcia, Bonac. Nicol. & aliis sustinet contrarium.

41 Irregularitas non incurritur per scriptionem processuum causarum, seu querelarum criminalium, neque per exercitium Officii Gubernatoris absque prolatione sententiæ Sanguinis, seu Capitalis. *Sac. Cong. Conc. in Sutrina Irregularitatis* 28. *Maii* 1695. *& in S. Severini* 2. *Jun.* 1703. apud Monacel. *tom.* 4. *supplem. ad* 2. *tom. n.* 70.

42 Irregularitas non incurritur per solam adscriptionem militiæ sæculari sine actibus hostilibus. *Sac. Congreg. Conc. in N.* 10. *Mart.* 1674. *& in Leodien.* 30. *Sept.* 1684. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 2. *tom. n.* 71.

Clericus autem, qui Militiæ nomen dedit, 43
& armatus in bello servivit, stipendium accepit, ac expeditionibus militaribus se associavit, fit irregularis, & indiget dispensatione ab irregularitate incursa, licet moraliter certus sit, neminem mutilasse, læsisse, aut occidisse. *Sac. Congr. Conc. in Ipren.* 13. *Januar.* 1703. Et ipso jure amittit Beneficium etiamsi sit juris patronatus. *Sac. Congr. Conc. in Firmana* 17. *Januar.* 1618. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 3. *n.* 33. & consimiliter Card. Petra *tom.* 2. *Commentar. ad Const. unic. Greg. VIII. n.* 57. *in fin.* ubi refert, quod *in Sac. Cong. Conc. in una Salisburgensi Irregularitatis*, exhibito supplici Libello remisso a Sac. Pœnitentiaria cujusdam Sacerdotis, qui se vendidit Hollandis pro servitio maritimo egestate pressus, & proinde arma sumpsit, & in Indiis militiam egit, fuerunt proposita dubia: An Orator incurrerit Irregularitatem; & an cum eo sit dispensandum? Respondit 14. Maii 1689. *Esse dispensandum*, quia dictus Sacerdos miscuit se bello injusto, arma & sæva tractando. Hæc ille.

Mandans aliquem baculo verberari eo ex- 44
presso ne occidatur, si mandatarius fines mandati excedens percusserit, & occiderit, non dicitur irregularis ex homicidio voluntario, adeo ut sit indispensabilis juxta *c.* 7. *sess.* 14. quia est solum voluntarium in causa, & non voluntarium directe, & in se, & potest proinde a Sede Apostolica dispensari. *Sacra Congreg. Concil.* 2. *Novemb.* 1581. *lib.* 22. *Decret. pag.* 59. *&* 7. *Septemb.* 1604. *lib.* 7. *Decret. pag.* 567. *&* 589. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *form.* 3. *n.* 34. *in fine*. Et quod Is incurrerit irregularitatem, habetur expresse *in c. Is qui* 3. *de homicid. in* 6. Quamvis Barbosa *in Summa decis. Apostol. verb. Irregularitas num.* 2. citans Decretum Sacræ Congreg. Concil. *sub die* 2. *Sept.* 1604. dicat ipsum Irregularitatem non incurrere.

Irregularis evadit, qui voluntarie se castra- 45
ri facit, & culpa sua se ipsum mutilat. *Sac. Congr. Episc. in Milevitana* 15. *Januar.* 1694. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 3. *formul.* 3. *n.* 31. *& tom.* 4. *supplem. ad* 2. *tom. num.* 429. Et dispensatio hujus Irregularitatis petenda est a Sac. Congr. quæ maxima facilitate illam concedit, ut accidit *in Æsina* 13. *Maii* 1702.

Qui abscidit digitum Pollicem, debet pete- 46
re dispensationem ad cautelam, quia dubium est,

est, an per talem mutilationem Irregularitas incurratur, ot bis respondit Sac. Cong. Conc. nempe 12. *Jul.* 1687. & 13. *Januar.* 1688. apud Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 12.

47 Clericus qui levi epilepsia semel affectus fuit, & deinde per plures annos amplius dicti morbi signa non dedit, non est irregularis, & promoveri potest; *Sacr. Congreg. Concil. in Tudertina* 9. *Jul.* 1704. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 3. *n.* 36.

48 Clericus energumenus est irregularis, & licet fuerit liberatus, non potest promoveri sine dispensatione Apostolica. *Sacr. Cong. Conc.* 12. *Febr.* 1689. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *formul.* 3. *num.* 32. & *in Mediolanen.* 2. *Decemb.* 1724. *ad* 1. *dub.* apud Thesaurum *resolutionum*

49 *Cong. Conc. d. anni* 1724. Si autem antequam a Dæmone obsideretur, erat promotus ad Ordines, potest Episcopus illorum exercitium permittere suo arbitrio, ut dictum est *supra num.* 12. de Irregularitatibus ex defectu per textum *in cap. Communiter* 3. *dist.* 33. ibi allatum.

50 Suspensus a suo Ordinario extrajudicialiter sine scriptis, si celebrat, non fit irregularis. *Sacr. Cong. Conc. in Vercellen.* 18. *Aug.* 1703.

51 Secus autem, si fuerit suspensus juridice. Monacell. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 6.

52 Irregularitas incurritur a Clericis ordinatis scienter cum ficto Patrimonio, vel Beneficio, & Ordines sic receptos exercentibus. *S. Cong. Episcop. in Verulana* 6. *Jun.* 1611. *in Andrien.* 1. *Octobr.* 1602. & *Sac. Cong. Conc.* 2. *Nov.* 1610. apud Pignatell. *tom.* 5. *consult.* 77. *n.* 16. Vide verb. *Ordo art.* 2. *n.* 55.

53 Clerici sive Sæculares, sive Regulares recurrentes in suis causis ad Judices, & Principes sæculares, si ex eorum recursu sequatur impedimentum jurisdictioni Ecclesiasticæ, ex quo isti incurrant Excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ, si post talem recursum exerceant Ordinem solemniter, vel Missam celebrent, evadunt irregulares, prout de Regularibus respondit *Sacr. Cong. Immun. in Ulisiponen.* 6. *Nov.* 1688. *lib. decr. Martell. pag.* 373. & de Clerico sæculari *in Alatrina* 29. *April.* 1704. *lib.* 3. *Decr. Vallem. pag.* 576. apud Monacell. *tom.* 3. *tit. formul. unic. n.* 15.

54 Irregularis non est filius homicidæ Presbyteri, unde potest promoveri ad Ordines sine dispensatione. *Sacra Cong. Conc.* 2. *Aug.* 1687. apud Monacell. *tom.* 1. *tit.* 13. *form.* 3. *n.* 34.

55 Irregularis non est, qui armatus cum consanguineis accurrit ad domum consanguineæ, ut compelleret fornicarium, si fornicarius e fenestra se projiciens moriatur. *Sacr. Cong. Conc. in Pampilonen.* 29. *Sept.* 1600. apud Monacell. *loc. cit. n.* 34.

Nec irregularis est, qui accedens ad domum mulieris conjugatæ fornicandi causa, si supervenientibus viro, & consanguineis, mulier occidatur. *Sac. Cong. Conc. in Potentina* 18. *Martii* 1684. apud Monacell. *cit. n.* 34. 56

Irregularis non fit Judex qui protulit sententiam mortis, vel mutilationis, nisi fuerit exequuta; unde non indiget dispensatione. *Sac. Cong. Conc. in Cesenaten.* 1615. apud Monacell. *loc. cit. n.* 35. 57

Item irregularis non est Notarius, qui compilavit processus criminales, & plures fuerunt condemnati in pœnam mortis, at sententiæ non fuerunt exequutæ. *Sacr. Congr. Conc. in Spoletana* 14. *Decemb.* 1630. apud Monacell. *cit. num.* 35. 58

Quemdam, qui per quatuor annos exercuit Prætoriam, & sententias sanguinis protulit, sed non constabat resultasse prædictam pœnam, & dispensari ab irregularitate petebat, *Sacr. Cong. Conc. die* 28. *Mart.* 1676. respondit *dispensandum esse ad cautelam.* 59

Irregularitatem non incurrit Clericus, qui Judici sæculari petenti librum baptizatorum exhibuit ad effectum recognoscendi ætatem rei inquisiti de delicto, quod mortem meretur, & subiturus credatur. *Sacr. Congreg. Conc. in Lycien.* 10. *Decemb.* 1661. apud Monacell. *loc. cit. n.* 36. 60

Irregularis est, qui inquisitus de homicidio sustinuit torturam, indicia diluit, & fuit absolutus; quia si de delicto remanet fama, non debet promoveri, cum remaneat infamia facti. *Sacr. Cong. Concil. in Novarien.* 1. *Octob.* 1661. apud Monacell. *loc. cit. n.* 37. & apud 61
Pignatell. *tom.* 2. *consult.* 19. Si autem homicidio inculpatus, tamquam non repertus culpabilis, fuisset absolutus, non esset irregularis. *Ead. Sacr. Cong. Concil.* 8. *Julii* 1664. apud Monacell. *cit. n.* 37. 62

Irregulares non sunt filii, & nepotes Hæreticorum, quorum patres, & patruos constat emendatos esse. *Sac. Congr. Conc.* 26. *Sept.* 1591. apud Monacell. *cit. n.* 37. Et Irregularem non esse eum, qui natus est a parentibus Hæreticis, si parentes Fidem Catholicam amplexi sint, rescripsit *ead. Sac. Cong. Conc. in Romana* 21. *Maii* 1718. *ad* 2. *dub.* apud Thesaurum *resolutionum Sacræ Congregat. Conc. in Decr. d. anni.* Nec irregularem esse eum, qui in infantili ætate Baptismum receperit ab Hæreticis, respondit *ead. Sacr. Congregat. in d. Ro-* 63 64 65

d. Romana ad 1. *dub.* apud dictum Thesaurum *ibidem*.

66 Irregularitatem contraxit, qui contra fures clamavit, & isti capti fuerunt capite damnati. *Sacr. Congr. Conc. in Casaln. Irregularitatis* 24. *Septemb.* 1718. apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*.

67 Irregularis est, qui causam dedit rixæ, ex qua sequutum fuit homicidium. *Sac. Congreg. Conc. in Caputaquen.* 24. *Mart.* 1725. *ad* 2. *dub.* apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*.

68 Irregularitatis, qua laborat Sacerdos non valens Sacram Hostiam, & Sanguinem sumere nisi auxilio manus sinistræ, dispensatio remissa fuit arbitrio Episcopi. *Sac. Congreg. Conc. in Consentina* 13. *Jul.* 1725. apud cit. Thesaurum *in Decretis dicti anni*.

69 Non est irregularis, qui percussit gladio, vel virga aliquem in oculo, cujus virtutem debilitavit, adeo ut lucis radios obscure percipiat. *Sacr. Congregat. Conc. in Feretrana* 5. *Maii* 1705. apud Monacel. *tom.* 4. *supplem. ad* 3. *tom. n.* 11.

70 Neophyti, nempe qui ex Lege Judaica, Mahumetica, vel Ethnica nuper conversi, quamvis tamquam irregulares non sint promovendi ad Ordines ex dictis supra *sub num.* 12. *vers. Ex defectu animæ*; Tamen si baptizati fuissent ab infantia, vel post transactum notabile tempus a die suscepti Baptismi judicio, & arbitrio Episcopi reperiantur in rebus Fidei bene instructi, & stabiles, cum tunc non dicantur proprie Neophyti, cessat Irregularitas; *cap. Eam te* 7. *de rescriptis*, Panimol. *dec.* 89. *adnot.* 1. *num.* 4. cum aliis ibi allegatis, ubi recte ex Bonac. Corrad. & Sayro, subdit, quod veri Neophyti dispensandi sunt a Summo Pontifice.

71 Irregulares non sunt filii nati ex Matrimonio contracto cum impedimento affinitatis cum mala fide patris, & bona fide matris, nam isti sunt legitimi. *Sac. Congr. Conc. in Tornacen.* 24. *Maii* 1684. *lib.* 31. *Decret. fol.* 400. apud Monacell. *tom.* 2. *tit.* 13. *n.* 37.

72 Irregularitas ex homicidio voluntario non impedit reassumptionem habitus Clericalis, & Episcopus procedat prout de jure. Sic respondit *Sacr. Congr. Immun. in una Civitatis Ducalis* 10. *Mart.* 1699. apud Riccium *in Synopsi verb. Habitus n.* 1.

Additiones ex aliena manu.

Tametsi *in cap.* 18. *de sentent. excommun. in* 6. disertis verbis statutum sit, Irregularitatem non incurri, nisi *in casibus in Jure expressis*; nihilo tamen minus disputare de eo solent Theologi, præsertim scholastici; an possit Judex pœna Irregularitatis punire Reum delicti, cui a jure non est adnexa Irregularitas; Vide *affirmantes*, tum *negantes* apud Hurtad. *de Irregular. disput.* 1. *difficul.* 6. *num.* 24. qui tamen *in negantium* ivit sententiam, & quidem recte. 73 74

Cæterum, quod dicitur non incurri Irregularitatem, nisi *in casibus in jure expressis*, id intelligi debet de casu, quo non constat, an delictum, vel defectus adnexam habeat Irregularitatem. At si constet delictum, de quo agitur, Irregularitatem habere adnexam, dubium vero sit, num quis delictum illud patraverit, eo casu propter dubium incursæ Irregularitatis, tenetur se pro Irregulati gerere; Vanesp. *Jur. Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 10. *c.* 1. *n.* 75. Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canon. verb. Irregularitas sect.* 1. *n.* 2. 75 76

Ne autem in errores incidamus, duo hic necessario sunt monenda. Primum est, quod solummodo *in dubio* homicidii incurratur Irregularitas; idque quia *cum nulla contrahatur Irregularitas*, (ut recte ait Giballin. *de Irregul. c.* 4. *consect.* 3. *n.* 21. *in fine*) *nisi in casibus in jure expressis*, & *nullibi jus dicat in dubio facti incurri Irregularitatem*, *præterquam in casu homicidii modo hactenus explicato*, *certum esse debet nullam aliam Irregularitatem*, *quam homicidii in dubio contrahi*. 77

Alterum est, quod in ipso casu homicidii, non aliter incurratur Irregularitas, quam si ipsum homicidium certum sit, dubiumque solummodo sit de persona committente, ut est *casus* Text. *in cap.* 12. *de homic.* & *cap.* 5. *de cleric. excomm. administrante*. Verum, si de homicidio dubitetur, an commissum ipsum sit, minime incurritur Irregularitas, Giballin. *de Irregularit. cap.* 4. *consect.* 3. *num.* 17. & *plur. sequent.* 78

Dividitur Irregularitas, si spectes effectus, in totalem, qua quis privatur omnium Ordinum usu, qualis est ea, quæ ex homicidio nascitur, & partialem, qua usus solummodo adimitur alicujus Ordinis, ut evenit in ea, quæ proficiscitur a cœcitate, propter quam Sacerdos removetur a sacrificio, non item a pœnitentiæ administratione. 79

At

80 At si causas perpendas, dividitur Irregularitas in eam, quæ oritur ex delicto, & eam, quæ oritur ex defectu. Notabile vero est discrimen unam inter & alteram Irregularita-
81 tem. Irregularitas enim, quæ nascitur ex defectu, incurritur, licet defectus ille sine ulla
82 culpa patientis evenerit. At Irregularitas, quæ nascitur ex delicto, non aliter incurritur, quam si delictum illud imputari queat ei, qui illud commisit. Confer Hurtad. *de Irregularit. disp.* 1. *difficul.* 8. *num.* 27.

83 Habet utraque Irregularitas varias sub se species. Singulas pro dignitate explicare haud est mei instituti. De iis secundum Ecclesiæ disciplinam, tum antiquam, tum novam optime, præ aliis, disserunt Vanespen. *Juris Eccles. univ. part.* 2. *tit.* 10. *per tot.* Rousseaud de la Combe *in Jurisprud. Canonic. verb. Irregularitas* pariter *per tot.*

84 Hic vero haud est omittendum, *Auctorem nostrum* sæpe in hoc articulo Irregulares eos pronunciare, quos sacri Canones Irregulares non declararunt, sed tantummodo minime decet ad Ordines promovere. (*a*) Tales sunt plures ex iis de quibus verba facit *num.* 12. & præsertim *art. octavo*, ut patet ex iis, quæ habet Giballin. *de Irregularit. cap.* 5. *quæst.* 4. *proposit.* 3. ibi: *Deinde aliquando contrahitur infamia sine ullo peccato proprio, aut alieno, ut propter vilis alicujus artis exercitium, aut matrimonium cum meretrice, aut scænica, ex qua tamen infamia nulla contrahitur Irregularitas, nisi peculiari jure sit expressa, sed fortassis aliqua prohibitio ordinandi viles hujusmodi personas, quandiu eas artes exerceant.*

Patet hinc, quod personæ illæ viles, quas 85
Auctor Irregulares pronunciat, ut ad Ordines promoveantur dispensatione haud indigent.

Articulus II.

Irregularitas quo ad ejus effectus.

Irregularitatis effectus sunt specialiter tres. 1
Primus est inhabilitas, seu impedimentum ad licite primam Tonsuram, & Ordines suscipiendos: *cap. Curandum 6. dist.* 34. *& cap. Ultimo, de tempor. Ordinat.* Unde si stante Ir- 2
regularitate recipiantur Sacramenta, peccatur quidem mortaliter, sed valide recipiuntur, & recipiens solum privatur usu, ut tenet Suarez *disp.* 40. *sect.* 1. *n.* 2. Sayr. *de Censur. lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 25. & est communis Theologorum, & Canonistarum opinio. Secundus effe- 3
ctus est inhabilitas, seu impedimentum ad exercendum quoscumque Ordines, si sit totalis; vel alicujus tantum, si sit partialis; *cap. final. de tempor. Ordinat. cap. Ad audientiam, de homicidio*; & si durante Irregularitate Ordines administrentur, valide administrantur, sed graviter peccatur ab Irregulari, ut tenet Innocentius *in cap. Si celebret, de Clerico excommun. ministrante num.* 3. Cardinalis *in Clement. unic. de homicidio*, & alii communiter. Possunt

Responsio Auctoris.

(*a*) Additor ait, Auctorem nostrum in hoc articulo Irregulares eos pronunciare, quos sacri Canones Irregulares non declararunt, sed tantummodo minime decet ad ordines promovere; & tales sunt plures ex iis, de quibus verba facit *num.* 12. & præsertim artic. 8. Patet hinc, quod personæ illæ viles, quas Auctor irregulares pronunciat, dispensatione haud indigent. Et tamen Ego *loc. cit.* pro eorum infamia, & irregularitate adduco nedum Sacros Canones, sed & leges civiles, ut ibi videri potest: quæ jura tum Canonica, tum civilia adducunt alii plures, & signanter sapientissimus Gregorius Rossignolus, cap. 1. *de Ordinibus in communi quæst.* 3. *art.* 12. *num.* 5. qui ibidem sub num. 24. subjungit, quod infamia ex arte vili non tollitur, nisi per Romanum Pontificem. Et ratio est, quia quæ sunt juris positivi communis, non cadunt nisi sub potestate Pontificis, vel Principis, secundum quod jus est Canonicum, vel civile. Quum igitur infamia, quæ consurgit ex utroque allegato capite sit juris Canonici communis, ut habetur ex cap. *Admittuntur, dist.* 54. & glos. in cap. *Nihil*, verb. *suspendatur, de elect.* & ex Clementina *prima* de Institut. & ex cap. *In Capite Quadragesimæ dist.* 50. & cap. *Ex pænitentibus eadem distinct.* sequitur, quod impedimentum ad ordines, quod ex eodem consurgit, non possit, nisi per Romanum Pontificem auferri. Quod & replicat *in disput.* 3. *de Irregularit. quæst.* 5. *cap.* 8. *num.* 20. dicens. Huc etiam venit difficultas, a quo possit dispensari Irregularitas proveniens ex exercitio artis ignominiosæ, quæ etiam potest reduci ad infamiam; Respondendum, non posse dispensari, nisi a Romano Pontifice, vel ab habente ab ipso facultatem; adeoque dictæ personæ viles indigent dispensatione.

4 Possunt tamen Irregulares recipere licite om-
nia alia Sacramenta, excepto Ordine, & sic
absolvi a peccatis in Sacramento Pœnitentiæ,
quia Irregularitas non habet oppositionem cum
absolutione a peccatis, & cum aliis Sacramen-
tis ab Ordine, cum solum privet susceptione
Ordinum, & exercitio ipsorum, non autem
receptione Sacramentorum. Sic Innocentius *in
cap. Nisi cum pridem §. Personæ, de renunt. n.*
8. Cardinalis *in Clement. Dudum §. Ac deinde
qu.* 8. *de sepult.* & communiter Summistæ *in
verb. Irregularitas*, & Canonistæ *in cap. Ulti-*
5 *mo, de tempore Ordination.* Possunt etiam Irre-
gulares licite exercere quoscumque actus sa-
cros, qui non sunt Ordinum, ut Missæ priva-
tæ ad modum Laici deservire, Baptismum si-
ne solemnitate, & privatim conferre, urgen-
te necessitate, privatim Officium Divinum re-
citare, conciones habere, immo etiam in Cho-
ro licite canere, & psallere ad modum Laici,
ut tenet Covarruvias *in Clementina Dudum
part.* 1. §. 1. Suarez *disp.* 40. *sect.* 2. *num.* 11.
6 & alii communiter. Tertius effectus est inha-
bilitas seu impedimentum ad Beneficia recipien-
da, *cap. Dudum* 12. *de electione*, *cap. final. de
Cleric. duell.* cum enim Beneficium detur pro-
pter officium; *cap. final. de rescript. in* 6. &
irregularis Officii Divini capax non sit, qua-
tenus illud nequit exercere, sequitur eviden-
ter, ipsum Beneficium obtinere non posse,
arg. cap. final. de Cleric. excommunic. ministr.
7 Quamvis autem Irregularitas inhabilitet ad Be-
neficia obtinenda, non inhabilitat tamen ad
Beneficia antecedenter canonice obtenta reti-
nenda; nullibi enim reperitur in Jure, quod
per Irregularitatem ipso facto inducatur priva-
tio Beneficiorum antea canonice obtentorum,
immo potius deducitur, quod non sequatur,
nisi per Judicis sententiam, ut colligitur *ex
cap. Ex litteris, de excessibus Prælatorum.*

Additiones ex aliena manu.

8 Irregularitas beneficiis jam obtentis regula-
riter haud privat; inhabilem vero reddit irre-
gularem ad alia obtinenda; difficile vero haud
est rationem reddere, cur Irregularitas Benefi-
9 ciis jam obtentis haud privet. Id ex eo pro-
venit, quod juxta novam Ecclesiæ disciplinam
Beneficia, & Ordines, eorumque functiones
sint plane disparata, neque Ordo supponit Be-
neficium, ipsumque Beneficium sine Ordinum
usu haberi, & retineri valet; Vanespen. *Jur.
Eccles. univers. part.* 2. *tit.* 10. *c.* 1. Rousseaud
de la Combe *in Jurisprudentia Canonica verb.
Irregularitas sect.* 1.

Dixi *regulariter*, nam Irregularitas ex ho- 10
micidio per Assassinos perpetrato, privat et-
iam Beneficiis jam obtentis; *cap.* 1. *de homi-
cid. in* 6.

De collatione vero Beneficii Irregulari fa- 11
cta, utrum irrita ipso jure sit, an potius ir-
ritanda, non conveniunt inter se Doctores.
Confer Hurtad. *de Irregularit. disput.* 1. *diffi-
cul.* 5. *num.* 20. *& seq.* At Sacrum Tribunal 12
Rotæ, collationem illam irritam esse ipso ju-
re tenet, ita ut possit Beneficium alteri con-
ferri; Vide ejus decisiones *in Turritana Cano-
nicatus* 10. *Decembris* 1723. *&* 19. *Junii* 1724.
coram bon. memor. Ratto inter impress. decis.
104. ubi de irregularitate ex homicidio late
differitur.

Articulus III.

Irregularitas quoad ejus dissolutionem, & dispensationem.

IRregularitas dissolvitur, & tollitur quatuor 1
modis. Primo, per cessationem, vel abla-
tionem causæ, qui modus intervenit in irre-
gularitate ex defectu; cessante enim defectu
corporis, vel defectu ætatis, tollitur irregu-
laritas; *arg. cap. ultimo, de temporibus Ordina-
tion. cap. Neophytus dist.* 61. & in obligato ad
publica ratiocinia statim ac ab ipso sunt red-
ditæ rationes, cessat irregularitas, *arg. capit.
Unico, de obligatis ad ratiocinia.* Secundo, per 2
Baptismum, & per hunc tolluntur Irregulari-
tates ex delicto, uti homicidii, mutilationis
&c. *arg. cap. Si quis viduam dist.* 50. Non ta-
men tollitur per Baptismum Irregularitas or-
ta ex Bigamia, ut inter alios tenet Div. Am-
brosius *lib.* 3. *epist.* 25. Divus Augustinus *lib.
de bono conjug. cap.* 18. & expresse habetur *in
cap. Acutius dist.* 36. Tertio, per Professionem 3
religiosam; per hanc enim tollitur Irregulari-
tas orta ex defectu natalium quoad Ordines
suscipiendos, non tamen quoad Dignitates, &
Prælaturas, ut expresse habetur *cap.* 1. *de Fi-
liis Presbyterorum.* Quarto, per dispensatio- 4
nem, & per hanc Papa potest tollere quascum-
que Irregularitates, sive ex delicto, sive ex 5
defectu provenientes: Papa enim potest dispen-
sare in omni Jure Ecclesiastico. *Clement. Ne
Romani, in principio, de electione, cap. Sunt
quidam* 6. *caus.* 25. *qu.* 1. *cap. Proposuit* 4. *de
concess. Præb.* Archiepiscopi in actu visitatio- 6
nis, & in caussis appellationis virtute Concilii
mox

mox citandi possunt dispensare in Irregularitate occulta subditos suorum Suffraganeorum; tonc enim fiunt sui subditi ratione visitationis, & appellationis, ut cum plurimis tenet Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 3. n. 10.*

7 Episcopi dispensare possunt cum suis subditis, & in sua Diœcesi in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario injusto, & ex animo patrato, & aliis deductis ad forum contentiosum, ex Tridentino *sess. 24. de reformat. cap. 6.* ubi habet: *Liceat Episcopis in Irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare. Et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari.*

8 Hinc possunt dispensare in Irregularitate ex homicidio occulto patrato causa defensionis, non servato moderamine inculpatæ tutelæ, quia hujusmodi homicidium volitum causa defensionis, non comprehenditur sub homicidio voluntario; immo potius licet non sit mere necessarium, necessarii tamen vim habet, quatenus fit causa vitandæ mortis, ut cum multis tenet Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 39. num. 53. &*

9 *54.* Possunt etiam dispensare in Irregularitate orta ex mutilatione occulta licet voluntaria, cum hæc in jure non sit excepta, & in iis, quæ concernunt rigorem, non sit facienda extensio de casu ad casum; *arg. capit. Odia restringi 15. de regulis juris in 6.*

10 Probabilius tamen non possunt dispensare in Irregularitate contracta ex Hæresi occulta, ut colligitur *ex cap. Cum illorum 32. de sent. Excomm.* ubi habetur, quod Episcopi non habent facultatem dispensandi in illis casibus, in quibus non habent facultatem absolvendi; sed hodie per Bullam Cœnæ est abrogata Episcopis facultas absolvendi a crimine occulto Hæresis, cum derogatione etiam Concilii Trident., ut sæpius declaravit *Sacra Congregatio*, cum Bulla dicat expresse, & aperte, *ac cujusvis Concilii decreta*, ergo etiam intelligitur ipsis abrogata facultas dispensandi in Irregularitate ab illo proveniente; Vide verb. *Absolvere art. 9. n. 3. & 4.*

11 Circa Irregularitates autem provenientes ex defectu, Episcopi possunt dispensare etiam quoad ascensum ad Sacros Ordines in sola Irregularitate proveniente ex Bigamia similitudinaria, ut tenet Communis *ex cap. Sane, de Clericis conjugatis, & cap. 1. Qui Clerici, vel voventes.* In Irregularitate autem orta ex Bigamia vera, & interpretativa non possunt, ut tenent Hostiensis, Præpositus, Panormitanus, & alii passim, & colligitur *ex cap. Super eo, & cap. Nuper, de Bigamis*, & ex declaratione Sacræ Congr. apud Fagnan. *lib. 1. decretal. cap. Quoniam 13. de Constit. n. 32.* 12

Capitulum, Sede vacante, probabilius eamdem habet potestatem dispensandi, & absolvendi concessam Episcopis a Tridentino *sess. 24. de reformat. cap. 6.* Nam licet illa facultas videatur concessa Episcopis jure speciali, tamen competit ei jure communi, & jurisdictione ordinaria ei tributa, & sic tenent Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. p. 2. allegat. 39. num. 16.* Pirhing, Anaclet. Piasec. Sanchez, Ventrigl. & plurimi alii apud Barbosa *l. c.* 13

Prælati inferiores Episcopis jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, quamvis habeant proprium Territorium, & Subditos, non gaudent prædicta facultate dispensandi, & absolvendi concessa Episcopis a Concilio Tridentino *sess. 24. de reform. cap. 6.* quia Concilium in hac parte derogat juri communi, adeoque potius stricte interpretandum, ut nomine Episcopi velit intelligendos esse secundum propriam significationem hujus nominis illos solum, qui vere & proprie sunt Episcopi, & de facto sic decrevit Sac. Congr. Concilii, a qua, cum in specie quæsitum esset: *An facultate concessa Episcopis a Decreto Concilii sess. 24. cap. 6. etiam inferioribus jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus in locis suæ jurisdictionis uti liceat? die 9. Decemb. 1582. Sac. Congreg. censuit, non licere*, & cum Abbas Aquisaneten. jurisdictionem quasi Episcopalem habens in subbitos, declarari petiisset: *An facultas tributa Episcopis a Concilio Tridentino cap. 6. sess. 24. ipsum comprehenderet? Sacra Congregatio censuit, non comprehendere*, ut tenet, & refert Fagnanus *in cap. Cum illorum, de sent. excomm. sub num. 33.* Suarez *disp. 41. sect. 2. num. 7.* & cum plurimis Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 39. num. 17.* 14

Et Pignatell. *tom. 6. consul. 99. num. 32.* qui *num. 34.* subdit, ne quidem posse vi hujus facultatis Tridentini ex declaratione Gregorii XIII. dispensare Cardinales in Ecclesiis sui tituli, quia licet habeant ibi quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen non sunt vere ac proprie Episcopi quoad facultates concessas Epi- 15

Episcopis a Concilio, ut approbante Pontifi-
16 ce, interpretata est Sacra Congregatio. Præscindendo autem ab illis facultatibus hic a Concilio concessis Episcopis, salva remanet plena jurisdictio Cardinalium in suis Titulis, prout Doctores illis attribuunt *in cap. His quæ, de major. & obed.* ibiq. Fagnan. *n.* 16.

17 Prælati Regulares, licet a Trident. non habeant facultatem dispensandi concessam Episcopis, eamdem tamen habent in suos subditos per concessionem variorum Pontificum, & præcipue S. Pii V. qui Constit. incipient. *Romani Pontificis*, indulsit Prælatis Ordinis Prædicatorum (cum quibus communicant alii Regulares) ut sequitur: *Et insuper, quia Œcumenicum Generale Trid. Conc. concessit Episcopis, ut absolvere possint in foro animæ, seu conscientiæ ab omnibus peccatis, & dispensare in Irregularitatibus, prout sess. 24. cap. 6. habetur; Ne Prior Conventualis, & Superiores Prælati dicti totius Ordinis, tam in dicta Provincia, quam extra eam ubilibet deterioris conditionis, quam Clerici, aut sæculares existant, eidem Priori Conventuali, & Superioribus Prælatis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in Fratres, & Moniales dicti Ordinis sibi subditos, quod possunt Episcopi in Clericos, & Laicos sibi subditos, tam quoad absolvendi, & dispensandi hujusmodi, quam alias quascumque facultates eisdem auctoritate, & tenore præsentium perpetuo concedimus, & indulgemus;* adeoque per hanc concessionem possunt dispensare cum suis subditis in omnibus Irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario injusto, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum; & etiam dispensare possunt in Irregularitate orta ex mutilatione occulta licet voluntaria, uti dictum est de Episcopis.

18 Amplissimum privilegium dispensandi in omnibus Irregularitatibus ex delicto, & etiam ex defectu, & ex quavis causa, præterquam homicidii voluntarii, bigamiæ, & mutilationis membrorum concessit Prælatis Ordinis Minorum Sixtus IV. in Bulla Maris magni incip. *Regimini*, uti etiam in Bullis Maris magni aliorum Mendicantium reperitur concessum, & signanter Præpositis Generalibus Societatis Jesu dispensandi, tam per se, quam per alios a Paulo III. 18. Octobris 1549. Constit. incip. *Licet debitum*, & omnibus aliis Ordinibus ab iisdem, & aliis variis Pontificibus; sed istis omnibus omissis, brevitatis gratia, unum pro omnibus placet referre amplissimum concessum a S. Pio V. Cassinensibus *idibus Jul.* 1571. Constit. incip. *Dum ad Congregationem Cassinensem*, in qua concedit Abbatibus, & Prælatis ejusdem Congregationis, cum qua communicant alii Regulares, ut suos subditos etiam Novitios in Religione perseverantes ab omnibus casibus, & Censuris, etiam in Bulla Cœnæ contentis absolvere possint, cum eisdem dispensare in omnibus Irregularitatibus quomodocumque contractis, & pro foro conscientiæ etiam in Irregularitate contracta ex homicidio voluntario, dummodo non sit commissum post ingressum in Religionem, & eos habilitare, ut possint ad quascumque Prælaturas suæ Congregationis eligi, & assumi, & eas libere & licite retinere, & quæcumque Ordinis Officia exercere, etiamsi Irregularitatem contraxerint ante eorum promotionem. Nec 19
hoc privilegium videtur revocatum per Concilium Tridentinum, cum fuerit concessum post idem Concilium cum clausula derogatoria quorumcumque Conciliorum. Vide verb. *Absolutio, art.* 1. *a nu.* 20. *ad* 40. & verb. *Prælatus Regularis a n.* 14. *ad* 35.

Verum tamen est, quod istæ tam amplæ fa- 20
cultates non sunt de facili deducendæ ad praxim. Immo per Lezanam *in Summ. tom.* 1. *c.* 18. *n.* 42. *& tom.* 5. *comment. in Mare magnum Minor. num.* 141. Mirandam, Absens.; Matthæuc. Felic. Potest. & alios graves Doctores nequeunt Prælati Regulares dispensare cum suis subditis amentibus, furiosis, epilepticis, lunaticis, energumenis, enormiter leprosis, cum abstemiis, deformiter gibbosis, notabiliter claudis, & gallico morbo affectis, cum habentibus manus tremulas, ut sit effusionis periculum, & similibus, quia a generalibus illis facultatibus dispensandi intelliguntur exclusæ omnes & singulæ Irregularitates, quæ procedunt ex aliquo enormi corporis, vel etiam animi vitio, & defectu, ex quo posset generari scandalum in fidelibus videntibus celebrare eum, qui præfatis esset affectus; cum enim sint casus specialissimi, credendum est, Pontificem non voluisse illos comprehendere in generalibus concessionibus, juxta Regulam 81. *Juris in 6. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus;* Tanto magis, quod in similibus irregularitatibus, quotidie videmus ab omnibus fieri recursum ad Sedem Apostolicam, a qua etiam non tam de facili omnibus tales dispensationes conceduntur.

Forma verborum, sub qua irregularitas dis- 21
pensari & tolli debet, nulla reperitur distincte præscripta; poterit tamen inservire hæc sequens,

quens, vel alia consimilis: *Dispenso tecum super Irregularitate, quam contraxisti ob hanc causam, & te habilem declaro ad suscipiendum, vel exequendum Ordinem, & restituo te ad legitimos actus. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Si vero dubitetur an quis Irregularitatem incurrerit, nec ne? Dicitur sub coditione: *Dispenso tecum in Irregularitate, si forte incurristi ob hant causam, & te habilem declaro &c.* ut supra. Sic enim docent communiter Doctores.

22 * Major Pœnitentiarius in casibus occultis, & pro foro conscientiæ tantum dispensat in irregularitate ex quocumque delicto, vel defectu proveniente, tam cum Laicis, quam cum Ecclesiasticis, vel sæcularibus, vel regularibus ad hoc, ut possint initiari Ordinibus, vel in susceptis ministrare, ad superiores gradus ascendere, ac dignitates etiam Cathedrales, & quæcumque Beneficia Ecclesiastica quandocumque ante dispensationes alioqoin canonice obtenta retioere; nec non ut hujusmodi Beneficia & dignitates (exceptis, quando agitur de homicidio voluntario, vel alio gravissimo excessu, Ecclesiis Cathedralibus & Metropolitanis) etiam per delictum assequi valeanr; Benedict. XIV. Constitut. 95. tom. 1. Incip. *Pastor Bonus*, §. 15.

23 Ubi additur in irregularitaribus quoad regulares ita dispensari posse, ot ad quæcumque officia & Beneficia regularia adscendere valeaot, excepro tamen Ordinis *Generalatu* in irregularitare ex defecto naralium. *Ibid.* §. 31. Ea vero dispensatio conceditur tantum in foro conscientiæ, in casibus occultis; in publicis vero in utroqoe foro, auditis tamen superioribus, *Ibid.* §. 32.

24 In dispensationibus, quæ dantur pro irregolaritate filiorum illegitime natorom apponi solet clausula: *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*; ex quo fit, ut Episcopus debeat inqoirere in illum, & quærere numquid per decenniom moribus integrum se præbuerit; & si toto deceonio nihil indignum admisisse compererit, potest cum illo executioni mandare dispensationem, etiamsi ante decennium incontinentiæ nomine suspectus fuisset, ut ex Decretis S. Congregat. *De Synodo Diœces. lib.* 13. *c.* 24. §. 22. *nov. edit.* *

Additiones ex aliena manu.

25 Fallitur *Auctor* dum *num.* 17. sentit privilegium couceſſum aliquibus Religionibus dispensandi super quibusdam Irregulatitatibus venire sub privilegiorum communicatione. Accuratissimus P. Giraldi *Scholarum Piarum in addit. ad Maschat. tom. 2. lib. 5. titul.* 12. *n.* 50. refert decretom S. Congregat. Concilii interpretis, quo dictum fuit, privilegium hoc minime commonicari. 26

Idque attento mox dicto decreto procedit etiamsi agatur de communicatione privilegiorum com clausula: *Pariformiter, & æque principaliter perinde ac si in specie eis concessa fuissent.* 27

J U B I L Æ U M.

Articulus I.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt ejus etymologiam, naturam, & divisionem.

HOC nomen *Jubilæum*, *Jubileum*, *Jubilæus*, *Joboleum*, *Jobilæum* ab aliis, atque aliis teste Gobat *in Quinario cap.* 1. *de Jubilæi natura num.* 1. sic diversimode scriptum significabat apud Hebræos annum remissionis quolibet quinquagesimo recurrentem, quo scilicet cuilibet suæ possessiones, domus, agri, vineæ, & alia hujusmodi, quæ per hypothecam, venditionem &c. a se alienaverat, item mancipia suæ libertati sine aliquo pretio restituebantur, quo etiam anno terra non colebatur, sed vescebantur Judæi iis, quæ partim ex præteritis annis collegerant, & partim illo anno terra ipsa sine ulla coltora sponte prodocebat, qood totum clare patet *Levitici* 25. ubi inter alia *sub num.* 10. & 11. impositom fuit Hebræis hoc speciale præceptom: *Sanctificabis Annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus Terræ, ipse est enim Jubilæus; revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque redibit ad Familiam pristinam, quia Jubilæus est, & quinquagesimus Annus.* Hoc nomen potant Liranus, & Turrecremata apud Navarrum *tom.* 3. *comment. de Jubilæo, & Indulgentiis notabil.* 1. *num.* 2. derivari a voce Hebræa *Jobel* quæ Buccinam sonat; Buccinæ enim sonitu Jubilæus indicabatur; Alii tamen dicont, quod *Jobel* significat *Quinquagesimum*. Unde potius dici deberet *Jobelæus*, quam *Jubilæus*. Alii vero cum Bellarmino *de Indulgent. lib.* 1. *cap.* 1. Sanctarello *tract. de Jubilæo cap.* 1. *dub.* 1. dicont derivari a verbo Hebræo *Jubal*, quod significat producere, seu 1 2

get-

germinare, quia illo anno quinquagesimo, ut dictum est, terra sine cultura de se fructus producebat.

3 Hinc ex quo Dominus Noster Jesus Christus non venit solvere Legem, sed spiritualiter adimplere, ad similitudinem antiqui Ritus, utpote futurorum præfigurativi, in Ecclesia Catholica altiori quadam ratione institutus fuit *Annus Jubilæus*, *seu Jubilæi*, communiter appellatus *Annus Sanctus*, eo quod ipso Anno plenissima peccatorum remissio, seu Indulgentia sit concessa, & ad eam lucrandam sanctissima pietatis opera a fidelibus certatim edantur, ut notat Gobat *loc. citat. num.* 2. San-

4 ctarell. *loc. cit. dub.* 2. & alii passim. Unde annus Iubilæi solet a Theologis sic describi: *Annus, quo visitantibus certas Ecclesias, & certa pia opera facientibus Indulgentia plenaria conceditur, cum facultatibus circa absolutionem a peccatis, & censuris reservatis, & circa commutationem votorum*. Et circa hunc Annum Jubilæi, quamvis aliqui, ut notat Viva *de Jubilæo quæst.* 1. *art.* 1. *num.* 3. dixerint, quod Annus Sanctus vocari debeat *Jubilæus*; Remissio vero, & Indulgentia *Jubilæum*, Sanchez tamen docet indifferenter utrumque vocari & *Jubilæus*, & *Jubilæum*.

5 Jubilæum est triplex, scilicet *Romanum*, quod Romæ Anno Sancto celebratur. *Compostellanum*, quod ex concessione Alexandri III. ut refert Gobat *loc. cit. nu.* 2. habetur Compostellæ toto illo anno, quo S. Jacobi Apostoli Festum incidit in diem Dominicum, & *Extraordinarium*, quod extra Annum Sanctum

6 ob gravem aliquam causam indici solet. Et Jubilæum ut sic hæc tria Jubilæa complectens recte describitur dicendo, quod sit *Indultum Pontificis, Indulgentiam plenariam, & magna privilegia tribuens, certa opera in Brevi præscripta præstantibus. Est in re communis*.

7 Jubilæum Romanum, seu Jubilæum Anni Sancti quando incæperit? A quo primo Institutum? Intra quod temporis recurrat? quibus ritibus indicetur, inchoetur, & terminetur? qua die, & hora incipiat, & desinat? quæ Basilicæ, & quoties visitandæ pro ipso Jubilæo lucrando? Vide Verb. *Annus Sanctus*, *per totum*.

8 Durante Anno Sancto suspenduntur omnes Indulgentiæ plenariæ concessæ pro vivis. *Communis*, & hoc clare constat ex fine suspensionis, qui est, ne usu Indulgentiarum impediatur accessus ad Urbem, ut exprimitur *in Extravagant. Quemadmodum, de Pænit. & remiss.*

9 Non suspenduntur tamen Indulgentiæ Altarium privilegiatorum pro defunctis, neque aliæ Indulgentiæ plenariæ concessæ pro mortuis, & pro moribundis, seu constitutis in articulo mortis; sic tenent Gavantus, Peyrinus, Lezana, La Croix *l.* 6. *p.* 2. *num.* 1401. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 12. *dist.* 3. *num.* 99. & 100. Felix Potestas *tom.* 1. *num.* 3834. Viva *de Jubilæo quæst.* 4. *artic.* 4. & alii passim referentes sic declarasse Urbanum VIII. Innocent. X. & Clement. X. qui ultimus cum in sua Notificatione infra *sub num.* 28. adducenda dicat *Declaramus*, valet hoc etiam pro futuro tempore, ut recte notat la Croix *loc. cit.* Neque suspenduntur Indulgentiæ concessæ 10
Domui Augustissimæ Lauretanæ, ut declaravit Gregorius XIII. teste Benzonio, *l.* 4. *cap.* 7. & Viva *loc. cit. quæst.* 4. *art.* 1. *n.* 3.
Nec suspenduntur Indulgentiæ Compostellanæ 11
ex declaratione Sixti V. ut refert, & tenet Viva *loc. cit. num.* 3. Castropal. *tractat.* 24. *punct.* 12. *num.* 8. La Croix *loc. cit. num.* 1401. & alii. Nec suspenditur Indulgentia 12
Portiunculæ Assisii, ut declararunt varii Summi Pontifices, & signanter Innocentius X. 5. *Jul.* 1650. Clemens X. 12. *Novemb.* 1664. & Innocentius XII. 21. *Augusti* 1699. in suo Brevi per extensum adducto sub verb. *Indulgentia artic.* 5. *num.* 55. In aliis vero Ecclesiis Franciscani Ordinis suspenditur talis Indulgentia Anno Sancto pro vivis, minime pro defunctis. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *num.* 3796. & alii. Cum enim talis Indulgentia sit extensa ad omnes Ecclesias Ordinis ubique existentes a Gregorio XV. Constitution. incip. *Splendor paternæ*, ad litteram adducta sub verb. *Indulgentia art.* 5. *num.* 51. & posse applicari etiam pro Defunctis fuerit concessum ab Innocentio XI. Constitut. incip. *Alias* per extensum adducta sub dict. verb. *Indulgentia art.* 5. *num.* 52. & supra *sub num.* 9. fuerit ostensum non suspendi Anno Sancto Indulgentias concessas pro Defunctis, stat clarum, dictam Indulgentiam suspendi tali Anno in aliis Ecclesiis Ordinis solum pro vivis, & minime pro Defunctis.

Anno Sancto non suspenduntur probabiliter 13
Indulgentiæ Bullæ Cruciatæ, quia sunt per modum contractus. Ita Salas, Bonacina, Henriquez, Sanchez, La Croix *loc. cit. num.* 1401. Viva *loc. cit. art.* 3. *num.* 1. ubi ex Rodriquez apud Dianam *part.* 1. *tract.* 3. *resol.* 97. refert sic declarasse Clementem VIII. Nec 14
suspenduntur probabilius Indulgentiæ non plenariæ concessæ, a Summis Pontificibus. Ita Filliucius, Gobat, Lezana, Castropalaus, Di-

primit. Unde La Croix *loc. cit. n.* 1400. dicit non requiri, sicuti & dicunt plures alii; Filliuc. vero *n.* 251. & alii putant eam præsup-
24 poni. Requiritur tamen per omnes Visitatio certarum Ecclesiarum in Bulla expressarum, & quidem ab Incolis Romani per triginta dies continuos, vel dispensativos, & a peregrinis, seu exteris per quindecim. Putatque Bellegambe *loc. c. sect.* 3. *q.* 3. toties obtineri posse hoc Jubilæum, quoties repetuntur opera præscripta, & id declarasse Urbanum VIII. tenet, & refert Bonac. *disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 5. *n.* 32. apud Busemb. *loc. c.*

25 Post absolutum Romæ Annum Sanctum solet Papa concedere Jubilæum etiam pro aliis Provinciis extra Italiam, si Nuncii Apostolici, vel Episcopi requirant, ut notat Gobat *in Quinario tract.* 3. *de Jubilæo num.* 409. *&*
26 412. ubi dat Exemplaria. Et tale Jubilæum possunt in partibus iterum lucrari qui Romæ lucrati sunt. Bellegambe *loc. c. q.* 7. La Croix
27 *loc. c. num.* 1405. & alii. Jubilæum extraordinarium, quod per duas hebdomadas post Jubilæum Anni Sancti concedi solet, necnon post coronationem Pontificis, ac sæpe aliis gravibus causis, continet non solum Indulgentiam plenariam instar Anni Sancti, sed etiam confert facultatem eligendi Confessarium ab Ordinario approbatum, qui a reservatis etiam in Bulla Cœnæ contentis absolvat, & vota commutet, & præscribere, seu exigere solet septem opera, scilicet Processionem, Visitationem Ecclesiarum, Orationem in illis, Confessionem, Communionem, Jejunium, & Eleemosynam.

28 Bullæ Jubilæi quoad ea, quæ favores continent, sunt latissime interpretandæ, quantum patitur proprietas verborum, nisi in particulari casu, vel materia, communis praxis, vel Stylus Curiæ Romanæ, aut omnino peculiaris ratio restrictionem persuadeat. Quoad ea autem, quæ gravamen, seu odium continent, sunt stricte interpretandæ quantum patitur verborum proprietas, nisi in particulari casu stylus, & praxis Curiæ Romanæ, seu aliqua peculiaris ratio laxiorem interpretationem persuadeat; *arg. cap. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*. Sic Suarez, Henriquez, Sanctarell. cum Gobat *loc. c. cap.* 5. *num.* 24. *& sequent.* Viva *de Jubilæo quæst.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1395. & alii passim. Hinc latissime sunt interpretandæ quoad concessionem Indulgentiæ, electionem Confessarii, absolutionem, commutationem operum, vel votorum, &c. quia sunt favores. Stricte autem sunt interpretandæ quoad obligationem ad certa opera, suspensionem Indulgentiarum, & facultatum, quia sunt gravamina. Bellegambe *loc. citat. part.* 1. *sect.* 1. *quæst.* 6. Viva *de Jubilæo q.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1395. & alii plures.

Affertur tenor Notificationis pro Jubilæo 29
Anni Sancti 1675. concesso a Clemente X.

I. Conceditur Pœnitentiariis, & Parochis Romanis facultas absolvendi a Reservatis, & commutandi Vota.
II. Nec non Confessariis Religiosis a Vicesgerente approbatis.
III. Facilitatur Religiosis consecutio Anni Sancti.
IV. Alumnis etiam, & Convictoribus Seminariorum.
V. Pauperibus, & ægrotis.
VI. Declaratur Bulla Indulgentiarum suspensiva.
VII. Indulgentiæ concessæ visitantibus septem Ecclesias Romanas, & Scalam Sanctam non suspenduntur. Conceduntur item Indulgentiæ septem annorum, & totidem quadragenarum visitantibus Romana Templa, ubi habetur comprecatio quadraginta horarum circularium.

NOTIFICATIO.

Gaspar Titul. S. Silvestri in capite S. R. E. Presbyter Cardinalis Carpineus Sanctissimi D. N. Papæ Vicarius Generalis.

„ I. CUm Sanctitas Domini Nostri, pro ut „ Nobis vivæ vocis oraculo mandavit, cupiat magis dilatari gratias concessas „ omnibus illis, qui convenerunt, veniuntque „ Romam, consecuturi plenissimum Jubilæum „ hujus Anni Sancti, mandavit Nobis exponere infrascriptas concessiones, declarando „ etiam illa, quæ in dubio erant, aut vocabantur, non sine Fidelium turbatione, & „ scrupulis conscientiarum; quarum paci, & „ quieti consulturus Summus Pontifex hæc statuit. Ut itaque Confessarii, & operarii multiplicentur ad majorem commoditatem, & „ consolationem Fidelium utriusque sexus, „ in omni plenitudine paternæ Caritatis concedit amplam facultatem Pœnitentiariis Basilicarum S. Petri, S. Pauli, S. Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris sive illi sint ex numero ante hac esse solito, sive

„ ex jam aucto, & deinceps augendo; Ad „ hæc eadem facultas datur Parochis, tam „ Sæcularibus, quam Regularibus omnium Parochiarum Romæ (durante tamen Jubilæo „ Anni Sancti) absolvendi, videlicet in ordine „ ad lucrandum præsens Jubilæum, Fideles ab „ omnibus sententiis, & Censuris Ecclesiasticis contra illos pronunciatis, & fulminatis „ a Sacris Canonibus, aut Judicibus quacumque de causa, & ab omnibus peccatis, & „ excessibus, & delictis quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam a casibus reservatis, non solum ab Episcopis, aut alias a „ Prælatis inferioribus, verum etiam a Pontifice ipso, & a Sede Apostolica, etiam in „ Bulla Cœnæ Domini, & in aliis quibuscumque Constitutionibus Summorum Pontificum „ in foro conscientiæ tantum: Ubi tamen sua „ Sanctitas declarat, se non intelligere, aut „ dispensare, nec dare facultatem dispensandi, „ aut habilitandi, & in pristinum statum restituendi, quæ ad Irregularitatem publicam, aut occultam, vel notam, defectum, „ incapacitatem, & inhabilitatem quomodocumque contractam spectant, nequidem in „ foro conscientiæ. Neque vult sua Sanctitas, ut præsens facultas illi suffragetur, „ qui a Summo Pontifice, aut Judicibus Apostolicis, vel aliis Ecclesiasticis excommunicati, suspensi, vel interdicti sunt declarati, vel publice denuntiati ob sententias, „ & Censuras Ecclesiasticas, quas incurrerunt, adeo, ut isti omnes absolvi non possint, nisi prius satisfecerint, aut obediverint, & partes sibi contrarias pacificas ante „ reddiderint: Ita ut iidem Pœnitentiarii, & „ Parochi, durante hoc anno Jubilæi Sancto, „ commutare possint omnia vota (exceptis Castitatis, & Religionis) in alia opera pia, „ imponendo nihilominus hisce Fidelibus, & „ quibusque aliis pœnitentiam salutarem, & „ alia opera pia, quæ iidem Confessarii præscribent.

„ II. Concedit pariter Sua Sanctitas Confessariis Religiosis cujuscumque Ordinis, Congregationis, & Instituti, qui a Nobis, vel „ a nostro Vicesgerente sunt approbati, aut „ deinceps approbabuntur, eamdem facultatem „ paulo ante explicatam absolvendi a Censuris, & casibus reservatis, commutandi vota, modo ea non sint substantialia Religionum, Ordinum, Institutorum: immo & „ Religiosis Confessariis eadem datur facultas „ respectu sui Ordinis, & illis æque, qui modo Romæ versantur, quam illis, qui huc sunt „ venturi hoc Anno Sancto, ad quem se extendit tantum hæc facultas.

„ III. Ut etiam facilitetur iisdem Religiosis „ consecutio Anni Sancti, & Jubilæi, tantique „ thesauri spiritualium gratiarum, & ut illi „ suo exemplo populum ædificent, compareantque debito cum decore, qui decet personas Deo dicatas, significatur eisdem, suam „ Sanctitatem contentam esse, ut illi visitent „ quatuor assignatas Ecclesias ter tribus diebus continuis, aut interpolatis, una simul, „ aut quo ad majorem partem euntes, & incedentes respectu eorum, qui in eodem Conventu, aut Domicilio versentur, & sic consequantur sanctissimum Jubilæum, ac si visitassent easdem Ecclesias triginta vicibus, „ aut diebus. Ut tamen observentur cetera, „ quæ in Bulla Jubilæi continentur, hortamur „ & nos eosdem Religiosos in Domino, ut „ incedant, servato ordine quam modestissime, recitantes Psalmos, vel alias preces, „ & laudes Divinas decantantes.

„ IV. Idem Indultum, ut visitentur tamen „ quatuor diebus continuis, aut interpolatis „ eædem Ecclesiæ, concedit Summus Pontifex „ etiam Alumnis, & Convictoribus juvenibus, qui operam dant scientiis, & liberalibus artibus, & vivunt in eodem convictu, „ modo & illi eant saltem quoad mediam „ partem, quos comitabitur Præfectus, aut „ Rector, vel alii, qui eisdem præsunt, ut „ eadem gratia fiat iisdem Præfectis, Magistris, & famulis: monentur tamen hi omnes, „ ut servent modestiam, & ordinem inter „ eundum, orantes, vel pium quid tractantes. Regulares vero aliunde huc profecti ad „ lucrandum Jubilæum sanctum, si voluerint „ se conjungere aliis suæ Religionis, habebunt eamdem facultatem, & lucrabuntur „ Indulgentias, si eodem modo ter visitaverint Ecclesias supradicto modo. Si vero non „ possent expectare aliorum commoditatem, „ aut advenirent cum alii lucrati sunt Indulgentias, concedit sua Sanctitas, ut illi quinquies visitando Ecclesias per quinque continuos, aut interpolatos dies lucrentur easdem Indulgentias, quas fuissent lucrati visitando per quindecim dies easdem Ecclesias pro ut Bulla præscribit. Conceditur etiam Congregationibus, Confraternitatibus, „ quæ aliunde huc venerunt, ut simul semel „ visitando Ecclesias, & bis separatim Fratres, aut Sorores satisfaciant visitationibus „ præscriptis in Bulla, ac si quindecies visitassent.

„ V.

„ V. Et cum maxime Sua Sanctitas secundum viscera paterna compatiatur paupertati, ac multiplicibus miseriis Advenarum, eorumque plurimorum, qui non habent, unde se tamdiu alant, vel neque sufferre possunt molestias tot visitationum intra quindecim dies, remittit arbitrio, discreto tamen, & prudenti dictorum Pœnitentiariorum, & Parochorum, ut quivis dispenset juxta cujusvis pœnitentis indigentiam, & possibilitatem in assignando numero visitandarum Ecclesiarum dando eisdem omnem facultatem circa id necessariam, & opportunam. Eodem modo quia Cives, & incolæ Romani, qui inceperunt visitare Ecclesias, sed morbo impediuntur prosequi secundum opus, ne priventur fructu laborum inchoatorum, & piæ intentionis, qua aggressi sunt opus, ne affligantur corpore, & animo, concedit eisdem Pœnitentiariis, & Parochis facultatem commutandi opera injuncta visitandarum Ecclesiarum per triginta dies in alia, quæ viderint esse proportionata possibilitati dictorum Civium & Incolarum infirmorum. Quod si repente mors immineat, antequam obtineant hanc immutationem, concedit illis sua Sanctitas Jubilæum, ac si omnia opera necessaria explevissent.

„ VI. Ut etiam finaliter tollatur omnis ambiguitas, & ut Fideles sint certi de Indulgentiis, quas possunt lucrari, declaramus una cum Oraculo suæ Sanctitatis, ut supra insinuato, quod in suspensione Generali Indulgentiarum, quæ continetur in Bulla data 5. Maii 1674. publicata vero 17. Septembris ejusdem Anni, non intelligantur suspensæ Indulgentiæ Altarium privilegiatorum pro defunctis, neque aliæ concessæ eodem modo pro defunctis; verum illæ suspensæ habeantur, quas possunt sibi consequi vivi, ut eas possint concedere Animabus Purgatorii per modum suffragii, & nec minus Indulgentiæ concessæ in articulo mortis, & facultates communicandi eas aliis. Sicut nec cessant modo facultates Sanctæ Inquisitionis, & Officialium ejusdem, aut Missionariorum, & Ministrorum, qui ab eodem Tribunali, vel a Congregatione propagandæ Fidei, vel cum auctoritate Apostolica ad id sunt deputati, & specialiter facultates absolvendi ab hæresi illos, qui, abjurato errore, redduntur capaces earum Gratiarum.

„ VII. Ut autem conservetur pium Institutum, & consuetudo visitandi Templa, in quibus celebratur comprecatio Quadraginta horarum, & præcipua Sanctuaria colendi hac in Urbe, concedit Sua Sanctitas, non obstante ea generali Indulgentiarum suspensione, ut Indulgentias solitas consequi possint Fideles utriusque sexus, quas alias consequebantur, si visitent septem Ecclesias, & Scalam Sanctam diebus determinatis, eo modo, & his cum conditionibus, quibus illæ fuerunt concessæ, easdem lucrantur Indulgentias. Quivis insuper qui visitat Templa, ubi habetur expositum Venerabile, & est comprecatio Quadraginta horarum circularium, & ordinariarum, quæ sunt in publico folio a Nobis exponendo, & publicando hujus Anni Sancti decursu, ita ut ibidem aliquo tempore inter preces detineatur, prout illi videbitur, Confessione prius, & Sacra Communione peractis, aut saltem concepto firmo proposito confitendi, lucrabitur is septem Annorum Indulgentias, & totidem quarantenas toties, quoties id præstiterit.

Datum Romæ ex Ædibus nostris die 1. Februarii 1675. Jubilæi.

G. Cardinalis Vicarius.

Affertur tenor alterius Notificationis jussu Innocentii XII. editæ 6. Martii 1700. occasione Anni Sancti tunc temporе decurrentis. 30

NOTIFICATIO.

Gaspar Miseratione Divina Episcopus Sabinensis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis de Carpineo S. D. N. Papæ Vicarius Generalis, Romanæque Curiæ, ejusque Districtus Judex Ordinarius, &c.

ESsendosi nella Sacra Congregazione deputata da N. S. sopra la celebrazione del presente Anno Santo, tenutasi li 26. Febbrajo prossimo passato, portate diverse istanze per la dichiarazione di alcuni dubbj insorti sopra l'Intelligenza della Bolla; e riferitosi da Noi il sentimento della medesima Congregazione alla Santità di N. S. nell' udienza delli 4. corrente, alla Santità sua è piaciuto fare le seguenti dichiarazioni.

Che l' intera visita delle quattro Basiliche debba farsi in un giorno contenuto nello spazio di 24. ore, e che il giorno debba intendersi, ed incominciare, e finire da una mezza notte all'altra.

Che la facoltà concessa sotto li 24. Gennajo

najo del presente anno alli RR. Parrocchi, Penitenzieri, e Confessori destinati di commutare in altre Opere pie, ed abbreviare le visite delle Chiese agli invalidi, ed impotenti Cittadini, ed Abitanti di Roma, che avessero incominciato le medesime visite, e per sopravenienza d'impedimenti non le potessero terminare, la Santità Sua l'estende a beneficio ancora di quelli, che per la causa stessa non le avessero potute incominciare. Avvertendo però i suddetti Confessori, come sopra, di servirsi con prudenza, e moderazione di questa facoltà. Rimanendo nel testo preservato l'Indulto conceduto a Noi, ed a Nostro Monsignor Viceregente di poter delegare qualsivoglia Confessore ne' casi particolari con le stesse facoltà.

Concede parimente la Santità Sua al Padre Confessore del Sacro Palazzo Apostolico la stessa facoltà de' Penitenzieri per la Famiglia, che lo serve durante il presente anno.

Intende ancora, e dichiara, che le Indulgenze solite a concedersi da' Signori Cardinali, Legati, Nunzj Appostolici, e Vescovi, o nell' uso de' Pontificali, o nel darsi le benedizioni, o in altra forma solita, rimangano nel loro vigore, non ostante la generale sospensione dell' Indulgenze sotto li 4. Giugno 1699.

Data dal nostro Palazzo questo dì 6. Marzo 1700.

G. Cardinalis Vicarius.

31 Subnectitur hic Bulla suspensiva Indulgentiarum tempore Jubilæi Romani, seu Anni Sancti, & est ut sequitur eadem ad litteram edita a Clemente X. pro Anno Sancto 1675. ab Innocentio XII. pro Anno Sancto 1700. & a Benedicto XIII. pro Anno Sancto 1725.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei.

Ad futuram rei memoriam.

CUm Nos nuper Sancti Jubilæi celebrationem a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futuræ inchoandam, & usque ad finem sequentis anni duraturam, universo populo Christiano, de Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium assensu indixerimus, ac omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, qui Beatorum Petri & Pauli Apostolorum, nec non Sancti Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe Basilicas visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur; cupientes, ut Christianæ nationes ex omnibus terrarum Orbis locis in alma Urbe nostra in Fidei ac Religionis unitate congregatæ, eodem pietatis ac devotionis spiritu Basilicas prædictas, quo maximo fieri poterit concursu, durante eodem Jubilæo visitent, & frequentent, multorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum exemplo adducti, omnes, & singulas Indulgentias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi, etiam a casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, quibus Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Domibus, Militiis, Ordinibus, etiam Mendicantibus, Congregationibus, Confraternitatibus, etiam Laicorum, Universitatibus, & piis locis, illorumque Ordinibus, Capitulis, Conventibus, Magistris, Superioribus, & tam sæcularibus, quam quorumvis, etiam Mendicantium Ordinum Regularibus personis, Coronisque, Granis, Imaginibus, Numismatibus ex metallo, seu quacumque alia materia confectis, tam singulariter, quam universaliter per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac etiam Nos, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, aliorum Principum, aut ipsis etiam Imperatori, Regibus, Ducibus, & Principibus, vel aliis quacumque alia mundana, vel Ecclesiastica Dignitate, etiam speciali nota digna fulgentibus, etiam ad instar Jubilæi, aut alias quomodocumque, & ex quibusvis causis, & occasionibus sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, quorum omnium tenores, formas, derogationes, & decreta præsentibus pro expressis haberi volumus, Apostolica auctoritate de eorumdem Fratrum consilio, & assensu, ac potestatis plenitudine, suspendimus, & suspensas, ac suspensa esse declaramus, easque, & ea eodem anno durante, nulli prodesse, aut suffragari debere. Irritum quoque, & inane decernimus, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa per præsen-

sentes auctoritate Apostolica præcipimus, & mandamus, ne interim aliæ, quam indicti a nobis prædicti Jubilæi Indulgentiæ sive publice, sive privatim, quovis prætextu ubivis locorum, & gentium sub excommunicationis, eo ipso incurrendæ, aliisque arbitrio Ordinariorum infligendis pœnis publicentur, vel nuncientur, aut in usum demandentur. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Ordinum, Congregationum, Hospitalium, Confraternitatum, Universitatum, Collegiorum, & Locorum, aliorumque prædictorum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque exemptionibus, & indultis Apostolicis illis, eorumque Superioribus, & personis, ac aliis quibuscumque per eosdem Romanos Pontifices Prædecessores Nostros, ac Nos, & dictam Sedem, ejusque Legatos sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, & ex quibusvis causis, concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamsi in illis caveatur expresse, quod sub similibus, vel dissimilibus suspensionibus nequaquam comprehendantur, nisi de illis specialis, & individua mentio fiat, illis alias in suo robore permansuris ad effectum præmissum, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Et quia difficile nimis esset præsentes quocumque ubi illis opus fuerit perferri, volumus earum exemplis etiam impressis, Notarii publici manu, & sigillo personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eamdem prorsus fidem in judicio, & extra ubique locorum adhiberi, quæ adhiberetur præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ suspensionis, declarationis, decreti, præcepti, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Septingentesimo vigesimoquarto, pridie Nonas Julii, Pontificatus Nostri anno primo.

P. M. Card. Prodatarius.

F. Card. Oliverius.

32 Dictæ Constitutioni addi mandarunt speciales Notificationes, seu declarationes Clemens X. & respective Innocentius XII. uti supra videri possunt *n.* 29. *&* 30. ubi afferuntur per extensum; & suam etiam adhuc liberaliorem Notificationem, seu Declarationem addi mandavit Benedictus XIII. ut sequitur.

Declaratio ex vivæ vocis Oraculo Sanctissimi Domini Benedicti XIII. *quoad Indulgentias in Anno Sancto suspensas, facta per* Fabricium Paulucci *Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Sanctitatis Suæ Vicarium Generalem.* 33

I. Ad tollendam omnem ambiguitatem, & ut fideles sint certi quoad obtinendas in Anno Sancto Indulgentias, declaramus, quod sub suspensione Indulgentiarum in Anno Sancto non contineantur Indulgentiæ concessæ Altaribus privilegiatis, vel alias immediate pro defunctis. Intelliguntur autem suspensæ illæ Indulgentiæ, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii.

II. Item in Anno Sancto non sunt suspensæ Indulgentiæ concessæ in articulo mortis, uti nec facultas hasce aliis communicandi.

III. Præterea non sunt suspensæ Indulgentiæ, quæ concedi solent a Cardinalibus, Legatis, Nuntiis Apostolicis, & Episcopis, sive in usu Pontificalium, sive in danda Benedictione, vel in alia solita forma.

IV. Nec cessant ullo modo facultates Tribunalis S. Inquisitionis atque Officialium ejusdem, sive Ministrorum, ac Missionariorum ab hoc sacro Tribunali, aut a Sacra Congregatione de propaganda Fide, vel alias Auctoritate Apostolica deputatorum. Specialiter apud mentionatos non cessant facultates absolvendi ab hæresi illos, qui pœnitentes eamdem abjurant, seque dictæ absolutionis capaces reddunt.

V. Ut etiam conservetur devota consuetudo visitandi principalia Sanctuaria hujus Urbis, ac SS. Sacramentum sub comprecatione 40. horarum expositum: pariter ut stabiliatur pius usus genuflectionis ad pulsum salutationis Angelicæ, Sua Sanctitas concedit sequentes Indulgentias.

Illi qui devote visitant septem Ecclesias, aut Scalam Sanctam, vel templa, ubi sunt Stationes, diebus, qui alias specificantur, solitas lucrantur Indulgentias absque ulla diminutione.

Item, qui comitantur Sanctissimum Viaticum deportatum ad infirmos, vel si fuerint im-

impediti, saltem mittentes illuc quodpiam lumen, obtinent eas Indulgentias, quæ alias propterea a Summis Pontificibus concessæ fuerunt.

Insuper manent adhuc in suo vigore Indulgentiæ a Sua Sanctitate concessæ Fidelibus, qui ad sonitum campanæ mane, aut meridie, seu vespere flexis genibus devote recitaverint *Angelus Domini*.

Finaliter illi, qui visitant templa, ubi habetur expositum Venerabile, & est comprecatio 40. horarum circularium, ac ordinariarum (quæ horæ indicantur in publico folio a Nobis exposito, & adhuc per decursum hujus Anni Sancti exponendo) lucrantur Indulgentias 7. annorum, & totidem Quadragenarum toties, quoties id præstiterint, si tamen aliquo tempore, prout ipsis in Domino videbitur, inter preces ibidem detineantur, & Confessionem, ac SS. Communionem præmittant, vel saltem firmum propositum confitendi concipiant.

Datum Romæ 10. Jan. 1725.

F. Cardinalis Vicarius.

Nicolaus Antonius Canon. Cuggiò Secr.

34 Deinde ipse Bened. XIII. *in bonum Defunctorum* post præcedentem Notificationem, seu Declarationem concessit aliam specialissimam gratiam, quæ non legitur concessa ab Antecessoribus Pontificibus; Ipsi enim tempore Jubilæi Anni Sancti, extra Romam, suspenderunt etiam pro Defunctis illas Indulgentias, quas alias consequi valent vivi cum facultate applicandi easdem defunctis per modum suffragii. Quos equidem suos Antecessores etiam ad initium secutus est Bened. XIII. in notificatione 10. Jan. 1725. &c.

35 Manente in suo vigore suspensione omnium Indulgentiarum pro Vivis, uti in Bulla præmemorata continetur, sua Sanctitas dat facultatem pro hoc anno solum omnibus Fidelibus lucrandi omnes illas Indulgentias suspensas pro vivis ad effectum dumtaxat eas directe, & immediate applicandi per modum suffragii animabus Defunctorum, & non aliter: Dico: omnes, idest, Indulgentias tam temporales, quam perpetuas, tam plenarias, partiales, locales, vel personales, concessas quocumque modo per Summos Pontifices, vel per Legatos Apostolicos, & non solum illas, quæ datæ sunt cum facultate eas applicandi pro Defunctis, sed etiam omnes alias, in quibus talis facultas non est apposita, ita tamen ut fiant omnia opera in earum concessione præscripta. Et hæc omnia, ut per merita Jesu Christi Redemptoris nostri ejusque Sanctissimæ Matris, & omnium Sanctorum, de quibus Thesaurus Indulgentiarum cumulatur; illæ animæ quantocius possint transire a flamma castigante) ut ait S. Augustinus) in flammam beatificantem, & cœlestem Jerusalem per suas sanctas portas intrare: ita, ut præsens annus etiam pro animabus Purgatorii dici possit Annus Sanctus, & annus jucundus Sanctissimi Jubilæi. Datum 9. Februar. 1725.

Insuper idem Bened. XIII. intra Annum 36
Sanctum 1725. concessit quasdam extraordinarias gratias pro vivis; Ad humillimas enim preces ex specialissima gratia indulsit toti Nationi Germano-Belgicæ nostri Seraphici Ordinis, ut in singulis ejusdem Ecclesiis ab omnibus Fidelibus utriusque sexus pro vivis obtineri valeant Indulgentiæ Plenariæ in Festis S. Antonii Paduani &c. sicut sequitur.

BENEDICTUS XIII.

Supplicationibus P. Joannis Thoni Fratrum Minorum Recollect. Nationis Germano-Belgicæ in Romana Curia Agentis (non obstante communi Indulgentiarum suspensione) pro Festis Sanctorum Antonii, & Francisci, ac Sanctæ Mariæ Angelorum Portiunculæ nuncupatæ in singulis Ecclesiis Ordinis, & Nationis prædictorum, etiamsi Monialium, nec non Oratoriis Missionum prædicti Ordinis, omnibus utriusque sexus Christi Fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac sacra Communione refectis, qui aliquam ex supradictis Ecclesiis, seu Oratoriis a primis Vesperis usque ad occasum solis dierum hujusmodi devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum extirpatione, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino consequi posse, benigne concessit.

Hac die 4. Maii 1725.

Cosmus de Hieronymis Secr.

Advertendum tamen est, quod istæ special- 37
issimæ gratiæ utpote extraordinariæ non extenduntur ad alios Annos Sanctos, nisi similiter sic subsequentes Summi Pontifices concedant, aut declarent, ut recte advertit eruditissimus P. Massæus Kreslinger *in addit. ad Theol. Moral. P. Anacleti Reiffenst. tom. 2. tract. 12. dist. 3. q. 19. append. 2. impressionis* 1745. *sub dat. Mutinæ*, ubi omnia supra tradita diligenter refert, & erudite exornat.

No-

38 Novissime in lucem prodiit Bulla suspensiva Indulgentiarum pro Anno Sancto 1750. edita a Benedicto XIV. quæ, ut ab omnibus pro exacta ejus observantia in promptu habeatur, hic ad litteram datur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei,

Ad futuram rei memoriam.

CUM Nos nuper Sancti Jubilæi celebrationem in hac Alma Urbe a Vigilia Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi proxime futuræ inchoandam, & usque ad finem sequentis anni duraturam universo populo Christiano de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Card. assensu indixerimus, ac omnibus utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui Beatorum Petri & Pauli Apostolorum, nec non Sancti Joannis Lateranensis, & Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe Basilicas certis vicibus visitaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam concesserimus, prout in nostris desuper confectis Litteris plenius continetur: Cupientes ut Christianæ Nationes ex omnibus Terrarum Urbis locis in hac Urbe Nostra, in Fidei, ac Religionis unitate congregatæ, eodem pietatis, ac devotionis spiritu Basilicas prædictas quo maximo fieri poterit concursu, durante Jubilæo, visitantes, & frequentantes, tanti, & tam certi spiritualis emolumenti compotes fiant; multorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum exemplo adducti, Indulgentias, & Facultates ab Apostolicæ Sedis liberalitate alias emanatas, pro hoc anno suspendere; & nihilominus tum spiritualibus Fidelium per universum Orbem degentium necessitatibus Paterna Caritate consulere; tum pium devotionis fervorem erga laudabilia quædam Religionis, & pietatis opera in Christianorum animis conservare, & fovere: tum demum suffragia in Fidelium defunctorum levamen, atque subsidium erogare solita neutiquam imminuere, eorumdem Prædecessorum vestigiis insistentes, decrevimus, & constituimus.

Itaque præservatis, & firmis remanentibus Indulgentiis concessis in articulo mortis, ac facultatibus, seu Indultis illas impertiendi, seu communicandi, tam Venerabilibus Fratribus Episcopis, ac dilectis Filiis Prælatis locorum ordinariis, in vim, seu ad formam nostrarum Litterarum nonis Aprilis an. 1747. editarum, quam aliis quibuscumque communiter, aut personaliter, seu pro certo Personarum genere, gradu, aut numero, concessis, iisque pariter quas felic. record. Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. cunctis Fidelibus salutationem Angelicam, seu alias preces de tempore mane, aut meridie, seu vespere ad Campanæ pulsum, de genu, vel juxta dierum, & temporum rationem, stando recitantibus; Item Indulgentia septem annorum, & totidem quadragenarum, quam ipse Benedictus, & novissimo Jubilæi anno durante, omnibus Chrifidelibus, tam in Urbe, quam extra eam ubicumque degentibus, qui sacramentaliter confessi, & Sacra Communione refecti, vel saltem vere contriti, & cum firmo proposito confitendi Ecclesias, in quibus Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum pro Oratione quadraginta Horarum, eo anno durante, expositum esset, devote visitassent, ibique juxta Sanctæ Matris Ecclesiæ mentem orassent, toties quoties id egissent, benigne concessit; quamque Nos etiam, illius exemplo, pro maxime ineunte Jubilæi anno, & tam pro Urbe, quam pro aliis ubique locis præsentium tenore libenter concedimus, & elargimur; Atque illis etiam, quas similis memoriæ Innocentius XI. & Innocentius XII. Romani Pontifices Prædecessores nostri fidelibus Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, cum ad Infirmos defertur, devote comitantibus, vel lumen, aut facem per alios ea occasione deferendum, seu deferendam mittentibus, similiter concesserunt; tum etiam Indulgentiis a S. R. E. Cardinalibus de Latere legatis, & Apostolicæ Sedis Nunciis, ac Episcopis in usu, seu exercitio Pontificalium, aut impertienda Benedictione, aliave forma consueta, concedi solitis; Item salvis, & firmis remanentibus Indulgentiis Altarium privilegiatorum pro Fidelibus Defunctis, aliisque eodem modo pro solis ipsis Defunctis concessis; itaque etiam aliis quibuscumque Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, alias pro vivis concessis, ad effectum dumtaxat, ut Christifideles illas animabus Fidelium Defunctorum, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragii directe applicare valeant; quas omnes, & singulas, licet pro eo quod respicit vivorum favorem, hoc Jubilæi anno durante, generaliter, ut infra suspensas, ad prædictum tamen effectum ipsius anni decursu, etiamsi in earum concessionibus hu-

expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Et quia difficile nimis esset, præsentes, quocumque ubi illis opus fuerit, perferri, volumus earum exemplis, etiam impressis, Notarii publici manu, & sigillo Personæ in Dignitate Ecclesiastica constitutæ, obsignatis, eamdem prorsus fidem in judicio, & extra ubique Locorum adhiberi, quæ adhiberetur præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Septingentesimo quadragesimo nono, Sextodecimo Kalendas Junii. Pontificatus Nostri Anno Nono.

D. Cardinal. Passioneus.

39 Indulgentiam plenariam, quatenus ipsa significat remissionem totius pœnæ debitæ pro peccatis, obtineri etiam Anno Sancto a Profitentibus in Religione, recte tradit Doctissimus P. Viva *de Jubilæo quæst.* 4. *art.* 5. *n.* 1. post Sanchez *lib.* 5. *Summ. cap.* 5. ex Navarr. & aliis. Et ratio est, quia, ut colligitur ex Sanctis Patribus, Regularis Professio æquivalet Baptismo, quatenus virtute maximæ satisfactionis in eo opere contentæ, dum quis sibi, ac sæculo moritur, obtinet, ex opere operantis omnem omnino remissionem, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 189. *art.* 3. *ad* 3. Unde suo modo plenariam Indulgentiam assequitur, quamvis non illam, quam Pontifex de Thesauro Ecclesiæ concedit ad pleniorem se-
40 curitatem. Quæ doctrina valet utique etiam pro Anno Sancto, ut docet & eruditissimus P. Gobat *tom.* 2. *de Jubilæo tract.* 3. *cap.* 50. *num.* 57. addens quod porro censet Rodriquez *tom.* 2. *qq. Regul. q.* 88. *art.* 1. Indulgentiam plenariam promissam ingredientibus Religionem obringere non tantum iis, qui vota Religionis substantialia emittunt, sed etiam qui Novitia-
41 tum ingrediuntur; Quod Viva *loc. cit.* scite dicit intelligendum etiam esse de iis, qui post biennium Novitiatus emittunt tria vota simplicia in præclarissima sua Societate Jesu, quippe isti etiam in vero statu Religioso constituuntur, & ex parte sua in perpetuum moriuntur sæculo, se, suaque Deo, mancipantes sub obedientia Superioris.

42 Quinimmo Viva *loc. cit. num.* 2. addit, probabile videri posse alicui, ut notat Gobat *loc. cit.* quamvis ipse non subscribat, quod Indulgentia plenaria a Pontifice concessa obtineatur Anno Sancto ab emittentibus Professionem Regularem, quia sicut *ex cap. In generali 81. de Regulis juris in 6. In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*, ita nec in generali prohibitione (atque adeo in suspensione Indulgentiarum) veniunt eæ Indulgentiæ, quas Pontifex in specie non esset verisimiliter suspensurus; Talis autem videtur esse hujusmodi Indulgentia. Tum quia non obstat fini, ob quem aliæ suspenduntur, nempe ne ob id præpediatur accessus ad Urbem. Tum quia prædicta Indulgentia est omnino speciali nota digna, & majori longe jure, quam ulla alia conceditur. Ast vero ego non auderem absolute negare, sicut non audet Gobat *loc. citat.* quin verbis Pontificis adeo specialibus, simul & generalibus comprehendatur reipsa suspensio etiam dictæ Indulgentiæ pro vivis, maxime cum nunc ex concessione Benedicti XIII. & XIV. possit applicari pro defunctis, nisi aliter declarent successores Pontifices.

Post breve tempus intra ipsum Annum Sanctum solebat alias emanare Pontificia Notificatio, qua declarabatur quales Indulgentiæ intelligerentur in Anno Sancto suspensæ, vel 43
non, prout patet supra *num.* 29. & 30. de notificationibus Clementis X. & Innocentii XII. nec non *num.* 31. de declaratione Benedicti XIII. Ast pro novissimo Anno Sancto 1750. Benedictus XIV. dictas Notificationes, seu declarationes inseruit eidem Bullæ suspensionis indulgentiarum supra allatæ, ut *ibi* videri potest.

Intra eumdem Annum Sanctum emanare consuevit nova quædam Bulla, vi cujus Monia- 44
libus, Anachoretis, atque Eremitis, nec non infirmis, & carceratis sub ipso Anno Sancto conceduntur Indulgentiæ, & Gratiæ Magni Jubilæi, dummodo alias parati essent Romam ire ad lucrandum Jubilæum, si hoc impedimento non detinerentur, & dummodo pia Christianæ pietatis, & caritatis opera ponant, ab Ordinariis Locorum, aut Monialium, & Eremitarum Superioribus, vel de eorum mandato a prudente Confessario, & in Alma Urbe a Pontificis Vicario, seu ejus Vicesgerente præscribenda; Et conceditur pariter in eadem Bulla facultas supradictis Personis eligendi Confessarium, sive Sæcularem, sive Regularem cujusvis Ordinis, ab Ordinariis locorum ad id probatum, a quo possint, etiam a reservatis in Bulla Cœnæ absolvi. Sic tradunt Gobat *loc. cit. cap.* 6. ubi adducit exemplar hujusmodi Bullæ editæ ab Innocentio X. anno 1650. eamque in omnibus erudite explanat; & Viva *loc. cit. qu.* 7. per varios Articulos eam egregie elucidans, Franciscus Van-Rast *in Opus-*

culo

culo de Indulgentiis qu. 8. Massæus Kresslinger *loc. cit. addition.* 10. adducens similem concessionem etiam factam a Benedicto XIII. Constitut. incip. *Pontificia solicitudo* edita 12. Januarii 1725.

45 Attamen hucusque dicta sunt intelligenda, nisi aliter Pontifices pro tempore existentes statuerint, & declaraverint, cum semper sit exacte observanda Bulla laudati Pontificis Ben. XIV. tempore Anni Sancti; si quid aliud diversum a suis Prædecessoribus disponat, aut expresse declaret, ut in novissima supra allata Constitutione ejusdem Pontificis, pro Anno Sancto 1750. in qua præservatis duntaxat Indulgentiis, *in* §. *Itaque præservatis*, enumeratis, & facultatibus *in* §. *Præservatis etiam*, specificatis, suspendit cæteras omnes Indulgentias, tam plenarias, quam non plenarias, etiam perpetuas, & peccatorum remissiones, ac facultates, & indulta absolvendi a Casibus Sedi Apostolicæ reservatis, seu relaxandi Censuras, commutandi vota, aut dispensandi etiam super irregularitatibus, & impedimentis per quoscumque Romanos Pontifices suos Prædecessores, ac etiam per se, quibuscumque tam singulariter, quam universaliter, ac alias quomodolibet concessas, & concessa, ut plenius, ac fusius in ipsa §. *Cæteras omnes*. Vide supra omnia in ipsa statuta, & exacte observa.

46 Subnectitur Bulla novissime emanata a Benedicto XIV. concedente Monialibus, Anachoretis, atque Eremitis, nec non infirmis, carceratis, captivis, aliisque in ipsa specificatis, sub ipso Anno Sancto Indulgentias, & Gratias Magni Jubilæi, ut sequitur.

BENEDICTUS EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei

Ad futuram rei memoriam.

PAterna Caritas urget Nos, ut omnium Nostrorum, Ecclesiæque Filiorum pia vota non tam oblata Nobis benigne suscipere, quam animo vix concepta prævertere, eisque recluso Apostolicæ liberalitatis thesauro occurrere studeamus. Dum itaque frequentes ex omni Christiani Orbis Regione Fideles ad Nostram hanc Urbem, & ad Beatorum Apostolorum limina, pro indicto a Nobis imminentis Anni Sancti Jubilæo consequendo, partim jam advenientes intuemur, partim venturos accipimus, ad complures alios utriusque sexus Christifideles mentis Nostræ oculos convertimus, qui non minori devotionis spiritu incensi, vel etiam animarum suarum necessitatibus impulsi, hujusmodi iter avide aggrederentur, nisi eos aut susceptum sanctioris vitæ propositum certis locorum spatiis affigeret, aut ineluctabilis captivitas, vel corporalis infirmitas detineret. Horum Nos fidei, ac desideriis favere, nec non spiritualibus indigentiis consulere, simulque pias preces, supplicationesque eorum omnium, inter quos Evangelicæ perfectionis sequaces animæ, lectissima portio Dominici gregis, connumerantur, Nostris, congregatæque Nobiscum Fraternitatis obsecrationibus, ad exorandam Omnipotentis Dei misericordiam adjungere cupientes; præsentium Litterarum tenore opportunas rationes præscribere decrevimus, per quas tam Viri, quam Mulieres, in Eremis, Monasteriis, & Religiosis Domibus assidue vitam degentes, seu in custodiis, & carceribus detenti, aut morbis, & infirmitatibus procul ab Urbe impediti, etiam ad ipsam Urbem non accedentes, nempe Sacras Apostolorum memorias, & Patriarchales ejusdem Urbis Basilicas respective visitantes, permissarum absolutionum concessique a Nobis plenarii Jubilæi participes effici valeant.

Ut autem nemini dubium oriri possit, quænam personæ sub harum Litterarum providentia comprehendantur; in primis Moniales omnes, quæcumque solemnia Religionis vota emiserunt, & in Monasteriis, sub perpetuæ Clausuræ legibus, sive Locorum Ordinariis, sive Regularibus Superioribus, sive Apostolicæ Sedi immediate subjectæ vivunt, earum quoque Novitias, aliasque Virgines, seu Mulieres sæculares, Educationis, aut alia de causa, cum opportunis licentiis, in eisdem Monasteriis habitantes; Item Monasteriorum hujusmodi Moniales, quæ aliquando ad eleemosynas colligendas ex eorumdem Clausura egrediuntur; nec non oblatas in communitatibus viventes, quarum institutum ab hac Apostolica Sede approbatum existit, cum earum pariter Novitiis, Educandis, aliisque cum ipsis conviventibus, licet rigorosæ Clausuræ legibus adstrictæ non sint; Tertiarias quoque sub uno, eodemque tecto collegialiter viventes, una cum earum Novitiis, Educandis, aliisque Sæcularibus Personis, in earum societate viventibus, quamvis rigorosam clausuram non observent, earumque Institutum nec unquam ad hunc diem ab Apostolica Sede approbatum aut confirmatum extiterit, neque pro approbato præsentis concessionis vigore, in poste-

rum

rum haberi debeat; Ac denique Puellas, atque Mulieres in Conservatoriis degentes; quamvis nec Monialium, nec Oblatarum, nec Tertiariarum numero habeantur, nec Clausuræ legibus subjectæ sint tam in Urbe, quam extra eam ubique locorum, & gentium existentes, præsentis concessionis favoribus uti, & gaudere posse volumus, & declaramus.

Item Anachoretas, & Eremitas, non quidem eos, qui nullis Clausuræ legibus adstricti, sive collegialiter, & in societate; sive etiam solitarii, sub Ordinariorum etiam regimine, certisque legibus, aut regulis obtemperantes, vivunt; sed eos, qui in continua, licet non omnimode perpetua, Clausura, & solitudine, contemplativæ vitæ exercitiis dediti, alter ab altero seorsim degunt, etiamsi Monastici, aut Regularis Ordinis, & Instituti Professores existant, uti Cistercienses aliquot, & Carthusienses Monachi, & Eremitæ Sancti Romualdi in more habent, sub hujus concessionis amplitudine volumus comprehensos.

Ad eos etiam utriusque sexus Christifideles, qui in captivitate apud hostes quoquomodo existunt, nec non ad eos, qui ubique locorum, ex civilibus, aut criminalibus causis in carceribus tam Episcoporum, aliorumque Ecclesiasticorum Superiorum, & Tribunalium, quam sæcularium Principum, & Magistratuum, & ad Regulares, qui in carceribus Claustralibus detinentur, vel quia nondum eorum causæ expeditæ sint, vel quia tempus pœnæ eisdem impositæ non adhuc sit elapsum, quive ex Superiorum quorumcumque præcepto, aliquem locum, aut Civitatem, carceris, & custodiæ, seu exilii, & deportationis loco habent; ac demum ad eos, qui in Triremibus, seu alibi, ad opus damnati, eique addicti reperiuntur, ejusdem præsentis concessionis gratiam misericorditer extendimus. Pro iis tamen, qui carceribus Tribunalis Sanctæ Inquisitionis inclusi ubicumque detinentur, ea, quæ paternæ providentiæ Nostræ opportuna videbuntur, per organum ipsius Inquisitionis Officii præscribere non omittemus.

Denique ad Infirmos pariter utriusque sexus, tam Laicos, quam Ecclesiasticos, sive sæculares, sive cujuslibet Ordinis, Congregationis, & Instituti Regulares, qui nempe extra Urbem actu aliqua laborant corporis infirmitate, a qua juxta Medicorum judicium, non ita tempestive liberari poterunt, ut intra ipsum Jubilæi annum ad Urbem conferre se valeant, vel qui licet ex hujusmodi infirmitate convaluerint, non tamen sine gravi incommodo, & recidivæ periculo, Romanum iter conficere possent; quive etiam habitualiter infirma valetudine utuntur; adeo ut iter hujusmodi suscipientes, in actualem facile morbum, aliudve grave corporis incommodum incidere possent; ac demum ad senes septuagenario majores, quæcumque inferius præsentibus Litteris respective statuentur, spectare, & pertinere volumus pariter, & declaramus.

Hos itaque omnes, & singulos monemus, hortamur, & obsecramus in Domino, ut peccata sua in amaritudine animæ recolentes, totoque cordis affectu detestantes, salutari Pœnitentiæ Sacramento, & congruis satisfactionis operibus conscientias suas expiare curent, tum ad vivificum Divinæ mensæ convivium innocentiæ, & caritatis stola ornati, reverenter accedant; Deumque Optimum Maximum, per Unigenitum Filium ejus, ac per merita Beatissimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, omniumque Sanctorum, juxta Nostram, Ecclesiæque mentem, enixis precibus orent, pro ejusdem Sanctæ Ecclesiæ exaltatione, hæresum extirpatione, Catholicorum Principum concordia, & totius Christiani Populi tranquillitate, & salute; in eumque finem alia, tum voluntaria, tum sibi in locum Visitationis quatuor Basilicarum Urbis ab Ecclesiasticis Superioribus, ut infra, injungenda, Religionis, pietatis, aut caritatis opera, devote peragant, & exequantur.

Nos enim Venerabilibus Fratribus Episcopis, aliisque Locorum Ordinariis, per præsentes committimus, & demandamus, ut Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque superius expressis Puellis sive Mulieribus, tam sibi, quam Nobis, & Sedi Apostolicæ immediate subjectis, in eorum Civitatibus, Diœcesibus, & Territoriis existentibus; Anachoretis quoque, & Eremitis, Carceratis, & morbo, seniove affectis, eorum jurisdictioni respective subjectis, atque etiam ab illa exemptis, quatenus Sæculares Personæ, aut extra Claustra forsan cum debitis licentiis Regulares existant; Regularibus autem Prælatis, & Superioribus, ut subditis sibi Monialibus, & si quæ sint Oblatæ, aut Tertiariæ ipsorum regimini subjectæ, & ab Ordinariorum jurisdictione exemptæ, earumque Novitiis, aliisque in earumdem Monasteriis, & Communitatibus, ut supra, degentibus extra Urbem, nec non Religiosis Anachoretis, sive Eremitis, aliisque Religiosis in carceribus Claustralibus detentis, sive infir-

infirmis, & senibus septuagenario majoribus, congrua Religionis, pietatis, aut caritatis opera, æquabili disciplinæ, & indulgentiæ moderatione servata, sive per se ipsos, sive per prudentes Confessarios, designare, & præscribere non omittant, quæ illi, & illæ, loco visitationum quatuor Basilicarum, & Ecclesiarum intra, & extra Urbis Muros, a Nobis pro consequendo hujus Anni Sancti Jubilæo præscriptarum, juxta singulorum statum, conditionem, & valetudinem ac loci, & temporis rationes respective exequi, & implere possint, ac debeant; & quorum implementum Nos in earumdem Visitationum locum, ad effectum ipsius Jubilæi consequendi, auctoritate Apostolica commutando subrogamus. Pro Monialibus autem, Oblatis, & Tertiariis quibuscumque hujus Almæ Urbis, earumque Novitiis, nec non Puellis, aut Mulieribus tam in prædictarum Monasteriis, & Communitatibus, quam in Conservatoriis ipsius Urbis degentibus, & pro Carceratis in ejusdem Urbis carceribus, volumus, ut ad Dilectum Filium Nostrum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, nostrum in ipsa Urbe, ejusque Districtu Vicarium in Spiritualibus Generalem, ejusve Vicesgerentem duntaxat, hujusmodi operum designationem, sive per se ipsos, sive per prudentes Confessarios, facere, omnino spectet, atque pertineat.

Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, & prædictorum Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex concessa Nobis, licet immerentibus, suprema ligandi, atque solvendi potestate, omnibus, & singulis præfatis Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, sive Mulieribus in Monasteriis, ac Religiosis, piisve Communitatibus viventibus, Anachoretis, Eremitis, nec non utriusque sexus Captivis, & in Carcere, sive in Custodia detentis, atque Infirmis, & senibus, vere pœnitentibus, & intra præsens Jubilæi Annum rite confessis, ac Sacra Communione refectis; Deumque Optimum Maximum, ut supra dictum est, orantibus; aliaque sibi in locum Visitationis prædictæ injungenda opera, in locis, in quibus extiterint, devote adimplentibus; atque etiamsi, eorumdem operum executione suscepta, ipsos ante integrum eorum implementum ex hac vita migrare contigerit; plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, veniam, & remissionem, etiam duabus vicibus intra ipsius Anni Sancti decursum; si omnia præmissa opera injuncta iteraverint; per eorum singulos consequendam non secus ac ipsi, & eorum quilibet, præmissa in hac Alma Urbe exequentes, & quatuor Basilicas ejusdem urbis, pro quibus visitandis Jubilæum ipsum, & Indulgentia per Nos concessa fuit; eodem Jubilæi Anno, diebus ad id statutis, personaliter visitantes, consequerentur, & consequi possent, tenore præsentium, ac de Apostolicæ liberalitatis amplitudine, concedimus, & elargimur.

Eisdemque Monialibus, earumque Novitiis, ut, ad effectum præsentium, & pro prima vice duntaxat, Confessarios Presbyteros sæculares, vel cujusvis Ordinis Regulares, a Locorum respective Ordinariis ad audiendas Monialium Confessiones approbatos quoscumque, cæteris autem supradictis Anachoretis, Eremitis, nec non Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, & Mulieribus in Monasteriis, & Religiosis, ac Piis Communitatibus, seu Conservatoriis conviventibus, & Christifidelibus captivitate, carceratione, aut custodia, Infirmitate, aut senectute impeditis tam Laicis, quam Ecclesiasticis Sæcularibus, & cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti etiam specialiter nominandi Regularibus, ut ad effectum hujusmodi, & pro prima pariter vice duntaxat, Confessarios Presbyteros Sæculares, sive cujusvis, etiam diversi Ordinis Regulares, ab Ordinariis similiter, in quorum Civitatibus, Diœcesibus; & Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendæ erunt ad personarum Sæcularium Confessiones audiendas approbatos quoscumque, eligere valeant; utque Confessarii sic electi, illorum Confessionibus diligenter auditis, eos, & eorum quemlibet a quibusvis peccatis, criminibus, & delictis, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Bulla die Cœnæ Domini legi solita, contentis, absolvere, injuncta ipsis pœnitentia salutari, aliisque juxta Canonicas sanctiones, rectæque disciplinæ regulas injungendis; ac præsertim quoad illos in carceribus detentos, quorum Criminales Causæ nondum conclusæ sunt, iisdem serio admonitis de obligatione, qua tenentur Judicibus super eorum delictis legitima auctoritate eos interrogantibus, veritatem aperire; quodque hoc animi proposito carentes absolutionem sacramentalem nullo fructu, quin porius majori animarum suarum damno, susciperent; Si autem cum hujusmodi veritatis farendæ proposito, aliisque debitis dispositionibus, peccata sua rite confiteantur, absolutio, quam a Confessario obtinuerint, ipsis in foro interno utilis sane, & salutaris existet, nullatenus vero in

in foro externo ad temporales promeritas pœnas evitandas prodesse poterit. Utque prætera Confessarii a Monialibus, Oblatis, Tertiariis, aliisque Puellis, & Mulieribus supradictis ad præmissum effectum electi, iisdem Monialibus, intra Monasteria Clausuræ legibus subjecta solemniter Professis, vota quæcumque post Professionem emissa, & cum earum observantia Regulari compatibilia, dispensando commutare; Oblatis vero, Tertiariis, & tam istarum, quam prædictorum Monasteriorum Novitiis, cæterisque Puellis, sive Mulieribus Sæcularibus in eisdem Monasteriis, & Oblatarum, aut Tertiariarum Domibus, & Communitatibus, nec non in Conservatoriis quibuslibet, Educationis, Convictus, aliave causa, & ratione, cum debitis licentiis, commorantibus, omnia, & quæcumque Vota, exceptis illis, quæ Nobis, & Apostolicæ Sedi reservata sunt, etiam dispensando commutare, easque omnes, & singulas, facta commutatione hujusmodi, ab emissorum Votorum, etiam juratorum, observantia, absolvere possint, & valeant; dicta auctoritate Apostolica, & earumdem tenore præsentium, misericorditer in Domino concedimus, & indulgemus.

Non obstantibus nostris super Indictione Jubilæi præsentis Anni in hac Alma Urbe, & super suspensione Indulgentiarum, & Facultatum eodem Jubilæi Anno vertente, nec non Prædecessorum Nostrorum de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, & in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, & Reservationibus etiam in eadem Bulla Cœnæ contentis, nec non quorumcumque, etiam Mendicantium, & Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, & Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis eisdem concessis, præsertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores pro insertis, & formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, & ad præmissorum effectum dumtaxat plenissime derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Cæterum Venerabiles Fratres Episcopos aliosque Locorum Ordinarios hortamur, ut, Nostræ & Apostolicæ Sedis benignitatis exemplo permoti, Confessariis a præmissis omnibus ad earumdem præsentium effectum respective eligendis, facultatem absolvendi eosdem a casibus eisdem Ordinariis respective reservatis, impertiri non recusent.

Volumus autem, &c.

Nulli ergo omnino, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo nono, Decimo septimo Kalendas Januarii, Pontificatus Nostri Anno Decimo.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

Essendosi degnata la Santità di Nostro Sig. Papa Benedetto XIV. approvare, e confermare il Decreto della Sacra Congregazione delle Indulgenze, e Sagre Reliquie emanato ad istanza de' Divoti dell'Anime del Purgatorio sotto li 6. di Aprile dell'Anno 1745. in vigore del quale si concede l'Indulgenza di sett' anni, ed altrettante Quarantene con la facoltà di poterla applicare per modo di suffragio alle suddette Anime del Purgatorio a tutti li Fedeli dell'uno, e dell'altro sesso, i quali o nell'Italia, o nell'Isole adjacenti nelli tre ultimi giorni della settimana Santa, cioè Giovedì, Venerdì, e Sabbato Santo divotamente si occuperanno per lo spazio d'un' ora continua in Orazione o mentale, oppure vocale a prò de' Fedeli Defonti; con potersi conseguire l'accennata Indulgenza in ciascheduno de' detti giorni dalla stessa Persona. Pertanto si rende consapevole ogn'uno de' Fedeli di sì inestimabile tesoro nuovamente dispensato da Nostro Signore, e si raccomanda alla loro pietà l'applicarsi di proposito a sì divoto esercizio, non meno meritevole per essi, che profittevole alle Anime Purganti, alle quali ne' tre suddetti giorni manca il consueto Suffragio del Sagrosanto Sagrificio dell'Altare. Data questo dì 4. Marzo 1750. 47

Fr. G. A. Card. Vicario.

Gasparo Arciprete Ori Segr.

Ob generalia Comitia Ordinis Minorum de Observantia celebranda in Aracælitano Conventu Almæ Romanæ Urbis die 26. Maii dicti Anni Sancti 1750. occurrente Vigilia Pen- 48

B b te-

tecostes, idem Benedictus XIV. per suam Constitutionem incipientem *Pontificis omnium*, dat. 6. Martii 1749. omnibus, & singulis Fratribus Ministro Generali totius Ordinis subjectis rite confessis, sacraque Communione refectis Indulgentiam Plenariam, ac remissionem omnium peccatorum suorum pro illa vice benigne concessit.

49 Ad complementum Jubilæi Anni Sancti subjungitur hic novissima Constitutio ejusdem Benedicti XIV. merito attendenda, ut sequitur.

Extensio Universalis Jubilæi in Urbe celebrati Anno Domini Millesimo septingentesimo quinquagesimo ad Universum Catholicum orbem.

BENEDICTUS EPISCOPUS &c.

Benedictus Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui dedit Nobis elapsum Jubilæi Annum, secundum desideria cordis Nostri, per omnia felicem, faustumque transigere. Repleti sumus consolatione, superabundavimus gaudio, dum toto hujus Anni decursu, Dilectorum in Christo Nostrorum Ecclesiæ Filiorum fidem, religionem, pietatemque perspeximus. Vidimus confluentes ad hanc Urbem Nostram innumeros ex omni lingua, & populo, & natione, ex omni ordine, ætate, ac sexu, Christifideles, qui ipso suo adventu, & propriæ fidei fervorem, & amplitudinem Regni Dei restabantur. Eosdem vidimus ad sacra ejusdem Urbis Templa certatim accurrentes, in spiritu contrito, & humiliato, animarum suarum expiationi consulere, & sicut olivarum novellas in circuitu Mensæ Domini, vivifica Christianæ unitatis & pacis Sacramenta percipere. Tum etiam impigro studio, & religiosa frequentia, ab una ad alteram sæpe procedentes Ecclesiam; nunc in Constantiniana Lateranensi Basilica, SALVATORIS Nostri Clementiam, per merita ipsius Beati PRÆCURSORIS, ejusdemque Dilecti DISCIPULI & EVANGELISTÆ, exorantes; nunc in Liberiana Æde in Exquiliis, gloriosæ Virginis DEI GENITRICIS opem atque præsidium implorantes; nunc Sacram APOSTOLORUM PRINCIPIS Confessionem in Vaticano; nunc via Ostiensi DOCTORIS GENTIUM Martyrium osculantes, uberibusque lacrymis perfundentes pro Ecclesiæ Catholicæ pace & exaltatione, cunctorumque credentium incolumitate & salute, unanimes ferventesque preces effundere. Quo spirituali gaudio auribus Nostris audivimus ejusdem Urbis vias, & fora, areas, & colles, piis precationibus, suavibus canticis, ac Divini Nominis laudibus personare! Quoties commota sunt paterna viscera nostra, dum confertissimos vidimus Fidelium greges, Nostris pedibus circumfusos, in persona humilitatis Nostræ, Vicariam Christi potestatem venerari, ac Beati Petri Apostolatum, cujus dignitas in indigno herede non deficit, effusis filialis obsequii significationibus prosequi! His populorum flagrantibus studiis sacrorum præluxerunt exempla Pastorum, qui ad honorandam de more memoriam ejusdem Beatissimi Ecclesiæ Principis, hoc Anno potissime frequentes se contulerunt, & quorum Nos splendida corona stipati, sacros Conventus maxima cum dignitate, universæque Fraternitatis ædificatione, celebravimus. Quid vero dicemus de Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque Curiæ Nostræ Proceribus, qui piorum operum assiduitate cæteris præuntes, simulque Christianæ humilitatis exercitationibus infra quoscumque, licet abjectæ sortis, fratres sese demittentes, Christi bonus odor facti sunt universæ Civitati, & omnibus, qui fuerunt in ea? Quid demum de totius dilectissimæ Urbis Cleri, ac Populi devotione narrabimus, cujus pietatis exempla, cujus caritatis officia erga advenas & peregrinos hoc Anno præsertim largiter ac sedulo impensa, in universo mundo annuncianda fore non dubitamus? Benedicti Filii Nostri, Romanæ Urbis Cives & Incolæ, qui fecerunt hanc misericordiam cum Fratribus suis. Nos autem confitebimur Domino, quoniam benignus est, quoniam consolationes ejus lætificaverunt animam Nostram.

Sed præterea magna a nobis spes jure ac merito concepta est, eumdem clementissimum Dominum, imploratam votis Nostris misericordiam suam Nobis ostensurum, idque demum Ecclesiæ suæ largiturum fore, quod tam concordibus studiosisque obsecrationibus a se postulari concessit; ut scilicet Ecclesiam ipsam Catholicam, & Regnum Filii sui, per totum terrarum Orbem, & sanctitate, & amplitudine exaltet; ut cunctis Mundum purget erroribus; ut inter Christianos Principes concordiam, & pacem confirmet; universamque Christi sui plebem ab omni mundana adversitate defendens, ad æternæ salutis portum dirigat atque perducat. Quod ut ab eodem Deo Optimo Maximo fidentius petere audeamus,

de

de prædictorum Fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, decrevimus, Universos Christifideles, qui ubique locorum & gentium unius Fidei communione Nobis junguntur, in hujusmodi votorum societatem adscire, apertoque largius Indulgentiarum Thesauro, efficaciter invitare; sperantes fore, ut dum ad id assequendum, animarum suarum maculas per pœnitentiam eluendo, se comparabunt, ac pio devotionis affectu ferventes, debitæque erga Sedem Apostolicam observantiæ specimen in hoc ipso præseferentes, injuncta pietatis & religionis opera exercebunt; & singuli in semetipsis id, quod pro aliis postulabunt, obtineant; & quas pro Fratribus preces supplicationesque offerent, eidem bonorum omnium largitori, innocentiæ & caritatis suæ merito commendent.

Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex suprema ligandi atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, in quacumque Mundi parte existentibus, & in Apostolicæ Sedis gratia & obedientia manentibus, etiam iis, qui forsan elapso Anno Romam venerunt, ibique, seu alibi, quavis ratione, hoc idem Jubilæum a Nobis concessum adepti sunt, vere pœnitentibus & confessis, & sacra Communione refectis, qui intra sex menses, a die publicationis præsentium in qualibet Diœcesi faciendæ computandis, Ecclesiam ipsius Cathedralem, seu Majorem, aliasque tres ejusdem Civitatis, aut Loci, sive in illius Suburbiis existentes, ab Ordinariis Locorum, vel eorum Vicariis, aliisve de Ipsorum mandato, designandas, semel saltem in die, per quindecim continuos, vel interpolatos dies, sive naturales, sive etiam Ecclesiasticos, nimirum a primis Vesperis unius diei, usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, devote visitaverint, ibique pro Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, Hæresum extirpatione, Catholicorum Principum concordia, & Christiani populi salute & tranquillitate, pias ad Deum preces effuderint, ut plenissimam ejusdem Anni Jubilæi omnium peccatorum suorum Indulgentiam, remissionem, & veniam semel consequantur, perinde ac si quatuor Basilicas, seu Ecclesias, intra & extra Urbem pro consequendo Jubilæo hujusmodi a Nobis designatas, statutis ad id diebus personaliter visitassent, & alia ad hoc requisita adimplevissent, misericorditer in Domino concedimus, & impertimur.

Navigantes vero, & iter agentes, ut, si post elapsos menses hujusmodi, ad sua se domicilia, seu alio ad certam stationem se receperint, suprascriptis peractis, & visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi, eandem Indulgentiam consequi possint, & valeant. Nec non prædictis Locorum Ordinariis, ut cum Monialibus, Oblatis, aliisque Puellis, aut Mulieribus, sive in Monasteriorum Clausura, sive in aliis Religiosis, aut piis Domibus, & Communitatibus vitam ducentibus, Anachoretis quoque & Eremitis, ac aliis quibuscumque tam Laicis, quam Ecclesiasticis Personis, Sæcularibus, vel Regularibus, in Carcere, aut Captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, quominus supra expressas visitationes exequi possint, super præscriptis hujusmodi visitationibus tantummodo: cum Pueris autem, qui nondum ad primam Communionem admissi sunt, etiam super Communione hujusmodi, dispensare, ac illis omnibus & singulis, sive per se ipsos, sive per eorum, earumque Regulares Prælatos, aut Superiores, vel per prudentes Confessarios, alia pietatis, caritatis, aut religionis opera, in locum visitationum hujusmodi, seu respective in locum Sacramentalis Communionis prædictæ, ab ipsis adimplenda præscribere; atque etiam Capitulis, Congregationibus, tam Sæcularium, quam Regularium, Sodalitatibus, Confraternitatibus, Universitatibus, seu Collegiis quibuscumque, Ecclesias hujusmodi processionaliter visitantibus, easdem visitationes ad minorem numerum, pro suo prudenti arbitrio, reducere possint ac valeant, earundem tenore præsentium concedimus pariter, & indulgemus.

Insuper iisdem Monialibus, earumque Novitiis, ut sibi, ad hunc effectum Confessarium quemcumque ad excipiendas Monialium Confessiones ab actuali Ordinario Loci, in quo earum Monasteria constituta sunt approbatum; Cæteris autem omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, tam Laicis, quam Ecclesiasticis, Sæcularibus, & cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti, etiam specialiter nominandi Regularibus, licentiam concedimus, & facultatem, ut sibi ad eundem effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium, tam Sæcularem, quam

cujusvis etiam diversi Ordinis & Instituti Regularem, ab actualibus pariter Ordinariis, in quorum Civitatibus, Diœcesibus, & Territoriis Confessiones hujusmodi excipiendæ erunt, ad personarum Sæcularium Confessiones audiendas approbatum; qui intra dictum semestris spatium, illas, & illos, qui scilicet præsens Jubilæum consequi sincere, & serio statuerint, atque, ex hoc animo ipsum lucrandi, & reliqua opera ad id lucrandum necessaria adimplendi, ad Confessionem apud ipsos peragendam accedant, hac vice, & in foro conscientiæ duntaxat, ab Excommunicationis, suspensionis, & aliis Ecclesiasticis Sententiis & Censuris, a jure, vel ab homine quavis de causa latis, seu inflictis, etiam Ordinariis Locorum, ac Nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla die Cœnæ Domini legi solita, seu per alias quascumque Apostolicas Constitutiones quomodocumque reservatis, & a Sacris Canonibus fulminatis; nec-non ab omnibus peccatis & excessibus, quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam iisdem Ordinariis, ac Nobis, & Sedi Apostolicæ, ut præfertur, reservatis, injuncta ipsis pœnitentia salutari, aliisque de jure injungendis, absolvere; nec-non Vota quæcumque, etiam jurata, ac Sedi Apostolicæ reservata (Castitatis, Religionis, & Obligatoriis, quæ a tertio acceptata fuerint, seu in quibus agatur de præjudicio tertii, semper exceptis; nec non pœnalibus, quæ præservativa a peccato nuncupantur, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato committendo refrænet, quam prior voti materia) in alia pia & salutaria opera commutare; & cum Pœnitentibus hujusmodi in Sacris Ordinibus constitutis, etiam Regularibus, super occulta Irregularitate ad exercitium eorundem Ordinum, & ad superiorum assecutionem, ob Censurarum violationem duntaxat contracta, dispensare possint, & valeant, Eadem auctoritate, & Apostolicæ benignitatis amplitudine, concedimus & indulgemus.

Non intendimus autem per præsentes super aliqua alia Irregularitate vel publica, vel occulta, seu defectu, aut nota, aliave incapacitate, aut inhabilitate, quoquomodo contractis, dispensare, vel aliquam facultatem tribuere super præmissis dispensandi, seu habilitandi, & in pristinum statum restituendi, etiam in foro conscientiæ; neque etiam ulli Confessario facultatem absolvendi Complicem in quolibet inhonesto contra sextum Præceptum peccato; aut Complici, Confessarium hujusmodi ad effectum præsentium eligendi licentiam impertiri; ut jam in aliis Nostris Litteris incipieur. *Sacramentum Pœnitentiæ*; Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Kalendis Junii, Pontificatus Nostri Anno Primo editis, generaliter declaratum fuit; neque demum easdem præsentes iis, qui a Nobis & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu Judice Ecclesiastico, nominatim Excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publice denunciati fuerint, nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfecerint, & cum partibus, ubi opus fuerit, concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere.

Cæterum, si qui post inchoatum, hujus Jubilæi consequendi animo, præscriptorum operum implementum, morte præventi, præfinitum Visitationum numerum complere nequiverint; Nos piæ promptæque illorum voluntati benigne favere cupientes, eosdem vere pœnitentes & confessos, ac Sacra Communione refectos, prædictæ Indulgentiæ & remissionis participes perinde fieri volumus, ac si prædictas Ecclesias diebus præscriptis reipsa visitassent. Si qui autem, post obtentas, vigore præsentium, absolutiones a censuris, aut votorum commutationes, seu dispensationes prædictas, serium illud, ac sincerum, ad id alias requisitum, propositum ejusdem Jubilæi lucrandi, ac proinde reliqua ad id lucrandum necessaria opera adimplendi, mutaverint; licet propter id ipsum a peccati reatu immunes censeri vix possint, nihilominus hujusmodi absolutiones, commutationes, & dispensationes ab ipsis cum prædicta dispositione obtentas, in suo vigore persistere decernimus ac declaramus.

Ut autem hujus consilii Nostri, quod pro totius Populi Christiani salute & sanctificatione suscepimus, optatum consequamur effectum, maxima, post Deum, fiducia Nobis reposita est in Venerabilium Fratrum Nostrorum Ecclesiæ Dei Antistitum cooperatione & sedulitate. Itaque omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Ordinarios Locorum Prælatos, sive Ordinariam localem jurisdictionem, in defectum Episcoporum & Prælatorum hujusmodi, legitime exercentes, gratiam & communionem Sedis Apostolicæ habentes, per nomen Domini Nostri, & Pastorum Principis JESU CHRISTI, & per Caritatem Ecclesiæ ipsius Sponsæ, hortamur, rogamus, atque etiam Apostolica auctoritate ipsis

ipsis injungimus, ut simul ac præsentium Litterarum exempla ad eorum manus pervenerint, non solum easdem solemniter publicare, & in reliquis sibi superius injunctis exequi non prætermittant; verum etiam omni studio adnitantur, ut Fideles sub eorum regimine constituti, oblatam sibi occasionem reformationis, reconciliationis, & sanctificationis, cum gaudio suscipiant; ac se Apostolicæ Sedis favoribus & gratiis dignos exhibentes, has ipsas in uberrimum animarum suarum, Ecclesiæque universæ fructum convertant. Quid jam ab ipsorum Antistitum zelo, in præparandis ad Universalis Jubilæi acquisitionem subjectis sibi plebibus, præstari optaverimus, dudum eisdem per Apostolica scripta ex hac Sede directa significavimus. Quid vero Nos ipsi in hac Urbe nostra, in eumdem finem, præstiterimus, ad eorum notitiam perlatum fuisse putamus. Quo demum pietatis fructu, quo religionis exemplo, in hac ipsa Urbe, benedicente Domino, celebrata fuerit ipsius Jubilæi solemnitas, nullum Terræ angulum latere arbitramur. Merito igitur ab iisdem Ecclesiarum Pastoribus expectamus, & petimus, ut attendentes ad Petram, ex qua excisi sunt; suam cum Romana Ecclesia unitatem, & communicationem in hoc etiam ostendere gestiant, ut singuli in suis Civitatibus, & Diœcesibus id efficere curent, quod ipsa Ecclesiarum Mater, pro totius Catholicæ Societatis profectu & incremento, pro Christiani Populi emendatione & salute, expetit; quod eadem Romana Ecclesia illustribus exemplis commonstrat & docet. Omnes itaque Pastoralis solicitudinis curas in id impendant, ut commissos sibi Populos, in ejusdem disciplinæ puritate, Chistianæque pietatis favore concordes exhibeant; unusque per omnes Catholicas Ecclesias bonorum operum splendor appareat; ut omnium Fidelium consentientibus precibus exoratus Omnipotens Pater, Ecclesiam suam miseratione continuata emundet, defendat, & amplificet; Supremos Principes, qui ejus ordinatione in sublimitate sunt, cælestibus benedictionibus cumulet; universosque credentes, per viam pacis, & per mandatorum suorum semitas, ad æternam salutem, quam Nobis Unigenitus ipsius Filius promeruit, gratiæ suo munere perducat. Tunc demum gaudium nostrum plenum erit, ipsique Ecclesiarum Pastores de profectu sanctarum Ovium una Nobiscum exultatione gaudebunt.

Carissimos denique in Christo Filios Nostros, Imperatorem electum, ac Reges, & Principes omnes Catholicos, quorum plerique pro hujus Jubilæi ad eorum Regna atque Dominia extensione, suum Nobis desiderium significarunt, quum satis intelligere non dubitemus, ex hoc salutari opere in eorum Ditionibus exequendo, cum piæ conversationis augmento sinceræ erga ipsos obedientiæ studium, in populis eorum Ditioni subjectis magis magisque firmatum iri; Divinæque propitiationis auxilium, ad ipsorum Dominantium, eorumque Principatuum prosperitatem & pacem efficacius implorari; Idcirco eosdem omnes & singulos fidentius hortamur atque rogamus, ut omnia adjumenta & auxilia præstent dictis Ecclesiarum Prælatis, ad hoc ut pium hujusmodi opus aptissimis mediis promovere, & ad optatum finem perducere valeant.

Præsentes quoque Litteras per omnia validas, & efficaces existere, suosque plenarios effectus, ubicumque per dictos Ordinarios Ecclesiarum Præsules publicatæ, & executioni mandatæ fuerint, sortiri & obtinere, omnibusque Christifidelibus in Apostolicæ Sedis gratia & obedientia manentibus, in hujusmodi locis commorantibus; sive ad illa postmodum ex navigatione & itinere se recipientibus plenissime suffragari volumus, atque decernimus; Non obstantibus de Indulgentiis non concedendis ad instar, aliisque Apostolicis, & in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis Constitutionibus, Ordinationibus, & generalibus, seu specialibus absolutionum, seu relaxationum, ac dispensationum reservationibus, etiam in prædicta Bulla Cœnæ contentis; nec non quorumcumque, etiam Mendicantium, & Militarium Ordinum, Congregationum, Societatum, & Institutorum, etiam Societatis Jesu, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, legibus, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis eisdem concessis, præsertim in quibus caveatur expresse, quod alicujus Ordinis, Congregationis, Societatis, & Instituti hujusmodi Professores extra propriam Religionem peccata sua confiteri prohibeantur. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, & individua mentio facienda, vel alia exquisita forma ad id servanda foret, hujusmodi tenores pro insertis, & formas pro exactissime servatis habentes, pro hac vice, & ad

ad præmissorum effectum dumtaxat, plenissime derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, &c.

Nulli ergo omnino, &c.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quinquagesimo, Octavo Kalendas Januarii, Pontificatus Nostri Anno Undecimo.

D. Card. Passioneus.

50 Ad uberiorem intelligentiam allatæ Constitutionis de extensione universalis Jubilæi, juvat hic subnectere plura dubia per varias suas Apostolicas Litteras sub eodem vigilantissimo Summo Pontifice resoluta, & explanata; Cum enim ipse per suam Constitutionem incip. *Celebrationem Magni Jubilæi*, moneat omnes locorum Ordinarios, ut ad removendas omnes difficultates, & controversias a Theologis Moralibus de Anni Sancti Jubilæo excitatas, ad suas Apostolicas Litteras recursum habeant, & præsertim ad Constitutionem incip. *Convocatis*, & ad Epistolam italice impressam incip. *Fra le fatiche*, in quibus plurima ad hujusmodi controversiarum, & difficultatum solutionem adnotata reperiuntur, hinc juxta illas variorum dubiorum solutio, exponendo breviter specialiores Bullæ particulas, hic traditur.

51 Et in primis quod per ly *Vere pœnitentibus*, *& confessis*, indicatur non sufficere pro Jubilæo lucrando Confessionem in voto, sive actum Contritionis dumtaxat cum proposito non peccandi de cætero; cum sub nomine *Pœnitentis* contritus importetur, & sub nomine *Confessi* eademmet actualis Confessio Sacramentalis demonstretur, & exquiratur: Hancque opinionem firmat Benedictus XIV. in laudata Epistola *Fra le fatiche n. 6.* eamque Ecclesiæ sententiam appellat, memorando ibi responsum Congregationis Indulgentiarum, pro Missionariis, qui Confessario carentes, Indulgentiam plenariam consequi non poterant, quibus Clemens XII. nova speciali gratia solius actus Contritionis consuluit.

52 Immo ita necessario ad comparandum Jubilæum, & Indulgentiam requiritur Sacramentalis Confessio, ut ad eam teneantur etiam, qui solis peccatis venialibus, & nullo mortali sunt coinquinati; Cum enim Ecclesia pro Jubilæo opera consilii, & supererogarionis præscribat, ubi Confessio operibus præscriptis annumeratur, etiam de solis venialibus pro comparanda Indulgentia fieri debet; ut tradit idem Pontifex in d. Constitut. *Convocatis* §. 46. & in dict. Epistola *Fra le fatiche num.* 77.

Insuper ita pro adquirendo Jubilæo requiritur Sacramentalis Confessio, quod qui ipsam visitationibus Ecclesiarum præmisit, si istarum tempore in mortale incidat peccatum, aut peccati mortalis obliti recordetur, ut ultimum opus in gratia conficiat, teneatur iterum Sacramentaliter confiteri, nec ei sufficiat actus contritionis. Sic idem Pontifex in d. Constit. *Convocatis* §. 47. & in recensita *Epistola num.* 79. Nec sufficit Confessio voluntarie nulla, seu sacrilega, ut deducitur ex propositione 14. inter damnatas ab Alexandro VII. 24. Sept. 1665. a nobis jam ad id adducta infra *art.* 3. *num.* 25. 53

Per ly *Et sacra Communione refectis*, denotatur quod requiritur Communio Sacramentalis spiritualis in gratia facta, & non sufficit communio sacrilega, ut colligitur ex propositione 55. ex damnatis ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. jam a nobis ad id allata *loc. c. n.* 28. & firmat Pontifex in laudata *Epistola n.* 2. qui primus pro Jubilæi Indulgentia lucranda hanc de Communione conditionem adjecit propter momenta in ejusdem Alloquutione Consistoriali descripta die 5. Maii 1749. 54

Per ly *semel saltem in die*, designatur, quod omnes quatuor statutæ Ecclesiæ visitandæ sint semel saltem in eadem die; nec sufficit unam ex ipsis uno die, & alteram altera die intra præfinitum Jubilæi tempus visitare; ut docet praxis, & ita fieri debere sancivit peculiaris Congregatio Eminentissimor. Cardinalium, & Prælatorum anno 1700. ab Innocentio XII. ad id deputata. Quod etiam expressit in sua tunc temporis notificatione Eminentiss. Cardinalis Gaspar Carpegna Romæ Vicarius, uti videre est supra in hoc *art.* 2. *num.* 30. & impræsentiarum firmat Benedictus XIV. ex valore ipsorum verborum *semel saltem in die* in Constit. incip. *Peregrinantes*, & in laudata *Epistol. num.* 11. 55

Per ly *Dies sive naturales*, *sive Ecclesiasticos*, indicatur, quod utraque dies, aut *naturalis* incip. ab una media nocte, & in alteram subsequentem desinens, aut *Ecclesiastica* incipiens a primis Vesperis unius diei usque ad integrum ipsius subsequentis diei vespertinum crepusculum, ad visitationes peragendas idonea declaratur, ut expresse idemmet Pontifex in Constitut. *Benedictus Deus* §. *Itaque*, & in d. *Epistola num.* 13. 56

Per

57 Per ly *visitaverint*, quamvis satius sit intelligi Visitationes Ecclesiarum faciendas esse in gratia, sicuti & alia opera injuncta pro Jubilæo comparando; Attamen si Visitationes Ecclesiarum, & alia injuncta opera executioni mandentur cum devotione, & reverentia juxta Extravag. *Unigenitus*, & aliam *Quemadmodum*; & Constitutionem Benedicti XIV. incip. *Peregrinantes*, itaut pie disponant ad Sacramentalem Confessionem, & Communionem, idest modeste, & devote in Ecclesia colendo Deum, & venerando Sanctos, adeout actus moraliter boni dici possint, dummodo ultimum opus ex injunctis in gratia adimpleatur; certum est ab hisce sic Deo reconciliatis Indulgentiam plenariam Jubilæi lucrari, ut jam tradidimus supra *art. 3. n. 46.* & firmat idem Pontifex cum Constitut. *Convocatis*, tum in Epistola *Fra le fatiche num. 76.* Nec officit quod in Bulla Jubilæi Confessio pro prima ex Injunctis operibus recenseatur, sicque videatur Confessionem debere aliis operibus præmitti. Non officit, inquam, quia ordo verborum nequit esse regula pro ordine facti, ut ad rem nostram significat idem Pontifex in cit. *Epistola num. 76.*

58 Non lucrantur autem Jubilæum, qui in peccato mortali Ecclesiarum visitationes peragunt, & insuper pravo fine, vel sine recta intentione, v. g. ut otientur, ut curiositati satisfaciant, & id genus alia, ab intento comparandi Jubilæum penitus aliena, ut recte declarat laudatus Pontifex in cit. Constit. *Convocatis*, & in d. *Epistola n. 76.*

59 Per ly *Pias ad Deum preces effuderint*, significat Pontifex, pro lucrando Jubilæo sufficere Orationem vocalem, & quamvis laudanda sit Oratio mentalis, addendam vult aliquam vocalem in cit. Constitut. *Convocatis* §. 51. Et insuper brevem Orationem magno fervore factam satis esse declarat ad satisfaciendum fini Constitutionis *Peregrinantes*, seu Jubilæo in laudata *Epistola n. 83.* Non autem sufficere modicam Orationem ex acedia, aut torpore provenientem, nam cum ipsa devotionem excludat, inepta est ad Jubilæum comparandum.

60 Per ly *Plenissimam ejusdem Anni Jubilæi omnium peccatorum suorum Indulgentiam*, occasionem sumit Pontifex erudite demonstrandi primis Ecclesiæ sæculis usque ad annum MCCC. Indulgentiam hanc plenariam consequi volentibus, necesse fuisse in Palæstinam se conferre ad pugnandum pro Terræ Sanctæ recuperatione, ut videre est in Concilio Claramontano, ubi Urbanus II. hanc Indulgentiam concessit; Neque aliam sæculis illis extra Terram Sanctam potuisse comparari Indulgentiam plenariam usque ad exordium decimi quarti sæculi, in quo Bonifacius VIII. illam concessit pro Anno Sancto Jubilæi. Sic laudatus Pontifex in Epistola Encyclica incip. *Celebrationem*. Quomodo autem sit intelligenda Indulgentia plena, plenior, & plenissima, jam tradidimus supra *in verb. Indulgentia artic. 1. num. 9. & 10.* Vide *ibi*.

61 Per ly *Semel consequantur*, intelligitur quod Jubilæum Anni Sancti quoad facultates semel tantummodo; quoad Indulgentias vero pluries repetitia operibus injunctis intra tempus præfinitum comparari posse, ut declaravit Sanctissimus in Constitut. *Convocatis*, & in cit. *Epistola n. 84.* & expressit in Bulla Jubilæi *Benedictus Deus* §. *Itaque*, ibi: *Indulgentiam remissionem. & veniam semel consequantur*. Nemo tamen potest Indulgentiam Jubilæi hujus pro se acquisitam, mortuis applicare; Nam idem Pontifex *in cit. Epistola* firmat Regulam esse, non posse Indulgentias vivis concessas, pro defunctis applicari per modum suffragii, nisi id in concessione exprimatur. Generaliter autem eandem Indulgentiam plenariam, etiam repetitis operibus eadem die iterari non posse declaravit Sacra Congregatio Indulgentiarum die 7. Martii 1678. approbante Sanct. memor. Innocentio XI. Vide supra *verb. Indulgentia art. 3. n. 23. & art. 4. n. 15. in fine*.

62 Per ly *Navigantes vero, & iter agentes*, declarat Pontifex quod navigantes, & iter agentes, seu alio ad certam stationem se recipientes, post elapsum Jubilæi tempus, possint ipsum lucrari, visitata totidem vicibus Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii, seu stationis hujusmodi. Sic ipse expresse in eadem Bulla *Benedictus Deus* §. *Navigantes*.

63 Per ly *Super præscriptis hujusmodi visitationibus tantummodo*, determinat Sanctissimus, quod non omnia opera in Jubilæo injuncta in alia pia Opera commutari possint, sicque hanc commutationis facultatem non extendi ad Confessionem, aut communionem (exceptis nondum ad Communionem idoneis) neque ad ipsas preces in visitationibus fundendas, ut monet in laudata *Epistola num. 53.* Quioimmotum *ibi*, tum in Constitutione *Convocatis* §. 21. pro Romano Jubilæo onerat conscientias Pœnitentiariorum, ne hac tam in minuendis, quam commutandis visitationibus abutantur; Et in Epistola Encyclica omnibus locorum Ordinariis directa, permittit, ut justis solum de causis opportunas commutationes, & reductiones

nes concedant; Hinc clare ſtat, facultatem commutandi conceſſam ſe extendere tantummodo ſuper præſcriptis viſitationibus, ut expreſſe ſtatuitur in eadem Conſtitutione *Benedictus Deus* §. *Navigantes*.

64 Per ly *Alia pietatis, caritatis, aut religionis opera*, intelligendum eſt, quod niſi qui Jubilæi Indulgentiam largitur, aliter expreſſe aſſerat, commutatio viſitationum, aut Communionis cum pueris, nequit fieri in alia opera, quibus pœnitens jam alio oneris titulo ſit adſtrictus, ut relatis ad id Doctorum diverſis opinionibus, æquius cenſet Benedictus XIV. in d. Epiſtola *Fra le fatiche num.* 53. de Italico in latinum converſa, ſic: *Æquior tamen opinio ea videtur, quæ inficiatur Indulgentiam comparari poſſe operibus, ad quæ alio titulo quis adſtringitur; Niſi tamen, qui Indulgentiam largitur, expreſſe aſſerat, eam prædictis aliunde jam debitis operibus acquiri poſſe; ceu ſi quis inter injuncta opera, tria jejunia recenſeret, eaque quatuor anni temporibus, puta Septembris, ſpeciatim aſſerat eſſe complenda*. Ex quibus patet, quod quando Legiſlator abſolute loquitur ad lucrandum Jubilæum, uti non poſſumus operibus, quæ alio titulo Deo debemus; Et paulo poſt arctius pro viſitationibus, ſic habet; *Cum nequeant pœnitenti commutari* (viſitationes Baſilicarum) *in pia opera, quæ alio titulo idem adimplere tenetur; Cum hic agatur de ſubrogatione, & juxta ſancitam regulam, ſubrogatum ejuſdem naturæ, & indolis eſſe debeat cum re, pro qua ſupponitur; Si ergo Baſilicarum viſitatio libera eſt, nullique præcepto obnoxia, ſed novum onus ad Indulgentiam conſequendam, ſubrogatum ejuſdem naturæ, & ſpeciei non erit, ſi jam cadat ſub præcepto, ſi ex iis ſit, ad quæ pœnitens alio titulo ſit adſtrictus*. Unde non videtur ſubſiſtere Auctorum opinio, qui eadem Paſchali Communione, & Præcepto Communionis Paſchalis & Jubilæo ſatisfieri poſſe cenſuerunt.

65 Per ly *Ad minorem numerum*, duplex poteſt dubium expendi. I. An ſi decurſu temporis Jubilæi, Indultum minoritatis viſitationum exiret, qui jam tot vicibus Eccleſias viſitaſſet, quot ſatis eſſent ad implendum numerum in minoratione præſcriptum, ad alias viſitationes teneretur: Et reſpondetur, certum eſſe valere viſitationes Eccleſiarum jam juxta minorationem completas; hac tamen adjecta conditione, quod poſt minorationem adhuc ſemel quatuor deſignatæ Eccleſiæ unica die viſitentur. II. An qui aliquibus vicibus jam Eccleſias viſitavit ante Indultum minorationis, poſt idem poſſit jam ante factas numerare pro iis, quæ in minoratione reſtringuntur? Et reſpondetur, certum eſſe jam factas viſitationes Eccleſiarum, numerum ingredi in minoratione præſcriptum. Ita ſancit, & firmat idem Pontifex in recenſita *Epiſtola num.* 82. & in citat. Conſtitutione *Convocatis* §. 50.

Per ly *Inſuper iiſdem Monialibus, earumque Novitiis*, explicat Pontifex eos ſolummodo poſſe Moniales, & Novitias eligere Confeſſarios, quos actualis loci Ordinarius, vel univerſaliter, vel pro aliquo peculiariter Monaſterio approbavit, nec poſtea reprobavit; Sic in eadem Bulla *Benedictus Deus* §. *Inſuper*, & in Epiſtola Encyclica *Celebrationem* §. *Cum autem Nos*; declarans inſuper electionem hanc eſſe debere ad effectum Jubilæi conſequendi, his verbis: *Liceat Monialibus earumque Novitiis in hoc præſenti Jubilæo ad effectum ejuſdem Jubilæi conſequendi Confeſſarium eligere ab actuali Ordinario loci, etiam pro alio Monaſterio vel pro Monialibus in genere approbatum*. 66

Per ly *Regularibus*, declarat Sanctiſſimus poſſe Regulares cujuſvis Ordinis, Congregationis, & Inſtituti, etiam ſpecialiter nominandi, tempore Jubilæi ſine proprii Superioris facultate ſibi eligere pro ſuo arbitrio quemcumque Confeſſarium, ſive Sæcularem, ſive Regularem cujuſvis Ordinis, approbatum ab Ordinario loci ad perſonarum ſæcularium Confeſſiones audiendas. Sic expreſſe in eadem Conſtitut. *Benedictus Deus* §. *Inſuper*. Nec valet dicere, quod ſicuti Regulares ſine ſui Superioris facultate non poſſunt extra ſuum Ordinem Confeſſarium eligere vigore Bullæ Cruciatæ, uti ſancitum eſt a pluribus Summis Pontificibus, & præſertim a Benedicto XIV. Conſtitut. incip. *Apoſtolica Indulta*: Ita neque poſſunt virtute Bullæ Jubilæi; Non valet, inquam, quia ideo non poſſunt id Regulares virtute Bullæ Cruciatæ, quia cum Cruciata, ſit privilegium permanens, ſi in Regularibus Ordinibus hoc Jus vigeret, iiſdem etiam detrimento foret; Jubilæum autem cum ſit privilegium tranſiens, & cito præteriens, omnibus favet, & nulli nocet; adeoque poſſunt Regulares libere ſibi eligere quemcumque Confeſſarium extra Ordinem ut ſupra virtute Jubilæi, & non vigore Cruciatæ: quam rationem reddit idem Pontifex in laudata Epiſtola *Fra le fatiche numer.* 36. & nos fuſe tradimus infra. *articul.* 2. *num.* 3. Vide *ibi*. 67

Per ly *Sincere, & ſerio ſtatuerint*, demonſtra- 68
tur

tur eum, qui præsens Jubilæum consequi serio, & sincere nolit, neque absolutionem a Censuris, neque alias facultates consequi posse, ut firmat Pontifex in recensita *Epistola num.* 62. ubi rationem reddens dicit, *Nam si facultates in ordine ad Jubilæum conceduntur, usum deperdunt, ubi quis ad Jubilæum consequendum nolit accedere*; Et Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 6. sic expresse tradit: *Gratia non conceditur nisi in ordine ad hunc finem, & per modum præparationis ad effectum Jubilæi, ergo qui non habet animum implendi, & obtinendi Jubilæum, non potest gaudere facultate.*

69 Per ly *Et censuris*, intelligendum venit dumtaxat de Interdicto, Suspensione, & Excommunicatione, juxta *c. Quærenti* 10. *de verb. signific.* & non de Irregularitate ex delicto contracta. Sic idem Pontifex in laudata *Epistola n.* 50. ubi Censuras ab Irregularitate secernit, & pro Censuris nomen *absolutionis*, pro Irregularitatibus vero nomen *dispensationis* juxta phrasim Tridentini *sess.* 24. *c.* 6. *de reformat.* data opera se adhibuisse significat.

70 Per ly *Etiam in Bulla Cœnæ Domini*, quamvis ampla concedatur facultas, non tamen absolvendi ab hæresi externa, ut constat tum ex Decreto Alexandri VII. in Congregatione S. Officii die 23. Martii 1656. ubi habetur, *facultatem absolvendi ab hæresi in Jubilæis, vel aliis similibus concessionibus non censeri comprehensam, nisi expressis verbis concedatur facultas absolvendi ab hæresi*; Tum ex iis, quæ tradit idem Benedictus in Constitut. *Convocatis*, & in memorata *Epistola n.* 85. ac in quarta Notificatione edita ab ipso adhuc Cardinali, & Archiepiscopo Bononiæ residente.

71 Per ly *Quantumcumque gravibus, & enormibus*, ne aditus pateat aliquibus afferendi Jubilæi tempore casum aliquem enormem reservatum esse, ut nonnulli Auctores ex Bullis Alexandri VI. *Cum in principio*, Clementis VII. *Pastoris æterni*; & Pauli II. *Et si Dominici Gregis*, *inter Extravagant. commun. de pœnitent. & remissionib.* dixerunt, Benedictus XIV. omnem submovit difficultatem, hanc adjiciendo ampliantem clausulam, sicut se explicat in d. *Epistola n.* 37.

72 Per ly *Injuncta ipsis Pœnitentia salutari*, declaratur onus imponendi, & adimplendi salutarem pœnitentiam in Jubilæo, ut tradit Pontifex in recensita *Epistola n.* 65. recte animadvertens neminem vere pœnitentem esse posse juxta *cap. Omnis utriusque sexus* 10. *de pœnit. & remission.* qui salutarem refugit pœnitentiam.

Per ly *Vota quæcumque*, expresse conceditur 73 Confessariis Jubilaribus facultas commutandi in alia pia, & salutaria opera vota quæcumque, etiam jurata, & Sedi Apostolicæ reservata, exceptis votis solemnibus Castiratis, Religionis, & Obligationis jam a tertio acceptatis, seu in quibus agitur de præjudicio tertii; & pœnalibus pro præservatione a peccato emissis, nisi commutatio futura judicetur ejusmodi, ut non minus a peccato comittendo refrænet, quam prior voti materia. Sic ipse Pontifex in eadem Bulla *Benedictus Deus* §. *Insuper*, in Const. *Convocatis*, & cit. *Epist. n.* 40. *& seq.*

Per ly *Super occulta Irregularitate ad exercitium eorumdem Ordinum*, venit intelligendum, 74 quod Confessarii in Jubilæo possunt sicuti in majoribus Ordinibus, sive Sacris, dispensare super occulta irregularitate ob censurarum violationem contracta in exercitio suorum Ordinum, ut expresse in ipsa Bulla *Benedictus Deus* §. *Insuper in fin.*; Ita etiam possunt a fortiori dispensare in iis Minorum Ordinum, qui Irregularitatem prædictam ob earumdem censurarum violationem contraxerunt, quamvis in Bulla non exprimantur, quia ut explicat Pontifex in d. Epistola *Fra le fatiche n.* 50. concesso majori, minus etiam concessum intelligitur, *cap. Ex parte* 27. *de decimis* cum plus semper in se contineat quod est minus, *cap. Plus* 35. *de Regul. jur. in* 6. *l. in eo quod plus* 210. *ff. de Reg. Juris*; Et cui licet quod est plus, liceat utique quod est minus, *cap. Cui licet* 43. *de Regul. jur. in* 6. *L. Non debet* 21. *ff. de Regul. jur.*

Per ly *Concedimus, & indulgemus*, intelligi 75 debet, facultates in Jubilæo concessas, in Confessione dumtaxat exercendas esse, ut declaravit Benedictus XIV. in Constitut. *Convocatis* §. 25. & in memorata *Epistola num.* 63. addens ex Thesauro *de Pœnitent. Eccles. p.* 1. *c.* 22. hanc esse praxim Pœnitentiariæ, quod nempe prædictæ facultates nonnisi intra Confessionem exerceantur.

Per ly *Complicem*, declarat Pontifex compli- 76 cem Confessarium in quolibet inhonesto contra sextum Decalogi præceptum peccato, in quocumque etiam amplissimo Jubilæo non posse Sacramentalem absolutionem impertiri, ex quo ipse per ejusdem Pontificis Constit. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ*, & Constitut. incip. *Apostolici muneris*, factus sit subjectum incapax sub pœna nullitatis ad absolutionem impertiendam suo complici in dicto peccato, ut jam tradidimus *in Tomo* 2. *verb. Complex peccati*, & verb. *Confessarius art.* 4. *num.* 14. Vide *ibi*.

Per

77 Per ly *Nisi intra tempus dictorum sex mensium satisfecerint*, denotatur quod obligatio imponi solita in absolutione a censuris incursis propter damnum illatum, aut injuriam irrogatam, satisfaciendi parti læsæ, non respicit Judicem, ut nonnulli intellexerunt, sed eum, qui damnum, aut injuriam passus est, ut patet ex obvio verborum sensu, & expresse declaravit idem Pontifex in laudata *Epistola num. 66.*

78 Per ly *Visitassent*, indulget quidem Pontifex, ut qui morte præveniuntur, antequam præfinitum visitationum numerum compleverint, si vere pœnitentes confessi, & Sacra Communione refecti decesserint, Jubilæum consequantur; uti etiam disposuit pro Jubilæo Romano in Constitutione *Peregrinantes*. At vero Jubilæum minime consequeretur, qui ante Confessionem, & Communionem ad Jubilæum requisitam interiret, quia Pontifex morte correptos dispensat solummodo a residuis visitationibus, & aliunde declarat quod in operibus præscriptis voluntas exequendi non sufficit, nisi opere compleatur; Sic expresse in toties laudata *Epistola n. 15.*

79 Per ly *Si quis autem post obtentas, vigore præsentium, absolutiones a Censuris, aut votorum commutationes, seu dispensationes*, decernit Pontifex, quod qui confessus animo lucrandi Jubilæum, in Confessione obtinuit absolutionem a Censuris, commutationem votorum, vel dispensationem, si deinde mutato animo, opera pro Jubilæo injuncta prætermittat, nihilominus prædictæ absolutiones, commutationes, vel dispensationes subsistant; licet qui opera implere negligit, vix a reatu peccati immunis censeri possit; Sic in hac Bulla *Benedictus Deus*, §. *Ceterum*; & in Constitutione *Convocatis* §. 54. ac in d. *Epistola num.* 86. recte animadvertens absolutionem non dari conditionate, seu ad reincidentiam, sed absolute, dummodo pro tunc pœnitens habeat animum lucrandi Jubilæum; Unde si post mutet propositum, remanet adhuc absolutus, quamvis peccet. Et quidem probabilius mortaliter, ut cum Suarez, Aversa, Viva, Vasquez, & Filliucio videtur sentire Pontifex in toties commemorata *Epistola n.* 86. quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi, cum videatur intervenire tacitum pactum inter Pontificem, & Pœnitentem, ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmodi media, & pœnitens ea acceptet, obligando se ad ponendum finem, adeoque si absque rationabili causa omittat deinde ponere opera injuncta, & lucrari Jubilæum, violabit pactum tacitum in re gravi, sicque graviter peccabit.

Quibus omnibus hucusque traditis, tamquam de irrefragabili mente eruditissimi, sapientissimi, ac zelantissimi Pontificis Benedicti XIV. firmiter adhærendum statuo, quidquid in aliquibus cum variis aliis de Jubilæo contrarium scripserim.

Ad complementum hucusque dictorum, placet hic subnectere sequentem Constitutionem 80
Clementis XIII. qua Jubilæum universale indixit anno 1. sui Pontificatus.

CLEMENS PAPA XIII.

Universis Christifidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem, & Apostolicam benedictionem.

Venimus in altitudinem maris, & ne, adversis luctantibus ventis, tempestas aquarum Nos demergat, gemitibus inenarrabilibus ad Deum clamavimus, ut in suscepto a Nobis Apostolatus Officio, & in gerendo hoc gravissimo munere, viribus nostris longe impari efficacissimæ gratiæ suæ opem, & præsidium copiose largiatur, & preces nostras, quas in hac die tribulationis prolixe effundimus, benignissime suscipiat. Quis enim tota mente, atque totis artubus non contremisceret? Quis maximo timoris cruciatu non angeretur? Quis præ tristitia penitus non conficeretur, statuens ante oculos, & diligentissime perpendens Catholicæ Religionis, & hujus Apostolicæ Sedis mœstissimam faciem? Quis denique acerbissime non defleret tot horrida vulnera & fidei, & disciplinæ, & juribus nostris inflicta? Sed non opus est tot mala commemorare & referre, & silentio præterire remedia, quibus tot jacturis possumus subvenire. Nullus est morbus tam magnus, tam diuturnus, tam desperatus, qui sanari non possit, vel cui certe opitulari non valeat pro ineffabili sua Clementia Omnipotens Deus, cujus misericordia superexaltat judicium. Adeamus ergo cum fiducia ad Thronum ejus in tempore opportuno, arma enim nostra, quibus tot malis fortiter constanterque obsistere possumus, sunt Preces, & Lacrymæ, Jejunia, & Eleemosynæ; scimus quod si manserimus in eo, & verba ejus in nobis manserint, quodcumque voluerimus, petemus, & fiet nobis. Convertamur igitur ad Deum in toto corde nostro, in jejunio, in fletu, in planctu, nec avertamus faciem ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec a nobis avertatur facies Domini. Hæc autem, ut ferventiori spi-

ti-

ritus ardore, majorique fructu peragantur, priscum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum morem sequuti, cælestium munerum thesauros, quorum dispensatio fidei nostræ commissa est, proximis diebus, quibus Catholica Ecclesia sacras Quatuor Temporum observationes annua recolit devotione, pro felici nostri Pontificatus initio erogare decrevimus. Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex illa ligandi, atque solvendi potestate, quam Nobis Dominus, licet indignis, contulit, universis & singulis utriusque sexus Christifidelibus in Alma Urbe nostra degentibus, qui solemni Processioni, quam Dominica, decimaoctava post Pentecosten, die videlicet decimaseptima currentis mensis Septembris ab Ecclesia Sanctæ Mariæ Angelorum in Thermis ad Basilicam Sanctæ Mariæ Majoris nuncupatam de eadem Urbe una cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, necnon Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, quos in Romana Curia adesse contigerit, ac Christianorum Regum, & Principum Oratoribus apud Nos existentibus, Prælatis quoque, & Officialibus ejusdem Curiæ, universoque Clero, & Populo, benedicente Domino, agemus, devote interfuerint, vel S. Joannis in Laterano, Principis Apostolorum, & S. Mariæ Majoris præfatæ Ecclesias, seu Basilicas, vel earum aliquam intra spatium ejusdem, vel proxime subsequentis hebdomadæ saltem semel visitaverint, ibique per aliquod temporis spatium pias ad Deum preces effuderint; ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex præfatis hebdomadis jejunaverint, & peccata sua confessi Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Dominica die immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam reverenter sumpserint, ac pauperibus aliquam eleemosynam, prout unicuique suggeret devotio, erogaverint: ceteris vero extra urbem prædictam ubicumque degentibus, qui Ecclesias ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, seu Officialibus, aut de eorum mandato, & ipsis deficientibus, per eos, qui ibi curam animarum exercent, postquam ad eorum notitiam hæ nostræ pervenerint, designandas, vel Ecclesiarum hujusmodi aliquam spatio duarum similiter hebdomadarum a publicatione designationis per Ordinario, vel eorum Vicarios, seu Officiales, vel alios, ut præfertur, faciendæ decurrendarum saltem semel visitaverint, ibique ut supra oraverint, ac quarta, & sexta feria, ac Sabbato alterius ex hebdomadis hujusmodi jejunaverint, pariterque peccata sua confessi, ac in die Dominica immediate sequenti, vel alia die intra eamdem hebdomadam sanctissima Communione refecti fuerint, & pauperibus aliquam eleemosynam, ut præmittitur erogaverint, plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem, sicut in anno Jubilæi visitantibus certas Ecclesias intra, & extra Urbem prædictam concedi consuevit, tenore præsentium concedimus, & elargimur. Navigantes vero, & iter agentes, ut cum primum ad sua se domicilia receperint, suprascriptis peractis, & visitata Ecclesia Cathedrali, vel Majori, aut Parochiali loci eorum domicilii eamdem indulgentiam consequi possint & valeant. Regularibus autem personis utriusque sexus, etiam in claustris perpetuo degentibus, necnon aliis quibuscumque tam laicis, quam ecclesiasticis sæcularibus, vel regularibus, etiam in carcere, aut captivitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, qui supra expressa, vel eorum aliqua præstare nequiverint, ut illa Confessarius ex jam approbatis a locorum Ordinariis ante præsentium publicationem, seu approbandis eis in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque injungere, quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus & indulgemus. Insuper omnibus, & singulis Christifidelibus utriusque sexus tam laicis, quam ecclesiasticis sæcularibus, & regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti tam in Urbe præfata, quam extra eam ubique locorum, ut præfertur, degentibus licentiam concedimus & facultatem, ut sibi ad hunc effectum eligere possint quemcumque Presbyterum Confessarium tam sæcularem, quam cujusvis Ordinis, & Instituti regularem ex approbatis, ut præmittitur, a locorum Ordinariis, qui eos ab excommunicationis, suspensionis, vel aliis ecclesiasticis sententiis, & censuris a jure, vel ab homine quavis causa latis, seu inflictis, necnon ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus, & delictis quantumvis gravibus, & enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis contentis, & alias per quascumque nostras, aut Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutiones, quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis quomodocumque reservatis, in foro Conscientiæ, & hac vice tantum absolvere, & liberare valeant; insu-

su-

super vota quæcumque (religionis, & castitatis exceptis) in alia pia & salutaria opera commutare, injuncta tamen eis, & eorum cuilibet in supradictis omnibus casibus pœnitentia salutari, aliisque ejusdem Confessarii arbitrio injungendis. Quapropter tenore præsentium in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus, atque mandamus omnibus & quibuscumque Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ac quibuscumque Ordinariis locorum ubicumque existentibus, eorumque Vicariis, & Officialibus, vel, iis deficientibus, illis, qui curam Animarum exercent, ut, cum præsentium Litterarum transumpta, aut exempla etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & Loca publicent, & publicari faciant, Ecclesiamque, seu Ecclesias visitandas designent. Non intendimus autem per præsentes super aliqua irregularitate publica, vel occulta, nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate quoquomodo contracta dispensare, vel aliquam facultatem tribuere dispensandi, seu habilitandi, & in pristinum statum restituendi etiam in foro conscientiæ; neque etiam easdem præsentes iis, qui a Nobis, & Apostolica Sede, vel ab aliquo Prælato, seu Judice Ecclesiastico excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias, & censuras incidisse declarati, vel publice denuntiari fuerint, nisi intra tempus dictarum duarum hebdomadarum satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, ullo modo suffragari posse, aut debere. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, præsertim quibus facultas absolvendi in certis tunc expressis casibus ita Romano Pontifici pro tempore existenti reservatur, ut nec etiam similes, vel dissimiles indulgentiarum, & facultatum hujusmodi concessiones, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant; necnon Regula nostra de non concedendis indulgentiis ad instar, ac quorumcumque Ordinum, & Congregationum, sive Institutorum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & Litteris Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus, & Institutis, illorumque personis quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac formam in eis traditam pro servata habentes hac vice specialiter, nominatim, & expresse ad effectum præmissorum derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Ut autem præsentes nostræ, quæ ad singula loca deferri non possunt, ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus, ut earumdem præsentium transumptis, vel exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis ubique locorum, & gentium eadem prorsus fides habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 11. Septembris 1758. Pontificatus Nostri Anno Primo.

D. Card. Passioneus.

Articulus II.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt Confessarium Jubilarem.

In Jubilæis extraordinariis duarum hebdomadarum conceditur cuilibet Sæculari facultas 1 eligendi Confessarium ab Ordinario loci approbatum; *Communis*, & patet ex Bullis pro talibus Jubilæis edi solitis. Etiam Regulares possunt tempore Jubilæi sine licentia suorum Superiorum sibi eligere Confessarium quemlibet, 2 sive Sæcularem, sive Regularem ex approbatis ab Ordinario loci; Navarrus, Suarez, Filliuc. dicens sic esse declaratum a Sac. Congregatione, Bossius, Diana, Bordon. Lugo, Gobat dicens esse rescriptum Roma, ut stetur verbis Bullæ, Bellegambe *part.* 3. *sect.* 6. *q.* 1. cum La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 1464. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1429. Tamburin. *tom.* 2. *pag.* 37. *n.* 40. & sic etiam plures alii. Et de facto verba Bullæ non solum dant potestatem *Omnibus, & singulis Regularibus cujusvis Ordinis, Congregationis, & Instituti eligendi sibi Confessarium quemlibet tam Sæcularem, quam Regularem, qui ab omnibus casibus absolvat &c.* sed etiam hanc potestatem concedunt, *non obstantibus quibuscumque privilegiis iisdem Ordinibus concessis, etiamsi de illis specialis mentio facienda esset.*

Nec obstant Constitutiones aliquæ Summorum Pontificum, & signanter Urbani VIII. 3 Constitut. incip. *In specula* 19. *Jun.* 1630. declarantes

clarantes, & respective declarans, Bullam *Cruciatæ*, *& alia Indulta hujusmodi Regularibus*, *& Monialibus non suffragari quantum ad illum articulum eligendi Confessarium independentem a suis Superioribus*. Non obstat, inquam, quia ultra quam quod, ut notat Felix Potestas *loc. cit. num.* 1429. & alii, declaratio contraria Pontificum est expresse edita pro Bulla Cruciatæ, minime pro Jubilæo: recte insuper advertit Card. de Lugo *disp.* 20. *de Pœnitentia num.* 189. diversis formulis, & efficacioribus revocari privilegia Regularium in Bulla Jubilæi, quam in Bulla Cruciatæ. Unde quamvis Regulares non possint vi Bullæ Cruciatæ eligere Confessarium sine licentia suorum Superiorum, eo quod privilegium concessum Regularibus, quod non possint eligere Confessarium extraneum, non sit revocatum per Bullam Cruciatæ, possunt tamen talem Confessarium eligere vi Jubilæi, eo quod per ejus Bullam censeatur revocatum supradictum privilegium, ut patet ex supra adductis verbis in Bulla Jubilæi apponi solitis: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis iisdem Ordinibus concessis, etiamsi de illis specialis mentio facienda esset*. Et ratio, cur non sit revocatum supradictum privilegium per Bullam Cruciatæ, bene vero per Bullam Jubilæi, est, quia Bulla, seu Indultum Cruciatæ est permanens, & ideo Religionibus obesset; Bulla vero, seu Indultum Jubilæi est transiens, favens omnibus, nulli nocens; ideoque sæpe Pontifices declararunt, vi Bullæ Cruciatæ se noluisse revocare privilegia Religionum; secus vero vi Bullæ Jubilæi; Quod præsertim constat ex Declaratione Gregorii XIII. apud Rodriquez relata a Pasqualigo *de Jubilæo qu.* 206. his verbis: *Congregatio pro majori parte sensit pro negativa sententia (videlicet, quod non possint Confessarium extra Religionem Regulares eligere) dixit tamen dubium esse referendum Sanctissimo Domino, qui postea die* 19. *Decembris* 1581. *in Consistorio respondit: Tempore Jubilæi posse omnes Regulares confiteri peccata Sacerdotibus etiam Sæcularibus approbatis ad Confessiones; Nam in Bulla non fit mentio, nisi de Ordinario eorum, qui audituri sunt Confessiones, non de Ordinario pœnitentis*. Immo nedum possunt Regulares tempore Jubilæi confiteri cuicumque Confessario approbato ab Ordinario loci, tam Sæculari quam cujusvis Ordinis Regularis, sed etiam possunt absolvi a casibus suo Superiori Regulari reservatis, ut apud Nicolium *in Flosculis*, *verb. Jubilæum num.* 6. declaravit *Sac. Congreg. Episcop. & Regularium* 19. *Aprilis* 1583. & Alexander VII. *die* 14. *Maii* 1655. in suo Brevi incip. *Unigenitus*, & sic antea declarasse Gregorium XIII. testatur Peyrin. *de privileg. Regul. tom.* 3. *cap.* 4. *num.* 3. *pag.* 1324. & Murga *in tract. de Benefic. Ecclesiast. qu.* 2. *n.* 121. *pag.* 44.

Confessarius eligendus tempore Jubilæi debet esse approbatus ab Ordinario loci, seu 5
ipsius Confessarii, non autem ab Ordinario pœnitentis. Ita Sacra Congregatio Concilii interpretando Bullam Jubilæi, & ex ejus sententia Sanctissimus declaravit, Bullam esse intelligendam de Ordinariis eorum qui audiunt Confessiones, non autem de Ordinariis pœnitentium; sic refert Fagnan. *lib.* 5. *decretal. in cap. Ne pro dilatione* 16. *de pœnit. & remission. n.* 19. Unde Regulares, ut absolvantur a reser- 6
vatis virtute Jubilæi, probabiliter non possunt eligere Confessarium approbatum a solo suo Prælato Regulari; Suarez, Reginald. Vega, Lugo cum La Croix *loc. cit. num.* 1465. Filliuc. Lezana, Bossius, Henriq. Faustus, & alii cum Viva *de Jubilæo qu.* 9. *art.* 1. *n.* 3. Pontius *dis.* 46. *qu.* 10. *conclus.* 5. *num.* 138. Barbosa *super Concil. Trid. sess.* 23. *cap.* 15. Quilici *quæst.* 5. *artic.* 4. Matthæucci *Cautela Confessarii lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 8. & alii. Et ratio est, quia per *Ordinarios locorum*, a quibus Jubilares Confessarii debent esse approbati secundum Bullam Jubilæi, ibi: *Ex approbatis a locorum Ordinariis*, in communi sensu intelliguntur Episcopi; & secundum Sacram Rotam Romanam *part.* 11. *decis.* 23. *num.* 8. *& part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 69. *num.* 15. rigorose Ordinarii nomen soli Episcopo spectat, seu convenit, non autem inferiori. Opposita tamen 7
sententia non caret sua vera probabilitate, eamque tutam in praxi vocat Gobat *in Quinario tract.* 3. *de Jubilæo num.* 229. & probabilissimam, & in praxi tutam appellat Silvius *resol. variar. verb. Jubilæum* 1. quem sequitur Pontas *verb. Jubilæum cas.* 7. & tenent Sanctarellus, Coriolanus, Rodriquez, Bonacina apud Pasqualigum *qu.* 208. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resol.* 37. & alii dicentes sufficere, si Confessarius sit approbatus a solo suo proprio Prælato Regulari, quia Prælatus Regularis est vere Ordinarius suorum subditorum habens in illos jurisdictionem ordinariam, & ut dicit Rota *part.* 13. *decis.* 54. *num.* 15. appellatione Ordinariorum veniunt omnes, qui exercent jurisdictionem Ordinariam, quasi Episcopalem. Tum quia *Favorabile interpretationem non recipit, qua eum, cui favetur, lædere possit*, favente aperte *Regula* 61. *Juris in* 6. quæ sic ex-

expresse habet: *Quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*. Bulla autem Jubilæi plurimum læderet Regulares multos, si præter suum morem cogerentur quærere Confessarium ab Ordinario loci approbatum, & forte illum quærere extra suum Conventum.

8 Moniales tempore Jubilæi non possunt eligere Confessarium non approbatum in specie ad audiendas Monialium Confessiones; deducitur ex Constitut. Greg. XV. incip. *Inscrutabili*, & Constitutione Clementis X. incip. *Superna;* ubi declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones sæcularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis. Et hoc etiam clare habetur ex declaratione Sac. Congregationis missa ad Episcopum Abulensem anno 1593. & relata ab Arauxo *in select. tract.* 1. *sect.* 3. *num.* 15. & a Cajetano de Alexandris *in Confessario Monialium c.* 6. §. 13. *q.* 6. in qua habetur, quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter, ac proinde quod non potest virtute Jubilæi eligi ad audiendas Confessiones aliarum personarum, aut extra Ecclesias sibi designatas, & sic tanto minus ad audiendas Confessiones Monialium sine specifica approbatione pro ipsis; Viva *de Jubilæo q.* 9. *art.* 2. Molfesius, Pellizarius, Alphonsus de Leon. Faustus cum Cajetano de Alexandris *loc. cit.* Matthæucci *Official. Curiæ cap.* 13. *quoad Confessarios Monialium num.* 10. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 1423. Lantusca verb. *Jubilæum num.* 2. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1467. Quilici *Confessar. Manuduct. quæst.* 1. *artic.* 1.
9 *num.* 12. Polachus, Cespedes, & alii. Immo neque Confessarius approbatus pro uno Monasterio potest tempore Jubilæi eligi a Monialibus distincti Monasterj, ut colligitur ex cit. Constitut. Clementis X. incipien. *Superna*, in qua, ut jam declaraverat Sac. Congreg. Conc. super Constitut. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili* in responsione ad nonum, dicitur præcise: *Atque approbatos pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterii, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterii;* Matthæucci *loc. cit. nu.* 10. Viva *loc. cit. sub num.* 1. & alii. Vide verb. *Approbatio art.* 3. *a num.* 5. *ad* 12. & verb. *Bulla Cruciatæ numer.* 12.

10 Non desunt tamen, qui defendant absolute contrarium, ut Peyrinus *t.* 3. *cap.* 3. *num.* 4. *pag.* 325. Bonacina *de Sacramentis disp.* 5. *q.* 7. *num.* 22. Bossius *sect.* 2. *punct.* 4. Pasqualigus *de Jubilæo qu.* 210. Portell. & Summa Dianæ verb. *Jubilæum num.* 20. & alii volentes, quod etiam Moniales tempore Jubilæi possint eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum. Et ratio eorum est, quia Bulla Jubilæi permittit omnibus utriusque sexus Fidelibus etiam Regularibus, quod possint eligere Confessarium approbatum ab Ordinario locorum absolute, adeoque non apparet ulla ratio, cur requiratur specialis approbatio pro Monialibus. Et confirmant ex Constitut. Urbani VIII. incip. *Pontificia sollicitudo;* in qua pro Jubilæo anni 1625. expresse concessit Monialibus, quod possent eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum, quod & concessit Innocentius X. pro Jubilæo anni 1650. ut refert Pasqualigus *loc. cit.* & ad Constitutiones Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, & Clemens X. incip. *Superna;* & ad decreta Sacræ Congregationis, in quibus declaratur, Confessarios approbatos generaliter ad audiendas Confessiones sæcularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis, respondent supradicti Doctores id verum esse extra Jubilæum, non vero tempore Jubilæi, pro quo Pontifices solent concedere etiam Monialibus, quod possint eligere quemcumqe Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum.

At non sunt isti audiendi, nec sequendi, 11
nisi aliter a Sancta Sede statuatur, aut declaretur, quia supradicti Pontifices in citatis Constitutionibus non dicunt absolute, ut Sanctimoniales possint eligere Confessarios quoscumque ex approbatis ab Ordinariis locorum, sed expresse additur: *Ab eisdem Ordinariis locorum ad id approbatos*, idest, ut explicant Doctores, ad munus Sanctimonialium Confessiones excipiendi probatos. Et quamvis in Jubilæis extraordinariis pro omnibus concessis soleat concedi generaliter, & absolute pro omnibus etiam Regularibus utriusque sexus facultas eligendi quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinariis locorum; tamen adhuc propter supra adducta dicendum est, non posse Moniales eligere nisi Confessarios specialiter approbatos pro ipsis, quia *ex Regula* 81. *Juris in* 6. *in generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*.

Debent autem Ordinarii tempore Jubilæi ap- 12
probare plures Confessarios, sive Sæculares, sive Regulares, quos Moniales ipsæ exoptaverint.

rint, ut eos possint Moniales pro majori suo spirituali solamine eligere pro Jubilæo lucrando juxta intentum Pontificis, ut decrevit *Sacra Congregat. Episcoporum, & Regul.* 24. *Martii* 1634. apud Lantusca verb. *Jubilæum sub num.* 1.

13 Confessarius approbatus limitate pro solis viris non potest tempore Jubilæi eligi a mulieribus; ita Confessarius approbatus pro solis rusticis, non potest eligi a civibus; sic etiam approbatus limitate pro uno tantum loco non potest eligi extra illum locum. Sic expresse habetur ex declaratione Sacræ Congregationis missa ad Episcopum Abulensem *anno* 1593. relata *supra sub num.* 8. & tenent Filliucius *tract.* 7. *cap.* 9. *num.* 262. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resol.* 48. Gobat *de Jubilæo cap.* 31. *n.* 232. Viva *de Jubilæo quæst.* 9. *art.* 2. *nu.* 4. Bossius *sect.* 3. *cas.* 2. Trullench. Suarez, Rodriquez, Villalobos, Homobonus, Bordon. Tamburin. Lugo cum La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1467.

14 contra alios. Nec tempore Jubilæi potest eligi Confessarius complex, seu socius criminis, ubi id per Legem Diœcesanam, seu Episcopi prohibetur, quia ibi relate ad complicem non habet Confessarius approbationem, cum Episcopus talem Confessarium non approbet, immo positive reprobet respective ad suum complicem, seu socium sui criminis; Bonacina *de Sacramentis qu.* 7. *punct.* 3. §. 5. *num.* 10. Moron. *ref.* 98. Aversa *q.* 17. *sect.* 6. Viva *q.* 11. *art.* 3. *num.* 4. Bellegambe *q.* 5. & 6. La Croix *loc. cit. num.* 1468. & alii contra Bossium, Pasqualig. Dicastill. & alios putantes non ideo tolli, vel impediri jurisdictionem a Papa concessam. Vide verb. *Complex peccati num.* 1. & 2. & infra *n.* 71.

15 Nec potest extra necessitatem extremam pro Confessario eligi Excommunicatus, suspensus, irregularis, & tanto minus depositus, & degradatus, quamvis antea fuisset approbatus, quia approbatio censetur revocata, ut recte dicit La Croix *loc. cit. n.* 1468.

16 Confessariis vi Jubilæi electis solet concedi quadruplex facultas. I. absolvendi a quibuscumque Censuris. II. absolvendi a quibuscum-

17 que peccatis. III. commutandi Vota. IV. commutandi opera præscripta; *Communis*, ut patet expresse ex verbis Bullæ pro Jubilæo edi solitæ. Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessæ absolvendi a quibuscumque Censuris, potest absolvere a quibuslibet Censuris, sive a Jure, sive ab homine quovis modo, & causa latis, etiam locorum Ordinariis, seu Papæ, & Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla Cœnæ contentis, & alias quomodocumque reservatis, ut habetur expresse ex verbis Bullæ pro Jubilæo edi solitæ, ibi: *Sibi eligere possunt Confessarium tam Sæcularem &c. qui eos ab omnibus Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, ac Censuris a Jure, vel ab homine, quovis modo, & causa latis, seu inflictis, nec non ab omnibus criminibus, quantumvis enormibus, etiam locorum Ordinariis, sive Nobis, & Sedi Apostolicæ, etiam in Litteris die Cœnæ Domini legi solitis, contentis, & aliàs quomodocumque reservatis, in foro conscientiæ tantum, & hac vice absolvere, & liberare valeant.* Ratione tam amplæ 18 facultatis absolvendi ab omnibus Censuris etiam in Bulla Cœnæ, & *quomodocumque reservatis*, potest Confessarius Jubilaris probabilius absolvere etiam a Censura Hæresis, nisi hæc expresse excipiatur. Sic fuisse responsum in *Sacra Pœnitentiaria anno* 1617. occasione Jubilæi a Paulo V. concessi, & servari in praxi refert Filliucius *tract.* 8. *de Jubilæo cap.* 10. *num.* 265. & tenet Zerola *part.* 4. *praxis Episcop. verb. Absolutio quæst.* 8. *conclus.* 4. Corduba *in Summa quæst.* 8. Lugo *disp.* 23. *de Fide num.* 102. Gobat *tract.* 3. *de Jubilæo cap.* 33. *num.* 248. Azorius *part.* 1. *lib.* 8. *quæst.* 12. Sanctarell. *cap.* 8. *dub.* 3. Reiffenst. *Theol. moral. tract.* 12. *dist.* 3. *qu.* 9. *num.* 129. & *sequent.* La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1451. Sotus, Reginaldus, Fagundez, Bossius, & alii plurimi. Et ratio est, quia cum compertum sit, plurimos graves Doctores defendere hanc sententiam, & in praxi a plurimis Confessariis hanc opinionem sequentibus conferri tempore Jubilæi absolutionem ab Hæresi; Si Pontifex vellet illam excipere, exciperet expresse; *arg. c. Inter corporalia* 2. *de transl. Episcop.* §. *Sed neque istud*, ibi: *Unde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de translatione poterat expressisse*, & *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, ibi: *Cum nihil exceperit*, & *potuerit excepisse*. Sicuti de facto jam fecerunt alii Pontifices, quando voluerunt crimen Hæresis esse exceptum: ergo cum id non exprimit, signum est, quod vult amplissimam conferre facultatem absolvendi ab omnibus omnino reservatis; id enim congruit fini concessionis, ut scilicet possit quilibet Christifidelis Jubilæum lucrari, inter quos Christifideles vere numeratur lapsus in Hæresim, & de hac vere pœnitens, & contritus, adeoque non apparet ratio, cur is solus de mente Pontificis non possit fieri particeps Jubilæi, nisi expresse excipiatur. Tum quia beneficia Principum nulli ter-

tertio præjudicantia sunt largissime interpretanda; *cap. Olim, de verb. signif.* & *ex Regula 15. juris in 6. Odia restringi, & favores convenit ampliari*.

19 Plurimi tamen alii cum Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat.* 40. *num.* 32. & novissime Doctissim. P. Viva *de Jubilæo qu.* 11. *art.* 1. tenent oppositum. Immo Barbosa *loc. cit.* refert ex aliis sic fuisse declaratum per aliquos Romanos Pontifices; quæ declarationes, si vere emanassent, non esset locus dandus nostræ sententiæ; Nisi dici posset, quod dictæ declarationes emanassent a Pontificibus circa proprias suas Bullas, aut quod ipsæ restringerentur intra limites Hispaniæ, aliorumque locorum, ubi viget Officium Sanctæ Inquisitionis, ad cujus instantiam dictæ declarationes emanaverint, ut patet ex verbis decretì relati a Diana *part.* 1. *tract.* 3. *resolut.* 1. Ad quod facit Responsio Sacræ Pœnitentiariæ a Filliucio supra adducta, quæ, si revera emanassent pro omnibus locis dictæ Pontificiæ declarationes, non potuisset ipsa sic respondere.

20 Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessæ absolvendi a quibuscumque peccatis, potest absolvere ab omnibus peccatis Sedi Apostolicæ etiam in Bulla Cœnæ, aut alias quomodocumque reservatis, & etiam a reservatis Episcopo; ita patet ex verbis Bullæ Jubilæi

21 adductis supra *sub nu.* 17. Immo a reservatis Episcopo potest absolvere, etiamsi id non exprimatur, cum in Jubilæo facultas absolvendi a reservatis Sedi Apostolicæ ferat facultatem absolvendi a reservatis Ordinariis locorum. *Sic communissima Doctorum*, cum Suarez *disp.* 7. *de Censuris c.* 5. Viva *de Jubilæo qu.* 11. *art.* 2. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *resolut.* 149. La Croix *loc. cit. n.* 1451. A Confessario Jubilari potest etiam absolvi qui spe Jubilæi commisit reservatum, quia hoc peccatum specialiter non reservatur. *Sic communissima Doctorum* cum Viva *loc. cit. art.* 3. *num.* 1. La Croix *loc. cit. num.* 1451. Navarr. Bossio, Filliuc. Suarez, Sanchez, & aliis passim: ac idem sub aliis terminis est, dum dicitur, quod qui peccat peccato reservato in confidentiam Jubilæi, potest virtute Jubilæi absolvi, peccare autem in confidentiam Jubilæi est, quod notitia Jubilæi influat in peccatum, seu sit ejus causa, quatenus seclusa Jubilæi notitia, & spe facilis absolutionis reservatum non patratum fuisset; Is inquam virtute Jubilæi absolvi potest, si vere doleat, & nisi expresse in confidentiam Jubilæi commissa excipiantur a Bulla: Nec obstat quod *cap. Quando, de consecrat. dist.* 4. dicatur, quod peccans spe veniæ debeat subesse pœnæ, & non obtinere veniam; Nam ibi, ut notat Glossa, sensus est, multoties sic peccantes puniri a Deo, ita ut non perveniant ad tempus veniæ obtinendæ. Virtute Jubilæi potest quilibet absolvi, non solum a commissis ante publicationem Jubilæi, sed etiam a reservatis post Jubilæi publicationem commissis quia in Bulla Jubilæi datur amplissima facultas absolvendi a reservatis pro toto tempore Jubilæi; nec limitatur ad commissa, hoc vel illo tempore; *Sic communis* cum Viva *loc. cit. num.* 2. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 54. *num.* 26. ubi dicit, quod potest quilibet toties absolvi, quoties in reservata incidit ante elapsum Jubilæi tempus. Immo etiamsi quis in prima hebdomada jam lucratus sit Jubilæum, si secunda 24
hebdomada incidat in reservatum, vel Censuram, potest ab his absolvi, saltem si præscripta opera repetat; Diana, Navarr. Rodriquez, Henriquez, Reginald. Leo, Gobat cum La Croix *loc. cit. num.* 1450. Viva *loc. cit. n.* 3. Quod etiam tenent Castropal. Dicastill. & alii, quamvis dicant eumdem non posse bis lucrari Jubilæum, cum validitas absolutionis non pendeat absolute ab Indulgentia. Insuper posse absolvi, quamvis non repetat opera præscripta docent Rodriquez, Sa, Diana, Lothet. & alii; quod probabile esse dicunt Graff. Bonac. Castropal. Dicastill. & alii: Verba enim illa *Pro hac vice tantum* in Bulla Jubilæi apponi solita, non referuntur ad actum absolvendi, sed ad tempus Jubilæi, idest pro tempore hujus Jubilæi tantum, ut recte notant Viva *loc. cit. num.* 2. Bossius apud ipsum *qu.* 6. *artic. ult. sub nu.* 2. *vers. Ad tertiam*, La Croix *loc. cit. n.* 3450. & alii.

Idem Jubilæum ad duas hebdomadas concessum, potest probabiliter bis obtineri, si repetantur opera præscripta; Sanctarell. *de Jubilæo cap.* 5. *dub.* 4. Navarr. *de Jubilæo notabil.* 32. *n.* 46. Reginald. *n.* 155. Lezana *in Summa, verb. Jubilæum num.* 20. Henriq. *de Indulgentiis lib.* 7. *cap.* 11. *num.* 1. Rodriquez *in Summa capit.* 184. *num.* 14. Benzonius *lib.* 5. *cap.* 15. *dub.* 25. Gobat *in Quinario tractat.* 3. *cap.* 14. *num.* 92. *& sequent.* Diana *par.* 2. *tr.* 17. *resol.* 49. *& part.* 5. *tract.* 12. *resolut.* 28. cum aliis ibi relatis, Viva *qu.* 6. *art. ult. n.* 2. cum aliis, Arsdekin. *tom.* 2. *pag.* 141. cum pluribus ibi citatis, & novissime cum aliis Pontas *in suo Dictionario, verb. Jubilæum cas.* 17. & alii plures. Et ratio est, quia, ut dicitur *in cap. Olim* 16. *de verbor. signific. Beneficia* 25

ficia Principum sunt interpretanda largissime, quod est desumptum *ex l. Beneficium*, *ff. de Constit. Princip.* ubi dicitur: *Beneficium Imperatoris, quod a Divina ejus scilicet Indulgentia proficiscitur, quam plenissime interpretari debemus*, *& cap. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* expresse dicitur; *Favores convenit ampliari*, ergo quoties non limitatur ad unam tantum vicem expresse, potest quis Indulgentiam indefinite concessam toties lucrari, quoties opera præscripta repetit, & sic de Indulgentia Jubilæi Anni Sancti fuit declaratum ab Urbano VIII. ut diximus *art. antecedenti n.* 24. Tum quia *in l. Ea, quæ* 152. §. 1. *ff. de Reg. Juris*, sic expresse habetur: *In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus justius est, quam tutius*.

26 Fateor tamen, quod est æque probabilis opposita sententia, quam docent Sanch. *lib.* 4. *c.* 54. Suar. *disp.* 57. *sect.* 1. Reiffenst. *Theol. Moral. tract.* 12. *dist.* 3. *qu.* 9. *n.* 120. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 4. *n.* 3826. Busembaum *lib.* 6. *tract.* 4. *c.* 1. *dub.* 4. Faustus, Laymau, Bonacina, & alii apud Bossium *sect.* 2. *cas.* 40. Sannig *l.* 5. *decret. tit. de pœnitent. & remiss. c.* 2. *n.* 15. & alii plures innixi verbis Bullæ, quæ solet uti clausula disjunctiva, *Qui prima, vel secunda hebdomada &c.* & infra: *Alterius ex duabus hebdomadis*, adeoque inferunt ipsi, nonnisi disjunctive poterit Jubilæum obtineri prima, vel secunda hebdomada, & non bis, seu copulative iu utraque. Immo Filliucius *tom.* 1. *tract.* 8. *c.* 16. *n.* 261. *&* 278. refert, Sacram Congregationem Concilii, & Clementem VIII. declarasse semel tantum sumi posse Jubilæum, tam in Anno Sancto quam in aliis, & semel tantum quempiam posse a reservatis absolvi. Quæ Declaratio, si revera emanasset, & de ea constaret authentice, non esset recedendum ab hac opiuione; At quia, ut notant Diana, Gobat, Viva, & alii, de ea non coustat authentice; Immo de Jubilæo Anni Sancti habetur declaratum oppositum ab Urbano VIII. posteriore dicto Clem. VIII. quod nempe toties possit obtineri, quoties repetuutur opera præscripta, ideo adhuc sistit in suo robore nostra Conclusio tot Doctoribus, & rationibus munita.

27 Absolutus vi Jubilæi a peccatis, quorum meminit, si ex oblivione, & iuculpabiliter omisit coufiteri peccatum reservatum, vel censuratum, potest transacto Jubilæo ejus absolutionem obtinere a quolibet simplici Confessario; Sanchez, Filliucius, Portell. Diana, Pellizarius, Castropal. Dicastill. Bellegambe cum la Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1449. Covarruv. Coninch. Ledesma, Navarr. Reginald. Arriaga, Lessius, Tamburin. Lugo, Herincx, Gobat cum eodem La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *num.* 1695. Reiffenst. *loc. cit. num.* 125. Sannig *loc. cit. num.* 17. Viva *de Jubilæo quæst.* 11. *art.* 4. *num.* 2. cum Silvestr. Gabriele, Sa, Diana, & aliis ibi citatis. Et ratio est, quia Confessarius censetur conferre absolutionem quoad ejus fieri potest; Unde, quia tempore Jubilæi potest reservationem oblitorum tollere de facto, & absolute illam tollit, & consequenter transacto Jubilæo ab illis potest absolvere quilibet simplex Confessarius. Bona fide confessus tempo- 28
re Jubilæi, & ex invincibili defectu doloris, vel propositi invalide absolutus, si cetera præscripta impleverit, remanet probabiliter immunis a reservatione peccatorum, & Censurarum, ita ut post Jubilæum possit a quolibet simplici Confessario absolvi; Sic Lugo *disp.* 20. *num.* 110. Dicastill. *d.* 11. *num.* 124. Herincx *d.* 7. *num.* 26. Coninch *d.* 8. *de pœnitent. num.* 92. Henriq. *lib.* 7. *cap.* 11. Viva *qu.* 11. *art. ultim.* Comitolus, & alii apud Dianam *par.* 2. *tract.* 11. *resolut.* 18. contra Bossium *sect.* 1. *cas.* 35. Rodriq. Faustum, Reginaldum, & alios plures. Et ratio nostra est, quia Confessarius absolvendo, voluit facere quantum potuit; reservatio autem potest tolli, non sublatis peccatis. Immo Lugo *disp.* 20. *de pœnit. num.* 113. Cajetan. Zecch. Henriq. & alii relati a La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1449. dicunt auferri reservationem, quamvis ipse sacrilege ex malitia fuerit confessus, dummodo habuerit animum faciendi deinde Confessionem validam, & lucrandi Jubilæum; quod probabile censent Bonacina, & Diana apud La Croix *loc. cit.* Et ratio istorum est, quia extra Confessionem etiam a delegato Confessario tolli potest reservatio ex vi potestatis, quam delegavit Superior. Unde, quamvis Confessio fuerit sacrilega, & malitiose invalida, & nulla quoad absolutionem a peccatis, adhuc tamen fuit sublata reservatio, quia satisfecit Legi Ecclesiasticæ reservationis, exponendo peccata reservata habenti potestatem in illa, & volenti saltem implicite, & virtualiter tollere illam reservationem, cum voluerit facere quidquid potuit, & consequenter cum ratione delegationis sibi factæ pro tempore Jubilæi potuerit tollere reservationem, volendo facere quidquid potuit, de facto illam abstulit.

Probabilius tamen dicendum est, uon tolli 29
reservatiouem per Confessionem sacrilegam & malitiose nullam, quia fraus nou debet alicui pro-

prodesse; *cap. Sedes* 15. & *cap. Ex tenore* 16. *de rescriptis; cap. Tuæ* 12. *de Cleric. non resid. cap. Ex litteris* 2. *de dolo*, & *contumac.* ubi expresse sic dicitur: *Nos attendentes malitiam*, & *dolum nulli patrocinari debere*. Nec debet quis lucrum a Sacrilegio reportare, *arg. cap. Propositum* 1. *de eo, qui duxit in Matrimonium, quam polluit*, ubi sic expresse habetur: *Nec dignum est, ut prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucrum de suo dolo reportet*. Tum quia aliquid concedens generaliter, non censetur concedere id, quod negaret, si specialiter rogaretur; *cap. In generali* 81. *de Regulis juris in* 6. ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus*. Unde Papa hoc negaret tali sacrilego, si rogaretur, sicuti negat potestatem implendi præceptum de annuali Confessione per Confessionem voluntarie nullam, ut patet ex propositione 14. in ordine inter damnatas ab Alexand. VII. 14. Septemb. 1665. ibi: *Qui facit Confessionem voluntarie nullam satisfacit præcepto Ecclesiæ*. Et sicut negat potestatem implendi præceptum Paschale per sacrilegam Communionem, ut patet ex propositione 55. in ordine inter damnatas ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. ibi: *Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem*,. adeoque concludendum est, probabilius non tolli reservationem per sacrilegam Confessionem, quam voluntarie quis facit tempore Jubilæi eo fine, ut a suis peccatis, & Censuris reservatio auferatur; Viva *q.* 11. *artic. ult. num.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 1475. & alii plures.

30 Qui animo adimplendi omnia pro Jubilæo fuit absolutus a reservatis, valide remanet absolutus, nec reincidit in reservationem, vel Censuram, quamvis postea etiam ex negligentia, seu pigritia opera præscripta non impleat, & sic Jubilæum non lucretur; *Communissima* cum Navarr. Henriq. Laym. Platell. Bellegamb. *qu.* 4. Viva *art.* 5. *num.* 1. La Croix *loc. cit. n.* 1448. Et ratio est, quia absolutio ejusmodi fuit data omnino absolute, non autem sub conditione de futuro, adeoque semel habita,

31 simpliciter, & semper tenet. An autem, & qualiter peccet, qui post obtentam absolutionem a reservatis, mutat propositum, & non vult alia opera præscripta implere, & Jubilæum lucrari? Quamvis omnes Doctores conveniant, quod peccet, variant tamen an venialiter, vel mortaliter. Et quidem Suarez *disp.* 31. *de pœnitentia sect.* 4. *n.* 5. Aversa *q.* 17. *sect.* 8. Viva *qu.* 11. *art.* 5. *num.* 2. cum Vasquez, & Filliucio dicunt talem peccare mortaliter, quia non satisfacit tacitæ promissioni in re gravi, cum videatur intervenire quoddam tacitum pactum inter Pontificem, & pœnitentem, ita scilicet, ut Pontifex concedat hujusmodi media, & pœnitens ea acceptet, obligando se ad ponendum finem. Econtra Henriquez, Sanchez, Bonacina, Lugo, Portell. Castrop. Bellegamb. apud La Croix *loc. cit. nu.* 1448. Gobat *in Quinario tract.* 3. *nu.* 262. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 12. *d.* 3. *num.* 105. & alii probabilius esse censent, quod talis non peccet mortaliter, quia cum ipse bona fide petierit, & obtinuerit absolutionem a reservatis, non apparet sufficiens fundamentum inducendi obligationem sub mortali ad implenda cetera opera cum nulli gravem injuriam inferat, sibique solummodo noceat non lucrando Jubilæum, ad quod nulla lege sub mortali obligatur.

Confessarius ex justa causa differens absolutionem pœnitenti, potest transacto Jubilæo ipsum absolvere ab omnibus peccatis reservatis commissis ante transactum Jubilæum; Bossius, Diana, Lugo, Sanchez, Gobat, Bellegambe, Sanctarell. La Croix *loc. cit. num.* 1473. Viva *q.* 11. *art. ult.* & alii passim. Immo Bossius, 32

Faustus *lib.* 4. *qu.* 33. Viva *loc. cit. artic. ult.* & alii absolute dicunt, posse Confessarium ipsum absolvere etiam a peccatis reservatis commissis post transactum Jubilæum, quod probabiliter tenent Sanctarell. de Leon. Diana, & alii; quia Papa saltem permittens sic differri Confessionem, vult ut pœnitens lucretur Jubilæum. Non posset autem lucrari Jubilæum, nisi absolvi posset etiam ab illis ultimis reservatis. Econtra vero Sanctarell. Lugo, Gobat apud Bellegambe *p.* 3. *sect.* 5. *q.* 2. probabilius dicunt non posse absolvi a peccatis reservatis commissis post transactum Jubilæum, quia jurisdictio prorogatur solum respective ad peccata tempore Jubilæi existentia, quod certum esse dicit Rhodes, & limitat Aversa *q.* 17. *sect.* 8. nisi Papa ipse concesserit facultatem differendi Confessionem. 33

Confessarius Jubilaris ratione facultatis sibi concessæ commutandi vota, potest ordinarie commutare omnia vota exceptis votis Castitatis, & Religionis. *Communis*, & clare patet ex verbis Bullæ edi solitæ pro Jubilæis. Talis potestas commutandi vota se extendit etiam ad vota jurata, seu juramenta, quia quantum ad hoc eadem est ratio de voto, & juramento, cum eadem sit voti, ac juramenti obligatio passiva; Gobat *in Quinario tract.* 3. *c.* 38. *num.* 34

35

n. 287. Diana *par.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 43. Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 14. *num.* 19. La Croix *lib.* 6. *par.* 2. *n.* 1459. Illsung *tom.* 5. *num.* 70. Bellegambe *par.* 3. *sect.* 12. Moya, Sanchez, Tamburin. Castrop. & alii plures contra Na-
36 varr. Less. Azorium, & alios. Item se extendit ad vota in favorem tertii facta, & nondum acceptata, ut si quis vovit alicui Ecclesiæ Calicem, alicui pauperi eleemosynam, & hujusmodi; tunc enim tale votum potest commutari, quia nullum adhuc jus est acquisitum Ecclesiæ, pauperi &c. Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 47. Sanch. *lib.* 4. *moral. cap.* 41. *n.* 9. Gobat *loc. cit. nu.* 288. Suarez *loc. cit. lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 3. & 11. La Croix *lib.* 3. *par.* 1.
37 *num.* 533. & *seq.* & alii communiter. Secus autem, si vota facta in favorem tertii jam essent acceptata, ut si ille tertius promissionem in voto inclusam, & non injuste extortam, acceptasset, quia tunc illi tertio esset jus acquisitum ad rem in voto promissam;
38 *Communis*. Item Confessarius Jubilaris commutare potest promissiones factas Sanctis, quæ veniunt nomine voti, licet re ipsa vota non sint; Gobat *loc. cit. nu.* 289. La Croix *lib.* 3.
39 *par.* 1. *n.* 514. Bellegambe & alii. Item commutare potest votum de non petenda commutatione, aut dispensatione votorum; Suarez, Sanchez, Pellizarius, & alii communiter cum Viva *q.* 12. *art.* 1. *n.* 4.

40 Confessarius Jubilaris commutare potest etiam vota Castitatis, & Religionis, quando sunt pœnalia, ut si quis voveat se Religionem ingressurum, si adhuc blasphemaverit, si se inebriaverit, & hujusmodi; hoc votum potest dispensari a Confessario Jubilari, non solum ante blasphemationem, inebriationem, & hujusmodi, ut habet Communis, sed etiam post illam, quia hujusmodi votum procedit non ex affectu Religionis, aut Castitatis, sed in frænum, & tanquam medium ad finem intentum. Unde tale votum non est proprie votum Religionis, sed punitionis; directe enim potius vovet non blasphemare, se non inebriare, & hujusmodi, & Religionem potius eligit velut pœnam, & non tamquam materiam quæ promittatur Deo absolute, & ex affectu illius, quod proprie spectat ad votum, adeoque &c. Gobat, Sa, Suarez, Sanchez, Viva *quæst.* 12. *artic.* 2. *num.* 1. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 546. & alii plures contra Azorium, Lessium, &
41 alios. Item commutare potest vota Castitatis, & Religionis, quando sunt conditionata, ut si quis voveat Religionem, si convaluerit, si aliquod periculum evaserit, si tale intentum obtinuerit, & hujusmodi; Sanchez *lib.* 8. *qu.* 10. Diana *par.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 54. Viva *loc. cit. n.* 2. La Croix *loc. cit. num.* 545. & ipso teste, alii communiter contra Cordubam, Navarrum & Azorium; Nec solum commutari potest tale votum conditionatum ante conditionem impletam, uti volunt, Suar. Filliuc. Bonac. & alii, ex quo dicunt ipsi, impleta conditione transierit in absolutum, sed etiam commutari potest post impletam conditionem; Viva *loc. cit. nu.* 2. Bellegambe *par.* 3. *sect.* 13. *q.* 2. La Croix *loc. cit. n.* 545. & ipso teste, alii communiter contra Lessium, Layman, Suarez, Filliucium, & Bonacinam. Et ratio est, quia tale votum ab initio non fuit reservatum, cum non fuerit promissa Deo Religio ex affectu ad ipsam, sed ex affectu salutem recuperandi, evadendi a periculo, vel obtinendi tale intentum, quod rigorose non est reservatum; adeoque, si non fuit reservatum, ab initio, nec tale fit post impletam conditionem, cum nulla nova voluntas accedat. Licet enim vota conditionata, purificata conditione evadant quodammodo absoluta, nihilominus de se sunt imperfecta, quia imperfectum est eorum principium, quod spectari debet *ex l. Nam origo, ff. Quod vi, aut clam.* Immo Diana cum aliis apud La Croix *loc. cit.* addit, quod, etiamsi post impletam conditionem fuisset confirmatum, non ideo esset reservatum, quia confirmatio semper cadit super votum ab initio conditionale, nisi nunc esset emissum independenter a primo voto.

Item commutare potest Confessarius Jubilaris votum alternativum, seu disjunctivum, cu- 42
jus altera pars est commutabilis, ut cum quis vovet vel Castitatem, vel Peregrinationem; cum enim possit ipse eligere peregrinationem, quæ est commutabilis, poterit absolute tale votum commutari, Suarez, Sanch. Azorius, Bonacina, Castropal. Rebell. cum La Croix *loc. cit. n.* 548. & alii cum Bellegambe *par.* 3. *sect.* 13. *q.* 2. Viva *loc. cit. n.* 4. *arg. cap. In alternativis* 70. *de Reg. juris in* 6. ibi: *In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Immo tale votum esset commutabile, 43
etiamsi altera pars, scilicet peregrinatio fieret voventi impossibilis, & quamvis vovens postea proposuerit eligere Castitatem præ Peregrinatione, dummodo illam absolute non promiserit, seu voverit, quia talis impossibilitas Peregrinationis, & tale propositum eligendi Castitatem præ Peregrinatione non immutat rationem voti præsuppositi in ratione voti; Dia-

na, Tamburin. Malder, Moja, Illsung, Bellegambe cum La Croix *loc. cit. num.* 548. Suarez, Layman, Filliucius cum Viva *loc. cit. n.* 4. contra Bonacinam, & alios.

44 Confessarius Jubilaris potest commutare vota Castitatis, & Religionis, si emissa sint ex metu, etiam levi tantum ad ea extorquenda injuste incusso, quia talia vota non sunt perfecte libera, & deliberata; Sanchez, Henriq. Layman, Trullench. Castropal. Bonacina, Navarr. Diana cum Viva *loc. cit. num.* 5. Lessius, Illsung, Bellegambe cum La Croix *loc.*
45 *cit. num.* 544. Item commutare potest votum assumendi Sacros Ordines, quia tale votum non est reservatum, cum sit tantum votum vovendi Castitatem, & necdum Castitatis. Sacris enim Ordinibus non est annexa Castitas ex natura rei; Lessius, Sanchez, Diana, Castropal. Henriq. Sa, Suarez cum La Croix *loc. cit. num.* 562. Bellegambe *loc. cit. quæst.* 2. Illsung *loc. cit. num.* 145. Viva *loc. citat. num.* 9. Gobat *loc. cit. capit.* 40. *num.* 313.
46 Item commutare potest vota Castitatis, & Religionis emissa ab impuberibus, quia ante pubertatem imperfecta est deliberatio, & promissio, & hinc est, quod non possint impuberes ante pubertatem eligere statum natura sua perpetuum, qualis est status Matrimonialis; *cap. Attestationes* 10. *de Desponsatione impuberum*. Et sic *Communis Doctorum*.
47 Item commutare potest votum non nubendi, quia non est votum omnimodæ Castitatis, quod requiritur ad reservationem; Henriq. Valerius, Sanchez, Tambur. Bellegambe cum La Croix *loc. cit. n.* 559. Gobat *loc. cit. c.*40.*n.*313.
48 Item commutare potest votum non petendi, nec reddendi debitum, quia nec ipsum est votum omnimodæ Castitatis; Sanctus Antoninus, Sa, Henriquez cum la Croix *loc. cit. n.* 559. ubi ex Lessio, & Bellegambe addit hoc verum esse, licet factum esset de mutuo consensu con-
49 jugum. Item commutare potest votum Castitatis emissum ad certum tempus, quia ad hoc, ut sit reservatum, debet esse perpetuum. Navarrus, Sotus, Sanchez, Castropal. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 8. La Croix *loc. cit. n.* 557. Gobat *loc. cit.*

50 Vota a Confessario Jubilari commutata non reviviscunt, etiamsi non ponantur deinde opera pro Jubilæo lucrando injuncta, quia commutatio est absolute facta; Viva *qu.* 12. *art.*
51 *ult. nu.* 1. & alii passim. Etiam post tempus Jubilæi obtineri potest votorum commutatio. Si enim pœnitens tempore Jubilæi oblitus sit petere sui voti commutationem, fecerit tamen omnia opera præscripta, poterit illius commutationem exigere, & obtinere a quocumque Confessario a loci Ordinario approbato, etiam post Jubilæum; Sanchez *lib.* 4. *de voto c.* 54. *n.* 36. Diana *par.* 5. *tract.* 12. *resol.* 40. Viva *qu.* 12. *art. ultim. n.* 3. Portell. *verb. Jubilæum n.* 7. Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap.* 39. *n.* 308. ubi ex Lessio *lib.* 2. *de justitia c.* 40. *n.* 109. expresse dicit posse etiam post annum peti talem commutationem, & quidni post vicennium! Et ratio est quia Jubilæum semel obtentum dat jus omni tempore, etiam post Jubilæum eligendi Confessarium pro iis gratiis acquirendis, quæ tempore Jubilæi obtineri poterant, & tamen obtentæ non fuerunt; tale enim privilegium non est alligatum tempori, sed natura sua est perpetuum. Immo secundum aliquos pœnitens, 52
etiamsi memor sui voti noluerit petere dispensationem tempore Jubilæi, poterit æque illius commutationem post decennium petere, ac si tempore Jubilæi esset oblitus, quia favores Jubilæi semel acquisiti, non magis prosunt oblitis, quam iis, qui fuere memores. Sic Gobat *loc. cit. num.* 309. Sanchez *loc. cit. num.* 45. Lessius *loc. cit. num.* 109. & alii contra Suarez, Bonacinam, Filliucium volentes non posse pœnitentem obtinere commutationem votorum post tempus Jubilæi, quorum opinio non est improbabilis.

Confessarius Jubilaris, ratione facultatis sibi concessæ commutandi opera præscripta, potest ea commutare in alia, etiam aliunde debita, v. gr. ex voto, pœnitentia, præcepto. 53
La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1444. Bellegambe *part.* 1. *sect.* 3. *q.* 1. Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap.* 17. *num.* 108. Lugo, & alii passim contra Armillam, Bonacinam, Tabienam, & alios. Et ratio nostra est, quia sicuti moraliter certum esse debet, per illa eadem opera, quæ præscribit Pontifex, obtineri posse Jubilæum etiamsi aliunde debita sint; ut observat Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *c.* 3. *n.* 13. ita Confessarius Jubilaris opera a Pontifice præscripta commutare potest ex rationabili causa in opera, quæ pœnitens jam ex præcepto, voto, aut pœnitentia facere tenebatur, quia *Subrogatum naturam sequitur & conditiones illius, pro quo subrogatur*, ut teste Gobat *loc. c.* tenent Doctores communiter per textum *in cap. Ecclesia* 3. *Ut lite pendente*. Commutatio ope- 54
rum debet fieri in opera moraliter æqualia, aliter non esset pura commutatio, sed partialis dispensatio. Et talis æqualitas spectanda est, non tam in ordine ad præstantiam,

aut

aut pœnalitatem operis, quam in ordine ad mentem, & finem Papæ Jubilæum concedentis. Gobat *loc. cit. num.* 109. La Croix *loc. c. num.* 1444. Rodriquez, Navarrus, Layman, Lugo, & alii passim.

55 Confessarius Jubilaris poterat olim commutare omnia opera præscripta, quia Bullæ antiquæ in facultate commutandi opera omnia solebant exprimere. Nunc vero, ut notat Lugo *disp.* 27. *de pœnitent. num.* 118. & ex ipso Claudius La Croix *loc. cit. num.* 1441. & alii, Bullæ solent exprimere solum commutationem jejunii, eleemosynæ, visitationum Templi, & orationis, nulla facta mentione Confessionis, & Communionis. Unde diligenter sunt attendendæ Bullæ, & si alia opera exprimant, & nullam faciant mentionem de Confessione, & Communione, non est de istis facienda commutatio, quia Bullæ tantum valent, quantum sonant; & si etiam de istis velle posset fieri commutationem, etiam de istis exprimerent; *arg. c. Inter corporalia* 2. *de translatione Epis-*
56 *copi*, *& c. Quia circa* 22. *de privilegiis*. Dato tamen casu, quo aliquis ante ultimam Dominicam omnibus præter Communionem peractis, vellet ipsa ultima Dominica communicare, sed inadvertenter mane jejunium naturale violasset, posset Confessarius illa ipsa ultima Dominica Communionem commutare in aliud pium opus, quia adesset moralis impossibilitas communicandi, & *Impossibilium nulla est obligatio*, *l. Impossibilium*, *ff. de Regul. juris*, *& c. Nemo potest* 7. *de Regulis juris in* 6. ibi: *Nemo potest ad impossibile obligari*. Et quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit; *c. Quod non est*, *de Regulis juris*, *c. Quoniam* 13. *caus.* 1. *q.* 7. *c. Concilium* 2. *de observ. jejunior. c. Omnes* 1. *de feriis* cum similibus, Sanctarell. *c.* 7. *dub.* 1. Gobat *l. c. num.* 112. Bellegambe *sect.* 8. *q.* 2. Diana *par.*
57 3. *tract.* 4. *resol.* 152. & alii passim. Et communionem posse commutari cum pueris, docet Vega, Sanctarell. Hurtad. Bossius, Faustus, apud Vivam *quæst.* 8. *art.* 4. *num.* 4. qui tamen cum Vasq. probabile putat non esse opus commutationis, quia cum a Jure, seu a consuetudine prohibeantur pueri Communionem sumere, idque noverit Summus Pontifex, videtur, non exigi ab iis Sacra Communio, *arg. c. Tua, de testamentis*, ubi conditio de Jure impossibilis, etiamsi apponatur, habetur pro non apposita.

58 Ad legitimam operum commutationem non sufficit quodcumque impedimentum, sed requiritur impedimentum cum impotentia saltem morali proveniente ex notabili gravique difficultate; Colligitur ex tenore Bullarum Jubilæi, quæ solent apponere particulam: *Qui nequeunt*. Verbum autem *Nequeo* proprie significat impotentiam saltem moralem supra expressam. Sic Gobat *loc. c. n.* 99. *& seq.* & ipso teste, sic habet praxis, & Communis Doctorum. Si tamen causa commutandi fue- 59
rit re ipsa insufficiens, sed bona fide judicata sit a Confessario sufficiens, adhuc valet talis commutatio pro Jubilæo lucrando, quia commutatio remittitur judicio Confessarii, & *ex c. Cognoscentes* 2. *de Constitutionibus*: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*. Gobat *loc. c. num.* 103. La Croix *loc. c. num.* 1443. & alii.

An autem hæc facultas commutandi opera 60
præscripta, sicuti & quælibet alia ex assignatis supra *sub n.* 16. solitis concedi Confessariis vi Jubilæi, debeat exerceri intra, vel extra Sacramentum Confessionis? Non omnes conveniunt Doctores. Primam enim, nempe *Facul-* 61
tatem absolvendi a quibuscumque Censuris, posse exerceri pro foro interno extra Confessionem, etiamsi in Bulla dicatur *auditis Confessionibus*, docet Sanchez *de Matrimonio lib.* 8. *d.* 34. *n.* 30. Gobat *in Quinario tract.* 3. *c.* 84. *a n.* 257. Coninch, Trullench. Baldi, Avila, & alii cum Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 250. quia dicunt ipsi, illa verba *auditis Confessionibus*, videntur significare, *auditis peccatis*, propter quæ contracta est Censura. Nam absolutio a Censuris nullam habet connexionem cum absolutione Sacramentali. At vero probabilius 62
dicendum est cum Suarez *tom.* 5. *in* 3. *parte disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 36. *& lib.* 6. *de Voto*, Vasquez, Navarr. Filliucio, Viva *q.* 10. *art. ult. n.* 4. La Croix *lib.* 7. *n.* 161. & aliis communius non posse exerceri talem facultatem extra Sacramentum Confessionis, maxime, quando in Bulla dicitur, quod absolutio conferatur *auditis Confessionibus*; quia, quando in Bulla ponuntur dicta verba, clare denotatur, quod absolutio a Censuris debeat conferri eodem tempore, quo confertur absolutio a peccatis. Hinc Pignatell. *tom.* 1. *consult.* 20. cum pluribus aliis docet, quod, quamvis dispensatio, & absolutio pro foro externo dari possit absenti, aut etiam invito, tamen in Commissionibus Sacræ Pœnitentiariæ non potest absenti dari absolutio, si addatur *pro foro conscientiæ*, & ideo sæpe additur *in actu Sacramentalis Confessionis*.

Secunda facultas, nempe *absolvendi a qui-* 63
buscumque peccatis, idest etiam a reservatis, exer-

exerceri non potest extra Sacramentum Confessionis, quia, licet reservatio possit extra Sacramentum Confessionis tolli ab aliis, qui habent potestatem ordinariam absolvendi a talibus peccatis reservatis, tamen fieri debet in Confessione ab illis, qui habent delegatam tantum potestatem, uti sunt Confessarii vi Jubilæi electi; Delegatur enim illis, ut, auditis Confessionibus, absolvant a reservatis. Gobat *loc. c. cap.* 32. *num.* 239. Suarez, Vasquez, Lessius, Lugo, Bordon. Bellegambe cum La Croix *lib.* 6. *p.* 2. *num.* 1452. ubi subjungit, oppositum videri dicere alios, quos ipse citat *sub n.* 1695.

64 Tertia facultas, nempe *commutandi vota*, potest probabiliter exerceri etiam extra Confessionem. Suarez, Sanchez, Henriquez, Bonacina, Layman, Castropal. Diana, Gobat cum Bellegambe *de Jubilæo p.* 3. *sect.* 2. *qu.* 5. La Croix *lib.* 3. *p.* 1. *num.* 507. & *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 1460. Et ratio est, quia nullibi præscribitur, quod commutatio votorum fiat in Sacramento Confessionis, quamvis enim in Bulla soleat dici, quod *Confessionibus auditis valeat absolvere a peccatis, & commutare vota*, tamen verba illa *Confessionibus auditis* referri debent in ordine ad absolvendum a peccaris, & non in ordine ad commutanda vota; quia facultas commutandi vota, cum non concernat actum Confessionis, potest extra Confes-
65 sionem exerceri. Immo Bellegambe, & La Croix *locis citatis*, Tamburinus, & alii tenent, quod commutatio votorum fieri possit
66 etiam cum absente. Insuper Sanchez *lib.* 4. *cap.* 54. Diana *p.* 3. *tract.* 2. *resolut.* 9. & alii apud ipsos, La Croix *lib.* 3. *p.* 1. *n.* 507. & *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1460. & alii docent, posse fieri commutationem votorum etiam a Confessario, qui non audit Confessionem pœnitentis, & cui pœnitens nullatenus vult confiteri. Licet enim hoc spectet ad forum conscientiæ, non ideo spectat ad forum Pœnitentiæ.
67 Oppositum tamen tenent vere probabiliter Rodriquez, Beya, Sayrus, & alii, cum quibus videtur consentire etiam Viva *q.* 12. *art. ult. n.* 2. ubi adducta supradicta opinione subjungit: *Verum de hujus opinionis probabilitate alii judicent*. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 3. *num.* 36. & 37.
68 Quarta facultas, nempe *commutandi opera præscripta*, potest fieri extra Confessionem, dummodo intra tempus Jubilæi, etiam a Confessario, cui posset confiteri pœnitens, quamvis ei confiteri non cogitet. Sic tenent, & declaratum referunt a Gregorio XIII. Sanchez, Lugo, Busemb. & alii plurimi cum Bellegambe *part.* 3. *sect.* 8. *q.* 5. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1439. & alii. Aliqui tamen, ut 69
refert La Croix *loc. cit.* dubitant, quia per Confessarium, dicunt, debere intelligi Confessarium pœnitentis lucraturi Jubilæum; Confessarius autem, cui non cogitat confiteri, non potest dici Confessarius Pœnitentis.
Quoad Confessarium Jubilarem affertur at- 70
tendenda sequens Resolutio.

PATAVINA

Facultatis absolvendi.

Occasione universalis Jubilæi nuper indicti pro imploranda Divina ope adversus Turcas, tres Sacerdotes Capuccini in Patavina Diœcesi absque approbatione, & licentia Eminentissimi Episcopi Confessiones Sacramentales plurium sæcularium personarum publice exceperunt; & quamvis fuissent moniti a Parocho de eorum inhabilitate, attamen ab inceptis desistere noluerunt. Accersiti postea ab ipsomet Eminentissimo Episcopo ad docendum de eorum prætensa facultate absolvendi, responderunt, quod in opinione probabili aliquorum Auctorum Regularium primus eorum uti Guardianus, & Prælatus Regularis, secundus uti approbatus in aliena Diœcesi, & tertius uti approbatus ab Ipso Episcopo Patavino in alio loco Diœcesis ad annum, licet jam elapsum, potuerunt licite, & valide tempore Jubilæi excipere dictas Confessiones absque nova Ordinarii approbatione. Eminentissimus autem Episcopus animadvertit, huic prætensioni resistere tum Constitutiones San. Mem. Urbani VIII. & Innocentii X. relatas per Fagn. *in capit. Sane, de Offic. & potest. Judicis Delegati*; tum Constitutiones San. Memor. Alexandri VII. 3. Januarii 1656. & Clementis X. de anno 1670. quæ omnes expresse prohibent, ne Regulares absque approbatione Ordinarii Confessiones audiant, quamvis in alio loco approbati; tum etiam responsa hujus Sac. Congregationis super dubiis ad Bullam San. Mem. Gregorii XV. incip. *Inscrutabili*, tum denique expressam mentem Sanctissimi Domini Nostri, qui in Bulla præfati Jubilæi requisivit Confessarios ab Ordinariis Locorum esse approbatos: unde plurimum dubitans de viribus hujusmodi Confessionum ab Oraculo hujus Sacr. Congregationis quanto citius responderi petit.

Primo an licite?

Se-

Secundo, an vallde dicti Capuccini Sæcularium Confessiones exceperint? Et Sacr. Congr. Concil. die 11. Decemb. 1683. respondit.

Ad primum. *Illicite*.

Ad secundum. *Invalide*; sed non esse inquietandos illos, qui bona fide confessi sunt. Attamen, si ipsi Confessi hoc resciverint, vel de invaliditate Confessionis dubitaverint, eosdem teneri reiterare Confessionem.

Quo vero ad Capuccinos, Eminentissimus Ordinarius conficiat Processum circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ ab iisdem exercitam, non obstante contraria dispositione Sacri Concilii Tridentini, & Constitutionum Apostolicarum, & transmittat.

Sic refert Cardinalis de Lambertinis, postea Summus Pontifex, in suis eruditissimis Notificationibus, Volumine 4. notificatione 17. in fine.

71 Jubilæi concessio non tribuit Sacerdoti facultatem excipiendi confessionem personæ complicis in peccato turpi. Benedictus XIV. tom. 1. Constitut. 20. incip. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. 5.

72 * Absolutio ab hæresi etiamsi expresse non reservetur in Bulla Jubilæi, adhuc tamen non censetur permissa, etiamsi Bulla absolutionem a criminibus in Bulla Cœnæ expressis in genere permittat, ut decrevit Sacra Congregatio S. Officii die 23. Martii 1656. sub Alexandro VII. *Institut. Eccles.* 48. §. 15.

73 In Jubilæo Confessarii ab Ordinario alterius loci approbati nullam habent facultatem absolvendi. Sicut nec habent illi, qui ab Ordinario loci semel quidem illam obtinuerunt; sed modo cessavit. Ita ex pluribus decretis Sac. Congregationis; *Institut. Eccles.* 84. §. 27. Ubi tamen ex sensu ejusdem S. Congregationis additur, fideles sic bona fide ab ejusmodi Confessariis absolutos non esse inquietandos. Ibid. §. 27.

ARTICULUS III.

Jubilæum quoad ea, quæ concernunt opera præscripta, tempus, & locum pro ipso lucrando.

1 SEptem sunt opera, quæ solent præscribi, & exigi pro Jubilæo lucrando, scilicet, Processio, Visitatio Ecclesiarum, Oratio in illis, Confessio, Communio, Jejunium, & Eleemosyna; ut patet clare ex Bullis, quæ pro Ju-
2 bilæis edi solent. Ordinarii non possunt, nec debent plura requirere, quam hæc septem, quæ requirit Papa. Bellegambe *de Jubilæo part.* 3. *sect.* 2. *quæst.* 10. La Croix *l.* 6. *part.* 2. *num.* 1457. & alii passim. Quantum ad Processio- 3
nem, quamvis sit gravis obligatio eam indicendi, & instituendi, ex quo Bullæ pro Jubilæis edi solitæ in virtute S. Obedientiæ, & districte præcipiant, ac mandent Ordinariis locorum, & curam Animarum exercentibus, ut Clericis, & populis sibi subjectis solemnes Processiones indicant, & celebrent; tamen uemo 4
absolute tenetur interesse Processioni, uam Bullæ disjunctive, & alternative loquuntur; *Qui processioni interfuerint, aut Ecclesiam, seu Ecclesias visitaverint*; Adeoque sufficit alterutrum præstare, nam *cap. In alternativis* 70. *de Regulis Juris in* 6. dicitur expresse *In alternativis* (idest sub disjunctione propositis) *arbitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Hinc qui nequeunt, vel nolunt Processioni interesse, non indigent, ut sibi fiat Processionis in aliud commutatio, sed vel Processionis, vel Ecclesiæ, seu Ecclesiarum visitationis. Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap.* 19. *n.* 123. *& sequent.* & alii passim. Qui interfuit Processioni, non tenetur 5
visitare Ecclesiam, seu Ecclesias pro lucrando Jubilæo, quia Processiones solent dirigi ad Ecclesias pro visitatione designatas, ut patet ex praxi. Gobat *loc. c. cap.* 20. *num.* 1. & alli communiter.

Visitatio est necessario facienda illarum Ec- 6
clesiarum, quæ fuerint ab Ordinario loci, aut curam animarum habente designatæ, sic habetur clare ex verbis Bullæ, & tenent communiter Doctores. Hinc Regulares etiam teneutur visitare Ecclesiam, seu Ecclesias designatas ab Ordinario, & si sua propria Ecclesia fuerit ab Ordinario designata pro visitatione, Regulares ibi commorantes satisfaciunt eam visitando, dummodo tamen non fuerit ab Ordinario designata solummodo pro mulieribus, quia tunc tenerentur visitare alienam Ecclesiam designatam pro viris. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.*8343. Bardi, & alii. Quando quis 7
præ nimio hominum concursu nequit ingredi Ecclesiam visitandam, satisfacit visitando extra portam, ibique orando. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *n.* 97. Gobat *loc. c. cap.* 20. *n.* 129. Suarez, Bonacina, & alii cum Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 103. La Croix *loc. c. n.* 1433. & alii passim. Immo, si ratione talis nimii 8
concursus, ne quidem ad portam Ecclesiæ pertingere posset, satis esset visitare, & orare in Cœmeterio, quia & hoc modo dicitur moraliter visitare Ecclesiam: Cœmeterium enim in favorabilibus venit nomine Ecclesiæ;

argument. cap. Odia 15. *de Regulis Juris*, ibi: *Favores convenit ampliari*, Suarez *tom.* 4. *d.* 52. *sect.* 1. *num.* 7. Lezana *verb. Jubilæum n.* 11. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 3. *num.* 4. Go-
9 bat *loc. cit. num.* 129. & alii. Quando præscribitur orari in certa Capella, vel ad certum Altare Ecclesiæ, oportet ingredi. La
10 Croix *loc. c. num.* 1433. & alii. Quando præscribitur visitatio plurium Altarium in eadem Ecclesia, non sufficit esse in ipsa Ecclesia, & animo converti ad illa Altaria, sed requiritur, ut aliquo signo sensibili v. g. conversione capitis, aut corporis significetur, & demonstretur conversio animi ad singula designata Altaria, quia exigitur visitatio sensibilis, nempe talis actio, quæ exterius indicet orationem, aut alium actum religiosum fieri ad talia Altaria. Lugo *loc. c. n.* 89. Gobat *loc. c.*
11 *n.* 131. & alii passim. Si autem in aliqua Ecclesia non essent tot Altaria, quot visitari præscribitur, satisfaciet quis tot inclinationes, & orationes repetendo ad illa, quæ ibi existunt, quot Altaria visitare debuisset, Diana *part.* 1. *tract.* 11. *resolut.* 102. Bellegambe *p.* 3. *sect.* 4. *quæst.* 9. La Croix *loc. cit. num.* 1433. Escobar, & alii.

12 Quando præscribitur visitatio plurium Ecclesiarum, non requiritur, quod visitentur omnes una die, sed sufficit, quod visitentur intra eamdem hebdomadam, qua quis intendit lucrari Jubilæum, nisi tamen in aliqua Bulla quid diversum præscriberetur, quia tunc esset ipsi standum. La Croix *loc. c. n.* 1433. & alii
13 passim. Qui Missam pergit audire in Ecclesia designata, hoc ipso visitat. Belleg. *part.* 2. *sect.* 5. *qu.* 5. La Croix *loc. c. num.* 1432. & alii.
14 Visitatio Ecclesiarum potest fieri etiam curru, vel equo; Gobat *loc. c. num.* 132. La Croix
15 *loc. cit. num.* 1432. Benzonius, & alii. Debet tamen visitatio fieri *devote*, ut dicit Bulla; Devote autem censetur fieri etiam a constituto in mortali; item ab immodesto, & peccante per viam, si modeste ingrediatur Ecclesiam, & devote oret in ea, quia, ut dicetur infra *sub n.* 46. non est necesse, quod omnia opera peragantur in gratia, sed sufficit, si in gratia peragatur opus ultimum. Bellegambe *loc. cit. q.* 6. Gobat *loc. cit. num.* 127. La Croix *loc. cit. num.* 1432. Peyrinus, Navarrus, & alii.
16 Qui vicini sunt Ecclesiæ designatæ, & qui habitant in ea, ipsam visitando consequuntur tantam Indulgentiam, sicuti illi, qui veniunt a longe, quia remissio non proportionatur labori, sed meritis, quæ dispensantur. S. Thomas *dist.* 20. *quæst.* 1. *art.* 3. *quæst.* 2. *ad* 4. Gobat *loc. cit. num.* 132. Navarrus, & alii passim.

Oratio pro Jubilæo lucrando requisita, nisi 17
aliud constet ex Bulla, sufficit, etiamsi sit pure mentalis, quia Oratio mentalis est proprie Oratio, & fusio precum; immo magis proprie, quam vocalis, quia vocalis in tantum est Oratio, in quantum conjungitur cum mentali. Ita Navarr. Filliuc. Trullench. Gobat & alii cum Viva *q.* 8. *art.* 5. *n.* 7. ubi dicit, sic communiter sentire Doctores cum supracitatis. La Croix tamen *loc. cit. num.* 1421. dicit, quod communis sententia requirit Orationem vocalem, & Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *n.* 111. testatur, quod communiter requiri solet Oratio vocalis. Recte autem subjungit, quod quamvis non sit improbabilis opinio dicentium sufficere Orationem mentalem, tutius tamen erit aliquid miscere de Oratione vocali, quod & dicit La Croix *loc. cit.* Gobat *loc. cit.* & alii. Quando 18
præscribitur Oratio indeterminate, sufficit brevissima; Suarez *tom.* 4. *disp.* 52. *sect.* 8. *n.* 5. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resolut.* 33. Gobat *loc. cit. num.* 140. Bossius *in tract. de Jubilæo sect.* 4. *cap.* 17. Filliucius *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 6. *n.* 164. & *sequent.* Lezana *verb. Jubilæum num.* 13. & alii. Quando vero præscribitur 19
orari per aliquod temporis spatium, sufficit quina devota repetitio Orationis Dominicæ, & Salutationis Angelicæ. Gobat *loc. c. sub n.* 140. Immo Quintanadvenas *tract.* 2. *dub. num.* 7. *in Appendice* loquens de clausula *per aliquod temporis spatium preces fundat*, dicit sufficere, si quis oret, prout unicuique suggerit devotio, & sufficere ex Rodriquez trium Orationum Dominicarum, vel salutationum Angelicarum recitationem; Quinimmo ipse Quintanadvenas existimat satisfacturum qui recitaret Psalmum *Laudate Dominum omnes Gentes*, aut unicam Orationem Dominicam, aut unicam Salutationem Angelicam. Oratio debet 20
fieri in loco, & tempore designatis, & ad mentem Summi Pontificis; & sufficit, si quis dicat: *Intendo orare ad mentem Summi Pontificis præscriptam in Bulla*; Gobat *locis citatis num.* 141. & 144. La Croix *loc. c. num.* 1432. & alii passim.

Confessio actualis est necessaria, & non suf- 21
ficit contritio ad lucrandum Jubilæum, quando in Bulla Jubilæum concedente requiritur Confessio, & lucraturus Jubilæum, seu Indulgentiam habet peccatum mortale. Sic communior, probabilior, & tutior Theologorum sententia cum Kazenberger *in Supplemento Theologiæ Patritii* Sporer *c.* 3. *de Indulgentiis n.* 5.

Reif-

Reiffenst. *Theolog. Moral. tract.* 12. *dist.* 3. *q.* 5.
num. 49. Corduba, Cajetan. Rodriquez, Layman,
Bellarmin. Sanctarell. *de Jubilæo c.* 10.
dub. 3. Viva *de Jubilæo quæst.* 8. *art.* 3. *sub
n.* 2. contra Filliucium, Paludanum, Coninch.
Henriq. Palaum, & alios. Et ratio est, quia
tunc Confessio actualis censetur esse conditio
necessario requisita ad Indulgentiæ consecutionem.
Indulgentiæ enim tantum valent, quantum
sonant, & explicandæ, & acquitendæ
22 sunt, sicut in Bullis exprimitur. Et hoc verum
est, etiamsi in Bulla dicatur, quod conceditur
Indulgentia Jubilæi *Contritis, & Confessis,
seu vere pœnitentibus, & confessis*, quia
particula *Et* non est disjunctiva, sed conjunctiva,
& copulativa; Dispositio autem copulata
utriusque partis veritatem exigit; quando
enim plures qualitates in subjecto requiruntur
copulative (ut in præsenti habetur) tunc omnes
debent concurrere, ut dispositio habeat
suum locum, *ex l. si is qui, ff. de rebus du-
23 biis*. Ita Doctores supracitati. Quando autem
in concessione Jubilæi non expresse exigitur
Confessio, sufficit, ut lucraturus Jubilæum,
seu Indulgentiam existat in gratia sanctificante
per Contritionem perfectam; quia existens
in gratia per Contritionem est capax Indulgentiæ,
seu Jubilæi; nec in concessione ipsius
requiritur actualis Confessio, ut supponitur,
adeoque in tali casu non est necessaria Confessio
actualis. Sic Reginaldus, Bonac. Suar.
Faber, & alii cum Kazenberger *loc. c. num.*
29. & Communis aliorum cum Mastrio *Theol.
moral. disput.* 23. *q.* 4. *n.* 63. Reiffenst. *loc. c.
num.* 48.
24 Quando in Bulla Jubilæi conceditur Indulgentia
*Contritis, & Confessis, seu vere Pœnitentibus,
& Confessis*, non requiritur actualis Confessio,
sed sufficit, quod lucraturus Jubilæum
post ultimam Confessionem perseveraverit in
gratia usque ad diem, vel tempus lucrandi Jubilæum,
seu Indulgentiam; Vide *verb. Indulgentia
art.* 3. *n.* 35. ubi & citantur Doctores,
25 & adducitur ratio pro hac conclusione. Immo
nedum non requiritur in tali casu Confessio peccatorum
mortalium alias rite confessorum, sed
neque Confessio venialium, nisi in concessione
Jubilæi expresse requiratur confessio etiam
de solis venialibus; Vide *ibid. n.* 34. ubi citantur
Doctores, & adducitur ratio; Quando
vero ex concessione Jubilæi requiritur Confessio
actualis, tunc non sufficit Confessio sacrilega,
seu voluntarie nulla; ut colligitur ex
propositione 14. in ordine inter damnatas ab
Alex. VII. 24. Sept. 1665. ibi: *Qui facit con-
fessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto
Ecclesiæ*; Vide *art. anteced. n.* 29.
Communio actualis est necessaria, & non 26
sufficit præterita pro lucrando Jubilæo, quando
in concessione ipsa expresse requiritur actualiter
de tempore Jubilæi: patet a pari, ex dictis
de Confessione actuali supra *n.* 21. Quando 27
vero in Bulla Jubilæi conceditur Indulgentia
*Omnibus Confessis, & Communicatis, seu Sacra
Communione refectis*, sufficit Communio,
sicuti Confessio facta duobus, seu tribus, seu
etiam quatuor, & secundum aliquos etiam
quinque, vel sex diebus ante primam Dominicam.
Vide *verb. Indulgentia art.* 3. *n.* 30. 31.
& 32. ubi citantur Doctores, & adducitur
ratio. Nulla tamen sufficit Communio sacrilega, 28
sive sit actualis, sive præterita; colligitur
ex propositione 55. in ordine inter damnatas
ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. ibi:
*Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam
Domini manducationem*. Ex qua damnata
propositione Viva *de Jubilæo qu.* 8. *art.* 4.
num. 2. recte infert, non posse nunc amplius
sustineri, quod sufficiat Communio scienter
facta in mortali ad lucrandum Jubilæum, licet
olim putarint sufficere plures Doctores cum
Fausto, Filliucio, Suarez, Corduba, Henriquez,
& aliis. Vide dicta *artic. antecedent.
n.* 29. An autem Communio ad lucrandum Jubilæum 29
requiratur etiam in pueris, & ideo possint
tanto citius admitti ad Communionem, ut
tenent Henriq. & Layman apud Bellegambe
q. 6. & la Croix *l.* 6. *part.* 2. *n.* 1420. Vel, an
Communio possit pro ipsis pueris commutari
in aliud opus pium. Vide *art. anteced. n.* 57.
Jejunium pro Jubilæo lucrando solet præscribi 30
observandum tribus diebus, scilicet, Mercurii,
Veneris, & Sabbati; patet in verbis
Bullæ pro Jubilæis edi solitæ. Jejunium nequit 31
observari, seu fieri extra ipsos dies præscriptos,
nec dividi in duas hebdomadas, ut teste La
Croix *loc. c. n.* 1424. habet Communis contra
Bonacinam, Layman, & alios, quorum sententiam
Card. de Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *n.* 105.
vocat falsam. Habens rationalem causam non 32
jejunandi, in aliquo, seu aliquibus ex præscriptis
diebus, potest petere, & obtinere commutationem
jejunandi in aliis diebus ejusdem
hebdomadæ. Henriquez, Filliucius, Gobat *de
Jubilæo num.* 213. La Croix *loc. c. num.* 1424.
& alii passim. Non obligati ad jejunium ex 33
præcepto Ecclesiæ, ut pueri, senes, infirmi,
itinerantes, laborantes, tenentur jejunare, si
lucrari velint Jubilæum, nisi per Confessarium
in aliud opus pium illis commutetur. *Communis*

nis cum Gobat *de Jubilæo cap.* 28. *n.* 210. Lezana *verb. Jubilæum n.* 12. La Croix *loc. cit.*
34 *n.* 1424. Jejunium pro Jubilæo exigitur tale, quale Ecclesia præcipit Fidelibus extra Jubilæum. *Communis* cum Sanchez *in Summ. l.* 4. *cap.* 11. *n.* 53. Gobat *loc. cit. n.* 205. La Croix
35 *loc. cit. num.* 1424. Habens privilegium comedendi carnes in aliis jejuniis, debet ipsis abstinere in jejunio pro lucrando Jubilæo, nisi ipsi per Confessarium commutetur in aliud opus pium. Azorius *part.* 1. *l.* 7. *cap.* 10. Gobat *loc. cit. n.* 206. La Croix *loc. c. num.* 1442. Lugo
36 *tom.* 6. *disp.* 27. *n.* 109. & alii. Jubilæum potest lucrari per jejunia aliunde debita, v. g. ex præcepto, voto, & pœnitentia; patet ex praxi, cum Jubilæum promulgatur in Quadragesima. Lugo *loc. c. n.* 110. Bellegambe *part.* 1. *sect.* 3. *q.* 1. La Croix *loc. c. n.* 1425. ubi testatur sic tenere Communem Doctorum contra Silvestrum, Tabien. Armill. & Bonac. Vide *art. anteced. n.* 53.
37 Ultimo die Jubilæi possunt per Confessarium commutari jejunia, vel in Eleemosynas, vel alia opera pia eo die præstanda ab eo, qui inculpabiliter ipsa jejunia prætermisit, ex quo ignoraverit v. g. Jubilæum. Viva *q.* 8. *n.* 5. &
38 alii passim; Vide *dicta art. anteced. n.* 56. Immo ultimo die Jubilæi possunt commutari etiam jejunia voluntarie, & mala fide prætermissa in jejunia postmodum ponenda, differendo Jubilæi consecutionem. Viva *loc. c. n.* 5. qui adducit hanc rationem; Nam, dicit ipse, quamvis voluntarie redditus sit impotens, adhuc tamen est potens postmodum ponere injuncta jejunia, & in casu impotentiæ potest Confessarius tempore Jubilæi opera injuncta commutare etiam in opera post Jubilæum ponenda, quoties datur causa differendi Jubilæi consecutionem, ut videtur adesse in casu hujus culpabilis impotentiæ. Hæc ille.
39 Ad Eleemosynam dandam pro Jubilæo lucrando tenentur omnes etiam Religiosi; & alii pauperes, vel si non possint dare, petere commutationem in aliud opus pium. Et ratio est, quia in Bulla Jubilæi exigitur expresse eleemosyna, sicut alia opera, subdita facultate commutandi, quæ impleri non possint: ergo si Religiosi, & alii pauperes eleemosynam dare non possint, tenentur commutationem petere; Quando enim concessio facta est sub conditione (uti est concessio Indulgentiæ Jubilæi facta sub conditione de eleemosyna danda, vel aliquid aliud faciendi, in quod a Confessario eleemosyna commutetur) deficiente conditione, concessio habetur pro non facta, *ex l. Pecunia, ff. Si certum petatur*: Conditionale autem, non impleta conditione, nihil ponit in esse. Tum quia sicuti ex Communi Doctorum diximus *sub n.* 33. quod impotentes ad jejunium ut pueri, senes, infirmi, laborantes tenentur pro lucrando Jubilæo petere commutationem ipsius jejunii in aliud opus pium; ita dicendum est de Religiosis, & aliis pauperibus impotentibus ad eleemosynam. Card. de Lugo *t.* 6. *disp.* 27. *n.* 115. *& seq.* Viva *de Jubilæo q.* 8. *art.* 6. *n.* 2. Bellegambe *l. c. q.* 5. La Croix *l.* 6. *part.* 2. *n.* 1430. Lezana *in Summ. verb. Jubilæum n.* 14. Felix Potestas *t.* 1. *part.* 4. *n.* 3833. & alii plures dicentes, quod licet secundum Navarr. Henriq. Fernand. Dian. Gobat Arsdekin, Leand. & alios, Religiosi, & alii pauperes impotentes ad eleemosynam non teneantur probabiliter ad aliud opus; consultius tamen, & tutius esse, ut commutationem petant; Vel Conventus, seu Monasterium det pro ipsis, quod posse fieri, & in praxi esse, testatur Lugo *l. c. n.* 116. *& seq.* subdens posse sic dare, prout de facto dant etiam Fratres Minores, qui licet tantum usum habeant, dant tamen eleemosynam, quando hoc usu se abdicant, quia sic in pauperem transit Dominium. Lugo *loc. c.* Bellegambe *q.* 5. La Croix *l. c. n.* 1430. & alii passim, sic docente communi praxi omnium nostrorum Conventuum quotidie eleemosynas in pauperes elargientium.

Ut autem pro lucrando Jubilæo securius valeat pro omnibus Religiosis eleemosyna a Conventu elargita, consultum est servare praxim, quam Gobat *tr.* 3. *de Jubilæo c.* 29. *n.* 217. testatur servari in sua undequaque præstantissima Societate, quod nempe Superiores locales, quando publicantur Jubilæa, in Refectorio, vel in alio loco Religioso Communitatis præmoneant se curaturos dari ex bonis communibus Monasterii eleemosynam pro omnibus, & talem præmonitionem, aut monitionem esse necessariam tenent Lugo *l. c.* Bellegambe *q.* 3. *l. c.* La Croix *num.* 1428. Maillard. & alii, quia cum eleemosyna debeat esse actio moralis, debet procedere ex cognitione, & volitione. 40

Pro quantitate eleemosynæ elargiendæ attendenda est Bulla Jubilæi, quæ si dicat elargiendam esse juxta *cujuscumque facultatem*, tunc Dives debet dare eleemosynam majorem, quam pauper. Gobat, Bonacina, Busemb. Bellegambe *quæst.* 2. La Croix *loc. c. n.* 1427. & alii. Si Bulla nihil determinet, & sine addito præscribat Eleemosynam dicendo, v. g. *Qui dederit Eleemosynam, acquiret Indulgentiam*, tunc sufficere eleemosynam quantumcumque parvam tenent Diana, Leo, Faustus, Rodriquez, Bona- 41

nacina, Gobat, & alii, *arg. cap. In obscuris* 30. *de Regul. juris in* 6. ibi: *In obscuris minimum est sequendum*. Illa autem locutio, *Qui dederit eleemosynam*, est obscura, cum possit æque de magna, ac de parva intelligi, adeoque potest intelligi etiam de minima; ubi enim Lex non distinguit, neque nos distinguere debemus; *cap. Quia circa* 22. *de privileg. & l. De pretio, ff. de publiciana in rem actions*. Si autem Bulla dicat, ut jam solent dicere Bullæ edi solitæ pro Jubilæis hujus Sæculi, & ætatis, *Et eleemosynas ad libitum pro ut Caritas singulis suggesserit, fecerint*. Vel *qui eleemosynam pro arbitrio suo fecerint*, vel *prout cuique suggeret Devotio*, Gobat *loc. c. num.* 219. Zecchius, & alii docent sufficere præbere quantuncumque parvam eleemosynam. At alii cum La Croix *loc. c. n.* 1427. melius dicunt simul babendam esse rationem dictaminis interni suadentis plus, vel minus, & ut dicit Lugo *loc. c. n.* 114. curandum esse, ut sit in quantitate proportionata ad finem implorandi Divinam opem.

42 Eleemosyna pro Jubilæo lucrando sufficit, etiamsi detur per alium, v. g. per famulum, amicum, & hujusmodi. *Communis, arg. cap. Qui facit* 73. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*. Si autem famulus, vel alius sibi commissam eleemosynam non daret, Homobon. Bonacina, Busemb. Gobat, Corduba, Leo, Rodriq. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Lugo *l. c. n.* 112. Viva *q.* 8. *art.* 6. *sub n.* 3. & alii dicunt probabilius, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam non lucraretur Jubilæum, quia in tali casu non esset data eleemosyna, cum non esset sublevatus pauper; & non posita conditione requisita pro Jubilæo lucrando, uti est ipsa eleemosyna, non acquiritur Jubilæum. Lezana vero *verb. Jubilæum n.* 14. Sa *verb. Indulgentia n.* 4. Pasqualig. *q.* 136. Vega, Dicastill. Alloza, & alii tenent, quod Dominus, seu committens dandam eleemosynam adhuc in tali casu lucraretur Jubilæum, quia quantum est ex sua parte, jam dedit, & tradidit eleemosynam, quod probabile, & tutum censet etiam Gobat *loc. c. n.* 121. & alii.

43 Nomine pauperum, quibus pro lucrando Jubilæo præbenda est eleemosyna, intelliguntur, nedum veri pauperes quibus ex obligatione naturali, aut voto, seu pœnitentia tenetur quis succurrere, sed etiam, qui secundum suum statum, qualitatem, & conditionem non habent necessaria ad victum, & vestitum, & insuper illi, qui se fingunt pauperes, cum revera non sint, dummodo pro veris pauperibus credantur. Item loca pia, Monasteria Religiosorum, Hospitalia, & Ecclesiæ, quæ indigent luminaribus, ornamentis, ædificiis, & hujusmodi. Gobat *loc. c. n.* 222. La Croix *l. c. n.* 1429. Bellegambe *qu.* 4. Diana, Sanchez, Lugo, Navarr. & alii passim.

Quoad tempus adimplendi opera præscripta non omnes circa omnia, conveniunt. Diana enim, Præpositus, Naldus, Layman, Bonacina, Palaus cum Gobat *in Quinario tract.* 3. *de Jubilæo cap.* 11. *num.* 72. Navarr., Lezana, Rodriq. Bossius, & alii dicunt non opus esse, ut omnia opera præscripta adimpleantur, seu ponantur intra unam, & eamdem hebdomadam ex duabus assignatis, sed posse adimpleri, seu poni partim in una, & partim in altera hebdomada v. g. in prima hebdomada jejunia, in secunda visitatio Ecclesiarum, Eleemosyna, Confessio, Communio &c. Et nituntur hoc probare ex verbis Bullæ, quæ non convincunt debere poni omnia opera præscripta, præter tria jejunia, intra unam & eamdem hebdomadam. Bulla enim Jubilæi hæc verba solet habere: *Qui prima, vel secunda hebdomada Ecclesias visitaverint, ac feria quarta, sexta, & Sabbato alterius hebdomadæ jejunaverint; pariterque Confessi, & Sanctissima Communione refecti fuerint, & eleemosyna &c.* ex quibus verbis, dicunt Ipsi, apparet omnia opera, præter jejunia, posse poni, seu adimpleri prima, vel secunda hebdomada. Henriquez autem *lib.* 7. *cap.* 11. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 4. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3830. Sanctarell. *cap.* 7. *dub.* 1. Lugo *loc. cit. n.* 100. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 12. *dist.* 3. *num.* 114. *in fine*, Ugolinus, Faustus, Reginaldus cum Viva *de Jubilæo qu.* 8. *art.* 2. *sub num.* 3. & alii plures tenent probabilius, & tutius omnia opera præscripta ponenda, seu adimplenda esse intra unam & eamdem hebdomadam. Et ratio est, quia, ut recte observat Sapientissimus Viva, dum dicitur *Qui prima, vel secunda hebdomada*, ponuntur a Papa duo tempora, quibus lucrari possit Jubilæum, positis, seu adimpletis operibus præscriptis, non vero statuitur unum tempus quindecim dierum, quo possint opera præscripta poni, seu adimpleri; hoc enim videtur operari particula *Vel*, aliter non diceretur: *Qui prima, vel secunda hebdomada*, sed diceretur; *Qui bis quindecim diebus*. Ideo autem duæ hebdomadæ assignantur, ut qui nequit prima, possit Jubilæum lucrari secunda, non vero, ut possint opera dividi, quia dictio illa alternativa *Vel* tribuit actum cuilibet in solidum, ut notat Glossa *in cap. Cum plures*, de 44

de Offic. delegati in 6. & facit sensum disjunctivum explicatum. Hæc ille. Et hanc sententiam vocat tutiorem ipsemet Gobat *loc. cit.* quamvis dixerit esse aliam probabiliorem; & sic etiam tutiorem vocant alii passim, & signanter Reiffenstuel *loc. cit.* dicens, quod sit tutior, ac proin in praxi merito tenenda, & consulenda, & Felix Potestas *loc. c.* dicit absolute opera præscripta debere omnino intra unam & eamdem septimanam impleri.

45 Confessio tamen, & Communio, quando in Bulla non requiritur expresse de tempore Jubilæi, sed conceditur Indulgentia *omnibus Confessis, & Sacra Communione refectis*, potest fieri uno, vel etiam duobus, aut tribus, seu etiam quatuor, & secundum aliquos etiam quinque, vel sex diebus ante primam Dominicam, dummodo lucraturus Jubilæum perseveraverit in gratia usque ad diem lucrandi Jubilæum; Vide *supra num.* 27. *& verb. Indulgentia art.* 3. *n.* 30. *&* 31. *&* 32. ubi citantur

46 Doctores, & adducitur ratio. Requiritur enim, & sufficit probabilius ad consequendam Indulgentiam Jubilæi, quod lucraturus sit in statu gratiæ, saltem dum perficit, & ponit ultimum opus præscriptum. Lugo *tom.* 6. *disp.* 27. *n.* 83. Mastrius *Theol. Moral. disp.* 21. *n.* 61. Herincx *disp.* 4. *de satisfact. q.* 11. *num.* 77. Reiffenstuel *tract.* 12. *dist.* 2. *q.* 3. *n.* 33. *& dist.* 3. *qu.* 8. *num.* 104. Suarez *disp.* 52. *sect.* 5. Viva *de Jubilæo qu.* 6. *art.* 2. *n.* 4. Layman, Palaus, Bonacina, Bossius, & alii. Et Jubilæum ad duas

47 hebdomadas concessum potest probabiliter bis obtineri, si in utraque hebdomada repetantur opera præscripta; Vide *art. ant. n.* 15. ubi citantur Doctores, & adducitur ratio, quamvis tamen sit æque probabilis etiam opposita sententia pro-

48 pter adducta *ib. n.* 26. Opera autem præscripta debent ita integre adimpleri, ut si aliquod ipsorum, vel penitus, vel quoad partem notabilem omittatur, sive id fiat ex ignorantia, seu oblivione, sive ex negligentia, aut impotentia (seclusa commutatione in aliud opus pium a Confessario facta) non obtineatur quidquam de Indulgentia Jubilæi. S. Th. *in* 5. *dist.* 20. *q.* 3. Reiffenst. *cit. dist.* 3. *q.* 8. *n.* 105. Gobat *de Jubilæo c.* 11. *n.* 61. & ipso teste, alii communiter. Et ratio est, quia Jubilæum conceditur a Papa sub conditione adimplendi omnia opera præscripta, vel aliquod aliud faciendi, in quod a Confessario aliqua ipsorum sint ex rationabili causa commutata; quando autem concessio facta est sub aliqua conditione, deficiente tali conditione, concessio habetur pro non facta, *ex l. Peccatum, ff. Si certum petatur*: Conditionale enim, non impleta conditione, nihil ponit in esse, adeoque &c.

Tempus Jubilæi extraordinarii concessum ad duas hebdomadas comprehendit quindecim dies, idest tres Dominicas, & 12. dies feriales, si inchoetur a die Dominica, ut fieri solet. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *num.* 1397. Layman *lib.* 5. *tract.* 7. *cap.* 8. *num.* 7. ubi testatur esse receptum more Germanicarum Ecclesiarum, ut quindecim dies permittantur; Totidem permittendos esse dicit P. Paulus Hispanus *part.* 4. *tract.* 24. *punct.* 12. §. 3. *num.* 3. Totidem Cotonius Italus *controverf. lib.* 2. *controv.* 12. *n.* 16. *&* 17. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 4. *num.* 3824. & alii plures, & Gobat *in Quinario tract.* 3. *cap. XI. sub n.* 63. *verf. Dixi tertio*, ubi testatur se non recordari fuisse minus, quam quindecim dies assignatos illis duarum hebdomadarum octodecim Jubilæis, quibus fruitus est in diversis Episcopatibus; Quamvis ta- 49

men subjungat, nonnullos Episcopos expressisse opera præscripta esse perficienda intra quatuordecim dies. Quod si aliqui alii Episcopi id clare exprimerent, & declararent tempus Jubilæi non extendi ultra quatuordecim dies, esset standum tali expressioni, & declarationi, nisi aliter constaret de mente Pontificis, quia Bulla Jubilæi non exprimit nisi duas hebdomadas, & hebdomada non continet nisi septem dies. Licet enim Episcopi nequeant de- 50

curtare tale tempus, & illud arctare intra unam hebdomadam, ut recte dicit Gobat *loc. cit. n.* 63. ubi notat errasse quemdam Vicarium Generalem, qui determinavit pro universis unam solam hebdomadam; tamen alio non constante de mente Pontificis, si expresse declararent esse perficienda opera præscripta inter determinatos quatuordecim dies, esset standum tali declarationi, quia, quod tempus Jubilæi comprehendat 15. dies, ex verbis Bullæ affirmari non potest, ut recte notat Layman *loc. cit.* sed ex benigna DD. interpretatione, accedente Ecclesiarum consuetudine, secundum quam Fideles tertia Dominica, quæ est dies 15. ab inchoatione Jubilæi, ad Sacramenta accedunt. Et Cardinalis de Lugo, aliique plures Hispani, & Itali, teste Gobat *loc. cit. vers. Dixi tertio*; dicunt esse peculiariter permissum, ut Confessio, & Communio peragantur tertia Dominica indicti Jubilæi. 51

Ordinarii possunt duas Jubilæi hebdomadas facere inchoari quocumque die septimanæ prout occursus Festorum, aut alia ratio prudens suggesserit, dummodo tamen adsit tempus adimplendi jejunium tribus præscriptis diebus in- 52

tra

tra unam & eamdem hebdomadam, ut requi-
53 ri diximus *supra num.* 31. *&* 44. Conveniens tamen, & expediens est, ut advertit Gobat *loc. cit. sub n.* 70. ita inchoare illas hebdomadas, ut tam prima, quam secunda incipiat a Festo, adeoque quartusdecimus, vel quintusdecimus dies Jubilæi desinat in Festo. Et Layman *loc. cit. n.* 7. dicit, quod, cum clarissime pateat, diem Dominicam, qua incipit Jubilæum connumerandum esse inter dies, quibus Confessio, & Communio institui possit, ideo, ne ea dies excludatur, conveniens esse videtur, ut promulgatio Jubilæi fiat in Ecclesiis
54 ante eam Dominicam. Ordinarii, aut Parochi mortaliter peccant, si absque pergravi causa ex negligentia diutius differant promulgationem, seu indictionem Jubilæi. Pontifices enim solent in virtute sanctæ Obedientiæ districte præcipere Episcopis, *Ut cum primum Jubilæi Litterarum transumpta, atque exempla etiam impressa acceperint; illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento .... publicent, vel publicari faciant.* Et Sixtus V. Constit. 1. apud Cherubinum (ex cujus mente loqui videntur posteriores Pontifices) diserte imperat inchoari Jubilæum prima, vel secunda hebdomada immediate post habitam notitiam Jubilæi, adeoque, cum deficiant in materia gravi, graviter peccant; Gobat *loc. cit. num.* 68. Pax Jordan. *Elucubration. volum.* 1. *lib.* 5. *tit.* 16. *num.* 69. *&* 70. ubi dicit, ita statim debere Episcopum publicari facere Jubilæum, ut non possit, neque occasione Messis, Vindemiarum, vel alterius cujuscumque occupationis, & impedimenti ad aliud tempus differre, etiamsi publica populorum commoditas aliud exposceret, & obnixis precibus ad differendum requireretur, eo quod in Brevibus talium concessionum sequens clausula soleat apponi; *Quapropter tenore præsentium in virtute sanctæ Obedientiæ districte præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuscumque Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis &c. Ut cum primum Litterarum transumpta, aut exemplaria, etiam impressa acceperint, illa statim absque ulla mora, retardatione, vel impedimento per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & Loca publicent, aut publicari faciant &c.*, quæ quidem verba, ut dicit ipse, sunt adeo præcisa, & geminata, ut nulla possit cadere dubitatio, quin talis fuerit Papæ intentio, quod non differatur
55 publicatio. Immo subjungit, quod ex illis verbis: *Per suas Ecclesias, & Diœceses, Provincias, Civitates, Oppida, Terras, & Loca*, similiter manifeste apparet eodem tempore publicationem esse faciendam pro Civitate, & Diœcesi, non autem elapso tempore Civitatis, publicare pro Diœcesi; hoc enim directe censetur contra intentionem Papæ verbis supradictis expressam. Caveant igitur omnes, ad quos spectat publicare, ne differant, neque separent Civitatem a Diœcesi quoad præfatam publicationem, alioquin non excusabuntur a mortali, quia Papa præcipit illis in virtute sanctæ Obedientiæ. Hæc ille; Pellizarius tamen, & alii apud La Croix *loc. cit. n.* 1397. putant, posse ex rationabili causa prius in Urbe, postea in Diœcesi, aut etiam postea pro Monialibus, ut omnes possint successive, commode habere Extraordinarios Confessarios, præsertim ubi pauci reperiuntur.

Opera præscripta pro Jubilæo lucrando possunt impleri, partim in uno loco, & partim in alio, dummodo visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Jubilæi; Lugo *cit. disp.* 17. *a num.* 123. Bellegambe *part.* 3. *sect.* 3. *qu.* 6. Layman *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 11. Saunig *lib.* 5. *decret. tit. de pœnit. & remiss. cap.* 2. *num.* 16. Gobat *loc. cit. num.* 89. La Croix *loc. cit. num.* 1434. Diana *part.* 5. *tract.* 12. *resol.* 53. Castrop. Bonacina, & alii passim. Et ratio est, quia favor Jubilæi est personalis; ex cap. autem *Privilegium* 7. *de Regul. juris in* 6. *Privilegium personale personam sequitur*, adeoque quocumque quis pergat, feret secum istum favorem, & jus utendi omnibus Jubilæi facultatibus. Tum quia Bulla Jubilæi non requirit, ut omnia opera impleantur in loco publicati Jubilæi, adeoque &c. Dicitur autem notanter *Dummodo visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Jubilæi*, quia, cum visitatio debeat fieri illarum solarum Ecclesiarum, quas Ordinarius designavit, non potest fieri in alio loco, in quo nondum est promulgatum Jubilæum, & consequenter nondum designatæ sunt Ecclesiæ visitandæ; Layman, Diana *loc. cit.* Lugo *loc. cit. n.* 127. Gobat *loc. cit. n.* 90. 56 57

Hinc colliges, quod, si quis in loco, ubi publicatum est Jubilæum, visitaverit designatas Ecclesias, & inde iter arripuerit, poterit in itinere reliqua opera peragere; *Citati Doctores*. Nec tenetur ratione Jubilæi differre iter in aliud tempus; nam Bulla sine distinctione offert gratiam iter agentibus; Gobat *loc. cit. sub num.* 90. *in fine*, & alii passim. Item, si quis iter faciens perveniat ad locum, in quo Jubilæum celebratur, sive pervenerit illuc ante, sive primum post promulgationem, poterit ibi præstando opera præscripta lucrari Jubi- 58

Jubilæum æque, ac incolæ, quia per præsen-
tiam in illo loco statim acquirit jus. Et si
ibi nequeant omnia opera præscripta implere,
poterit, visitatis ibi designatis Ecclesiis, suum
prosequi iter, & in itinere reliqua opera im-
plere, & Jubilæum lucrari; Lugo *loc. citat.*
num. 126. & 127. Layman *loc. cit. num.* 11.
60 Gobat *loc. cit. num.* 90. & alii. Item, si quis
ultimo die perveniat ad locum Jubilæi, potest
petere, ut opera, quæ facere non potest, sibi
commutentur, & sic ibi luctari Jubilæum; Lu-
go *loc. cit. num.* 125. La Croix *loc. citat. num.*
1436. Bellegambe *par.* 2. *sect.* 5. *qu.* 5. & alii.
61 Item si quis post lucratum Jubilæum in sua
patria pergat ad alium locum, ubi celebratur
Jubilæum, poterit probabilius ibi iterum lu-
crari Jubilæum, teplicando ibi opera præscri-
pta; Vide *artic. anteced. num.* 25. ubi citantur
Doctores, & adducitur ratio; quamvis tamen,
ut *ibi num.* 26. dictum fuit, sit vere probabi-
62 lis etiam senrentia contraria. Item, si quis
tempore publicati Jubilæi in sua patria, etiam
ultimo die primæ, vel secundæ hebdomadæ
iter arripiat, nec in itinere impleat cetera ope-
ra præscripta, poterit reversus præstando opera
præscripta Jubilæum lucrari, quamvis Jubilæi
tempus fuerit elapsum, quia Papa concedit na-
vigantibus, & iter agentibus, ut reversi ha-
beant alias duas completas hebdomadas. Nec
obstat, quod in sua patria, seu loco publica-
tionis fuerit per totam primam hebdomadam,
& quasi per totam secundam, quia, cum Pon-
tifex velit, quod unusquisque habeat duarum
completarum hebdomadarum spatium, in quo
cum quiete, & devotione possit se præparare,
& Jubilæum lucrari, talis nec tunc habet heb-
domadam completam ad quietem, & devotio-
nem requisitam; Lugo *loc. cit. num.* 123. Go-
bat *loc. dit. n.* 90. Bellegambe *sect.* 2. *q.* 4. La
Croix *loc. cit. n.* 1434. & alii, & faciunt dicta
supra *n.* 38. Vide *ibi*.
Alia ad rem. Vide *verb. Indulgentia*.

APPENDIX,

In qua exponitur declaratio facta a Doctissimo Viro Ubaldo Giraldi a S. Cajetano Scholarum Piarum juxta Constitutiones editas a Benedicto XIV. pro anno Jubilæi 1750. quæ quidem declaratio in variis paragraphis distincta exhibetur, prout ab Auctore exarata fuit.

§. I.

Della sospensione delle Indulgenze in tempo di Giubileo.

Durante l'Anno Santo, restano sospese, tanto in Roma, quanto fuori, tutte le Indulgenze, sì plenarie, che non plenarie, anche perpetue (1).

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle concedute in articulo mortis.

II. Quelle, che possono concedere i Vescovi, & altri Prelati Ordinarj de' luoghi, a tenore delle Lettere Apostoliche di Nostro Signore sotto li 5. Aprile 1747.

III. Quelle concedute in recitare l'Ave Maria, e solite preci al suono della campana la mattina, mezzo dì, e sera, o ginocchioni, o in piedi, secondo i tempi.

IV. Quelle di 7. anni, e 7. quarantene concedute a chi confessato, e communicato, o almeno contrito, con fermo proposito di confessarsi, visita la Chiesa, ove è esposto il Venerabile per l'Orazione delle Quaranta ore, ivi pregando secondo l'intenzione di S. Chiesa.

V. Quelle concedute a chi accompagna il Santissimo Viatico, ed a chi manda torce, o lumi da portarsi da altri in detta occasione.

VI. Quelle solite concedersi da' Legati, Nunzi della S. Sede, ed anche da' Vescovi nell' esercizio de' Pontificali, o nel dare la Benedizione, o in altra consueta forma.

VII. Quelle degli Altari privilegiati per i Defonti.

VIII. Quelle concedute direttamente per detti Defonti.

IX. Quelle concedute a' Vivi, con espressa facoltà di applicarle per essi Defonti, da valere però per detti soli Defonti.

X. Quelle tutte concedute a' Vivi, anche senza espressa facoltà di applicarle per i Defonti, da valere medesimamente per detti soli Defonti (2).

§. II.

(1) *Cum nos nuper* §. *Cæterum*. (2) *Cum nos nuper* §. *Itaque*.

§. II.

Della sospensione delle facoltà di assolvere da' casi, e censure riservate alla S. Sede, e contenute nella Bolla della Cena, di commutare Voti, e dispensare sopra l' Irregolarità, ed altri impedimenti.

DUrante lo stesso Anno Santo, restano sospese (solamente però fuori di Roma) tutte le facoltà sopradette concedute a chiunque in qualunque maniera, occasione, o titolo, anche per causa d' Indulgenza (1).

Eccettuate le seguenti.

I. Quelle de' Tribunali della S. Inquisizione, di Propaganda Fide, e degli Officiali, Missionarj, e Ministri deputati da essi Tribunali, o dalla S. Sede per estirpazione dell' Eresia, e particolarmente di assolvere dalla detta Eresia quei, che fanno abjura de' loro errori.

II. Quelle concedute dalla S. Penitenziaria a' Missionarj ne' luoghi, ed in occasione delle Missioni.

III. Quelle de' Vescovi, e di altri Prelati nelle loro rispettive Diocesi, circa il dispensare, ed assolvere i loro sudditi ne' casi occulti, anche riservati alla S. Sede, *prout ipsis a S. Tridentina Synodo, seu alias, etiam in publicis, a jure communi Ecclesiastico, & ab eadem Apostolica Sede pro certis personis, & casibus indultæ, permissæque dignoscuntur.*

IV. Quelle de' Superiori Regolari, delle quali sono in certo, e pacifico possesso rispetto però solamente a' loro sudditi Regolari, e non Secolari, tanto in Roma, quanto fuori (2).

§. III.

Delle Opere ingiunte alli Romani, e Forastieri abitanti in Roma.

I Fedeli dell' uno, e l' altro Sesso per acquistare l' Indulgenza plenaria, e godere degli Indulti ad essa annessi, durante l' Anno Santo, debbono adempire le seguenti quattro Opere ingiunte (3).

I. Se sono Abitanti di Roma, e suo distretto, intendendosi per i primi:

II. Quei ivi nati, e che vi abitano.

III. Quei venuti con animo di abitarvi la maggior parte dell' Anno.

IV. Quei, che vi stanno con qualche impiego, o per ritrovarvelo.

V. Quei, che vi vengono per altra causa, che per il Giubileo.

VI. Quei, che venutivi per tal fine, vi si trattengono più di sei mesi.

E per i secondi, cioè del Distretto, tutti gli Abitanti dentro le cinque miglia fuori delle porte, o nativi, o venutivi, come sopra (4).

Debbono visitare, almeno una volta il giorno, quale può computarsi, o da una mezza notte all' altra, o dai Vesperi del giorno precedente sino a tutti i Vespertini crepuscoli del susseguente (5), per trenta giorni continui, o interpolati, le Basiliche di S. Pietro, di S. Paolo, di S. Giovanni in Laterano, e di Santa Maria Maggiore (6), *e tutte quattro in un istesso giorno*, computato, come sopra, e detta Visita deve esser fatta con intenzione di onorare Dio, e i suoi Santi, e vi si debbono esercitare atti di Religione (7).

E se sono Forastieri, cioè tutti gli altri non compresi sotto il nome di abitanti di Roma, e suo Distretto, almeno quindici de' suddetti giorni, medesimamente una volta il giorno tutte quattro (8).

Nè è necessario per l' acquisto della Indulgenza entrare, o uscire, per le porte Sante (9).

Detti Forastieri, se dopo intrapreso il viaggio a tal fine per Roma, o anche pervenutivi, o nel cammino, o nella stessa Città impediti da malatia, o da altra legittima causa, o sopragiunti da morte, non avessero compito, o nè pure cominciato detto numero di visite, possono godere della medesima Indulgenza, e remissione, come se effettivamente l' avessero compito, purchè siansi confessati, e communicati (10).

In caso d' indulto di minorazione del numero delle visite publicato dopo essersi da taluno fatta qualcuna delle dette visite a se prescritte,

(1) *Ibid.* §. *Ceteras. Convocatis* §. 55. & 56. Lettera Circolare n. 32. pag. 42. (2) *Cum nos nuper* §. *Præservatis*. Lettera Circolare n. 32. pag. 42. (3) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*. (4) *Convocatis* §. 44. detta Lettera Circolare n. 72. pag. 92. (5) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*. (6) Detto §. *Quo quidem*. (7) Detta Lettera Circolare n. 11. pag. 102. (8) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*. (9) *Convocatis* §. 49. (10) *Peregrinantes* §. *Et quoniam*.

te, cioè o di 30. o di 15. respettivamente, può prevalersi delle visite fatte per compire il numero prescritto in detto Indulto, come ancora, se prima dell' Indulto avesse compito il numero in esso prescritto, purchè faccia almeno un'altra visita (1).

II. Debbono sì gl' uni, che gl'altri porgere a Dio in dette visite devote preghiere per l' Esaltazione della S. Chiesa, estirpazione dell' Eresie, concordia de' Principi Cattolici, salute, e pace di tutto il popolo Cristiano (2).

Quali preghiere non vengono determinate nè in qualità, nè in durazione: non debbono però esser sì brevi, che denotino poco affetto agli esercizj spirituali (3).

Nè è necessario, che sia Orazione mentale, bastando la vocale, e facendosi la mentale, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale (4).

Quantunque non sia necessario per l' acquisto della Indulgenza essere in grazia, o premettete la Confessione Sagramentale a dette visite, bastando, che l' ultima opera sia fatta in grazia: nulladimeno, acciocchè queste siano meritorie, è molto commendabile, che sian fatte, o dopo una fruttuosa Confessione, o dopo un atto di Contrizione (5).

III. Debbono fare la Confessione Sagramentale de' loro peccati realmente, e non in *voto*, quantunque non fossero rei, che di peccati veniali (6).

Quale dovranno ripetere prima dell' ultima opera ingiunta nel solo caso, che dopo fatte alcune di dette visite in istato di grazia, ricadano in peccato mortale, senza obligo di ripetere le già fatte (7).

IV. Debbono fare la Santa Communione Sagramentale insieme, e spirituale, cioè non Sacrilega, non essendo sufficiente la sola spirituale (8).

La mancanza della quale non impedisce l' acquisto della Indulgenza a' Fanciulli, che per ragione di età ne sono incapaci, potendosi dal Confessore commutare in altra opera pia. Se poi se ne fossero resi capaci dentro il decorso dell' Anno Santo, in tal caso sarebbero a questa tenuti (9).

Come nettampoco impedisce a partecipare de' favori del Giubileo, cioè dell' assoluzione da' peccati reservati, e censure, commutazione di voti, e dispense ottenute, la mancanza delle visite, e Communione a quei, che essendosi già confessati con serio animo di adempire dette opere, e poi pentiti, non l' adempiano, benchè pecchino mortalmente (10).

Del qual peccato sono anche rei tutti quelli, che senza licenza de' loro respettivi Superiori vengono a Roma per l' acquisto del Giubileo, come sono li Vescovi, Parochi, Religiosi, Mogli ed anche i Mariti, se vi vengono con grave incomodo delle Mogli; li quali però, ciò non ostante, possono partecipare della Indulgenza, e suddetti favori, se giuntivi, si confessano anche di questo peccato (11).

Queste quattro opere ingiunte, possono reiterarsi quante volte ad ognuno piacerà, tanto prima, quanto dopo qualche indulto di minorazione di visite, che sopravenisse; ad effetto però di conseguire la sola Indulgenza, e non di partecipare de' favori ad essa annessi. Onde se dopo essere stato partecipe la prima volta di detti favori è di nuovo incorso nelli casi riservati, e censure, o ha bisogno di nuove commutazioni, e dispense, non ne può più essere assoluto, commutato, e dispensato (12).

§. IV.

Delle Monache, Oblate, e altre Persone dell'uno, e l' altro sesso dimoranti sì in Roma, che fuori, alle quali può commutarsi in altre opere pie la visita delle quattro Basiliche. Le dimoranti sì in Roma, che fuori, sono le seguenti.

I. Tutte le Monache professe di perpetua Clausura soggette sì agli Ordinarj de' Luoghi, e Superiori Regolari, che immediatamente alla S. Sede, le Novizie, o altre Donne secolari loro coabitanti, colla debita licenza, o per educazione, o per altra causa.

II. Le Monache parimente professe, che qualche volta escono dalla Clausura per questuare.

III. Le

(1) *Convocatis* §. 50. (2) *Peregrinantes* §. *Que quidem*. (3) *Ib.* §. *Quo quidem*. Lettera Circolare n. 83. pag. 114. (4) *Convocatis* §. 51. (5) *Convocatis* §. 45. Letr. Circ. n. 75. e 76. pag. 98. a 102. (7) *Convocatis* §. 46. Lett. Circ. n. 7. pag. 11. (7) *Convocatis* §. 47. (8) *Peregrinantes* §. *Quo quidem*. *Convocatis* §. 48. Lettera Circ. n. 2. p. 7. (9) *Convocatis* §. 48. (10) *Ibid.* §. 54. Lettera Circolare n. 86. pag. 120. (11) *Ibid.* num. 68. pag. 87. 88. (12) *Convocatis* §. 52. Lettera Circolare n. 84. pag. 117.

III. Le Oblate approvate dalla S. Sede, che vivono in Communità, benchè senza Clausura, loro Novizie, Educande, ed altre seco coabitanti.

IV. Le Terziarie, che vivono in Communità, benchè senza Clausura, nè approvate dalla S. Sede, loro Novizie, Educande, ed altre seco loro coabitanti.

V. Le Zitelle, e Donne dimoranti ne' Conservatorj, benchè non comprese nel numero delle fin quì nominate, e benchè senza Clausura (1).

VI. Li Carcerati per cause civili, e criminali de' Tribunali sì Ecclesiastici, che Laici, non però della S. Inquisizione.

VII. Li Regolari ritenuti nelle Carceri Claustrali, o perchè non sono terminate le loro cause, o perchè non è compito il tempo della pena impostagli.

VIII. Li confinati per precetto di qualunque Superiore in qualche luogo, o Città in vece di Carcere, Custodia, esilio, o rilegazione (2).

IX. Gli Anacoreti, ed Eremiti, non però quei di niuna clausura, o vivano, o no collegialmente, benchè sotto il governo degli Ordinarj, e con proprie Regole, ma quei, che vivono separatamente uno dall'altro in continua clausura, e solitudine, benchè non totalmente perpetua, e benchè siano d'Instituto Monastico, o Ordine Regolare, come alcuni Cistercìensi, Certosini, ed Eremiti di S. Romualdo (3).

Le dimoranti fuori di Roma solamente sono le seguenti.

I. Li condannati in Galera, o altrove *ad opus*, ed a quello addetti (4).

II. Gl' Infermi tanto Laici, che Ecclesiastici, sì secolari, che Regolari, di qualunque Ordine, li quali, secondo il giudizio del Medico, non potendo sì presto liberarsi dall' infermità, non sono in istato di venire a Roma dentro il decorso dell' Anno Santo, o anche guariti, non potrebbero fare il viaggio senza grave incomodo, e pericolo di ricaduta.

IV. I Malsani abitualmente, se intraprendendo il viaggio, potessero facilmente infermarsi, o soggiacere a qualche grave corporale incomodo.

V. Li Vecchj sopra gli anni settanta (5).

Eccettuate le Monache, Oblate, Terziarie di Roma, qualunque esse siano, Novizie, Zitelle, ed altre Donne dimoranti con le dovute licenze tanto ne' Monasterj delle medesime, quanto ne' Conservatorj, e Communità.

Come pure li Carcerati nelle prigioni di Roma.

Alle quali persone tutte può commutarsi la visita delle quattro Basiliche in altre opere pie dal solo Eminentissimo e Reverendissimo Sig. Cardinale Vicario, o suo Vicegerente, o per se stesso, o per mezzo de' Confessori, secondo lo stato, condizione, e possibilità di ognuna, e circostanze del luogo, o tempo.

A tutti gli altri sopra enunziati può farsi tale commutazione dai loro respettivi Ordinarj, e Superiori, sì secolari, che Regolari.

Ancorchè rispetto agli Ordinarj de' Luoghi alcuni delli sopraddetti fossero esenti dalla loro giurisdizione, come che persone Secolari, o Regolari dimoranti fuori de' Chiostri colle debite licenze (6).

§. V.

Delle opere ingiunte a tutte le suddette Persone.

Queste sono le istesse, che debbono adempire gli abitanti di Roma, e suo Distretto, come anche li Forastieri venuti a Roma, cioè Orazione, Confessione Sagramentale, e Communione, eccettuata la visita delle quattro Basiliche, in luogo della quale doveranno adempire le opere di pietà, che gli saranno ingiunte, come sopra.

Quali adempite, conseguiranno pienissima Indulgenza, Giubileo, e remissione di tutti i loro peccati, e saranno partecipi de favori, e Indulti, che si diranno appresso, come se personalmente avessero visitate le quattro Basiliche di Roma.

Anche nel caso, che cominciato l'adempimento delle suddette opere, fossero prevenute dalla morte.

E con facoltà di acquistare la sola Indulgenza, anche la seconda volta, se dentro il de-

(1) *Paterna Charitas* §. *Ut autem*. (2) *Paterna Charitas* §. *Ad eos*. (3) *Ibid.* §. *Item Anachoretas*. (4) *Ibid.* §. *Ad eos*. (5) *Paterna Charitas* §. *Denique*. (6) *Paterna Charitas* §. *Nos enim*.

decorso dell' Anno Santo reitereranno tutte le dette opere ingiunte (1).

E' quì da notarsi, che alle Monache, Oblate, Zitelle, ed altre donne dimoranti ne' Monasterj, e Conservatorj di Roma è stata surrogara dall' Eminentissimo e Reverendissimo Vicario in luogo della visita delle quattro Basiliche la visita della Cappella interiore delli medesimi Monasterj, e Conservatorj, e di altri tre Altari, eretti, o da erigersi dentro i detti luoghi, in modo, che uno sia separato dall' altro, per trenta giorni continui, o interpolati, come sopra, ogni giorno tutti quattro.

E se alcune di esse saranno inferme, e che perciò staranno in letto, e non potranno uscire dalle loro camere, dovranno adempire in luogo di dette visite, quanto gli sarà imposto dal prudente Confessore (2).

§. VI.

Della diversità de' Confessori. Questi si riducono a cinque classi.

De' Penitenzieri ordinarj, e straordinarj delle quattro Basiliche, e di altre Chiese deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo e Reverendissimo Sig. Cardinale Maggior Penitenziere (3).

II. De' deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo e Reverendissimo Sig. Cardin. Vicario (4), che sono li già da lui approvati, e da approvarsi *ad annum* sì Secolari, che Regolari (5).

III. De' Regolari già approvati, e da approvarsi, come sopra, dal detto Eminentissimo Vicario, o suo Vicegerente, e de' Deputati da' Superiori Regolari per udire solamente le Confessioni de' medesimi loro Regolari (6).

IV. Di quelli da eleggersi per una sol volta dalle Monache professe, e loro Novizie, tanto in Roma, che fuori, quali possono essere i soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, già approvati dagli Ordinarj de' luoghi per udire le Confessioni delle Monache (7).

V. Di quelli da eleggersi medesimamente per una sol volta da tutte le altre persone nominate di sopra al §. 4. quali possono essere li soli Confessori sì Secolari, che Regolari di qualunque Ordine, approvati da' loro respettivi Ordinarj per udire le Confessioni de' Secolari (8).

Le facoltà de' suddetti Confessori si riducono a tre classi.

I. Di assolvere da' casi riservati, e censure.

II. Di commutare voti semplici.

III. Di dispensare sopra alcuni impedimenti.

Non però competono tutte a tutti.

§. VII.

Alli Penitenzieri delle quattro Basiliche, e delle altre Chiese, competono le seguenti facoltà, quanto all' assoluzione da' peccati riservati, e censure.

I. Di assolvere qualunque penitente, anche Regolare, benchè a questo dalla propria Costituzione, o decreto, o precetto Papale sia vietato di confessarsi con esteri, da qualunque peccato grave, ed enorme eccesso, anche riservato alla S. Sede, e da qualunque scomunica, ed altre Ecclesiastiche censure in qualunque maniera medesimamente riservate al Papa, e S. Sede, e fulminate da' Sacri Canoni, benchè contenute nella Bolla della Cena, ed anche dall' Eresia formale esterna, fatta però prima dal penitente in atto della confessione la secreta abjura, e purchè non abbia il complice, e se ha complice, o complici, purchè questi abitino in luogo, ove l' Eresia domina impunemente (9).

In absolvendis Regularibus a suo Ordine Apostatis, & fugitivis servent modum in sua tabella præscriptum (10).

Quale modo nel num. 10. della detta tabella è espresso con queste parole.

Apostatis ab Ordinibus, seu Religionibus approbatis, nisi post reditum ad Religionem, aut saltem post reassumptum habitum Regularem cum firmo proposito, & brevi termino ad se præsentandum intra Claustra Superioribus suæ Religionis, aut nisi Ultramontani sint, aut longe distent, vel propter inopiam, vel aliud grave impedimentum statim nequeant reassumere habitum, assi-

(1) *Paterna Charitas* §. *Itaque*. (2) Notificazione dell' Eminentissimo e Reverendissimo Vicario sotto li 3. Gennaro 1750. (3) *Convocatis* §. 3. (4) *Convocatis* §. 35. (5) Notificazione dell' Emin. e Reverendiss. Vicario sotto li 19. Decembre 1749. (6) *Convocatis* §. 41. (7) *Paterna Charitas* §. *Eisdem*. (8) *Ibid.* (9) *Convocatis* §. 4. e 5. (10) *Ibid.* §. 31.

assignari debebit congruum tempus, & absolvi ad reincidentiam, & durante termino, ipsis prohibeatur exercitium suorum Ordinum, si sint Sacerdotes, & in sacris constituti.

Ed in assolverli *a censuris ob suam violatam clausuram per mulierum introductionem ad malum finem, ita absolvant, ut super inhabilitate per hoc contracta ad dignitates, & Officia sui Ordinis consequenda, nullatenus cum eisdem dispensent* (1).

Non possono però assolvere dalle censure occulte quei, che non hanno soddisfatta la Parte lesa, cioè chi ha sofferto il danno, e non il Giudice (2), e non potendo per allora soddisfarla, se non promettono con giuramento di soddisfarla quanto prima (3).

Ed in assolvere *Violantes Clausuram Monialium ad malum finem in casibus etiam occultis, imponant probibitionem accedendi in posterum ad quævis Monasteria, & Ecclesias Monialium, monendo Pœnitentes hujusmodi, ita ipsos absolvi a censuris ob relatam violationem incursis, ut si impositam istam probibitionem non servaverint, relabantur eo ipso in easdem censuras* (4).

Nettampoco quei, che hanno libri proibiti particolarmente di Autori contenuti nella Bolla della Cena, se prima non hanno consegnati segretamente all' Inquisitore, o Ordinario detti libri, e non potendo allora, se non promettono di consegnarli quanto prima (5).

II. Di assolvere da tutte le suddette censure, benchè pubblicate, dedotte, nominatamente dichiarate, e denunciate *in Partibus* dagli Ordinarj de Luoghi, o da qualunque Giudice (6).

Con che però il Penitente dopo l'assoluzione debba presentare alla S. Penitenziaria la supplica con suo nome, cognome, Diocesi, e narrative del fatto, per cui è incorso in detta censura, o censure, con la fede del Penitenziere di averlo assoluto, acciocchè possa da quel Tribunale riportare il Breve *in forma Missi, vel Remissi absoluti*, secondo il di lui stile (7).

III. Di assolvere dalle censure *ab homine*, o da qualunque Giudice *de Partibus* nominatamente fulminate, ad effetto però solamente di conseguire il Giubileo dell'Anno Santo, in tal maniera, che il Penitente resti dopo legato dalla medesima censura, e sia tenuto ubbidire al Giudice della sentenza, e farsi da esso assolvere, nè a tal Penitente si deve far fede di essersi confessato, ed assoluto (8).

Avvertano però, che non ostanti le suddette amplissime facoltà, non possono assolvere da alcuni peccati, e censure, dalle quali nè pure può assolvere, anche nel solo foro della coscienza, lo stesso Eminentissimo Maggiore Penitenziere, secondo l'espressa mente della fel. mem. di Benedetto XIV. dichiarata nella sua Costituzione: *Pastor bonus* (9) e sua Lettera Circolare (10).

E sono le seguenti.

I. Principes porro, & alios jus Imperii, etiam vicario nomine habentes, ac Dominia & Respublicas, seu Personas illorum, & illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, & alios Superiores Prælatos in casibus publicis, qui in præfatis Litteris die Cœnæ Domini legi consuetis, continentur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset (11).

II. Minusque possit, etiam in foro conscientiæ tantum absolvere, vel absolvi mandare S. R. E. Card. aut alios cujuscumque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, & praeminentiæ fuerint, qui, vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum, post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint (12).

III. Vel, Sede Apostolica vacante, in censuras, seu pœnas in Litteris fel. record. Gregorii Papæ XV. & Urbani VIII. &c. super electione Romani Pontificis pro tempore facienda &c. contentas, quomodolibet inciderint (13).

IV. Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum, eos cujuscumque qualitatis &c. absolvere &c. qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios de statu Reipublicæ Christianæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Litteris &c. contra prædicta perpetrantes editis contravenerint (14).

V. Nec similiter valeant in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatæ Immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ ullatenus absolvere (15).

(1) *Convocatis* §. 29. (2) Lettera Circolare n. 66. pag. 84. *Convocatis* §. 27. (3) *Ibid.* (4) *Ibid.* §. 28. (5) *Ibid.* §. 30. (6) *Ibid.* §. 5. (7) *Ibid.* (8) *Ibid.* §. 6. (9) *Pastor bonus in ordine* la 95. (10) Lettera Circolare num. 39. pag. 52. (11) *Pastor bonus* §. 11. (12) *Ibid.* §. 12. (13) *Ibidem.* (14) *Ibid.* §. 13. (15) *Ibid.* §. 14.

VI. Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, ultra valorem decem scutorum monetæ &c. non absolvat, nisi facta restitutione, vel si eam de præsenti nequeant adimplere, cum obligatione eamdem, quam primum poterint, faciendi. Questa restituzione deve farsi alla Religione, o Convento, a cui spetta di ragione (1).

§. VIII.

Quanto alla commutazione de' Voti gli competono le facoltà

DI commutare, dispensando, in altre Opere pie tutti i Voti semplici, benchè giurati, e riservati alla S. Sede (2).

Alla quale sono riservati i soli cinque seguenti.

I. Di entrare in Religione.
II. Di perpetua continenza.
III. Di Pellegrinagio a Gerusalemme.
IV. Al Santuario di S. Giacomo in Galizia.
V. Ed a Roma, non già alla S. Casa di Loreto, come alcuni hanno opinato (3).

Con queste limitazioni però.

I. Che circa *Votum perpetuæ castitatis nonnisi mulieribus ita commutare possint ob periculum incontinentiæ, vel ob timorem pudicitiæ, & quidem tantummodo ad effectum nubendi, easdem monendo, facturas contra idem Votum, si extra usum matrimonialem delinquant, & remansuras eodem prorsus, ac antea Voto castitatis obstrictas, si marito supervixerint* (4).

II. Che circa *Votum Religionis eisdem tantum mulieribus commutare dispensando possint ad effectum nubendi, si alterutra supradicta causa intercesserit, ad effectum vero vitam tantum cælibem in sæculo ducendi, si vel dote sufficiente ad ingrediendam Religionem careant, vel Religionis onera sufferre posse rationabiliter diffidant* (5).

III. Che circa li Voti penali, o preservativi dal peccato possono commutarli nel solo caso, che militi qualche circostanza, per cui potessero giudicare più proficua la commutazione a rimovere il peccato (6).

IV. Che nei Voti di perseveranza, o altri fatti in qualche Congregazione, o Comunità, o negli Obligatorj accettati dal Terzo, non possono servirsi di veruna commutazione (7).

Per Regola nella commutazione di qualunque de' suddetti Voti, è da notarsi, che il Sommo Pontefice in concedere tale facoltà, ha aggiunta alla parola *Commutare*, l'altra *Dispensando*, perchè esigendo la sola Commutazione la Surrogazione in una materia maggiore, o almeno uguale, detta Commutazione mista colla dispensa è capace di qualche moderata disuguaglianza fra la materia del Voto, e la materia surrogata (8).

§. IX.

Quanto alle dispense dagli Impedimenti gli competono le facoltà seguenti.

I. DI dispensare dalla sola Irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, tanto gli costituiti negli Ordini Sagri, quanto minori, benchè questi non espressi nella Costituzione *Convocatis* §. 12. ma poi dichiarati nella Lettera circolare (9).

II. Cum illis, qui scienter, vel ignoranter cum impedimento Secundi, & Tertii, vel Tertii solius, aut Tertii, & Quarti, vel solius Quarti gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis, etiam ex Copula licita provenientis, Matrimonium jam contraxerunt, dummodo hujusmodi impedimentum occultum remaneat, dispensare pro foro tantum conscientiæ possint, ad remanendum in Matrimonio (10).

III. Cum illis, qui a Dataria Apostolica dispensationem obtinuerunt super aliquo impedimento publico, quod tamen non sit Primus, & Secundus, vel Secundus tantum gradus Consanguinitatis, vel Affinitatis ex copula licita provenientis, & præ verecundia copulam inter eos secutam in eadem Dataria tacuerunt (dummodo nullitas prædictæ dispensationis ex hujusmodi reticentia proveniens, occulta sit) dispensare pro foro tantum conscientiæ valeant, tam ad remanendum in Matrimonio jam contracto, quam ad illud contrahendum, si nondum sit contractum (11).

IV. Dispensare item pro foro tantum conscientiæ valeant super impedimento occulto, tam Primi & Secundi, quam Primi tantum, aut Secundi

(1) *Pastor bonus* §. 26. (2) *Convocatis* §. 8. (3) Lettera Circ. n.42. p. 55. (4) *Ibid.* §. 9. (5) *Ibid.* §. 10. (6) *Ib.* §. 32. (7) *Ibid.* (8) Lett. Circ. n. 45. pag. 58. (9) *Convocatis* §. 12. Lett. Circ. pag. 50. n. 66. (10) *Convocatis* §. 13. (11) *Ibid.* §. 14.

di tantum gradus Affinitatis, ex copula illicita provenientis, tam in Matrimonio contracto, quam in contrahendo (1).

V. Dispensare similiter pro eodem foro, tam de contracto, quam de contrahendo possint super occulto impedimento criminis, neutro tamen machinante; idest quando solum concurrant adulterium, & fides data de Matrimonio contrahendo post conjugis mortem (2).

VI. In prædictis Matrimonialium Dispensationum casibus, possint etiam quandocumque opus fuerit, pro foro conscientiæ legitimare prolem, non tamen ex adulterio susceptam (3).

VII. Dispensare ad petendum debitum possint in casu Affinitatis incestuosæ Matrimonio supervenientis (4).

VIII. Ad petendum pariter debitum, cum illis, qui Voto simplici castitatis obstricti, Matrimonium contraxerunt, dispensare valeant; illos monendo, facturos contra id Votum, si extra usum Matrimonialem delinquant, ac remansuros eodem prorsus, ac antea, Voto obstrictos, si Conjugi supervixerint (5).

§. X.

Quanto alle dispense dalle Opere ingiunte gli competono le facoltà

I. DI dispensare li Forastieri dalle 15. Visite delle quattro Basiliche, con ridurle almeno a tre, se a causa di povertà, o altro urgente motivo non possono trattenersi in Roma, ed anche di commutare le prescritte visite in altre opere pie ad arbitrio prudente degli stessi Penitenzieri (6).

II. Di dispensare gli abitanti di Roma, e suo distretto dalle 30. visite commutandole in altre opere pie, se impediti da malatia, o altra legittima causa non possono farle, supponendo però (per non aggravar la propria coscienza) che tanto per questi, quanto per i Forastieri, vi sia qualche motivo ragionevole per la dispensa (7).

Avvertendo però tanto essi Penitenzieri, quanto qualunque altro de' sopranominati Confessori.

I. Che le opere pie da surrogarsi in luogo delle visite, non siano quelle, che il Penitente è per altro titolo obligato di adempire (8).

II. Che non possono dispensare veruna delle altre opere ingiunte, cioè Confessione, Communione, e Orazione, che possono separarsi dalle suddette visite (9).

III. Che si possono servire di tutte le suddette facoltà con quei Penitenti solamente, che hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo (10) e che si confessano a questo fine.

IV. Che debbono servirsene da per se stessi, e non per intermedia persona, nel solo foro della coscienza, e nel solo atto della Sagramentale Confessione, e nelle Basiliche, e Chiese respettivamente loro destinate, purchè non si tratti d'infermi (11).

Eccettuati, quanto all' udire le Confessioni in Chiesa, li Confessori Regolari destinati per le Confessioni de' loro Religiosi, le quali possono udire dentro i proprj Conventi, e Case (12).

V. Che non debbono, nè possono tralasciar d'imporre la salutare Penitenza col pretesto, che il Penitente è disposto a prendere l'Indulgenza, dal che poi nasce l'obbligo del Penitente di doverla adempire (13).

Per regolamento della quale penitenza dovranno leggere quanto circa essa si insinua dal S. Concilio di Trento (14).

VI. Che non ostanti le suddette amplissime facoltà: *Nulli penitus Confessario dari in præsenti Jubilæo, aut in quovis alio facultatem absolvendi complicem in quolibet inhonesto contra sextum præceptum peccato* (15) a tenore della Costituzione di Nostro Signore (16) *prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi præceptum commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tam-*

(1) *Ibid.* §. 15. (2) *Ibid.* §. 16. (3) *Ibid.* §. 17. (4) *Convocatis* §. 18. (5) *Ibid.* §. 19. (6) *Ibid.* §. 20. (7) *Ibid.* §. 21. (8) Lettera Circolare n. 53. pag. 69. (9) Ibid. n. 53. pag. 67. (10) *Convocatis* §. 24. (11) *Ibid.* §. 4. e 25. (12) *Ibid.* §. 41. (13) *Ibid.* §. 26. Lettera Circolare num. 65. pag. 83. (14) *Seff.* 14. *cap.* 8. *de Pœnit.* (15) *Convocatis* §. 23. (16) *Constit.* 20. *Sacramentum Pœnitentiæ* §. *Demum* sotto il 1. Giugno 1741.

quam impertita a Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existat, quam ei per præsentes has nostras adimere intendimus; & nihilo minus, si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, a qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat. E nella dichiarazione sopra la medesima Costituzione (1); *Porro, si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, si revera abesset, atque deficeret: ac proinde in eorum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat, fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: Immo intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula quantum in se erit, antevertere, vel removere, opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis, absque ullius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ nostræ Constitut. declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus*.

§. XI.

Alli Confessori deputati, e da deputarsi dall' Eminentiss. e Reverendiss. Vicario competono le facoltà. Quanto alla assoluzione de' Casi riservati, e Censure.

I. Di assolvere i loro Penitenti (non però Regolari) da qualunque grave, ed enorme peccato, e da qualunque Censura, purchè sia occulta, fulminata da' Sacri Canoni, anche riservata al Papa, e S. Sede, e contenuta nella Bolla della Cena, non però dall' Eresia formale esternata (2).

Avvertendo, che nell' assolvere *Fractores Clausuræ Monialium ad malum finem*, e chi ha letto Libri proibiti, particolarmente di Autori contenuti nella Bolla della Cena debbono osservare le medesime Regole, che i Penitenzieri, come sopra al §. 7.

Debbono inoltre avvertire, che in vigore delle suddette facoltà non possono assolvere da' Casi e Censure, benchè occulte, e molto meno pubbliche, riservate agli Ordinarj de' luoghi, se il Penitente fosse venuto a Roma appostatamente, non a fine di conseguire il Giubileo, ma per esimersi dalla giurisdizione del suo Ordinario, per il motivo, che nelle suddette facoltà non viene fatta special menzione di questa, a tenore del Decreto della Sagra Congregazione del Concilio sotto li 16. Settembre 1649. e della Costituziane di Clemente X. (3).

E per questo l' Eminentissimo Vicario nella sua Notificazione sotto li 19. Decembre 1749. in cui deputa i Confessori per l' Anno Santo, dà espressa facoltà ai medesimi, durante detto Anno, di assolvere nel foro della coscienza, tanto dal peccato, che dall' Interdetto a lui riservati, quei che in tempo debito non hanno adempito il Precetto Pasquale, come anche dalla Scommunica incorsa per aver preso da altri, o respettivamente dato il bollettino della Communione Pasquale, purchè il Reo non sia denunciato.

§. XII.

Quanto alla commutazione de' Voti.

Possono commutare, dispensando, in altre opere pie qualunque Voto semplice, anche giurato, ed anche riservato alla S. Sede, eccettuati li due di perpetua Castità, e d' Ingresso in Religione (4) ed eccettuati ancora i Voti di Perseveranza, o altri soliti farsi in qualche Congregazione, o Communità, e gli Obligatorj accettati da un Terzo, come si è detto nel §. 8.

Dovendo osservare le medesime regole nei Voti penali, e preservativi dal peccato, e nella commutazione di qualunque altro Voto, quali sono tenuti osservare li Penitenzieri, come nel suddetto §. 8.

§. XIII.

(1) *Constitut.* 120. *Apostolici muneris* §. 3. sotto li 8. Febbrajo 1745. (2) *Convocatis* §. 36. e 37. (3) *Constitut. Superna Magni Patris* §. 7. sotto li 20. Maggio 1670. (4) *Convocatis* §. 37.

§. XIII.

Quanto alle dispense.

NON gli competono altre facoltà, che di dispensare, e commutare le sole visite delle quattro Basiliche, nello stesso modo che competono a' Penitenzieri (1) come nel §.10. con tutte le altre osservazioni ivi notate.

§. XIV.

Alli Confessori Regolari, approvati dal Signor Cardinal Vicario, e suo Vicegerente, insieme deputati da' loro Superiori Regolari, per udire le sole Confessioni de' proprj loro Religiosi, come sopra al §. VI.

COmpetono le stesse facoltà, sì per l'assoluzione da' casi riservati, e censure, che per la commutazione de' Voti, e dispense delle visite, che competono ai Confessori sì Secolari, che Regolari deputati, e da deputarsi dall' Eminentissimo Vicario, da servirsene però solamente, colli Religiosi dello stesso loro Ordine dentro li proprj Conventi, e Case (2).

Ed inoltre possono dispensare i medesimi loro Religiosi costituiti in Ordini Sacri, e Minori dalla Irregolarità contratta per violazione di Censure, purchè sia occulta (3).

Non possono però senza speciale facoltà de' loro Prelati Regolari assolvere i loro Religiosi da' casi, e Censure riservate alli medesimi per la ragione detta nel §. XI.

Agli altri Confessori approvati dal Signor Cardinal Vicario, sì Secolari, che Regolari, ma non *ad annum*, durante l' Anno Santo, nulla si dà, e nulla si leva (4).

Si avverte innoltre, che i Confessori Regolari per poter godere delle facoltà rispetto ai loro Religiosi debbono essere non solamente deputati da' loro Superiori, ma insieme approvati dall' Eminentissimo Vicario, o suo Vicegerente.

§. XV.

Alli Confessori da eleggersi dalle Monache professe, e loro Novizie, competono le facoltà,

I. DI assolverle da qualunque peccato, e delitto, quantosivoglia grave, ed enorme, benchè riservato alla S. Sede, e contenuto nella Bolla della Cena (5).

II. Di commutargli, dispensando, qualunque Voto semplice, anche giurato, fatto dopo la solenne Professione, quantunque il di lui adempimento sia compatibile con l' Osservanza Regolare (6): giacchè secondo l' opinione di S. Tommaso (7) colla comune per la decretale di Alessandro III. (8) gli altri Voti fatti prima restano sciolti in virtù di essa Professione.

§. XVI.

Alli Confessori da eleggersi dalle altre persone nominate nel §. 4.

COmpetono le medesime facoltà, che ai Confessori da eleggersi dalle Monache Professe, circa l' assoluzione da' peccati riservati, e censure; e circa la commutazione de' Voti colle sole persone nominate nel detto §. 4. a tutto il num. 5. non però riservati al Sommo Pontefice, e S. Sede (9).

Avvertendo, che nè gli uni, nè gli altri Confessori fuori di Roma possono assolvere da' Casi riservati ai loro respettivi Ordinarj, senza espressa facoltà de' medesimi, non intendendosi questa compresa nella generale concessione di assolvere da' Casi riservati alla S. Sede, come si è detto nel §. XI. e perciò la fel. mem. di Benedetto XIV. esorta i detti Ordinarj ad esser facili in accordare tale facoltà (10).

Ut porro qui extra Urbem sunt, sciant quas facultates Confessariis Catholici Orbis Benedictus XIV. tempore Jubilæi indulserit, addendam duximus Pastoralem Epistolam Petri Aloysii Cardinalis Carafa Albanensis Episcopi ad suæ Diœceseos Confessarios datam, ab eodem doctissimo P. *Ubaldo Giraldi a S. Cajetano* Schol. Piar. non inconcinne extensam.

(1) *Ibid.* §.39. (2) *Ibid.* §. 41. (3) *Ibid.* §.42. (4) Lett. Circ. n. 89. p. 122. (5) *Paterna Charitas* §. *Eisdem*. (6) *Ibid.* (7) 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *ad* 1. *In* 4. *dist.* 38. *q.* 1. *art.* 4. *quæstiunc.* 4. *in corp.* (8) *Cap. Scripturæ* 4. *de Voto*. (9) *Paterna Charitas* §. *Eisdem*. (10) *Ibid.* §. *Cæterum*.

PIER LUIGI

Per la Misericordia di Dio Vescovo d'Albano della S. R. C. Card. Carafa a' RR. Confessori Secolari, e Regolari della nostra Diocesi, salute, e benedizione nel Signore.

Ricordevoli dell' avvertimento, che nello scorso Secolo lasciò scritto un dottissimo e zelantissimo Vescovo, circa la premurosa cura, che debbono avere i Vescovi per l'esatta amministrazione del Sacramento della Penitenza: *Non solum debet Episcopus Confessarios approbare, sed iterum eisdem monita, & instructiones tradere, quibus rite, decenter, ac ex tanti Sacramenti majestate congruenter administretur* (1); ci siamo conosciuti obbligati per debito strettissimo del nostro Pastorale Ministero di promulgare questa Istruzione diretta alli Confessori della nostra Diocesi, sì secolari, che regolari, nella quale poniam loro sotto gli occhj le varie, ed amplissime facoltà dalla paterna Apostolica liberalità di Nostro Signore benignamente ad essi concedute, nella estensione a tutti i Fedeli dimoranti fuori di Roma dell' universal Giubileo, da durare per mesi sei, già da noi pubblicato sotto questo stesso giorno, acciocchè possano bene intendere quali sieno, ed a quanto si stendano, per farne quell' uso, che sia e uniforme alla mente della Santità Sua, e proficuo alla salute spirituale de' loro penitenti.

§. I.

Della varietà de' Confessori.

Ma prima di esporre la varietà delle medesime facoltà, e spiegarne l'intelligenza, ed uso, siccome li Confessori, a' quali sono queste concedute, durante il detto semestre, sono di due specie;

Una di quegli, i quali possano, per una sola volta eleggersi dalle Monache, e loro Novizie.

L'altra, di quegli, i quali possano eleggersi da qualunque altra persona, sì secolare, che regolare.

Così stimiamo cosa necessaria parlare degli uni, e degli altri, perchè sappiasi, quali sieno gli eleggibili, quali nò.

Gli eleggibili dalle Monache, e loro Novizie, sono li soli da Noi approvati, o da approvarsi, sì secolari, che regolari, per udire le confessioni delle Monache, non solamente di quel Monastero, del quale sono attuali Confessori, ma eziandio di qualunque Monastero esistente nella nostra Diocesi (2).

Gli eleggibili poi da tutte le altre persone, che non sono nè Monache, nè loro Novizie, sì laiche, come ecclesiastiche, secolari, e regolari, di qualunque Ordine, Congregazione, ed Istituto, anche degne d'individua, e speciale menzione, e benchè rispetto alle persone regolari, fosse loro espressamente proibito da' proprj statuti, leggi, usi, e consuetudini, eziandio valevoli per giuramento, e conferma della S. Sede, o Costituzioni Apostoliche, di confessarsi fuori della propria Religione, sono quelli soli, sì secolari, che regolari, da Noi medesimamente approvati, o da approvarsi, per udire le confessioni de' secolari in qualunque luogo della nostra Diocesi (3).

E quì, per maggior quiete de' nostri Confessori, sì secolari, che regolari, approvati per udire le confessioni de' secolari, dichiariamo, che quantunque sieno presentemente approvati con la restrizione, che non possano udire le confessioni, se non che in quel determinato luogo, o Chiesa da Noi loro assegnata, nulladimeno, durante questo semestre del Giubileo, possono udirle in qualunque luogo, o Chiesa della nostra Diocesi, usate però le dovute convenienze con li Rettori delle Chiese.

Benchè poi abbiamo di tutti i nostri Confessori quel concetto, e stima, che merita il loro sublime stato, e divino Ministero, non potiamo tuttavia ommettere di richiamare alla loro memoria quello stesso, che gli ricorda Nostro Signore, cioè, che non ostanti le amplissime facoltà da Se concedute per una tale elezione, niuna delle suddette persone può eleggersi per Confessore quello, con cui è complice di qualunque peccato contra il sesto precetto, per riceverne l'assoluzione, e nettampoco ha questi autorità di assolverla (4).

§. II.

(1) Pax Jordan. lib. 3. tit. 4. n. 144. (2) Constit. Bened. Deus §. Insuper. (3) Ibid. §. Insuper. (4) Constit. Bened. Deus, §. Non intendimus.

§. II.

Delle varie facoltà concedute a' Confessori.

Venendo ora alle facoltà concedute agli uni, e agli altri Confessori, quelle si riducono a quattro classi, nella enumerazione delle quali osserveremo l'ordine stesso tenuto da Nostro Signore nella citata Costituzione: *Benedictus Deus*, cioè:

Primo; Di dispensare le Visite agl' impotenti, e la comunione sacramentale alli fanciulli di essa incapaci.

II. Di assolvere da' casi riservati, e censure.

III. Di commutare i voti semplici.

IV. Di dispensare sopra l' irregolarità contratta per violazione di censure (1)

§. III.

Della facoltà di dispensare le visite, e comunione.

Quanto alla dispensa delle quindici visite alle quattro Chiese esistenti nella Città di Albano, e da Noi espresse nella Pubblicazione del Giubileo, cioè di S. Pancrazio, nostra Cattedrale, di S. Maria della Rotonda, delle Grazie, e della Stella, avendole già Noi dispensate, in vigore della facoltà dataci da N. Signore (2), alle Monache, e loro Novizie, Oblate, Zitelle, ed altre donne abitanti ne'Monasterj di clausura, o in altre religiose, e pie case e comunità, con aver loro surrogata in luogo di esse, la visita da farsi a due Altari eretti, o da ergersi dentro tutti li detti luoghi, per quindici giorni continui, o interpolati, li Confessori potranno, come in ciò da Noi deputati, a tenore della concessione di Nostro Signore (3), dispensare la visita a' detti due Altari a qualunque di esse persone, ora nominate, impedite o per infermità, o per qualsivoglia altra causa, e commutare in altre opere di pietà, secondo la loro prudenza.

Questa stessa dispensa, e commutazione potranno fare i Confessori eleggibili da tutte le altre persone, o ritenute in carcere, o in schiavitù, o per qualunque causa impotenti a fare le quindici visite delle sopra enunciate quattro Chiese (4).

Debbono però avvertire sì gli uni, che gli altri Confessori, per non aggravare la propria coscienza, a servirsi di tale dispensa,

Primo: Con quelli penitenti, che sieno veramente impediti, cioè, che l' impedimento, o fisico, o morale, non sia ideale, ed emendicato, ma fondato, e ragionevole (5), come potranno agevolmente riconoscere nell' atto della loro sacramentale confessione, la quale dovranno sempre udire ne' consueti luoghi per questa destinati, purchè non si tratti d' Infermi.

II. Che le opere pie da surrogarsi in luogo di esse visite, non possano esser quelle, le quali il penitente è per altro titolo obligato adempire, come già spiega la S. S. in occasione del Giubileo celebrato in Roma (6).

Potranno inoltre dispensare la comunione sacramentale ai fanciulli, di essa incapaci, per ragione di età, e commutare in altre opere parimente secondo la loro prudenza, purchè però anche questi realmente si confessino, affine di conseguire il Giubileo (7).

E quì ancora dovranno riportarsi alla dichiarazione fatta da Nostro Signore nello scorso Anno Santo, concernente questa commutazione, cioè, che, se detti fanciulli si potessero render capaci della prima comunione dentro il decorso di questo semestre, sarebbero ad essa tenuti (8).

§. IV.

Della facoltà di assolvere da' Casi riservati, e censure.

Quanto all' assoluzione da' casi riservati, e censure, compete agli uni, ed agli altri Confessori, per concessione di Nostro Signore, durante questo semestre, la facoltà di assolvere, per questa sola volta, nel foro solamente della coscienza, e nell' atto della sacramentale confessione, qualunque loro respettivo penitente, il quale però avrà sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confesserà a questo fine, e con proposito di adempire le altre opere sopra ingiunte, da qualsivoglia peccato grave, ed enorme eccesso, anche

(1) Costituz. Benedictus Deus. (2) Ib. (3) Ib. §. Navigantes. (4) Ibid. (5) Costituz. Convocatis §. 21. (6) Lett. Circ. a' Penitenz. &c. num. 53. pag. 69. (7) Constituz. Bened. Deus §. Navigantes. (8) Constit. Convocatis, §. 48.

che alla Santità Sua, e S. Sede, o a Noi riservato, e da qualunque scomunica, sospensione, ed altre ecclesiastiche sentenze, e censure imposte per qualunque causa *a jure*, *vel ab homine*, riservate similmente al Sommo Pontefice, e S. Sede, ed a Noi, benchè contenute nella Bolla della Cena del Signore, o in qualunque modo riservate, in vigore di qualsivoglia altra Costituzione Apostolica, e fulminate da' sacri Canoni, con impor loro la salutare penitenza, o altri obblighi, che di ragione loro si dovessero ingiungere (1).

E riguardo alla penitenza avvertano, che non debbono, nè possono tralasciare d'imporla, col pretesto, che il penitente è disposto a prendere il Giubileo (2).

La suddetta facoltà però di assolvere non si stende ad assolvere

Primo: Quei, che non hanno sincero animo di conseguire il Giubileo con l'adempimento delle opere ingiunte, e che non si confessano a questo fine (3).

II. Quei, che sono complici col medesimo Confessore, in qualunque peccato, come già si è accennato (4).

III. Nè quelli, che sono incorsi nelle censure per causa dell'Eresia formale estrinsecata, benchè occulta, perchè non espressa nella ennunciata Costituzione di Nostro Signore, a tenore del Decreto della universale Inquisizione sotto li 15. Maggio 1656. approvato da Alessandro VII. ed anche dalla dichiarazione fatta dalla Santità Sua nello scorso Anno Santo (5).

IV. Nè pur quelli, che da Nostro Signore, o S. Sede, o da Noi, o da qualunque altro Prelato, o Giudice Ecclesiastico sono stati notoriamente scomunicati, sospesi, interdetti, o in altra maniera dichiarati di essere caduti nelle sentenze, e censure, o pubblicamente denunciati, se fra il termine di detti sei mesi non avranno soddisfatte, e ove sarà bisogno, concordato con le Parti (6).

V. Molto meno potranno assolvere da quei peccati, e censure, dalle quali neppure può assolvere, anche nel solo foro della coscienza, lo stesso Sig. Cardinale Maggior Penitenziere, a tenore della dichiarazione già fatta dalla Santità Sua per lo scorso Anno Santo (7), le quali i nostri Confessori vedranno espresse nei paragrafi della Costituzione di essa Santità Sua, che incomincia: *Pastor bonus*: riportati nel fine di questa nostra Istruzione.

VI. Finalmente, nettampoco quelli, che per loro intrinseca indisposizione non sono capaci del Sacramento della Penitenza, poichè le amplissime facoltà del Giubileo non saldano, nè suppliscono, come alcuni peccatori ignoranti falsamente credono, la mancanza del dolore de' peccati, e del vero proposito di emendarsi, che sono due delle parti essenzialissime di detto Sacramento.

E quantunque sappiasi benissimo da' nostri Confessori quali sieno quest'indisposti, tuttavia non vogliamo lasciare di quì nominarli anche Noi, almeno li più principali, e li più ovvii e sono:

Primo: Quei, che si confessano senza dolore, e proposito.

II. Quei, che si trovano in occasione prossima volontaria, quale non hanno lasciata, e che possono, nè vogliono lasciare, o che danno simile occasione ad altri di peccare mortalmente, senza volerla togliere.

III. Quei, che hanno la consuetudine del peccato, senza speranza di emendazione.

IV. Quei, che nutriscono odj, ed inimicizie, e non vogliono deporle, nè riconciliarsi coll'inimico.

V. Quei, che ritengono ingiustamente la roba altrui, o hanno cagionati danni, e tolta la fama, e potendo non vogliono restituire, e disdirsi.

§. V.

Della facoltà di commutare i Voti.

QUanto alla commutazione de' Voti, compete medesimamente agli uni, e agli altri Confessori la facoltà di commutare in altre opere pie, e salutari qualunque voto semplice, anche giurato, e riservato alla S. Sede (8) eccettuati però li seguenti.

Primo: Li due voti di castità, ed ingresso in Religione (9).

II. I voti accettati dal Terzo, o ne' quali si tratta del pregiudizio di esso Terzo (10).

III. I

(1) Costit. Bened. Deus, §. Insuper. (2) Costit. Convoc. §. 26. e Lettera Circ. a' Penitenzieri num. 65. (3) Cost. Ben. Deus, §. Itaque, e §. Insuper. (4) Cost. Ben. Deus, §. Non intendimus. (5) Cost. Convocatis, §. 53. (6) Cost. Bened. Deus, §. Non intendimus. (7) Lett. Circ. a' Penitenzieri n. 39. (8) Costit. Bened. Deus, §. Insuper. (9) Detto §. Insuper. (10) Ivi.

III. I voti penali, che chiamansi preservativi dal peccato, fuorchè nel solo caso, in cui militi qualche circostanza, per la quale potessero giudicare egualmente proficua a raffrenare dal peccato la commutazione, che la materia del precedente voto (1).

Per regola nella commutazione di qualunque de' suddetti voti, dovranno notare li Confessori, che non avendo la Santità Sua aggionto alla parola: *commutare* l'altra: *dispensando*: la materia da surrogarsi, dev'esser almeno uguale (2), e dovranno servirsi di questa facoltà nell' atto della sacramentale confessione, e per una sola volta, con quei solamente, i quali hanno sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confessano a questo fine, come si è detto di sopra.

§. VI.

Della facoltà di dispensare sopra l' Irregolarità.

Quanto finalmente alla dispensa dall' irregolarità, compete alli Confessori, che si eleggeranno, come sopra, i penitenti constituiti negli Ordini sacri, facoltà di dispensare nell'atto medesimamente della sacramentale confessione, e per una sola volta questi stessi, ancorchè sieno Regolari, dalla sola irregolarità occulta, contratta unicamente per violazione di censure, ad effetto di potere esercitare gli Ordini già ricevuti, ed essere promossi agli altri superiori (3), se però avranno ancor essi sincero, e serio animo di conseguire il Giubileo, e si confesseranno a questo fine.

E quì, perchè non nasca ne' nostri Confessori dubbio circa questa dispensa, con quelli, che sono costituiti solamente negli Ordini minori, se possano, o nò, servirsene con i medesimi, perchè non nominati nella Costituzione: *Benedictus Deus*: gli timettiamo alla dichiarazione fatta su questo punto dalla Santità Sua nello scorso Anno Santo, con riportare le medesime sue parole „ E benchè ivi, cioè nella „ Costituzione: *Convocatis*: non sieno nominati, che i Sacerdoti, ed i costituiti negli „ Ordini sacri, ciascheduno però può a bastanza conoscere, che se concesso il più, s'intende concesso il meno, non resta vietato a' „ Penitenzieri, a cui si dà l'autorità di dispensare sopra l'irregolarità contratta *ob violationem censurarum* co' Sacerdoti o costituiti negli Ordini sacri, purchè sia occulta, il servirsi della stessa autorità co' Chierici costituiti negli Ordini minori (4).

Eccettuata la dispensa sopra questa irregolarità, sappiano li nostri Confessori, che Nostro Signore non intende di dispensare, o dare la facoltà di dispensare, o abilitare, o restituire nel pristino stato, anche nel foro della coscienza, sopra qualunque altra irregolarità, pubblica, o occulta, nota, difetto, o incapacità, ed inabilità, in qualsivoglia modo contratta (5).

§. VII.

Delle opere ingiunte per conseguire il Giubileo.

Acciocchè poi li nostri Confessori possano pienamente istruire i loro penitenti circa le opere ingiunte per conseguire il Giubileo, oltre la notizia delle medesime, che abbiamo data a tutto il nostro dilettissimo Popolo nella pubblicazione dello stesso Giubileo, ripetiamo questa ancor quì, con alcuni brevi avvertimenti. Si riducono queste a quattro, e sono:

Prima. Visita delle quattro Chiese sopra nominate.

II. Orazione da farsi in dette visite.

III. Confessione sacramentale.

IV. Comunione sacramentale (6)

Circa le visite è d'avvertire, che debbono esser fatte da chi non ne sarà dispensato, a tutte le dette quattro Chiese, almeno una volta il giorno, per quindici giorni continui, o interpolati, quale può computarsi, o da una mezza notte all' altra, o dai vespri del giorno precedente a tutti i vespertini crepuscoli del susseguente (7).

E quantunque non sia necessario per l' acquisto dell' Indulgenza essere in grazia, e premettere la confessione sacramentale a dette visite, bastando, che l' ultima opera sia fatta in grazia, dovranno nulladimeno insinuare seriamente alli penitenti, che le facciano, o dopo una fruttuosa confessione, o dopo un atto di contrizione, acciocchè gli sieno meritorie (8).

Deb-

(1) Detto §. Insuper. (2) Detto §. Insuper, e Lett. Circolare a' Penitenzieri n. 45. (3) Costituzione Bened. Deus, §. Insuper. (4) Lett. Circolare a' Penitenzieri &c. n. 50. (5) Cost. Bened. Deus, §. Non intendimus. (6) Cost. Ben. Deus, §. Itaque. (7) Detto §. Itaque. (8) Constit. Convocatis, §. 45. Lettera Circolare a' Penitenzieri n. 75. e 76.

Debbono ancora esser fatte con intenzione di venerare Dio, ed onorare i suoi Santi, ed esercitarsi in atti di Religione (1).

Circa l'orazione, è d'avvertire, che basta la vocale, nè è necessaria la mentale, e facendosi questa, vi si deve aggiungere qualche orazione vocale (2).

La quale, quantunque non sia determinata nè in qualità, nè in durazione, non deve però essere sì breve, che denoti poco affetto agli esercizj spirituali (3).

Circa la confessione, è da notarsi, che dev' essere sacramentale, cioè de' peccati realmente e non in *voto*, quantunque alcuno non fosse reo, che di peccati veniali (4).

Quale dovrà ripetersi nell' ultima opera ingiunta nel solo caso, che dopo fatte alcune delle visite in istato di grazia, taluno ricadesse in peccato mortale, senza obbligo però di ripetere le già fatte (5).

Circa la comunione finalmente, è da avvertirsi, che dev' essere sacramentale insieme, e spirituale, cioè non sacrilega, nè è sufficiente la sola spirituale (6).

Eccettuata la visita delle Chiese, e comunione sacramentale a' fanciulli di essa incapaci, non è conceduta a' Confessori facoltà alcuna di dispensare per qualunque motivo, o impedimento veruna delle altre opere ingiunte, cioè confessione, e comunione, ed orazione, (7) potendosi queste separare dalle suddette visite (8).

In caso poi, che qualche penitente si fosse confessato con animo di conseguire il Giubileo, e di adempire l'opere ingiunte per conseguirlo, e fosse stato assoluto da' casi riservati, e censure, ed avesse ottenuta commutazione de' voti, e dispensa, come sopra, poi pentito, non avesse adempite le dette opere quantunque appena potess' essere esente dal reato di colpa, non lo condannino però li Confessori come restato il predetto innodato dalle censure, dalle quali è stato prosciolto, nè privo della grazia delle commutazioni, e dispensa ottenute (9).

Che è quanto ec.

Data in Roma fuori della Porta Celimontana li 26. Marzo 1751.

Pier Luigi Vescovo di Albano Card. Carafa.

Paragraphi aliquot ex Constit. Benedicti XIV. incipiente *Pastor bonus*, quæ est 95. Tom. I. Bullarii ejusdem.

§. XI. *Principes porro, & alios jus Imperii etiam vicario nomine, habentes, ac Dominia, & Respublicas, seu personas illorum, & illarum administrationem habentes, vel habere solitas, necnon Episcopos, & alios superiores, Prælatos, in casibus publicis, qui in præfatis litteris die Cœnæ Domini legi consuetis, continentur, etiamsi Romanus Pontifex propter infirmitatem, vel aliam causam ita fuisset impeditus, ut celeriter consuli non posset, absolvere, & absolvi mandare nullatenus valeat.*

§. XII. *Minusque possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum, absolvere, vel absolvi mandare Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, aut alios cujuscumque qualitatis, status, gradus, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, qui vivente Romano Pontifice, de alio quopiam in ejus locum post ipsius mortem eligendo, vel excludendo tractaverint, suffragia inierint, ambitusve, aut pactiones fecerint, vel Sede Apostolica vacante, in censuras, seu pœnas in Literis felic. record. Gregorii PP. XV., & Urbani VIII. Prædecessorum Nostrorum super electione Romani Pontificis pro tempore facienda, XVII. Kal. Septembris Anno Incarnationis Dominicæ MDCXXI. & V. Kal. Februarii Anno ejusdem Incarnationis MDCXXV. respective emanatis, contentas quomodolibet inciderint; præterquam si absolvi peterent, Sede Apostolica adhuc vacante; tunc enim absolvi poterunt modo inferius præscribendo, pro tempore vacantis ejusdem Sedis.*

§. XIII. *Nec pariter possit, etiam in occultis, etiam in foro conscientiæ tantum, eos, cujuscumque qualitatis, status, dignitatis, præeminentiæ, & conditionis fuerint, absolvere, & absolvi mandare, qui Astrologia judiciaria, vel per se, vel per alios, de Statu Reipublicæ Christianæ, sive de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore existentis inquirentes, ejusdem Urbani VIII. Pont. Max. Literis, pridie Kal. Aprilis Anno ejusdem Incarnationis MDCXXXI. contra prædicta perpetrantes, editis, contravenerint.*

§. XIV. *Nec similiter valeat in casibus publicis, etiam in judicium non deductis, violatæ Im-*

(1) Detta Lettera Circolare n. 11. e 76. (2) Costit Convocatis, §. 51. (3) Lett. Circol. a'Penitenzieri n. 83. (4) Costit. Convocatis, §. 46. e detta Lettera n. 7. (5) Costit. Convocatis, §. 45. e 47. (6) Detta Costit., §. 48. e Lett. Circ. a'Penitenzieri n. 2. (7) Costit. Bened. Deus. (8) Detta Lettera Circolare num. 53. (9) Costituzione Bened. Deus, §. Cæterum, Costituzione Convocatis, §. 54. Lettera Circolare a'Penitenzieri num. 86.

Immunitatis, seu libertatis Ecclesiasticæ, ullatenus absolvere, seu absolvi mandare.

§. XXVI. *Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus ultra valorem decem scutorum monetæ contra præscriptum a Prædecessoribus Nostris Clemente VIII. in suis Constitutionibus, XIII. Kal. Julii Anni MDXCIV., & XVI. Kal. Novembris Anni MDCXL. respective editis non absolvat, nisi facta restitutione; vel, si eam de præsenti nequeant adimplere, cum obligatione eandem, quam primum poterunt, faciendi. Qui vero infra prædictum valorem ejusmodi munera acceperint, eos, injuncta arbitrio ipsius majoris Pœnitentiarii, seu Confessarii per eum eligendi, eleemosyna, quæ in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de jure facienda esset restitutio, si caute fieri possit, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit.*

§. XXXVIII. *In casibus vero publicis clausuræ a Monialibus prædictis, vel ab aliis quibuscumque personis, ad malum finem violatæ, delinquentes non absolvat, nec absolvi mandet, nisi pro ipsis Episcopi, seu Ordinarii supplicaverint, & casus ad Congregationem S. R. E. Cardinalium negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositam deducti non fuerint.*

JUDÆUS. Vide verb. *Hebræus*.

JUDAICA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones damnatæ num.* 27.

JUDAS ISCARIOTES.

Additamenta novissima Auctoris.

JUdas Iscariotes, unde sic dictus? Eusebius & Sanctus Hieronymus ita vocatum volunt, quod in Vico Iscariot Tribus Ephraim natus esset. Alii, quod esset ex Tribu Issachar, & idcirco Issachariotes, nomine vero, contractiori Iscariotes diceretur. Alii denique, quod a Vico Carioth, ex Tribu Juda nomen deduxerit; Josue 15. 25. *Iscarioth* hebraice hominem ex Carioth sonat. Sic Calmet *verb. Judas de* Iscariot. Et a Patria dictum esse Iscariotem tradit etiam S. Chrysostomus in sermone de proditione Judæ: *Quid mihi*, inquit, *ejus Patriam dicis, utinam ipsum quoque nescire licuisset*. Unde errarunt Ubertinus, & Rubisius, qui Judam somniarunt esse Picentem, illudque nomen illi inditum a Cariotte Piceni Oppidulo, sicuti & errarunt, qui vel Gallum, vel Germanum fuisse Judam dixerunt, sicut affirmat Card. Lambertin. postea Bened. XIV. *de festis D. N. Jesu Christi num.* 207.

Argentei triginta a Juda accepti, ecquid valerent; varie tradunt Auctores; Suarez enim 3. *par. tom.* 2. *disput.* 34. *sect.* 1. eos triginta argenteos putat fuisse triginta nummos argento cusos, qui vel siclum, vel sicli semissem conficerent. Alii quidem sicli valore expenso, initaque ratione ad nostratem monetam, putant Redemptorem nostrum octodecim Scutorum Romanorum pretio fuisse venditum. Sic Serres *Exercitat.* 22. Eminentiss. Gottus *de verit. Religion. Christ. tom.* 4. *part.* 2. *capit.* 24. §. 1. Marcus vero Georgius Schvartzen *in Thesauro dissertationum in nov. Testamen. Amstelodam. edito anno* 1702. *tom.* 2. *pag.* 210. *dissertat. de pretio, quo Salvator noster æstimatus* §. 26. commemoratis aliorum opinionibus, concludit, triginta argenteos, quando venditus est pactione Judæ Christus dominus, quindecim taleros imperiales conficere. Sic apud Cardin. Lambertin. deinde Benedict. XIV. *de festis D. N. Jesu Christi num.* 229. Calmet in dictionario Verb. *Judas de Iscariot* sic tradit: *De prodendo Jesu cum eis convenit, modo sibi persolverent triginta siclos, nempe* 48. *libras, & obolos* 12. *si pro quolibet siclo* 32. *obolos, &* 5. *denarios supputemus*. Tirinus *Commentar. in Matth. capit.* 26. *num.* 13. sic habet: *nempe triginta argenteis siclis, seu triginta florenis belgicis, vel* 15. *unciis argenti, ut alibi dixit:* scilicet *in prolegom. de ponderibus, verb. siclus argenti: ibi siclus argenti est semuncia argenti... Quoties legitur argenteus sine adjuncto, subintelligitur siclus.*

J U D E X.

S U M M A R I U M.

1 *Judex unde dictus*, *& quid sit*, ad num. 2.

3 *Quid opus sit*, *ut quis legitimus Judex habeatur*.

4 *An Judex loci*, *in quo delictum patratum est*, *habeat Jus cognitionis*, *etiamsi Reus non sit Subditus ipsius jurisdictioni*.

5 *Judicum quot sint species*, *& quae*, ad num. 12.

13 *Quid competat Judici Ecclesiastico*, *& quid Laico*, *seu Saeculari*, ad num. 23.

24 *An quis judicare possit in propria causa*, ad num. 28.

29 *Judex carens scientia*, *& male judicans*, *vel differens causarum expeditionem sine justa causa*, *ad quid teneatur*, ad n. 32.

33 *An Judex possit munera unquam accipere*, *saltem leviora a partibus sponte oblata*, ad num. 41.

42 *An Judex Ecclesiasticus vel Laicus possit unquam aliquid recipere*, *vel exigere sportularum nomine*, *& quid sportularum nomine intelligatur*, ad num. 49.

50 *An quis possit Judex esse in ea causa*, *in qua prius fuit Advocatus*, *& viceversa*, ad num. 51.

52 *An Judex possit judicare secundum sententiam probabilem*, *relicta probabiliore*; *& quomodo se gerere debeat in aequali opinionum probabilitate*, ad num. 55.

56 *Quot & quae sint Theologorum sententiae quo ad judicandum* juxta allegata & probata *etiam contra propriam conscientiam*, ad num. 64.

65 *An possit Judex Juramentum exigere a reis criminaliter inquisitis*, *dum judicialiter uti principales examinantur*.

66 *Quid jure Canonicum statutum sit circa Judices Synodales*.

67 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 76.

1 JUdex sic dicitur quasi *Jus dicens populo*, *sive quod Jure disceptet*, prout expresse habetur *in c. Justum est* 1. *caus.* 23. *q.* 2. *& in c. Fo-*
2 *rus* 16. *de verbor. significat.* Hinc definitur Judex, quod sit persona auctoritate publica supremi Principis creata ad finem justitiam faciendi singulis suis subditis juxta Regulas Legis, & ordinem ab ea praescriptum. *Est in re Communis; arg. c. In istis* 3. *dist.* 4. *& cit. cap. Justum est*, *& c. Forus*. Unde, ut vides, ad 3
hoc, ut quis sit legitimus Judex, non sufficit, quod sit electus pro tali Officio auctoritate supremi Principis, sed insuper quod servet ordinem justitiae in suis judiciis proferendis, quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Justum est*, *& c. Forus: Jure autem disceptare est juste judicare; non est ergo judex, si non est in eo justitia*, & quod illi, quos judicat, sint subditi illius Jurisdictioni, & causa, supra quam fert judicium, sit materia sui Tribunalis, aliter ejus sententia esset injusta, quia injuste sibi usurparet potestatem, quam non habet in non suos subditos, *c. Ea, quae* 26. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Ea, quae fiunt a Judice, si ad ejus non spectant Officium, viribus non subsistunt*. Ju- 4
dex autem loci, in quo est commissum delictum, habet Jus cognitionis, quamvis Reus aliunde non sit subditus ipsius Jurisdictioni, *arg. cap. Ibi semper* 1. *& cap. Qui crimen* 18. *caus.* 3. *quaest.* 6. ubi expresse statuitur, quod, *Ibi semper causa agatur, ubi crimen admittitur*.

Judex alius est Ordinarius, & alius Delega- 5
tus. Judex Ordinarius est ille, qui potestatem judicandi habet jure proprio, seu ratione Officii, aut Dignitatis suae, ac eo ipso, quod est talis, ut Episcopus, Praeses Provinciae, ac hujusmodi, *l. More majorum*, *& l. Et quia*, *ff. de Jurisdict. omnium Judic.* Judex 6
Delegatus est, qui non habet jurisdictionem vi proprii Officii, sed eam exercet ex beneficio, & Commissione alterius, cujus vice fungitur, *l.* 1. §. *Qui mandatum*, *ff. de Officio ejus, cui mandata est Jurisd. & l. Si Praetor*, *ff. eodem*, *& l. Solet*, *ff. de Jurisd. omnium Judic.* De Judice Delegato, & de iis, quae 7
ipsum concernunt, vide *verb. Delegare*, *Delegatus per tot.*

Judex alius dicitur *a quo*, & alius *ad quem*. 8
Judex *a quo* est Judex inferior, a quo per appellationem fit transitus ad superiorem. Judex *ad quem* est Judex Superior, ad quem a Judice inferiori fit appellatio. Et de iis, quae 9
concernunt Judicem *a quo*, & *ad quem*, vide *verb. Appellatio per tot.*

Judex alius dicitur *Judex domicilii*, alius *Ju-* 10
dex delicti, alius *Judex contractus*, & alius *Ju-*
dex rei, *de qua contenditur*. Et de iis, quae 11
con-

concernunt tales Judices, vide *verb. Forum*, *seu Forus a num.* 11. *ad* 30.

12 Judex alius est Ecclesiasticus, & alius Laicus, seu sæcularis. Judex Ecclesiasticus est ille, ad quem spectat cognitio, & decisio causarum Ecclesiasticarum, & spiritualium. Judex vero Laicus, seu sæcularis est ille, ad quem spectat cognitio, & decisio causarum laicalium, & sæcularium. *Communis, arg. cap. Decernimus* 2. *c. Qualiter*, *&* *quando* 17. *de Judiciis*, *c. Nullus Judicum* 2. *c. Ex transmissa* 6. *c. Licet* 10. *& cap. Ex tenore* 11. *de foro competenti*.

13 Hinc Judex Laicus, seu sæcularis nullimode potest cognoscere, & judicare de causa Ecclesiastica, & spirituali, nec principaliter, nec incidenter; *cap. Decernimus* 2. *c. Qualiter*, *& quando* 17. *de Judiciis*, *cap. Nullus Judicum* 2. *de foro competent. cap. Lator* 5. *& c. Caussam, quæ inter* 7. *Qui filii sint legitimi*, & similibus;
14 *Et Communis Doctorum*. Idque nec ex Delegatione, seu commissione Episcopi, aut alterius Prælati Papa inferioris. *Communis* per Jura adducta sub *verb. Delegare*, *Delegatus n.*
15 34. Immo Judex Laicus neque una simul cum Clerico sibi per Episcopum adjuncto potest cognoscere, seu judicare de caussa spirituali. Glossa *in cap. Contingit* 8. *de arbitris*, *verb. spiritualibus*, Layman *lib.* 3. *tract.* 6. *c.* 1. *n.* 2. Reiffenst. *lib.* 2. *decret. tit.* 1. *num.* 70. Pirhing 1. *decret. tit.* 29. *n.* 34. ubi ex Abbate, & Julio Claro dicit esse communem.

16 Neque Judex Laicus etiam ex Delegatione Episcopi potest cognoscere, & judicare de caussa criminali Clericorum. *Communis* per Jura adducta sub *dict. verb. Delegare*, *Delegatus n.*
17 36. Quinimo probabilius neque etiam ex Delegatione Episcopi potest Judex Laicus cognoscere caussas mere Civiles, quæ contra Ecclesias, vel Clericos intentantur. Vide dicta, & adducta ad hoc sub *dicto verb. Delegare*, *De-*
18 *legatus num.* 39. Est tamen probabilis etiam
19 contraria sententia per dicta *loc. c. n.* 38. Neque Judex Laicus potest cognoscere, & judicare de caussis connexis cum spiritualibus; tales enim causæ spiritualibus connexæ spectant ad solum Judicem Ecclesiasticum. Abbas *in cap. Quarto* 3. *de Judiciis num.* 3. Barbosa *ib. n.* 3, *&* 4. & alii apud ipsos, Reiffenstuel *lib.* 2. *decretal. tit.* 1. *n.* 72. & alii; & id desumitur ex *cit. c. Quarto*, ubi deciditur, quod caussa Jurispatronatus, utpote conjuncta, & connexa spiritualibus caussis, non nisi Ecclesiastico Judicio valeat definiri. Orta quæstione de
20 competentia fori inter Judicem Ecclesiasticum, & Laicum debet cognoscere Ecclesiasticus; habetur expresse in *c. Si Judex* 12. *de sentent. Excomm. in* 6. Vide dicta sub verb. *Forum*, *vel Forus num.* 8.

Judex Laicus neque potest supplere negligentiam Judicis Ecclesiastici, & proinde Clerici ad sæculare Forum trahi nequeunt, etiam data ipsorum Prælatorum negligentia; sic habetur expresse decisum *in c. Qualiter*, *& quando* 17. *de Judiciis*, & tenet Communis Doctorum, teste Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 10. *num.* 45. & sic tenuit Rota *in una Oscen. Pænitentiariæ* 10. *Aprilis* 1595. coram D. Blanchetio allegata a Farinacio *part.* 4. *lib.* 1. *consil.* 68. Econtra tamen Judex Ecclesiasticus potest supplere negligentiam Judicis Laici: sic habetur expresse decisum *in cap. Ex transmissa* 6. *cap. Licet* 10. *& cap. Ex tenore* 11. *de Foro competent.* ubi Judice sæculari negligente, seu malitiose differente terminationem caussæ etiam Feudalis, potest adiri Judex Ecclesiasticus, ut debitum ei finem imponat; & sic tenent Abbas, Sperellus, Barbosa, Baldus, Tuschus, Maranta, & alii communiter cum Reiffenstuel *loc. c. n.* 44. Extra autem casum negligentiæ Judicis sæcularis, Judex Ecclesiasticus nequit cognoscere, & judicare de caussis mere Laicalibus, *c. Licet.* 10. *& c. Ex tenore* 11. *de foro competenti* cum concordantiis. 21 22 23

Regulariter nemo potest esse Judex in propria caussa; *l. Unic. Cod. Ne quis in sua caussa judicet*. Limitatur tamen hæc conclusio, primo, in supremis Judicibus, qui non recognoscunt Superiorem in Terris, ut Papa, Imperator, Rex, & hujusmodi. Isti enim cum Superiorem non recognoscant, nec ullo Jure cogantur se submittere Judici inferiori, ideo possunt esse Judices in propria caussa. Bartolus *in cit. l. Unic. Ne quis in sua caussa judicet*, id probans *ex l. Et hoc Titius*, *ff. de hered. instituend.* ubi Titius Tiberius in propria caussa sententiam dixisse legitur; & sic tenet Glossa *in cap. Cum venissent* 12. *de Judiciis*, Abbas *ib. num.* 6. Card. Tuschus *litt. I. conclus.* 403. *num.* 1. *& seq.* & alii passim. Consultius vero est, quod nec ipsi Supremi Principes judicent in caussis propriis inter ipsos, & suos subditos exortis, sed has aliis dijudicandas committant, *arg. cap. Nos si incompetenter* 40. *caus.* 2. *quæst.* 7. *cap. Innotuit* 1. *de maledicis*, ubi Papa injuriosa verba in se prolata non per se ipsum punit, sed ea ad terrorem aliorum compescenda committit cuipiam inferiori, ut clare patet ex textu, & concordat textus *in l.* 1. *&* 2. *Cod. si adversus Fiscum*, 24 25 26

ſcum, ubi Imperator in cauſa Fiſcali dat Pro-
curatores, & ſic conſulunt Gloſſa, & Barto-
lus *loc. cit.* Antonellus *de Regimine Eccleſiæ*
lib. 6. cap. 13. §. 3. *num.* 12. & alii paſſim,
& ſic ſolet eſſe praxis fere omnium piorum
Principum.

27 Limitatur ſecundo in notoria injuria Judi-
ci, vel Prælato irrogata, quia is non obſtan-
te, quod talis cauſſa videatur eſſe ſua propria,
poteſt imponere pœnam a jure taxatam, quia
tunc procederet ut merus executor, Abbas *in*
cap. Cum veniſſent 12. *de judiciis num.* 8. Pi-
rhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 1. *num.* 75. Reiffenſt.
28 *ibid. num.* 207. & alii paſſim. Secus vero ubi
pœna venit imponenda arbitrio Judicis, quia
tunc non procederet ut merus executor, ſed
ut Judex; & cum in tali caſu ob affectum
propriæ cauſſæ facile poſſet in arbitrando ex-
cedere modum, ideo poſſet uti ſuſpectus re-
cuſari; *arg. cap. Quod ſuſpecti* 15. *cauſ.* 3. *q.* 5.
ac notat Archidiaconus *ib. n.* 7. Joan. Andr.
in cap. Cum ſpeciali, de appellat. n. 10. Ab-
bas, Pirhing, Reiffenſt. *loc. c.* & alii.

29 Judex carens debita ſcientia, & ex culpa-
bili ignorantia male judicans, peccat morta-
liter, & tenetur ad reſtitutionem totius dam-
ni cauſati parti læſæ, ſive in ſubſtantia litis,
ſive in ſuperfluis expenſis. *Communis* teſte
30 Cardin. de Lugo *tom.* 2. *diſp.* 37. *n.* 1. Judex
agnoſcens errorem a ſe (quamvis ſine gravi
culpa) commiſſum in præjudicium litigantis,
tenetur, ſi poteſt citra ſuam infamiam, im-
pedire errorem, monendo v. gr. occulte par-
tem læſam, ut ſibi appellatione, vel alio ſi-
mili remedio conſulat, quia hoc pertinet ad
debitam ſui muneris executionem, & quia
alioquin, ſi, dum poteſt, non impedit ſuum
errorem, imputabitur jam ei quaſi conſervan-
ti id, quod propter inadvertentiam inculpabi-
lem prius non imputabatur. Lugo *loc. citat.*
31 *num.* 3. *de teſtibus cogendis*. Judex carens ne-
ceſſaria ſcientia ad ſuum Officium non poteſt
abſolvi, niſi facta renuntiatione Officii, vel
niſi firme proponat renunciare, quia nemo po-
teſt retinere officium, cujus munia obire non
poteſt, niſi cum damno, vel periculo proxi-
mi. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 76. *art.* 2. Farinac.
3. *par. quæſt.* 3. *art.* 16. Reginald. *lib.* 25. *num.*
675. Cajetanus, Navarrus, & alii paſſim.

32 Judex mortaliter peccat contra ſuum Officium
differendo valde notabiliter cauſſarum expedi-
tionem ſine juſta cauſa, & tenetur reſtituere
parti læſæ damna, & expenſas, quæ ex ini-
qua dilatione ſecutæ ſunt, quia eſt earum in-
juſta cauſa: Silveſter verb. *Judex q.* 12. Cla-
vis Regia *lib.* 12. *c.* 12. *n.* 8. Navarr. Bonaci-
na, & alii communiter.

Judex tenetur abſtinere a receptione mune- 33
rum, tum jure Divino, tum jure humano.
Jure Divino eſt expreſſe prohibita Judicibus
munerum acceptio. *Exodi* 23. ibi: *Non acci-*
pias munera, quæ etiam excæcant prudentes, &
ſubvertunt verba juſtorum. *Deuteron.* 16. ibi:
Non accipias perſonam, nec munera, quia mu-
nera excæcant oculos judicum. *Eccleſ.* 20. ibi:
Xenia, & dona excæcant oculos judicum. *Et*
Iſ. 1. acriter reprehenduntur Judices diligen-
tes munera, ibi: *Principes tui infideles, ſocii*
furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retri-
butionem, & ſimiliter *Michææ* 3. ibi: *Princi-*
pes ejus in muneribus judicabant, & Sacerdotes
in mercede docebant, & Prophetæ ejus in pe-
cunia divinabant, & alii ſæpe conſimiliter.
Econtra vero commendatur Judex munera reſ-
puens *Iſa.* 3. ibi: *Qui excutit manus ſuas ab*
omni munere, iſte in excelſis habitat, & Samuel
1. *Reg.* 12. commendat ſe populo dicens: *Si*
de manu cujuſpiam munus accepi, & Pſal. 14.
commendatur *qui munera ſuper innocentem non*
accepit, & alibi ſæpe conſimiliter. Jure hu- 34
mano eſt expreſſe prohibita Judicibus mune-
rum acceptio *in l. Plebiſcito, ff. de Offic. Præ-*
ſid. leg. Solet, ff. de offic. Proconſulis, Authen-
tic. Novo jure, Cod. de pœna Judic. Authentic.
de judicibus, §. *Nullo quoque, &* §. *ſequenti*,
Authent. Ut judices ſine quocumque ſuffragio
fiant, *l.* 1. *Cod. Ad l. Juliam repetundarum*, &
alibi ſæpe, in quibus, & munera prohibentur,
& pœnæ ſtatuuntur; juri Civili concordat Jus
Canonicum, *in cap. judices* 23. *& c. jubemus*
126. *cauſ.* 1. *q.* 1. *c. Non ſane* 15. *cauſ.* 14. *q.*
5. *cap. Cum ab omni* 10. *de vita & honeſt. Cle-*
ricor. cap. Statutum 11. *de reſcriptis in* 6. §.
Inſuper, cap. Romana 1. *de cenſibus in* 6. §. *Pro-*
curationes, & cap. Exegit 2. *eod. in* 6. & ali-
bi ſæpe.

Judex contra ſupradictas prohibitiones acci- 35
piens notabilia munera, peccat graviter, &
tenetur ad reſtitutionem; ſic habetur expreſſe
in l. 3. *& ſequent. ff. ad Leg. Juliam repetun-*
darum; & l. jubemus, Cod. eodem, & c. Sta-
tutum 11. *de reſcriptis in* 6. §. *Si aliquid au-*
tem, ubi ſtatuitur, quod nec remiſſio dantis
liberat Judicem Delegatum ab obligatione re-
ſtituendi munus acceptum, ibi: *Si quid autem*
contra Conſtitutionem præſentem recepit, ad ip-
ſius reſtitutionem integram teneatur. Nulla eo-
rum, quibus reſtitutio facienda fuerit, remiſſione
ullatenus profutura eidem. Et hanc reſtituendi
obligationem optime novit Samuel Propheta
1. *Reg.*

1. *Reg.* 12. ubi aperto ore dicebat ad populum: *Loquimini de me . . . Si de manu cujuspiam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis* : Et talem restituendi obligationem jam indicaverat Isaias *cap.* 1. ubi appellat Judices diligentes munera, socios furum, ibi: *Socii furum, omnes diligunt munera;* Fures autem non possunt obtinere remissionem peccati furti, nisi restituant ablatum; *c. Peccatum* 4. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.* Unde in *c. Qui recte* 66. *caus.* 41. *q.* 3. expresse dicitur: *Qui recte judicat, & præmium inde remunerationis expectat, fraudem in Deum perpetrat, quia justitia, quam gratis impertiri debuit, acceptione pecuniæ vendit, &c.*

36 An autem talis restitutio sit pro foro conscientiæ facienda ante sententiam condemnatoriam, seu declaratoriam delicti? variant Doctores. Molina enim, Vasquez, Lessius, Fagundez, Villalobos, Dicastill. Diana apud Moyam *t.* 1. *tract.* 6. *d.* 4. *q.* 3. *a num.* 5. Haunold. cum La Croix *lib.* 4. *n.* 1502. & alii cum Card. de Lugo *tom.* 3. *disp.* 37. *n.* 134. docent, non teneri ad restitutionem ante sententiam condemnatoriam, seu saltem declaratoriam delicti. Silvester vero, Medina, Corduba, Sotus, Vega, & alii apud Molinam *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 88. & apud Card. de Lugo *tom.* 2. *disp.* 37. *num.* 133. sustinent teneri ad restitutionem

37 etiam ante sententiam supradictam. In hac autem Doctorum varietate hoc pro certo tenendum est: quod ea, quæ ad redimendam vexationem, aut sententiam injustam, aut aliter involuntarie data sunt, debent a Judice restitui ante omnem sententiam, quia invitis Dominis sunt accepta, & ideo non est translatum Dominium; & idem est si Judices per Legem alicubi expresse reddantur inhabiles ad acquirendum munerum receptorum dominium, uti notant omnes cum Sanchez, & La Croix *l. c. n.* 1602. Rosign. *de rest.* 11. *disq.* 1. §. 4. *n.* 22.

38 Et hanc inhabilitatem in Judicibus ad acquirendum munerum receptorum dominium videntur statuisse jura *in l. Plebiscito, ff. de offic. Præsidis, & l. Solent §. fin. de offic. Proconsul. & cap. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6. §. *Si quid autem*, ubi statuitur, quod si Judex Delegatus aliquid recipiat, teneatur ad restitutionem, non obstante remissione ejus qui dedit; ut patet ex verbis præcisis allatis supra

39 *n.* 35. Nec ex consuetudine possunt Judices illa acquirere, & retinere, ut colligitur *ex cap. Cum ab omni* 10. *de vita & honest. Clericorum*; & expresse dicitur in ejus Summario per verba infra adducenda *sub n.* 42. Lessius *lib.* 2. *de justitia & jure cap.* 14. *dub.* 9. *num.* 72. *in fine*, Rosignol *de Restitutione* 11. *disq.* 1. §. 4. *n.* 22. & alii: Et ratio est, quia ad hoc, ut valeat præscriptio, requiritur, ut præscribens sit capax possessionis civilis suo nomine, *cap. Si diligenti, de præscription.* nec etenim sine possessione stare potest præscriptio; Tales autem Judices nequeunt possidere, cum ipso jure reddantur inhabiles, & incapaces ad acquirendum munerum receptorum dominium. Ubi vero jura 40 non reddant Judices inhabiles ad acquirendum tale dominium, stante consuetudine legitime præscripta, sciente Superiore, & non contradicente, possunt Judices Sæculares sponte oblata juste recipere, ut ex multis solide probat Rosignol. *loc. c. n.* 20. & alii.

Potest tamen Judex recipere a partibus sponte oblata leviora munuscula, pro quibus non 41 est periculum, quod pervertatur, seu corrumpatur ipsius Judicium, quia in istis cessat ratio prohibitionis, & cessante ratione, seu causa prohibitionis, cessat ipsa prohibitio, seu lex prohibens; *l. Adigere* §. 1. *ff. de jure patronat.* Hinc *c. Statutum* 11. *de Rescriptis in* 6. §. *Insuper*, permittitur Judici recipere esculentum, vel poculentum, quod paucis diebus consumi possit, ibi: *Nisi forsan esculentum, vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus*, & concordat jus civile *in l. Solent* §. 3. *ff. de offic. Proconsulis*, ubi licet Proconsul prohibeatur accipere dona, & munera notabilia, non tamen dona, & xenia exigua. Vide verb. *Xenia n.* 11.

Judex Ecclesiasticus, sive Ordinarius, sive 42 delegatus nihil recipere potest sportularum nomine; *c. Cum ab omni* 10. *de vita & honest. Clericor.* ibi: *Nos attendentes, quod ad hoc vobis, & aliis Clericis sint Ecclesiastici redditus deputati, ut ex ipsis honeste vivere debeatis ... ideoque mandamus, quatenus ab hujusmodi exactionibus de cetero abstinentes vigorem judiciarum gratis studeatis litigantibus impartiri*; Et in ejus Summario sic expresse dicitur: *Ecclesiastici Judices, & Delegati gratis judicare debent, nec exigere possunt decimam, vel etiam quotam litis, etiamsi hoc habeat consuetudo*; & sic tenent Abbas *ib. n.* 9. Engel *lib.* 1. *decretal. tit.* 32. *n.* 12. Reiffenstuel *ib. n.* 19. & alii. Et de Judice Delegato habetur etiam expresse *in c. Statutum* 11. §. *Insuper, &* §. *Assessorem, de Rescriptis in* 6. ubi §. *Si quid autem* subjungitur, teneri Judicem ad integram restitutionem muneris recepti, non obstante remissione ei facta a dante; & concordat *c. Exigit*

git §. *final. de censibus in 6. & Clement. Nolentes* §. *Quod si secus, de Hereticis*; ubi pariter liberalis remissio dantis non eximit recipientem ab obligatione restitutionis.

43 Judex Laicus Delegatus potest exigere sportularum nomine certam quotam pecuniæ, videlicet duos aureos a principio, & alios duos aureos in fine litis ab utraque parte litigantium præstandos, dummodo summa, pro qua litigatur, centum aureos excedat. Ita habetur *in Authent. de Judicibus* §. *Ne autem, col-*

44 *lat. 6.* Judex autem Laicus Ordinarius nequit aliquid recipere sportularum nomine, quia is jam aliunde habet salarium sibi a Principe, vel Republica constitutum; sic expresse evincitur *ex l. Plebiscito, ff. de offic. Præsid. & leg. Solent, ff. de offic. Proconsulis*, & notat Glossa *in l. 3. Cod. de condict. ob turp. caus. & l. 1. Cod. de pœnis Judic.* & tenet Engel *l. 1. decretal. tit. 32. num.* 12. Reiffenst. *ib. n.* 18. Silvester *verb. Judex 1. n. 13. q.* 8. Rosignol. *loc. c. n. 3.* Molina *tom. 1. de justitia disp.* 83. citans plures alios, Lugo *tom. 1. disp. 37. n.* 123. qui testatur de communi, & dicit, quod Judex habens sibi assignatum certum, & determinatum stipendium pro suis actionibus, jam debet illas ex justitia, & per consequens non potest aliud pretium pro illis accipere, & si recipiat, cum injuste illud recipiat, debet restituere.

45 Si autem Judex sive Ordinarius, sive Delegatus, sive Ecclesiasticus, sive Sæcularis non habeat sibi assignatum stipendium, nec congruam sustentationem, poterit pro Judiciis sibi commissis exigere sportulas, seu honoraria. Apostolus enim 1. *ad Corinth. cap. 9. n. 7.* dicit: *Quis militat suis stipendiis unquam?* & *ibid. num. 13.* subjungit: *Nescitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt, & qui Altari deserviunt, cum Altari participant?* & *Matth. 10. num. 10.* dicitur; *Dignus enim est operarius cibo suo*. *Lucæ 10. num. 7. Dignus est enim operarius mercede sua*. *Deuteronomii 25. n. 4.* habetur: *Non ligabis os bovis terentis in area fruges suas*, & hæc omnia allegantur ab Apostolo 1. *ad Timoth. cap. 5. n. 18.* ibi: *Dicit enim scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et dignus est operarius mercede sua*, & concordant *cap. Cum secundum 19. de prabend.* ibi: *Cum secundum Apostolum, qui Altari servit, vivere debeat de Altari, & qui ad onus eligitur, non debeat repelli a mercede &c. cap. Caritatem 45. caus. 12. qu. 2.* ibi: *Justum namque est, ut illi consequentur stipendium, qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium*, cum similibus, & sic tenent Layman *lib. 3. tract. 4. num. 9.* La Croix *lib. 4. num.* 1503. Lugo *loc. c. n.* 223. Haunold. Rosignolus, & alii.

Sportulæ sunt quædam vasa, in quibus aliquid reponi, ac deferri solet, & præcipue apud antiquos erant capsæ pecuniæ condendæ causa paratæ; ac consuetudo tulit, ut sportulæ pro ipsa pecunia usurpentur. Ea enim pecunia sportula dici cœpit a sporta, seu sportella, receptaculo majoris summæ pecuniarum; Undæ pecuniæ illæ, quæ judicibus, vel Viatoribus, idest executoribus litium, ac negotiorum pro salario dabantur, sportulæ sunt appellatæ. Calvin. *in magno Lexico Juridico verb. Sportula*; ubi adducit ad hoc *Rubr. de sportulis*, variasque alias Leges; Hinc quantum ad præsens sportularum nomine intelliguntur salaria, seu honoraria Judicibus pro caussis judicialibus in certa quota pecuniæ a partibus litigantibus præstanda, prout habetur ex Rubrica *l. 4. tit. 2. Cod. de sportulis, & sumptibus in diversis judiciis faciendis*. 46

Jure naturæ illicitum est Judici ob munus acceptum postponere cum damno caussas eorum, qui diutius expectarunt, & citius expediri deberent. *Certa & Communis* cum Card. de Lugo *loc. c. n.* 125. Haunold. *num.* 58. La Croix *loc. c. n.* 1500. Non est autem Jure naturæ illicitum judici propter munus acceptum prius expedire unam causam, quam aliam, quando illæ causæ æque cito expediri debent, & in arbitrio ipsius est prius expedire, quam vult, quia per hoc non facit aliis injuriam, & aliunde in gratiam remunerationis suscipit novam obligationem prius expediendi ejus caussam; quæ obligatio, cum sit utilis remuneratori, videtur pretio æstimabilis. Diana *par. 3. tract. 5. resol.* 45. Rosign. *de Restitutione* 11. *disquis.* 1. §. 4. *n.* 8. quibus videntur consentire Layman *lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 4. n. 9.* La Croix *loc. c. n.* 1500. & alii. Qui tamen merito ducunt cavendum esse, ne præpropera hæc expeditio caussæ propter pecuniam sit conjuncta cum alterius injusto damno, quia cum motivo accelerationis causæ ob munus acceptum subingreditur etiam præsumptio favoris in meritis caussæ. Unde quamvis talis acceptio munerum non sit illicita Judici de jure naturæ, videtur tamen esse ei illicita de jure positivo per jura adducta *sub n. 33. & seq.* 47 48 49

Judex non potest quis esse in causa, in qua fuit prius Advocatus; *l. Eos, in princip. Cod. de appellat. & l. Prætor, de jurisdict. omnium judic. cap. Nullus unquam 1. & cap. Nullus in-* 50

tro-

troducatur 2. *cauſ.* 4. *q.* 4. Et ratio eſt, quia ejus judicium haberetur ſuſpectum, & præſumptio ſtaret contra ipſum ratione ſpecialis affectionis, quam haberet ad eam partem a ſe olim jam defenſam, ut cum communi Doctorum docet Sanchez *lib.* 3. *conſil. cap. unic. dub.* 26. Bartolus in *l. Quiſquis vult*, *Cod. de Poſtulando*,
51 Reiffenſt. *lib.* 1. *decr. tit.* 37. *n.* 39. Poteſt tamen e contra quis fieri Advocatus in cauſa, in qua fuit prius Judex, quia tunc ceſſaret dicta ſuſpicio, & præſumptio. Nec ullum jus extat prohibens eum a tali Advocatia. *Communis.*

52 Judex non poteſt judicare ſecundum ſententiam minus probabilem, relicta probabiliore. *Communis ac certa*, propter ſequentem propoſitionem 2. in ordine ex merito damnatis ab Innocentio XI. *die* 2. *Mart.* 1679. ibi: *Probabiliter exiſtimo judicem poſſe judicare juxta*
53 *opinionem etiam minus probabilem*. Nec poteſt Judex in æquali probabilitate opinionum utriuſque partis litigantium ullatenus accipere pecuniam, ſeu munera pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio. *Communis etiam ac certa* propter ſequentem propoſitionem ordine 26. ex merito damnatis ab Alexandro VII. *die* 24. *Septemb.* 1665. ibi: ***Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.***

54 Quando cunctis bene perpenſis apparent adhuc Judici æque probabiles, atque per omnia æquales rationes, & probationes utriuſque partis, tunc in pari cauſa pro Reo, vel pro Poſſeſſore eſt judicandum; *cap. Cum ſunt* 11. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Cum ſunt partium jura obſcura, Reo favendum eſt potius, quam Actori*, *l. Favorabiliores* 167. *de Regul. juris*, ibi: *Favorabiliores Rei potius, quam Actores habentur*, *c. In pari* 65. *de Regul. juris in* 6. ibi: *In pari delicto, vel cauſa potior eſt conditio poſſidentis*; *l. In pari* 170. *de Regul. Juris*, ibi: *In pari cauſa poſſeſſor potior haberi debet*; *c. Ad aures* 6. *de præſcriptionibus*, ibi: *De jure melior eſt conditio poſſidentis*, & *c. Ex litteris* 3. *de probationibus*, ibi: *Quod ſi ambarum partium teſtes ſunt æque idonei, poſſeſſoris teſtes præferuntur, cum promptiora ſint jura ad abſolvendum,*
55 *quam ad condemnandum*. Excipiuntur tamen cauſæ privilegiatæ; liberales, ſeu favorabiles v. g. Matrimonii, libertatis, dotis, ac teſtamenti, quia in æqualitate probationum judicatur pro cauſa liberali, ſeu favorabili, textu expreſſo *in cit. cap. Ex litteris*, ibi: *Præterquam in liberali cauſa, in qua, ſi utriuſque partis teſtes æquales fuerint, pro libertate ſententia proferetur*; Et Gloſſa communiter recepta *ib. verb. In liberali*, ubi excipit dictas cauſas in his duobus verſibus contentas.

Stat Teſtamentum, Libertas, Conjugium, Dos,
Si ſunt æquales, qui producuntur utrinque.

Ex expreſſe excipiuntur dictæ cauſæ in *c. Duobus judicibus* 26. *de ſententia, & re judicata*, ibi: *Teneri pro Reo non pro Actore ſententia, niſi in cauſa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento pro ipſo fuerit promulgata.*

Judex regulariter loquendo judicare debet 56
ſecundum allegata, & probata. *Communis ac certa*, clatis Juribus *in cap. Judices* 4. *cauſ.* 3. *quæſt.* 7. *in cap. Cum æterni Tribunal.* 1. *de ſententia, & re judicata in* 6. & *l. Rem non novam*, *Cod. de Judic.*, cum ſimilibus. An 57
autem Judex debeat judicare *ſecundum allegata, & probata* etiam contra propriam certam ſcientiam; Tres ſunt opiniones, duæ extreme oppoſitæ, & una media inter utramque.
Prima ſententia abſolute, & univerſim tenet, 58
Judicem poſſe, ac debere ſemper in quacumque cauſa judicare *ſecundum allegata, & probata*, etiam contra propriam conſcientiam, ſi nullum medium ſuperſit effugiendi, & præſertim liberandi v. g. quem ipſe Judex privata ſcientia certo ſcit eſſe innocentem, & ſecundum allegata, & probata comparet nocens, & reus mortis dignus, & hanc ſententiam tenet expreſſe S. Thom. 2. 2. *qu.* 64. *art.* 6. *ad* 3. ubi ſic præciſe dicit: *Judex, ſi ſcit aliquem innocentem eſſe, qui falſis teſtibus convincitur, debet diligentius examinare teſtes, ut inveniat occaſionem liberandi innoxium, ſicut Daniel fecit. Si autem hoc non poteſt, debet eum Superiori relinquere judicandum. Si autem hoc non poteſt, non peccat ſecundum allegata, & probata ſententiam ferens, quia ipſe non occidit innocentem, ſed illi, qui eum aſſerunt nocentem*; & univerſim *qu.* 67. *art.* 2. & ſic tenent Cajetanus, Sotus, Navarrus, Paludanus, Alenſis, Thomas Sanchez, Bartolus, Julius Clarus, Covarruvias, Joannes Andreas, & alii apud Card. de Lugo *diſp.* 37. *ſect.* 4. *num.* 42. *arg. cap. Judicat* 4. *cauſ.* 3. *quæſt.* 7. ubi ex verbis S. Ambroſii habetur: ***Bonus Judex nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſticæ propoſito voluntatis, ſed juxta Leges, & Jura pronuntiat, ſcitis juris obtemperat, non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum, domo refert; ſed ſicut audit, ita judicat, & ſicut ſe habet negotii natura, decernit, obſequitur Legibus, non adverſatur.*** Et Gloſſa *ib.*; & alia Gloſſa *in c. Paſto-*

storalis 28. §. *Quia vero*, *de Officio Delegati*, & alia Glossa *in c. Perniciosam* 1. *de Officio judicis Ordinarii*, ubi sic expresse dicit: *Judex debet judicare secundum allegata*, *& secundum Canones*, *& Leges*, *& non secundum conscientiam*; *arg. cap. Summopere* 7. *caus.* 11. *q.* 3. *& leg. Illicitas* §. *Veritas*, *ff. de Officio Præsid.* in cujus Summario sic expresse dicitur: *Judex debet judicare secundum allegata*, *& probata*, *non autem secundum conscientiam*.

59 Secunda sententia extreme opposita primæ docet in nulla causa posse Judicem judicare *secundum allegata*, *& probata* contra propriam conscientiam, & condemnare quem privata scientia certo scit esse innocentem. Sic tenent Abbas Panormitan. *in cit. cap. Pastoralis*, §. *Quia vero n.* 8. *circa finem*, *de Officio Delegati*, Nicolaus de Lyra in *Exod. c.* 23. Rosella *verb. Judex*, Angelus *verb. Judicare*, & alii, quos citat Lugo *disp.* 37. *sect.* 4. *num.* 42. & Lessius *lib.* 2. *cap.* 29. *n.* 84. Pontas *verb. Judex cas.* 3. ubi etiam solvit fundamenta prioris sententiæ. Et ratio istorum est, quia Judex ferendo sententiam contra privatam suam certissimam scientiam reipsa mentiretur; aliud enim dicere, quam scias, mendacium est, atque intrinsece malum, & numquam licitum; Unde *Exod.* 23. sic expresse præcipitur omni Judici: *Non suscipies voces mendacii* ..... *Nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ*, *ut a vero devies*. Et Apostolus *ad Romanos* 14. sic scribit: *Omne*, *quod non est ex fide*, *peccatum est*: Idest omne, quod fit contra conscientiam, peccatum est, ut explicat Sanctus Ambrosius relatus in *c. Quærat hic* §. *Illud autem*, *de pœnit. dist.* 2. Tum quia præsertim in Criminalibus nullimode potest habere locum prima sententia, quia nullo modo licet judici condemnare ad mortem, quem certissime scit esse innocentem, suprema Lege Dei id prohibente. *Exod.* 23. ibi: *Insontem*, *& justum non occides*; quamvis enim per Leges humanas teneretur Judex condemnare ad mortem *secundum allegata*, *& probata* ostensum reum, quem ipse privata scientia scit certissime innocentem, adhuc tamen non posset licite ipsum condemnare, ratione dictæ Legis Divinæ id prohibentis, cum contra Legem Divinam, & naturalem nihil valeant Leges humanæ; *arg. c. Inferior* 5. *dist.* 21. *c. Cum inferior* 16. *de majorit. & obedient. Clementin. Ne Romani*, *de electiòn.*

60 Tertia sententia duabus aliis probabilior, docet, quod si nulla media declinandi Officium Judicis supersint, possit quidem Judex *secundum allegata*, *& probata* contra propriam scientiam licite ferre sententiam in Civilibus, & caussis Criminalibus minoribus, ubi solum agitur de pœna pecuniaria, privationis Officii, vel bonorum; Non autem in Criminalibus majoribus, in quibus agitur de pœna vitæ, vel mutilationis. Sic tenent Imola, & alii Juristæ in *l. A Divo Pio*, *ff. de re judicata*, Pirhing *lib.* 1. *decret. tit.* 32. *n.* 5. *&* 10. Reiffenstuel *ib. num.* 46. Clingesperger *lib.* 4. *Instit. tit.* 17. *quæst.* 4. Adrianus *quodlibet.* 2. *punct.* 3. *& quodlibet.* 6. *art.* 3. Lessius *lib.* 2. *de justit. & jur. c.* 29. *dub.* 14. Layman *lib.* 3. *Theol. Moral. tract.* 6. *c.* 2. *n.* 8. Lugo *tom.* 2. *disp.* 37. *sect.* 4. *num.* 42. *& sequent.* Coninch. *tom.* 2. *de Sacramentis disputat.* 13. *de Censuris num.* 106. *&* 110. *& disp.* 34. *de Matrimon. num.* 98. Petrus Navarra *de restitutione cap.* 3. *n.* 161. Malderus, Sa, Bonacina, Toletus cum Busembaum, & La Croix *lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 2. *art.* 4. & alii.

Ratio autem quare Judex possit licite contra propriam conscientiam ferre sententiam *secundum allegata*, *& probata* in Civilibus, & Criminalibus minoribus, & non in Criminalibus majoribus? est, quia Judex in causis Civilibus, & Criminalibus minoribus habet ad hoc legitimam potestatem ab ipsa Republica, quæ est Domina bonorum suorum subditorum, & potest de illis disponere, quando bonum publicum id requirit, ut in hoc casu, ne forma publicorum judiciorum cum populi scandalo evertatur. At vero in Criminalibus majoribus non habet Judex hanc potestatem a Republica, quæ, cum non sit domina vitæ, ac membrorum suorum subditorum innocentium, non potest concedere Judici talem potestatem. Tum quia occidere innocentem est intrinsece malum, sicuti cognoscere non suam uxorem; sed nemo potest licite cognoscere, quam certo scit esse non suam, quantumvis probetur per legitimos testes esse suam, & Judex pronunciet esse suam; ergo nec etiam licebit condemnare innocentem, quantumvis probetur nocens per falsa & apparentia testimonia. Major est clara, minor est certa, & communis, & conceditur ab ipsismet Auctoribus contrariis; *arg. c. Inquisitioni* 44. *de sent. Excom.* ubi conjux certo sciens occultum impedimentum Matrimonii, quod tamen in judicio probare nequit, tenetur potius humiliter sustinere excommunicationem, quam juxta sententiam Judicis reddere debitum, adeoque neque in proposito potest Respublica dare auctoritatem Judici ad licite condemnandum innocentem contra propriam

priam conscientiam, quantumvis probetur nocens per falsa & apparentia testimonia; & ad hoc faciunt dicta *sup. n.* 52.

62 Nec valet dicere, quod sit contra rationem, ut plus deferatur uni, quam duobus, vel tribus testibus, ut faceret Judex, qui propter suam solam privatam scientiam relinqueret testimonium duorum, vel trium testium. Tum quia hac ratione quilibet Judex fingere posset se habere privatam scientiam de innocentia convicti Rei, & sic quemlibet Reum sibi bene affectum liberare in grave Reipublicæ detrimentum. Non valet, inquam, quia licet sit contra rationem credere magis uni testi, quam duobus, vel tribus, non est tamen contra rationem credere magis sibi quam centum testibus, quia unusquisque facit sibi plenissimam fidem. Immo non solum facit sibi fidem, sed evidentiam rei, contra quam non valent centum testes oppositum deponentes; At tum quia respondetur non adesse tale periculum in grave assertum Reipublicæ detrimentum, quia cum in foro externo non sit credendum Judici, nisi id probet, sed potius debeat puniri propter justitiæ ordinem non servatum, non subibit libenter illud periculum punitionis in foro externo, nisi urgente, & stimulante conscientia in foro interno gravioris punitionis apud Deum, juxta illud *Matthæi* 10. *n.* 28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest, & animam & corpus perdere in gehennam.*

63 De primo igitur ad ultimum quando Judex scit certo scientia privata aliquem esse innocentem, licet juridice probatus sit nocens, tenetur omni modo eum liberare, si potest, v. gr. excogitando causas sufficientes ad repellendam accusationem. Vel singillatim interrogando circumstantiam loci, temporis, & hujusmodi (juxta exemplum Danielis Prophetæ, *Dan.* 13.) uti sic testium falsitas possit deprehendi. Vel relinquendo carcerem apertum, si hoc sine majori malo, & scandalo fieri possit. Vel remittere causam ad Judicem Superiorem, & coram illo testificari innocentiam certo a se cognitam Rei falso accusati. Quod si autem nullum præfatorum, aut similium fieri posset, seu juvaret pro liberando tali innocente, & Judex urgeretur a præpotente parte ad ipsum morti adjudicandum, tunc potius deberet Judex Officium dimittere, quam innocentem contra propriam conscientiam, licet juridice probatum nocentem, ad mortem condemnare; non obstante, quod etiam hoc modo nihil esset ipsi innocenti profuturus. Sic verius censet cum aliis Lessius *lib.* 2. *cit. cap.* 29. *num.* 78. Mastrius *Theol. Moral. disput.* 6. *num.* 25. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *num.* 118. & 119. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 50. Lugo, Fillincius, Toletus & alii citati pro tertia sententia.

Judex licet habeat certam scientiam privatam contra Reum, quia ver. gr. propriis oculis vidit illum delinquentem, si tamen juridice probatus sit innocens, non potest licite ipsum condemnare, quia Judex, ut persona publica debet sequi scientiam publicam, & procedere secundum allegata, & probata præsertim in favorem Rei; *arg. cap. Odia* 15. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*; *cap. In pœnis* 49. *de Regulis Juris in* 6. ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*, *l.* 115. *ff. de Regulis Juris*, ibi: *In pœnalibus causis benignius interpretandum est*: *l.* 42. *ff. de Pœnis*, ibi: *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ sunt potius, quam asperandæ*, & sic tenent Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 67. Navarr. *cap.* 25. Abbas *in cap. Pastoralis* 28. *de Officio Delegati* §. *Quia vero num.* 8. Covarruvias *lib.* 1. *Variar. resolut. cap.* 1. *num.* 8. Cajetanus, Fillincius, Lessius, Bonacina cum Busembaum, & la Croix *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 2. *artic.* 4. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 32. *num.* 36. & alii. Et ratio est, quia generale est, quod Actore non probante, Reus absolvitur; *cap. Cum Ecclesia Sutrina* 3. §. *final. de causa possession. & propriet. l. Qui accusare, Cod. de Edende*, cum similibus. Tum quia talis judex absolvendo Reum non agit contra propriam conscientiam, cum non pronuntiet eum esse innocentem, sed solum quod contra ipsum nihil legitime, & juridice fuerit probatum, & pro hac conclusione faciunt Jura adducta *sub num.* 58. 64

Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter, uti principales, examinantur. Sic novissime statuit Benedictus XIII. *in Concilio Romano tit.* 3. *de jurejurando cap.* 2. Vide verb. *Accusatus num.* 26. 65

Judices Synodales, quibus a Romana Curia committuntur judicandæ causæ in partibus a Curia remotis, designari debent personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ, quæ sive Personatum, sive Canonicatum in aliqua Cathedrali Ecclesia obtineant. Hi vero designandi sunt ab Episcopis in Synodis; & si aliqui ante novarum synodorum celebratio- 66

tionem objerint, substitui alii possunt etiam extra Synodum ab Episcopo cum consensu Capituli usque ad novam Synodum perseveraturi. Designatorum vero sive in Synodis, sive extra, nomina Secretario supplicum libellorum Pontificis deferantur. Designentur vero saltem quatuor in quacumque Diœcesi, vel plures, si amplitudo ejusdem postulet. Benedict. XIV. tom. 1. Bull. Constit. 28. incip. *Quamvis Paternæ*.

Additiones ex aliena manu.

67 Quatuor hic non incongrue sunt discutienda. I. An Judex supplere valeat quæ omissa a Partibus sunt. II. An sequi teneatur sententiam Æquiorem. III. An probabiliorem. Et demum IV. Quid faciendum, si causa ei videatur utrinque æque probabilis.

68 Ad primum quod attinet, potest Judex ea supplere quæ juris, non item quæ facti sunt nisi ex actis reluceant. Primum membrum probatur ex *Lege unica C. Ut quæ desunt Advoc. Part. Judex suppleat:*
69 membrum posterius inde patet, quod Jura partium allegare non Judicis sed Advocati officium est. Consule Voet *in comm. ad Pand. lib. tit. n.*
70 49. Limitatio subnexa est æque aperta, propterea quod si facta ex actis reluceant, scit illa ut Judex, consequenter quum fidem publicam sequi debeat, debet etiam secundum illa pronunciare. Quapropter si ex actis colligat alterutrum litigantium præscripsisse, debet ei rem ex præscriptione adjudicare, esto in ea se non fundaverit, Bruneman. *in d. L. unica n.* 8. Zanger. *de Except. part. 3. cap. 26. n. 16.*
71 Addit Stryk. *juridic. dissert. vol. 2. disput. 2. cap. 3. n. 7. Si facta quædam* (sunt ejus verba) *Judici nota sint, etiam ex aliis actis ista supplere tenetur*. Sed meo judicio minus recte.
72 Quod concernit secundum, si jura sint utrinque dubia, tenetur Judex sequi sententiam æ-
73 quiorem. Et ita capi debet *Lex* 8. *C. de Judiciis* ubi habetur: *Placuit in omnibus rebus præcipuam esse justitiæ æquitatisque, quam stricti*
74 *juris rationem*. Cæterum si Lex sit clara, esto Judici dura, ac nimis videatur rigorosa, non potest tamen ab ea recedere, *l. 12. §. 1. ff. Qui & a quib. manumitt.*
75 Quoad tertium, recte *Auctor n.* 52. sensit haud posse Judicem sequi opinionem probabilem relicta probabiliori. Adi vero Peregrin. in *Manuduct. ad Jurisprud. Justin. lib. 5. tit.* 18. qui & de eo differit an Advocatus causam tueri possit secundum opinionem probabilem in concursu probabilioris.

Restat ut de quarto differatur. Variæ autem sunt hac de quæstione opiniones. Mihi 76
ea semper arrisit sententia, ut Judex vel transactionem suadeat, vel eo rem dirigat, ut forte aut per Arbitros controversia dirimatur, aut vero æqualiter dividatur. Confer Peregrin. *in manuduct. ad Jurisprud. Justin. lib. 4. tit.* 18. qui aliorum opiniones refert, unaque confutat.

J U D I C I U M.

SUMMARIUM.

1 *Judicium quid sit; quot vero & quæ sen principales, seu minus principales personæ ad illud constituendum requirantur*, ad num. 7.
8 *Judicium a quibus causis, & quomodo dividatur*, ad num. 11.
12 *In Judicio, seu Processu* Summario *quæ solemnitates omitti possint, quæ vero non*, ad num. 14.
15 *In quibus causis Judicium Summarium instítui potissimum soleat, ac possit*, ad num. 22.
23 *An possit extra casum necessitatis & pietatis Judicium exerceri diebus feriatis; quot vero sint, & quæ feriarum species*, ad num. 27.
28 *Quid licitum vetitumve sit circa dies feriatos, habita diversitatis feriarum ratione*, ad num. 39.
40 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad num. 74.

Judicium sumptum pro caussæ discussione, 1
quæ coram Judice pro Tribunali sedente fit, definitur, quod sit *legitima rei controversæ apud ad Judicem inter litigantes tractatio, seu disceptatio, & dijudicatio. Est in re Communis* cum Glossa *in cap. Forus* 10. *de verborum significat. verb. Judicium*, ubi dicit, quod *Judicium est legitimus actus duarum personarum, Actoris, & Rei super eadem quæstione sub eodem Judice contracta*.

Ad constituendum Judicium requiruntur or- 2
dinarie tres personæ principales, scilicet Judex, Actor, & Reus, *l. Inter litigantes* 62. *juncta Glossa marg. litt. F. ff. de Judiciis*, *c. Forus* 10. *de verbor. significat.* Judex sic dictus, *quasi Jus dicens populo, sive quod Jure disceptis;*

ptet; prout expresse habetur *in c. Justum est*
1. caus. 23. qu. 2. & in cit. c. Forus 20. *de*
verb. signific. est persona, quæ publica aucto-
titate Judicio præest, & quasi mediaturem
agens inter litigantes rem controversam secun-
dum Juris præscriptum definit, *arg. c. In istis* 3.
dist. 4. *& cit. c. Justum est, & cit. cap. Fo-*
4 *rus*. Actor *ab agendo dictus*, est persona, quæ
actionem pruponit, & prior ad Judicium pro-
vocat; *l. In tribus* 13. *l. Qui prior* 29. *ff. de*
Judiciis, & talis in caussis Criminalibus pro-
prie vocatur *Accusator*; *l. Inter* 10. *leg. Accu-*
satore 13. *ff. de public. Judic. l. si accusatori-*
bus 4. *Cod. de accusat. & cit. cap. Forus* 10.
de verbor. significat. expresse dicitur: *Accusator*
vocatus est, quasi causator, quia ad caussam vo-
cat eum, quem appellat. In causis autem Ci-
vilibus proprie vocatur *Actor*, seu *Petitor*, *l.*
5 *Inter* 62. *ff. de Judiciis*. Reus sic dictus nun
a reatu, *sed a re*, de qua disceptatur, & est
controversia, ut expresse habetur *in cit. cap.*
Forus, ibi: *Reus a re, quæ petitur, nuncupa-*
cur, quia quamvis conscius sceleris non sit, Reus
camen dicitur, quandiu in Judicium pro re ali-
qua petitur, est persona, quæ ab Acture pro-
vocatur, seu in Jus vocatur, & contra eam
in Judicio agitur.

6 Nutanter autem dictum est *sub num.* 2. quod
ad constituendum Judicium requiruntur *tres*
personæ principales, quia ultra ipsas tres per-
sonas principales solent intervenire aliæ per-
sonæ minus principales, seu accessuriæ, ut
Testes, Advocatus, Procurator, Tabellio, &
aliæ nonnullæ, veluti Ministri Justitiæ, ut
7 docet Communis praxis. De iis vero, quæ
concernunt Judicem, Actorem, Reum, Ad-
vocatum, & Procuratorem. Vide verb. *Ju-*
dex, *Actor*, *Reus*, *Testis*, *Advocatus*, *& Pro-*
curator.

8 Judicium dividitur juxta quatuor causarum
genera: scilicet a causa efficiente, seu ratio-
ne judicis illud peragentis, dividitur in Judi-
cium *Ecclesiasticum*, *& Sæculare*. Judicium *Ec-*
clesiasticum est illud, in quo coram Judice Ec-
clesiastico disceptantur, & definiuntur caussæ
ad Furum Ecclesiasticum pertinentes. Judicinm
Sæculare econtra est illud, in quo coram Ju-
dice sæculari, seu Laico disceptantur, & de-
finiuntur caussæ ad Forum Sæculare pertinen-
9 tes, A causa finali, seu ratione finis, ob quem
Processus judicialis instituitur, dividitur Judi-
cium in *Civile*, *Criminale*, *& Mixtum*. Ju-
dicium *Civile* est illud in quo Actor suum, vel
alterius commodum privatum prusequitur, si-
ve caussa ex contractu, sive ex delicto descen-
dat, non agendo tamen super delicto, seu cri-
mine. Judicium *Criminale* ecuntra est illud,
in quo agitur super Crimine ad publicam vin-
dictam, seu pœnam publicam; sive ea corpo-
ralis sit, sive pecuniaria applicanda Fiscu; aut
publici Officii privaiio, & hujusmodi. Judi-
cium *Mixtum* est illud, in quu partim civi-
liter, & partim criminaliter agitur, ut v. g.
cum de crimine aliquo, uti de furto, & dam-
no illato, agitur ad Interesse partis, & simul
ad vindictam publicam. A causa materiali, 10
seu ratiune materiæ cuntruversæ Judicium di-
viditur in *Petitorium*, *& Possessorium*. Judicium
Petitorium est illud, in quu principaliter de
rei pruprietate, dominio, vel quasi duminio;
vel de jure aliquo in re, vel ad rem compe-
tente; ut si res vindicetur, hereditas peta-
tur, actio empti, depositi, commodati, aut
alia similis intentetur. Judicium *Possessorium*
econtra est illud, in quo non de proprietate,
vel duminio rei, sed de sola possessiune, seu
quasi possessiune ejusdem contenditur, sive adi-
piscenda, sive retinenda, sive recuperanda.
A causa formali, seu ratione formæ in ipso 11
servatæ dividitur Judicium in *Ordinarium*,
& Summarium. Judicium *Ordinarium* (quod
appellatur etiam *plenarium*, seu *Solemne*) est
illud, in quo Judex cum urdinaria figura, &
strepitu Judicii plenarie, & sulemniter, serva-
tis omnibus requisitis solemnitatibus procedit
juxta plenum, & totale præscriptum Juris.
Judicium *Summarium* (quod appellatur etiam
Extraordinarium) est illud econtra, in quo
Judex simpliciter vel summarie, & de plano,
sine ordinario, & solemni strepitu, ac figura
judicii, sola facti veritate inspecta, procedit.
Clement. Dispendiosam 2. de judiciis, & Cle-
ment. Sæpe contingit 2. de verb. significat. &
l. Nec quicquam §. De plano, ff. de Offic. Pro-
consul.

In Judicio, seu Processu *Summario*, quam- 12
vis possint omitti illæ solemnitates, quæ jure
sulum positivu requiruntur; nun tameu omitti
pussunt illæ, quæ jure naturali, aut gentium
ad legitimam caussæ decisiunem sunt necessa-
riæ; sic colligitur aperte ex *cit. Clement. Dis-*
pendiosam 2. de judiciis, & cit. Clemen. Sæpe con-
tingit 2. de verb. signif. & tenet Communis Do-
ctorum. Prima pars conclusionis ustenditur in- 13
ductione, allegando textum *cit. Clement. Sæpe*
contingit, ubi Clemens V. determinans, & de-
clarans, quid in judicialibus Commissionibus,
quæ fiunt a Principe, vel a jure, significent
hæc verba, scilicet, quod *procedatur simplici-*
ter, & de plano, & sine strepitu, & figura ju-

dicii, seu summarie, dicit: *Nos autem publicationem hujusmodi, (quantum Nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura Constitutione sancimus, ut Judex, cui taliter caussam committimus, necessario libellum non exigat, litis contestationem non postulet, tempore etiam Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem, quantum poterit, faciat breviorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo; partium Advocatorum, & Procuratorum contentiones, & jurgia, testiumque superfluam multitudinem refrænando*. Et infra post alia multa, subdit: *Sententiam vero definitivam (citatis ad id, licet non peremptorie, partibus) in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans, vel sedens proferat etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & aliis actitatis in caussa fuerit faciendum*.

14 Secunda pars conclusionis, scilicet, quod in judicio, seu Processu Summario non possint omitti ea, quæ de jure naturali, aut gentium, sunt necessaria ad legitimam caussæ decisionem, colligitur etiam clare *ex citat. Clement. Sæpe contingit, de verbor. significat.* ubi Clemens V. inter alia sic statuit: *Non sic tamen Judex litem abbreviet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur; Citationem vero, ac præstationem juramenti de calumnia, vel malitia, sive de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem hujusmodi intelligimus non excludi*. Unde ex istis, & ex aliis, quæ ibi subjungit Pontifex, aperte colligitur, quod in judicio, seu Processu Summario nequeunt a Judice omitti ea, quæ de jure naturali, aut gentium, sunt necessaria ad legitimam caussæ decisionem, quia, si talia a Judice omitterentur, veritas occultaretur, & sic justa sententia sequi non posset.

15 Judicium Summarium in duplici caussarum genere solet potissimum institui, scilicet, in caussis, quæ celerem requirunt expeditionem. *Clement. Dispendiosam 2. de judiciis*, & in caussis, quæ sunt modici valoris, & levis momenti, *Authent. Nisi breves*, & ibi Glossa, Bartol.

16 Bald. *Cod. de sent. ex brevicul. recitand.* Caussæ celerem expeditionem requirentes sunt præsertim illæ, quæ recensentur *in cit. Clement. Dispendiosam 2. de judiciis*, ibi: *Dispendiosam prorogationem litium, quam interdum ex subtili ordinis judiciarii observatione caussarum docet experientia provenire, restringere in subscriptis casibus cupientes, statuimus, ut in caussis super electionibus, postulationibus, vel provisionibus, aut super Dignitatibus, Personatibus, Officiis, Canonicatibus, vel Præbendis, seu quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis, aut super Decimis..... Nec non super Matrimoniis, vel Usuris, & eas quoquomodo tangentibus ventilandis procedi valeat de cetero simpliciter, & de plano, ac sine strepitu judicii, & figura*.

Sic etiam summarie decidi solent caussæ Pauperum, Pupillorum, Viduarum, Carceratorum, aliorumque miserabilium personarum. *Authent. de Mandatis Principum §. sit tibi quoque, Collat.* 3. Item caussæ alimentorum; *l. 2. ff. de Feriis*. Sicut & caussæ spolii, Depositi, Mercedis, & Forensium, seu Peregrinorum. Engel *lib. 2. decret. tit. 1. n. 12.* Reiffenst. *ibid. n.* 48. Maranta *par. 4. Speculi Aurei dist. 9. a n.* 166. & alii. Item caussæ Religiosorum: *c. Olim 26. de accusationibus*, Reiffenst. *loc. c. n.* 48. Maranta *loc. c. n.* 170. & 171. 17

Caussæ modici valoris, & levis momenti diversimode assignantur a Doctoribus, ut notat Glossa *in cit. Authent. Nisi breves*. Alii enim censent esse modicam, & levem caussam, quæ est usque ad quinquaginta aureos, *arg. l. 1. Cod. de Defensoribus Civit.* Alii autem putant illam esse modicam, & levem, quæ est usque ad trecentos aureos, *arg. Authent. de Defensoribus Civit. §. Et judicare, Collat.* 3. Vel usque ad decem libras auri, *arg. Authent. de Appellationibus §. Illud, Collat.* 3. Alii tandem melius supradictis docent modicitatem, & levitatem caussarum dijudicandam esse prudenti arbitrio Judicis juxta diversam qualitatem Personarum, quia una caussa v. g. centum aureorum, quæ inter homines mediocris fortunæ censeretur magna, inter duos Principes, vel valde Divites reputatur modica. Sic Glossa, & Bartolus *in cit. Authent. Nisi breves*, Reiffenst. *loc. c. n.* 50. Maranta *loc. c. dist. 9. n.* 189. cum pluribus aliis ibi citatis. 18

Caussæ judicio Summario tractandæ, possunt etiam, non contradicentibus partibus, tractari, & decidi judicio Ordinario, & Solemni, textu expresso *in Clement. Sæpe contingit 2. de verb. signific. §. final.* ibi: *Si tamen in præmissis casibus solemnis Ordo judiciarius in toto, vel in parte, non contradicentibus partibus, observetur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus*. Si tamen judicium, quod ex sui natura fuisset Summarium, ex Actoris electione reddatur Ordinarium, tunc sententia prolata, non servatis solemnitatibus juris, erit nulla, & invalida, quia, ex quo Actor sua sponte elegerit, & adhibuerit judicium Ordina- 19

narium cum posset tenere. Summarium, sententia debet proferri sub pœna nullitatis secundum præscriptas solemnitates in tali judicio Ordinario, & solemni observandas; Card. de Luca *tom. 3. disc. 1. de judiciis num. 12. & 53.*
21 Reiffenst. *loc. cit. num.* 51. & alii. Sententia enim prolata in judicio Ordinario, & solemni, non servatis solemnitatibus a jure præscriptis, & requisitis, est nulla; *l. Prolatam, Cod. de sent. & interlocut. omnium judicum, cap. In caussis 19. de sententia & re judicata*, Card. de Luca *loc. cit. n.* 11. & 12. Reiffenst. *loc. cit.*
22 *num.* 43. & alii. Valida autem est sententia prolata in judicio Summario, quamvis non servatis plerisque solemnitatibus a jure positivo requisitis, si sint observatæ illæ, quæ jure naturali, aut gentium ad legitimam caussæ decisionem sunt necessariæ, *cit. Clement. Dispendiosam 2. de judiciis, & ex alia Clement. Sæpe contingit 2. de verb. significat.* & patet ex dictis *supra num.* 12. & 13. Sic Barbosa *in d. Clement. Sæpe contingit n.* 1. & *seq.* Reiffenst. *loc. cit. n.* 41. Maranta *part.* 4. *Speculi Aurei dis.* 9. *n.* 8. & *seq.* & alii communiter.
23 Judicium extra casum necessitatis, & pietatis nequit exerceri diebus Feriatis, sive sacris sive profanis, *l. 1. ff. de Feriis, l. Si Feriatis, ff. eod. & l. 2. Cod. eod. cap. Omnes dies*
24 1. & *cap. Conquestus 5. de Feriis*. Dicitur notanter *sive sacris, sive profanis*; quia Feriarum tres sunt species, scilicet Feriæ Sacræ, Rusti-
25 cæ, & Repentinæ. *Feriæ Sacræ, sive solemnes* sunt illæ, quæ ob reverentiam, & cultum Dei principaliter sunt institutæ, ut sunt omnes dies Festi de præcepto, de quibus fit mentio *in cit. cap. Omnes dies* 1. & *cit. cap. Conquestus* 5. *de Feriis*; & præsertim in Bulla Urbani VIII.
26 incip. *Universa*. *Feriæ Rusticæ* (quæ etiam vocantur necessariæ) sunt illæ, quæ ob necessitates hominum præsertim ruri laborantium, instituuntur, uti sunt Feriæ Messium, & Vindemiarum, de quibus fit mentio *in cit. capit. Conquestus 5. de Feriis §. ultim. & in l. 1. ff.*
27 *De Feriis*. *Feriæ Repentinæ* sunt illæ, quæ non ex certa, & stabili Lege constituuntur, sed extra consuetum ordinem repente, & subito indicuntur, ut solet fieri ob coronationem Principis, aut ejus adventum, vel ob insignem victoriam ab hostibus reportatam; *l. Sed & si, §. Si Feriæ, ff. Ex quibus causis majores &c.* Item propter hostilitatem, vel grassantem publicam luem, aut similem causam extraordinariam, & tales repentinas Ferias solus Princeps, non autem Judex auctoritate propria indicere potest; *leg. A nullo, Cod. de Feriis*.

Prohibitio exercendi Judicium diebus Feriatis extenditur ad omnes judicii partes, quæ 28
regulariter sunt tres. Prima est inchoatio caussæ per Rei citationem, quæ Rei citatio præ- 29
sertim executiva per apparitorem, sive Nuncium facienda, cum spectet ad actus judicii, ut patet *ex cap. Quoniam 11. de probationibus*, ibi: *Qui fideliter universa judicii acta conscribant, videlicet citationes, dilationes &c.* nequit ex rigore juris fieri diebus Feriatis, ut expresse tenuit Rota *in caussa Bononien. liberationis a Fidejussione 9. Febr.* 1607. apud Farinac. *lib. 2. dec.* 233. *num.* 4. & tenent Baldus *in l. Cum Clericis n. 3. Cod. de Episc. & Clericis*, Laufrancus *tract. de Citat. num.* 18. Reiffenstuel *lib. 2. Decret. tit. 9. n.* 54. Abbas *in cap. Conquestus 5. de Feriis n.* 20. Fagnan. *ibid. n.* 56. allegans praxim, & aliam decisionem Rotæ, quæ est *dec.* 365. *num.* 1. *part.* 3. *recent.* & alii *arg. cit. cap. Conquestus 5. de Feriis*, & *l. ult. Cod. eod.* ubi videtur actus iste specialiter fuisse prohibitus his verbis: *Nulla quemque urgeat admonitio, Præconis horrida vox sileat*.

Secunda pars judicii est Processus, qui fit 30
per caussæ cognitionem, examinatis, & juratis Testibus, exhibitisque litteris probatoriis, & hæc pars judicii, cum sit vere, & proprie actus judicialis, prohibetur fieri sub pœna nullitatis diebus Feriatis, *cap. Omnes dies 1. & cap. Conquestus 5. de Feriis, l. 1. de Feriis, l. Juris jurandi, Cod. de Testibus* cum similibus, & sic tenet *Communis Doctorum*. Tertia est 31
sententiæ prolatio, ejusque executio, & hæc pars judicii cum sit propriissime actus judicialis, prohibetur expresse fieri diebus Feriatis sub pœna nullitatis, *cit. cap. Omnes dies, Cod. eodem* cum similibus, & *Communissima Doctorum*.

Judicium adeo prohibitum est exerceri Fe- 32
riis Sacris, ut neque de consensu partium possit in ipsis valide exerceri, textu expresso *in cap. Conquestus 5. de Feriis*, ibi: *Quibus utique solemnibus Feriis (nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat) usque adeo convenit ab hujusmodi abstinere, ut consentientibus etiam partibus, nec Processus habitus teneat, nec sententia, quam contingit diebus hujusmodi promulgari*. Et sic tenet *Communis Doctorum*. Et ratio est, quia Feriæ Sacræ, utpote in honorem Dei institutæ principaliter concernunt cultum Divinum, cui partium consensu renuntiari, & præjudicari nequit. Item neque de consensu par- 33
tium potest judicium exerceri Feriis Repentinis, quia istæ Feriæ respiciunt potius publi-
cum,

eum, quam privatum partium favorem, *arg. l. Omnes dies, Cod. de Feriis*. Pacto autem, seu consensu privatorum nequit derogari favori, ac juri publico, *cap. Si diligenti 12. de foro competenti, l. Jus publicum, ff. de Pactis*; Glossa *in Clement. Sæpe contingit, de verb. significat. verb. Ob necessitates*, Abbas *in cap. Omnes dies 1. de Feriis num.* 11. Fagnan. *in cap. Conquestus 5. de Feriis num. 7. & seq.* Reiff. *lib. 2. decret. tit. 9. de Feriis num.* 32. Speculator *eod. tit. §. Nunc videamus num.* 1. & alii.

34 Potest tamen de consensu partium exerceri judicium Feriis Rusticis, textu expresso *in cit. cap. Conquestus 5. de Feriis*, ibi: *Licet Diebus Feriatis, qui gratia Vindemiarum, vel Messium ob necessitates hominum indulgentur, procedi valeat, si de partium processerit voluntate*; & concordat *l. Omnes Judices, Cod. de Feriis, & l. 1. ff. eod.* Et ratio est, quia tales Feriæ concessæ sunt principaliter in gratiam privatorum. Ne scilicet occasione judicii præpediantur a commoditate colligendi fruges suas; iis autem, quæ in sui gratiam sunt concessa, seu introducta, possunt partes libere renuntiare, textu expresso *in l. Si quis 29. Cod. de Pactis*, ibi: *Cum sit Regula juris antiqui, omnes licentiam habere iis, quæ pro se introducta sunt, renuntiare*.

35 Omnibus Feriis, sive Sacris, sive Repentinis, sive Rusticis potest exerceri judicium ratione necessitatis, aut pietatis; *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Conquestus 5. de Feriis*, ubi a generali prohibitione exercendi judicium diebus Feriatis excipiuntur duo præmissi casus his verbis expressi: *Nisi necessitas*

36 *urgeat, vel pietas suadeat*. Hinc ratione necessitatis, sive publicæ, sive privatæ possunt tunc expediri caussæ, quæ celeritatem requirunt, ut si res propter dilationem peritura esset, v. g. si oriatur controversia circa collectionem fructuum ceteroquin periturorum, vel circa capturam piscium raro, aut certis solummodo diebus apparentium, *arg. cap. Licet 3. de Feriis, & l. Solet, ff. eod.* Sic causæ respicientes alimenta necessaria possunt expediri diebus Feriatis, cum talibus alimentis indigeamus omnibus diebus, *l. Publicas, Cod. de Feriis*. Item diebus Feriatis potest procedi contra Malefactores, & facinorosos Latrones, quia ex captura facinorosorum hominum sequitur purgatio Provinciæ, & salus, & securitas plurimorum innocentium. Item diebus Feriatis potest carcerari debitor suspectus de fuga, ut notat Glossa communiter recepta *in l. ult. Cod. de Feriis*, ibi: *Nisi timeatur de recessu*. Sic de primo ad ultimum ratione necessitatis possunt diebus Feriatis exerceri omnes illi actus judiciales, qui ob defectum Testium, seu Judicis, aut alterius impedimenti nequeunt exerceri aliis diebus. Et ratio est, quia ex *cap. Quod non est 4. de Regulis juris*: *Quod non est licitum in Lege, necessitas facit licitum*, & ut expresse habetur *in cap. Sicut 11. de consecr. dist. 1. Necessitas non habet Legem*, & concordat *cap. Quoniam 13. caus. 1. quæst. 7. cap. Omnes 1. de Feriis, cap. Consilium 2. de observat. jejun. cap. Consuluisti 3. de celebrat. Missar.*

Ratione pietatis possunt diebus Feriatis exerceri actus judiciales pro caussis debilium, vel miserabilium Personarum, quia sic suadet pietas, & in operibus pietatis, & misericordiæ non est habenda distinctio dierum, *arg. cap. Utinam in omni tempore 11. dist. 76. & capit. Nunquam 33. de consecrat. dist.* 4. Et sic tenet Glossa *in cit. cap. Conquestus 5. de Feriis, verb. Pietas*, Speculator *tit. de Feriis §. Sequitur n.1. & sequent.* Hostiensis *in Summa tit. de Feriis num.* 4. & alii communiter. Item diebus Feriatis ratione pietatis tractari possunt caussæ, quæ ad Religionem spectant. Nam *Summam esse rationem, quæ pro Religione facit*, patet ex *Leg. sunt Personæ, ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*. Et de facto diebus Festivis solent judicari, & puniri Hæretici ad majus aliorum tunc confluentium terroris exemplum. Item ex motivo pietatis possunt diebus Feriatis tractari, & definiri ea, quæ spectant ad pacem, & concordiam, *l. ult. Cod. de Feriis*. 37

In caussis summariis, seu de plano tractandis potest exerceri judicium tempore Feriarum rusticarum, textu expresso *in Clement. Sæpe contingit 2. de verb. signific.* ibi: *Sancimus, ut Judex, cui taliter caussam committimus ..... tempore etiam Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure, procedere valeat*. Et sic tenent Doctores communiter. Non potest tamen judicium exerceri in caussis Summariis extra casum necessitatis, aut pietatis tempore Feriarum sacrarum, & repentinarum; Glossa communiter recepta *in cit. Clem. Sæpe contingit verb. Ob necessitates, de verbor. significat.* Abbas *ibid. num. 28. & 29.* & alii passim, argumento a sensu contrario desumpto *ex cit. Clementina Sæpe contingit*, ibi enim caussæ Summariæ permittuntur solum tractari, & definiri *Tempore Feriarum ob necessitates hominum indultarum a jure*, quales sunt Feriæ rusticæ, sive Messis, atque Vindemiarum, aliæque ad mitigandos calores æstivos concessæ, adeoque secus est dicendum de Feriis sacris, & repentinis 38 39

nis ibi non expressis, & non exceptis, quia exceptio unius firmat Regulam in contrarium, *l. In iis, quæ ff. de Legibus*, & Glossa *ibid.* expresse ait: *Exceptio a Regula firmat Regulam in aliis*; sive *exceptio firmat Regulam in contrarium in casibus non exceptis*, ut inquit Fagnan. *in cap. Illa, num.* 31. *Ne Sede vacante*, & late probat Barbosa *Axiomat.* 85. *num.* 4.

Additiones ex aliena manu.

De Judiciis tametsi haud parce disserat *Auctor*, libet tamen pauca, sed ordine servato habere.

40 Judicium non male definitur: *Ordo judiciarius, quo coram Judice competente causæ controversæ disceptatio inter Actorem, & Reum legitime peragitur, ut sententia lis finiatur, & suum cuique tribuatur.*

41 De judicii divisionibus agit hic *Auctor*, sed congruentius Bohemer. *Introduct. in jus digest. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 2. *& sequent.*

42 Quatuor in omni Judicio consideranda sunt. Primum est *legitima pertractatio secundum ordinem præscriptum*, ne nullitas in Processu lateat, *leg.* 4. *Cod. de sent. & Interlocut.*

43 Hinc non est incongruum inquirere, utrum Judicium a citatione, an a litis contestatione initium capiat. Hæc autem obtinet distinctio.

44 Quantum ad fundandam Jurisdictionem Judicis, initium Judicium capit a citatione, ac propterea inducit citatio præventionem, & litis pendentiam. Quantum vero ad litigantes, nonnisi a litis contestatione initium capit Judicium; Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.* 4. *tit.* 1. §. 5.

45 De antiqua forma litis contestationis adhibitis Testibus factæ videri possunt Vultejus *de judic. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 7. & 55. Obrechtus

46 *de litis contestat. cap.* 5. *num.* 2. *& seq.* De hodierna vero litis contestatione confer Bohemer. *Introduct. in jus digestorum lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 5. *& plur. seq.*

47 Plures vero sunt effectus litis contestationis, qui citationi tribui nequeunt. *Primo* enim, malam fidem inducit. *Secundo*, impedit mutationem libelli. *Tertio*, constituit Procuratorem dominum litis. *Quarto*, inducit quasi contractum, novationemque. *Quinto*, (quod est consectaneum præcedentis effectus) facit actiones ad heredes transitorias, & temporales perpetuas. *Sexto*, pertinet post contestationem litis omnis causa, & utilitas rei ad officium Judicis. *Septimo*, dilatorias excludit exceptiones. Adi de his, & aliis effectibus Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. §. 4. Bohemer. *Introduct. in jus digestorum l.* 4. *tit.* 1. *n.* 10.

Alterum in omni Judicio considerandum est *legitima Judicis persona*, coram quo Processus peragitur. In omni autem Judice, *primo* requiritur *habilitas*. Inhabilitas autem vel est naturalis, vel civilis, & civilis vel est absoluta, vel secundum quid; consule Bohemer. *Introduct. in jus digestorum lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 12. qui rem exemplis illustrat; *Secundo* in Judice requiritur *Integritas*, ut præstet officium viri boni. Quocirca permissum est litigantibus Judices suspectos recusare. An vero integrum Collegium recusari possit, non conveniunt DD. Sunt qui affirmant, si maxima pars Collegii sit suspecta, Strauch. *dissert. Juris Public.* 13. Mev. *part.* 1. *dec.* 194. *fere per tot.* Sed id restringunt ad inferiora Tribunalia, Vultejus *de Judic. lib.* 2. *c.* 7. *num.* 206. Plum. *in Process. Cameræ tit.* 25. §. 1. *Sed fateor* (inquit Stryk. *in usu moderno Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. §. 11.) *omnino publicæ rei salutem exigere ne facile recusentur Summa Tribunalia, quod si tamen legibus probata causa adsit, non video quid recusationi obstet.* 48 49 50

Quod attinet ad modum proponendi recusationem; Jure civili in libello recusationis suspicionem generaliter allegare sufficit, præstito tamen juramento calumniæ. At Jure Canonico causa in libello exprimenda. Cognitio vero de illa vel coram arbitris expeditur, vel ad superiorem devolvitur; Bohemer. *Introduct. in jus digestorum l.* 5. *tit.* 1. *n.* 14. 51 52

Pertinet huc etiam Juramentum perhorrescentiæ Jure Canonico introductum, quod hujus efficaciæ est, ut illo præstito quis coram illo Judice, apud quem litigare perhorrescit, se sistere non teneatur, sed causa ad Superiorem devolvatur; Vide de hoc perhorrescentiæ juramento Feliman. *in tractatu ita inscripto.* 53

Requiritur tertio in Judice *competentia*, quæ duplex, tum respectu Jurisdictionis, ut habeat illam Jurisdictionis speciem, ad quam pertinet causa controversa; tum respectu reorum ex quorum persona ordinarie competentia Judicis æstimatur. De hoc autem Foro competente intuitu reorum consulendus præ ceteris Voet. *in comment. ad Pandect. lib.* 5. *tit.* 1. *fer. per tot.* qui materiam pro dignitate tractat. 54

Tertium in omni Judicio considerandum concernit *legitimam litigantium Personam*, idest Actorem, & reum. Actor in judicio dicitur, qui quod sibi debetur persequitur; Reus vero, 55

qui

qui contra Actoris persequutionem se defendit, ejusque elidit intentionem.

56 In Actore, primo requiritur, ut habeat is *legitimam Personam standi in Judicio*. Hanc non habent Servi, Excommunicati, Banniti, Majores Magistratus, durante officio, Minores, & Pupilli absque Curatore, vel Tutore, Prodigi, & Filiifamilias; Bohemer. *Introduct. in*
57 *jus digestorum lib. 5. tit. 1. num. 39.* Monet vero idem Auctor *loco mox citato*, Majores Magistratus hodiernis moribus, durante etiam
58 officio agere posse; Tum monet Filiosfamil. in peculio Castrensi, & quasi Castrensi libere agere posse, in peculio vero adventitio extraordinario agere debere consentiente Patre, si Pater potuisset usumfructum acquirere, & in peculio adventitio ordinario Patrem ipsum agere debere, Filio consentiente.

59 Tenet Groenveg. *de legib. abrogat. l. 5. digestor. tit. 1. leg. 4.* posse hodie Filiosfam. ex quacumque causa contra Patres agere, non ob-
60 stante Patriæ potestatis vinculo. At Stryk. *in usu moderno Pandect. lib. 5. §. 33.* sententiam hanc temperat, si de illis bonis quæstio sit, quorum usufructus Patri non competit, vel etiam de bonis maternis, Patre ad secunda vota transeunte.

61 Nec aliquid hac in re innovavit Jus Cano-
62 nicum *in capit. 11. de sponsalib.* In eo enim causam singularem esse, ubi Pater Uxorem filii detinet, ex contextu apparet, quo casu, ut & omni alio ubi manifesta Patris injuria, nec hodie beneficium implorandi auxilium Judicis filio denegandum.

63 Secundo in Actore requiritur, ut ipse *volens, & sponte agat*. Tribus vero casibus ad
64 agendum compelli quis potest. *Primo*, si alterius ex jure perfecto interfit alterum agere, vide *l. 8. in fine ff. de optione legata, l. 2. §. penult. & ultimo ff. ad l. Rhodiam de Jactu, l. 13. §. 30. ff. de Actionibus empti*. *Secundo*, si quis ad agendum teneatur ex officii necessitate, ut Tutor, Curator, &c. *Tertio*, si quis ad agendum provocetur per remedia, quæ *ex leg. Diffamari, Cod. de Ingenuis & manumiss. & l. Si contendat, ff. de Fidejuss.* usu forensi
65 trahuntur. Huc etiam pertinet provocatio creditorum moto concursu.

66 Qui agere in Judicio haud possunt, regulariter nec Actores esse queunt, si excipiantur excommunicati, & Banniti, ne alias beneficio
67 afficiantur. Id vero nota quoad Reos, alium pro alio conveniendum haud esse, nisi *primo* aliquis nexus subsit. *Secundo* aliquando per Indirectum Jus pignorationis, vel represaliarum adhibeatur, de quarum requisitis alibi agendum.

Quartum considerandum in omni Judicio res- 68
picit *qualitatem causarum peragendarum*, quæ varii sunt generis, alterantque ipsum Processum, immo & Forum. Interest autem, ut justo ordine uti plures concurrunt, proponan-
tur. In his autem Regulis fundatur ordo. *Pri-* 69
mo, præcognosci illa debent, sine quibus cætera intelligi haud possunt, uti sunt causæ præjudiciales, Hertius *de ordine causarum in Jud.*
tract. §. 4. & sequent. Hæ si in causa princi- 70
pali incidenter moveantur, tandiu principalis ipsa causa sistitur, donec judicatum de incidente sit ab eodem Judice, tametsi alias cognoscere de ea principaliter haud valeat, *leg. 14. Cod. de ordin. Judic. Secundo* in illis, quæ non cohærent, aut ab altero dependent, pro-
ponendum est præstantius. Inde fit, ut crimi- 71
nalis mota ab Actore terminanda sit præ civili a reo mota, Hertius *ubi supra §. 13. &*
sequent. Eadem de ratione quæstio a Fisco mo- 72
ta circa rem suspendit privatam actionem de
eadem motam, *leg. 35. ff. de Jure Fisci. Ter-* 73
tio, præparatoria primum tradenda, deinde
principalia. Atque hinc est, quod causæ pos- 74
sessionum ante controversiam de proprietate sint finiendæ, nisi in petitorio res sit aperta.

JUDICIUM TEMERARIUM, SUSPICIO, ET DUBITATIO.

Hæc tria, scilicet, Dubitatio, Suspicio, & 1
Judicium inter se differunt; *Communis ac*
certa, & patet ex earum definitionibus, quæ 2
mox dantur. Dubitatio enim non est verus assensus, sed veluti suspensio animi in neutram partem se determinantis, ac veluti in ancipiti
hærentis. *Est in re communis*. Suspicio est as- 3
sensus debilis junctus cum formidine de oppo-
sito; *Est in re communis*. Hæc suspicio, alia 4
est levis, alia gravis, & alia violenta. Suspicio levis est, quæ assensum valde debilem, multum vero dubitationis, vel formidinis de opposito habet. Suspicio gravis, seu vehemens est, quæ plus assensus, & minus formidinis, vel dubitationis de opposito habet. Suspicio violenta (quæ *in cap. Ex litteris 12. de præscriptionibus* appellatur *violenta, & certa suspicio*) est, quæ plurimum assensus, & valde parum, vel vix aliquid dubitationis, vel formidinis de opposito continet, adeoque pertingit ad integram persuasionem, seu credulitatem ex con-
jecturis, seu indiciis haustam. Judicium est 5
ple-

plenus, & firmus animi assensus, vel credulitas; *Est in re communis*.

6 Judicium aliud est prudens, quando scilicet nititur sufficientibus indiciis, seu conjecturis ad generandum firmum assensum de alterius probitate, vel improbitate. Aliud vero est imprudens, seu *Temerarium judicium*, quando scilicet sufficientibus indiciis, seu conjecturis
7 non innititur. Et sic dubitatio & Suspicio est prudens, si innititur, & temeraria, si non innititur sufficientibus ad rationabiliter dubitandum, vel suspicandum indiciis, seu conjecturis; *Communis*.

8 Indicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, vel dubitandum de vitio, vel crimine alterius, sunt verbi gratia videre hominem noctu accedere ad domum suspectam, vel Infamem, aut inde exire. Videre hominem actu admotis scalis tentare aperire fenestram alicujus domus, & hujusmodi. Indicia autem insufficientia sunt videre hominem honestum, & alias bonæ famæ clara die transire per talem domum, vel plateam, ubi femina infamis habitat. Videre hominem clara die coram vicinis, & transeuntibus palam admovere scalam, tentare, aperire fenestram alicujus domus, & hujusmodi, quia licet possit quis positis, & visis primis indiciis prudenter judicare, vel suspicari, quod unus fuerit adulter, & alter fur; non sic tamen positis, & visis solum secundis indiciis, cum potius, tunc debeat prudenter judicare talem non animo adulterandi, sed alio justo, & honesto fine dictam domum, vel plateam transire, & alium non animo furandi, sed ob aperiendam propriam domum, non aliter, propter amissam clavem, sic de facili aperibilem, quam admota scala fenestram ascendere: Generatim igitur illa dicuntur indicia sufficientia ad judicandum, suspicandum, vel dubitandum de vitio, vel crimine alicujus, quandocumque illa ex se, vel communi usu hominum sunt ut plurimum conjuncta cum tali effectu malo, de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat. Illa autem dicuntur indicia insufficientia, quæ ex se, vel communi usu hominum sunt indifferentia, aut raro conjuncta cum tali effectu malo, de quo quis judicat, suspicatur, vel dubitat.

9 Judicare, suspicari, vel dubitare de alterius vitio, vel crimine prudenter, & ex sufficientibus indiciis, seu motivis, quæ scilicet habent aliquam moralem connexionem cum tali vitio, vel crimine, per se loquendo nullum est peccatum; *Communis*, cum Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 4. Lugo *disp.* 14. *sect.* 2. Azor. *part.* 5. *lib.* 3. *cap.* 11. *q.* 3. Sporer *tom.* 2. *tract.* 5. *in VIII. præcept. Decalog. cap.* 4. *num.* 25. Reiffenstuel *Theol. Mor. tr.* 6. *dist.* 6. *qu.* 6. *num.* 59. Et ratio est, quia proximus amittit jus suæ famæ, & bonæ existimationis respectu illius hominis, cui ejus vitium, seu crimen sufficientibus indiciis proponitur, unde iste taliter dubitando, suspicando, vel etiam judicando, neque peccat contra caritatem proximi, neque contra justitiam, *arg. cap. Quod suspecti* 15. *caus.* 3. *qu.* 5. *& capit. Suspicionis* 39. *de Officio Delegati* cum similibus, ubi licite, ac juste ob legitima indicia, nunc judices, nunc Testes, aliique possunt recusari.

Judicium temerarium absque sufficiantibus 10
indiciis de vitio, vel crimine proximi in materia gravi deliberate conceptum est peccatum ex genere suo mortale; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 60. *art.* 3. & colligitur aperte ex verbis Christi *Matthæi* 7. *& Lucæ* 6. *Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini*, ubi de judicio temerario sermonem esse patet ex contextu. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est* (peccatum grave) *non consideras?* Et Sanctus Jacobus Apostolus *in sua Canonica cap.* 4. conjungit judicium temerarium cum Detractione: *Qui detrahit Fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit Legi, & judicat Legem*; Detrahere autem proximo in materia gravi est peccatum grave, adeoque &c. Tum quia hoc patet ratione; Nam quisque habet jus ad famam, seu bonam existimationem sui apud quemcumque hominem, donec per sufficientia signa innotescat, seu demonstretur malus, juxta illud: *Quisque præsumendus est bonus, donec demonstretur malus, argum. cap. In cunctis* 12. *caus.* 11. *qu.* 3. *cap. Mandata* 6. *& cap. Dudum* 16. *de Præsumpt.* ergo gravem ei injuriam infert, qui temere absque sufficientibus indiciis firmam de ipsius improbitate concipit sententiam, eumque in corde suo condemnat, adeoque graviter peccat.

Ut autem tale judicium sit peccatum mor- 11
tale, tres requiruntur conditiones. Prima, quod judicium *sit in materia gravi*, quæ materiæ gravitas, vel levitas attendi debet, vel ex ipsa substantia materiæ, vel ex qualitate personæ. Unde defectu gravitatis materiæ, veniale erit judicare de Paulo furtum unius julii, & ratione qualitatis personæ, veniale erit judicare de juvene parum honesto, quod transeat per aliquem locum ad inhonesta. Secunda, quod *judicium sit firmum, & plene deliberatum*, quia si judicium non sit firmum, & quasi

& quasi pro moraliter certo conceptum, erit sola suspicio; & si non sit deliberatum cum pleno consensu voluntatis, erit vel sola prima apprehensio de improbitate proximi, vel solus actus judicii imperfecti, non sufficiens ad peccatum mortale. Tertia, quod *judicium sit ex levibus, & insufficientibus indiciis, seu conjecturis*; quia, si judicium sit ex gravibus, & sufficientibus indiciis, seu conjecturis, non erit temerarium, sed prudens, ut patet ex dictis
12 *supra num.* 5. Hinc, quia raro omnes tres allatæ conditiones una simul interveniunt, raro judicium temerarium est mortale; una enim ex ipsis deficiente, judicium temerarium non est mortale; *Communis*.

13 Suspicio temeraria de proximi vitio, seu crimine ex genere suo est peccatum veniale tantum; *Communis*, cum S. Thoma 2. 2. *qu.* 60. *art.* 3. & indicat etiam S. Augustinus *tract.* 99. *in Joan.* dicens: *Si suspiciones omnino vitare non possumus, quia homines sumus; judicia tamen, idest, definitivas, firmasque sententias continere debemus*. Et ratio est, quia per suspicionem temerariam, etsi aliqualiter lædatur fama, seu bona existimatio proximi; non tamen simpliciter, & graviter, sed secundum quid, & leviter tantum, cum suspicio sit solum levis assensus de vitio, seu crimine pro-
14 ximi cum actuali dubitatione, seu formidine de opposito. Potest tamen suspicio temeraria evadere peccatum mortale per accidens, ut si oriatur ex maligno affectu, aut conjuncta sit cum gravi odio, vel contemptu proximi. Si quis ex tali temeraria suspicione in effectum externum malignum, aut damnum proximi procedat, ut si ex sola suspicione Judex Reum condemnaret, Superior subditum puniret, aut ab Officio amoveret; Si ratione talis Suspicionis, quis alicui suffragium in electione negaret, aut eum a consecutione alicujus notabilis boni impediret; *Communis*.

15 Dubitatio temeraria positiva de vitio, vel crimine alterius per se loquendo est solum peccatum veniale; *Communis* cum Lessio *lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 8. Layman *loc. cit. num.* 6. Sporer *loc. cit. num.* 34. Et ratio est eadem, quæ de suspicione, & a fortiori, quia minus lædit famam proximi dubitans solum num sit malus, quam etiam suspicans esse malum. Dubitatio enim temeraria positiva in hoc solum consistit, quod quis, habitis sufficientibus indiciis, ex quibus posset, ac deberet judicare aliquem esse bonum, ille omisso hoc judicio ex aliis leviusculis indiciis, seu conjecturis, vel motivis, positive dubitet, seu judicet esse dubium, & incertum an sit bonus? adeoque, si per se loquendo suspicio temeraria est solum peccatum veniale, quia famam, seu bonam existimationem proximi parum lædit, a fortiori per se loquendo erit solum peccatum veniale dubitatio temeraria positiva, quia minus
famam proximi lædit. Dubitatio autem teme- 16
raria negativa de vitio, seu crimine proximi nullo modo est peccatum; *Communis* cum citatis Doctoribus. Et ratio est, quia per talem dubitationem nulla prorsus injuria infertur proximo: Dubitatio enim temeraria negativa in hoc solum consistit, quod quis oblata sibi cogitatione de bonitate, vel malitia proximi, omne judicium, omnemque suspicionem, & dubitationem positivam ex defectu motivi, & rationis circa ipsius bonitatem vel malitiam suspendat, quod, cum nullimode sit ei injuriosum, nullum pariter erit peccatum.

JURAMENTUM.

Articulus I.

Juramentum quoad ea, quæ concernunt ejus esse, divisionem, & modum licitum, seu illicitum jurandi.

Juramentum est invocatio tacita, vel expres- 1
sa Divini Numinis, tamquam primæ, &
infallibilis veritatis in testem alicujus rei; *Est* 2
in re Communis. Juramentum dividitur in Assertorium, & Promissorium; Ita Scotus *in* 3. *dist.* 39. *quæst. unica, & communis aliorum*. Juramentum Assertorium est illud, quo simpliciter sine aliqua promissione aliquid affirmatur, vel negatur; *Est in re Communis*. Ju-
ramentum Promissorium est illud, quod ad con- 4
firmationem promissionis, seu contractus, aut pacti alicujus corroborationem adjicitur; *Est etiam in re Communis*.

Juramentum, tam assertorium, quam pro- 5
missorium dividitur in juramentum simplex, & in juramentum solemne. *Juramentum simplex* est, quod fit per simplicem Divini Numinis invocationem, vel contestationem in confirmationem rei assertæ, vel promissæ. *Juramentum solemne est*, quod per certam verborum formulam, vel corporalem alicujus rei v. gr. Sancti Evangelii attactum, perficitur coram legitimo Superiore, ut majorem auctoritatem, & æsti-

& æstimationem habeat, quale potissimbm solet fieri in Judiciis, in Professione Fidei, in Homagiis, ac Juramento Fidelitatis, & hujusmodi; *Sic in re Communis Doctorum*.

6 Rursus Juramentum dividitur in Juramentum contestativum, execrativum, & comminatorium. *Juramentum contestativum* est illud, quo Deus simpliciter ut testis invocatur. *Juramentum execratorium*, seu *imprecatorium* est illud, quo jurans sibi ipsi, vel aliis sibi caris, & ad ipsum pertinentibus mali quidpiam a Deo falsitatis vindice imprecatur, nisi verum sit, quod asserit, vel promittit. *Juramentum comminatorium* est illud, quo jurans comminando promittit alicui malum pœnæ, ut v. gr. *per Deum ego te verberabo. Per Deum ego te occidam*, & hujusmodi.

7 Juramentum potest fieri quatuor modis, scilicet Mente, Nutu, Facto, & Verbo. *Mente* fit Juramentum, quando intra animum aliquid affirmatur, vel negatur, Deusque in confirmationem invocatur velut testis. *Nutu* fit juramentum, quando alicui dicitur, Jura per Deum, & ipse oculis, vel capite annuit. *Facto* fit juramentum, quando aliquis oblatum sibi ad jurandum Evangelium tangit. *Verbo* fit Juramentum, quando aliquis dicit, vel scribit v. gr. *juro* in iis tamen circumstantiis, in quibus sic intelligitur Deus vocari in testem.

8 Ad juramentum, ut sit licitum, requiruntur tres conditiones, tamquam Comites ipsius, nempe *Veritas*, *Judicium*, & *Justitia*, ut habetur expresse *ex Jeremiæ* 4. ibi: *Jurabis: Vivit Dominus, in Veritate, Judicio, & Justitia*. *Veritas* in hoc consistit, quod res sit vera, aut ex gravi ratione, vel bona fide putetur vera, & sic veracissimi Nominis testimonium non adducatur in attestationem falsi, seu mendacii, alioquin esset perjurium, & gravissimum peccatum. *Judicium*, seu Judicii discretio in hoc consistit, quod juramentum non fiat sine necessitate, gravi causa, aut utilitate, sed cum prudenti intellectus consideratione, ac pia, & reverenti voluntatis affectione. *Justitia* in hoc consistit, quod res sit licita, & honesta, & sic æquissimi Nominis testimonium non adducatur in confirmationem rei iniquæ, & peccato obnoxiæ.

9 Juramentum factum cum omnibus dictis conditionibus nullum est peccatum: immo est potius actus virtutis Religionis. Sic S. Thomas 2. 2. q. 89. art. 4. asserens tale juramentum esse actum Religionis, sive Latriæ; *est Communis Theologorum, & Canonistarum*, & habetur clare *ex Deuteronomio 6.* ibi: *Dominum tuum timebis, ac per nomen ejus jurabis*, & *ex Psal.* 62. ibi: *Laudabuntur omnes, qui jurant in eo*, cum similibus. 10 Juramentum tamen, cui deest prima conditio, scilicet *Veritas*, est semper peccatum mortale. Nec hic excusar levitas materiæ, quia sive hæc sit gravis, sive levis, sive seria, sive jocosa, æqualiter tamen repugnat Deo testificari falsum; & tale juramentum dicitur perjurium cum gravi in Deum irreverentia, quippe cum adducatur in testem falsitatis, quasi vel ipse veritatem nesciat, vel velit, aut possit decipere testando falsum; *Communis*. 11 Juramentum, cui deest secunda conditio, scilicet *Judicium*, ut plurimum est peccatum veniale tantum; potest tamen fieri mortale ratione pravæ, & scandalosæ consuetudinis jurandi sine necessitate, & utilitate, & ratione negligentiæ ad tollendam talem pravam consuetudinem. Unde consuetudo incaute jurandi graviter perstringitur in Sacra Scriptura, *ut Ecclesiastici cap.* 23. ibi: *Jurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa*, & iterum ibidem: *Vir multum jurans implebitur iniquitate*, cum similibus; *Communis*. Juramentum, cui deest tertia conditio, scilicet *Justitia*, potest esse grave, vel leve juxta gravitatem, vel levitatem materiæ. Et sic, qui jurat facere rem solum venialiter malam, aut vanam, vel inutilem, seu frivolam, peccat solum venialiter, quia ibi levis tantum irreverentia in Deum censetur. Qui vero jurat se facturum rem mortaliter malam, ut se aliquem occisurum, peccat mortaliter, quia est gravis irreverentia, divina auctoritate se ad peccatum mortale quasi obligare, in quo duæ sunt malitiæ species distinctæ, una contra proximi caritatem, qua vult alteri malum; altera contra Dei reverentiam, qua ad illud abutitur auctoritate Dei odientis omne malum; *Communis*. (*a*)

13 Jurare cum restrictione non pure mentali, sed aliquo sufficienti modo externata, est licitum,

Notæ Romani Theologi.

(*a*) Falsum videtur Romanis Censoribus peccare tantum venialiter hominem, qui rem malam se facturum juret, quæ tamen venialem tantum culpam involvat, aut saltem minus probabi-

citum, & excusat a mendacio, & perjurio in omnibus casibus; in quibus ex justa caussa habet quis jus, seu debitum ad occultandum secretum; La Croix *lib. 3. par. 1. num. 286. & sequent.* Viva ad propositon. 27. damnat. ab Innocentio XI. *num. 5.* Felix Potestas *tom. 1. par. 2.° num.* 1731. Reiffenstuel, Layman, Lessius, Cardenas, & Sporer *tom. 1. tract. 3. in 2. præcept. Decalogi cap. 1. num.* 104. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia talis locutio externa, quamvis non facile ab audiente percipiatur, tamen quantum est ex se habet significationem conformem conceptui interno mentis loquentis, ut enim conjuncta signis, vel circumstantiis humano modo cognoscibilibus est significativa integræ propositionis mentalis, etiam illius partis, per quam verificatur locutio; locutione autem vera licite juratur, si adsit justa & rationabilis causa jurandi. Tum quia talis restrictio non pure mentalis non est facta animo decipiendi, sed occultandi secretum, ad quod occultandum, seu celandum habet jus, seu debitum, ut supponitur, adeoque non includit mendacium, nec perjurium, cum sit ex gravi, & rationabili causa.

Hic ad clariorem intelligentiam advertendum venit, quod duplex est restrictio mentalis. Una *pure mentalis*, & alia *non pure mentalis*, sed aliquo sufficienti modo externata. Restrictio *pure mentalis est*, quando tota propositio, spectatis omnibus circumstantiis, prout exterius profertur, est absolute falsa, in mente autem proferentis aliquid subintelligitur, per quod, si ab audiente perciperetur, fieret vera; attamen illud subintellectum nullo prorsus signo externo manifestatur, neque in illius cognitionem humano modo veniri potest, ut v. gr. si Petrus interroget Paulum an hodie viderit Franciscum? & Paulus respondeat: *Non vidi*, & in mente subintelligat: *Non vidi in foro, cum tamen viderit Domui suæ*. Restrictio illa est pure mentalis, quia ex nullis circumstantiis prudenter colligi poterat Petrum interrogare Paulum de visione Francisci in foro, aut Paulum de illa respondere. *Restrictio non pure mentalis*, seu restrictio realis, & externa est, quando propositio, spectatis quidem præcise verbis, unum de se absolutum significatum habet; sed ex circumstantiis, & adjunctis habet aliud ad illam spectans, 14

babilis opinio, quam tuto sequi non valeamus: horum judicio facile assentior, etsi probe scio, plures esse Auctores, qui cum Ferrario sentiant; Moveor vero ad id statuendum, primum quia longe pejus est jurare, sive Deum in testem vocare promissionis de re mala, quam facturi spondemus, quam jurare de re honesta, vel indifferenti sine ulla necessitate, quod tamen sine veniali culpa fieri non potest. Deinde, qui se peccatum veniale commissurum jurat, Deum invocat ad suum propositum roborandum, confirmandumque; promissio enim idcirco Divini testimonii auctoritate munitur, ut firmior, & immobilior evadat. Quid vero injuriosius Deo esse potest, quam infinita ipsius nominis majestate abuti, quam ipsius auctoritatem in præsidium iniquitatis adhibere? Rursus, qui sine animo jurandi jurat, graviter peccat, quia juramento abutitur. Sed hoc pejor abusus est, quo quis juramento utitur ad confirmandam iniquitatem. Præterea si jures sine animo committendi veniale illud peccatum, graviter peccas ex communi sententia, quia perjurus es, scilicet, quia Deum vocas in testem falsi; cur vero si jures cum vero animo peccatum veniale perpetrandi, venialiter dumtaxat delinques? Abuteris enim juramento, quod res sacrosancta est, cujus finis est confirmatio veritatis; profanas Sanctum Dei nomen, dum illud assumis, atque convertis in vinculum iniquitatis; Deum infinite Sanctum in peccati venialis testem invocando adducis tamquam fidei jussorem, & approbatorem illius; testes enim adhibentur, ut id approbent, quod suo testimonio confirmant.

An non hæc maximam Deo irrogatam injuriam redolent? Et quis dicat, levem tantum esse in Deum irreverentiam? Scio Adversarios reponere, jurantem non intendere Deum ad approbandam iniquitatem inducere, atque id lubenter fateor; nam si id expresse intenderet, blasphemus in Deum foret. Sed facto id illum præstare dicimus, dum Dei testimonio utitur. Nec magis urget aliorum responsio, qui ajunt, jurantem non teneri nisi sub veniali, evitare peccatum veniale. Id sane verum est; at sub gravi culpa tenemur abstinere ab invocatione Divini testimonii in confirmationem iniquitatis, etiam minimæ, quia malitia quæcumque, etsi minima, summopere Deo repugnat; ac summa Deo injuria fit, dum ad confirmandum propositum perpetrandæ iniquitatis invocatur. Hæc adnotanda duximus, tum ut doctissimis Censoribus morem gereremus, tum etiam ut Lectores sciant, quanta esse debeat Confessariorum diligentia in impediendis hujusmodi juramentis.

ctans, & in mente proferentis retentum significare, ita tamen, ut per ilias circumstantias, vel per aliud signum exterius consignificetur illud, quod in mente proferentis retinetur: Dantur enim quædam circumstantiæ, & signa externa, quæ ex se habent verba limitare, & consignificare cum illis; locutio namque non fit solis verbis, sed etiam completur ex circumstantiis personæ, loci, temporis, & negotii, de quo agitur, ac ex signis externis. Ut proinde locutio possit secundum se esse falsa, sed quatenus simul cum circumstantiis consignificat, possit esse vera; Sic v. gr. quamvis Judex privata scientia sciat aliquem esse reum; nihilominus, si pro Tribunali sedens dicat ipsum esse innocentem, ejus dictio, & assertio potest esse vera, quia circumstantiæ illæ significant talem haberi a Judice innocentem juridice, seu secundum allegata, & probata. Sic Christus Dominus dicens *Joan. 7. Ego autem non ascendam ad diem festum hunc*, verissimum dixit, quamvis ascenderit, quia ex circumstantiis verba illa denotabant se non ascensurum publice ad ostendendam miraculis suam Divinitatem, ut rogabatur. Item hæc propositio *Peto linguam bovis*, si proferatur in Macello, significat linguam carneam animalis, si vero proferatur in pharmacopeo significat herbam quæ dicitur *lingua bovis*. Item hæc propositio: *Petrus non est in triclinio* potest esse vera, quamvis sit in triclinio, sed ibi non comedat, si sumatur ly *non est* pro *non comedit*, & sic de similibus. Unde circumstantiæ loci, temporis, personæ, & signa externa possunt consignificare aliquid in mente retentum, licet verba præcise id non manifestent, adeoque restrictio non pure mentalis, sed externata, & amphibologia, seu æquivocatio per verba, aut signa externa per se æquivoca est licita, etiam cum juramento in omnibus casibus, in quibus ex justa causa habet quis jus, vel debitum ad occultandum secretum; vide *verb. Mendacium a n. 13. ad 21.*

15 Hinc Confessarius, quamvis interrogetur a Tyranno, an aliquid sciat, ut Confessarius, & scientia Sacramentali de peccato pœnitentis? poterit etiam cum juramento asserere se nihil scire, etiam spectata tali scientia Sacramentali, retinendo in mente *ad dicendum*, quia, cum Confessarius habeat jus, immo strictissimum debitum ad id non relevandum, ex tali circumstantia apparet verba ista proferri a Confessario, quatenus homo est, & scientia extra-Sacramentali, relate ad quam vere nihil scit, quod spectat ad scientiam Sacramentalem. Et in hoc sensu communissime Sacri Interpretes docent locutum esse Christum Dominum, quando *Marci 13.* loquens de Judicii adventu dixit: *De die illo, vel hora nemo scit; Neque Angeli in Cælo, neque Filius hominis*. Licet enim Christus Dominus, non solum qua Deus, sed etiam qua homo diem universalis Judicii vere sciret, quia tamen illum nesciebat qua Legatus Patris, & Doctor hominum, cujus muneri notitia illa demandata non fuerat, & diem illum ignorabat ad publicam notitiam, & scientiam communicabilem, quam discipulorum interrogatio requirebat, & ex circumstantiis luculenter apparebat verba illa de tali notitia communicabili fore accipienda, idcirco vere, & absolute dixit se diem illum nescire. Vide tamen in calce hujus Articuli *Notas Rom. Theol.* ad hunc *n. 15.*

Sic Secretarius Regni ad occultandam veritatem, & servandum sibi impositum sigillum poterit uti amphibologia, aut æquivocatione, aut restrictione non pure mentali etiam cum juramento. Idem dicendum est de Uxore adultera a Marito interrogata ad necem, an commiserit adulterium? Et sic de aliis similibus casibus, in quibus datur gravis & rationabilis causa permittendi alterius deceptionem passivam salva veracitate loquentis; dummodo juramentum addatur semper restrictioni non pure mentali, sed externatæ, vel per signa externa determinata, vel per verba ex se æquivoca sufficienria ad internam restrictionem significandam. Sic communiter Doctores cum supra citatis *sub n. 13.* 16

Ita qui ex præsumptione falsa interrogatur a Judice, non tenetur confiteri propositionem veram, ubi ista confessa, condemnandus esset in foro externo de crimine, vel debito, ad quod revera in foro conscientiæ non tenetur, & iste non solum coram Deo esset immunis a mendacio, sed etiam a perjurio, si cum juramenro negaverit, vide *verb. Accusatus n. 31.* ubi pro hac affertur solida ratio, & adducuntur Doctores, & ibidem *sub n. 33. 34. 35.* adducuntur exempla ibi videnda, ne jam dicta repetantur. 17

Item qui juramento interrogatur, an veniat ex tali loco, qui falso existimatur peste infectus, jurare potest, se inde non venire, subintelligendo *ex eo loco*, qualis existimatur, nimirum *peste infecto*; Navarrus, Tolet. Rodriquez, Suarez, & alii cum Sanchez, & Sporer *loco mox citando*. Immo multi, ut Toletus, Lessius, & alii cum Sporer *tom. 1. tr. 3.* 18

in 2. *prec. Dec. n.* 122. tenent, quod, quamvis talis locus esset vere infectus, si tamen celeriter transiens, certo crederet, se nihil inde luis contraxisse, adhuc jurare posset non transisse, utendo eadem restrictione, nimirum, *ut ab ipso periculum timeri debeat*.

19 Item, si Clericus, vel Religiosus sit coram sæculari Judice conventus, non solum ipse pro se, sed etiam alii pro ipso jurare possunt, eum nihil deliquisse, utendo hac restrictione, *ut coram tali incompetente Judice deponi debeat*; *Communis*. Item si Clericus, vel Religiosus, aut alia persona exempta a Gabellis solvendis interrogetur a Gabellario an habeat, seu portet aliquid Gabellæ obstrictum? Jurare potest se nihil tale habere, seu portare, utendo hac restrictione: *Nihil habeo, seu porto, ex quo Gabellam solvere debeam*; Ledesma, Gobat cum Sporer *loc. cit. n.* 122. & alii passim; vide *verb. Accusatus n.* 42. ubi alia ad rem.

20 Item si Cajus v. gr. sit certe & vere Creditor Titii in mille, & Sempronius sit incerte & dubie Creditor ipsius Caii pariter in mille; Ne Sempronius intentet sequestrum, & pro se exigat mille, quæ debet Titius Cajo, ipse Cajus potest licite jurare se recepisse dicta mille a Titio, quamvis revera non receperit, sed solum habeat pro receptis, quia jus Caii in mille contra Titium est certum, Jus vero Sempronii contra Cajum non est certum, sed dubium, seu Cajus habet aliunde jus non solvendi illa mille Sempronio; Unde Cajus habet jus reddendi tutum omni meliori modo, quo potest, suum Creditum contra Titium; Quilibet enim habet jus tuendi suum omni majori securitate, qua potest, maxime si alia non ei suppetat via suum assecurandi, & licita utatur restrictione, ut petat in exemplis allatis *sub verb. Accusatus n.* 33. 34. & 35. Et sic expresse tenet cum aliis Tamburin. *tom.* 1. *lib.* 3. §. 5. Felix Potestas *l. cit. n.* 1063. & in simili Sporer *loc. cit. n.* 123. cum pluribus aliis. Vide verb. *Solutio n.* 42. 43. 44.

21 Item Mercatores, qui dicunt, vel etiam jurant se non posse pro tali pretio talem mercem vendere, licet in rigore hoc verum non sit, excusantur a mendacio, & perjurio per hoc, quod ipsi intelligant, & satis sciatur, & cognoscatur ab emptoribus significare velle, se non posse cum honesto & mediocri lucro ita vendere. Item cum dicunt, vel etiam jurant merces sibi pluris constare, quamvis in rigore non sit verum, excusantur per hoc, quia quando dicunt sibi pluris constare, sciunt emptores, quod non intelligant nude pretium rei emptæ, sed etiam computent expensas vecturæ, & Gabellæ, aliasque, quas faciunt toto anno in suam communem negotiationem; hæc enim juste venire possunt nomine pretii, quo res ipsis constat; Gobat *tom.* 3. *collectan. de Jurament. n.* 672. citans Sanctagallenses, La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 301. Si autem locutiones mercatorum non essent veræ in allato sensu, tunc mentirentur, & si jurarent, pejerarent. Doctores citati.

Reus, an, & quando teneatur, vel non fateri veritatem Judici ipsum interroganti sub juramento. Vide *verb. Accusatus a n.* 10. *ad* 43. 22

Nec valet objicere, quod per tales amphibologias, seu æquivocationes, & restrictiones non pure mentales sed externatas, humana societas, & humanum commercium perturbetur, ex quo per tales locutiones regulariter decipiantur audientes, adeoque non esse licitas. Non valet, inquam, quia per similes locutiones commercium humanum potius justificatur, quam perturbetur; nam humanum commercium non debet esse contra jus humanum; Nec officit, quod regulariter per similes locutiones decipiantur audientes, quia id per accidens sequitur, nam audiens prudens acuti, & perspicacis intellectus posset veram significationem locutionis percipere, & simul imprudentiam suæ interrogationis advertere, si signa, verba, circumstantias externas, & gravitatem rei, & jus, seu debitum alterius de secreto occultando reflecteret; quod, si audiens talis non sit, sibi imputet, quod non intelligat; signa namque, & verba in talibus circumstantiis supponuntur per se significativa, & externata conformiter ad mentis restrictionem, adeoque de se perceptibilia; Et sic loquens, seu respondens intendit celare secretum, ad quod occultandum habet jus, vel debitum, non autem audientem decipere. Nec ejus deceptionem, quam prævidet, vitare tenetur cum suo, aut aliorum gravi, & notabili præjudicio, & damno, quia tunc est deceptio accepta, non vero data, ut patet a simili de scandalo passivo per communem Doctorum, & clare constat ex celebri responsione ab omnibus, ut licita admissa, prout data fuit a S. Athanasio eludente Satellites Juliani eum ad necem quærentes, & a S. P. N. Francisco, qui cum a Ministris justitiæ requisitus, *an illac transisset* quidam homicida, positis intra manicas manibus respondit, *isthac non transivit*, intelligens non transisse per suas manicas, & sic plenam, & veram responsionem ex verbis, & illa actione externa componens. 23

Nec valet etiam objicere, quod tales amphibo- 24

bologiæ, seu æquivocationes, & restrictiones mentales sint proscriptæ ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. in istis tribus damnatis propositionibus 26. 27. & 28. in ordine. Propositio 26. *Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine juret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus*. Propositio 27. *Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa*. Propositio 28. *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum*.

25 Non valet, inquam, quia in istis tribus propositionibus damnantur solum amphibologiæ, æquivocationes, & restrictiones pure mentales, ut pro certo notat Cardenas *dissertat.* 19. *cap.* 4. *n.* 35. Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcepr. Decalog. cap.* 1. *sect.* 3. *nu.* 104. Viva *ad propositionem* 27. *Innocentii XI. n.°* 5. La Croix *l.* 3. *part.* 1. *nu.* 287. *cum sequent.* Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 6. *dist.* 2. *q.* 3. *n.* 40. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1731. *& seq.* & alii

26 passim. Et tales amphibologias, seu æquivocationes, & restrictiones pure mentales esse omnino illicitas fatemur, & concedimus ultro & nos, quia includunt mendacium, quod est ab intrinseco malum, adeoque eas merito damnavit Pontifex in supra relatis propositionibus.

27 Jurare sine animo jurandi semper est illicitum, sive quis juret verum, sive falsum, sive in re gravi, sive in re levi, sive cum causa, sive non, sive in judicio, sive extra. Et ratio est, quia jurare sine animo jurandi semper continet mendacium irreligiosum, quod a nulla causa, sive levi, sive gravi cohonestari potest; quamvis enim juramentum fictum addatur assertioni veræ, falso tamen asserit se jurare, qui non habet animum jurandi, qui enim dicit v. g. promitto, dono, & hujusmodi, carens animo promittendi, donandi, & hujusmodi, mentitur; mendacium autem nunquam est licitum, quantacumque detur causa, cum sit intrinsece malum. Unde Innocentius XI. die 2. Martii 1679. merito damnavit sequentem propositionem 25. in ordine, ibi: *Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis*.

An autem jurare sine animo jurandi sit peccatum mortale, vel veniale solum? variant Doctores; Cajetanus enim 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1611. Hurtad. *diss.* 12. *cap.* 5. Armilla, Covarruv. Filguera, & alii tenent, quod, qui jurat sine animo jurandi peccat mortaliter, quamvis verum juret, etiamsi materia sit levis, & sit extra legitimum judicium; quam sententiam Suarez *cap.* 17. *nu.* 6. censet probabilem, quamvis nimis rigorosam. Et ratio istorum est, quia sic jurans mentiens, & proximum decipiens jurat, nam verbis externis dicit se jurare, & interius habet animum oppositum, & revera non jurat. Tum quia sic jurans illudit testimonio Dei, cum fingat se illud invocare, & tamen non invocat. Probabilius tamen, & communius Suarez *l. c.* Sanchez *lib.* 3. *cap.* 6. Lessius *d.* 8. *n.* 46. Castrop. *p.* 8. *n.* 4. Illsung. *T.* 5. *n.* 55. Dicastill. *d.* 2. *num.* 278. Cardenas *in* 2. *Crisi d.* 18. *num.* 12. Viva *ad propositionem* 25. *Innocent. XI. num.* 7. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 277. Sporer *loc. cit. num.* 133. & alii dicunt, quod sic jurans peccat solum venialiter, dummodo non juret in contractu, aut in Judicio legitimo, aut in casu, quo proximus pati possit aliquod grave damnum. Et ratio est, quia sic jurare, nec est graviter injuriosum Deo, nec homini. Non Deo, quia invocatur exterius ad confirmandum duntaxat verum, & quamvis sit aliqua irreverentia illum invocare sine animo invocandi, atque adeo in vanum, ea tamen non est irreverentia gravis, sicuti non est irreverentia gravis jurare verum sine necessitate, hoc est sine judicio comite, ut diximus *supra n.* 11. Neque est graviter injuriosum homini, quia supponitur hoc fieri extra contractum, & extra Judicium legitimum, ac extra quemcumque casum, in quo homo damnum aliquod grave patiatur ex hoc ficto juramento. Tum quia juramentum nec cadit super mendacium, nec super deceptionem proximi, sed tantum super rem veram; Deus enim recipit juramentum, prout ex corde procedit, *cap. Humanæ aures* 11. *caus.* 22. *q.* 5. 28

Unde ad primam rationem primæ sententiæ respondent Defensores secundæ, quod non est peccatum mortale, quamvis aliquis mentiens, & decipiens juret, dummodo juramento non confirmet mendacium, vel deceptionem, quod hic non facit. Ad secundam rationem respondent, 30

dent, quod sic jurans non dicitur graviter illudere Deo, quia sicuti non dicitur graviter illudere Deo, qui fingit se orare cum animo tunc non orandi, unde non peccat nisi venialiter in hac simulatione, ut docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 3. *art.* 4. ita nec dicitur graviter illudere Deo jurans verum sine animo jurandi; nec peccat secundum se, nisi venialiter, nolens interius Deum in testem advocare, quando aliunde ad id tenetur. (*a*)

31 Jurare sine animo jurandi in Judicio legitimo, & in contractibus, ac casibus, quibus proximus patiatur aliquod grave damnum ex tali ficto juramento, est peccatum mortale; *Communis*. Et ratio est, quia ultra quam quod jurans in contractibus, & dictis casibus gravem injuriam, & damnum affert proximo, & assumit mendaciter nomen Dei ad decipiendum proximum cum gravi injuria, & damno ipsius, & Reipublicæ; in judicio legitimo tenetur sub gravi ad vere, & non fictitie jurandum; quilibet enim in judicio legitimo respondere tenetur secundum mentem judicis legitime interrogantis, Judex autem petit verum, & non fictum juramentum, cum hoc valde intersit communi bono Reipublicæ, adeoque &c.

32 Jurare falsum sine animo jurandi est peccatum mortale, nedum in materia gravi, ut sine controversia tenent omnes, sed etiam in materia levi, quia sicut in idololatria, & in blasphemia, aut in infidelitate non datur parvitas materiæ, quæ a mortali excuset, etiamsi desit animus internus litandi idolo, blasphemandi, aut non credendi, ita nec in perjurio, etiamsi desit animus internus jurandi. Unde Verricelli *part.* 1. *quæst. moral. tract.* 1. *qu.* 12. sic expresse concludit: *Non audeo asserere probabilem, neque tutam in conscientia eam sententiam, quæ affirmaret non esse peccatum mortale in materia levi, ut in mendacio jocoso, aut officioso jurare exterius sine animo interno jurandi.* Et sic tenet Viva *l. c. n.* 6. & alii de hac difficultate tractantes; *arg. Proposit.* 24. *in ordine ex damnatis ab Innocent. XI. die* 2. *Martii* 1679. ibi: *Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.*

Jurare cum animo jurandi, & promittendi, 33 seu se obligandi, non tamen implendi, est semper peccatum mortale, quia sic jurans vocat Deum in testem voluntatis implendæ, quam tamen scit se non habere; unde cum adducere Deum in testimonium falsitatis sit semper gravissima irreverentia contra ipsum etiam in materia levi, ut patet ex mox adducta propositione damnata, sequitur aperte, quod jurare cum animo jurandi, & promittendi, seu se obligandi, non tamen implendi, sit semper peccatum mortale etiam in materia levi; *Sic Communis Doctorum* teste Sporer *tom.* 1. *tract.* 3. *in* 2. *præcept. Decalog. cap.* 1. *sect.* 4. *n.* 135.

Consuetudo culpabiliter retenta jurandi sine 34 causa, attamen verum, & cum debita advertentia, & consideratione ad veritatem rei jurandæ, est peccatum veniale tantum, quia habitus non possunt habere majorem malitiam, quam habent actus, ex quibus generantur, actus autem taliter jurandi sunt solum peccata venialia, adeoque &c. *Communis*. Consuetudo au- 35 tem culpabiliter retenta jurandi indiscrete, & inadvertenter, sive verum, sive falsum, est peccatum mortale, ita ut talis consuetudinarius voluntarie omittens extirpare, vel emendare ipsam consuetudinem, vi talis consuetu-di-

Romani Theol. Nota.

(*a*) Non ita facile *Ferrario* assentietur, qui animadvertat gravem, quæ Deo injuria fit, dum sanctum ac ineffabile ipsius Nomen adhibeatur ad hominem decipiendum. Nam qui verbis jurat, animo vero se nolle jurare contendit, decipit eos apud quos juramento res comprobat, ac Dei nomen nonnisi decipiendi animo usurpat, cum per hujusmodi nomen mentiatur, ac decipiat. Quis vero dicat gravem Deo injuriam non fieri? Audiatur *Fr. Aurelius Rielle de Relig. q.* 4. Dei nomen, inquit, adsumere in vanum, est intrinsece malum: sed jurare sine animo jurandi, est Dei nomen & testimonium adsumere in vanum; cum non sit adsumere illud ad finem propter quem adsumendum est; & quidem hoc probat tale juramentum esse mortifere malum: magna enim in Deum irreverentia est, quod illius nomine abutatur homo ad decipiendum alios. Accedit etiam, quod talis jurandi modus evertat finem principalem juramenti, omnemque ejus fructum evacuet. Siquidem finis juramenti est firmare veritatem, & sinceritatem, atque afferre securitatem, quibus deficientibus, perit omnis juramenti effectus. Atque hinc patet, majorem in hoc casu Deo injuriam irrogari, quam dum quis simulet orare, sine animo orandi. Nam præter simulationem in vanum sumitur, & ad alios decipiendos Dei nomen adhibetur.

dinis culpabiliter retentæ peccat mortaliter, toties, quoties ita indiscrete, & inadvertenter ad veritatem, vel falsitatem jurat, sive reipsa sit verum, sive falsum, quod jurat; *Communis*. Et ratio est, quia omnis voluntarie se constituens, aut relinquens in periculo proximo peccati mortalis, peccat mortaliter; Talis autem consuetudinarius culpabiliter retinens, vel umittens extirpare dictam consuetudinem, ac vi illius ita indiscrete, & inadvertenter verum, vel falsum jurans, is voluntarie se relinquit, & semper constituit in proximo periculo peccati mortalis, scilicet juramentorum falsorum seu perjuriorum, adeoque &c.

36 Hic juvat adducere plurimurum consuetudines jurandi per diversas formulas, quarum aliquæ veram rationem juramenti continent, & aliæ nun: Veram igitur juramenti rationem continent sequentes, & similes jurandi formulæ. *Juro per Deum verum*. *Testor Deum*. *Invoco Deum Testem*. *Per Deum ita est*. *Sit mihi testis Deus*, & hujusmodi. Tales enim, & similes formulæ expressam invocationem divini testimonii in se continent.

37 Si autem quis per simplicem assertionem, & non per Divini testimonii invocationem sequentes, vel similes formulas proferat: *Deus scit me verum dicere*. *Deus novit*. *Deus videt meam conscientiam*. *Coram Deo loquor*. *Deus vidrt ita esse*. *Deus testabitur suo tempore*. *Deus scit quia non mentior*, & hujusmodi, non erit verum juramentum, nisi aliud constet, aut ex circumstantiis probetur. Tales enim, & similes formulæ continent meram assertionem, non autem Divini testimonii invocationem, prout requiritur ad veram juramenti rationem. In istis tamen, & similibus formulis attendenda est intentio loquentis, quia ratione intentionis loquentis solent quandoque ut juramenta usurpari, ut patet in Apostolo Paulo *ad Romanos* 1. ibi: *Testis est mihi Deus*, *cui servio in spiritu meo*; 2. *ad Corinth.* ibi: *Testem invoco Deum in animam meam*; *ad Galatas* 1. ibi: *Quæ autem scribo vobis*, *ecce coram Deo*, *quia non mentior*; 1. *ad Timoth.* 5. ibi: *Testificor coram Deo*, quibus verbis Apostolus jurasse existimatur.

38 Juramenta non sunt dicere *Per fidem meam*. *In fide veri Sacerdotis*, *veri Religiosi*, *veri Christiani*, *veri hominis honorati*. *In fide Regis*, *Principis*, *aut nobilis Equitis*. *In mea conscientia*, & hujusmodi. Per tales enim, & similes formulas non invocatur, nec adducitur Deus in testem, prout requiritur ad verum juramentum, sed adducitur pro motivo credulitatis sola fides humana, quæ præstari debet Sacerdoti; Religioso, Regi, Principi, Nobili, & hujusmodi.

Item juramenta non sunt dicere: *Juro Deum*. *Per Deum*. *Per animam meam*. *Per vitam meam*, *quod te volo una die occidere*, *quod super te*, *vel super tuis bonis de hac injuria*, *de hoc damno strictissimam una die sumam rationem*, *quod omnia mihi solves*, & hujusmodi. Talia enim, & similia, nec dicuntur animo jurandi, nec accipiuntur communiter ut juramenta, sed sunt quidam modi comminandi, & loquendi, quibus solent uti rixosi, & iracundi ad aliis exprimendam suam excandescentiam, iram, & indignationem. 39

Item juramenta non sunt dicere: *Amputetur mihi nasus*. *Detruncentur mihi aures*, *nisi ita sit*; *Sim infamis*, *habear perfidus*, *Hæreticus*, *Turca*. *Non sim honestus*, *Nobilis*, *Christianus*, *Religiosus*, *Sacerdos*, & hujusmodi, *nisi verum sit*, *quod dico*. Tales enim, & similes formulæ non sunt veræ execrationes, vel invocationes Divini judicii ad hæc, sed solum quædam permissiones, quasi dicatur: *Habeas me pro tali*, *nisi verum sit*, *quod dico*; Sporer *loc. cit. sub num.* 8. Gobat *tom.* 3. *de juramento n.* 489. & alii passim; Sunt tamen vera juramenta execratoria dicere. *Tollat me Deus subitanea morte*. *Vivus hinc non discedam*. *Dæmon me ducat nunc in Infernum*, & hujusmodi, *si mentior*; Sporer *loc. cit. n.* 13. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1547. & alii passim. 40 41

Item juramenta non sunt dicere simpliciter: *Juro*. *Juro hoc verum esse*. *Juro ita esse*, & hujusmodi, quia per tales, & similes formulas non fit invocatio, nec expressa, nec tacita Dei in testem, nec exprimitur per quem juretur. Immo, si simpliciter dicatur *juro*, nec exprimitur quid juretur. Possent tamen similes formulæ esse juramenta, si proferrentur cum animo, & voluntate Deum in testem invocandi, aut ex circumstantiis ea intentio colligeretur, ut v. gr. Si Petro dicenti Paulo: *Jura mihi per Deum verum ita hoc esse*, Paulus respondeat *juro*, tunc enim Paulus vere, & realiter censetur jurare, & sic de similibus; Sporer *loc. cit. num.* 6. & alii communiter. 42

Item juramenta non sunt jurare per creaturas, in quibus nihil Divinæ bonitatis specialiter relucet, nec per ipsas additur expressa relatio ad Deum, ut si quis dicat *juro per hanc chartam*, *per hanc vestem*, *per hanc paleam*, & hujusmodi, quia simpliciter sic eas creaturas proferendo non censentur adduci cum relatione ad Deum. Sunt autem juramenta jurare 43

rare per ipsas creaturas, si expressa addatur relatio ad Deum, seu adducatur in obliquo Deus, ut si quis dicat, *Juro per hunc panem Dei*, *per hunc ignem Dei*, & hujusmodi quia sic invocatur Deus, tamquam panis, ignis, & hujusmodi Conditor; Silvester *verb. juramentum* 1. *q.* 4. Sanchez *l.* 3. *cap.* 2. *n.* 10. Sporer *loc. cit. sub num.* 7. & alii.

44 Juramenta saltem implicita sunt jurare per Creaturas, etiam irrationales, & inanimatas, specialiter tamen excellentes, & in quibus Deus specialiter eluceat, & resideat, ut *Per Cœlum*, *& Terram*, & hujusmodi, sicut juravit Moyses *Deut. c.* 4. *n.* 26. *& cap.* 30. *n.* 19. ibi: *Testes invoco hodie Cœlum*, *& terram*, & Christus Dominus *Matthæi cap.* 5. *n.* 34. prohibens supervacanea juramenta dicit: *Ego autem dico vobis non jurare omnino*, *neque per Cœlum*; *quia Thronus Dei est*: *neque per Terram*; *quia scabellum est pedum ejus*: *neque per Jerosolymam*; *quia Civitas est magni Regis*. Item *cap.* 23. *num.* 20. *& seq.* dicit: *Qui ergo jurat in Altari*, *jurat in eo*, *& in omnibus*, *quæ super illud sunt*; *& quicumque juraverit in templo*; *jurat in illo*, *& in eo*, *qui habitat in ipso*; *& qui jurat in Cœlo*, *jurat in Throno Dei*, *& in eo*, *qui sedet super eum*. Et consonat Epistola Canonica D. Jacobi Apostoli *c.* 5. *n.* 12. ibi: *Ante omnia autem fratres mei nolite jurare*, *neque per Cœlum*, *neque per terram*, *neque aliud quodcumque juramentum*. Item juramenta sunt jurare per quasvis res Sacras Deo specialiter consecratas, ut *per Crucem Christi*, *per Sacramenta*, *per Sacram Scripturam*, *per Evangelia*; *cap. Quoties cordis* 9. *cauf.* 1. *q.* 7. Item juramenta sunt jurare per Beatissimam Virginem, per Beatos Angelos, & Sanctos Dei, quatenus Beati gratia, & gloria Deo uniti sunt, tamquam amici, & Domestici Dei, in quibus Divina Majestas perfectissime resplendet. Si quis tamen juraret per Beatissimam Virginem Mariam, per Angelos, & Sanctos absolute, per suam creatam perfectionem, & excellentiam gratiæ, & gloriæ, non referendo ad Deum, non esset verum juramentum virtutis Religionis, sed solum esset Sacra contestatio virtutis Duliæ; Sanch. *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 9. Sporer *loc. cit. n.* 7. & alii.

45 Jurare per vitam Dei, & Sanctorum, per caput, Cor, aliaque membra honesta Christi, Beatissimæ Virginis, & Sanctorum, per Sanguinem Christi, per ejus vulnera, & hujusmodi, si reverenter fiat in sensu assertorio, & invocatorio, & non in sensu execratorio (quod scilicet illa pereant, vel non sint, si hoc non ita sit) blasphemum, & illicitum per se non est; Sporer *loc. cit. sub n.* 6. & alii. Blasphemum autem, & illicitum est, si fiat in tali sensu execratorio; Sporer *loc. cit.* & alii. Et a fortiori blasphemum, & gravissime prohibitum est jurare per membra Dei, cum Deus, ut purissimus spiritus, membra corporea non habeat. Item jurare per inhonesta membra Christi, Beatissimæ V. M. & Sanctorum; *cap. Si quis* 10. *cauf.* 22. *quæst.* 1. ibi: *Si quis per Capillum Dei*, *vel caput juraverit*, *vel alio modo blasphemia contra Deum usus fuerit*, *si in ordine Ecclesiastico est*, *deponatur*, *si laicus anathematizetur*, *& Authen. Ut non luxurientur homines*, Collat. 6. ibi: *Nemo juret per membra Dei*, *aut alio modo Deum blasphemet*; *His enim delictis*, *& fames*, *& Terræmotus*, *& pestilentiæ fiunt*, *præcipimus ergo tales comprehendi*, *atque ultimis subdi suppliciis*.

Dicere: *Ita hoc verum est*, *sicuti verum est*, *quod Deus sit unus*, *quod Personæ Divinæ sint tres*, & hujusmodi: Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem, & insuper comparare totaliter humanam veritatem cum Divina, ut humana veritas, & certitudo nostri dicti tanta sit, quanta est Divina veritas, & certitudo veritatis divinæ, tunc est juramentum, & blasphemia. Si intentio sit adducere divinam veritatem in testem; at non totaliter comparare, sed solum aliqualiter veritatem humanam Divinæ assimilare hyperbolice loquendo (ut communiter, & usualiter profertur) ita ut sensus sit: *Sicuti verum est*, *quod Deus sit unus*, *Personæ Divinæ sint tres*, *ita suo modo verum est hoc*; *quod dico*; tunc est juramentum, sed non blasphemia. Si autem intentio sit solum assimilare aliqualiter modo nunc explicato veritatem humanam Divinæ, & non adducere Divinam veritatem in testem, sed solum enunciative proferre, nec est juramentum, nec blasphemia; Felix Potestas *loc. cit. n.* 1556. Sporer *loc. cit. n.* 5. & alii. 46

Juramenta sub dictis, aliisque formulis etiam licitis non sunt passim facienda; pluribus enim subsunt periculis. Unde attendendum est monitum Ecclesiastici *cap.* 23. *num.* 9. *& sequent.* ibi: *Jurationi non assuescas os tuum*, *multi enim casus in illa*. *Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo*, *& nominibus Sanctorum ne admiscearis*, *quoniam non eris immunis ab eis*; *sicut enim servus interrogatus assidue*, *a livore non minuitur*, *sic omnis jurans*, *& nominans in toto a peccato non purgabitur*; *Vir multum jurans implebitur iniquitate*, *& non discedet a Domo illius plaga*. Et id, quod Christus Do- 47

Dominus *Matth. c. 5. n. 34.* prohibens supervacanea juramenta dicit : *Audistis, quia dictum est antiquis, non perjurabis, reddes autem Domino vota tua. Ego autem dico vobis non jurare omnino neque per Cœlum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum ejus, neque per Jerosolymam, quia Civitas est magni Regis, neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum; sit autem sermo vester, est, est, non, non, quod autem his abundantius est, a malo est.* Et consonat Epistola Canonica D. Jacobi Apostoli *cap. 5. num. 12.* ibi : *Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per Cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum; sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub judicio decidatis.* Et D. Augustinus *serm. 30. de verbis Apostol.* sic optime concludit : *Duo sunt, quæ damnabo nunquam, veram jurationem, & nullam jurationem, damno autem falsam jurationem; falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa est, nulla juratio secura est.*

48 Ad licite jurandum requiritur certitudo veritatis, tum ex parte rei juratæ, tum ex parte personæ jurantis; *Communis*.

49 Certitudo veritatis ex parte rei juratæ sufficiens ad juramentum licitum habetur, si res secundum sensum humanum, communem acceptationem, aut consuetudinem sumpta, ita se habet, sicuti juratur; ut si quis Parochus juret suum Clericum frequentasse toto anno Ecclesiam, quamvis aliquoties intermiserit, quia parum pro nihilo reputatur, & humano sensu totus annus æstimatur, etiamsi modicum quid absuerit. Idem dicendum est de Fidibus juratis, quæ apud Familias Regulares concedi solent, quod Lectores per tot integros annos legerint, & studentes scholas frequentaverint, & omnes suas scholasticas functiones laudabiliter obiverint, quamvis juxta consuetudinem nonnisi per septem, vel octo integros menses singulis annis id egerint, & aliquoties defecerint, seu non ita laudabiliter semper peregerint, & sic de similibus.

50 Certitudo veritatis ex parte personæ jurantis sufficiens ad juramentum licitum habetur, si jurans sit certus, vel physice, vel moraliter juxta diversitatem materiæ de veritate rei, quam jurat. Unde in odiosis, puta in contractibus, & negotiationibus humani commercii, ac in sententiis ferendis, & quoties est periculum damni proximi, ad absolute jurandum rem ita esse, vel non esse, requiritur certitudo scientifica, seu physica, & experimentalis, qualis habetur per visum, *cap. Testis 15. caus. 3. quæst. 9.* Judex enim in illis juridice interrogans intendit interrogare non de quacumque certitudine, sed de certitudine sufficienta ad faciendam semiplenam probationem, ad quam non sufficit certitudo moralis unius testis, ex auditu cujusvis fide digni, sed requiritur certitudo scientifica, seu physica, & experimentalis. In favorabilibus autem, in quibus nullum adest damnum, & præjudicium proximi ad absolute jurandum, sufficit certitudo moralis, seu credulitas; *arg. cap. Ex parte 1. de Scrutinio in Ordine faciendo*, ubi Innocentius III. definit, quod Archidiaconus testificans Episcopo Clericum promovendum esse dignum ad Ordinem, non peccat, quamvis non physice certo sciat, sed solum sciat, quantum humana fragilitas finit noscere, seu ex indiciis probabilibus; quod est testimonium de credulitate, reddita hac ratione : *Cum illum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æstimare.* Hinc quando petitur informatio alicujus personæ v. gr. de vita, & fama, & similibus, sufficit ad jurandum in ejus favorem certitudo moralis ex auditu, quia certitudo de visu, seu physica, & omnimoda de istis, nec haberi, nec quæri solet.

Veritas juramenti est triplex. Prima, quando objectum juramenti conformatur & menti, 51 & rei, & sic nullum est peccatum, si aliunde interveniant alia requisita ad juramentum. Secunda, quando objectum juramenti conformatur menti, sed non rei, & in hoc casu, si non fuit adhibita debita diligentia pro veritate scienda, est peccatum mortale. Tertia, quando objectum juramenti conformatur rei, sed non menti, & in hoc casu est peccatum mortale, & perjurium, licet dicatur veritas, quia juratur contra dictamen propriæ conscientiæ; *Communis*.

Nulla persona privata potest licite exigere 52 juramentum ab eo, quem certo scit esse pejeraturum; *arg. cap. Clericos 3. de cohabit. Clericor. & cap. Ille, qui 5. caus. 22. qu. 5.* ubi ex verbis S. Augustini sic expresse dicitur : *Ille, qui hominem provocat ad jurationem, & scit eum falsum juraturum esse, vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus est, ille animam, immo duas animas, & ejus, quem jurare provocavit, & suam; scis verum esse quod dicis, & falsum esse quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit, tu quid invenisti? Immo & tu periisti, qui de illius morte te satiare voluisti.* Et ipsemet D. Augustinus *tom. 10. serm. 2. de Decollat. S. Joannis Ba-*

Baptistæ ; idem serm. 11. *de Sanctis* , ubi supradicta scribit, subjungit ad rem hoc formidabile sed dignum exemplum ibi : *Aliquid dicam , quod nunquam dixi caritati vestræ in hoc populo , quod contigit in hac Ecclesia ; Fuit hic homo quidam simplex , innocens , bene fidelis a multis vestrum* (idest Hipponensibus) *immo ab omnibus cognitus , Tutuslymeni vocatus : Tutumlymeni quis vestrum non novit , qui estis cives ? Ab illo audivi quod dico . Nescio quis negavit ei , vel quod ei debebatur , & hominis fide se commisit . Commotus provocavit eum ad jusjurandum , juravit ille , iste perdidit , sed isto perdente , ille penitus periit . Dicebat ergo iste Tutuslymeni homo gravis , & fidelis ipsa nocte se exhibitum fuisse ad judicem , & cum magno impetu , atque terrore se pervenisse ad Præsidentem excelsum quemdam , & admirabilem virum , cui parebat officium similiter excelsorum , jussum fuisse perturbatum retro vocari , & interrogatum fuisse his verbis : Quare provocasti hominem ad jurationem, quem sciebas falsum esse juraturum? Respondit ille, negavit mihi rem meam . Responsum est illi : Et nonne melius erat , ut rem tuam , quam exigebas , perderes , quam animam hominis istius falsa juratione perimere ? Prostratus est, jussus est cædi . Cæsus est tam graviter, ut in dorso evigilantis vestigia plagarum apparerent ; sed dictum est illi , postea quam emendatus est , parcitur innocentiæ tuæ , de cetero cave , ne facias . Fecit quidem ille magnum peccatum , & emendatus est , sed multo gravius peccatum faciet , qui post istum meum sermonem , & istam meam admonitionem , & exhortationem , tale aliquid fecerit.* Hæc D. Augustinus. Sic etiam tenent S. Bonaventura *in* 3. *dist.* 39. *art.* 2. *quæst.* 3. S. Th. 2. 2. *quæst.* 98. *art.* 4. Reiffenstuel *lib.* 2. *decretal. tit.* 7. *num.* 52. Abbas *in cap. Cæterum* 5. *de juramento calumniæ num.* 4. Pax Jordanus *Elucubrat. vol.* 3. *lib.* 14. *tit.* 22. *num.* 50. & 51. Gobat *tom.* 3. *de juram. num.* 645. Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 2. *num.* 1576. Bonacina, Castropal. Scotus, Vasquez , Silvester , & alii plures contra multos alios . Et ratio nostra est , quia nulla potest assignari justa causa , & necessitas tale juramentum exigendi. Tota enim justa causa, & necessitas esset , ut dicunt ipsimet adversarii, maxime tuitio proprii juris , recuperatio propriæ rei, firmatio veritatis , pacti , & hujusmodi : atqui nihil horum per tale falsum juramentum potest obtineri , immo contrarium potius resultat ; quia statim ac ipse cum falsitate jurat , non tibi v. g. competere tale jus , tuam non esse talem rem , tibi non debere quod dicis, & hujusmodi, jus tuum non tueris , rem tuam non recuperas , sed potius perdis , immo sine ulla tua utilitate animam proximi, & tuam perdis, ut recte dicit S. Augustinus relatus *in cit. cap. Ille , qui* 5. *caus.* 22. *quæst.* 5. adeoque &c.

Dicitur notanter *Nulla persona privata* , quia 53 persona publica , ut publica , puta Judex , licite potest justa interveniente causa , & necessitate , exigere juramentum ab eo , quem certo scit esse pejeraturum. *Communis*. Et ratio est , quia judex illud juramentum exigit juris ordine , & jus publicum , ac communis utilitas prævalet cuilibet juri privatæ personæ. Et quamvis Judex non prodesset privatæ personæ læsæ per recuperationem rei prætensæ , ut vere, & realiter suæ , prodesset tamen Communitati, & Reipublicæ , quia , si non posset licite Judex exigere juramentum ab iis , quos certo scit esse pejeraturos, possent perversi fingere se certo pejeraturos , ut sic a judicis interrogatione eximerentur, quod cederet in maximum Reipublicæ præjudicium, & detrimentum . Tum quia posse Judicem licite exigere juramentum ab eo , quem certo scit esse pejeraturum , cedit in aliorum exemplum , qui sic deterriti, ne in damnationem propriæ animæ adducantur ad similia perjuria , seu falsa juramenta, abstinent se a plurimis malis cum non parvo Reipublicæ bono. Tum etiam quia, cum Judex teneatur sequi præscriptum juris , adhibendo ea, quibus solet elici veritas, quando, aut lex in particulari decernit, ut aliqua controversia juramento finiatur , aut una pars in defectu probationum juramentum juste poscit ab altera parte, tenetur judex exigere juramentum ab illa altera parte , ne se suspectum reddat, aut det justam occasionem scandali , quod est illi magis cavendum , quam peccatum privati , adeoque &c. Vide infra num. 56.

Non licet scienter alterum inducere ad ju- 54 randum falsum , quamvis ipse alter bona fide omnino credat esse verum. *Communis*. Et ratio est , quia talis sciens inducit alterum , ut adducat Deum in testem falsi , quod est intrinsece malum , quamvis jurans propter bonam fidem , & ignorantiam invincibilem excusetur a peccato . Sic v. g. Paulus sciens se esse illegitime natum , quamvis alii communiter certo putent esse legitimum , non potest sine gravi peccato alios inducere ad jurandum se esse legitimum , quia , quamvis tale perjurium respectu jurantium sit solum materiale, adeoque nullum peccatum ratione bonæ fidei,

fidei, & erroris invincibilis, respectu tamen ipsius inducentis est formale, adeoque peccatum, quia & cognitum, & volitum, immo per se intentum.

55 Licitum est cuique, necessitate, seu justa causa existente, ad damnum, vel injuriam cavendam, etiam in contractibus, & aliis causis exigere juramentum a Pagano, qui per falsos Deos, aut Machometem certo noscitur juraturus, non quidem, ut determinate juret tali modo, sed absolute, & in genere. Sic D. Augustinus *Epist.* 154. *ad Publicolam*, *& serm.* 30. *de verbis Apostoli*, D. Bonaventura *l. c.* S. Thomas 2. 2. *q.* 78. *art.* 4. *& in* 3. *sent. dist.* 39. *qu. unic. art. fin. ad* 3. S. Antoninus 3. *part. Summæ Theol. tit.* 27. *cap.* 1. Lessius *lib.* 2. *c.* 42. *dubit.* 10. *n.* 50. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 6. *dist.* 2. *q.* 3. *n.* 36. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *n.* 1579. & alii passim. Sic enim *Genesis* 31. Jacob recepit juramentum a Laban Idololatra *& Machabæor. l.* 1. *c.* 8. Judas a Romanis Idololatris; & idipsum est quotidianum apud mercatores qui cum Infidelibus contrahunt. Non licet autem tale juramentum exigere sine necessitate, & justa causa, neque etiam licet aliquem inducere ad hoc determinate, quod juret per falsos Deos, quia esset cooperari alterius peccato, ut notant citati Sancti Patres, aliique omnes.

56 Judex non potest a reis criminaliter inquisitis exigere juramentum, dum judicialiter, uti principales, examinantur. Sic novissime statuit Benedictus Tertius decimus in Concil. Romano *tit.* 13. *de jurejurando cap.* 2. Vide verb. *Reus n.* 26.

Ad num. 15. *hujus Articuli Romani Theol. Notæ.*

Circa restrictiones mentales videantur, quæ adnotata sunt supra verbo *Accusatus*; ubi plura refutata sunt, quæ in hoc articulo a Ferrari repetuntur; Sed hic uberioris cognitionis causa, primum nonnullas regulas, deinde nova proferemus adversus laxas opiniones argumenta. Primo, extra controversiam est, restrictiones mentis, quæ & absolutæ, & circumstantiis inspectis, intra mentem sistunt, nulloque modo ab audiente percipi queunt, fuisse ab Ecclesia proscriptas tamquam mendacia. Et licet quidam scribant, esse prohibitum usum eatumdem dumtaxat *a tutto pasto*, idest continuum; id tamen ceu falsum omnino, & proscriptum reprobamus.

Secundo, certum est, aliquam locutionem esse falsam secundum se, veramque fieri ex circumstantiis interrogationis. Puta, si Confessarius roget Titium confitentem peccata sua, an fornicationem, furtum, aliaque peccata commisisset, & Titius neget, vera responsio est, licet aliquando eam commiserit, & confessus eadem fuerit. Quia ex circumstantia confessionis externæ, & realis, in qua sola peccata commissa, & nondum confessa, panduntur, juxta communem intelligentiam interrogatio est de his solis peccatis. Quare Titius respondens se eadem peccata non commisisse post ultimam confessionem, ad mentem respondet Confessarii. Similiter, si Petrus interrogatus a servo, sollicite per vicos & plateas Dominum suum requirente, an illum viderit, respondeat, se non vidisse; quamvis heri, alioque tempore millies illum viderit, vera est responsio; quia ex circumstantia externa sollicitæ, & anxiæ inquisitionis patet ejus interrogationem esse de visione sui domini hic & nunc, itaut ex responsione deprehendere queat, ubi nunc reperiatur. Et, si Petrus responderet famulo, se heri vidisse dominum illius, famulus sibi illudi existimaret. Hæc autem vera sunt juxta communem omnium intelligentiam, ac proinde licita. Porro in hoc errant Recentiores plurimi, quod ex his peculiaribus casibus inferant regulam universalem, ut jam jam explicabimus.

Amphibologica locutio ea est, quæ varios patitur sensus, quamque qui loquitur, aliter intelligit, ac intelligendum prospiciat ab illo, qui audit; ea tamen intelligi ab eodem potest, vel certe valet alter advertere esse ambiguam orationem; adeoque aliis interrogationibus urgere potest respondentem ad probandam veritatem, v. g. quando Abraham dixit, Saram Sororem esse suam: Si Pharao advertisset ad illud verbum *Soror*, intellexisset verbum æquivocum, aliasque sorores ex patre, alias ex fratre, vel nepote; & hac via incedere potuisset ad cogendum Abrahamum, ut veritatem manifestaret, si manifestabilis fuisset absque peccato.

Tandem certum est, nunquam licitum esse uti amphibologia sine justa causa (id omnes fatentur) quando loquens utitur oratione amphibologica in sensu, quem non percipiendum confidit ab audiente. Si enim utatur amphibolia in eo sensu quem credit, & prospicit intelligendum ab audiente; tunc non est proprie amphibolia, quia qui ad mentem, & juxta intentionem intertogantis loquitur, & res-

respondet: candide, & sincere loquitur; nullaque esse de peccato suspicio potest. His præmissis, quæ nobis videatur vera sententia, proponitur.

Licitum est locutione amphibologica, seu æquivocatione, quæ aut vi verborum, aut ratione circumstantiarum, juxta communem intelligentiam, plures excipit sensus intelligibiles ab audiente, veritatem occultare: sed non semper hæc amphibolia occurrit, neque semper sufficit ad occultandam veritatem, potissimum dum interrogans urget, ut sine æquivocatione loquamur: propterea alia via occultanda sunt secreta, quæ absque peccato revelari nequeunt.

Hæc nostra sententia duplici constat membro. Primum nihil peculiare continet, nec video ab aliquo negari posse. Constat enim, & exemplis allatis, & pluribus ex ipsa Scriptura adducendis, licitam esse illam æquivocationem, quæ sensus plures patitur ab audiente aut vi verborum, aut circumstantiarum ratione intelligibiles, quia reipsa talis locutio habet hos varios sensus, juxta communem hominum intelligentiam; quamquam non semper quilibet audiens advertat ad sensum quem loquens intendit: quod contingit ex ejusdem audientis oscitantia, aut hebetudine. Quando autem vel crimen, vel secretum, vel quodpiam aliud factum, occultandum ex justitia, aut charitate, excipiat locutionem amphibologicam, seu verba æquivoca, non potest a nobis definiri, neque certa regula præscribi: Sed quisque in praxi consulere suam conscientiam debet, ad veritatis regulas respiciendo: Ita docet Sotus *lib. de tegen. sec. memb.* III. *quæst.* III. *concl.* 7. *Interim tamen, si percontetur quis, quibus amphibologiis poterit se miser tueri, non possumus illas sigillatim colligere: sed pro sua quisque peritia, & prudentia illas poterit excogitare.*

Secundum sententiæ nostræ membrum ad punctum præcipuum, ac quasi dixerim, unicum præsentis quæstionis spectat, atque declarat. Illud adversatur communi doctrinæ recentiorum, qui ut diximus supra, quia copulare volunt semper & custodiam sigilli, & conservationem vitæ, volunt quoque semper, & pro quacumque veritatis alicujus momenti occultatione, adesse amphibologicas locutiones, quibus veritas occultetur. Neque enim ipsis ex natura ipsius peculiaris facti, quod reipsa æquivocationem suscipit, inferunt licite adhiberi posse amphiboliam exteriorem; sed absolute statuunt, quodcumque factum, seu crimen, & quamcumque veritatem non manifestabilem admittere æquivocationes externas, hoc ipso, quod veritas non debeat manifestari, & communicari. Nos contra dicimus, aliqua sua natura admittere æquivocationem, seu verba duplicis potestatis, aut sub talibus circumstantiis interrogationes aliquando fieri, quæ plures sensus habere possint: & tunc affirmamus licitum esse, justa urgente causa, occultare veritatem beneficio locutionis amphibologicæ, ab audiente, si advertat, intelligibilis. Exempla rem manifestabunt. Abraham amphibolia occultare potuit licite matrimonium: quia revera Sara soror illius non ex matre, sed ex patre erat: quæ consanguinitas apud Hebræos sufficiebat ad sororis veram appellationem. Quod si tali consanguinitatis vinculo juncti non fuissent, minime tali amphibolia celare matrimonium potuisset. Christus dixit: *Ego autem non ascendam ad diem festum istum*: quia revera erant plures dies festi, & primus celebrior erat, atque solemnior, ad quem invitabatur Christus: qui sincere respondit, ad illam solemnem festivitatem se non ascendere quia nondum tempus suum advenerat; tacuit vero suum ascensum occultum post alios dies faciendum, quando tempus suum impletum jam esset. Dum Sacerdos, qui simul est Confessor, interrogatur, an sciat homicidium, aut aliud delictum perpetratum; sincere & vere respondet, se illud ignorare, quamvis illud in Confessione audierit: quia juxta communem intelligentiam omnium Christianorum non interrogatur ut Confessor, sed ut ceteri homines. Hæc omnia paucioribus verbis explicat P. Dominicus Soto, qui, ut mea præfert opinio, præ omnibus Theologis controversiam hanc felicius versavit, & ad Ecclesiæ mentem proximius sua doctrina hac in materia accessit. Inquit ergo *de teg. sec. memb.* III. *quæst.* III. *concl.* 7. *Si verba non occurrunt, quibus per æquivocationem, usu hominum receptam, citra mendacium celari possit crimen, mori debet, antequam mentiatur . . . Dicta Sanctorum eo tendunt, ut prohibeant responsa per verba, quæ nullum possunt facere verum sensum, secundum significationem usu receptam: quippe quæ non possent a mendacio ulla ratione excusari.*

Clarius explicatur discrimen, quod nostram inter & recentiorum opinionem intercedit. Recentiores, ut vidimus, non ex facti natura, neque ex circumstantiis revera extrinsecus advenientibus, quæ veritatem ipsam, ut sic dicam, afficiant, sed ex causis, seu damno quod manifestationem veritatis consequitur, in-

inferunt, restrictiones non esse pure mentales. Exempla rem manifestabunt. Uxor adultera vitam amittit, si adulterium marito, pugione districto illam impetenti, fateatur. Dicunt ipsi, mulierem adulteram uti posse amphibolia, aut duplici scientia communicabili, & incommunicabili, aut verbis nihil significantibus, ut mortem evadat. Nostra sententia cum D. Augustino oppositum asserit. Causæ enim quæ obligant ad celandam veritatem, omnino disparatæ sunt ab ipsa locutione; adeoque perperam adducuntur tamquam circumstantiæ externæ, vi quarum sensus in mente retentus fiat exterior. Si hoc namque verum esset, nullæ forent restrictiones pure mentales: quoniam Auctores illarum nonnisi ob graves causas illas propugnabant, & tamen nemo illorum dixit, quod causæ istæ constituant illas restrictiones exteriores. Hoc inventum excogitarunt Scriptores (quod magnopere advertendum est) post propositiones damnatas. Ut enim declinarent Pontificias censuras, restrictiones mere mentales, non mere mentales, sed exteriores appellare cæperunt. Et si ab illis quæras, cur appellentur exteriores; respondent, quia hic & nunc manifestatio veritatis infert grave damnum, violat vel justitiam, vel charitatem. Facile enim illis est hanc, cæteroquin falsam, doctrinam fuco linire; Quia, ut explicando nostram sententiam adnotavimus, revera dantur aliquæ restrictiones externæ, non ob causas occultandi veritatem; sed quæ ipsam afficiunt locutionem, & factum quod sub locutione cadit: ut patet in Confessario, cujus personalis dignitas circumstantia vere externa est, quæve determinat locutionem: & in responsione Abrahami, & Christi Domini non ascendentis ad solemnitatem primi diei. Et hæc est fere unica occasio errandi recentioribus, qui ex uno casu peculiari puta Confessarii, cui similis non datur, inferunt regulam universalem, qua statuunt, omnes veritates summi momenti, omniaque secreta occultanda esse amphibologico sermone, nulla facta consideratione, utrum factum, seu crimen occultandum excipiat nec ne sermonem amphibologicum, suppeditetque vocabula æquivoca; ut matrimonium occultandum suppeditavit Abrahamo verbum æquivocum *sororis*. Sed unice considerant consectaria mala, quæ manifestatio veritatis parit; & ex hoc principio inferunt, restrictiones non esse pure mentales. Quod eodem recidit, ac si dicerent, in gravi, vel extrema necessitate mendacia non esse mendacia, restrictiones pure mentales non esse pure mentales. Quemadmodum siquidem antiqui defensores mendaciorum excusabant locutionem Raab negantis repertiri hospites in domo sua, & filii negantis patrem extare domi, & adulteræ negantis adulterium se commisisse, ob mortem vitandam; sic isti eandem omnino locutionem absque exteriori addito excusant: cum hoc tamen discrimine, quod antiqui in mendaciorum defensione sinceri erant, mendacia appellantes mendacia, sed venia digna, quia ob necessitatem prolata; isti vero volunt necessitatem efficere, ut illa locutio non sit mendacium, sed amphibolia externa, eo quod interdum revera dantur locutiones amphibologicæ, ut exemplis productis constat. Placet quæ dicta sunt confirmare auctoritate celeberrimi Caramuelis, qui Theol. fund. Tom. II. num. 805. pag. mihi 182. *Est mihi*, inquit, *innata aversio contra restrictiones mentales. Si enim continentur intra terminos pietatis, & sinceritatis, necessariæ non sunt. Nam omnia quæ ipsæ præstare possunt, præstabunt consignificantes circumstantiæ. Quod si tales dicantur, ut etiam ibi admittendæ sint, ubi desunt circumstantiæ significantes (ignoscant mihi earumdem auctores, & propugnatores) tollunt humanam societatem, & securitatem, & tamquam pestiferæ damnandæ sunt. Quoniam semel admissæ aperiunt omni mendacio, omni perjurio viam. Et tota differentia in eo erit, ut quod heri vocabatur mendacium, naturam, & malitiam non mutet, sed nomen, ita ut hodie jubeatur* Restrictio mentalis *nominari, quod est virus condire sacchato, & scelus specie virtutis colorare.* Adeo hæc perspicua sunt, adeo luculenta, ut nulla cavillatione implicari valeant. Caramuel ipse, qui in laxanda evangelica, & naturali lege palmam cæteris præripuit, haud potuit tam manifestæ veritati oculos claudere. Quæ olim mendacia, post restrictiones *pure mentales*; & quæ olim restrictiones pure mentales, jam *restrictiones externæ* appellantur.

Ex iis, quæ diximus, variæ pro praxi eliciuntur regulæ. *Prima est*. Si factum quod sub sermone cadit, non admittit suapte natura verba æquivoca, quæ juxta communem intelligentiam varios excipiat sensus, absolute ab audiente intelligibiles, nullo modo licitum est respondenti ex necessitate occultandæ veritatis uti his locutionibus, *Nescio illud factum*, idest *ut manifestabile*: *Non feci*, subintelligendo *scientia communicabili*: *Non habeo pecunias*, subintelligendo ad tibi dandas. Hæ omnes locutiones, quas universaliter adhibendas

das statumt Probabilistæ ad occultandam veritatem, quæ revelata grave incommodum pareret, sunt absolute restrictiones pure mentales ab Ecclesia damnatæ, seu sunt pura putaque mendacia.

Secunda Regula. Aliquando factum, supra quod cadit interrogatio, admittit locutionem amphibologicam, vel quia persona respondens gerit munus duplicis personæ, ut Confessarius, Secretarius Principis &c. de quibus infra, quæ sunt circumstantiæ revera externæ; vel quia conditio peculiaris illius facti subministrat responsioni verbum æquivocum; & tunc licita est, gravi causa impellente, amphibolia.

Tertia Regula. Locutiones amphibologicæ; licet interdum satis sint ad occultandam aliquam veritatem interrogatoribus obtusis, aut iis quorum parum refert eam scire; sæpe tamen ineptæ sunt ad occultandam veritatem magni momenti interrogatoribus vafris, & versipellibus, qui æquivocationem deprehendere valent, atque respondentem ad incitas redigere, ut præcise respondeat. Quid ergo tum agendum? Infra declarabo.

Quarta Regula. Quando sagax interrogator æquivocam, seu amphibologicam responsionem deprehendit, urgetque respondentem, ut præcise, & candide respondeat, ut omittat amphibolias, & restrictiones omnes, non potest respondens uti amphibolia reflexa usque in infinitum, ut docent recentiores plurimi; sed debet repellere injustum interrogatorem modo infra explicando.

Quinta Regula. E præcedenti regula clarissime constat, recentiores præfatos restrictiones pure mentales, & consequenter mendacia docere. Tantum siquidem abest, ut eorum locutio amphibologica externa sit; quin ita interna est, ut audiens nullo excogitabili modo possit vi talis locutionis deprehendere sensum loquentis. Hic enim ita restringit, & claudit intra mentem sensum suum, ut juret se nulla uti æquivocatione, quemadmodum docent communiter recentes Probabilistæ cum Sanchez lib. III. cap. VI. num. 45.

Sexta Regula. Quando quis utitur amphibolia in sensu quem confidit non perceptum iri ab audiente, quem tamen perciperet, si adverteret; non intendit illius deceptionem, sed occultationem veritatis, quam custodire tenetur, deceptionem vero audientis solum permittit.

Septima Regula. Ut omnee causas necessarias ad licitum usum amphiboliæ externæ perspectas habeas, eas ad quatuor capita redacta ob oculos pono. Prima, quod justa & gravissima causa urgeat. Secunda, quod respondeus non teneatur ex justitia, aut religione, aut obedientia veritatem nude patefacere; sed jus habeat illam celandi. Tertia, quod veritatis occultatio ita prosit loquenti, ut nulli noceat. Quarta, quod verba vi sua, aut vi circumstantiarum referant sensum loquentis, intelligibilem ab audiente, si advertere velit.

Octava Regula. Ex hucusque dictis patet, non esse quæstionem de nomine, dum rationes impugnantur, quibus recentiores defendunt amphibologicas locutiones. Nam, si admittatur, verba privari significatione ex Reipublicæ consensu; aut licitum esse usum notitiæ communicabilis, & incommunicabilis, qualibet gravi urgente causa, respectu omnium personarum, & factorum; jam statuitur regula generalis, ob grave malum vitandum semper licitum esse veritatem celare media amphibolia, sive res, quæ narratur, aut occultatur, excipiat, sive non excipiat æquivocationem. Quod eodem recidit, ac si dicatur, mendacia licita esse, causa gravi urgente. Hoc vero assero ab Ecclesia damnatum fuisse. Igitur ibi tantum amphibolias admittimus, ubi revera, aut circumstantia vere externa personæ, aut factum ipsum verba æquivoca subministret; ipsamque locutionem ingrediatur; & amphibolia insuper talis sit, ut valeat ab acuto auditore deprehendi. Hoc autem non ita frequenter occurrit. Id solum potius de nomine est, num restrictiones mentis, quas plures etiam post Innocentium XI. defendunt, debeant aut mendacia, aut mentales restrictiones appellari. Nam restrictiones mentis ob gravissimas causas vitæ, honoris, rerum familiarium ut mendacia, damnavit Pontifex Summus. Videant ergo quomodo censuram Pontificiam evadere queant illi qui scribunt, restrictiones mentis esse prohibitas in quotidiano usu (*a tutto pasto*) non ob graves causas.

Nona Regula. Quoniam hæc quæstio pluribus circumstantiis est subjecta, non potest statui regula generalis, & præcisa, quæ omnibus casibus valeat accommodari. Nos certe conati sumus & sententiam recentiorum suo in lumine collocare, & quæstionis statum exponere & regulas, quoad fieri potuit, præcisas præscribere. Nihilominus adhuc multa declaranda supersunt, quæ sigillatim explicabimus dissertatione sequenti, in qua plurimos casus resolvemus ad hanc materiam attinentes.

Omnes Scripturæ textus, quos antiqui in men-

mendaciorum favorem producebant, afferunt quoque recentiores, ut mentales propugnent restrictiones. Qui scripserunt ante Innocentium XI. eosdem omnino textus pro restrictionibus *pure* mentalibus allegabant, quos nunc pro restrictionibus *non pure* mentalibus laudant postremi Scriptores; quod satis esse deberet ad demonstrandum, ex præfatis nihil neque in mendaciorum, neque in restrictionum mentalium favorem elici posse. Plurimos Scripturæ textus refert Caramuel in libro, qui inscribitur *Hapoletes*. Eos tantum nos recensebimus, qui negotium facessere possunt.

Objiciunt itaque I. Abrabam Gen. XII. & XX. vocavit Saram sororem suam: *Soror mea est*: quæ tamen erat illius uxor. II. Idem Abraham cum ad montem pergeret, ut immolaret, sicut mandatum acceperat a Deo, filium suum Isaac, dixit ad pueros suos Gen. XXII. *Expectate hic cum asino: ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos*. III. Mentitus quoque videtur Jacob, cum se Esau simulavit ut paternam assequeretur benedictionem Gen. XXVII. *Ego sum primogenitus tuus Esau*. IV. Mentitæ sunt obstetrices Ægyptiæ, dum Pharaoni conquerenti, quod Hebræorum mares, ut ipse jusserat, non interfecissent, responderunt: *Non sunt Hebrææ, sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus ... & quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos*. Exod. I. V. Mentitus videtur Angelus Tobiam alloquens his verbis: *Ego sum Azarias, Ananiæ magni filius*, Tob. V.

Antequam ad singula respondeamus, cum D. Augustino advertimus, plura in Sacra Scriptura haberi, quæ mendacia absolute videntur; attamen, ut inquit Augustinus, mendacia non sunt, sed mysteria; aut si mendacia, imitanda minime sunt. En verba D. Augustini *lib. contra mend. cap.* XV. adversus Priscillianistas: *Ad te igitur pertinet, sectam detestabilem cum refellis, sic accipienda monstrare ista testimonio Scripturarum, ut vel doceas non esse, quæ putantur mendacia, si eo modo intelligantur, quo intelligenda sunt; vel imitanda non esse, quæ manifestum est esse mendacia. Ad ostendenda ergo, quæ putantur in Scripturis esse mendacia, non ea esse quæ putantur, si recte intelligantur, non tibi parum adversus istos valere videatur, quod non de Apostolicis, sed de propheticis litteris inveniunt velut exempla mentiendi. Illa enim, quæ nominatim commemorant, ubi sit unusquisque mentitus, in iis libris leguntur, in quibus non solum dicta, verum etiam facta multa figurata conscripta sunt, quia figurate gesta sunt*. Hæc Augustini Doctrina satis esset ad solvendas omnes difficultates, quæ ex Sacra Scriptura opponi solent. Nihilominus tamen in majorem veritatis confirmationem ad singula responsum dabimus.

Igitur ad primum respondet D. Augustinus *lib. con. mend. cap.* X. his verbis: *Qui asserunt aliquando mentiendum, non convenienter commemorant Abraham hoc fecisse de Sara, quam sororem suam dixit. Non enim dixit, non est uxor mea; sed dixit*, Soror mea est; *Quod erat revera tam propinqua genere, ut soror non mendaciter diceretur. Quod & postea jam sibi ab illo, qui abduxerat, ea reddita confirmavit, respondens illi, & dicens*: Est vere soror mea de patre, non de matre, *hoc est de paterno genere, non de materno. Aliquid vero veri tacuit, non falsi aliquid dixit, quando tacuit uxorem, dixit sororem. Hoc & filius ejus fecit Isaac. Nam & ipsum novimus propinquam suam conjugem fuisse sortitum. Non est ergo mendacium, cum silendo absconditur verum, sed cum loquendo promitur falsum*.

Ad secundum respondet idem Augustinus, nequaquam Abraham mentitum fuisse, sed prophetasse: certissime namque sperabat, Deum, qui paulo ante dixerat, *In Isaac vocabitur tibi semen*, eumdem Isaac mortuum suscitaturum, ut ipse D. Paulus declarat ad Heb. XI. *Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones, ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: arbitrans quia & a mortuis suscitare potens est Deus*. Quam interpretationem declarat Augustinus *lib.* VI. *de Civitat. Dei cap.* XXXII. *Non dubitavit quod sibi reddi poterat immolatus, qui dari potuit non speratus*.

Ad tertium idem Augustinus respondet *lib. con. mend. cap.* X. *Jacob, quod matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, si diligenter, & fideliter attendatur, non est mendacium, sed mysterium: quæ si mendacia dixerimus, omnes etiam parabolæ, ac figuræ significandarum quarumcumque rerum, quæ non ad proprietatem accipiendæ sunt, sed in eis aliud ex alio intelligendum, dicentur esse mendacia: quod absit omnino. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus potest hanc importare calumniam: ita ut hæc ipsa, quæ appellatur metaphora, hoc est de re propria ad rem non* pro-

propriam verbi alicujus usurpata translatio, possit ista ratione mendacium nuncupari. Cum enim dicimus fluctuare segetes, gemmare vites, floridam juventutem, niveam caniciem; procul dubio fluctus, gemmas, florem, nivem, quia in his rebus non invenimus, in quas hæc verba aliunde transtulimus ab istis mendacia putabuntur . . . Si autem non est mendacium, quando ad intelligentiam veritatis aliud ex alio significantia referuntur, profecto non solum id quod fecit, aut dixit Jacob patri, ut benediceretur, sed neque illud quod Joseph velut illudendis locutus est fratribus, nec quod David simulavit insaniam, nec cetera hujusmodi, mendacia judicanda sunt, sed locutiones, actionesque propheticæ ad ea quæ vera sunt, intelligenda referendæ: quæ propterea figuratis velut amictibus obteguntur ut sensum pie quærentis exerceant, & ne nuda, ac prompta vilescant. Item *Lib. de Civ. Dei* XVI. *cap.* XXXVII. *Quis est in ista benedictione percipienda dolus hominis sine dolo? Quis est dolus simplicis, quæ fictio non mentientis, nisi profundum mysterium veritatis?* Multi tum ex antiquis, tum ex recentibus Scriptoribus docent, Jacob fuisse mentitum; Sed simul docent, qui catholici sunt, mendacium illud non esse imitandum.

Ad quartum respondet Augustinus *Lib. cont. mendac. cap.* XV. *Sed quod scriptum est bene Deum fecisse cum Ægyptiis obstetricibus, & Raab Hierichuntina meretrice, non ideo factum est, quia mentitæ sunt, sed quia in homines Dei misericordes fuerunt. Non est itaque in eis remunerata fallacia, sed benevolentia; benignitas mentis, non iniquitas mentientis.*

Ad quintum respondeo, Angelum Raphaelem hominis personam repræsentasse, & humano more locutum fuisse: neque enim Tobias, eum alloquens, Angelum, sed hominem reputabat; *Ignorans, quod Angelus Dei esset, salutavit eum. Tob. V. vers.* 6. Consequenter Raphael Tobiæ seniori interroganti; *Indica mihi de qua domo, aut de qua Tribu es tu*: respondit: *Ego sum Azarias Ananiæ magni filius.* Quoniam, sicut personam præferebat humanam, ita quoque & stirpem Israeliticam & genus paternum ex illustri prosapia magni Azariæ absque mendacio referebat. Ananiæ autem potius, quam alterius filium se dixit, quia Ananias hebraice est, ut inquit Sanctes Pagninus, *donum, & miseratio, & glorificatio Dei*. Porro omnes Angeli sunt filii Dei. Ideo more humano loquens patrem allegavit, qui simul & Tobiæ innotesceret, & cœlestem suam originem clauderet. Quare ejus locutio fuit, ut cum Augustino loquar, *non mendacium, sed mysterium*. Quemadmodum enim Confessarius & hominis, & Dei personam gerit; sic & Angelus, qui Dei legatione fungitur sub specie hominis. Et sicut Confessarius sine mendacio quædam potest ut homo, & quædam ut Dei minister; sic & Angelus in humano commercio more humano loqui potest sine mendacio. Plurimos alios Scripturæ textus, quos expendit Augustinus, missos facio. Nam si quis etiam obfirmate contenderet, aliquem ex Sanctis Patriarchis mentitum fuisse; non ob id quidquam concluderet adversus nostram, & communem Catholicorum sententiam: quoniam tunc mendacium rejiceremus, tamquam imitatione indignum. Lubet transcribere verba Augustini ex *Lib. cont. mend. cap.* IX. *Unde constat, non omnia, quæ a sanctis vel justis viris legimus facta, transferre debeamus in mores; sed etiam hinc discere quam late pateat, & quousque perveniat, quod Apostolus ait Gal. VI.* Fratres, etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, intendens te ipsum, ne & tu tenteris . . . *In omnibus autem actionibus nostris maxime etiam bonos turbant compensativa peccata, ita ut nec peccata existimentur, si habeant tales causas, propter quas fiant, & in quibus videatur peccare potius, si non fiant.*

Non modo ex Veteri Testamento, sed etiam ex Evangelio aliqui objiciunt textus in favorem restrictionum mentalium. Tres celebriores referam. Primus habetur *Joan. VII. vers.* 8. *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est. Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa. Ut autem ascenderant Fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto.* Alium textum opponunt ex *Matth.* XXIV. & *Marc.* XIII. *vers.* 32. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater.* Alium denique ex *Luca cap.* XXIV. *vers.* 28. *Et ipse se finxit longius ire.*

Antequam ad singulos textus responsum præbeam, cum D. Augustino animadverto, Christum Dominum plurima in Evangelio figurate, & sub parabolarum tegumentis locutum fuisse. Quæ vero imperitis mendacia videntur, Mysteria sunt, figurataeque locutiones. Sed Augustinum audiamus *Lib. de mend. cap.* XXI. *Elucet itaque discussis omnibus, nihil aliud*

illa

illa testimonia Scripturarum monere, nisi numquam esse omnino mentiendum. Quandoquidem nec ulla exempla mendaciorum imitatione digna in moribus, factisque Sanctorum inveniuntur, quod ad eas attinet Scripturas, quæ ad nullam figuratam significationem referunt, sicut sunt res gestæ in Actibus Apostolorum. Nam Domini omnia in Evangelio, quæ imperitioribus mendacia videntur, figuratæ significationes sunt.

Nonne omnes fatemur, Scripturæ textus plures excipere sensus, quorum alii clariores, alii obscuriores sunt, alii spirituales, alii litterales? Hinc est, quod Deus, ut confusionem tolleret, statuit, Ecclesiam suam esse supremum judicem, nulli errori obnoxium, qui decernat, definiatque legitimum & genuinum sensum a falso. Quia vero extra hanc unicam Ecclesiam quisque sibi jus usurpat interpretandi Scripturas, quisque etiam propriam profitetur religionem, inter quos nullus ordo, nulla unitas, nulla Ecclesia, sed confusio, & maxima perturbatio. Porro si in nostris sermonibus licitum foret Sacros Scriptores imitari in usu figurarum, troporum, & allegoriarum, humanum commercium abrumperetur; omniaque confusa, & perturbata evaderent; & Respublica humana eligere supremum judicem, seu interpretem nostrarum locutionum deberet; sicuti Deus pro Scripturæ Sanctæ interpretatione designavit Ecclesiam. Verum, ut his incommodis occurreret, nobis in suo Evangelio formam locutionis in responsionibus adhibendam præscripsit his verbis: *Sit sermo vester: Est est, non non.* His præmissis, ad singulos textus respondeo.

Primus, qui opponitur, textus nullam præfert difficultatem, si integer consideretur. Nec opus est, ut ad textum græcum recurramus, in quo loco *Non* legitur *Nondum ascendo*, ut observat Jansenius Gandavensis in sua *Concord. cap.* LXXIII. & Erasmus ipse fatetur, exemplaria a se visa pro *non* habere *nondum*. Sed his non indigemus: quia sensus illius narrationis clarus, & obvius est. Siquidem Christus sciebat tempus passionis suæ nondum advenisse; prævidebatque fratres suos, seu consanguineos evulgaturos ejus iter in Judæam, si illud illis manifestasset; ac proinde Judæos ipsum ad mortem quæsituros. Hæc omnia ex textu prævio patent: *Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, & vade in Judæam, ut & Discipuli tui videant opera tua.* Quid primum respondit Christus? *Tempus meum nondum advenit: vers.* 7. Porro addit *vers.* 8. *Vos ascendite ad diem festum hunc: ego autem non* (vel secundum græcum textum, qui primæ responsioni optime cohæret; *nondum*) *ascendo ad diem festum istum*. Dixit ergo Christus, *Non ascendo*, ut occultaretur, addit *istum*, ne mentiretur. Hæc interpretatio tota est Augustini serm. CLXIII. *nov. edit. num.* 7. *Hoc ergo ne illi prævenirent, & eum venturum esse nuntiarent, & præpararentur insidiæ*, Non ascendo, *inquit*, ad diem festum istum: *Dixit* non ascendo, *ut occultaretur*, *addit* istum, *ne mentiretur. Aliquid distulit, nihil tamen falsi dixit.*

Hæc interpretatio adhuc clarior evadet, si & rationem, quam Christus allegat, & verba, quibus suum iter in Hierusalem narrat, consideraverimus. Porro hæc est ratio, cur Christus non ascendit: *Quia meum tempus*, inquit, *nondum advenit*. Ecce quomodo ex verbis ipsius Christi manifeste colligitur, ipsum non negasse absolute, se profecturum in Hierusalem; sed solum dixisse, se cum suis fratribus, & publico stipatum comitatu, nolle ascendere. Bis siquidem repetit, tempus suum *nondum* advenisse, seu *nondum* impletum esse: & relate ad hanc responsionis formam intelliguntur alia verba, *non ascendo:* quia nondum venit hora mea. Nonne ex hac responsione quilibet prudens colligit: Ergo ascendet, cum ipse judicabit tempus suum advenisse? Hæc omnia non vi alicujus restrictionis internæ, sed vi verborum manifesta sunt. Atque confirmantur, si advertamus festum Scenopegiæ, de quo nunc est sermo, pluribus diebus constasse, quarum prima solemnior erat. Negavit ergo Christus ad primam vel secundam diem ad quam ibant ejus fratres, se ascensurum: & ideo dixit: *Nondum advenit &c.* Ascendit autem postea, nempe tertia, aut quarta die, *non manifeste*, sed quasi in occulto: quæ verba non eum sensum produnt, ut Christus in mente retinuerit illud *manifeste*, & quod illius responsio vera sit, attenta ejusmodi restrictione mentali, sicuti contendebant olim Auctores restrictionum *pure* mentalium, & nunc contendunt Auctores restrictionum earumdem, quas tamen *non pure* mentales oretenus aliqui vocant. Hæc falsissima interpretatio opponi ad summum posset, si eadem ipsa die ascendisset in templum Christus: aut nisi verbis externis declarasset se reipsa non ascensurum ad festum illud, ad quod fratres sui ascendebant. Immo, inquit Augustinus, non temere dixit, Vos ascendite *ad hunc*, ego non ascendo *ad istum*, sed addit *istum*, ne mentiretur, indicans, quod mentitus fuisset, si ad-

adverbium illud *manifeste* in mente retinuisset, nihil exterius addendo: & propterea addidit *istum*, ne mentiretur. Hæc omnia iterum evidenter confirmat Augustinus *tract.* XXVIII. *in Joannem: Non ad hunc*, idest ad quem vos vultis, primum, vel secundum diem. Ascendit autem postea, ut Evangelium loquitur; *mediato die festo*, idest cum jam illius diei festi *tot dies præteriissent*, quot remansissent. Ipsam enim festivitatem, quantum intelligendum est, diebus pluribus celebrabant: Hæc est unica & germana interpretatio, quæ naturaliter ex sensu litterali profluit. Quoniam Christus respondit juxta mentem petentium, qui poscebant ut ascenderet secum palam. *Transi hinc, & vade in Judæam, ut & discipuli tui videant opera tua quæ facis. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo.* In sensu ergo interrogantium respondit Christus se non ascendere; sicuti si dixissent, *Veni nobiscum*, & respondisset *Nolo*.

Ad secundum textum, qui difficilior est, multiplex est Patrum responsio; nulla tamen favet restrictionibus mentalibus. In primis D. Ambrosius *lib.* v. *de fide cap.* VII. cum pluribus aliis dubitavit, num illa particula *neque Filius* ad textum pertineat, an ab Arianis subdole addita sit. Textus enim Evangelicus Matthæi sic habet: *De die autem illa, & hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater.* Hieronymus vero in hunc locum Matthæi scribit, suo tempore in quibusdam latinis codicibus ejusdem Matthæi additam fuisse particulam *neque Filius*, quæ tamen græcis, & maxime *Adamantii*, & *Pierii*, exemplaribus non habebatur. *Sed*, inquit Hieronymus, *quia in nonnullis legitur, disserendum videtur... legitur quia probavimus non ignorare Filium consummationis diem, causa reddenda est, cur ignorare dicatur... Post resurrectionem interrogatus ab Apostolis de die, manifestius respondit*: Non est vestrum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, *Quando dicit*, non est vestrum scire, *ostendit quod ipse sciat, sed non expediat nosse Apostolis... denique & consequens Evangelii sermo idipsum cogit intelligi. Dicens quoque Patrem solum nosse, in Patre comprehendit & Filium. Omnis enim Pater Filii nomen est.*

Pater Dominicus Soto *in* IV. *sentent. dist.* XLIII. *quæst.* II. *art.* 2. de laudato textu scribens inquit: *Nihilominus nefas esset, & hæresis dubitare, ut quidam hæsitant, illam apud Marcum vocem existere, propterea quod non sit apud Matthæum.* Et post Concilium Tridentinum nemo Catholicorum hac de re quæstionem movet. Soto loco laudato comparat Christum Confessario: sicut enim Confessarius multa scit, ut Dei minister, quæ igoorat ut homo est in humano commercio; ita & Christus, ut legatus Patris æterni, multa habeat sub sigillo, quæ prout magistrum exercebat Apostolorum, se nescire dicebat.

D. Augustinus pluribus in locis explicat laudatum textum. Enar. in Psalm. VI. *Ubi erit ergo, quod nec Filius hoc novit? Quod utique ideo dictum est, quia per Filium homines hoc non discunt, non quod apud se ipse non noverit, sed secundum illam locutionem*; Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat: *Deuter.* XIII. *idest, scire faciat vos &c.* Exurge Domine; *idest, fac nos exurgere. Cum ergo ita dicatur nescire Filium hunc diem; non quod nesciat, sed quod nescire eos faciat, quibus hoc non expedit scire, idest non eis hoc ostendat &c.* Similia scribit Augustinus *lib.* I. *de Trinitate cap.* XII. *Hoc enim nescit, quod nescientes facit; idest quod non ita sciebat, ut tunc discipuli judicarent; sicut dictum est ad Abraham*: Nunc cognovi, quod timeas Deum, Gen. XXII. *idest nunc feci, ut cognosceres: quia & ipse sibi in illa tentatione probatus innotuit. Nam & illud utique dicturus erat discipulis tempore opportuno: de quo futuro, tamquam præterito, loquens ait*: Jam non dicam vos servos, sed amicos. Servus enim nescit voluntatem Domini sui. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis; Joan. XV. *Quod nondum fecerat; sed quia certo facturus erat, quasi jam fecisset, locutus est: ipsis enim ait*; Multa vobis habeo dicere, sed non potestis illa portare modo: Joan. XVI. *Inter quæ intelligitur & de die, & hora.*

Novæ Additiones ex aliena manu.

Jusjurandum non male definitur: *Asseveratio religiosa animo jurandi facta rei alicujus, adbibita invocatione Dei in testem & vindicem.* 1

Summa jurisjurandi divisio est, ut sit vel promissorium, vel assertorium. Promissorium est, quod futura negotia concernit, ut major illis firmitas, aut securitas accedat; quale est Tutorum, Curatorum, Subjectorum, Vassallorum, Militum, Judicum, Advocatorum, honores suscipientium, & aliorum; est & illud, quod conventionibus subinde apponi so- 2

solet. De hujus postremi jurisjurandi efficacia tum jure civili, tum jure Canonico agemus *in addit. ad art. III.*

3 Assertorium jusjurandum est, quod præsentia, ac præcipue præterita negotia respicit. Estque vel affectionis in litem, vel veritatis. De priori agitur in Pandectis in *tit. de in litt. jurand.* Posterius, scilicet veritatis, vel a Testibus præstatur, vel a litigantibus. Et hoc præstatur, vel extra judicium, vel in judicio. Illud dicitur voluntarium. Fundatur in conventione quadam, seu transactione, ita ut, quæ alias in pactis & transactionibus attenduntur, ea hic quoque desiderentur.

4 In judicio varia juramenta sunt recepta. Occurrit primo loco juramentum judiciale, quod pars parti defert in judicio, Judice approbante.

5 Occurrit secundo juramentum necessarium, quod ob inopiam probationis Judex, etiam
6 non rogatus defert Actori, vel Reo. Estque vel suppletorium, vel purgatorium. Suppletorium, quod Judex ei defert, qui semiplene, vel plusquam semiplene probavit. Purgatorium, quod juri Canonico debetur, est quod Judex causa cognita, Reo defert, si vel suspicionibus a parte adversa allatis, semiplenam tamen probationem non constituentibus gravatus est, vel si actor alia de causa ad suppletorium admitti nequeat ad elidendas istas suspiciones.

7 Ad integritatem quoque judiciorum conservandam, introductum est juramentum calumniæ, tum generale, tum speciale.

8 Habes & quidem paucis omnes jurisjurandi species, si addas jusjurandum Perhorrescentiæ, de quo in additione ad verbum *Judicium* dictum est.

ARTICULUS II.

Juramentum quoad ea, quæ concernunt juramentum judiciale.

1 Juramentum judiciale, prout respicit partes litigantes, dividitur in juramentum calumniæ, juramentum malitiæ, & juramentum de
2 veritate dicenda. *Ita in re communis.* Juramentum calumniæ est illud, quo partes litigantes jurant, quod in judicio tam agendo, quam excipiendo, & defendendo absque fraude, & calumnia versari, omniaque bona fide peragere velint; idest, juramentum calumniæ est illud, quod in principio litis, vel postea, altera parte exigente, necessario Judex deferre debet; Actori quidem, *ut juret non calumniandi animo litem se movisse, sed existimando bonam causam habere*; Reo vero, ut juret quod putat *se bona instantia uti ad eluctandum*, idest resistere Actori existimando se jus habere, ut habetur *in l. 2. in princip. Cod. De jurejurando propter calumniam.* Et hoc dicitur 3
juramentum calumniæ, subintelligendo, *evitandæ in causis*, sicuti communiter cum Glossa *in cap. Si de calumnia 1. de juramento calumniæ in 6. verb. Calumnia* exponitur illud Apostoli 1. *ad Corinth. 7. Proptee fornicationem*, scilicet evitandam, *unusquisque uxorem suam habeat.*

Calumnia enim, de qua evitanda hoc juramentum præstatur, seu calumniari in causis civilibus est per meras frustrationes negotium differre, vel per fraudem alios litibus vexare, *l. si calumnietur 233. in princ. ff. de verb. signif.* ubi dicitur, quod *Calumniatores appellati sunt, qui per fraudem, & frustrationem alios vexarent litibus.* Calumniari autem in causis criminalibus, nihil aliud est, quam falsa crimina intentare; *l. 1. §. 1. ff. ad S. C. Turpilianum.* 4

Juramentum calumniæ præstari debet super 5
quinque capitibus, ut tradit Glossa communiter recepta, *in cap. Inhærentes 1. de juramento calumniæ, verb. Calumniæ juramentum*, ubi sic expresse habet: *In juramento calumniæ quinque capitula continentur, scilicet quod credat se bonam causam habere, interrogatus non negabit, quod verum esse credit, nec utetur scienter falsa probatione, & quod dilationem non petat in fraudem, nec dedit, nec dabit, nec promisit, nec promittit aliquid pro hac causa, nisi illis personis, quibus leges dare permittunt*, & ibi hæc quinque his versibus comprehendit.

Illud juretur, quod lis sibi justa videtur.
Et si quæretur, verum non inficietur.
Nil promittetur, nec falsa probatio detur.
Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

Ubi, ut vides, in juramento calumniæ debet quis jurare: Primo, quod credat se justam causam habere, & fovere bonum jus, *l. 2. Cod. De jurejurando propter calumniam.* Secundo, quod in judicio interrogatus veritatem respondebit super omnibus. Glossa *loc. c.* Tertio, quod nihil promiserit, dederit, seu daturus sit per se, vel per alios causa patrocinii judicibus, aliisve personis, exceptis iis, quæ propriis Advocatis, aliisque Personis, quibus a jure dari permittitur. *Authent. Principales, Cod. de jurejurando propter calumniam.* 6
Quarto, quod non utetur scienter falsa proba-

tione ; *Authent. In isto juramento* , *Cod. eod.* Quinto , quod nullam petat calumniosam dilationem , neque probationem superfluam exigat ab Adversario in fraudem , sive animo protrahendi , seu differendi litem , & causam , *l.* 1. *Authent. In isto juramento*, *Cod. eod.*

7 Juramentum malitiæ est illud , quod præstatur non super tota causa , sed super exceptionibus , vel aliis singularibus articulis , sive ante , sive post litem contestatam , quoties est præsumptio contra partem litigantem , quod malitiose proponat exceptionem , quod petat dilationem , & hujusmodi . *Est in re communis* , *arg. c. Pastoralis* 4. *de exceptionibus* , *& c. Ultra tertiam* 55. *de testibus* , & desumitur clare *ex cap. In appellationis caus.* 2. *de juramento calumniæ in* 6. §. *In omnibus autem causis* , & Glossa *ib. verb. Malitiæ* .

8 Juramentum malitiæ differt multipliciter a juramento calumniæ . Primo , quia juramentum malitiæ potest exigi , tam ante , quam post litem contestatam , *cit. c. In appellationis causa* 2. *de juramento calumniæ in* 6. §. *in omnibus autem causis* . Juramentum autem calumniæ exigi potest tantum post litem contestatam , *arg. c. si de calumnia* 1. *de juramento calumniæ in* 6. Secundo , juramentum malitiæ potest exigi toties , quoties aliquid malitiose dici , vel fieri præsumitur , *cit. c. In appellationis causa* §. *In omnibus autem causis* . Juramentum vero calumniæ in eadem instantia , & ab eadem persona , non nisi semel præstandum est , *Authent. De iis* , *qui ingrediuntur* §. *fin. collat.* 5. *& Authent. In isto juramento* , *Cod. De jurejurando propter calumniam* , ubi expresse prohibetur : *Ne sæpius juretur in causa* . Et concordant *c. Et si Christus* 26. *de jurejurando* , *& c.* 2. *de probat.* Tertio , juramentum malitiæ exigitur solum super aliquibus particularibus , super quibus adest præsumptio , quod aliquid malitiose proponatur , vel petatur *ex citatis juribus sub n.* 7. Juramentum autem calumniæ exigitur super tota causa , seu lite ; *Authent. Hoc Sacramentum* , *Cod. de juramento calumniæ* . Quarto , Juramentum malitiæ fuit semper præstitum , tam de jure antiquo , quam novo , nedum in causis profanis & civilibus , sed etiam in Ecclesiasticis , & spiritualibus , ut patet *in cap. Cum Dilectus* 32. *De electione* , *& c. Litteras* 13. *de restitutione spoliator.* Juramentum vero calumniæ olim præstabatur solum in causis profanis , & civilibus , & non in causis Ecclesiasticis , & spiritualibus ; & in istis præstatur solum de jure novo , ut expresse habetur *in c. si de calumnia* 1. *de juramento calumniæ in* 6. §. *Quamvis in causis spiritualibus* .

Juramentum de veritate dicenda est illud , 9 quod præstatur super scientia , seu veritate , quam quis scit , dicenda . Hinc juramentum hoc stricte & rigorose loquendo cadit solum super scientiam (atque explicatur per verbum *Scio*) & non mere super credulitatem . Unde in rigore juris jurans de veritate dicenda non tenetur respondere , nisi id , quod vere scit , & novit per proprios sensus ; *arg. cap. Hortamur* 20. *caus.* 3. *quæst.* 9. ut patet clare de testibus , qui regulariter non probant , nisi deponant de scientia , sive de iis , quæ propriis sensibus perceperunt , textu expresso *in c. Testes* 15. *caus.* 3. *q.* 9.

Juramentum de veritate dicenda , & juramentum calumniæ , partim conveniunt , & partim differunt . Conveniunt primo , quia utrumque potest exigi , ac præstari tam in exordio litis , quam in qualibet ejus parte , textu expresso in *cap. si de calumnia* , *seu veritate dicenda* 1. *de juramento calumniæ* §. 1. *in* 6. Secundo , conveniunt , quia utrumque etiam in causis spiritualibus est nunc de facto præstandum , *cit. cap. si de calumnia* §. *fin.* Quamvis olim in causis spiritualibus non fuerit præstandum juramentum calumniæ , textu expresso in *cap. Litteras* 2. *de juramento calumniæ* . Tertio , conveniunt , quia in causa appellationis , tam de veritate dicenda , quam de calumnia jurari debet , non obstante , quod a principio taliter juratum fuerit , textu expresso in *c. In Appellationis caussa* 2. §. [illegible] *de Juramento calumniæ in* 6. 10

Differunt vero primo , quia Juramentum 11 calumniæ est juramentum credulitatis , quo quis jurat se credere , quod bonum Jus foveat , Unde explicari solet per verbum *Credo* . Juramentum autem de veritate dicenda est juramentum de scientia , seu de veritate , quam quis scit , dicenda , atque fit per verbum *Scio* . Hic juvat , & valde utile & expediens est præter juramentum calumniæ exigere a parte adversa etiam juramentum de veritate dicenda , sicuti de facto utrumque simul conjungitur , & exigitur in *cit. c. In appellationis caussa* 2. *de juramento calumniæ in* 6. Pithing *lib.* 2. *decretal. tit.* 7. *n.* 28. Reiffenstuel *ib. n.* 14. & alii . Secundo differunt , quia juramentum calumniæ , cum feratur super tota caussa , respicit multa capitula juxta dicta , & adducta supra *sub num.* 5. *&* 6. Juramentum autem de veritate dicenda respicit unum solum Capitulum , scilicet illud , super quo exigitur , & præ-

præstatur, quodque a jurante scitur juxta dicta, & adducta supra *num. 9.* Tertio differunt, quia juramentum de veritate dicenda est species juramenti ut sic. Non sic tamen juramentum calumniæ. Ancharanus *in cap. In appellationis caussa 2. de juramento calumniæ in 6. n. 4.* Reiffenst. *loc. c. n. 14.* & alii.

12 Juramentum judiciale, prout respicit decisionem caussarum, dividitur in juramentum decisorium litis, & juramentum in litem.

13 *Communis. Juramentum decisorium litis* est illud, per quod deciditur lis principalis. Juramentum in litem est illud, per quod deciditur æstimatio rei. *Est in re communis.*

14 Juramentum litis decisorium est triplex, scilicet Voluntarium, Judiciale, & Necessa-

15 rium. *Communis. Juramentum voluntarium, seu conventionale* est illud, quod voluntarie, seu ex mera conventione partium extra judicium defertur sub eo pacto, quod, si una pars litigans, cui illud ab altera parte defertur, confisa de justitia suæ caussæ juraverit, absque alio processu caussam obtineat; *arg. l. jusjurandum, quod 17. ff. hoc tit. ubi sic habetur: jusjurandum, quod ex conventione extra judicium*

16 *defertur &c. Juramentum judiciale*, seu *juramentum judiciale specifice sumptum*, est illud, quod a parte parti defertur in judicio judice approbante, & tunc illa pars, cui defertur, tenetur, vel jurare, vel parti deferenti juramentum referre, alioquin caussam perdet, seu solvere tenebitur, *cap. Cum caussam 7. de juramento calumniæ: & l. jusjurandum 34. §.*

17 *Datur autem, ff. eod. Juramentum necessarium, seu juramentum suppletorium* est illud, quod per judicem alterutri parti ob defectum plenæ probationis, sive in ejus supplementum defertur, *cap. Sicut 2. de probationibus*, ubi Glossa *verb. Cum alia*, Fagnan. *num. 5.* Barbosa *num. 4.* & alii passim. Dicitur autem *necessarium*, partim, quia judex quandoque illud deferre cogitur; & partim, quia delatum sine justa caussa recusari non potest; *cit. cap. Cum caussam 7. de Juramento calumniæ, & l. Generaliter 12. §. Sin autem, Cod. De reb. cred. & jurejurand.*

18 Juramentum in litem est quoque triplex, scilicet juramentum in litem de veritate, juramentum in litem de affectione, & juramen-

19 tum in litem de interesse. *Communis. Juramentum in litem de veritate*, seu vera æstimatione est illud, quod defertur spoliato, aut damnum passo super vera æstimatione, seu valore rei per vim, aut dolum alterius amissæ, quando alia probatio haberi non potest, *l. In actionibus 5. §. Sed & in his, ff. de in litem jurando.* Si quis enim v. g. legitime probaverit violentiam sibi factam, nec tamen singula ablata liquido probare valeat, eo quod difficile sit probare singulas minutas quantitates, seu parvas res ab hoc sibi ablatas fuisse, tunc judex inspecta personarum, & negotii qualitate, debet damnum illatum taxare, & postea damnum passo juramentum super rebus sibi ablatis, earumque valore deferre, quod videlicet tantum, & non minus ablatum fuerit; & in tali casu erit standum ejus juramento usque ad quantitatem taxatam, textu expresso *in l. si quando 9. Cod. Unde vi, & cap. Super eo 7. de iis, quæ vi, metusve caussa fiunt.*

Juramentum *in litem de affectione* est illud, 20 quod defertur spoliato, aut damnum passo, non tantum super vera æstimatione, seu valore rei sibi dolo ablatæ, vel destructæ, sed etiam quantum res illa valebat juxta suam affectionem. Si quis enim v. g. mihi abstulerit, aut destruxerit Codicem, seu librum valentem communi æstimatione quinque scuta, & ego non dedissem pro decem scutis, eo quia mihi carissimus erat ob singulares annotationes magno meo labore in ipso conscriptas, tunc judex in pœnam dolose, aut contumaciter restituere recusantis, potest mihi injuste spoliato deferre juramentum, quo juxta etiam meam privatam affectionem erga talem Codicem, seu librum illum sic æstimem, & jurem, quod illum nec dedissem pro decem scutis, & inde judex, si non prius taxavit, potest ipsum taxare, & juxta communem æstimationem, & privatam meam limitatam, & rationabilem affectionem, *l. Videamus 4. §. Deferre, & §. Item videndum, ff. de in litem jurando, & ibi* Glossa *verb. Ex magna causa, vers. Tu dicas.*

Juramentum *in litem de interesse* est illud, 21 quod defertur, & præstatur super interesse singulari, & extra rem. Si quis enim v. g. pecuniam penes me deposuerit tali tempore restituendam, & ego dolose pro tali tempore non restituerim, & ideo ipse grave damnum sit passus, ex quo defectu talis non restitutæ pecuniæ perdiderit pignora sub usuris, vel fuerit coactus emere merces interim pretio adauctas, tunc Judex propter meam dolosam, & culpabilem dilationem restituendi pecuniam, potest deferre Depositori juramentum in litem de suo interesse singulari extra rem, scilicet, ut ipse juret in litem secundum æstimationem damni, quod passus est ratione meæ dilatæ culpabiliter & dolose ultra conventum tem-

pus, restitutionis talis pecuniæ, & hujusmodi; *l. Nummis 3. §. Nisi forte, ff. de in litem jurando.*

22 Ad Juramentum litis decisorium, ejusque delationem requiritur, quod lis existat dubia, nec alio modo legitimo de veritate constare possit. *Communis*, texto expresso *in cap. Sicut 2. de probationibus*, ubi reprobatur etiam consuetudo in contrarium, ibi: *Nos* (*cum tunc demum ad hujusmodi*) scilicet juramenti (*sit suffragium recurrendum, cum aliæ legitimæ probationes deesse noscuntur*) *talem consuetudinem reprobamus.*

23 Ad Juramentum litis decisorium voluntarium, seu conventionale requiruntur, & sufficiunt ea, quæ requiruntur, & sufficiunt ad pactum, seu transactionem ut sic, idest, ut tam deferens, quam præstans juramentum a Jure non prohibeantur, nec simpliciter, nec super tali re jurare, seu transigere; Juramentum enim voluntarium seu conventionale speciem continet transactionis, *l. 2. Hoc titulo*, adeoque ad istud sufficiunt ea, quæ ad transactionem. *Communis.*

24 Ad Juramentum litis decisorium Judiciale, seu quod pars parti defert in Judicio, requiritur insuper, quod, causa cognita, sit a Judice approbatum; *l. in bonæ fidei, Cod. De rebus creditis, & l. Generaliter §. Sed juramentum, Cod. eod.* ubi sic expresse habetur: *Sed juramento illato cum hoc a partibus factum fuerit, & a Judice approbatum.*

25 Ad Juramentum necessarium, seu suppletorium plura copulative requiruntur. Primo, ut causa sit dubia, nec aliæ possint haberi legitimæ probationes; *cit. c. Sicut 2. de probationibus*. Si enim Actor plene probavit, Reus est condemnandus, nec tunc est locus juramento suppletorio, *cit. cap. Sicut 2. & cap. In præsentia 8. de probationibus*. Secundo, quod causa sit saltem semiplene probata. Si enim Actor nihil probavit, absolvendus est Reus, etiamsi is nihil præstiterit; *l. Qui accusare, Cod. De edendo, & cap. Cum Ecclesia §. fin. de causa possess.* Unde nec opus est, quod tunc Reus juret. *Communis*, cum Glossa *in cit. l. In bonæ fidei, verb. decidi, Cod. de rebus credit.* Tertio, quod deferatur solum personæ habenti veram scientiam caussæ per proprios sensus corporeos, *arg. cap. Testes 15. caus. 3. quæst. 9. & l. Testium, Cod. de Testibus*, Glossa in *l. Bonæ fidei, verb. Decidi, ff. De rebus credit.* Quarto, quod deferatur solum personæ legali, idest honestæ, & fide dignæ, non autem vili, infami, seu tali, quæ secundum Leges a ferendo testimonio repellatur; *arg. cap. Nulli 3. quæst. 4. cap. Constituimus 3. quæst. 5. cap. Testes 2. quæst. 7. cap. Præterea 7. de Testibus cogend.* cum similibus.

Juramentum necessarium, seu suppletorium ceteris paribus est potius deferendum Reo, quam Actori. Glossa *in l. Admonendi, verb. Exacto Jurejurando, ff. de Jurejurando*, Speculator *tit. de juramenti delatione num. 9.* Abbas *in cap. Juramenta 36. de Jurejurando §. Sane num. 9.* Barbosa *ibid. num. 6.* Reiffenstuel *lib. 2. decretal. tit. 24. num. 191.* Mascardus *de probat. q. proœm. 9. num. 53.* Menochius *de arbitr. Judic. l. 2. cas. 190. num. 19.* & alii passim innixi *cit. cap. Juramenta 36. de Jurejurando §. Sane*, ubi sic dicitur: *Præsumptione vero faciente pro illo* (scilicet pro Actore, ut explicat Glossa) *Deo deferri potest ad ostendendam suam innocentiam juramentum, nisi Judex* (*inspectis personarum, & caussæ circumstantiis*) *illud Actori videat deferendum.* Quibus verbis, ut vides, statuitur Juramentum esse potius ceteris paribus deferendum Reo, quam Actori; hic autem cetera supponuntur esse paria, cum supponatur, & quod Auctor semiplene probaverit suam intentionem, & Reus suam defensionem, & sit æqualis conditio, atque legalitas utriusque, adeoque ceteris paribus Reo potius, quam Actori est deferendum Juramentum, favente etiam Regula undecima Juris in 6. ubi sic expresse statuitur: *Cum sunt partium Jura obscura, Reo favendum est potius, quam Actori, & l. Favorabiliores, ff. De regulis juris*, ubi sic dicitur: *Favorabiliores Rei potius, quam Actores habentur.* 26

Si Actor semiplene probaverit, Reus autem nihil præstiterit, & sint ambo æque legales, tunc Juramentum est Actori, & non Reo deferendum. Jason in *repetit. l. Admonendi n. 314. ff. de jurejur.* Menochius *lib. 2. de Arbitr. Judic. cas. 119. n. 19. & 20.* Pirhing *lib. 2. decret. tit. 24. num. 90.* Reiffenstuel *ibid. num. 195.* Fachinetus *lib. 1. controvers. jur. cap. 18.* & alii. Et ratio est, quia cum Reus, ut supponitur, nihil ad suam defensionem præstiterit, sed solum verbis Actoris intentionem negaverit: Actor vero ipsam suam intentionem semiplene probaverit, Judex debet induci ad opinandum melius, & potius esse Jus ipsius Actoris, quam Rei; Unde cum Reum absolvere non possit, nec debeat, ex quo per semiplenam probationem Actoris contra ipsum sit pene convictus: Neque ipsum Reum simpliciter condemnare possit, & debeat, ex quo Actoris intentio non est plene, sed solum semiplene pro- 27

probata; debet Judex ex probationis inopia caussam Jurejurando Actoris decidere, textu expresso *l. in bonæ fidei 3. Cod. de rebus creditis*, ibi: *In bonæ fidei contractibus, nec non & in ceteris caussis inopia probationum per Judicem Jurejurando caussa cognita res decidi oportet*.

28 Si non omnia sint paria ex parte Actoris, & Rei, relinquitur Judici, ut exacte, perpensis personarum, & caussæ circumstantiis, cuinam parti Juramentum deferre debeat, prudenter resolvat, *arg. cap. Juramenta 36. de Jurejurando. §. sane*, Glossa *ib. verb. In probatione*, Abbas *ib. n. 9.* Joann. Andr. *n. 6.* Reiffenst. *loc. c. n. 197.* & alii passim.

29 Quando Actor plene probavit suam intentionem, Reus est condemnandus, nec tunc est locus Juramento suppletorio, *cap. Sicut 2. & cap. In præsentia 8. de probationibus*, *& communis Doctorum*.

30 Quando autem Actor nihil probavit, absolvendus est Reus, etiamsi is nihil præstiterit, nec tunc opus est, ut Reus juret; *l. Qui accusare, Cod. de edendo, c. Cum Ecclesia 3. §. fin. de caussa possess. & cap. Juramenta 36. §. Sane, de Jurejurando*, ubi sic præcise statuitur: *Sane si Actor omnino in probatione defecerit, Reus debet (etsi nihil præstiterit) obtinere*. Et in ejus Summario sic dicitur: *Actore nihil probante, Reus est absque omni onere absolvendus*. Sic Doctores communiter.

31 Juramentum litis decisorium voluntarium libere potest recusari, adeo ut, nec sit opus illud referre alteri parti. Glossa in *l. Jusjurandum, quod ex conventione, ff. de Jurejurando verb. Non potest*, Jason *ib. n. 1.* Abbas in *cit. c. Juramenta n. 1.* Reiffenstuel *lib. 2. decret. tit. 24. n. 221.* Vallensis *de Jurejurando, §. 5. n. 1.* & alii passim. Tale enim Juramentum, cum sit omnimode voluntarium, nequit deferri, nec referri in invitum, *arg. l. 1. 2. & 3. De Jurejur.*

32 Nisi forte inter partes jam fuerit conventum, quod una earum determinate juret; tunc enim ab ea præstandum est Juramentum, alias succumbet, adeo ut, si illa nolit postea jurare, sed velit juramentum alteri parti deferre, istud deferre non potest; *l. Jusjurandum, quod ex conventione, ff. De Jurejurando*, ibi: *Jusjurandum, quod ex conventione extra judicium defertur, referri non potest*. Tale enim Juramentum extrajudiciale, quamvis a principio sit voluntarium, tamen ex prævia conventione, seu susceptione redditur necessarium, juxta illud vulgatum: *Quod a principio est voluntatis, ex post facto fit necessitatis*, atque patet *ex l. Sicut, Cod. De action. & obligat. & l. In commodato §. sicut, ff. Commodati*, & facit *Regula 85. Juris in 6.* ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*, & sic tenent Doctores citati.

Juramentum judiciale, quod, Judice approbante, a parte parti refertur, nequit libere recusari, sed pars, cui delatum est, debet, aut jurare, aut Juramentum referre, aut solvere; *l. Jusjurandum 34. §. Ait Prætor, ff. de Jurejur.* ibi: *Ait Prætor, eum, a quo Jusjurandum petetur, solvere, aut jurare cogam. Alterum itaque eligat Reus, aut solvat, aut juret ... Datur autem & alia facultas Reo, ut, si jurabit, referat Jusjurandum*, & concordat *l. Generaliter §. Sin autem, Cod. de rebus credit. & l. Delata, Cod. eod.* Et ratio est, quia, ut expresse dicitur in *l. Manifestæ 38. ff. de Jurejurando*: *Manifestæ turpitudinis est, & confessionis, nolle nec jurare, nec juramentum referre;* Et sic tenet Glossa communiter recepta in *c. Juramenta 36. de Jurejurando verb. A te.* 33

Excipitur tamen Actio famosa, ut est Actio furti, & hujusmodi. Nam conventus actione famosa non potest hujusmodi juramentum referre, textu expresso *in cit. c. Juramenta 36. de jurejurando §. 1.* ibi: *Nec liceat convento famosa actione referre hujusmodi juramentum*, & concordat *l. Marcellus §. final. ff. De action. rerum amotar. & l. Ideo Labeo, ff. eodem*. Et ratio est clara, quia conventus actione famosa, v. g. quod gemmam, vel annulum abstulerit, melius præsumitur scire veritatem, quam Actor gemmam, seu annulum hujusmodi repetens. Unde juremerito taliter conventus non permittitur Juramentum sibi ab Actore delatum eidem referre, cum talis Reus certo sciat, an gemmam, seu annulum alteri abstulerit, quod Actor tam certo scire non potest, cum dentur gemmæ, & annuli multum sibi similes, adeoque non posset adeo certa, & tuta conscientia jurare; & sic dicendum venit de conventis super aliis criminibus infamiam irrogantibus, melius enim ipsi præsumuntur scire veritatem, scilicet, an commiserint illa crimina nec ne? quam Actores, seu Accusatores eorum. 34

Juramentum litis decisorium necessarium, seu a judice parti delatum, sine justa causa recusari non potest, nec etiam alteri parti referre, & si secus fiat, tunc illud recusans habetur pro convicto, *c. Juramenta 36. de Jurejurando, & l. Generaliter 12. §. Sin autem, Cod. De rebus creditis. Est communissima*. 35

Justæ autem causæ recusandi juramentum necessarium, vel etiam judiciale a Judice approbatum, plures a Doctoribus assignantur. 36

Prima justa causa est, si Actor plene probavit suam intentionem, tunc enim potest is recusare juramentum sibi ulterius oblatum, sive a parte, sive a Judice, non enim potest amplius compelli jurare; *c. Sicut* 2. & *c. In præsentia* 7. *de probationibus*. Secunda est, si Actor nihil probavit, nequidem semiplene; Tunc enim Reus nequit cogi ad jurandum, quamvis Actor se obtulerit ad standum ejus juramento; *l. Qui accusare, Cod. de edendo, c. Cum Ecclesia* 3. §. *final. de causa possess.* & *c. Juramenta* 30. §. *Sane, de Jurejurando*. Tertia est, si is, cui defertur, vel refertur ejusmodi juramentum veritatis ac rei gestæ est ignarus, vel probabilem ejus oblivionem, aut ignorantiam allegat, *l. Jusjurandum* §. 1. *ff. de Jurejurando*, *l. Marcellus* §. *Qui rerum*, *ff. de action. rerum amotar.* Glossa *in cap. Juramenta verb. Nisi justa de causa*. Quarta est, si materia, vel causa sit talis, quod super ipsa nequeat deferri, seu referri juramentum; tunc enim juramentum merito potest recusari, ut v. g. in materiis, & causis arduis, & magni momenti, vel præjudicii, in quibus ob avaritiam hominum magis urget periculum perjurii, gravisque præjudicii proximo injuste inferendi. Sic tenent communiter Doctores cum Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 24. *num.* 96. Reiffenstuel *ibidem n.* 186. & 232. Quinta est, si causa sit Criminalis, & agatur criminaliter ad vindictam publicam, tunc enim potest recusari juramentum suppletorium, quia in tali causa probationes debent esse luce meridiana clariores; *l. Ultim. Cod. de probationibus*, & necesse est, ut Reus confessus, vel convictus sit, ut condemnari possit, *l. Qui sententiam* 16. *Cod. de pœnis*. Sexta est, si actiones, vel personæ sint tales, quæ coram tali Judice tractari, seu conveniri non possint, tunc enim potest recusari juramentum, quia non cogitur quis ibi jurare, ubi non potest conveniri; *l. Tutor*, §. *fin. ff. de Jurejurando*. Septima est, si persona, cui defertur Juramentum, non teneatur jurare, ut Pupillus, Procurator, ac Defensor rerum alienarum: Isti enim non possunt compelli ad jurandum, *leg. Jusjurandum* §. *Pupillo*, *ff. de Jurejurando*. Octava est, si persona deferens prohibeatur alteri deferre juramentum, ut Procurator non habens ad hoc speciale mandatum, vel generale mandatum cum libera & plena facultate, *l. Jusjurandum, quod ex conventione* §. *fin. de Jurejurando*. Item Prodigus, & Furiosus cum similibus, *l. Tutor* §. *Prodigus*, *ff. de Jurejurando*.

37 Quamvis omnes homines rationis usu præditi ex natura rei sint capaces juramenti edendi, etiamsi pueri ante pubertatem, prout constat *ex c. Pueris* 1. *de delictis puerorum*, ubi habetur pueros ante quartumdecimum annum perjuros esse posse. Tamen pueri ante talem 14. annum, seu ante pubertatem non sunt cogendi ad jurandum in judicio, textu expresso *in c. Parvuli* 13. & *c. Pueris* 5. *caus.* 22. *q.* 5. quia, ut dicit Sanct. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 10. *in corpore*, quia nondum habent perfectum usum rationis, quo possint cum reve-
rentia debita juramentum præstare. Immo ad 38
jurandum in judicio ante talem annum non sunt admittendi quia nondum tantam rationis discretionem habere censentur, ut eorum juramentum cum partis litigantis præjudicio recipi debeat. Layman *Theol. Moral. lib.* 4. *tract.* 3. *c.* 12. *n.* 3. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. c.* 3. *n.* 6. Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 14. *n.* 21. & alii passim, *arg. l.* 3. §. *Lege Julia*, *ff. de testibus*, & similibus.

Perjuri ad jurandum in judicio non admit- 39
tuntur, *cit. cap. Parvuli* 14. *caus.* 22. *q.* 5. & tenet Communis Doctorum, quia cum semel pejerasse constet, periculum, & suspicio est eos iterum esse pejeraturos. Item ad juran- 40
dum in Judicio non admittuntur infames infamia Juris, vel facti, Usurarii, Judæi, inimici capitales, pauperes suspecti de perjurio, nec ulli alii, qui ratione maculæ, seu vitii, aut defectus repelluntur a testificando; *arg. c. Nulli* 3. *q.* 4. *cap. Constituimus* 3. *q.* 5. *c. Testes* 2. *q.* 7. *cap. Præterea* 8. *de testibus cogend.* cum similibus, & concordat textus *in Lege Julia*, *ff. de testibus* cum similibus; vide *verb. Testes*. Supradicti autem admittendi non sunt 41
in judicio solum ad juramentum, quod ad honorem, vel favorem jurantis spectat, ut est juramentum purgationis, vel probationis supplendæ, vel etiam testimonii ferendi. Juramenta autem, quæ potius oneris sunt, quam honoris, uti est juramentum calumniæ, & fidelitatis, & hujusmodi, etiam perjuri, & alii infames præstare debent, & hoc *ne videantur de sua malitia commodum reportare*, ut de aliis dicitur *in cap. Intelleximus* 7. *de Judiciis*. Sic Glossa *in citat. cap. Parvuli* 14. *caus.* 22. *q.* 5. *verb. Causa*, Sanchez *lib.* 3. *cit. cap.* 2. *n.* 5. Layman *loc. cit. num.* 3. Pirhing *loc. cit. n.* 23. & alii passim.

Sacerdotes in levi causa non debent com- 42
pelli ad jurandum in judicio, *c. si quis Presbyter* 4. *caus.* 2. *q.* 4. ubi expresse dicitur: *Sacerdotes ex levi causa jurare non debent*. In casu 43
tamen necessitatis, vel magnæ utilitatis, v. g. ad

ad sui purgationem, vel ad probandam alterius innocentiam, vel ad tuenda sua, vel Ecclesiæ suæ Jura, quæ alioquin ex defectu probationum graviter lædi, vel perdi possent. Item pro fide, pace, obedientia, absolutione a vinculo Excommunicationis possunt jurare etiam Sacerdotes, ac Religiosi. S. Thomas 2. 2. *qu.* 89. *art.* 10. Silvester *verb. Juramentum* 2. *q.* 3. Azorius *part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 11. *quæst.* 6. Sanchez *loc. c. n.* 7. Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 24. *num.* 22. Reiffenstuel *ibidem n.* 25. & Communis aliorum; Idque desumitur ex *c. Significasti* 4. *de election. cap. Ad reprimendam* 8. *de offic. Ordinar.* Et habetur expresse decisum *in c. Etsi Christus* 26. *de Jurejurando*, ubi Summus Pontifex Innocentius III. solvit etiam contraria, ob quæ aliqui Religiosi, veluti viræ perfectioris æmulatores jurare timuerunt in Judicio pro causis suæ Ecclesiæ, & in ejus Summario sic pracise dicitur: *Licite ex caussa necessaria etiam per Religiosos juratur.* Tum quia Clerici in causis suarum Ecclesiarum, immo & in propriis suis causis præstare possunt juramentum calumniæ, *c. Inhærentes* 1. *c. Ceterum* 5. *de juramento calumniæ.* Quinimmo in Jure ipso Canonico est expresse statutum quod non credatur testi, quamvis Religioso, nisi juratus deponat, *cap. Nuper* 51. *de testibus*, ibi: *Respondemus, quod nullius testimonio quantumcumque Religiosus existat (nisi juratus deposuerit) in alterius præjudicium debet credi*, & in eius Summario sic dicitur: *Non creditur testi etiam Religioso, qui sine juramento deponit.*

44 Quamvis autem Clerici, sive Religiosi etiam Sacerdotes, exigente necessitate, possint juramentum præstare voluntarium coram Laico; *arg. cap. Ex rescripto* 9. *de Jurejurando*, & *cap. Pervenit* 2. *de Fidejussoribus*; Non debent tamen, nec possunt jurare coram Laico, tamquam Superiore suo exigente ab ipsis juramentum coactivum, sive necessarium sine licentia sui Prælati: *cap. Quoties* 21. *caus.* 22. *quæst.* 5. ibi: *Juramentum vero Clericus Laico præstare non debet*, & *cap. Nullus* 22. *ead. caus.* & *quæst.* ibi: *Nullus ex Ecclesiastico Ordine cuiquam Laico quidpiam super Sacra Evangelia jurare præsumat*, & *cap. Inhærentes* 1. *de juramento calumniæ*, ubi Summus Pontifex Honorius III. postquam adduxit Statutum, seu Constitutionem Henrici Imperatoris omnimode prohibentis Clericos, & Religiosos compelli ad jurandum in manibus Laicorum his verbis: *Nos itaque Divinæ & humanæ Legis intentione servata decernimus, & imperiali auctoritate irretractabiliter definimus, ut non Episcopus, non cujuscumque Ordinis Clericus, non Presbyter Abbas, non aliquis Monachus, vel Sanctimonialis in causa quacumque sive controversia, seu criminali, seu civili jusjurandum compellatur qualibet ratione subire; sed aliis idoneis defensoribus (si expedire Ecclesiæ suæ noverit) hujusmodi Officium liceat delegare.* Statim subjungit: *Verum cum hac moderatione, ut Episcopus inconsulto Romano Pontifice, vel quisque Clericus inconsulto Prælato suo minime jurare audeat.* Sic tenent Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 3. *n.* 8. Silvester *verb. Juramentum* 2. *q.* 3. Layman *loc. cit. num.* 5. Pirhing *loc. cit. n.* 22. & alii passim. Vide verb. *Testes art.* 1. *a n.* 106.

Novæ Additiones ex aliena manu.

Omnes Juramenti judicialis species persequi nimium esset. Pauca tantum habebimus de Juramento suppletorio, tum de Juramento purgatorio.

Suppletorium Juramentum non inveteratis 45
nostrorum Pragmaticorum erroribus, uti Faber
de errorib. Pragmatic. Decad. 19. *err.* 1. blaterat; sed Juri Civili *in leg.* 31. *ff. de Jurejurando*, & *in leg.* 3. *Cod. eod.* confirmato a Jure Canonico *in cap.* 2. *de Probationib.* originem debet. Consule Seraphin. *de Privileg. Jurament. Privileg.* 33. *num.* 3.

Est autem Juramentum suppletorium, quod 46
a Judice causa cognita, vel Reo si suam exceptionem, vel Actori si actionem, licet non perfecte, tamen ad minimum semiplene probavit, ad decidendam hanc causam dubiam imponitur Parte etiam non petente.

Posita semiplena probatione, de qua adeundus 47
Stryk. *juridic. dissert. vol.* 7. *disp.* 1. *per
tot.* requisita Juramenti suppletorii commodis- 48
sime ad tres illos Juramentorum comites, *veritatem* scilicet, *judicium*, & *justitiam* referri possunt.

Requiritur igitur primo *veritas*. Hinc Jura- 49
mentum suppletorium super *credulitate* deferri nequit, ut quidquid contradicat Carpzov. *Jurisprud. Forens. part.* 10. *constit.* 23. *definit.* 8. firmant Esbach. *Not. in Carpzov. loc. c. n.* 2. Stryk. *de Jur. sensuum in Proœmio num.* 39. & *seq.* Adde Brunem. *de Process. Civil. cap.* 23.
num. 25. Vide tamen casus, in quibus Jura- 50
mentum suppletorium super credulitate deferri potest apud Bohemer. *in Decretal. lib.* 2. *tit.* 24. §. 72.

51 Requiritur secundo *judicium*. Hoc desul-
totiam levitatem in jurando respuit, temeri-
tatemque excludit, e contrario plenam animi
deliberationem in jurante exigit, ut cogita-
52 tionibus negotium accurate perpendat. Opor-
tet igitur Jurantem personam esse legalem &
fide dignam; Quapropter ei, contra quem
præsumptio est, quod falsum dicar Juramen-
tum, hoc haud defertur, tametsi semiplenam
probationem pro se habeat. Neque hoc re-
medium juris semel pejeranti, homicidæ, Usu-
rario, condemnato actione furti, injuriarum,
aliisque infamia juris & facti notatis conceditur.

53 Requiritur demum *Justitia*, quæ observatur,
dum Judex ad hujus Juramenti delationem non-
nisi causa cognita devenit.

54 Pertinet autem potissimum ad hanc Causæ
cognitionem, ut Judex probe perpendat, an
Causæ qualitas ita sit comparata, ut supple-
mentum hoc probationis admittat. Quædam
enim privilegiatam hanc probationem respuunt,
& ordinariam probationem desiderant.

55 Hoc pertinent primo *Causæ criminales*, vi-
de tamen limitationes apud Carpzov. *de Pro-*
56 *cess. tit.* 12. *art.* 2. *n.* 73. Secundo Causæ *Ma-*
57 *trimoniales*. Tertio Causæ *famosæ*, in quibus
condemnatus evadit infamis.

58 Quinimmo in omnibus actionibus civilibus,
quæ sunt *arduæ*, quamvis semiplena probatio
facta sit, Juramento suppletorio locus haud
59 est. Tales sunt *pecuniariæ graves*, *Beneficia-*
les, *Feudales*, *Causæ status*, aliæque plures;
Confer Minsinger. *centur.* 1. *observat.* 69. Se-
raphin. *de Privileg. Juram. privil.* 33. *num.*
60 129. *& sequent.* Nota vero, Causas hasce
haud excludere probationem semiplenam ma-
jorem, cum legalitate Personæ, pro qua
Jus præsumit conjunctam, quia tunc demum
suppletorium Juramentum locum sibi vindi-
car.

61 Vide & alios casus, in quibus locus haud
datur Juramento suppletorio apud Stryk. *Ju-*
ridic. dissert. vol. 7. *disput.* 1. *cap.* 5. §. 8.
& potissimum *volum.* 11. *disput.* 29. quæ est
de causis Juramentum suppletorium respuenti-
bus.

62 Num autem contra Juramentum suppleto-
rium jam præstitum probatio contrarii admit-
tatur, non levis quæstio est.. Affirmant ta-
men Carpzov. *Jurisprud. Forens. part.* 1. *con-*
stit. 15. *definit.* 5. Nicolaus Calvolus *in Pra-*
xi Judiciali §. *Sententia definitiva conclus.* 1.
num. 97.

63 Deveniamus ad Juramentum purgatorium.
Hoc Judex in Causa dubia Actori, vel Reo
suspicione, probatione semiplena inferiore gra-
vato, ad eam elidendam imponit, & quidem
ex officio.

Quæ autem præsumptiones adesse debeant, 64
ut purgatorio huic Juramento sit locus, tra-
dunt Lauterbacus, Struvius, aliique ad Tit.
ff. de Jurejurando.

An post hujus Jurisjurandi præstationem lo- 65
cus sit probationi contrarii, pariter disputa-
tur, sententiamque affirmativam tenent Ser-
fer. *de Jurejur. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 45. *&*
seq. Brunnem. *de Process. Civil. cap.* 23. *nu-*
mer. 38.

Idque non solum si Juramentum purgato- 66
rium in Causa civili præstitum sit, verum 67
etiam si sit præstitum in Causa criminali;
Mynsinger. *centur.* 2. *observat.* 82. *fere per tot.*
Tabor. *de confront. disput.* 3. *Thes.* 16.

Sequitur hinc, quod is qui jure retractus le- 68
gali uti vult ad elidendam fraudis suspicio-
nem, licet juramento se purgaverit, quod pro
se non pro alio retrahat, nihilo tamen minus
contra hoc Juramentum locus est probationi
contrarii, Menoch. *de arbitrar. Jud. quæst.*
lib. 1. *quæst.* 76. *num.* 17. Suarez *in Thesaur.*
recept. opinion. lit. I. num. 313. Alia exempla
affert Stryk. *Juridic. dissert. vol.* 7. *disput.* 28.
cap. 2. §. 7.

Omittendum haud est, diversum ab hoc purgatorio juramento esse juramentum de veritate dicenda, quod nonnullis in Tribunalibus Reis indistincte deferebatur ex consuetudine potius, quam ex jure. Quocirca prohibitio facta a Concilio Romano *tit.* 13. *cap.* 62. hujus juramenti de veritate dicenda, non cadit super juramento purgatorio.

Articulus III.

Juramentum promissorium quo ad ea, quæ concernunt ejus interpretationem, obligationem, irritationem, dispensationem, & relaxationem, seu remissionem.

Juramentum in dubio est stricte interpretan- 1
dum, tum propter gravem, quam in se continet Religionis obligationem, tum propter perjurii periculum, adeoque illud, quod palam verbis expressum non est, censetur omissum; *l. Quidquid adstringendæ*, *ff. de verbor. obligat.* ibi: *Quidquid adstringendæ obligationis causa dictum est, id nisi palam verbis exprimatur, omissum esse intelligendum est, aut certe secundum promissorem interpretandum*. Et hoc colli-

ligitur etiam *ex cap. Cum Clerici* 10. *de verb. signific.* ubi juramentum a quopiam editum stricte per Innocentium III. Summun Pontificem interpretatur; & concordat *cap. Contingit* 1. *de jurejurando in 6.* Et ratio est, quia, ubi agitur de inducenda obligatione, utpote quid odiosum, debet fieri stricta interpretatio, *cap. Odia* 15. *de Regulis juris in 6.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari.* Et sic tenent communiter Doctores.

2 Juramentum bona fide, & sine dolo generaliter præstitum est interpretandum secundum intentionem jurantis, neque extendendum est ad incognita, seu ad ea, de quibus jurans in specie non cogitavit, & si menti occurrisset, verisimiliter non promisisset, sed excepisset; *arg. cap. Veniens* 16. *de jurejurando*, ubi Innocentius III. Summus Pontifex definivit non esse servandum quoddam juramentum, quia jurans *nequaquam taliter jurasset, si mandatum illud sibi contrarium præscivisset.* Et ita docent Glossa *ibidem verb. Præscivisset;* Abbas *ibidem num.* 4. Joann. Andr. *num.* 9. Barbosa *num.* 4. & alii Canonistæ communiter, Pirhing *lib.* 2. *decretal. tit.* 24. *n.* 109. Reiffenstuel *ibid. n.*44. & S. Thomas 2. 2. *quæst.* 98. *art.* 2. *ad* 3. ubi docet, quod si quis verb. gr. juravit se alteri in omnibus pariturum, tale juramentum est interpretandum, dummodo non illicita, vel importabilia, & immoderata, & statui suo obstantia, seu contraria ei præcipiat; *arg. cap. Contingit* 1. §. *final. de jurejurando in 6.* quia in generali promissione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie non promisisset, aut promittere non potuisset; *arg. cap. In generali* 81. *de Regulis Juris in 6.* ibi: *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.*

3 Si autem jurans dolose præstitit juramentum sub verbis æquivocis ad decipiendum eum, cui juravit, tunc juramentum est interpretandum, & obligat juxta intentionem recipientis, idest, juxta sanum intellectum illius, cui juratur; *cap. Quacumque* 9. *caus.* 22. *qu.* 5. ibi: *Quacumque arte verborum quisquis juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicuti ille, cui juratur, intelligit; Dupliciter autem Reus fit, quia, & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.* Et sic tenent S. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 7. *ad* 4. Angelus *verb. juramentum* 4. *num.* 1. Navarrus *cap.* 12. *manual. num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 48. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 10. *num.* 4. & *num.* 12. 13. & 14. Covarruvias *in cap. Quamvis, de pactis in 6. part.* 1. §. 5. *n.* 1. & 2. & alii passim. Et ratio est quia *Fraus, & dolus alicui patrocinari non debent, cap. Sedes* 15. & *cap. Ex tenore* 16. *de Rescriptis; cap. Ex litteris* 2. *de dolo, & contumacia; cap. Tuæ* 12. *de Clericis non residentibus, & l. in fundo, ff. de rei vind. l. Cum hi, ff. de transact. & in l. Si Legatarius, Cod. de Legatis*, ibi: *Ut non accipiat fructus suæ calliditatis.*

Juramentum præstitum circa materiam juris 4
idest circa illa, quibus Jus aliquid disponit) est interpretandum secundum dispositionem Juris, nec est ultra extendendum; *arg. cap. Ad nostram* 21. *de jurejurando*, in cujus Summario sic præcise habetur: *Juramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, ut non obviet juri, alias tamquam temerarium non obligat contra juris observantiam*, & concordat textus *in l. ultim. ff. Qui satis dare coguntur*, ibi: *Qui jurato promisit judicio sisti, non videtur pejerasse, si ex concessa causa hoc deseruerit*, & sic tenet Glossa *in cap. Contingit* 1. *verb. Declaramus, de jurejurando in 6.* Abbas *in cap. Tua nos num.* 4. *de Ecclesiis ædificandis*, Innocentius *in cap. Per litteras, circa medium, de Arbitris*, Pirhing *lib.* 2. *decret. tit.* 24. *n.* 107. Reiffenstuel *ibid. n.* 41. Layman *Theol. moral. lib.* 4. *tract.* 3. *cap.* 9. *n.* 2. & alii passim. Et ratio est, quia in quolibet juramento promissorio tacite subintelligitur, atque ipso jure inest conditio illa, Salvo Jure, & auctoritate superioris (scilicet Supremi Legislatoris) *cap. Venientes* 59. *de jurejurando.*

Unde in omni Juramento promissorio, quam- 5
vis absolute facto, quædam tacite subintelliguntur conditiones, sicuti docent Glossa *in c. Quemadmodum* 25. *de jurejurando, verb. Conditio;* Abbas *ibid. num.* 8. Pirhing *loc. cit. n.* 119. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 51. Silvester *verb. juramentum* 3. *quæst.* 1. Suarez *lib.* 2. *de juramento cap.* 34. Layman *loc. cit. nu.* 4. & alii; & clare colligitur *ex cit. cap. Quemadmodum* 25. §. 1. *de jurejurando*, ibi: *Non obstante hujusmodi juramento, quoniam in eo talis erit subintelligenda conditio.*

Prima conditio, quæ in juramento promis- 6
sorio tacite, ac ipso jure subintelligitur, est, *Si potero*, quia *ex cap. Nemo* 6. *de Regulis juris in 6. Nemo potest ad impossibile obligari*, & hoc procedit, nedum de impossibili physice, idest, quod naturaliter fieri non potest, sed etiam de impossibili moraliter, id est, quod licite fieri non potest, quia juramentum non est vinculum iniquitatis, *cap. Quanto* 18. *de jurejurando, cap. Contingit* 1. *eodem in 6.* Nam de

de jure illud tantum possibile, & fieri posse censetur quod licite fieri potest, *cap. Fraternitatis 15. caus. 22. quæst. 2. juncta Glossa verb. Quod potest.*

7 Secunda est: *Salvo jure, & auctoritate Superioris*, colligitur clare *ex cap. Venientes 19. de jurejurando*, ibi: *Cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi Jus Superioris exceptum*. Et in ejus Summario dicitur: *Non valet juramentum præstitum in præjudicium juris Superioris*, & concordat *cap. Ea te 22. de jurejurando*, ubi illicitum, nec servandum statuitur juramentum, quod, salvo Apostolicæ Sedis honore, servari nequit.

8 Tertia est: *Nisi is, in cujus favorem juratum est, sponte remiserit*, quia quilibet potest rem vi juramenti sibi debitam, alteri remittere, & condonare, cum quilibet suo juri renunciare possit, *cap. Si diligenti 12. de foro competent. & cap. Si de terra 6. de privilegiis*, ubi sic expresse habetur: *Cum liberum sit unicuique juri suo renunciare*. Tum quia beneficia non conferuntur in invitum, textu expresso *in l. invito ff. de Regul. juris*, requiritur enim ejus acceptatio, *leg. Absenti, ff. de donation.* adeoque &c.

9 Quarta conditio est: *Si res in eodem statu permanserint*, idest non fuerint notabiliter mutatæ, quia verisimile non est jurantem habuisse intentionem se obligandi ad rem adeo difficilem, vel etiam indecentem, qualis contingere solet, ubi notabilis mutatio supervenit, adeoque ejus juramentum est interpretandum, quod ad casum adeo improvisum, & incogitatum se non extendat, sic colligitur *ex capit. Veniens 16. cap. Brevi 17.* ibi: *Nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiæ subvenire*, *cap. Quemadmodum 25. & cap. Petitio 31. de jurejurando*, & concordat textus *in l. Cum quis §. 1. ff. de solutionibus*, ibi: *Tacite enim hæc conventio inesse stipulationi videtur, si in eadem causa maneat.*

10 Quinta conditio maxime in pacto, vel contractu etiam jurato subintellecta est: *Si & altera pars fidem servaverit*, id est pacto, seu promissis suis steterit, quia *ex cap. Frustra 75. de Regulis juris in 6. Frustra sibi Fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat*, & habetur expresse *in cap. Pervenit 3. de jurejurando*, ibi: *Nec tu ei, etiamsi premissum tuum juramento firmasses, aliquatenus teneris, si constet eum conditioni minime paruisse*, concordat *cap. Sicut 29. eod. §. juramentum*, ibi: *juramentum autem, quod Joannes se asserit præstitisse, si de assensu factum est utriusque, eum non ligat, qui præstitit, dum ille, cui præstitum fuerit, servare negligit quod promisit*, & in ejus Summario præcise dicitur: *Non adstringitur quis juramento ad implendum, quod juravit, si ab alia parte non impletur cujus respectu præstitum est juramentum.*

Juramentum servandi statuta edita alicujus Ecclesiæ, Capituli, vel Communitatis, Civitatis, Provinciæ, seu Regni non est interpretandum, quod extendatur ad statuta in posterum edenda, textu expresso *in cap. Clericus 35. de jurejurando*, & ibi Glossa, & Doctores communiter. Juramentum enim est stricte interpretandum ex Juribus adductis supra *sub n.* 1. adeoque, qui juravit servare statuta jam edita, nequit intelligi, quod vi talis juramenti voluerit se obligare ad servanda etiam statuta in posterum edenda. 11

Immo, etiamsi quis promittat se velle vi juramenti antea præstiti servare illa statuta postmodum edita, quia obligatio prioris juramenti non potest ultra fines sui objecti extendi per simplicem promissionem; objectum autem prioris juramenti fuerunt solum statuta jam edita, unde nisi de novo juraverit, promissio illa retinet solam vim simplicis promissionis, ac proinde licet quis transgredi non debeat, quod promisit, non tamen censendus est perjurus, si promissum non exequatur, cum ad exequendam talem simplicem promissionem non obligetur ex debitu præstiti juramenti, ut expresse habetur *in cit. cap. Clericus 35. de jurejurando*, ibi: *Clericus, qui juravit se statuta in Ecclesia sua edita servaturum promittens per idem juramentum statutum, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare, licet transgredi non debuerat quod promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito præstiti juramenti*, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Qui juravit servare statuta edita, & postea per illud juramentum aliter non jurando promisit servare edenda, seu postea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita.* 12

Item juramentum etiam absolute, & simpliciter præstitum servandi statuta alicujus Ecclesiæ, Collegii, Civitatis, Provinciæ vel Regni, non addendo *jam edita*, non extenditur ad futura, seu edenda, nisi expresse in aliqua parte juramenti fiat mentio, seu appareat jurantis intentionem etiam esse de futuris; Baldus *in cit. cap. Clericus 35. de jurejurando n. 3.* Barbosa *ibid. num. 7.* Pithing *lib. 2. decretal. n. 105.* Reiffenst. *ibid. n. 62.* Angelus *verb. Juramentum 5. nu. 35.* Sanchez *lib. 3. in decalog. c. 14.* 13

c. 14. n. 1. Azorius *part. 1. lib. 11. c. 8. qu. 7.* Suarez *de juramento cap. 32. num. 11.* & alii plures ab ipsis citati contra aliquos volentes juramentum simpliciter præstitum de servandis statutis extendi etiam ad servanda in posterum edenda. Et ratio nostra est, quia juramentum ob periculum perjurii, & damnum, quod sequi potest, est stricte interpretandum ex Juribus adductis *supra num.* 1. adeoque non debet extendi ad id, quod verba late significant.

14 Dummodo tamen posterius illud statutum non sit mere declarativum prioris, seu veteris, quia tunc tale statutum mere declarativum non esset vere novum statutum: sed realiter esset idem cum veteri, eo quod declaratio legis retrotrahatur ad tempus conditæ legis, atque a principio jam inesse, & infuisse censetur, *Authent. de raptis mulieribus §. final. Collat. 9.* ubi Imperator de tali Legum suarum declaratione loquens ait: *Quam interpretationem non in futuris tantummodo casibus, verum in præteritis etiam valere sancimus, tamquam si nostra Lex ab initio cum interpretatione tali promulgata fuisset a Nobis*; concordat textus *in l. Ita fidei 40. ff. de jure Fisci*, ibi: *Non tantum legem circumveniri voluit, sed etiam interpretationem Legis*. Et sic tenet Baldus, & alii supracitati Doctores, & Glossa communiter recepta *in cap. Sicut Nobis 5. verb. Respondemus, de verbor. signif. in 6.*

15 Omne juramentum promissorium debite factum circa materiam honestam, & licitam parit obligationem observandi illud ex virtute Religionis; *Communis*; textu claro *in cap. Si vero 8. de jurejurando*, & concordat *cap. Cum contingat 28. eod. & cap. Quamvis pactum 2.*
16 *de pactis in 6.* cum similibus. Juramentum autem de re inhonesta, & illicita mortaliter, seu venialiter, nullam parit obligationem; *Communis* textu aperto *in cit. cap. Si vero 8. & cap. Cum contingat 28. de jurejurando, cap. Quamvis 2. & cap. Quia 3. de pactis in 6. cap. Si publicis 1. cap. Est etiam 2. cap. Quod David 3. cap. Juravit David 4. cap. In malis promissis 5. cap. Si aliquid 6. cap. Unusquisque 8. cap. Non est observandum 13. cap. Si aliquid 16. cap. Actione 18. cap. Si quis 19. capit. Si ad peccatum 20. cap. Mulier 21. cap. Inter cetera 22. & cap. Innocens 23. caus. 22. quæst. 4. cap. Non est obligatorium 58. & cap. In malis 69. de Regulis Juris in 6.* Et ratio est, quia juramentum non fuit institutum, ut esset vinculum iniquitatis, ut expresse dicitur *in citat. cap. Quanto 18. de jurejurando*, ibi: *Cum juramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum, & in cap. Inter cetera 22. caus. 2. quæst. 4.* ibi: *Porro juramentum non ob hoc fuisse institutum invenitur, ut esset vinculum iniquitatis*. Hinc *in cap. Non est obligatorium 58. de Regulis Juris in 6.* expresse dicitur: *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum, & cap. In malis promissis 69. de Regulis Juris etiam in 6.* præcise habetur: *In malis promissis fidem non expedit observari*.

Juramentum soli Deo factum de opere minus perfecto, & cujus oppositum est melius, 17
sicut & juramentum Deo factum de re prorsus indifferente, non obligat; *Communis, arg. cap. Scripturæ 4. de voto*, ubi statuitur non obligare votum de re impeditiva majoris boni, & licite posse elici illud majus bonum, adeoque idem dicendum venit de juramento soli Deo facto, quod induit naturam voti, & clare habetur *in cap. Pervenit 3. de jurejurando*, ubi expresse dicitur: *Non enim propositum aut promissum infringit qui in melius illud commutat*, & in ejus Summario dicitur: *Non pejerat, qui juramenti implementum in melius commutat*.

Juramentum autem factum homini, seu Ecclesiæ, vel alicui Communitati de re honesta, 18
& licita semper obligat, neque in aliam quamvis meliorem rem solo jurantis arbitrio commutari potest; *Communis, arg. cap. Cum contingat 28. de jurejurando, & cap. Quamvis pactum 2. de pactis in 6.* ubi tamquam recepta Juris Canonici generalis Regula statuitur, quod *Juramentum homini præstitum necessario sit servandum, quotiescumque sine peccato, seu sine salutis æternæ dispendio, & sine alterius præjudicio servari potest*.

Ratio vero quare juramentum promissorium 19
soli Deo factum de opere minus perfecto non obliget, sed possit solo jurantis arbitrio commutari in melius; Non sic autem juramentum promissorium factum homini, est, quia in juramento promissorio facto homini spectatur, quid illi gratius sit, unde mutari nequit in opus, quod absolute quidem melius sit, at ei, in cujus gratiam, seu utilitatem fuit factum, sit minus utile, vel acceptum, cum sic contentus esse non præsumatur. In juramento autem promissorio facto soli Deo spectatur, quid melius sit. Unde mutari potest in qualecumque opus melius, cum sic Deus præsumatur esse contentus; Layman *Theolog. Moral. lib. 4. tr. 3. cap. 6. num. 6.* Reiffenstuel *l. 2. decret. tit. 24. n. 80.* & alii passim.

Ju-

20 Juramentum promissorium gravi & injusto metu extortum obligat, quando sine culpa servari potest, & a legitimo Superiore non relaxatur, sic v. g. qui juravit latroni inique exigenti pecunias soluturum, juramentum servare debet, nisi ei relaxetur; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *ad* 3. Pithing *l. c. num.* 69. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 100. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. cap.* 11. *n.* 14. Layman *loc. cit. cap.* 7. *n.* 2. textu expresso *in cap. Si vero* 8. *de jurejurando*, ibi *: Si vero aliquis quemquam gravissimo metu sub Religione juramenti suum jus refutare coegerit, ipsumque sibi retinuerit, quia nos consulere voluisti an alter eorum, vel neuter id habere debeat; Duximus tibi respondendum, quod non est tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi sit tale, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ. Nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur*, & ibidem statim subjungitur, quod ad coercendam iniquitatem perversorum, Romana Ecclesia consuevit a tali juramento absolvere, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Si juramentum per metum extortum servari potest sine interitu salutis æternæ, servandum est; Ecclesia tamen Romana consuevit a tali juramento absolvere*, & concordat *cap. Verum* 15. *de jurejurando*, & *cap. Ad audientiam* 4. *De iis, quæ vi metusve causa fiunt*.

21 Obligatio propria juramenti, prout procedit ex virtute Religionis, est omnino personalis, solumque jurantem afficit, & non transit ad heredes, seu successores ejus; S. Thomas 2. 2. *q.* 98. *art.* 2. *ad* 4. Abbas *in cap. Veritatis* 14. *de jurejurando num.* 3. Covarruvias *in c. Quamvis pactum* 2. *de pactis in* 6. *part.* 1. §. 5. *n.* 4. Suarez *lib.* 2. *de jurament. cap.* 31. *num.* 12. Layman *loc. cit. cap.* 10. *num.* 7. Sanchez *lib.* 3. *in decalog. cap.* 13. *num.* 1. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 103. Pirhing *loc. cit. num.* 146. ubi testatur de communi. Et ratio est, quia tale juramentum est vinculum personale; Religio enim juramenti, ejusque obligatio, nonnisi propria voluntate suscipi potest, adeoque non transit ad alias personas propria voluntate ad talis juramenti obligationem non concurren-
22 tes. Et hoc stat, etiamsi quis pro se, & suis successoribus juraverit aliquid præstare, quia licet Successores in tali casu possint obligari vi pacti, seu promissionis ab alio acceptatæ, ut infra *num.* 24. dicetur, non tamen hi obligantur ex vi juramenti, adeo ut, si juramentum sui Antecessoris non servent, censeantur perjuri, quia obligatio juramenti, quæ oritur ex virtute Religionis, nonnisi propria voluntate suscipi potest, cum sit actio personalis; Abbas, Sanchez, Layman, Pirhing, Reiffenstuel *loc. cit.* & alii.

Unde si Rex v. gr. Episcopus, Canonicus, 23
& hujusmodi ad Regnum, Episcopatum, Canonicatum, & hujusmodi admittantur, sine ullo præstito juramento, non obligantur sub juramento ad servanda ea, quæ sui Antecessores servare jurarunt; & si ea transgrediantur, non evadunt perjuri, & per hoc omnes supradicti a principio sui Regni, Episcopatus, Canonicatus, & hujusmodi solent præstare proprium, ac personale juramentum; Silvester *verb. Juramentum* 4. *quæst.* 3. Suarez, Sanchez, Pirhing, Reiffenstuel, Layman, aliique supracitati.

Obligatio juramenti proprie promissorii, seu 24
firmatorii promissionis ab altero acceptatæ, vi pacti, seu ex virtute justitiæ transit ad heredes, aut successores ejus, cui juratum est; *Communis*, *arg. l. Veteris*, *Cod. de contrahend. stipulat.* & *l. Si pactum* 9. *ff. de probationibus*, & *cap. Veritatis* 14. *de jurejurando*, in quo habetur: Vassallum, qui juravit Prælato fidelitatem, atque reverentiam, & obedientiam, eamdem etiam sine novo juramento debere Successoribus, quamvis eorum expressa mentio facta non fuerit. Unde recte dicunt communiter Doctores cum Innocentio, & Abbate *in cit. cap. Veritatis*, Covarruvias *in cit. part.* 1. §. 2. *num.* 7. Scaccia *lib.* 2. *de judiciis cap.* 2. *n.* 103. quod juramentum licet sit personale ex parte jurantis, tamen fit reale ex parte ejus, cui juratur, idest transitorium cum re, puta Dignitate, hereditate, sicuti explicant Abbas *in cit. cap. Veritatis num.* 3. Covarruvias *loc. cit. n.* 7. Layman *loc. cit. c.* 10. *n.* 5. *in fine*, & alii.

Juramenta possunt per potestatem dominati- 25
vam irritari, seu annullari, non solum per accidens, & indirecte, idest ratione materiæ promissæ, & juratæ, quæ alterius potestati subjecta sit, sed etiam per se, & directe, idest ratione voluntatis jurantis, quæ alterius potestati subjecta sit, ut in Religioso, & impubere accidit. Sic colligitur ex *cap.* 30. *Numer.* & tenent S. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 9. *ad* 3. S. Antoninus *p.* 2. *tit.* 10. *c.* 6. §. 2. Sanchez *lib.* 3º. *moral. cap.* 19. *num.* 1. Silvester *verb. Juramentum* 3. *quæst.* 7. Sa *eod. verb. n.* 31. Layman *loc. cit. cap.* 11. *num.* 1. Sotus *lib.* 8. *q.* 1. *art.* 9. Toletus *lib.* 4. *cap.* 23. & alii passim.

Juramenta promissoria soli Deo facta irrita- 26
ri,

ri, & annullari possunt per potestatem dominativam Patris, Prælati, Domini, Mariti, & hujusmodi: sic colligitur *ex cit. cap. 30. Num.* & tenent citati Doctores, & alii communiter apud Sanchez *cit. lib. 3. cap. 19. num.* 2. & Layman *loc. cit. num.* 2. Juramentum enim promissorium Deo factum nihil aliud est, quam votum juratum, adeoque fit, sicuti votum, ea tacita, & subintellecta conditione: *Salvo jure Superioris irritandi potestate præditi; argum. cap. Venientes 19. & cap. Ea te 22. de jurejurando*, & patet ex dictis *nu.* 7. quia juramentum accedens promissioni, seu voto, assumit naturam, & conditiones ejus, *cap. Quemadmodum 25. de jurejurando*.

27 Juramenta etiam homini præstita annullari, & irritari possunt per potestatem dominativam Patris, Prælati, Domini, Tutoris, Mariti, & hujusmodi, quoties voluntas jurantis, seu materia jurata est ipsis subjecta, vel præjudicans; *arg. cit. cap. Venientes 19. de jurejurando*, ubi statuitur, quod non valeat juramentum præstitum in præjudicium juris Superioris, & in juramento intelligatur semper Jus Superioris exceptum.

28 Unde Papa potest irritare, & annullare omnia juramenta edita circa Beneficia Ecclesiastica distribuenda, augenda, minuenda, quia super istis habet plenissimam potestatem; *capit. Licet 2. de præbend. in 6.* Item juramenta de non alienandis rebus Ecclesiæ, & alia hujusmodi, quæ sunt de materia subjecta dispositioni Papæ.

29 Ita Episcopus potest irritare ea Clericorum juramenta, quæ facta sunt circa res suæ dispositioni subjectas, ut v. g. Si Clericus juravit se vestes sacras commodaturum, aut tali loco non discessurum, donec debita solverit, vel quid aliud fecerit. Non enim ob id derogatur Juri Episcopi, quo minus ob justam causam eum ad se revocare possit, & inhibere, ne Sacras vestes commodet, & hujusmodi; Abbas *in cit. cap. Venientes 19. de jurejurando n. 3.* Layman *loc. cit. cap. 11. n. 2.* Sporer, & alii passim.

30 Item Superior Regularis posset irritare, & annullare juramenta suorum subditorum, quia ob emissum votum obedientiæ, eorum voluntas est omnimode Superiori subjecta, nec habent velle, nec posse, Sanchez *cit. lib. 3. cap. 19. num. 3.* Layman *loc. cit. num.* 2. Felix Potestas *tom. 1. par. 2. num.* 1715. Sporer, & alii passim.

31 Item Pater, ac Tutor irritare potest omnia pacta jurata impuberis, quia ob ætatis imbecillitatem, etiam ejus voluntas, & obligationes alienæ potestati subjecta sunt; Covarruvias *in cap. Quamvis part. 3. §. 1. num.* 5. Gunez *Resolut. cap. 14. n.* 18. Suarez *lib. 2. cap. 38. n. 12.* Lessius *lib. 2. c. 42. n.* 61. Layman *loc. cit. n.* 2. & alii plures.

32 Item Dominus irritare potest promissiones juratas servi sui, Maritus promissiones juratas Uxoris, & econtra Uxor promissiones juratas Mariti, si juramenta illis præjudicent, aut sint de materia illis subjecta; Layman *loc. cit. n.* 2. Felix Potestas *loc. cit. nu.* 1716. Suarez, Sporer, Azorius, & alii passim.

33 Juramentum autem hominis, cujus voluntas, & materia jurata non est alteri subjecta, nec præjudicans, quando ab eo, cui est præstitum, acceptatum est, non potest ordinarie remitti, relaxari, irritari, nec dispensari, nec etiam in melius commutari sine consensu ejus cui præstitum est; *Communis* cum S. Thoma 2. 2. *q. 89. art. 9. ad* 3. Laym. *loc. cit. c.* 11. *num.* 5. & ratio est, quia tali juramento est jam acquisitum Jus homini, cui præstitum est, unde tali Jure, sicuti & aliis bonis privari non potest.

34 Notanter vero dicitur *ordinarie*, quia dantur aliqui casus, in quibus potest relaxari etiam tale juramentum. Primo, si bonum commune Ecclesiæ talis juramenti relaxationem exigat, quia per *text. in cap. Bonæ memoriæ 3. de postulat. Prælator. l. Actione* 61. §. 1. *ff. Pro socio, cum similibus*, bonum commune prævaler bono particulari, seu privato, & tale juramentum relaxare maxime pertinet ad Summum Pontificem, ut cum S. Th. 2. 2. *q. 89. art. 9. ad* 3. docet Communis Doctorum. Interdum tamen potest etiam Episcopus juxta qualitatem causarum, & personarum relaxare juramentum alteri præstitum, v. gr. non accusandi, non denunciandi, & hujusmodi, si bonum commune suæ Diœcesis id postulet, Suar. *lib. 2. de jurament. cap. 4. num.* 5. Silvester *verb. Juramentum 5. q.* 3. Laym. *loc. cit. c. 11. num.* 5. Pirhing *lib. 2. decretal. tit. 24. n.* 154. & indicat etiam S. Thomas *l. cit.* ubi dicit, quod id maxime pertinere videtur ad potestatem Papæ, adeoque censent posse interdum juxta qualitatem causarum, & personarum fieri etiam ab Episcopo. Secundo in pœnam criminis commissi ab eo, cui præstitum est juramentum, textu claro *in cap. Nos Sanctorum 4. & cap. juratos 5. caus. 15. qu.* 6. ubi donec excommunicati resipiscant, absolvuntur a juramento fidelitatis, qui illud ipsis præstiterunt. Tertio ratione gravis injuriæ, quam

**quam jurans fit passus ab eo, qui juravit, seu ab aliis ejus adhærentibus, eo quod per dolum, vim, vel metum injuste incussum, vel læsionem valde enormem juramentum, seu contractus juramento confirmatus, sit extortus, *capit. Auctoritatem 2. caus. 15. quæst. 6. cap. Verum 15. de jurejurando*, Sanchez *lib. 3. in decalog. cap. 26. n. 26.* Suarez *lib. 2. de juramento cap. 21. num. 6.* Layman *loc. cit. n. 5.* Pithing *loc. cit. num. 115.* qui ex communi dicunt tunc tale juramentum posse etiam relaxari ab Episcopo, vel alio Prælato quasi Episcopalem jurisdictionem habente. Vide verb. *Votum art. 3. n. 125.*

35 Relaxare juramenta directe, idest per modum absolutionis, vel dispensationis pertinet ad solos Superiores, seu Judices Ecclesiasticos, quia est actus jurisdictionis spiritualis, cum juramentum sit vinculum spirituale; adeoque ad solam potestatem spiritualem spectat illud dissolvere. Relaxare autem juramenta indirecte idest ratione materiæ, vel supplendo vicem ejus, cui juratum est, & qui remittere debeat, & nolit, potest pertinere etiam ad Judices Laicos. Si enim ille, cui juratum est per metum, vim, vel dolum, tale Juramentum remittere debeat, & nollt remittere, tunc Judex sæcularis loco, & nomine illius, quamvis renitentis, illud remittere potest, quia, quando subditus tenetur præstare consensum ad aliquem actum, & renuit, potest Judex sæcularis illud præstare, & supplere ejus consensum, & eo invito id præstare, quia in tali casu factum Judicis reputatur factum partis, ut docent Doctores *in leg. Si ob causam, Cod. de evictión.* Et sic tenet Suarez *lib. 2. de jurament. c. 41. num. 16.* Sanchez *lib. 3. c. 22. num. 13.* Layman *loc. cit. capit. 11. num. 9.* Pithing *loc. cit. numer. 159.* Guttierez, & alii.

36 Placet hic subnectere formulam juramenti præstandi ab Abbatibus, aliisque monasteria, seu Ecclesias habentibus cum jurisdictione quasi episcopali, & territorio separato, quam præscripsit Benedictus XIV. tom. 1. sui Bullarii Constitut. 7. incip. *Quod sancta* §. 11. & est talis:

„ Ego N. ab hac hora in antea fidelis & „ obediens ero B. Petro Apostolo, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ & Domino Nostro „ Domino N. Papæ N. suisque Successoribus „ canonice intrantibus. Non ero in consilio, „ aut consensu, vel facto, ut vitam perdant, „ aut membrum, seu capiantur mala captione, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel injuriæ aliquæ inferantur quovis quæsito colore. Consilium vero, „ quod mihi credituri sunt, per se, aut nuncios suos, seu literas, ad eorum damnum „ me sciente, nemini pandam. Papatum Romanum & Regalia S. Petri adjutor eis ero „ ad retinendum & defendendum, salvo meo „ ordine, contra omnem hominem. Legatum „ Apostolicæ Sedis in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus „ adjuvabo. Jura, honores, privilegia, & auctoritatem S. R. E., Domini Nostri Papæ, „ & Successorum prædictorum conservare, defendere, augere, & promovere curabo. Neque ero in consilio, vel facto, seu tractatu, in quibus contra ipsum Dominum Nostrum, vel eamdem Romanam Ecclesiam „ aliqua sinistra, vel præjudicialia personarum, juris, honoris, status, & potestatis „ eorum machinentur. Et si talia a quibuscumque tractari, vel procurari novero, impediam hoc pro posse: & quanto citius potero, significabo eidem Domino nostro, vel „ alteri, per quem possit ad ipsius notitiam „ pervenire. Regulas Sanctorum Patrum, decreta, ordinationes seu dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab „ aliis observari. Hæreticos, Schismaticos, & „ Rebelles eidem Domino Nostro, vel Successoribus prædictis pro posse persequar, & „ impugnabo. Sacras B. B. Apostolorum memorias singulis trienniis (seu quinquenniis) „ personaliter, ac per me ipsum visitabo, & „ Domino nostro, successoribusque præfatis rationem reddam de commisso mihi munere, „ deque rebus omnibus ad mei Monasterii, „ seu Ecclesiæ statum, ad Cleri & populi disciplinam, animarum denique, quæ meæ fidei creditæ sunt, salutem quovis modo pertinentibus, & vicissim Mandata Apostolica „ humiliter recipiam, & quam diligentissime „ exequar: Quod si legitimo impedimento detentus fuero, prædicta omnia adimplebo per „ certum Nuncium ad hoc speciale mandatum „ habentem de gremio conventus Monasterii „ mei (seu Capituli Ecclesiæ meæ) aut alium „ in Ecclesiastica dignitate constitutum, seu „ alias Personatum habentem, aut, his mihi „ deficientibus, per aliquem alium Presbyterum sæcularem, vel Regularem spectatæ probitatis & religionis, de supradictis omnibus „ plene instructum. De hujusmodi autem impedimentis docebo per legitimas probationes ad S. R. E. Cardinalem Congregatio- „ nis

„ nis Sac. Concilii Præfectum per dictum Nun-
„ cium transmittendas. Possessiones vero ad
„ Monasterium meum pertinentes non ven-
„ dam, nec donabo, neque impignorabo, nec
„ de novo infeudabo, vel aliquo modo aliena-
„ bo, etiam cum consensu Conventus Mona-
„ sterii mei, inconsulto Romano Pontifice. Et
„ si ad aliquam alienationem devenero, pœ-
„ nas in quadam super hoc edita Constitutio-
„ ne contentas, eo ipso incurrere volo. Sic
„ me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evan-
„ gelia. „ Sic *ibi* ad litteram.

37 Alia ad rem. Vide verb. *Votum*, cum ea,
quæ dicuntur, & resolvuntur de Voto, pos-
sint proportionaliter dici, & resolvi de jura-
mento.

Additiones ex aliena manu.

38 Tres hic quæstiones non intempestive sunt
discutiendæ; Prima est, *quatenus juramenta
actibus invalidis adjecta vigorem in praxi ha-
beant?* Altera, *an ex tali juramento hodie detur
actio?* Et tertia, *an ex juramento defuncti te-
neantur Heredes. Ad primam* quæstionem quod
attinet: pro ejus recta resolutione distinguen-
39 dæ sunt plures species. Sunt enim actus a Le-
gibus absolute prohibiti. Sunt actus, qui non
dependent a libero contrahentium arbitrio.
Sunt actus, qui Tertii præjudicium concer-
nunt. Sunt demum actus, qui non valent in
favorem Agentium, valere tamen possunt, si
ab eo cujus interest non impugnantur.

40 Actus absolute prohibiti per juramentum
confirmari nequeunt, propterea quod positi ii
non sunt in arbitrio paciscentium, nec possunt
pactis privatorum tolli, præsertim si conti-
41 neant speciem delicti. Idque non solum de
iis actibus intelligendum, qui juri divino vel
naturæ sunt contrarii, sed & quos jus canoni-
cum, vel civile absolute prohibuit utilitatis
42 publicæ gratia. Atque hinc est, quod Clerici
ne accedente quidem juramento jurisdictionem
43 prorogare queunt, *cap.* 12. *de Judiciis*. Abso-
lute enim hæc prorogatio prohibita est. Vide
alia exempla, quæ suppeditat jus canonicum
cap. 18. *de testib. & cap.* 4. *de testib. cogend.
& cap.* 7. *de pignor.*

44 Neque per juramentum confirmantur actus,
qui a libero contrahentium arbitrio non de-
pendent. Sic is, qui venditionem contrahit,
pactumque juratum addit, ne unquam pretium
exigatur, & tamen venditio omnino maneat,
45 nihil agit, cupitque contradictoria. Nec so-
cietas est, ita inita, ut ad alterum omne lu-
crum perveniret, ad alterum omne damnum,
si vel maxime juramentum intervenisset; Vi-
de Seraphinum de Seraphinis *de privileg. jura-
menti privileg.* 130. *n.* 6.

Nota vero, quod actus, quibus certæ sole- 46
mnitates sunt præscriptæ, ob earum defectum
nulli quidem sunt, sed non ita paciscentium
arbitrio exempti, ut eosdem sine solemnitati-
bus peractos servare haud possint si velint;
Atque ideo actus hujusmodi per juramentum 47
confirmantur, supplente ipso juramento defe-
ctum solemnitatum; Benckendorff. *ad Seraphi-
num de Privil. jurament. lib.* 1. *cap.* 25. *num.*
117.

Variæ hinc oriuntur conclusiones. Transa- 48
ctio, quæ, non inspectis tabulis de iis quæ-
stionibus, quæ ex Testamento dependent, fa-
cta est, non subsistit; accedente juramento,
valet, ut, quidquid contradicat Seraphinus *de
Privileg. Jurament. privileg.* 100. *num.* 5. fir-
mat Benckendorff. *cit. loc. n.* 2. Pariter Tran- 49
sactio de alimentis Testamento relictis sine
Prætoris decreto, & causæ cognitione facta,
nulla est; at sustinetur si accedat juramentum;
Facchin. *lib.* 3. *controv. jur. cap.* 21. Coler *de
aliment. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 24. Donatio de- 50
mum excedens 500. solidos sine insinuatione
irrita est, at munita juramento valida est; Se-
raphin. *de privileg. jurament. fere per tot. ibi-
que* Benckendorff. *n.* 3.

Actus tertii præjudicium concernentes per 51
juramentum non confirmantur. Atque hinc
sponsalia posteriora licet juramento munita sub-
sistere nequeunt in præjudicium priorum pu-
blicorum, si insistat prior sponsa juri suo. Et 52
renunciatio jurata S. C. Macedoniani valet in
liberorum præjudicium, non item Patris, in
cujus favorem primario hoc S. C. introdu-
ctum est.

Reliquum est, ut disseramus de actibus il- 53
lis, qui non valent in favorem agentium, pos-
sunt tamen valere si non impugnentur ab eo,
cujus interest. Hos autem per juramentum ju- 54
re canonico confirmari, noto notius est. Quo
fit, ut alienatio fundi dotalis jure civili non
subsistat, si vel maxime uxor consentiat, va-
leat tamen jure canonico, interveniente jura-
mento; *cap.* 28. *de jurejur. & cap.* 2. *eod. tit.
in* 6. Vide aliud exemplum *in cap.* 2. *de pa-
ctis in* 6.

Pergimus ad secundam quæstionem, an ex 55
juramento detur hodie actio. Sunt qui tenent,
jurantem ad servandum juramentum obligari
ex *virtute Religionis*, ut tamen nulla alteri
acquiratur actio in foro externo; Confer Wiest-
ner

56 ner *instit. jur. can. lib. 2. tit. 24. num. 78.* At dari ex juramento actionem dicendum est, attento *c. 9. de arbitr.* tum *c. 28. de jurejurand.* Consule Bohemerum *in Decretal. lib. 2. tit. 24. §. 34. & plur. seqq.*

57 Tertia & ultima quæstio est, an heredes ex jurejurando defuncti teneantur? At si ex jurejurando datur actio, facile est dignoscere, obligari heredes ex jurejurando defuncti. Tamensi enim quoad *reatum perjurii* juramentum Defuncti haud transeat in heredes, ipsa tamen obligatio, quæ in persona Defuncti robur propter jusjurandum accepit, impugnari minime potest ab heredibus, quippe qui obligati sunt ad factum Defuncti præstandum.

JURISDICTIO.

SUMMARIUM.

1 *Jurisdictio unde dicta, & quid sit*, ad num. 2.
3 *Jurisdictionis quotuplex divisio & quæ*, ad num. 10.
11 *Jurisdictio ordinaria quot modis acquiratur, & qui eam habeant privilegio, lege, vel consuetudine*, ad n. 18.
19 *Jurisdictio ordinaria in quo differat a delegata*, ad n. 21.
22 *An Episcopi Jurisdictionem immediate a Christo pariter habeant, ac Apostoli habuerint*, ad n. 23.
24 *Quæ sit varia Sacerdotum sive Sæcularium sive Regularium Jurisdictio quoad Confessionem*, ad n. 37.
38 *An Jurisdictio gravi metu, vi, sive fraude obtenta, seu extorta, ipso jure sit nulla*, ad n. 39.
40 *Quinam actus Jurisdictionis regulariter diebus ferialibus sint invalidi*, ad n. 41.
42 *Alia ad rem*, ad n. 52.
53 *Subnectuntur Additiones ex aliena manu*, ad n. 69.

1 Jurisdictio dicta est a jure dicendo secundum æquitatem, jurisque Regulas, tamquam præcipuo publicæ potestatis officio, ut colligitur, *ex l. 1. ff. De jurisdiction. omn. Judicum*, *& ex l. 1. §. Damnamus, ff. De suspectis Tu-*
2 *toribus*. Hinc jurisdictio definitur, quod sit *Facultas alicujus habentis publicam auctoritatem, & eminentiam super alios ad eorum regimen, & gubernationem; Est in re communis.*

Jurisdictio dividitur primo in Ecclesiasticam, 3
& Civilem. *Jurisdictio Ecclesiastica* est illa, quæ circa causas ad Dei cultum, spiritualemque animarum salutem pertinentes versatur. Et hæc exercetur, nedum in Foro externo, sed etiam in Foro interno, seu conscientiæ, & Sacramentali. *Jurisdictio Civilis, seu politica* est illa, quæ circa causas sæculares, & profanas versatur, & temporalem Reipublicæ gubernationem respicit. Et hæc exercetur solummodo in Foro externo.

Jurisdictio dividitur secundo in voluntariam, 4
& contentiosam. *Jurisdictio voluntaria* est illa, quæ exercetur solum in volentes, & ad hanc in Civilibus spectat manumissio, & adoptio juxta *l. 2. ff. De Officio Proconsulis*. In Ecclesiasticis autem ad hanc spectant, Ordinatio, Consecratio, Benedictio, Absolutio, Dispensatio, Beneficiorum Collatio, & hujusmodi, ut notant Doctores *in cap. Decernimus 2. de judiciis*, & apud Barbosam *de Offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 126. num. 4. Jurisdictio contentiosa* est illa, quæ exercetur in invitos v. g. in jus vocando, puniendo, & alia hujusmodi exercendo, quæ expediri non possunt, nisi Judice pro tribunali sedente, seu quando inter duos, pluresque contenditur; *arg. l. Inter stipulantem §. 2. ff. De verb. oblig.* ibi: *Judicium autem etiam in invitum redditur*, & amplius declarat Glossa *in cit. l. 2. ff. De Officio Proconsulis, verb. Contentiosam*.

Jurisdictio voluntaria differt a contentiosa, 5
nedum ex dictis, quia voluntaria solum in volentes exercetur, unde etiam nomen accepit, & contentiosa etiam in invitos exerceri potest in Judicio, unde a contentione partium inibi contendentium nomen desumpsit; Sed etiam differt, quia voluntaria jurisdictio extra proprium Territorium valide, & plerumque etiam licite exercetur, dispensando v. gr. cum subditis in eorum votis & juramentis, absolvendo a Censuris, & peccatis, assistendo eorum matrimoniis, legitimando, adoptando, delegando, & hujusmodi: Cum enim ad voluntariæ jurisdictionis exercitium non requiratur strepitus, seu processus judicialis, nec opus sit Judicem pro Tribunali sedere, ideo nulla infertur injuria judici, in cujus Territorio, seu Diœcesi tales privatim actus exercentur, ut docent communiter Doctores *in cit. l. 2. ff. De Officio Proconsulis, & in cap. Novit 7. de Officio Legati*. Jurisdictio autem contentiosa, utpote quæ causas, tum Civiles, tum crimi-

na-

nales definire debet cum strepitu, seu processu Judiciali pro tribunali sedendo, exerceri non potest extra proprium Territorium sine expresso, vel tacito consensu Judicis illius loci, ipsarumque partium contendentium: *Cum*, ut expresse dicitur *in c. Ut animarum periculis* a. *de Constitutionibus in 6. Cum extra Territorium jusdicenti non pareatur impune*, & ita *ibi* Doctores communiter.

6 Jurisdictio dividitur tertio in Ordinariam, & Delegatam. *Ordinaria* est illa, quæ cuipiam jure proprio, seu ratione Officii, aut Dignitatis suæ ex Lege, Canone, vel Consuetudine competit. *Delegata* est illa, quam quis non habet jure proprio, sed solum ex commissione alterius, cujus vice fungitur. Sic colligitur *ex l. More majorum*, *& l. Et quia*, *ff. de jurisdict. omn. Judic.* ubi is censetur habere jurisdictionem ordinariam, ac delegare posse, *qui eam suo jure, non alieno beneficio habet*.

7 Jurisdictio dividitur quarto in imperium, & simplicem jurisdictionem. *Imperium* est jurisdictio, quæ nobili Judicis officio exercetur: *Officium* autem *nobile Judicis* est illud, quod non deservit, nec alligatur alicui actioni, sed Judex motu proprio, sive ex officio ex se, & non adductus a partibus, procedere potest ad crimina punienda, beneficia, privilegia conferenda, & hujusmodi, juxta *c. Qualiter*, *& quando* 24. *de accusationibus*. *Simplex jurisdictio* est, quæ exercetur Judicis Officio mercenario: *Officium* autem *mercenarium Judicis* est illud quod deservit, & alligatur actioni intentæ per partem; Judex enim habens simplicem jurisdictionem non potest motu proprio, sive ex officio ex se procedere ad causas, & lites civiles, sed solum ad instantiam Actoris. Unde talis Judex, si partes instent, debet procedere, & sententiam ferre, nec potest ipsas partes ad compositionem compellere, & si partes desistant, debet & ipse a tela judiciaria desistere; sic ex Bartolo *in l. 1. & l. Imperium 3. de Jur. omnium Judicum*, Abbate *in cap. Quod sedem* 10. *de Officio Judicis Ordinarii num.* 5. Durand. in *spec. tit. de jurisd. omnium jud. num.* 10. Molina *tr.* 5. *de justitia n.* 1. 2. *& seq.* Layman *Theol. Moral. lib.* 1. *tr.* 4. *cap.* 5. *num.* 7. Pirhing *lib.* 1. *decretal. tit.* 31. *num.* 3.

8 Imperium dividitur in merum, & mixtum. *Merum imperium* est jurisdictio, quæ exercetur Judicis officio nobili publicam utilitatem respiciente, cujus actus sunt leges condere, malefactores punire, & hujusmodi. *Mixtum imperium* est jurisdictio, quæ nobili judicis officio privatam utilitatem respiciente, exercetur, & ejus actus sunt, Tutores dare, mittere in possessionem, restituere in integrum, & hujusmodi. Imperium merum appellatur alio nomine *Jurisdictio alta*, seu *Summa*. Imperium Mixtum alio nomine dicitur *Jurisdictio bassa*, seu *inferior*, quæ competit cuilibet Magistratui, licet non semper quoad omnes actus. Sic *ex citatis Doctoribus*.

Imperium merum, juxta jus Civile tribus 9
veluti gradibus distinguitur. Primus, seu supremus continet pœnas mortis naturalis, ut combustionis, Rotæ, decapitationis, & hujusmodi. Secundus complectitur pœnam mortis civilis, ut deportationis in insulam, Relegationis, seu Banni Regii, vel Imperialis. Tertius respicit pœnas non capitales tum corporis afflictivas, tum famosas, ut amputationis manuum, fustigationis, sistentiæ ad numellas, & hujusmodi. Engel *tit. de Officio Judicis n.* 1. Christophorus Chlingensperger *lib.* 1. *Collegii Instit. Justinian. tit.* 20. *q.* 6. Reiffenst. *lib.* 1. *decret. tit. n.* 29. 22. & alii.

Imperium merum datur etiam de Jure Ca- 10
nonico. Ita Glossa magna, & Abbas *in cap. Quod sedem* 10. *de Officio Ordinarii n.* 5. Engel *eod. tit. n.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 25. *&* 26. Pirhing *loc. cit. num.* 3. & alii passim. Hinc de jure Canonico ad primum gradum imperii meri spectat *Gladius spiritualis*, scilicet potestas excommunicandi, quæ pœnis capitalibus comparatur, textu expresso *in cap. Per venerabilem* 14. *Qui filii sunt legitimi* §. *Sunt autem*. Item potestas degradandi, & tradendi Curiæ sæculari, juxta Glossam *in cap. Quod Sedem* 10. *verb. Committere ante finem*, *de Officio Ordinarii*, quod æquiparatur ultimo supplicio, ut recte notat Innocentius *in cap. Qualiter*, *& quando* 24. *de accusationibus*, & alii passim. Ad secundum gradum spectat potestas relegandi, subjiciendi torturæ, perpetuis carceribus mancipandi, verberandi flagellis citra mortem, vel mutilationem, & hujusmodi. Ad tertium gradum spectat potestas leviter coercendi in corpore, carcerandi ad tempus, imponendi mulctam pecuniariam, & hujusmodi. Sic *ex citatis Doctoribus*.

Jurisdictio ordinaria tribus modis acquiri po- 11
test, scilicet; Vel ex privilegio Supremi Principis concesso Dignitati, seu Personæ; Vel a Lege, seu Canone; Vel ex Consuetudine legitime præscripta; *cap. Duo simul* 9. *de Officio Ordinarii*, Imola *ib. num.* 1. Durand. in *spec. tit. de Offic. Vicarii* §. 2. *num.* 1. Pirhing *loc. c. num.* 5. & alii passim. Et quidem ex pri- 12
vi-

vilegio Supremi Principis Eccleſiaſtici, ſcilicet a Summo Pontifice conſtituuntur Judices Ordinarii; Legati, Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Officiales Sedis, ſeu Curiæ Romanæ, ut Vicecancellarius, Camerarius, & alii hujuſmodi. Et a Supremo Principe Sæculari, ſcilicet Imperatore, Rege, & hujuſmodi conſtituuntur Duces, Marchiones, Comites, aliique Provinciarum, aut locorum Gubernatores, Magiſtratus, & hujuſmodi, qui omnes gaudent juriſdictione ordinaria. *Com-*
13 *munis*. A Lege, ſeu Canone conſtitui cenſentur Judices ordinarii, qui ſecundum præſcriptum Legis, aut Canonis, vel ab homine publicam poteſtatem habente, vel ab Univerſitate, ſeu Collegio, vel Capitulo per electionem conſtituuntur. Sic quilibet ab Univerſitate, Collegio, Capitulo, Congregatione, & hujuſmodi electus legitime & canonice in Rectorem, & Præfectum, ſeu Superiorem ejuſdem, ut illi per modum capitis præſit, habet juriſdictionem ordinariam erga ſuos ſubditos in cauſſis ſpectantibus ad Univerſitatem, Collegium, Capitulum, Congregationem, & hujuſmodi. *Communis*. Et Epiſcopus etiam creando Vicarium Generalem, facit ipſum Judicem Ordinarium, cum Vicarius Generalis gaudeat auctoritate ordinaria, ut dicetur infra *ſub*
14 *num.* 15. Ex Conſuetudine legitime præſcripta cenſentur conſtitui Judices Ordinarii, qui per tempus legitimum, ſcilicet 40. annorum cum propria bona fide, & etiam ſcientia, & patientia eorum, contra quos præſcripſerunt, tali juriſdictione uſi ſunt, quia conſuetudo legitime præſcripta tribuit juriſdictionem ordinariam; *cap. ſimul 9. De Officio Ordinarii, & Cap. Cum contingat 13. de foro competente*, & ibi Gloſſa *verb. Maxime*, & Canoniſtæ communiter; ſicuti etiam tenent communiter Legiſtæ *in l. Imperium 3. ff. De juriſdictione omnium Judicum*.

15 Vicarius Generalis Epiſcopi habet juriſdictionem Ordinariam, & non Delegatam. Ita colligitur *ex cap. Non putamus 2. de conſuetudine in 6. ex cap. Romana 3. §. 1. de appellat. in 6.* ac tenet expreſſe Gloſſa *in cit. c. Romana, verb. Generaliter*, & alia Gloſſa *in cap. Licet 2. verb. Officialem, de Officio Vicarii in 6.* Abbas *in cap. Quoniam 14. num. 11. de Officio Delegati, & cap. Decernimus, num. 12. de Judiciis*, Felinus *in Rubric. de Officio Delegati num. 4.* Sperellus *deciſ. 97. Fori Eccleſiaſtici num. 3.* Maranta *in Speculo aureo part. 4. diſt. 5. num. 12. & 13.* Covarruvias *lib. 3. Variar. reſolut. cap. 20. n. 4. & Pract. Quæſt. cap. 4. num. 8.* Maſcardus *de probationibus concluſ. 1413. num. 9. & 32.* Nicolaus Garcias *de Beneficiis part. 5. cap. 8. n. 21.* Sbrozius *de Officio Vicarii lib. 2. quæſt. 55.* Bernardus Sannig *de Officio Vicarii cap. 4. num. 5.* Pirhing *eod. tit. num. 35.* Reiffenſtuel *ib. a num. 91. ad 101.* ubi late id probat, & ſolvit argumenta contraria, Sanchez *lib. 3. de Matrimonio diſp. 29. num. 2. 3. & ſequent.* Barboſa *de Offic. & poteſt. Epiſcop. part. 3. allegat. 54. num. 26.* ubi innumeros alios citat pro hac ſententia, & *a num. 37. ad 46.* ubi ſolvit omnia argumenta contrariæ ſententiæ, cujus Patronos varios cum ſuis argumentis citat, & adducit *a num. 30. ad 37.* & ſic tenet etiam Sacra Rota recentior *part. 4. tom. 1. deciſ. 614. n. 2. & ead. part. 4. tom. 2. deciſ. 48. num. 10.* Vide verb. *Vicarius Generalis art. 1. num. 41.*

Et ratio noſtra eſt, quia Juriſdictio, quæ a Lege, ſeu Canone ratione Officii, ſeu Dignitatis alicui conceditur, eſt Ordinaria, *l. More Majorum; & l. Et quia, ff. De Juriſdiction. omn. Judic.* Vicarius autem Generalis Epiſcopi habet Juriſdictionem a Canone, & ratione ſui Officii ſibi conceſſam; *cap. Licet 2. de Officio Vicarii in 6.* cum ſimilibus, & notat Gloſſa *in d. c. Licet, verb. Officialem* plura Jura adducens, adeoque &c. Tum quia idem eſt Tribunal, ſeu Auditorium, eademque Juriſdictio Epiſcopi, & Vicarii ſui Generalis, textu expreſſo *cap. Non putamus 2. de conſuetud. in 6.* ibi: *Dum ſit idem Auditorium utriuſque; & in cap. Romana 3. de appellationibus eod. in 6.* ibi: *Cum unum & idem Conſiſtorium, ſeu Auditorium ſit cenſendum*. Juriſdictio autem Epiſcopi eſt ordinaria, *cap. Cum Epiſcopus 7. de Officio Ordinarii in 6.* adeoque etiam ordinaria erit illa ſui Vicarii Generalis. Tum etiam quia ſi juriſdictio Vicarii Generalis non eſſet ordinaria, ſed delegata, daretur appellatio ab ipſo ad Epiſcopum, cum a delegato detur appellatio ad Delegantem, textu expreſſo *in c. Super quæſtionum articulis §. Porro 27. de offic. Delegati* cum ſimilibus; Atqui a Vicario Generali non datur appellatio ad Epiſcopum, textu clariſſimo *ib. cit. c. Non putamus 2. de conſuetud. in 6.* addita ratione: *Ne ab eodem ad ſe ipſum (cum ſit idem Auditorium utriuſque) appellatio interpoſita videatur; & in cit. cap. Romana 3. §. 1. de appellat. eod. in 6.* ibi: *Ne ab eiſdem ad ſe ipſos interponi videatur*, adeoque &c. 16

Nec valet objicere, quod Epiſcopus inſtituat, ſeu conſtituat ſibi Vicarium Generalem, & poſſit ipſum quoties voluerit amovere; 17
adeo-

adeoque ejus Jurisdictionem non esse ordinariam, cum jurisdictio ordinaria sit perpetua, & neque mortuo concedente expiret, ut patet *ex c. Legatos* 2. *de Officio Legati in* 6. Non valet, inquam, quia eo ipso, quod quis instituitur Vicarius Generalis ab Episcopo, Jus tribuit ipsi jurisdictionem, & quidem immediate, *arg. c. Licet* 2. *de Officio Vicarii in* 6. & notat Barbosa *cit. allegat.* 54. *n.* 44. Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. disp.* 29. *n.* 13. Fagnan. *in c. Quod nobis* 2. *de Clandestina desponsat. n.* 45. & alii. Quamvis enim Episcopus mediet quasi nominans, & instituens, non tamen mediat quasi dans jurisdictionem. Nec obstat, quod Jurisdictio Vicarii Generalis ad nutum Episcopi sit revocabilis, quia id non fit ex eo, quod Jurisdictio illa non sit ordinaria, sed quia Vicarius consequitur eam a Lege mediante nominatione Episcopi: Cum igitur hanc nominationem possit Episcopus revocare, sublato antecedente, necessario tollitur & consequens. Simile enim quid contingit in Judicibus, qui ordinariam habent jurisdictionem, non obstante, quod eorum Jurisdictio cesset statim ac per Superiorem a suis officiis amoventur, & ad ipsa officia a tali Superiore, seu Principe fuerint nominati & deputati. Et quamvis Jurisdictio ordinaria sit perpetua, quando inest primario, & per se in Jusdicente, non tamen perpetua est ea Jurisdictio ordinaria, quæ in ipso inest solum secundario, & accessorie ad aliam ordinariam, cui cohæret, uti est Jurisdictio ordinaria Vicarii Generalis cohærens jurisdictioni ordinariæ Episcopi; & hoc patet exemplo Legati Proconsulis, qui, moriente Proconsule, cessat, & amittit non solum jurisdictionem, quæ a Proconsule mandatur, de qua *in leg. Legati* 13. *de Officio Proconsulis*, sed & dationem Tutoris, quæ tamen non ex mandato Proconsulis, sed proprio Jure ex Legislatione eidem competit, juxta *leg.* 1. *verf. Legatus quoque*, *ff. de Tutoribus*, & *Curatoribus*, *l. Et Legati* 15. *juncta Glossa de Officio Proconsul.* Sic Barbosa *cit. allegat.* 54. *n.* 44. Sanchez *cit. l.* 3. *de Matrimon. disp.* 29. *n.* 13. Reiffenstuel *lib.* 1. *decret. tit.* 18. *n.* 10c. Quintanadv. *lib.* 2. *de jurisd. n.* 14. & alii.

18 Jurisdictio quoque Vicarii Capitularis, sede vacante, est ordinaria, statim enim ac ipse eligitur, a Jure transit in eum tota jurisdictio ipsimet Capitulo competens, adeo ut non sit necessaria specialis commissio, cum Conc. Trident. *sess.* 24. *c.* 16. *de Reform.* arctaverit Capitulum ad constituendum Vicarium, qui jurisdictionem suam administret. Martha *de jurisdict. part.* 2. *cap.* 30. Marchettus *in praxi Vicarii Capitularis par.* 2. *tit.* 12. *n.* 35. Aloysius Riccius *in Praxi aurea par.* 2. *resolut.* 99. *n.* 1. Sanch. *lib.* 3. *de Matrimonio disp.* 29. *n.* 4. Reiffenst. *loc. cit. n.* 97. Gutier. *de Matrimonio cap.* 66. *n.* 13. Rota recentior *par.* 4. *tom.* 2. *dec.* 48. *num.* 10.

Jurisdictio ordinaria primario, & per se inexistens in Jusdicente non extinguitur morte concedentis, v. g. Papæ; *cap. Legatos* 2. *de Officio Legati in* 6. cum similibus. Jurisdictio autem delegata expirat, si delegans, re integra, moriatur; *c. Relatum* 19. *c. Gratum* 20. *cap. Licet undique* 30. *de Officio Judicis Delegati*, *l. Et quia*, *ff. de jurisd. omn. Judic.* Et ratio disparitatis est, quia concessio jurisdictionis ordinariæ est gratia facta ipsi, cui conceditur, cum talis in Dignitate constituatur, gratia autem facta non expirat morte concedentis etiam re integra, textu expresso *in c. Si cui* 36. *de præbend. in* 6. ibi: *Hujusmodi concessio* (*quam, cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram*) *non expirat etiam re integra per obitum concedentis*. Econtra vero Jurisdictio delegata non est gratia facta ipsi Delegato, sed quoddam mandatum de facienda justitia alteri; mandatum autem expirat morte mandantis re adhuc integra; *l. Mandatum*, *Cod. Mandati*, & *cap. Licet undique* 30. *de offic. Judicis delegati*, ibi: *Mandatum hujusmodi re integra morte mandatoris expiravit*; Reiffenst. *loc. cit. tit.* 29. *n.* 51. Sanchez *lib.* 3. *de Matrimon. disp.* 22. *n.* 55. & 57. cum aliis. 19 20 21

Apostoli omnes immediate a Christo, & non mediante Petro, acceperunt suam Jurisdictionem; vide *verb. Apostolus a n.* 6. *ad* 11. ubi late de hoc. Episcopi jurisdictionem habent mediante Papa; Jurisdictio enim habita ab Apostolis immediate a Christo fuit solummodo personalis, & extraordinaria propter necessitatem illius temporis, & primæ fundationis Ecclesiæ, adeoque in se ipsis terminatura, nec transitura ad suos successores, quales sunt Episcopi Papa inferiores. Melchiades Papa *in Epistola decretali*, Anacletus Papa *cap. In novo* 2. *dist.* 21. & *c. Sacrosancta* 2. *dist.* 22. Bellarmin. *de Pontifice lib.* 4. *c.* 2. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 1. *tit.* 1. *c.* 1. *a n.* 18. & alii passim. 22 23

Confessarii Regulares Ordinum Mendicantium, & aliorum exemptorum communicantium cum ipsis in privilegiis habent immediate a Papa jurisdictionem in quosvis Christifideles, supposita tamen approbatione Episcoporum. *Clementina Dudum*, *de sepulturis*, & 24

 sic

sic declarasse etiam Sacr. Congreg. Concilii testatur Fagnan. *in cap. Omnis*, *de pœnitentiis*, *& remissionibus num.* 79. vide verb. *Approbatio art.* 1. *n.* 42.

25 Jurisdictio, seu potestas jurisdictionis necessario requiritur in Confessario, & absolutio data a Sacerdote sine jurisdictione est nulla; vide verb. *Confessarius art.* 1. *a num.* 6. *ad* 10.

26 Defectu jurisdictionis simplex Sacerdos non approbatus neque valide potest absolvere a peccatis venialibus, aut mortalibus alias confessis; vide *d. verb. Confessarius a n.* 11. *ad* 12.

27 Possunt tamen simplices Sacerdotes in articulo mortis absolvere nedum a venialibus, & mortalibus alias confessis, sed insuper a quibusvis casibus, & censuris etiam reservatis; pro tali enim casu Ecclesia dat jurisdictionem omnibus Sacerdotibus etiam degradatis, excommunicatis vitandis, irregularibus, apostatis, & hæreticis, ac talis potestas extenditur etiam ad probabile periculum mortis. Vide *ibid. a num.* 13. *ad* 15. ubi, ut etiam in verb. *Absolutio art.* 1. *num.* 50. patet, in Jure ad propositum pro eodem usurpari articulum, & periculum mortis; physice tamen differunt: unde ne forte tironibus deesse videamur, dum dicimus, Sacerdotes quoscumque posse in articulo, & in periculo mortis ut supra absolvere (dummodo non adsit Sacerdos approbatus, ut mox n. sequenti) hic subnectimus, quod articulum mortis est tempus illud, quo mors certo instat de proximo, estque inevitabilis; periculum autem probabile mortis est tempus illud, quo mors non certo instat, sed ex sæpe contingentibus probabiliter timetur: sic est in proxime prælium aggressuris, aut periculosam, aut longam navigationem suscepturis; item in Femina primo paritura, vel ad partum difficili, in Bannitis impune occidibilibus, in proxime ratiocinis, aut loquelæ usum amissuris, in inservientibus peste infectis, vel laborantibus morbo ut plurimum solito mortem afferre. In his igitur casibus simplex Sacerdos non approbatus potest absolvere &c. dummodo non adsit &c. cum onere tamen pœnitenti imponendo, si convalescat, vel periculum mortis evanescat, de comparendo coram Superiore pro censuris reservatis, & de satisfacienda parte, quoties adsit pars læsa; unde quantum ad censuras reservatas tota auctoritas pro foro interno est. Vide etiam verb. *Absolvere*, *Absolutio art.* 1. *a num.* 58. *ad* 57. Simplex Sacerdos non habet in præfatis casibus absolvendi jurisdictionem præsente Sacerdote approbato. Vide *ibid. a num.* 16. *ad* 17. Excipe vero casum, difficulter tamen contingentem, videlicet si præsens Sacerdos approbatus malitiose absolutionem impertiri nollet; tunc enim ipse habendus esset tamquam absens, ac proinde simplex Sacerdos absolvere deberet. 28

Nullus Sacerdos sive Sæcularis, sive Regularis potest Confessiones excipere sine potestate jurisdictionis, aliter absolutio esset nulla, gravissime peccaret, & rigide posset, & deberet puniri; vide *ib. a num.* 25. *ad* 27. Error communis potest dare jurisdictionem, si in vero sensu capiatur; vide *ibid. a n.* 33. *ad* 37. (*a*) Error communis cum titulo colorato, & pu- 29 30

Notæ Romani Theologi.

(*a*) Etsi notum est Romanis Censoribus, Patrem Dominicum Viva, nonnullosque alios Probabilistas cum nostro Ferrario opinari, solum errorem communem sine titulo colorato sufficere ad jurisdictionem, qua valide pœnitentes absolvantur; tamen hanc assertionem sine adnotatione vulgandam Romæ non esse censuerunt; nam doctis quamplurimis viris laxa, atque falsa omnino visa est hæc opinio, cum præsumi Ecclesiæ consensus rationabiliter non possit titulo colorato deficiente. Quando adest titulus coloratus, nempe quando Sacerdos subit examen coram Episcopo, quando obtinet in conspectu hominum beneficium, & ut Parochus ab omnibus tam solidis fundamentis habetur, sapienter & provide S. Mater Ecclesia ei confert jurisdictionem. At, si Sacerdotes iniqui exponunt se in tribunali fide mala ad confessiones excipiendas: & istis Ecclesia jurisdictionem confert ob utilitatem fidelium? Ita ne vero? An non vides hinc majora, & horrendiora consequi absurda, quam sit utilitas pœnitentium? Nam admissa hac doctrina, & persuasione in populo Christiano, quod validæ sint Confessiones, & absolutiones talium fictorum Confessariorum, jam aperitur janua omnibus iniquis & sceleratis Sacerdotibus fingendi se Confessarios, disseminandi errores, hæreses, & seducendi populum Christianum. Siquidem, ut credantur Confessarii, sat est, inquit P. Viva, ut error non sit *supinus*, *aut crassus*, sed probabilis. Quid autem facilius hoc errore probabili, contrario errori supino, & crasso? Nam nemo præsumitur malus, nisi probetur. Ergo quoties fideles vident Sacer-

& putativo dat jurisdictionem ad valide absolvendum, licet occultum subsit impedimentum ex jure positivo proveniens; vide *ibid.*
31 *num.* 36. Secus autem si defectus, seu impedimentum esset ex jure naturali, vel divino pro-
32 veniens: vide *ib. num.* 37. An autem etiam error communis sine titulo colorato, seu putativo det jurisdictionem ad valide absolvendum? vide *ibidem a num.* 38. *ad* 42. ibique supponitur implicite tamquam certissimum, errorem particularem non dare jurisdictionem, & ratio est, eo quia error particularis facile detegi potest ex communi notitia, nec incommoda ex illo sequuntur, quæ ex errore communi; ac Ecclesia, sicut leges, primo, & principaliter bono communi prospicere, communitatisque incommodis occurrere assolet; unde licet error communis inferat jurisdictionem, non tamen error particularis; Quoties autem stante errore communi aliqua oriretur suspicio de Sacerdotis jurisdictione, exploranda foret sedulo veritas, qua non obstante, si dubium adhuc superstes maneret, perseveraret jurisdictio, quia prævalet possessio jam a Populo acquisita.

33 Quamvis jurisdictio, & approbatio Confessarii confundi soleant, eo quod regulariter data approbatione conceditur jurisdictio, in re tamen differunt; nam Confessarii jurisdictio est potestas, sive jus in subditos ad absolvendi potestatem exercendam, quam ex vi Ordinis habet Sacerdos; approbatio autem est authenticum judicium de idoneitate Sacerdotis ad confessiones excipiendas, seu cui possit ad id conferri jurisdictio, quod utique judicium stare potest absque jurisdictionis collatione, ut si Episcopus Sacerdotem jam judicatum idoneum non deputaret ad audiendas confessiones. Vide etiam verb. *Approbatio n.* 1. & 3.

34 Jurisdictio Sacerdotis est quidem juris Ecclesiastici quantum ad collationem, ampliationem, & restrictionem; Ecclesia enim est, quæ illam confert, & eo modo quo judicat in Domino expedire: at de jure divino est, quod Sacerdos valide absolvere haudquaquam possit absque jurisdictione, quemadmodum sequitur ex verbis Trid. *sess.* 14. *c.* 7. adductis in verb. *Confessarius art.* 1. *n.* 8. unde circa jurisdictionem Ministri secundum quod est juris divini in Sacramentis tam administrandis, quam recipiendis tenendum est idem, ac circa materiam eorumdem & formam, nempe quod minime liceat sequi opinionem probabilem relicta tutiori propter easdem rationes; quia scilicet exponeretur periculo frustrationis Sacramentum cum damno recipientis, & irreverentia Sacramenti. Ceterum quantum ad jurisdictionem secundum quod est juris Ecclesiastici, ad hæc usque tempora adhuc viget quamplurimorum Doctorum sententia, videlicet quod Ecclesia suppleat, seu det jurisdictionem Confessario absolventi ex opinione vere & graviter probabili circa jurisdictionem, ut est juris Ecclesiastici, quemadmodum affati fumus de errore communi, cujus non minus potens sapientium opinio ad dandam jurisdictionem in pœnitentium bonum apparet, præsertim dum supponitur ei accedere circumstantia, quæ jurisdictionem moraliter certam reddat; ut esset Ecclesiæ determinatio, Sac. Canonum decisio, communis Theologorum, & consuetudo (quam in proposito certam, & indubitabilem testanrur Cardenas, Suarez, Lugo Card. & alii) Patrum sensus, aut si opinio tutior sit improbabilis, vel tenuiter & non vere probabilis, aut scrupulosa: Perenniter tamen gravi & summa cautela in cunctis procedendum.

Jurisdictio Confessarii distingui potest in di- 35
rectam, & in indirectam. Prima est, quam exercet Confessarius in peccata sibi tamen subjecta confessa, & alteri non reservata; vel si alteri reservata, sibi tamen subjecta ratione Jubilæi, privilegii, vel specialis concessionis. Secunda est, quam in reservata, & sibi non subjecta exercet Confessarius ratione concomitantiæ cum sibi subjectis. Exemplum pro jurisdictione directa non est necessarium, siquidem per se patet ex terminis; Exemplum pro jurisdictione indirecta est primo, dum quis legitimo Confessario aperit peccata cum inculpabili oblivione aliquorum; peccata namque explicite manifesta directe absolvuntur a Confessario, quatenus in ea plenam ha-

Sacerdotem sedentem in tribunali, præsumere debent esse Confessarium, licet non sit; & error communis semper probabilis erit, & non supinus. Utilitas ergo pœnitentium, quæ obtruditur pro fundamento jurisdictionis ab Ecclesia collatæ, inepta res est, si conferatur cum universali damno, & perturbatione ministerii, & scandalis, atque absurdis, quæ sequerentur, si consisteret præfata opinio P. Vivæ, & aliorum: Titulus coloratus perquam rarus est. Errores isti communes, non supini, sed probabiles frequentissimi forent, semel admissa doctrina, quod ejusmodi confessiones, & absolutiones validæ essent.

habet potestatem si non sint reservata, peccata vero inculpabiliter oblita indirecte absolvuntur, ratione scilicet absolutionis datæ super peccata confessa, quatenus remitti non potest unum peccatum sine alio, sed gratia expellit omnia, cum nequeat quis insimul Dei amicus & inimicus esse. Secundo si quis bona fide propria peccata confessus esset Sacerdoti non habenti jurisdictionem, vel ob aliquem Pœnitentis occultum defectum sine culpa contingat invalidam esse confessionem, sequenti confessione facta legitimo Confessario, peccata illa indirecte manent absoluta, ratione scilicet absolutionis datæ super peccata confessa, ut nuper dicebamus; id enim æquivalet inculpabili oblivioni; Verum quoties Pœnitens in cognitionem ferretur confessionis invalidæ, eam legitimo Sacerdoti repetere deberet, ut directe subjiciantur, & absolvantur peccata, nec non defectus inculpabilis corrigatur; quod si Pœnitens stante invalida confessione supradicta Communionem sumpsisset, bona fides ipsum a Sacrilegio excusasset: Et dicta advertere, ad coercendos scrupulos, ac conscientiæ quietem inferendam Fidelibus multis juvabit plurimum. Tertio, cum quis urgente necessitate celebrandi, aut communicandi confitetur Confessario inferiori plura peccata, quorum aliqua sint reservata, tunc enim a reservatis absolvitur non directe, quia ea non cadunt sub potestate Confessarii, sed indirecte, ex vi absolutionis directe datæ supra non reservata; cum onere tamen postea confitendi reservata habenti in ea auctoritatem pro directa absolutione: quod si Pœnitens in præfata urgenti necessitate non haberet nisi reservatum, confiteri deberet aliquod ex jam confessis peccatis, in quæ Confessarius directam habet auctoritatem, ut vi illius indirecte, & per concomitantiam absolvere possit a reservato, alias nec indirecte Pœnitens absolvi posset a reservato, sicut clare sequitur ex hucusque dictis; unde tunc Pœnitens sibi consulere deberet per contritionem.

Quid autem sentiendum in urgentiis præfatis, si casui reservato etiam foret annexa reservata censura, patefiet Deo dante in verb. *Reservatio casuum*.

36 Jurisdictio in pœnitentes nequit acquiri sola consuetudine, uti expresse declaratum habetur *in c. Si Episcopus 2. de pœnitentiis, & remissionibus*, ibi: *Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui Superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit solvere, vel ligare*.

Alia de jurisdictione, & facultate Confessarii quoad absolutionem, vide verb. *Absolutio per tot.* 37

Jurisdictio gravi metu, vi, seu fraude obtenta, seu extorta est ipso Jure nulla, *arg. l. 2. §. 1. ff. De judiciis*; & Glossa *ibid.* quæ explicans textum de Jurisdictione per vim compulsivam prorogata loquentem: *Nulla Jurisdictio est*, addit, *scilicet ipso jure, sicut nec dos per vim promissa*; Concordat Bartolus *ibid.* §. *Non casum*, & Abbas *in c. 2. n. 12. de his, quæ vi, metusve causa fiunt*. Et facit *c. Unicum, de his, quæ vi, metusve causa fiunt in 6.* ubi similis absolutio a Censuris per metum extorta declaratur omnino nulla, & sic tenet etiam Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 40. n. 63. & seq. & lib. 2. tit. 2. num. 137.* & alii cum Glossa Marginal. *in cit. l. 2. de judiciis*, & alia Glossa *in cit. cap. 4. verb. Coactus, de his, quæ vi, metusve causa fiunt*, Dicastill. *d. 10. n. 181.* Contraria tamen opinio est valde probabilis, & ipsam tenent Sanchez *lib. 3. de Matrimon. disp. 39. num. 13.* Lessius *lib. 1. de just. & Jure c. 17. num. 37.* Pirhing *lib. 1. decretal. tit. 40. num. 33.* ubi defendit tamquam probabiliorem, & La Croix *lib. 6. part. 2. n. 1554.* ubi dicit, quod probabilius est jurisdictionem vi, metu, vel fraude extortam sufficere ad valide absolvendum, quia confessio manet voluntaria simpliciter. 38 39

Jurisdictionis contentiosæ actus regulariter sunt invalidi diebus Feriatis; *l. 1. ff. de Feriis*, *l. Si Feriatis*, *ff. eod. cap. Omnes dies 1. & c. Conquestus 5. de Feriis*. Ita Abbas *in cit. c. Conquestus n. 1.* Fagnan. *ibid. n. 1. & seq. & Communis aliorum*. Secus autem est dicendum de actibus Jurisdictionis voluntariæ, qui nimirum absque strepitu judiciali tantum in volentes exercentur, diebus etiam Feriatis recte expediuntur, *l. Solet, ff. de Feriis*, *l. Actus omnes, Cod. eod.* ubi licentia diebus Feriatis emancipandi, & manumittendi cunctis conceditur, & Baldus in summario generaliter inquit: *Actus voluntariæ Jurisdictionis possunt explicari quolibet tempore, etiam feriato*; vide quoad hæc verb. *Judicium a num. 24. usque ad finem*. 40 41

Jurisdictio Ordinaria activa non recte infertur ex privilegio exemptionis passivæ. Benedict. XIV. tom. 1. Constit. 76. incip. *Apostolicæ servitutis* §. 9. & 10. Jurisdictio Ordinaria Prælato inferiori concessa dici nequit per verba generalia expressam illius mentionem non facientia. Idem *ibid.* §. 7. Nec per cessionem juris Episcopalis in genere, utpote 42 43 44

quod

quod intelligi potest consentanee ad exemptio-
45 nem passivam. Idem *ibid.* §. 12. Jurisdictio in Clerum, & Populum Monachis raro tributa; numquam vero ætate Alexandri III. Idem *ibid.* §. 11.
46 Jurisdictio Episcoporum in Ecclesiis Parochialibus Regularium in Indiis Occidentalibus, & Orientalibus asseritur. Idem tom. 2. Con-
47 stir. 1. incip. *Quamvis ad confirmandum*. Jurisdictio Episcopi in omnes Ecclesias intra Diœcesis suæ fines constitutas, in jure fundata est. Idem Constit. 33. incip. *Inter multa*,
48 & Constir. 40. incip. *Causarum Palatii*. Jurisdictio activa in Clerum, & Populum valde differt ab exemptione passiva. Idem Const. 33.
49 incip. *Inter multa*. Jurisdictio Græcis Prælatis in Populum Latini ritus nunquam in Italia attributa dignoscitur. Idem *ibid.*
50 * Inferior Prælatus ad hoc ut Territorium separatum, & jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in Clerum, & populum obtineat, cum ipsius Episcopi exclusione, non juvatur per Quadragenariam præscriptionem cum titulo colorato, sed requiritur clarum & subsistens Apostolicum privilegium, aut consuetudo immemorabilis rite probata, per quam privilegium illud de jure valeat præsumi, quæ fuit olim decisio S. Congregationis Concilii die 7. Januarii 1721. dein approbata a Clemente XI. die 24. ejusdem mensis, & confirmata a Bened. XIV. in suo Bullario *tom.* 2. *Constit.* 33. Tunc autem dicetur consuetudo rite inducta, dum in aliquo loco ab immemorabili tempore inferior Prælatus omnem omnino jurisdictionalium actuum speciem ita solus exhibuerit, ut Episcopus in cujus Diœcesi locus situs est, toto eo tempore nullam in his partem habuerit, neque in iis se umquam miscuerit. *De Synod. Diœcef. lib.* 13. *c.* 8. §. 18. *&* 21. *nov. edit.*
51 Episcopi licet habeant Capitula quantumcumque exempta, possunt per se ipsos sine adjunctis de Capitulo visitare Ecclesiam, Canonicos, & Beneficiatos, ut decisum a S. Congreg. Concilii in quadam causa Zamorensi, quamvis non potest committere hoc munus alteri. *Ibid. c.* 9. §. 6. *nov. edit.*
52 Si tamen extra visitationem velit contra Canonicum procedere, tenetur duos ex Capitulo Canonicos adjunctos habere, a Capitulo anno quolibet ineunte designandos, qui tamen duo Canonici constituunt unum tantummodo suffragium, & si ambo conveniant in sententiam Episcopo contrariam, tunc ad tertii electionem procedendum est, juxta formulam a Tridentino *sess.* 25. *cap.* 6. *de refor.* præscriptam. Ita ex pluribus Decretis S. Congregationis Concilii, & ex collatione duorum locorum Tridentini, altero in *sess.* 6. *cap.* 4. altero in *sess.* 25. *cap.* 4. de Synodo Diœcef. *lib.* 13. *cap.* 9. *nov. edit.* *

Additiones ex aliena manu.

Amplissima est hæc materia. At angusti limites additionum vix patiuntur, ut aliqua habeamus de jurisdictione ordinaria, & delegata, tum de jurisdictione contentiosa, & voluntaria.

Duobus modis Jurisdictio dici potest ordina- 53
ria. *Primo*, quæ jure perpetuo, & stabili, vel lege, vel Principum constitutione ad instar regulæ constituta est, & efformata. Opponitur 54
delegatæ, quæ extra ordinem committitur alicui, qui alias Judicis munus non habet, in certo casu, & sic se habet per modum exceptionis. Hoc sensu omnia Principum, & Prælato- 55
rum judicia jurisdictionem habent ordinariam, quippe quia hunc in finem sunt constituta, ut ordinarie, & regulariter in causis controversis pateat ad ea aditus, & Judices iis propositi nomine Principum, & Prælatorum jus dicant. Commissarii vero, qui pro re nata ad certam 56
causam deputantur, extraordinariam jurisdictionem habent, cum perpetuum judicium non exerceant, sed unam, alteramque causam ob singulares circumstantias expediant, pateatque adhuc ad Delegationem recursus.

Secundo dicitur ordinaria jurisdictio, quam 57
quis jure proprio & non ex alterius commissione, & beneficio tenet, & exercet, nec ita a Superioris arbitrio dependet, ut pro ejus arbitrio revocari possit. Opponitur huic vica- 58
ria, seu delegata jurisdictio, quam quis nomine, & vice ejus, qui jurisdictionem ordinariam habet, gerit. Hoc sensu soli Princi- 59
pes, & Episcopi habent jurisdictionem ordinariam. Officiales vero Episcoporum vicariam 60
gerunt operam, qui eam ob causam dicuntur ipsorum Vicarii, reddendis rationibus iisdem obnoxii sunt, & ab eis in exercitio jurisdictionis sunt dependentes.

Dici solet habere officialem eamdem jurisdi- 61
ctionem, quæ competit Episcopo. At eam haud habet eodem modo. Ille enim eam habet jure proprio: Hic vero potestate vicaria, licetque idem exerceat Tribunal, quod Episcopus habet, est adhuc ejus administer, ab eoque constituitur; Vide de his omnibus Bohemer. *in Decretal. lib.* 1. *Tit.* 28. §. 7.

62 De contentiosa jurisdictione non est quod multa habeamus. De ejus divisione in *libellarem*, & *decretoriam* traditam ab Obrecto *de jurisdict. lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 19. vide omnino Schimier. *jurisprud. canon. lib.* 1. *tract.* 5. *in supplement. quaest.* 2. *per tot.*

63 Voluntaria jurisdictio neque a voluntate Magistratus dicitur, quasi eam pro arbitrio accommodet, neque a voluntate partium, quasi eam pro suo libitu petant, sed potius ab actibus, qui non imperantur, sed a volentibus solum, & consentientibus peraguntur, Lauterbac *in disput. de jurisdict. Volunt. Thes.* 2.

64 Dividitur jurisdictio voluntaria in simplicem, & mixtam. Simplex exercetur a Magistratu sine speciali causae cognitione, sola interpositione publicae auctoritatis circa actum, qui coram se geritur. Mixta exercetur cum speciali & solemni causae cognitione; Braun *de Jurisdict. c.* 4. §. 3. *n.* 4.

65 Pertinent ad jurisdictionem voluntariam simplicem ex juris dispositione adoptio, emancipatio, & manumissio, & ex interpretatione Prudentium infirmatio Testamenti judicialis, insinuatio donationis ultra 500. solidos, insinuatio judicialis hypothecae bonorum immobilium, edictalis bonorum possessio, apertura, & publicatio Testamentorum; Lauterbac *dict. Disput. Thes.* 33. *& sequit.* Vinn. *de Jurisdict. cap.* 6. *n.* 6.

66 Ad jurisdictionem voluntariam mixtam pertinent arrogatio, emancipatio Impuberis, manumissio servi, si fiat a minori 25. annis, transactio de alimentis Testamento relictis, alienatio rerum immobilium, vel mobilium pretiosarum ad Pupillos, vel Minores spectantium, & bonorum possessio decretalis; consule Schimier *Jurisprud. Canon. Civil. lib.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 5. *Section.* 2. §. 4. *num.* 38. *& plur. sequent.*

67 Quaeritur, An dispensatio super votis, & juramentis, absolutio a censuris, collatio Beneficiorum, aut Privilegiorum, & alia id genus jure Canonico inducta spectent ad jurisdictionem voluntariam, & utrum ad simplicem, an ad mixtam? At confer Schimier *Jurisprud. Canon. Civil. l.* 1. *Tract.* 5. *cap.* 8. *sect.* 2. §. 3. *n.* 43. *& sequent.*

68 Conveniunt in hoc Jurisdictio simplex, & mixta, quod utraque personalem requirit praesentiam eorum, quibus administratur, nec ministerium Procuratoris admittit; Braun *de Ju-*
69 *risdict. c.* 4. §. 3. *num.* 21. Differunt vero quia simplex potest administrari in causa propria, propriae, & conjunctis personis, a Judice competente, & incompetente, intra, & extra Territorium jus dicentis, die feriato, & non feriato. Mixta vero redditur causis & Personis alienis a Judice competenti, ac pro Tribunali sedente intra Territorium proprium, diebusque juridicis. Nec mirum. Simplex enim cum non requirat Causae cognitionem, nec judicio, nec Judici, nec loco adstricta solam praesentiam Magistratus, & inscriptionem negotii ad acta desiderat. Mixta vero, utpote desiderans judicialem causae cognitionem, certo loco, Judici, & judicio alligata est; Vinnius *de Jurisd. c.* 6. *n.* 7. Braun *eod. tract. cap.* 4. §. 3. *num.* 38. *& sequent.*

IUS, JUSTITIA.

SUMMARIUM.

1 *Juris vocabulum unde sit dictum, & quomodo hoc loco accipiatur*, ad num. 3.

4 *Juris quotuplex divisio, ac subdivisio*, ad num. 22.

23 *Corpus Juris Canonici in quot & quas partes dividatur*, ad n. 34.

35 *Quinam sit Juris Civilis & Canonici promiscuus usus in utroque foro*, ad n. 41.

42 *Quid sit agendum in Jurium discordantia, sive contrarietate*, ad n. 43.

44 *Jus, prout est objectum Justitiae, quid sit, & quemadmodum dividatur*, ad n. 48.

49 *Justitia quid sit, & quomodo communissime dividatur*, ad n. 53.

54 *Quaenam Justitiae ratio intercedat inter Deum & hominem, Patrem & Filium, Maritum & Uxorem, Dominum & Servum*, ad n. 56.

57 *Justitia praemiativa, & punitiva, seu vindicativa, ad quam Justitiae speciem reducatur.*

58 *An unquam adversus Jus divinum praescribatur, & in quibus detur praescriptio adversus Jus humanum.*

59 *Alia ad rem remissive.*

JUS derivatur a verbo *Justo*, textu expresso 1
in cap. Jus generale 1. *dist.* 1. ibi: *Jus autem est dictum, quia justum est, & in l.* 1. *ff. De Justitia, & Jure*, ibi: *Jus a Justitia appellatum est; nam Jus est ars boni & aequi.*
Nec in re discrepat *in cap. Jus dictum est* 12. 2
de verbor. significat. ubi dicitur: *Jus dictum est a jure*

a jure possidendi, *hoc enim Jure possidetur*, *quod juste :* quia ibi, ut recte notant Abbas in *d. cap. Jus dictum*, Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal.* §. 1. *proœmii num.* 3. & alii, ponitur Etymologia Juris, non prout Jus est nomen Generale, sed prout applicatur ad rem certam dicendo v. g. *Habeo Jus in tali re*.

3 Relictis variis aliis Juris acceptionibus, hic Jus potissimum accipitur pro Lege, quæ est Regula justitiæ, seu justi in genere. Cum enim Legibus nonnisi id, quod justum est, sive debitum inter Cives, vel erga Rempublicam statuatur; hinc usu receptum est, ut ipsæ leges tum divinæ, tum humanæ jura appellentur; & in hac significatione accipitur Jus, *in cit. cap. Jus generale* 2. *dist.* 1. ubi dicitur: *Jus generale nomen est*, *Lex autem Juris est species*.

4 Unde Jus pro Lege acceptum dividitur primo in Jus naturale, & Jus positivum. Jus naturale (quod alio nomine nuncupatur *Lex naturalis*) est illud, cujus obligatio non ex libera alicujus præcipientis Legislatoris voluntate, sed ex ipsa rei præceptæ, vel prohibitæ natura oritur, v. g. *Quod tibi vis fieri*, *alteri feceris*, *& quod tibi non vis fieri*, *alteri ne feceris*, & hujusmodi. *Est in re communis*, & colligitur *ex cap. Jus naturale* 7. *dist.* 2. ubi dicitur : *Jus naturale est commune omnium nationum*, *eo quod ubique Jure naturæ*, *non constitutione aliqua habetur*. Et clarissime insinuatur *ad Romanos cap.* 2. ibi : *Gentes*, *quæ legem non habent* (idest scriptam) *naturaliter ea*, *quæ legis sunt*, *faciunt*, *ejusmodi legem non habentes*, *ipsi sibi sunt Lex*, *qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis testimonium reddente illis conscientia ipsorum*. Et jam indicaverat Regius Psaltes *Psalm.* 4. ibi :

5 *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*. Jus positivum est illud, quod non ex rei natura, sed ex libera Dei, vel hominis voluntate pendet, & vim obtinet; & dicitur *positivum*, quia a Superiore, non ex quadam necessitate, atque intrinseca exigentia objecti, sed libere, & contingenter ponitur. *Est in re comm.*

6 Jus positivum dividitur in Jus positivum Divinum, & positivum humanum. Jus positivum Divinum est, quod a Deo Supremo Legislatore, de iis, quæ ad Jus naturale non spectant, in tempore latum, & hominibus positum fuit. Notanter autem dicitur, *De iis*, *quæ ad Jus naturale non spectant*, ut ab isto Jure Divino positivo excludatur Jus naturale, quod certo respectu, & ratione, etiam divinum appellatur, quatenus a Deo tamquam auctore naturæ mentibus humanis est inditum. Jus positivum humanum est illud, quod ab auctoritate humana aliquid præcipiente, vel prohibente, procedit.

Jus positivum Divinum subdividitur in Vetus, & Novum. Vetus est, quod Deus in Veteri Testamento tulit, & triplicis generis præcepta continebat, scilicet Moralia, Cæremonialia, & Judicialia. Jus positivum divinum novum est, quod Christus Dominus verus Deus & homo in novo Testamento condidit, & observari mandavit, & continet præcepta Fidei, Spei, Caritatis, & Sacramentorum. 7

Jus positivum humanum subdividitur in Jus Gentium, Civile, & Canonicum. Jus Gentium est illud, quo omnes gentes, vel ferme omnes utuntur, *l.* 1. §. *Jus Gentium*, *de justitia*, *& Jure*, juncta *leg. Omnes*, *ff. eod.* ubi dicitur : *Quod naturalis ratio inter omnes homines constituit*, *id apud omnes peræque custoditur*, *vocaturque Jus Gentium*, *quasi quo Jure omnes homines utuntur*. Jus autem Gentium duplex solet a Juristis assignari, scilicet Jus Gentium Primarium, & Secundarium. Jus Gentium primarium est illud, quod naturalis ratio omnibus gentibus dictat, quodque mentibus hominum a Deo naturaliter inditum est, & ab omnibus populis solo naturali instinctu rationis custoditur, & sic coincidit cum jure naturali. §. *Jus autem*, *Instit. de jure nat. Gent. & Civil. & l. Omnes* 9. *ff. de justitia & jure* cum similibus. Jus gentium secundarium est illud, quod ex naturali quadam ratione proficiscitur, at non simpliciter, & ab initio solo rationis instinctu nobis est inditum, sed necessitate humani commercii postea sic exigente usu, ac moribus omnium, aut fere omnium gentium est introductum, sive per modum Legis præceptivæ, aut prohibitivæ, sive solum per modum potestatis, seu facultatis permissivæ quidpiam agendi, quod usu, consuetudine omnium, vel pene omnium gentium præcipitur, prohibetur, aut conceditur, tamquam necessarium, vel utile hominibus inter se societatem, seu commercium foventibus, & de hoc Jure Gentium secundario est sermo *in l. Ex hoc jure*, *ff. de justitia & jure*, & §. *Jus autem Gentium*, *Instit. eod. tit.* & afferuntur exempla *in c. Jus Gentium* 9. *dist.* 1. præcisis his verbis : *Jus Gentium est Sedium occupatio*, *ædificatio*, *munitio*, *bella*, *captivitates*, *servitutes*, *postliminia*, *fœdera*, *paces*, *induciæ*, *Legatorum non violandorum religio*, *conjugia inter alienigenas prohibita*. *Hoc inde Jus Gentium appellatur*, *quia eo jure omnes fere gentes utuntur*. 8 9 10

Jus

11 Jus Civile est, quod auctoritate Principis,
sive Magistratus sæcularis est conditum ad Rei-
publicæ gubernationem, & temporalem pa-
cem, & salutem Civium conservandam; *Est*
in re communis per textum *in c. Jus Civile* 8.
dist. 1. ubi sic præcise dicitur: *Jus Civile est,*
quod quisque populus, vel quaque Civitas pro-
12 *prium divina, humanaque causa constituit.* Jus
Civile dividitur primo in Jus scriptum, &
non scriptum, *c. Jus Generale* 2. *c. Lex* 2. *c.*
Mox 4. *cap. Consuetudo* 5. *dist.* 1. *&* §. *Con-*
stat autem, Instit. de jure natur. gent. & Ci-
vil. Jus Civile *scriptum* est, quod expresso
consensu Principis, seu Magistratus Legis
condendæ potestatem habentis, constitutum
est. Jus autem Civile *non scriptum* est Jus
consuetudinarium, sive illud, quod diutur-
nis moribus, tacito utentium consensu com-
probatis, introducitur. *Communis, arg. cit.*
Juribus.

13 Jus civile dividitur secundo in Jus commu-
ne, & particulare, seu municipale. *Jus Civile*
commune est illud, quod est commune omni-
bus Provinciis, & Incolis Romano Imperio
subjectis, illosque omnes obligat. *Jus autem*
Civile particulare seu municipale est illud,
quod non ligat omnes subditos Imperii Romani,
sed solum subditos loci vel territorii pro qui-
bus hoc Jus conditum est. *Communis.*

14 Totum Jus Commune Civile, seu Cæsareum
dividitur in tres præcipue partes, scilicet in
Digestum, Institutiones, & Codicem. *Dige-*
stum, quod alio nomine appellatur *Pandecta*,
seu libri *Pandectarum* continet in se quinqua-
ginta libros, qui omnes dividi solent in tres
Tomos. Primus vocatur *Digestum vetus*, quia
prius editum est, & continet priores vigin-
ti quatuor libros. Secundus vocatur *infor-*
tiatum, quia fortiorem ac pleniorem Legum
cognitionem suppeditat, & continet sequentes
quatuordecim libros usque ad trigesimum octa-
vum inclusive. Tertius vocatur *Digestum no-*
vum, quia postremo editum est, & continet
reliquos duodecim libros. *Institutiones Imperia-*
les, seu Justiniani Imperatoris, dividuntur in
quatuor libros, & sunt quoddam Juris com-
pendium. *Codex Justiniani* continet duodecim
libros, quorum tres ultimi tractantes de Jure
publico non solent explicari in omnibus scho-
lis. Istis tribus Juris Civilis partibus sunt ad-
jectæ postremo *Novellæ constitutiones* Justinia-
ni, & Leonis Imperatorum, & alio nomine
dicuntur *Authenticæ*, & constant novem Au-
thenticis Collationibus, quibus recens decima
adjecta est; insuper adjectæ sunt *Consuetudines*
Feudorum seu duo *Libri Feudorum*, & aliæ
quædam Constitutiones Imperiales.

Jus Canonicum derivatur a verbo Græco *Ca-* 15
non, quod latine significat Regulam; *c. Ca-*
non 1. *dist.* 3. Regula autem Ecclesiastica est 16
dicta, eo quod recte ducit, nec aliquando
aliorsum trahit, quam ad rectitudinem, vel
quod regat, vel quod normam recte vivendi
præbeat, vel distortum, pravumque corrigat,
c. Regula 2. *dist.* 3. Unde Jus Canonicum re- 17
cte definitur, quod sit Jus positivum ex sacris
Canonibus seu Regulis Ecclesiasticis collatum,
& ad recte vivendum, æternamque salutem
consequendam, & justitiam in populo Chri-
stiano conservandam a Summis Pontificibus
Ecclesiæ Catholicæ traditum, constitutum,
vel approbatum. *Ita in re communis.* Jus Ca- 18
nonicum vocatur etiam alio nomine *Jus Ec-*
clesiasticum, quia materia in ipso contenta est
Ecclesiastica, & agit potissimum de personis,
& rebus Ecclesiasticis. Item vocatur etiam
Jus Pontificium quia a summis Pontificibus
fuit institutum, & approbatum. Item voca-
tur *Jus divinum* large sumendo Jus divi-
num, sive, quia instinctu, & gratia S. Spiri-
tus Canones editi sunt, ut dicitur *in c. Vio-*
latores 5. *caus.* 25. *q.* 1. sive quia Canones
sunt veluti conclusiones deductæ ex principiis
Juris, seu Legis Divinæ, *c. Qualiter* 24. *de ac-*
cus. & quædam ex sacris Litteris excerpta
continet, sive denique quia Summus Pontifex
potestatem condendi Leges ab ipso Christo,
veluti ipsius Vicarius, & Petri successor ac-
cepit, ut desumitur *ex c. Translato* 3. *de Con-*
stitutionibus.

Jus Canonicum dividitur primo ad instar 19
Juris Civilis in scriptum, & non scriptum,
textu expresso *in c. Jus Generale* 2. *dist.* 1. *&*
in cap. Ecclesiasticarum 5. *dist.* 11. Jus Canoni- 20
cum *scriptum* desumptum est partim ex Jure
Divino, & Sacra Scriptura Veteris, & Novi
Testamenti, partim ex decretis Conciliorum
auctoritate Pontificia confirmatorum, partim
ex diversis Rescriptis, & Constitutionibus
Summorum Pontificum, partim ex placitis,
seu Legibus Principum Secularium, & partim
ex sententiis Sanctorum Patrum. Jus Canoni- 21
cum autem *non scriptum* continet Traditiones,
& laudabiles Consuetudines Ecclesiasticas.
Communis, & clare patet ex *cap. Ecclesiasti-*
carum 5. *cap. Consuetudinem* 6. *c. In his rebus*
7. *c. Catholica* 8. *c. Palam est* 9. *c. Hoc vestræ*
10. *& Quid nesciat?* 11. *dist.* 11. *cap. Præce-*
ptis Apostolicis 2. *cap. Scit Sancta* 3. *cap. Illud*
breviter 4. *cap. Ridiculum* 5. *cap. Diuturni mo-*
res

ret 6. c. Consuetudo 7. c. Nos consuetudinem 8. cap. Quemadmodum 9. cap. Novit 10. cap. Illa autem 11. & c. Omnia talia 12. dist. 12.

22 Jus Canonicum dividitur secundo in Jus commune, & Jus speciale. *Jus Canonicum commune* est illud, quod pro universa Ecclesia latum est, & omnes Fideles obligat. *Jus Canonicum speciale* est illud, quod solum pro certo loco, Provincia, Diœcesi, vel Communitate latum fuit, & extra fines ipsius non obligat, ut sunt diversæ Constitutiones Synodales Diœcesum, aut Provinciarum. *Communis.*

23 Corpus Juris Canonici dividitur in sex partes, scilicet; Prima, in Decretum Gratiani; Secunda, in Decretales Gregorii IX. Tertia, in Decretales Bonifacii VIII. Quarta, in Decretales Clementis V. Quinta, in Decretales Joannis XXII. Sexta, in Decretales variorum Pontificum.

24 Prima igitur pars Juris Canonici est Decretum Gratiani, quod a suo Auctore Gratiano Religioso Ordinis Sancti Benedicti nomen traxit, qui anno circiter 1150. tempore Eugenii III. hoc opus ex diversis Sacræ Scripturæ sententiis, Summorum Pontificum, & Conciliorum Decretis, Sanctorum Patrum scriptis, Imperatorum etiam Legibus, & Sanctionibus compilavit, ac *Concordiam discordantium Canonum* appellavit, & multa de suo adjecit. Hoc Gratiani Decretum componitur ex tribus partibus. Prima pars continet centum & unam distinctiones, in quibus per Capita, seu Canones agitur de Jure Divino, & humano, & de personis Ecclesiasticis. Et textus in hac prima Decreti parte contenti citantur ponendo numerum distinctionis, & initium Capitis, seu Canonis, v. g. *dist.* 1. *c. Jus generale*, ubi legendum est, *Ut habetur dist.* 1. *Cap. seu Canone qui incipit, Jus Generale*. Secunda pars continet causas 36. in quibus tractatur de negotiis Clericorum, & Laicorum, & earum ferme quælibet plures continet Quæstiones, & quælibet Quæstio plures Canones, seu Capita. Et textus in hac secunda parte contenti citantur hoc modo; *cap. Nullius crimen* 1. *quæst.* 4. lege *Capite, seu Canone, qui incipit Nullius crimen, causa prima, Quæstione quarta*, & ut facilius textus reperiantur solet a multis præponi ad Caput, seu Canonem proprius numerus in ordine, scribendo, v. g. *Nullius crimen* 1. *caus.* 1. *q.* 4. Inseritur autem causæ trigesimæ tertiæ de Matrimonio agenti, Tractatus de pœnitentia in quæstione tertia, quæ dividitur in septem distinctiones subdivisas per Capita, seu Canones. Et textus in hoc Tractatu citantur sic, v. g. *Cap.* seu *Can. Petrus doluit, de Pœnit. dist.* 1. lege: ut habetur *De Pœnit. dist.* 1. *c. seu Can. qui incipit, Petrus doluit*. Tertia tandem Decreti pars, quæ agit de consecratione Ecclesiarum, celebratione Missarum, de Sacramentis Baptismi, Confirmationis, Eucharistiæ &c. continet quinque distinctiones, quarum quælibet complectitur varia capita, seu Canones. Et textus in hac tertia parte contenti citantur hoc modo, *Capit. vel Canon. Omnes Basilicæ; de consecr. dist.* 1. lege, *Capite, vel Canone Omnes Basilicæ, de consecratione dist.* 1. Vel citantur sic *De consecr. dist.* 1. *Omnes Basilicæ*, lege, *de consecratione dist.* 1. *Cap. seu Can. qui incip. Omnes Basilicæ*. His adjungi solent quadraginta septem Canones Pœnitentiales, qui sic citantur: *Canon. Pœnitent.* 1. vel 2. vel 3. vel 4. Item octoginta quatuor Canones, quos *Apostolicos* vocant, dicunturque collecti per Sanctum Clementem Papam, & sic citantur *Canon. Apostol.* 1. vel 2. vel 3. vel 4. sicuti est proprius numerus in ordine.

Quamvis necdum sufficienter constet, quod Decreto Gratiani universim fuerit attributa auctoritas Legis Canonicæ totum mundum obligantis; Nihilominus propter perfectam emendationem, & hujus emendationis approbationem a Gregorio XIII. factam, meretur totalem fidem, quod Canones, aliaque ibidem contenta cum suis originalibus sine errore, aut falsitate correspondeant, ut pluribus citatis tradit Barbosa *in Collect. DD. ad proœmium Decreti num.* 6. *& sequent.* Pirhing *in Proœmio num.* 32. Engel *ibid. n.* 6. Reiffenstuel *ibid. n.* 65. & alii passim. Hinc Canones, aliaque 25 26

contenta in tali Decreto habent eamdem auctoritatem, quam de se haberent, & habent apud proprios Auctores, seu Conditores; nec majorem habent per hoc, quod referantur in ipso decreto. Sic Doctores supracitati, ac alii fere communiter, & expresse Sacra Rota Romana apud Peniam *decis.* 480. ubi inter alia sic habet: *Nec refert illos Canones, recenseri in Decreto a Gratiano compilato, quia, cum Gratianus non publica auctoritate infinita quæque illa Canonum Ecclesiasticorum, & Legum etiam secularium Capitula in suum Librum contulerit; Nec Legis condendæ auctoritatem habuerit, nec ab aliquo Romano Pontifice Liber ille (N. B.) tamquam authenticus, & legalis approbatus fuerit, inde fit, quod quilibet Canon inibi relatus ex eo tantum, quod ibi referatur, non habeat majorem auctoritatem, quam in primo loco consistens de sui natura esset habiturus.*

Nec

Nec Gregorius XIII. Gratiani Librum tamquam Legalem authenticavit, cum solum emendari jusserit, & emendationes sine additionibus mandaverit observari.

27 Secunda pars Juris Canonici sunt Decretales jussu Gregorii IX. collectæ a Sancto Raymundo de Pennafort Ordinis Prædicatorum circa annum 1234. Istæ Decretales sunt sic dictæ; quia magis ex Summorum Pontificum Constitutionibus, & Epistolis Decretalibus coalescunt, quam ex Conciliorum Decretis. Decretum autem Gratiani e contra. Dividuntur istæ Decretales in quinque Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula, & citantur ponendo initium, vel numerum Capituli, & allegando Titulum, v. gr. *Canonum Statuta, De constitutionibus;* lege *Capite Canonum Statuta, tit. de Constitutionibus*, & ab aliquibus post initium Capituli ponitur etiam numerus sui ordinis, ut facilius reperiatur, v. g. *cap. Canonum Statuta* 1. *De Constitutionibus*; Glossator Decretalium est *Bernardus Parmensis*. Materiam Decretalium Glossa proœmialis memoriæ causa sequentibus versiculis comprehendit:

Pars prior Officia parat, Ecclesiæque ministros,
Altera dat Testes, & cetera Judiciorum.
Tertia de Rebus, & vita Presbyterorum.
Quarta docet quales sint Nexus conjugiorum.
Quinta de Vitiis, & Pœnis tractat eorum.

Et brevius hoc Versiculo.

Judex, Judicium, Clerus, Sponsalia, Crimen.

28 Tertia pars Juris Canonici est *Liber sextus Decretalium*, qui post quinque Libros Decretalium Gregorii IX. auctoritate Bonifacii VIII. compilatus fuit a *Guilielmo Ebredunensi*, *Berengario Biterrensi*, & *Richardo Senensi* circa annum Christi 1297. qui etiam dividitur in alios quinque Libros, qui subdividuntur in Titulos juxta ordinem in quinque Decretalium Libris observatum (omissis tamen illis Titulis, circa quos specialis controversia de novo non emerserat) ac Tituli in Capitula. Citatio in hac parte fit ponendo initium, vel numerum Capituli, & Titulum, ut in quinque Libris Decretalium, cum addito *in* 6. v. g. *Cap. Ut super* 4. *De appellat. in* 6. lege, *Capite, quod incipit Ut super, & est quartum in Titulo De Appellationibus in Libro sexto Decretalium*. Glossator hujus Libri *est Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus*.

29 Quarta pars Juris Canonici sunt *Clementinæ*, idest Constitutiones, partim editæ a Clemente V. partim ejus jussu collectæ, & post ejus mortem promulgatæ a Joanne XXII. circa annum Christi 1317. & dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, & Tituli in Capitula. Citatio fit v. gr. *Clement. Causam electionis* 3. *de electione*, lege, *in Clementinis capite Causam electionis* 3. *De electione*. Glossator est dictus *Joannes Andreas Bononiensis Jurisconsultus*.

Quinta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes* Joannis XXII. idest viginti Constitutiones editæ a Joanne XXII. & distributæ in quatuordecim Titulos, & dicuntur *Extravagantes*, quia vagantur per varias materias ultra illas, quæ in Libris Decretalium habentur, & quia antea extra Corpus Juris Canonici incerta quasi sede vagabantur, quod nomen adhuc retinent, licet postea in ordinem Librorum Juris Canonici redactæ sint. Citatio fit addito nomine hujus Papæ, v. gr. *Extravag. Prodiens Joannis XXII.* lege, *In Extravagante Constitutione Joannis XXII. quæ incipit Prodiens*. Glossator est *Zenzelinus de Cassanis*. 30

Sexta pars Juris Canonici sunt *Extravagantes Communes*, idest Constitutiones, quæ post priora omnia emanarunt a diversis Pontificibus, & dividuntur in quinque Libros, Libri in Titulos, Tituli in Capitula, quorum singula novam & distinctam continent Constitutionem, vel Constitutiones, seu Extravagantes; Vocantur *Extravagantes* propter supradictam rationem, & *communes*, quia non ab uno solo Pontifice, sicut Extravagantes Joann. XXII. sed a pluribus, & diversis Pontificibus sunt editæ. Citatio fit ponendo initium Capituli, & Titulum, in quo reperitur Capitulum, v. gr. *Extravagant. Ad regimen* 13. *de præbend.* lege, *In Extravagante, quæ incipit Ad regimen c.* 13. *de præbend.* Glossas addiderunt *Joannes Monachus*, *Guilielmus de Monte Lauduno*, & *Joannes Franciscus de Pavinis*. 31

Corpori Juris Canonici in quibusdam recentioribus exemplaribus ad finem reperitur adjectus *Liber septimus Decretalium* collectus *a Petro Matthei Jurisconsulto Lugdunensi*, & juxta ordinem Titulorum in quinque Decretalium Libris contentorum distributus. At hinc prout nunc est editus, non est auctoritate publica in Corpus Juris Canonici receptus, licet habeat Constitutiones reipsa obligantes, qualia sunt Decreta, & Canones posteriorum Conciliorum usque ad Tridentinum inclusive, & Constitutiones multæ variorum Summorum Pontificum, quæ in ipso reperiuntur. 32

De alio *Septimo Decretalium Libro* memoratu 33

tu dignam relationem facit Prosper Fagnan. *lib. 2. Decretal. in cap. Cum venisset 12. de Judiciis n. 61. & 62.* quæ prout ibi est, hic ad litteram datur, ibi: „ Cum Gregorius XIII. „ commisisset prius Flavio Ursino, Francisco „ Alciato, & Antonio Carafæ S. R. E. Cardinalibus licentiam compilandi septimum Librum Decretalium, multaque ipse manu sua „ exarasset, ac monuisset, sed e vivis ereptus „ inchoatum opus dimisisset, Sixtus V. ejus „ Successor eam Curam imposuit Dominico „ Cardinali Pinello anno 1587. eique Collegas adjunxit Cardinales Aldobrandinum, „ Matthæjum, Columnam. Ex quibus Cardinali Aldobrandino post obitum Sixti ad Pontificatum assumpto, & creatis Cardinalibus „ ex Prælatis ipsius Congregationis Lucio Saxo, Laurentio Blanchetto, & Pompejo Arrigonio extremo anno 1593. factus est finis „ ea undequaque seligendi, & recognoscendi, „ quæ inserenda in Canonum corpus essent. „ Magnopere autem hæsitatum est, num in „ extrema hac compilatione inseri deberent „ œcumenicorum Concil. Florent. ac Trident. „ Canones etiam ad Dogmata pertinentes; & „ tandem optimis rationibus in ea itum est „ sententiam, ut insererentur, licet Collectiones tam Greg. IX. Bonifacii VIII. & Clementis V. quam in antiquioribus Isidori, „ Burchardi, Anselmi, Photii, & aliorum „ paucissimis dogmatibus sint respersæ. Itaque volumen Pontificia jura, & Conciliorum Decreta trecentorum prope annorum „ in quinque libros disposita, suis propriis distributa Titulis compendiaria quadam Summa complectens, extremam manum accepit die 25. Julii anno 1598. Sed cum typis jam excusum sub nomine septimi libri „ Decretalium Clementis VIII. propediem esset publicandum, gravis emersit difficultas, „ quod cum Decreta fere omnia Concil. Trident. in eo inserta jam in Corpus Juris Canonici redacta essent, negandum non erat, „ quin Jurisperitis liceret eis applicare glossas, & Commentarios; ita enim in præcedentibus compilationibus factum videmus: „ nam ut missas faciamus veteres Græcorum „ Collectiones, quibus suas addiderunt interpretationes, non modo Alexius, Aristenus, „ Joannes Zonaras, & Theodorus Balsamon, „ verum etiam Joannes Scholasticus, & Photius ambo Constantinopolitani Antistites, „ & Matthæjus Bastens Monachus, Constantinusque Harmenopolus, atque Arsenius; „ apud Latinos prima Decretalium compilatio, quam tempore Alexandri III. ex Decretis antiquorum Conciliorum, & Summorum Pontificum Constitutionibus a Gratiano omissis fecit Bernardus, Præpositus Papiensis, mox Faventinus Episcopus, & Breviarium Extravagantium inscripsit, licet privato ejus nomine edita fuerit: Glossatores „ tamen habuit Vincentium, Alanum, Tancredum, Laurentium, & Rogerium. Similiter ad secundam privatam compilationem „ Gilberti, & Alani, quam suo nomine edidit Joannes Gallensis eorum discipulus, glossemata fecerunt idem Joannes, Hugo Ferrariensis Episcopus, & Bernardus major Compostellanus. Quemadmodum, & ad tertiam, „ quæ a Bernardo Archidiacono Compostellano propria auctoritate Romæ confecta, & „ ideo Romana appellata, ac deinde omnium „ prima Liber Decretalium conscripta fuit, „ glossas fecerunt idem Vincentius, Alanus, „ Rogerius, Jacobus, & omnium copiosissime „ Tancredus, ut constat ex vetusto Codice antiquarum compilationum ab Anagnia Civitate in Bibliothecam Vaticanam delato, licet Joann. Andr. putaverit glossas ad hanc „ compilationem composuisse Paulum Hungatum. Quartæ itidem compilationi, cui addita fuerunt Capita septuaginta & unum „ Generalis Concilii Lateranensis paulo ante „ celebrati, glossæ fuerunt applicatæ, licet de „ Auctoribus variæ sint opiniones; alii enim „ illas tribuunt Joanni, alii Roberto, sive Rogerio. Et prætermissa quinta, quam idem „ Tancredus compaginavit ex Constitutionibus Honorii III. ad sextam itidem compilationem, quam Gregorius IX. ex quinque „ compilationibus præcedentibus in quinque libris Decretalium disposuit, opera scilicet „ Raymundi tunc ejus Capellani, & Pœnitentiarii, mox Tertii Ordinis Prædicatorum „ Magistri Generalis, glossas edidit Bernardus „ de Botono Parmensis, & Canonicus Bononiæ. Sed & ad sextum Librum Decretalium „ Bonif. VIII. quæ septima fuit compilatio, „ Jo. Andr. Bononiensis applicuit glossas, quæ „ in hoc prævaluerunt Glossis Joan. Monachi „ Cardinalis, fuerunt enim concurrentes, ut „ idemmet Jo. Andr. testatur *in præfatione ejus libri*. Ac demum ad compilationem Clementinarum Clementis V. a Joanne XXII. publicatam, glossas confecit idem Joan. Andr. „ & ad Extravagantes, quæ una cum Decretalibus Gregorii IX. Sexto, & Clementinis, „ Corpus Juris Canonici constituunt, ut declaravit Gregorius XIII. in Constitutione,

„ quæ

„ quæ incipit : *Cum pro munere* , Zenzelinus „ de Cassanis , & Guilielmus de Monte Lau- „ duno glossas applicaverunt , & apostillas „ Joannes Franciscus de Pavinis Rotæ Audi- „ tor . Itidem veterum Canonum Exposito- „ res, Ruffinum, Silvestrum , Jo. Hispanum , „ Joannem Faventinum, Goffredum , Melen- „ dum , Bartholomæum Brixien. Joannem de „ Deo , & alios quamplures recenset Guiliel- „ mus Durand. *in proœm. Spec. n.* 14. & ibi „ fusius Joan. Andr. *in additione incipient. B.* „ *Parm. littera M.*

„ Quod igitur ad veteres Canonum Colle- „ ctiones factum est , nulla ratio suadebat , „ cur non idem esset permittendum ad extre- „ mam hanc compilationem septimi Libri De- „ cretalium . Id vero ex diametro adversaba- „ tur Constitutioni Pii IV. prohibentis , ne „ super Decretis Concilii Tridentini edantur „ glossæ, & Commentarii , ullumque omnino „ interpretationis genus . Tanti autem hujusmo- „ di prohibitio habita fuit , ut hanc unam ob „ causam substiterit hujus voluminis publica- „ tio miris elucubtata laboribus , ac vigiliis , „ & Præsulum , Gymnasiorum , totiusque Ec- „ clesiæ vocibus efflagitata , ita ut propterea „ nullus rester dubitandi locus , quin Consti- „ tutio Pii IV. interdicat etiam probabilem „ Glossatorum interpretationem . Hactenus Fa- „ gnanus .

34 Extra corpus juris plures alii libri Sanctiones habentes extant , scilicet *Concilia Generalia* , *& Provincialia a Summis Pontificibus approbata* , *Bullarium* , *Regulæ Cancellariæ* , *Declarationes Cardinalium* , *& Decisiones Rotæ Romanæ ; De Conciliis* , vide verb. *Concilium* . De *Bullario* stat certum , quod Bullæ , seu Constitutiones Pontificiæ in ipso contentæ si probantur authenticæ , & originali suo conformes, habeant vim obligandi , secus non , uti recte Plettenberg. *in Introductione ad Jus Canonicum c.* 19. advertit , & alii passim . *De Regulis Cancellariæ* , vide verb. *Cancellaria* . De *Declarationibus Cardinalium* , vide verb. *Declarationes Cardinalium* . *De Decisionibus Rotæ Romanæ* est certum , quod , licet istæ faciant jus inter partes ipsas litigantes , non tamen faciunt Jus universale , ut docet Franciscus de Pavinis *in præludio Extravagantium Joann. XXII.* & communis aliorum ; vide verb. *Auditores Rotæ* .

35 Canones , & Leges mixtim allegantur in utroque Foro , quando sibi non contradicunt ; Colligitur *ex cap. Si in adjutorium 7. dist.* 10. ibi : *Si in adjutorium vestrum etiam terreni Imperii leges assumendas putatis , non reprehendimus . Fecit hoc Paulus , cum adversus injuriosos civem Romanum se esse protestatus est* , concordat textus *in cap. De capitulis 9. & cap. Certum 12. ead. dist.* 10. juncto *cap.* 1. *de novi operis nuntiation.* cum similibus , & patet experientia apud omnes Canonistas , & Legistas . Hinc casus in Jure Civili dubius , sed in 36 Canonico clare decisus , procedit quoque in Foro Civili , & econtra , *cap.* 1. *De novi operis nuntiation.* ibi : *Sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari , ita & Sacrorum Statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur* , ubi Glossa verb. *Adjuvantur* notabiliter infert : *Et ita in causa Ecclesiastica Leges possumus allegare, ut , etiamsi Canones deficiant , possit judicari secundum Leges* . Et Abbas *ibidem num.* 3. dicit expresse : *Causa Ecclesiæ debet decidi per Jus Civile in defectum Canonum ; omnes enim Leges Principum non contradicentes Canonibus sunt approbatæ per Ecclesiam , ut patet hic* ; & Fagnanus in *cap. Cum esses num.* 18. *de Testam.* sic inquit : *Ubicumque non reperitur aliqua dispositio Juris Civilis expresse immutata a Jure Canonico , non debemus inducere discrepantiam inter Jus Canonicum , & Jus Civile . Immo Lex Civilis servari debet etiam in foro Ecclesiæ , ut cap.* 1. *& ibi* Abbas *num.* 2. Joan. Andr. *n.* 6. & alii communiter *de novi operis nuntiation.*

Quando inter Jus Canonicum , & Civile 37 est aperta contrarietas , & diversitas ; eaque est de re profana , nec attingit conscientiam, vel peccatum , ut circa solemnitates testamentorum , judiciorum , contractuum , aliorumque similium actuum : Quodlibet Jus est in suo Foro servandum , scilicet in terris Papæ subjectis Jus Canonicum , in terris Imperii Sæcularis Jus Civile ; *cap. Quoniam dist.* 10. *& cap. Cum ad verum 6. dist.* 96. & concordant *cap. Solitæ 6. de majorit. & obedient. cap. Novit* 13. §. 1. *de Judiciis* , *& cap. Per venerabilem* 13. §. *Rationibus* , *Qui filii sint legitimi* .

Quando autem inter Jus Canonicum , & Ci- 38 vile est aperta contrarietas in materia conscientiæ , & peccati , v. gr. in præscriptione cum mala fide , in usuris , & hujusmodi materiis peccatum foventibus , standum est Juri Canonico , relicto Jure Civili , etiam in terris Imperii sæcularis ; In spiritualibus enim , & ubi agitur de salute animæ jurisdictio Papæ, tamquam Christi Vicarii , & communis animarum Pastoris , etiam in terras Imperii Sæcularis , & totum mundum extenditur ; ut recet Communis Catholicorum per textum *in cap.*

cap. Solitæ 6. de majorit. & obed. verſ. Quod autem, & in cap. Novit 13. de Judiciis. Extravag. Unam Sanctam, de majorit. & obed. Et ratio eſt, quia tunc Leges Civiles foventes peccatum, cenſentur eſſe correctæ per Canones; Lex autem correcta, non dicitur amplius Lex, ut recte docet Gloſſa *in l. ult. ff. ad Legem Cornel. de falſis*; Fagnan. *in cap. Cum eſſes num. 167. de Teſtamentis*, & communis aliorum, *arg. cap. Licet Romanus, de Conſtitutionib. in 6. & leg. Sed & poſteriores, ff. de Legibus*, ubi ſtatuitur, quod Lex poſterior revocet priorem directe contrariam, etiam non facta ejus mentione.

39 Adducuntur plures correctiones Juris Civilis factæ a jure Canonico. Jus Civile *in l. Sicut, & l. Omnes, & l. Cum notiſſimi, Cod. de Præſcript. 30. vel 40. annor.* permittens præſcriptum longiſſimi temporis cum mala fide eſt correctum per jus Canonicum *in cap. Quoniam 20. de præſcriptionibus*, ubi Leges Civiles allegatæ velut nutritivæ peccati expreſſe revocantur, addita ratione: *Cum generaliter ſit omni Conſtitutioni, atque Conſuetudini derogandum, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſervari*. Jus Civile *in l. 1. ff. De uſuris, & l. Eos, qui, Cod. eod.* cum ſimilibus, ubi cenſentur licitæ uſuræ, vel ſaltem permittuntur, eſt correctum per jus Canonicum *in cap. Super eo 4. c. Cum tu 5. c. Præterea 7. de uſuris* juncta *Clement. unic. eod.* ubi uſuræ expreſſe prohibentur ſub graviſſimis pœnis. Jus Civile *in l. Patri, & ſeq. ff. Ad Legem Juliam, de Adulteriis*, ubi licitum eſt Patri occidere adulterum in fragranti crimine cum filia deprehenſum, dummodo & filiam occidat, & *in l. Marito, ff. eod.* ubi idem permittitur marito reſpectu certarum perſonarum, ſi deprehendantur in adulterio cum Uxore ſua, eſt correctum per jus Canonicum, *in cap. Si non licet 9. cauſ. 23. qu. 5. cap. Inter hæc 6. & cap. Admonere 8. cauſ. 33. q. 2.* cum ſimilibus, ubi expreſſe prohibetur talis occiſio, & concordat propoſitio 19. inter damnatas ab Alexandro VII. *Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehenſam*. Aliæ plurimæ correctiones juris Civilis factæ a jure Canonico poſſent adduci, ſed brevitatis gratia relinquuntur videndæ apud Auctores, & præſertim apud Baptiſtam a S. Blaſio *Tom. 1. tract. Contradictionum juris Canonici cum jure Civili*, ubi de iſtis duas Centurias recenſet.

40 In materia ſpirituali, & Sacramentorum, neglecta ſeu relicta diſpoſitione juris Civilis, univerſim ad jus Canonicum eſt recurrendum. Hæc enim tractare, & definire non ſpectat ad poteſtatem ſæcularem, ſed ad ſpiritualem, & Eccleſiaſticam, textu expreſſo *in cap. Decernimus 2. de Judiciis* cum ſimilibus. Hinc, quamvis jure Civili *in l. Nuptiæ 2. & 18. ff. de ritu nuptiarum, & l. Nec filium, Cod. de nuptiis, & §. 1. Inſtitut. eod.* declaretur invalidum Matrimonium, quod filii familias contrahunt ſine conſenſu parentum, in quorum poteſtate exiſtunt; ſtandum tamen eſt juri Canonico, *in cap. ſufficiat 2. cauſ. 27. qu. 2. & cap. Hoc Sanctum 16. cauſ. 32. q. 2.* cum ſimilibus, ubi talis conſenſus non requiritur, niſi de honeſtate, juncto Concil. Trident. *ſeſſ. 23. c. 1. de Reform. matrimon.* ubi oppoſitum aſſerentes anathemate damnantur.

Item negliguntur, & relinquuntur Leges Civiles diſponentes de perſonis, & rebus Eccleſiaſticis, & quo ad iſta eſt omnimode ſtandum diſpoſitioni juris Canonici; *cap. Bene quidem 1. c. Denique 5. cap. Cum ad verum 6. c. Satis 7. cap. In ſcripturis 9. diſtinct. 96. cap. Eccleſia 10. de Conſtitutionibus*; ubi expreſſe id ſtatuitur, quamvis Leges Civiles favorem Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticarum perſonarum concernant, ibi: *A quibus, ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis exiſtit, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum*. 41

Jura juribus, quantum fieri poteſt, ſunt concordanda, neque eorum correctio eſt inducenda ſine neceſſitate, textu expreſſo *in cap. Cum expediat 29. de elect. in 6.* ibi: *Cum expediat concordare jura juribus, & eorum correctiones, ſi ſuſtineri valeant, evitari*; & concordat textus *in l. Unic. De inoffiicioſ. dotibus*, ibi: *Leges Legibus concordare promptum eſt*, cum ſimilibus. Unde *in l. Non eſt novum 25. & ſeq. ff. de Legibus* generaliter ſancitur ad evitandas jurium correctiones, Leges priores eſſe trahendas, & explicandas per poſteriores, & econtra, has per priores, ibi: *Non eſt novum, ut priores Leges ad poſteriores trahantur &c. Sed & poſteriores Leges ad priores pertinent, niſi contrariæ ſint*. Ubi tamen eſt manifeſta jurium contrarietas non admittens congruam conciliationem, tunc ſtandum eſt poſteriori deciſioni, ſeu Conſtitutioni: Lex enim poſterior revocat priorem directe contrariam etiam non facta ejus mentione, textu expreſſo *in cap. Licet Romanus 1. de Conſtitutionibus in 6.* ibi: *Licet Romanus Pontifex, qui jura omnia in ſcrinio pectoris ſui cenſetur habere, conſtitutionem condendo poſteriorem, priorem, (quamvis de ipſa mentionem non faciat) revocare noſcatur &c.* Concor- 42

cor-

cordat *l. Sed & posteriores*, *ff. de Legibus*, ibi: *Sed & posteriores Leges ad priores pertinent, nisi contrariæ sint*. Unde etiam in Testamentis statur ultimo, quamvis in ipso non fiat mentio de priori, *l. mihi, & tibi*, *ff. De Legatis* 1. *& c. Ultima voluntas* 4. *caus.* 13. *q.* 2.

44 Jus, prout est objectum justitiæ, est facultas legitima, quam quis habet ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad aliquid faciendum, ita ut ab illius rei obtentione, seu retentione, vel ab illa actione facienda licite impediri non possit. *Est in re communis*. Et in hoc sensu dicitur quis *jure suo uti*, habere jus agnationis, vel cognationis ad hereditatem, vel tutelas; quod jus necessitudinis appellatur *in l. ult. ff. De justit. & jure*. Item in hoc sensu dicitur heres succedere in omne jus Defuncti; *Reg. juris* 59. *&* 62. *in* 6. Item in hoc sensu dicitur: *Nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur*, *l. Nullus* §. *de Regul. jur.* Item in hoc sensu dicitur: *Nec potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur*; *Regul.* 79. *juris in* 6. Item in hoc sensu dicitur: *Juri suo quilibet renunciare potest*, *cap. Si diligenti* 12. *de foro compet. cap. Si de terra* 6. *de privilegiis*. Item in hoc sensu dicitur; *Qui juri suo semel renunciat, non potest postea ad illud redire*, *cap. Quam periculosum* 8. *caus.* 7. *q.* 1. *cap. Cum inter* 16. *de election.* juncta Glossa *ibid.*

45 Jus taliter acceptum dividitur in jus in re, & in jus ad rem; *c. Quoniam* 8. *de concession. præbend. in* 6. ibi: *Quibus jus non esset quæsi-*
46 *tum in re, licet ad rem*. Jus in re, seu reale est illud, quod per ipsam rei traditionem acquiritur; Jus autem ad rem, seu personale est illud, quod aliquo justo titulo habetur ad rem,
47 ut ejus traditio fiat. *Sic in re communis*. Unde, ut vides, *jus in re*, seu *reale* dat actionem in ipsam rem; ita ut habens jus in re habeat actionem ad eam sibi vindicandam, a quocunque possideatur, sic verb. gr. Si equus Pauli fuit furto ablatus, poterit eum Paulus repetere, ubicumque invenerit, non obstante, quod alius equum bona fide emerit, quia talis equus est Paulo obstrictus, & ipse respectu hujus equi habet jus in re; §. *Omnium*, *Instit. De action. &* ibi *Glossa fin. l. Officium* 9. *ff. de rei vindicat.* *Jus* autem *ad rem*, seu *personale* non dat actionem in ipsam rem, sed in personam impedientem consecutionem rei, sic v. g. Si quis habeat jus ad rem sibi donatam, venditam, sed nondum traditam, seu per electionem, postulationem, aut præsentationem ad Beneficium Ecclesiasticum, nondum sibi collatum, non potest ipsam rem, seu Beneficium vindicare, atque in judicio repetere, quia res illa nondum esset facta sua ante actualem traditionem, sicuti nec Beneficium factum suum ante actualem collationem, sed solum poterit actionem personalem instituere adversus eum, qui ipsum fraudavit, seu injuste impedit, vel impediverit ab illius rei, seu Beneficii consecutione; *l. penult. Cod. De action. & oblig.* Hinc patet, quod duo possint habere jus respectu unius & ejusdem rei, unus scilicet *jus in re*, & alter *jus ad rem*; v. g. Paulus vendens Domum Titio pretio nondum soluto, & domo nondum tradita, habet adhuc jus in domo, Titius autem jus solum ad domum.

Unde, ut totum hoc melius intelligatur, 48 notandum est, quod Actio ut sic, quæ ut habetur §. 1. *Institut. de Action. est Jus persequendi in judicio, quod sibi debetur*; dividitur in Actionem realem, & personalem, ut docet *Communis*, & clarissimus Textus *in* §. *Omnium*, *Instit. de Actionib.* ibi: *Omnium autem Actionum summa divisio in duo genera deducitur, aut enim in rem sunt, aut in personam; Nam agit unusquisque, aut cum eo, qui ei obligatus est, vel ex contractu, vel ex maleficio, quo casu proditæ sunt Actiones in personam, per quas intendit adversarium ei dare, aut facere oportere, & aliis quibusdam modis; Aut cum eo agit, qui nullo jure ei obligatus est; movet tamen ei de aliqua re controversiam, quo casu proditæ Actiones in rem sunt; veluti si rem corporalem possideat quis, quam Titius suam esse affirmet; possessor autem Dominum ejus esse dicat, nam si Titius suam esse intendat, in rem Actio est*.

Justitia non semel pro virtute omni ac sanctitate sumitur; sic Prov. 11. v. 6. *Justitia rectorum* (scilicet virtuosa & sancta vita) *liberabit eos*. *Matth.* 3. *vers.* 15. dum Christus Joanni baptizare recusanti dixit: *Sic enim decet nos implere omnem justitiam*, nempe omnem virtutem & perfectionem. *Matth.* 6. *vers.* 6. *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam* (videlicet, virtutem & sanctitatem;) *quoniam ipsi saturabuntur*. Ibid. vers. 20. *Nisi abundaverit justitia vestra* (idest virtus, & religio, & sanctitas) *plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum*; ut enim in hunc textum inquit meus Lyranus, illi magis secundum opera justi appellari, quam secundum voluntatem affectabant; ad salutem autem non sufficit bona doctrina, nisi adsit bona vita: hinc viros Sanctos, & virtute præditos justos appellari ex sacris litteris, & Sanctis Patribus passim deprehendimus; estque ju- 49

sti-

stitia sic sumpta una ex octo Beatitudinibus, quas in Monte Christus docuit *Matth. cit. cap.* 5. At prout ad præsens spectat, justitia tanquam peculiaris virtus, & prima ex cardinalibus attenditur; sicque accepta describitur, quod sit constans, & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi. *Communis* cum Ulpiano *in l. Justitia, ff. de Justitia & jure.*

50 Justitia hæc communissime dividitur in Legalem, seu Universalem, & Particularem. Justitia *Legalis seu universalis est virtus ordinans hominem a suis actibus ad bonum commune Reipublicæ, seu Communitatis*, id est, virtus, qua homo reddit, & præstat quod justum & debitum est ipsi Communitati ad sui conservationem. Justitia particularis *est virtus, quæ cuique particulari personæ jus suum debitum reddit*, seu quod idem est, *virtus, quæ recte inter se ordinat & adæquat homines quo ad commutationem bonorum particularium, & distributionem bonorum communium*.

51 Hæc justitia particularis subdividitur in distributivam, & commutativam. *Communis* ex Aristotele 5. *Ethicor. cap.* 2. Justitia distributiva est, quæ distribuit bona Communitatis in singulas partes secundum debitam proportionem Dignitatis, vel meriti cujusque, sicut econtra etiam onera Communitatis secundum proportionem facultatis cujusque. Justitia commutativa est quæ commutat bona particularia inter ipsas partes Communitatis secundum æqualitatem debitam, sive ex contractu, sive ex delicto propter damnum alteri illatum. Et hæc justitia commutativa observatur inter partes, quando fit commutatio voluntaria, & ex contractu cum consensu utriusque; scilicet dantis, & accipientis, ut in emptione, venditione, mutuo, aliisque contractibus considerando solum valorem rerum sine ullo respectu ad personas, uti videlicet tanti valeat res reddenda, quanti valet accepta, ut centum reddendo pro centum qualescumque sint personæ contrahentes, & commutantes, sive nobiles, sive ignobiles. Et observatur etiam, quando commutatio est involuntaria, & ex delicto, seu damno injuste illato, ut cum quis alicui invito aliquid suum aufert, seu damnum injustum infert in bonis fortunæ, famæ, vel vitæ. Si quis enim furatus sit alteri equum æstimatum 40. Scutis, injuste per injuriam combusserit alterius domum æstimatam centum Scutis, debet totidem ei restituere, etiamsi nullum pactum cum ipso inierit; quia rem ablatam reddere, & damnum injuste illatum resarcire cogitur. *Communis*.

Justitia distributiva, & commutativa varie differunt, præcipue vero in tribus, scilicet *in æqualitate, in alteritate, & in debito*. In *æqualitate* differunt, quia Justitia commutativa servat æqualitatem simpliciter, & Arithmeticam, idest rei ad rem, ut centum ad centum sine ullo habito respectu ad personas. Justitia vero distributiva servat solum æqualitatem secundum quid, & Geometricam, idest solum æqualitatem inter proportionem, & proportionem, ut nimirum talis sit proportio inter bona, & onera, quæ distribuuntur, qualis est proportio inter conditiones, & qualitates personarum, quibus fit distributio. In *alteritate* differunt, quia justitia commutativa proprie, & totaliter est ad alterum, sive ad personam adæquate, & totaliter distinctam: Justitia vero distributiva non est omnino ad alterum, seu ad personam adæquate, & totaliter distinctam, sed est totius Reipublicæ, seu Communitatis ad partem, seu membrum illius; pars autem non adæquate, & omnino distinguitur a toto, sed in toto includitur. In *Debito* differunt, quia justitia distributiva non continet proprie ac stricte debitum, sicuti justitia commutativa. Nam illa, cui ex emptione v. gr. vel donatione res debetur, longe majus, & arctius jus habet ad illam, tamquam sibi jure proprio debitam petendam, quam ad petendam partem boni Communitatis, v. gr. Officium, Dignitatem, Beneficium &c. longeque gravior committitur injuria contra justitiam commutativam, quam contra justitiam distributivam. 52

Sola enim justitia commutativa, si violetur, proprie, & per se inducit obligationem restitutionis; Justitia autem distributiva non inducit obligationem restitutionis ratione sui erga partem neglectam, sed ratione justitiæ commutativæ, si ei sit adjuncta, solum aliquando per accidens erga ipsam Communitatem, ut si Princeps contulit Officium indigno cum detrimento Reipublicæ, tenebitur ad compensationem damnorum &c. Card. de Lugo *de justitia & jure tom. 1. disp. 1. sect. 3. a n.* 51. ubi testatur de communi, Lessius *lib. 2. c. 1. n. ultim. & c. 32. dub.* 3. Rebellus *lib. 1. q. 3. n.* 18. Sporer *tom. 2. tract. 4. Præliminat. ad præcept. secundæ Tabulæ c. 1. sect. 3. n.* 37. & alii passim. 53

Non potest inter Deum, & hominem intercedere justitia rigorosa & stricta, sed solum justitia latius sumpta. *Communis*. Justitia enim rigorosa & stricta requirit ex parte debitoris perfectum debitum solvendi: implicat autem, ut sit in Deo perfectum debitum solvendi res- 54

pectu Creaturæ, & in Creatura perfectum jus exigendi respectu Dei, adeoque &c. Latius vero sumpta justitia potest intercedere inter Deum, & hominem, quia si justitia sumatur præcise pro obligatione adimplendi promissa, potest Deus ex justitia aliqualiter teneri Creaturæ, uti ex tali justitia debet justis coronam gloriæ, juxta illud Apostoli 2. *ad Timoth.* 4. *in reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex*. Hinc S. Augustinus de talis justitiæ debito loquens *in psalm.* 38. *circa finem*, dicit: *Debitorem Dominus ipse fecit se non accipiendo, sed promittendo; & serm.* 16. *de verbis Apostoli cap.* 2. quasi Deo recordans talis justitiæ debitum sic ipsum alloquitur: *Redde quod promisisti, quia fecimus, quod jussisti*.

55 Inter Patrem & filium, Dominum & mancipium, Maritum & Uxorem formaliter qua tales sunt, non potest esse justitia proprie, & simpliciter, sed solum improprie, & secundum quid. *Communis*. Et ratio est, quia justitia perfecta debet esse ad alterum, qui scilicet natura & jure sit ab altero distinctus, Filius autem, mancipium, seu servus, & Uxor quatenus tales sunt, non sunt natura & jure a Patre, Domino, & Marito distincti, adeoque &c. Filius namque ut talis, est quasi pars patris, & natura, quippe ex paterno semine natus. Unde ea, quæ debet filius Patri, non debet ut distinctus ab ipso, sed ut ejus pars, & ea, quæ Pater debet filio, non debet alteri, sed ut sibi ipsi, seu ut suæ parti. Sic Servus non censetur aliter a Domino, cum non sit sui Juris, sed Domini, ipsiusque instrumentum animatum ad opera domestica, & quiddam ex ejus bonis, adeo ut possit illum, ut rem suam vendere, donare, commutare. Ita etiam Uxor est aliquid mariti, & e contra, cum sint moraliter unum corpus, & una caro, & sic non censentur distincti in ordine ad regimen domesticum, cum jus Uxoris ad illud sit jus viri, seu dependens a viro, adeoque inter ipsos non potest esse justitia proprie, & simpliciter, sed solum improprie, & secundum quid.

56 Inter supradictos autem materialiter sumptos, ac quatenus homines sunt, & singuli peculiare jus, vel dominium habent, potest esse justitia proprie & simpliciter. *Communis*. Et ratio est, quia supradicti materialiter sumpti, quatenus homines sunt, sui juris, & ab invicem independentes in multis rebus, nec accipitur unus ut pars alterius, sed quilibet ut persona singularis, & capax ex bonis sibi propriis ineundi contractus, Filius namque non solum jam emancipatus, tamquam verus dominus omnium bonorum suorum, sed etiam minorennis adhuc sub patria potestate constitutus, tamquam verus Dominus suorum bonorum castrensium vel quasi castrensium, potest cum eodemmet suo Patre inire veros contractus emptionis, vel venditionis, vel alios ex justitia obligantes, juxta *l.* 2. *ff. De emptione*. Sic mancipium, seu servus, tamquam verus Dominus proprii peculii potest medio ipso inire cum Domino contractum redemptionis, ita ut Dominus peccaret contra justitiam, si eo pacto inito, acceptaque pecunia, servum non manumitteret. Ita etiam Uxor, tamquam vera domina bonorum suorum paraphernalium potest de ipsis cum Marito inire contractus ex justitia obligantes. Tum quia etiam quo ad debitum conjugale, & dotis legitimam administrationem, est inter Uxorem & maritum juris stricti æqualitas, adeoque justitia simpliciter, cum negatio debiti, & dotis dissipatio sint proprie contra justitiam, ut tenent omnes. Tum etiam quia singuli omnium supradictorum habent sibi proprium & strictum jus famæ & vitæ, unde universaliter delicta inter patrem & filium, servum & dominum, Uxorem & maritum, ut homicidium, injusta infamatio, furta de bonis non subjectis, sunt vere contra justitiam simpliciter; immo sunt delicta contra justitiam qualificata, adeoque inter ipsos materialiter sumptos, quatenus homines sunt, potest esse justitia proprie & simpliciter.

Justitia præmiativa, quæ pro meritis reddit 57
præmia, & vindicativa, seu punitiva, quæ delictis reddit supplicia, utraque reducitur saltem per imitationem, & similitudinem ad justitiam tam distributivam, quam commutativam, ut patet inductione; Tunc enim justitia præmiativa reducitur ad distributivam, quando munera, officia, honores, & hujusmodi in præmium propriorum meritorum, & beneficiorum præstitorum distribuit, inæqualiter tamen juxta inæqualitatem, ac proportionem status & conditionis, dando scilicet plus personis dignioribus, & præstantioribus, quam minus dignis, & minus præstantibus, ut communiter fieri solet. Tunc autem justitia præmiativa reducitur ad commutativam, quando præmia distribuit æqualiter juxta æqualitatem meritorum, nulla habita ratione conditionis, Dignitatis, & status personarum, quibus fit illa distributio. Ita etiam tunc justitia vindicativa, seu punitiva reducitur ad distributivam, quando nocentes, ut par est, punit, habita tamen ratione Dignitatis, seu status persona-

rum;

rum; sic alapa data v. g. a persona potente, & magnæ Dignitatis levius punitur, quam data a persona infimæ plebis, quamvis sit data eidem personæ; Tunc vero justitia punitiva, seu vindicativa reducitur ad commutativam, quando servat æqualitatem inter pœnam, & delictum, æqualia inferendo supplicia pro æqualibus delictis, nulla habita ratione conditionis, Dignitatis, & status personarum, quibus supplicia inferuntur. Mastrius *in* 3. *disp.*7. *n.*177. Reiffenstuel *Theolog. Moral. tract.* 6. *de just. & jure dist.* 2. *q.* 2. *num.* 19. post Scotum 4. *dist.* 46. *q. unic.* §. *Hoc primo*, & plures alios.

58 Adversus jus Divinum non præscribitur. Benedict. XIV. tom. 2. Constitut. 3. incip. *Declarasti Nobis*. Nec adversus Jus Ecclesiasticum in his, quæ præcepta sunt universalis Ecclesiæ. Idem *ibid.*

59 Alia ad rem, vide in Additionibus *ex aliena manu* ad verb. *Lex*, art. 1.

JUSPATRONATUS.

ARTICULUS I.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt ejus naturam, divisionem, & acquisitionem.

1 Nomen Patroni, & juspatronatus in jure varie, & præsertim tripliciter accipitur. Primo, *Patronus* accipitur pro Advocato, & juspatronatus pro jure Advocatiæ, unde Patroni dicuntur, qui aliorum causas in judicio defendunt, eisque patrocinantur, de quibus fit mentio *in l. Rem* 14. §. *Patroni*, *Cod. De judiciis*, *in c. Observandum* 1. *caus.* 15. *qu.* 2. *& in cap. Ex litteris* 6. *De transactionibus*. Secundo, *Patronus* accipitur pro illo, qui manumittit, seu liberum dimitrit servum suum, & jus, quod pro beneficio manumissionis acquirit in personam manumissi, seu Liberti, *juspatronatus* vocatur, & de hoc extat integer Titulus *in ff. De Jurepatronatus*, *& Cod. De bonis Libert. & Jurepatronatus*. Tertio, *Patronus* accipitur pro eo, qui habet jus, seu potestatem a SS. Canonibus concessam præsentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium, & tale jus, seu potestas vocatur *juspatronatus*. Et solum de jurepatronatus hoc tertio modo sumpto habebitur sermo.

2 Unde juspatronatus tertio modo sumptum definitur, quod sit *jus, seu potestas nominandi, sive præsentandi Clericum promovendum ad Beneficium Ecclesiasticum vacans. Est in re communis*. Seu juspatronatus est *jus honorificum, onerosum, & utile alicui competens in Ecclesia, eo quod de Ordinarii consensu eam construxerit, fundaverit, vel dotaverit; aut id a suis antecessoribus factum fuerit*. Ita Abbas *in Rubric. de jurepatronatus n.* 3. Jo. Andr. *ibid. n.* 3. *vers. Si jus igitur sine calumnia*; Fagnan. *lib.* 3. *Decret. in c. Quoniam* 3. *de jurepatronat. n.* 31. Barbosa *lib.* 3. *juris Eccles. univers. cap.* 12. *n.* 2. & alii apud ipsos. Dicitur autem *jus honorificum*, quia Patronus habet honorem, ut ad Beneficium sui jurispatronatus alius non admittatur, seu in ipso instituatur, quam ille, quem ipse præsentaverit Superiori; Dicitur *onerosum*, quia Patronus tenetur defendere Ecclesiam suam ne ejus bona depereant, eamque, cum opus fuerit, reparare, atque impensis necessariis regere, *cap. Filiis* 31. *caus.* 16. *q.* 7. cum similibus; Dicitur *utile*, quia, si Patronus vergeret ad inopiam, Ecclesia teneretur eum potius alere, ac juvare, quam ceteros alios pauperes, ex redditibus, qui detractis necessariis expensis, supersunt, *c. Quicumque* 2. *caus.* 16. *q.* 7. *cap. Nobis* 25. *De jurepatronatus*, cum similibus.

Juspatronatus dividitur primo in hereditarium, gentilitium, seu familiare, & mixtum. 3
Communis. *Hereditarium* est illud, quod transit ad quoscumque heredes etiam extraneos, 4
arg. c. Quoniam 3. *De jurepatronatus*. *Sic Communis* cum Rota recent. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 175. *n.* 3. *& seq. part.* 7. *dec.* 72. *num.* 1. *part.* 10. *decis.* 293. *n.* 20. Barbosa *loc. cit. num.* 20. Covarruv. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 18. *n.* 6. *Gentilitium*, seu *familiare* est illud, quod competit, & relictum est solum illis de tali familia, vel in quo vocantur solum illi, qui sunt 5
de genere. *Communis*, cum Rota recent. *part.* 5. *dec.* 581. *num.* 4. *part.* 11. *decis.* 220. *n.* 4. 5. 7. 8. 9. *part.* 14. *decis.* 462. *num.* 1. & sæpe alibi, Barbosa *loc. cit. nu.* 22. Ricc. *tract. de jurepatronat. resolut.* 232. *n.* 1. Mixtum ex hereditario & gentilitio est illud, quod competit, & relictum est solum illis, qui sunt & 6
heredes, & de tali familia. *Communis*, cum Rota recent. *part.* 6. *decis.* 267. *n.* 6. *part.* 7. *dec.* 208. *n.* 1. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 185. *num.* 7. *part.* 11. *decis.* 254. *n.* 16. *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 223. *n.* 16. & sæpe alibi.

Juspatronatus esse gentilitium probatur, & constat ex pluribus. Primo, ex Fundatione, in qua Fundator illud relinquit descendenti-

bus, & Successoribus de sua agnatione, familia, seu Domo; Rota recent. *part.* 1. *decis.* 482. *num.* 1. *part.* 3. *decis.* 581. *n.* 4. *part.* 14. *decis.* 462. *num.* 1. & sæpe alibi. Secundo, ex præsentationibus factis a solis masculis, exclusis feminis, & extraneis, donec dicti masculi extiterunt. Rota recent. *part.* 12. *decis.* 204. *n.* 13. *part.* 13. *decis.* 103. *n.* 10. *part.* 14. *dec.* 515. *n.* 15. *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 662. *n.* 17. Item quando in omnibus præsentationibus semper fuit facta mentio familiæ, seu domus, non autem qualitatis hereditariæ; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 287. *n.* 12. *part.* 12. *decis.* 204. *num.* 5. *part.* 13. *dec.* 237. *n.* 8. *part.* 14. *decis.* 515. *n.* 9. & 10. Item ex præsentatione a Patre, & filiis simul facta; Rota *part.* 4. *tom.* 1. *decis.* 287. *num.* 7. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 385. *n.* 3. *part.* 6. *decis.* 166. *num.* 14. *part.* 13. *decis.* 103. *num.* 7. *part.* 14. *dec.* 515. *n.* 9. Tertio, probatur gentilitium ex ultimo statu; Rota *part.* 12. *dec.* 204. *n.* 17. Qui ultimus status ob lapsum 40. annorum sufficit ad probandum juspatronatus gentilitium; Rota *part.* 13. *decis.* 237. *num.* 18. *part.* 14. *dec.* 515. *num.* 38. Quarto, probatur gentilitium ex sententia Ordinarii declarante illud esse de aliqua familia; Rota *part.* 1. *decis.* 482. *num.* 5. *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 492. *num.* 7. Quinto, probatur gentilitium ex enunciativis, seu assertionibus antiquis dicentibus verb. grat. *ad illos de tali domo*, & *familia spectare*; Rota *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 679. *n.* 4. *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 662. *num.* 5. Sexto, probatur gentilitium ax inscriptionibus antiquis in Ecclesia factis, vel atiam in Campanili existentibus; Rota *part.* 14. *decis.* 515. *n.* 12. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 676. *n.* 7. Item ex sepulcro constructo, & ex insignibus familiæ insculptis, tam in pavimento, quam in pariete Capellæ; Rota *part.* 19. *t.* 2. *dec.* 630. *n.* 31.

8 Juspatronatus esse hereditarium probatur, & constat etiam ex pluribus, Primo, ex Fundationa, In qua a Fundatore sunt vocati ad illud heredes, nulla facta mentione de agnatione; Rota *part.* 7. *dec.* 275. *n.* 5. Secundo, probatur hereditarium, si in illo Filius, vivente Patre, nullum jus habet; Rota *p.* 12. *d.* 204. *n.* 11. Tertio, probatur hereditarium ex pluribus præsentationibus factis titulo hereditatis; Rota *part.* 1. *decis.* 707. *n.* 6. Quarto, probatur, seu præsumitur hereditarium, & non gentilitium, donec exhibeatur instrumentum fundationis; Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 181. *n.* 9. Juspatronatus enim de jure præsumitur hereditarium potius, quam gantilitium; Rota *p.* 1. *dec.* 707. *n.* 8. *part.* 3. *dec.* 492. *num.* 7. *part.* 6. *dec.* 89. *n.* 1. *p.* 7. *dec.* 280. *n.* 5. *part.* 11. *dec.* 268. *n.* 1. & sæpe alibi.

Juspatronatus esse mixtum probatur, & constat etiam ex pluribus. Primo, ex Fundatione, in qua Fundator expresse vocavit ad juspatronatum solum illos, qui erunt & heredes, & de tali familia una simul; Rota *part.* 6. *dec.* 267. *n.* 6. *part.* 7. *decis.* 208. *n.* 1. *part.* 1. *dec.* 254. *n.* 16. Secundo, si juspatronatus reservatum fuerit pro heredibus descendentibus per lineam masculinam; in ipso enim casu videtur Fundator considerasse utramque qualitatem, hereditariam scillcet, & gentilitiam; Rota *part.* 19. *tom.* v. *decis.* 543. *num.* 6. Tertio, ex observantia plusquam centenaria, qua fuerint solum admissi ad præsentandum ii, qui habuerint utramque qualitatem, scilicet hereditariam, & gentilitiam; Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 583. *n.* 8. Quarto, si ex institutione requiratur in vocatis qualitas filiorum, & heredum; Rota *part.* 6. *dec.* 217. *n.* 1. vel si fuerit reservatum pro successoribus, & heredibus sanguinis; Rota *part.* 11. *decis.* 254. *n.* 9. Hinc ad effectum succedendi in jurepatronatus mixto requiritur utraqua qualitas, hereditaria scilicet, & gentilitia, seu heredis, & sanguinis; Rota *part.* 6. *dec.* 267. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 185. *n.* 7. *part.* 11. *dec.* 254. *n.* 16. *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 223. *n.* 16. 9

Juspatronatus dividitur secundo in Activum, & Passivum. *Activum* est ipsum jus, quod Patronus habet præsentandi aliquem ad Beneficium. *Passivum* est jus competens aliquibus de tali familia, vel loco, quod si idonei fiut, exclusis axtraneis, per Patronum necessario debeant præsentari. *Communis* cum Rota recent. *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 84. *n.* 11. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 20. Moneta *de commutat. ultim. volunt. c.* 10. *n.* 200. & alii passim. Juspatronatus Activum subdividitur in Personale, & Reale. *Personale* est, quod competit personæ Patroni independenter a re aliqua, vel loco, ubicumque existat. *Reale*, est quod est annexum alicui certæ rei, vel loco, v. g. Castro, Prædio, Pago, & hujusmodi, & cum eo transit ad quemlibet, etiam non heredem, qui rem talem emptione v. gr. vel donatione acquirit. *Communis*. 10

Juspatronatus dividitur tertio in Ecclesiasticum, Laicale, & Mixtum. *Communis*. *Ecclesiasticum* est illud, quod de bonis Ecclesiasticis fundatum, & erectum fuit, *arg. cap. Dilectus 6. de Officio Legati*, & *c. Cum dilectus* 28. *de jurepatronatus*; Rota *part.* 8. *decis.* 106. *num.* 6. Barb. *loc. cit. num.* 4. Gonzal. *ad Regul.* 8. 12 13

Can-

Cancellariæ gloss. 8. *n.* 5. & alii passim. Vel est illud, quod, licet fundatum fuerit ex bonis Laicalibus, fuit tamen, vel ab initio, vel postea translatum fundatione, Testamento, Donatione, aut alio quovis modo in Ecclesiam, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, aut Sæcularium, vel ad aliquam personam Ecclesiasticam ratione Ecclesiæ, Dignitatis, aut Beneficii; *cap. unic.* §. *Verum, de jurepatr. in* 6. Rota recent. *p.* 2. *dec.* 541. *n.* 4. Gonzal. *ad Reg.* 8. *Cancellariæ, gloss.* 18. *n.* 5. Garcias *De Beneficiis p.* 5. *cap.* 1. *n.* 552. Barb. *l. cit. n.* 10. & *de Offic.* & *potest. Episc. allegat.* 72. *n.* 28. &
14 alii communiter. *Laicale* est illud, quod Laico, vel etiam Clerico, non ratione Ecclesiæ vel Ecclesiastici Beneficii, sed ratione proprii patrimonii competit. *Communis*, cum Glossa *in Clement. Plures, De jurepatronatus, verb. Præsentare*, Barbosa *cit. cap.* 12. *n.* 13. Mone-
15 ta *loc. cit. cap.* 20. *n.* 220. Mixtum est illud, quod partim nomine, seu ratione Ecclesiæ ad Clericum, partim Titulo Laicali, seu Sæculari ad Laicum, vel etiam Clericum pertinet, ac proinde ex utroque est mixtum. *Est in re communis*.

16 Juspatronatus esse Ecclesiasticum constat, & probatur ex pluribus. Primo, ex Fundatione, & Dotatione de bonis Ecclesiasticis. Rota recent. *p.* 8. *decis.* 106. *n.* 6. Hinc censetur Ecclesiasticum, quando fuit fundatum a Clerico non habente bona patrimonialia, vel aliunde quæsita quam ex Beneficio. Rota *p.* 1. *decis.* 615. *n.* 4. *p.* 3. *dec.* 273. *n.* 1. Barb. *cit. c.* 12. *num.* 5. & alii *ibi* citati. Secundo, quando Juspatronatus devenit ad Ecclesiam, seu Monasterium, & spectat ad Priorem ratione Ecclesiæ, & Monasterii. Rota *p.* 2. *decis.* 541. *num.* 4. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 298. *n.* 5. & *decis.* 329. *num.* 9. Tertio, quando est relictum Religioso, seu Monacho. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 286. *num.* 12. *part.* 13. *decis.* 313. *n.* 7. Et hoc procedit etiam, quando Juspatronatus est relictum eidem Religioso, non intuitu Ecclesiæ, sed intuitu ipsius personæ; Quia Religiosus ob resistentiam voti paupertatis nihil habet patrimoniale, aut proprium, sed quidquid acquirit, Monasterio acquirit, & eo ipso quod est delatum Monacho, statim fit Monasterii. Rot. *cit. p.* 9. *tom.* 1. *dec.* 289. *n.* 11. & 12. per Jura *ibi* adducta. Quarto, quando præsentatio spectat ad Ecclesiasticum. Rota *p.* 8. *dec.* 88. *n.* 26. ut si fuerit reservatum ad favorem personarum Ecclesiasticarum. *Rota p.* 8. *dec.* 106. *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi fundatum fuerit de bonis Laicalibus; adhuc enim censetur Ecclesiasticum, licet emanaverit a Laico, & de bonis Laici, si competit Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis ratione Ecclesiæ. Rota *par.* 7. *dec.* 157. *n.* 5. Secus tamen, si fuerit relictum Clerico Sæculari, non intuitu Ecclesiæ, sed intuitu personæ. Rota *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 289. *n.* 11. & 12. Quinto, Juspatronatus censetur esse Ecclesiasticum, quando est relictum Beguinis; Ipsæ enim Beguinæ, licet sæculares, religiose vivunt, & habitu Religioso amictæ incedunt. Rota *p.* 5. *tom.* 1. *decis.* 144. *n.* 21. Sexto, censetur Ecclesiasticum Juspatronatus relictum Confraternitati cum Ordinarii auctoritate erectæ, cum Ecclesia, Campanili, usu sacri, & aliis, ex quibus vere Ecclesiastica reputanda veniat; Secus si Confraternitas sit erecta ad opera pietatis absque dictis requisitis, Card. de Luca *de Jurepatronatus disc.* 59. *sub n.* 18. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 144. *n.* 1.

Juspatronatus esse Laicale constat, & probatur etiam ex pluribus. Primo, quando est fundatum de bonis Laicalibus, ejusque præsentatio spectat ad Laicum. Rota *p.* 9. *tom.* 2. *dec.* 329. *num.* 27. Secundo, quando Testator professus est se illud constituisse laicale. Rota *p.* 10. *tom.* 1. *dec.* 242. *n.* 7. Et hoc procedit etiamsi esset relictum Ecclesiæ; potest enim, hoc non obstante a Testatore declarari, & effici, quod illud non desinat esse laicale. Rota *dicta dec.* 242. *n.* 10. Tertio ex sententia Ordinarii instituentis aliquem uti a Patronis Laicis præsentatum. Rota *part.* 8. *dec.* 224. *n.* 8. Quarto, ex assertiva Papæ. Rota *part.* 6. *dec.* 186. *num.* 4. Quinto, quando Laicus est in quasi possessione juris præsentandi. Rota *part.* 3. *decis.* 233. *n.* 3. *part.* 9. *tom.* 3. *dec.* 329. *num.* 20. Sexto, quando nominatio est relicta Universitati Laicorum, licet electio unius ex nominatis spectet ad Ecclesiasticos. Rota *part.* 1. *dec.* 481. *num.* 6. Septimo, quando ad præsentandum concurrit major pars Laicorum, quamvis etiam aliqui Clerici præsentent; Rota *part.* 12. *decis.* 250. *num.* 9. & 10. Hoc tamen procedit ad effectum evitandi derogationes, & reservationes. Ad effectum autem temporis ad præsentandum, nempe semestris, dicitur Ecclesiasticum; Rota *loc. cit. n.* 11. 12. 13. & *sequent.* Octavo, quando Juspatronatus spectat ad Confraternitatem Laicorum, cujus Confratres non induuntur, nec distinguuntur aliquo signo Religionis, & Beneficium fuit fundatum a Laico, & de bonis profanis; Rota *p.* 5. *t.* 1. *dec.* 144. *n.* 1. & 2. & *dec.* 290. *n.* 1. 17

n. 1. Barb. *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. c.*12. *n.* 15. cum plurimis aliis *ibi* citatis.

18 Juspatronatus esse mixtum constat, & probatur etiam pluribus. Primo, quando Fundatio fuit facta ex bonis Ecclesiasticis, & Laicalibus, seu patrimonialibus. Rota *p.* 3. *dec.* 273. *sub num.* 4. Secundo, quando fundatio facta fuit ex bonis Ecclesiasticis, & dotatio ex bonis Laicalibus, seu e contra: verb. gr. Si Ecclesia ex bonis suis fundaverit aliam Ecclesiam, & eam dotaverit Laicus ex suis bonis Laicalibus, seu e contra. Rota *p.* 12. *dec.* 162. *num.* 1. & Doctores passim. Tertio, quando Fundator statuit expresse quod Juspatronatus spectet una simul ad Clericos, & Laicos, quamvis totum fuerit fundatum ex suis bonis Laicalibus, & patrimonialibus, potest enim Fundator remittere Juspatronatus, vel totum, vel ex parte, vel limitative illud inducere in præjudicium heredum, prout eis libuerit, *arg. c. Significavit* 41. *De Testibus*, *& cap. Unic. de Jure patronat. in* 6. & ibi notant Doctores communiter. Quarto, quando quocumque alio titulo partim spectat ad Clericos, & partim ad Laicos. Rota *tom.* 3. *p.* 4. *decis.* 655. *num.* 3. *& part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 129. *n.* 4.

19 Juspatronatus tribus potissimum modis de jure potest acquiri, scilicet Fundatione, Ædificatione, & Dotatione. *Communis* cum Glossa *in cap. Piæ mentis* 26. *cauf.* 16. *quæst.* 7. ubi ad rem dat sequentem receptum versiculum.

Patronum faciunt Dos, Ædificatio, Fundus.

20 Hinc quilibet disjunctim, vel separatim sumptus ex tribus dictis modis sufficit ad acquirendum Jus patronatus. *Communis* cum Rota *p.* 4. *tom.* 3. *decis.* 360. *num.* 52. *part.* 5. *tom.* 2. *decis.* 432. *num.* 1. & sæpe alibi, Fagnan. *in cap. Quoniam* 3. *De jurepatronatus num.* 2. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *n.* 4. Pirhing *ibid. n.* 6.

21 Et quidem quod sola fundatio sufficiat ad acquirendum Juspatronatus, habetur clare *ex cap. Decernimus* 32. *cauf.* 16. *q.* 6. *c. Quoniam*

22 3. *& c. Nobis* 25. *de Jure patronatus*. Fundasse autem Ecclesiam ad propositum proprie dicitur, sive quis eam in proprio fundo, seu solo suis sumptibus omnino construxerit; *c. Abbatum* 4. *cauf.* 18. *qu.* 2. *cap. Nobis* 25. *de Jure patronatus*, sive etiam tantummodo fundum, seu solum ad eam ædificandam obtulerit, ac donaverit. Lambertin. *de Jure patronat. part.* 1. *lib.* 1. *quæst.* 2. *art.* 2. *n.* 1. *&* 2. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. c.* 12. *n.* 28. *& Communis aliorum*.

23 Quod sola Ædificatio, seu Constructio Ecclesiæ sufficiat ad acquirendum Jus patronatus, habetur expresse *ex cap. Monasterium* 33. *cauf.* 16. *q.* 7. *& cit. cap. Nobis* 25. *De jure patronatus*, ibi: *Si quis Ecclesiam cum consensu Diœcesani construxit, ex eo jus patronatus acquirit*. Ædificasse autem Ecclesiam ad nostrum propositum proprie dicitur, qui eam cum consensu Ordinarii propriis sumptibus construxit, *arg. cit. cap. Monasterium* 33. *cauf.* 16. *quæst.* 7. *& cit. cap. Nobis* 25. *De Jurepatr.* Qui vero sine consensu Ordinarii eam construit, cum illicite agat, *arg. cap. Nemo* 8. *De consecr. dist.* 1. non acquirit Juspatronatus, ut cum communi Doctorum recte notat Fagnanus *in cit. cap. Nobis n.* 4. Item ædificasse censetur quantum ad præsens, qui Ecclesiam penitus destructam suis sumptibus cum consensu Ordinarii eam reædificat, in quo casu primus ædificans, si nolit eam reædificare, amittit, & reædificans acquirit Juspatronatus. Talis enim censetur Ecclesiam ædificare, cum perinde sit, ac si Ecclesiam primitus ædificasset, *arg. cap. Consuluit* 7. *de Judæis*, *& tenet Communis Doctorum* cum Glossa *in cap. Quoniam* 3. *de Jure patronatus*, *verb. Fundatores*. Si vero Ecclesia non sit penitus destructa, sed solum in aliqua parte, ex refectione, & reparatione illius, non acquiritur juspatronatus. *Communis* cum Glossa *loc. cit.* etiamsi successive diversis temporibus per partes tota fieret nova, quia adhuc eadem Ecclesia esse censetur, adeoque primus Ædificator non desineret esse Patronus, *arg. l. Quid tamen* §. 1. *verf. Plene*, *ff. Quibus modis usufructus amittit*. Azorius *par.* 2. *lib.* 6. *cap.* 19. *qu.* 10. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 38. *num.* 8. Reiffenstuel *ibid. n.* 8. & alii passim.

25 Quod sola Dotatio sufficiat ad acquirendum Jus patronatus, habetur clare *ex cap. Filiis* 31. *cap.* 16. *quæst.* 7. & Concil. Trident. *sess.* 14. *De Reformat. cap.* 12. *& sess.* 21. *eod. cap.* 7. ubi sola Dotatio pro sufficienti causa acquirendi *Juspatronatus* agnoscitur. Dotasse autem

26 Ecclesiam quantum ad propositum censetur ille, qui ei sine Dote fundatæ, & constructæ, congruam Dotem assignat tribuendo ei sufficientes redditus, seu annuos census pro Ministris Ecclesiæ, pro paramentis, pro luminaribus, aliisque necessariis, *arg. cap. Quicumque* 30. *& cap. Filiis* 31. *cauf.* 16. *quæst.* 7. Qui tamen non tribueret dotem sufficientem, non diceretur *Patronus*, sed tantum Benefactor Ecclesiæ, ut expresse declaravit Sacra Congregatio, apud Garciam *de Beneficiis p.* 5. *cap.* 9. *n.* 52. his verbis: *Dotans insufficienter, quod arbi-*

bitrabitur Ordinarius, *non acquirit juspatronatus*, *sed dicitur Benefactor*. Item censetur quantum ad præsens quis dotare Ecclesiam, quando dos primitus ei assignata omnino periit, & antiquus Patronus non vult amplius illam dotare; Bene vero ipsam sufficienter dotat ille alius; tunc enim antiquus Patronus amittit Juspatronatus, & illud acquirit qui de novo sufficienter dotat Ecclesiam. Fagnanus *in cap. Quoniam 3. De Jurepatronat. num. 59.* Reiffenstuel. *loc. cit. num. 9.* Pirhing *loc. cit. n. 9.* & alii passim.

27 Quando unus & idem simul fundat, ædificat, & dotat Ecclesiam, tunc solus ipse acquirit juspatronatus. Quando vero plures concurrunt, ita ut unus fundet, alter ædificet, & tertius dotet, tunc acquirunt omnes Juspatronatus in solidum, & una simul in solidum evadunt Patroni, *arg. cap. Filiis 31. caus. 16. qu. 7.* & tenet *Communis Doctorum* cum Fagnan. *in cit. c. Quoniam 3. de jurepatronatus n. 49.* Garcia *l. c. n. 52.* Abbat. *ad Rubr. de jurepatronat. num. 6.* Pirhing *loc. cit. n. 7.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 10.* Item quando plures concurrunt ad unam ex tribus causis, seu modis allegatis, v. gr. ad solam fundationem, vel ad solam ædificationem, vel ad solam Dotationem, evadunt omnes simul Patroni, & æquale juspatronatus acquirunt respectu illius Tituli. Sic expresse declaravit Sacra Congregatio apud Garciam *loc. cit. n. 53.* & tenent citati Doctores, aliique passim.

28 Juspatronatus, seu præsentandi Prælatum in Ecclesia Regulari, seu Collegiata etiam de Diœcesani Episcopi consensu non acquiritur ex fundatione, ædificatione, & dotatione sine particulari privilegio Apostolico; *cap. Hinc est etiam 39. caus. 16. qu. 1. & cap. Nobis 25. De jurepatronat.* Rota *part. 2. recent. decis. 421. num. 2.* Fagnan. *lib. 3. Decretal. in cit. cap. Nobis num. 14.* Lambertin. *lib. 1. quæst. 5. part. 1. art. 1. num. 10. & 11.* Puteus *lib. 2. decis. 466. num. 4. & seq.* Barbosa *lib. 3. Juris Eccles. univ. cap. 12. num. 48.* citans alias Rotæ de-
29 cisiones, aliosque Doctores. Id tamen est intelligendum de jurepatronatus in tota Ecclesia; Secus vero in aliquo Altari constructo, vel construendo de ordine Testatoris in dicta Ecclesia Regulari, seu Collegiata, quia tunc sufficit solum consensus Regularium, seu Capitularium, ut firmavit Rota *in Segobiensi Capellaniæ 26. Februarii 1626. coram bonæ memoriæ Ubaldo in vers. Non obstat secundo*, & ex aliis refert, & tenet Barbosa *loc. cit. n. 48.*

30 Præter supradictos tres modos, & causas acquirendi juspatronatus, potest idem acquiri adhuc aliis duobus modis, scilicet *Privilegio*, & *Præscriptione*. Juspatronatus acquiritur *privilegio*, quando Summus Pontifex alicui de Ecclesia benemerito, vel ob aliam causam illud concedit, quamvis Ecclesiam nec fundaverit, nec ædificaverit, nec dotaverit; Papa enim de plenitudine potestatis de cunctis Beneficiis habet plenariam potestatem, textu expresso *in c. Licet 2. de præbend. in 6.* Non potest tamen 31
Juspatronatus acquiri privilegio Episcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris, ut clare patet *ex cap. hoc Consultissimo 2. de rebus Eccles. non alienand. in 6.* & fuit declaratum a Sacra Congregatione apud Garciam *De Benefic. part. 5. cap. 9. num. 128.* Immo juspatronatus ex pri- 32
vilegio quocumque etiam Papali ante Concilium Tridentinum concessum, revocatum est in totum etiam cum quasi possessione inde sequuta ab eodem Concilio *sess. 25. de Reform. cap. 9.* Parisius *De confident. q. 28. num. 239. & sequent.* Seraphin. *dec. 1395. num. 4.* Gonzal. *ad Reg. 8. Cancellariæ glossa 18. n. 18.* Barbosa *super Trid. d. sess. 25. cap. 9. nu. 68. & lib. 3. Juris Eccles. univers. cap. 12. num. 63. & 64.* Garcias *De Beneficiis part. 5. cap. 9. a num. 115.* ubi *num. 118.* ex declaratione Sacræ Congregationis addit, sublata esse omnia privilegia, etiamsi habeant clausulam, quod juspatronatus ex privilegio concessum sit ejusdem valoris, ac roboris, ac si esset ex fundatione, ædificatione, aut dotatione, cum sit adinstar, & non proprie ex fundatione, ædificatione, aut dotatione. Unde qui juspatronatus ex titulo solius privilegii manutenere vult, debet docere, quod illud habeat a Summo Pontifice post tempora Concilii Tridentini concessum cum clausula derogatoria ejusdem Concilii; Pirhing *lib. 3. Decretal. tit. 38. num. 12.* Reiffenstuel *ibid. num. 12.* Azorius *p. 2. lib. 6. c. 19. n. ult.* & alii.

Advertendum hic tamen venit, quod, quam- 33
vis Concilium Tridentinum *d. sess. 25. cap. 9. de Reformat.* in totum prorsus abrogaverit juspatronatus ex privilegio una cum quasi possessione; hoc tamen non procedit in jurepatronatus ex privilegio concesso 40. annis ante publicationem ejusdem Concilii, cum tale juspatronatus non cadat amplius sub revisione Ordinarii. Rota *part. 13. recent. decis. 492. n. 8.* Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. c. 19. sess. 25. de Reform. num. 85.* ubi adducit alias Rotæ decisiones, Garcias *loc. cit. c. 9. n. 124.* Addenda ad Gregor. *decis. 397. num. 6. vers. prædicta indubitanter*, Filliucius *tom. 3. tract. 41.*

cap. 2. *num.* 62. & alii passim. Neque procedit in jurepatronatus concesso ex titulo oneroso propter augumentum dotis. Rota *part.* 13. *recent. dict. decis.* 492. *num.* 6. Addend. ad Gregor. *cit. decis.* 397. *num.* 6. *vers. prædicta indubitanter*. Rota coram Seraphin. *dec.* 490. *n.* 2. Garcias *loc. cit. cap.* 9. *num.* 120. Gabriel *cons.* 195. *num.* 1. & 2. *lib.* 1. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *qu.* 8. *n.* 12. & *seq.* & *n.* 25. & alii.

34 Juspatronatus acquiritur *præscriptione* contra Ecclesiam liberam, seu nondum patronatam ex multiplicatis præsentationibus per tempus immemoriale; sic expresse statuit Concilium Tridentinum *sess.* 25. *c.* 9. *de Reform.* ibi: *Sive etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memo-*
35 *riam excedat*. Ad hoc autem, ut dicantur præsentationes multiplicatæ, duas sufficere asserunt Riccius *in Praxi fori Ecclesiastic. resolut.* 127. *in fine*, Castropalao *tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 3. *num.* 4. Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trid. d. sess.* 25. *cap.* 9. *de Reformat. n.* 5. cum pluribus aliis ibi citatis, *arg. c. Pluralis* 40. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Pluralis lo-*
36 *cutio duorum numero est contenta*. Tempus vero immemoriale, quantum ad præsens censetur tempus quadraginta annorum in personis, ubi non præsumitur juspatronatus esse ex usurpatione, *arg. cap. de quarta* 4. *c. Ad aures* 6. *c. Illud autem* 8. & *c. Quia indicante* 9. *De præscriptionibus*, ubi habetur clare decisum, quod contra Ecclesiam Jura Episcopalia, Decimas, & hujusmodi quadraginta annorum spatio præscribatur. Sic per doctrinam Glossæ communiter receptæ *in cap.* 1. *De præscriptionibus in* 6. tenent Baldus *de præscript. part.* 2. *Quintæ partis quæst.* 6. *num.* 43. Mascardus *de probat. Conclus.* 138. Moneta *de decimis cap.* 5. *num.* 77. Aloysius Riccius *in tract. de novissim. probat. Jurispatronat. resol.* 70. Barbosa *in Collectan. ad Tridentinum cit. sess.* 25. *cap.* 9. *de Reformat. num.* 11. & *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. c.* 12. *n.* 75. cum pluribus aliis ibi citatis. Rota *in Sorana Jurispatronatus* 28. *April.* 1603. *in Jacen. Parochialis* 27. *Junii ejusdem anni coram Card. Pamphil. senior.*

37 Aliter autem discurrendum est de tali præscriptione in personis, ubi præsumitur juspatronatus esse ex usurpatione. Et ad hoc datur dispositio Concilii Tridentini *d. sess.* 25. *c.* 9. *de reformat.* ibi: *In iis vero personis, seu Communitatibus, vel Universitatibus, in quibus id Jus* (Patronatus) *plerumque ex usurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur, nec immemorabilis temporis probatio eis aliter suffragetur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes etiam continuatæ non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur*. Personæ vero, & Commu- 38
nitates seu Universitates, in quibus præsumitur Juspatronatus esse ex usurpatione, sunt ex declaratione Sacræ Congregationis apud Gonzalez *in Regul.* 8. *Cancel. glossa* 18. *a num.* 66. omnes Potentes, & omnes perpetuam jurisdictionem habentes in loco Beneficii, seu Ecclesiæ jurispatronatus; ut Nobiles, Barones, Comites, Marchiones, Principes, Duces, Reges, Imperatores, Universitates, & Communitates.

Juspatronatus acquiritur *præscriptione* contra 39
Ecclesiam non amplius liberam, sed jam patronatam, seu potius contra *Patronum* per tempus ordinarium, scilicet decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes cum titulo; Sine titulo autem triginta annorum cum bona fide, sicuti præscribi possunt alia jura, & bona immobilia contra privatos, *l. un. Cod. de usucap. transformand.* & §. 1. *Inst. de usuc. leg. Sicut in rem, Cod. De præscript.* 30. *vel* 40. *annor.* & concordat textus *in cap. Sanctorum* 3. *de præscriptionibus*. Et ex communi docet Covarruvias in Regul. Possessor, *part.* 2. §. 16. *n.* 6. Lessius *lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 10. *num.* 33. Molina *disp.* 70. *num.* 2. Lugo *disp.* 7. *n.* 99. Pirhing *lib.* 2. *Decretal. tit.* 26. *num.* 118. Et ratio est, quia hoc casu non præscribitur contra Ecclesiam, cujus parum interest hunc, vel illum habere *Patronum* privatum, & æque evenire possit, ut ille, qui præscribit, utilior sit Ecclesiæ, quam prior ejusdem Patronus, contra quem præscribitur, ut recte observat Molina *de justitia & jure cit. disp.* 70. *num.* 2. Sed solum præscribitur adversus priorem Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, ut longiore tempore, quam ordinario a jure statuto contra illum præscribi debeat.

Si quis autem quibusdam annis sit absens, 40
& quibusdam præsens, adjiciuntur ei super decennium, tot anni, quot annis ex decennio fuit absens, textu expresso *in Authent. Quod si quis, Cod. De præscription. long. tempor.* ibi: *Quod si quis quibusdam annis præsens sit, quibusdam absens, adjiciuntur ei super decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absens*; Hac tamen intelligentia, & advertentia, ut communiter notant Doctores, quod unus annus præsentiæ æquivaleat duobus annis absentiæ, & vicissim

cissim duo anni absentiæ faciant unum annum præsentiæ. Unde si quis per octo annos fuerit præsens, & deinde per duos absens, alii duo anni sint superaddendi, ita ut hæc præscriptio ante annos duodecim non compleatur.

41 Ad hanc præscriptionem contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, sufficit cum tempore debito unica præsentatio facta, & suum effectum sortita, & non requiruntur plures. *Communis* cum Rota *in Bergomen. Capellaniæ* 18. *Maii* 1629. coram Merlino, Barbosa *in Collectan. ad Concil. Trident. d. sess.* 25. *cap.* 6. *n.* 22. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 16. Et ratio est, quia de jure communi non requiruntur plures, sed sufficit unus actus præsentationis ad constituendum aliquem in possessionem, dummodo interea non evenerit alius casus præsentationis, ut recte observat Barbosa *loc. cit.* Nec officit, quod Concilium Tridentinum *loc. cit.* requirat ad hoc multiplicatas præsentationes, ibi: *Ex multiplicatis præsentationibus*; quia ut communiter advertunt Doctores, Concilium ibi loquitur de præscriptione contra Ecclesiam liberam, & nondum patronatam, quam in libertate conservare summopere intendit; non autem de præscriptione contra Ecclesiam jam patronatam, seu potius contra Patronum, qui non gaudet speciali privilegio, sed sola ordinaria dispositione juris communis, ut jam fuit dictum supra *num.* 39.

Additiones ex aliena manu.

Definit in hoc articulo *Auctor* juspatronatus, tum dividit, & demum de modis agit originariis illud acquirendi.

42 Reale juspatronatus, de quo agit Auctor *n.* 1. subdividendum est in *Regium, feudale, & pri-*
43 *vatum*. Regium, *quod ad Imperatorem, & Reges, seu Regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos Principes jura Imperii in dominiis suis habentes pertinet*, ex Tridentin. *sess.* 25. *de Re-*
44 *form. c.* 9. Feudale juspatronatus appellatur, quod Feudo, reique feudali adnexum est, & Feudatario competit ratione investituræ feudalis, vel universæ feudi possessionis, nequaquam vero intuitu Personarum, & sic ad Possesso-
45 rem Feudi transit cum universitate illius. Privatum denique est, quod non propter feudum, vel feudalem investituram, sed alio quovis titulo possidetur nedum a Personis privatis, sed etiam a Feudatariis tamquam allodiale seu Burgensaticum.
46 Plura habet præcipua juspatronatus regium. Illud non comprehenditur sub quacumque reservatione non facta ejus speciali mentione; Rota *in Colonien. Præpositura* 1. *Decembris* 1727. §. *Adjuvatur, cor. clar. mem. Calcagnin.* Minusque venit sub qualibet derogatione citra etiam specialem mentionem. Quinimo *quamvis* (ait 47
idem supremum Tribunal *in d. Colonien. Præpositura* 2. *Decembris* 1757. *d.* §. *Adjuvatur, cor. clar. mem. Calcagnin.*) *Romani pro tempore Pontifices absoluta Beneficiorum potestate fruantur, nihilominus frequenter indulgent Curiæ stylo non derogandi Regum supremorumque Principum patronatibus, eorumque devolutiones non perquirendi, etiamsi vacationes in Curia contigissent*. Et, 48
ut alia missa faciamus, nullum in jurepatronatus regio currit tempus ad præsentandum; Antunez *de donat. Reg. part.* 3. *cap.* 27. *n.* 124. Piton. *de Controvers. Patron. alleg.* 19. *n.* 18. Rigant. *in Comment. ad Regul. Cancellar. Regul.* 42. Sacrum Auditorium in d. *Colonien. Præpositura* 2. *Decembris* 1727. §. *Animadvertebat & seq. cor. clar. mem. Calcagnin. in Compostellana Parochialis* 29. *Mart.* 1756. §. 9. & 5. *Julii* 1756. §. 6. & 10. *Decembris* §. 9. *cor. Em. Bussio*.

Feudale juspatronatus ob dominium directum 49
Feudi quod apud Regem est, & regium dijudicari debet; Gagliard. *de jurepatr. cap.* 3. *n.* 14. Antunez *de donat. Regiis lib.* 3. *cap.* 20. *n.* 1. Rot. *in Compostellana Parochialis* 29. *Martii* 1756. §. 9. & 5. *Julii* 1756. §. 5. & 10. *Decemb.* 1756. §. 10. *cor. Em. Bussio*. At non 50
omnis effectus jurispatronatus regii tribui queunt juripatronatus feudali. Notabile enim est, quod 51
Feudatarii intra quatrimestre præsentare tenentur. Reges enim & Supremi Principes nul- 52
lum habent tempus præfinitum ad præsentandum, eo quia maximæ curæ, quibus tum pacis tum belli tempore occupantur, quotidianum impedimentum præbere censentur, quominus de præsentatione cogitent. Hæc autem 53
ratio locum quoad Feudatarios haud sibi vindicat, Gagliard. *de jurepatron. cap.* 18. *num.* 28. Rota vero in mox dicta *Compostellana Pa-* 54
rochialis videtur sensisse, quod & Feudatariis nullum currat tempus ad præsentandum.

De jurepatronatus privato reali plures occur- 55
runt inspectiones. Potissimum est illa, quando vere juspatronatum privatum sit reale; Vide Rot. *in Viterbien. Capellaniæ* 3. *Jul.* 1718. *cor. bon. mem. Gamach. & in Pennen. seu Adrien. jurispatronatus* 12. *Martii* 1731. *cor. bon. mem. Ratto*. Solet etiam maxime inquiri in quos transeat 56
hoc juspatronatus privatum reale. Confer Rot.
in

in *Carinolen. Canonicatus* 2. *Maii* 1738. *cor. clar. mem. Millin.*

57 Inter originarios modos acquirendi juspatronatus Auctor n. 22. refert & fundationem, eam accipiendo pro simplici donatione fundi seu Loci ad Ecclesiam ædificandam, adeoque distinguit fundationem ab ædificatione, & do-
58 tatione. Vetus est hic error Gloss. *in Can.*
59 *Piæ Mentis* 16. *quæst.* 7. At is confutatus jam fuit a Francisco de Roye *de jurepatron. cap.* 13. Rousseaud de la Combe *in sua Jurisprudentia Canonica Verb. Patronatus cap.* 3. *num.* 3. *&*
60 *plur. seq. aliisque*. Reædificatione & redotatione quando acquiri possit juspatronatus jam constitutum, vide apud Gagliard. *de jurepatr. cap.* 5. *n.* 28.

61 De jure patronatus reali seu annexo aliqua hic addere inutile haud est. Porro si agatur de Beneficio ab antiquo fundato, posito in Oppido cui annexum prætenditur, & dotato prætetea ex ejus redditibus, præsumptio est pro annexione jurispatronatus Oppido illius, etiamsi desit instrumentum Fundationis, ita ut qui contrarium prætendit eam excludere teneatur; Confer Bohemer. *in Decretal. lib.* 3. *titul.* 38. §. 107. Adde Piton. *de Controvers. Patronor. alleg.* 100. *num.* 21. Fagn. *de jurepatron. part.* 2. *can.* 14. *&* 15. *cas.* 2. *n.* 12. *& seq.* Rota *coram Caprar. decis.* 214. *n.* 7. *&* 15. *coram Molin. decis.* 609. *n.* 16. *& in Constantien. Juris nominandi* 26. *Junii* 1751. §. 6. *coram bon. memor. Vicecomit.*

62 Observantia quoque declarare potest, an juspatronatus sit annexum, nec ne. Si enim ii semper præsentarunt qui potiti sunt Oppido cui prætenditur annexum, pro annexione respondendum est, tum concurrentibus circumstantiis mox expositis, tum etiam iis non concurrentibus; Loter. *de Re Benefic. lib.* 2. *qu. n.* 98. Dunod. *de Præscript. Bon. Eccles. pag.* 33. *edit. Paris. anni* 1753. Rota *coram Kaunitz decis.* 204. *n.* 1. *in Pennen. seu Adrien. Jurispatronatus* 12. *Martii* 1711. §. 16. *coram bon. mem. Ratt.* inter impress. *decis.* 300. *num.* 3. *& seq.*

63 Posita vero adnexione dubitari solet, utrum juspatronatus quoad exercitium spectet ex æquo ad omnes Possessores Oppidi illius, an pro partibus ejusdem. Ex æquo pertinere videtur sentire Franciscus de Roye *in Prolegom. ad tit. de jurepatron.* c. 19. §. *Sed eam*. At prævaluit opinio tenens, quod spectet pro partibus, Cardinal. de Luca *de jurepatron. discurs.* 61. *n.* 6. Rota *coram Molin. decis.* 947.

Articulus II.

Juspatronatus quo ad ea, quæ concernunt ejus in alios translationem, & ejusdem amissionem.

Juspatronatus quatuor modis ab uno in alium transferri potest, scilicet, *Successione*, *Donatione*, *Permutatione*, *& Venditione*. *Communis* cum Glossa *in cap. Piæ mentis* 26. *caus.* 16. *q.* 7. *& in cap. Cum seculum* 13. *De jurepatronatus verb. Emptorum*, ubi dat sequentes versiculos. 1

Juspatronatus transire facit novus heres,
Et res permutata, donatio, venditioque.

Primo igitur modo juspatronatus transit per *Successionem hereditariam* cum universitate bonorum ad quoscumque heredes, tam mares, quam feminas, tam necessarios, quam extraneos, sive ab intestato, sive ex Testamento succedant, *arg. cap. Perlatum est* 1. *& cap. Ex litteris* 7. *De jurepatronatus*, *& Clementin.* 2. *eod. tit.* Et sic tenet Abbas *in cit. cap. Perlatum est n.* 2. *& sequent.* & ibi Fagnanus *n.* 12. *&* 13. & Barbosa *num.* 9. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 28. *num.* 44. Reiffenstuel *ibid. num.* 18. *& Communis aliorum*. Jura enim indistincte loquuntur de heredibus Patroni, nulla expressa differentia, sive heredes sint masculi, sive feminæ, sive necessarii, sive extranei, sive heredes sint ab intestato, sive ex Testamento; ubi autem jura indistincte loquuntur, indistincte etiam sunt intelligenda, cum ubi Lex non distinguit, neque nos distinguere debeamus, *cap. Quia circa* 22. *De privileg. & l. De pretio*, *ff. de Publiciana in rem actione*. 2

Hinc, si filia sit heres cum fratre, æque cum illo succedit in jurepatronatus hereditario. *Communis*, *arg. Citatis juribus*. Item, si filius, vel filia non sit heres patris sui, ex quo vel exheredetur, vel repudiet hereditatem, non succedit in jurepatronatus hereditario, quia hoc veluti accessorium sequitur hereditatem. *Communis*. Item, si filius, vel filia instituatur a Patre in re certa, & extraneus instituatur heres universalis, juspatronatus hereditarium transit ad extraneum heredem, & non ad filium, nec filiam, quia transit cum universitate bonorum, quam hereditas continet, & filius institutus in re certa habetur in loco Legatarii; *l. penultim. Cod. De hered. Institut.* adeoque, cum non sit heres, non potest consequi juspatronatus hereditarium. *Communis*. Excipiendus est tamen casus, quo tali rei certæ, v. g. Castro, Pago, Palatio, vel Fundo, 3 4 5 6

in

in quo instituitur, esset inseparabiliter annexum ipsum juspatronatus, quia tali casu juspatronatus non transiret ad extraneum heredem universalem, sed ad filium in tali re certa institutum; cum juspatronatus transeat semper cum re, cui est inseparabiliter annexum, *arg. cap. Ex litteris 7. De jurepatronat.* & ibi Fagnan. *num.* 3. Barbosa *num.* 2. Canisius *in cap.* 1. *&* 2. *n.* 5. *de jurepatronat.* Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 44. Reiffenstuel *ibidem num.* 10. & alii. *Accessorium* enim *naturam sequi congruit principalis*, ut expresse dicitur *in cap. Accessorium 42. de Reg. juris in 6.*

7 Quando plures sunt heredes unius *Patroni*, succedunt omnes æquali jure, quamvis in partibus inæqualibus sint instituti heredes, unde in solidum tale juspatronatus possidere debent, nec inter se illud dividere possunt; *cap. Perlatum est* 1. *de jurepatronatus*, & Glossa *ibid. verb. Dividi non debeat*, & Doctores communiter, *arg. l. Via 17. ff. De servit. leg. Si sepulcrum*, *Cod. de Religios. & sumpt. fun. l.* 1. §. *Si ususfructus*, *ff. ad l. Falcid. & leg. U-*

8 *sus*, *ff. De usu*, *& habit.* Possunt tamen dicti plures heredes inter se pacisci, & convenire de Rectore alternis vicibus præsentando, hoc est, quod unus præsentet prima vice vacationis Beneficii, seu Ecclesiæ, alter secunda, & alter tertia. *Communis*, textu expresso *in Clementina*, *Plures* 2. *de jurepatronatus*, ibi: *Et ne facilius provideatur Ecclesiis, non inconveniens reputamus Patronos ipsos inter se posse libere conveniri de Rectore ab eis alternis vicibus præsen-*

9 *tando*. Glossa *ibid. verb. Alternis vicibus*. Item possunt Compatroni, & heredes eorum inter se dividere menses, ita ut, si in mense Januario vacat Ecclesia, seu Beneficium, præsentet unus, si in Februario præsentet alter &c. Vel etiam si plura Beneficia conferenda habent, unus ad hoc, & alter ad illud præsentet. *Com-*

10 *munis*, *arg. cit. Clementina*, *Plures*. Et has conventiones possunt Compatroni, ac heredes inter se inire absque ullo consensu Episcopi, *arg. cit. Clementina*, *Plures*, ibi: *Inter se posse libere convenire*, & ibi Glossa *verb. Libere*. Fagnan. *in cit. cap. Perlatum est* 1. *de jurepatronat. n.* 6. Gonzal. *Ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 46. §. 1. *n.* 58. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 71. *n.* 28. *& seq.* Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 38. *n.* 46. Reiffenstuel *ibid. n.* 23. *& Communis aliorum*.

11 Etiam juspatronatus gentilitium, scilicet reservatum illis, qui sunt de familia, seu agnatione Fundatoris extincta familia, seu agnatione, transit ad heredes extraneos, nisi in prima fundatione Fundator expresse, & taxative ad suam tantum familiam, seu agnationem statuerit esse faciendam successionem. Rota *in causa Cremonensi jurispatronat. die* 6. *Jun.* 1578. *coram Cardin. Seraphin.* ut in ejus impressis *dec.* 364. quæ postea confirmata fuit sub die 21. Novembr. ejusdem anni, ut *dec.* 378. & concordat Rota *dec.* 385. *per tot. coram Robusterio part.* 1. *diversor.* Cassad. *dec.* 1. *n.* 3. *de jurepatronat.* Ancharanus *consil.* 81. Fagnan. *in cit. cap. Perlatum est* 1. *de jurepatronat. n.* 25. Pirhing *loc. cit. n.* 53. Reiffenst. *loc. cit. n.* 24. & alii passim. Et ratio est, quia reservatio jurispatronatus facta in prima fundatione a Fundatore pro illis, qui sunt de sua familia, seu agnatione, non addita particula taxativa *tantum*, vel alia simili, intelligitur solum facta cum ea restrictione, ut tale Juspatronatus non transeat ad heredes extraneos, durante sua familia, seu agnatione; ergo secus intelligitur facta pro casu deficientis suæ familiæ; Tum quia casus a Fundatore omissus relinquitur dispositioni juris communis; *argum. l. Commodissime*, *ff. De liber. & posthum. l. Si cum dotem*, *ff. Solut. Matrim. l. Si Extraneus*, *ff. De condict. ob caus.* Atqui casus deficientis suæ familiæ fuit a Fundatore omissus, ergo est relinquendus dispositioni Juris communis, quo statutum est, ut juspatronatus transeat etiam ad heredes extraneos, juxta dicta supra *num.* 2. Sic enim dispositio hominis convenit cum dispositione legis, & utraque servatur in suo casu; scilicet dispositio hominis quandiu duraverit sua familia; Dispositio autem legis, quando illa defecerit.

Si autem Fundator expresse statuit cum particula taxativa *tantum*, quod tale juspatronatus transeat ad illos solum, qui sunt de sua familia, seu agnatione, non vero ad eorum heredes extraneos, tunc ad ipsos non transit, & extincta familia, extinguitur juspatronatus, & Ecclesia, seu Beneficium remanet liberæ collationis. Et ideo notanter fuit dictum in conclusione sub n. antecedente: *Nisi in prima fundatione fundator expresse*, *& taxative ad suam tantum familiam*, *seu agnationem*, *statuerit esse faciendam successionem*. Et ratio est, quia Fundator potest in fundatione remittere juspatronatus, vel in totum, vel ex parte, vel limitative illud inducere in præjudicium descendentium, vel extraneorum heredum, prout ei libuerit, *arg. cap. Significavit* 41. *de testibus*, *& cap. Si Laicus unic. de jurepatronatus in* 6. Sic tenet *Communis cum supracitatis*. 12

Juspatronatus, quamvis transitorium ad he- 13
re-

redes extraneos, regulariter non transit ad substitutum, seu Fideicommissarium etiam universalem, sed remanet penes heredem directum, seu gravatum. Rota *part.* 5. *recen. tom.* 2. *decis.* 542. *num.* 9. & 19. *part.* 6. *decis.* 89. *n.* 27. *part.* 7. *decis.* 72. *a n.* 7. *usque ad* 18. *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 206. *num.* 5. & 14. *part.* 12. *decis.* 400. *num.* 1. *part.* 13. *decis.* 64. *num.* 4. & sæpe alibi. Et sic tenet *Communis Doctorum*, cum Barbosa *in cap. Perlatum est* 1. *De jurepatronat. num.* 10. & 11. & Garcia *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 17. ubi *n.* 18. & 19. ait, Juspatronatus personale, & non annexum bonis, non transire ad Fideicommissarium, quamvis ex testantis judicio, & expressa voluntate possit Fideicommissarius consequi juspatronatus, accedente licentia Episcopi. Et ratio est, quia ex præsumpta voluntate Testatoris ad Fideicommissarium transeunt solum bona, & jura afferentia commodum pecuniarium, non autem illa, quæ ad solum honorem pertinent, uti est juspatronatus, ut censuit expresse Rota *part.* 9. *tom.* 1. *decis.* 289. *n.* 9. & 10. & *part.* 12. *dec.* 100. *num.* 8. & 9. adeoque juspatronatus ex præsumpta Testatoris voluntate remanere debet apud primum ac directum heredem. Tum quia, quamvis jura sepulcrorum veniant in universali alienatione, *l. Si modicis* 24. *ff. De contrahend. Empt. l. Quædam* 62. *ff. De acquirend. rerum dominio*; tamen non veniunt in translatione universali, quæ fit in Fideicommissarium, sed penes heredem manent, ergo sicut ista jura non comprehenduntur sub restitutione facienda Fideicommissario, cum non veniant jure hereditario, ita nec juspatronatus Ecclesiæ, seu Beneficii.

14 Transit autem juspatronatus ad Fideicommissarium, ubi id constet de voluntate Testatoris. Rota *part.* 5. *recent. tom.* 2. *decis.* 542. *n.* 13. *part.* 12. *decis.* 700. *n.* 10. *par.* 13. *decis.* 74. *n.* 1. *part.* 14. *decis.* 153. *num.* 3. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 589. *num.* 3. Non enim repugnat naturæ jurispatronatus, quin illud possit transferri etiam in Fideicommissarios. Rota *part.* 7. *decis.* 72. *n.* 11. & 12. *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 667. *n.* 17. Dummodo tamen non solum concurrat Testatoris voluntas, sed etiam forma primævæ acquisitionis non repugnet; Rota *part.* 10. *decis.* 240. *n.* 10. *part.* 12. *decis.* 100. *n.* 11. & *decis.* 190. *num.* 1. Ita ut jurispatronatus, & jus præsentandi pertineat substituto habenti qualitatem per Fundatorem desidera-

15 tam; Rota *part.* 13. *decis.* 136. *n.* 2. Ad effectum tamen cognoscendi, & eliciendi voluntatem Testatoris, non sufficit voluntas implicita, sed requiritur expressa. Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 542. *n.* 16. *part.* 7. *decis.* 170. *n.* 6. & 7. Puta, si verbis expressis Testator declaraverit sub universali hereditate, in qua Fideicommissum constituit, comprehendi juspatronatus, quo casu mentio jurispatronatus facta in Institutione censetur repetita etiam in substitutione. Rota *part.* 18. *t.* 2. *decis.* 589. *n.* 4. Vel quando verba Fideicommissi comprehendunt etiam jura, & actiones. Rota *part.* 12. *dec.* 104. *num.* 11. *part.* 13. *dec.* 152. *num.* 1. & 2. Seu quando substitutio facta fuit etiam de juribus, & actionibus. Rota *part.* 12. *decis.* 271. *num.* 4. *part.* 13. *decis.* 64. *num.* 6. & 7.

Item juspatronatus transit etiam ad Fidei- 16
commissarium universalem, quando est inseparabiliter annexum universitati bonorum fideicommissorum, *arg. cap. Ex litteris* 7. & *c. Cum sæculum* 13. *de jurepatronatus*, per dicta *supra n.* 6. Tunc enim Fideicommissarius velut universalis bonorum possessor succedit in omnia annexa ipsis bonis, *per cit. cap. Accessorium* 42. *De Regul. Juris in* 6. succeditque pariter in universum jus Defuncti jure Prætorio, & in effectu est plenus heres, *l.* 2. & 3. §. 1. *num.* 2. *ff. de bonor. possess.* Immo tale juspatronatus transit etiam in usufructuarium universitatis bonorum. Barbosa *in cap. Ex litteris* 7. *De jurepatronat. num.* 7. & *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *num.* 232. cum pluribus ibi citatis, Pirhing *lib.* 38. *Decretal. num.* 55. *in fine*, Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris num.* 57. ubi adducit alios, & decisionem Rotæ.

Juspatronatus per hereditariam successionem 17
potest transire ad Monasterium, seu Religionem, idque duplici modo. Primo quando a Patrono Laico Monasterium capax bonorum in communi instituitur heres; tunc enim cum universitate bonorum talis hereditatis transit ad Monasterium etiam juspatronatus. Secundo, quando Patronus Laicus fit Religiosus, tunc enim juspatronatus ad ipsum spectans cum omnibus ipsius bonis transfertur in Monasterium, & quidem perpetuo, si sit Juspatronatus hereditarium; Tale enim juspatronatus sequitur hereditatem, & hereditati Monachi succedit Monasterium, cum quidquid acquirit Monachus, acquirat Monasterio, *cap. Statutum* 1. *caus.* 18. *quæst.* 1. *cap. Abbates* 16. *caus.* 18. *q.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *q.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probation.* cum similibus. Ita Tamburin. *de jure Abbat. t.* 3. *disp.* 9. *q.* 28. *n.* 1. & 2. Pirhing *loc. cit. n.* 59. & alii

18 alii passim. Si autem juspatronatus sit gentilitium, & jure sanguinis delatum ad Patronum, qui Religionem ingressus est, tunc tale juspatronatus non transfertur in Monasterium perpetuo, sed solum ad tempus, idest durante vita Monachi, quia post ejus obitum defertur ad heredes ipsius consanguineos. Tamburin. *loc. c. num.* 2. Pirhing *loc. c. num.* 59. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 1. *n.* 555. &
19 & alii. Juspatronatus transit etiam ad Fiscum saltem indirecte, & accessorie, quando ab ipso ob aliquod enorme Patroni crimen confiscantur omnia, vel aliqua specialia ejus bona, cui annexum est juspatronatus; Tunc enim adveniente vacatione Beneficii, vice Patroni banniti, præsentat Fiscus. Abbas *in cap. Quanto, num.* 6. *de judiciis, & in cap. Nobis* 25. *de jurepatronat. num.* 2. Ferrer. *consil.* 179. Barbosa *in cap. Ex litteris* 7. *de jurepatronat. n.* 9. *& lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *n.* 238. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 71. *num.* 45. cum pluribus ibi citatis, Lotter. *de re Benefic. lib.* 2. *q.* 4. *num.* 21. cum
20 aliis, Pirhing *loc. c. n.* 57. & alii. Secus autem juspatronatus personale, seu per se, & singulariter consistens, non annexum ullis Patroni bonis, quia tale juspatronatus, cum defectu jurisdictionis nequeat confiscari per Judicem Laicum, manet penes delinquentem, donec per sententiam judicis Ecclesiastici eo privetur tamquam indignus, & tunc Ecclesia fit libera; Barbosa *in cit. cap. Ex litteris numer.* 10. *& cit. lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 239. Abbas *in Cap. Cum Laici* 10. *de jurepatr. n.* 2. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *q.* 14. Pirhing *loc. cit. num.* 57. Silvester *verb. Juspatronat. qu.* 5. *dist.* 6. Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* ... ... *num.* 26.
21 *& sequent.* & alii passim. Immo secundum multos neque juspatronatus reale, seu annexum bonis transit ad Fiscum laicale ex confiscatione talium bonorum; sed tunc Ecclesia libertatem acquirit. Ita Card. *in Clementin. Plures, de Jurepatronat. n.* 8. Imola *in Clementin. Pastoralis, de re judicat. num.* 71. *& seq.* Joan. de Anania *in cap. Vergentis, de hæreticis n.* 6. Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 3. *qu.* 8. *art.* 8. *num.* 16. *&* 22. Simancha *in Catholic. Instit. tit.* 5. *num.* 95. Rota *part.* 1. *recent. decis.* 53. *n.* 5. Et hanc Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 336. *num.* 17. dicit esse opinionem magis communem, quam tenet ipsa Rota, quia Juspatronatus tamquam quid spirituale non venit in confiscatione facta a Judice laico. Rota *cit. decis.* 336. *num.* 17. ubi citat plures alias Rotæ decisiones, Glossam, & alios Doctores, & *ibid. n.* 16. cum Roccho de Curte dicit esse etiam opinionem æquiorem.

In translatione Jurispatronatus cum universita- 22
te bonorum, seu cum specialibus aliquibus bonis, ut cum Castro, Villa, Pago, quibus ipsum Juspatronatus est inseparabiliter annexum, non requiritur consensus Episcopi, *arg. cap. Ex litteris* 7. *de jurepatronatus* cum similibus, Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. part.* 3. *allegat.* 71. *num.* 10. Vivian. *in Praxi jurispatronat. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 2. Piasecius *part.* 2. *cap.* 15. *art.* 1. *n.* 44. *& communis aliorum*. Requiritur autem consensus Epi- 23
scopi quando juspatronatus de per se sine ulla hereditate transfertur in Laicum, seu Clericum nomine proprio v. g. per Legatum in Testamento relictum, *arg. cap. Si Laicus, unic. de jurepatronat. in* 6. a sensu contrario, & communis Doctorum cum Barbosa *loc. cit. n.* 12. Tunc enim, antequam consensus Episcopi accedat, juspatronatus existit penes heredem, quia per solam dispositionem Laici non potest hujusmodi jus de per se in alium Laicum, seu Clericum nomine proprio, & non nomine Ecclesiæ transferri, cum jura tantum permittant, ut juspatronatus transferatur in filios, vel heredes, non autem in Legatarios, *cap. Filiis* 32. *caus.* 16. *q.* 7. Abbas *in cap. Cum seculum* 13. *de jurepatronatus num.* 6. Joan. Andr. *ibid. num.* 2. Pirhing *l. cit. num.* 58. Azorius *loc. cit. qu.* 10. Silvester *loc. cit. qu.* 4. *dicto* 6. & alii communiter. Non requiritur tamen 24
consensus Episcopi, quando juspatronatus etiam de per se transfertur in Ecclesiam, seu locum Religiosum, vel in Clericum nomine Ecclesiæ; *cap. Illud* 8. *de Jurepatronatus, & cap. Si Laicus unic. eod. in* 6. & Communis Doctorum cum Barbosa *loc. cit. num.* 11. Pirhing *loc. cit. num.* 58. Sanchez *Consil. Moral. lib.* 2. *cap.* 3. *disp.* 76. *num.* 3.

Secundo modo Juspatronatus transit de uno in 25
alium *per donationem*. Glossa communiter recepta *in cap. Piæ mentis* 26. *caus.* 16. *qu.* 7. *& in cap. Cum sæculum* 13. *de jurepatronatus*; & est textus *in cap. Ex insinuatione* 14. *& cap. Nullus* 17. *de Jurepatronatus*. Jurispatronatus 26
donatio, si fiat de Laico in Laicum, seu in Clericum nomine proprio, & non nomine Ecclesiæ, seu Dignitatis, quam obtinet, requirit necessario Episcopi consensum, *arg. cap. Si Laicus unic. de jurepatronat. in* 6. a sensu contrario, & tenet Abbas *in cap. Illud* 8. *de jurepatronatus num.* 5. Barbosa *ibid. num.* 2. *& part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 71. *num.* 23. Pirhing *loc. cit. num.* 61. & alii

27 alii communiter. Si autem donatio per Pa-
tronum etiam Laicum fiat Ecclesiæ, Mona-
sterio, aut alteri loco pio, seu etiam Clerico
nomine Ecclesiæ, vel Dignitatis, quam obti-
net, Episcopi consensus non requiritur. *Com-
munis* textu expresso *in cap. Illud* 8. *de jurepa-*
28 *tronatus*, *& cap. Si Laicus unic. eod. in* 6. Si
vero donatio fiat ab Ecclesia alteri Ecclesiæ,
requiritur dictus Episcopi consensus, quia sine
illo Ecclesia alienari non potest, *c. Sine exce-
ptione* 52. *caus.* 12. *qu.* 2. Barbosa *cit. allegat.*
29 71. *n.* 26. & alii. Et si talis donatio ab Ec-
clesia fiat Laico, requiritur Beneplacitum Apo-
stolicum. Rota *part.* 2. *decis.* 146. *n.* 6. *& part.*
5. *tom.* 1. *decis.* 191. *num.* 8. *arg. Extravagant.
Ambitiosæ, de rebus Ecclef. non alienand.* Consen-
sus Episcopi necessarius non est in donatione,
qua unus Patronus alteri Patrono socio, seu
Compatrono jus suum donat, remittit, seu re-
nunciat. Rota *part.* 1. *recent. decis.* 707. *num.* 4.
part. 5. *tom.* 1. *decis.* 191. *n.* 5. *& decis.* 225.
num. 9. *part.* 7. *decis.* 101. *num.* 5. *part.* 10.
decis. 238. *n.* 8. Barbosa *cit. allegat.* 71. *n.* 28.
cum plurimis aliis ibi citatis, Reiffenstuel *lib.*
3. *decretal. tit.* 38. *num.* 26. obi dicit esse com-
munem, *arg. Clement. Plures* 2. *De jurepatro-
natus*, *& ibi* Glossa *verb. libere*. Non potest
31 tamen sine consensu Episcopi tale juspatrona-
tus donari Filio Compatroni, quia Filius in
vita Patris, qui est Patronus, non reputatur
Compatronus. Cardin. Pereira *de resolut. Em-
phyt. cap.* 9. *num.* 3. *& de potest. eligendi cap.*
1. *num.* 24. Barbosa *cit. allegat.* 71. *num.* 29.
& alii.
32 Consensus Episcopi licet requiratur in dona-
tione particulari, non requiritur tamen in do-
natione universali omnium bonorum. Rota
part. 6. *recent. decis.* 208. *num.* 12. *& sequent.*
Annotat. *ad decis.* 46. *num.* 121. *usque ad n.*
33 125. *part.* 9. *tom.* 1. *& decis.* 73. *num.* 30. *par.*
11. Immo juspatronatus venit sub generali do-
natione omnium bonorum, Jurium, & Actio-
num. Rota *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 181. *num.* 3.
Etiamsi juspatronatus non fuerit expressum.
Rota *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 615. *n.* 2. & neque
in hoc casu requiritur consensus Episcopi. Ro-
ta *part.* 19. *tom.* 1. *decis.* 181. *n.* 5. *& ead. par.*
19. *tom.* 2. *decis.* 615. *n.* 2.
34 Consensus Episcopi, ubi requiritur in trans-
latione jurispatronatus, debet esse expressus,
nisi scienter translatio fuerit admissa ab ipso
Episcopo; Barbosa *cit. alleg.* 71. *n.* 15. & alii
35 passim. Ubi requiritur consensus Episcopi, ut
in donatione particulari, si fiat sine ipso, do-
natio non valet; Rota *part.* 1. *recent. decis.*
311. *num.* 1. *& decis.* 576. *num.* 1. *part.* 2. *dec.*
157. *num.* 1. *& decis.* 337. *num.* 3. *part.* 3.
decis. 555. *num.* 1. *& decis.* 606. *num.* 2. & sæ-
pe alibi. Et talis Juspatronatus donatio absque
consensu Episcopi facta, est taliter penitus ir-
rita, ut donans possit præsentare non obstan-
te donatione a se facta; immo potest talis Pa-
tronus cum consensu Ordinarii alteri donare.
Annot. *ad decis.* 46. *a num.* 46. *usque ad* 64,
part. 9. *tom.* 3. Neque ad hunc effectum suf- 36
ficit consensus Vicarii Generalis absque speciali
mandato; Rota *part.* 1. *recent. decis.* 302. *n.* 3.
part. 2. *decis.* 257. *num.* 1. *& decis.* 337. *n.* 5.
part. 8. *decis.* 224. *num.* 9. *&* 10 *decis.* 238.
num. 2. & sæpe alibi; Etiamsi Episcopus fue-
rit absens; Rota *part.* 2. *decis.* 237. *n.* 5. Con-
sensus in translatione jurispatronatus debet esse 37
Episcopi illius Diœcesis, in qua sita est Eccle-
sia; *cap. Cura pastoralis* 11. *de jurepatronat.* Bar-
bosa *cit. allegat.* 71. *num.* 17. & alii passim.
Consensus, seu confirmatio Episcopi non de- 38
bet necessario intervenire in ipso actu donatio-
nis; Rota *part.* 17. *decis.* 80. *num.* 3. sed etiam
postea, & quandocumque supervenire potest
etiam post donationem; Rota *part.* 2. *dec.* 605.
num. 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 191. *num.* 7. *part.*
11. *decis.* 73. *num.* 32. *& part.* 17. *decis.* 80.
num. 2. Quinimmo supervenire potest etiam
post obitum ipsius donatoris in præjudicium
ejus heredis, & habentium causam ab eo. Ro-
ta *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 430. *num.* 9. Quando
nempe nullus adsit, cui fuerit interea Jus quæ-
situm; Rota *part.* 11. *decis.* 130. *num.* 18. Ita
ut res sit integra, neque agatur de præjudi-
cio alterius, quam ipsius donantis, ejusque
heredum; Rota *part.* 11. *decis.* 372. *n.* 26. Et
sic Doctores communiter.
Donatio particularis jurispatronatus facta Lai- 39
co sine consensu, seu confirmatione Ordinarii
est revocabilis, cum facta sine ejus consensu,
seu confirmatione non valeat, ex quo nequeant
Laici præsumptione propria disponere de eo,
quod est Ecclesiastici juris ad textus apertos
in cap. Illud 8. *Nullus Laicus* 17. *& cap. Sug-
gestum* 20. *de jurepatronatus*. Rota *part.* 1. *re-
cent. decis.* 31. *num.* 1. *& decis.* 576. *num.* 1.
part. 2. *decis.* 257. *num.* 1. *& decis.* 337. *num.*
4. *part.* 3. *decis.* 606. *num.* 2. *part.* 9. *tom.* 2.
decis. 430. *n.* 2. *part.* 19. *tom.* 2. *decis.* 630. *n.* 8.
& novissime *in Bononien. Parochialis* 8. *Februa-
rii* 1706. §. *Nullitas enim*, *coram Scoto*, Lam-
bertin. *de jurepatronat. lib.* 1. *part.* 2. *quæst.*
6. *art.* 4. *num.* 2. Pitonius *de controversiis Pa-
tronorum tom.* 1. *allegat.* 40. *num.* 3. *&* 22. &
alii passim. Hinc talis donator potest cum con-
sen-

ſenſu Ordinarii alteri donare; Annotat. *ad deciſ.* 46. *a n.* 56. *uſque ad* 64. *part.* 9. *tom.* 1. & communis Doctorum.

40 Eſt tamen valida, & irrevocabilis in præjudicium donantis talis particularis juriſpatronatus donatio ſine conſenſu, ſeu confirmatione Ordinarii, ſi facta ſit cum juramento, promiſſione, & pacto expreſſo de eam non revocando; Rota *part.* 17. *recent. deciſ.* 80. *n.* 5. *& in Lunen. Sarzanen. Beneficiorum* apud Bertachin. *Voto deciſ.* 47. *num.* 14. *&* 39. *& in Compoſtellana Parochialis* 25. *Junii* 1696. §. *Quandoquidem*, *&* 28. *Junii* 1697. §. *Non relevante*, *coram Priolo*, & pluribus adductis Pignatell. *tom.* 6. *conſultat.* 96. *numer.* 12. 15. *& ſequentib.* & judicatum fuit per Judices commiſſarios in voto impreſſo apud Saminiat. *controv.* 196. *num.* 43. *& ſequent. tom.* 2. Et Rota Macerat. *in una Maceraten. Beneficii* 1. *Junii* 1721. §. *in nihilo* §. *Quare*, *&* §. *Sic etiam coram Tomano*, Piton. *loc. c. n.* 11. *&* 22. ubi addit ſe ita judicari obtinuiſſe *in Sulmonen. ſeu Valven. Capellaniæ* per ſententiam A. C. Cencii latam ſub die 2. Octobris 1714. Et ratio eſt, quia licet talis donatio ſit de ſua natura revocabilis ante conſenſum, ſeu confirmationem Ordinarii ex dictis *num. antecedenti*, attamen per juramentum de eam non revocando evadit firma, & irrevocabilis in præjudicium ipſius donantis, cum in tali ſtatu res non ſit amplius integra, nec ſit locus pœnitentiæ; Seraphin. *de juram. privileg.* 139. Cyriac. *controverſ.* 322. *n.* 33. Pignatell. *loc. cit. n.* 12. & ſic alia præſentatio donantis contra ſuum juramentum non poteſt admitti per Ordinarium, ne fiat particeps ejus delicti confovendo ipſius perjurium; Rota *part.* 17. *recent. dec.* 80. *a num.* 5. Merlin. *dec.* 443. *num.* 4. *& ſeq.* Guttierez *de juramento confirm. part.* 3. *cap.* 14. Sperell. *deciſ.* 180. *num.* 1. *&* 16. *uſque ad* 21. Rota Macerat. *in una Macerat. Beneficii* 1. *Junii* 1711. §. *Quare cum donatio*, *coram Tomano* impreſſa apud Pitonium *loc. cit.* Abhorrent enim Sacri Canones confoveri perjurium, *cap. Si vero* 8. *de jurejurando*, ibi: *Nec nos alicui dare materiam volumus veniendi contra juramentum proprium, ne Auctores perjurii videamur*, & concordant *cap. Verum* 15. *& cap. Mulieri* 38. *eod. tit. de jurejurando*, ac etiam jus Cæſareum *in l. Si minori* 1. *Cod. Si adverſus venditionem*, *& l. Ambiguitatis* 2. *Cod. de indicta viduitate*. Unde ante conſenſum Ordinarii talis donatio in præjudicium donantis habet implicitum ſtatum validitatis, uſquequo ſuperveniat confirmatio Epiſcopi; Rota Macerat. *in cit. Macerat. Beneficii* 1. *Junii* 1711. §. *In nihilo* impreſſa apud Piton. *loc. cit.* Saminiat. *controverſ.* 196. & alii paſſim.

Neque a tali juramento poteſt ab Ordinario abſolvi dictus Donator, Donatario, ſeu parte non citata, cum abſolutio ſit in præjudicium tertii. Gales *de oblig. can. quæſt.* 25. *num.* 3. & ibi Zach. *num.* 11. Cyriac. *controv.* 7. *num.* 14. Altimar. *de nullit. rubr.* 12. *num.* 92. Scop. ad Gratian. *dec.* 165. *num.* 3. Rota Maceraten. *in d. Maceraten. Beneficii* §. *Nec ad præſervandum coram Tomano*, Sperell. *dec.* 180. *num.* 60. ubi pluribus citatis teſtatur ſic de ſtylo ſervari. 41

Poſt conſenſum, ſeu confirmationem Ordinarii talis juriſpatronatus donatio eſt irrevocabilis, etiamſi non fuerit jurata; Rota *part.* 7. *recent. dec.* 36. *n.* 5. *& ſeq.* Pitonius *cit. allegat.* 40. *n.* 22. ubi teſtatur, quod ſic ſolet regulariter concludi, & ſic tenent Doctores communiter. Et ratio eſt, quia per confirmationem, ſeu decretum Ordinarii evadit donatio inter vivos; Rota *part.* 19. *rec. dec.* 335. *n.* 15. quæ ex ſola pœnitentia donatoris revocari non permittitur per text. *in l. Poſſeſſionem* 3. *Cod. de revocandis donationibus*, cum donatio inter vivos irrevocabilis & immutabilis ſit; *l. Perfecta* 4. *Cod. de donationibus*, *quæ ſub modo*, *&* §. *Aliæ autem* 2. *Inſtit. de donationibus* cum ſimilibus; Rota *cit. dec.* 335. *n.* 9. 42

Tertio modo, Juſpatronatus tranſit de uno in alium per *permutationem*, Gloſſa communiter recepta *in cap. Pie mentis* 26. *cauſ.* 16. *qu.* 7. *& in cap. Cum ſæculum* 13. *de Jurepatronatus*, & eſt textus *in c. Nemini* 40. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. 44 Et quidem licite, & valide, ſaltem acceſſorie, & per accidens permutari poteſt etiam pro rebus temporalibus, ſi nempe univerſitas bonorum, vel alia res temporalis, ut Villa, Caſtrum, & hujuſmodi, cui Juſpatronatus eſt inſeparabiliter annexum, permutatur cum aliis bonis temporalibus, dummodo hoc in æſtimationem non veniat, ita ut ratione illius in permutatione res temporalis pretioſior, quam alia commutanda exigatur, & detur. 45 Et talis permutatio poteſt fieri etiam ſine conſenſu Epiſcopi; Contractus enim celebratur de ſolis temporalibus (ad quem contractum utique non requiritur conſenſus Epiſcopi, ut de ſe patet) cum quibus juſpatronatus, ut inſeparabiliter annexum acceſſorie tranſit; Regula autem eſt, quod juſpatronatus tranſeat cum re, cui eſt inſeparabiliter annexum, etiam abſque conſenſu Epiſcopi, arg- 43

arg. cap. Ex litteris 7. de Jurepatronatus, & notant, & tenent ibi Abbas *num.* 1. Innocent. *num.* 2. Barbosa *num.* 3. Fagnan. *num.* 3. &
46 alii communiter. Nullatenus tamen neque cum consensu Episcopi potest permutari Juspatronatus de per se, & solitarie sumptum pro re temporali. *Communis*, textu expresso *in cap. Quæsitum 5. de rerum permutatione*, addita ratione: *Quia circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem continet semper Simoniæ, & in cap. Exhibita 9. eod.* ibi: *Cum permutatio de spiritualibus ad temporalia improbetur*. Juspatronatus autem est annexum spirituali, textu expresso *in capit. De jure 16. de Jurepatronatus*, ibi: *Juspatronatus, quod est spirituali annexum*.

47 Juspatronatus permutari potest cum alio jurepatronatu, aut alia re spirituali. *Communis, arg. cit. cap. Quæsitum 5. de rerum permut.*
48 *& cit. cap. Nemini 40. caus. 16. quæst. 7.* Talis autem permutatio nequit fieri sine consensu Episcopi, quia spiritualium permutatio in materia Beneficiaria requirit Episcopi consensum, seu auctoritatem; *arg. cit. c. Quæsitum 5. de rerum permut.* Reiffenst. *lib. 3. Decret. tit. 39. num.* 28. Pirhing *ibid. num.* 79. Zoesius *ibid. num.* 25. Silvester, *verb. Juspatronatus qu.* 5.
49 & alii. Barbosa tamen *de Offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat.* 71. *num.* 31. cum aliis ibi citatis dicit, quod consensus Episcopi solum requiritur, *si permutatione* juspatronatus transferatur in Laicum; Secus vero si transferatur in Ecclesiam, aut in Clericum nomine Eccle-
50 siæ. Episcopi consensus pro tali permutatione requisitus non debet necessario intervenire in ipso actu permutationis, sed etiam postea, & quandocumque intervenire potest, etiam post permutationem, immo etiam post obitum permutantis. Barbosa *loc. cit. num.* 22. cum aliis ibi citatis, & faciunt proportionaliter decisiones Rotæ, pro donatione adductæ supra *sub num.* 38.

51 *Quarto modo*, Juspatronatus transit, seu transfertur de uno in alium per *venditionem*. Glossa communiter recepta *in cap. Piæ mentis 26. caus. 16. q. 7. & in cap. Cum sæculum 13. de jurepatron.* & est textus *in d. cap. Cum sæ-*
52 *culum*. Hoc tamen non debet intelligi, quod juspatronatus per se, ac solitarie sumptum possit vendi, quia sic sumptum, nec licite, nec valide vendi potest, ut tenet communissima Doctorum, textu expresso *in cap. de jure 16. de jurepatronatus*, addita ibi ratione: *Cum inconveniens sit vendi juspatronatus, quod est spi-*
53 *rituali annexum*. Immo vendens juspatronatus sic sumptum, si sit persona singularis, subjacet Excommunicationi; Si vero sit aliqua Communitas, seu Universitas, subjacet Interdicto. Concil. Trid. *sess. 25. de reformat. cap. 9.* Et 54
tam vendens, quam emens, etiamsi intervenerit consensus Episcopi, ipso facto privati existunt tali jurepatronatus; *arg. cap. Quia Clerici 6. de Jurepatronatus*, & expresse Concil. Trident. *loc. cit.* ibi: *Si secus fecerint, Excommunicationis, & Interdicti pœnis subjiciuntur, & dicto Jurepatronatus ipso jure privati existant*; Annot. *ad dec. 46. Rotæ recent. n. 3. & seq. par. 9. tom. 1.* Barbosa *in cit. c. Quia Clerici num. 2. & in Trid. loc. cit. num.* 81. *& de Offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat.* 71. *num. 35. & communis aliorum*. Nec talis ven- 55
ditor posset retinere pretium acceptum, ne ex iniquitate sua commodum reportet; *arg. cap. Intelleximus 7. de judiciis*, ibi: *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*. Sed teneretur illud restituere, non quidem Emptori, utpote qui mala fide contra Sacros Canones emit; *arg. cap. De hoc 11. de Simonia, & l. Fundum, Cod. de Evict.* sed Ecclesiæ, cui per Simoniam injuria fuit illata. Abbas *in cap. de jure 16. de Jurepat. n. 3.* Barbosa *ibid. n.* 5. Lambert. *de jurepatron. lib. 1. par. 2. quæst. 5. art. 6.* Vivian. *in praxi jurepatronat. lib. 4. c. 5. num. 9.* & alii.

Quando vendens ratione illicitæ & invalidæ venditionis privatur jurepatronatus, tunc 56
Ecclesia patronata remanet libera, si unus tantum est Patronus, vel plures quidem, sed omnes pro tali venditione delinquentes. *Annot. ad dec. 46. num. 7. p. 9. Rotæ recent. tom.* 1. Barbosa *Collectan. in cap. Quia Clerici 6. de jurepatronat. num. 2. & in Trid. sess. 25. de reform. cap. 9. num.* 81. cum pluribus ibi citatis. Si autem plures sint Patroni, & unus solus, vel alter delinquat, tunc Beneficium non remanet liberum, maxime si sit hereditarium, sed juspatronatus competit aliis Compatronis innocentibus, *Annot. ad d. dec. 46 n. 9.* Cantera *in suis q. crimin. cap. 1. num.* 50. Socinus Junior *consf. 15. num. 6. vol. 2.* Peregr. *de Jure Fisci lib. 5. tit. 1. num.* 72. Bajard. *ad Clar. lib. 5. quæst. 79. num.* 26. Sanchez *in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 19. num.* 17. Barbosa *in Conc. Trid. loc. cit. num.* 81. Reiffenstuel *lib 3. Decretal. tit. 38. num.* 29. & alii. Secus vero, si virtute, seu vigore fundationis ad aliquem devolveretur; siquidem tunc vendente tantum condemnato, si vacaret, pro ejus parte Ordinarius conferret, *cit. Annot. ad d. decis. 46. num.* 10. & supradicti Doctores.

Jus-

59 Juspatronatus, quamvis nequeat vendi de per se principaliter, ac solitarie sumptum; potest tamen vendi per accidens, seu accessorie, uti si vendatur universitas bonorum, cui inseparabiliter est annexum juspatronatus; dummodo ratione illius non augeatur pretium. *Communis; arg. cap. Ex litteris 7. & cap. Cum sæculum 13. De jurepatronat.* Neque hoc casu requiritur consensus Episcopi. Rota *par. 7. rec. dec.* 206. *num.* 18. *par.* 14. *dec.* 536. *num.* 183.
60 *& communis Doctorum*. Secus autem quando translatio sit rerum particularium, & signanter jurispatronatus; tunc enim, non attenta tituli universitate, requiritur consensus Ordi-
61 narii. Rota *par.* 14. *dec.* 536. *num.* 184. Juspatronatus accessorie, seu per accidens potest transferri in alium, non solum per venditionem universitatis bonorum, sed etiam per venditionem rei particularis, cui inseparabiliter sit annexum, dummodo ratione illius pretium non augeatur. Barbosa *Collectan. in cap. Ex litteris 7. de jurepatr. num.* 2. ubi dicit hoc clare colligi ex textu dicti *cap. Ex litteris*, Cardin. *in cap. Cum sæculi 13. de Jurepatron. quæst.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 31. ubi dicit hanc opinionem esse veriorem & juri conformiorem, & in hanc inclinant etiam multi
62 alii. Si enim Fundator dicat *Statuo*, seu *volo, quod Juspatronatus semper inseparabiliter annexum sit huic Palatio, huic Domui, huic Fundo, huic Agro, & hujusmodi, itaut in quemcumque transierit hoc Palatium, hæc Domus, hic Fundus, hic Ager, & hujusmodi, transeat etiam inseparabiliter juspatronatus*, videtur clarum, quod per venditionem, & translationem talis Palatii, talis Domus, talis fundi, talis agri, & hujusmodi transferatur, & vendatur accessorie, & per accidens etiam ipsum juspatronatus inseparabiliter ipsi Palatio, Domui &c. a Fundatore annexum; quia, cum possit Fundator in limine fundationis apponere conditiones, & pacta sibi benevisa, etiamsi juri communi sint contraria, dummodo accedat Episcopi consensus, ut tenet Rota *par.* 1. *rec. dec.* 530. *num.* 2. *& Communis Canonistarum*, ideo ejus voluntas est servanda. Rota *par.* 2. *rec. dec.* 254. *num.* 2. aliter esset inutilis, & ridicula ejus facultas sic disponendi, & apponendi quascumque conditiones, & quæcumque pacta sibi benevisa, si non deberet ejus servari voluntas sic disponens; Tum quia jura, & rationes æque militant de tali re particulari, ac de universitate bonorum, ut consideranti patet; Et regula universalis, & illimitata ab ipsis etiam adversariis alibi illimitate sæpe posita, est, quod juspatronatus transeat cum re cui est inseparabiliter annexum; *arg. cit. cap. Ex litteris 7. de jurepatr.* & universaliter accessorium sequatur naturam principalis; *cap. Accessorium 32. de Regul. juris in 6.* ibi: *Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Nec 63
intervenit Simonia, quia, dum venditur res, in qua inest juspatronatus non venditur ipsum juspatronatus, sed illa res, cui inest, ut docet S. Thom. 2. 2. *q.* 106. *art.* 4. Abbas, & Bero. *in cap. de jure 16. de Jurepatr.* & alii plures, & *Annotatio ad dec. 46. Rotæ part. 9. tom. 1. num.* 15.

Plurimi tamen, & maximi Doctores, ut 64
Innocent. *in cap. Ex litteris 7. de jurepatron. num. 3. & ibid.* Joan. Andr. *num.* 3. Hostiensis *num.* 7. Abbas *num.* 14. Fagnan. *num.* 19. Roch. de Curte *in tract. de jurepatron. in verb. Ipse velis, quæst.* 20. Lambertin. *in eod. tract. par.* 2. *lib.* 1. *quæst.* 5. *art.* 7. & plures alii citati a Covarr. *lib.* 1. *Variarum resol. cap.* 13. *num.* 3. conclusionem limitant, dicendo, quod juspatronatus transeat quidem cum re particulari, cui est inseparabiliter annexum, si vendatur res particularis continens Jura universitatis, cujusmodi secundum ipsos sunt Civitas, Castrum, Oppidum, Pagus, Villa aut fundus, cui Jura universitatis, aut Jurisdictio, Servitutes, Onera, Actiones, & hujusmodi, sunt annexa; Non sic autem si vendatur res particularis talia Jura universitatis non continens.

Juspatronatus annexum Castro, Villæ, & 65
hujusmodi rei datæ in dotem, transit cum ipsa dote in Maritum, ita ut, stante Matrimonio, Jus præsentandi competat Marito, & non Uxori. Garcias *de Benefic. par. 5. c. 9. n.* 137. *& seq.* Menochius *conf. 66. num.* 27. Mantica *dec.* 140. *num.* 2. *&* 13. Barbosa *in cit. cap. Ex litteris 7. de Jurepatr. num. 3. & de Offic. & Potest. Episcop. par. 3. alleg.* 71. *num.* 38. cum purimis ibi citatis, & fere communi aliorum contra Abbatem, & Azorium. Et ratio est, quia Juspatronatus transit cum re in illum; qui eam cum dominio directo, vel saltem utili, acquirit; ut *arg. cap. Ex litteris 7. de Jurepatr. & cap. Cum Bertoldus 18. de sententia, & re judicata*, tenet ex communi Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris num.* 15. Sed maritus durante Matrimonio, habet dominium saltem utile dotis; *l. Dote ancillam, C. de rei vindicat. cap. Per vestras 7. de donat. inter Vir. & Uxorem, cap. Salubriter 19. de Usuris;* ergo &c.

Juspatronatus annexum inseparabiliter Ca- 66
stro,

ſtro, Oppido, Pago, Palatio, Prædio, & hujuſmodi dato in Feudum, ſeu Emphyteuſim, tranſit cum ipſo in Feudatarium, ſeu Emphyteutam; *Communis*, *arg. c. Cum ſeculum* 13. *de Jurepatronatus*, & ibi Gloſſa verb. *Emptorum*; & ad hoc facit ratio allata *ſupra n.* 58.

67 Secus autem, ſi tale Caſtrum, Oppidum, Palatium, Prædium, & hujuſmodi, detur ſolum pro Pignore, aut Hypotheca, quia tunc Juſpatronatus non tranſit cum ipſo Caſtro, Oppido, & hujuſmodi in Creditorem habentem Pignus, aut Hypothecam, ſed remanet apud Debitorem, ita ut eveniente tali tempore vacantia Beneficii patronati, Jus præſentandi competat Debitori, & non Creditori; *arg. c. Cum Bertoldus* 18. *De ſententia & re judicata*, & tenet *Communis Doctorum* cum Fagn. *in cit. c. Ex litteris* 7. *de jurepatronatus n.* 16. Et ratio eſt, quia ad hoc, ut tranſeat Juſpatronatus cum aliqua re, requiritur omnino, quod ipſa res tranſeat quoad dominium directum, vel ſaltem utile, & non ſufficit quod tranſeat ſolum quoad civilem, vel naturalem nudam poſſeſſionem; ut *arg. cit. cap. Ex litteris* 7. *De jurepatron. & cit. c. Cum Bertoldus* 18. *de ſent. & re judicata*, docet ex communi Fagnan. *in d. c. Ex litteris n.* 15. In creditorem autem habentem Pignus non tranſit dominium Pignoris, nec directum, nec utile, ſed nuda ipſius poſſeſſio (niſi aliter conventum fuerit) & tenetur Creditor fructus perceptos reſtituere, vel in ſortem computare, & peccat utendo; *cap. Cum contra 6. de Pignorib. cap. Plures* 1. *de Uſuris*, & *l. Sed an viæ*, *ff. De pignoribus*, & *l. Creditor*, *ff. De furt.* adeoque Juſpatronatus, nec acceſſorie tranſit cum Pignore, ſeu Hypotheca.

68 Juſpatronatus annexum rei conceſſæ ad firmam, ſeu locatæ ad longum tempus, v. gr. ſaltem ad decennium tranſit ad Conductorem, ita ut eveniente vacatione Beneficii tempore locationis, & conductionis, Jus præſentandi ſpectet ad Conductorem, & non ad Locantem. *Communis* cum Abbate *in cit. c. Ex litteris* 7. *de Jurepatronatus n.* 5. Barboſa *ibid. num.* 5. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 76. *arg. cit. cap. Ex litteris* 7. *de Jurepatronat. & cap. Veſtra* 2. *De Locato & Conducto*. Et ratio eſt, quia per talem conceſſionem ad firmam, ſeu locationem ad longum tempus tranſit poſſeſſio, & omnis utilitas rei locatæ in Conductorem, & conſequenter etiam Juſpatronatus, ſeu ratio præſentandi, quæ eſt quædam commoditas, & veluti fructus Juriſpatronatus.

69 Inſuper ſecundum Barboſam *in cit. cap. Ex litteris* 7. *De jurepatronat. num.* 4. Gloſſam, & alios ibi citatos, Juſpatronatus tranſit etiam in Conductorem cum re locata, & conducta ad modicum, ſeu breve tempus, quia etiam per locationem ad modicum, ſeu breve tempus tranſit commoditas rei locatæ in Conductorem, ita ut illi liceat uti, & frui re conducta, ut habetur *in leg. Ex conducto* 16. *ff. Locati*. Ideoque videtur etiam tranſire in ipſum Jus præſentandi, ſeu ipſam præſentationem, quæ eſt quædam commoditas, vel quidam fructus Juriſpatronatus juxta doctrinam Gloſſæ receptæ *in c. Cum olim* 14. *de majorit. & obedient. verb. Capitulo*, & Gloſſ. ult. *in cap. Cum Bertoldus* 18. *de ſent. & re judicata*.

At vero licet hæc ſententia ſit probabilis ut 70 etiam cenſet Abbas *in cit. c. Ex litteris* 7. *de jurepatron. n.* 5. & alii, tamen, ut fatetur ipſemet Barboſa *loc. cit. n.* 4. *in fine*, receptior eſt, & melioribus nititur fundamentis ſententia contraria, ſcilicet, quod Juſpatronatus non tranſeat ad Conductorem cum re locata, & conducta ad modicum & breve tempus, ſed maneat penes Locantem, quia tunc non transfertur utile dominium, nec poſſeſſio, ſed nuda detentio rei, & jus percipiendi fructus, ut notatur *in l. Si certum* §. *Si duobus*, *ff. Commodat. & in l.* 3. §. *Ex contrario*, *ff. de acquirend. poſſeſſ.* cum colonus conductus ad modicum & breve tempus, non ſuo, ſed Domini Locantis nomine poſſideat rem locatam; *l.* 2. *De præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* Abbas *in cit. c. Ex litteris n.* 5. Fagnan. *ibid. n.* 14. Bero. *ibid. n.* 2. Cardin. *in Clementin.* 1. §. *Verum*, *in* 2. *q. de rebus Eccleſ. non alienand.* Azorius *par.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *q.* 11. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *n.* 76. & alii plures citati a Barboſa *loc. cit. n.* 4. *in principio*.

Juſpatronatus amittitur, & penitus extinguitur variis modis, ſive cauſis. *Primo*, Juſpatronatus ceſſat, & omnino amittitur, ſi Eccleſia patronata ſine ſpe reædificationis totaliter deſtruatur, vel redditus omnino deficiant, & pereant. *Communis*, *arg. fin. Inſt. de Uſufructu*. Rei enim non exiſtentis, nullæ ſunt qualitates; *c. Ad diſſolvendum* 13. *de deſponſat. impuber. l. Si non obtulit* 4. §. *Condemnatum*, *ff. de re judicata*. *Secundo*, quando cauſa, propter quam quis erat Patronus, perempta eſt; Lambertin. *de jurepatron. lib.* 3. *q.* 6. *art.* 1. Barboſa *l.* 3. *juris Eccleſiaſt. univerſ. cap.* 12. *num.* 254. & alii paſſim. *Tertio*, deficiente, & penitus extincta linea vocatorum ad tale Juſpatronatus; tunc enim Eccleſia, ſeu Beneficium libertatem conſequitur, & libere

71 (Juſpatronatus amittitur…) · 72 (Secundo…) · 73 (Tertio…)

bere ab Ordinario confertur. Barbosa *loc. cit. num.* 154. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *n.* 138. Reiffenst. *ibid. n.* 125. Engel *ibid. n.* 26.
74 & alii communiter. *Quarto*, per non usum longissimi, vel longi temporis ad præscriptionem requisiti, si videlicet interea duabus saltem vicibus Rector Ecclesiæ fuerit absque præsentatione institutus, dummodo tamen *Patronus* non fuerit legitime impeditus. Abbas *conf.* 106. *col. penult. lib.* 2. Barbosa *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* & *Communis alio-*
75 *rum*. *Quinto*, si Patronus patiatur Ecclesiam patronatam erigi in Collegiatam, seu Monasterium, quia in his præsentario aliqua locum non habet, sed electio; *c. Nobis* 25. *de jurepatron.* & sic tenet *Communis* cum supracitatis.
76 *Sexto*, si Ecclesia patronata cum consensu Patroni alteri Ecclesiæ, vel Monasterio sine reservatione *Jurispatronatus* uniatur, vel incorporetur, quia per talem unionem, seu incorporationem censetur Ecclesia extincta, & consequenter etiam Juspatronatus in illa competens Patrono. Pirhing *loc. cit.* Reiffenst. *l. c.* Zoesius *tit. de Jurepatronat. n.* 68. Joan. And. *in*
77 *c.* 2. *de Religiosis Domibus*, & alii. *Septimo*, extinguitur per liberam remissionem *Patroni*; quilibet enim renuntiare potest Juri suo; *cap. Si diligenti* 12. *de foro competent.* & *cap. Si de terra* 6. *de privileg.* & tenent Zoesius *loc. cit.* Pirhing *loco cit.* & alii; *arg. cap. Si Laicus*, *unic. De Jurepatronat. in* 6.
78 *Octavo*, Si Patronus Rectorem, vel alium Clericum ipsius Ecclesiæ per se, vel per alios occiderit, aut mutilaverit, eo ipso Juspatronatus amittit, textu expresso *in c. In quibusdam* 12. §. *Sacris*, *De pœnis*. Nisi tamen id faceret ad sui necessariam defensionem, vim vi repellendo cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et tale Juspatronatus ob hanc delicti causam extinctum non transit ad heredes, sed Ecclesia fit libera. Glossa *in cit. c. In quibusdam verb. Prorsus amittant*, Barbosa *l. cit.* Pirhing *l. c.* Reiffenstuel *l. c.* Vivian. *in praxi Jurispatronat.*
79 *lib.* 15. *cap.* 2. *n.* 10. & alii. *Nono*, si Patronus fiat Hæreticus, Schismaticus, aut Apostata, seu Hæreticorum receptator, Fautor, & Defensor; quia in tali casu bonis omnibus spoliatur, & consequenter etiam Jurepatronatus eis annexo; *arg. c. Absolutos* 16. *de Hæreticis*, Moneta *de Commut. ult. volunt. cap.* 11. *num.* 158. Vivian. *loc. cit. lib.* 15. *cap.* 2. *n.* 6. Barbosa *loc. cit.* Engel *loc. cit.* Pirhing *loc. cit.*
80 Reiffenst. *loc. cit.* *Decimo*, si Patronus se ingerat in perceptione fructuum Beneficii patronati, aut ejus bona usurpet, in tali enim casu ipso facto privatur Jurepatronatus, & incurrit excommunicationem reservatam, textu expresso *in Concil. Trid. sess.* 22. *de reform. cap.* 11. Vivian. *loc. cit. lib.* 15. *cap.* 1. *n.* 13. Franciscus Leo *in Thesauro Fori Ecclesiastici p.* 2. *c.* 2. *c.* 21. *n.* 32. Barbosa *l. c.* Reiffenst. *loc. cit.* & alii. *Undecimo*, si Patronus modo 81
a Sacris Canonibus prohibito vendat, aut alio modo in alium transferat Juspatronatus, quia in tali casu ipso facto privatur Jurepatronatus, & excommunicationi subjicitur, textu expresso *in Concil. Trid. sess.* 25. *de reform. c.* 9. §. *Nec dictum Juspatronatus*, Engel *loc. cit.* Reiffenst. *loc. cit.* & alii. *Duodecimo*, Jurepa- 82
tronatus privandus est, qui illud simoniace acquisivit; *arg. c. Quia Clerici* 6. *De jurepatronatus*, Zoesius *loc. cit.* Pirhing *l. c.* Reiffenst. *loc. cit.* & alii. *Tertiodecimo*, si Patronus in- 83
gratus sit Ecclesiæ, perdit juspatronatus. Vivian. *loc. cit. lib.* 15. *cap.* 2. *num.* 4. Barbosa *loc. cit.* Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 32. *n.* 9. & 19. & *q.* 58. *num.* 2. & alii.

Additiones ex aliena manu.

Differit hoc in articulo *Auctor* de modis derivatis, quibus acquiritur juspatronatus, tum de modis, quibus amittitur.

Agens *Auctor* de successione, qui est unus de 84
modis derivatis, asserit *num.* 7. plures heredes pro inæqualibus partibus institutos æqualiter in juspatronatus succedere. At si intelligit de exercitio jurispatronatus, res haud caret difficultate; dum illud juxta hereditarias partes dividatur. Confer Gagliard. *de Jurepatron. cap.* 10. *num.* 4.

Quod inquit *Auctor num.* 9. conventiones, 85
in quibus jus præsentandi per turnum dividitur, opus haud habere consensu Ordinarii, accuratiori indiget discussione. Porro si conventio hæc sit inita inter eos, quorum aliquis nullam prorsus partem jurispatronatus habeat, necessarius ad ejus validitatem est consensus Ordinarii, isque non ratione juris præsentandi per turnum, sed alienationis in extraneum; Rot. *in Mediolanen. jurispatronatus.* 4. *Junii* 1734. *cor. bon. mem. Harrac.*

Quod si inita sit dicta conventio inter Pa- 86
tronos, sed sit inter eos aliquis qui alienare quoquomodo prohibeatur, ut est Patronus Ecclesiasticus, opus est ad ejus validitatem ratione dictæ prohibitionis confirmatione Pontificia: Rota *in Paderbonen. Canonicatus.* 25. *Junii* 1726. *cor. bon. mem. Cer.*

Si inita sit dicta conventio inter Patronos, 87

 quo-

quorum nemo alienare prohibetur, sed Patronis in suo cuique turno adjectum sit onus præsentandi has vel illas personas, ratione hujusce oneris ad illius validitatem accedere pariter debet Pontificia confirmatio; Rota *in Valentina Beneficii* 28. *Junii* 1723. *cor. bon. mem. Gamach.*

88 At si dicta conventio intersit inter Patronos, nec aliquis de ipsis alienare sit prohibitus, nec onus iis sit adjectum præsentandi aliquem de certo genere Personarum, subsistit sine ulla Ecclesiastici Superioris Auctoritate; Rota *cor. Dunozet jun. dec.* 702. *num.* 1. *& in Compostellana Parochialis* 22. *Februarii* 1734. §. *Ubi vero*, *cor. Eminentiss. Crescentio*.

89 Utrum ad firmitatem dictæ conventionis requiratur consensus omnium Patronorum, an sufficiat consensus majoris partis ipsorum, non incongrua quæstio est. Requiri consensum omnium Patronorum videntur affirmare Piton. *de Controv. Patron. alleg.* 100. *num.* 318. Rota *in Pistorien. Beneficii* 1716. §. *Alia cor. bon. mem. Cerr.*

90 At ita intelligas, ut possit dictam conventionem impugnare Patronus, qui non consensit, non item aliqui de Patronis, qui suum præstiterunt consensum, quibusque propterea vetitum esse debet factum proprium impugnare; Rota *in Hydruntina Capellaniæ* 10. *Maii* 1679. §. *final. cor. bon. mem. dell' Olmo*, *& Barchinonen. Beneficii* 22. *Februarii* 1704. §. *final. cor. bon. mem. Casarell.*

91 Quænam requirantur, ut hæc conventio afficere possit ex persona propria vocatos ad juspatronatus, vide apud Piton. *de controvers. Patron. allegat.* 71. *n.* 15.

92 Nec inutile est hic accuratius explicare, an & quando re non integra possit necne supervenire consensus Ordinarii, & validare actum, in quo fuit translatum juspatronatus. Plures vero distinguendi sunt casus. Enimvero ubi agitur de donatione simplici jurispatronatus inutilis est consensus Ordinarii superveniens re nondum integra; idque quia non obstante hujusmodi donatione liberum erat donanti ab ea resilire, & ad alios juspatronatus transferre; Rot. *in Pennen. Jurispatronatus* 2. *Maii* 1733. §. 7. *& sequent.* & in confirmatoria 3. *Julii* 1744. §. 4. *cor. clar. mem. Millin.*

93 Aliter se res habet quoad donationem jurispatronatus continentem pactum juratum de non revocando. Etenim quum hujusmodi donatio irrevocabilis maneat quoad donantem, etiam ante consensum Ordinarii; Inde fit, quod subsequens translatio, utpote irrita ex defectu potestatis nullum præbere valeat impedimentum consensui Ordinarii, qui quandocumque supervenerit, validat actum usque ab initio; Rot. *in Aquilana Beneficii* 28. *Junii* 1749. §. 3. *cor. Rever. P. D. Canilliac Decano*, *& in Compostellana Parochialis de Coiros* 8. *Maii* 1747. §. 7. *cor. Illustr. Clement.*

Quod in donatione jurispatronatus continente pactum juratum de non revocando obtinet, 94
id ex identitate rationis locum quoque sibi vindicat in dispositione ejusdem jurispatronatus facta per legatum. Nam quum heres nullatenus ex se impedire valeat, quominus adimpleatur voluntas Testatoris favore alterius de suo jurepatronatus disponentis; immo illam modis omnibus ad optatum finem perducere teneatur; Hinc est, quod si ipse heres contra fas & jura voluntatem defuncti eludat donando ante consensum Ordinarii juspatronatus, nullum ex hujusmodi irrita donatione oriri potest obstaculum supervenienti consensui Ordinarii, qui propterea indistincte retrotrahitur ad diem factæ dispositionis in præjudicium cujuslibet actus interim gesti; Rot. *in Tuden. Parochialis de Teuton.* 20. *Junii* 1757. §. 13. & in confirmatoria 28. *Novembris* 1757. §. 12. *cor. R. P. D. Herreros.*

Articulus III.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt ejus probationem.

Cum Beneficia præsumantur libera, alleg. 1
ganti Juspatronatus incumbit onus illud probandi; Rota recent. *p.* 4. *tom.* 2. *dec.* 59. *n.* 9. Alio autem modo probari debet Juspatronatus a personis suspectis de usurpatione, in quibus exactiores probationes requiruntur. Conc. Trid. *sess.* 25. *de reform. cap.* 9. Rota recent. *par.* 4. *tom.* 2. *dec.* 59. *n.* 11. Et alio modo a personis privatis, in quibus Conc. Trid. *loc. cit.* nihil innovavit circa hujusmodi probationem, sed illam reliquit in terminis Juris communis; Rota *part.* 1. *dec.* 211. *n.* 2. *& dec.* 312. *num.* 2. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 290. *num.* 10. *par.* 12. *dec.* 162. *num.* 4. *part.* 17. *dec.* 220. *num.* 11.

Personæ suspectæ de usurpatione Jurispatro- 3
natus sunt omnes Domini Civitatum, Castrorum, aut Locorum, Duces, Principes, Marchiones, Comites, Barones, Universitates, seu Communitates, & alii quilibet Domini perpetuam jurisdictionem habentes in loco Beneficii. Sic declarasse Sacram Congregationem Con-

Concilii refert Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. gloss.* 18. *n.* 66. & sæpe sæpius tenuit Rota, & signanter *in Sorana Jurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603. *coram Card. Pamphil. & in alia Jacen. Parochialis* 17. *Junii* 1603. *coram eodem*, *& in Lucana Jurispatronatus* 14. *Junii* 1621. *cor. Coccino*, *& par.* 2. *rec. dec.* 412. *num.* 4. *& decis.* 421. *n.* 1. *par.* 12. *dec.* 187. *n.* 1. *part.* 14.
4 *dec.* 488. *num.* 6. 7. *&* 8. Nec Juspatronatus præsumitur acquisitum ex usurpatione ex sola potentia acquirentium, nisi etiam probetur eorumdem temporalis jurisdictio in loco, ubi situm est Beneficium; Rota *part.* 3. *recent. dec.* 172. *n.* 10. *& decis.* 191. *num.* 2. *part.* 12.
5 *dec.* 187. *num.* 1. & sæpe alibi. Ita ut Jurisdictio, seu potentia extra locum Beneficii non sufficiat; Rota *part.* 5. *rec. tom.* 1. *decis.* 197. *num.* 37. *&* 38. Nisi potentia sit talis quæ influat etiam in locum Beneficii; Rota *part.* 7. *rec. dec.* 282. *n.* 22. *& sequent. par.* 12. *dec.* 90.
6 *num.* 26. Ceterum usurpatio non præsumitur in personis privatis alicujus loci, quamvis sint potentes in alio; Rota *part.* 12. *dec.* 90. *n.* 24.
7 Immo, ut usurpatio suspicari valeat de familia, requiritur, quod eadem familia sit in loco Beneficii cum tali jurisdictione, quæ incutiat formidinem Ordinario, eumque retrahat a vindicanda usurpatione Beneficii; Rota *part.*
8 19. *tom.* 2. *decis.* 539. *num.* 6. Neque ad hunc effectum potentia inducitur ex nobilitate & antiquitate familiæ; Rota *part.* 12. *decis.* 90. *n.* 21. *&* 22.

9 Jurispatronatus usurpatio non solum præsumitur in Dominis temporalibus, & Familiis potentibus, ut supra, sed etiam in Universitatibus, seu Communitatibus. Conc. Trid. *cit. sess.* 25. *de reform. cap.* 9. ibi: *Seu Communitatibus*, *vel Universitatibus*; Rota *part.* 5. *rec. tom.* 1. *dec.* 197. *num.* 31. *&* 32. *& part.* 17. *dec.* 220. *n.* 9. *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 768. *num.* 4.
10 & sæpe alibi. Et hoc procedit etiam in Universitatibus, seu Communitatibus parvis, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii relata, & secuta a Rota *par.* 5. *recent. tom.* 2. *dec.* 477. *num.* 14. & tenuit eadem Rota *coram Mantica dec.* 253. *num.* 3. *& in Ilerden. Beneficii* 11. *Martii* 1596. *coram Penia*, *& in Cremonen. Capellaniæ* 2. *Aprilis* 1601. *coram Coccino*, ac alias sæpe, & cum plurimis tenet Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastici univers. capit.* 12. *n.* 144. *& par.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. allegat.* 72. *n.* 62. *& in Trid. sess.* 25. *de re-*
11 *format. cap.* 9. *num.* 50. Immo hoc itidem procedit in Universitatibus, seu Communitatibus parvis, quæ nullam jurisdictionem, seu impetium habet in loco Beneficii; Rota *part.* 5. *tom.* 2. *dec.* 477. *num.* 14. *part.* 9. *tom.* 1. *dec.* 245. *n.* 6. *par.* 11. *dec.* 347. *n.* 14. *part.* 12. *dec.* 279. *n.* 3. & sic consuevit declarare Sacra Congregatio apud Rotam *p.* 5. *tom.* 1. *dec.* 197. *n.* 36. & cum pluribus tenet Barbosa *cit. alleg.* 72. *num.* 32. *& cit. cap.* 12. *n.* 144. *& sequent.*
Etiamsi essent Universitates, & Communitates paucorum Parochianorum; Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 197. *num.* 36. ubi citat varias alias Rotæ decisiones. Barbosa cum pluribus aliis *cit. allegat.* 72. *num.* 32. *& cit. cap.* 12. *n.* 144. *&* 145. 12

Cessat autem præsumptio usurpationis in Confraternitate, seu Congregatione personarum, quæ nullam habent jurisdictionem, aut publicam auctoritatem, aut potentiam; Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 290. *n.* 3. *&* 18. *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 321. *n.* 10. Item cessat præsumptio usurpationis, quando Juspatronatus spectat ad Præsidentes Confraternitatis, etiamsi ipsi eliguntur a Communitate; Rota *ibidem num.* 22. Barbosa *cit. allegat.* 72. *n.* 64. *& cit. cap.* 12. *n.* 149. Item Juspatronatus non præsumitur acquisitum ex usurpatione, si non totius Universitatis, sed illius partis esse prætendatur. Sic decisum fuisse a *Sacra Congreg. Concilii* referunt Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 18. *n.* 69. Barbosa *cit. allegat.* 72. *num.* 94. *& in Concil. Trid. cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 51. Item Juspatronatus non præsumitur ex usurpatione, quando una illius pars spectat ad Universitatem Parochianorum, & alia ad alias privatas personas; Rota *in una Aurien. Parochialis* 5. *Decembris* 1604. *coram Manzanedo*, *& in Fesulana Jurispatronatus* 8. *Februarii* 1610. *coram Cavalerio*, *quæ est decisio* 210. *primæ partis recentior. num.* 2. Barbosa *in Concil. Trident. loc. cit. num.* 56. 13 14 15 16

Cessat quoque præsumptio usurpationis, si privata persona, seu familia habeat Juspatronatus simul cum familia potenti, vel Universitate; Rota *in Firmana Altaris de Doriis* 15. *Februarii* 1610. *coram Cardinal. Marquemont. & part.* 2. *recent. decis.* 154. *sub n.* 7. *& part.* 17. *tom.* 2. *decis.* 768. *n.* 6. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 99. *num.* 15. *&* 16. *& consil.* 654. Barbosa *in Concil. Trid. loc. cit. num.* 53. *& cit. cap.* 12. *num.* 147. Item cessat præsumptio usurpationis, quando Communitas, seu Universitas possidet Juspatronatus simul cum persona non suspecta; Rota *in Lauden. Jurispatronatus* 28. *Junii* 1630. *coram Pirovano*, Barbosa *in Concil. Trid. loc. cit. n.* 54. *& cit. allegat.* 72. *n.* 64. *& cit. cap.* 12. *n.* 148. 17 18

19 Item præsumptio usurpationis Jurispatronatus, si sit mixtum septem Officialium Laicorum nomine Universitatis Laicalis, & trium Ecclesiasticorum privato nomine præsentantium ratione mixturæ, & favore Ecclesiæ. Barbosa *in Concil. Trid. loc. cit. n.* 52. Sellius *in Select. Canonic. cap.* 27. *num.* 4. ubi referunt, decisum
20 *in Pampilonen.* 8. *Augusti* 1620. Item cessat præsumptio usurpationis in Jurepatronatus competente Collegio Juristarum. Rota *part.* 9. *recent. tom.* 2. *decis.* 32. *numer.* 12. *part.* 12. *de-*
21 *cis.* 176. *num.* 4. Item cessat præsumptio usurpationis in Ecclesia, seu Monasterio. Rota *part.* 10. *recent. decis.* 322. *num.* 10. Etiamsi Ecclesia sit Domina Castri, aut Jurisdictionis temporalis; Ipsa enim est justitiæ cultrix. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 401. *num.* 7. & *seq.* ubi refert alias decisiones, Barbosa *cit. allegat.* 72. *sub n.* 64. & *cit. cap.* 12. *num.* 253. ubi refert
22 alias Rotæ decisiones. Item usurpatio Jurispatronatus non præsumitur in Abbate Jurisdictionem temporalem habente. *Sacra Congr. Concil. in Sublacensi Jurispatronatus* 12. *Septembris* 1620. Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 401. *n.* 10. Barbosa *cit. allegat.* 72. *n.* 64. & *cit. cap.* 12. *n.* 153. & *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 45. & *in Summa Apostolicar. decis. verb. Usurpatio Jurispatronatus n.* 4. ubi citat Rotæ decisionem.

23 Personæ privatæ, & non suspectæ de usurpatione Jurispatronatus sunt Patroni illi, qui non sunt Domini temporales loci, ubi fundatum est Juspatronatus. Rota *in Papien. Jurispatronatus* 17. *Februarii* 1611. *coram Manzanedo*, Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. allegat.* 72. *num.* 66. & *in Concil. Trid. cit.*
24 *sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 45. Unde Juspatronatus talium personarum privatarum non admittit præsumptionem usurpationis. Rota *in Tuden. Parochialis* 7. *Novembr.* 1611. *coram Ubaldo*, & *part.* 12. *recent. decis.* 90. *n.* 1. Barbosa *cit. alleg.*
25 74. *n.* 66. Hinc ad probandum tale Juspatronatus personarum privatarum non requiritur rigor a Concilio Trident. præscriptus *in cit. sess.* 25. *de reform. cap.* 9. sed pertinentia talis Jurispatronatus satis probatur ex probationibus sufficientibus de Jure communi. Rota *part.* 4. *tom.* 2. *decis.* 275. *num.* 1. & Doctores commu-
26 niter. Item rigor Concilii Tridentini in probando Jurepatronatus non requiritur, si agatur non contra Ecclesiam, seu libertatem Beneficii, sed solum inter ipsosmet Patronos; Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 18 *n.* 59. Piasec. *in praxi nova Episcop. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 7. *vers. Non tamen*, Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 12. *n.* 149. & *part.* 3. *de Offic. & potest. Episcop. alleg.* 72. *n.* 67. ubi adducit decisiones Rotæ.

Juspatronatus in personis potentibus, seu alias 27
de usurpatione suspectis debet probari ex vero titulo fundationis, vel dotationis, quæ ex authentico documento ostendatur, vel ex immemoriali cum præsentationibus continuatis spatio quinquaginta annorum, quæ omnes effectum sortitæ sint, & authenticis scripturis probentur, & aliter facta probatio non suffragatur. *Sacr. Congr. Concil.* apud Rotam *in Sorana Jurispatronatus* 28. *Aprilis* 1603. *coram Cardinal. Pamphil. senior.* & sæpius Rota recent. & signanter *p.* 1. *decis.* 481. *n.* 2. *part.* 5. *t.* 2. *decis.* 275. *n.* 2. & 3. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 290. *num.* 16. *part.* 10. *decis.* 367. *n.* 2. *part.* 19. *t.* 2. *decis.* 539. *num.* 4. & clare Concil. Tridentinum *sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. Jurispatronatus fundatio, & dotatio, ubi est probanda in 28
personis suspectis de usurpatione, tunc Concilium Trid. *d. cap.* 9. requirens authenticum instrumentum intelligitur per authenticas scripturas tantum, & non sufficiunt testes, præsumptiones, & probationes a Jure. *Sac. Cong. Conc. in Panormitana* 19. *Februarii* 1633. teste Bonfadin. apud Barbosam *in Summa Apostolicar. decisionum, verbo Juspatronatus n.* 11. Un- 29
de Juspatronatus in personis potentibus, & suspectis de usurpatione non probatur ex enunciativis antiquis cum quasi possessione præsentandi, quia observanda est forma tradita a Concilio Trident. *d. cap.* 9. & æquipollens non sufficit. *Sacra Congreg. Concilii*, teste Rota, *in Jacen. Parochialis* 27. *Junii* 1603. *coram Card. Pamphilio senior.* & sic tenuit sæpius Rota recent. & signanter *p.* 4. *tom.* 2. *decis.* 27. *n.* 16. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 197. *n.* 62. & 63. *part.* 16. *dec.* 182. *n.* 12.

Scriptura authentica ad probandum Juspa- 30
tronatus censetur Bulla Episcopi, seu consensus in scripto datus ad fundandum, construendum, seu dotandum. Vivian. *in prax. Jurispatronatus part.* 2. *lib.* 11. *c.* 5. *n.* 12. Piasec. *in praxi Episcop. part.* 2. *c.* 5. *n.* 6. Barbosa *l.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 118. & *in Tridentin. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 62. & *part.* 3. *de Offic. & potest. Episc. allegat.* 72. *numer.* 24. cum aliis ibi citatis. Scriptura, ut dicatur 31
authentica, debet continere omnia requisita a Jure, tam in confectione, quam in extractione. Aloysius Riccius *in praxi rerum fori Eccles. resolut.* 127. *in* 2. *edit.* Garcias *de Benefic. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 8. Barbosa *cit. cap.* 12. *n.* 119. & *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *n.* 62. & *cit. allegat.* 72. *n.* 27. Instrumentum regulariter, ut 32
dica-

dicatur authenticom, non solum debet confici
cum debitis requisitis ex dispositione Juris com-
muuis, sed etiam intervenire debent solemni-
tates Juris municipalis. Barbosa cit. c. 13. Ju-
ris Eccles. univers. num. 119. cum Riccio ibi cit.
33 & aliis. Scripturæ authenticæ ad probandum
Juspatronatus personæ suspectæ de usurpatione
censentur ipsæ testium attestationes in antiqua
acta redactæ, & in Archivio publico repertæ;
Rota decis. 542. & 580. part. 4. divers. Menoch.
consil. 336. num. 23. Moneta de commut. ultim.
voluntat. cap. 10. num. 210. Vivian. cit. cap. 5.
num. 18. Barbosa cit. cap. 12. num. 121. & cit.
alleg. 72. num. 26. & cit. sess. 25. cap. 9. n. 63.
cum aliis ibi citatis.
34 Non sufficiunt tamen testiom attestationes
etiam in instrumenta, & in scripturas authen-
ticas redactæ, si non fuerint confectæ in actu
ipso præsentationis, & cadant super ipsis præ-
sentationibus primario, & directe, quia alias
redderetur elusoria dispositio Concilii, quæ
rejicit testes; nam sequeretor semper posse ad-
mitti probationes factas per testes, quoties re-
digerentur in instrumenta, & in scripturas au-
thenticas, quia hoc etiam posset dici proba-
tio per scripturas aothenticas; Rota in Terra-
cinensi Jurispatronatus 10. Aprilis 1628. coram
Merlino, Barbosa cit. cap. 12. num. 124. & cit.
35 sess. 25. cap. 9. n. 65. & alii. Nec etiam ad
authenticam probationem Jurispatronatus suffi-
ceret, si prætendatur authenticas scripturas de-
perditas fuisse, illas probare per testes juxta for-
mam capitis Cum olim 12. de privilegiis. Ro-
ta in Calaguritana Jurispatronatus de Viana 2.
Decemb. 1624. coram Rhemboldo, Gonzal. ad Reg.
8. Cancellar. gloss. 18. n. 82. Parisius de Confid.
qu. 28. n. 258. Riccius in praxi fori Eccles. re-
solut. 136. & in tract. de noviss. probat. Jurispa-
tronatus resolut. 119. & 121. Barbosa cit. c. 12.
n. 122. & cit. sess. 25. cap. 9. n. 66.
36 Præsentationes per aothenticas scripturas pro-
bandæ debent esse continuatæ, ut expresse sta-
tuit ipsummet Concilium loc. cit. ibi: Etiam
continuatæ, ut scilicet una sequatur aliam.
Parisius de Confident. q. 28. n. 255. Riccius in
praxi for. Eccles. resolut. 133. vers. Amplia
secundo, & in tract. de noviss. probat. Jurispa-
tronat. resolut. 133. n. 4. Barbosa cit. cap. 12.
num. 112. & cit. allegat. 72. num. 55. & cit.
37 sess. 25. n. 56. Non est tamen necessaria proba-
tio continuati temporis in præsentando, si pro-
bentur extrema, cum tunc media præsumantur;
Rota in Florentina Capellæ 30. Maii 1616. co-
ram Pirovano, & in Januensi Abbatiæ 13. Ju-
nii 1625. coram Baratto, & supracitati Docto-
res. Et debent probari continuatæ saltem per 38
spatium quinquaginta annorum, textu expresso
in ipso Concilio loc. cit. ibi: Non minori sal-
tem, quam quinquaginta annorum spatio. Et 39
prædicti quinquaginta anni sumunt initium ab
illo die, quo apparet factam fuisse primam
præsentationem, & antiquiorem productam in
actis cum subsequenti institutione, iique nu-
merari debent usque ad diem litis postremo
motæ, in qua controvertitor, an sit, & con-
stet esse de Jurepatronatus? Campanil. in diverso-
rio Juris Canonici rubr. 11. cap. 13. num. 426.
Barbosa cit. allegat. 72. n. 59. & cit. sess. 25.
cap. 9. n. 57. ubi id resolvunt ex Rotæ decisione.
Nec sufficiunt præsentationes continuatæ, nisi 40
etiam sint effectum sortitæ, textu expresso in
Concilio loc. cit. ibi: Quæ omnes effectum sorti-
tæ sint. Dicontur aotem effectum sortitæ, si sint
confirmatæ præsentationes. Riccios in tract. de
novissi. probat. Jurispatr. resolut. 115. & 116. Pari-
sius loc. cit. q. 28. n. 256. Barbosa cit. allegat. 72.
num. 56. & cit. cap. 12. n. 14. & cit. sess. 25.
cap. 9. n. 58. & alii. Nec sufficit unica præsen- 41
tatio, licet fuerit effectuata spatio 50. anno-
rum, & ultra, qoia Concilium Tridentinum
non contentatur unica præsentatione, cum re-
quirat plures, easque effectuatas, ut dicit Ro-
ta decis. 557. sub n. 1. vers. Hinc autem part. 4.
divers. & in Sorana Jurispatronatus 28. Aprilis
1603. coram Card. Pamphilio senior. Barbosa
cit. cap. 12. num. 116. & cit. sess. 25. cap. 9. n.
60. Ferentil. in annotat. ad Burat. decis 139.
num. 12. & alii. Dicta exactior, & plenior
probatio Jurispatronatus in personis de usur-
patione suspectis statuta a Concilio Tridenti-
no d. sess. 25. cap. 9. de Reformat. requiritur
tam in petitorio, quam in possessorio, ut de-
claravit Sacra Cong. ejusdem Concilii inter-
pres, teste Gonzalez ad Regul. 8. Cancellar. gloss.
19. num. 23. apud Rotam part. 5. recent. tom. 1.
decis. 197. num. 41. & tenuit ipsa Rota sæpe
sæpius, & signanter in Reatinen. Juspatrona-
tus 28. Octobris coram Robusterio, in Valenti-
na Capellaniæ 28. Aprilis 1595. coram Cardi-
nal. Blanchetto, in Auximana Jurispatronatus 28.
Maii 1595. coram Mellino, in Calaguritana Ju-
rispatronatus de Viana 15. Martii 1599. coram
Penia, in Romana Parochialis de Publicolis 31.
Januarii 1600. coram Episcopo Pacen. in Bono-
niensi Parochialis de Gadeo 17. Junii 1615. co-
ram Andrea, quas omnes decisiones una cum
aliis refert ipsa Rota d. part. 5. tom. 1. de-
cis. 197. num. 41. Unde non sufficit doce-
re de quasi possessione præsentandi, ad effe-
ctum manutentionis; Gonzal. dict. Gloss. 18.

num. 23. *verſ. Ubi etiam*, Riccius *in d. tractatu de noviſſ. probat. Jurispatronat. reſolut.* 84. Barboſa *cit. cap.* 12. *num.* 109. quia Concilium *d. cap.* 9. ſuſtulit omnem poſſeſſionem. Seraphin. *deciſ.* 1395. *num.* 4. *verſ. Neque obſtat*, *& n.* 5. *verſ. Et ex eo*. Barboſa *loc. mox cit.* Rota *cit. part.* 5. *tom.* 1. *deciſ.* 197. *num.* 42. *& part.* 19. *tom.* 1. *deciſ.* 8. *n.* 7.

43 Juſpatronatus in perſonis privatis, & non ſuſpectis de uſurpatione, non requirit tam exactam, & plenam probationem, ſicuti in perſonis potentibus, & de uſurpatione ſuſpectis, ut clare patet ex ipſomet Concilio *d. ſeſſ.* 25. *cap.* 9. In illis enim Concilium nihil ibi alteravit, aut innovavit, adeoque probatio talis Juriſpatronatus remanet adhuc ſub diſpoſitione Juris communis, ut ſæpe ſæpius dixit Rota, & ſignanter *deciſ.* 798. *n.* 4. *part.* 1. *diverſ. & deciſ.* 331. *prope finem part.* 2. *etiam diverſ. & dec.* 360. *num.* 2. *dec.* 374. *num.* 1. *part.* 2. *recent. & coram Cavalerio deciſ.* 560. *num.* 1. *coram Coccino dec.* 25. *& in Florentina Capellæ* 30. *Maii* 1616. *coram Pirovano*, *& in Bergomenſi Capellaniæ* 18. *Maii* 1629. *coram Merlino*, quas omnes citat, & ſequitur Barboſa *cit. cap.* 12. *Juris Eccleſ. univerſ. n.* 102. adducendo etiam varios Doctores.

44 Hinc in ipſis perſonis privatis Juſpatronatus probatur variis modis. Et primo, probatur ex præſentationibus per quadraginta annos effectum ſortitis, dummodo cum hujuſmodi quadragenaria poſſeſſione concurrat publica vox, & fama, vel aliæ præſumptiones, quæ habeant vim famæ; Rota *part.* 1. *dec.* 312. *num.* 3. *par.* 2. *deciſ.* 360. *parſ.* 4. *tom.* 2. *dec.* 332. *num.* 1. *&* 2. *part.* 5. *tom.* 1. *deciſ.* 290. *num.* 4. *part.* 10. *dec.* 321. *num.* 13. *part.* 12. *dec.* 224. *n.* 3. *part.* 15. *dec.* 148. *num.* 7. *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 576. *num.* 9. 10. *&* 26. *part.* 19. *tom.* 2. *deciſ.* 630. *n.* 1. 2. *&* 3. & ſæpe alibi, Caſſad. *dec.* 3. *num.* 4. *cum ſeq. de probat.* Barboſa *cit. cap.* 12. *num.* 85. *& cit. ſeſſ.* 25. *cap.* 8. *n.* 1. cum

45 pluribus ibi citatis. Et dicta quadragenaria poteſt compleri etiam in unico præſentato, ſi talis ſupervixerit, & fuerit in poſſeſſione per 40. annos, nec unquam evenerit caſus novæ præſentationis; Rota *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 315. *n.* 2. *&* 3. Achill. *deciſ.* 5. *num.* 1. *de Jurepatronat.* Card. *conſil.* 62. *num.* 8. Federic. de Senis *conſil.* 234. *num.* 4. *in princip. verſ. Ad id, quod quæritur*, Barboſa *in Concil. Trid. ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 9. *n.* 22. ubi citat Rotam *in Bergomenſi Capellaniæ* 18. *Maii* 1629. *coram Merlino*.

46 Secundo, probatur Juſpatronatus poſt enunciativas centum annos, & hominum memoriam excedentes; Rota *part.* 19. *recent. tom.* 2. *dec.* 539. *n.* 12. & ſæpe alibi. Et ad hunc effectum valde deſerviunt enunciativæ Ordinariorum; Rota *part.* 14. *dec.* 291. *n.* 5. Cum enim Ordinarii præſumantur ſcire qualitates Beneficiorum, & ſoleant eſſe difficiles in canonizando Juſpatronatus, & in admittendis præſentationibus in præjudicium libertatis Eccleſiæ; ideo plurimum attenditur enunciativæ ab illis emanatæ; Rota *part.* 8. *dec.* 221. *n.* 3. Barboſa *cit. ſeſſ.* 25. *cap.* 9. *num.* 24. *& cit. allegat.* 72. *n.* 40. *&* 41. *& cit. cap.* 12. *n.* 87. ubi citat plures Doctores, & Rotæ deciſiones.

Hic tamen advertendum venit, quod enunciativæ debent eſſe ad minus duæ, quia regulariter una non probat, quamvis ſit antiqua; Rota *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 276. *num.* 2. *part.* 12. *dec.* 341. *num.* 17. Barboſa *locis cit.* ubi adducit alias Rotæ deciſiones. Inſuper enunciativæ debent provenire a diverſis perſonis, & a diverſo fonte, quia ſi provenirent ab eadem perſona, licet plures, pro unita tantum haberentur. Beltramin. ad Gregor. XV. *deciſ.* 407. *num.* 5. Caputaq. *deciſ.* 337. *num.* 6. *part.* 3. Barboſa *locis citatis*, ubi adducit varias Rotæ deciſiones. Et tales enunciativæ debent eſſe plurium inſtrumentorum a diverſis Notariis confectorum, & requiritur, quod non emanaverint a perſonis ſuſpectis, & intereſſe habentibus, ut ſtatuit Rota relata, & ſecuta a Barboſa *cit. cap.* 12. *num.* 90. *& ſequent. & cit. ſeſſ.* 25. *cap.* 9. *num.* 25. & paſſim ab aliis. 47

Tertio, probatur Juſpatronatus ex ſententia antiqua Epiſcopi, qua judicavit ad præſentationem alicujus Patroni Beneficium pertinere; Rota *recent. part.* 1. *deciſ.* 413. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *deciſ.* 276. *num.* 1. *part.* 9. *tom.* 1. *deciſ.* 298. *n.* 3. *part.* 11. *deciſ.* 73. *num.* 2. *part.* 12. *dec.* 25. *n.* 9. Etiam ſi ſententia lata fuerit in alio Judicio ab Ordinario; Rota *part.* 3. *deciſ.* 172. *num.* 2. In cujus præjudicium, ejuſque ſucceſſorum ex illa probatur exiſtentia, & natura Juſpatronatus; Rota *part.* 1. *deciſ.* 482. *n.* 5. Dummodo tamen ſententia tranſitum fecerit in judicatum; Rota *part.* 9. *tom.* 1. *deciſ.* 23. *num.* 11. *part.* 10. *deciſ.* 169. *n.* 11. *part.* 18. *tom.* 2. *deciſ.* 720. *num.* 6. Immo ſententia antiqua Juriſpatronatus, ſeu lata ſuper eo tamquam ſuper ſtatu Beneficii, & obtenta ab intereſſe habentibus, ac in judicatum tranſacta facit Jus quoad omnes; Rota *part.* 3. *dec.* 319. *num.* 2. *part.* 9. *tom.* 1. *deciſ.* 213. *n.* 13. *part.* 10. *dec.* 321. *num.* 4. *&* 5. *part.* 17. *deciſ.* 149. *n.* 11. Et facit Jus quo ad omnes etiam non citatos; Rota *part.* 17. *deciſ.* 333. *num.* 5. 48 49 50 51 52 53

Quid-

Quidquid sit in casu, quo constet adfuisse ve-
rum Patronum, eumque non fuisse vocatum.
Rota *ibid. n.* 6. Prout facit Jus quo ad alios
54 postea præsentatos. Rota *part.* 18. *tom.* 1. *decis.*
143. *num.* 4. Sententia autem censetur anti-
qua, si lata sit ultra 40. annos ante motam
litem. Rota recent. *part.* 5. *tom.* 1. *decis.* 348.
num. 8. & concordant Doctores passim cum Bar-
bosa *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 29. & *cit. cap.* 12.
num. 69. & *sequent.*
55 Quarto, probatur Jurispatronatus ex litteris
institutionalibus Antistitum, quibus attestantur
Beneficium ad Præsentationem alicujus Patroni
pertinere; Per assertionem enim, & confessio-
nem Ordinarii in institutione emissam habetur
sufficiens probatio Jurispatronatus. Rota recent.
part. 3. *decis.* 753. *num.* 5. *part.* 15. *decis.*
296. *numer.* 3. & sæpe alibi; & concordant
Doctores cum Barbosa *cit. cap.* 12. *num.* 98.
56 & *cit. sess.* 25. *cap.* 9. *num.* 30. Ita ut asser-
tiones Ordinariorum justificent, quod Benefi-
cia in Ecclesia sint de Jurepatronatus alicujus.
Rota *part.* 14. *dec.* 444. *n.* 17. quibus plurimum
deferendum venit. Rota *part.* 14. *decis.* 509.
57 *num.* 14. Prout eis multum deferri solet pro-
pter eorum præjudicium. Rota *part.* 2. *decis.*
694. *num.* 4. Item probatur ex libris Episco-
parus, in quibus Beneficium est descriptum de
58 Jurepatronatus. Rota *part.* 3. *decis.* 172. *n.* 7.
Item probatur ex antiquis Episcoporum Visi-
tationibus. Rota *part.* 3. *decis.* 735. *n.* 6. *part.*
12. *decis.* 162. *n.* 6. Et sic Visitationes eorum-
dem probant pertinentiam Jurispatronatus. Rota
part. 5. *tom.* 2. *decis.* 536. *n.* 16. Quamvis dictæ
Visitationes non fuerint factæ ab ipso Ordina-
rio, sed a Visitatoribus per eum deputatis, præ-
sertim si ex aliis sint adminiculatæ. Rota *ibid.*
n. 17. In Visitationibus enim sumuntur informa-
tiones a Testibus asserentibus Beneficium esse Ju-
rispatronatus. Rota *part.* 2. *decis.* 360. *n.* 11.
59 Quinto, probatur Juspatronatus ex provisio-
nibus, & Litteris Apostolicis. Rota *part.* 11.
decis. 202. *num.* 2. *part.* 12. *decis.* 224. *n.* 7. &
sæpe alibi. Eoque fortius probat, si Papa dis-
ponat ex certa scientia quod Beneficia sint Ju-
rispatronatus; quia tunc dispositio præjudicat
libertati Ecclesiæ. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *decis.*
60 197. *n.* 84. Hinc Juspatronatus probari dicitur ex
provisionibus a Pontifice factis tamquam de
61 Jurepatronatus. Rota *p.* 12. *decis.* 224. *num.* 7.
Et eo magis ex multiplicatis provisionibus
Apostolicis cum derogatione Jurispatronatus.
62 Rota *part.* 12. *decis.* 161. *n.* 2. Immo etiam
probatur ex provisione Apostolica quomodo-
cumque habente clausulam derogatoriam. Ro-
ta *part.* 18. *tom.* 2. *decis.* 421. *numer.* 18. &
19. quia ex ea saltem constat noluisse Papam im-
mutare statum Beneficii. Rota *ibid. num.* 19.
Ad quem effectum sufficit, quod litteræ Apo-
stolicæ contineant simplicem enunciativam, Be-
neficium esse de Jurepatronatus. Rota *par.* 10.
decis. 321. *sub numer.* 14. Neque enim ex-
cluditur, sed potius confirmatur Juspatronatus
ex provisione Apostolica facta cum reservatio-
ne, vel derogatione illius etiam pro una vice
tantum. Rota *par.* 10. *dec.* 63. *num.* 3. & *de-*
cis. 321. *n.* 12. *par.* 11. *dec.* 254. *n.* 1. *par.* 14.
dec. 509. *num.* 39. Et eo fortius Juspatronatus 63
probatur ex provisione Pontificis pro execu-
tione Ordinario commissa, & ab eo postmo-
dum executa. Rota *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 290.
n. 9. *par.* 19. *tom.* 1. *dec.* 136. *n.* 3.
Sexto, probatur Juspatronatus ex consensi- 64
bus Patronorum reservatis, & præstitis in plu-
ribus provisionibus. Rota *par.* 4. *tom.* 1. *de-*
cis. 197. *n.* 2. Consensus enim, ut supra præ-
stitus æquipollet præsentationi. Rota *par.* 14.
dec. 509. *num.* 29. Et sic Beneficium probatur 65
per consensum a Patronis præstitum resigna-
tioni. Rota *part.* 7. *dec.* 221. *num.* 5. *part.* 12.
dec. 148. *num.* 18. & 19. Ex quo quidem con- 66
sensu acquiritur quasi possessio præsentandi.
Rota *ibidem num.* 20. *par.* 2. *dec.* 154. *num.* 4.
Et hæc quasi possessio competit etiam Succes-
soribus. Rota *par.* 12. *dec.* 148. *num.* 21. Ita
ut ex pluribus præsentationibus hoc modo fa-
ctis resultet probatio Jurispatronatus. Rota
par. 2. *dec.* 154. *n.* 5.
Septimo, probatur Juspatronatus ex confes- 67
sione partis. Rota *par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 5. *n.* 1.
Puta si confessio partis adversæ emissa fuerit
in supplicatione. Rota *par.* 3. *dec.* 162. *n.* 1.
eoque magis probat confessio partis adversæ,
si fuerit geminata. Rota *par.* 2. *dec.* 221. *n.* 1.
Unde non solum probatur ex confessione con- 68
tra confitentem, sed etiam contra habentem
ex eo causam. Rota *par.* 11. *dec.* 73. *num.* 33.
Sic etiam probatur ex confessione utriusque 69
partis per plures enunciativas adminiculata.
Rota *par.* 19. *tom.* 2. *dec.* 662. *num.* 4. Ita ut
Juspatronatus ex fundatione, & dotatione pro-
batum satis dicatur per confessionem utrius-
que partis adminiculatam. Rota *par.* 5. *tom.* 1.
dec. 542. *num.* 1. & 2. Cum hac tamen de-
claratione, quod hoc tantum procedit, quo-
ties Ordinarius non est in causa. Rota *par.* 2.
dec. 274. *num.* 1. *par.* 11. *dec.* 73. *n.* 4. *par.* 19.
tom. 2. *dec.* 697. *num.* 2. *par.* 19. *tom.* 2. *de-*
cis. 662. *num.* 4. Etiamsi confessio emanaverit 70
inter Collitigantes, quæ quidem probat in
præ-

præjudicium confitentis, & quando lis non est
cum Ordinario; Rota *part.* 13. *dec.* 529. *num.* 2.
part. 14. *dec.* 291. *n.* 4. *part.* 19. *dec.* 30. *n.* 2.
& 3. Nullatenus vero probat in præjudicium
Ecclesiæ; Rota *part.* 6. *dec.* 289. *n.* 21. & sæpe alibi.
71 Octavo, probatur Juspatronatus ex fama,
seu publica voce; Rota *part.* 4. *tom.* 3. *dec.* 530.
num. 6. *part.* 18. *tom.* 1. *dec.* 149. *num.* 6. Hoc
tamen debet intelligi de fama antiqua juncta
longissima possessione, seu quasi præsentandi
pluribus præsentationibus continuata; Rota
ibidem num. 7. *& part.* 1. *decis.* 195. *num.* 1.
72 *& par.* 2. *dec.* 154. *num.* 3. *&* 4. Et ad hoc,
ut sufficiat fama in antiquis, debet esse cum
præsentationibus effectuatis saltem per 40. annos;
Rota *par.* 16. *dec.* 299. *num.* 11. *& sequ.*
73 Fama autem probatur ex pluribus enunciativis;
Rota *par.* 1. *dec.* 148. *num.* 1. *part.* 9.
74 *tom.* 2. *dec.* 321. *num.* 35. Ad quem effectum
requiruntur plures enunciativæ supra 100. annos;
Rota *par.* 9. *tom.* 2. *dec.* 321. *num.* 36.
75 *&* 37. Insuper Juspatronatus antiquum, in quo
sufficiunt probationes per indicia, & conjecturas
probatur per testes de fama, & communi
reputatione deponentes; Rota *par.* 2. *dec.* 694.
76 *num.* 6. *&* 7. Hoc tamen est intelligendum
juncta quasi possessione præsentandi per 40. annos;
Rota *par.* 1. *dec.* 77. *num.* 2. *&* 3. *&*
dec. 518. *num.* 1. *part.* 3. *decis.* 172. *num.* 6.
77 *par.* 9. *tom.* 2. *decis.* 329. *num.* 7. Nec enim
probatur ex Testibus de sola publica voce, &
fama deponentibus, nisi adsit quasi possessio;
Rota *part.* 18. *tom.* 2. *dec.* 781. *num.* 4. Testes
vero ad effectum probandi in antiquis deponere
debent de publica voce, & fama, quod
quis pro vero Patrono semper habitus fuerit;
Rota *par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 249. *num.* 3. Unde
deponere debent de visu per annos 40. & de
auditu a Majoribus, qui pariter ab aliis audiverunt;
Rota *par.* 1. *dec.* 154. *n.* 6. *par.* 15.
dec. 101. *n.* 13.
78 Nono, probatur Juspatronatus ex inscriptionibus
marmoreis, vel aliter antiquitus insculptis
in Ecclesia, ubi adest Juspatronatus; Rota
par. 2. *dec.* 374. *num.* 7. *par.* 3. *decis.* 492.
n. 4. *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 503. *num.* 1. *&* 2.
Barbosa *cit. c.* 12. *Juris Eccles. univers. nu.* 95.
& cit. allegat. 72. *n.* 50. *& cit. sess.* 25. *cap.* 9.
n. 28. ubi citat plures Rotæ decisiones, multosque
Doctores.
79 Decimo, probatur Juspatronatus ex appositione
armorum, & insignium sculptorum, &
depictorum in Ecclesia; Rota *par.* 4. *tom.* 2.
dec. 471. *n.* 12. *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 503. *n.* 3.
4. *&* 5. Et maxime ex insigniis ejusdem familiæ
sculptis in Ecclesia ab antiquissimo tempore;
Rota *par.* 1. *dec.* 518. *n.* 5. Eoque magis
insignia probant, quando fuerint posita in
limine fundationis; Rota *par.* 6. *dec.* 299. *n.* 5.
Vel quando apposita fuerunt de mandato Judicis,
quo casu bene probant quasi possessionem
Jurispatronatus; Rota *par.* 4. *tom.* 2. *dec.*
471. *n.* 11. Barbosa *cit. c.* 12. *n.* 93. *cit. sess.* 25.
c. 9. *n.* 20. ubi citat varios Doctores, & Rotæ
decisiones. Immo Rota *par.* 1. *dec.* 13. *nu.* 3. 80
vult ad hoc sufficere insignia prædicta, quamvis
non appareant valde antiqua, quia præsumuntur
per Patronos apposita ad conservationem
sui Juris, sed hoc intellige junctis aliis
adminiculis, ut explicat Rota *ibid. nu.* 3. *&*
seq. Et eo fortius probatur tale Juspatronatus 81
ex denominatione Capellæ talis familiæ, cujus
sunt insignia; Rota *part.* 2. *dec.* 694. *n.* 6.
Barbosa *cit. c.* 12. *n.* 95. *& cit. sess.* 25. *c.* 9.
n. 27. & alii *ibi* citati.

Additiones ex aliena manu.

De probatione jurispatronatus Personarum Po- 82
tentum plura, eaque utilia habet *Auctor*, sed
vide nihilominus Rot. *in Prænestina Rectoriæ
S. Laurentii* 4. *Decembris* 1733. *cor. bon. mem.
Peralt. & in Urbevetana Jurispatronatus* 21. *Aprilis*
1749. *cor. bon. mem. de Vuis.*
Quoad vero probationem jurispatronatus Per- 83
sonarum Privatarum, interest scire, utrum illud
probetur ad omnes effectus tantummodo
honorificos. Mitius enim proceditur posteriori 84
hoc casu quam priori illo casu, ac proprerea
quæ posteriori casu sufficiunt probationes, eæ
nullam vim habent priori casu.
Sic *enunciativæ*, *insignia gentilitia*, *onus or-* 85
nandi & manutenendi Cappellam, & alia id genus
probant utique juspatronatus ad effectus
honorificos dumtaxat, non item ad omnes effectus;
Rota *in Neapolitana Capellæ*, *& Sepulcri
super bono jure* 17. *Januarii* 1724. *cor.
clar. mem. Calcagnin. & in Nepesina Jurispatronatus
Capellæ* 10. *Decembris* 1725. *cor. bon.
mem. Gamaches.*
Hac igitur cum distinctione intelligi debet 86
Auctor dum ait, probari juspatronatus enunciativis,
insignibus &c.

AR-

ARTICULUS IV.

Juspatronatus quoad ea, quæ concernunt Patronos, eorumque Jura, & onera.

1 PAtroni quoad propositum dicuntur, & sunt, qui habent jus, seu potestatem a Sacris Canonibus concessam præsentandi aliquem ad
2 Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium. *Sic in re communis*. Patroni possunt esse, non solum Clerici, sed etiam Laici; *cap. Decernimus* 32. *caus.* 16. *qu.* 7. *& cap. Quoniam* 3. *& cap. Cum autem* 24. *de jurepatronatus*, ibi: *Si Laicus fuerit, cui jus competit præsentandi*. Et est Communissima, & patens quotidiana experientia; Quamvis enim Laici jurium spiritualium (inter quæ est Juspatronatus *ex cap. de jure* 16. *de jurepatronatus*) non sint capaces; *cap. Decernimus* 2. *De judiciis*, *cap. Tua nos* 25. *de decimis*, cum similibus, tamen hujus jurispatronatus, quod non est quid pure spirituale, sed tantum spirituali annexum, ut dicitur *in cit. cap. de jure* 16. *de jurepatronatus*, ibi: *juspatronatus, quod est spirituali annexum*, sunt redditi capaces ex spirituali gratia, permissione, ac tolerantia Ecclesiæ, ut dicitur *in cit. cap. Quoniam* 3. *De jurepatronatus*, ibi: *In qua eos Ecclesia hucusque sustinuit*, & jam concesserat *in cap. Decernimus* 32. *caus.* 16. *quæst.* 7. ut inde Laici magis allicerentur ad fundandas, & dotandas Ecclesias, & ad erigenda Beneficia Ecclesiastica, ut recte advertit Hugo *in cap. Piæ mentis* 26. *caus.* 16. *qu.* 7. Goffred. *in cap. Sacrosancta*, *De electione*. Glossa *in Clementin. final. post med. vers. Et fuit forte motivum*, *de rescriptis*, Fagnan. *in cit. cap. Quoniam* 3. *de jurepatronat. num.* 6. Abbas *ibid. n.* 2. & alii passim.

3 Patroni esse possunt non solum Mares, sed etiam Feminæ; *arg. cap. Cum Dilecta* 16. *De concession. præbend. & cap. Ex litteris* 7. *De jurepatronatus*, & docet Communis Doctorum, & praxis universalis.

4 Patroni esse possunt, non solum puberes, sed etiam impuberes; *arg. cap. Piæ mentis* 26. *cap. Frigentius* 27. *cap. Quicumque* 30. *cap. Filiis* 31. *cap. Decernimus* 32. *& cap. Monasterium* 33. *caus.* 16. *q.* 7. ubi cuivis Fideli fundanti, ædificanti, vel dotanti Ecclesiam, & heredibus ejus conceditur *juspatronatus*, *nec ibid.* nec *alibi* excipiuntur impuberes, & sic
5 tenent Doctores communiter. Est tamen hic advertendum, quod, quamvis impuberes ante septennium possint acquirere juspatronatus, & esse Patroni, defectu tamen usus rationis nequeunt pro tali tempore præsentare, sed nomine ipsorum debent præsentare Tutores. Garcias *de Beneficiis part.* 5. *c.* 9. *num.* 193. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *quæst.* 14. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *num.* 18. Reiffenstuel
ibid. num. 38. Lambertinus, & alii. Si au- 6
tem impuberes sint majores septennio, possunt ipsi præsentare etiam sine Tutorum suorum auctoritate, quia impuberes septennio majores, præsumuntur habere usum rationis. Unde sicuti eo tempore valide contrahunt sponsalia, ita etiam valide præsentant; Rota *dec.* 6. *de jurepatronat. in antiq.* Pirhing *loco cit. n.* 18. Reiffenstuel *loco cit. num.* 39. Garcias *loco cit. num.* 186. *& sequent.* Castropal. *part.* 2. *tract.* 5. *disp.* 2. *num.* 40. Azorius *loco cit.* Rebuff. *de Nomination. quæst.* 17. *num.* 40. & alii communiter, qui tamen omnes docent, valde decens & æquum esse, ut impuberes præsentent auctoritate, & assensu Tutorum suorum.
Hinc quamvis Tutores absolute præsentare pos- 7
sint, etiamsi pupilli impuberes sint majores septennio, eo quod Tutores habeant potestatem, nedum in personam, sed etiam in bona pupillorum; *arg. cap. Si annum* 3. *De judiciis in* 6. Tamen si tales pupilli ante institutionem contradicant, & alios præsentent idoneos, isti sunt præferendi præsentatis a Tutoribus etiam dignioribus, quia cum tales pupilli sint præditi usu rationis, & sint Patroni Jurispatronatus, ad illos pertinet præsentatio; *arg. cap. Decernimus* 32. *caus.* 16. *q.* 7. Sic Doctores *numero antecedenti citati*, & teste Garcia *loc. cit. n.* 186. alii communiter.

Si autem Patroni sint puberes, quamvis mi- 8
nores 25. annis, tunc non possunt præsentare Curatores, & si absque mandato, aut expresso consensu præsentent, eorum præsentatio est invalida, quia Curatores non dantur Minoribus quoad Ecclesiastica, & spiritualia, & ipsi minores, seu puberes, vel majores quatuordecim annis *in Beneficialibus*, *& aliis causis spiritualibus*, *& dependentibus ab eisdem*, nullatenus dependent a Curatoribus, textu expresso *in cit. cap. Si annum quartumdecimum* 3. *de judiciis in* 6. Garcias *l. cit. num.* 195. *&* 196. Pirhing *l. cit. sub num.* 18. Reiffenstuel *loc. c. num.* 41. Castropalao *loc. cit. num.* 21. & alii passim.

Sic etiam, si Filius familias sit Patronus, 9
præsentatio spectat ad ipsum, & non ad Patrem, quia in spiritualibus, & quasi spiritualibus, seu dependentibus ab eisdem, non depen-

pendet Filius a Patre, nec illi subjicitur, textu claro *in cit. cap. Si annum quartumdecimum 3. de judiciis in 6.* Garcias *loc. cit. num.* 198. Pirhing *loc. cit. sub num.* 18. Reiffenstuel *loc.*
10 *cit. num.* 41. & 42. & alii . Id tamen limitatur in *jurepatronatus*, quod competit Filio ratione bonorum adventitiorum, quia, cum ususfructus talium bonorum spectet ad Patrem, *ex l. Cum oportet, Cod. de bonis, quæ liberis*, ad ipsum Patrem spectare debet etiam *juspatronatus* talibus bonis inseparabiliter annexum; Garcias *l. cit. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 205. Castropal. *loc. cit. num.* 22. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 42. & alii . Juspatronatus enim transit cum re in illum, qui eam cum dominio directo, vel saltem utili acquirit, ut *arg. cap. Ex litteris* 7. *de jurepatronatus*, & *cap. Cum Bertoldus* 18. *De sententia, & re judicata*, tenet ex communi Fagnan. *in cit. cap. Ex litteris n.* 15. Vide adducta supra *art.* 2. *n.* 16. & 61.

11 Patroni esse possunt non solum legitime nati, sed etiam spurii, vel alii illegitimi ; *arg. cap. Piæ mentis* 26. *cap. Frigentius* 27. *capit. Quicumque* 30. *cap. Filii* 31. *cap. Decernimus* 32. & *cap. Monasterium* 33. *caus.* 16. *quæst.* 7. in quibus generatim cuicumque Christiano fundanti, extruenti, vel dotanti Ecclesiam, & heredibus ejus conceditur juspatronatus, nec *ibi*, nec *alibi* excipiuntur illegitimi ; Tum quia, cum Spurii, & illegitimi sint capaces hereditatis, vel Legati relicti ab extraneo, possunt una cum hereditate, vel Legato acquirere etiam Juspatronatus ei inseparabiliter annexum, uti pariter si spuriis, & illegitimis donetur, vel vendatur res aliqua, cui annexum sit inseparabiliter juspatronatus, ad ipsos transit etiam juspatronatus una cum re eis vendita, vel donata ; quia juspatronatus transit cum rerum universitate, seu cum aliqua speciali re, cui sit inseparabiliter annexum per jura, & fundamenta adducta supra *art.* 2. *n.* 6. 25. 39. 40. 47. 55. 58. 61. & *seq.*

12 Patroni esse non possunt Judæi, Pagani, & Infideles, quamvis Ecclesiam fundaverint, extruxerint, vel dotaverint, seu Castrum, aut Villam emerint, cui annexum sit juspatronatus, quia propter id jura citata numero antecedenti dicunt acquiri quidem juspatronatus, sed a solis Christianis, & Fidelibus. Unde Judæi, Pagani, & Infideles sunt omnino exclusi. Sic *Communis Doctorum* cum Fagnan. *in cap. Nobis* 25. *de jurepatronat. num.* 7. Abbat. *ibid. num.* 3. Jo. Andr. *ibid. num.* 3. Pirhing *loc. cit. n.* 20. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 43. *arg. cit. juribus*.

Patroni esse non possunt neque Hæretici, 13
quia, cum Hæretici sint extra Ecclesiam, non potest eis competere Juspatronatus, quod est Ecclesiasticum ; *arg. cap. Didicimus* 31. *caus.* 24. *quæst.* 1. Tum quia omnia bona Hæreticorum ipso jure sunt confiscata ; *cap. Cum secundum* 19. *de Hæreticis in* 6. adeoque etiam juspatronatus eis annexum ; *cap. Accessorium* 42. *de Regul. juris in* 6. ibi : *Accessorium naturam sequi congruit principalis*, & faciunt dicta supra *art.* 2. *num.* 19. 20. 21. Excommunicati tole- 14
rati, & non vitandi possunt esse Patroni. Potest enim Episcopus consentire, quod tales Excommunicati fundent, ædificent, aut dotent Ecclesiam, & sic Juspatronatus acquirant, quamvis exercitium, & usum ipsius nequeant habere ante absolutionem. Jo: Andr. *in capit. Nobis* 25. *de jurepatronat. num.* 3. Pirhing *loc. cit. num.* 21. Fagnan. *in cit. cap. Nobis n.* 12. & 13. ubi dicit, quod Excommunicatus acquirit juspatronatus habitu tantum, sed non actu ante absolutionem, & citat plures alios ; Tum quia Excommunicati non amittunt juspatronatus, quod ante Excommunicationem habebant, sed privantur solum ipsius usu, & exercitio, donec fuerint absoluti, Pirhing *loc. cit. n.* 21. Azorius *par.* 2. *lib.* 6. *c.* 1. *qu.* 9. & alii passim.

Successio Patronorum in jurepatronatus he- 15
reditario, sex mixto fit in stirpes, & non in capita, unde plures heredes unius Patroni defuncti, pro uno tantum simul Patrono reputantur, & unam tantum vocem habent ; Sic ad dirimendas contrarias Doctorum opiniones fuit expresse statutum *in Clem. Plures* 2. *De jurepatronatus*. Et sic hodie tenet Communis cum Rota recent. *par.* 4. *tom.* 2. *dec.* 47. *n.* 9. *par.* 7. *decis.* 72. *n.* 21. *par.* 13. *dec.* 103. *n.* 2. & *dec.* 272. *n.* 1. *par.* 17. *dec.* 99. *n.* 8. & sæpe alibi. Hinc Filii, seu descendentes admit- 16
tuntur in stirpes, & non in capita. Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 77. *num.* 1. *par.* 7. *dec.* 275. *n.* 3. *par.* 11. *dec.* 268. *num.* 3. Et sic stirpes attendi debet in præsentatione jurispatronatus, & non numerus personarum, ita quod plures ab uno descendentes procedant in stirpes, non autem in capita, & unius loco reputentur ; Rota *par.* 4. *tom.* 1. *dec.* 657. *num.* 3. & *cit. Clementina Plures*. Et idem procedit in Jure- 17
patronatus hereditario ad plures lineas spectante, in quo præsentatio fieri debet in stirpes, & non in capita. Rota *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 424. *num.* 1. Ita ut in Jurepatronatus tribus personis relicto quælibet ex ipsis suam constituat lineam, & vocem. Rota *ibidem n.* 3.

num. 3. Et descendentes ab una tantum partem habeant, quantam descendentes ab alia; Rota *ibid. n.* 4.

18 Successio Patronorum in jurepatronatus gentilitio, seu familiari fit in capita, & non in stirpes; Rota *par.* 4. *tom.* 2. *dec.* 47. *num.* 2. *par.* 5. *tom.* 1. *decis.* 284. *num.* 10. *par.* 7. *dec.*
19 280. *num.* 4. Et sic descendentes jure sanguinis succedunt in capita, & non in stirpes; Rota *par.* 2. *dec.* 251. *num.* 5. *par.* 13. *decis.* 103. *num.* 3. Et omnes tenentur præsentare in capita; Rota *par.* 13. *dec.* 83. *n.* 21.

20 Patroni a præsentatis nihil possunt exigere temporale, nisi quod in ipsa fundatione constat fuisse impositum; *cap. Sicut* 2. *de supplenda negligentia Prælator.* & *cap. Præterea* 23. *de*
21 *jurepatronatus*. Præsentatio est Simoniaca, quando aliquid datur, vel promittitur pro habendis vocibus, seu præsentationibus Patronorum; *arg. cap. Veniens* 19. *De Simonia*, ubi Abbas, & Decius *in not.* 5. Roch. de Curte *De jurepatronat. verb. Et utile, quæst.* 3. *n.* 19. Lambertin. *in simili tractatu lib.* 2. *par.* 1. *qu.* 9. *art.* 8. Navarr. *in Manual. cap.* 23. *num.* 100. *vers. Nam cum quis*; Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. c.* 12. *num.* 202. Rota *in Comensi Capellæ* 11. *Martii* 1595. & *in Romana jurispatronatus* 29. *Januarii* 1601. *coram Cardin.*
22 *Millino*. Quamvis id fiat etiam ipso Præsentato ignorante; *cap. Si alicujus* 59. *de electione*, *cap. Nobis* 27. *de Simonia*; Rota *dec.* 285. *num.* 3. *part.* 1. *divers.* & *in dicta Comensi Capellæ*, Barbosa *loc. cit. num.* 202. & alii passim.

23 Patroni Laici habent solum quatuor menses ad præsentandum; *cap. Quoniam* 3. & *capit. Cum propter* 27. *De jurepatronat.* & *capit. Si Laicus*, *unic. de Jurepatronat. in* 6. §. *Verum*, ubi sic præcise dicitur: *Verum licet Patronus Laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat*, & in ejus Summario: *Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum*. Et sic *Communis* cum Rota *par.* 9. *tom.* 1. *decis.* 19. *num.* 13. & *eadem par.* 9. *tom.* 2. *decis.* 446. *num.* 16. *par.* 12. *dec.* 25. *num.* 4. & sæ-
24 pe alibi. Quo quidem quadrimestris tempore elapso Patronorum auctoritas expirat, ita ut post illud non possint amplius præsentare, dum tunc collatio devolvatur ad Superiorem; *arg. cap. Eam te decet* 22. & *cap. Cum propter* 27. *de Jurepatronat. cap. Licet* 3. *De supplenda neglígent. prælat.* & *cap. Nulla* 2. *de concessione præbendæ*; Rota *par.* 2. *recent. dec.* 10. *num.* 7.
25 & sæpe alibi. Non præjudicat tamen dictum quadrimestre Pupillo, quin eidem ob non pe-titam in tempore dispensationem competat restitutio in integrum; Rota *par.* 13. *rec. decis.* 290. *n.* 14.

Patroni autem Ecclesiastici de jure habent semestre ad præsentandum; *cap. Eam te decet* 22. *De Jurepatron.* & *cit. cap. Si Laicus*, *unic.* §. *Verum*, *De Jurepatron. in* 6. ibi: *Ecclesia tamen* (*vel Monasterium*, *cui facta est a Laico Juris collatio patronatus*) *tempus habet semestre*, & in ejus Summario sic præcise dicitur: *Ecclesia vero* (habet) *semestre*, *licet a Laico acquisiverit Juspatronatus*. Tali semestri elapso Patronorum Ecclesiasticorum auctoritas expirat, ita ut post illud non possint amplius præsentare, sed pro ea vice collatio devolvatur gradatim ad Superiorem, idest de Capitulo ad Episcopum, de Episcopo ad Metropolitanum, de Metropolitano ad Nuncium, de Nuncio ad Papam; *cap. Licet* 3. *De supplend. negligentia Prælator.* & *cap. Nulla* 1. *De Concessione præbendæ*, & Rota *par.* 2. *recent. dec.* 186. *nu.* 1. *par.* 18. *tom.* 1. *dec.* 180. *num.* 3. Et quilibet eorum habet sex menses ad conferendum a tempore scientiæ; Rota *in Spoletana Beneficiorum* 31. *Januarii* 1694. *coram Mantica inter ejus impressas Decisiones* 260. & *part.* 18. *tom.* 1. *recentior. decis.* 180. *num.* 3. Quamvis devolutio esset facta a Laico Patrono, qui tantum habet quadrimestre; Garcias *de Beneficiis part.* 10. *cap.* 3. *num.* 9. Rota *decis.* 6. *de Jurepatronatus in novis*, & *in Sabinen. Beneficii* 11. *Maii* 1584. *coram Gyptio*, & *in Salamantina Portionis* 13. *Jun.* 1586. *coram Ubaldo*. 26 27 28 29

Potest tamen Episcopus, & respective Metropolitanus, & Nuncius elapso tempore Patronis, & respective aliis, ad quos Jus fuerit devolutum, gratiam facere, & tempus ad præsentandum seu respective conferendum prorogare; Rota *part.* 17. *recent. decis.* 13. *n.* 2. Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 2. *capit.* 9. *n.* 33. Castropalao *part.* 2. *tr.* 13. *disp.* 2. *punct.* 5. *num.* 8. Riccius *in praxi resolut.* 195. Barbosa *part.* 3. *de Offic.* & *potest. Episcopi allegat.* 72. *num.* 143. & 170. & alii; *arg. Sicut nobis* 2. *De supplenda negligentia Prælator.* ponderando ibi verbum *Liceat*, quod ponit causam in voluntate illius, cui licet. Cum hac tamen advertentia, quod Episcopus, & respective Metropolitanus, & Nuncius non potest prorogare tempus ultra sex menses; *arg. cap. Nulla* 2. *De concessione præbend.* ubi ipsis in casu devolutionis conceduntur solum sex menses ad conferendum, ibi: *Infra sex menses personis quæ digne administrare valeant, conferantur*, quia, ut recte censuit Rota *loc. cit. num.* 3. & 4. 30 31

& 4. & hoc solum facere potest in præjudi-
cium sui ipsius, non autem in præjudicium
alterius Superioris; Castropalao *loc. cit.* Reif-
32 fenstuel *lib. 3. Decretal. tit. 38. num. 56.* &
alii. Quamvis autem possit Episcopus, & res-
pective Metropolitanus, & Nuncius supradi-
ctum tempus prorogare, ipsum tamen non po-
test abbreviare; Vivian. *in praxi Jurispatronat.
part. 2. lib. 7. c. 7.* Castropalao *loc. cit. punct. 5.
num. 8.* Barbosa *loc. cit. num. 143.* Alphonsus
de Leone *quæst. 4. praxi 5. num. 87.* ubi citat
Rotam *in Salamantina Beneficii 4. Febr. 1630.
coram Ghislerio*, in qua fuit expresse resolu-
tum, Ordinarium non posse restringere, ne-
que abbreviare tempus Patronis concessum a
Jure ad præsentandum, quia Indultum a Jure
beneficium non potest per Judicem tolli, *cap.
Indultum 71. De Regul. Juris in 6.* ibi: *In-
dultum a jure beneficium non est alicui aufe-
rendum*.

33 Patroni Jurispatronatus mixti possunt omnes
præsentare intra semestre; Rota *part. 19. re-
cent. tom. 1. dec. 129. num. 3. & decis. 298.
num. 1. 4. & sequent.* cum communi Docto-
34 rum. Tale enim Juspatronatus mixtum gau-
det privilegio Jurispatronatus Ecclesiastici ad ef-
fectum præsentandi intra semestre; Rota *part.
12. dec. 250. num. 15. & par. 13. decis. 376.
35 num. 4. & 5.* Etiamsi minor pars sit Clerico-
rum. Rota *part. 12. decis. 250. num. 13. &
36 14.* Ita tamen, ut Patroni uti Laici intra Qua-
drimestre ad præsentandum ante Episcopi in-
stitutionem possint variare; Rota *ibid. n. 19.*
37 Quin amittant tamquam Clerici semestre ad
præsentandum; Rota *ibidem num. 20. & 21.*
38 Quia in Jurepatronatus mixto semper attendi-
tur qualitas favorabilior Patronis; Rota *ibid.
n. 22. & 23.*

39 Tempus ad præsentandum non currit Patro-
nis, nisi a die scientiæ, seu habitæ notitiæ
vacationis; *arg. cap. Quia diversitatem 5. De
concessione præbendæ*, ibi: *Semestre autem tem-
pus non a tempore vacationis præbendarum, sed
notitiæ ipsius potius volumus computari*. Et sic
Communis cum Garcia *de Beneficiis part. 10.
cap. 2. num. 34.* Barbosa *loc. cit. num. 134.* &
Rota *par. 2. rec. dec. 10. num. 7. decis. 173.
num. 1. & dec. 406. num. 1. part. 3. dec. 377.
n. 3. par. 7. dec. 221. num. 9. par. 19. tom. 2.
40 dec. 678. num. 12.* Et quidem dictum tempus
currit solum a die scientiæ veræ, & certæ;
nec sufficit dubia; Rota *par. 5. tom. 1. dec. 15.
num. 12.* Ita ut probatio scientiæ debeat esse
vera, & concludens, nec præsumptiva suffi-
ciat; Rota *par. 2. dec. 173. n. 1.* Barbosa *loc.
cit. num. 35. & 36.* cum pluribus aliis ibi ci-
tatis; *arg. cap. Præsumitur 46. de Reg. Juris
in 6.* ibi: *Præsumitur ignorantia, ubi scientia
non probatur*. Nisi ignorantia vacationis sit in-
verisimilis, quo casu tempus currit a die ipsius 41
vacationis; Rota *part. 3. decis. 377. num. 3.*
Præsumitur autem ignorantia potius, quam
scientia, si Beneficiatus decesserit extra locum
Beneficii, & habitationis Patronorum; Rota
par. 3. dec. 21. num. 1. Similiter non currit 42
tempus Patrono legitime impedito, aut ab-
senti, ut si Patronus sit absens Reipublicæ
causa, vel injuste carceratus, vel si non ha-
beret tutum accessum propter perhorrescentiam
alicujus inimici; Tempus enim non currit le-
gitime impedito; *arg. cit. cap. Quia diversita-
tem 5. De concessione præbendæ*; in cujus Sum-
mario sic expresse dicitur: *semestre ad eligen-
dum, seu conferendum a Jure præfixum non cur-
rit legitime impedito, & cap. Ne pro defectu,
de electione.* ibi: *Justo impedimento cessante*; Re-
bussus *De Patron. poss. n. 304.* Barbosa *cit. al-
leg. 72. num. 138. & lib. 1. Juris Ecclesiast.
univers. c. 12. n. 170.* & communis aliorum.
Præsentatio intra prædictum tempus datum a 43
Jure potest fieri a Patronis quocumque die et-
iam feriato, & etiam Paschali, cum sit quid
extrajudiciale, & sapiat spiritualitatem. *Com-
munis* cum Barbosa *cit. allegat. 72. num. 144.
& seq.*

Patronus Ecclesiasticus semel ac aliquem ido- 44
neum præsentavit, non potest amplius varia-
re, seu pro illa vice alium præsentare, etiam
cumulative; Quod tamen si fecerit, debet E-
piscopus primo præsentatum instituere, textu
claro *in cap. Quod autem 5. cap. Cum autem
24. & cap. Pastoralis 29. De Jurepatronatus*;
Rota *par. 13. recent. dec. 14. num. 18. par. 17.
dec. 250. num. 15.* Fagnan. *in cit. cap. Cum
autem 24. de Jurepatronatus num. 15.* ubi ex-
presse dicit, quod Patronus Ecclesiasticus non
potest variare præsentando alium etiam cumu-
lative, & sic tenent etiam alii communiter.
Patronus autem Laicus potest variare præsen- 45
tando secundum cumulative, non tamen pri-
vative, & exclusive, hoc est, potest uni præ-
sentato alium adhuc adjungere, & Episcopo,
quem instituere velit, relinquere. Non vero
potest primum penitus excludere, *arg. cit. c.
Cum autem 34. de Jurepatronatus*; ubi cum re-
linquatur arbitrio Episcopi, quis ex duobus a
Patrono Laico successive præsentatis institua-
tur, aperte declaratur primam præsentationem
non fuisse revocatam; alioquin Episcopus non
posset primum præsentatum instituere. Et sic
ita

in cit. cap. Cum autem tenent Joann. Andr. *num.* 6. Abbas *num.* 2. Ancharanus *num.* 3. Barbosa *num.* 2. Fagnan. *n.* 6. ubi ex Lambertino testatur sic tenere Communem Canonistarum, & Legistarum. Et sic Rota *par.* 9. *tom.* 1. *dec.* 235. *n.* 5. *par.* 14. *dec.* 431. *num.* 5. & sæpe alibi.

46 Ipse tamen Patronus Laicus potest semel tantum variare, *arg. cit. cap. Quod autem* 5. *cap. Cum autem* 24. *cap. Cum dilectus* 28. & *cap. Pastoralis* 29. *de Jurepatron.* ubi tum Textus, tum Summaria loquuntur tantum de duobus successive, & non de pluribus. Et sic tenet Rota *par.* 13. *recent. dec.* 14. *sub nu.* 18. & *dec.* 178. *num.* 4. *par.* 14. *dec.* 262. *num.* 5. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatron. num.* 8. & efficaciter probat Calderin. *conf.* 16. *An Laicus, tit. de Jurepatronat.* Garcias *de Benefic. par.* 5. *cap.* 9. *num.* 214. Roch. de Curte *de Jurepatronat. quæst.* 10. *verb. Honorificum*; Lambertin. *de Jurepatronat. lib.* 2. *par.* 2. *quæst.* 7. *art.* 23. Navarr. *in cap. Placuit, de pœnitent. dist.* 6. *num.* 167. & *seq.* & pluribus aliis citatis, Barbosa *par.* 3. *de Offic. & potest. Episc. cit. alleg.* 72. *num.* 161. ubi citat etiam Rotam *in Compostellana Parochialis* 20. *Febr.* 1630. *cor. Merlino.*

47 Sunt autem multi, qui tenent, posse Patronum Laicum intra quadrimestre cumulative variare; non solum semel, sed bis, ter, quater, & quoties voluerit. Sic Glossa *in Clementin. Plures* 2. *de Jurepatron. verb. Præsentare*; Abbas *in cap. Quanto, de Judic.* & *ibi* etiam Decius, Castropalao *par.* 2. *tract.* 13. *disp.* 2. *punct.* 6. *num.* 3. Azorius *par.* 2. *lib.* 6. *c.* 2. Perez de Lara *de Anniverf. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 8. Navarr. *in suis sing. Canonic. concl.* 112. *n.* 8. Alphonsus de Leone *quæst.* 4. *prax.* 5. *nu.* 98. & probabilius Reiffenst. *lib.* 3. *decret. tit.* 38. *sub num.* 58. *arg. cit. cap. Quod autem* 5. *cap. Cum autem* 24. & *cap. Pastoralis* 29. Et ratio istorum est, quia talis cumulativa variatio non est odiosa, sed favorabilis Ecclesiæ, quia quanto plures ei præsentantur, pinguiorem habet facultatem eligendi, & acquirendi digniorem Rectorem. Unde ad id, quod in contrarium adducitur, quod variatio sit restringenda, utpote odiosa, dicunt esse quidem odiosam variationem exclusivam, non autem cumulativam, quæ potius est favorabilis. Et licet in citatis Juribus, tum Textus, tum Summaria loquantur tantum de duobus successive, per hoc tamen non excluditur tertius, quartus, quintus &c. cum dicta Jura loquantur tantum de duobus, ex quo solum de duobus se obtulit casus, qui si de pluribus se obtulisset, de pluribus etiam dicta Jura locuta fuissent.

Conveniunt tamen communiter Doctores 48 utriusque sententiæ, quod Patronus Laicus, sicut potest duos cumulative præsentare successivis temporibus, ita potest præsentare plures simul unico contextu, dummodo id agat etiam cumulative eo modo, ut Episcopus alterum eligat, & admittat. Rota *par.* 16. *dec.* 240. *num.* 10. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatron. num.* 5. & alii passim, *arg. Clementin. Plures* 2. *de Jurepatronat.* §. *final.* Item 49 conveniunt satis communiter Doctores, quod, si Patronus Laicus prima, vel secunda vice fecit præsentationem nullam, veluti, si præsentavit coram non habente potestatem instituendi, possit intra Quadrimestre tertium præsentare, quia tunc sicuti Patronus potest præsentare secundum ex toto, recedendo a primo; *arg. c. Cum Laici* 10. *de jurepatron.* per quem textum ita tenet ex Abbate, & aliis Fagnan. *in cit. cap. Cum autem num.* 10. & 24. eodem modo potest præsentare tertium: Prima enim præsentatio, cum sit nulla, non computatur in numero præsentationum, & sic non impedit, quin secunda præsentatio sit prima, & tertius cumulative præsentatus sit secundus, quia, ut expresse dicitur *in cap. Non præstat* 52. *de Regul. Juris in* 6. *Non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum*, adeoque Patronus Laicus, qui sic nulliter præsentavit prima, vel secunda vice, poterit intra Quadrimestre tertium, qui erit secundus, præsentare. Fagnan. cum aliis *in cit. c. Cum autem num.* 9. & 11. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 59. Rota *part.* 12. *recent. decis.* 154. *num.* 15. Idem dicendum venit, si Patronus prima, vel 50 secunda vice ignoranter præsentavit inhabilem, seu indignum. Fagnan. *in cit. cap. Cum autem num.* 12. cum Joann. Andr. & Cardinal. *in cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinar.* In tali enim casu Patronus est sine culpa, sine qua nemo est privandus Jure suo, *cap. Sine culpa* 23. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus.*

Non potest tamen Patronus, lite pendente, 51 nec etiam cumulando variare. Rota *par.* 5. *recent. tom.* 1. *decis.* 607. *n.* 4. Nec ea durante 52 inter duos præsentatos alium tertium præsentare sine vitio attentati. Rota *part.* 2. *decis.* 504. *num.* 2. Barbosa *cit. allegat.* 72. *n.* 162. ubi citat plures alios, & adducit etiam decisionem Rotæ. Minus vero, lite pendente, su- 53 per titulo Beneficii inter Provisum Apostolicum, & Præsentatum, iterum alium præsentare

tare

tare potest. Rota *part.* 2. *decis.* 206. *n.* 8. Itaut, neque possit cumulando præsentare colliti-
54 gantem. Rota *ibidem*. Prout neque in locum mortui alium præsentare potest. Rota *part.* 3. *dec.* 336. *sub num.* 3. Barbosa *loc. cit.* cum aliis.

55 Ratio autem, quare ex supradictis *Patronus Laicus* variare possit, & non *Ecclesiasticus*, multiplex a Doctoribus assignatur. Prima, & verior est, quia præsentatio Ecclesiasticorum vim habet electionis, in qua electione non cadit variatio, cum statim electo acquiratur Jus in re, *cap. Publicato* 58. *De electione*, ibi: *Publicato scrutinio variare nequeunt Electores*; & ibi Glossa verb. *Variare*. Non sic autem præsentatio Laicorum, quia præsentatus ab istis acquirit tantum Jus ad rem. Unde sicut non tenet secunda electio, prima non cassata, *cap. Consideravimus* 10. *& cap. Auditis* 29. *de electione*. ita nec secunda præsentatio Ecclesiasticorum, Joan. Andreas *in cap. Cum autem* 24. *de Jurepatronat. num.* 7. Butrius *ibid. num.* 9. Abbas *ibid. num.* 7. Ancharan. *ibid. num.* 5. Innocent. *ibidem in fine*, Fagnan. *ibid. n.* 19. Gonzal. *Ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 15. §. 2. *num.* 1. Barbosa *cit. allegat.* 72. *num.* 154. ubi
56 citat Rotam, & plures alios Doctores. Secunda ratio potest esse, quia Clerici facilius, & melius possunt invenire, & cognoscere Clericos idoneos, quam Laici, qui cum sint extra Clericalem militiam, possunt titubare. Lambertin. *De jurepatronat. lib.* 2. *par.* 3. *quæst.* 7. *artic.* 2. Barbosa *loc. cit. num.* 155. & alii.
57 Tertia ratio potest esse, quia Clerici Patroni pinguius Jus habent, quam Laici, ut dicit Glossa *in cit. cap. Cum autem* 24. *de jurepatr.* verb. *Persona*, id est ex præsentatione Clerici plus Juris tribuitur præsentato, quam ex præsentatione Laici, ut explicat Cardin. *num.* 4. *vers. Quæro quæ est ratio* cum Fagnan. *loc. cit. num.* 15. firmius enim debet esse verbum Ecclesiasticorum, quam Laicorum, *cap. Inter corporalia*, *& spiritualia* 2. *de translation. Episcop. & Clement. Cum illusio unic. de renunciation.* ibi: *Cum illusio, & variatio in personis Ecclesiasticis maxime sint vitandæ*. Immo pactio, sive locutio, vel dictum etiam cujuscumque firmius est, si agatur in foro Ecclesiæ, ut notatur *in cap. Antigonus* 1. *& capit. Qualiter* 3. *De pactis*; Fagnan. *loc. cit. num.* 16. & alii.
58 Quarta ratio potest esse, quia Laici habent tantum Quadrimestre ad præsentandum, Ecclesiastici vero semestre; unde æquum videtur, ut qui gravantur in uno, releventur in alio; *l. Eum qui*, *ff. de jurejur. l. Jure succursum* 6. *ff. de jure dotium*: & sic cum Patroni Laici graventur in hoc, quod tantum habeant Quadrimestre, releventur in alio, id est in hoc, quod possint variare. Barbosa *cit. allegat.* 72. *n.* 155. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 38. *n.* 57. & alii.

Inter varia Jura, quæ Patrono ratione Ju- 59
rispatronatus competunt, quatuor præcipue assignantur *in cap. Nobis* 25. *de jurepatron.* & a Glossa *ibid. in fine* enumerantur in sequentibus duobus versiculis:

Patrono debetur honor, onus, utilitasque,
Præsentet, præsit, defendat, alatur egenus.

Patrono ita competit Jus præsentandi, ut 60
si Clericum habilem & idoneum præsentet, Episcopus, vel alius, ad quem spectat institutio, eum admittere, & in Beneficio instituere teneatur; *cap. Significasti* 18. *de Jurepatronat.* cum similibus, & *Communis Doctorum*. Dummodo tamen præsentet in tempore a Ju- 61
re statuto, quod est Quadrimestre pro Patrono Laico, ex dictis supra *num.* 23. & semestre pro Patrono Ecclesiastico, ex adductis *num.* 26. Nisi a Fundatore in fundatione cum 62
consensu Episcopi fuerit tale tempus prolongatum, vel abbreviatum, uti posse sic prolongare, & abbreviare cum Episcopi consensu, & Episcopum non posse ipsum concursum denegare, aliter Superior suppleret, docet Lambertin. *de Jurepatronat. par.* 2. *lib.* 1. *quæst. princip.* 28. *art.* 7. Ventriglia *tom.* 2. *de jurepatronat. annot.* 1. §. 3. *num.* 33. *& Communis aliorum*. Cum Fundator Beneficii possit in limine fundationis cum consensu Episcopi apponere conditiones, & pacta sibi benevisa, etiamsi Juri communi sint contraria, & Episcopus teneatur illa admittere, alias Superior suppleret, ut docet, & testatur de communi Monacell. *par.* 1. *tit.* 2. *formul.* 1. *num.* 7. *& sequent.* & tenet Rota *part.* 1. *recent. dec.* 530. *num.* 2. Cardin. de Luca *de jurepatronat. disc.* 15. *sub num.* 6. *disc.* 20. *num.* 16. *disc.* 68. *num.* 8. *de Benefic. disc.* 33. *num.* 6. *disc.* 95. *num.* 8.

Hinc sine consensu Patroni in tempore a 63
Jure, vel Fundatore statuto habilem præsentantis, Episcopus alteri conferre non potest Beneficium Jurispatronatus, & si ipso Patrono contradicente, conferatur ab Episcopo, collatio est irritanda, & facienda ad præcisam præsentationem ipsius Patroni, *cap. Decernimus* 32. *caus.* 16. *quæst.* 7. ibi: *Quod si spretis eisdem Fundatoribus Rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios* in

in eorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint, ordinari ; & arg. cap. Ex insinuatione 14. *cap. Significasti* 18. *cap. Nobis* 25. *de jurepatron.* cum similibus. Et sic tenet communis Doctorum.

64 Papa tamen si velit, potest libere disponere de Beneficiis Patronatis, nedum Ecclesiasticorum, sed etiam Laicorum, etiamsi invitis Patronis. *Communis* cum Glossa *in Clement. Per litteras* 2. *de præb. verb. Apostolicis ;* Fagnan. *in cap. Quoniam* 3. *de jurepatr. n.* 9. Reiffenstuel *l.* 3. *decretal. tit.* 38. *n.* 63. *arg. cap. Licet* 2. *de præbend. in* 6. Cum enim Juspatronatus, [quod Laici in Ecclesiis habent, gratiosum sit, eosque Ecclesia in tali potestate ex gratia sustineat, ut expresse dicitur *in cit. cap. Quoniam*, ibi : *Potestate, in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur, &c.* stat clarum, quod Papa ex plenitudine potestatis possit tali Juripatronatus derogare, *arg. capit. Omnis res* 1. *de Regul. Juris*, ibi : *Omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*.

65 Sed non expedit, ut Papa de Jurepatronatus Laicorum sic ipsis invitis disponat, ne Laici a Fundationibus retrahantur, ut notant communiter Doctores, & quia *Patronorum jura tollere, piasque Fidelium voluntates in eorum institutione violare æquum non est*, ut dicit Con-

66 cil. Trid. *sess.* 25. *de reform. c.* 9. Unde nunquam Papa censendus est velle derogare Juripatronatus proprio Laicorum, nisi id clare exprimat. Fagnan. *loc. cit. n.* 11. Reiffenst. *loc. cit. num.* 63. Geminian. *cons.* 38. *Pro clariori n.* 13. *vers. Ex iis ergo patet ;* Felin. *in tract. Quando litteræ Apostolic. præjudic. Patron. in princip.* & alii passim.

67 Non sic autem de jurepatronatus Ecclesiasticorum, cui Papa censetur derogare per simplicem concessionem, unionem, aut reservationem ab ipso factam. *Communis* cum supracitatis : In tali enim Jurepatronatus Ecclesiasticorum cessant motiva non libere ei derogandi, quæ occurrunt in jurepatronatus Laicorum.

68 Immo Juripatronatus Ecclesiastico potest derogare etiam Legatus Summi Pontificis, qui potest sibi reservare nondum vacantia Beneficia *Juspatronatus Ecclesiastici*, eaque vacantia conferre, etiam absque consensu Patroni ; quamvis non sic Beneficia *Juspatronatus Laicalis*, *arg. cap. Dilectus* 6. *de Officio Legati ; & cap. Cum Dilectus* 28. *de jurepatronat.* & ibi Abbas *num.* 2. Barbosa *num.* 1. & Communis aliorum. Et ratio adducitur in *cit. cap. Cum Dilectus*, scilicet, quia *Patronus Ecclesiasticus* subest jurisdictioni Legati Pontificii, & non sic *Patronus Laicus*. Si autem Juspatronatus sit mixtum, tunc Legatus Pontificius, 69
nec reservare, nec conferre potest Beneficium invitis Patronis, quia *Patronus Clericus* participat de privilegio *Patroni Laici*, cum in jurepatronatus mixto semper attendatur qualitas favorabilior Patronis. Rota *par.* 12. *rec. dec.* 250. *num.* 22. & 23. & fuit dictum supra *a n.* 33. *ad* 38.

Patronus potest nominare Laicum, dummodo iste reperiatur Clericus tempore præsentationis. Vivian. *de Jurepatron. lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 50. *par.* 2. Rota post eundem *dec.* 148. *n.* 15. *& seq. & par.* 19. *recent. dec.* 621. *n.* 22. *& in Farfen. Canonicatus* 8. *Junii* 1711. §. *Postremo coram Molines*, Garcias *de Beneficiis par.* 7. *cap.* 1. *num.* 32. *& seq.* Parisius *de Resignat. lib.* 4. *q.* 2. *&* 6. Piton. *tom.* 2. *de controvers. Patron. alleg.* 100. *n.* 436. Immo Patronus potest etiam præsentare Laicum coram Ordinario sub conditione, quod clericetur intra tempus statutum ad præsentandum, cum in hoc casu præsentatio collata videatur in tempus, quo Præsentatus erit capax per assecutionem Clericatus ante institutionem. Parisius *de Resignat. Benefic. lib.* 4. *quæst.* 2. *n.* 5. *&* 6. citans Rotam *in Imolensi Jurispatronatus* 19. *Novembris* 1594. *coram Orano*, cujus Rotæ, & Parisii sententiam in sensu conclusionis videtur sequi etiam Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 3. *allegat.* 72. *n.* 78. uti de facto pro se ipsum citat Pitonius *loc. cit. n.* 437. & sic tenet etiam Garcias *de Beneficiis p.* 7. *cap.* 1. *n.* 28. *&* 29. De Luca *de jurepatron. disc.* 45. *nu.* 7. Modern. Roman. *disceptr.* 13. *n.* 45. Rota post Vivian. *de Jurepatronat. dec.* 147. *num.* 19. & admisit Rota *in Volaterana Beneficii* 7. *Decemb.* 1709. §. *Nec valuit*, *coram Crispo*, & sic tenuit etiam Rota *apud Peniam decis.* 4. *&* 147. *n.* 20. & in aliis, & Pyrr. Corrad. *in praxi Benefic. lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 31. *&* 32. ut refert Cardin. de Luca *cit. dec.* 45. *n.* 5. & alii plures. 70 71

Multi tamen, ut Ventriglia *tom.* 2. *annot.* 7. *num.* 12. *& sequent.* citans alios, Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 38. *n.* 71. Castropalao, & Gonzal. apud ipsum, & alii tenent oppositum ; scilicet, quod Patronus non possit præsentare Laicum sub conditione futuri Clericatus, nec alium aliunde incapacem sub conditione futuræ capacitatis intra tempus ad præsentandum statutum, v. g. sub conditione ætatis, seu dispensationis acquirendæ, & hujusmodi, volentes, quod in Beneficiis attendatur ca- 72

capacitas tempore præsentationis; At hæc opinio non habet sequaces, uti dicit Pitonius *tom. 1. de controvers. Patronorum allegat. 1. sub n. 23. in fine*, ubi expresse dicit, quod modus præsentandi inhabilem sub conditione habilitatis intra terminum Juris superventuræ, est omnino licitus; Et sic etiam modus se se opponendi cor. Institutore, quem servare possunt passive vocati, si per Patronos omittantur; possunt enim comparere, & instare pro Institutione, v. gr. *Si, & postquam effecti fuerint Clerici, aut dispensati ab ætate*. Hæc enim præsentatio, aut oppositio, seu instantia non expletur pure, sed pendet ab eventu, seu conditione habilitatis purificanda intra quadrimestre, & interim remanet in pendulo: Unde aut non purificabitur conditio intra terminum, aut nulla adesse dicitur præsentatio, seu oppositio; aut purificatur, & tali casu Clericatus, seu dispensatio retrotrahitur ad diem præsentationis, & oppositionis, ut communiter dixerunt supracitati Doctores, & Rota *sub n. 61*. Hæc ille.

73 Quamvis autem modus sic præsentandi sit omnino licitus, Cardinalis de Luca *de Jurepatronatus cit. dec. 45. num.* 8. dicit, quod melius esset, quod Patronus differret præsentationem usque ad ultimum diem, vel horam termini a lege præfiniti ad præsentandum, atque ita expectare capacitatem personæ sibi placitæ; quæ ob superventam capacitatem posset tali tempore validissime adhuc præsentari, ut tenet Communis cum Pitonio *tom. 1. alleg. 2. n. 24. & alleg. 4. n. 23.*

74 Patrono recusante præsentare quem nominavit Fundator, potest ille nedum irrequisito, sed immo etiam invito Domino comparere cor. Superiore, & institutionem obtinere. *Communis* cum Card. de Luca *de jurepatron. disc. 20. n. 7. vers. Etiam sine præsentatione*, Piton. *cit. tom. 2. alleg. 82. n. 10.* Rota *cor. Burrat. decis. 755. n. 2. & in rec. dec. 68. n. 2. part. 12. & dec. 335. n. 1. & seq. par. 15. & in Valentina Beneficii 9. Jan. 1693. §. Moti, & 3. Apr. ejusdem anni §. fin. cor. Molines* impress. apud Piton. *discept. Eccles. 7. n. 31.*

75 Patronus nequit præsentare seipsum, quamvis sit Clericus, & undequaque dignissimus. *Communissima*, textu expresso *in c. Cum ad nostram 7. de institutionibus, & c. Per nostras 26. de jurepatronatus*; Præsentatio enim sui ipsius sapit ambitum, seu vitium ambitionis, ut innuitur *in cit. c. 26. De jurepatronatus*; Tum quia, ut expresse dicitur *in cit. cap. Cum ad nostram 7. de Institutionibus*; *Inter dantem, & accipientem debet esse distinctio personalis*. Immo Patronus non potest præsentari a Procuratore a 76 se constituto ad præsentandum, quia virtualiter seipsum præsentare censeretur, *arg. c. Qui facit 72. de Reg. Juris in 6.* ibi: *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum*. *Communis* cum Rota *dec. 185. par. 2. diversar.* Castropalao *par. 2. tract. 13. disput. 2. punct. 7. num. 2.* Barbosa *lib. 3. Juris Ecclesiast. univers. cap. 19. n. 195. & par. 3. de Offic. & potest. Episcop. alleg. 72. n. 87.*

* Potest tamen Patronus rogare Episcopum, ut si inveniatur dignus sibi illud conferat; sive debet juspatronatus suum alteri donare donatione sincera, ex qua ipse perpetuo expolietur jure Patroni, quando donationem approbaverit Episcopus, vel saltem Episcopus conferat eidem absque prævia præsentatione Beneficium, & Beneficiatus illud acceptet, tum post collationem ipse præstet consensum suum. Benedictus XIV. *Institution. Eccles. 95. §. 5.* *

Potest etiam *Patronus* acceptare Beneficium, 77 si hoc eidem absque prævia præsentatione sui ipsius, motu proprio confert Episcopus; Tunc enim non præsentat se ipsum, nec collatio habet originem a se ipso, sed ab Ordinario Superiore vocatur, cui vocationi ipse consentire potest; Alioquin Patronus esset deterioris conditionis, quam alii Clerici, ipsique obesset, quod Beneficium fundaverit, quod non est dicendum; Barbosa *cit. lib. 3. Jur. Ecclesiast. univ. cap. 12. num. 199. & cit. alleg. 72. n. 90.* Abbas *in cit. cap. Per nostras 26. de Jurepatronat. 31.* Pirhing *lib. 3. decretal. tit. 38. n. 73.* & alii passim. Immo potest Patronus rogare, 78 & supplicare Episcopum, ut ipsi conferat Beneficium, quo casu poterit Episcopus, illum gratificando, admittere; Lambertin. *De jurepatronat. lib. 2. part. 1. q. 8. art. 3.* Zerola *in praxi Episc. part. 1. §. 2.* Pirhing *loc. cit. n. 91.* Barbosa *cit. cap. 12. n. 199.* Rota *in Regiensi Jurispatronatus 19. Januar. 1624. coram Pirovano, & in ead. 5. Maii 1625. coram Ubaldo, & in Barchinonen. Beneficii 2. Maii 1625. cor. Pirovano*.

Patronus potest præsentare filium, aut alium 79 consanguineum, vel conjunctum; Filii enim, consanguinei, vel conjuncti ipsius Patroni non debent esse deterioris conditionis, quam alii; Alioquin Juspatronatus, quod est introductum in favorem Fundatoris, retorqueretur in odium ipsius, & suorum, quod nullatenus est dicendum, cum sit expresse contra *c. Quod ob gratiam 61. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Quod ob gra-*

gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum, & sic tenet communis Doctorum, & docet praxis universalis.

80 Si plores sint *Patroni*, potest unus præsentare alterum, dummodo sit habilis, *arg. cap. Cum in Jure 33. de electiom.* ubi habetur, quod compromissarii unum ex seipsis eligere possint, & concordat *cap. Ne pro defectu* 41. *cap. Quia propter* 42. *de election.* cum similibus, ubi eligentibus permittitor unum ex seipsis eligere, ut servat praxis universalis, & sic tenet communis Doctorum cum Glossa *in cap. Consuluit* 15. *de Jurepatron. verb. Concedant*.

81 Patronus Ecclesiasticus tenetur sob mortali præsentare digniorem ad Beneficia Curata, seu Parochialia, sive præsentatio fiat in concorsu, sive extra concursum. *Communis* cum Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 6. *de election.* §. 10. *a num.* 241. *& lib.* 3. *tit.* 38. *de jurepatronatus num.* 77. vide verb. *Beneficia artic.* 5. *a n.* 17. *ad* 27. obi late probata fuit hæc conclosio.

82 Noo sic autem Patronus Laicus, sed sufficit, quod præseotet dignum, seu idoneum; Fagnao. *in cap. Quoniam* 3. *de jurepatron. num.* 15. Garcias *de Beneficiis part.* 7. *cap.* 16. *num.* 19. Barbosa *in cap.* 18. *sess.* 24. *Concil. Trid. num.* 152. cum pluribus ab ipso citatis contra alios plures ibi ab ipso adductos, & contra Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 78. *a num.* 81. ubi ait, & probat, qood probabilior, & merito tenenda est sententia contraria, dicens etiam *Patronos Laicos* graviter obligati ad sic præsentandum dignlorem. At vide *cit. verb. Beneficia art.* 5. *n.* 34. *&* 35. ubi cum plurimis fuit conclusum contrariom. Fateor tamen opinionem Reiffenstuel, & aliorum adversariorum esse vere probabilem.

83 Hinc quando Patronus Laicus præsentat Clericum dignum ad Beneficium etiam Comtom, teoetur Episcopus eum instituere, non obstante, quod judicet aliquem alium fore digniorem; *arg. cap. Cum nobis* §. *Hic igitur* 10. *& cap. Cum Dilectus* 32. *de elect. Est communis*

84 *Doctorum*. Immo præferendus est præsentatus a majori parte Patronorum, dummodo sit idoneos, & dignos, licet alios præsentatus a minori parte sit dignior, quia non est facienda comparatio zeli ad zelum, aut meriti ad meritom, sed numeri ad numerum; Glossa *in cap. Quoniam* 3. *de jurepatronatus verb. Majoribus*; Fagnan. *ibid. num.* 15. Hostiensis *ibid.* 5. *in verb. Eligitur*; Lambertin. *tract. de jurepatronatus lib.* 2. *part.* 3. *q.* 4. *art.* 2. *&* 3. Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part.* 3. *allegat.* 72. *num.* 199. & alii ibi citati; Rota *part.* 9. *tom.* 1. *recent. dec.* 235. *n.* 7. *& part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 298. *n.* 8. *&* 9.

Patronus tum Ecclesiasticus, tum Laicus 85 non tenetur præsentare digniorem, sed sufficit, quod præsentet dignum ad Beneficia simplicia, & non corata; Vide *d. verb. Beneficia artic.* 5. *num.* 28. *ad* 30. ubi est satis probata conclusio.

Patronus Ecclesiasticus præsentans scienter 86 indignum privator ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium; Fagnan. *in c. Cum vos* 4. *de Officio Ordinar. n.* 27. *& sequent.* Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. alleg.* 72. *num.* 105. & communis, ac certa aliorum; *arg. cap. Sicut nobis in fine* 2. *de supplenda negligentia Prælator.* & ibi Glossa *fin.* Et faciunt textos *in c. Cum in cunctis* 7. §. *Cleric. sane*, *& cap. Innotuit* 20. *de elect. & cap. Quamquam* 18. *eod. in* 6. ubi eligentes scienter indignum privantur ea vice jure eligendi. Secus vero, si ignoran- 87 ter incolpabiliter præsentet indignom, quia tunc præsentatione per Ordinarium rejecta, habet novom semestre ad alium præsentandum; *arg. cap. Si electio* 26. *de election. in* 6. ubi Juris terminus ad eligendom de novo conceditur, qoando eligentes ignorantet incolpabiliter eligunt indignum, cojus electio ob vitium ab Electoribus sic ignoratum cassatur. Sic *Communis Doctorum* cum Lambertino *par.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 10. *art.* 4. *n.* 15. Fagnan. *in cit. c. Cum vos n.* 32. Abbate *ibid. n.* 5. Jo. Aodrea *ibid. n.* 13.

Patronus Laicus præsentans scienter indi- 88 gnum, privatur probabilius etiam ipse ea vice jure præsentandi, & devolvitur potestas libere conferendi ad Ordinarium; sic habetor expresse *ex Constitut. Novell.* 123. *De Sanctissim. Episcopis* §. *Si quis Oratorii Domum* 18. obi sic statuitur: *Si vero, qui ab eis* (scilicet Patronis Laicis) *eliguntur, tamquam indignos prohibent Sacræ Regulæ ordinari, tunc sanctissimus Episcopus quoscumque putaverit meliores, ordinari procuret*. Et concordat *Novell.* 131. *cap.* 10. *Si quis ædificationem*. Item *l. Cum quidam ita, ff. de Legat.* 2. & ibi Glossa, ubi probator eom, qui electionem ex dispositione Testatoris habet, privari potestate eligendi, si eligit indignum. Et sic tenet Abbas *in cap. Cum vos* 4. *de Offic. Ordinarii num.* 5. ubi dicit hanc sententiam esse verissimam, & allegat Doctores de Rota idem tenentes *dec.* 205. Card. de Luca *de Jurepatronat. disc.* 47. *a n.* 2. ubi adducit Rotæ decisionem, & dicit hanc sententiam esse magis communiter receptam,

& eam solide probat solvendo contraria: Lambertin. *de Jurepatronat. par.* 1. *lib.* 2. *q.* 10. *art.* 4. citans plures alios, Joann. de Lignan. *in Clement.* 1. *de jurepatronat.* Gemininan. *in cap.* 1. *de præbend. in* 6. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. cit. alleg.*72. *num.* 105. cum plurimis aliis ibi citatis, Rota *part.* 2. *recent. decis.* 206. *numer.* 7. *par.* 14. *decis.* 291. *num.* 8. & alias repetitis vicibus tenuit Rota, teste Fagnano, *in cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii num.* 39. ubi citat alios Doctores pro ista sententia: quamvis ipse *ibid. a num.* 46. dicat contrariam esse æquiorem, & benigniorem, & videri etiam de jure veriorem. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. cit. tit.* 38. *num.*87. *ad* 89. & alii plures.

89 Et probatur a fortiori hæc nostra sententia, quia, si illi, qui de jure communi habent potestatem eligendi, vel conferendi Beneficium, ipso facto privantur tali jure, seu potestate, quando eligunt, seu instituunt indignum, ut *in cap. Cum in cunctis* 7. §. *final. de electione*, ergo a fortiori, & multo magis debent privari tali Jure Patroni, qui illud habent ex sola gratia; *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatronatu*, cum Jus commune difficilius tollatur, quam privilegium, *leg. Ejus militis* §. *Militia*, *ff. de militar. testament.*

90 Vere probabilis tamen est sententia contraria docens, quod *Patronus Laicus* scienter præsentans indignum, seu inhabilem, ea vice nec privatus, nec privandus sit jure præsentandi. Et hanc tenent Glossa *in cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinar. verb. Minus idoneæ*, & ibidem late Fagnan. *a numer.* 35. *usque in finem*, Imola *numer.* 6. Ancharanus *numer.* 4. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 38. *numer.* 104. & alii plures, *arg. cit. cap. Cum vos*, ubi certo præsupponitur indignum fuisse præsentatum a *Patrono Laico*, & tamen non devolvitur ad Episcopum jus providendi de Rectore Ecclesiæ, sed solum potestas constituendi Œconomum, quod satis demonstrat Patronum Laicum non fuisse privatum jure præsentandi, cum Episcopus non providerit de Rectore, seu Beneficiato Ecclesiæ, aut de Beneficio, sed solum de Œconomo, seu Administratore Beneficii adhuc vacantis. Et ratio est, quia, si licitum est *Patrono Laico* variare, & alium præsentare, quando præsentavit idoneum; *arg. cap. Cum autem* 23. *de Jurepatronatus*; multo magis licitum est, si præsentavit indignum, cum variatio præcipue concedatur a Jure, quando actus est illicitus, ut notat Jo. Andreas *in cit. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*, *arg. cap. Nostri* 9. *de election. & cap. Diversis fallaciis* 5. *de Clericis conjugat.* Tum quia in puncto Jurispatronatus mitius est agendum cum *Laicis*, quam cum *Clericis*, ne ipsi Laici a fundationibus retrahantur. Glossa magna *in fine*, & Hostiensis *numer.* 10. *in cap. Cum Dilectus* 28. *de jurepatronatus*, & plene notatur *in cap. Dilectus* 6. *de officio Legati*; Tum quia nullibi reperitur in Jure statuta hæc pœna, quod *Patronus Laicus* scienter præsentans indignum, sit pro ea vice ipso jure privatus potestate præsentandi; Quamvis enim hæc pœna privationis sit expressa de eligentibus scienter indignum *in cit. cap. Cum in cunctis* 7. §. *final. de election.* hinc tamen non sequitur, ut locum habere debeat in præsentantibus indignum; *arg. cap. statutum* 22. *de election. in* 6. cum præsertim subsit etiam diversitas rationis, nam eligentes tribuunt jus in re, præsentantes autem solum jus ad rem; *cap. Cum Bertoldus* 18. *de sententia, & re judicata*, ut dicit Fagnan. *in cit. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii num.* 54. ubi *n.* 55. subjungit hanc sententiam fuisse approbatam a Sacra Congregatione Concilii, quæ si in forma authentica adduceretur, ob auctoritatem tot undequaque Eminentissimorum Patrum non esset ab ipsa recedendum.

Certum autem est, & communiter tenent Doctores utriusque sententiæ, quod, si *Patronus Laicus* ignoranter præsentet indignum, non privetur jure suo, sed possit variare, quia, si non privatur jure suo *Patronus Ecclesiasticus* præsentans ignoranter indignum, ut probatum est supra *num.* 87. multo minus privabitur *Patronus Laicus*, utpote cui Jura in hoc puncto magis favent, quam illi, ut patet ex dictis *num. antecedenti*. *Communissima arg. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*. 91

Quando plures æque digni præsentantur ab eodem *Patrono Laico*, potest Episcopus ex ipsis libere instituere quem velit, textu expresso *in cap. Cum autem* 24. *de Jurepatronatu*, ibi: *Cum autem Advocatus Clericum idoneum Episcopo præsentaverit, & postulaverit postmodum, eo non refutato, alium æque idoneum in eadem Ecclesia admitti, quis eorum alteri præferatur, judicio Episcopi credimus relinquendum, si Laicus fuerit, cui Jus competit præsentandi*. Sic *Communis Doctorum*. Si autem plures præsententur a Patrono Ecclesiastico, ille institui debet, qui prius fuit præsentatus, textu etiam expresso *in cit. cap. Cum autem*, ibi: *Verum, si Collegium, vel Ecclesiastica persona* 92 93

præ-

præsentationem haberet, qui prior est tempore, jure potior esse videtur. Fagnan. *ibidem num.* 1. Abbas *ibidem num.* 1. Barbosa *ibidem num.* 1. & alii communiter. Et ratio est clara, quia cum Patronus Ecclesiasticus non possit variare præsentando alium etiam cumulative per textum *in cap. Quod autem* 5. *c. Cum autem* 24. *& cap. Pastoralis* 29. *de Jurepatronatus*, ut fuit dictum supra *n.* 44. hoc ipso prima præsentatio valebit.

94 Quando plures inæqualis Dignitatis, aut meriti simul, vel successive ab unico *Patrono Laico* præsentantur, Episcopus tenetur instituere digniorem; *arg. cit. cap. Cum autem*, ubi tunc præcise relinquitur libertas Episcopo, quando æque idonei præsentantur, adeoque a sensu contrario si non æque idonei præsentantur, debet conformiter justitiæ distributivæ instituere digniorem; *arg. c. Licet ergo* 15. *caus.* 8. *q.* 1. Fagnan. *in cap. Cum autem num.* 18. Abbas *ibid. n.* 5. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. alleg.* 72. *n.* 201. Castropalao *p.* 2. *tr.* 13. *dis.* 2. *punct.* 9. *n.* 3. Azorius *part.* 2. *lib.* 6. *c.* 22. *qu.* 14. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. cit. tit.* 38. *n.* 107. & alii passim.

95 Item quando plures inæqualis Dignitatis, aut meriti præsentantur a pluribus Patronis cum æquali numero vocum, Episcopus tenetur instituere digniorem; *c. Quoniam* 3. *de Jurepatronatus*, ibi; *Præsenti decreto statuimus, ut si forte in plures partes Fundatorum se vota diviserint, ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis*. Et sic tenent Innocent. *ibid. in fine*, Joan. Andreas *in cap. Cum autem* 24. *de Jurepatronatus n.* 3. Barbosa *ibidem num.* 8. *& cit. alleg.* 72. *n.* 201. cum aliis ibi citatis. Castropalao *loc. cit. disp.* 2. *punct.* 9. *num.* 3. Roch. de Curte *de Jurepatronat. in verbo Honorificum q.* 16. Lambertin. & alii plures apud Ricc. *in praxi part.* 1. *resolut.* 217. *num.* 1. *& sequent.* ubi cum aliis non excusat a peccato mortali Episcopum, qui prætermisso digniore, instituit dignum, licet non teneatur ad restitutionem, quem sequitur Ventriglia *tom.* 2. *de Jurepatronat. annot.* 1. §. 3. *n.* 47. ubi di-
96 cit hoc esse indubitatum. Et talis dignior prætermissus posset ab instituente appellare. Barbosa *cit. alleg.* 72. *n.* 202. Garcias *de Benefic. p.* 9. *c.* 3. *num.* 32. & multi alii, quos refert
97 Riccius *loc. cit. num.* 4. Contrarium tamen tenent Fagnan. *in cit. c. Cum autem* 24. *de Jurepatron. n.* 23. Abbas *ibid. n.* 9. Silvester *verb. Juspatronatus q.* 8. Reiffenstuel *lib.* 3. *Decretal. cit. tit.* 38. *n.* 94. & alii plures volentes, quod quando plures a pluribus Patronis præsentati in votis sunt pares, licet in Dignitate, & merito sint dispares, seu inæquales, neuter eorum acquirat Jus, nec teneatur Episcopus aliquem ex præsentatis, etsi digniorem instituere, adeoque neque digniorem prætermissum posse ab instituente appellare.

98 Quando plures æqualis dignitatis, & meriti præsentantur a pluribus Patronis cum æquali numero vocum, tunc Episcopus potest ex ipsis sic præsentatis instituere quem maluerit, & sic est locus gratificationi. Jo: Andreas, & Abbas *in cit. cap. Cum autem* 24. *de Jurepatr.* Barbosa *ibid. num.* 8. *& cit. alleg.* 72. *n.* 200. Lambertin. *de Jurepatron. lib.* 2. *part.* 3. *qu.* 5. *princip. art.* 1. *num.* 2. Cæsar de Graffis *de Jurepatronat. decis.* 1. *num.* 9. Marc. Antonius *variar. resol. lib.* 1. *res.* 104. *n.* 1. *vers. Tum demum*, Castropal. *loc. cit. disp.* 2. *punct.* 9. & alii passim.

99 Quando Patroni litigant inter se super Juspatronatus, & litem non finiunt intra terminum quatuor, vel respective sex mensium a Jure concessum, & nullus ex ipsis est in notoria possessione præsentandi, tunc pro ea vice Beneficium libere confert Ordinarius, ad quem pertinet institutio. *Communis* textu claro *in c. Quoniam* 3. *cap. Si vero* 12. *cap. Eam te decet* 22. *& cap. Cum propter* 27. *de Jurepatronatus*.

100 Si vero unus ex litigantibus Patronis sit cum bona fide in notoria possessione præsentandi ad tale Beneficium vere Patronatum, tunc ipse valide, & licite præsentat, & præsentatus, non obstante lite, debet institui, & firmiter manebit talis præsentatus ab ipso, quamvis postea in judicio talis *Patronatus* succumbat, textu expresso *in cap. Consultationibus* 19. *de Jurepatronat.* & ibi Doctores passim, & signanter Fagnan. *n.* 16. *&* 17. ubi citat plures Rotæ decisiones. Barbosa *num.* 5. cum plurimis ibi citatis. Et Rota *rec. par.* 1. *dec.* 224. *n.* 1. *par.* 2. *dec.* 191. *n.* 1. *p.* 10. *dec.* 301. *n.* 13. *par.* 14. *dec.* 469. *num.* 5. & sæpe alibi. Ad 101
quem effectum attenditur etiam unica præsentatio effectuata. Rota *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 85. *num.* 4. Vivian. *in praxi Jurisdiction. Patronat. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 29. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancellar. Glossa* 18. *num.* 76. & Glossa 45. §. 2. *n.* 29. Barbosa *loc. cit. n.* 6. cum pluribus ibi citatis.

102 Quando lis est inter Patronum & Episcopum pugnantem pro Ecclesiæ libertate, si lis non finiatur intra terminum quatuor, seu respective sex mensium a Jure statutum, nequit Episcopus aliquem pro libitu instituere, sed de-

 bet

bet interea ponere Ecclesiæ Œconomum, donec lis finiatur; *arg. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*, Fagnan. *in cit. cap. Quoniam* 3. *de Jurepatron. num.* 18. Abbas *ibid. num.* 7. Hostiensis *ibid. n.* 7. Barbosa *de Offic. & potest. Episc. cit. alleg.* 72. *n.* 141. citans Rotam *dec.* 411. *n.* 3. *part.* 1. *diversar. & in c. Eam te decet* 22. *num.* 6. *de Jurepatronatus*, & alii passim.

103 Item quando lis est inter Patronum & præsentatum, vel inter ipsos præsentatos, non potest Episcopus pro libitu aliquem instituere, quamvis lis durer ultra quatuor, vel sex respective menses; sed interea, lite durante, debet deputare Œconomum. Fagnan. *in cit. cap. Quoniam num.* 19. ubi citat Rotam, Abbas *ibid. num.* 7. Barbosa *cit. allegat.* 72. *nu.* 141. *& Communis aliorum*. Et ratio est, quia cum *cit. c. Quoniam* 3. *de Jurepatr.* & alia Jura concedentia liberam collationem Ordinario tempore litis, loquuntur solum de casu, quo lis est inter ipsos Patronos, adeoque tamquam odiosa, & exorbitantia non sunt extendenda ad casus similes, etiamsi esset paritas rationis; *arg. cap. Quæ a Jure* 28. *de Regul. juris in* 6. ibi: *Quæ a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda, & cap. Quod alicui* 74. *de Regul. juris eod. in* 6. ibi: *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum*. Unde *c. Is qui* 1. *de filiis Presbyterorum*, §. *Ille vero*, dicit expresse Summus Pontifex: *Prætextu dispensationis hujusmodi, quam exorbitantem a Jure oportet veluti odiosam restringi*.

104 Ex versiculis allatis *supra num.* 59. quatuor præcipue Jura competunt Patrono; Unde visis iis, quæ ad ipsum spectant ratione *Juris præsentandi*, breviter adducuntur ea, quæ spectant

105 ad ejus *Jus honoris*. Jus igitur *honoris* competens Patrono, & indicatum in allatis versiculis per verba *Honor, & Præsit*, consistit specialiter in præcedentia Processionis, ita ut in Processionibus fieri solitis locus dignior præ aliis Laicis ei debeatur. Item quod in Ecclesia sua *Patronata* debeat honorari in præcedentia nobilioris Sedis, & dignioris loci, atque præcedentia in suscipienda pace, thurificatione, aquæ aspersione, candela in die Purificationis B.V.M. Palmæ ramo in Dominica Palmarum, & in suscipiendis Cineribus prima die Quadragesimæ, & Carbonibus benedictis in die Sabbati Majoris Hebdomadæ, & in aliis similibus casibus, *arg. c. Piæ mentis* 26. *caus.* 16. *q.* 7. *& cap. Nobis* 25. *de Jurepatron.* Et sic *Com-*

106 *munis Doctorum*. Limitatur tamen hoc Jus honoris quoad Thurificationem, & Pacem *in Mulieribus*, quia illis non datur Thus, & Pax inter Missarum solemnia, ut decrevit *Sacra Congregatio Rituum in Placentina* 28. *Januarii* 1612. *& in Lucerina* 3. *Junii* 1617. ut refert Sellius *Select. Canonic. cap.* 51. *num.* 17. & Barbosa *in Summa Apostolicarum decisionum verb. Mulieres num.* 5. Item limitatur Jus honoris 107
debiti Patrono, quando adest præsens Dominus Territorialis loci, quia tunc præcedentia, & honorificentia in supradictis debetur ipsi Domino Territoriali ante *Patronum*, uti recte notant Fagnanus *in cap. Nobis* 25. *de Jurepatronatus n.* 21. *& sequent.* Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 38. *num.* 36. Reiffenstuel *ibid. num.* 111. & alii. Cum enim talis Dominus Territorialis jurisdictionem contentiosam habeat in suo Territorio etiam in ipsum Patronum, absurdum esset, si ipsi Patrono exhiberetur major honor, quam illius Domino habenti in eum jurisdictionem.

Si autem *Patronus* esset Rex, vel supremus 108
Princeps, tunc ratione prædictæ honorificentiæ tenerentur Presbyteri, & Clerici ejusdem Ecclesiæ Patronatæ occurrere ei usque ad ambitum Ecclesiæ, dummodo hoc non semper, & quotidie, sed raro fiat, ut docet Cassan. *in Catalog. gloriæ Mund.* 4. *part. considerat.* 8. *circa med.* & alii multi, quos refert, & sequitur Lother. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 4. *n.* 3. *& sequ.* & jam notaverat Abbas *in cit. cap. Cum nobis* 25. *de Jurepatron. num.* 5. & Glossa magna *in cap. Unico eod. in* 6.

Patrono ratione Juris defendendi indicati in 109
allatis versiculis per verbum *defendat*, competit præeminentia, ut possit defendere Ecclesiam, & inquirere, ne bona illius dilapidentur; & denunciare personas illa dilapidantes; Immo & perscrutari, ne a Beneficiato ipso dilapideotur, aut male alienentur, & revocare alienationem male, & indebite factam. Roch. de Curte *de jurepatr. verb. Onerosum num.* 3. *& verb. Honorificum sub n.* 10. Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 12. *num.* 215. Lambertio. *de jurepatron. lib.* 3. *quæst.* 2. *principal. art.* 5. & alii. Quamvis tamen supradicta competant Patrono, & pro illis exequendis possit in judicio comparere, & instare, nihilominus ea ipsi competunt, non dum ex jure honorifico, & ex præeminentia, sed etiam & potius ex jure oneroso, ut adverrit Lambertin. *loc. cit. per plures articulos*, Ventriglia *tom.* 2. *de jurepatr. annot.* 1. §. 4. *n.* 12. & alii.

Alias Patronus Ecclesiasticus de jure habe- 110
bat custodiam Ecclesiæ vacantis; *arg. cap. Cum vos*

vos 4. *de Officio Ordinarii*, *cap. Bonæ memoriæ* 51. *de appellationib. cap. Relatum* 12. *de Testamentis* §. *Nomine*, *cap. Cum & plantare* 3.
111 *de privilegiis* §. *In Ecclesiis*. Patronus tamen Laicus non habebat de jure talem custodiam, sed defensionem tantum, ut *cap. Filiis* 31. *cap. Decernimus* 32. *cauf.* 16. *quæst.* 7. *arg. cap. Cum vos* 4. *de Officio Ordinarii*, & ibi Glossa *penult. vers. Ex hac littera*, Innocent. *num.* 1. Hostiens. *num.* 3. Joann. Andr. *num.* 15. Fa-
112 gnan. *num.* 5. Post Concilium autem Tridentinum, tam Patronus Ecclesiasticus, quam Laicus nullatenus potest se ingerere in fructibus Beneficii Patronati; Concil. Trident. *sess.* 25. *de reformat. cap.* 9. *vers. Patroni autem*.
113 Immo Patronus se ingerens in perceptione fructuum Beneficii Patronati, aut bona ipsius usurpans, privatus est statim Jurepatronatus, & incurrit Excommunicationem Papæ reservatam; Concil. Trid. *sess.* 22. *cap.* 11. *vers. Quod si ejusdem Ecclesiæ Patronus*, Barbosa *ibidem num.* 13. & 14. & *in cap. Præterea* 23. *de Jurepatronatus num.* 3. Galet. *in Margarita casuum conscient. verb. Juspatron. penult.*
114 Patrono competit ultimo jus alimentationis indicatum in allatis versiculis per illa verba *Alatur egenus*, *utilicasque*; textu expresso *in c. Nobis* 25. *de jurepatronatus*, ibi: *Et si ad inopiam vergat*, *ab Ecclesia illi modeste succurratur*, *sicut in Sacris est Canonibus institutum*. Et tales Canones, in quibus est id institutum, sunt, *c. Contra* 29. *cauf.* 16. *quæst.* 7. ibi: *Si vero Fundatores Ecclesiarum ad inopiam vergere cæperint*, *ab eisdem Ecclesiis temporalis vitæ suffragia percipiant*, & cap. *Quicumque* 30. *eadem causa* 16. & *quæst.* 7. ibi: *Quicumque fidelium propria devotione de facultatibus suis aliquid Ecclesiæ contulerint*, *si forte ipsi*, *aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam*, *ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant*. Et sic *communis Doctorum*.
115 Immo Jus alimentationis in tali casu competit Patrono, non solum pro se, sed etiam pro Uxore, liberis, & familia; *arg. cit. cap. Quicumque* 20. *cauf.* 16. *quæst.* 7. ibi: *Ipsi*, *aut filii eorum*; Lambertin. *de jure patronat. lib.* 3. *quæst.* 3. *princip. artic.* 6. *num.* 3. & *sequent.* Surdus *de alimentis tit.* 4. *quæst.* 28. *num.* 18. & *tit.* 7. *quæst.* 32. *num.* 30. Barbosa *in cit. cap. Nobis* 25. *de jurepatron.* & alii commu-
116 niter. Et talis allmentatio debet esse integra quoad cibum, potum, lectum, vestitum, & omnia, quæ ad honestam sustentationem sunt necessaria, *arg. cit. cap. Nobis* 25. *de jurepatron.* ibi: *Ab Ecclesia illi succurratur*, *cit. cap. Contra* 29. *cauf.* 16. *q.* 7. ibi: *Ab eisdem Ecclesiis temporalis vitæ suffragia percipiant*, & *cap. Quicumque* 30. *eadem causa*, & *quæst.* ibi: *Ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu percipiant*. Nomine enim alimento- 117 rum veniunt non solum cibus, & potus, sed etiam vestis, habitatio, & alia necessaria ad prædictam honestam sustentationem, *arg. l. Legatis*, *ff. de alimentis*, & *cibar.* & *l. Verbo victus* 33. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Verbo victus continentur quæ esui*, *potuique*, *cultuique corporis*, *quæque ad vivendum homini necessaria sunt*; *Vestem quoque victus habere vicem Labeo ait*; *Communis* cum citatis Doctoribus.

Talia alimenta debentur Patronis secundum 118 qualitatem personarum, idest ampliora, & pinguiora nobilibus, quam ignobilibus, & rusticis, & sic de aliis plus, vel minus indigentibus. Surdus *de alimentis tit.* 4. *quæst.* 18. *num.* 15. Barbosa *lib.* 3. *juris Eccles. univers. cap.* 12. *num.* 218. Riccius *in praxi part.* 1. *resol.* 164. Ventriglia *cit. tom.* 2. *annot.* 1. §. 4. *num.* 24. & alii passim. Et ea præstanda sunt 119 Patronis in eorum domo propria, & non in ipsa Ecclesia. Surdus *de aliment. tit.* 5. *q.* 14. *n.* 21. Rebuff. *in tract. Congruæ portionis n.* 97. Barbosa *loc. cit. num.* 328. Ventriglia *loc. cit. n.* 26. & alii.

Patronus est alimentandus a Beneficiato per 120 eum præsentato ad Beneficium, etiamsi ex post renunciaverit, vel donaverit Juspatronatus, quia jus alimentorum nunquam censetur donatum, cum cohæreat inseparabiliter personæ Patroni præsentantis. Lambertin. *lib.* 3. *quæst.* 3. *princip. art.* 15. *num.* 2. Riccius *in praxi par.* 1. *resol.* 264. *vers. Ampliatur tertio*, Ventriglia *loc. cit. num.* 20. & alii. Immo 121 ratione talis inseparabilitatis, nec si retineat juspatronatus potest Patronus tale jus percipiendi alimenta vendere, cedere, donare, vel alio titulo distrahere. Abbas *in cap. Præterea* 23. *de jurepatron. in fine*. Surd. *de alim. tit.* 7. *qu.* 32. *n.* 13. Tiraquell. *de retract. consanguin.* §. 36. *glossa* 1. *n.* 32. Ventriglia *loc. cit. n.* 20. ubi testatur de communi, quia cum hoc sit privilegium personale, cedi non potest, sed debet sequi personam, *cap. Privilegium* 2. *De Regul. juris in* 6. ibi: *Privilegium personam sequitur*.

Patronus pauper est alimentandus ab Ecclesia, etiamsi sit facta libera a Patronatu per 122 renunciationem talis juris ipsi a Patrono factam, & hoc a fortiori, quia Ecclesia in tali casu, non solum recipit esse a prædicto Pa-

trono, sed esse liberum, & proinde duplici
favori debet correspondere duplicata obligatio,
cum benefacienti sit benefaciendum; c. Cum
in Officiis 7. de Testamentis, l. Sed etsi; §. Con-
suluit, ff. de petit. hered. quæ ratio, cum valeat
apud omnes, multo magis debet valere apud
Ecclesiam, quæ dicitur Mater, & refugium,
seu confugium pauperum; arg. cap. Ad Roma-
nam Ecclesiam 6. caus. 2. quæst. 6. Lambertin.
loc. cit. num. 3. Ventriglia loc. cit. n. 21. Pi-
tonius tom. 1. de jurepatron. 44. num. 48. &
123 alii passim. Immo etiamsi dos Ecclesiæ data
per Fundatorem tractu temporis fuerit deper-
dita, seu consumpta sine culpa Patroni, &
aliunde Ecclesia habeat redditus suos, adhuc
de his redditibus propriis Ecclesia tenetur ad
alendum Patronum, præsertim, si non fuerit
ab alio dotante in ea juspatronatus acquisi-
tum. Paulus de Cittad. par. 6. art. 4. num. 17.
Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 54. num. 9. &
tit. 7. quæst. 34. num. 1. per totam, Gratian.
disceptat. 552. num. 13. Lagunez de fructibus
par. 1. cap. 33. §. 3. n. 80. Ventriglia loc. cit.
num. 24. Riccius in praxi par. 1. resolut. 164.
ampliatur primo, Lambertin. de jurepatronat.
tit. 2. qu. 3. part. 3. artic. 4. Pitonius locis ci-
tatis n. 48. & alii.

124 Jus alimentorum concessum ex benignitate
Sacrorum Canonum Patrono, extenditur et-
iam ad ejus heredes, sive consanguineos, sive
extraneos, in quos Juspatronatus transivit.
Rota in Alatrina jurispatronatus 7. Decembris
1705. §. fin. cor. Mellino, in Salernitana Ali-
mentorum 11. Jan. 1712. coram Scoto, & in
alia Salernitana Alimentorum 20. Junii 1712.
coram Scoto impress. apud Pitonium tom. 1.
de controv. Patronorum alleg. 46. num. 66. 78.
79. & seq. & sic tenent Gonzalez, Butrius,
Ancharanus, Zabarella, Vittalinus, Lamber-
tinus, Mancinus, Reginaldus, & alii addu-
cti a Rota, & Pitonio locis citatis.

125 Ut Patronus possit alimenta petere ab Ec-
clesia patronata, seu a Beneficiato, non est
necesse, quod sit in summa egestate, seu ex-
trema necessitate, ut voluit Glossa in c. Qui-
cumque 30. caus. 16. quæst. 7. verb. Ad ino-
piam, sed sufficit, quod ad talem inopiam ver-
gere cæperit, ut non possit vivere secundum
suum gradum, & conditionem. Lambertin. de
jurepatronat. l. 3. cap. 3. artic. 3. num. 6. Co-
varr. variar. resolut. l. 2. cap. 6. num. 8. Bar-
bosa in cap. Nobis 25. de jurepatronat. num. 7.
& lib. 3. Juris Ecclesiast. univers. capit. 12.
num. 116. Ventriglia loc. cit. num. 8. Rota
in una Regien. Prioratus 1. Julii 1696. coram
Penia, confirmata 19. Junii 1598. & in Nea-
politana Alimentorum 11. Junii 1616. & 10.
Aprilis 1617. cor. Pirovano, & sæpe alibi, arg.
cap. Contra 29. caus. 16. qu. 7. ibi: Si Funda-
tores Ecclesiarum ad inopiam vergere cæperint,
& cap. Nobis 25. de jurepatronat. ibi: Si ad
inopiam vergat.

Alimenta Patrono debentur ab Ecclesia, 126
seu Beneficiato solum ex superfluis ad Eccle-
siæ, seu Beneficiati necessitatem: Primo enim
loco, & ante omnia Ecclesia, seu Beneficia-
tus debet providere propriæ necessitati, & cul-
tui Divino, & deinde si ultra necessaria ad
suam congruam & honestam sustentationem,
& Ecclesiæ, seu Beneficii reparationem, &
manutentionem redditus adhuc supererint, de
his subvenire debet Patrono, arg. cap. Ita nos
25. in fine caus. 25. quæst. 2. In simili enim ca-
su, & non aliter etiam libertus ex gratitudi-
ne obligatus tenetur alere Patronum; l. Si
quis, §. Alimenta, ff. de agnoscend. & alend.
liberis. Sic Lambert. de jurepatron. lib. 3. q. 2.
art. 3. num. 1. 7. & 8. Riccius in praxi par. 3.
resol. 293. num. 2. Abbas in cap. Nobis 35. de
jurepatron. n. 6. Butrius ibidem num. 22. Surd.
de alimentis tit. 7. quæst. 32. num. 1. Pirhing
lib. 3. decretal. tit. 38. num. 37. Reiffenstuel
ibidem num. 115. Barbosa lib. 3. juris Eccles.
univers. cap. 12. num. 417. Pitonius tom. 1.
de controv. Patronor. alleg. 44. n. 20. & Com-
munis aliorum. Immo hæc qualitas, scilicet 127
quod fructus Ecclesiæ, seu Beneficii supersint,
deductis necessariis pro Beneficiato, & cultu
Divino, reparationibus, instaurationibus, Va-
sis, ac ceteris rebus Ecclesiæ necessariis, est
probanda per Patronum petentem alimenta,
ad hoc, ut possit obtinere in judicio alimen-
ta prædicta; cap. Ita nos 25. in fine caus. 25.
quæst. 2. Glossa in c. Quicumque 30. caus. 16.
quæst. 7. verb. Ad inopiam, Abbas in cap. No-
bis 25. de Jurepatron. num. 6. Bartol. in l. Si
quis a liberis §. De alimentis, ff. de liber. agno-
scend. & alii passim, & Rota in Neapolitana
Alimentorum 31. Maii 1606. coram Manzane-
do, & in eadem causa coram Pirovano 11. Jan.
1616.

Insuper licet Beneficiatus habeat ex patri- 128
monialibus, vel alias per eum licite quæsitis,
unde commode sustentari possit, adhuc ex fru-
ctibus Beneficii Juspatronatus potest detrahere
victum, & alia necessaria, & deinde si ali-
quid superest, succurrere Patrono. Lambertin.
de jurepatr. lib. 3. qu. 3. principal. art. 4. n. 2.
& 3. Ventriglia tom. 2. de Jurepatr. annot. 1.
§. 4. n. 35. & alii passim.

Si

129 Si Patronus habeat Avum, aut Patrem, aut Fratrem divitem, a quo possit alimenta consequi, vel sit Religiosus professus, non debentur illi alimenta a Beneficiato; nec si posset sine præjudicio suæ salutis, gradus, & nobilitatis ex industria sibi victum quærere; Lambertin. *loc. cit.* 3. *n.* 4. Lother. *de re benefic. lib.* 2. *quæst.* 5. *n.* 35. Ventriglia *loc. cit. num.* 30. *&* 36. ubi citat Rotam, & sic alii
130 plures. Item non debentur alimenta Patrono, cessante ejus inopia; cum enim inopia sit causa præstationis prædictorum alimentorum, stat clarum, quod, ea cessante, non sint illa amplius præstanda; *c. Cum cessante* 60. *de appellationib.* ibi: *Cum cessante causa cesset effe-*
131 *ctus*. Item Patrono non debentur amplius alimenta propter ejus ingratitudinem; Cum enim Patronus quidquid juris habet in Ecclesia, totum ex gratia possideat & de speciali gratia toleretur; *cap. Quoniam* 3. *de Jurepatron.* & ibi Fagnan. *n.* 7. & alii communiter, si evadat ingratus Ecclesiæ, debet ab ipsa tali jure alimentorum privari, sicut in casu ingratitudinis privatur Filius sibi debitis alimentis. Surd. *de alimentis tit.* 7. *q.* 32. *n.* 6. *& seq.* Rebuff. *in tract. Congruæ Portionis n.* 135. Paulus de Cittad. *tract. de Jurepatron. part.* 6. *art.* 4. *n.* 163. Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. univers. cap.* 12. *n.* 218. Ventriglia *loc. cit. n.* 2. & alii.
132 Limitatur tamen hoc cum Patrono ingrato pœnitente, cui benigna mater Ecclesia benigne parcit. Surdus *loc. cit.* Ventriglia *loc. cit.* & alii.
133 Juspatronatus cujuscumque Altaris, vel Capellæ existentis in Basilica Assisiensi S. Patris Francisci, inconsulto Pontifice, concedi non potest. Nec jus sepulcri, vel scamni apponendi. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Fidelis Dominus* §. 14.
134 Si Patronus, Ordinario approbante, eam erecto a se Beneficio in limine fundationis, vel etiam ex intervallo, ob reservatam sibi facultatem, adjecit conditionem, ut deficientibus in vocata familia Clericis, possint etiam laici ejusdem familiæ fructibus Beneficii sic erecti gaudere, cum onere per Capellanum satisfaciendi Missarum oneribus, tunc poterunt etiam hi dictos fructus percipere, non jure, & titulo Beneficii, sed jure sæcularis administrationis, donec aliquis veniat de dicta familia qui sit Clericus, absque onere recitandi Horas Canonicas, ut ex rationibus allegatis, & receptis a *Sacra Congregatione Concil. in Senogall. Capellaniæ* 9. *Maii*, *&* 6. *Junii* 1750. in qua ad sequentia dubia.

I. *An erectio Jurispatronatus, de quo agitur, sit verum Beneficium, vel potius juxta reservationes a fundatore appositas, sit merum Legatum Pium laicale, itaut Lælius, qui clericare non vult, suos facere possit fructus ejusdem jurispatronatus, cum onere tantum per alium celebrandi Missas a fundatore præscriptas?* Et quatenus negative quoad primam partem, & affirmative quoad secundam.

II. *An Lælius nolens clericare, perventus ad ætatem viginti annorum, possit percipere fructus Pii relicti, de quo agitur, absque eo quod teneatur ad recitationem Divini Officii in casu &c.*

Et dicta Sacra Congregatio die 6. Junii 1750. Respondit: *Ad I. affirmative ad primam partem, quo vero ad secundam partem, facta per Lælium renunciatione Beneficii, & Clericatus, affirmative. Ad II. provisum in primo.* Sic in Thesauro Resolutionum Sacræ Cong. Conc. dicti anni 1750. *in Senogallien. Capellaniæ*, ubi ad id adducitur consimilis Resolutio *in Derthonen.* 15. *Augusti* 1730. quæ jam fuerat allata in Thesauro dicti anni 1730. *in Segovien. Capellaniæ*, §. *Cæterum*, præcisis his verbis: *Sacra Congregatio commisit Episcopo, ut ad erectionem præfati Beneficii deveniat, omnesque supradictas conditiones approbet, atque confirmet, modificata tamen ea conditione, in qua dicitur, quod Primogenitus frui possit Beneficio etiam in statu laicali, & conjugali, in hunc modum, videlicet, quod Primogenitus frui possit fructibus Beneficii vacantis, quousque superveniat alius capax de familia, satisfactis interim oneribus Missarum per Capellanum ab eo eligendum.* Vide ibi, ubi multa ad rem.

Alia ad rem, vide verb. *Patroni*, verb. *Præsentatio*, signanter vero quoad onera Patronorum, vide verb. *Ecclesia art.* 3. *a num.* 63. *ad* 73. & verb. *Utensilia a n.* 8. *ad fin.* 135

Additiones ex aliena manu.

Primarium jus, quod Patroni sibi vindicant, est præsentatio. Distingui autem debet præsentatio a nominatione. Hæc enim est designatio, & electio subjecti Episcopo exhibendi pro institutione. Illa vero est exhibitio Episcopo hujus subjecti designati & electi pro institutione; Rota *in Augustana Canonicatus* 6. *Maii* 1718. *cor. bon. mem. Cerr.* Confer etiam eamdem Rotam *in Cæsenaten. Vicariæ* 9. *Maii* 1727. *cor. bon. mem. Gamach.* ubi clarius explicatur in quo consistat, & quando dicatur expleta præsentatio. 136

A nominatione potest quilibet Patronus resili- 137

stire, nequaquam vero a præsentatione. Num id ipsum obtineat in nominatione Compatroni, vide apud Rotam *in Auximana Jurispatronatus* 27. *Junii* 1718. *cor. bon. mem. Gama-*
138 *ches*. Præsentatio vero præcedentis revocatoria nullitate laborat, non *absoluta*, quæ ab omnibus opponi potest, sed *relativa*, quæ juxta indolem nullitatis *relative* ab eo tantum opponi valet, qui fuerat primitus præsentatus, etsi præjudicium sensit.

139 Nominatio quandoque fit a pluribus, ut si pluribus competat juspatronatus. At interest scire utrum iis qua Collegio, an qua singulis
140 juspatronatus competat. Priori casu vota majorum intuitu Collegii designant præsentandum, posteriori vero casu majora simpliciter sufficiunt, hoc est non intuitu omnium Compatronorum; sed aliorum, qui simul ab aliis designantur, ut si fuerint quinque Patroni, & duo designent Cajum, tres reliqui vero alium, alium, atque alium, Cajus nominatus censetur; Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 38. §. 70. Bruneman. *jur. Eccles. lib.* 2. *cap.* 8. §. 18.

141 Inter jura honorifica Patronis debita primatum tenet honos precum in eo consistens, quod Patroni nominatim in precibus publicis Deo sint commendandi; de Roye *de Jure ho-*
142 *norif. in Eccles. lib.* 1. *cap.* 6. Origo hujus juris peti debet ex antiquissimo illo more recitandi inter Missarum solemnia nomina eorum, quorum insignia in Ecclesia extabant merita. Meminit hujus moris Innocentius I. *Epist. ad Decentium Episcopum Eugubinum* apud Justellum, & Voellium *tom.* 1. *Bibl. Jur. Can.*
143 *vet.* Etiam pro Patroni Uxore, & Liberis nominatim orandum esse tenet Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 28. §. 129.

144 Hæ supplicationes, quæ in precibus publicis fiunt, sunt ordinariæ. At quæri solet, an Patronus extra ordinem exigere possit solemnes supplicationes, & gratiarum actiones ad Deum per hymnum decantatum: *Te Deum laudamus*, si forsan a gravissimo malo morbove liberatus sit? Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.*
145 28. §. 132. At male *meo judicio*. Nihil enim amplius Patrono concedendum, quam quod ei a jure concessum est. At a jure concessum Patrono haud est, ut extra ordinem exigere valeat canticum *Te Deum laudamus*.

Quinimo Cardinal. Petra *in comment. ad Constit. Apostol. Constit.* 7. *Gregorii IX. n.* 57. tenet, 146
nec in supplicationibus ordinariis exprimi posse nomina Patronorum vivorum, sed tantum defunctorum. Sed standum hic est observantiæ, ut non male tradit Bohemer. *in decretal. lib.* 3. *tit.* 28. §. 129.

Ad jura honorifica Patronorum refertur luctus Ecclesiasticus morti Patroni, vel eorum, 147
qui sunt de ejus familia, dicendus.

Patrono etiam debetur honor Sedis in Ecclesia sua, tum debetur primus locus in processione. Honor Sedis ex loco honoratiori, & no- 148
biliori æstimatur, qualis est chorus, seu sacrarium solis Clericis sacratis dicatum; De Roye *de jur. honorif. in Eccles. lib.* 2. *cap.* 3. ubi in primis provocat ad Synodum *Wigorniensem anni* 1240. *cap.* 3. ubi hæc sancita: *Ne Laici sint in cancellis dum celebrantur divina, salva tamen reverentia Patronorum, & sublimium Personarum*. Sed Patrono deberi sedem extra 150
chorum, licet in digniori loco, tenet Card. Petra *in commentar. ad Constit. Apostol. Constit.* 7. *Gregor. IX. n.* 55. *& sequent.*

Hoc etiam præterea honori Patronorum datum, ut possint sedilia fixa, & propria habere, quod olim cæteris denegatum, ut indicat 151
Synodus Oxoniensis anni 1487. *cap.* 2. *apud Harduin. tom.* 2. *Concil.*

Huic accedit honor sepulturæ, ut non solum in ipsa Ecclesia, sed & ut in loco ejusdem 152
honoratiore sepulcrum sibi suæque genti constituere valeat *Patronus*; De Roye *jur. honorif. in Eccles. lib.* 2. *cap.* 3. Quinimo sine consensu Patroni nemini sepultura concedi in Ecclesia potest; Van-espen. *jur. Eccles. univ. part.* 1. *tit.* 25. *cap.* 7. §. 25.

Hactenus de juribus honorificis Patrono debitis, de quibus tamen, qui plenam cupit tra- 154
ctationem, adeat du Perroy *dans son traité des droits honorifiques & utiles des Patrons*. De alimentis, Patrono debitis, vide quæ diximus in addit. ad verb. *Alimenta*. Et an Patrono jus aliquod in bona Ecclesiæ competere possit, con- 156
sule Card. Petr. *in commentar. ad Constit. Apostol. Constit.* 7. *Gregor. IX. n.* 18. *& plur. sequent.*

KALEN-

KALENDARIUM.

SUMMARIUM.

Kalendarium a Kalendis dictum est: Kalendæ autem sunt primi dies mensium, sic appellati a verbo græco *Kaleo*, seu *Kalo*, quod idem significat ac latine *Voco*: priscis enim temporibus sacrificio a Rege, & Pontifice celebrato, idem Pontifex *Kalato*, idest *vocato populo* in capitolium quot numero dies a Kalendis ad Nonas superessent, pronunciabat, & quintanas quidem, quinquies dicto verbo *Kalo*, septimanas repetito septies prædicabat: & hunc diem, qui ex his diebus, qui Kalarentur, primus esset, placuit *Kalendas* vocari: Calvinus *in magno Lexico juridico litt. K*, cum aliis ibi citatis. Durandus autem *l. 8. c. 4.* apud Gavant. & Merati *tom. 2. sect. 2. cap. 5.* vult *Kalendas*, seu *Calendas* esse quasi *Colendas*, quia tunc erat semper Junoni festus dies primus, sicque *Calendarium*, & *Colendarium* esse fere idem a cultu festorum. Nos vero hic sumimus Kalendarium Ecclesiasticum prout est *quædam dierum, ac mensium, ex quibus annus constat, omniumque, quæ diebus, ac mensibus adjuncta sunt, ordinatio*. Unde in Kalendario observari oportet diem, hebdomadam, mensem, annum, bissextum, Cyclum solarem, & lunarem, & cetera alia, quæ ad temporum cognitionem spectant. 1 2

Dies dicitur a *Dio*, quod *apertum*, & *manifestum* significat: Solaribus enim radiis cuncta sensibilia *manifesta* fieri omnes agnoscunt; unde S. Augustinus *lib. 4. super Genesim cap. 20.* sic habet: *Tunc Deus diem condidit, cum condidit solem, cujus præsentia eumdem exhibet diem.* 3

Dies generatim acceptus est spatium temporis motu cœli ab ortu in occasum, qui propterea *diurnus* dicitur, definitum. Dies secundum Astronomos est duplex, *naturalis*, & *artificialis*. Dies naturalis est integra solis revolutio ab ortu in occasum, qua ad idem Cœli punctum, unde profectus erat, revertitur. Dies artificialis est intervallum illud temporis quo sol super Horizontem existit, nobisque se prodit, quodque nocti opponitur. Nox enim est illud spatium temporis, quo sol infra Horizontem moratur. Alii tamen diem *naturalem* appellant, quem nos *artificialem* vocamus, & vicissim quem nos dicimus *artificialem*, ipsi denominant *naturalem*, ut videre est apud Censorinum *de die naturali cap. 10.* Magnum Lexicon Calvini *loc. cit. litt. D.* & alios ab ipsis allegatos. 4 5

Dies

7 Dies juxta diversas mundi nationes diversimode incipit. Apud Babilonios, Chaldæos, & Persas, aliosque Orientales diei initium sumitur a solis ortu. Apud Athenienses, Italos, Austriacos, Bohemos, Silesios, Polonos, Sinenses, & alios a Solis occasu. Apud Gallos, Hispanos, Anglos, Lusitanos, Belgas, plurimos Germanos, & fere omnes alios Europeos a media nocte, ita tamen, ut dies in duas partes æquales dividant, partiendo horarum numerationem in bis duodenas, nempe duodenas a media nocte ad meridiem, & alias duodenas a meridie ad mediam noctem, taliter quod dies comprehendat viginti quatuor horas æquales; quem morem adhuc in dies Romana servat Ecclesia pro Divini recitatione Officii, jejuniorum observatione, aliisque sacris, ac profanis ritibus peragendis, textu expresso *in l. More Romano* 8. *ff. de feriis*, ibi: *More Romano dies a media nocte incipit, & sequentis noctis media parte finitur: itaque quidquid in his viginti quatuor horis (idest duabus dimidiatis noctibus, & luce media) actum est, perinde est quasi quavis hora lucis actum esset*.

8 Dies in jure intelligendus, & accipiendus est secundum subjectam materiam: nam cum aliquid est agendum quod aliam rationem in luce, & aliam in tenebris habet, antiqua & vulgaris diei appellatio retinenda est, qua nimirum dies in duodecim horas divisus sumitur ab ortu ad occasum solis, & econtra nox in alias duodecim horas divisa accipitur ab occasu ad solis ortum, uti revera habitantes directe sub Æquatore toto anno diem, & noctem retinent æqualem. Unde Deus *Gen.* 1. *divisit lucem a tenebris, appellavitque lucem diem, & tenebras noctem*, & Christus Dominus *Joan.* 9. ait: *me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari*; & *Joann.* 11. inquit: *Nonne duodecim sunt horæ diei? si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt; si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo*. Et pro sic numerando horas diei ab ortu solis ad occasum, & horas noctis ab occasu ad illius ortum favent *l. Titius* 25. §. 1. *ff. de liberis & posthumis*, *l. Placuit* 1. *ff. de Manumissionibus*, *l. In annos* 2. *ff. de annuis legatis*, *l. Via* 5. *ff. de servitutibus*, *leg. Non minorem* 20. *Cod. de transactionibus*. Si autem sermo sit de continuo temporis successu, sequenda est Romana institutio in *leg. More Romano* 8. §. *de feriis* allata in fine numeri antecedentis: Sic in materia præscriptionum, ubi tempus ita noctu procedit, ac die ad complendam usucapionem, *l. In usucapionib.* 6. *& l. Ideoque* 7. *ff. de usurpationib. & usucapionib.* ibi: *Ideoque qui hora sexta diei Kalendarum Januariarum possidere cœperit, hora sexta noctis pridie Kalendas Januarias implet usucapionem*, & sic de similibus.

9 Hora, ut vult Macrobius *l.* 1. *Saturnalium cap.* 21. dicta est ab *Horo*; ibi enim de Ægyptiis loquens ait, *Apud eosdem Apollo, qui est sol, Horus vocatur, ex quo & horæ* 24. *quibus dies, noxque conficitur, nomen acceperunt*.

10 Quælibet hora æqualis, quæ est vigesima quarta pars diei naturalis æqualiter divisi, dividitur in 60. *minuta prima* æqualia; Quodvis primum minutum dividitur in 60. *minuta secunda* itidem æqualia, atque ita deinceps quodvis minutum secundum in 60. *minuta tertia &c.*

11 Horæ, aliæ diei sunt, aliæ noctis; *l. A qua ætate* 5. *ff. Qui testamenta facere possint*, *l. Ideoque* 7. *ff. de usurpationib. & usucapionib.* Illæ diurnæ, hæ nocturnæ vocantur; *l. Si Diurnarum* 2. *ff. de aqua quotidiana*, *l. Capite quinto* 25. *ff. ad legem Juliam, de adulteriis*.

12 Horæ tam diurnæ, quam nocturnæ, aliæ sunt æquales, & aliæ inæquales. Horæ æquales illæ dicuntur, quarum unaquæque est vigesima quarta pars diei naturalis æqualiter divisi, ita ut si integra Æquatoris circa mundi polos revolutio quantitatem diei naturalis definiat, quælibet hora æqualis tantum temporis spatium comprehendat, ut quindecim gradus Æquatoris supra horizontem ascendant. Horæ inæquales illæ appellantur, quarum unaquæque est pars duodecima tum diei artificialis æqualiter divisi, tum noctis: dicuntur enim inæquales, eo quod neque toto anni tempore, neque ubique in sphæra obliqua æquale spatium temporis singulæ comprehendant; Horæ enim diurnæ apud Judæos, & Turcas, aliosque, qui diem, ac noctem seorsim in duodecim horas dividebant, longiores erant nocturnis æstivo tempore, dum sol a tropico hyemali ad æstivum ascendit, cum tunc dies artificialis continuo crescat, & nox decrescat, & ibi magis ubi major est sphæræ obliquitas, & econtra horæ nocturnæ erant longiores diurnis tempore hyberno, dum sol a Tropico æstivo ad hyemalem retrogrado cursu progreditur; cum tunc dies artificialis continuo decrescat, & non crescat.

13 Jam vero fere ubique horis inæqualibus obsoletis, ubique horæ solum æquales adhibentur, quarum aliæ Babilonicæ, aliæ Italicæ, aliæ Astronomicæ, & aliæ Europeæ appellantur

tur. Horæ Babilonicæ illæ vocantur quarum prima ab ortu solis inchoatur: Italicæ quæ ab occasu ipsius solis: Astronomicæ, quæ a meridie: Europeæ vero, quæ tum meridie, tum a media nocte incipiunt, ita ut tam in meridie, quam in media nocte semper hora duodecima completa habeatur, sicque duodecim horæ a meridie ad mediam noctem, & duodecim etiam a media nocte ad meridiem perpetuo numerentur.

14 Quis primus diem, noctemque in horas diviserit, quo tempore hæc partitio in usu esse incœperit, & quo instrumento facta fuerit? incerta res est. Alii enim horariam divisionem tribuunt Abrahamo, qui primus Ægyptios in Astrologia, & Arithmetica iostruxit; ut scribit Joseph. Hebræus *lib.* 1. *Antiquitatum Judaicarum c.* 16. ubi de Abrahamo loquens sic ait: *Arithmeticam quoque eis* (scilicet Ægyptiis) *contulit, & quæ de Astrologia sunt, ipse contradidit: nam ante adventum Abraham in Ægyptum hæc Ægyptii penitus ignorabant. A Chaldæis enim plantata noscuntur in Ægypto, unde etiam pervenisse noscuntur ad Græcos.* Hinc Macrobius *lib.* 1. *Saturnalium cap.* 21. id Ægyptiis refert acceptum per verba lata *supra num.* 9. Alii autem id Babiloniis concedunt, dicuntque postmodum ab ipsis ad Græcos derivasse; sic Herodotus *lib.* 2. ubi præcise dicit: Polum, Gnomonem, & duodecim partes diei a Babiloniis didicerunt Græci. Dictam vero divisionem, seu partitionem volunt aliqui factam fuisse per Clepsydram, sicuti etiam hujus instrumenti ope peracta fuit divisio Zodiaci in duodecim signa, ut refert Macrob. *lib.* 1. *in somnium Scipionis c.* 21. Clepsydra autem est quoddam vas vitreum, exiguum in fundo foramen habens, per quod aqua guttatim stillans elapsi temporis quantitatem demonstrat. Unde Plinius *lib.* 7. *c.* 60. dicit *Scipio Nasica Collega Lenatis primus* (scilicet Romæ) *Aqua divisit horas æque noctium, ac dierum idque horologium, sub tecto dicavit anno Urbis DXCV*. Alii autem non Clepsydræ ope, sed Gnomonis umbra factam fuisse dictam divisionem, seu partitionem contendunt, sic Laertius citatus, & secutus a Plinio *l.* 13. ubi sic habet: *Umbrarum rationem & quam vocant Gnomonicen* sive horologia sciatherica, in quibus Diei partes umbra Gnomonis a sole illustrati designantur) *invenit Anaximenes Milesius, Anaximandri, de quo diximus, discipulus, primusque horologium, quod appellant sciathericum, Lacedemone ostendit.* At vero certum esse longe ante Anaximenem horarum usum extitisse, sicque dicendum esse non Gnomonis umbra, sed Clepsydræ ope primam horarum partitionem factam fuisse, eaque duntaxat ad horas designandas ad Anaximenis usque tempora primo veteres usos fuisse recte concludit eruditissimus Pater Fortunatus a Brixia in sua eximia Philosophia sensuum mechanica *tom.* 2. *tract.* 2. *dissert.* 4. *sect.* 2. *verb. Hora num.* 2.

Dictorum duorum horologiorum antiquitus 15
genera fuisse certo constat apud magnum *Lexicon Calvini tom.* 1. *litt.* H. ubi sic habet: Horologiorum duo antiquitus genera fuisse constat; unum quod Gnomone umbras in sole faciente horas indicabat; alterum quo horas æque noctium, ac dierum, aqua dividebat: Istud vocatur Clepsydrium, seu aquarium, & illud sciathericum, seu solarium appellatur a Plauto in *Bœotia*, in qua esuriens parasitus ei imprecatur, qui primus horologium statuisset, his verbis:

Ut illum dii perdant, primus qui horas reperit,
Quique adeo primus statuit hic solarium.

Advertendum est insuper, aliam diei divisio- 16
nem apud Romanos olim in usu fuisse, quam his verbis exponit Macrobius *lib.* 1. *Saturnalium cap.* 3. ibi: *Primum tempus dicebatur* media noctis inclinatio, *deinde* Gallicinium, *inde* Conticinium, cum & Galli conticescunt, & homines etiam tunc quiescunt: *Deinde* Diluculum, idest *cum incipit dignosci dies. Inde* mane, *dum dies clarus est; est Mane autem dictum, aut quod ab inferioribus lucis, id est a manibus exordium lucis emergat, aut quod verius mihi videtur, ab omine boni nominis; nam & Lanuini* mane *pro* bono dicunt, *sicut apud nos quoque contrarium est immane, ut immanis bellua, vel immane facinus & hoc genus cetera pro non bono.* Deinde *a* mane *ad* meridiem, *hoc est* ad mediam diem. *Inde jam supra vocatur* tempus occiduum, *& mox* suprema tempestas, hoc est diei novissimum tempus, *sicut expressum est in duodecim tabulis*: Solis occasus suprema tempestas esto. *Deinde* vespera, *quod a Græcis tractum est. Illi enim Esperam a Stella* Hespero *dicunt: Unde &* Hesperia *Italia quod occasui subjecta sit, nominatur. Ab hoc tempore* prima fax dicitur: *deinde* concubia, *& inde* intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Hæc est diei civilis a Romanis observata divisio.

Hebdomas sive hebdomada græce, latine 17
septimana, dupliciter capitur; Uno modo pro hebdomada composita ex septem annis, de qua habentur plura exempla in Sacra Scriptura, & signanter *Genesis c.* 29. *n.* 28. *Levitici c.* 25.

c. 25. 8. Daniel. *c.* 9. *num.* 24. Alio modo pro hebdomada composita ex septem diebus naturalibus, quæ Deum ipsum institutorem habere videtur, quatenus cum sex dierum spatio omnia creasset, *requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat, & benedixit diei septimo, & sanctificavit illum*. Genesis *cap.* 2. *num.* 2. & 3. Hinc Hebræi, a quibus hebdomadarum usus profluxisse videtur, die illo septimo seu Sabbato quiescebant, & penitus ab omni opere servili cessabant, juxta Dei præceptum sibi impositum Exodi *c.* 20. *num.* 9. & 10. & sæpe alibi.

18 Ille septimus hebdomadæ dies hebraice dicebatur *Sabbatum*, quod latine *quietem* seu *requiem* significat. Nomine tamen Sabbati non intelligebatur a Judæis solus septimus hebdomadæ dies, sed interdum etiam tota hebdomada, ut habetur ex pluribus Sacris Evangelicis textibus, ut Lucæ 8. *num.* 12. de illo Pharisæi, *jejuno bis in Sabbato*; quod de jejunio bis in hebdomada ab eo observato communiter intelligitur. Sic Matth. *c.* 20. *num.* 1. *Prima Sabbati*, *Marc. c.* 16. *n.* 2. *Una Sabbatorum*. Luc. *c.* 24. *n.* 1. *Una autem Sabbati*. Joan. *cap.* 20. *num.* 1. *Una autem Sabbati*, verba illa Evangelica non indicabant solum Sabbatum septimum hebdomadæ diem, sed insuper totam hebdomadam, seu quemlibet hebdomadæ diem.

19 Sabbatum sumptum pro ultimo hebdomadæ die, quoad erat dies festus apud Hebræos, fuit abrogatum apud Christianos, & pro eo institutus dies *Dominicæ*, in qua Dominicæ die, & non in Sabbato cessandum nunc est ab operibus servilibus. Vid. verb. *Sabbatum a n.* 2. *ad* 7. ubi adducuntur Sacræ Scripturæ textus, Concilia, & Canones, & insuper *dict. num.* 7. assignantur pro hujusmodi institutione festi diei Dominicæ loco Sabbati, quindecim rationes, & mysteria.

20 Singuli hebdomadæ dies apud Gentiles, seu Ethnicos appellationem, seu denominationem habebant a Planeta, quem primæ cujuscumque diei horæ præesse finxerunt. Unde prima dies vocabatur ab illis *Dies Solis*: Secunda, *Lunæ*: Tertia, *Martis*: Quarta, *Mercurii*: Quinta, *Jovis*: Sexta, *Veneris*: & Septima, *Saturni*; quia ab ipsis hora prima diei primæ in hebdomada tribuebatur Soli, prima hora diurna secundæ diei tribuebatur Lunæ, prima tertiæ diei Marti, prima quartæ Mercurio, prima quintæ Jovi, prima sextæ Veneri, & prima septimæ Saturno.

Ecclesia tamen Romana ex institutione S. 21
Silvestri Papæ retento nomine Sabbati, & Dominicæ, ceteros hebdomadæ dies feriarum nomine appellari voluit, ut patet in Lectione sexta festi ejusdem S. Pontificis, ibi: *Sabbati, & Dominicæ diei nomine retento, reliquos hebdomadæ dies, feriarum nomine distinctos, ut jam ante in Ecclesia vocari cœperant, appellari voluit, quo significaretur quotidie Clericos abjecta ceterarum rerum cura uni Deo prorsus vacare debere*. Feriarum autem dies jam ex tempore Apostolorum institutos fuisse habetur ex Concilio Coloniensi II. *par.* 9. *cap.* 9. Hinc ritu Ecclesiastico dies Dominica intelligitur pro feria prima, cui succedit feria secunda &c. ut patet de singulis hebdomadæ feriis.

Mensis a Græcis denominatur *Men* a Luna, 22
eo quod ejus curriculo determinatum temporis spatium conficiatur. Ab Hebræis autem dicitur *Jereach*, idest Luna, eo quod Luna suo circuitu mensem describit. A Latinis vero deducitur a verbo *Metior*, eo quod sit tempus numero dierum mensum. Unde Cicero *lib.* 2. *de natura Deorum*, ait: *qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur*. Hic 23
mensis generatim sumptus describitur, quod sit *spatium temporis certo dierum numero ex motu Solis, & Lunæ periodico definitum, ex quo annus constituitur*.

Mensis alius est *Astronomicus*, & alius *Ci-* 24
vilis. Mensis Astronomicus, seu naturalis dividitur in Solarem, & Lunarem. Mensis So- 25
laris *Astronomicus* est illud temporis spatium, quod Sol in uno Zodiaci signo perlustrando insumit: seu est naturalis Solis transitus ab uno Zodiaci signo ad aliud signum: quia vero Sol non æquali tempore singula Zodiaci signa percurrit, sed diutius moratur in Ariete, Geminis, & ceteris aliis signis Septentrionalibus, seu Borealibus, quam in Sagittario, Capricorno, & ceteris aliis signis Australibus: ideo non omnes menses Solares Astronomici æquales sunt inter se, sed alii sunt aliis longiores, nempe Æstivi sunt longiores hyemalibus, & inter omnes maximus est solstitiaris æstivus, qui comprehendit dies 31. horas 11. minut. 36. ac inter omnes minimus est solstitiaris hybernus, qui continet solum dies 29. hor. 8. minut. 54. Unde quantitas media mensis solaris Astronomici, quo nimirum Sol motu medio unum Zodiaci signum percurrit, tamquam æqualis duodecima pars anni continebit dies 30. hor. 10. min. 30. Mensis enim absolute cum fit mentio, triginta dies computari traditum est, *l. Scimus* 22. §. 2. *Cod. de jure deli-*

deliberandi. Glossa *Mensem in addit. in c. Quam sit 6. de elect. in 6.*

26 Mensis Lunaris *Astronomicus* est spatium temporis ex motu Lunæ sub Zodiaco definitum. Et dividitur in Periodicum, Synodicum, & apparitionis, seu illuminationis. Mensis Lunaris *Periodicus* est illud spatium temporis, quo Luna percurrit ab eodem Zodiaci puncto, donec ad eumdem redeat; Unde dicitur ambulatio, & circulus Lunæ, qui fit intervallo dierum 27. horar. 7. minutor. primarior. 43. & secundariorum 7. Mensis Lunaris *Synodicus* est illud temporis spatium, quod Luna inter accessum a Sole, & reditum ad ipsum insumit. Unde vocatur congressus Lunæ, quia Luna cum Sole veluti congreditur, & conjungitur, & hic mensis constat diebus 29. horis 12. minutis primariis 44. secundariis 3. Mensis Lunaris *apparitionis*, seu *illuminationis* est intervallum temporis a primo conspectu novæ Lunæ in eodem mense usque ad conspectum alterius, quod fit spatio dierum 28. ut notat Beyerlinck *in Theatro vitæ humanæ verb. Mensis lit. B.* & alii plures, quamvis alii aliter sentiant.

27 Mensis *Civilis*, seu *Politicus* est ille dierum numerus, quem unaquæque natio, aut Civitas ad res suas Civiles, seu Politicas pertractandas, & regulandas, sibi præscriptum, ac accommodatum observat. Unde Romani a Kalendis ad Kalendas menses computabant. Græci vero a Neomeniis, seu Noviluniis ad Neomenias, seu Novilunia; non autem a Kalendis ad Kalendas, quarum usu ipsi carebant: Quamobrem Augustus apud Svetonium in ejus vita *cap. 87. cum aliquos nunquam debita soluturos significare vult, ad Kalendas Græcas soluturos ait;* Romani enim debita solvere tenebantur Kalendarum initio, ut plurimis testimoniis ostendit Hospinianus *lib. 3. de origine festorum Ethnicorum*.

28 Mensis Civilis dividitur in Kalendas, Nonas, & Idus, ut patet ex praxi veterum Romanorum, adhuc in dies observata in Curia Romana: Glossa *Quinto Idus*, *in data libri sexti Decretalium*. Glossa 1. & 2. *in l. Cum bissextum 98. ff. de verb. significat.*

29 *Kalendæ* dicuntur primi dies cujusque mensis, dictæ a verbo Græco *Kaleo*, seu *Kalo*, quod latine idem significat ac *Voco*, seu *appello*: seu sic dictæ a *Colendo*, eo quod Veteres Romani omnium mensium diem primum speciali cultu

30 prosequerentur. Vide *supra num.* 1. *Nonæ*, quæ vel in quintum, vel in septimum diem mensis cadunt, sunt sic dictæ vel a particula *Non*, eo quod nullus Deorum coleretur *Nonis*; vel a voce *Nonæ*, idest novæ Lunæ, eo quod Pontifex ipsis diebus novam Lunam observasset: Unde Nonæ quasi novæ Lunæ initium ait Hospinianus *cap. 5. de origine Festorum Ethnicorum*: seu quia illis diebus leges dicerentur, suumque robur nova promulgatione reciperent: Vel ita dictæ a *Nundinis*. Glossa 1. & 2. *in l. Cum bissextum 98. ff. de verb. significat.* & Glossa *Quinto Idus*, *in data libri sexti Decretalium*. Nundinæ enim teste Macrobio *lib. 1. Saturnalium cap. 16.* per novem dies agebantur: Vel demum sic dictæ, quia incidebant in nonum diem ante *Idus*; quamvis enim non omnis mensis æqualem dierum numerum habeat ante *Nonas*, singuli tamen octo dies post *Nonas* numerant ante *Idus*. *Idus* autem est nonus dies mensis 31
a *Nonis* numeratus, cum *Idus* contingant vel decimo tertio, vel decimo quinto die mensis, nempe octo diebus post *Nonas*. *Idus*, *ut* vult Macrobius *lib. 1. Saturnalium cap. 16. ab Iduando* verb. derivantur. Iduare enim dividere est, unde *Iduum* dies in duas ferme partes æquales Mensem dividit. Hinc Horatius *lib. 4. Carm. Ode 2.*

Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem.

Et ut facilius hæc omnia memoriæ man- 32
dentur, dantur sequentes Versus:

Majus sex Nonas, October, Julius, & Mars:
Quatuor at reliqui dat Idus quilibet octo:
Inde dies alios omnes dic ante Kalendas,
Quas retro numerans sumes e mense sequenti.

Ad uberiorem & clariorem supradictorum 33
notitiam notandum est, quod in Mensibus Martii, Maii, Julii, & Octobris *Nonæ* cadunt in diem septimum, adeoque *Idus* in quintamdecimam. In ceteris autem aliis mensibus *Nonæ* cadunt in diem quintam, & *Idus* in tertiam decimam; Unde dies, qui intercedunt inter *Kalendas*, & *Nonas*, appellantur a *Nonis*; qui inter *Nonas*, & *Idus*, appellantur ab *Idibus*, & dies omnes, qui supersunt post *Idus* appellantur a *Kalendis* proximi venturi mensis: Hinc quia Menses Martii, Maii, Julii, & Octobris sex habent dies ante *Nonas*, quod contingit in ipsis prima die, dicitur contingere *Kalendis* talis respective mensis; Quod secunda die, *sexto Nonas*, idest sexto ante *Nonas*; Quod tertia die, *quinto Nonas*: quod quarta die, *quarto Nonas*; quod quinta die, *tertio Nonas*; quod sexta die, *pridie Nonas*; & de-

& denique quod septima die, *Nonis*. Quia vero reliqui alii menses quatuor tantum dies habent ante *Nonas*, quod contingit prima die horum mensium, dicitur contingere *Kalendis* cujusque respective mensis; quod secunda die, *quarto Nonas*; quod tertia die, *tertio Nonas*; quod quarta die, *pridie Nonas*, quod quinta die, *Nonis*. In omnibus autem anni mensibus, cum omnes octo dies post *Nonas* numerent ante Idus, prima dies post *Nonas* dicitur *Octavo Idus*, secunda dies post *Nonas*, *septimo Idus*, & sic deinceps, uti dictum est de *Nonis*. Et deinde quia reliqui dies post *Idus* cujuslibet mensis a *Kalendis* mensis sequentis denominantur, prima dies post *Idus* cujuscumque mensis vocatur decimo nono; vel decimo octavo, vel *decimo septimo Kalendas*, idest ante *Kalendas* proximi sequentis mensis, cum hac advertentia, quod si mensis habet 31. dies, & 4. Nonas tantum, sicut Januarius, prima dies post *Idus* talis mensis dicitur *decimo nono Kalendas*, secunda post Idus *decimo octavo Kalendas*, & sic de reliquis secundum numerum dierum, quæ ab illa die ad diem Kalendarum mensis inclusive numerantur. Si vero mensis habet tantum 30. dies, & quatuor *Nonas*, sicut Aprilis, prima dies post *Idus* ejusdem mensis dicitur *decimo octavo Kalendas*, secunda *decimo septimo Kalendas*, & sic de singulis usque in finem, uti supra: Si autem mensis habet tantum 28. dies, & quatuor *Nonas*, sicuti Februarius, prima dies post *Idus*, ejusdem mensis dicitur *decimo sexto Kalendas*, & sic de reliquis usque ad finem. Quod si autem mensis habet 31. dies, & 6. Nonas sicuti Martius, prima dies post *Idus* ejusdem mensis dicitur *decimo septimo Kalendas*, & sic de singulis secundum numerum dierum, quæ ab illa die ad diem Kalendarum mensis inclusive numerantur, ut dictum est supra: Cum ergo dicimus *quintodecimo Kalendas Martii*, idem est ac dicere *quinta decima die ante Kalendas Martii*, & *quarta decima die exeunte Februarii*, ac sic de singulis; & cum aliquid contingere dicimus die sexta decima Martii, contingere dicimus *decimo septimo Kalendas*, seu ante *Kalendas* Aprilis, nam intra hunc numerum comprehendi debent & *dies ipse Kalendarum*, & *dies*, qua aliquid contingere significatur: Unde dies decima sexta Aprilis dicitur *decima sexta Kalendas Majas*, quia triginta tantum dies in Aprili continentur, sed sunt 31. in Martio, & sic in aliis. Ita Glossa *Quinto Nonas*, *in data libri sexti Decretalium*, & Doctores passim.

34 Ad facilius autem memoriæ mandandum quot dies contineant singuli anni menses, dantur sequentes versus:

Aprilis ter denos, Junius, Septemberque, November.
Uno plus reliqui: Viginti Februus octo:
Sed si bissextus fuerit, superadditur unus.

Idest Aprilis, Junius, September, & November continent triginta dies. Januarius vero, Martius, Majus, Julius, Augustus, October, & December continent dies 31. Februarius autem in annis communibus continet solum dies 28. In annis vero bissextilibus continent 29.

35 Mensium nomina pro Nationum diversitate varia fuerunt: at hic placet ipsorum nomina breviter annotare prout breviter traduntur a Doctissimo Beyerlinck *in Theatro Vitæ Humanæ tom. 5. verb. Mensis*.

Ro-

Romanorum.	Hebræorum.	Atheniensium.	Macedonum, & Græcorum.	Cypriorum.	Ægyptiorum.	Persarum.	Arabum, & Saracenorum.
1. Januarius.	10. Thebet.	8. Gamelion.	Audinæus.	11. Estios.	5. Thebi.	5. Mardaimech.	Almuzaram.
2. Februarius.	11. Sehebat.	9. Elaphebolion.	Gerithios.	12. Romeus.	6. Mechir.	6. Sarembemech.	Saphar.
3. Martius.	12. Adar.	10. Munychion.	Dystrus.	1. Aphrodisæus.	7. Phamenoth.	7. Maheramech.	Rabe 7.
4. Aprilis.	1. Nisan. Abib.	11. Thargelion.	Xanthicus.	2. Apogonicus.	8. Pharmuthi.	8. Ebenmech.	Rabe 1.
5. Majus.	2. Jiar.	12. Scirrophorion.	Artemisius.	3. Ænicus.	9. Pachon.	9. Idramech.	Gemedi 1.
6. Junius.	3. Sivan.	1. Hecatombæon.	Desius.	4. Junius.	10. Pauni.	10. Dimech.	Gemedi 2.
7. Quintilis. Julius.	4. Thammuz.	2. Metagitnion.	Panemus.	5. Cæsarius.	11. Epiphi.	11. Behmanech.	Rage.
8. Sextilis. Augustus.	5. Ab, vel Av.	3. Boedromion.	Lous, vel Dorus.	6. Sebastus.	12. Mesori.	12. Azsirdamech.	Suhaben.
9. September.	6. Elul.	4. Mæmacterion.	Gorpiæus.	7. Autocraticus.	1. Toth.	1. Phordimech.	Ramadan.
10. October.	7. Tizri.	5. Pyanepsion.	Hyperboræus.	8. Dimarchezagius.	2. Phaophi.	2. Ardaimech.	Sarel.
11. November.	8. Masche-van.	6. Antesterion.	Dius.	9. Plythypatos.	3. Athir.	3. Cardaimech.	Dulchida.
12. December.	9. Casleu.	7. Posideon.	Apelleus.	10. Archireus.	4. Chiac.	4. Zirmech.	Dulcheja.

36 Afferuntur nomina mensium Hæbræorum juxta ordinem servatum in anno sacro, sive Ecclesiastico, & in anno Civili, prout traduntur ab eruditissimo Calmet *in Dictionario litt. M. verb. Mensis*.

Nomina mensium Hebræorum juxta ordinem anni Sancti.

1. Nisan, respondens	Martio.
2. Jiar.	Aprili.
3. Sivan.	Majo.
4. Tammuz.	Junio.
5. Ab.	Julio.
6. Elul.	Augusto.
7. Tizri.	Septembri.
8. Maschevan.	Octobri.
9. Caslen.	Novembri.
10. Thebet.	Decembri.
11. Sebat, vel Sabat.	Januario.
12. Adar.	Februario.

Nomina mensium Hebræorum juxta ordinem anni civilis.

1. Tizri, respondens	Septembri.
2. Maschevan.	Octobri.
3. Caslen.	Novembri.
4. Thebet.	Decembri.
5. Sebat.	Januario.
6. Adar.	Februario.
7. Nisan.	Martio.
8. Jiar.	Aprili.
9. Sivan.	Majo.
10. Tammuz.	Junio.
11. Ab.	Julio.
12. Elul.	Augusto.

Advertendum tamen hic est, quod menses Judæorum non ita respondent nostris Romanis quasi ex integro conveniant; quia cum menses Hebræorum per lunationes computentur, & menses lunares solaribus plene congruere non possint, ideo menses Hebræorum pro varietate lunationis duos ex nostris interdum attingunt. Unde Æquinoctium vernum juxta ordinem anni solaris inter diem 20. & 21. Martii incidit: In anno vero Lunari, Neomenia, seu Novilunia Martio, plenilunia Aprili respondent, & sic de aliis. Hinc non mirum, quod juxta ordinem traditum a Beyerlinck *Nisan* respondeat nostro *Aprili*, & juxta ordinem assignatum a Calmet respondeat *Martio*, & sic de aliis. Cum pro varietate lunationis *Nisan* aliquando magis concurrat cum *Aprili*, quam cum *Martio*, & aliquando magis cum *Martio*, quam cum *Aprili*, ut recte notant Tostatus *in Exod. cap.* 12. *q.* 3. cum aliis ibi allegatis. Calmet *in Diction. verb. Annus*, & *verb. Mensis*, & alii passim.

Assignatur breviter unde desumpta sit Nomenclatura nostrorum Romanorum vulgarium Mensium. Januarius igitur dictus est a *Jano* bicipite, cui Rex Numa Pompilius, & Roma idololatra attribuebant falsam Deitatem. Februarius secundum aliquos dictus est a *Februo*, nam volunt institutum fuisse in honorem *Februi*, idest *Plutonis* Lustrationum Dei: secundum vero alios a verbo *Febraare*, quod significat purgare, nam dictus Numa instituit hunc mensem ad honorem Deorum Inferni, & animarum purgandarum, putans cum Idololatris antiquis Romanis suis superstitiosis Sacrificiis posse purgare animas jam corpore exutas, illasque ac Inferorum Dæmones sic posse placari, ne sibi, ut timebat, apparerent, & nocumentum afferrent: & quia ista sacrificia vocabantur purgationes, quibus purgabantur habitacula humana, ne in illa ingrederentur Dæmones, & animæ Defunctorum; sicut nunc purgamus Domus aspergentes eas aqua benedicta contra Dæmonum insultus, ita tunc Februa, seu purgationes per domos aspergebantur, & quia purgationes vocantur *Februa*, vocatus est Mensis iste *Februarius*: unde Ovidius *lib.* 2. *Fastorum* canit: *Ipse Sacerdotem jactantem Februa vidi*, vidi aspergentem purgationes, ut notat eruditissimus Tostatus *part.* 3. *defensorii cap.* 81. *columna* 2. *in fine*. Martius dictus est a *Marte*, cui fuerat a Romulo consecratus prætendente esse ejus filium, atque hinc Romulus ipsum mensem primum anni instituit: Unde Ovidius *lib.* 1. *Fastorum* cecinit: *Martis erat primus mensis*, *Venerisque secundus*. Aprilis secundum aliquos dictus est a verbo *Aperire*, ex quo in hoc mense terra germinans suum sinum aperiat; secundum vero alios dictus est a verbo græco Veneris, cui falsæ Deitati creditæ Matri Æneæ, seu Romuli, mensis erat sacratus juxta illud Ovidii jam adducti, *Venerisque secundus*, cum primus esset Martius Marti sacer. Majus secundum Varronem & alios dictus est a Maja, cui ut creditæ Matri Mercurii ab Idololatris Romanis hoc mense sacrificia offerebantur; ab aliis vero censetur sic dictus *a Majoribus natu*, in quorum gratiam erat consecratus; Unde Ovidius *loc. cit.* cecinit: *Tertius a senibus*. Junius dictus est, ut volunt aliqui, a *Junone*, cui tali mense sacrificia offerebantur: alii vero dicunt, quod sit sic dictus a *Junioribus*, in quorum 37

rum juvenum gratiam erat dedicatus. Hinc Ovidius *loc. cit.* cecinit: *Juvenum de nomine quartus*; Et Beyerlinck *loc. cit.* §. *Quintus* ex Plutarc. *in quæst. Roman.* 19. & 84. quærens cur Mense Majo uxores non ducant Romani? concludit: *An ut quidem dicunt, quia Majus a Majoribus natu appellatus est, Junius a junioribus? Nuptiis vero accommodatior est junior, ut inquit Eurip. nam senectus Venerem valere jubet, ipsaque venus senibus infensa est: Abstinent igitur Majo nuptiis, junium expectantes, qui Majum ordine excipit.* Julius, qui vocabatur *Quintilis*, eo quod quintus esset a Martio, sic dictus est a *Julio Cæsare*, eo quod, ut ait Macrobius *lib. 1. Saturnal. cap. 12.* ipse Julius Cæsar natus sit tali mense ad quartum Idus Quintilis. Augustus qui appellabatur *Sextilis*, dictus est ab *Augusto Imperatore*, eo quod tali mense primum iniisset Consulatum, triumphos tres in Urbem intulisset, Ægyptum subjecisset Romanæ ditioni, ac tandem civilibus bellis finem imposuisset. Alii autem quatuor sequentes Menses nominantur ab ordine numeri, quem habent a Martio, qui in anno a Romulo constituto, erat primus: Unde *September* dicitur, quia septimus erat a Martio, *October*, quia octavus; *November*, quia nonus, & *December*, quia decimus erat: Romulus enim annum constituerat ex solis decem mensibus, quibus Rex Numa Pompilius supradictos duos menses, nempe *Januarium*, & *Februarium* adjecit, ac præposuit: Hinc Ovidius *lib. 1. Fastorum* sic cecinit:

Martis erat primus mensis, Venerisque secundus,
Hæc generis princeps, ipsius ille pater.
Tertius a senibus: juvenum de nomine quartus;
Quæ sequitur numero turba notata suo est.
At Numa nec Janum, nec Avitas præterit umbras,
Mensibus antiquis præposuitque duos.

38 Annus (ab Annulo dictus, eo quod in seipsum redeat, ut ex Varrone tradidimus sub verb. *Annus n.* 1. seu ex *Ana*, quod est Circum, & *Nonas*, quasi circumiens, ut ex aliis *ibid.* notavimus) universaliter loquendo est totum illud temporis spatium, quo astra quæque integram suam sub Zodiaco revolutionem perficiunt: Macrobius enim *lib. 2. in somnium Scipionis c. 11.* sic expresse dicit: *Annus non est is solum, quem nunc communis omnium usus appellat; sed singulorum, seu luminum, seu stellarum, emenso omni cœli circuitu, & certo loco in eumdem locum redditus, annus suus est.* Unde sic quælibet cujusque Planetæ periodica revolutio *annus* vocari potest juxta divisionem anni in annum *Planetarium*, qui est tempus illud quo quilibet Planeta suum cœlum decurrit.

At relicta hac anni acceptione & divisio- 39
ne, hic agimus de celebriori & communiori anni divisione in Annum *Solarem*, & annum *Lunarem*. Annus Solaris est illud tempus, quo sol Zodiacum perlustrat, suoque ad alterutrum ex tropicis accessu, & recessu, annuam tempestatem *Veris*, *Æstatis*, *Autumni*, & *Hyemis* varietatem efficit, constatque hic annus diebus 365. horis 5. minutis primariis 48. & secundariis 55. Annus Lunaris est illud tempus, quo Luna girat, seu circuit per totum suum cœlum, seu per Zodiacum integrum: Constatque hic annus, si sit *communis*, duodecim Lunationibus, seu mensibus Lunaribus: Diesque subinde continet 354. horas 8. minuta primaria 48. & secundaria 37. adeo ut brevior sit diebus 11. & aliquot fragmentis anno Solari: Si vero sit *Embolimæus*, constat hic annus tredecim lunationibus, seu mensibus Lunaribus, diesque subinde continet 383. horas 21. minuta 34. vel circiter: *Embolimæus* namque
is dicitur propter Lunationem quam supra *com-* 40
munem annum continet, quæ Lunatio *Embolimæa*, sive *intercalaris* vel *inserta*, seu *interposita* vocatur; Siquidem Macrobio tradente apud Calvinum *in Magno Lexico tom. 1. litt. E.* intercalare, interserere, seu interponere est, ut colligitur ex *leg. Denique 3. §. ff. de Minoribus*.

Annus alius naturalis est, & alius Civilis, 41
seu Legalis: Annus naturalis ille dicitur, qui computatur de momento ad momentum; *l. Anniculus 132. ff. de verb. significationibus*; & hic in nuptiis exigitur; *Novell. 74.* & 100. In pupillis, & Minoribus *l. ultima, Cod. Quando Tutores esse desinant*, *l. Denique 3. §. 3. ff. de minoribus*: In præscriptionibus temporalium actionum, *l. 6. ff. de obligationibus, & actionibus*: In Carboniana possessione, *l. 1. Cod. de Carbon. edict.* & in aliis similibus. Annus Civilis, seu Legalis ille dicitur, qui computatur non de momento ad momentum, sed solum de die ad diem, adeout qui ad extremum anni diem pervenerit, annum absolvisse videtur; *L. 134. ff. de verbor. significat.* Et hic annus exigitur in muneribus, & honoribus; si damnum injuria datum sit in testamenti factione, *L. 5. de testamen.* in manumissione; *l. Placuit 1. ff. de manumissionib.* in usucapione, *l. 5. & 7. ff. de usurpat.* & in similibus.

Anni Civiles diversimode fuerunt a diversis 42
na-

nationibus usurpati; Alii enim utebantur annis Solaribus, & alii Lunaribus. Item alii annum æstate unum determinabant, & alterum hyeme; Alii quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuere; Alii anno menstruo, sæpe bimestri, non raro trimestri utebantur, ut Ægyptii, apud quos aliquos millia annorum vixisse produntur, cum menses in numerum annorum collocarent. Vide *Magnum Lexicon Calvini tom. 1. verb. Annus*, ubi ex aliis varias recenset annorum diversitates juxta varias alias nationes.

43 Item annorum varia apud varias nationes fuerunt initia, quæ brevitatis gratia ad duo potissimum genera perstringo, *Hebræorum* nempe, & *Romanorum*. Apud Hebræos igitur annus sacer, seu Ecclesiasticus incipiebat a mense *Nisan*, qui nostro fere *Martio* respondet. Unde de hoc anni initio dicitur *Exod. cap. 12. n. 2. Mensis iste*, quo nimirum Hebræi egressi fuerunt de Ægypto, *sit vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni*. Annus autem Civilis incipiebat a *Thisri*, qui nostro fere *Septembri* respondet; ex eoque colligitur, quia Festum tubarum prima die Septembris celebrari solitum, dicebatur principium anni. *Levitic. cap. 23.*

44 Apud Romanos autem antiquitus secundum constitutionem Romuli annus incipiebat a Martio, eratque ab ipso divisus in decem menses dumtaxat, ut jam fuit dictum, continebatque hic Romuleus annus dies 304. itaut sex menses idest Aprilis, Junius, Sextilis, September, November, December tricenum essent dierum; quatuor vero Martius, Majus, Quintilis, October, tricenis & singulis expedirentur. Sic Macrobius *lib. 5. Saturnalium cap. 12.* Numa autem Pompilius duos addidit menses, Januarium scilicet, & Februarium, constituitque ut hic duodecim mensium annus a Januario deinceps exordium haberet, eo quod hic mensis fuerit Jano bicipiti consecratus, sicque tamquam bicipitis Dei mensis, alter Janus biceps videretur, respiciendo finem anni antecedentis, & exordium sequentis; voluitque quod duodecim menses solares totidem Lunaribus adæquarentur, statuendo quod menses sex essent triginta dierum, & sex dierum viginti novem*; Unde annum integrum 354. dierum constituit.

45 Cum autem hoc dierum numero integra Solis revolutio non absolveretur, idcirco Julius Cæsar dies addidit undecim, & sex horas; sicque annum 365. dierum, & sex horarum conclusit, ipsum adhuc inchoando a mense Martio, Mensibus autem imparibus, videlicet Martio, Majo, Quintili, seu Julio, Septembri, Novembri, & Januario dies dedit 31. Aliis vero sex paribus, nempe Aprili, Junio, Sextili, seu Augusto, Octobri, Decembri, & Februario dies solum triginta concessit; cum hac advertentia, quod ad complendum Januarium ultimum mensem imparem, diem unum subtraxit Februario ultimo mensi pari, cui proinde superfuere dies tantum vigintinovem. Deinde Imperator Augustus ægre ferens mensem sibi cognominem, nempe *Augustum* uno die minorem esse Julio, unum adhuc diem subtraxit Februario, & Augusto adjecit; sicque Februarius, ut adhuc nunc in anno communi, remansit dierum dumtaxat 28. quasi inferis, quibus erat sacratus, & diminutio, & par numerus conveniret, ut notat Macrobius *lib. 1. Saturnalium cap. 13.* Ne vero tres una ponerentur menses triginta, & unius dierum unum idem Augustus surripuit Septembri, & addidit Octobri, ac unum detraxit Novembri, & dedit Decembri. Sic expresse eruditissimus Edmundus Purchotius *Institut. Philosophic. tom. 3. par. 2. sect. 2. cap. 9.* Talem autem sic constitutum dierum numerum retinent adhuc impræsentiarum omnes anni menses, ut patet ex versiculis datis *supra num. 42.*

Anni initium quomodo calculetur in Curiis, & Tribunalibus, in Bullis, Brevibus, & Decretis Apostolicis, in actibus publicis, & instrumentis, in actibus privatis, & Epistolis, ac hujusmodi? Vide verb. *Annus a num. 10. usque in finem*: ubi *a num. 3. ad nonum* traduntur etiam regulæ ad dignoscendum quando annus accipiendus sit pro incæpto, vel pro completo. 46

Supra recensitus annus solaris *Julianus* a Julio Cæsare communiter dictus, vel est communis, vel bissextilis. Annus communis ex ipsius Julii Cæsaris constitutione comprehendit dies 365. & 6. horas integras. Annus vero bissextilis dies continet 366. Cum enim sex illæ horæ, quas annus communis præter dies 365. continet, quaternis quibusque annis collectæ, diem completum efficiant, uno die annus communis augetur, qui dies cum ex ejusdem Julii præscripto inter 23. & 24. Februarii intercaletur, seu inferatur, & interponatur, bis eo anno secundum Romanam computandi rationem *Sexto Kalendas Martias* pronunciari debet. Unde annus ille *Bissextilis* nomine appellatur; Centenarii autem & vicenarii anni juxta Julii constitutionem erant *bissextiles*; Hinc duo notabilia vitia ex dicta Kalendarii Juliani con- 47

constitutione evenisse progressu temporis compertum est.

48 Primum itaque Juliani Kalendarii notabile vitium fuit *anticipatio vernalis æquinoctii*; Cum enim sex illæ horæ, quibus Julius supra dies 365. annum constare definierat, non essent integræ, sed undecim circiter minutis truncatæ, ideo statim primo anno a constituto Juliano Kalendario *Ver* anticipavit; sed undecim illis minutis, sicque singulis successive annis anticipando, effectum fuerat, ut circa ann. 1582. (quo ut infra dicetur observari cœpit Gregoriana Kalendarii emendatio) æquinoctium vernum diebus decem antecederet sedem, quam tempore Julii Cæsaris obtinebat, & a 21. Mensis Martii die ad undecimam fuisset redacta.

49 Secundum autem Juliani Kalendarii notabile vitium fuit *noviluniorum*, *&* *pleniluniorum antecessio*: ex quo enim Cyclum decem-novennalem, seu numerum aureum ita constantem esse statuat, ut decimonono quoque anno redeunte *novilunia*, *&* *plenilunia*, in eosdem dies, horas, & minuta redeant, quæ tamen una hora, & minutis circiter 30. tempus anticipant, sicque post annos 312. uno die citius contingant, tanta fuit tempore Greg. XIII. *noviluniorum* antecessio, ut ea citius quatuor diebus peragerentur, quam *aureus numerus* illa in Kalendario demonstraret; itaut dies illa esset reipsa XVIII. Lunæ, quam Kalendarium XIV. designabat, & hujusmodi; ob idque Sacrum Pascha non amplius a 15. die in 21. Lunæ, sed a die ejusdem 19. in 25. celebraretur, contra præscriptum primi Nicæni Concilii celebrati anno Christi 325. quod *Canone* 20. statuerat Pascha in perpetuum esse celebrandum die Dominico proximo post Lunam 14. primi mensis, idest ejus mensis, cujus Luna 14. incidit in æquinoctium vernum, aut proxime post æquinoctium a die 15. Lunæ ad diem 21. ejusdem, itaut neque differre neque anticipare liceret.

50 Ut autem dictis Juliani Kalendarii vitiis succurreretur jamdiu usque in Conciliis Constantiensi, & Basileensi res fuerat actitata, ac postea Romano Pontifici a Concilio Tridentino demandata; Demum Gregorius XIII. convocatis ex toto Orbe peritissimis Astronomis, remedium optimum præstitit, ac correctionem absolvit anno 1582. ejusque correcti Kalendarii observantiam indixit Constit. incip. *Inter gravissimas*; Unde *Gregoriana correctio* est communiter dicta.

51 Primum igitur Juliani Kalendarii vitium sic correxit. Decem integros dies ab ipso detraxit, statuitque ut post quartam diem Octobris S. Patti Francisco Sacram sequens dies anno 1582. non esset quinta, sed pro quintadecima eo anno haberetur; sicque *vernale æquinoctium* suæ pristinæ Sedi die 21. Martii restituit. Dicti autem decem dies de mense Octobri subtracti sunt, quia in ipsis paucissimi dies Festi occurrunt. In Gallia vero dies decimus Novembris appellatus fuit vigesimus. Ne vero vernale æquinoctium a die 21. Martii versus initium mensis rursus reverteretur statuit, ut ex quatuor centenariis annis unus tantum *bissextilis* esset, nempe 1600. minime vero 1700. 1800. 1900. qui *bissextiles* esse deberent secundum Julianum Kalendarium; sicque dies tres intercalares quadringentis quibusque annis omitterentur, ut omissione horarum trium intercalarium *præcessio*, seu *anticipatio* compensaretur; Unde distichum:

Bissextilis adest annus quicumque quaternus.
Centenus tollet, quadringentesimus addet.

Ex quibus clara habetur regula ad dignoscendum quando occurrat post Gregorianam Kalendarii correctionem annus *bissextilis*. Detractis igitur centesimis, dividatur quod superest per 4. si ex hac divisione nihil relinquitur, annus ille erit *bissextilis*; Secus vero si post illam divisionem aliquid remanserit; v. g. annus 1744. erit *bissextilis*, nam detractis centesimis, remanent anni 44. quibus divisis per 4. nihil ex hac divisione relinquitur; unde annus 1744. debet esse *bissextilis*. Pro centesimis autem stat evidens ex quatuor centenariis, ab anno videlicet 1600. *exclusive* quartum dumtaxat esse *bissextilem*, nempe 2000. 2400. 2800. &c. 52

Secundum vero Juliani Kalendarii vitium in Cyclo decennovennali, quamvis correctione difficillimum prima fronte videretur, tamen facillime, & promptissime fuit correctum ex ingeniosissimo libro Aloysii Lilii celeberrimi Romani Medici, & Astronomi de propagando *Aureo numero* in 30. *Epactas*. 53

Epacta nomen græcum est, quod dies superinductos significat, eos scilicet quibus annus Solaris communis, continens dies 365. annum Lunarem communem continentem dumtaxat dies 354. superat, seu excedit. Epacta igitur primi anni erit 11. cum hoc numero annus communis Solaris Lunarem annum communem excedat; atque adeo sequenti anno Novilunia contingent 11. diebus prius, quam anno primo; Sicque Epacta anni secundi erit 22. cum eo anno rursum annus Solaris Lunarem annum excedat diebus 11. qui additi ad 11. dies primi anni, efficiunt 22. ac proinde finito hoc 54

anno Novilunia contingent 22. diebus prius, quam primo anno; Epacta autem tertii anni erit 3. quia cum rursus 11. dies debeant adjici, ex quo continuus fit anni Solaris cursus undecim diebus superans continuum cursum anni Lunaris, efficietur numerus 33. a quo si rejiciantur 30. dies, qui unam Lunationem Embolismalem constituunt; relinquetur 3. & sic semper deinceps per continuum cujusque anni augmentum 11. dierum, abjectis tamen 30. quando rejici possunt.

55 Pro dignoscendis ex Epacta Lunæ diebus, debent ipsi addi tot dies, quotus fuerit mensium numerus non a Januario, sed a Martio inclusive numeratus. Per hanc enim additionem habetur Epacta, seu ætas Lunæ pro prima die illius mensis, in quo Lunæ ætas quæritur; Si deinde huic numero numerus etiam dierum mensis adjiciatur, totalis summa ætatem Lunæ pro tali die indicabit, dummodo dicta summa tricenarium numerum non excedat, quia tunc Luna non erit nisi tot dierum, quot dies, abjectis 30. ex illa summa supersunt. V. G. si scire velis ætatem Lunæ pro prima die Aprilis prædicti anni 1744. sumenda erit Epacta 15. quæ huic anno competit, & numerus mensis, nempe 2. cum Aprilis sit secundus a Martio numeratus; Sicque prima dies Aprilis erit 17. Lunæ; Si deinde scire velis ætatem Lunæ pro die decima ejusdem mensis Aprilis, debet addi supradicto anni numero Epactali 15. numer. 2. secundi mensis a Martio, & simul dies 10. ejusdem Aprilis; sicque dies decima Aprilis erit 27. Lunæ; Si autem scire velis ætatem Lunæ pro die 25. dicti Aprilis debet addi dicto currenti numero Epactali 15. num. 2. secundi mensis a Martio, & simul dies 25. dicti Aprilis; Sicque cum totalis summa ex diebus 15. Epactæ, duobus secundi mensis, seu Kalendarum, & 25. mensis ascendat ad dies 42. detractis 30. supererunt 12. qui ætatem Lunæ pro tali die 25. ostendent.

56 Indictio est 15. annorum Solatium revolutio ab 1. usque ad 15. qua revolutione peracta,

57 iterum reditur ad unitatem. Indictionis nomen venit a pensitatione, seu solutione quorumdam tributorum, quorum *Canon*, & modus in Romano Imperio quotannis olim indicebatur. *Cum enim Romani*, inquit S. Eligius *homil.* 3. (apud Bibliothecam PP. tom. 2.) *totius mundi potirentur Dominio, a subjecto sibi orbe tripartito, per tria quinquennia solutionem census indixerunt fieri; & hoc modo, ut aurum uno, argentum altero, æs vero tertio persolveretur quinquennio*. Unde ne horum tributorum solvendorum memoria laberetur, instituerunt Romani, ut nulla conventio scriptis exarata valeret, nisi haberet annum *Indictionis* notatum. Quonam autem tempore *Indictionis* usus inceperit, quamvis certo sciri non possit, probabilius tamen est incæpisse anno Christi 312. die 24. Sept. qua die a Constantino Magno victus fuit Maxentius, & inde Christiana Religio fuit in libertatem asserta; in cujus gloriosi facti, & tanti beneficii memoriam fertur Patres in Concilio Nicæno statuisse, ut deinceps nulla amplius fieret computatio per *Olympiades*, sed per *Indictiones*, ab ipsa die dictæ tam solemnis, & Christianis favorabilis victoriæ incipiendas. Petavius *lib.* 11. *de doctrina temporum c.* 40. *&* 41. Ricciolus *tom.* 1. *Chronologiæ lib.* 4. *cap.* 16. & alii; Et de facto eas incæpisse mense Septembri indicat *l. Si Provincia* 13. *Cod. de annonis & tributis*, *& l. Omnem Canonem* 1. *Cod. de militari veste*, *ac Novella* 128. Indictiones vero nunc, præsertim 58 in Bullis ac aliis Pontificiis Rescriptis incipiunt a Kalendis Januarii.

Olympias autem erat spatium 4. annorum 59 completorum in orbem rediens, quo elapso in Olympia, olim Pisa Elidis, vel Eleæ, aut Pisatidis regionis in Peloponneso primaria urbe, agones, & ludi in honorem Jovis Olympii, Oympici idcirco dicti, maxima totius Græciæ solemnitate, & concursu celebrabantur. Ejusmodi ludos Pisus instituisse dicitur, de quo tamen præter nomen, ut notat Strauchius *in Breviar. Chronolog. lib.* 4. *cap.* 16. hodie parum constat; Pelops Tantali filius in honorem Jovis Olympii eos celebrare jussit, quos intermissos restauravere Atreus, & Hercules Alcmenæ filius; ac demum peculiaribus additis statutis, Iphitus Praxonidæ filius Elidis Rex illos iterum neglectos innovavit, a quo subinde *Iphitei* dicti sunt. Hi vero ludi quinto quoque anno ineunte, idest post quatuor annos completos sub initium æstatis, seu æstivi solstitii, testibus Livio *lib.* 27. Censorino in *lib. de Natali c.* 8. Pindaro *Ode* 3. *stroph.* 2. & aliis celebrabantur a Luna 11. usque ad 16. inclusive, qua & judicium, & sententia de victoribus ferebatur; Prioribus autem undecim diebus athletæ variis se prælusionibus exercebant. Olympiadibus singulis, peracto judicio, pronunciata sententia, victoribus declaratis, victorum nomina statim per publicos Sacerdotes ei curæ præpositos tabulis publicis inscribebantur, quibus iisdem etiam alii notabiliores eventus ad singulos singularum Olympiadum annos summatim adnotabantur.

Prima

Prima Olympias, a qua ceteræ ab Historicis numerantur, seu Olympiadum initium contigit sub prædicto Iphito Rege anno periodi Julianæ 3938. Mundi 3228. ante æram communem Christianorum 776. ut notat eruditissimus Purchotius *par. 2. Physic. sect. 2. c. 9. §. Epactæ Profanæ*, & alii plures. Sed satis de his; cum ex dicto Conc. Nicæno nulla amplius fiat computatio per Olympiades, sed per Indictiones.

60 Unde pro invenienda cujuslibet anni Indictione, addendus est numerus ternarius anno, cujus quæritur ipsa Indictio, & totalis summa dividenda est per 15. & tunc numerus ex divisione relictus ostendet Indictionem quæsitam. Quod si ex divisione nihil supersit, Indictio erit 14. v. g. Anno 1736. addantur tres numeri, seu tres anni, summa totalis erit 1739. quæ cum divisa per 15. relinquat 14., annus 1736. erit 14. Indictionis Pontificiæ; Item anno 1737. addantur tres, summa erit 1740. quæ cum divisa per 15. nihil relinquat, Indictio anni 1737. erit 15. Unde distichum:

Si tribus adjunctis Domini diviseris annos,
Ter tibi per quinos Indictio certa patebit.

61 Cyclus solaris est revolutio 28. annorum qua absoluta, ad eumdem deinceps litterarum dominicalium ordinem regredimur. Non enim *solaris* dicitur quod motum solis aliquem specialem indicet, sed quod ejus beneficio litterarum Dominicalium seriem cognoscamus: Sicque *solaris* est dictus, eo quod dies Dominica, qua *littera Dominicalis* designat, olim dies *solis* nominabatur.

62 Pro inveniendo numero Cycli solaris debent addi 9. anni anno currenti, & totalis summa dividenda est per 28. & tunc numerus ex divisione relictus ostendet annum Cycli solaris quæsitum; Quod si ex divisione nihil supersit, annus Cycli solaris erit 28. V. G. Si anno 1700. addantur 9. erunt 1709. quæ summa totalis divisa per 28. dabit in *quotiente* 61. & supererit 1. Hinc annus 1700. est primus Cycli solaris, eique e regione respondet littera Dominicalis in tabulis; Unde Distichum:

Junge annis Domini ter ternos, perque viginti
Octo seca summam; Cyclus solaris habetur.

63 Ut autem sine tabella littera Dominicalis possit inveniri, dantur sequentes versiculi:

Astra dabit Dominus, gratisque beabit egenos,
Gratia Christicolæ feret aurea dona fideli.

Hæc verba respondent mensibus juxta suum ordinem, nempe *Astra* Januario, *Dabit* Februario, *Dominus* Martio, & sic de reliquis; sola autem prima littera in illis consideratur, & ipsa est Dominicalis affixa primæ diei respectivi mensis. Unde *Astra* ut incipiens per *A.* indicat primæ diei mensis Januarii competere litteram dominicalem *A. Dabit* ut incipiens per *D.* indicat primæ diei Februar. competere litteram Domnicalem *D.* & sic de reliquis. Cognita igitur prima die alicujus mensis, quota nimirum in hebdomada illa sit, clare patebit quænam littera Dominicalis illi anno respondeat. Hinc quia Martius anno 1544. a die Dominica, seu die Domini incipit, secunda illius dies erit *Lunæ*, tertia *Martis*, & sic de reliquis. Unde cum primæ diei Martii competat *D.* secundæ diei *E.* tertiæ *F.* quartæ *G.* quintæ *A.* sextæ *B.* septimæ *C.* littera Dominicalis ejusdem anni 1744. a Martio incipientis erit *D.* Quia vero annus 1744. est bissextilis, ac proinde duæ litteræ Dominicales illi competunt, si littera *D.* est Dominicalis in Martio, littera *E.* erit Dominicalis in Januario usque ad diem 25. Febr. ubi nimirum fit diei intercalatio; atque adeo littera, quæ ab initio Januarii usque ad Festum S. Matthiæ in diem Dominicam incidebat, deinceps a Festo S. Matthiæ in feriam secundam cadit, & dies Dominica designatur præcedenti littera; eo quod orbis iste litterarum Dominicalium non septem annis, sed quater septem, idest 28. annis expleatur.

Cyclus Lunæ, seu *Aureus numerus* est Cy- 64
clus 19. annorum in perpetuum revolubilis, a *Metone* quodam Atheniensi excogitatus, ut Lunaris motus cum Solari ad æqualitatem perduceretur. Cyclus enim est certus annorum numerus excogitatus per antiquos, ut certius de tempore rerum gestarum posteris constaret.

Ut autem prompte sciatur quotus sit Cyclus 65
Lunæ, sive *Numerus Aureus* cujuslibet anni, debet addi annus unus anno currenti, & totalis summa dividi per 19. & si quid residuum fuerit, id numerum Cycli Lunaris, seu *Numeri Aurei* anno currenti debitum indicabit; Si vero nihil remanserit, Cyclus Lunæ, seu *Aureus Numerus* erit 19. V. G. si annus currens sit 1700. & ipsi addatur 1. habebitur 1701. quæ summa totalis si per 19. dividatur invenientur in *quotiente*, seu *exponente* 89. & supererunt 10. qui demonstrat annum 1700. esse Cycli Lunaris, seu *Aurei Numeri* decimum; quod totum indicat sequens Distichum.

Unum addes annis Domini, summamque novenis,
Et denis tribues, Numerus tibi ut Aureus adsit.

Appellatur autem communiter hic Lunæ Cy- 66
clus *Aureus numerus*, quia tanti hujusmodi Cy-

clum fecit Antiquitas, ut aureis pingeretur, seu scriberetur characteribus, & signanter Athenienses aureis numeris illum in Foro præfigerent, & ut multi referunt, Alexandrini in tabula argentea aureis litteris descriptum Romanis olim miserint.

67 Non possunt locorum Ordinarii, tam sæculares, quam Regulares addere suis Kalendariis Sanctorum officia, nisi ea dumtaxat, quæ a Breviarii Romani Rubricis, vel a Sac. Rituum Congr. seu Sedis Apostolicæ licentia conceduntur. Neque propria auctoritate, & quovis prætextu possunt mutare Ritum, qui habetur in Kalendario Romano, seu Rubricis Breviarii in altiorem Ritum, neque extendere concessa Officia de loco ad locum. *Sacr. Rit. Congr.* 8. *April.* 1628.

68 Kalendarium Gregorianum pro distributione Festorum, jejuniorum, & hujusmodi ab Italo-Græcis servari præcipitur. Benedict. XIV. t. 1. Constit. 57. incip. *Etsi Pastoralis* §. 9.

KYRIE ELEISON.

1 Kyrie eleison est vox græca, & significat *Domine miserere*. Et fuit a Græcis translata ad Romanos eodem idiomate ob reverentiam antiquitatis, & Ecclesiæ unitatem inter Græcos, & Latinos, & sicuti eodem idiomate translatæ sunt ab Hebræis hæ voces Hebraicæ: *Amen*, *Alleluja*, *Sabaoth*, *Osanna*, ut ostendatur unam esse Ecclesiam, quæ ex Hebræis, & Græcis primum, deinde ex Latinis coadunata est; Quarti *Commentar. in Rubric. Miss. par.* 1. *t.* 7. *n.* 2. Merati *t.* 1. *par.* 1. *t.* 8. *Rubrica* 2. *n.* 7. Hanc translationem a Græcis 2
ad Romanos fuisse factam a S. Silvestro asserunt Rodulphus *propos.* 23. Gavant. apud Merati *l. c.* Quarti *loc. cit.* Hoc tamen incertum videtur, Amalarius enim, Strabo, Micrologus, & alii apud Merati *locis citatis* id tribuunt S. Gregorio Magno. At vero fuisse in usu in tota Italia ante S. Gregorium annis 150. testatur Concilium Vasense II. *cap.* 4. sub Felice IV. celebratum, ut ex Bellarmino, & aliis referunt Gavant. & Merati *loc. cit.*

Ter autem repetitur *Kyrie*, ter *Christe*, & 3
iterum ter *Kyrie* ad confessionem SS. Trinitatis, idest ter ad Patrem, ter ad Filium, ter ad Spiritum Sanctum; sed ad Patrem, & Spiritum Sanctum, sub eadem voce *Kyrie*, quia Pater, & Spiritus Sanctus sunt unius naturæ tantum, idest solius Divinæ. Ad Filium vero sub alia voce nempe *Christe*, quia prærer naturam Divinam, habet etiam humanam: Dicitur 4
etiam ter ad quamlibet Personam ad significandum quod omnes Personæ sunt in se invicem; S. Thomas 3. *part. quæst.* 83. *art.* 4. Quarti, Gavant. & Merati *locis citatis*.

Novies in Missa repetitur contra novem 5
genera peccatorum, idest contra Originale, Mortale, Veniale, Cordis, Oris, Operis, Infirmitatis, Ignorantiæ, & Malitiæ. Innocent. III. *lib.* 3. *cap.* 19. Gavant. apud Merati *t.* 1. *part.* 2. *tit.* 16. *n.* 4.

LÆSIO.

Vide verb. *Emptio*, & *Venditio*, *art.* 5. ubi late de his.

LAICUS.

1 Laicus est penitus incapax juris spiritualis, seu Ecclesiastici; *cap. Massana* 56. *de elect. cap. Causam quæ* 7. *de præscriptionibus*, cum similibus. Rota *part.* 4. *recent. decis.* 483. *num.*
2 16. & communissima Doctorum. Unde Laicus spiritualia, & Ecclesiastica negotia tractare non debet, textu expresso *in cap. Decernimus*, 2. *de Judiciis*, ibi: *Decernimus, ut Laici Ecclesiastica tractare negotia non præsumant*, & concordat *cap. Bene quidem* 1. *dist.* 96. *cap. Quæ in Ecclesiarum* 7. *cap. Ecclesia S. Mariæ* 10. *de Constitutionibus*, & *cit. cap. Massana*, & *cap. Causam quæ*, *cum similibus*. Sic- 3
que Laicus nullam habet potestatem in personas, & res Ecclesiasticas, quia Laicis, quamvis Religiosis, disponendi de Ecclesiis, rebus & personis Ecclesiasticis, nulla est attributa potestas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi; *cap. Bene quidem* 1. *dist.* 96. *cap. Ecclesia S. Mariæ* 10. *de Constitutionibus*, ubi expresse dicitur: *Nos attendentes, quod laicis etiam Religiosis super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi*, & *cap. Cum Laicis* 12. *de te-*

rebus Ecclesiæ alienand. vel non, ibi : *Cum Laicis quamvis Religiosis disponendi de rebus Ecclesiæ nulla sit attributa potestas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi.*

4 Laici caussas spirituales beneficiales, vel decimales ad se avocantes, vel eorum cursum impedientes, vel qui partes adstringunt ad revocandum citationes, inhibitiones, aut alia acta in caussis præfatis, etiamsi id facientes sint Superiores, Cancellarii, Consiliarii, & Ministri cujuscumque Principis, incurrunt Excommunicationem Bullæ Cœnæ, ibi §. 14.
5 Item similem Excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt Laici, qui personas Ecclesiasticas, Collegia, seu Capitula trahunt ad suum Forum, sive directe, sive indirecte, vel quomodocumque Juri Ecclesiastico præjudicant,
6 ibi §. 15. Item eamdem Excommunicationem incurrunt Laici, qui impediunt Episcopos, vel alios Prælatos Ecclesiasticos, ne suo Jure utantur in Ecclesiasticis, capiendo, vel persequendo agentes eorum, consanguineos, affi-
7 nes, vel Procuratores, ibi §. 16. Item eamdem excommunicationem incurrunt Laici usurpantes Jura, fructus, & alia hujusmodi Sedis Apostolicæ, vel aliarum Ecclesiarum, vel qui ea sequestrant absque licentia superioris com-
8 petentis, ibi §. 17. Item eamdem Excommunicationem incurrunt Laici imponentes Decimas, talleas, collectas, vel alia onera Ecclesiasticis, vel eorum bonis absque licentia Papæ; vel qui sic imposita exigunt, aut recipiunt. Sic etiam, qui directe, vel indirecte ea exequi faciunt, vel procurant, aut dant auxilium, favorem, vel consilium, cujuscumque gradus, aut dignitatis sint, ibi §. 18.
9 Item eamdem Excommunicationem incurrunt Laici caussas criminales Ecclesiasticorum judicantes, tractantes &c. ut Judices, Notarii, Scribæ, Executores procedendo, banniendo, capiendo, vel contra eos sententiando sine licentia Papæ.

10 Laici omnes etiam Principes, & Reges in spiritualibus caussis sunt subditi Judicio Ecclesiastico; *cap. Quis dubitet 9. & cap. Si imperator 11. dist. 96. cap. Novit ille 13. de Judiciis, cap. Unam Sanctam, de Majorit. & obe-*
11 *dient. inter Extravagantes communes*. Laici usurpantes res Ecclesiæ, coram Episcopis conveniuntur, & ad satisfactionem compelluntur; *cap. Conquestus 16. de Foro competent. c. Sicut*
12 *2. de privilegiis*. Laici pro re Ecclesiæ conveniri possunt coram Judice Ecclesiastico; *cap.*
13 *Si Clericus 5. de Foro competent.* Laici pro juramentorum observantia conveniri debent coram Judice Ecclesiastico; *cap. final. de Foro compet. in 6.* Laici in mere temporalibus, & 14
profanis non ligantur Constitutionibus Canonicis, nisi in terris Ecclesiæ; *cap. Quoniam 8. dist. 10. cap. Si duobus 7. de appellationibus §. denique.*

Laicis personis de Mysteriis Fidei publice, 15
vel privatim disputare prohibitum est sub pœna excommunicationis ferendæ. Vid. verb. *Fides num. 36.* Hæc prohibitio non solum com- 16
prehendit disputationem Fidei dubitativam, sed etiam disputationem Fidei confirmativam. Vid. *ibidem num. 37.* Talis prohibitio com- 17
prehendit omnes Laicos nedum indoctos, sed etiam doctos. Vid. *ibid. num. 38.* Possunt ta- 18
men Laici docti de Fide disputare in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis. Vid. *ibid. num. 39.* Possunt etiam Laici docti disputare 19
de Fide disputatione materiali, hoc est ficta. Vid. *ibidem num. 40.* Non autem disputatio- 19
ne formali, hoc est vera, nisi in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis. Vid. *ibidem num. 41.*

Laici non possunt prædicare. *Concil. Carthagin. VI. cap. 68. cap. Cum ex injuncto 12. de* 21
Hæreticis. Immo Laici prædicantes subjacent excommunicationi, & nisi quam citius resipuerint, alia competenti pœna sunt plectendi, textu expresso *in cap. Excommunicatus 13. de Hæreticis §. quia vero*, ibi : *Quia vero nonnulli sub specie pietatis virtutem ejus (juxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vindicant prædicandi, (cum idem Apostolus dicat : quomodo prædicabunt, nisi mittantur ?) omnes qui prohibiti, vel non missi præter auctoritatem ab Apostolica Sede, vel Catholico Episcopo loci susceptam, publice, vel privatim prædicationis officium usurpare præsumpserint, excommunicationis vinculo innodentur, & nisi quamcitius resipuerint, alia competenti pœna plectantur.* Laici 22
præsentibus Clericis, nisi ipsis rogantibus, docere non possunt. *Conc. Carthagin. IV. cap. 66. cap. Mulier 29. dist. 23.* ibi : *Laicus autem præsentibus Clericis, (nisi ipsis rogantibus), docere non audeat.*

Laicus qui post commissum delictum sine 23
ulla fraude factus est Clericus, gaudet privilegio Fori tam quoad personam, quam quoad bona, quia privilegium superveniens universaliter eximit : *cap. Frater noster, & ibi Glossa in verb. aliquid caus. 16. qu. 1. cap. Cum Capella, de privilegiis*, & liberat ab obligatione qua quis antea tenebatur; *cap. Ex antiquis, cap. Fraternitatem, & cap. Si servus, dist. 54. l. penult. §. Si post, & l. Spadonem, §. Scire,*
ff. de

ff. de excusat. tutor. l. Is cui , ff. de alim. & cibar. legat. & sic expresse decisum fuisse a Sac.
Congr. Conc. refert Fagnan. *in cap. Magnus*
1. *de obligat. ad ratiocinia num.* 64. *vid.* verb.
24 *Clericus art.* 2. *num.* 23. Si vero post commis-
sum delictum in fraudem Clericatum assum-
psit, gaudet adhuc privilegio Fori quoad per-
25 sonam . Vid. *ibidem num.* 24. At non gaudet
privilegio Fori quoad bona , si Judex Laicus
post commissum delictum ante illius promotio-
nem prævenit in causa . Vid. *ibidem num.* 25.
26 Judex tamen sæcularis præveniens non potest
in bonis talis Clerici procedere , nisi postquam
Judex Ecclesiasticus pronunciaverit eum in frau-
dem Curiæ sæcularis promotum fuisse . *Vid.*
ibid. n. 26.

27 Laicus, qui dum detineretur in Carcere Cu-
riæ sæcularis factus est Clericus vel professus ,
potest a Judice Laico distringi , & puniri et-
iam in persona : In tali enim casu præventa
est causa , & persona . Tum quia Ordo , & Pro-
fessio non invenit istum liberum . Tum etiam
quia ex contrario nimium eluderetur Justitia ;
Jo. Andr. *in c. Magnus* 1. *de obligatis ad ra-
tiocinia n.* 19. Butrius *ibid. n.* 9. Card. *ibid.
n.* 9. *q. col.* 4. *vers. Quæ dicta sunt de persona-
li distinctione* , Ancharan. *ibid. n.* 2. *in fine* ,
Fagnan. *ibid. n.* 52. *&* 85. ubi ex aliis dicit
esse communem , quia sicut assumptio Clerica-
tus in fraudem non eximit bona Clerici a ju-
risdictione Judicis Laici , quando causa est præ-
venta , ita nec eximit personam , quando est præ-
venta persona ; utroque enim casu Jus Divi-
num sive Ecclesiasticum declaratur ab Ecclesia
ad eam speciem non pertinere , ut expresse di-
28 cit Fagnan. *cit. n.* 85. *in fine* . Laicus inquisi-
tus , & carceratus in Curia sæculati , & postea
dimissus sub fidejussione de se repræsentando ,
si interim fuerit factus Clericus , potest pro
caussa illa a Judice Laico ad carceres revocari ,
& puniri etiam pœna corporis afflictiva . Ta-
lis enim a carceribus dimissus sub fidejussione
de se repræsentando censetur adhuc carceratus ,
& in vinculis detentus ; & sic cum in tali ca-
su præventa sit a Judice Laico caussa , & per-
sona , & Ordo non invenerit ipsum liberum , re-
maneret adhuc ipse sub Judicis Laici jurisdictio-
ne , seu potestate . Sic ex variis aliis tenet Fa-
gnan. *loc. cit. a n.* 64. *ad* 87. ubi refert sic in
simili fuisse declaratum a Sacra Congregatione
Concilii .

29 Laicus in exilium pulsus a Judice Sæculari
cum hoc , ut si exilium non servaret , incide-
ret in pœnam triremium , si postea ordinatus
exilium non servaverit , & propterea ab eo-
dem Judice in carcerem conjectus fuerit , si
revera ante transgressionem exilii promotus
fuerit , est remittendus ad Judicem Ecclesia-
sticum . Fagnan. *in cit. cap. Magnus num.* 91.
ubi refertur sic declarasse *Sacr. Congr. Concil.
die* 14. *Novembr.* 1609. Alia ad rem , vid. d.
verb. *Clericus art.* 2. *a num.* 27. *& verb. Ha-
bitus a n.* 56.

Laici non possunt offerre oblationes in Al- 30
taribus , *c. Sanctorum* 14. *caus.* 10. *q.* 1. Laici 31
non possunt sacrificare , nec absolvere , aut li-
gare , *lib.* 3. *Constit. Apostolicarum cap.* 10. Leo
X. Constitut. 40. incip. *Exurge* , Concil. Trid.
sess. 7. *Canon.* 10. *& sess.* 14. *cap.* 5. *& Canon.*
10. *ejusdem sess.* 14. Unde Laicus , seu etiam 32
Clericus non Sacerdos audens celebrare , & Sa-
cramentaliter absolvere , fit suspectus de hæ-
resi , & est cogendus ab Inquisitoribus abjura-
re de vehementi , & licet esset minor 25. an-
norum , dummodo compleverit vigesimum an-
num , est degradandus , & brachio sæculari tra-
dendus , & ultimo supplicio afficiendus ex Cle-
mente VIII. Constitut. incip. *Et si alias* , &
Urbano VIII. Constit. 79. incip. *Apostolatus
officium* . Et si Laicus , vel Clericus non Sa- 33
cerdos attentaret absolvere , nulla esset abso-
lutio , non obstante errore communi . Vid.
verb. Confessarius art. 1. *n.* 37.

Laici neque possunt exercere ministerium 34
Ordinum minorum . *Concil. Colonien. I. par.* 3.
cap. 31. *Concil. Trident. sess.* 23. *de reformat.
cap.* 17. Laici non possunt regulariter inservi- 35
re Ministris in altari . *Concil. Coloniens. II.
par.* 3. *cap.* 31. Laici sub specie panis tantum 36
possunt communicare . *Conc. Constantiense sess.*
13. *c.* 1. *Conc. Trid. sess.* 21. *c.* 1. *Canon.* 1. *&*
2. *ejusdem sess.* 21. Laici non a se , sed a Sa- 37
cerdotibus debent Eucharistiam accipere , *arg.
cap. Tribus gradibus* 22. *& cap. Pervenit* 29.
dist. 2. *de consecr.* Barbosa *in Concil. Trident.
sess.* 21. *c.* 1. *n.* 3. *Communis* , & praxis uni-
vers. nisi essent in articulo mortis , & defice-
ret Sacerdos , vel Diaconus , cum in casu ta-
lis extremæ necessitatis præceptum humanum
cederet præcepto Divino sumendi pro tunc
Viaticum . Sic plurimi cum La Croix *lib.* 6.
part. 1. *n.* 48. 482.

Laici eligere non possunt ad dignitates , & 38
Prælaturas Ecclesiasticas ; *cap. Nullus* 1. *cap.
Non est* 6. *c. Non licet* 8. *& c. Nosse* 12. *d.* 63.
cap. Contingit 8. *de Arbitris* , *c. Decernimus* 2.
de Judiciis , *cap. Sacrosancta* 51. *& c. Massa-
na* 56. *de election. cum similibus* . Et electio Epi- 39
scopi per Laicos etiam cum Canonicis fa-
cta , est nulla , non obstante contraria consue-
tudi-

tudine, quæ potius dicenda est corruptela, textu expresso *in cit. capite Massana* 56. *de electiōn.*
40 & ibi Doctores communiter. Laici non eligi possunt ad dictas dignitates, & Prælaturas Ecclesiasticas; qui enim necdum sunt Tonsurati, sunt inhabiles ad quodlibet Beneficium, itant nec sufficiat post illud jam acquisitum tonsurari; *arg. c. Ex litteris 6. de transactionibus*, & notat Glossa final., & Abbas *ibid. n.* 3. & tenet Rota *part.* 18. *recent. tom.* 1. *dec.* 40. *n.* 4.
41 Nisi tamen Papa dispensaverit cum Laico, ut possit eligi, & postea quamprimum tonsurari, prout aliquoties contigisse cum Magnorum Principum Filiis, præsertim in Germania refert
42 Sanig *cap.* 2. *n.* 2. *de electiōn.* Aut nisi ejusmodi electio fiat ex speciali Instinctu Spiritus Sancti, prout S. Nicolaus, S. Severus, & S. Ambrosius ex Laicis fuerunt electi in Episcopos, ut habetur *in cap. Statuimus* §. 8. *Econtra*
43 *dist.* 61. Unde Laici, ut vides, sunt incapaces Beneficii Ecclesiastici; *arg. cit. cap. Ex litteris 6. de transactionibus;* sunt enim Laici incapaces omnis Juris Ecclesiastici; *cap. Cum adeo* 17. *de Rescriptis*, *cap. Causam* 7. *de Præscriptionib. cap. Contingit* 8. *de Arbitris*, *cap. Decernimus* 2. *de Judiciis*, *cap. In Ecclesia* 2. *de In-*
44 *stitutionibus* cum similibus. Possunt tamen Laici præsentari ad Beneficia a Patronis coram Ordinario, sub conditione, quod clericentur intra tempus statutum ad præsentandum, ut di-
45 ctum est verb. *Juspatronatus art.* 4. *n.* 71. Laici non possunt habere pensiones Ecclesiasticas. S. Pius V. *Constitut.* 74. incipient. *Sacrosanctum.*
46 Laici etiam Patroni non possunt conferre clericis Beneficia, aliasque Ecclesias, sed possunt ad ea præsentare si habent Jus; Et si concedunt sine licentia Episcopi, nulla est concessio; *cap. Cum Laici* 10. *de Jurepatronatus*, *Conc. Lateranen. III. in append. titul. de Jurepatron.*
47 *c.* 3. Laici non possunt alicui domui Religiosæ concedere Juspatronatus, sine licentia Episcopi; *cap. Cura pastoralis* 11. *de Jurepatr. Concil.*
48 *Lateran. III. eod. tit. cap.* 6. Laici non possunt spoliare de Ecclesiis, seu Beneficiis Clericos delinquentes. *Concil. Constantiens. contra art.* 16. *Vvicleff. cap. Relatum* 21. *de Jure-*
49 *patr.* §. *Ad hoc.* Laici, qui Clericos instituunt, & destituunt in ecclesiis etiam Patronatis subjacent Excommunicationi *cap. Præterea* 4. *de Jurepatronatus.*
50 Laici non possunt facere judicia in Ecclesiis. *Con. Arelatens. IV. cap.* 22. *cap. Ut in domibus*
51 1. *de immunit. Eccles.* Immo Laici nec possunt facere sua concilia in Ecclesiis, & Domibus earum: *in cit. cap. Ut in domibus Ecclesiarum* 1. *de immunit. Eccles.* Laici non possunt frequen- 52
tare Monasteria Monialium, alias excommunicationi subduntur, textu expresso *in cap. Monasteria* 8. *de vita & honestate clericorum.* Lai- 53
ci non possunt tangere sacras Reliquias, neque Vasa sacra, & neque illa abluere. *Concil. Coloniens. II. p.* 3. *cap.* 31. Laici induentes se 54
vestibus sacris sunt puniendi, & condemnatur mos in aulis Principum induendi Laicos habitu Episcopali joci gratia. *Concil. Constantinopolitan. IV. cap.* 16. ibi: *Colligere licet solemne fuisse in aulis Principum, statis quibusdam diebus componere aliquem Laicum insignibus Episcopalibus, qui & Tonsura, & ceteris ornamentis personatum Episcopum ageret, & crasse etiam ridiculum Patriarcham, quo se oblectarent. Quæ omnia, ut in dedecus Ecclesiæ accersita prohibentur sub gravibus censuris.* Laici non possunt 55
indui superpelliceis. *Concil. Coloniens. II. p.* 3. *cap.* 31.

Laici nequeunt habere Cryptas, & aditus 56
subterraneos, per quos e suis domibus ad Ecclesias, & loca immunia transeant; & ubi adsint, injungitur Episcopo, ut eos claudere faciat. *Sac. Congregat. Immunitatis in Aquilana* 9. *Martii* 1633. *lib.*2. *decret. Paulut. pag.* 115. Vide verb. *Ecclesia art.* 6. *n.* 1. Laici, dum 57
Divina celebrantur, non debent inter Canonicos, & alios Ecclesiæ Præbendatos in Choro stare, vel sedere; *cap. Sacerdotum* 29. *dist.* 2. *de consecrat. c. Ut Laici* 1. *de vita, & honestat. Clericorum*; & sic expresse decrevit *Sacra Congregatio Rit. in Compostellana* 4. *Februar.* 1600. Laicorum loca in Ecclesia distincta, & sepa- 58
rata esse debent a locis Canonicorum, & Ministrorum in divinis inservientium. *Sacra Congregat. Rit. in Elboren.* 8. *Jan.* 1605. Laici 59
non debent occupare stalla, seu loca Dignitatum, Canonicorum, & Præbendarum in Choro, vel Presbyterio; etiamsi sint illustres, & de Magistratu. *Sacra Congreg. Rit. in Compostellana* 21. *Februar.* 1604. *& Granatens.* 24. *Octob.* 1609.

Laici non possunt retinere sedilia in Presby- 60
terio. Nec possunt retinere Baldachinum in Ecclesia: Nec eis est deferendum Evangelium ad osculandum. Vid. verb. *Ecclesia art.* 5. *n.* 29. *&* 30. ubi afferuntur ad hoc Decreta Generalia. Hinc Sacra Rit. Congregat. mandavit 61
aptandum esse locum Magistratui extra Presbyterium juxta designationem porrectam a Magistro Cæremoniarum, non obstante, quod Magistratus reperiretur in possessione, & allegaret alterius loci congrui deficientiam. *Vide ibidem*

62 *dem num.* 31. Magistratus Laicus non potest in Ecclesia habere retentionem sive usum Tapeti, aut Stratus. *Vide ibidem a n.* 32. *ad* 36.
63 ubi afferuntur varia decreta ad rem. Laici exceptis Personis Regalibus nequeunt sibi facere deferri strata ad Ecclesias. *Vide ibidem n.* 28. ubi affertur Decretum id prohibens sub gravibus poenis.
64 Laici an, & quomodo possint ponere, & retinere sedilia, seu scamna propria in Eccle-
65 sia. Vide *ibid. a n.* 7. *ad* 27. Laici non sunt invitandi ad Synodum, nec locum praetendere possunt. *Sacra Congr. Concil. in Liciensi Synodi* 10. *Januar.* & 10. *Aprilis* 1688. *in responsione ad primum*, & *Sacra Congregat. Rit. in*
66 *Urbinaten.* 23. *Januarii* 1700. *in responsione ad*
67 *septimum*. Laici non possunt esse Vicarii Episcopi. *Concil. Hispalens. II. cap.* 9. Laici non possunt esse socii Visitatoris in ingressu Clausurae Monialium. Sic expresse statuit Gregorius XIII. *Constit. incipient. Dubiis*, ubi imponit gravissimas poenas contra Visitatores transgressores, & pluries declaravit *Sacra Congreg. Episcop. & Regul.* & signanter *in Tarvisina* 20. *Novembr.* 1601. etiamsi essent Officiales, seu Santesii ejusdem Monasterii, ut in *Genuensi* 16. *Januarii* 1607. *in Registro fol.* 2. & 3. & *in Lucana* 22. *Januar.* 1610. *in Registro fol.* 15.
68 Laici Magistratus jus non habent indicendi publicas preces. Bened. XIV. tom. 1. Constit. 82. incip. *Quemadmodum* §. 3. & 6.

Additiones ex aliena manu.

69 Reticendum hic haud est, quod in Concilio Romano *tit.* 28. *de Immun. cap.* 4. *Alias* habetur: *Generali Sanctae Sedis decreto in Ecclesiis etiam Regularibus intra Presbyteriorum & Altarium septa, dum Missae ibi celebrantur, aliave divina Officia persolvuntur, saecularium Personarum cujuscumque conditionis, & sexus assistentiam probibitam fuisse non ignoratur. Verumtamen quum ad hoc laici quidam in vetita temeritate nitantur, & ibidem stare, aut scamna habere, vel genuflexoria sibi arrogare praesumant, id iterum juxta sacrorum Canonum, ejusdemque Apostolicae Sedis mentem, sub Ecclesiarum Regularium etiam, & quomodocumque exemptarum interdicti poena ipso facto incurrenda, & Romano Pontifici reservata inhibemus, mandantes, ut si quae sint pro Laicis sacra intra loca praedicta sedes, scamna, & genuflexoria, illinc auferantur, & removeantur omnino.*

LARGITIO MUNERUM. Vide verb. *Regulares*, verb. *Xenia*, & verb. *Poena artic.* 4. *n.* 147.

LATRONES CRUCI CUM CHRISTO AFFIXI.

Latrones crucifixi cum Christo, quinam fuerint? Hi latrones fortasse fuerunt ex iis, 1
qui tunc temporis Judaeam infestabant, nec alium sibi regem esse quam Deum asserebant, & Romano imperio propterea se non esse subjectos jactitabant. Circa autem eorum nomina satis variant Auctores. In collectaneis enim quae Bedae falso adscribuntur, Latro bonus *Matta*, & latro malus *Joca* nominatur. In historia Xaveriana *pag.* 480. unus dicitur *Vicimus*, & alter *Justinus*. In Evangelio apocrypho Infantiae Christi *cap.* 23. nuncupatur unus *Titus*, & alter *Dumachus*, & in Evangelio Pseudo-Nicodemi *cap.* 9. Latro probus appellatur *Dimas*, & improbus *Gestas*: quod etiam tradidit Goffridus Vindocinensis *in fine sermonis decimi*. Sic expresse Card. Lambert. postea Benedictus XIV. de *Canonizat. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 10. ubi insuper tradit, quod bonus latro cultum obtinet in utraque Ecclesia, Occidentali videlicet, & Orientali. Ad diem 25. Martii mentio ejus fit in Martyrologio Romano: Hierosolymis commemoratio Sancti Latronis, qui in Cruce Christum confessus ab eo meruit audire: *Hodie mecum eris in Paradiso*; subditque Card. Baronius *in Notis*, *Dimam hunc plerique appellant, sed quoniam id ab Apocryphis proditur, ea de caussa hic nomen proprium praetermissum videtur. Reperiuntur autem Sancti Dimae Latronis nomini nonnulla sacella dicata, & memoriae erectae eodem titulo.*

Sub nomine tamen Sancti Latronis solum- 2
modo, relicito proprio nomine, in Religione Beatae Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum ex concessione Sixti V. recitatur Officium proprium de Confessore non Pontifice cum Oratione, & Responsoriis propriis, & primis Lectionibus desumptis ex Scriptura, secundis ex sermone Sancti Joannis Chrysostomi, & tertiis ex sermone 49. Sancti Ambrosii, in quo fit sermo de Sancto Latrone. Cum autem a Congregatione Patrum Piorum Operariorum fuerit sup-

supplicata extensio dicti Officii, ex quo sanctum hunc bonum latronem in specialem Patronum, & Advocatum suum elegerit, propter expertas plurimas peccatorum conversiones ejus intercessione in suis sacris Missionibus factas; & orta difficultate, an de Confessore, aut de Martyre ejus officium recitari deberet, omnibus perpensis *Sacrorum Rituum Congregatio die* 25. *Septembris* 1724. adhærendo opinioni asserentium, hoc officium recitandum de Confessore, & non de Martyre, indulsit dictæ Congregationi Piorum Operariorum, ut illud possent recitare de Confessore non Pontifice sub nomine Sancti Boni Latronis, prout cultum obtinet in Religione B. Mariæ de Mercede. Sic apud laudatum Lambertin. Benedict. XIV. *loc.* proxime *cit.* ubi multa tradit ad rem.

3 Quoad nomina Latronum fere consimiliter, ut supra, tradit Eruditissimus Calmet in Dictionario verb. *Latro*, ubi de ipsis sic insuper refert; Pseudo-Evangelium Infantiæ Salvatoris (vetustissimum quidem opus) refert, fugientem cum puero Jesu Virginem, & Sanctum Josephum in Ægyptum, incidisse in turmam latronum resolutam in somnum, duobus tantummodo vigilantibus, e quibus alter in necem peregrinorum sese accingebat sed a socio prohibitus est. Tunc puer Jesus ore fatidico prænunciavit: ambos illos latrones agendos esse secum in Crucem, alterum autem ex illis recipiendum in Paradisum, depellendum alterum ad Inferos. Hæc ille ad litteram.

4 An autem ambo hi Latrones bonus, & malus blasphemaverint in Cruce Christum, aut solus malus, videntur non convenire inter se Evangelistæ, Matthæus enim *cap.* 27. & Marcus *cap.* 15. narrant, Christum ab utroque latrone fuisse maledictum, *idipsum autem, & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei; & qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.* Lucas autem *cap.* 23. asserit, solum malum latronem blasphemasse eum, & fuisse reprehensum a bono, qui postea Christum rogavit ut cum ad suum pervenisset regnum, memor esset sui: *Unus autem ex his, qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens; Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit; & dicebat ad Jesum: Domine memento mei, dum veneris in Regnum tuum; & dixit illi Jesus: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* At S. Hieronymus in *cap.* 27. *Matth.* ostendit, quod nihil inter se discrepaverint Evangelistæ, dicens, quod in principio uterque quidem latro convicia, & maledicta in Christum conjecerit, sed postea bonus latro, ut vidit solem obscurari, tremefieri terram, & saxa disrumpi, resipuerit, ibi: *Non quod discrepent Evangelistæ, sed quod primum uterque blasphemaverit, dehinc, sole fugiente, terra commota, saxisque disruptis, & ingruentibus tenebris, unus crediderit in Jesum, & priorem negationem sequenti confessione emendaverit.* Sanctus autem Augustinus *lib.* 3. *de consensu Evangelistarum* alio modo eos conciliat. Dicit enim, quod Matthæus, & Marcus adhibuerit modum loquendi in Sacra Scriptura satis frequentem, ubi sæpe pluralis pro singulari numero ponitur, ut patet in epistola ab Hebræos: *Clauserunt ora leonum*, & tamen de solo Daniele ibi est sermo: *Secti sunt*, & tamen refertur ad solum Isajam; & psal. 2. *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum*, quæ de Herode, qui erat Rex, & de Pilato, qui erat Princeps, intelliguntur; ut patet ex Act. Apostolorum *cap.* 4. *num.* 6. & hæc S. Augustini opinio communius sequitur a Sacris interpretibus, ut testatur Scriptor Synopsis Critic. Sacr. in Matt. *cap.* 27. *pag.* 677. ibi: *Pluralem numerum usurpari, ubi unus e multis, sed indefinite indicantur, veteres, novique interpretes monuerunt.* Sicque tenet peritissimus Card. Lambertin. Benedictus XIV. *de festis D. N. Jesu Christi part.* 1. *n.* 286. expresse dicens: *Atque etiam multo verosimilius est de uno tantum latrone Evangelistas loqui, nam qui bonus potuisset latro alterum quod blasphemaret, increpare, si ipse etiam paulo ante blasphemasset?* Ita etiam Corn. a Lapide in Lucam *c.* 23. *vers.* 42.

Quo sensu intelligenda sint illa verba *Hodie mecum eris in Paradiso*, variant Sacri Interpretes. Sanctus enim Justinus Martyr. *quæst.* 75. 76. & 85. ad Orthodoxos dicit, quod pro 5
tali Paradiso intelligendus sit ille terrestris, e quo pulsus est Adam; sed hæc opinio cum petitione latronis non convenit, cum ille non terrestrem Paradisum, sed cœlestem postulaverit. Verius tamen Sanctus Augustinus *epistol.* 187. *alias* 37. ad Dardanum tradit, verba illa *Hodie mecum eris in Paradiso* non de Paradiso interpretanda esse, quia illa eadem die non erat Christus venturus in Paradisum, ibi: *Non ex his verbis in Cœlo existimandus est esse Paradisus, neque enim ipso die in Cœlo futurus erat homo Christus Jesus, sed ita esse intelligenda, ut Paradisus esset in Inferno, quo anima Christi il-*

la

la die futurum erat ut descenderet. *Restat igitur*, *ut*, *si secundum hominem dictum est*: *Hodie mecum eris in Paradiso*, *in Inferno intelligatur esse Paradisus*, *ubi erat ea die futurus secundum humanam animam Christus*. Cui consonat S. Thomas 3. *pars. quæst.* 52. *artic.* 4. *ad tertium* dicens: *Illud Verbum Domini est intelligendum non de Paradiso terrestri corporeo*, *sed de Paradiso Spirituali*, *in quo esse dicuntur quicumque divina gloria perfruuntur*. *Unde Latro loco quidem cum Christo ad Infernum descendit*, *ut cum Christo esset*, *quia dictum est ei*: *mecum eris in Paradiso*; *sed præmio in Paradiso fuit*, *quia ibi divinitate Christi fruebatur*, *sicut & alii Sancti*. Tirinus *in cap.* 23. *Luc. n.* 43. sic expresse habet: *Hodie mecum eris in Paradiso*, non terrestri Adami, non etiam cœlesti, vel in Cœlo Empyreo, sed generaliter in loco voluptatis, puta in consortio tot myriadum Sanctorum Patrum, & in clara visione Dei, quæ intuitu mortis Christi, statim atque expiravit, concessa est omnibus in limbo. Et Maldonatus *in cap.* 27. *Matth. num.* 44. relatis variis ad id interpretationibus, concludit, Paradisi nomine intelligendum esse Abrahæ sinum, ubi animæ sanctorum ante Ascensionem Christi in Cœlum, morabantur. Illuc enim illa eadem die Christus descendit, & illuc latronis animam secum conduxit; quod & probat Sapientissimus Lamy Harmon. Evangel. *lib.* 5. *c.* 35. Christi verba sic explicans: Non modo tui memor ero, cum Regnum meum suam plenitudinem consequetur, sed hodie magna tibi afferam solatia, & ad illam te sedem mecum adducam, ubi tranquille degunt animæ Abraham, Isaac, & Jacob. Ita apud numquam satis laudat. Card. Lambertin. Benedict. XIV. *loc. cit. num.* 289. Et egregie Cornel. a Lapide in *Luc. cap.* 22. *vers.* 43. ibi: *Certum enim est*, *Christum cum latrone die illo*, *quo obiit*, *non ascendisse in Cœlum*, *sed descendisse ad limbum Patrum*. Unde S. Augustinus *lib.* 12. *de Genesi ad litt. cap.* 34. & Maldonat. per Paradisum hic accipiunt sinum Abrahæ; Ibique eis visionem divinitatis suæ impertivisse; itaque eos beasse, quare tunc Christus rerum sortes mutavit, fecit enim, ut limbus esset Paradisus, ut inferi essent superi, & Infernus esset Cœlum, ubi enim est Christus, ibi est Paradisus, ubi est visio Dei, & beatitudo, ibi est Cœlum. Et cum aliis concordat etiam Hugo Card. in Lucam *cap.* 25.

LAUDEMIUM. Vide verb. *Emphyteusis*, *art.* 3. *a n.* 16. *usque ad fin.*

LAXA PROPOSITIO. Vide verb. *Propositiones damnatæ n.* 40.

LECTORATUS. Vide verb. *Ordo*, *art.* 1. *n.* 31. *& seqq.*

LEGATARIUS, LEGATUM.

Legatarius est, & dicitur ille, cui ab here- 1
de est præstandum Legatum, seu res ei a
defuncto legata, seu relicta. *Sic in re commu-
nis Doctorum*. Legatarius, & heres quis esse 2
non potest; Rota *part.* 5. *recent. tom.* 2. *dec.*
421. *num.* 30. *p.* 13. *decis.* 209. *num.* 2. Card.
de Luca *de Fideicommiss. disc.* 211. *num.* 2. *&
de Legatis discurs.* 58. *num.* 12. *disc.* 63. *nu.* 6.
disc. 64. *num.* 3. & alii passim. Immo cessat 3
Legatum eo ipso, quod Legatarius efficitur
heres universalis. Card. de Luca *de Fideicom-
miss. disc.* 211. *num.* 2. *& de Legatis disc.* 64.
per totum. Hoc tamen est intelligendum du- 4
rante titulo hereditario; secus isto cessato per
restitutionem. Card. de Luca *de Fideicomm.
disc.* 131. *sub num.* 12. *& de Legatis disc.* 64.
sub num. 3. Et hoc quoque est intelligendum 5
quando unicus est heres purus, & irrevocabi-
lis, qui a se ipso Legatum obtinere debeat,
cum tunc intret ratio incompatibilitatis ob
concursum passionis in eodem subjecto, incom-
patibile est enim, quod idem sit heres & Le-
gatarius, ac debitor & creditor: Secus autem
quando habet coheredes unum, vel plures, a
quibus potest assequi Legatum citra dictam in-
compatibilitatem, ut aliis relatis firmatur apud
Burat. *dec.* 643. *num.* 2. *& sequent. & decis.*
421. *n.* 31. *pars.* 5. *tom.* 2. *& dec.* 229. *n.* 26.
& 27. *p.* 10. *recent.* Sic expresse Card. de Lu-
ca *de Legatis disc.* 64. *n.* 3. Legatarius carna- 6
liter cognoscens uxorem Testatoris post ejus
mortem, indignus est Legato, & sic applica-
tur Fisco, quia si vivo defuncto hoc fecisset,
ipsum ad iracundiam provocasset, nec ei tam-
quam indigno Legatum reliquisset, adeoque
&c. Glossa *in L. Sororem in fin. Cod. de his
quibus ut indign.* Fagnan. *in cap. Ut nobis* 28.
de sentent. excommunic. num. 18. & alii.
Legatum dupliciter sumi potest, scilicet vel 7
pro actu, aut dispositione, qua res aliqua le-
gatur, vel pro re ipsa, quæ legatur. *Commu-
nis*. Legatum primo modo sumptum est do- 8
natio quædam a Defuncto relicta, & ab here-
de præstanda; §. 1. *Instit. de Legat.* Legatum 9
secundo modo sumptum est res aliqua particularis
verbis ad Legatarium directis a defuncto reli-
cta, & ab herede præstanda; *Est in re commun.*
Legatum aliud est profanum, quia est ad 10
pro-

profanos usus relictum; & aliud pium, quia
est relictum ad pios usus, & animæ suffragium,
ut ad legendas Missas, ad celebranda
Officia, ad subveniendos pauperes, & hujusmodi.
11 Legatum aliud est purum, aliud conditionatum,
aliud in diem, aliud sub modo, aliud
sub causa, aliud sub Demonstratione. *Commu-*
12 *nis.* Legatum *purum* est illud, quod fit simpliciter
absque ullo adjecto tempore, conditione,
vel modo, §. *Omnis 2. Institut. de verbor.*
13 *oblig.* Legatum *conditionatum* est illud, quod
fit, & relinquitur præstandum solum sub certa
conditione de præterito, præsenti, vel futuro;
Unde sub conditione de præterito fit,
quando Testator dicit: lego Petro mille aureos,
si navis auro, & argento pro me onusta
jam ex India tuto advenit: *L. Conditio in
præteritum* 110. *de verbor. obligat.* Sub conditione
de præsenti fit, quando Testator dicit:
lego Petro mille, si adhuc vivit; *l. Cum ad
præsens* 37. *ff. de rebus creditis, si certum petatur.*
Sub conditione de futuro fit, quando Testator
dicit: lego Petro mille, si navis ad me
directa auro, & argento onusta tuto pervenerit,
& hujusmodi, *arg.* §. *sub conditione, Instit.
de verbor. obligat.* & *l. Itaque, ff. de con-*
14 *dit.* & *demonstr.* Legatum *in diem* est illud,
quod fit, & relinquitur præstandum certo post
mortem Testatoris determinato tempore, v. g.
quando Testator dicit: lego Petro mille aureos
eidem tradendos mense post meam mortem
elapso, *argum. tot. tit. ff. Quando dies legat.
cedat*, & §. *Omnis 2. Institut. de verbor.
obligat.*
15 Legatum *sub modo* est illud quod fit, & relinquitur
cum certo aliquo modo, onere, gravamine,
vel moderamine v. g. quando Testator
dicit: lego Petro mille aureos, ita tamen
ut de ipsis eroget quinque singulis annis pauperibus,
vel faciat celebrare centum Missas,
& hujusmodi, *arg. tot. tit. Cod. de Donat. quæ*
16 *sub modo.* Et Legatum *sub modo* differt a Legato
conditionato, quia Legatum *conditionatum*
suspenditur usque ad purificationem conditionis,
& inde evanescit, si ante conditionis
adimpletionem Legatarius moriatur, ut ex variis
Juribus notat Glossa communiter recepta
in cap. Verum 4. de conditionibus appositis. E
contra Legatum *sub modo*, statim valet, &
transmittitur cum onere ad heredes, si per
istos æque ac per Legatarium modus impleri
possit, ut recte advertit Glossa *loc. cit. argum.
l.* 1. 3. *Cod. de donat. quæ sub modo*, & com-
17 munis Doctorum. Modus autem solet regulariter
exprimi per dictionem *Ut*. Conditio per
dictionem *Si*. Et causa per dictionem *Quia*,
ut notat Glossa *in cit. cap. Verum*; verb. *Conditione
in fine*, ubi adducit sequentem versiculum:

Scito, quod *Ut* modus est, *Si* conditio, 18
Quia causa.

Legatum *sub causa* seu ex certa causa est il- 19
lud, quod fit, & relinquitur cum expressione
causæ, ob quam præsentem, vel præteritam,
tale quid alicui legatur, v. g. Quando Testator
dicit: lego Petro mille aureos, quia mihi
fideliter inservivit, quia me a tali mortis periculo
liberavit, & hujusmodi, *arg. l. demonstratio
falsa* 17. & *l. cum tale* 72. §. *Falsum*
6. *ff. de condit.* & *demonstrat.* Et si talis cau- 20
sa non subsistat, subsistit adhuc Legatum factum
sub tali causa; quamvis enim Petrus
non inservierit fideliter Testatori, vel non a
tali mortis periculo ipsum liberaverit, Legatum
adhuc valet, §. *Longe* 31. *Instit. de legat.*
ibi: *Legato falsa causa adjecta non nocet*, &
concordat *l. Demonstratio* 17. §. *quod autem*, &
l. Cum tale 72. §. *Falsum 6. ff. de condit.* &
demonstrat. Ibi: *Falsa causa Legato non obesse
verius est*, addita ratione, *quia ratio legandi
Legato non cohæret*. Nisi tamen heres probet 21
Testatorem legaturum non fuisse, si causam
non subsistere scivisset, vel sit error circa substantiam
personæ, quia tunc non subsisteret
Legatum, *arg. l. Cum tale 72. §. Falsam 6.
ff. de condit.* & *demonstrat. l. Si Pater* 4. &
l. Quoties 9. princ. ff. de Hered. instit. cum similibus.

Legatum *sub demonstratione* est illud, quod 22
fit, & relinquitur cum expressione, seu demonstratione
alicujus circumstantiæ, signi, vel
accidentis circa rem legatam vel personam,
cui legatur, v. g. quando Testator dicit: lego
Petro mille aureos, qui sunt in tali mea capsa,
in tali mea crumena, vel quos Paulus mihi
debet, & hujusmodi, *arg. l. Demonstratio falsa*
17. *de condit.* & *demonstrat.* Tale legatum *sub* 23
demonstratione, dummodo extet res legata, &
constet de illa, quam Testator legavit, ac
persona, cui legaverit, valet, quamvis Testator
in demonstratione aliqualiter erret; ut
si Testator dicat: lego Petro *Notario*, Petro
Causidico agrum *A*, fundum *B.* mihi donatum
a Paulo, quamvis Petrus non sit *Notarius*, nec
Causidicus, nec Testator dono acceperit a Paulo
illum agrum *A.* & fundum *B.* dummodo
adsit talis Petrus, & talis fundus, & constet
aliunde Testatorem de tali Petro, & agro,
seu fundo sensisse, valet Legatum, non obstan-
te

te tali Testatoris errore ; textu aperto *in cit. l. Demonstratio falsa 17. princ. ff. de condit. & demonstrat. & §. 1. ff. eodem*, ubi expresse dicitur, quod demonstratio falsa, sive sit circa rem, sive circa personam, non obsit Legato; & concordat *l. Quibus diebus 40. ff. eod. & l. Proxima 30. Instit. de legat.*

24 Si autem res quæ demonstratur, seu exprimitur a Testatore, omnino non existat. V. G. quando Testator dicit: lego Petro mille aureos, qui in tali capsa, vel tali crumena sunt, & ibi nullæ pecuniæ reperiantur; Legatum est nullum, textu expresso *in l. 1. §. Sed & si Dotem 7. ff. de Dote præleg.* ibi: *Nam si quis ita legaverit centum, quæ in arca habeo, vel quæ ille apud me deposuit, si nulla sunt, nihil deberi constat, quia nulla corpora sunt*. Item si Testator dicat: lego Petro centum aureos, quos mihi debet Paulus, non valet Legatum, si Paulus nihil debeat Testatori, textu expresso in *l. Si sic 75. ff. de Legatis*, ibi; *Si mihi quod Titius debet, fuerit legatum, neque Titius debeat, sciendum est nullum esse Legatum*.

25 Si tamen in demonstrata capsa vel crumena non omnes designati mille aurei, sed quingenti solum V. G. reperiantur, valebit Legatum quo ad istos: sicuti si Paulus non debeat Testatori centum aureos, sed solum quinquaginta, valebit Legatum quo ad hos quinquaginta, textu expresso *in l. Si servus 108. §. Qui quinque 10. ff. de Legatis*, ibi: *Qui quinque in arca habebat, ita legavit decem, quæ in arca habet, Legatum valebit, ita tamen, ut sola*
26 *quinque ex testamento debeantur*. Si vero in falsa demonstratione sit error circa substantiam Personæ, vel heres sufficienter probet Testatorem legaturum non fuisse, si errorem cognovisset, tunc non valebit Legatum, *arg. l. Cum tale 72. §. Falsam 6. ff. de condit. & demonstrat. l. Si pater 5. & l. Si quoties 6. princip. ff. de hered. institut.* cum similibus.

27 Quodlibet ex supra recensitis Legatis potest fieri, nedum in Testamento, sed etiam extra Testamentum. *Communis ac certa, arg. l. 1. ff. de Jure Codicill. & l. Ex testamento 20. Codic. de Fideicommiss.* cum similibus: cum hac tamen differentia, quod si sit Legatum profanum, & fiat in Testamento, requiruntur ad tale legatum regulariter loquendo eædem solemnitates, quæ requiruntur ad Testamentum, nisi in Testamento apposita sit clausula Codicillaris. Textu expresso in *l. 1. ff. de Jure Codicilli, & l. Ex testam. 29. Cod. de Fi-*
28 *deicommiss.* Et sic communis Doctorum. Et si tale Legatum profanum fiat extra Testamentum, seu sine Testamento, quinque requiruntur, & sufficiunt testes, sive oretenus, sive in scriptis sint, textu expresso *in l. final. §. final. Cod. de Codicill.* ibi: *In omni autem ultima voluntate excepto Testamento quinque te-*
stes debent adhiberi. Ad Legatum autem pium, 29
sive fiat in Testamento, sive extra Testamentum, sive scriptis, sive solis verbis, sufficiunt duo testes quicumque rationis capaces, etiam feminæ, vel sola certa notitia ipsius heredis, vel si in scriptis, sola manus propria Testatoris, quia ad dispositionem pro caussa pia penitus nulla requiritur Juris dispositio, sed tantum ut constet de voluntate Testatoris. *Communis ac certa; arg. cap. Relatum 11. de Testamentis*, cum similibus.

Quodlibet ex supradictis legatis de Jure ci- 30
vili valet, etiamsi sit factum de re aliena, nec ad Testatorem, nec ad heredem spectante. *Communis*, textu expresso in *§. Non solum 4. instit. de Legat.* ibi: *Non solum autem Testatoris, vel heredis res, sed etiam aliena legari potest, ita ut heres cogatur redimere, vel si eam non potest redimere, æstimationem ejus dare*. In- 31
tellige tamen, si Testator scivit eam rem esse alienam, secus vero, si hoc ignorans, putavit esse rem suam, textu expresso in *cit. §. Non solum*, ibi: *Quod autem diximus alienam rem posse legari, ita intelligendum est, si defunctus sciebat rem esse alienam, non si ignorabat*, addita ibi ratione: *Forsitan enim, si scivisset alienam rem esse, non legasset*. Si vero perso- 32
na, cui legata est res aliena, sit ita proxima, & conjuncta Testatori, ut merito præsumatur, eam rem adhuc ei legaturum esse, quamvis scivisset esse alienam, valet Legatum etiam de tali re aliena, non obstante quod Testator putaverit esse suam, textu expresso *in l. Cum rem alienam 10. Cod. de Legatis*, ibi: *Quod si suam esse putavit, non aliter valet relictum, nisi proximæ personæ: vel uxori, vel alii tali personæ datum sit, cui legaturus esset, si scivisset rem alienam esse*. Unde si Testator in supradictis modis rem alienam cuidam legavit, tenetur heres illam a Domino justo pretio emere; vel si Dominus eam vendere nolit, aut de ea pretium excessivum prætendat, tantum Legatario dare, quantum res illa æstimatur, textu expresso *in cit. §. Non solum*, ibi: *Ita ut heres cogatur redimere: vel si eam non potest redimere, æstimationem ejus dare, & l. Non dubium 14. ff. de legat. 3.* ibi: *Si redimere non possis, quod Dominus non vendat, vel immodico pretio vendat, justam æstimationem inferat*.

Ne-

33 Nedum de Jure Civili, sed etiam de Jure Canonico probabilius valet Legatum rei alienæ, ut colligitur clare *ex cap. Si Episcopus* 5. *caus.* 12. *quæst.* 5. desumpto ex Concilio Agathensi, ubi Legatum rei alienæ, etiam ad Jus seu proprietatem Ecclesiæ spectantis, valere aperte statuitur, si æstimatio ejus domino solvatur, vel alia res ejusdem valoris ei detur, ibi: *Si Episcopus condito Testamento aliquid de Ecclesiastici Juris proprietate legaverit, non valebit, nisi tantundem de proprii Juris facultate suppleverit*, & sic tenent Covarruv. *in capit. Filius* 5. *de Testamentis num.* 6. Fachin. *lib.* 6. *controvers. cap.* 38. Pirhing *lib.* 3. *decretal. tit.* 26. *num.* 84. Reiffenstuel *ibidem num.* 673. ubi dicit esse communem contra Panormitanum & alios. Et ratio est, quia differentia inter Jus Civile, & Canonicum non est inducenda sine necessitate, sicuti sine necessitate a Jure Canonico non est corrigendum Jus Civile; *arg. cap. Cum expediat* 29. *de election. in* 6. ibi: *Cum expediat concordare Jura Juribus, & eorum correctiones, si sustineri valeant, evitari*. Jus autem Civile generaliter disponens, quod Testator possit legare rem alienam, ita ut sciens rem quam legat, esse alienam, velit, ut heres rem illam a Domino emat, vel si is vendere nolit, æstimationem illius Legatario solvat, injustum censeri non potest, ut corrigi debeat a Jure Canonico, quia domino rei nulla injuria fit, cum is invitus rem suam vendere non cogatur, ut patet *ex cit.* §. *Non solum* 4. *instit. de Legat.* & *l. Non dubium* 14. *ff. de legat.* 3. per verba adducta supra *n.* 32. *in fine*. Sic Covarr. *l. cit.* Pirhing *loc. cit.* & alii passim. Tum quia si
34 tale Jus Civile tamquam injustum fuisset correctum a Jure Canonico *in capit. Filius* 5. *de Testamentis*, ut prætendunt adversarii, ipsum non amplius attenderet, nec sequeretur Sacra Rota Romana, quæ tamen sæpe sæpius ipsum secuta est in suis sententiis, & signanter *par.* 1. *recent. dec.* 453. *n.* 1. & *sequent. in Romana de Marescotis*, & *part.* 9. *tom.* 2. *decis.* 405. *num.* 52. *in eadem Romana de Marescotis*, ubi semper sententiam protulit, quod Legatum rei alienæ cogit heredem ad præstandam Legatario æstimationem rei legatæ; quam sententiam utique non protulisset, si Jus Civile, cui innixa est, foret injustum, & esset correctum a Jure Canonico, quod præ Jure Civili servandum est in terris Papæ subjectis, etiam pro Testamentis, & Legatis profanis, *capit. Quoniam* 8. *dist.* 10. *cap. Cum ad verum* 6. *dist.* 96. & concordant *cap. Solitæ* 6. *de majoorit. & obedient. cap. Novit* 13. §. 1. *de Judiciis*, & *cap. Per venerabilem* 13. §. *Rationibus*, *Qui filii sint legitimi*; & fuit dictum verb. *Jus n.* 37.

Quantum vero ad Legatum rei alienæ ad pias caussas, certum est utroque Jure valere. Menochius *lib.* 4. *de præsumpt.* 116. Barbosa *in Collectan. in cit. cap. Filius* 5. *de Testamentis n.* 2. Pirhing *loc. cit. num.* 86. in fine, Tiraquell. *de privilegiis piæ causæ*, *privileg.* 66. & alii passim. 34

Si Legatum sit pure factum de re aliqua singulari, & determinata, ut de hoc palatio, de hoc prædio, & hujusmodi, ejus dominium verum acquiritur a Legatario statim post aditam ab herede hereditatem, *l. Si tibi homo* 86. §. 2. *ff. de legat.* 1. *l. Si Nemo* 181. *ff. de regul. Jur.* & *communis Doctorum*. Ejus tamen Dominium fictum acquiritur a Legatario statim a die mortis Testatoris, *l. Si post diem* 5. §. 1. *ff. Quando dies Legat. ced.* & Doctores passim. Ratio autem differentiæ de acquisitione dominii veri, & dominii ficti est, quia cum solus heres præstare debeat Legatum, non potest ipsum præstare nisi post aditam hereditatem, adeoque dominium verum ipsius nequit ante acquiri a Legatario, cum pro tunc nemo sit a quo Legatum petatur, secus autem est de dominio ficto, quia quando post aditam ab herede hereditatem, Legatarius acceptat Legatum, fictione Juris retrotrahitur Dominium ad diem mortis, eoquod dies legati statim a die testatoris cedat, *cit. l. Si post diem* 5. §. *ff. Quando dies Legat. ced.* ibi: *Itaque si pure legatum est ex die mortis, dies ejus cedit*, idest debetur, *l. Cedere* 213. *ff. de verbor. significat.* ibi: *Cedere diem significat incipere debere pecuniam, venire diem significat, eum diem venisse, quo peti potest pecunia*. 35 36

Hinc fructus rei Legatæ debentur Legatario a die mortis Testatoris, *arg. l. Titia, ff. de Furtis*, & ibi Glossa final. & *l. Cum servus* 86. §. 2. *ff. de legat.* 1. Et ratio est, quia fructus sequuntur dominium rei, cujus sunt fructus per vulgaria Juris; Legatarius autem ex dictis statim ac heres adiit hereditatem, acquirit dominium verum Legati, & tale Dominium post acceptionem fictione Juris retrotrahitur ad diem mortis Testatoris, adeoque a tali die debentur ipsi Legatario fructus rei legatæ. Sic Gomez *variar. resolut. tom.* 1. *cap.* 12. *n.* 5. & 22. Molina *disp.* 194. *n.* 1. Vasq. *c.* 8. *de Testamentis* §. 1. *n.* 5. & §. 4. *n.* 74. Bartol. & alii, quos sequitur Molina *loc. cit.* & Lugo *de Justit. & Jure tom.* 2. *disput.* 24. *n.* 238. 37

n. 238. & alii contra Sanchez, Gofred. & plutimos alios.

38 Incrementum totum, quod res legeta habuit a die Testamenti conditi pertinet ad Legatarium, sicuti & etiam fructus ipsi, quando per modum incrementi unum quid faciunt cum re legata, ut si legato grege, auctus is sit fœtibus natis, qui gregem etiam componunt, textu expresso *in l.* 20. *ff. de legat.* 1. ibi: *Grege legato & quæ postea accedunt ad legatarium pertinent; &* §. 10. *Institut. de legat.* ibi: *Grege autem legato etiam eas oves quæ post Testamentum factum gregi adjiciuntur, Legato cedere Julianus ait*. Idem pariter dicendum est de fructibus fundi, seu agri legati pendentibus, aut hærentibus ante mortem Testatoris. *Communis, arg. citatis Juribus*.

39 Legatarius, quamvis ex dictis acquirat dominium fictum rei legatæ singularis, & determinatæ statim a die mortis Testatoris, & dominium verum statim post aditam ab herede hereditatem, non potest tamen propria auctoritate illud sibi usurpare, & accipere, nisi accedat talis dispositio Testatoris, aut licentia heredis; aliter amittit totum id, quod propria auctoritate accipit, seu usurpat, textu claro *in l. Non est dubium* 5. *Cod. de Legat.* ibi: *Non est dubium, denegari actionem Legatorum ei proportione competenti in his quas subtraxisse eum de hereditate apparuerit. Et sic com-*

40 *munis Doctorum*. Talis autem amissio Legati cum sit pœna, non incurritur ante sententiam, nec etiam quando sine culpa ulla Legatarius rem acceperat; Et si occulte illam rem accepisset, licet male fecisset, non teneretur tamen in conscientia ad eam restituendam: ut recte ex aliis advertit Card. de Lugo *loc. cit. n.* 240.

41 Legata debent in foro conscientiæ heredes, & executores exequi, quam primum poterunt. *Communis, arg. cap. Si heredes 6. de Testamentis, & l. Cum res* 17. *ff. de legat.* 1. ubi expresse præcipitur, ut legata sine mora præstentur; Unde Layman, Silvester, & alii docent, mortaliter peccare executores, si ex negligentia diu differant exequi ultimam volun-

42 tatem Testatorum. Quamvis enim heredibus, & Executoribus concedatur semestre ad implenda Legata pia, Novell. 131. *c.* 11. *vers. Si autem Legatum*, & annus ad implenda Legata profana, *cap. Nos quidem 3. de Testament. & l. Null. Cod. de Episcop. & Cleric.* tamen conveniunt omnes teste Cardinali de Lugo *loc. c. num.* 296. illum terminum non ita assignari, ut auferatur obligatio conscientiæ implendi Legata quam primum poterunt, sed solum in ordine ad incurrendas pœnas, si illo elapso heredes, & Executores exequi negligunt defuncti voluntatem, ut recte advertit Reiffenstuel *lib.* 3. *decret. tit.* 26. *n.* 786.

Hinc si cessante legitimo impedimento heredes, seu Executores semel moniti a Judice, sive Ecclesiastico, sive Laico voluntatem defuncti intra annum non adimpleant, perdunt omne id, quod eisdem alias ex Testamento competit, sive hereditas, sive Legatum sit, excepta legitima in herede necessario; textu expresso *in authentic. Nos amplius, Cod. de Fideicommiss. & Novell.* 1. *c.* 1. §. 1. juncto *cap. Nos quidem 3. & cap. Si heredes 6. de Testament.* ubi etiam additur ratio, nempe ut hac ratione *Vota defuncti adimpleantur*. Et ratio alia datur *in l. Si patroni* 55. §. *Sed nec illud, ff. ad S. C. Trebell.* ibi: *Cur enim non videatur indignus, ut qui destruit supremas defuncti preces, consequatur quid ex voluntate?* Si autem heredes, aut Executores bis moniti ab Episcopo Legata ad pias caussas legitimo cessante impedimento exequi neglexerint, etiam ante annum privantur commodis ex Testamento eisdem alias competentibus, textu expresso *in Novell.* 131. *cap.* 11. *vers. Si autem qui hoc jussi*. Et si heredes, seu executores intra sex menses, cessante legitimo impedimento, Legata pia etiam sine admonitione exequi negligant, debent postea in pœnam illa restituere cum omnibus fructibus, & emolumentis, quæ a tempore mortis Testatoris interea percipi potuissent, textu expresso *in cit. Nov.* 131. *c.* 51. *verſ. Si autem legatum. Et sic Communis Doctorum*. 43 44 45

Legata pro anima relicta tenentur heredes sub mortali solvere, non solum per decem annos, sed per totum tempus a Testatore præscriptum; Nobis enim prorsus occultum est, & solum Divino Judicio reservatum tempus, quo animæ in Purgatorio detinentur, unde non possumus absque gravi temeritate illud præfigere. Hinc Alex. VII. die 18. Mart. 1665. merito damnavit inter alias sequentem propositionem 43. in ordine, ibi: *Annuum Legatum pro anima relictum non durat plusquam decem annos*. 46

Legatum pium pauperibus in genere distribuendum debetur præ ceteris pauperibus Patriæ Testatoris, in qua habebat domicilium; *l. Quæ conditio, §. Cum ita, ff. de condit. & demonstr. l. Si quis ad declarandum, §. ubi autem, Cod. de Episc. & Cler.* Glossa *in cap. Si pater 1. de Testament. in 6. verb. Pauperes*, Menochius *lib. 4. præsumpt.* 125. *n.* 6, Tiraquell. 47

de

de privileg. piæ cauſæ, privileg. 56. Reiffenſtuel
lib. 3. *decret. tit.* 26. *n.* 812. Ancharan. *conſil.*
214. *n.* 12. Monacell. *tom.* 1. *tit.* 10. *ſerm.* 19.
n. 13. & alii paſſim. Et ratio eſt, quia niſi
aliunde contrarium conſtet, merito præſumen-
dum eſt, Teſtatorem voluiſſe, quod ſuccurra-
tur magis his, quam exteris, *arg. l. Præſes*,
Cod. de ſervit. & aqua.
48 Inter Pauperes Patriæ Teſtatoris magis, &
prius ſuccurrendum eſt plus indigentibus, quam
minus egentibus. S. Thomas 2. 2. *q.* 32. *art.* 3.
ad primum, Menochius *loc. cit. num.* 10. &
alii paſſim; Talis enim merito eſt præſumen-
49 da rationabilis Teſtatoris voluntas. Si autem
adſint pauperes conſanguinei, ſeu conjuncti
Teſtatoris æqualiter, ac alii indigentes, iſti
juxta ordinem caritatis præferri debent, *capit.*
Non ſatis 14. *diſt.* 86. Rota *dec.* 89. *n.* 4. *&*
dec. 171. *coram Durano*, *& dec.* 14. *num.* 21.
coram Arguell. S. Thomas 2. 2. *qu.* 32. *art.* 9.
Caſtropal. *oper. moral. tractat.* 6. *de Caritat.*
diſp. 1. *punct.* 10. *num.* 1. *& ſeq.* Mantica *de*
conjectur. ult. volunt. lib. 8. *tit.* 13. *num.* 16. *&*
17. & alii communiter. Et ratio eſt, quia
merito præſumitur, quod Teſtator voluerit Le-
gata ſua diſtribui ſecundum caritatem ordina-
tam; Caritas autem ordinata conſanguineos,
& propinquos præ exteris reſpicit, *arg. l. Præ-*
ſes, *Cod. de ſervit. & aqua*, *&* 1. *ad Ti-*
moth. 5. Cum hoc tamen ordine, quod inter
ipſos propinquos, ſeu conjunctos potius ſuc-
currarur magis, quam minus propinquo, ſeu
conjuncto, & prius magis, quam minus ege-
no, ut optime ſuo more advertit S. Th. 2. 2.
q. 32. *art.* 9.
50 Ceteris autem paribus præferendi ſunt illi
pauperes, qui ſunt meliores, & præſertim il-
li qui bono communi ſunt utiliores; quinimo
S. Thomas 2. 2. *q.* 32. *art.* 9. *in corpore*, vult
iſtos præferendos eſſe eriam ipſis propinquis &
conjunctis Teſtatoris. Unde Menochius *loc. cit.*
num. 12. Reiffenſtuel *loc. cit. n.* 815. & alii in-
ferunt, pauperes Religioſos præferendos eſſe
aliis pauperibus, dummodo tamen nullos pe-
nitus redditus habeant, & vivant ex mera,
& incerta Fidelium eleemoſyna, ut Fratres
Capuccini, & Minores de corpore Obſervan-
51 tiæ. Inſuper ceteris paribus ſimilibus Legatis
ſunt ſuccurrendæ pauperes feminæ præ paupe-
ribus maſculis, & præcipue pauperes Monia-
les, quia paupertas eſt periculoſior feminis,
quam maſculis. Menochius *loc. cit. nu.* 7. *&*
ſeq. Baldus *in l. Multis in fin. ff. de Statu ho-*
minum, & alii paſſim.
52 Legatum relictum diſtribuendum pauperibus
in plurali, non poteſt totum dari uni ſoli,
ſed debet proportionaliter diſtribui in plures;
Talis enim merito præſumitur voluntas Teſta-
toris in plurali loquentis. Baldus *in l.* 1. *n.* 29.
Cod. de SS. Eccleſ. Jaſon *in l. Gallus* §. *Quod*
ſi 15. *n.* 12. *ff. de liber. & poſthum.* Felinus *in*
cap. Omnes leges 1. *diſt.* 1. Barboſa *de offic. &*
poteſt. Epiſcop. par. 3. *alleg.* 83. *n.* 19. cum plu-
rimis ibi citatis. Nec de tali Legato poteſt 53
plus dari uni ſoli, quam neceſſarium habeat.
S. Th. 2. 2. *q.* 32. *art.* 10. Menoch. *loc. citat.*
n. 26. *& communis aliorum*.
Legatum relictum pro pauperibus concurren- 54
tibus ad portas Teſtatoris non poteſt diſtribui
pauperibus infimis in Hoſpitali. Hoc enim
eſſet contra expreſſam mentem Teſtatoris. Ge-
nuenſ. *in Pract. Eccleſ. quæſt.* 214. *per totum*,
Barboſa *loc. cit. num.* 20. & alii paſſim. Le- 55
gatum diſtribuendum in uſum pauperum, ap-
plicari non poteſt Presbytero pro Miſſis cele-
brandis. Sic tenet Fagn. *in c. Recolentes* 3. *de*
ſtatu Monachor. num. 46. ubi refert ita deciſum
fuiſſe in Capella Tholoſana, *ut in dec.* 26. *per*
cap. Nos quidem, *de Teſtam. per Clement. Quia*
contingit, *de Religioſis domib. per* §. *Si quis*
ædificationem in Authent. de Eccleſ. tit. collat. 9.
per l. Si quis ad declinandam §. *penult. Cod. de*
Epiſcop. & Clericis.
Legatum diſtribuendum in cauſas pias in ge- 56
nere nulla ſpecificata in particulari, poteſt
applicari ab Executore Religioſo ſuo Mona-
ſterio, & a Clerico ſuæ Eccleſiæ. Sanch. *lib.*
2. *Moral. cap.* 11. *n.* 59. Silveſt. *verb. Teſtamen-*
tum 2. *q.* 2. *verſ. Quintum*. F. Emmanuel *qq.*
Regul. tom. 3. *q.* 70. *art.* 4. Laym. *lib.* 3. *tr.* 6.
c. 11. *n.* 6. Ancharan. *conſ.* 84. *num.* 9. *&* 10.
Barboſa *loc. cit. n.* 25. Pirhing *lib.* 3. *decretal.*
tit. 26. *n.* 109. Reiffenſtuel *ibid. n.* 800. Fran-
ciſc. Carp. *de executor. Teſtament. lib.* 1. *c.* 5.
n. 41. Mantica *de conjecturis lib.* 8. *tit.* 5. *n.* 7.
in addit. & alii; In tali enim caſu jam adim-
pletur voluntas defuncti, cum tam Eccleſia,
quam Monaſterium revera veniant nomine cau-
ſæ piæ. Si autem Legatum ſit relictum diſtri- 57
buendum in pauperes, non poteſt a Religio-
ſo executore applicari ſuo Monaſterio niſi ſit
tale, quod nullos penitus redditus habeat, &
vivat ex mera, & incerta Fidelium eleemo-
ſyna; ex dictis *ſupra num.* 50. aliter non ad-
impleretur voluntas, & diſpoſitio Teſtatoris,
quæ tamen eſt in omnibus integre adimplen-
da, & pro lege habenda, *l. Verbis* 129. *ff. de*
verbor. ſignif. & Novell. 2. *c.* 2. ibi: *diſponat*
unuſquiſque ſuper ſuis, ut dignum eſt, & ſit lex
ejus voluntas, *& c. Ultima voluntas* 4. *cauſ.* 13.

qu. 3. ibi: *Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet.*

58 Legatum relictum distribuendum in pauperes generice, potest a quocumque executore applicari primo, & principaliter in suos conjunctos, dummodo sine fraude sint vere pauperes; Tunc enim vere adimpletur voluntas, & dispositio Testatoris, & aliunde pauperes consaguinei semper sunt præferendi in Legato generaliter pauperibus relicto. Barbosa *loc. cit. num.* 21. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *q.* 54. *num.* 3. Surd. *de aliment. tit.* 1. *qu.* 93. *num.* 5. Gironda *de privilegiorum, & exemptionum explicat. num.* 150. Vezion. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 6. *tit.* 21. *num.* 32. & alii citati *sub*

59 *num.* 56. Immo Legatum relictum distribuendum generice in pauperes, vel caussas pias, potest ab executore applicari partim sibi ipsi, si revera sit pauper, & ejus paupertatem Testator ignoraverit; Tunc enim etiam adimpletur vere & realiter voluntas & dispositio Testatoris, cum executor, ut supponitur, sit vere pauper sine ulla fictione & fraude, & aliunde ipse executor non debeat esse deterioris conditionis, quam alii pauperes. Tum quia cum ipse executor debeat Legatum distribuere pauperibus, potest incipere a seipso vere paupere, cum caritas ordinata incipiat a seipso, *arg. l. Præses, Cod. de servit. & aqua, & cap. Non æstimemus* 19. *cauf.* 13. *q.* 2. ibi: *Nemo unquam carnem suam odio habuit.* Et sic tenent S. Thomas 2. 2. *quæst.* 32. *art.* 9. *ad* 3. Menochius *lib.* 4. *præsumpt.* 126. *n.* 17. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 2. *n.* 55. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 49. *num.* 4. Card. Pereira *de potest. eligendi cap.* 13. *num.* 9. Layman *loc. cit.* Pirhing *loc. cit. num.* 109. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 802. Barbosa *dicta allegat.* 83. *num.* 22. cum plurimis aliis ibi citatis, *arg. l.* 1. §. *ult. in fine, ff. de collat. bonor. & Authent. de Sanctissimis Episcop.* §. *Presbyteris*

60 *autem collat.* 9. Nec facit, quod adducunt quidam adversarii, nempe quod non possit executor sibi partem talis Legati applicare, quia inter dantem, & accipientem debet esse distinctio; *arg. cap. Per nostras* 26. *de Jurepatronat.* ubi propterea non conceditur, quod Patronus possit præsentare seipsum. Non facit, inquam, quia in hoc casu videtur adhuc adesse sufficiens distinctio inter dantem, & accipientem, cum non executor, sed Testator revera dicatur dare eleemosynam, & ipse executor sit tantum minister; sicuti si in vivis quis per servum elargiatur eleemosynam, non servus, sed Dominus revera dicitur dare eleemosynam; & in tantum *in cit. c. Per nostras* probibetur, quod Patronus præsentet seipsum, quia hoc saperet vitium ambitionis, ut patet ex textu, quod tamen non procedit in casu nostro, maxime cum talis executor supponatur vere pauper, omni fraude, seu fictione cessante.

Limitanda tamen est supradicta conclusio in 61
casu, quo si Testator cognita paupertate illius executori, illi aliquid speciale legaverit, quia tunc non posset aliquam aliam partem ex distribuendis accipere, cum dando illi aliquid seorsim, videatur Testator illum exclusisse a distributione ab ipso facienda, ut ex communi docet Card. de Lugo *tom.* 2. *de justitia & Jure disput.* 24. *num.* 282. Et idem 62
est dicendum in casu, quo Testator alicui pauperi legaverit v. g. 100. & alia 1000. mandaverit distribui pauperibus: tunc enim ille primus pauper exclusus videtur ab hac distributione. Sic *communis Doctorum* cum Sanchez *lib.* 4. *consil. cap.* 1. *dub.* 57.

Legatum relictum dandum pauperibus, nullatenus est dandum malis & otiosis pauperibus, nolentibus, cum possint, laborare, quia id esset eorum spiritualem ruinam, & vitia alere, cum ex quotidiano otio ad maxima vitia, non sine magno proprio, & alieno, etiam Reipublicæ detrimento prolabantur: Ut enim dicitur *Ecclesiastici* 33. *Multam malitiam docuit otiositas*, & ut scripsit Seneca *Epist.* 89. *Otium est sentina omnium malorum, noverca virtutum, & cujusvis hominis sepultura.* Unde merito S. Augustinus *Epist.* 84. scripsit ad Vincentium Donatistam: *Melius esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam negligit, quam esurienti panis frangitur, si injustitia seductus acquiescat.* Et similibus pauperibus otiosis, qui ex acceptis eleemosynis nutriunt vitia, videtur eleemosynam fieri expresse prohibere divinum Verbum, Ecclesiastici 12. *n.* 5. ibi: *Da bono, & non receperis peccatorem; benefac humili, & non dederis impio; probibe panes illi dare.* Et sic tenet *Communis Doctorum.* 63

Legatum relictum puellis honestis, & civilibus debetur filiæ Mercatoris, & Artificis; 64
Sic expresse decrevit *Sacra Congreg. Conc. in Romana subsidii Dotalis* 26. *Martii* 1692. Legatum relictum virgini ad effectum nubendi, 65
debetur etiam si efficiatur Monialis, quia Matrimonium Spirituale cum Carnali pari, immo digniori passu ambulat. *Sac. Congr. Episc. & Regul. in Pisauriensi* 26. *Augusti* 1616. Si tamen sit factum cum conditione, ut solvatur in manibus Mariti pro dote; nec aliis, nec

pro

pro alia causa: vel quod decedente sine filiis,
Legatum redeat ad heredes legantis, tunc non
poterit dari pro virgine monachanda, ut re-
spondit *Sac. Congreg. Conc. in una Baren.* 15.
66 *Septemb.* 1668. Legatum autem relictum pro
monachandis non potest applicari pro mari-
tandis, quia favorabilior & dignior est sta-
tus cælibatus, & Religionis, quam conjugii
carnalis. Et sic decrevit *Sacra Congreg. Visi-
tationis particulariter deputata quinque Cardina-
lium ab Innocentio XII. super reformatione di-
stributionum subsidiorum Dotalium Sanctissimæ
Annuntiationis de Urbe, Visitatore Eminentiss.
Cardinali Petruccio* 16. *Jan.* 1696. *& Sacra
Congregat. Conc. in Romana subsidiorum Dota-
lium* 30. *Maii* 1699.

67 Legatum relictum simpliciter pro puellis
monachandis, debetur etiam illis, quæ mo-
nachantur extra patriam Testatoris; Sic casu
occurrente in una Amerina, & partibus infor-
mantibus respondit *Sacr. Congreg. Episcop. &
Regular. die* 15. *Maii* 1699. apud Monacell.
68 *par.* 1. *tit.* 10. *formul.* 19. *num.* 11. *&* 12. Le-
gatum relictum uxori quandiu viduitatem ser-
vaverit, debetur ei si ingrediatur Religionem.
Vidal. *de legat. inquisit.* 2. *n.* 35. Felix Potest.
tom. 1. *n.* 2564. Monacell. *par.* 2. *tit.* 14. *form.*
1. *n.* 13. & alii passim.

69 Legatum relictum Juvenibus dantibus ope-
ram studiis legalibus, debetur etiam clerico,
seu Laico danti operam Sacris Canonibus,
quia studium Sacrorum Canonum dicitur stu-
dium Legale, cum sit medulla Legum, &
praxis Juris Civilis. Menoch. *de arbitr. Jud.
cap.* 425. *num.* 28. *& sequent.* & sic declara-
vit *Sac. Congreg. Conc. in Romana seu Nicote-*
70 *ren. Legati* 14. *Febr. &* 30. *Maii* 1699. Lega-
tum alimentorum præstandum juxta præceptum
Testatoris in domo tantum, si Legatarius fiat
Religiosus, debetur Legatum Monasterio. Vi-
vian. *de Jurepatronat. lib.* 6. *c.* 1. *n.* 68. Mona-
cell. *loc. cit. n.* 20. & alii.

71 Legatum relictum pro dotandis puellis, po-
test dari etiam Virgini illi, quæ habet do-
tem, sed non sufficientem, ut commode ma-
ritari possit. Vidal. *loc. cit. n.* 29. Felix Po-
testas *loc. cit. num.* 2557. Monacell. *loc. cit.
num.* 10. qui insuper dicit, posse dari, & di-
stribui pro augenda dote etiam jam maritatis.
72 Legatum relictum pro dotandis pauperibus,
potest dari etiam pauperi nuptæ absque dote;
reperitur enim ibi idem motivum Testatoris:
Mendo *verb. Legatum num.* 20. Felix Potestas
73 *loc. cit. num.* 2561. & alii. Legatum relictum
virginibus acceptari, & retineri potest a puel-
la occulte corrupta, si in foro externo habea-
tur pro virgine; nomine enim virginis venit
publice, & in foro externo puella reputata
virgo. Vidal. *loc. cit. n.* 28. Felix Potestas *loc.
cit. n.* 2562. Diana in compendio *verb. Lega-
tum n.* 21. La Croix *lib.* 3. *p.* 2. *num.* 604. *&
lib.* 4. *n.* 40. cum aliis ibi citatis.

Legatum relictum Orphanis non debetur il- 74
lis, qui carent patre tantum, quando concur-
runt orbati utroque parente, isti enim sunt
præferendi; debetur tamen illis, quando isti
non concurrant. Gratian. *discept.* 666. *n.* 3. Ve-
lasco *de privileg. pauper. tom.* 1. *quæst.* 4. *n.* 9.
Diana *par.* 2. *tract.* 2. *resolut.* 52. *vers. Quarto
Legatum, & par.* 4. *res.* 163. Monacell. *par.* 2.
tit. 13. *form.* 7. *num.* 3. Amostaz *de causis piis
tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 43. cum variis aliis
ibi citatis. Tale Legatum potest dari etiam 75
puellis habentibus patres inutiles, quando non
concurrunt proprie Orphanæ parentibus orba-
tæ; Secus vero si istæ concurrant; *L. Orpha-
notrophos, Cod. de Episcop. & Cleric.* ubi Do-
ctores, Menoch. *de arbitr. casu* 66. *in addition.
n.* 7. Castillo *lib.* 1. *controv. cap.* 25. *num.* 17.
Amostaz *loc. cit. num.* 46. cum aliis ibi cita-
tis. Item Legatum relictum pauperibus viduis, 76
potest distribui habentibus viros inutiles, quo-
ties non concurrant veræ viduæ; Sic supraci-
tati Doctores, & alii passim; *arg. cap. Inter
corporalia* 2. *de translatione Episcop.* ubi Eccle-
sia viduata censetur, si habeat Prælatum inu-
tilem, *& l.* 1. *Quod si nemo, ff. quod cujus-
que universit.* ubi universitas censetur non ha-
bere Syndicum, si illum habeat inutilem.

Legatum relictum pro originariis alicujus 77
oppidi, debetur solum illis, quæ natæ sunt ibi
non casu, sed quando Pater domicilium ibi
habuerit, aut sit locus, ubi Pater natus fue-
rit, aut de Jure communi, ubi Avus natus
fuerit, & Neptæ natæ in ejus potestate; Non
enim sufficit esse peregrinum, aut casu ibidem
inveniri, *ex l. Filios* 3. *Cod. de municip. &
originariis lib.* 10. qui textus ad originem sup-
ponit domicilium esse necessarium; quapropter
si casu alibi filius nascatur, ibidem non con-
trahit, sed sequitur domicilium Patris, ubi
ipsum habet. Quamvis enim aliqua Jura di-
cant originem contrahi, ubi quis natus est,
non expresse loquuntur ex sola nativitate; id-
circo intelligenda sunt, quando quis natus fue-
rit in domicilio Patris, non vero alibi casu,
aut quando peregrinus fuerit. Carleval. *de Ju-
diciis lib.* 1. *tit.* 1. *disput.* 2. *quæst.* 2. *num.* 93.
Cevallos *commun. quæst.* 458. *num.* 17. Sanch.
de Matrimon. *lib.* 3. *disp.* 23. *num.* 3. Trul-

 lench.

lench. *lib.* 7. *Decalog. cap.* 18. *dub.* 7. *num.* 3. Marchin. *de Ordin. part.* 1. *lib.* 5. *c.* 6. *num.* 8. Amostaz *loc. cit. n.* 7. *&* 11. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. par.* 2. *alleg.* 4. *num.* 7. ubi citat Rotam Romanam *decis.* 327. *n.* 3. *par.* 2. *diversf.* & Doctores *in cap. Rodulphus* 35. *de Rescriptis*.

78 Legatum alicui sub conditione, *quod nunquam nubat, & semper maneat in statu cælibatus*, debetur ipsi etiamsi nubat; quia talis conditio habetur pro non adjecta, cum sit contra favorem Matrimonii, & Reipublicæ bonum ex procreatione prolis proveniens. *Sic communissima Doctorum*, textu expresso *in l. Quoties, l. Cum tale §. Mævia, ff. de condit. & demonstr.* cum similibus.

79 Legatum relictum alicui sub conditione, *quod tali non nubat*, si a Matrimonio cum tali non abstinuerit, non debetur ei, quia per talem conditionem non prohibetur absolute Matrimonium, cum possit cuilibet alii satis commode nubere. *Communis & certa* textu expresso *in l. Cum ita* 63. *ff. de condition. &*

80 *demonstrat.* Legatum relictum alicui sub conditione quod nubat tali, adhuc ei debetur, quamvis ipsi non nubat, si per ipsum non stet, quod ipsi non nubat, vel ex quo talis persona designata nolit ipsi nubere, aut sit inhonesta, aut ipsius nuptiis indigna, aut cum ea contrahi non possit; in tali enim casu similis conditio habebitur pro non adjecta, textu expresso *in l. Cum ita Legatum* 63. §. 1. *ff. de condit. & demonstr.*

81 Legatum relictum alicui sub conditione: *Si nupserit, vel liberos procreaverit*, est ei dandum, quamvis Religionem ingrediatur: *Communis, arg. Authent. Nisi rogati, Cod. ad S. C. Trebellian. & Novell.* 123. *c. Si quis sub conditione* 37. ubi sic expresse statuitur: *Sancimus si persona totalibus conditionibus subjectæ sive masculi sive femina Monasteria ingrediantur, aut Clerici fiant, tales conditiones invalidas, & pro non scriptis esse.* Si enim Testatori in mentem venisset de Religione cogitare, merito præsumitur nihilominus legaturum ipsi fuisse, adeoque censendus est voluisse excipere a conditione casum, quo Legatarius Religionem ingrediatur.

82 Item tale Legatum est dandum Legatario, quamvis non ingrediatur Religionem, sed manens in sæculo Sacros Ordines suscipiat, *Communis; arg. cit. Novell.* 123. *cap.* 37. ubi in allegato textu loquitur divisive, *Si Monasteria ingrediantur, aut Clerici fiant*, adeoque aperte insinuat alterutrum sufficere, cum dictio divisiva *Vel* in quovis ex divisis membris verificetur; *arg. l. Deo nobis* 56. *Cod. de Episcop. & Cleric.* Dummodo tamen talis Clericus usque 83 ad mortem perseveret in Clericatu, & tale Legatum ad caussas pias expendat, & relinquat; ut tenent communiter Doctores per textum expressum *in cit. Novell.* 123. *c.* 37. ibi; *Hoc autem solatio Clerici Ecclesiarum fruantur, si usque ad suam vitam in his perseveraverint, ut res sub tali conditione donatas, aut relictas ad pia opera expendant, & relinquant*; & jure merito id statuit de Clericis in sæculo remanentibus, cum consimiliter ibidem statuerit de ingredientibus Religionem, ibi: *In personis enim quæ in Monasterium ingrediuntur, Monasterio res sub tali conditione donatas, aut relictas cum alia eorum substantia competere volumus.*

Limitanda tamen est conclusio posita *sub* 84 *num.* 81. *&* 82. in casu, quo de Testatoris contraria voluntate aperte constar, ut si dicat, uti valide, & licite potest: *lego Titio decem mille aureos, si nupserit, vel liberos procreaverit; At si Religionem ingrediatur, aut Clericus fiat, lego solum mille aureos, & alii volo quod tali casu dentur Sempronio.* Tunc enim Titius ingrediendo Religionem, aut assumendo Clericatum amittit tale Legatum novem mille aureorum; quia præsumptio cessat, ubi versamur in claris, ut habet Barbosa *in Axiomat. Jur. verb. Præsumptio n. final.* Et sic tenent Covarr. *lib.* 1. *variar. res. c.* 29. *a n.* 7. *usque ad* 11. cum pluribus aliis ibi citatis. Molina *disp.* 207. *n.* 14. *&* 15. Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *c.* 10. *n.* 12. Sanchez *lib.* 7. *moral. c.* 16. *n.* 12. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 26. *num.* 76. Reiffenst. *ibid. n.* 652. & alii passim.

Nec valet objicere, quod talis conditio sit 85 turpis, & illicita; cum retrahat a statu perfectiori, qualis est status Religionis, & Clericatus respectu status Laicalis. Non valet, inquam, quia quamvis talis conditio esset turpis, & illicita, si apponeretur ex odio Religionis, aut Clericatus, vel absque honesta, & justa causa, ex solo fine, ut Legatarius a Religione, aut Clericatu retraheretur; Non est tamen turpis, & illicita, si apponatur, ut supponitur, & de facili fieri potest, ob honestum, & justum finem, v. gr. ad nobiliorem, & splendidiorem conservationem Familiæ, seu stemmatis, vel quia nubenti, & liberos procreanti pro liberorum educatione, & familiæ sustentatione majora bona temporalia esse necessaria, quam Religioso, aut Clerico, ipse Testator censuit, atque cognoscit, & hujus-

jusmodi ; ut recte advertunt Covarr. *loc. cit. n.* 14. Laym. *loc. cit. n.* 12. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 953. aliique passim.

86 Legatum relictum alicui sub conditione *Si Religionem ingrediatur*, vel *Clericus, fiat* non est ei dandum, si non ingrediatur Religionem, aut non fiat Clericus. *Communis* ; *arg. cap. Cum sit proprium* 2. *de conditionib. apposit.* & *l. Titi*, §. 1. *ff. de condit.* & *demonstrat.* Licitum est enim sub spe lucri temporalis aliquem ad Religionem, vel Clericatum attrahere ;
87 *arg. cit. cap. Cum sit proprium*. Nec valet objicere, quod sicuti ex dictis *num.* 81. & 82. conditio, *quod nunquam nubat*, & *semper maneat in statu cælibatus*, habetur pro non adjecta, & Legatum debetur etiamsi Legatarius nubat, & non maneat in statu cælibatus ; ita debet haberi pro non adjecta conditio : *Si Religionem ingrediatur*, *vel Clericus fiat*, & Legatum debetur etiamsi Legatarius non ingrediatur Religionem, nec Clericus fiat ; cum conditio, *Si Religionem ingrediatur*, *vel Clericus fiat*, tacite involvat dictam conditionem, *quod nunquam nubat*, & *semper maneat in statu cælibatus*. Non valet, inquam, ultraquamquod non currit paritas de utraque conditione, cum cælebs Laicus non propaget Rempublicam sæcularem, nec Religiosam, nec Clericalem, & cælebs Religiosus, aut Clericus saltem propaget Rempublicam Religiosam, vel Clericalem, in majus Dei obsequium, non est ullimode præsumendum, quod Jura per annullationem conditionis non nubendi, annullare etiam voluerint conditionem ingrediendi Religionem, vel assumendi Clericatum ; cum tali statui Religioso, seu Clericali, ita in omnibus faveat, ut quantum ad præsens attinet, Legatum relictum alicui sub conditione, *Si nupserit*, *vel liberos procreaverit*, statuant esse nihilominus ei dandum, quamvis Religionem ingrediatur, vel Clericus fiat, ex dictis *n.* 81. & 82. *arg. Authentic. nisi rogati*, *Cod. ad S. C. Trebellian.* & *Novell.* 123. *c. si quis sub conditione* 37.

88 Legatum relictum Regulari in particulari sub conditione, quod quandiu vivit, pertineat irrevocabiliter ad eum independenter a licentia Superioris, non debetur ipsi Religioso, sed Monasterio, & talis conditio habetur pro non adjecta. Baldus *in cap. Clerici*, *in fine*, *de Judiciis* ; Jason *in Authent. Ingressi num.* 37. & 38. *Cod. de SS. Ecclesiis*, Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.* 17. *num.* 4. Fagnan. *in cap. Joannes Clericus* 19. *de Testament. num.* 20. & *seq.* & *in cap. Monachi* 2. *de statu Monachor. a n.* 47. & alii passim ; *arg. cap. Non dicatis* 12. *q.* 1. *cap. Abbates* 18. *q.* 3. *cap. Quia ingredientibus* 19. *quæst. ult. cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachorum*. Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 2. *de Regularibus*, & decr. Clem. VIII. pro reformatione Regular. incip. *Nullus omnino*. Et ratio est, quia talis conditio est turpis, utpote repugnans paupertati promissæ : turpis autem conditio habetur pro non adjecta, textu expresso *in* §. *Impossibilis*, *Instit. de Heredum instit.* & *l. Conditiones* 14. *ff. de condit. instit.*
Immo Legatum factum Regulari, 89
nec momento temporis potest esse apud eum, sed illico acquiritur Monasterio ; *arg. c. Statutum* 1. *caus.* 18. *q.* 1. *c. Abbates* 16. *caus.* 18. *q.* 2. *cap. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *q.* 3. *cap. In præsentia* 8. *de probat.* cum similibus ; *cap. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monachor.* ibi : *Totum incontinenti resignet*. Concil. Trid. *cit. sess.* 25. *de Regularibus cap.* 2. ibi : *Statim ea Superiori tradantur*, *Conventuique incorporentur*. Et sic tenent Abbas *in cap. Monachi* 2. *de statu Monachor. num.* 8. Navarr. *in c. non dicatis* 12. *q.* 1. *n.* 44. & *sequent.* Fagnan. *citat. cap. Joannes* 19. *de Testamentis num.* 20. & alii.

Et hæc clarius, & expressius habentur in 90
cit. Decret. Clement. VIII. pro reformat. Regular. incip. *Nullus omnino*, ubi §. 3. sic præcise præcipitur : *Quo Tridentini Concilii Decreta de paupertatis voto custodiendo fidelius observentur*, *præcipitur*, *ut nullus ex Fratribus etiamsi Superior sit*, *bona immobilia*, *vel mobilia*, *aut pecuniam*, *proventus*, *census*, *eleemosynas sive ex concionibus*, *sive ex lectionibus*, *aut pro Missis*, *tam in propria Ecclesia*, *quam ubicumque celebrandis*, *aliove ipsorum justo labore*, & *causa*, & *quocumque nomine acquisita*, *etiamsi subsidia consanguineorum*, *aut piorum largitiones*, *Legata*, *aut donationes fuerint*, *tamquam propria*, *aut etiam nomine Conventus possidere possit*, *sed ea omnia statim Superiori tradantur*, & *Conventui incorporentur*, *atque cum ceteris illius bonis*, *redditibus*, *pecuniis*, *ac proventibus confundantur*, *quo communis inde victus*, & *vestitus omnibus suppeditari possit*.

Nec Regulares in particulari possunt habe- 91
re, seu de se retinere Legata præsertim si sunt in bonis stabilibus, neque de licentia quorumcumque suorum Superiorum. *Cit. decr. Clem. VIII.* §. 4. ibi : *Neque Superioribus quicumque illi sint*, *ullo pacto licet eisdem Fratribus*, *aut eorum alicui bona stabilia etiam ad usumfructum*, *vel usum*, *administrationem*, *aut commendam*

etiam depositi, *aut custodiæ nomine concedere*. Immo talis licentia etiamsi esset obtenta ab eorum Generalibus, qui dicerent, eam posse concedere, non excusaret Fratres a culpa, & pœna a Trid. Concil. imposita, textu expresso *in tit. Decret. Clem. VIII. §. 7.* ibi: *Nulla quorumcumque Superiorum dispensatio*, *nulla licentia*, *quantum ad bona immobilia*, *vel mobilia fratres excusare possit*, *quominus culpæ*, & *pœnæ ab eisdem Concilii decretis impositæ*, & *ipso facto incurrendæ*, *obnoxii sint*, *etiamsi Superiores asseverent hujusmodi dispensationes*, *aut licentias concedere posse*; *quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus*. Et sic sæpe sæpius respondit *Sacra Congregatio Concilii*.

93 Hinc diligenter advertendum est ad id, quod ex declaratione ejusdem Sacræ Congregationis refert Fagnan. *in cap. Monachi 2. de statu Monachor. num.* 62. ibi: Præterea in causa Neapolitana propositum fuit Sacr. Congregationi dubium ut infra conceptum. In aliquibus Monasteriis nonnullæ Moniales census, & annuos quosdam redditus, & proventus seu fructus percipiunt sub diversis contractuum speciebus: nam aliquæ in ipsarum persona emerunt certos redditus a personis Laicis, aliquæ ab aliis Monialibus, aliquæ ab ipsis Monasteriis: aliæ vero dederunt pecuniam Monasterio, ut ex earum pecuniis fieret emptio nomine Monasterii ad rationem septem vel octo pro centenario, & Abbatissæ dabant ipsis Monialibus illos redditus, quos ex dictis emptionibus exigebat singulis annis; Aliquæ Monasteriis, seu eorum Superioribus certas pecuniarum summas manualiter pro indigentiis Monasterii dederunt pacto adjecto, vel etiam tacita conventione adhibita, ut Monasterium, seu Abbatissa certos redditus ad rationem tot pro centenario earum vita durante concedat. Quæritur, an Moniales prædictæ in hujusmodi casibus incurrant in pœnas per Concilium Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 2. *de Regular.* in proprietarios inflictas, etiamsi de licentia Abbatissæ, & ad Abbatissæ nutum, vel Conventus, seu Monasterii nomine percipiant; Sacra Congregatio censuit, in nullo supradictorum casuum licere Moniales dictos fructus, seu redditus percipere; & si perceperint, incidere in pœnas *dict. cap.* 2. *sess.* 25. *de Regul.* Neque ab hujusmodi pœnis excusari ob licentiam Abbatissæ, quæ eam dict. Concilii decreto in supradictis casibus concedere quidem prohibetur, sed debet ex suo munere ex Monasterii redditibus, vel eleemosynis Monialium necessitatibus in dies subvenire. Ex quibus declarationibus apparet, non esse amplius locum opinioni Joann. Andr. *in Regul. Non est obligatorium*, Calder. *consil.* 2. *de Regul.* & Abbat. *cons.* 88. *p.* 1. existimantium licere professo de licentia superioris Prælati accipere aliquam annualem provisionem a Conventu, vel a Provincia, puta scutorum decem, ut exemplificat Joan. Andr. vel quinquaginta, ut inquiunt Calder. & Abb. persolvendam pro vestibus, & aliis personalibus necessitatibus.

Insuper attente notandum est, quod ipsemet Fagnanus pleno Jure undequaque instructus *loc. cit. sub num.* 75. & 76. *concludit*, ibi: Concludendum est igitur, nemini prorsus Regularium tam virorum quam mulierum cujuscumque qualitatis, & conditionis existat, nisi sit Officialis, fas esse etiam nomine Conventus habere annuos redditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, aut peculium, etiamsi illud non sit superfluum, sed ad necessarios, honestos & pios usus, a superiore ex quacumque causa concessum, & dependenter ab ejus voluntate & nutu, nec quemquam excusari a letali culpa, & pœna proprietariis inflicta ex quavis consuetudine Monasterii, vel Religionis, aut ex varietate, seu probabilitate opinionum, aut alio quovis prætextu, vel causa. Et Religiosis tam Prælatis, quam subditis cavendum esse ab hujusmodi palliamentis, quia Deus non irridetur, *ad Galat. cap. 6. cap. Erubescant. dist.* 32. *cap. Humanæ* 22. *quæst.* 5. *cap. Tua nos*, *de simon.* & *cap. In civitate*, *de usur.* Et eo magis, quia Sac. Congregatio consulta, an liceat Regularibus interpretari Decretum *cap.* 2. *sess.* 25. *de Regul.* respondit: *Non licere*. Ad dubium, ut supra conceptum n. 1. Sacra Congregatio respondit: *Negative*, videlicet in nullo ex suprascriptis casibus licere Regularibus utriusque sexus habere prædictos annuos redditus, seu provisiones annuas, vel bonorum stabilium administrationem, seu peculium non superfluum nomine Conventus, ac de suorum Superiorum licentia, & dependenter ab eorum voluntate, ac nutu; alioquin non esse immunes a culpa & pœna, de qua *in d. cap.* 2. *sess.* 25. *de Regul.* 94

Legatum relictum Monasterio, seu Conventui bonorum incapaci, pro Sacristia, Valetudinario, vel Ecclesiæ pro cera, & oleo, non dicitur irritum, sed debet per Syndicum investiri pro adimplenda Testatoris voluntate, ut decrevit *Sacra Congregatio Episcopor.* & *Regul. in Forosempronien.* 21. *Augusti* 1693. Immo si gravetur heres, illud subministrare tenetur. 95

Sa-

Sacra Congregatio Concilii in Faventina 2. Martii 1697. apud Monacell. part. 2. tit. 4. formul. 1. num. 17.

96 Unde legatum relictum Minoribus de Observantia, Reformatis, & Capuccinis pro Anniversariis, Oleo, Lampadibus, Paramentis, Hostiis, Sacristia, Ecclesia, Fabrica, Luminaribus, Sindonibus, Linteis, Tunicis, Bibliotheca, Impressione librorum, Pane, Vino, Pitantia, seu pro victu, & vestitu, & aliis necessariis, est ipsis tradendum, seu solvendum ab heredibus, ut adductis plurimis Decretis, & Decisionibus ad longum probat, & demonstrat Petrus Marcellinus de Luccia J. U. D. & in S. Theologia Professus, ac in Romana Curia causarum Patronus in sua dissertatione unica, in qua agitur de obligatione indispensabili heredum satisfaciendi Legata quomodocumque relicta supradictis Fratribus Minoribus ad formam Decreti R. Fabricæ 14. Februarii 1635. auctoritate Apostolica confirmati, quod ut ab omnibus in promptu semper habeatur, hic ad litteram datur cum aliis Decretis, & declarationibus circa id expost emanatis.

97 Adducitur igitur Decretum Rev. Fabricæ, & juxta illius dispositionem ponitur in claris, supradictos Minores Mendicantes S. P. Francisci esse capaces Legatorum juxta modum in eodem Decreto præscriptum.

Decretum Sacræ Congregat. Fabricæ Principis Apostolorum de Urbe super Legatis Minoribus de Observantia S. Francisci.

Cum sæpius fuerit habitus recursus ad Sacram Congregationem Ven. Fabricæ S. Petri super annuis Legatis factis, seu facien. ad favorem Fratrum S. Francisci Minorum de Observantia, cum onere Missarum, seu Officiorum, sive gratis, sive alio modo.

Prætendente Ven. Fabrica S. Petri ad illam spectare propter dd. Fratrum incapacitatem hujusmodi Legatorum.

Dictis autem Fratribus allegantibus posse annua Legata hujusmodi recipere tuta conscientia, quatenus heres ex sua libera voluntate voluerit illa dare in eleemosynam, & committere Fratribus dd. Missas & Officia, juxta sententiam S. Bonaventuræ, & Decreta Sacr. Congreg. a S. D. N. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ Familiæ Consultationibus præpositæ sub die 4. Junii 1628. publicata.

Eadem Sacra Congregatio pro opportuna præmissorum provisione, facta prius relatione S. D. N. Urbano Papæ VIII. ac de illius expresso ordine, & mandato, decrevit in futurum super hujusmodi Legatis observari, ut infra.

Quod hujusmodi Legata per debitores, vel heredes non extinguantur, vel reducantur per compositionem cum Ministris Fabricæ faciendam, vel alio quovis modo; sed illorum capitale, sive sors principalis, vel proprietas absque aliqua diminutione conservetur semper, & perpetuo ad effectum, ut in usus Romano Pontifici pro tempore existenti bene visos possint applicari: Ita tamen, ut quamdiu applicationem specialem auctoritate Apostolica fieri non contigerit, heredes, vel debitores possint libere, si velint, dictis Fratribus dare dicta annua Legata per eosdem Fratres recipienda in eleemosynam, non autem per eos exigenda. Et quod quævis extinctio, reductio, seu diminutio capitalis, seu proprietatis aliter absque speciali Romani Pontificis permissione facta, eo ipso nulla sit, nec debitoribus, aut aliis quibuscumque suffragetur.

Quodque Commissarii, aliique Ministri Ven. Fabricæ super hujusmodi capitale, seu proprietate supradicta se de cetero non intromittant, nec dictos heredes, seu Debitores aliquo modo molestent, nisi ad effectum reinvestiendi in casu reinvestimenti, seu providendi, ut conservetur, ut supra, aut alias in executionem applicationis auctoritate Apostolica fact. vel facien.

Et quod nolentibus dd. heredibus, vel debitoribus dare supradictis Fratribus dd. eleemosynas, seu annuas præstationes, sive Legata ut supra solvere, vel illas, seu illa non solventibus, tunc & eo casu lapsis duobus annis a die obitus Testatorum, si fuerit maturatum Legatum, vel a die maturatæ illius solutionis eadem Fabrica, & Illius Commissarii, & Ministri id totum, quod solutum non fuerit pro præterito, pro rata tamen, in qua fuerit ut supra elapsum biennium, vel ultra, possit, & valeat annuas præstationes hujusmodi exigere, exigique facere ad sui beneficium juxta suas facultates, & Privilegia: salvo semper capitali seu proprietate, ut supra ad effectum, quod heredes, vel debitores (dummodo de eis per Romanum Pontificem pro tempore existentem aliter non fuerit dispositum, nec prædicta Legata in alios usus ejus auctoritate applicata fuerint, vel applicari contigerit) possint, si velint quandocumque futuris temporibus, & sic deinceps in perpetuum dare dictis Fratribus dicta annua Legata in eleemosynam, ut supra, nec Fabrica eosdem heredes, vel debito-

tores molestare possit, & valeat toties, & quoties casus contigerit, nisi pro præterito & tunc in illis terminis tantum, post quorum maturationem fuerit elapsum biennium, vel ultra, ut supra, salva semper erectione Beneficiorum, & applicatione Legatorum, seu quorumcumque bonorum, & redditunm ac jurium eisdem Beneficiis, seu aliis usibus piis auctoritate Apostolica facta, vel in posterum quandocumque facienda, & executione Litterarum Apostolicarum desuper expeditarum, seu expediendarum; ita ut præfata Decreta ad illas nequaquam se extendant, sed illæ semper firmæ, & illæsæ remaneant, ac suos plenarios, & integros effectus sortiri debeant, ita quod neque Fabrica, neque heredes, vel debitores præfati ullo modo illas impedire, retractare, vel controvertere valeant, & salvis semper Sedis Apostolicæ auctoritate, ac facultatibus competentibus dictæ Sacr. Congregat. Ven. Fabricæ.

Prohibuit tamen eadem Sacra Congregat. Fratribus supradictis sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ne audeant, seu præsumant, nec quilibet eorum audeat, seu præsumat per se, nec per alios Syndicos, Ministros, seu Procuratores, tam sæculares, quam Regulares dictas annuas præstationes, seu Legata, nec judicialiter, tam coram quocumque Judice Ecclesiastico, quam sæculari Ordinario, vel Delegato, nec alias, nisi juxta formam dicti Decreti Congregationis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ Familiæ a Sanctissimo D. N. deputatæ ab heredibus, seu quibusvis aliis eorum debitoribus petere, minusve dd. heredibus, seu debitoribus facere aliquas receptas pro dd. annuis præstationibus, nisi pro rata, & pecunia, seu eleemosynis supradictis cum effectu, ac vere, & realiter eisdem Fratribus data vel soluta, seu datis, vel solutis, nec sub alia data, nib sub ea, qua vere fuerit iisdem Fratribus, aut aliis pro eis facta realis satisfactio, & insuper, ne provisor Apostolicus pro tempore de Beneficiis, quibus Legata supradicta fuerint applicata, vel eorum Procuratores, & Ministros super exactione dd. Legatorum directe vel indirecte impedire, vel molestare quovis quæsito colore, vel prætextu audeant, vel præsumant. In quorum fidem &c.

Dat. Romæ ex Collegio ejusdem Sacræ Congregationis die 14. Febr. 1633.

Domin. Card.

98 Verba Congregationis particularis ab Urbano VIII. Fratrum Minorum de Observantia Cismontanæ Familiæ Consultationibus præpositæ in Decisionibus præcedentibus allegatæ.

Sacra Congregatio &c. Sed quia in his casibus solet aliquando evenite, quod annuus redditus ob temporis antiquitatem non comperiatur habere aliquem Patronum, cui fieri debeat talis, ut supra, protestatio, decernimus; quod in tali casu servetur statutum Ordinis Minorum sub Paulo II. (Julio II.) *super c. 6. Regulæ* §. *Inhibemus*, quod nimirum hujusmodi redditus assignentur Rectoribus spiritualibus, aut temporalibus Collegiorum, aut Communitatum, Terrarum, aut Civitatum, qui tales eleemosynas sive fructus, vel redditus annuos nomine Ecclesiæ Romanæ, vel donantium sine Fratribus exigant, & recipiant, & a Fratribus, sive aliis Sacerdotibus, quando Fratres noluerint, tales Missas, vel suffragia juxta piam intentionem Benefactorum in toto vel in parte secundum quantitatem talium observationum, dici faciant.

Decretum Sacræ Congregationis Fabricæ S. Petri circa Legata relicta Minoribus de Observantia in locis, in quibus Venerab. Fabrica locum habet, promulgatum sub die 14. Februarii 1633. 99

Cum sæpius &c. eadem S. Congregatio censuit pro opportuna prædictorum provisione, facta prius relatione Sanctissimo Domino Nostro Papæ Urbano VIII. ac de illius expresso ordine, & mandato decrevit in futurum super hujusmodi Legatis observari, ut infra. Quod hujusmodi Legata per debitores, vel heredes non extinguantur, vel reducantur per compositionem cum Ministris Fabricæ faciendam, vel alio quovis modo; sed illorum capitale, sive sors principalis, vel proprietas absque aliqua diminutione conservetur semper, & perpetuo ad effectum, ut in usus Romano Pontifici pro tempore existenti benevisos possint applicari. Ita tamen, ut quandiu applicationem specialem auctoritate Apostolica fieri non contigerit, heredes, vel debitores possint libere, si velint, dictis Fratribus dare annua Legata per eosdem Fratres recipienda in eleemosynam, non autem per eos exigenda.

Quodque Commissarii, aliique Ministri Ven. Fabricæ super hujusmodi Capitale seu proprietate supradicta, se de cetero non intromittant, nec dictos heredes, seu debitores aliquo modo molestent &c.

Et quod nolentibus dd. heredibus, vel debitoribus dare supradictis Fratribus dictas eleemosynas, seu annuas præstationes, sive Legata ut supra solvere, vel illas, seu illa non solven-

ventibus, tunc & eo casu lapsis duobus annis a die obitus Testatorum si fuerit maturatum Legatum, vel a die maturatæ illius solutionis, eadem Fabrica, & illius Commissarii, & Ministri id totum, quod solutum non fuerit pro præterito, pro rata tamen in qua fuerit, ut supra elapsum biennium, vel ultra, possit & valeat annuas præstationes hujusmodi exigere, exigique facere ad sui beneficium juxta suas facultates, & privilegia, salva semper proprietate, seu capitali ut supra, ad effectum quod heredes, vel debitores &c. possint si velint, etiam quandocumque futuris temporibus, & sic deinceps in perpetuum dare dd. Fratribus dicta annua Legata in eleemosynam &c. *Et inferius præservatur Decretum Congreg. particularis sub Urbano VIII. superius relatum sequentibus verbis:* Prohibuit tamen eadem S. Congregatio Fratribus supradictis sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrenda, ne audeant, seu præsumant, nec quilibet eorum audeat, seu præsumat per se, vel per alios Syndicos, Ministros, seu Procuratores, tam Sæculares, quam Regulares dd. annuas præstationes, Legata, nec judicialiter tam coram quocumque Judice Ecclesiastico, quam sæculari Ordinario, vel Delegato, nec alias nisi juxta formam dicti Decreti Congreg. Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci Cismontanæ Familiæ a Sanctiss. D. N. deputatæ ab heredibus, seu debitoribus petere, minusve dd. heredibus, seu debitoribus recipere aliquas receputas pro dd. annuis præstationibus, nisi pro rata, & pecunia, seu eleemosynis supradictis cum effectu, ac vere, & realiter eisdem Fratribus data, vel soluta, seu datis, vel solutis, nec sub alia data, nisi sub ea qua vere fuerit iisdem Fratribus, aut aliis pro eis facta realis satisfactio.

100 Decretum ejusdem S. Cong. Fabricæ ad providendum indemnitati Fratrum in annuis Legatis, & occurrendum heredum, vel Executorum malitiæ, editum die 15. Decembris 1646.

Sacra Congregatio Generalis Rev. Fabricæ S. Petri de Urbe ad consulendum non minus indemnitati Fratrum Ordinis Minorum de Observantia S. Francisci; quam providendum malitiæ heredum, & aliorum quomodolibet obligatorum, qui differunt ultra biennium illis solvere annua Legata pia cum oneribus Missarum, seu Officiorum, vel etiam gratis dictis Fratribus, seu eorum Ecclesiis relicta, ac in futurum relinquenda sub spe postea super illis pro minori summa se componendi cum Commissariis, & aliis Rev. Fabricæ Ministris, & Officialibus, prohibuit, & expresse mandavit Commissariis, Œconomis, Secretariis, & aliis quibuscumque Officialibus, & Ministris Rev. Fabricæ præsentibus, & futuris, & tam Urbis, & status Ecclesiastici, quam Regni Neapolis, & aliorum quorumcumque locorum sub pœnis arbitrio ejusdem Sacræ Congregationis, ne de cetero cum heredibus, vel aliis quomodolibet obligatis ad solutionem dictorum Legatorum ad aliquam compositionem, remissionem, vel transactionem deveniant, sed ab illis omnes annatas supra biennium decursas, & non solutas integraliter exigant, & exigere faciant in beneficium dictæ Rev. Fabricæ sine relaxatione alicujus minimæ portionis, seu quantitatis, servato in reliquis tenore Decreti in hac materia ab eadem Sac. Congregat. editi sub die 14. Februarii 1633. & compositiones &c. eo ipso nullas, & irritas esse decrevit, mandans &c.

Et capacitatem Fratrum Minorum obtinendi 101
annua & perpetua Legata per modum simplicis eleemosynæ expresse comprobat Breve Urbani VIII. incipiens *Exponi Nobis*, emanat. 27. *Julii* 1637. favore Minorum de Observantia, ubi expresse approbatur, & Auctoritate Apostolica confirmatur declaratio facta a Patre Didaco de Cea in Romana Curia pro Ultramontana Familia Commissario Generali in hæc verba in tali Brevi inserta §. *insuper*, ibi: *Insuper ad serenandas Fratrum conscientias &c. Declaramus &c. Dictos Conventus, Fratresque Minores respective licite, valide, tuta & salva conscientia tenere posse annua, & perpetua Legata, vel certos alios redditus, aut proventus annuos, & perpetuos præfatæ puritati nostræ Regulæ consentaneos per modum eleemosynæ &c.* in quo Brevi multa alia ad rem continentur, unde ut ab omnibus præ oculis habeatur, hic ad litteram datur, prout registratur a Pitonio *discept.* 2. *n.* 62. & a dicto de Luccia *loc. cit. pag.* 146. *n.* 387.

Breve S. M. Urbani VIII. editum post Decreta prædicta quæ ad tenorem ejusdem Brevis posterius editi intelligenda veniunt.

URBANUS OCTAVUS,

Ad futuram rei memoriam.

EXponi Nobis fecit dilectus Filius Elias Pe- 102
tiot Doctor Theolog. Parisiensis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci Regularis Observantiæ Turoniæ Minister Provincialis cum omnibus Superioribus, & subditis ejusdem Provin-

vinciæ, quod ipsi a dilecto etiam Filio Didaco de Cea Ordinis eorumdem Minorum Lectore Jubilato Almæ Angelorum Provinciæ, & Ordinis Patre, ac in Romana Curia pro Ultramontana familia Commissario Generali, & de mandato, & auctoritate dilecti Filii nostri Francisci S. Laurentii in Damaso Diaconi Cardinalis Barberini nuncupati S. R. E. Vicecancellarii, nostri secundum carnem, ex Fratre germano nepotis, dictique Ordinis apud nos, & Sedem Apostolicam Protectoris; in præfatæ Provinciæ specialem Commissarium, pro alienandis bonis immobilibus, si quæ fuerint extra Conventum dictæ Provinciæ septa, ac alias sub certis modo, ac forma ibi expressis, constitutus, & deputatus fuit, prout in dicti Didaci Commissarii Generalis hujusmodi desuper confectis patentibus litteris tenoris subsequentis, videlicet:

Frater Didacus de Cea Ord. Min. Regularis Observantiæ Lector Jubilatus Almæ Angelorum Provinciæ & Ordinis Pater, ac in Romana Curia pro universa Familia Ultramontana Commissarius Generalis & servus, Dilecto Nobis in Christo R. P. F. Eliæ Perior ejusdem Ordinis, & Instituti, Provinciæ vero Turoniæ Provinciali Ministro, ac Doctori Theologo Parisiensi salutem & pacem in Domino sempiternam. Cum Eminent. D. Card. Francisco Barberino S. R. E. Vicecancellario, nec non totius nostræ Seraphicæ Religionis vigilantissimo Protectori, Correctori, & Gubernatori, exponi feceris una cum omnibus, & singulis ejusdem Provinciæ Superioribus, & subditis, quod dicta Provincia, quondam Conventualium zelo suæ professionis ducta, & devotis accensa desideriis olim quidem Regulæ suæ observantiam amplexa fuerit, & formam vivendi, & disciplinæ Patrum Observantiæ acceptaverit, nuper vero a S. D. N. Urbano VIII. in Litteris suis Apostolicis sub datis hic Romæ 18. Junii præsentis anni declarata fuerit, & de novo incorporata Regulari observantiæ cum omnibus privilegiis, juribus, exemptionibus, & immunitatibus, quibus dicta Provincia, cum Provinciis Franciæ S. Bonaventuræ, & Conventus Parisiensis ab antiquo gaudere consueverunt.

Propterea ad felicius dictæ Provinciæ, & Fratrum conscientias serenandas, & Sanctæ Regulæ nostræ Seraphicæ nitorem & observantiam restituendam supplicaveris, quatenus concedamus tibi licentiam, ut cum consilio Syndicorum Conventuum respective possessiones, prata, & alia immobilia (si quæ fuerunt extra Conventuum septa) sic vel alienes, vel disponas, prout melius regimen dictæ Provinciæ, & Conventuum utilitas postulaverit; quia autem dicta alienatio, & dispositio non potest executioni mandari absque singulari ejusdem Eminentissimi Protectoris mandato, & modo ab illo assignando, quo debite & congrue omnia, si quæ intervenerint impedimenta, tollantur, & quatenus dicta hujusmodi alienatio, vel dispositio suum tandem integrum, & plenarium sortiatur effectum; Hinc est, quod auctoritate ejusdem Eminent. Protectoris Nobis in hac parte specialiter commissa, præsentium tenore, & vigore, te, qui de Religionis zelo, morum integritate, & prudentiæ claritate plurimum in Domino commendaris, ejusdem dictæ tuæ Provinciæ specialem Commissarium nominamus, & instituimus omni meliori modo quo possumus, & opus fuerit, etiam cum plenitudine potestatis, agendi, solicitandi, & procurandi per te, vel per alium, seu alios dictæ Provinciæ benemeritos Patres, a te deputandum, vel deputandos, ad cujus, vel quorum nominationem, & ad facultatem eligendi, specialem licentiam, & auctoritatem concedimus, quatenus dictæ possessiones, prata, & alia immobilia, si quæ fuerint extra Conventuum septa, intra unum annum, vel ad summum duos a debita præsentium notitia computandum, sic vel alienentur, vel disponantur, ut dictæ Provinciæ felicius regimen, & Religionis decor postulaverint.

Et propterea eadem auctoritate Eminentiss. Protectoris & earundem serie nostrarum prædictos Syndicos Conventuum respective tamquam generales per Sanctiones Pontificias Procuratores, & Œconomos Apostolicos, hortamur in Domino, & quantum in Nobis est, injungimus, & mandamus, quatenus dictam alienationem, seu dispositionem, consilio, & auxilio suo promoveant, ut scilicet fiat secundum requisitas juris solemnitates, & debitum Seraphicæ nostræ institutionis modum, scilicet dictorum bonorum dominium, possessionem, & proprietatem in perpetuum abdicando, & ad quos de consilio Fratrum cujusque Conventus melius secundum Deum, & fructuosius secundum licitam utilitatem Conventuum videbitur expedire, transmittendo, & alienando.

Insuper ad serenandas Fratrum conscientias eadem auctoritate Eminentiss. facultatem tibi concedimus, quatenus Fratribus, & Conventibus dictæ Provinciæ vice nostra declares: immo Nos nomine, & auctoritate dicti Eminentiss. Protectoris declaramus, dictos Conventus, Fratresque Minores respective licite, valide, tuta,

tuta, & salva conscientia *tenere posse annua, & perpetua legata, vel certos aliquos redditus, aut proventus annuos, & perpetuos* præfatæ puritati nostræ Regulæ consentaneos per modum eleemosynæ, aut (juxta primam & præcipuam S. Patris Francisci vivendi rationem, ejus consilio & exemplo firmatam & roboratam) pretii, seu mercedis vice pro spirituali dictorum Fratrum nostrorum labore recipiendos, nempe pro Missarum solemnium, privatarumque Sacrificiis, aliisque divinorum Officiorum oneribus secundum pias Benefactorum, seu vivorum, aut defunctorum intentiones institutis, sive pro Fabricis, & reparationibus Ecclesiarum nostrarum, sive pro studiis Sacræ Theologiæ, & bonarum disciplinarum, nec non aliis Conventuum utilitatibus, sive pro prædictis omnibus causis, aut aliqua illarum divisim, vel conjunctim jam diu prædictos redditus, aut proventus fundatos, & constitutos, vel fundandos, & constituendos super hujusmodi bonis cujuscumque sint naturæ (nunc, & in perpetuum abdicandis, transmittendis, & alienandis) juxta prædictos modos licitos & puritati Regulæ nostræ congruos reservando & retinendo, *facta prius ex animo, & optimo corde dictorum redditunm, aut proventuum, simili, vel efficaciori protestatione, & renuntiatione a Doctore nostro Seraphico P. Bonaventura præscripta, atque observata*; & quod dicti redditus aut proventus in unoquoque Conventu non sint in tanta copia & excessiva quantitate, ut mendicitatem excludant, aliisque servatis clausulis, & circumstantiis, *nec non gratiis, & juribus contentis, & expressis in allegatione pro sustinenda validitate fundationis, & perpetuorum Legatorum conventus Victoriæ. Sancti Patris Nostri Francisci Recollectorum in Hispania alias per Nos præsentata Eminentiss. Dominis Cardinalibus Sacræ Congregationis Concilii Tridentini, & ab eis approbata, & confirmata per Decreta edita sub datis hic Romæ vigesima Junii, & tertia decima Julii anno Domini* 1635.

Ut autem facilius, opportunius, & exactius injunctum tibi munus absolvere possis, ejusdem Eminentiss. Protectoris auctoritate, præcipimus omnibus, & singulis dictæ Provinciæ Fratribus Superioribus, & subditis in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub pœna privationis propriorum Officiorum, nec non excommunicationis latæ sententiæ, & etiam prædictis Conventuum Syndicis Apostolicis, ut te, vel alium, seu alios intra prædictum, & præfixum tempus velut legitimum, seu legitimos dictæ Provinciæ Commissarium, seu Commissarios ad prædicta (ut fertur) specialiter, & expresse deputatum, vel deputandum, aut deputandos cum omnibus gratiis, ac juribus aliis Commissariis concedi solitis recipere, recognoscere, & revereri velint, & debeant, tibi, aut illi, vel illis in his, quæ nec cultui Divino, aut Animæ suæ, nec evidenti & spirituali Conventuum utilitati contraria sunt, prompte, & hilariter obtemperaturi; Monentes, ut in hujusmodi muneris executione, nihil aliud penitus nisi prædictorum Cultus Divini augmentum, Domorum Domini decorem, studiorum necessitatem, & demum cujuscumque Conventus utilitatem spiritualem nostro, Minorum statui, & Regularibus Institutis, dictæque Provinciæ privilegiis nuper confirmatis (ut præfertur) congruentem præ oculis habeas. Vale, Deumque pro Nobis exora. Datum Romæ in Conventu Aracælitano die 10 Julii anno 1637. in quorum fidem manuali nostro Syngrapho, & majori officii nostri Sigillo præsentes munivimus.

Cum autem sicut eadem expositio subjungebat, præfati Exponentes præmissa pro illorum firmiori subsistentia, & validitate Apostolicæ nostræ confirmationis robore communiri summopere desiderent; Nos dictum Eliam aliosque præfatos specialibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & eorum singulares personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutos fore censentes supplicationibus illorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, deputationem de persona dicti Eliæ in specialem Commissarium Generalem (ut præfertur) factam, ac desuper confectas præinsertas litteras cum omnibus, & singulis in eis contentis, expressisque Apostolica auctoritate tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illisque inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes, & singulos tam juris, quam facti, quantumvis substantiales defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus.

Mandantes propterea omnibus, & singulis ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet spectabit, ut dictum Eliam aliosque præfatos præinsertarum præsentiumque litterarum nostrarum commodo, & effectu pacifice frui, & gaudere sinant, & faciant, nec illos desuper a quoquam quomodolibet molestari, perturbari, vel inquietari permittant, ac decernen-

nentes, easdem præinsertas patentesque litteras, validas, firmas, & efficaces existere & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore quomodolibet in futurum spectabit, inviolabiliter observari, dictisque exponentibus plenissime in omnibus, & per omnia suffragari debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac prædictorum Ordinis, & Provinciæ, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel alia quavis firmitate roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum omnium tenore præsentibus pro plene, & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus: ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die vigesima septima Julii 1637. Pontificatus nostri anno decimo quarto.

M. A. Maraldus.

103 Et ulterius pro legato relicto pro pitantia fuit semper sensus S. Congregationis Boni Regiminis Urbis, quæ ultra superius deducta sub die 22. Junii 1625. ita dedit litteras. *Viterbo. Governatore. Mentre per il passato i Frati Minori Osservanti di S. Francesco di Canino siano stati sovvenuti di scudi dieci l'anno per la pietanza, e di altri scudi quindeci per il vino da quella Comunità, la Sac. Congregazione si contenta che possa continuarseli la medesima limosina, onde piacerà a V. S.* concedernele *la facoltà opportuna.*

Ac pro vestiario habetur resolutio ejusdem S. Congregationis sub die 12. Novemb. 1661. *Perugia. Governatore. Questi Emin. Signori dopo aver veduta l'informazione di V. S. sono stati di parere, che ella proveda, che li Frati di S. Francesco Minori Osservanti di Nocera, siano soddisfatti nell' annua risposta di scudi sette, e baj. 50. che gli sono stati assegnati da quel pubblico sotto titolo di Vestiario; tanto eseguisca, e Dio la prosperi.*

104 Immo pro Carne assignata Mendicantibus a Communitate, illamque posse a lanione illius licite exigi, habemus casum decisum per doctissimum, & vigilantissimum Opit. Cerrum A. C. locumtenentem in causa Sabinen. præstationis Carnis inter RR. PP. de Observantia B. M. Virginis de Lilio, & Josephum Gentilem sustinentem jura Communitatis Malleani cum mandato de exequendo judicetum de Fratribus favore RR. PP. relaxato, & cum sententia emanata sub die 24. Martii 1708. per acta Babucci Notarii A. C.

Ac S. Congregationis Concilii, quæ ita invariate pro observatione præfati decreti Rev. Fabricæ circa Legata pro pitantia relicta mandavit, & in specie in *Æsina legati* 4. *Maii* 1697. cujus resolutio Magistralis hæc est. 105

Balthassar de Calvanis anno 1639. instituta herede usufructuaria Pieria uxore gravavit tam ipsam, quam heredes proprietarios ad tradendum in perpetuum PP. Capuccinis eleemosynam Juliorum septem singulis hebdomadis pro duobus ferculis, seu pitantiis, injuncto onere eidem Pieriæ faciendi intra certum tempus investimentum æquivalens annuæ satisfactioni prædicti Legati per hæc verba: Lascia la medesima Sig. Pieria mentre sarà viva, e gli infrascritti eredi, e successori in infinito siano obbligati, sì come esso Testatore espressamente comanda, di fare due volte la settimana l'elemosina alli Cappuccini di Gesi di Giulii tre, e mezzo per ciascheduna volta di Carne, o Pesce, e che per detto effetto pagati li scudi 100. di Legato fatto di sopra per l'Altare di S. Giuseppe dalla Sig. Pieria sua Consorte tra lo spazio di quattro, o cinque anni, o quanto prima si possa, si ponga a frutto quella quantità di denaro, che sarà bastante per il stabilimento perpetuo delle dette elemosine delle due pietanze la settimana per li detti PP. e che sino a detto cumulo, o stabilimento la Sig. Pieria si compiaccia siccome esso Testatore la grava di tener comunicati li frutti della sua dote, e contradote, pregando il medesimo S. Testatore li detti PP. Cappuccini per la detta carità di pregare nelle loro Orazioni per l'Anima d'esso, e de' suoi antenati morti ec.

Neglexerunt tam Pieria, quam primi heredes nedum primum investimentum, verum etiam traditionem supradictæ eleemosynæ per plures annos. Quare Nicolaus, & Theodorus de Calvanis heredes mediati condemnati fuerunt a Rev. Fabrica per viam compositionis ad solutionem scutorum 300. pro eleemosynis decursis, & non solutis.

Modo autem volentes iidem heredes executioni demandare præfati Testatoris voluntatem quoad investimentum capitalis prædicti oneris eo sub fundamento, quod ubi ad formam Testamenti factum

Ctum fuisset, illius ascendentes tunc ad annua scut. 36. vix hodie ascenderunt ad medietatem attenta notoria diminutione fructuum, censuum, aliorumque stabilium.

106 *Verum audito desuper Episcopo comprobante narratorum veritatem excitata fuit difficultas: An onus investimenti tamquam adjectum executioni legati dicatur stare demonstrative, vel taxative, itaut investimentum modo faciendum sit ab heredibus perpetuo manutenendum pro integra satisfactione summæ legatæ? Cumque placuerit EE. VV. demandare, ut instantia prædicta describeretur in folio; Hinc in præsenti Congregatione informantibus prædictis heredibus exquiritur.*

1 *An, & in qua quantitate præfatum investimentum sit faciendum?*

2 *An post factum investimentum, ac superveniente aliqua diminutione tam in capitali, quam in fructibus, heredes teneantur cum bonis hereditariis perpetuo supplere summam deficientem?*

Die 4. *Maii* 1697. *S. C. EE. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum censuit, ad primum faciendum esse investimentum in quantitate æquivalenti ad integrum onus.*

Ad secundum respondit, Affirmative.

107 *Faventina Legatorum. In assignatione bonorum facta per Constantiam Sevarolam de anno* 1657. *ad effectum fundandi in Terra Mutilianæ, vel Beneficium Ecclesiasticum, vel Monasterium Monialium, tria onera fundatrix imposuit. Primum annuæ præstationis libr.* 100. *Olei pro manutentione lampadis ante sacras Reliquias in Ecclesia P. P. Capuccinorum dictæ Terræ; Secundum lib.* 25. *ceræ albæ pro usu ejusdem Ecclesiæ; & Tertium denique unius ferculi valoris solidorum* 20. *ipsis PP. Capuccinis per singulas hebdomadas subministrandi.*

Secuta de anno 1686. *Monasterii fundatione, recusarunt Moniales subministrare dictas præstationes sub prætextu omnimodæ incapacitatis Fratrum Capuccinorum; quare ad instantiam Alexandri Bonconi, tamquam unius de populo, citatis, & informantibus quoque Monialibus, declarari humiliter supplicatur.*

1. *An Monasterium teneatur subministrare singulis annis dictas libras* 100. *Olei, &* 25. *Albæ Ceræ pro usu Ecclesiæ Capuccinorum.*

2. *An similiter teneantur præstare singulis hebdomadis supradictum ferculum sol.* 20. *pro ipsis Capuccinis.*

Die 2. *Mart.* 1697. *S. C. EE. S. R. E. Cardinalium Conc. Trident. interpretum ad primum respondit, Affirmative.* 108

Ad 2. *censuit servanda esse decreta Congregationis Fabricæ die* 4. *Febr.* 1633.

Quæ procedunt etiamsi assignatio bonorum fieret in contractu inter vivos, uti habemus casum decisum per *S. C. Fabricæ in Imolens. Legati seu Donationis sub die* 16. *Mart.* 1707. ubi fuit dictum favore R. R. P. P. Observantium Imolæ ad exclusionem Tribunalis Rev. Fabricæ *non intrare illius privilegia*, super qua controversia, quia elaboratissimæ fuerunt distributæ allegationes doctissimorum causæ Patronorum, & Advocatorum, merito pariter illas subnectere existimavi ad ostendendum, quod in hujusmodi controversiis omnia necessaria motiva hinc inde fuerunt perpensa, audito Commissario, & Fiscali ejusdem S. Tribunalis, & decisum *non intrare privilegia Fabricæ* attenta capacitate Religiosorum in recipiendis hujusmodi Legatis ex capite eleemosynæ; adversus quam resolutionem, cum denuo fuerit provocatum ad idem Tribunal, hoc perpensis denuo partium rationibus sub die 20. Julii ejusdem Anni eamdem resolutionem confirmavit cum rescripto *in Decisis*. Sic de Luccia *in Dissertatione de legatis n.* 402. 109

Insuper dictam Fratrum Minorum capacitatem expresse demonstrant variæ resolutiones Sacræ Congregationis Fabricæ, quarum prima fuit ila emanata die 28. Maii 1639. cum Epistolis directis Episcopo S. Angeli in Vado hujus lecturæ: *Ha avuto ricorso a questa S. C. della Fabrica il Procuratore Generale de' Minori Osservanti esponendo, che di un Legato pio appartenente a' detti Frati di Sant' Angelo in Vado V. S. intenda erigere un Canonicato sotto pretesto della loro incapacità; Questa medesima Congregazione anche con partecipazione di N. S. fece Decreto* (quod est illud anni 1633.) *che questi P. P. potessero ricevere per modum eleemosynæ gli annui Legati pii, e che non si estinguessero, riservandosene la disposizione a N. S. conforme all' ingionto Decreto.* 110

Roma 28. *Maggio* 1639.

Et quamvis Episcopus in sua informatione quam plurima deduxisset ad ostendendam incapacitatem Fratrum, denuo S. C. rescripsit: *Sendo stata letta in questa Sacra Congregazione la risposta data da V. S. in materia dell' applicazione da lei fatta ad un Canonicato delli scudi* 809. *lasciati da Carlo Gualterucci alli Frati della Osservanza con peso di Messe, non son parse a questi Eminentissimi Signori suf-* 111

ficien-

ficienti le ragioni addotte per sostenere detta applicazione, quale come che è fondata tutta nella incapacità de' Frati, così non sossistendo tale incapacità, almeno ad effetto di poter ricevere per via di limosina, conforme al Decreto fatto da questa S. Congregazione, dovrà V. S. sospendere, nè in essa procedere più oltre in pregiudizio de' Frati.

Roma 30. Agosto 1639.

Secunda sub die 31. Decembris 1639. directa Episcopo Anconitano, ita: *Questa S. C. altre volte dichiarò detti Frati capaci per modum eleemosynæ, però provederete che il Legato si eseguisca, nè sotto il detto pretesto della loro incapacità gli Eredi ritardino il pagamento.*

112 Tertia sub die 17. Martii 1640. lata ad favorem P. P. Minorum de Magliano; in qua agebatur de legato scut. 1500. cum obligatione injuncta heredi de reinvestiendo dict. summam, & solvendo fructus annuos P. P. erogandos ab istis in perpetuum pro celebratione duarum Missarum, & pro emenda sacra supellectili Altaris, & applicatio R. Fabricæ per Commissarium illius, & demandans talis applicationis revocationem ita: *E perchè detti P. P. Osservanti credono che detta sentenza non possa sussistere, e per aver questa S. C. dichiarato del 1633. che essi sono capaci di simili Legati per modum eleemosyna &c. e parendogli la domanda ragionevole, ne danno la facoltà di potere rivedere, conoscere e terminare detta causa per giustizia con facoltà di reintegrare detti Osservanti.* Prout de facto Commissarius eosdem P. P. ad legatum reintegravit.

Demum adsunt consimiles declarationes emanatæ sub diebus 28. Julii 1640. 20. Decembris ejusdem anni, 5. Octobris, & 2. Novembris 1641. & aliæ, quas brevitatis causa omittendas censui; quæ omnes declarant capacitatem cum tali modificatione per viam eleemosynæ, & registratæ inveniuntur in eadem discept. Piton. *n.* 138. 139. 140. 141. & 142.

113 Hujusmodi capacitas censetur admissa per Summos Pontifices: cum enim de anno 1641. Commissarius Fabricæ applicaverit quemdam censum mille florenorum in sorte & sc. 80. in fructu erogandorum in emptione Tunicarum, & Habituum pro dictis P. P. juxta donationem istis factam a Gaspare de Bartholomæo, comparuerunt coram S. M. Urbano VIII. iidem P. P. Minores, & ita eorum intentum exposuerunt: *Supplicant &c. quatenus dignaretur declarare Frat s esse capaces dictæ donationis, & a Ministris Fabricæ non posse molestari, quin per modum eleemosynæ possint dari, & recipi fructus census &c.* & emanavit præfata signatio. Die 12. Novembris 1641. S. S. D. N. *audita relatione S. Suæ facta de ordine Eminentiss. Cardinalis Barberini Protectoris benigne annuit petitioni supradictæ*, & in illius executione S. C. Fabricæ ita signatæ petitionis demandavit effectum: *Questi Eminentissimi miei Signori della S. C. della Fabbrica vi ordinano, che lasciate liberamente pagare, e ricevere detti frutti alli medesimi Frati donati per modo di limosina conforme la grazia fattagliene da N. S. revocando li sequestri, ed ogni altro impedimento di questo Tribunale, e suoi Ministri.*

Roma 21. Decemb. 1641. Piton. *l. c. n.* 144.

Et indistincte pro legatis pro victu, & vestitu semper resolvit Sacra Congregatio Boni Regiminis, & signanter *sub die 12. Augusti* 1651. ibi: *Ficulle. Podestà. Comanda la S. C. mentre sia vero, che nell' ingresso de' P. P. Cappuccini in cotesto luogo dal pubblico Consiglio fossero per loro sostentamento assignati per limosina scudi 50. l' anno, gli si continui conforme al solito tale sussidio caritativo, onde Voi le concederete la facoltà opportuna, oprando, che in tal conformità segua l' effetto.* 114

Ac sub die 26. Aprilis 1678. *Campagna. Governatore. La Sacra Congreg. senza attendere la risoluzione presa dal pubblico Consiglio della Comunità di Anagni avendo ordinato, che si continui a somministrare il solito sussidio di 40. scudi annui a questi Frati Cappuccini, che con tal assegnamento furono ricevuti dalla Comunità suddetta, così si contenterà di ordinare che segua, e Dio la prosperi.* 115

Sicuti etiam sub die 10. Maii 1692. *Viterbo. Governatore. E' stata sentita anche dalla S. C. come necessaria l' instanza fatta dalla Comunità di Valentano di potere ammettere li Frati Minori Osservanti di S. Francesco nel Convento già soppresso della Madonna della Salute, perchè restino provisti quegli abitanti di chi loro assista opportunamente con gli ajuti spirituali, per il di cui effetto s' è contentata la medesima Sacr. Congregazione che possa la predetta Comunità in conformità della risoluzione del Consiglio somministrare scudi 500. per una sol volta, da pagarsi in cinque anni colli sopravanzi della Tabella in ogni anno la rata, ed altri 50. scudi annui in sussidio caritativo per pietanza, e vestiario de' Religiosi, che vi dimoreranno da pagarsi venticinque scudi in ogni semestre, onde V. S. ne potrà concedere la necessaria licenza.* 116

Item hanc Minorum capacitatem obtinendi, & recipiendi Legata perpetua per viam puræ, ac 117

ac simplicis eleemosynæ, plures comprobavit Sacra Congregatio Episcopor. & Regul. & signanter in Lucens. sub die 21. Martii 1677. pro Minoribus de Observantia hanc dedit declarationem: *Sacra Congregatio Episcop. & Regul. sæpius declaravit Fratres Minores de Observantia S. Francisci, quamvis attenta dispositione, Exivi de Paradiso, & Constitut. Nicolai III. & Clement. V. sint incapaces obtinendi census perpetuos, & bona stabilia, posse tamen per viam puræ, ac simplicis eleemosynæ recipere quidquid ab executoribus ultimarum voluntatum eis traditur pro celebratione Missarum, pro ornamento Ecclesiæ, aliisque necessariis procurandis juxta doctrinam D. Bonav. relatam in Const. S. M. Urbani VIII. incip. Sacrosanct. Apostolatus Ministerium.*

118 Item eamdem capacitatem pluries approbavit Sacra Congregatio Concilii, & signanter *sub die* 12. *Jun.* 1704. *in Salernitana Legati Fabritii Pinto* in famosa causa vertente inter PP. Theresianos heredes, & Minores de Observantia, Reformatos, & Capuccinos Legatarios, ubi rescripsit: *Observentur decreta Rev. Fabricæ emanata die* 14. *Februar.* 1633. hoc est recipiant per modum eleemosynæ. Quod & expresse in eadem causa decrevit *Sac. Congregat. Rev. Fabricæ sub die* 20. *Jul.* 1707. *&* 9. *Februar.* 1708. in quorum decretorum observantiam fuit datum mandatum executivum sub *die* 28. *Jun.* 1709. *& sub die* 12. *Apr. ejusdem anni* 1709. fuit lata sententia a R. P. Sinibaldo Judice Rev. Fabricæ declarans, & statuens dd. PP. Theresianos in executionem præfatorum decretorum teneri, & obligatos esse solvere annuum Legatum per viam eleemosynæ relictum per dictum Fabritium Pinto dictis Minoribus de Observantia, Reformatis, & Capuccinis, & tam dicta sententia, quam mandatum, datum a Collegio Eminentissimorum, & Reverendissimorum DD. Cardinalium S. C. Rev. Fabricæ S. Petri de Urbe deputatorum, refertur ad litteram a D. Petro Marcellino de Luccia *in sua dissertatione unica de Legatis pro victu Religiosis Mendicantibus relicto, pag.* 207. *ad pag.* 210. *n.* 522. *&* 523.

119 Ex supra recensitis stat clarum, quod Legata relicta Fratribus Minoribus per modum simplicis eleemosynæ sustinentur, & quod tales Fratres licet sint incapaces Legatorum transferentium dominium, & possessionem apud ipsos, sunt tamen capaces ipsorum Legatorum per modum puræ & simplicis eleemosynæ. Et quamvis dicti Fratres non sint capaces petendi Legata perpetua per modum actionis judicialiter, sunt tamen capaces ipsas recipiendi per modum eleemosynæ ab herede defuncti, licet iste heres fuerit coactus ex officio per Judicem, vel ad instantiam alicujus de populo, vel Syndici Apostolici etiam tamquam unius de populo, qui ut talis potest comparere, & implorare officium Ordinarii, ut demandet executionem testamenti, & adimpleatur mens Testatoris, ut in articulo discusso pronuntiavit Rota in *Turritana Eleemosynarum, seu Legatorum* 10. *Januar.* 1595. *coram Emerix Decano pro Syndico Apostolico Conventus Sancti Petri de Syrchis Ordinis Minorum de Observantia cum Archidiacono Ecclesiæ Turritanæ* registrata apud Pitonium *par.* 1. *disceptationum Ecclesiasticarum, disceptat.* 2. *num.* 36. & apud D. Petrum Marcellinum de Luccia *loc. c. pag.* 117. *num.* 350.

Immo cum juxta communem Doctorum sententiam heres teneatur in conscientiam adimplere onera, & pias dispositiones Testatoris, potest etiam cogi per Syndicum Apostolicum, non tamquam unum de populo, sed nomine Ecclesiæ Romanæ vigore Constitutionum Gregorii XIII. Martini IV. & Pauli IV. ut tradunt in puncto Emmanuel Rodriquez *qq. Regular. tom.* 2. *qu.* 127. *art.* 4. *§. Ad primum enim*, Portell. *In dub. Regular. verb. Legatum n.* 8. *& melius in addit. n.* 2. *vers. de modo autem*, Hieronymus Rodriq. *resol.* 88. Pelliz. *in manual. tract.* 4. *sect.* 2. *n.* 111. *& seq. tom.* 2. Ricciul. *de Jure personar. extra gremium Eccles. lib.* 8. *cap.* 9. *num.* 27. Amostaz *de causis piis lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 78. Pasqualig. *de Sacrificio Miss. quæst.* 1091. *num.* 5. Villalob. *difficultat.* 34. *n.* 7. & alii; quæ Constitutiones Martini, & Pauli fuerunt novissime renovatæ per san. memor. Innocentium XI. Constitut. incip. *Sollicitudo pastoralis*, *sub dat.* 20. *Novembris* 1679. *impress. in Histor. Orbis Seraphic. tom.* 4. *fol.* 224. 120

Plurima alia de capacitate Fratrum Minorum recipiendi, & retinendi perpetua annua Legata per modum puræ & simplicis eleemosynæ videnda relinquuntur apud Pitonium *cit. par.* 1. *discept.* 2. *per tot.* & apud D. de Luccia *in cit. dissertatione unica de Legatis per tot.* ubi ultra adductas multæ afferuntur Apostolicæ sanctiones, & Sacrarum Congregationum responsiones, & declarationes; unde non amplius attendendi veniunt Doctores in contrarium scribentes. 121

Domus professæ Societatis Jesu, licet sint vere Mendicantes, sunt tamen capaces Legatorum, etiam bonorum stabilium, ita tamen 122

ut si talia bona non sint necessaria, nec opportuna usui domorum professarum, ea vendi debeant, & ex eorum pretio propriis necessitatibus provideri; *Sic Rota in Romana Legati* 10. *Mart.* 1517. *cor. Burrato & communis Doctorum*; Nihil tamen obstat tempore non longo ea retinere, donec se occasio vendendi offerat, vel opportunitas aptandæ habitationis ad usum Domorum professarum. Sanch. *lib.* 7. *Moral. c.* 26. *n.* 22. Layman *lib.* 3. *de Justitia tract.* 5. *cap.* 10. *num.* 6. & alii. Vide quoad hæc Legata *part.* 6. *Constitut. dictæ Societatis cap.* 2. §. 5.

124 Legatum relictum Ecclesiæ, quam Testator in specie non expressit, adeo ut ignoretur quam voluerit intelligere, est validum. *Com-*

124 *munis*. Si enim simpliciter nominavit Ecclesiam v. g. S. Mariæ, & plures sint Ecclesiæ ejusdem nominis, inter quas una sit Parochialis, Legatum debetur Parochiali. *Authent. de Eccles. tit.* §. *Si quis in nomine*, *& ibi Glossa verb. Domicilium collat.* 9. Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 82. *num.* 41. *& lib.* 3. *Juris Ecclesiastic. univers. cap.* 27. *num.* 90. *& seq.* & plurimi alii ibi citati, & alii passim.

125 Si autem Testator duas habuerit Ecclesias Parochiales ejusdem nominis, & facultatis, in quibus promiscue, & æqualiter recipiebat Ecclesiastica Sacramenta, & nec ex electione sepulturæ, nec aliunde discerni possit, de qua Parochiali intellexerit, variant Doctores; Multi enim volunt in tali casu Legatum esse dividendum inter utramque Parochiam, *arg. cap.* 2. *vers. Cum ab eo*, *de sepult. in* 6. ubi habetur, quod si aliquis habuerit duo domicilia, in quibus æqualiter commoretur, & alibi sepulturam elegerit, portionem Canonicam esse dividendam inter Parochias utriusque domicilii. Sic Covarruv. *in cap. Judicante*, *de Testament. n.* 2. Silvest. *verb. legatum* 2. *num.* 8. Molina *de justit. tract.* 2. *disp.* 196. *num.* 3. Garcias *in summ. tract.* 3. *different.* 11. *dub.* 3. *num.* 3. Leon. *de offic. Capellan. q.* 5. *sect.* 2. *n.* 36. Amostaz *lib.* 1. *de causis piis in genere cap.* 11. *n.* 19. ubi citat alios, & dicit aptissimum esse textum in *l. Si quis Titio* 27. *§. final.*, *ff. de Legat.* 2. ubi si decem uni ex libertis legarentur, nec constet, cui certo legata fuerint, inter omnes distribuuntur. Quod idem dicitur, quando posthumo legaretur, & plures nascantur, ut subdit ipse *loc. c.* Gomez *tit.* 1. *var. cap.* 19. *n.* 19. & Cancerius 3. *p. cap.* 20. *n.* 285. Et similiter observatur, si centum pro præmio assignentur primo ingredienti arcem obsessam, nam si plures simul ingrediantur, centum inter eos distribuuntur. Alciatus *lib.* 9. *Parerg. cap.* 10. Amostaz *loc. c.* & alii. Multi 126 alii autem tenent, in tali casu electionem competere Executoribus Testamenti, seu arbitrio Episcopi, *arg. c. Quoniam* 13. *vers. alioquin*, *de decimis*, ubi habetur, quod si res fuerit utrinque dubia, ita ut nulla conjectura comprehendi valeat, ad quam Parochiam Novalia pertineant, tunc in arbitrio Episcopi erit decimas, cui Ecclesiæ maluerit, deputare; & sic a pari in proposito locus erit gratificationi; *arg. cap.* 1. *vers. Quod si forte*, *de Paroch.* Sic Gemma *dec.* 185. Lara *de Anniverf. lib.* 6. *c.* 10. *num.* 97. & plurimis citatis Barbosa *lib.* 3. *Juris Ecclesiast. univers. cit. cap.* 27. *num.* 93. ubi ex ipsis dicit hanc esse communem, & veriorem. Quæ sen- 127 tentia est præsertim tenenda, quando Legatum est individuum, nec admittit separationem, ut si Testator jusserit construi Capellam in Ecclesia Parochiali; Tunc enim ex quo Testator legaverit rem individuam, nec possit impleri ejus voluntas, quin uni Parochiali concedatur, in dubio erit electio Executorum, seu Episcopi, Rubeus *pract. cap.* 79. *n.* 428. Amostaz *loc. c. n.* 20. Sanchez in *consil. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 2. *dub.* 8. *n.* 6. Vasquez in *opusc. de Testam. c.* 8. §. 1. *dub.* 1. *n.* 98. & alii.

Si vero multæ sint Ecclesiæ sub eodem ex- 128 presso nomine Sanctæ Mariæ, & nullo modo appareat quam Testator elegerit, tunc Legatum dandum est Ecclesiæ pauperiori sub dicto nomine, textu expresso in *Authent. de Eccles. Titul. c. Si quis autem*, ibi: *Si quis autem unum Sanctorum heredem scripserit, aut Legatum ei reliquerit, & non specialiter nominaverit locum, in quo est venerabilis Domus; inveniantur autem in eodem loco aut Civitate plura Oratoria ejusdem Sancti, illi magis domui, quæ pauperior est, præbeatur*; & sic tenent Tiraquell. *priv.* 56. *ad medium*, Gomez *variar. tom.* 2. *cap.* 11. *n.* 8. Molina *loc. c. disp.* 177. Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *c.* 11. *n.* 8. *v. deinde statuitur*, & pluribus citatis Barbosa *lib.* 3. *Juris Eccles. cap.* 27. *n.* 92. Tunc enim censetur Testator voluisse legare illi Ecclesiæ, respectu cujus sic legando majus opus caritatis exercet & plus suæ animæ consulit; *arg. cap. Animæ Defunctorum.*, *c. Prohibentibus*, *cum multis ibidem* 13. *qu.* 2. *cap. Ultim. de Sepulturis*, *cap. In litteris*, *de raptorib.* Legando autem Ecclesiæ pauperiori majus opus caritatis exercet, & plus consulit animæ suæ, ut de se patet, adeoque &c.

Si Ecclesia nominata non reperiatur in Ci- 129 vitate Testatoris, bene vero in ejus Diœcesi, seu Territorio, tunc isti debetur Legatum. *Com-*

Communis, textu expresso in *cit. Authent. de Eccles. tit. cap. Si quis autem*, ibi: *Si autem non est in Civitate Basilica nominati Sancti, inveniatur autem in territorio ejus, illi detur*. Si autem Ecclesia nominata non reperiatur, nec in Civitate, neque in ejus Territorio, seu Diœcesi, tunc Legatum debetur Ecclesiæ Parochiali Testatoris. *Communis*, textu expresso in *cit. Authent. de Ecclesiast. tit. cap. Si quis 9.* ibi: *Si autem neque in Territorio ejus reperitur ejusmodi domus, tunc Ecclesiæ Civitatis* (sive Parochiæ) *in qua Testator Domicilium habuerit, præbeatur*.

131 Legatum relictum v. g. Titio, si duo sint Titii æquali caritate & amicitia cum Testatore conjuncti, nec discerni possit, quinam ex ipsis fuerit a Testatore electus, quamvis de Jure Civili corruat, & sit pro invalido habendum, *l. Si fuerit*, *l. Si quis pluribus*, *ff. de rebus dubiis*, *l. Si duo sint Titii*, *ff. de testam. tutela*: In foro tamen conscientiæ tenetur heres, seu Executor illud inter eos dividere æqualiter, si in id consentiant, sic enim exigit æquitas naturalis. Molina *tom. 1. disp.* 197. *n.* 1. & 2. Diana *part.* 3. *tr.* 5. *ref.* 58. Trullench. *tom.* 3. *lib.* 7. *c.* 18. *d.* 1. *n.* 23. Busemb. *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 4. *dub.* 4. & La Croix *ib. sub n.* 1129. & alii.

132 Legatum relictum determinato pauperi, si hic moriatur ante solutionem, heres tenetur dare illud alteri; quia adhuc durat causa Legati, scilicet pietas, & suffragium animæ Testatoris, cum tale Legatum pium præsumatur factum causa pietatis, & in beneficium animæ ipsius Testatoris, & sic designatio pauperis facta fuerit demonstrative, & non taxative. Aliter tamen esset dicendum, si Legatum fuisset relictum in solum commodum, & bonum talis determinatæ personæ, quia tunc causa Legati esset effectus, qui cessat cessante persona, propter cujus specialem affectionem fuit relictum Legatum. La Croix cum Busemb. *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 4. *dub.* 4. *sub n.* 1129. Felix Potest. *tom.* 1. *par.* 2. *num.* 2567. & alii passim.

133 Repudiatio Legati Ecclesiæ facti est illicita, & peccaminosa, si fiat absque justa causa, & sine debitis solemnitatibus, seu sine beneplacito Apostolico, & in tali casu tenetur Prælatus ad satisfaciendum Ecclesiæ, si habeat proprium, unde satisfaciat. *Communis*, teste Reiffenstuel *l.* 3. *Decretal. tit.* 10. *n.* 53. Et ratio est, quia Prælatus vi officii sui, adeoque ex obligatione virtutis Justitiæ tenetur procurare commodum & utilitatem Ecclesiæ sibi commissæ, eidemque acquirere in quantum potest. *cap. Quicumque* 2. *caus.* 12. *q.* 4. *juncta Glossa vers. Aut neglectum*. Prælatus autem repudiando Legatum factum Ecclesiæ non procurat ipsius Ecclesiæ utilitatem, nam non acquirere est insidiari; *l.* 1. §. *Confertur*, *ff. de collat. bonor.* ubi præcise habetur; *Ceterum si id egerit, ne acquireret, hic & sibi insidiatus est*. Unde consequens est, quod Prælatus ille, qui sine justa causa, & debitis solemnitatibus repudiavit Legatum Ecclesiæ relictum, non solum illicite egerit, atque peccaverit, sed etiam compelli possit, ut de suo, si proprium habeat, satisfaciat Ecclesiæ, cum ipsam injuste damnificaverit. Glossa in *c. Illud statuendum* 8. §. *Si ergo caus.* 16. *q.* 6. *verb. Meliorem*, Abbas in *cap. Tua Nos nuper num.* 9. *de his quæ fiunt a Prælatis*, istud probans exemplo Tutoris, qui si potuit acquirere pupillo, & non acquisivit, tenetur de suo refundere; *leg. Quidquid*, *Cod. Arbitrium tutelæ*. Et sic Doctores passim. *Vid. verb. Alienatio art.* 4. *n.* 6. *ad* 10. Immo quando 134
Prælatus absque justa causa repudiavit Legatum Ecclesiæ relictum, potest Ecclesia exinde graviter læsa petere beneficium restitutionis in integrum. *Communis*, *arg. c. Requisivit* 1. & *c. Cum venissent* 2. *de in integrum restitutione*.

Legata ad caussas pias valent etiamsi Testamentum ad caussam profanam factum ob defectum solemnitatis Civilis corruat; dummodo tamen constet de voluntate Testatoris, v. g. si scripserit, aut subscripserit, si heres agnoscat ejus manum, aut ab eo immediate audierit, & hujusmodi. *Communis*. In relictis enim ad 136
caussam piam Jus Civile non attenditur; *arg. cap. Relatum* 11. *de testamentis*; adeoque etsi defectu solemnitatis civilis Testamentum non valeat quo ad profana, valet tamen quo ad Legata pia in eo contenta. Immo valent etiam Legata profana contenta in Testamento absque solemnitate Civili condito; *arg. cap. Accessorium* 42. *de Reg. Juris in* 6. ubi expresse dicitur, quod *Accessorium naturam sequi congruit principalis*: adeoque si Testamentum tamquam principale valet, *ex c. Relatum* 11. *de Testam.* etiam Legata quamvis profana utpote quid *Accessorium* valebunt. Hinc *Authent. Quod sine*, *Cod. de Testam.* in Testamento Patris inter liberos sine solemnitate ordinaria facto, valent etiam Legata relicta extraneis, sic Covarruv. *de Testam. c.* 11. *n.* 2. Pirhing *l.* 3. *Decretal. tit.* 26. *n.* 22. Reiffenstuel *ib. num.* 161. Engel *ib. n.* 19. Tiraquell. *privileg.* 80. Molina *disp.* 134. Layman *l.* 3. *tract.* 3. *c.* 2. *n.* 10. Julius Clarus §. *Testamentum q.* 6. *n.* 9. citans communem.

137 Falcidia, & Trebellianica non detrahitur a
Legatis ad pias caussas. *Authentic. similiter*,
Cod. ad Leg. Falcid. Barbosa *l. 3. Juris Ecclesiast.*
cap. 27. *n.* 84. cum communi aliorum.
138 Pars autem falcidiæ, quæ non potest detrahi
a Legatis piis non est oneranda Legatis pro-
fanis, itaut heres integram Falcidiam percipiat,
sed solum a Legatis profanis est detrahenda
pars illa Falcidiæ, quæ ipsis pro rata competit,
cum ad eam tantum sint obligata; Falcidia enim
pro rata de quolibet Legato detrahitur; *l. He-*
reditatem 68. *§. final. l. In quantitate* 73. *§. final.*
ff. ad l. Falcid. Unde in tali casu integra Fal-
cidia non deducitur, sed tantum rata de aliis
Legatis profanis. Mantica *lib. 9. conject. t. 3.*
num. 24. *&* 25. Amostaz *lib.* 1. *de causis piis*
139 *cap.* 11. *n.* 34. Falcidia non detrahitur ex Le-
gatis relictis Ecclesiæ. *Communis* cum Card.
Petra *tom. 2. comment. ad Constit. X. Innocent.*
140 *III. num.* 75. Neque detrahi potest Falcidia
ex iis, quæ relinquuntur Confraternitaribus,
sive cum Episcopi auctoritate, sive absque ea
institutis. Bassi *tract. de sodalitiis, seu Confra-*
ternitatibus qu. 16. *num* 1. cum multis citatis,
Barbosa *l. 2. Juris Ecclesiast. univers. cap.* 22.
141 *num.* 92. ubi testatur de communi. Falcidia
nullimode detrahitur a Legatis cum onere Mis-
sarum, vel pro exoneratione conscientiæ reli-
ctis, quia certo supponitur Testatorem prævo-
luisse, & prædilexisse tale onus in suffragium
suæ Animæ. Card. Petra *loc. cit. num.* 84. *&*
142 85. Vide verb. *Falcidia num.* 24. An autem
Falcidia sit detrahenda ex Legatis piis, quan-
do pia caussa, seu Ecclesia est Instituta heres?
Vid. d. verb. Falcidia a num. 20. *ad* 23.
143 Papa potest valide, & licite ex rationabili,
& justa caussa commutare Legata pia. *Com-*
munissima apud omnes; arg. Clement. Quia con-
tingit 2. *de Religiosis domib.* ibi: *Salva quidem*
Sedis Apostolicæ auctoritate, & constat ex Tri-
dentino *de reformat. sess.* 22. *c.* 6. *& sess.* 25
144 *cap.* 4. An autem Papa etiam sine rationabili,
& justa caussa possit commutare Legata pia?
variant Doctores: Multi enim tenent, & de-
fendunt partem affirmativam, quia dicunt,
Testatores quoties aliquod pium Legatum re-
linquunt, id faciunt sub tacita conditione, si
Papa aliter non disposuerit; *arg. cit. Clement.*
Quia contingit, ibi: *Salva quidem Sedis Aposto-*
licæ auctoritate; adeoque Papa etiam absque
caussa pro sua voluntate, & libertate poterit
commutare ultimas pias voluntates, seu Le-
gata pia. Tum quia hac tacita conditione exi-
stente, quando fit Legati commutatio non agit
Papa contra voluntatem Testatoris, sed secun-
dum ipsam, adeoque non erit necessaria ulla
causa ad talem commutationem. Covarruv.
l. 3. variar. cap. 6. *num.* 7. Marta *de jurisd.*
part. 4. *caus.* 74. *num.* 5. Sarmiento *select. l.* 1.
cap. 8. *num.* 21. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 2.
num. 2580. Silvester, Armilla, & alii apud
Sanch. *consil. l.* 4. *cap.* 1. *dub.* 1. *num.* 1.
Plurimi autem alii sustinent negativam par- 145
tem, quia dicunt ipsi, de Jure naturæ est ob-
servare, & ad unguem adimplere ultimas vo-
luntates, & quamvis Papa sit administrator
caussarum piarum, nequit tamen absque causa
eas commutare, cum alias rectus administrator
non esset; Sanchez *loco cit. dub.* 1. *n.* 4. Wa-
dingus *de contractib. disp.* 4. *dub.* 13. *§.* 6. *n.* 3.
Diana *part.* 8. *tract.* 1. *resolut.* 64. *in princip.*
Carpio *de execut. testament. l.* 3. *cap.* 2. *num.* 5.
Molina *de justitia tract.* 2. *disp.* 249. *num.* 4.
Lugo *eod. tract. disp.* 23. *n.* 512. Moneta *de*
commut. ultim. volunt. cap. 6. *num.* 29. Jul.
Cappon. *tom.* 2. *disceptat.* 102. *num.* 17. Barbo-
sa *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 83.
num. 1. cum plurimis ibi citatis; ubi dicit
quod in Concilio Tridentino *sess.* 22. *de reform.*
cap. 6. statuitur, hujusmodi commutationes ne-
que ab Apostolica Sede fieri debere, nisi ex
justa, & necessaria causa, & ex Molina *loco*
cit. n. 9. subdit, ab ipso Concilio Tridentino
loc. cit. sancitum esse, ut quando commutationes
aliquæ a Sede Apostolica fuerint obtentæ, Epi-
scopi tamquam Legati Sedis Apostolicæ summa-
rie, & extrajudicialiter cognoscant, nihil preci-
bus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse
narratum, priusquam commutationes prædictæ
executioni demandentur; sunt verba Concilii.
Et revera si ex tali commutatione lædatur jus 146
tertii, nequit Pontifex sine causa id facere;
leg. Si quando 35. *Cod. de inoffic. testam.* nec
id solet a Principe fieri; *leg. Rescripta* 7. *Cod.*
de precib. Imperat. offic. l. final. Cod. Si contra
jus, vel utilit. public. Alterum enim non læ-
dere est præceptum juris naturæ; *§. Juris præ-*
cepta, instit. de justit. l. Justitia 10. *ff. eod. tit.*
lib. 2. *tit.* 1. *part.* 3. adeoque quoties fuerit
damnum tertii, erit pro tali commutatione
semper necessaria rationabilis causa, ne Jus
naturale a Papa lædi, & impugnari videatur,
quin potius commutatio illa per mutationem
materiæ reducatur ad Jus naturale. Moneta
de commutat. ult. volunt. cap. 11. *num.* 29. *&*
q. 7. *num.* 7. Peregrin. *de Fideicomm. art.* 12.
num. 125. Haibanus *de interesse lib.* 1. *quæst.* 2.
num. 12. *&* 42. Amostaz *lib.* 1. *de caussis piis*
cap. 14. *num.* 8. Spino *de Testament. part.* 1.
rub. n. 20. ubi dicit, quod causa non quæli-
bet,

bet, sed publica requiritur, alias commutatio minime sustinebitur.

147 Quando Legatum non potest de jure, aut de facto impleri in propria specie, seu usu resignato a Testatore, potest Episcopus de consensu heredis, aut executoris deputati commutare illud in alium pium usum. *Communis*; *arg. cap. Nos quidem 3. de testament. & l. Lega-*
248 *tum*, 16. *ff. de usu, & ususfruct.* Immo Episcopus de consensu heredis, aut executoris ex justa causa, aut ex necessitate potest commutare Legatum etiam quando potest de jure, & de facto impleri. Barb. *de offic. & potest. Episc. par. 3. alleg.* 85. *num.* 5. *& lib. 3. Juris univers. c.* 27. *n.* 5. Vasquez *in opusc. de testam. cap.* 8. §. 5. *dub.* 3. Diana *par.* 8. *tract.* 4. *resolut.* 6. *Moneta loc. cit. cap.* 5. *num* 322. Sanchez *loc. cit. dub.* 2. *num.* 3. Tondutus *tom.* 1. *cap.* 112. *n.* 6. Felix Potest. *tom.* 1. *par.* 1. *num.* 2584. Amostaz *loc. cit. num.* 16. *&* 19. Rota *lib.* 2. *di-*
149 *vers. dec.* 1123. *par.* 3. & alii plures. Non potest tamen Episcopus tale Legatum commutare nequidem in melius, etiam de consensu heredis, aut executoris sine justa & necessaria causa; *arg. Concil. Trident. citat. sess.* 22. *de reformat. cap.* 6. ibi: *In commutationibus ultimarum voluntatum, quæ nonnisi ex justa, & necessaria causa fieri debent, & Clementin. Quia contingit* 2. *de Religiosis domib.* ubi expresse statuitur, *quod ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debent, non ad alium* (*salva quidem Sedis Apostolicæ auctoritate*) *converti*, & concordat *cap. Ultima voluntas* 4. *caus.* 13. *quæst.* 2. *& cap. Nos quidem* 3. *de testamentis*, cum similibus. Sic Barbosa *cit. alleg.* 83. *num.* 2. cum pluribus aliis ibi citatis. Amostaz *loc. cit. num.* 19. La Croix *lib.* 4. *num.* 845. contra varios alios apud Barbosa *loc. cit. num.* 2. volentes, posse Episcopum Legatum commutare in æquale, aut in melius, etiam sine justa & necessaria causa.

150 Patriarchæ, Primates, & Archiepiscopi ex justa & necessaria causa possunt similiter commutare Legata suorum subditorum, non tamen si fuerit suffraganeorum, cum in subditis suffraganeorum non habeant jurisdictionem; *cap.* 1. *de officio Legati*, *cap. Duo simul* 9. *de offic. Ordinarii*. Nisi causa per appellationem ad eos perveniat. Moneta *de commutat. ultim. voluntat. cap.* 5. *num.* 286. Amostaz *loc. citat.*
151 *num.* 20. & aliis passim. Cardinales in eorum Titulis possunt commutare Legata, & ultimas voluntates in illis casibus, quibus possunt Episcopi respectu suorum subditorum, quia de Jure habent in suis titulis jurisdictionem Episcopalem. Moneta *loc. cit. cap.* 5. *quæst.* 13. *conclus.* 1. *num.* 452. Diana *par.* 5. *tract.* 2. *de potest. & privileg. S. R. E. Card. resolut.* 57. Barbosa *citat. allegat.* 84. *num.* 5. *in fine*, & alii passim.

Vicarius Capitularis, sede vacante, potest 152
commutare Legata in iis casibus, in quibus potest Episcopus, quia jurisdictio ordinaria competens Episcopo Sede vacante transfertur in Capitulum, seu Vicarium Capitularem ipsum Capitulum repræsentantem; *c. Cum olim* 14. *de major. & obedient. cap.* 1. *in eod. titul. in* 6. Sic Moneta *loc. cit. cap.* 5. *num.* 427. Barbosa *cit. alleg.* 83. *n.* 16. *vers. Capitulum*, Diana *par.* 8. *tract.* 4. *resol.* 34. Amostaz *loc. cit. n.* 25. & alii passim.

Vicarius Generalis Episcopi, quando ipse 153
Episcopus commode haberi valet, non potest commutare Legata, & ultimas voluntates; quia similes commutationes sunt de gravioribus, & quæ habent gravissimam difficultatem; adeoque nec censentur concessæ, nisi specialiter demandentur. Tum etiam quia commutatio involvit Juris dispensationem, & legis derogationem, quæ non committitur, nisi specialiter, & expresse. Sic Abbas *in cap. Cum Dilecti*, *de election. num.* 10. Cappon. *tom.* 2. *disceptat.* 103. *num.* 11. adeoque Vicarius nequit facere similes commutationes, nisi id ei specialiter & expresse committatur. Barbosa *citat. alleg.* 83. *num.* 60. *in fine*. Cappon. *loc. cit. num.* 11. Moneta *loc. cit. cap.* 5. *num.* 484. Amostaz *loc. cit. num.* 21. & alii. Dicitur au- 154
tem notanter, *quando ipse Episcopus commode haberi valet*; nam si extra Diœcesim, & in remotis esset, ubi commode adiri non posset, tunc Vicarius Generalis ex justa, & necessaria causa posset commutare Legata, & pias ultimas voluntates, cum in tali casu possit etiam difficiliora expedire, ut concedere Dimissorias ad Ordines; *cap. Cum nullus*, *de tempore Ordin. in* 6. Et Vicarius Archiepiscopi in tali casu suffraganeos Censuris compescit; *cap.* 1. *de offic. Ordinar. in* 6. Sic Moneta *loc. citat. cap.* 5. *num.* 484. Amostaz *loc. cit. num.* 22. & alii.

Visitatores etiam absque speciali mandato 155
nequeunt mutare Legata, & ultimas pias voluntates propter rationem adductam de Vicario Generali. Moneta *loc. cit. c.* 5. *num.* 486. Amostaz *loc. cit. num.* 31. & alii. 156

Abbates, aliique similes prælati habentes proprium Territorium, & Jurisdictionem quasi Episcopalem, possunt ex justa & necessaria causa commutare Legata, & ultimas volunta-

tes suorum subditorum; habent enim quoad hoc Jurisdictionem ordinariam in suo Territorio, adeoque &c. Monera *loc. cit. n.* 454. Barbosa *cit. alleg.* 85. *n.* 16. & alii.

157 Justæ causæ talium commutationum quatuor in genere referuntur a Moneta *loc. cit. cap. 6. num.* 83. Cappon. *loc. cit. disceps.* 103. *n.* 18. & Amostaz *loc. cit. num.* 34. Scilicet causa necessitatis, utilitatis, pietatis, incommodita-
158 tis, aut majoris commoditatis. In specie autem plures referuntur a Barbosa *cit. alleg.* 83. *a num.* 7. & in Concil. Tridentin. *sess.* 22. *de reformat. cap.* 6. *a num.* 3. & ab aliis.
158 Prima igitur est, si pecunia Legata ad usum designatum non sufficiat, tunc enim in alium pium usum ab Episcopo converti potest. Barbosa *in Concil. Trident. loc. cit. num.* 3. *& dict. allegat.* 83. *num.* 7. cum pluribus ibi ci-
159 tatis. Secunda, si res Legata non possit pro usu destinato adimpleri impedimento juris, vel facti, quia tunc potest Episcopus commutare quæcumque Legata pia in alios pios usus. Barbosa *in cit. sess.* 22. *cap.* 6. *num.* 4. *& cit. allegat.* 83. *num.* 81. cum pluribus aliis ibi
160 citatis. Tertia, si Ecclesia, seu Monasterium non possit construi ubi designavit Testator, quia tunc potest Episcopus concedere, ut alibi construatur. Barbosa *in cit. sess.* 22. *cap.* 6. *n.* 5. *& cit. alleg.* 83. *n.* 10. & plures alii ibi
161 citati. Quarta, si Legatum sit factum ad unum usum, non ita necessarium, ut si esset factum ad pingendam Ecclesiam, quæ minatur ruinam; tunc enim posset Episcopus pecuniam ad talem picturam destinatam in alium pium usum magis eidem Ecclesiæ necessarium commutare. Barbosa *in cit. sess.* 22. *c.* 6. *n.* 6. *& cit. alleg.* 83. *n.* 12. cum pluribus aliis ibi ci-
162 tatis. Quinta, si urgeat aliunde necessitas commutandi ultimas defunctorum voluntates, neque adiri possit Summus Pontifex; tunc enim potest Episcopus illas commutare. Barbosa *in cit. sess.* 22. *cap.* 6. *n.* 9. *& cit. alleg.* 83. *sub*
163 *n.* 16. Moneta *loc. c. cap.* 5. *n.* 348. Sexta, si adsit necessitas gravis sublevandi Rempublicam; tunc enim potest Episcopus commutare Legata in ejus sublevamen. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1150. *& communis aliorum*. Quinimmo volunt multi, quod in tali casu ad sublevandam gravem necessitatem Reipublicæ, possint Legata commutare iidemmet executores sine facultate Episcopi; quamvis tamen non expediat, sed debeat expectari declaratio Episcopi, an necessitas Reipublicæ vere sit gravis, aliter possint intervenire multi errores, abusus, &
164 scandala. Septima, si Ecclesia indigeat sacris vestibus, aut earum reparatione, tunc poterit Episcopus de consensu heredis pro una vice tantum commutare, seu convertere Legatum relictum alicui Capellæ, seu Ecclesiæ pro Missis celebrandis, in paramentorum, seu sacrarum vestium emptione, vel reparatione. Barbosa *cit. allegat.* 84. *n.* 14. *cum aliis ibi citatis*, Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 2586. Amostaz *loc. cit. num.* 37. ubi ex Ricciu refert ita decisum fuisse.

Legatum tamen magnæ quantitatis Missarum una vice celebrandarum commutari, seu converti non potest in erectionem Capellaniæ perpetuæ. *S. Congreg. Conc. in Bononien. Legati Missarum* 7. *Decemb.* 1667. 9. *Augusti* 1698. *&* 4. *Septemb.* 1702. apud Ursayam *in Miscellaneo Sacro & Profano part.* 1. *Litt. L. n.* 45. Legata pro celebratione Missarum nunquam patiuntur diminutionem; *Sacra Rota Romana Redditionis rationis*, 20. *Januar.* 1708. §. *Etenim*, *coram Cafarell.* 165 166

Legatum relictum Capitulo pro Anniversario quotannis celebrando, debet applicari Mensæ Capitulari pro satisfaciendo in perpetuum tali Anniversario, & nullimode potest dividi inter Capitulares. Navarrus *lib.* 3. *de Testamentis consil.* 4. *n.* 2. *cum sequentibus*, & alii communiter. Et ratio est, quia mens, & voluntas disponentis est in primis servanda; *l. In conditionibus* 19. *ff. de conditionibus, & demonstrationib. cap. Cum olim* 38. *de prabend. c. Ultima voluntas q.* 4. *caus.* 13. *q.* 2. cum similibus. Mens autem & voluntas dicti Legantis, est ut Capitulum obligetur ad faciendum perpetuo singulis annis in suffragium suæ animæ unum Anniversarium, quod non posset fieri, si Legatum ad id relictum divideretur inter præsentes Capitulares, cum successores Capitulares, in quibus conservabitur Capitulum, non essent habituri commodum, propter quod tenerentur ad onus illius perpetui Anniversarii; *Qui enim sentit onus, sentire debet commodum, & e contra*; textu expresso *in cap. Qui sentit* 55. *de Regul. jur. in* 6. *& l. Secundum naturam* 10. *ff. eodem*; adeoque tale Legatum non potest dividi inter præsentes Capitulares, sed converti debet in bonis fructiferis, quæ reddant commodum futuris successoribus Capitularibus sensuris onus dicti perpetui Anniversarii. 167

Item Legatum relictum Capitulo, etiam sine expresso onere, censendum est relictum Mensæ Capitulari, & non Canonicis uti singulis, nisi aliud ex conjecturis de mente Testatoris colligatur. Et ratio est, quia mens Testatoris, 168

quæ

quæ ex adductis juribus numero antecedenti semper est servanda, videtur in tali casu dirigi in Capitulum prout est Communitas, quæ semper remanet eadem Communitas Capitularis, sive contempletur ut constituta ex Capitularibus præsentibus, sive ex successoribus, & futuris; adeoque tenendum est, tale Legatum esse relictum Capitulo Canonicorum, ut Collegio, & non Canonicis uti singulis, sicque non posse dividi inter præsentes Capitulares, sed totum debere applicari Mensæ Capitulari ad commodum etiam futurorum Capitularium. Sic colligitur *ex l. Pater filium* 38. §. 6. *ff. de Legatis* 3. & tenent, ac a fortiori tenere debent Covarr. *in c. Requisisti* 25. *n. ult. de Testamentis*, Genuens. *in prax. Neapolit. c.* 72. *n.* 7. Gratian. discept. *tom.* 3. *c.* 533. *n.* 16. Thoro *in Summa privileg.* 176. *ad med.* Cevallos *Commun. q.* 278. *ad med.* Amostaz *lib.* 4. *de caussis piis in specie c.* 1. *num.* 70. & 71. & omnes alii citandi in numero sequenti.

169 Item Legatum relictum Canonicis indefinite, censendum est esse relictum Capitulo, seu Collegio Canonicorum, & non Canonicis uti singulis, adeout debeat applicari Mensæ Capitulari ad commodum etiam futurorum Canonicorum, & non possit dividi inter præsentes Canonicos, nisi ex conjecturis aliud de mente Testatoris colligi possit. Sic ex *l. Pater filium* 38. §. 6. *ff. de Legatis* 3. & *l. Civibus* 2. *ff. de rebus dubiis*, tenent ultra cit. Doctores *n. antecedenti*, etiam Card. *in c. Requisisti* 15. *de Testam.* ibique Imola *n.* 30. Didac. *sub num.* 10. Mantica *de conject. ult. volunt. lib.* 8. *tit.* 6. *n.* 22. & 24. *in fin.* Riga *in cap. Cum M. Ferrariensis n.* 11. *de Constit.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 21. *n.* 6. Cassan. *cons.* 44. *n.* 29. Valenznola *cons.* 190. *n.* 39. Vasquez *in opuscul. de Testament. cap.* 8. §. 5. *dub.* 2. *num.* 100. Panimol. *par.* 2. *dec.* 98. *num.* 8. & 9. Ventriglia *tom.* 2. *de Legatis piis annotat.* 28. §. 1. *num.* 43. Barbosa *de Canonicis cap.* 42. *n.* 26. *vers. Cum fit mentio*, & alii plures. Et ratio est, quia verbum *Canonicis* indefinite prolatum Capitulum, & Collegium eorum designat; *cap. Cum omnes* 6. & *cap. Cum accessissent* 8. *de Constit.* Atque ita cum tale Legatum sit relictum Canonicis, censendum est potius a Testatore sub nomine collectivo contemplatum Collegium, seu Capitulum, quam Canonici uti singuli; Nisi, ut dictum fuit, aliud ex conjecturis de mente Testatoris colligatur, ut si adessent conjecturæ demonstrantes quod Canonici a Testatore fuerint contemplati uti singuli, puta si Canonici fuerint benemeriti illius, quia ipsum Testatorem a gravi malo, seu periculo liberaverint, aut aliter speciales ejus benefactores, seu amici, aut ejus consanguinei extiterint; *l. Nec adjecit* 9. *ff. Pro socio*; Vel quod Legatum non possit convenire ipsi Collegio, sed singulis; quo quidem casu uti singulis relictum fuisse Legatum esset censendum, ut recte docent Card. Mantica *de conject. ultim. volunt. lib.* 8. *tit.* 6. *n.* 24. Genuens. *in praxi q.* 339. *n.* 2. *ad fin.* Gratian. *cit. cap.* 533. *n.* 19. Amostaz *loc. cit. num.* 71. Ventriglia *loc. cit. n.* 43. Barbosa *loc. cit. n.* 26. & alii supracitati dicentes, Doctores volentes dictum Legatum censendum esse relictum Canonicis uti singulis, intelligendos esse in solo casu, quo interveniant dictæ, aut similes conjecturæ demonstrantes talem fuisse mentem Testatoris; Secus autem si nulla adsit talis conjectura, quia tunc censetur relictum Collegio, seu Capitulo, & non Canonicis uti singulis; cum rationabiliter credendum sit in favorem suæ animæ potius voluisse suam perpetuare memoriam apud omnes futuros Canonicos, seu Capitulares, qui fruentes in perpetuum redditu sui Legati, perpetuo memores beneficii, perpetuo pro Benefactore preces effunderent, quam in ictu oculi ipsam suam memoriam extinguere in solis tempore sui testamenti, & decessus existentibus Canonicis, sine ulla spe futuri suffragii. Unde cum in ambiguis inspicienda sit caussa Legati; *l. Uxori suæ* 33. *in princip. de Legat.* 3. merito propter dictam caussam censendum est fuisse relictum tale Legatum Collegio Capitulari, & Mensæ Capituli, non autem singulis de Capitulo, ut teste Ventriglia *loc. cit. n.* 43. omnes advertunt supra allegati Doctores.

Qui *ibid. n.* 45. subjungit, advertendum esse, quod si fuerit relictum Canonicis Legatum magnæ & notabilis quantitatis pecuniæ pro Missis celebrandis, non possunt Canonici post mortem Testatoris dividere inter se pecuniam, & celebrare Missas juxta eleemosynas solitas secundum morem Provinciæ dari pro celebratione Missarum, sed tenentur magnam illam pecuniæ quantitatem convertere in annuos redditus, & in perpetuum celebrare Missas juxta annuos redditus; quia talem præsumitur fuisse mentem Testatoris, qui sic voluerit consulere suæ perpetuæ memoriæ, & perpetuis suffragiis pro se, & suis. Et sic revera esse censendum, nisi aliud ex conjecturis colligatur, vel nisi pecunia legata fuerit modica, tenent etiam Genuens. *in praxi c.* 71. *n. ult. in annotat.* & *pract. Eccles. quæst.* 51. *num.* 3. 170

Maranta *par.* 1. *controv. resp.* 29. *per tot.* & alii.

171 Legatum relictum Ecclesiæ debetur totum illi; nec Episcopus, nec Rector illius potest aliquid prætendere; nec si sit relictum Ecclesiæ Cathedrali, vel Collegiatæ, possunt Canonici aliquid de illo accipere; *cap. Requisisti* 15. *de Testam. Authent. seu Novel.* 129. *de Ecclesiast. titulis tit.* 14. *cap.* 13. Et ratio clara est, quia in tali casu Legatum esse censetur solum contemplatione Ecclesiæ, & non contemplatione Episcopi, Rectoris, seu Canonicorum, adeoque non istis, sed soli Ecclesiæ debetur, ut multis decisionibus probat Rub. *pract. quæst.* 70. *a num.* 1. & sequitur Amostaz *loc. cit. n.* 58. & alii passim.

172 Si Legatum relictum sit Episcopo, seu Rectori alicujus Ecclesiæ, ad cognoscendum cui debeatur, attendendæ sunt conjecturæ. Vel enim Legatum relictum est ab extraneo nulla præcedente amicitia, seu benemerentia Episcopi, aut Rectoris; & tunc Legatum non debetur Episcopo, nec Rectori, sed Ecclesiæ, cum intuitu ipsius censeatur relictum a Testatore in favorem suæ animæ, utpote sic magis favorabile; & licet sit relictum Episcopo, seu Rectori Ecclesiæ cum expressione proprii nominis Episcopi, seu Rectoris, intelligitur tamquam administratoribus illius, non vero ut talibus personis; Vel Legatum relictum est a consanguineo, propinquo, amico, familiari, beneficiato, & hujusmodi, & tunc Legatum debetur, non Ecclesiæ, sed Episcopo, seu Rectori; cum censeatur relictum solum intuitu personæ, non obstante quod expressum sit nomen dignitatis. Id tamen totum intelligendum est in utroque casu, *Nisi ex qualitate rei legatæ aliud colligatur*. Nam licet Legatum relictum Episcopo, seu Rectori a consanguineo censeatur relictum intuitu personæ, & consequenter debeatur Episcopo seu Rectori, & non Ecclesiæ; tamen si qualitas rei legatæ aliud demonstret, puta si legatæ sint vestes Ecclesiasticæ, Calix, Patena, Lampas, & hujusmodi, tunc Legatum debeatur Ecclesiæ; quia cum qualitas rei legatæ potius conveniat Ecclesiæ, quam personæ, sic Legatum censetur potius relictum Ecclesiæ, quam personæ. Similiter econtra quamvis Legatum relictum ab extraneo censeatur relictum intuitu Ecclesiæ, & consequenter ipsi Ecclesiæ debeatur, & non Episcopo, nec Rectori; tamen hoc non habet locum, quando ex qualitate rei legatæ aliud colligi potest; ut quando Testator legavit Episcopo, seu Rectori, Falconem, Canem, & hujusmodi, *cap. Requisisti* 15. *de Testamentis*: & ibi Doctores passim, Mantica *de conject. ult. volunt. lib.* 6. *tit.* 12. *n.* 4. Surd. *de alimentis lib.* 1. *c.* 1. & *tit.* 5. *q.* 6. *n.* 9. Menoch. *lib.* 4. *præsumpt.* 122. Socin. sen. in *l. Civilibus* 2. *de rebus dub.* Ruin. *consil.* 202. *n.* 13. *t.* 2. Amostaz *loc. cit. n.* 61. Panimoll. *par.* 2. *dec.* 98. *n.* 21. & 22. Ventriglia *loc. cit. num.* 42. & alii fere communiter.

Additiones ex aliena manu.

Frequenter in Foro de eo disputari solet, utrum legatum demonstrative, an taxative relictum sit, idque ob diversos juris effectus; nam legato demonstrative relicto, deteriorata, vel perempta re, legata supplere tenetur heres, non item eodem legato relicto taxative. 173

Regula qua Doctores in hac quæstione uti solent hæc est, ut scilicet legatum intelligatur demonstrative, quoties dispositio incipit ab onere operis per Testatorem demandati, subindeque progreditur ad expressionem rei, sive pecuniæ in eam causam erogandæ. Maxime si opus demandatum, & expressio bonorum non stent sub unico verborum contextu, sed in diversa separataque oratione legantur. Quinimo creditur satis esse rem quoquo modo esse dubiam: ut legatum maxime pium non taxative, sed demonstrative relictum censeatur. Vide Auctores relatos a Clar. Mem. Cardinal. Lanfredin. *in Respons. Eccles.* 42. *n.* 2. & *plur. seq.* 174 175 176

Rectius vero mox laudatus *Auctor*, *Præmissæ regulæ* (ait) *tum de inchoatione dispositionis ab onere, tum de diversitate orationis non sunt, nisi quædam argumenta ex communiter accedentibus deprompta in linea conjecturali, scilicet quia dum Testator primo loco, ac per orationem absolutam expressit præceptum operis perficiendi, de omnimodo illius adimplemento principaliter sollicitus fuisse videtur, & opportunioribus mediis illius finis consequutionem exoptasse, nec propterea illud subordinare voluisse reputatur incerto eventui peremptionis, vel insufficientiæ particularium illorum bonorum expresse designatorum. Quamobrem non est præclusus aditus tutiori investigationi diversæ voluntatis Defuncti, quæ si ex aliis argumentis, & conjecturis appareat, ut non aliunde, quam ex talibus bonis specialiter designatis legatum adimpleatur, utique hac Defuncti voluntas sequenda est, spreto rigore litteræ, neglectoque ordine scripturæ forsasse extensæ ab inconsulto jurisque imperito* 177

rito Notario &c. Parvi enim refert, quis voluntatem disponentis sermo exceperit, aut quæ prius quæve posterius verba calamus scribentis effuderit, ubi ex non dubiis argumentis conjicitur vera animi sententia, quam sequi necesse est, etiam recedendo a proprietate verborum, & supplendo scripturæ defectum.

178 Neque admittit, ipsum legatum pium in dubio censeri relictum demonstrative.

179 Plura autem idem *Doctor* cumulat argumenta, ex quibus non obstante inchoatione dispositionis ab onere, tum diversitate orationis, legatum non demonstrative, sed taxative relictum

180 ctum censetur. Præcipuum autem est, si non quantitas pecuniæ in genere, sed certa species sit legata.

181 Vide, & de hac quæstione, & quidem in utramque partem Rotam *in Romana Fundationis Monasterii 21. Junii 1717. cor. bon. mem. Cerro, in Romana supplementi, & applicationis 11. Jun. 1731. cor. clar. mem. Aldovrando, & in Novarien. Capellaniæ 2. Jul. 1736. & 6. Maii 1737. cor. bon. mem. De Vais*, sed potissimum vide doctissimum Averanium *Interpretation. Jur. lib. 2. c. 27. per tot.* ubi materiam pro dignitate tractat, conciliatque textus omnes, qui inter se contrarii videntur.

L E G A T U S.

1 Legati sic dicuntur, quia ut publice mittantur, leguntur, indeque leguntur seu ablegantur. Reiffenstuel *lib. 1. decretal. tit. 30.*

2 *n. 2.* & alii. Legati aliter vocantur & accipiuntur in Jure Civili, & aliter in Jure Canonico. *Communis*. Legati in Jure Civili sunt illi, qui mittuntur, & quibus mandat Proconsul jurisdictionem, *l. Legatus, ff. de Offic. Proconsulis*. Solent enim Proconsules ob rerum gerendarum multitudinem in Provincia Legatos statuere, qui non propria, sed mandata jurisdictione utuntur, & hoc modo intelliguntur, & accipitur Legatus, *ff. & Cod. in titul. de Officio Proconsul. & Legat.* & de his fit mentio *in capit. Legatos 2. de Offic. Legati in 6.* Alii vero leguntur, seu mittuntur a Principibus Laicis summo Pontifici, vel ab eisdem Principibus inter se, ad referenda videlicet mandata suorum Principalium, sicque ad exercendum nudum ministerium absque alia jurisdictione, & vocantur *Oratores*, seu vulgo

3 *Ambasciatores*. Legati in Jure Canonico sunt in triplici differentia, nempe Legati a Latere, Legati Missi, seu Nuncii Apostolici, & Legati nati. *Communis*, & colligitur *ex cap. Cum non ignoretis 1. & cap. Excommunicatis 9. de Officio Legati, & cap. officii nostri 1. eodem in 6. &* Glossa *ibidem verb. Legati*. In ipso enim *cit. cap. Cum ignoretis* fit mentio de Legato nato, *in cit. cap. Excommunicatis* fit mentio de Legato a Latere, ac misso, & *in cit. cap. Officii nostri* fit mentio de omnibus tribus, scilicet tam de Legatis a Papa missis, sive sint de Latere, sive non, quam de Legatis natis.

Legati a Latere alii sunt ordinarii, & alii extraordinarii. Legati a Latere ordinarii sunt Cardinales illi, qui a summo Pontifice mittuntur ad obeundum in aliqua Provincia Legationis officium cum jurisdictione, seu potestate Ordinaria ad instar Præsidum Provinciarum, ut sunt Legati Bononiæ, Ferrariæ, Romandiolæ &c. Et dicuntur *a Latere*, quia Cardinales ad latus summi Pontificis assistunt, & sic dum mittuntur, quasi a Latere extrahi videntur. Papa enim, & Cardinales unum corpus mysticum faciunt, cujus caput est Papa, & membra ejus sunt Cardinales; *arg. cap. Si quis cum militibus 22. caus. 6. qu. 1.* ibi: *Nam & ipsi pars corporis nostri sunt*, ac propterea Legati a Latere nuncupantur *cap. Decreto 11. caus. 2. qu. 6.* ibi: *Ante Legatos nostros ex Latere missos; & cap. Si quis Episcopus 30. ead. caus. & quæstione*, ibi: *Ut de Latere suo Presbyteros mittat*. Sic Cohell. *in notitia Cardinal. cap. 16. privileg. 16. in princip.* Tondut. *qu. beneficial. par. 3. cap. 20.* Barbosa *lib. 1. Jur. Eccles. universal. cap. 1. num. 1.* Card. Petra *tom. 2. Comment. ad Constit. 3. Alexand. III. sect. 1. num. 7.* & alii passim. Legati a Latere extraordinarii sunt illi, qui mittuntur occasione alicujus emergentis necessitatis Ecclesiæ universalis, ut ad Concilia convocanda, vel etiam apud Reges pro pace promovenda, sive pro Summi Pontificis paterno amore alicui Regi in ejus adventu testificando, vel alia simili gravi causa. *Communis*. Et quamvis plures a Summis Pontificibus pro similibus caussis fuerint missi Episcopi, & alii non Cardinales; Nunc autem constans praxis obtinuit non mitti nisi Cardinales Legati a Latere, ut observat Eminentissimus Petra *loc. cit. num. 9.* Et dato quod contingat, ut contigit, mitti alios non Cardinales, non datur eis titulus Legati a Latere, sed missus nominatur Nuncius *cum potestate Legati a Latere*, quæ clausula de Stylo Curiæ Romanæ consuevit adjici mandatis Le-

Legatorum, qui fimbriam vestimenti Papæ tetigerunt, seu qui ab eo mandatum vivæ vocis oraculo receperunt, ut ex aliis notat Barbosa
9 *loc. cit. num.* 5. Hinc solis Cardinalibus proprie competit nomen legati a latere, a quibus magis Pontificia auctoritas, & majestas repræsentatur; non autem Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Prælatis in Curia Papæ existentibus, & ab ipso missis; ut tradunt Glossa *in cit. cap. Cum non ignoretis* 1. *de offic. Legati*, *verb. Legationis*, *& in cit. cap. Excommunicatis* 9. *eod. tit. verb. Commissam*; Speculator *tit. de Legat.* §. *sequitur n.* 1. *&* 2. Boerius *de potestat. Legati a Latere num.* 12. & plurimi alii cum Barbosa *loc. cit. n.* 4.

10 Legati missi, seu Nuncii Apostolici dicuntur, & sunt illi Prælati, non Cardinales, qui a Papa mittuntur ad alios Principes pro obeundo apud ipsos munere Legationis, *cap. Volentes* 8. *de officio Legati*: Et tales sunt Nuncii Germaniæ, Franciæ, Hispaniæ &c. & olim Apocrisarii dicebantur Græco vocabulo; quasi Secretarii, ut *in cap. Septuaginta* 12. *dist.* 26. *& in cap. Significasti* 4. *de electione*. & Glossa *ibidem verb. Apocrisarii*, ubi expresse dicit: *Apocrisarii dicuntur Nuncii Domini Papæ quasi secretarii*; & in Regnis, seu Provinciis sibi commissis in negotiis agendis personam gerunt, & auctoritatem Romani Pontificis; *cap. Valde necessarium* 1. *dist.* 94.

11 Legati nati dicuntur, & sunt illi, quorum dignitati, quam in Ecclesia obtinent, munus Legationis est annexum, & dicuntur Legati nati, non quod a Sede Apostolica non hauriant auctoritatem, sed quod hanc illa dederit fixæ cuidam Ecclesiæ, & quicumque illi fuerit præfectus una simul etiam fiat, ac veluti nascatur *Legatus Apostolicus*, utpote cujus munus suæ dignitati de jure annexum habet; Sic Legatus natus a Jure dicitur Archiepiscopus Cantuariensis in Anglia, ut expresse habetur *in cap. Cum non ignoretis* 1. *de officio Legati*, Archiepiscopus Eboracensis item in Anglia, ut habetur *in cap. Dilecti filii* 1. *de Appellationibus*. Archiepiscopus Rhemensis in Gallia, ut habetur *in cap. Per venerabilem* 13. §. *Verum qui filii sint legitimi*; & sic de aliis.

12 Omnes supradicti Legati tum de Latere, tum Missi, tum Nati, habent jurisdictionem ordinariam in Provinciis sibi concreditis; & talis Jurisdictio ipsorum Legatorum non expirat per mortem Papæ legantis, quamvis ipsa Jurisdictione nondum uti cœperint, immo Provinciam suam necdum ingressi fuerint; Sic desumitur *ex cap. Legatos* 2. *de offic. Legati in* 6. Glossa *ibid. verb. declaramus*. Legati enim Papæ sunt, & esse dicuntur Legati Sedis Apostolicæ, *ut cap. Dilectus* 6. *& cap. Nemini dubium* 10. *de Offic. Legati*, & sæpe alibi. Ipsa autem Sedes Apostolica nunquam moritur; *cap. Si gratiose* 5. *de rescript. in* 6. adeoque &c. Sic Glossa *in cit. cap. Legatos*, *verb. declaramus*, Fagnan. *in cap. Cum olim* 14. *de majoritat. & obed. num.* 67. cum variis aliis; Barbosa *l. c. n.* 90. & alii ibi citati, Reiffenstuel *loc. cit. n.* 11. Layman, & alii passim.

Omnes supradicti Legati possunt caussas ad 13
se pertinentes aliis delegare, cum hac tamen advertentia, quod jurisdictio delegatorum ab ipsis Legatis expirat una cum Legatorum officio, seu finita horum Legatione, quando res est adhuc integra; Secus vero quando res non est amplius integra, sed caussa delegata jam incæpta est: *cap. Licet undique* 30. *de officio Delegati*, & concordat *cap. Relatum* 19. *cap. Gratum* 20. *de officio Delegati*, *& cap. Quamvis* 6. *eod. in* 6. *cap. Nemini dubium* 10. *de officio Legati*, *& l. Et quia*, *ff. de jurisdict. omn. Judic.* Ut res non sit amplius integra suf- 14
ficit citatio partis facta per delegatum ante cessationem Legationis Legati. Vide *verb. Delegatus n.* 45. Immo sufficit quod ante cessatio- 15
nem Legationis Legati præcesserit citatio, licet talis citatio ad partes antea non pervenerit; *vid. cit. verb. Delegatus a n.* 46.

Omnes supradicti Legati possunt caussas suo- 16
rum Provincialium per appellationem ad ipsos devolutas cognoscere, & debito fine terminare. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Cum non ignoretis* 1. *de offic. Legati*. Immo de Jure 17
antiquo ex *cit. cap. Cum non ignoretis* poterant olim Legati cognoscere, & definire non solum caussas per appellationem, sed etiam per simplicem querelam etiam in prima instantia ad ipsos delatas. At jure novo Concilii Tridentini *sess.* 24. *de reform.* §. *Legati quoque etiam de Latere, Nuntii &c.* est limitata eorum facultas, & est expresse statutum, quod caussæ omnes Fori Ecclesiastici in prima instantia coram Ordinariis locorum sint cognoscendæ, ac terminandæ, nec Legati etiam de Latere, & Nuncii quarumcumque facultatum vigore possint in prædictis caussis Episcopos impedire, aut alio modo jurisdictionem iis præripere; alias eorum actus, & processus nullius momenti sint, & ad damni satisfactionem partibus illati teneantur; Unde nisi speciali facultate post Concilium sint muniti, in prædictis caussis nullatenus se ingerere possunt. *Sic Sacra Congr. Conc. in Nullius* 24. *Augusti* 1640.

18 *& in Pisaurien.* 14. *Mart.* 1648. Immo omnes supradicti Legati neque se intromittere possunt in caussis illis, quæ per Papam specialiter cuipiam alteri delegantur, cum mandatum speciale deroget Generali. *Communis*, textu expresso *in c. Studuisti* 2. *de officio Legati*.

19 Legati Papæ in hoc differunt ab ejus Delegatis, quod Delegati Papæ dicantur illi, quibus una tantum, vel certæ caussæ delegantur terminandæ, extra quam, vel quas non extenditur ejus jurisdictio, cum sit limitata, & solum delegata, & non ordinaria vi proprii officii, *arg. l.* 1. §. *Qui mandatum, ff. de officio ejus, cui mandata est jurisdictio*. Econtra vero Legati Papæ habent jurisdictionem, & facultatem cognoscendi de omnibus caussis concreditæ sibi Provinciæ; nec eorum jurisdictio est limitata, & delegata, sed vere ordinaria vi proprii Juris, officii, & dignitatis, *arg. l. More majorum, & l. Quia, ff. de jurisd. omnium Jud.* Et sic *communis Doctorum*.

20 Legati a Latere excellentiorem, & ampliorem jurisdictionem præ aliis Legatis habent.

21 *Communis*. Unde Legati a Latere de Jure possunt absolvere quoscumque excommunicatos ob percussionem Clerici etiam enormem, immo & ob cædem ejusdem; & hoc non solum intra Provinciam suæ Legationis quo ad suos subditos, sed etiam extra suam Provinciam quo ad omnes extraneos, undecumque ad se accedentes a die egressus sui ex Urbe usque ad diem redditus in eamdem; *c. Quod translationem* 4. *& cap. Excommunicatis* 9. *de offic. Legati*, arg. a sensu contrario desumpto, & expresse *cap. Ad Eminentiam* 22. *de sentent. excommunicat.* Glossa *in cit. cap. Excommunicatis* 9. *de offic. Legati*, *verb. Mittuntur*, Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. c.* 5. *n.* 27. cum pluribus ibi citatis, Azorius *part.* 2. *lib.* 5. *c.* 32. *q.* 6. Reiffenst. *l. c. n.* 28. *&* 45. *in fine* & alii passim.

22 Legati autem non de Latere, seu Missi, vel Nuncii sine speciali facultate nequeunt de Jure extra Provinciam sibi commissam absolvere a tali excommunicatione ob percussionem Clerici, vel Monachi, & intra suam Provinciam possunt absolvere solummodo subditos suos, non autem extraneos aliunde accedentes. *Communis*, textu expresso in *cit. cap. Ex-*

23 *communicatis* 9. *de offic. Legati*. Legati autem nati nequeunt sine speciali facultate neque intra suam Provinciam absolvere suos subditos a tali excommunicatione ob percussionem Clerici, vel Monachi. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Excommunicatis*.

Legati a Latere possunt concedere licentiam 24 Abbati exempto, ut eligi possit in Episcopum, & transire possit ad Ecclesiam sibi concessam. *Communis*, textu expresso *in cap. Si Abbatem* 35. *de Election. in* 6. Id tamen non 25 possunt alii Legati sine speciali sibi concessa facultate. *Communis*, textu claro *in cit. cap. Si Abbatem*. Legati a Latere possunt confir- 26 mare electiones Episcopor. Archiepiscoporum, & Exemptorum. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Si Abbatem* §. *Hujusmodi* 36. *de elect. in* 6. Id autem non possunt alii Legati sine 27 speciali sibi concessa facultate. *Communis* textu expresso *in cit. cap. Si Abbatem* §. *Hujusmodi in fine*, ibi: *Alii autem Legati hoc nequeunt, nisi id eis a Sede ipsa* (*Apostolica*) *specialiter sit commissum*.

Legati a Latere possunt conferre Beneficia, 28 quæ vacant tempore suæ Legationis in Provincia sibi concredita. *Communis*, textu expresso *in cap. Dilectus* 6. *de offic. Legati*, *& cap. Officii nostri* 1. *eod. in* 6. cum similibus. Immo spe- 29 cΤato Jure communi Legati a Latere concurrunt cum quolibet Ordinario suæ Provinciæ in collatione Beneficiorum, ita ut inter ipsos simul, & Papam locus sit præventioni, *c. Si a Sede* 31. *de præbend. in* 6. Rota *in una Assisiensi Beneficii* 9. *Mart.* 1587. *cor. Orano*, Glossa *communiter recepta in cap. Officii nostri* 1. *de Offic. Legati in* 6. *verb. ampliori*. Id tamen sine spe- 30 ciali Pontificia concessione nequeunt alii Legati. *Communis*, textu expresso *in cit. cap. Officii nostri* 1. *de offic. Legati in* 6. Excipiuntur 31 tamen Legati Missi, seu Nuncii Apostolici, qui ex facultatibus sibi concessis possunt conferre quæcumque Beneficia etiam reservata dummodo non excedant valorem ducatorum 24. Rota *par.* 15. *recent. dec.* 24. *n.* 3. Legati autem 32 nati in sua Provincia extra suam Diœcesim sine speciali Pontificia concessione nequeunt ulla Beneficia, utcumque minima, conferre. *Communis*, *arg. cit. cap. Officii nostri* 1. *de offic. Legati in* 6.

Alia de iis, quæ possunt Legati a Latere & 33 Nuncii Apostolici circa collationem Beneficiorum, vide *verb. Beneficia art.* 5. *a n.* 10. *usque ad* 29. Et de iis, quæ non possunt, *vide d. verb. Beneficia cit. art.* 5. *a n.* 51. *usque ad* 60.

An autem Legati a Latere, & Nuncii Apo- 34 stolici possint in sibi commissis Provinciis conferre Ordines, & approbare Confessarios? *Vide verb. Approbatio art.* 1. *a n.* 26. *usque ad n.* 38.

Quibus adde sequentia tredecim dubia pro- 35 posita, & resoluta in Sacra Congregat. *Concilii* 26. *Febr.* 1707. videlicet.

1 *An*

1 *An Nuncius Apostolicus apud Helvetios possit concedere facultatem audiendi Confessiones personarum sæcularium, vel etiam Regularium, immo & Monialium in Diœcesi Comen. sine licentia & approbatione Ordinarii loci?*

2 *An idem Nuncius, Sacerdotibus non approbatis ad audiendas confessiones concedere possit facultatem absolvendi in foro interno ab Hæresi, Censuris &c.*

3 *An possit concedere facultatem generalem absolvendi a casibus Ordinario reservatis, & quatenus affirmative;*

4 *An expediat adhiberi aliquod moderamen in hujusmodi facultatum communicatione, tam circa numerum, quam circa qualitates personales eorum, quibus conferuntur?*

5 *An possit concedere suis Commissariis, subditis Diœcesis Comen. facultatem eligendi sibi Confessarium, etiam non approbatum ab Ordinario?*

6 *An possit concedere licentiam retinendi, & legendi libros Hæreticorum, seu alios quomodolibet prohibitos?*

7 *An Commissarii Nunciaturæ accedere possint ad Monasteria Monialium, easque alloqui, etiam citra necessitatem Officii, absque licentia Ordinarii?*

8 *An iidem Commissarii concedere possint aliis ad eos recurrentibus licentiam alloquendi Moniales sine licentia Ordinarii?*

9 *An dicti Commissarii obligati ad residentiam ratione Canonicatus, vel alterius Beneficii, possint ab illa abesse pro negotiis Commissariatus, & nihilominus lucrari distributiones, aliaque omnia emolumenta, tamquam si essent præsentes?*

10 *An idem Reverendissimus Nuncius concedere possit dictis Commissariis licentiam retinendi famulas, quamvis non annosas, cum derogatione quarumcumque Ordinationum per Ordinarios locorum quomodolibet factarum?*

11 *An concedere possit facultatem exorcizandi independenter ab Ordinario?*

12 *An iidem Commissarii concedere possint licentiam laborandi in diebus Festis?*

13 *An Commissarii Nunciaturæ punire possint etiam in prima instantia Festorum violatores, blasphematores, aliosque contra Dei, & Sanctæ Sedis præcepta temere agentes?*

Die 26. Februarii 1707, propositis in Sacra Congregatione Concilii dictis tredecim dubiis; eadem Sacra Congregat. Concilii respondit ut infra.

Ad 1. 2. 3. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. *Negative. Ad* 4. *provisum in* 1. 2. & 3. *Ad* 6. *ad Congregationem Sancti Offic.*

Sic refert Ursaya *tom.* 2. *part.* 1. *discept.* 31. 36
ubi in fine adducit alia 16. dubia, quæ dicit non fuisse in eadem Sacra Congregatione Concilii proposita, & ea ipse, variis adductis, negative resolvit *a num.* 19. *usque ad num.* 92. unde videri possunt apud ipsum, qui post plurima solida fundamenta pro tali negativa resolutione adducta *sub num.* 93. sic præcise concludit: *Adversus quæ in universum non relevat asserere quod S. R. E. Cardinales Legati a Latere, & Apostolicæ Sedis Nuncii, uti Ordinarii Ordinariorum possint in suis Provinciis omnia ea, quæ Episcopi possunt in eorum Diœcesibus, & proinde cum illis possunt concurrere, eosque prævenire ex ratione, quia gerunt vices Apostolicæ Sedis, & Summi Pontificis personam repræsentans. Quia (sunt verba Pignatell. consultat.* 187. *n.* 14. *tom.* 9.) *hæc & similia non procedunt in iis, quæ a Sacris Canon. & Sacr. Conc. Trid. & Constit. Apostol. expresse proprio Ordinario reservata sunt.*

Nuncius Apostolicus si absque facultate Sanctæ Sedis promoveat ad Sacros Ordines Clericos suæ Provinciæ, ipse, & ordinati incurrunt in pœnas impositas *a Sacro Concil. Trident. cap.* 8. *sess.* 22. *de reformat.* Sic *Sacra Congregat. in Taurinens.* 16. *April.* 1633. *teste Bonfadino in Thesauro Ecclesiast. dec. resol.* 31. *num.* 4. & Barbosa *summa Apostolicar. decis. verb. Nuncius Apostolicus num.* 4. Nuncius Apostolicus non debet exercere Divina in Ecclesia Archiepiscopi absque ejus licentia. *Sacr. Congreg. Rit. in Taurinens.* 9. *Mart.* 1593. quam refert Sellius in *Select. Canon. cap.* 22. *num.* 3. & Barbosa *loc. c. n.* 2.

37 (beside "Nuncius Apostolicus si absque facultate San-"); 38 (beside "verb. Nuncius Apostolicus num. 4. Nuncius Apo-")

Legati, & Nuncii Apostolici non possunt 39
pro se, vel pro suis consanguineis procurare a Principibus, ad quos destinantur, favores, vel eis uti ad consequendas dignitates apud Sedem Apostolicam, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ reservatæ. Pius IV. Constitut. 96. incipient. *Et si Romanum*. Legati, & Nuncii Apostolici non possunt procedere contra Clericos, nisi Episcopo prius requisito, & negligente; alias acta, & processus nullius sunt valoris, & tenentur ad restitutionem, & damna. *Conc. Trid. sess.* 24. *de reform. cap.* 20.

Legato præsente in Civitate Episcopus non 41
po-

potest populo benedicere, nec uti Mozzetta, vel Rocheto discooperto; Intra vero propriam Ecclesiam potest, si ibi non sit præsens Legatus, vel eo annuente. *Sacra Congregat. Conc. in Perusina* 2. *Octob.* 1601. quam refert Sellius *loc. cit. cap.* 2. *num.* 83. & Barbosa *loc. c.*
42 *verb. Legatus num.* 2. Legato a Latere præsente, ceteri Legati deponunt sua insignia, & suspenditur, pendente præsentia ipsius, exercitium potestatis eorum. *Communis*, textu expresso *in c. Volentes* 8. *de Officio Legati*.

43 Legatus a Latere potest cognoscere de caussis contra exemptos; *cap. Si Abbatem* 36. *de elect. in* 6. ibi: *Ei tamen ab alio, quam a Nobis, vel ab Apostolicæ Sedis Legato, si sit in Provincia de Latere nostro missus*; Barbosa *lib.* 1. *Jur. Ecclesiast. univers. c.* 5. *num.* 77. cum plurimis aliis ibi citatis, Diana *part.* 1. *tract.* 2. *resol.* 16. Donatus *prax. rerum Regular. tom.* 1. *tract.* 13. *q.* 9. *n.* 1. & alii passim.

44 Alii autem Legati non possunt de Jure, sine speciali facultate Pontificia in exemptos Jurisdictionem exercere; *cit. cap. Si Abbatem*: Barbosa *loc. cit. num.* 8. Diana *loc. cit.* Donat. *loc. cit.* cum aliis ibi ab ipsis adductis. Dicitur autem notanter *de Jure sine speciali facultate Pontificia*; quia Legati missi, seu Nuncii Apostolici jam solent talem facultatem a Sede Apostolica obtinere; Unde ex Rota *part.* 11. *recent. dec.* 345. *num.* 14. Nuncius est Judex Exemptorum, & potest alios Judices Exemptis subdelegare.

45 Legatus in sua Provincia valide assistit Matrimoniis: validum enim est Matrimonium contractum coram ipso. Sic pluries declaravit *Sac. Congreg. Conc.* & signanter *in Nullius* 4. *Jul.* 1602. *ut in l.* 10. *Decret. fol.* 36. *& in alia Nullius* 3. *Jun.* 1628. *ut in l.* 13. *Decret. fol.* 467. *& in dub. Jurisdict.* 22. *Mart.* 1681. *ut in lib.* 31. *Decret. fol.* 363. apud Ursayam *t.* 1. *part.* 2. *disceptat.* 2. *n.* 156. ubi plures cit. Doctores, & tenent alii passim.

46 Legati, & Nuncii Apostolici possunt subditis suæ Legationis, & Nunciaturæ pro quocumque opere pio concedere centum, & plurium dierum Indulgentiam, attamen semper minus, quam annum. Pro templo autem, seu Capella, possunt concedere Indulgentiam 7. annorum, & 7. quadragenarum pro illis, qui confessi communicaverint, & in eo loco de more oraverint ad intentionem Ecclesiæ. *Vide*
47 *verb. Indulgentia art.* 2. *n.* 22. Et tales Indulgentiæ concessæ a Legatis, & Nunciis sunt perpetuæ, & durant etiam Legatione, & Nunciatura finita, & post mortem concedentis. Barbosa *lib.* 1. *Juris Ecclesiast. univers. cap.* 5. *n.* 86. cum plurimis ibi citatis.

Legatus, & Nuncius absque speciali facul- 48
tate Apostolica non habet auctoritatem extrahendi a loco immuni, nec consignandi reum Curiæ sæculari. *Sacr. Congregat. Immunitatis in Bononien.* 17. *Aug.* 1630. *lib.* 2. *decret. Pauluc. pag.* 53. Quare Eminentissimus Legatus extrahere faciens homicidas ab Ecclesia, mandet reponi. *Sac. Congr. Immun. in Ferrariens.* 29. *Decemb.* 1635. *lib. scripturar. veterum p.* 77. Eminentissimo Legato petenti facultatem a Sanctissimo procedendi contra Sacerdotem indicatum, ut mandantem occisionem, *Sac. Congreg.* respondit non expedire. *Ead. Sacr. Congreg. in Bononien.* 15. *Jun.* 1688. *lib.* 1. *decret. Mart. pag.* 303.

Legatus, & Nuncius Apostolicus absque spe- 49
ciali facultate Apostolica nequit absolvere ab Excommunicatione ob violatam Immunitatem Ecclesiasticam; Unde absolutio concessa ab Eminentissimo Legato sine facultate Apostolica non suffragatur; & injungitur Episcopo, ut denuo absolvat auctoritate Sacræ Congregationis. *Ead. Sacra Congreg. Immunit. in Papiens.* 11. *Jul.* 1676. *lib.* 1. *decret. Altov. pag.* 1302.

Legatus duarum, vel plurium Provincia- 50
rum, potest in una jurisdictionem exercere de negotiis, & caussis alterius. *Communis*, textu expresso *in c. Novit ille* 7. *de Officio Legati*.
Legati Papæ statuta durant etiam finita Lega- 51
tione. *Communis*, textu expresso *in cap. Nemini* 10. *de Officio Legati*.

Legati jurisdictio, seu Officium cessat quatuor modis, ut observat Glossa communiter 52
recepta *in cap. Præsenti* 3. *de Officio Legati in* 6. *verb. finitur*. Primo per mortem ipsius Legati, si Legatio fuit personalis. Secundo per expletum sibi præfixum tempus, si Legatus fuit destinatus ad determinatum tantum tempus; *arg. cap. de caussis* 4. *de Offic. Delegati*. Tertio per egressum ipsius a Provincia, seu Provinciis sibi commissis animo non redeundi: *arg. cap. Nemini* 10. *de Offic. Legati*. Quarto per ejusdem Legati revocationem a Papa factam. Dummodo tamen talis revocatio fuerit 53
jam ipsi Legato intimata, alias dum Legatus ipsam revocationem ignorat, perseverat ejus jurisdictio, & valida sunt quæ interim gerit; *arg. cap. Audita* 4. *vers. Quia tamen, de restit. spol.*

Ad-

Additiones ex alienâ manu.

54 De Legato quæri solet, en ei afferenti munitum se specialiter a S. Sede esse quibusdam facultatibus, credendum sit?

55 Affirmavit Rota in *Polocen. Bonorum* 22. *Jun.* 1726. §. *Porro*, *cor. bon. mem. Cornel.* & 7. *Febr.* 1729. §. 9. & *plur. sequent. cor. clar. mem. Aldovrand.* & 14. *Maii* 1751. §. 6. & *seq. cor. bon. mem. Vicecom.*

56 Negasse autem videtur idem supremum Tribunal in *Nullius*, *seu Piscien. Beneficii* 5. *Mart.* 1719. §. 7. *cor. bon. mem. Gamaches*, *in Salamantina Beneficii* 19. *Jun.* 1744. §. *eodem*, & 24. *Jan.* 1746. §. *Pariter*, *cor. clar. mem. Millin.* & *in Hildesimen. Manutentionis* 17. *Mart.* 1749. §. 19. & 4. *Jul. ejusdem anni* 1749. §. 23. *cor. Eminentiss. Elephantut.*

57 Non mele autem Cardinalis Petra *in Comment. ad Const. Apostol. Const.* 3. *Alexandri III. sect.* 2. *num.* 12. & *sequent. Ego vero* (inquit) *in hoc distinguendum puto*, *aut agitur de re*, *quæ non sit directa in præjudicium Tertii*, *etsi generaliter influat*, & *agatur de actu*, *qui generaliter concedi solet Legatis*, & *tunc debet eisdem credi*, *quia eo ipso quod Legatus est a latere habet ea omnia*, *quæ de jure*, *vel consuetudine illi debentur etsi consequenter jus Alterius lædatur*, *quia est præjudicium consequens actui necessario. Si vero actus*, *quem præstat*, *non sit a jure permissus Legatis*, & *insuper agatur de re alteri præjudiciali*, *tunc debet ostendere facultates*, *quia vere non agit uti Legatus*, *sed potius uti specialem facultatem exercens*, *quæ non præsumitur*: Confer etiam Fagnan. *in Capit. Quum in jure n.* 49. & 50. *de offic.* & *potest. Jud. delegat.*

LEGISLATOR. Vide verb. *Lex art.* 2. *per tot.* & *art.* 3. *a n.* 13. *ad* 25.

LEGITIMA.

---

1 Legitima est portio illa hereditaria, quæ necessariis heredibus, scilicet, liberis, nepotibus, & aliis descendentibus (iisque deficientibus) ascendentibus in Testamento neces-
2 sario relinqui debet. *Communissima*. Legitima hoc modo debetur liberis, quod si non sint plures quam quatuor, *Legitima* inter eos dividenda erit *Triens*, seu tertia pars totius hereditatis relictæ, deductis prius expensis funerum, & ære alieno, computanda; Si autem sint quinque aut plures, *Legitima* inter eos dividenda erit *Semis*, seu media pars totius hereditatis, ut supra inter eos æqualiter dividenda. Nov. 18. *cap.* 1. & *Authent. Novissima*, *Cod. de inoffic. Testam.* ibi: *Novissima lege cautum est*, *ut si quatuor sunt Filii*, *vel pauciores ex substantia deficientis Triens*; *Si plures sint*, *Semis debeatur* &c. *ex æquo scilicet inter eos dividenda*. De aliis autem partibus extra Legitimam Parens potest disponere ad suum arbitrium, unde dantur sequentes versus.

Quatuor, *aut infra dant natis Jura Trientem.*
Semissem vero dant natis quinque vel ultra.
Arbitrium sequitur substantia cetera Patris.

In supradicto descendentium numero computandi sunt etiam, qui hereditati renuntiarunt, seu Religionem capacem bonorum professi sunt. Tunc enim Monachus jus petendi Legitimam transmittit ad Monasterium. Menoch. *consil.* 77. *num.* 8. Castrens. *consil.* 34. *Ego Paulus ad fin. n.* 4. *lib.* 1. Boer. *dec.* 250. *n.* 4. Gratian. *Discept. forens. cap.* 26. *n.* 15. *tom.* 2. Panimoll. *part. tertia posthum. dec.* 151. *adnot.* 7. *n.* 43. & alii. Non computandi tamen sunt in tali numero qui legitime sunt exheredati ex aliqua ex quatuordecim causis legitimis exheredandi assignatis, *sub verb. Exheredatio a n.* 10. nec qui Religionem bonorum incapacem professi sunt: cum tales sint omnimode incapaces, & ratione Personæ, & ratione Monasterii, ut de se patet. 3 4

Liberi immediati de illa portione legitima participant in capita; Nepotes autem si plures sint Filii unius ex liberis, tamquam unius partis Personam repræsentantes, etiam unius tantum portionem participant in stirpem, & si unus sit nepos Filius alterius liberi, tantum participat, ac omnes illi plures, idest si ex tribus v. gr. liberis Testatoris unus solus superstes existat, & alii duo præmortui sint, remanente unico solo Filio ex uno duorum præmortuorum, & quinque remanentibus ex alio, tunc una tertia pars *Trientis*, seu tertiæ partis totius hereditatis Testatoris, quæ erat Legitima pro tribus suis Filiis, debetur suo Filio superstiti. Et altera tertia pars debetur illi unico Filio relicto ab uno duorum præmortuorum, & alia tertia pars debetur quinque illis 5

illis relictis ex altero. Unde, ut vides, cum isti quinque repræsentent solum unius partis Personam, solum tantum de Legitima acquirunt inter omnes, ac ille unicus, qui de se solo unam etiam repræsentat personam æque bene, ac omnes illi quinque simul. *Communis, argum. Authent. de Triente, & semisse, & Institut: de heredibus ab intestato §. Cum Filius.*

6 Si autem nullis extantibus liberis Testatoris, extent plures Nepotes, Filii unius solius liberi præmortui, tunc omnes isti Nepotes succedunt in capita, & faciunt tantum numesum ad computandam Legitimam, ac si essent immediati Filii Testatoris. Unde si non sint plures, quam quatuor, Legitima inter eos æqualiter dividenda est *Triens*, seu tertia pars totius hereditatis; & si sint quinque, aut plures, Legitima inter eos æqualiter dividenda est *Semis*, seu media pars totius dictæ hereditatis. *Communis, arg. cit. Authentic. de Triente, & Semisse, & instit. de heredibus ab intest. §. Cum Filius.*

7 Si vero nullis extantibus liberis Testatoris, plures extent Nepotes, Filii non unius tantum, sed diversorum Liberorum dicti Testatoris; Tunc omnes isti Nepotes non succedunt in capita, sed in stirpem, & quantitas eorum Legitimæ metienda est a quantitate suorum Genitorum, itaut si eorum Genitores non fuerint plusquam quatuor, eorum Legitima sit *Triens*, & si fuerint quinque, vel plures, eorum Legitima sit *Semis*. Cum hac tamen advertentia, quod si unius Liberi Testatoris sit unicus Filius, & alterius liberi Testatoris sint duo Filii, vel tres, vel quinque, vel decem; tantum participat de Legitima ille unicus ex se solo, quantum illi duo, vel tres, vel quinque, vel decem omnes simul, cum ex dictis non succedant in capita, sed in stirpem; & ille unicus æque bene repræsentet unam stirpem ex se solo, ac unam tantum stirpem repræsentent omnes dicti alii simul. *Communis; arg. cit. Authent. de Triente, & semisse, & cit. Institut. de heredibus ab intestato §. Cum Filius.*

8 In solo defectu descendentium debetur ipsa Legitima ascendentibus, scilicet immediate Parenti utrique, vel uno superstiti; & neutro superstite, in locum Patris succedunt Avus, vel Avia paterna, & in locum Matris Avus, vel Avia materna. *Novell.* 110. *c.* 1. & communis Doctorum teste Reiffenst. *lib.* 3. *decret. tit.* 16. *n.* 114. Et talis portio Legitima debita ascendentibus universaliter est *Triens* seu tertia pars illius hereditatis, quam nullo existente Testamento ab intestato accepissent; *argum. Authentic. de heredibus ab intestato, Authentic. de Triente, & semisse, & Novell.* 115. *cap.* 4.

9 Fratribus, & sororibus nunquam debetur Legitima, nisi in casu, quo instituitur turpis Persona. *Communis*. Et ratio est, quia Legitima debetur solummodo heredibus necessariis; Fratres autem, & sorores nunquam sunt heredes necessarii, nisi in dicto casu, ut habetur expresse in §. 1. *Institut. de inofficios. Testam. & l. Fratres* 17. *Cod. eod.* ubi statuitur, quod Fratres, & sorores consanguinei (idest ab eodem Patre nati) non sic tamen Fratres & sorores uterini, id est ab eadem Matre, sed diversis Patribus progeniti, possint in dicto casu tale Testamentum per querelam inofficiosi Testamenti impugnare, & rumpere, ibi: *Fratres, & sorores uterini ab inofficiosi actione contra Testamentum Fratris, & sororis penitus arceantur, consanguinei autem durante agnatione, vel non, contra Testamentum Fratris sui, vel sororis de inofficioso quæstionem movere possunt, si scripti heredes infamiæ, vel turpitudinis, vel levis notæ macula aspergantur*. Et sic *communis Doctorum*. Fratrum autem, & sororum *Legitima* in tali casu esset quarta pars illius, quod ab intestato accepissent. *Communis, arg. leg. Papinianus, §. quarta, ff. de inofficios. Testament.* ubi generaliter Legitima erat statuta quarta pars; & licet talis Lex fuerit correcta quo ad Legitimam descendentium, & ascendentium *in Authent. Novissima, Cod. de inofficios. Testam. & in Authent. de Triente, & semisse*, & alibi; Nullibi tamen invenitur correcta quo ad Fratres, & sorores. 10

11 Legitima debetur ex solis bonis propriis Testatoris, deducto prius ære alieno, & expensa Funeris. *Communis*, textu expresso *in cit. l. Papinianus, §. Quarta autem, ff. de inoff. Testam.* ibi: *Quarta autem* (hodie est tertia, vel media pars, seu *Triens*, vel *Semis* ex citatis Juribus *sub num.* 2.) *accipietur deducto ære alieno, & funeris impensis*.

12 Legitima debetur ex omnibus, & singulis bonis Testatoris, ita ut non sit in libertate heredis universalis eam tradere in rebus sibi benevisis, aut in numerata pecunia, nisi Testator expresse aliter disponat, vel ille, cui Legitima competit, cum herede conveniat. *Communis* cum Rota *par.* 3. *recent. dec.* 116. *n.* 4. *dec.* 514. *nu.* 4. *dec.* 776. *n.* 8. & sæpe alibi, *arg. Novella* 18. *c.* 1. & *l. Scimus, Cod. de inoff. Testament.* Et ratio est, quia Legitima est tertia, seu media pars totius substantiæ relictæ a Testatore; *cit. Novell.* 10, *cap.* 1.

cap. 1. & Authent. Novissima, Cod. de inoffic. Testam. & Authent. de Triente, & Semisse. Adeoque non certæ partis talis substantiæ; cum plurimum intersit, unam rem præ alia habere, præsertim cum ille, cui Legitima competit, ad rem aliquam affectus est, *eo quod Majorum fuerit; l. Si in emptione 36. ff. de Minor.*

13 Pro deducenda Legitima computari debent non solum bona post mortem Testatoris, deducto ære alieno, & expensa funerum, extantia, sed etiam illa, quæ heredes necessarii in vivis jam receperunt, sive per modum dotis, sive per donationem, & hujusmodi, nisi Testator contrarium expresse statuerit. Decius *ad l. 17. Cod. de Collation.* Molina *disp.* 237. Sichard. *ad rubr. Cod. de Collation. num.* 11. & alii communiter *; arg. tot. tit. & Cod. de Collation. bonor.* & præsertim *Novella 18. cap. 6.*

14 Excipiuntur tamen expensæ factæ a Parentibus
in educandis liberis, seu studiorum, vel Opificii, aut artis addiscendæ causa, & hujusmo-
15 di, ut tenet *Communis Doctorum*. Legitima
debetur Filiis non solum ex bonis Patris, ut est certa & communis cum Rota *p. 14. recent. dec.* 181. *num. 6. & dec.* 247. *n.* 13. & sæpissime alibi, sed etiam ex bonis Matris, ut etiam est certa, & communis cum eadem Rota *p. 3. recent. dec.* 103. *n.* 1. *p. 6. dec.* 49. *num.* 5. *part.* 7. *dec.* 220. *n.* 4. *p.* 10. *dec.* 192. *n.* 6. &
16 sæpe alibi. Tam ex bonis dotalibus, quam ex
extradotalibus, libera ab omni onere, Rota *part.* 12. *dec.* 225. *n.* 1. & sæpe alibi, & com-
17 munis Doctorum. Legitima enim de omnibus
bonis Parentum, est debita Filiis de Jure naturæ, *Authentic. Ut cum, de appellat. §. Aliud quoque, Collat.* 8. *cap. Rainutius* 16. *de Testamentis*, ubi expresse dicitur, quod *Legitima portio est debita Jure naturæ*, & sic Rota *p.* 5. *tom.* 1. *dec.* 47. *n.* 3. *dec.* 42. *n.* 14. 15. *& seq.*

18 Legitima debetur etiam Filio legitimato. Rota *part.* 3. *dec.* 401. *sub n.* 1. *part.* 4. *tom.* 1. *dec.* 38. *n.* 6. *part.* 5. *tom.* 1. *dec.* 360. *num.* 15. & Doctores passim.

19 Legitima de omnibus bonis non solum debetur Filio, sed etiam Nepoti, & Nepti ex bonis Avi, vel Aviæ, non existente tamen eorum Patre vel Matre, respective referendo. Rota *p.* 1. *dec.* 479. *n.* 7. *p.* 4. *tom.* 1. *dec.* 543. *n.* 1. *p.* 5. *tom.* 1. *dec.* 329. *n.* 7. *p.* 6. *dec.* 355. *n.* 2. *p.* 10. *dec.* 193. *n.* 9. *par.* 12. *dec.* 311. *n.* 4. & 7. *p.* 18. *tom.* 1. *dec.* 190. *n.* 8. & sæpe alibi, *& communis Doctorum*.

20 Legitima Liberis, & Parentibus relinqui debet titulo institutionis, seu heredis, adeout si alicui relinqueretur alio titulo v. gr. Legati, Fideicommissi, donationis, & hujusmodi, posset is Testamentum, quo ad heredis institutionem dicere nullum. *Communis*, textu claro *princip. instit. de exheredand. lib.* & §. 5. *Instit. & Novella* 115. *c.* 3. ubi expresse habetur non sufficere, *si per quamlibet donationem, vel Legatum, vel Fideicommissum, vel alium quemcumque modum eis dederit Legibus debitam portionem*.

Si alicui descendenti, aut ascendenti relin- 21
quatur pro Legitima minor portio, quam supra assignata, competit ei actio ad petendum complementum Legitimæ, quæ actio durat ei usque ad triginta annos. *L. Omnimode, Cod. de inofficios. Testament. & Auth. Ut cum, de appellat. cognoscitur, §. Hæc autem disposuimus*, & sic ex communi sententia Gomez 1. *resol. c.* 11. *n.* 23. Molina *disp.* 177. Layman *lib.* 3.
de justitia tract. 5. *cap.* 5. *num.* 11. Si autem 22
sine justa exheredandi causa non solum minor portio, quam assignata, sed nulla relinquatur pro Legitima, Testamentum ipso Jure est nullum, quo ad extranei heredis institutionem (non item quo ad Legata, Commissa, & alia) *Authentic. Ex causa, Cod. de liberis præteritis*.
Si vero legitima causa exheredationis sit Te- 23
stamento inserta, sed ab herede instituto probari non possit, tunc competit heredi necessario querela inofficiosi Testamenti, per quam poterit evacuare Testamentum, quo ad heredis extranei institutionem, sed necessario absolvenda intra quinquennium *; l. Si quis Filium 34. l. Scimus 35. Cod. de inofficios. Testam.* & ex communi docet Jul. Clarus *qu.* 40. *num.* 5.

Legitimæ supplementum peti potest, etiamsi 24
Pater aliquid reliquerit Filio, vel Filiæ pro Legitima, cum expressa prohibitione, ut nihil aliud possit petere: In quantitate enim Legitimæ Lex non confidit de singulari affectione Patris, & sic quod deficit, ipso Jure suppletur etiam contra dispositionem, & voluntatem Patris; *l. Scimus post princip. vers. Repletionem, Cod. de inofficios. Testam. & §. Hæc autem disposuimus, vers. Ceterum, in Auth. Ut cum de appell. cognoscitur*, & tenent Salicet. *in leg. Quoties num.* 13. *Cod. de hered. inst.* Aret. *in l. Ex facto n.* 15. *vers. Est tamen hodie casus de vulgar. subst.* Socin. Senior *consil.* 1. *n.* 3. & 4. *lib.* 4. Mantica *de tacit. & ambig. convent. lib.* 12. *tit.* 23. *n.* 1. Alexander *consil.* 169. *n.* 4. & *consil.* 128. *in princip. lib.* 1. Panimoll. *p.* 3. *posthum. dec.* 151. *adnot.* 7. *n.* 44. & alii passim. Rota *p.* 10. *recent. dec.* 103. *n.* 35. *p.* 16. *dec.* 187. *n.* 2. & *dec.* 188. *n.* 2. & sæpe alibi.

Le-

25 Legitima debita heredibus neceſſariis, ſive
deſcendentibus, ſive aſcendentibus, debet re-
linqui ſine ullo onere, aut gravamine; alio-
quin appoſita onera, & gravamina habentur
pro non appoſitis. *Communis*, textu expreſſo *in*
leg. Quoniam, & *l. Scimur*, *Cod. de inofficioſ.*
Teſtamen. cum ſimilibus, & *cap. Rainutius* 16.
de Teſtamentis. Rota *part.* 1. *dec.* 201. *n.* 1. *p.* 8.
dec. 269. *n.* 8. *part.* 11. *dec.* 311. *n.* 8. *part.* 12.
deciſ. 426. *n.* 8. & ſæpiſſime alibi.

26 Legitima debetur Filiis ſtatim poſt obitum
Patris: Rota *par.* 4. *tom.* 1. *deciſ.* 302. *n.* 3.
p. 5. *tom.* 1. *deciſ.* 272. *n.* 6. *part.* 5. *tom.* 2.
27 *deciſ.* 579. *num.* 15. & ſæpiſſime alibi. Legi-
tima debetur ſtatim a die obitus Patris, ſeu
Teſtatoris una cum fructibus. Rota *p.* 2. *re-*
cent. deciſ. 528. *n.* 3. *p.* 9. *tom.* 2. *deciſ.* 459.
num. 10. *p.* 13. *deciſ.* 536. *n.* 1. & 13. *p.* 17.
28 *deciſ.* 592. *num.* 5. & ſæpe alibi. Legitima ſi-
cuti debetur deſcendentibus una cum fructibus
a die mortis, ita etiam debetur aſcendentibus.
Rota *part. recent. deciſ.* 759. *n.* 3. *p.* 5. *tom.* 1.
29 *deciſ.* 62. *n.* 65. *part.* 11. *deciſ.* 140. *n.* 2. Fru-
ctus ex Legitima debentur, quando hereditas
conſiſtit in ſtabilibus, aliiſque bonis fructiferis;
licet Legitima relinquatur in quantitate. Ro-
ta *p.* 10. *recent. deciſ.* 39. *n.* 11. *part.* 12. *deciſ.*
20. *num.* 24. *p.* 16. *deciſ.* 188. *num.* 7. *p.* 19.
30 *tom.* 1. *deciſ.* 190. *n.* 2. Hujuſmodi fructus ubi
debentur, taxantur ad relationem quinque pro
centenario, & anno. Rota *p.* 12. *deciſ.* 20.
num. 26. *p.* 13. *dec.* 46. *num.* 3. *p.* 16. *dec.* 188.
n. 3. *p.* 17. *dec.* 192. *n.* 6. & 7. *p.* 18. *t.* 2.
dec. 774. *n.* 16.

31 Legitima debetur ſtatim non ſolum a die
mortis naturalis, ſed etiam a die mortis civi-
lis: Unde debetur Filio, vel Patri ſtatim emiſ-
ſa Monachi profeſſione, non expectata morte
naturali, etiamſi agatur de Monaſterio in com-
muni capaci bonorum. Rota *p.* 5. *t.* 1. *dec.* 267.
num. 1. & *ſeq. p.* 5. *tom.* 2. *deciſ.* 503. *n.* 1.
& *ſeq. part.* 17. *deciſ.* 100. *num.* 14. *p.* 18. *t.* 2.
deciſ. 144. *n.* 7. *part.* 18. *tom.* 2. *deciſ.* 691.
numer. 18. Fagnan. *in cap. Cum ſimus* 14. *de*
Regularibus num. 7. ubi dicit, quod ſic tenent
Canoniſtæ communiter, quamvis Legiſtæ vi-
deantur ſentire contrarium. Panimoll. *loc. cit.*
num. 22. ubi plurimos alios citat contra mul-
tos alios ab ipſo citatos *ibidem ſub num.* 10.
tenentes deberi Legitimam non a die mor-
tis civilis profeſſi in aliqua Religione, ſed
ſolum a die mortis naturalis ejuſdem; At ve-
ro noſtra ſententia eſt æquior, & æquitati Ca-
nonicæ convenit, adeoque ſervanda in utro-
que Foro, & crebrius recepta: ut expreſſe con-
cludit Rota *recent. part.* 1. *tom.* 1. *deciſ.* 267.
num. 4.

Legitima debetur etiam Matri a die emiſſæ 32
profeſſionis Filii. Sic Rota *p.* 5. *dec.* 116. *n.* 16.
& *ſeq.* ubi dicit quod hæc opinio eſt verior,
& æquior; Et quamvis plurimi Doctores con-
trarium ſentiant per diſpoſitionem Juris anti-
qui *Authent. Si qua mulier*, *Cod. de Sacroſanct.*
Eccleſ. tamen dicta Authentica fuit correcta
per c. Cum ſimus 14. *de Regularibus*; Immo
Gloſſa *in dicta Authentica* eſt illi contraria, ut
obſervat, & tenet Rota *p.* 5. *tom.* 1. *deciſ.* 267.
n. 9. & ab hac ſententia recedendum non eſ-
ſe firmavit eadem Rota *in Tridentina Legiti-*
mæ 3. *Januar.* 1608. *coram Ottembergo* relata
in deciſ. 116. *n.* 16. *dec.* 277. *num.* 2. & *ſeq.*
p. 5. *tom.* 1. *deciſ.* 110. *n.* 14. *par.* 17. *in re-*
cent. juxta firmata *in deciſ.* 138. *num.* 1. &
ſeq. par. 1. *recent.* Et hanc ſententiam tam-
quam æquiorem, & æquitati Canonicæ conſo-
nam in utroque Foro ſervari debere dicit Co-
varruv. *in cap.* 2. *de Teſtam. num.* 7. Tondut.
Reſol. Civil. 194. *n.* 1. *p.* 2. Ferentil. *in addit.*
ad Burat. dec. 461. *n.* 16. Sperell. *deciſ.* 32. *n.* 21.
Panimoll. *p.* 3. *poſthum. deciſ.* 162. *n.* 18. ubi
pro hac ſententia plurimos alios citat.

Si vero Mater, & Pater tempore Profeſſio- 33
nis ad ſecundas nuptias convolaverint, Legi-
timam acquirere non poſſunt, niſi quoad ſim-
plicem uſumfructum, non autem quo ad pro-
prietatem propter pœnam ſecundo nubentibus
inflictam, *in l. Feminæ*, *Cod. de ſecundis nu-*
ptiis, eamque reſervare tenetur Filiis primi
Matrimonii juxta diſpoſitionem dictæ *l. Femi-*
næ, *Cod. de ſecundis nuptiis*. Rota *dec.* 41. *n.* 2.
& *dec.* 676. *n.* 2. 3. & 4. *coram Amat.* Dunozet
dec. 534. *n.* 3. *uſque ad finem coram Martino de-*
ciſ. 96. *a num.* 1. & *pluribus ſeq. poſt Pa-*
cific. de Salvian. Interdict. deciſ. 144. *num.* 9.
& 10. *p.* 18. *tom.* 1. & *deciſ.* 691. *a num.* 9.
uſque ad 13. *ead. pare.* 13. *tom.* 2. *in recent.* &
Doctores paſſim, quos ſequitur Car. Petra *t.* 3.
Comment. ad Conſtit. 4. *Innoc. IV. ſect.* 1. *a n.*
86. *ad* 92. Vid. *ibi*.

Intellige tamen in caſu quo adhuc exiſtant 34
Filii primi Matrimonii; ſecus autem ſi ſint
præmortui, & amplius non exiſtant, nec deſcen-
dentes ex ipſis; quia tunc mater, & Pater tran-
ſeuntes ad ſecundas nuptias, non cenſentur pri-
vati Filiorum hereditate, & Legitima, etiam
quo ad proprietatem, quæ eo caſu conſolidatur
cum uſufructu. Rota *p.* 1. *recent. deciſ.* 479.
n. 9. *verſ. Sed ceſſat omnis difficultas*, Bald.
conſil. 317. *lib.* 5. Aretin. *conſil.* 40. *n.* 4. Decius
in cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ col. 16. *n.* 122.

verf. Secunda Conclusio, *de Constit.* Amat. Dunozet *dec.* 641. *n.* 3. *tom.* 1. & alii passim.

35 Si vero præmortuis Filiis, existant adhuc Nepotes, & alii descendentes, proprietas talis Legitimæ erit servanda pro ipsis, textu expresso *in l. Feminæ §. illud*, *Cod. de secund. nupt.* ibi: *Nullum ex priori Matrimonio habuerit successorem*, & *l. In quibus* 7. *Cod. eod. tit.* ibi: *Filio, vel Filiæ Nepote*, & *Nepte*, *vel pluribus relictis*, & *in l. Si quis prioris* 8. *Cod. eod. t.* ibi: *Filiis a se*, *vel a Nepotibus*, *vel Pronepotibus relictis*. Et ratio est, quia pœnæ secundo nubentium inductæ fuerunt nedum favore Filiorum, sed totius posteritatis. Bertrand. *consil.* 166. *n.* 1. *lib.* 1. Ruin. *in consil.* 58. *n.* 8. *lib.* 5. Panimoll. *p.* 3. *posthum. dec.* 151. *n.* 34. & *seq.* cum pluribus aliis ibi citatis.

36 Quando Monasterium tenetur solvere Legitimam Filiis Patris professi, debet eam tradere, etiamsi Filii præcedant Patri, cum jus exigendi legitimam transmittatur ad ejus heredes, etiamsi non fuerit petita. Merlin. *de legitima l.* 5. *t.* 3. *qu.* 3. *n.* 15. Honded. *consil.* 60. *l.* 2.

37 Panimoll. *l. c. n.* 41. & alii. Immo transit ad heredes etiam extraneos, quamvis Filius in vita legitimam, vel supplementum non petierit. Cravet. *Consil.* 312. *n.* 4. Alexander *consil.* 55. & *consil.* 250. *lib.* 2. Decius *consil.* 81. & *consil.* 303. Anton. *de tempore legali lib.* 2. *c.* 98. *n.* 18. Salicet. *in l. Scimus*, *Cod. de inofficiof. Testam.* Panimoll. *l. cit. n.* 42. & alii adducti a Gratian.

38 *discept. forens. c.* 271. *n.* 14. *tom.* 2. Quinimmo hoc Jus petendi legitimam etiam Filius Monachus transmittit ad Monasterium, quamvis ignoraverit. Menoch. *consil.* 78. *nu.* 8. Castr. *consil.* 34. *Ego Paulus ad fin. n.* 4. *l.* 1. Boer. *d.* 250. *n.* 4. quos refert Gratian. *dicta discept.* 271. *n.* 15. *t.* 2. Panimoll. *l. c. n.* 43. & alii.

39 Legitima non debetur, nec peti potest a Filio, viventibus adhuc Parentibus. Rota *recent. p.* 4. *tom.* 1. *dec.* 235. *n.* 14. *p.* 4. *tom.* 2. *dec.* 203. *n.* 10. & *dec.* 459. *n.* 7. *part.* 5. *t.* 1. *dec.* 141. *n.* 5. *part.* 11. *dec.* 180. *n.* 8. *part.* 14. *dec.* 417. *n.* 25. Panimoll. *l. cit. n.* 17. & alii

40 communiter. Et hoc procedit etiam respectu Nepotis in bonis Avi. Rota *part.* 3. *recent. dec.* 446. *n.* 3.

41 Quamvis autem Filio non debeatur legitima ante obitum Patris, potest tamen a Patre vivente persolvi. Rota *p.* 4. *tom.* 1. *dec.* 623. *sub n.* 2. & *Annotat. ad dec.* 29. *num.* 27. *part.* 8. Dummodo interveniat consensus Filii. Rota

42 *part.* 19. *tom.* 1. *dec.* 243. *n.* 1. & 2. Quo casu si legitimam Filius acceptavit in vita Patris, amplius reclamare non potest, etiamsi augeantur postea facultates Paternæ. Rota *p.* 18. *tom.* 1. *dec.* 385. *n.* 5. Et in eo casu Pater ad nihil ulterius tenetur, si legitimam ab eo vivente assignatam Filius dilapidet. Rota *p.* 19. *tom.* 1. *dec.* 344. *n.* 9.

Legitima sicuti non debetur Filiis ex bonis 43
Parentum adhuc viventium; ita non debetur Parentibus ex bonis Filiorum pariter viventium. Rota *part.* 10. *decis.* 326. *n.* 41. In casu 44
autem quo Pater in vita dissiparet bona sua, posset cogi ad assignandam legitimam Filio, & in simili casu posset cogi Filios ad assignandam legitimam Patri. Rota *part.* 8. *dec.* 488. *n.* 5. & *Ann. ad dec.* 29. *n.* 29. & *late seq. p.* 1.

Additiones ex aliena manu.

De legitima tria hic omittenda haud sunt; 45
Primum est, quod si legitima ex nuda juris dispositione debeatur, pro ea nonnisi *Conditio ex lege* competit, non item actio hypothecaria. Quod si debeatur prætereа legitima ex 46
judicio Defuncti, competit pro ipsa hypothecaria actio; Dummodo tamen Legitimarius 47
obsequendo judicio Defuncti legitimam detrahere velit juxta formam ab ipso præscriptam, secus e contra; Rota *in Romana*, *seu Senen. Legitimæ* 20. *Febr.* 1747. & 2. *Jun. ejusdem anni* 1747. *cor. Eminentiss. Bussio*.

Alterum est, quod dispositio Textus *in Leg. Jubemus*, quod soli filii non teneantur impu- 48
tare fructus in Trebellianicam, ulteriores vero descendentes teneantur, trahi haud potest ad legitimam, nam nec Filii, nec ulteriores de- 49
scendentes, quibus legitima debetur, imputare tenentur fructus in legitimam: Rota *in Bonon. Pecuniaria* 3. *Martii* 1747. & 1. *Jun. ejusd. anni* 1747. *cor. bon. mem. Vicecom.*

Tertium est, quod nonnisi *cautela Socini* 50
prohiberi a Patre filiis potest legitima. Quando vero adhibita dici possit nec ne *cautela Socini*, tradit Rota *in Romana Immissionis* 16. *Februarii* 1742. & 4. *Maii ejusd. anni* 1742. *cor. Illustriss. Molino*, *in Civitatis Plebis manutentionis* 29. *Jan.* 1745. & 30. *Apr. ejusd. anni cor. bon. mem. De Vais*, *in Bononien. Pecuniaria* 3. *Martii* 1747. & 16. *Junii ejusdem anni* 1747. *cor. bon. mem. Vicecom.* & 4. *Maii* 1748. *cor. Illustriss. Clement.*

Cæterum si Filius nec expresse, nec tacite 51
acceptet prohibitionem legitimæ, tametsi factam cum *cautela Socini*, non excluditur a jure ipsam petendi; Rota *in Romana Hereditatis* 5. *Martii* 1742. *cor. bon. mem. Nunez.* Quando vero 52
Fi-

Filius acceptasse dici possit, necne, prohibitionem legitimæ cum *cautela Socini*, Vide tum apud paulo ante citatas decisiones tum apud decisiones *in Civitatis Plebis Manutentionis super legitima Joannis Philippi 2. Julii 1745. & 10. Decembris ejusdem anni 1745. cor. bon. mem. de Vais*.

LEGITIMATIO.

* Per subsequens matrimonium non legitimari prolem, quando copula habita est inter impeditos, & proles nata est eodem impedimento perseverante, communis est sententia. Si vero constet prolem natam esse sublato impedimento, dubitetur vero, num concepta sit eodem impedimento perseverante, tunc in favorem prolis judicium ferendum est. Benedict. XIV. Epist. ad Archiepiscopum Hispaniolæ, Bull. *tom.* 1. *n.* 15. incip. *Redditæ Nobis*.

LEGITIMUS. Vide verb. *Filius*.

LEX.

Articulus I.

Lex quoad ea quæ concernunt ipsius naturam, divisionem, & eos, qui ipsam concedere possunt.

1 LEX secundum Etymon nominis dicitur vel a *Legendo*, ut vult S. Isidorus *lib.* 2. *Etymol. c.* 10. eo quod Leges apud veteres solebant in publicis tabulis scribi, & populo legendæ proponi, ut in ipsis legerent, quæ prađicare, & a quibus abstinere deberent; vel ab *eligendo* secundum Ciceronem *lib.* 1. *de legib.* & S. Aug. *q.* 15. *Novi Testamenti* dicentem: *Lex ab electione dicta est, ut e multis quod eligas, sumas*; vel potius a *ligando* eo quod homines Legibus ligentur, seu obligentur ad aliquid faciendum, vel omittendum, ut vult S. Thom. 1. 2. *qu.* 90. *art.* 1. & Scotus *in* 4. *dist.* 15. *q.* 2. §. *Hic sunt quatuor*.

2 Lex solet variis aliis nominibus appellari. Interdum enim vocatur *Jus*, eo quod definiat, ac præscribat quod justum est; *cap. Jus generale* 2. *dist.* 1. ibi: *Jus autem est dictum, quia justum est*. Quamvis tamen stricte loquendo inter Legem, & Jus nonnulla sit differentia, quia ut dicitur *in cit. cap. Jus generale* 2. *dist.* 1. *Jus generale nomen est*, *Lex autem Juris est species*; Sub uno enim Jure Divino, vel Humano, Canonico, vel Civili, Leges plurimæ continentur. Aliquando Lex appellatur *Constitutio*, quia illam præcedere solet plurium consilium, & consensus quidpiam simul statuentium, quasi communis statuirio; Quandoque Lex dicitur *Statutum* eo quod per ipsam statuatur aliquid stabile atque firmum. Dicta autem nomina in hoc differunt, quod Leges supremi Principis Sæcularis dicantur *Jura*; Summi Pontificis vero Decreta appellentur *Constitutiones*; & Decreta inferiorum Principum, Civitatum, & Populorum dicantur *Statuta*, quamvis sæpe sæpius soleant confundi, & sumi promiscue. 3

Ad Legem variæ requiruntur conditiones, quas ex Divo Isidoro assignantur, *in c. Erit autem Lex* 2. *dist.* 4. ibi: *Erit autem Lex honesta, justa, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem, loco, temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat, nullo privato commodo, sed pro communi Civium utilitate conscripta*. Debet igitur Lex primo esse *honesta*, & *justa*; quia ideo Lex conditur, ut genus humanum informetur honeste vivere, alterum non lædere, Jus suum cuique tribuere; §. *Juris*, *Institut. de Justit. & Jure*, ibi: *Juris præcepta sunt hæc; Honeste vivere, alterum non lædere, Jus suum cuique tribuere*, & c. *Consuetudo* 5. *distinct.* 1. ibi: *Lex erit quod ratione constiterit, Religioni conveniat, disciplinæ congruat, saluti proficiat*. 4 5

Debet secundo esse *possibilis*; nam ut habetur *in l. Impossibilium* 185. *ff. de Regul. Juris*: *Impossibilium nulla est obligatio*, & *cap. Nemo* 6. *de Regul. Juris in* 6. *Nemo potest ad impossibile obligari*. Et additur *secundum naturam*, quia lex non debet præcipere supra vires & possibilitatem naturæ, sic ipsa naturali ratione dictante, cui lex conformari debet; *cap. Consuetudo* 9. *dist.* 1. Et subjungitur *Secundum patriæ consuetudinem*; quia rationabiles Patriæ consuetudines non facile per legem contrariam sunt abrogandæ; ut enim expresse habetur *in l. de quibus*, *ff. de legibus*: *Inveterata consuetudo pro lege non immerito custoditur*, & in dubio Lex secundum Patriæ consuetudinem est intelligenda, & interpretanda, *l. Si de interpretatione*, *ff. de legib.* cum consuetudo 6

sit optima legum interpres, *cap. Cum Dilectus* 8. *De consuetud.*

7 Debet tertio esse *loco, temporique conveniens*, quia leges condi debent & moderari juxta diversitatem locorum, & qualitatem temporum, atque hominum, quibus dantur, textu expresso *in cap. Sciendum est* 1. *cap. Regulæ* 2. *& cap. Necesse est* 3. *distinct.* 29. Et de facto nostra Fratrum Minorum Regula a Sancto Patre Francisco divinitus accepta habet modificationem *in cap.* 4. ibi: *Secundum loca, & tempora.*

8 Debet quarto esse *necessaria & utilis*, quia Jus novum statui non debet nisi instante necessitate, *capit. Regulæ* 2. *dist.* 29. *& leg. Ergo omne* 39. *ff. de legibus, & in l.* 3. *ff. de Constitut. Princip.* expresse dicitur, quod *in rebus novis constituendis evidens esse utilitas debet*, alioquin tanquam sine ratione, & causa lata, superflua censeretur, & potius quam de novo condenda, esset rursus abjicienda, si jam fuisset condita, textu claro *in cap. Omnia talia* 12. *dist.* 2.

9 Debet quinto esse *manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat*; quia propter ejus obscuritatem posset captiose, & perperam interpretari, & inde multa possent mala evenire, ad quæ evitanda merito statuitur etiam in *cap. Abbate*, 25. §. *Contra, de verbor. signific.* quod *Lex non debeat esse obscura, vel captiosa, sed certa, & manifesta.*

10 Debet sexto esse *nullo privato commodo, sed pro communi Civium utilitate conscripta*, quia Lex primario & principaliter debet esse ordinata ad bonum commune Reipublicæ, ut expresse habetur *in l.* 1. *ff. de legibus*, ibi: *Lex est commune præceptum, communis Reipublicæ sponsio, & l.* 2. *ff. eod.* ibi: *Lex est communis sponsio Civitatis, ad cujus præscriptum omnes, qui in ea Republica sunt, vitam instituere debent, & l.* 8. *ff. eod.* ibi: *Jura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur.*

11 Brevius tamen, & clarius omnes necessariæ legis conditiones continentur in definitione, quæ de ipsa generatim sumpta, & prout est quid commune ad Constitutiones humanas, tam Ecclesiasticas, quam Civiles, traditur his verbis: *Lex est recta agendorum ratio a publica Potestate Communitati denunciata cum voluntate eam perpetuo obligandi ad aliquid agendum, vel omittendum*; sic in re *communis Doctorum.*

12 Primo igitur ad veram legem requiritur, quod sit *recta agendorum ratio*, idest *justa, & honesta*: quia si non sit justa, non est absolute dicenda lex, ut expresse dicit S. Augustin. *lib.* 1. *de liber. arbit. cap.* 5. ibi: *Mihi Lex esse non videtur, quæ justa non fuerit.* Secundo re- 13
quiritur, quod sit lata *a Publica Potestate*, scilicet a Legislatore habente legitimam, & publicam auctoritatem ferendi legem, aliter talis lex posset sine incursu culpæ, & pœnæ non observari, *c. Ut animarum* 2. *de Constitutionibus in* 6. ibi: *Cum extra Territorium Jus dicenti non pareatur impune.* Tertio requiritur, 14
quod sit *Communitati denuntiata*, idest quod sit promulgata, aliter ignorantia merito excusaret subditos ab observatione legis; *cap.* 1. *de Præbend. in* 6. ibi: *Lex seu Constitutio, & mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem*; *Authent. Ut factæ novæ constitutiones* §. *Sancimus collat.* 5. ibi: *Cur enim* (inquit Imperator) *culpabimus eos, qui positas nostras ignoraverint Constitutiones?*
Quarto, quod sit lata *cum voluntate perpetuo* 15
obligandi, idest quod Legislator intendat subditos obligare ad observantiam talis legis, aliter non erit Lex, sed consilium; Et quidem *obligandi perpetuo*, quia Lex, quantum est de sui natura, nisi postmodum legitime revocetur, est, ut obliget in perpetuum; *arg. cap. Nemini dubium est* 10. *de officio Legati, & cap. Ex rescripto* 1. *de Locato*, cum similibus, & quidem merito, cum ea, quæ ad Jus pertinent, perpetua esse debeant; *l. Falso, Cod. de diversis rescriptis.*

Hinc Lex differt a simplici Præcepto. Pri- 16
mo, quia Lex durat etiam post mortem Legislatoris, & semper suam vim habet, donec revocetur, aut per contrariam consuetudinem legitime abrogetur, *argum. cit. Juribus*; simplex vero Præceptum expirat morte præcipientis, & absque nova revocatione cessat cessante vita, aut officio præcipientis, ut de se patet, & tenet Menoch. *lib.* 1. *de Arbitrar. Judic. q.* 69. *n.*4. Sanch. *lib.* 8. *de Matrim. disp.* 28. *n.* 47. Layman *in cap. Gratum* 20. *de Offic. Delegat. in* 6. & alii passim. Secundo differt, quia lex censetur im- 17
mediate afficere locum, seu Territorium Legislatoris, & inde in subditos inibi existentes transire. Unde leges Territorii non obligant Cives absentes; *cap. Ut animarum* 2. *de Constit.* & sic tenent Doctores communiter, *arg. l. Omnes populi, ff. de Justitia & Jure.* Simplex vero præceptum e contra immediate fertur in personas singulares, earumque ossibus inhæret, quocumque locorum abierint, & hoc patet de præceptis superiorum v. g. Prælatorum Regularium, quæ obligant subditos ubicumque existant, cum eis competat Jurisdictio in ipsos subditos, non ratione loci, sed per se, ac ratione personæ propter votum Obedientiæ. Tertio differt, quia 18
Lex

Lex imponitur toti Reipublicæ, seu Communitati, & loquitur non tantum ad præsentes, sed etiam ad futuros, *l.* 1. *ff. de legibus*, ibi: *Lex est commune præceptum*, *l. Leges* 7. *Cod. de legibus*, *& cap. Quoniam* 13. *de Constitutionibus*, ibi: *Cum leges*, *& Constitutiones futuris certum est dare formam negotiis*. Simplex vero Præceptum imponitur personis singularibus, & præsentibus, cum quibus ordinarie extinguitur, nec transit ad successores, ut paret de præcepto Patris imposito huic, vel illi Filio; de Præcepto Superioris huic, vel illi Religioso, & hujusmodi.

19 Lex ut sic dividitur immediate in æternam, & temporalem. *Lex æterna* est ordinatio quædam divinæ voluntatis ab æterno fixe determinantis, quæ sint agenda, vel cavenda a creatura rationali, ut debitum finem assequatur. *Lex temporalis* est, quæ ad dictum finem est condita in tempore. Et in hoc differunt, quod prima sit increata, & in Deo, secunda autem creata, & extra Deum.

20 Lex temporalis subdividitur in naturalem, & in positivam. *Lex naturalis* est regula obligans creaturam rationalem ad practicandum ea, quæ ex se necessario conveniunt naturæ rationali, & omittendum ea, quæ eidem disconveniunt. *Lex positiva* est, quæ ab aliquo Legislatore positivo, sive Deo, sive homine posita est, tamquam regula obligans creaturam rationalem ad practicandum, vel omittendum ea, quæ non ex se, nec necessario conveniunt, aut disconveniunt naturæ rationali. Et in hoc differunt, quod in lege naturali objectum ex se, necessario, & ab intrinseco habet, quod sit conveniens, aut disconveniens, bonum, aut malum. In lege vero positiva objectum solum ab extrinseco libere, & contingenter a voluntate Legislatoris positivi habet, quod sit conveniens, aut disconveniens, & quod sit obligans; unde quæ lege naturali sunt prohibita, ideo sunt prohibita, quia ex se mala. Quæ autem lege positiva prohibentur, ideo sunt mala, quia prohibita.

21 Lex positiva subdividitur in Divinam, & humanam. *Lex Divina positiva* est quæ a Deo in tempore lata, & condita est. *Lex humana positiva* est quæ lata, & condita est ab homine.

22 Lex Divina positiva subdividitur in legem veterem, & in legem novam. *Lex vetus*, seu Mosaica, est quæ a Deo per Angelos Moysi, & per Moysen Israelitis pro tempore veteris Testamenti tradita fuit. *Lex nova*, seu Evangelica est, quæ a Christo fuit condita, & partim per ipsummet, partim per Apostolos fuit publicata.

Lex Divina positiva alia est mere Divina positiva, & alia est Divina positiva naturalis. 23 *Lex Divina mere positiva* est, quæ mere præcipit ea, quæ non sunt præcepta a lege naturali, ut quod Confessarius debeat esse Sacerdos, quod Confessio peccatorum mortalium debeat præmitti sumptioni Eucharistiæ, & hujusmodi. *Lex Divina positiva naturalis* est, quæ præcipit eadem quæ præcipiuntur a Lege naturali, ut quod Deus sit colendus, parentes sint honorandi, non sit mentiendum, & non sit occidendum, & hujusmodi.

Lex positiva humana subdividitur in legem, 24 seu Jus gentium, in legem Ecclesiasticam, seu Canonicam, & in legem sæcularem, seu Civilem. *Lex*, *seu Jus gentium* est illa, seu illud, qua, vel quo omnes gentes, vel ferme omnes utuntur. *Lex Ecclesiastica*, seu Canonica est quæ a Summo Pontifice, & aliis Superioribus Ecclesiasticis pro recta gubernatione Ecclesiæ, & ad Spiritualem animarum profectum, est legitime condita. *Lex sæcularis* seu Civilis est, quæ auctoritate Principis, seu Magistratus sæcularis est condita ad Civium politicam gubernationem, & ad rem publicam in pace & justitia conservandam.

Lex, seu Jus gentium subdividitur in primarium, & secundarium. 25 *Lex*, *seu Jus gentium primarium*, *& Lex seu Jus gentium secundarium* quæ, & quales sint? Vid. *verb. Jus num.* 10.

Lex Ecclesiastica, seu Canonica quomodo 26 subdividatur? Vid. *verb. Jus a num.* 19. *ad num.* 34.

Lex Sæcularis, seu Civilis quomodo subdi- 27 vidatur? Vide *verb. Jus a n.* 12. *ad* 14.

Lex seu Jus gentium in hoc differt a lege 28 Ecclesiastica seu Canonica, & a Lege Sæculari, seu Civili, quod lex, seu jus gentium concernat semper universalem, seu fere universalem hominum societatem; Lex autem Ecclesiastica, seu Canonica, & Sæcularis, seu Civilis, concernat aliquando unicum Regnum, unicam Provinciam, immo & interdum unicam Civitatem. Et Lex seu Jus gentium in 29 hoc differt a lege, seu Jure naturali, quod lex, seu Jus naturale stricte sumptum dirigat hominem præsertim solitarie spectatum; Lex autem, seu Jus gentium præcise illum dirigat, ut in aliorum consortio commorantem; immo ita in regulandis hominibus simul convenientibus occupatur, ut ejus dispositiones concernant universalem, seu fere universalem hominum societatem.

Quando inter leges Ecclesiasticas, seu Ca- 30 no-

nonicas, & Sæculares, seu Civiles est aperta contrarietas, quænam sint servandæ? Vide *verb. Jus a n. 37. ad n. 43.*

31 Summus Pontifex potest condere leges Ecclesiasticas, seu Canonicas in materia spirituali, & concernente animarum salutem, obligantes pro toto Orbe Christiano. *Communis* per textum *in cap. Solitæ 6. de majoritate, & obedient.* & patet clare ex verbis Christi *Matt.* 16. ibi: *Quodcumque ligaveris super terram,*
32 *erit ligatum & in Cœlis*, cum similibus. Legatus Pontificis potest leges Ecclesiasticas ferre intra fines suæ Legationis, *cap. Nemini du-*
33 *bium X. de officio Legati*. Cardinales possunt similes leges ferre in Ecclesiis sui Tituli, in quibus jurisdictionem quasi Episcopalem habent, *cap. His, quæ 11. de majoritat. & obe-*
34 *dient.* Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi possunt dictas leges ferre pro suis respective Diœcesibus; *cap. Si quis venerit 2.*
35 *de majoritat. & obedient.* cum similibus. Item Abbates exempti, aliique Prælati obtinentes in suis Territoriis jurisdictionem quasi Episcopalem. Hostiens. *in summa de Constitutionibus n. 3. & 4.* Suarez *lib. 4. de legib. cap. 3. & c. 4. n. 2. & seq. & c. 5. n. 3. & 4.* Pithing *lib. 1. decret. tit. 2. n. 4.* & alii passim, *arg. cap. Annis singulis dist. 18. & c. 1. de consecr. dist. 3. & cit. cap. Si quis venerit 2. de majo-*
36 *rit. & obedient.* cum similibus. Item Abbates, Priores, Abbatissæ, Priorissæ, & Præfectæ Monialium, superioresque similes independentes pro suis Monasteriis. La Croix *lib. 1. tr. 2. c. 1. n. 562.* & alii passim.

37 Concilium generale legitime congregatum potest condere Leges Ecclesiasticas obligantes totam Ecclesiam, dummodo Summus Pontifex consensum præbeat, easque confirmet. *Communis, & certa.* Et patet in habitis Conciliis Generalibus, & signanter in Concilio Tridentino, ubi præter Articulos Fidei, plura decreta circa reformationem morum condita fuerunt: Et quod debeant esse approbatæ, & confirmatæ a Summo Pontifice, habetur clare *ex cap. Significasti 4. de electione*, ibi: *Cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, & facta sint & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas*, & expresse patet ex *cap. Regula 2. dist. 17.* cum
38 similibus. Item Leges Ecclesiasticas condere potest Concilium Provinciale, & Synodus Diœcesana obligantes proprios subditos intra limites sui Territorii existentes. *Comm.* per text. *in cap. Catholicæ 8. dist. 11. cap. Quod dicitis 14. dist. 16.* cum similibus.

Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Sede vacante 39
potest condere Leges totam Diœcesim obligantes etiam post electionem novi Episcopi, donec ipse illas revocaverit; *arg. cap. Cum olim 14. de majorit. & obedient. & cap. un. eod. in 6. n. 61.* Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in his, quæ sunt jurisdictionis; potestas autem condendi Leges, ut patet, pertinet ad potestatem jurisdictionis, adeoque &c. Et sic tenent Abbas *in cit. cap. Cum olim n. 2. §. Septimo dubitatur*. Fagn. *ibid. n. 57.* Layman *ibid. n. 6.* Felinus *in cap. Cum omnes 6. de Constitutionib. n. 50.* Pithing *lib. 1. decr. tit. 2. n. 6.* Reiffenst. *ibid. n. 89.* & alii passim.

Nec valet objicere, quod sicut Collegium 40
Cardinalium nequit condere Leges vacante Sede Papali, *ex cap. Ubi periculum 3. §. iidem quoque Cardinales, de elect. in 6. & Clementin. Ne Romani, §. 1. de election.* ita multo minus Leges condere potest Capitulum, vacante Sede Episcopali. Non valet, inquam, quia id est peculiariter statutum de Collegio Cardinalium, ne forsan cum gravi universalis Ecclesiæ periculo & detrimento Romani Pontificis electio diutius protraheretur, si interim Collegium Cardinalium posset exercere Jurisdictionem Papalem; Secus autem est de Capitulo Sede Episcopali vacante, quod ubi ipsi competit electio Successoris, habet a Jure præfixum sibi solum trium mensium spatium. Tum quia Sede Papali vacante Jurisdictio Papalis non transit ad Collegium Cardinalium *ex cit. Juribus cum similibus*; bene vero jurisdictio Episcopalis transit in Capitulum Sede vacante Episcopali; *cap. Cum olim 14. de majorit. & obed. & cap. unic. eod. in 6.* cum similibus.

Capitula Generalia Regularium possunt con- 41
dere Leges, & statuta propria pro tota Religione ad successores transeuntia juxta modum in unaquaque respective regula præscriptum, & consuetudines proprias, ac privilegia, & sic Capitula Provincialia respective pro quaque sua Provincia. *Commun.*

Leges Civiles, seu Politicas condere potest 42
Summus Pontifex pro Ditione temporali suo Dominio subjecta, Imperator pro Imperio, Reges pro suis Regnis, & alii Duces, seu Principes, aut Respublicæ suprema Jurisdictione temporali gaudentes pro suis respective Ditionibus; *l. 1. ff. de Constitutionibus Principum*, cum similibus. Et sic tenet *communis Docto-*
rum. Principes autem alii inferiores, & Civi- 43
tates, seu Communitates suprema Jurisdictione temporali non gaudentes, sed jurisdictionem dependentem habentes, nequeunt Leges & statuta

tuta condere, nisi accedat cessio, seu confirmatio supremi Principis, cui subjiciuntur, aut consuetudo legitime præscripta. *Communis*.

44 Nulla potestas legislativa humana, sive Ecclesiastica, sive Laica, potest condere Leges, vel statuta contra Jus naturale, vel Divinum præceptivum, vel prohibitivum, sive statuere aliquid contra id, quod Lex naturalis, aut Divina præcipit, seu prohibet. *Communis*, *arg. cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum Inferior 16. de majorit. & obedient. Clementin. Ne Romani* §. 1. *de election.* ibi: *Lex superioris per inferio-*
45 *rem tolli non potest*. Quinimmo nulla potestas Legislativa humana, Summo Pontifice excepto, potest Leges ferre, & quidpiam statuere contra Jus commune Canonicum, aut alias constitutiones Apostolicas. *Comm.* per textus *in citatis Juribus*, & in *cap. Institutionis 7. caus. 25. q. 2. & cap. Quod super his 9. de majorit. & obed.* cum similibus.

Additiones ex aliena manu.

46 Lex non male definitur: *Norma liberarum actionum a Superiore Inferiori sub præmio, vel pœna præscripta*.

47 Ex hac autem definitione facile est judicare de diversis legis speciebus. Si enim de essentia legis est, ut feratur a Superiore Inferioribus, quot sunt Hominibus Superiores (intelligo de Supremis) tot sunt Leges.

48 Homines autem in statu naturali considerati sunt inter se æquales, ita ut nemo alteri Superior sit; unum tamen habeat Superiorem
49 *Deum*. In statu vero civili eum habeat Superiorem, qui pro forma Reipublicæ, in qua
50 sunt, Summum obtinet Imperium. Quinimo iis qui Christianam Religionem amplexi sunt accedit & alter Superior in statu civili, nimirum Vicarius Christi, scilicet Summus Pontifex.

51 Patet hinc, legem optime dividi in *Divinam*, & *Humanam*. *Divina* vero prout a Deo promulgatur Hominibus est vel *naturalis*, si lumine rationis promulgetur, vel *revelata* si pro-
52 mulgetur per revelationem. Quomodo autem lumine rationis assequi possimus hanc quam dicimus *naturalem* legem, plures post *Grotium* ad-
53 laborarunt. Sed frustra. Meo judicio satis est simul considerare ideam Dei, & ideam Hominis, ut noscere possimus, & quidem facili negotio, omnia nostra erga Deum, erga nos ipsos, & erga alios homines officia. Et summa
54 ratione. Nequit enim Deus quidquam Hominibus præscribere, quod consentaneum non sit suis attributis, tum proprietatibus Hominum; sed hæc inquisitio non est hujus loci.

Lex *humana* si ab eo qui potitur Summo 55
imperio in statu civili feratur, dicitur *civilis*, sin autem a Summo Pontifice, *Ecclesiastica*.

Habes diversas legis species. Nec miretis 56
quod nihil dixerim de *jure gentium*. Si enim *jus* hoc *gentium* diversum est a *Lege naturali*, commentitium est. Sunt enim, ut dictum est, Homines in statu naturali inter se æquales.
Quomodo igitur ferre potuerunt Gentes Gen- 57
tibus dictantes Leges, quæ nonnisi a Superiori
Inferioribus ferri possunt? Quod si nomine ju- 58
ris gentium intelligas quasdam consuetudines inter nonnullas cultas gentes tum tempore pacis, tum belli receptas, abuteris nomine *juris*, nam hæ consuetudines non in vim Legis, sed potius in vim pacti obligant. Sed hæc jam nostra tempestate excussa sunt a tot viris doctis.

Articulus II.

Lex quoad ea, quæ concernunt ejus promulgationem, acceptationem & obligationem.

AD hoc ut Lex obliget quoad culpam, 1
vel quoad pœnam, requiritur ejus sufficiens promulgatio. *Communis* per textum *in cap. Quia cunctis 1. de concess. præbend.* ubi expresse dicitur, *quod Lex, seu Constitutio, & mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem, & Authentic. Ut factæ novæ Constitutiones*, §. *Sancimus*, *collat.* 5. ubi Imperator sic inquit: *Cur enim culpabimus eos, qui positas nostras ignoraverint Constitutiones?* Et ratio est, quia cum Lex sit præceptum rationale, nemo potest, aut tenetur illi parere, si ipsi non sit sufficienter promulgata, & sine sua culpa non sit cognita; ignorantia enim tollit voluntarium, & ubi non est voluntarium, ibi nulla est culpa, & consequenter neque pœnæ locus esse potest, cum culpa, & pœna sint correlativa, *arg. cap. Satis 7. distinct. 56. & capit. Cognoscentes 2. de constitutionibus*, ibi: *Rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, & cap. Sine culpa 23. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Sine culpa (nisi subsit causa) non est aliquis puniendus*.

Ut Lex dicatur sufficienter promulgata, suf- 2
ficit, quod taliter promulgetur, ut ea ad notitiam Communitatis deveniat, quamvis singulorum auribus specialiter, & singillatim non in-

inculcetur: *Communis*, textu expresso in *cap. Ad hæc* 1. *de postulatione Prælator.* ubi dicitur *quod nec sit necessarium, cum Constitutio solemniter editur, aut publice promulgatur, ipsius notitiam singulorum auribus per speciale mandatum, vel litteras inculcare: sed id solum sufficit, ut ad ejus observantiam teneatur, qui noverit eam solemniter editam, aut publice promulgatam*, & concordat *cap. Quod dicitis* 14. *dist.* 16. cum similibus.

3 Si Lex juxta Legislatoris mandatum promulganda sit tali loco, & tempore, a quo velit ipsam obligare v. gr. statim ac in Curia, in Metropoli, vel postquam in singulis Civitatibus, vel Parochiis promulgata fuerit, vel statim elapso uno mense a die publicationis, & hujusmodi, tunc ipsa sive sit Civilis, sive Canonica non incipit obligare, nisi post promulgationem factam in loco præscripto, & elapso tempore a Legislatore statuto. *Communis*, per varia exempla similium Legum, quæ habentur tum in Jure communi, ut in *capit. Cum singula* 32. *in fin. de præbend. in* 6. ubi statuitur executio ipsius Legis infra mensem postquam ad notitiam pervenerit. Tum in Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. Matrim. c.* 1. ubi statuitur talem Legem non habere vim, nisi post triginta dies a die primæ publicationis in singulis Parochiis factæ numerandos. Tum *in Authent. Ut in privatis domibus*, & *cap.* §. *Hæc enim*, *Collat.* 5. ubi statuitur tempus trium mensium. Tum *in Authent. Ut neque Miles*, §. *Sint igitur*, *Collat.* 8. ubi statuuntur triginta dies computandi ab insinuatione, seu promulgatione dictarum Legum.

4 Leges Imperiales, seu Cesareæ latæ pro pluribus Provinciis non incipiunt obligare, nisi post duos menses elapsa die promulgationis factæ in cujuslibet Provinciæ Metropoli. *Communis*, textu expresso *in Authent. Ut factæ novæ*

5 *Constitutiones*, *Collat.* 5. Leges Regum, aliorumque Principum Romano Imperio non subjectorum, nisi aliud certum præfixerint tempus pro observantia, aut aliud Legitima consuetudine præscriptum fuerit, incipiunt obligare statim ac sufficienter sunt promulgatæ, & ad notitiam subditorum pervenerint, *arg. cap. Quia cunctis* 1. *de concession. præbend.* §. *Nec obstaret*, ubi expresse dicitur, *quod Lex, seu Constitutio, vel mandatum nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam pervenerint eorundem; aut nisi post tempus infra quod ignorare minime debuissent*. Dicta enim *Authentic. Ut factæ novæ constitutiones*, est respectiva, ut in ipsa patet, ad solas Leges Imperiales latas pro pluribus Imperii Provinciis; Unde cum de Legibus Regum, aliorumque Principum Romano Imperio non subjectorum, nihil quoad hoc reperiatur in Jure statutum, non est quid speciale temere asserendum. *Erubescimus enim sine Lege loqui*, inquiunt Jurisconsulti; *arg. Authent. de Triente & Semisse*, S. *Consideremus*, *Collat.* 3. & *l. Si vero*, §. *De viro*, *ff. soluto Matrimon. cum similibus*; & concordat *cap. Consuluisti* 20. *caus.* 2. *q.* 4. ibi: *Quod Sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum*, & sic tenent Abbas *in cap. Cognoscentes n.* 7. *de Constitutionib.* Pirhing *l.* 1. *Decretal. tit.* 2. *n.* 30. Engel *ibid. n.* 46. Reiffenst. *ibid. n.* 113. Suarez *lib.* 3. *de Legibus c.* 16. *num.* 7. Navarr. Palao, & alii passim.

Leges Pontificiæ, seu Constitutiones Apostolicæ incipiunt obligare quantum est ex se totum Orbem Ecclesiæ subjectum statim ac Romæ in Curia, aliisque consuetis locis solemniter fuerint promulgatæ, & ad aliorum cognitionem pervenerint; nec est necesse quod etiam promulgentur in singulis Provinciis, ac Episcopatibus; nisi in ipsis aliud exprimatur. 6
Colligitur clare *ex cap. Ad hæc* 1. *de Postulatione Prælatorum*, ubi, ut patet ex propriis verbis adductis *sup. n.* 2. expresse dicitur, *quod id solum sufficit, ut ad ejus* (scilicet Constitutionis Pontificiæ) *observantiam teneatur, qui noverit eam solemniter editam, aut publice promulgatam*. Hoc autem jam fit, si Constitutio Pontificia Romæ solemniter promulgetur, & de tali promulgatione cuipiam certo constet. Et quod magis certam reddit nostram sententiam, est, quia ibi Pontifex per allatam rationem solemniter reprobat excusationem adductam de non servando Interdicto in Diœcesi Altissiodorensi, ex quo in tali Diœcesi non fuisset promulgatum Pontificium Decretum; adeoque Pontifex aperte declaravit decreta Pontificia esse observanda, quamvis in tali Diœcesi non fuerint promulgata, & colligitur etiam *ex c. Quia cunctis* 1. §. *Nec obstaret*, *de concess. præbend. in* 6. per propria verba adducta *supra sub n.* 5. Et consequenter ad hoc ut Leges Pontificiæ obligent, non requiritur, quod publicentur in singulis Provinciis, seu Diœcesibus, sed sufficit quod solemniter promulgentur Romæ in locis consuetis, & alibi de ipsis sufficiens notitia habeatur; *arg. cap. Eum qui* 31. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet*.

Tum quia veritas hujus nostræ sententiæ aperte constat ex recepta praxi, consuetudine, 7
ac

ac Stylo Curiæ Romanæ, ubi omnes Judices Urbis, ut experientia constat, judicant contra omnes totius Orbis Christianos secundum Leges, seu Constitutiones Pontificias in locis Romæ consuetis promulgatas, quamvis non fuerint promulgatæ in singulis Provinciis, dummodo vere illas non ignoraverint; Consuetudo autem est optima Legum interpres, *c. Cum Dilectus* 8. *de consuetud.* & *l. Si de interpretatione, ff. de Legibus*. Quinimmo ipse Stylus Curiæ Romanæ habet vim Legis; *arg. c. Quam grave* 6. *de crimine falsi*.

8 Et hanc sententiam tenent Abbas Panormit. *in c. Noveris* 49. *de sent. excommunic. num.* 3. ubi expresse dicit, quod *Constitutio Papæ non est necessario publicanda in qualibet Provincia, quia satis est, quod publicetur in Curia Romana*; Vallensis *de Constitutionibus* §. 2. *num.* 2. Card. de Luca *tom.* 1. *par.* 1. *de Benefic. disc.* 76. *n.* 7. allegans Rotam *dec.* 365. *num.* 13. & 14. Antonius Burgosius *in Repetit. ad c. Cognoscentes, num.* 207. *de Constitutionibus*, Quintilianus Mandosius in *Repetit. ad c.* 2. *de Constit. num.* 79. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 2. *num.* 32. ubi citans Suarez, Silvestrum, Azor. Navarr. & alios dicit, quod hæc sententia sit communior; Reiffenstuel *ib. n.* 118. ubi dicit, quod hæc sit communior; La Croix *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 1. *num.* 579. ubi aliis citatis dicit, quod ita docent communiter Canonistæ; Cardenas in 1. *Crisi, disp.* 9. *cap.* 20. *art.* 12. ubi dicit hanc esse certam; Farinaccius cum pluribus aliis *part.* 1. *Fragmentorum Criminalium num.* 653. dicens, quod hæc opinio sit verior, magisque communis, & canonizata in Rota; Castropalao *par.* 1. *tract.* 3. *disp.* 1. *punct.* 12. *num.* 2. citans Suarez, Vasq. Silvestrum, & alios, ubi vocat hanc certam, & omnino tenendam sententiam. Et sic plurimi alii, contra plures alios tenentes contrarium.

9 Ad intrinsecam Legis constitutionem non requiritur acceptatio populi, unde ante populi acceptationem Lex ceteroquin justa jam obligat; sic late Fagnanus in *cap. Treguas* 1. *de Tregua & pace n.* 48. & *seq.* Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 2. *n.* 37. ubi dicit, quod hæc est Theologorum sententia magis recepta, & per se loquendo absolute vera. Suarez *lib.* 3. *d. cap.* 19. *n.* 6. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 3. *n.* 1. ubi cum multis aliis ibi citatis dicit, quod hæc sententia absolute, & per se loquendo est vera. Castropalao *par.* 1. *tract.* 3. *disputat.* 1. *punct.* 13. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 1. *n.* 193. ubi dicit hoc esse certum. Busemb. *de Legibus tract.* 2. *cap.* 1. *dub.* 3. La Croix, *ibidem*. Viva in *proposit.* 28. *damnat. ab Alexand. VII. n.* 6. & *seq.* Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 1. *num.* 136. ubi dicit, quod hæc communior Doctorum, & jam post propositionem 28. damnatam ab Alexandro VII. infra adducendam est fere indubitata, quamvis antea multi oppositum docuerint.

Et ratio nostræ Conclusionis est, quia ad 10
hoc ut intrinsece censeatur constituta, & vim de se habeat obligandi subditos, duo solum requiruntur, & sufficiunt ex parte Legislatoris, scilicet potestas, & voluntas obligandi subditos ad Legis observantiam, prout desumitur *ex c. Cum super* 23. *de offic. Delegati*. Neutrum autem horum deficit in legitimis Legislatoribus, quia quantum ad potestatem, si sit sermo de supremo Legislatore Ecclesiastico, scilicet de Summo Pontifice, habet eam absolutam ferendi Leges sine consensu, & acceptatione populi Christiani, immediate a Christo; *Matth.* 16. ibi: *Quodcumque ligaveris super terram &c.* & *Joan.* 21. ibi: *Pasce oves meas*. Et si sit sermo de supremis Legislatoribus Laicis, habent talem potestatem ferendi Leges absque consensu, & acceptatione populorum; *l.* 1. *ff. de Constit. Princip.* §. *Sed & quod Principi; Instit. de Jur. nat. gent. & Civ.* & potestatem etiam habent obligandi, & cogendi subditos ad illarum observantiam; *l. Leges* 7. *ff. de Legib.* & *c.* 1. *ad finem dist.* 20. Quantum autem ad voluntatem, quod scilicet Legislatores eam habeant obligandi subditos independenter ab eorum acceptatione; & non sub prætensa ab adversariis conditione, *si subditi velint acceptare*, de se clare patet, quia alias essent potius consilia, seu exhortationes, quam Leges, seu Præcepta, textu claro in *c. Quisquis* 3. *caus.* 14. *q.* 1. Tum quia cum Legislatores ferunt Leges, cogunt subditos independenter ab eorum voluntate, pœnis, & suppliciis ad earum observantiam; *c. Præceptis* 2. *dist.* 12. *c. Non frustra* 18. & *c. de Liguribus* 43. *caus.* 23. *q.* 5. *c. Cum Clericorum* 13. *de vita & honest. Cleric.* cum similibus; *leg. Leges* 7. *ff. de Legibus* cum concordantiis, adeoque eo ipso censentur habere voluntatem subditos obligandi absolute, & non solum sub conditione, *si subditi velint Legem acceptare*, ac per consequens cum ex citatis Juribus possint Legislatores subditos coercere independenter ab eorum consensu ad Legum observantiam, & punire transgressores, stat clarum, quod possint etiam independenter ab eorum acceptatione ferre Leges obligatorias, quia in tantum possunt

sunt subditos sic coercere & punire, in quantum possunt eos obligare.

11 Nec valet objicere *c. In istis 3. dist. 4.* ubi dicitur, *quod Leges instituuntur, cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium approbantur*. Non valet, inquam, quia ultra quam quod dictum istud, cum sit Gratiani, non habeat Canonis auctoritatem; textus ille aperte favet nostræ conclusioni, quia *si Leges instituuntur cum promulgantur*, ergo cum promulgentur ante populi acceptationem, antecedenter ad hanc acceptationem sunt jam institutæ, & jam obligant, adeoque si Leges sunt jam institutæ ante populi acceptationem, populi acceptatio non requiritur ad intrinsecam Legis constitutionem. Id autem quod sequitur scilicet, *firmantur cum moribus utentium approbantur*, debet intelligi, ut cum aliis recte notat Fagnan. *in c. Treguas* 1. *de Tregua & pace n.* 48. *& 49.* quod Leges firmantur moribus, quoad ad firmitatem stabilitatis, seu de facto, non autem quoad firmitatem auctoritatis seu de jure; nam de jure & quoad auctoritatem obligandi, sunt jam satis firmatæ ab ipsa legitima institutione, seu firmantur moribus & usu non firmitate intrinseca & essentiali, ut incipiant obligare, cum usus ipse ex obligatione nascatur, sed firmantur quadam firmitate extrinseca & accidentali, ut sic moribus utentium comprobatæ, stabiliores sint, & non facile per desuetudinem abrogentur.

12 Hinc subditi peccant mortaliter, si sine rationabili causa non acceptent Legem obligantem sub mortali; Habetur clare ex illo Apostoli Pauli ad Roman. 13. ibi; *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt ipsi, sibi damnationem acquirunt*, & ideo merito fuit damnata ab Alex. VII. *die* 24. *Sept.* 1665. sequens propositio ordine 28. ibi: *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non*

13 *recipiat Legem a Principe promulgatam*. Ex qua damnata propositione aperte infertur, quod Lex sine rationabili causa non acceptata, adhuc perseveret obligare, præsertim si Legislator instet pro Legis acceptatione & observantia, & Lex sit justa, & Legislator sit legitimus ex illis assignatis *art.* 1. *a n.* 41. *ad* 43.

14 Si Lex non acceptetur, nec observetur, & id sciat, & taceat Legislator, quamvis primi sine rationabili causa ipsam non acceptantes, nec observantes peccaverint, tamen ipsi, & alii a die, quo cognoscunt id scire, & tacere Legislatorem, non peccant, quia tunc rationabiliter censetur hoc ipso Legem revocare, si cum possit pro acceptatione & observantia instare, non instat. Si Legislator nesciat Legem non acceptari, nec deduci ad observantiam, durat Legis obligatio, donec elabatur decennium, quo elapso, habet locum contra eam præscriptio, & non amplius obligat, sive sit Lex Civilis, sive Canonica. 15

In dubio an Lex sit acceptata nec ne, præsumi debet, quod sit acceptata, & observari debet, quia cum constet de Lege, pro ea stat possessio. Tum quia ipsa debuit acceptari ex dictis *num.* 12. *&* 13. adeoque præsumendum est fuisse acceptatam. Bonacina, Sanchez, & alii cum la Croix *lib.* 1. *tract.* 2. *c.* 1. *dub.* 1. *num.* 592. Busemb. *ibid. dub.* 3. *in fine*; Viva *ad proposition. damnat.* 28. *Alexandri VII. num.* 14. & alii. In dubio an Superior habeat potestatem ferendi hanc, vel illam Legem obligatoriam, talis Lex debet acceptari, & observari. Possessio enim stat pro absoluta potestate Superioris ad ferendam omnem justam & rationabilem Legem, nisi habeatur certitudo, quod hæc, vel illa Lex sit supra ejus potestatem: in casu autem nostro non haberetur certitudo, sed sola dubietas, uti supponitur, adeoque &c. Sanch. *in Decalog. lib.* 6. *c.* 3. *n.* 6. la Croix *lib.* 1. *tract.* 2. *c.* 1. *n.* 594. & alii passim. In dubio an Lex sit justa nec ne? Debet acceptari, & observari; Superior enim est in possessione imperandi omne id, quod judicat justum & licitum, & subditus tenetur observare omne tale præceptum, quod non scit certo esse injustum & malum, Ovied. *de conscient. controv.* 3. *punct.* 5. *n.* 61. la Croix *loc. cit. n.* 595. & alii passim; *arg. c. Quid culpatur* 5. *caus.* 23. *q.* 1. 16 17 18

Populus habens rationabilem causam non acceptandi Legem latam a Supremo Principe, potest, & debet ad ipsum recurrere per remedium supplicationis pro sublatione Legis; Et si Lex sit lata a Legislatore inferiore potest appellare ad Superiorem. *Communis*, *arg. c. Si quando* 5. *de Rescriptis*. Et durante tali supplicatione, vel appellatione, licitum est populo suspendere obligationem Legis, sic enim habet usus & praxis; neque ideo puniuntur subditi, si pendente tali supplicatione, vel appellatione Legem non observent; Et revera sic convenit suavi Reipublicæ gubernationi, ne subditi illico premantur nimia Legis gravitate, ad quam alias non tenentur ex rationabili causa a Legislatore ignorata, quæ si ab ipso cognita fuisset, talem Legem non condidisset; Tum quia subditi allegantes justam causam ob quam nequirent propter peculiares circumstantias loci, temporis, consuetudinis, & hujusmo- 19 20

modi, talem Legem observare, sibi ipsis ipsomet facto contradicerent, si ipsam interea observarent. Sic Rodriquez, Salas, Bonacina, Granad. & alii apud Moyam in *Sel. tom. 6. d. 1. q. 6. n. 16.* Herincx *part. 2. summæ Theologicæ disp. 3. de Legibus n.* 116. cum aliis ibi citatis, Illsung. *tract.* 1. *d.* 2. *n.* 5. la Croix *lib.* 1. *tract.* 2. *c.* 1. *n.* 639. Reiffenst. *lib.* 1. *Decretal. tit.* 2. *n.* 145. & alii plures; *arg. c. Si quando* 5. *de Rescriptis*, ubi Alex. III. rescribit Ravennat. Archiepiscopo præcisis his verbis: *Si quando aliqua tuæ Fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exasperare videntur, turbari non debes.* Et infra, *Qualitatem negotii pro quo tibi scribitur diligenter considerans, aut mandatum nostrum reverenter adimpleas, aut per Litteras tuas, quare adimplere non possis, rationabilem causam prætendas, quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod prava Nobis fue-*
21 *rit insinuatione suggestum.* Suarez tamen *lib.* 4. *de Legibus cap.* 16. *num.* 8. Castropalao *par.* 1. *disput.* 13. *num.* 14. Vasquez, Lorca, Garcias, teste Leurenio *part.* 3. *qu.* 170. *num.* 5. tenent oppositum, volentes interim esse observandam Legem, quia certo possidet, & excusatio est dubia.

22 Si Legislator audita populi supplicatione, vel alius superior audita populi appellatione, taceat, nec ulterius pro Legis observantia instet, cum possit, censetur populi supplicationi, vel appellationi tacite annuere, & eo ipso Legem revocare: *arg. cap. Qui tacet* 43. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Qui tacet, consentire videtur.* Reiffenstuel *loc. cit. num.* 146. Bonacina *disp.* 2. *de Legibus qu.* 1. *punct.* 4. *n.* 43. Castropalao *loc. c. punct.* 13. *n.* 15. la Croix
23 *loc. cit. num.* 640. Salas, & alii plures. Limitanda tamen est conclusio in casu, quo aliunde satis colligeretur, quod talis taciturnitas Legislatoris, seu Superioris, esset per modum repulsæ, aut indignationis, quia tunc potius firmaretur Lex, ut recte notat la Croix *loc. c. num.* 640.

24 Leges humanæ justæ, tum Ecclesiasticæ, tum Civiles obligant in conscientia, itaut earum transgressio culpabilis in materia gravi sit peccatum mortale. *Communis.* Et ratio est, quia Leges humanæ continent præceptum Superioris, & consequenter obligant in conscientia, cum Lex naturalis præcipiat esse obediendum Superioribus justa imperantibus; Unde Apostolus *ad Roman.* 13. sic expresse habet: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit*, & infra subdit: *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam*, idest non solum metu pœnæ, quam posset infligere Princeps iratus transgressoribus, sed etiam metu culpæ, quam incurrerent subditi ejus Legem transgrediendo, quæ scriptura expressius loquitur de Superioribus temporalibus, iisque etiam Gentilibus, & Ethnicis. Unde Apostolus ibidem loquendo de Regibus, Principibus, & aliis Superioribus Sæcularibus, ait: *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit; qui autem resistunt ipsi, sibi damnationem acquirunt.* Damnatio autem non incurritur nisi ob peccatum mortale, adeoque &c. Et quod nedum Leges Ecclesiasticæ, sed etiam Civiles sic obligent, habetur etiam *ex cap. Quo jure* 1. *dist.* 8. ubi sic dicitur: *Ipsa Jura humana per Imperatores, & Reges sæculi Deus distribuit humano generi; cap. Nemo* 15. *caus.* 16. *q.* 4. ubi dicuntur: *Venerandæ* Romanæ Leges Divinitus per ora Principum promulgatæ &c. Unde *c. Quæ contra* 2. *dist.* 8. dicitur expresse: *Generale pactum est societatis humanæ, obedire Regibus suis.*

Non sic tamen obligant ad culpam Leges mere pœnales; quia istæ obligant ad solam pœnam transgressoribus taxatam. *Sic Communis* cum S. Th. 2. 2. *q.* 189. *art.* 9. *ad* 1. ubi id probat ex Regula Patrum Prædicatorum, in qua dicit dari aliqua, quorum transgressio, vel omissio ex genere suo non obligat ad culpam, neque mortalem, neque venialem, sed solum ad pœnam taxatam subeundam. Et ratio est, quia Lex non obligat ultra mentem Legislatoris: ergo si Legislator intendat, & declaret expresse se solum quoad pœnam velle subditos obligare, jam clare patet talem Legem non obligare quoad culpam; nam actus agentium non operantur ultra eorum intentionem; *c. ult. de præbend. & l. Non omnis, ff. si certum petatur*, cum similibus. 25

Hic juvat notare quomodo differat Lex mere pœnalis a Lege morali, & a Lege mixta. Unde *Lex mere pœnalis* ea est, quæ ad culpam, per se loquendo non obligat, sed ad solam pœnam transgressoribus taxatam. *Lex moralis* ea est, quæ expresse nullam pœnam transgressoribus imponit, sed mores dirigit, obligando ad actum, vel omissionem illius; unde tunc, ne crimina remaneant impunita, pœna non taxata a Lege potest imponi transgressoribus prudenti arbitrio Judicis. *Lex mixta* ex morali & pœnali ea est, quæ obligat ad actum, seu omissionem illius, & simul ad pœnam transgressoribus taxatam. 26

Lex pœnalis alia est latæ sententiæ, & alia sententiæ ferendæ. *Lex pœnalis latæ sententiæ* 27

sic

est illa, per quam posito delicto statim vi ipsius Legis pœna irrogatur, & Legislator pœnam per ipsammet Legem delinquenti imponit, atque ad eam condemnat. *Lex pœnalis sententiæ ferendæ* econtra est illa, per quam Legislator pœnam solummodo comminatur delinquenti, nondum autem per se, ac vi Legis suæ imponit, sed primum per sententiam judicis imponendam decernit.

28 Pro cognoscenda Lege Pœnali an sit latæ, vel ferendæ sententiæ, attendendæ sunt sequentes regulæ. Prima, quoties est dubium, an verba Legis contineant sententiam latam, vel ferendam, tunc censendum, est quod contineant solum sententiam ferendam. *Communis, argument. capit. Odia restringi* 15. *de Regul. Jur. in* 6. *& cap. In pœnis* 49. *eod. in* 6. ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda, & l. Interpretatione* 42. *ff. de pœnis*, ibi: *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ sunt potius, quam exasperandæ*. Secunda regula est, quod quando Lex solum comminatur pœnam, tunc continet solum sententiam ferendam, ut si dicat; *Sub pœna Excommunicationis, sub pœna Interdicti; sub pœna privationis Officii; sub pœna privationis vocis activæ, & passivæ*, & hujusmodi, dummodo tamen non addatur alia particula importans pœnam latæ sententiæ; ut si dicatur: *sub pœna Excommunicationis, seu privationis Officii, aut vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrenda*. *Sic Communis* cum Farinac. *par.* 2. *fragment. verb. Lex n.* 69.

30 Tertia Regula est, quod quando Lex pœnalis utitur verbis futuri temporis, tunc est solum sententiæ ferendæ, ut si dicat: *Excommunicabitur, officio, seu voce activa & passiva privabitur*, & hujusmodi. *Communis* cum Farinaccio *loc. cit. num.* 63. Reiffenstuel *lib.* 1. *Decretal. tit.* 2. *num.* 210. *argum. Clementin. Sæpe, verb. Irritandus, de verb. significat.* ubi verbum illud *irritandus* expresse opponitur verbo *irritus*, quod importat nullitatem actus ipso Jure.

31 Quarta Regula est, quod quando Lex utitur verbis imperativi modi, quæ non afficiunt immediate ipsam pœnam, sed ipsam actionem Judicis, ut si dicat: *Excommunicetur, priventur voce activa, & passiva*, & hujusmodi, tunc est solum sententiæ ferendæ: nisi tamen addatur alia particula importans pœnam latæ sententiæ; Farinac. *loc. cit. num.* 63. Herincx *par.* 2. *disput.* 5. *de Legibus num.* 5. Reiffenst.

32 *loc. cit. num.* 211. & alii passim. An autem quando Lex utitur verbis imperativi modi, quæ afficiunt immediate ipsam pœnam, ut si dicat: *Sit Excommunicatus, anathema sit, sententiam excommunicationis incurrat, subjaceat excommunicationi, seu Interdicto*, & hujusmodi, sit latæ sententiæ, vel ferendæ? variant Doctores. Multi enim volunt, quod per dicta, & similia verba importetur pœna latæ sententiæ; *arg. c. Et si pignorationes* 1. *de injuriis in* 6. & ibi *Glossa in fine*, ubi notatur quod ly *sententiam excommunicationis incurrat*, & ly *subjaceat Interdicto* pœnam latæ sententiæ importet. Sic notat etiam Abbas *in cap. Quia in omnibus, de usuris, num.* 9. Et ita etiam verba illa: *Anathematis vinculo subjaceat, in c. Si quis suadente* 24. *caus.* 17. *q.* 4. volunt plures, quod importent pœnam latæ sententiæ: Et quod ly *sit anathema*, importet pœnam latæ sentæntiæ docet Felinus *in c. Rodulphus, de rescriptis n.* 33. post Glossam *in c. Guilfarius* 23. *q.* 4. Et id ostendunt Doctores hujus opinionis ex Conciliis Generalibus, & præsertim ex Tridentino, quod contra quemcumque de definitionibus Fidei a se factis contrarium sentiat, absolute pronunciat *Anathema sit*, idest *sit ipso facto excommunicatus*.

Plurimi tamen alii tenent, quod dicta, & 33
similia verba, de se importent solum sententiam ferendam, & non sententiam latam, nisi alia adjecta verba, vel Jura id declarent. Sic Navarr. *c.* 16. *Manual. n.* 22. ubi ex professo docet, quod hæc verba *sit excommunicatus*, non denotent sententiam latam, sed ferendam, nisi cum alia adjecta verba, vel Jura id declarant. Idem tenet Sanch. *lib.* 7. de *Matrim. disp.* 12. *n.* 2. & post Baldum *in c. At si Clerici n.* 20. *de Judiciis*, & alios, docens quod ly *Excommunicatus sit, Anathema sit* non continet sententiam latæ Excommunicationis, nisi hæc aliunde habeatur. Idem docet Layman *lib.* 1. *tract.* 6. *par.* 1. *n.* 3. Herincx *par.* 2. *disput.* 5. *de Legibus n.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 15. *& seq.* & alii. Quinimmo licet Abbas *cap.* 2. *n.* 13. *de Foro competent.* post Glossam *in c. Quicumque, verb. Innodetur, de Hæretic. in* 6. & quosdam alios teneat per hæc verba: *Sit excommunicatus, innodatus*, & hujusmodi significari Excommunicationem ipso facto, illico tamen addi ob Jura in oppositum pugnantia, hujusmodi verba esse inteligenda juxta subjectam materiam, nec continere latam sententiam, quando per alia Jura patet, quod non inferatur sententia ipso facto. Et ratio huius opinionis est, quia plurimi Canones habent illa verba: *Anathema sit*, & tamen continent solummodo sententiam ferendam juxta Glossam *final. c.* 2. *de Foro com-*

pe-

petent. Quæ etiam censet in simili, verba illa, *Ab Ecclesia Dei sit sequestratus*, significare sententiam ferendam. Tum quia verbum *sit* est futuri temporis, & potest commode explicari per ly *Fiat excommunicatus*, prout Glossa *final. in cap. Si quis ex Clericis, de vita & honestat. Cleric.* explicat ly *Anathema sit*, dicens, *hoc est fiat; non enim est excommunicatus ipso Jure;* Et sic explicanda esse dicit Layman *loc. cit.* ista verba, *excommunicatus sit*, *anathema sit*, *qua præcipiatur Judici*, *ut ab ipso criminosus excommunicatus fiat;* Unde per similia verba non videtur ferri sententia ipso Jure, seu ipso facto, nisi aliquid aliud addatur, v. g. *ipso facto sit excommunicatus*, *ipso Jure sit suspensus*, *Ipso Jure innodatus existat*, *& hujusmodi*. Tum etiam quia dicta verba, & similia, uti liquet ex ipsa Doctorum varietate sentiendi, & ex allatis rationibus, dubia sunt, an contineant sententiam latam, vel solum ferendam: atqui quoties dubium est, an verba Legis contineant sententiam latam vel ferendam, tunc censendum est, quod contineant solum sententiam ferendam, ut tenet Communis per Jura adducta *sub num.* 28. ergo &c. Tum tandem quia, si Conditor Legis voluisset præfata, & similia verba esse intelligenda de sententia lata, cum potuisset exprimere, expressisset; *arg. cap. Inter Corporalia* 2. *de translation. Episcop.* §. *Sed neque istud*, *cap. Quia circa* 22. *de privilegiis*, *& cap. Ad audiendam* 12. *de Decimis*.

34 Ad auctoritates pro prima opinione adductas, præsertim *ex cap. Si quis suadente* 29. *caus.* 17. *qu.* 4. ubi verba illa: *Anathematis vinculo subjaceat*, intelliguntur communiter de sententia lata; respondetur, quod in tantum ibi sic intelliguntur, quia verba immediate sequentia, quibus ibidem absolutio reservatur Papæ, & plures alii Sacri Canones clare significant, Excommunicationem ob injectas manus violentas in Clericum esse latæ sententiæ. Et ad illud de Conciliis Generalibus, & signanter in Concilio Trident. ubi ly *Anathema sit*, contra Hæreticos, seu contra sentientes contrarium de definitionibus Fidei ab ipso Concilio factis, fulminatum, importat sententiam latam, Respondetur quod ibi de tali sententia lata sic intelligitur, quia Hæretici ipsomet Jure iamdudum fuerant excommunicati Excommunicatione latæ sententiæ, ut patet in *c. Achatius* 1. *& in cap. Majores* 2. *caus.* 24. *q.* 1. cum similibus. Unde ob hujusmodi instantias notanter in conclusione posita *sub n.* 33. additum fuit, verba illa non denotare sententiam latam, sed ferendam, *nisi alia adjecta verba*, *vel Jura id declarent*, prout accidit in allatis exemplis *de cap. Suadente*, *& de Concilio Tridentino*, & de aliis similibus, quæ possunt afferri; Sic ferre literaliter Reiffenstuel *loc. cit. num.* 26.

Quinta Regula est, quod quando Lex utitur verbis, quæ nullam dilationem temporis admittunt, v. g. *mox*, *statim*, *illico*, *ex tunc*, *ipso facto*, & hujusmodi, tunc est latæ sententiæ. Item Lex latæ sententiæ est, quando Legislator, sibi, vel Legi suæ adscribit sententiam, dicendo, v. g. *Auctoritate nostra; Virtute præsentium ipso Jure subjaceat tali pœnæ*. Item Lex latæ sententiæ est, quando utitur verbis indicativi modi, præsentis, vel præteriti temporis, dicendo v. g. *Excommunicamus*, *Suspendimus*, *Interdicimus*, *sciat se esse excommunicatum*, *sciat se Excommunicationem incurrisse*, *noverit Suspensionem*, *Interdictum*, *seu Excommunicationem se incurrisse*, & hujusmodi; Farin. *cit. par.* 2. *Fragment. verb. Lex n.* 74. Card. Tuschus *litt. P. conclus.* 719. *num.* 16. Herincx *loc. cit. n.* 7. Layman *loc. cit. num.* 3. Suarez *lib.* 5. *de Legib. c.* 6. & alii passim. 35

Lex pœnalis sententiæ ferendæ non obligat ante sententiam Judicis. *Communis*. Reus enim non obligatur ad amplius, quam Lex ipsi imponit; Lex autem ferendæ sententiæ solum imponit reo, ut pœnam subeat postquam ad ipsam per sententiam Judicis fuerit condemnatus, adeoque Lex pœnalis sententiæ ferendæ non obligat ante sententiam Judicis. 36

Lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ aliam executionem externam non requirunt (v. g. in Censuris latæ sententiæ, in Irregularitatibus, impedimentis Matrimonii, & hujusmodi) obligat in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis. Sic Suar. *lib.* 5. *de Legibus c.* 5. Sanch. *lib.* 9. *de Matrimon. disp.* 27. *n.* 2. *& disp.* 30. *n.* 2. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 2. *n* 226. Engel *ibid. n.* 43. Mastrius *Theol. moral. disp.* 2. *q.* 5. *art.* 3. cum Cajetan. Bannez, Medina, Valentia, ab ipso citatis; Castropal. *par.* 1. *tract.* 3. *disp.* 2. *punct.* 2. *n.* 1. & aliis passim. Et ratio est, quia valde expedit, ut Ecclesia ad augendum spiritualem fidelium profectum utatur non solum pœnis in Foro externo infligendis, sed etiam pœnis in Foro interno illico incurrendis ob peccata etiam occulta, ut hac ratione ipsi Fideles magis, magisque retrahantur; & hoc patet ex pluribus sacris Canonibus, *in cap.* enim *Si quis suadente* 29. *caus.* 17. *qu.* 4. Excommunicatio lata in percussores Clericorum, & Monacho- 37

rum

rum incurritur ipso facto, & idem est de aliis Censuris Ecclesiasticis ipso Jure latis; *c. Cum Desideres* 15. *de sent. excommunic. c. Illud Dominus*, & *sequen. de Cleric. excommunicat. ministrant.* & alibi, & idem est de Irregularitate, *cap. ult. de temporibus Ordinat.* & *c. Presbyterum ac sequent. de homicid.* & idem est de impedimentis Matrimonii, ut de affinitate ex copula illicita, impedimento criminis, & hujusmodi, quæ ipso facto oriuntur, quamvis crimina sint occulta.

38 Lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ externam executionem requirunt (ut v. g. est amissio dominii, confiscatio bonorum, privatio Beneficii, aut Officii Ecclesiastici, aut privationis alicujus rei propriæ etiam acquisitæ, & hujusmodi, non obligat in conscientia ante Judicis sententiam declaratoriam de crimine commisso, nisi Lex in specie addat clausulam, *alia etiam declaratione non secuta*. Sic Menochius *de arbitrar. Judic. casu* 416. *n.* 2. Sanch. *lib.* 2. *in Decalog. c.* 27. *num.* 7. Silvest. *verb. Hæresis* 1. *n.* 31. Navarr. *tom.* 2. *comment. de datis* & *promissis, notab.* 31. *n.* 44. Reiffenstuel *lib.* 1. *decret. tit.* 2. *n.* 227. Engel *ibid. n.* 45. Laym. *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 15. *n.* 6. Mendo, *verb. Lex num.* 31. Felix Potestas *tom.* 1. *par.* 5. *n.* 180. Mastrius *loc. c.* Herincx *disp.* 5. *q.* 2. Kazenberger *in supplem. Theol. Moral. Patr. Sporer cap.* 1. *sect.* 3. *q.* 5. *n.* 265. Silvius *in resol. variis par.* 1. *verb. Beneficium cas.* 5. Illsung *tom.* 1. *dist.* 2. *n.* 73. La Croix *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 612. ubi citat Granad. Molin. Covarruv. Vasq. Lezan. Less. Suarez, & alios, & plures alii apud Leuren. *part.* 2. *quæst.* 288. Farinac. *par.* 2. *Fragment. verb. Lex num.* 1?8. & alii: *arg. cap. Cum secundum* 19. *de Hæreticis in* 6. ubi quamvis bona Hæreticorum decernantur ipso Jure confiscata, tamen ipsi non illico in conscientia obligantur bona sua tradere Fisco; Immo ibi Bonifacius VIII. conditor illius decretalis expresse prohibet fieri dictæ confiscationis executionem, seu bonorum occupationem ante sententiam declaratoriam Judicis Ecclesiastici super crimine Hæresis commisso; adeoque idem est dicendum de aliis similibus legibus pœnalibus externam executionem requirentibus, cum de similibus idem judicium sit habendum, *c. inter corporalia* 7. *de translation. Episcop.* Et ratio est clara, quia lex debet esse possibilis moraliter observatu, ac secundum naturam humanam, scilicet naturæ humanæ accommodata, *cap. Erit autem lex* 2. *dist.* 4. est autem ab hominum natura & moribus alienum, ut quis seipsum ante omnem Judicis sententiam etiam declaratoriam in conscientia spoliare debeat rebus jam possessis, aut Juribus acquisitis, cum sic delinquens teneretur suum occultum delictum propalare, seipsum infamare, & condemnare, quod esset naturæ humanæ durissimum, adeoque &c.

Immo Illsung *tom.* 1. *disp.* 2. *n.* 72. universaliter concludit, quod quamvis Legi addatur clausula *ipso facto ante declarationem*; tamen de facto nulla datur lex pœnalis, quæ nulla præmissa Judicis sententia denunciante vel pœnam, vel crimen, obliget, exceptis legibus statuentibus Censuram Ecclesiasticam, Irregularitatem, reservationem absolutionis, impedimentum criminis in Matrimonio, privationem petendi debitum conjugale ratione incestus intra secundum gradum, privationem fructuum ob neglectas Horas. Et idem tenent Dominicus Soto, *l.* 1. *de just. qu.* 6. *art.* 6. Covarruv. *de Matrimon. par.* 2. *c.* 6. §. 8. *n.* 9. & 13. Henriq. *de Excommunic. cap.* 16. Paulus Mezgor *tract.* 8. *disp.* 35. *art.* 2. *num.* 4. Lessius *lib.* 2. *de justitia cap.* 29. *dubitat.* 8. *n.* 63. & ipso teste multi alii recentiores, Herincx *loc. c. num.* 14. Kazenberger *loc. c. n.* 267. & alii, qui docent quod si Lex dicat; *ipso facto absque alia declaratione*, *seu nulla declaratione præmissa*, *vel nulla alia declaratione expectata*, & hujusmodi; tales clausulas esse intelligendas de declaratione, qua declaretur pœnam esse incursam, non autem qua declaretur crimen commissum; idest intelligendæ sunt de declaratione pœnæ, non negata declaratione criminis. Et quamvis hæc expositio videri posset non parum torta, & violenta, & minus congruens menti Legislatoris, & ideo rejiciatur a Suar. & pluribus aliis, illam tamen confirmat usus, ut dicunt Lessius, Herincx, Kazenberg. *loc. cit.* & alii; ex quo usu constat non teneri reos, seu possessores se abdicare bonis, vel officiis ante declarationem criminis, quamvis leges pœnales dicant pœnam incurrendam esse *ipso facto absque alia declaratione*, quia licet prima Legislatoris mens fuisset alia, non equidem obligaret ex hoc capite; cum similes leges non videantur receptæ in illo rigore, ut sponte teneatur se reus spoliare, sed potius est eis per contrariam consuetudinem in hac parte derogatum, & praxis habet, ut nulla alia pœna proprie dicta (qualis est Privatio alicujus rei jam cœptæ possideri, vel alicujus Juris quæsiti) incurratur ante sententiam declaratoriam criminis, ut post Farinac. & alios asserit Castropal. *disp.* 2. *punct.* 2. *n.* 12. Kazenberg. 39

berg. *loc. c.* adeo ut nullatenus alioquin possit mandari executioni. Reiffenstuel *loc. c. n.* 233.
40 cum aliis ibi citatis . Declaratoria autem requirit citationem partis , teste Julio Claro, & Reiffenst. *loc. c. n.* 234. & ab ea dari potest appellatio , ut docet *Farinaceius* & alii apud Kazenberger *loc. c. n.* 267. *in fine*.

41 Dices, si Lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ externam executionem requirunt , non obligat in conscientia ante Judicis sententiam, juxta dicta *supra n.* 38. ergo nulla erit differentia inter legem pœnalem latæ sententiæ , & legem pœnalem sententiæ ferendæ, cum in utraque ad inducendam obligationem æque requiratur sententia Judicis. Respondetur negando sequelam cum sua probatione ; adest enim inter ipsas sua vera & realis differentia ; nam pro incurrenda pœna legis pœnalis ferendæ sententiæ , requiritur sententia condemnatoria Judicis, & talis pœna debetur solum a tempore latæ hujus sententiæ; pro incurrenda autem pœna legis pœnalis latæ sententiæ , nullimode requiritur sententia condemnatoria, sed sufficit sola sententia declaratoria Judicis super admisso crimine ; & hæc pœna debetur non solum a die latæ hujus sententiæ declaratoriæ super admisso crimine, sed etiam a die perpetrati delicti , cui pœna a Jure imposita fuit ; cum per Juris fictionem ad tale tempus retrahatur sententia declaratoria ; quod non ve-
42 rificatur de sententia condemnatoria . Sententia enim condemnatoria cadit supra pœnam, quæ cum sit sententiæ ferendæ , non incipit currere nisi a die hujus latæ sententiæ ; Sententia vero declaratoria cadit supra culpam , cui cum a Jure fuerit imposita pœna statim ac fuerit commissa, statim ac habita declaratione de tali culpa commissa , incipit currere a die talis commissionis , seu perpetrationis . Reifsenst. *loc. c. n.* 230. *& seq.* cum aliis ibi citatis, Kazenberg. *l. c. n.* 260. & alii.

43 Instabis : Ergo si non obstante clausula *ipso facto incurrenda* adhuc requiritur sententia declaratoria Judicis, frustra apponitur in lege pœnali dicta clausula *ipso facto incurrenda*. Respondetur negando consequentiam , quia talis clausula denotat , quod post Judicis declarationem de commissa culpa , seu delicto , non requiratur alia sententia condemnatoria circa pœnam subeundam , sed tunc ipso facto debere delinquentem subire eam , quæ in lege ipso Jure designata est . Sic Mendo *verb. Lex n.* 32. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 1. *n.* 180. & Doctores omnes supra citati.

44 Urgebis : Ergo saltem superflua erit illa addita clausula *absque alia declaratione* . Respondetur negando consequentiam , quia , ut dictum est *supra n.* 39. talis, & similis clausula intelligenda est de declaratione, qua declaretur pœnam esse incursam , non autem de declaratione, qua declaretur crimen esse commissum ; Unde quamvis talis & similis clausula videatur superflua , quo ad declarationem incursæ pœnæ , non est tamen superflua , quo ad declarationem commissæ culpæ , seu delicti , cui a Jure imposita est talis pœna . Sic Doctores citati *d. num.* 39. Vide Nicolium in *Flosculis verb. Pœna n.* 14. ubi dicit hanc opinionem probasse *Sacr. Congr. Episcop. & Regular.* 5. *Octobr.* 1646. *&* 26. *Novembr.* 1649.

* Legi Episcopali, vel Synodali non tenen- 45
tur illi, qui in Diœcesi quidem degunt , sed extra Diœcesim abeunt mox redituri , si interim extra fines Diœceseos aliquid agunt contra illam legem , quia lex per se & immediate territorium respicit. Verum si quis e Diœcesi se absentet animo declinandi Synodale statutum , fraudem illi patrocinium præstare non est æquum ; quare tunc peccant contra eamdem legem ; ita Clemens X. in Constit. incip. *Superna* edixit , pœnitentes recedentes e territorio in fraudem non esse absolvendos a reservatis sui territorii . Bened. XIV. *de Synod. Diœc. lib.* 13. *cap.* 4. §. 9. *&* 10.

Lex ab Episcopo lata extra Synodum , au- 46
dito tamen consilio Capituli , longe probabilius perseverat etiam post obitum ejusdem Episcopi ; neque enim habet quid diversum a lege in Synodo lata , quam etiam defuncto Episcopo perseverare satis constat . *Ibidem lib.* 13. *cap.* 5. §. 1. Lex Synodalis si non acce- 47
ptetur a populo quamvis peccant non acceptantes ; tamen si id sciat Superior post paucos actus ab eo neglectos , & non punitos , ligare desinit ex quadam ejus conniventia . *Ib. lib.* 13. *cap.* 5. §. 3. Si vero id nesciat Epi- 48
scopus , tunc decennium sufficere censetur ; hoc enim sufficit , ut consuetudo longi temporis dicatur. *Ib.* §. 4.

Si vero jam acceptata sit, præscriptio con- 49
tra illam inducitur per decennium, neque enim agitur de præscriptione , qua aliquod jus proprietatis ab Ecclesia auferatur, quæ præscriptio annos quadraginta exigit . Requiritur tamen ut a majori communitatis parte libere sit inducta , continuis actibus frequentata , animo legem tollendi, & adsit consensus legislatoris juridicus saltem & legalis, qualem scilicet leges requirunt . *Ib. lib.* 13. *cap.* 5. §. 5.

Lex Synodi Diœcesanæ obligans totam Pro- 50
vin-

vinciam si obtinuerit confirmationem a Sede Apostolica in forma communi, ut plerumque fit, quæque his verbis concipi solet: si juste, canonice, ac provide facta sint, & dummodo factis, Canonibus Concilii Tridentini decretis, & constitutionibus Apostolicis non adversentur: tunc utique abrogari ab Episcopo potest, cum maneat lex ejusdem tantummodo. Si vero confirmatio fiat in forma specifica cum causæ cognitione, singulis statutis expensis, & in confirmatione addatur ex *motu proprio, atque ex certa scientia*, tunc utique fit lex Pontificis, in qua Episcopus dispensare non potest. *Ib. lib.* 13. *cap.* 5. §. 11.

Additiones ex aliena manu.

51 De Lege nova a Summo Pontifice promulgata utrum ea obliget statim, an post duos a promulgatione menses, juxta *Authent. Ut factæ novæ Constitutiones*, quæri solet:

52 Negant communiter Doctores *apud Sell. de Legib. part.* 1. *cap.* 1. §. 1. *num.* 47. *Pontifex* (ait laudatus Auctor loco mox citato) *in modo ferendi Legem suam, & obligationem inducendi non acceptavit Authent. Ut novæ Constitutiones, quoad primam partem, scilicet quoad publicationem faciendam in qualibet Provincia, ut supra ostendimus. Ergo, nec quoad secundam, nempe duorum mensium; quia hæc acceptatio, neque aliquo textu juris Canonici, quo Pontifices declarant, velle se adhibere leges civiles pro modo ferendi, vel obligandi Ecclesiam per suas leges, neque probatur consuetudine ut fidem suam interponunt graves Auctores, & specialiter Vasquez &c. Et Navarrus &c. docet de consuetudine & stylo in Urbe servari, ut Constitutionum Apostolicarum Transgressores, ante duos menses a promulgatione puniantur, non solum qui probantur scivisse promulgationem, sed etiam, qui non potuit illam ignorasse. Quod autem hanc consuetudinem aliqui Navarrum sequuti restringendam putent ad Forum tantum exterius, & Urbicolas, seu Incolas Romæ, profecto tanquam naturæ repugnans probari non potest. Ecclesia enim non punit nisi propter delictum, aut verum, aut præsumptum. Sed neutrum adesset hoc casu. Non verum, quia, ubi non datur vera transgressio Legis, non potest dari verum delictum; sed antequam obliget Lex non datur vera transgressio. Ergo. Sed neque præsumptum invenitur delictum; nam certo ponitur non constare, nondum esse elapsum tempus duorum mensium. Ergo si sciens Legem judicatur ut transgessor, ex nulla præsumptione judicatur, sed ex certa probatione delicti. Unde consuetudo ita transgessores puniendi aperte supponit Legem obligare Romæ ante duos menses, quæ suppositio, utpote in voluntate Pontificis modum & stylum Curiæ Romanæ utique non ignorantis fundatur. Altera vero restrictio facta ad Urbicolas, quæ asseritur a Navarro non impliciter, sed sub particula: Forte: non probatur, neque apparet Suario esse verisimilis, nec immerito si opinionem hanc rite ponderemus.*

53 Negativæ huic opinioni standum & ego censeo, unice motus consuetudine illa puniendi transgressores novæ Legis Pontificiæ ante duos menses. 54 Cæterum seposita hac consuetudine, Lex nova Pontificia, uti & Lex nova civilis non obligaret, nisi post duos menses a promulgatione; idque quia Jus canonicum ubi contrarium aperte haud decernit, imitari profitetur civile. Et obligare statim debet Lex Pontificia nova, non solum Incolas Urbis, sed & alios, ad quos ipsius notitia pervenerit.

Articulus III.

Lex quo ad ea quæ concernunt personas ad ipsam obligatas.

1 Ad Leges Ecclesiæ obligantur omnes Christifideles; *Communissima* per textum *in cap. Canonum statuta* 1. *de Constitutionibus*, ibi: *Canonum statuta custodiantur ab omnibus. Et nemo in actionibus, vel Judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur*, cum similibus. 2 Ad tales Leges obligantur infantes, seu pueri post septennium, in iis quorum materia eorum ætati est conveniens. *Communis*. In tali enim ætate communiter censentur capaces rationis; & Leges positivæ attendunt ad ea, quæ communiter contingunt; *l. Nam ad ea, ff. de Legibus*. 3 Immo ad Leges Ecclesiæ in iis, quorum materia eorum ætati est conveniens, secundum multos obligantur etiam infantes, seu pueri habentes perfectum usum rationis ante septennium. Sic Busemb. *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 2. *dub.* 1. *n.* 3. Navarr. Henriq. Azor. ab ipso citati, Bosco *de pænit. d.* 7. *num.* 2. ubi docet, tales pueros obligari ad confessionem annuam, & sic tenent plures alii, & hæc sententia est satis probabilis, teste La Croix *l.* 1. *num.* 676. ubi dicit, hanc sententiam saltem esse suadendam in praxi. Et ratio hujus sententiæ est, quia cum tales pueri sint capaces præcepti non requirentis certos annos, si plenum usum rationis habeant, ut supponitur,

Lex

Lex procedit contra eos, adeoque &c. (*a*)

4 Alii tamen dicunt, tales pueros, seu infantes non teneri ad ipsas Leges ante septennium completum, quamvis plenum rationis usum habeant, quia Leges Ecclesiasticæ in obligando procedunt humano modo, & ideo neminem obligant, nisi habentem plenum usum rationis, quem non præsumunt, nisi post septennium completum, quia Leges positivæ attendunt ad ea, quæ communiter contingunt, *cit. l. Nam ad ea, ff. de Legibus*; communiter autem non contingit plenus usus rationis ante septennium completum, adeoque &c. Sic Diana *part.* 10. *tract.* 12. *resolut.* 37. Burghaber *Centur.* 2. *casu* 24. Illsung *tom.* 1. *d.* 2. *n.* 18. Castropalao *tract.* 4. *disp.* 1. *punct.* 14. §. 2. Kazenberger *loc. c. num.* 238. Joannes Sanchez & alii, & hæc sententia est etiam satis probabilis, teste La Croix *loc. c. n.* 676.

5 Pueri, & Puellæ post septennium completum, & ante pubertatem, id est ante annum 14. completum in masculis, & ante annum duodecimum completum in feminis, possunt incurrere Excommunicationem latam in eos, qui ingrediuntur Monasteria Monialium. Concilium enim Tridentinum *sess.* 25. *cap.* 5. *de Regularibus*, expresse addit *cujuscumque ætatis sint*; Unde cum post septennium completum, licet ante pubertatem pueri, & puellæ sint doli & malitiæ capaces, si ingrediantur cum cognitione talis prohibitionis Monasteria Monialium, incurrunt Excommunicationem. Sic tenent Suarez, Vasquez, Dicastill. cum La Croix *lib.* 7. *n.* 41. Kazenberger *loc. c. n.* 241. & colligitur ex declaratione *Sacræ Congregat. Episcop. & Regular.* quæ sæpe sæpius censuit, quod introducens infantes cujusvis sexus, vel ætatis incurrit Censuras violatæ Clausuræ, & signanter in *Tudertina* 7. *April.* 1579. *in Neapolitana* 22. *Mart.* 1580. *in Taurinen.* 10. *Jun.* 1650. Et sic dicendum est de puellis, quæ in 6
simili ætate ingrediuntur Monasteria, seu Conventus virorum; ut habetur ex Constitutione Eugenii IV. edita pro Congregatione S. Justinæ de Padua incipien. *Et si quaslibet personas*, *Vide verb. Conventus*, *art.* 3. *n.* 18. ubi adducuntur præcisa ejus verba.

Etiam probabilius est, tales impuberes in- 7
currere Excommunicationem latam in percussores Clerici, uti ex Jure probant Castrop. *de Legibus d.* 1. *p.* 24. §. 2. *num.* 9. Delbene *c.* 15. *dub.* 3. Dicastill. *d.* 1. *num.* 228. & 231. La Croix *lib.* 7. *cap.* 41. Kazenberger *loc. cit. n.* 241. & alii. Item valde probabile est, tales 8
impuberes incurrere alias Censuras a jure, vel ab homine latas. Suarez, Dicastill. cum La Croix *loc. cit. n.* 42. Kazenberger *loc. cit. n.* 241. Et ratio est, quia ætas illa est de se ca-

Romani Theologi Nota.

(*a*) Non solum suadenda est Pueris, in quibus usus rationis obtinet ante septennium, ac malitia supplet ætatem, Confessio Sacramentalis, sed inculcanda, ac omnino præcipienda. Fac enim hos Pueros inter bonum & malum discernere, ac peccati conscios esse, quis neget necessarium iis esse Sacramentum pœnitentiæ, ut a peccato surgant? Si Confessarium adire tenentur nondum expleto septennio, ergo divino præcepto de expiando per Sacramentalem Confessionem peccato revera adstringuntur. Cum itaque Ecclesia, ne fideles salutare, ac necessarium post peccatum remedium negligant, generatim præcipit, ut omnes saltem semel in anno confiteantur, idque sub Ecclesiasticis quoque pœnis, ut fortius negligentes excitet, omnesque moveat ad reconciliationem cum Deo saltem semel in anno procurandam, manifestum est, tempus determinasse, ultra quod nulli prorsus peccati capaci Confessionem differre liceat. Itaque si Pueri, in quibus usus rationis acceleratur, ac malitia ætati prævalet, peccati, ac gravis culpæ capaces sint, quis unquam eos poterit ab illo Ecclesiæ præcepto eximere, quo ad annuam Confessionem omnes Fideles obligantur? Vides ergo, quam longe a vero aberrent Benigni illi Theologi, qui probabilis opinionis usu, aut hortandos tantum, aut omnino excusandos a Confessione hujusmodi Pueros docent. Atque hæc in causa sunt, ut apud peritiores ac de æterna hominum salute magis sollicitos Theologos, doctrina probabilismi male audiat. Nam admissa etiam opinione, quæ tradit Ecclesiæ præcepta homines non obligare ante septennium, quod leges positivæ ad ea referuntur, quæ generatim accidunt; nihilo tamen minus de annuæ confessionis præcepto in Puero peccati capace ante septennium aliter philosophandum est; Nisi velimus asserere, Ecclesiam de horum Puerorum salute sollicitam non esse, vel leges suas non extendere ad omnes, quibus congruunt, ac etiam necessariæ sunt. Congruit vero, ac necessarium est, ut Puer capax peccati, & qui gravis esse possit culpæ reus pœnitentiæ Sacramentum recipiat.

capax Censuræ, uti quamvis sit contrariæ sententiæ, fatetur etiam Krimer *l. 5. n. 1662.* & nullo Jure probatur exempta. Immo ut fatetur etiam Delbene *loc. c.* videtur certum in praxi, quod quando fertur Censura Interdicti in totum populum, obligentur etiam impuberes, cum & illi abstineant a Divinis, adeoque communis sensus est, quod incurrant Censuram Interdicti, & consequenter & alias, quamvis non tam facile, cum eorum actio sæpius excusetur a peccato.

9 Amentes non perpetui, sed delirantes per intervalla tantum, sicuti & ebrii obligantur ad Leges humanas. *Communis.* Ipsi enim absolute pollent usu rationis, adeoque non eximuntur absolute a Legibus humanis, sed solum rempore delirii, & ebrietatis per accidens excusantur a formali, & imputabili earum transgressione, cum careant tunc usu rationis ad

10 peccatum formale necessario requisito. Non renentur tamen ad ipsas humanas Leges amentes perpetui. *Communissima.* Perpetuo enim amentes sunt perpetuo incapaces usus rationis necessario requisiti ad peccatum formale.

11 Ad Leges, & statuta inferiorum Prælatorum Ecclesiasticorum, aliorumque Superiorum obligantur solum subditi proprii Territorii. *Communis.* Ad obligationem enim Legis necessaria est Jurisdictio, quam non habet Legislator in non suos subditos; *argum. l. ult. de jurisdict. omn. Judic.* ibi: *Extra Territorium Jus dicenti non paretur impune;* & concordat *cap. Ut animarum 2. de Constitutionibus in 6.* ibi: *Cum extra Territorium Jus dicenti non pareatur impu-*

12 *ne.* Immo neque ad tales Leges tenentur subditi, quando actu existunt extra Territorium Legislatoris; quia Leges non feruntur in personas absolute, sed dependenter a Territorio, *leg. Omnes populi, ff. de justitia & jure,* & exprefle habetur *in cit. cap. Ut animarum 2. de Constitutionibus in 6.* ibi: *Statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, excommunicationis sententia promulgatur; subditi ejus furtum extra ipsius Diœcesim committentes, minime ligari noscuntur, cum extra Territorium Jus dicenti non pareatur impune,* & concordat *cit. l. ult. de jurisd. omn. Jud.*

13 Legislator humanus tenetur ad proprias Leges, in quibus continetur Jus naturale, vel Divinum, quia hæc Jura, cum procedant ab Auctore Deo, sunt supra Legislatorem humanum, quamvis ab eo sint populo proposita, & declarata, adeoque nequit ab ipsis se eximere, cum inferior in Legem Superioris nullam habeat potestatem, *cap. Inferior 4. dist. 21. cap. Cum inferior 16. de majorit. & obedient. & Clement. Ne Romani, de election.*

Legislator humanus Monarchicus non tenetur Legibus quo ad vim coactivam, neque quo ad vim directivam directe, sed tantum indirecte. Sic cum communi Theologorum, & Canonistarum S. Thomas *1. 2. qu. 96. art. 5. ad 3.* Fagnan. *in cap. Canonum statuta n. 57. de Constitutionibus,* Barbosa *lib. 1. Juris Ecclesiast. univers. cap. 2. num. 187.* cum pluribus ibi citatis. Pirhing *lib. 1. Decret. tit. 2. n. 67.* Reiffenst. *ib. num. 268.* Engel *ib. n. 28.* Navarr. *in cap. Si quando, de except. 8. & num. 12. de Rescriptis,* Covarruv. *in cap. Alma mater, part. 1. §. 1. n. 5.* Fachineus *lib. 1. Controvers. Juris cap. 2.* Mastrius *Theol. Moral. disp. 2. q. 4. art. 4.* & alii passim. 14

Ad faciliorem captum conclusionis præmittendum est, quod in Legibus duplex vis obligandi distingui solet, scilicet una directiva, & alia coactiva: *Vis directiva* est, quæ obligat ad solam culpam in conscientia incurrendam; *Vis coactiva* est, quæ obligat non solum ad culpam in conscientia incurrendam, sed etiam ad pœnam ratione transgressionis subeundam. Vis autem directiva alia dicitur *directa,* & alia *indirecta.* *Directa* est illa, cujus obligatio provenit ex vi ipsiusmet Legis, & hæc proprie non obligat, nisi subditos Legislatoris. *Indirecta* est illa, cujus obligatio non provenit ex vi ipsiusmet Legis, sed ex naturali æquitate, ac dictamine rectæ rationis post latam ejusmodi Legem; & hæc obligat etiam ipsummet Legislatorem ad se conformandum suis subditis in observantia suæ latæ Legis. His prænotatis. 15 16

Probatur prima pars conclusionis, scilicet quod Legislator humanus Monarchicus non teneatur suis Legibus, quo ad vim coactivam, quia nemo sibi imperare, aut prohibere potest; textu expresso *in l. penult. ff. de receptis arbitris,* ibi: *Neque autem imperare sibi, neque se prohibere quisquam potest,* adeoque cum Legislator Monarchicus non habeat superiorem, a quo vi coactiva obligetur ad Leges, & neque possit seipsum sic ad illas obligare, stat clarum, quod quantum ad obligationem pœnæ subeundæ solutus est, textu expresso *in l. Princeps 30. ff. de Legibus,* ibi: *Princeps Legibus solutus est.* Immo supremus Monarchicus Legislator quo ad vim coactivam neque obligatur Legibus suorum Antecessorum; *cap. Innotuit 20. de election. §. Quamvis autem,* ibi: *Successoribus suis nullum potuit in hac parte præjudicium generari, pari post eum, immo eadem potestate functuris, cum non habeat imperium par in parem, &* 17 18

c. Exiit

c. Exiit 3. de verborum significat. in 6. §. *Cæterum Sanctæ memoriæ*, ibi; *Nec successorem suum quomodolibet obligavit, cum non habeat imperium par in parem.*

19 Probatur secunda pars conclusionis, scilicet quod Legislator humanus Monarchicus non teneatur suis Legibus neque quo ad vim directivam directe; quia omnis obligatio directa, etiam directiva supponit in imponente superioritatem, & in faciente subjectionem, ut habet communis Doctorum, *arg. l. ult. de jurisdict. omnium Judic. & cap. Ut animarum 2. de Constitutionibus in 6.* cum similibus, adeoque cum Legislator respectu sui ipsius non sit Superior, nec subditus, suis Legibus non tenebitur directe etiam quo ad vim directivam, *arg. cit. l. penult. ff. de receptis arbitris, & cit. l. Princeps 20. de Legibus.*

20 Probatur tertia pars, scilicet quod Legislator humanus Monarchicus teneatur suis Legibus quo ad vim directivam indirecte; quia Legislatorem teneri suis Legibus quo ad vim directivam indirecte, nihil aliud est quam etiam ipsum posita simul Lege pro bono totius Communitatis, teneri consecutive hanc observare ex Jure naturali, ac Divino ad se conformandum suis subditis in observantia Legum, ne pars a toto discrepet, & ne subditi scandalizentur. Ad hoc autem revera Legislator tenetur ex ipsa naturali æquitate, & rationis ordine, ut colligitur *ex cap. Quæ contra 2. dist. 8.* ubi sic dicitur: *Turpis est enim omnis pars universo suo non congruens*, & Conc. Trid. *sess. 24. de reform. cap. 1.* ubi sic habet: *Totius familiæ Domini status, & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inviniatur in capite*, quia ut dicitur *Ecclesiastici 10. Qualis Rector est Civitatis, talis & inhabitantes in ea*. Unde si qui forent Legislatores, qui suas Leges ita non observarent, posset illis merito improperari illud, quod tamquam omni Juri repugnans improbavit Christus Scribis & Pharisæis *Matth. 13.* dicens: *Alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere*. Hinc *cap. Justum est 2. dist. 9.* sic expresse insinuatur: *Justum est Principem Legibus obtemperare suis; tunc enim Jura sua ab omnibus custodienda existimet, quando & ipse illis reverentiam præbet. Principes Legibus teneri suis convenit, nec in se posse damnare Jura, quæ in subjectis constituunt, justum est. Justa est enim vocis auctoritas eorum, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur*, & *cap. Cum omnes 6. de Constitutionibus*, expresse dicitur: *Patere Legem, quam tu ipse tulistis*, & ibi Glossa verb. *Patere Legem*, sic habet: *Nec debent aliis Legem imponere, quam ipsi negligunt observare*, ut similiter habetur *in cap. Pro illorum 22. de Præbendis*, ibi: *Cum nobis Legem imponere non debeant, quam ipsi negligunt observare*, & *l. 4. Cod. de Legibus*, sic præcise dicitur: *Digna vox est majestate regnantis, Legibus obligatum se Principem profiteri*. Adeoque &c.

Ex adductis sequitur, quod Papa exemptus 21
sit omnibus pœnis Canonicis Jure humano introductis; & Episcopus exemptus sit a pœnis per se, suosque Antecessores statutis, cum enim ex dictis Legislator non teneatur Legibus suis, & Antecessorum quo ad vim coactivam, & tales pœnæ proveniant a vi coactiva Legum Pontificiarum, & respective Episcopalium, Papa, & respective Episcopus est ab ipsis exemptus. Non sunt tamen exempti a culpa, nec 22
Papa, nec respective Episcopus, si suas, vel suorum Antecessorum Leges non observent; cum ex dictis teneatur ad earum observantiam quo ad vim directivam. Hinc Papa quamvis non 23
teneatur ex præcepto Ecclesiastico, *cap. Omnis utriusque sexus, de pœnitentiis, & remissionibus* ad annuam Confessionem, & Paschalem communionem vi coactiva, itaut subjaceat pœnis ibidem in transgressores taxatis; tenetur tamen vi directiva, itaut si id facere negligeret, peccaret. Geminian. *in cap. Justum est 2. dist. 9.* Joann. Andreas *in cap. Significasti, de foro competent.* Fagnan. *in cap. Canonum statuta 1. de Constitutionibus num. 17. & sequent. cum aliis ibi citatis*, Covarruv. *in cap. Alma mater part. 1. §. 1. num. 6.* Barbosa *part. 1. Jur. Eccles. univers. cap. 2. num. 87.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 212.* & alii passim, *arg. citatis Juribus, & cap. Confidimus 1. caus. 25. q. 2.* ubi Gelasius Papa sic dicit: *Id quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullum magis exequi sedem præ cæteris oportere, quam primam*, cum similibus. Et sic salva proportione dicendum 24
est de aliis Legislatoribus, cum hoc tamen, quod secluso scandalo, & damno, seu injuria tertii, peccatum Legislatoris Monarchici propriam Legem, seu suorum Antecessorum transgredientis, raro sit mortale, ut tenet Tannerus *t. 2. disp. 5. q. 6. n. 22.* Reiffenst. *loc. c. n. 273.* Kazenberger *loc. c. n. 229.* & alii.

Si Legislator sit ipsa Communitas, v. g. 25
Respublica, Capitulum, vel alia Universitas, tunc singuli de tali Republica, Universitate, seu tali Religione, vel Communitate repræsentata per Capitulum, adeoque etiam ipsimet Senatores, Capitulares, aliique conditores ipsarum.

Qq 2 rum.

rum Legum tenentur ad earundem observantiam non solum quo ad vim directivam, sed etiam quo ad vim coactivam; quia Senatores tota Republica, & Capitulares tota Religione, vel Universitate, seu Communitate simul sumpta sunt inferiores, & vere subditi. *Communis*, *arg. c. Cum omnes 6. de Constitutionibus*, §. *Cum igitur*, ibi: *Cum igitur quod quisque Juris in alterum statuit, ipse debeat uti eodem*. *Et sapientis dicat auctoritas: Patere Legem, quam tu ipse tuleris*, cum similibus.

26 Hæretici quamvis de facto resistant Legibus Ecclesiasticis, seu Constitutionibus Pontificiis pro toto Christiano Orbe latis, de Jure nihilominus ad earum observantiam sunt obligati. *Communis*. Hæretici enim per Baptismum, ac Fidem Christi susceptam, jam sunt ingressi Ecclesiam Catholicam, ejusque membra effecti, adeoque manent obligati Legibus ipsius; Nec ex quo ipsis Legibus de facto resistant, per hoc liberantur ab obligatione eas observandi, quia, ut expresse dicitur *l. Nemo ex suo*, *ff. de Reg. Juris: Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest*, & concordat *cap. Intelleximus 7. de Judiciis*, ibi; *Ne videatur de sua malitia commodum reportare*.

27 Judæi, Pagani, & Catechumeni non tenentur Legibus Ecclesiasticis. *Communis*. Leges enim nequeunt obligare non subditos Legislatoris; *arg. l. ultim. de jurisdiction. omn. Judic. & cap. Ut animarum 2. de Constitutionibus in 6.* cum similibus. Judæi autem, Pagani, & Catechumeni non sunt subditi Ecclesiæ, cum necdum per Baptismi Januam in ipsam sint ingressi; adeoque &c. Hinc Apostolus 1. *ad Corinth. 5.* dicit *Quid mihi de iis, qui foris sunt judicare? Nam eos, qui foris sunt, Deus judicabit*, & concordat *cap. Gaudemus 8. de Divortiis*, ubi expresse Papa fatetur, quod Infideles, & Pagani, *Constitutionibus Canonicis non arctantur*. *Quid enim ad nos, secundum Apostolum eundem, de his, qui foris sunt judicare?* Et idem supponere videtur Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 2.* ibi: *Cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus*.

28 Peregrini & Advenæ existentes extra Territorium suum non obligantur ad Leges speciales sui Territorii. *Communis*, per textum *in l. ult. de Jurisdict. omn. Judic.* ibi: *Extra Territorium Jus dicenti non paretur impune*, & *cap. Ut animarum 2. de Constitutionibus in 6.* ibi: *Cum extra Territorium Jus dicenti non pareatur impune*. Leges enim non feruntur in personas absolute, sed dependenter a Territorio, *leg. Omnes populi*, *ff. de Justitia & Jure*. Immo 29
Peregrini & Advenæ existentes extra suum Territorium, non solum non obligantur ad Leges speciales sui Territorii, sed nec ad Leges communes in suo Territorio vigentes, si istæ non vigeant in loco, ubi per modum hospitii reperiuntur, aut morantur. *Communis*; *arg. cap. Illa autem 11. dist. 12.* Tunc enim quilibet potest se accommodare rationabilibus consuetudinibus locorum, in quibus existit, cum privilegio locali frui possint omnes in eo loco existentes. Hinc Itali dum hospitantur, aut morantur in Germania, possunt licite vesci lacticiniis diebus jejunii, quamvis hæc in Italia pro talibus diebus non liceant; & sic de similibus.

Peregrini & Advenæ exeuntes e suo Territorio, & nacti Domicilium in alio loco cum animo ibidem permanendi, illico adstringuntur Legibus illius loci tam communibus, quam specialibus. *Communis*, *arg. l. Domicilium*, *ff. Ad municipalem*, *l. Cives*, *Cod. de Incolis lib. 10. cap. Ex parte 15. & cap. Licet 20. de foro competent.* cum similibus. 30

Peregrini & Advenæ discedentes mane ex Oppido, ubi non est jejunium, possunt ibi comedere carnes, quamvis vesperi, vel meridie venturi, seu redituri sint ad locum, ubi est jejunium de præcepto; quia in primi loco constituti, nondum tenentur Lege jejunii posterioris loci. *Communis*. Neque domum reversi amplius tenebuntur illa die servare jejunium, quippe jam violatum, & servatu impossibile. *Communis*. Tenebuntur tamen adhuc abstinere a carnibus, quia hæc abstinentia est divisibilis & adhuc tunc illam pro reliqua diei parte servare possunt. *Communis*. Item tenentur abstinere a carnibus in loco Domicilii, ubi est jejunium, si inde mane discedant, perventuri ad locum, ubi non est jejunium, quia tenentur Legibus proprii domicilii, quandiu in eo reperiuntur. *Communis*. 31 32 33 34

Peregrini & Advenæ se transferentes in fraudem jejunii de loco, ubi viget præceptum jejunandi, ad locum ubi non jejunatur, peccant graviter, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent: *cap. Sedes 15. & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis*, *cap. Tuæ 12. de Clericis non residentib. cap. Ex litteris 2. de Dolo & contumacia*, *l. In fundo*, *ff. de rei vindic. l. Cum hi*, *ff. de transact. l. Si Legatarius*, *Cod. de Legatis*, cum similibus. Vide *verb. Jejunium art. 2. n. 29. & 36.* ubi solide probatur hæc conclusio, tum ex Concilio Mediolanensi, tum ex Constitutione Clementis X. incipient. *Super-* 35

perna, tum ex ratione intrinseca, plurimis etiam
36 adductis Doctoribus. Vide etiam verb. *Impedi-*
menta Matrimonii art. 2. *n.* 98. ubi affertur De-
cretum Urbani VIII. confirmativum Decreti Sa-
cræ Congreg. Conc. in quo declaratur nullum
Matrimonium illorum, qui in fraudem Legis
e loco proprii Domicilii, ubi est publicatum
Concilium Tridentinum, non mutato realiter
Domicilio, transeunt ad locum, ubi non est
publicatum Tridentinum, eo solo animo & fi-
ne, ut absque Parocho, & testibus contrahant.
37 Peregrini autem, & Advenæ, qui de loco,
ubi jejunatur, non in fraudem jejunii, sed bo-
na fide, v. gr. peregrinationum causa, tran-
seunt ad loca, seu per loca, ubi non jejuna-
tur, non tenentur jejunare, quia Lex illa je-
junii est affixa loco. Vide *dict. verb. Jejunium,*
38 *art.* 2. *n.* 31. Sic qui non in fraudem jejunii,
sed peregrinationum, aut negotiorum causa,
de loco proprii Domicilii, ubi ob discrepan-
tiam novi & veteris Calendarii, nondum est
incœpta Quadragesima, pergit ad locum, ubi
per hebdomadam est Quadragesima jam incœ-
pta, & observatum jejunium, non tenetur il-
lo anno jejunare illic per adhuc alios octo dies
Paschæ ad complendam integram Quadragesi-
mam, sed potest licite se accommodare moribus
eorum, apud quos est. Vide *d. verb. Jejunium n.*
39 32. (*a*) Econtra vero si talis in loco sui do-
micilii complesset Quadragesimam, non tene-
retur postea alibi observare illos octo dies,
quia præceptum illud jam implevit, & Ec-
clesia tantum obligat ad unam Quadragesi-
mam, dummodo tamen caveat, ne alii scan-
dalizentur. Vide *d. verb. Jejunium n.* 33.
40 An Peregrini, & Advenæ exeuntes e loco,

ubi est Festum de præcepto, transituri ad alium locum, ubi non est Festum, teneantur ante discessum audire Missam? variant Doctores; Auctores enim 18. apud Pasqualigum *de Sacrificio q.* 1296. teste la Croix *lib.* 1. *tr.* 2. *cap.* 2. *dub.* 2. *n.* 684. tenent partem affirmativam. Alii autem undecim apud eundem Pasqualigum, Busemb. & varii alii tenent absolute partem negativam. At placet distinctio, quam multi alii afferunt; Vel enim antequam discedant e suo Territorio, nullum ibi celebratur Sacrum; & tunc non tenentur expectare, sed possunt discedere, & non audire Sacrum. Vel antequam discedant, celebratur Sacrum, quod sit unicum in tali loco: & tunc ante discessum tenentur illud audire, quia pro tali differentia temporis tenebantur illa die audire Sacrum, quod cum ibi supponatur esse unicum, non poterat ibi audiri alia hora, adeoque tenebantur illud audire ante suum discessum, cum ante suum discessum eos urgeret præceptum audiendi illud unicum Sacrum tali tempore celebratum. Vel tandem in loco, a quo discedunt, celebrantur plura Sacra; & tunc quamvis unum, vel duo Sacra celebrentur ante suum discessum, si alia Sacra remaneant celebranda, postquam discesserint, non tenentur Sacrum audire antequam discedant, quia si ibi mansissent, potuissent licite expectare aliud Sacrum, & etiam ultimum ibi celebrandum, adeoque cum ante elapsum tempus illius sint deobligandi, eo quod migraturi sint in aliud Territorium, in quo non est talis obligatio, etiam non tenebuntur prævenire. Et ratio est, quia quando præcipitur auditio Sacri, subintelligitur tacita conditio, si toto illo tempore, quo Sacra celebrantur, per-

Romani Theologi Nota.

(*a*) Lucius Noster cum suis Probabilistis opinatur, eum, qui in loco domicilii Quadragesimam jejunando absolverit, non teneri ad jejunium, si in locum veniat ubi nondum expletum Quadragesimale jejunium sit ob diversum Kalendarium ibi usurpatum: contra vero eum qui in loco domicilii octo, vel decem dies jejunare adhuc debuisset secundum illius Kalendarium, non teneri ad jejunium, si ad locum venerit ubi Quadragesima transacta, ac Pascha celebratum sit. Non video quomodo hæc duo invicem cohæreant. Si in loco ad quem pervexerit Peregrinus Christianus jejunandum sit, non tenetur sese conformare moribus ac loci institutis, quia Ecclesiæ præceptum jam implevit; at si ibi non sit jejunandum potest optime ipse sese accommodare moribus & regionis institutis, etsi juxta Ecclesiæ præceptum de Quadragesimali jejunio octo aut decem dies adhuc jejunare deberet. Numquid ergo ita sunt cum loco, in quo versamur præcepta conjuncta, ut a loco nullo modo pendeant, dum res sit de jejunando, vel festo servando, pendeant vero dum liberandi homines sint a jejunio, festoque celebrando, secundum Ecclesiasticam legem? Vide quæst. hanc a nobis tractatam tom. 2. Theologiæ Moral. Patris Antoine pag. 58. edit. Romanæ an. 1757. ubi Verticellum id asserentem, quod Ferraris tuetur, confutavimus.

permanserit quis in loco diei Festi, & consequenter subditur præcepto; in supposito autem nostro casu tales Peregrini, & Advenæ non remanent in loco Festi pro toto tempore, quo Sacra celebrantur, sed eodemmet mane antequam omnia Sacra celebrentur, exeunt fines illius loci, & perveniunt ad alium locum, ubi non currit Festum de præcepto, adeoque &c. Sic Sanchez, Lessius, Castropalaus, Bonacina, Henriquez, Præpositus, Amicus, Reiffenstuel, Delbene, Moya, Illsung, aliique multi apud La Croix *loc. cit. n.* 684. & Kazenberger *loc. cit. num.* 252. (*a*)

41 Tenentur tamen tales Peregrini, & Advenæ ante discessum a Territorio ubi currit Festum, toto illo tempore, quo permanent, ibi abstinere a labore servili, quia hoc præceptum obligat divisibiliter pro qualibet parte notabili totius diei. Paulus Mezger *tract.*8. *dis.*33. *art.*5.§. 4. *n.* 28. Kazenberg. *loc. c. n.* 252. & alii passim.

42 Cum autem pervenerint ad locum, ubi non est Festum, dummodo illuc non se contulerint in fraudem Legis, possunt laborare, quamvis in loco sui domicilii propter peculiare Festum ibi currens, debeant ex præcepto abstinere a labore servili; statuta enim, & consuetudines locales sunt veluti loco affixæ, adeoque tale peculiare Festum sui domicilii non ligat ipsos, dum existunt sine fraude Legis extra districtum dicti sui domicilii. Lessius *lib.* 4. *de Justitia & Jure cap.* 2. *num.* 55. Navarr. *cap.* 13. *Manualis num.* 5. Reiffenstuel *Theol. moral. tract.* 2. *de Legibus dist.* 3. *q.* 4. *n.* 33. & alii passim. Vide dicta supra *a n.* 34. *ad* 36.

Peregrini, & Advenæ tenentur ad Leges locales in celebratione contractuum, *cap. Licet* 20. *de foro competent. l. Heres absens, & l. Omnem obligationem, ff. de judiciis*. Unde si Sponsus, & Sponsa e loco, ubi non est promulgatum Tridentini Concilii Decretum de contrahendo Matrimonio coram Parocho, & testibus, peregrinentur ad locum, ubi est promulgatum, tenentur contrahere coram Parocho, & testibus, alias Matrimonium esset invalidum, eo quod semper sit habenda ratio loci, ubi Matrimonium per verba de præsenti contrahitur, *Communissima*, & sic declarasse Sacr. Congr. Concilii referunt Wamesius *in consil. tom.* 2. *cons.* 530. Pignatell. *tom.* 5. *cons.* 79. *n.* 33. La Croix *l.* 6. *part.* 3. *n.* 714. 43 44

Peregrini, & Advenæ tenentur ad Leges locorum, ubi reperiuntur, quando tales Leges latæ sunt specialiter ob bonum commune illorum locorum, uti sunt v. g. Leges, quæ prohibent, ne certæ merces ex Oppido evehantur, ne certæ pecuniæ expendantur, ne certa genera armorum deferantur, & hujusmodi; aliter si ipsas Leges scienter transgrederentur, possunt puniri, ac alii inquilini, cum tunc ratione delicti fiant subditi, & sortiantur Forum lo- 45

Romani Theologi Nota.

(*a*) Vide, amice Lector quam stupendum sit horum Theologorum studium, ut homines a legibus solvant! Peregrinus, & advena e loco discessurus ubi festum celebratur, si una tantum in eo celebranda sit Missa, eam audire tenentur, dum ante ipsorum discessum celebretur. Si vero plures adsint celebrandæ ibi Missæ, licet duæ, aut tres celebrentur ante eorum discessum, nullam audire tenentur. Ubi majus est satisfaciendi præcepto commodum, ibi minor, immo nulla obligatio est. Quis id in animum inducat suum dum recte cogitet? Audi ergo Antoine pag. 40. tom. supracit. qui hanc ait esse praxim, & persuasionem fidelium timoratorum, ut ante discessum a loco præceptum audiendi sacrum impleant, si prævideant postea impeditum iri, ac revera ita agere tenentur: quia Lex Peregrinum illum obligat, tempus vero, quo adhuc in suo domicilio versatur, unicum est ei aptum ad illam observandam: quare perinde est ac si eo solo tempore obligaretur. Quisque vero tenetur servare præceptum quo adstringitur. Rursus præceptum affirmativum debet impleri quando potest, præsertim si prævideatur postea non implendum; neque enim temporis spatium concedit, pro quo differri possit ejus observatio; sed obligat, ut quam primum potest observetur, si postea non possit impleri; alioquin non esset satis efficax, & sæpe eludi posset; Ita sapientiss. Suarez. *Hinc qui abit die festi ad locum ubi non est festus, tenetur audire sacrum priusquam exeat si possit absque gravi incommodo, & nequeat alibi audire, sicut si non exiret, teneretur audire primam missam, si prævideret postea impeditum iri. Quia præceptum obligat simpliciter eo die, & non potest impleri, nisi audiendo primam Missam: Nam hic & nunc & respectu talis hominis, illa est unica, & præsens hora est ultima ipsi apta ad implendum præceptum.* Hæc Antoine.

loci, ubi delinquunt. *Communis*, per textum *in cap. Postulasti* 14. & *cap. Licet* 20. *de Foro competent. cap. De illis* 1. *de Raptoribus*, & *c. Placuit* 6. *qu.* 3. & *Authent. Quia in Provincia*, *Cod. ubi de ceiminibus agi oportet*, ubi sic expresse habetur: *Qua in Provincia quis deliquit, aut in qua pecuniarum, aut criminum reus fit, illic etiam Juei subjaceat.*

46 An Vagi, seu Vagabundi, qui nullibi habent domicilium, obligentur Legibus, & consuetudinibus locorum, per quæ transeunt, vel in quibus hospitantur, variant Doctores. Affirmant enim Sotus, Suarez, Mastrius, Herincx, Mezger, Bonacina, Mendo, Felix Potestas, & alii plures; *arg. cit. c. Postulasti* 14. *de Foro competent. cum aliis numero antec. allegatis*, & *cit. Authent. Qua in Provincia*, *Cod. Ubi de criminibus agi oportet*. Vagi enim, seu Vagabundi possunt a loci Magistratu capi, atque puniri, nedum ob delicta in loco talis Magistratus commissa, sed etiam ob delicta alibi perpetrata, unde colligitur eos inquovis loco, ubi hospitantur, sortiri Forum, ac eisdem Legibus subjici, alias nullis Legibus loca-

47 libus ligarentur, quod esset absurdum. Unde Parochus proprius Vagorum, seu Vagabundorum in ordine ad Matrimonium, est Parochus illius loci, ubi Vagi actu versantur. Sanchez *l.* 4. *disp.* 20. *n.* 5. 8. & 11. Pirhing *l.* 4. *dec. tit.* 15. *n.* 19. Reiffenst. *l. c. n.* 88. & alii communiter. Vid. verb. *Impedimenta Matrim. art.* 2. *n.* 75. *ad* 78. & verb. *Vagus*, *seu Vagabundus n.* 4.

48 Multi alii tamen, ut Lessius *l.* 4. *c.* 2. *dub.* 7. *n.* 49. Layman *l.* 1. *tract.* 4. *c.* 12. *n.* 7. Busemb. *lib.* 1. *tract.* 2. *cap.* 2. *dub.* 3. cum pluribus aliis ibi citatis, Kazenberger *cit. cap.* 1. *sect.* 3. *num.* 258. Sairus, & alii satis probabiliter docent eandem esse rationem Vagorum, quæ Peregrinorum, ut scilicet Vagi, seu Vagabundi obligentur, vel non obligentur illis Legibus particularibus locorum, per quæ transeunt, quibus obligantur, vel non obligantur Peregrini, seu Advenæ. Et ratio istorum est, quia sunt tantum quatuor modi ordinarii, seu speciales sortiendi Forum, scilicet, vel ratione delicti, vel ratione contractus, vel ratione domicilii, vel ratione rei, sive possessionis sitæ in Territorio, textu expresso in *cap. Licet* 20. *de Foro compet.* ibi: *Ratione delicti, seu contractus, aut domicilii, sive rei, de qua contra possessorem causa movetur, Forum regulariter quis sortitur.* Vagi autem, seu Vagabundi nullo horum modorum subjecti sunt, ut supponitur, adeoque non sortiuntur Forum in locis, per quæ transeunt, & consequenter nec obligantur illorum particularibus Legibus. Unde Vagi & Vagabundi transeuntes per locum, in quo sit particularis Lex jejunandi, seu festandi, & audiendi Sacrum, possunt ibidem, secluso scandalo, comedere carnes, labori servili se applicare, & Missam non audire; Et ad rationem prioris opinionis respondent, quod per consuetudinem est introductum, ut etiam Vagi, seu Vagabundi, cum proprium Judicem non habeant, puniri possint ubicumque reperiantur, ne eorum crimina omnino impunita maneant, ex quo tamen non sequitur, eos simpliciter, & in omnibus sortiri Forum, sive Jurisdictionem, & Leges loci in quo existunt; Nec est absurdum quod nullis specialibus locorum Legibus teneantur, quia ipsi adhuc tenentur servare Leges communes, seu Juris Communis, immo etiam illas ex municipalibus, quæ respiciunt specialiter bonum commune illius loci, per quem transeunt, uti dictum est supra *n.* 44. *de Peregrinis & Advenis*. Item servare tenentur Leges illas particulares, quæ concernunt contractus, uti dictum est supra *num.* 42. & *seq.* & ideo, ut dicebatur *supra sub num.* 46. Parochus proprius Vagorum, & Vagabundorum in ordine ad Matrimonium, est Parochus illius loci, ubi Vagi actu versantur, & sic de similibus. (*a*)

Qq 4 Cle-

Romani Theologi Nota.

(*a*) Si vagi non tenerentur legibus locorum, in quibus versantur, dici posset nec ulla lege etiam communi vivere posse, cum locus dari queat, in quo communis Lex non vigeat; ut optime animadvertunt doctissimi Censores. Sunt ne hæc æquo animo ferenda? Itaque vagi leges servare debent etiam speciales locorum in quibus versantur. Primum quia Peregrini & vagi eo ipso quod exeunt ex proprio territorio, solvuntur ab illius legibus; dum ergo ingrediuntur territorium alienum, subjecti illius legibus fiunt, præsertim cum gaudeant illius privilegiis, & qui sentit commodum, & onus sentire debeat, *ex reg. Juris* 55. *in* 6. Deinde Peregrini & vagi subjiciuntur regimini & jurisdictioni Territorii ratione suæ præsentiæ in illo; nam juxta omnes quibusdam legibus subditi sunt, v. g. ne quis noctu arma ferat, ne triticum afferat,

ne

49 Clerici & Regulares nullatenus tenentur ad Leges Civiles, quæ sine Apostolica approbatione de personis, locis, & rebus Ecclesiasticis specifice, hoc est expresse, vel nominatim disponunt; etiamsi eorum commodum, vel favorem contineant, & tanto minus si contineant eorum præjudicium, & incommodum. *Communissima*, textu expresso *in cap. Quæ in Ecclesiarum 7. & cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ 10. de Constitutionibus*, ibi: *Nos attendentes, quod Laicis (etiam Religiosis) super Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, a quibus, si quid motu proprio statutum fuerit, quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Unde statutum Basilii de non alienandis prædiis rusticis, vel urbanis, ministeriis, & ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissima ratione, quod auctoritate non fuit Romani Pontificis roboratum*, & concordat *c. Bene quidem 1. dist. 96.* cum similibus. Et ratio est clarissima, quia Lex lata sine Jurisdictione, seu erga non subditum vim obligandi non habet, *cap. A nobis 21. de sentent. Excommun. cap. Ut animarum 2. de Constitutionibus in 6. & l. ultim. de Jurisdiction. omnium Judic.* cum similibus. Personæ autem Ecclesiasticæ, ac Ecclesiæ, earumque res sunt exemptæ a Jurisdictione sæculari, gaudentque privilegio Fori, & Immunitate Ecclesiastica; *cap. Ultim. de rebus Eccles. non alienand. cap. Nimis, de Jurejurando, cap. Non minus, de Immunitat. Eccles. cap. Quamquam, de censibus in 6.* cum similibus; & patet ex dictis *verb. Clericus art. 2.* verb. *Forum*, seu *Forus*, & verb. *Immunitas*. Adeoque &c.

Clerici, & Regulares quo ad vim coactivam, nec tenentur Legibus Civilibus, & statutis Laicorum, quæ non specifice, seu non expresse, vel nominatim disponunt de Ecclesiis, rebus, & personis Ecclesiasticis, sed generaliter, seu communiter ob publicam utilitatem, seu necessitatem quidpiam præcipiunt, ac prohibent, quamvis id non repugnet statui Clericali, aut Immunitati Ecclesiasticæ. *Communissima*, textibus claris *in cap. Bene quidem 1. cap. Denique 5. cap. Satis evidenter 7. cap. In scripturis 8. cap. Quis dubitet 9. cap. Si Imperator 10. cap. Nunquam 11. dist. 96. cap. Decernimus 2. cap. At Clerici 4. cap. Clerici 8. & cap. Qualiter 17. de judiciis, cap. Sæculares 2. de Foro competent. in 6. & cit. cap.* 50

ne Peregrinus ultra triduum commoretur &c. ergo titulo subjectionis etiam Vagi leges servare debent Territorii, in quo degunt, ac vere subditi sunt Principis illius Territorii transeunter, & actu, alioquin nec legibus supradictis adstringerentur. Præterea pax, ordo, ac bonum commune postulat, ut leges locales serventur ab omnibus, qui in Territorio versantur, quamdiu in illo morantur; & Princeps cum potestatem habeat ad bonum commune, & rectum ordinem tuendum, non videtur dubitandum, quin suis legibus etiam vagos in eodem commorantes obligare velit. Vide S. Augustinum in Epist. ad Januarium, & lib. 2. Confession. cap. 8. ubi ita rem comprobat: *quæ contra mores hominum sunt flagitia, pro morum diversitate vitanda sunt, ut pactum inter se civitatis aut gentis consuetudine vel lege firmatum, nulla Civis, aut Peregrini libidine violetur. Turpis enim omnis pars est suo universo non congruens.*

Responsio Auctoris.

Advertendum est, quod relata hic opinio de vagis, seu vagabundis impugnata a *Theologo*, non est mea, sed Doctorum *ibi* adductorum, ut clare patet ex verbis meis, dico enim: *Et ratio istorum est;* sed mea vera opinio est illa a me conclusa antea sub *n.* 46. & 47. ubi adductis juribus & auctoribus pro illa tuenda concludo sic: *Unde colligitur, eos in quovis loco, ubi hospitantur, sortiri forum, ac ejusdem legibus subjici, alias nullis legibus localibus ligarentur, quod esset absurdum: Unde Parochus proprius &c.* Et relata opinio Auctorum sub *n.* 48. est tantummodo ad eruditionem, ut legentes sciant quid etiam alii sentiant, relinquendo interim unamquamque opinionem hujusmodi etiam ex supra traditis, & a *Theologo* notatis in suo probabilitatis gradu, juxta tradita a recol. mem. Benedicto XIV. in Constit. incip. *Sollicita ac provida* §. 17. ubi expresse sic habet: *Hoc de cætero cogitantes, non paucas esse opiniones, quæ uni Scholæ, instituto, aut nationi certo certiores videntur, & nihilominus sine ullo fidei, ac Religionis detrimento ab aliis catholicis viris rejiciuntur, atque impugnantur, oppositæque defenduntur, sciente ac permittente Apostolica Sede, quæ unamquamque opinionem hujusmodi in suo probabilitatis gradu relinquit.*

cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, ibi: *Nos attendentes, quod Laicis etiam Religiosis super Ecclesiis & personis Ecclesiasticis, nulla sit attributa facultas, quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, &c.* cum similibus. Clerici enim, & Regulares ob privilegium Fori ipsis competens, sunt omnino exempti a Jurisdictione Sæcularium; adeo *ut nihil commune Clerici cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non sunt annexi, habeant*, ut fatetur ipsemet Imperator *in l. Placet, Cod. de Episcop. & Cleric.*

51 An autem Clerici, & Regulares teneantur dictis Legibus civilibus, & Statutis Laicorum quo ad vim directivam? Non satis conveniunt Doctores. Plurimi enim docent, Clericos, & Regulares teneri dictis Legibus, quo ad vim directivam, si non directe, & per se, saltem indirecte, & per accidens. Ita Abbas *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ* 10. *de Constitutionibus num.* 13. Fagnan. *ibid. n.* 29. cum multis ibi citatis, Cardin. de Luca *tom.* 1. *discurs.* 8. *Miscellanei Ecclesiastici num.* 6. Mastrius *Theolog. Moral. disp.* 2. *quæst.* 4. *art.* 4. Kazenberger *loc. cit. num.* 232. ubi testatur de communi. Suarez *lib.* 3. *de Legibus capit.* 33. *num.* 6. Bellarmin. *lib.* 1. *de Clericis cap.* 28. Covarr. *Practicar. quæst. cap.* 33. *num.* 7. Reiffenstuel *lib.* 1. *decret. tit.* 2. *num.* 301. *& sequent.* Pirhing *ibid. num.* 79. testans ita tenere communiter Canonistas, & Theologos. Et ratio est, quia licet Clerici, & Regulares nequeant obligari a dictis Legibus Civilibus, & Statutis Laicorum ex vi propria ipsarum Legum, seu Statutorum ob defectum Jurisdictionis in Clericos, & Regulares; quod quidem requiritur ad obligationem directivam directam, & per se, ex notatis *supra num.* 16. & 19. tamen obligantur a dictis Legibus vi directiva indirecte, & per accidens, in quantum positis dictis Legibus Civilibus pro bono communi Reipublicæ latis, tenentur ad earum observantiam ex ratione naturali, cui Leges illæ innituntur, ipsaque naturali æquitate dictante, quod pars non debeat discordare a toto: *nam turpis est omnis pars suo universo non congruens*, ut expresse dicitur *cap. Quæ contra* 2. *dist.* 8. Tum etiam obligantur ad earundem observantiam ex Jure naturali, & Divino de vitando scandalo proximi, quod nimis facile eveniret, si sæculares viderent Clericos, qui potiori perfectioni sunt obligati, & alios ad integram Legum observantiam alioquin exhortantur, palam, & libere ipsas Leges transgredientes, seu negligentes; Tum pariter ad ipsarum observantiam obligantur ex auctoritate Sanctæ Matris Ecclesiæ ejusmodi Leges pro bono publico approbantis, seu recipientis; *cap. Si in adjutorium* 7. *dist.* 10. *cap. Intelleximus de novi operis nuntiation.* ubi Lucius tertius Summus Pontifex expresse dicit: *Sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus adjuvantur.* Unde in defectum Canonum recte allegantur hujusmodi Leges Civiles in utroque Foro, videlicet tam Canonico, quam Civili, & ipsis Legibus Civilibus pluries sunt usi ipsimet Summi Pontifices, ut patet *in c.* 1. & 2. *de novi operis nuntiatione*, & sæpe alibi, & ideo *in cap. Super specula* 21. *de privileg.* notanter dicitur, *quod Sancta Ecclesia Legum Sæcularium non respuit facultatem, quæ æquitatis, & justitiæ vestigia imitantur.*

Alii autem, ut Navarrus *Consil.* 3. *de Constitut. num.* 4. cum quibusdam aliis ibi citatis, Decius *in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ* 10. *de Constitutionib, n.* 24. tenent, quod Leges Civiles, seu Laicales etiam favorabiles, & generaliter loquentes non includant, & obligent Clericos, & Regulares, si præcipiendo, vel prohibendo loquantur, cui sententiæ favere videtur Spetellus *decis.* 13. *Fori Ecclesiastici n.* 4. *& sequent.* ea motus ratione, quod Clericorum actiones sint extra sphæram activitatis, & Jurisdictionis, etiam directivæ Principum Sæcularium; cum Clericorum, & Regularium directio ad suos pertineat Prælatos; *cap. Si Imperator* 11. *dist.* 96. cum similibus. Idem tamen *sub n.* 10. exemplificans de statuto, seu Edicto Laicali taxante justum pretium frumenti, vini, aliorumque victualium ad vitam necessariorum, dicit cum aliis ibi citatis, quod licet ex defectu potestatis Clericos non comprehendat; tamen illo statuto posito, debent Clerici taxatum pretium non præterire, non quidem obligatione orta ex vi statuti, seu Edicti Sæcularis, sed ex vi Juris naturalis, ac Divini præcipientis, ne quis ultra justum pretium vendat; quale justum pretium dignoscitur, vel ex communi ceterorum hominum consensione, vel ex Legis, seu statuti declaratione, vel aliunde; ad quam notitiam justi pretii per accidens est, ut ex Principis declaratione perveniamus; adeoque est ratio naturalis, vel Divina, quæ posito statuto, Clericos dirigit; non autem Lex Principis, quæ illos nullatenus dirigere potest, ut *ibi multis citatis* subjungit; postquam dixerat quod vendentes ultra pretium a statuto taxatum, quatenus faciunt contra Justitiam, tenentur ad restitutionem; 52

nem; quatenus vero contra rationem, ac Legem Divinam, mortaliter peccant, plures ad hoc citans Doctores: Unde sub *num.* 13. concludit, quod non peccant contra Legem Principis Laici, sed contra regulam Caritatis, & Justitiæ, qua Jure Divino, & naturali tenentur ad ea observanda, quæ ad convenientem Reipublicæ ordinem, gubernationem, conservationem, & pacem sunt necessaria; & ita vult esse intelligendos Doctores, qui docent, Clericos vi directa teneri ad observantiam talium, & similium Legum Principum sæcularium.

53 Hinc in praxi ad bonum publicum promovendum, & peccatorum pericula, aliave mala evitanda, consultissimum, & maxime opportunum est, quod Prælati, seu Superiores Ecclesiastici tempore caritatis, pestis, aut alterius publicæ necessitatis coadjuvent similibus suis Edictis Principum Sæcularium Proclamata, ut notant Navarrus *c.* 23. *Manual. n.* 88. Azorius *part.* 1. *dub.* 5. *c.* 12. *in fine*, Sperell. *dec.* 13. *Fori Ecclesiastici num.* 14. Reiffenstuel *lib.* 1. *decretal. tit.* 2. *num.* 310. & alii plures. Et de facto id practicavit Sanctus Carolus Borromæus Cardinalis zelantissimus, & vigilantissimus Archiepiscopus Mediolanensis, qui cum a Gubernatore illius Urbis per Litteras requisitus fuisset, ut cogeret Clericos ad observandum Edictum a se pro publica utilitate conditum, *die* 27. *Aprilis* 1576. eidem in hæc verba rescripsit: *Hoc Excellentiæ Vestræ, quam Paterna Caritate unice in Christo diligimus, primum persuasum esse debet, in Ecclesia Dei novum, atque inusitatum esse, & Canonum sanctionibus, functæque Ecclesiæ Immunitatis ratione alienum, Ecclesiasticos Edictis ejusmodi Laicorum Principum, Magistratuumve servandis adstrictos teneri, ad eaque exequenda per Episcopos compelli.* Nihilominus ut publicæ ulilitati melius, & opportunius consuleretur, statim & ipse super eodem negotio Edictum a se confectum promulgari fecit, prout patet ex eadem sua Epistola, ibi: *Nihilominus tamen nos, non ut decreta Laicè Principis exequeremur, sed ut in re, quæ ad utilitatem publicam spectare aliquo modo posse videtur, omni cautione uteremur, superioribus proximis diebus pro nostro Pastorali munere de ea ipsa Orizæ satione, tum Edictum auctoritate nostra confectum promulgari jussimus, tum alia pro ut expediens censuimus, opportuna officia adhibuimus* &c. Sic refert Sperellus *dec.* 12. *n.* 20. & *dec.* 13. *n.* 34. & latius legitur post *Consil.* 1000. *Menochii*.

54 Et hoc itidem est de mente Sacræ Congregationis Episcopor. & Regular. quæ teste Sperello *cit. dec.* 13. *num.* 14. pluries Ordinariis locorum rescripsit, ut quo ad annonam, & ad exactionem frumenti conforment se cum ordinationibus Magistratuum sæcularium, similes facientes ordinationes, quas postea servari curent, & signanter ita rescripsit *D. Nuncio Neapolitano sub die* 13. *Septemb.* 1591. & 23. *Augusti* 1595. *Domino Episcopo Parmensi de anno* 1599. & alias passim. Et sæpe sæpius quo 55 ad hæc, & similia idem rescripsit, & decrevit *Sacra Congregatio Immunitatis*, ut patet ex variis Decretis adductis verb. *Frumentum*, & ex aliis, quæ hic ad litteram dantur prout referuntur a D. Petro Andrea Riccio *in sua Synopsi verb. Edicta Laicalia*, & *verb. Edicta Ecclesiastica*, ibi: Edicta, & Banna Eminentissimi Legati comprehensiva Ecclesiasticorum tum Sæcularium, tum Regularium, sunt repugnantia Immunitati, & libertati Ecclesiasticæ, & injungitur, ut ea revocet. *Ferrar.* 18. *Octobr.* 1633. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 175.

Edicta sanitatis publicata a Laicis contra 57 Ecclesiasticos tempore contagionis, & simul continentia pœnas &c. revocantur tamquam contraria Immunitati, & Jurisdictioni Ecclesiasticæ & injusta, & ideo tamquam nulla, irrita, & invalida censuit, & declaravit Sacr. Congr. quæ tamen injungit Episcopis, ut dicto tempore contagionis summa concordia, & diligentia eorum Tribunalia una cum Sæcularibus publicæ sanitati, & securitati incumbant, & communibus consiliis hanc rem gerant. *Neapolitana* & *Mediol.* 10. *Jul.* 1657. *lib. decr. Rocci p.* 16. 18.

Edictum Magistratus Sanitatis tempore sus- 58 picionis pestis comprehensivum omnium Ecclesiasticorum, est revocandum, & Episcopus debet se conformare, seu se unire Potestati Laicæ, edendo Edictum pro eo, quod respicit Ecclesiasticos. *Mantuana* 11. *Novembris* 1679. *lib.* 2. *decr. Altovit. pag.* 1870. Hoc edictum Magistratus pie reformavit opera Episcopi ad formam debitam Canonicam. *In eadem* 20. *Jan.* 1680. *lib.* 2. *decr. Altov. pag.* 1910.

Senatus Mediolanen. revocat Edictum Sani- 59 tatis tempore contagionis editum, læsivum Immunitatis, & Jurisdictionis Eccles. ut ex litteris dicti Senatus ad Sanctissimum, & ex Brevi Sanctissimi eidem Senatui patet. *Mediolan.* 26. *Febr.* 1658. *lib. decr. Rocci pag.* 65.

Edictum Laicorum prohibens extractionem 60 frumenti, & similium, Episcopus revocet per Decretum registrandum in actis suæ Curiæ ad perpetuam rei memoriam, & deinde publicet de-

denuo aliud Edictum prohibens Ecclesiasticis talem extractionem ad formam Edicti publicati a Laicis, nulla tamen facta mentione de illo. *Parmen.* 26. *Martii* 1658. *lib. decr. Rocci pag.* 80.

61 Edictum Principis Laici prohibens Ecclesiasticis extractionem bladarum, & Animalium, ac venditionem ipsorum sine ejus licentia, est delendum, & ad hoc ser. ser. Princeps est cogendus. *Sarzanen.* 17. *Decemb.* 1624. *lib. Script. Veterum pag.* 46.

62 Edictum, Consuetudo, vel Statutum Principis Saecularis, quo prohibetur extractio fructuum extra territorium non comprehendit Ecclesiasticos. *Casalen.* 14. *Febr.* 1628. *lib.* 1. *decretal. Paul. pag.* 84.

63 Edictum super bladis extrahendis Judicis Laici non comprehendit Ecclesiasticos. *Papien.* 10. *Septemb.* 1629. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 68.

64 Edictum Generale Magistratus Urbis Alcaniz Regni Aragoniae prohibens ex motivo publicae necessitatis extractionem frumenti, quoad omnes habitantes, absque exceptione Ecclesiasticorum, est irritum. *Caesaraugust.* 23. *Nov.* 1688. *libr. decr. Martelli pag.* 379.

65 Edictum per Communitatem publicatum super prohibitione pascendi, non comprehendit Ecclesiasticos, sed Episcopus ob necessitatem boni publici, hoc idem Edicto publico mandare debet. *Sutrina* 13. *Augusti* 1629. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 2.

66 Edictum in materia Anonae a Laicis publicatum comprehensivum Ecclesiasticorum, est moderandum quoad ea, quae tangunt Ecclesiasticos. *Mantuana* 3. *Martii* 1676. *lib.* 1. *decr. Altov. pag.* 1212.

67 Episcopus curet declarari, Edictum Regium quo prohibetur, ne quisquam emat, aut vendat res cujuscumque generis sine mensura bullata a Communitate, non comprehendere nec directe, nec indirecte Ecclesiasticos. *Lycien.* 27. *Maii* 1687. *lib. decr. Martelli pag.* 105.

68 Edictum vulgo *Grida* jussu Ducis N. facta, praecipiens describi omnes personas sui status, non comprehendit Ecclesiasticos, nec Personas exemptas. *Casalen.* 9. *Maii* 1690. *lib. decret. Martelli pag.* 607.

69 Edictum Gubernatoris Mediolani circa omnes Censualistas nequit afficere Loca Pia. *Cremon.* 31. *Jul.* 1691. *lib. decr. Martelli pag.* 748.

70 Edictum Regium quoad taxas impositas causa monetae novae non afficit Ecclesiasticos. *Aprutina* 1. *April.* 1695. *lib.* 1. *decr. Vallemani pag.* 180.

71 Syndicus Communitatis potest cogi ad declarandum, quod sub Edicto prohibitivo contractionis farinae non comprehenduntur Ecclesiastici ad removenda omnia impedimenta contra Ecclesiasticos. *Ruben.* 11. *Apr.* 1690. *lib. decr. Mart. pag.* 599.

Quoad Edicta generalia, quae poterant afficere Ecclesiasticos, publicata a quodam Sacerdote Ministro Baronis, quae fuerant affixa in praediis Ecclesiasticorum, absque tamen mandato dicti Sacerdotis, decernitur quod praevia declaratione de non comprehendendo Ecclesiasticos, & abolitis actis respicientibus affixionem quatenus adsint, Episcopus absolvat ad cautelam dictum Sacerdotem, Ministri vero publicantes, & affigentes praefata Edicta non absolvuntur, nisi praevia revocatione, eo modo, quo fuit facta publicatio. *Oritana* 22. *Apr.* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 149. 72

Praecipitur confectio novi Edicti exclusivi Ecclesiasticorum, tam directe, quam indirecte. *Spoletana* 13. *Maji* 1698. *lib.* 2. *decr. Vall. p.* 154. 73

Quoad Edictum Magistratus prohibens tabernariis appendere res venales in columnis porticus, quos Ecclesia S. Laurentii habebat jus locandi, Episcopus procedat prout de Jure. *Imolen.* 4. *Maji* 1699. *lib.* 2. *decr. Vall. p.* 219. 74

Jubente Sanctissimo injungitur Archiepiscopo Neapolitano publicare Edictum poenale, ne aliqua persona Ecclesiastica Saecularis, & regularis audeat tempore suscipionis pestis ingredi Civitatem Neapolitanam absque speciali licentia in scriptis ejusdem Archiepiscopi gratis concedenda. *Neapolitana* 20. *Junii* 1656. *l.* 6. *decr. Paul. p.* 100. 75

Et injungitur Nuncio, ut quinque Canonicos Lateranenses, qui fuerunt ingressi, puniat rigorose, nec nec non Abbatem, qui illos recepit, *ibid.* 76

Archiepiscopus edere debet Edictum separatum ab Edicto Laicali quoad personas Ecclesiasticas, proibitivum circa immunditias. *Tarantina* 12. *Decemb.* 1651. *lib.* 4. *decr. Paul. p.* 711. 77

Episcopus publicet Edictum conforme ad statutum Civitatis circa qualitatem, & quantitatem animalium detinendorum in territorio Spoletano. *Spoletana* 16. *Jul.* 1686. *lib.* 3. *decret. Altov. pag.* 586. 78

Leges Saeculares, sive communes, sive municipales aliquorum locorum generaliter disponentes circa contractus, aliasque res profanas, si sint favorabiles extenduntur, & procedunt etiam quoad Clericos, & Ecclesias, earumque res; Secus si sint istis praejudiciales. *Communis*, cum Menochio *lib.* 2. *de Jurisd. c.* 1. *casu* 3. & 4. Card. de Luca *Miscellan. Ecclesiast. disc.* 7. 79

disc. 7. *n.* 6. & 10. Pirhing *lib.* 1. *Decretal. tit.* 2. *n.* 74. Reiffenstuel *ibid. n.* 315.

80 Clericus iniens contractum cum Laico, ut valeat contractus debet observare solemnitatem, & formam a Lege sæculari pro tali validitate præscriptam, aliter contractus corruit. Abbas in *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ* 10. *de Constitutionibus num.* 43. Felinus *ib. n.* 81. Marauta *disp.* 8. *Quæstionum Legalium n.* 33. & 48. Federicus *de Senis Consil.* 85. Sperellus *dec.* 10. *n.* 3. Reiffenstuel *loc. c. num.* 342. & alii passim. Et ratio est, quia tali contractui resistit Lex sæcularis, utpote inhabilitans Laici consensum ad taliter contrahendum; *l. Cum Lex, ff. de Fidejussorib.* adeoque corruit contractus in totum, & nulla ex eo oritur obligatio; Cum enim contractus claudicare nequeat veluti importans ultro citroque obligationem, *l. Labeo §. Contractum, ff. de verbor. signific.* neque Clericus quamvis ipse tali Legi adstrictus non sit, tali informi contractu juvari, & contra Laicum uti poterit. Validus tamen est contractus

81 si Clericus, ubi viget talis Lex, contrahat cum alio Clerico; quia tali casu utraque pars contrahentium est persona non subdita Legi Sæculari, seu Laicali, adeoque non tenetur ad ejus observantiam, cum Leges Sæculares seu Laicales nequeant adstringere, neque sub nullitate actus obligare personas Ecclesiasticas, ex quo istæ vi privilegii Fori sint exemptæ a Jurisdictione Laicali; *c. Bene quidem* 1. *c. Satis evidenter* 7. *cap. Si Imperator* 10. & *cap. Numquam* 11. *dist.* 96. *c. Decernimus, cap. At Clerici* 4. *cap. Clerici* 8. & *cap. Qualiter* 17. *de Judiciis, c. Ecclesia Sanctæ Mariæ* 10. *de Constitutionibus, cap. Ultim. de rebus Ecclesiast. non alienand. c. A nobis* 21. *de sententia Excommunic. c. Ut animarum* 2. *de Constitutionib. in* 6. *cap. Sæculares* 2. *de foro competent. in* 6. *l. ult. de Jurisdict. omnium Judic.* cum similibus. Ita Felinus in *cit. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ n.* 94. Maranta *cit. disp.* 8. *n.* 51. Reiffenstuel *loc. c. n.* 343. & alii passim cum Sperello *dec.* 15. *n.* 10. ubi dicit hoc esse indubitatum, si in Clerici Testamento alter Clericus sit institutus, vel ab uno Clerico fiat donatio in favorem alterius Clerici, cum tunc Lex Laicalis in Clericos sic testantes, vel donantes nullam habeat jurisdictionem, nec ratione rerum, nec ratione personarum.

Additiones ex aliena manu.

82 De Legatis, tum Studiosis disputari solet, an ii durante legatione & peregrinatione studiorum causa ligati sint legibus illius regionis, in qua morantur?

Quod concernit Legatos, eorumque comites quum considerandi ii haud sint ex sua persona, sed repræsentent Absentes a quibus sunt missi, perinde ac Absentes illi, haud tenentur jure civili ejus populi, apud quem legationis causa degunt; Voet *comment. ad Pand. lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 12. 83

Quod vero attinet ad Studiosos, diversa sane esse debet eorum causa. Etenim quum in his haud militet maxima illa utilitatis publicæ ratio, & jure gentium introducta Sanctitas; Inde fit, ipsos quoque communi jure censeri, ac parere Legibus illius Loci, in quo causa studiorum morantur, eo tamen modo, & eatenus, quatenus & Peregrinantes alii dum sunt in Territorio tenentur; Idem Auctor *ubi supra n.* 13. 84

ARTICULUS IV.

Lex quo ad ea quæ concernunt intentionem, modum, & tempus eam adimplendi.

IN executione operis a Lege præcepti, duplex potest haberi intentio; una scilicet præstandi opus, quod præcipitur, & alia satisfaciendi Legi, seu præcepto per tale opus. 1
Communis. Ad impletionem legis, seu præcepti non requiritur intentio ei satisfaciendi; 2
Vasquez 1. 2. *q.* 100. *art.* 9. Sanchez *lib.* 1. *decal. c.* 13. *n.* 9. Herincx *disp.* 3. *de Legibus n.* 80. Reiffenstuel *Theol. Moral. tract.* 2. *de Legibus dist.* 3. *quæst.* 5. *n.* 45. & alii communiter. Et ratio est, quia Lex humana præcipit solum liberam, seu voluntariam operis externi executionem v. g. auditionem Missæ; non autem quasi reflexam implendi præcepti intentionem, seu ut alio peculiari actu quis velit, vel intendat præcepto satisfacere. Hinc infertur, 3
quod si quis die Festo Missam audiat, immemor esse diem Festum, is nihilominus satisfaciat præcepto; Neque necesse est, ut postea intelligens esse diem Festum, velit tunc satisfacere per Missam jam auditam, quia implevit substantiam actus præcepti. *Communis.*

Quamvis autem ad satisfaciendum Legi, seu præcepto non requiratur ex dictis intentio satisfaciendi ipsi Legi, seu præcepto, requiritur tamen intentio præstandi opus quod præcipitur. Sanch. *lib.* 1. *Decal. cap.* 13. *num.* 2. Bonacina *de Legibus disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 10. *num.* 2. Reiffenstuel *l. c. n.* 43. & alii passim. Et ratio est, quia opera præcepta debent præstari mo- 4

modo humano; non præstantur autem humano modo, nisi adsit voluntas & intentio ea
5 præstandi, adeoque &c. Hinc infertur, quod si quis curiositatis gratia, aut fine inveniendi amicum, & alio hujusmodi fine intret in Ecclesiam, nihil cogitans de Missa audienda, quæ interim celebratur, is non satisfacit præcepto audiendi Missam, quia cum non habuerit intentionem, & animum ipsam audiendi, non censetur eam audivisse. Item si quis recitet Horas Canonicas solo fine, & animo legendi, vel discendi, non satisfacit præcepto Divini Officii persolvendi, quia ad id requiritur intentio saltem recitandi Horas Canonicas, seu orandi. Sic *Doctores citati* & alii communiter.

6 Legi, seu præcepto satisfacit, qui faciens opus præceptum, expresse intendit per illud non satisfacere. Sanchez *lib.* 1. *moral. cap.* 13. *n.* 9. *&* 12. Lessius *lib.* 2. *c.* 7. *dubit.* 10. Suarez *lib.* 2. *de Legib. lib. de Horis c.* 26. *&* 3. *part. tom.* 3. *disp.* 88. *sect.* 3. Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 10. *in fine*. Reiffenst. *l. c. num.* 46. Vasquez 1. 2. *q.* 100. *art.* 9. Busemb. *lib.* 1. *de Legibus tract.* 2. *c.* 3. *dub.* 3. *n.* 693. La Croix *ibid.* Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 7. & alii plures contra Navar. *de orat. c.* 16. *n.* 73. Azor. *tom.* 1. *lib.* 7. *c.* 2. *q.* 6. & alios. Et ratio est, quia Leges, & præcepta obligant solum ad substantiam operis injuncti, adeoque illa posita satisfit legi etiam contra expressam intentionem operantis, cum non sit amplius in potestate operantis, ut non satisfa-
7 ciat. Nec valet objicere, quod actus non operentur ultra intentionem agentis, *l. Non omnis* 19. *ff. de Rebus creditis*, quia id debet intelligi, quando est in potestate operantis v. g. satisfacere, vel non. Nec item valet dicere, quod sicuti voto obligatus ad faciendam eleemosynam, si illam faciat animo non adimplendi, non satisfacit; ita a pari in casu legis adimpletæ cum animo illam non adimplendi, non satisfacit; Non valet, inquam, quia in tantum obligatus voto ad faciendam eleemosynam, si illam faciat animo non adimplendi, non satisfacit, quia talis, & similis obligatio provenit ex voluntate promittentis, qui sicut ab initio debitorem se libere constituit, sic in debito libere permanere potest; obligatio autem parendi legi provenit ex voluntate Legislatoris, ideoque non extenditur ultra ejus intentionem, & voluntatem, nempe ultra substantiam operis præcepti, qua posita non est in potestate operantis, nolle per ipsam satisfacere, quia cum Legislator hoc solum præceperit, ut opus humano modo impleatur, eo opere præstito, extinguitur statim obligatio independenter ab intentione satisfaciendi operantis. Busemb. *loc. cit. n.* 693. Coninch. *n.* 309. Laym. *loc. cit. num.* 7. Lessius *loc. cit.* & alii. Vid. verb. *Missa art.* 17. *n.* 11. *&* 12.

Hinc infertur, quod licet quis die Festo 8
Missam attente audiens, habeat expressam intentionem tunc non satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, sed aliam Missam postea audiendi, is nihilominus satisfacit, ita ut non teneatur postmodum aliam audire. Item qui recitavit 9
divinum Officium, vel partem ejus, non ea devotione, & attentione, qua voluisset, & ideo proposuit repetere ad satisfaciendum præcepto; non tenetur repetere, quia per illam primam recitationem satisfecit præcepto. Item 10
qui die Festo Missam audivit, Divinum Officium recitavit, Pœnitentiam Sacramentalem peregit, & alia hujusmodi cum expresso animo non satisfaciendi, non tenetur postea mutare voluntatem, ut velit per præcedens opus satisfecisse, quia vere satisfecit. Lugo *de Eucharistia disput.* 22. *sect.* 2. *num.* 12. Salas *D.* 9. *num.* 33. Busemb. *loc. cit.* Sanch. & alii supra citati.

Leges, & præcepta impleri possunt sine caritate, seu gratia sanctificante. *Communis*. 11
Et ratio est, quia præcipitur solum substantia actus inclusi in præcepto, non autem modus præcepti; æque enim adimplet legem, qui eam observat in peccato, ac qui eam observat in gratia; quis enim diceret, quod non satisfaciat præcepto audiendi Missam, præcepto jejunandi, præcepto festandi, præcepto honorandi parentes, & hujusmodi, qui talia, & similia præcepta exequatur existens in peccato? Unde falsissimum est, caritatem esse necessariam ad implenda omnia præcepta, ut perperam docuerunt Bajus, Jansenius, & alii, & ideo a S. Pio V. die 1. Octob. 1567. Constit. incip. *Ex omnibus*, a Gregorio XIII. die 29. Januarii 1579. Constit. incip. *Provisionis nostræ*, & ab Urbano VIII. die 6. Martii 1641. Constitut. incip. *In eminenti* inter 79. propositiones Michaelis Baii & aliorum, merito damnata fuit sequens propositio in ordine 16. *Non est vera legis obedientia, quæ fit sine caritate*.

Quinimmo potest etiam satisfieri legi, seu 12
præcepto per actionem ex fine, vel circumstantia extrinsece malam, & vitiatam. Sanch. *lib.* 1. *Moral. c.* 14. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 4. *n.* 6. Lugo *disp.* 22. *sect.* 2. *num.* 23. Reiffenst. *l. c.*

l. c. n. 48. & alii communiter apud Mastrium
Theol. Moral. disp. 2. *q.* 5. *n.* 169. Et ratio est,
quia Lex præcipit tantum substantiam actionis
ex objecto suo honestæ: non autem finem, vel
circumstantias, adeoque potest quis ponendo
substantiam legis, seu præcepti, satisfacere
ipsi legi, seu præcepto etiam per actionem ex
fine, vel circumstantia extrinsece malam, &
vitiatam, quamvis peccet pro ratione pravi fi-
13 nis, aut circumstantiæ malæ. Hinc infertur,
quod si quis jejunet, vel intersit Missæ ob
vanam gloriam, vel etiam, ut furetur, vel
ob alium pravum finem, potest nihilominus
implere præceptum, etiam per tales, & simi-
les actus ex fine, seu circumstantia peccami-
nosos, quia implet substantiam illius præcepti,
licet peccet contra aliud, cui finis ille malus
14 opponitur. Item Sacerdos, qui Missam cele-
brat in statu peccati mortalis, satisfacit &
suæ obligationi & præcepto audiendi Missam
die Festo, non obstante quod gravissime pec-
cet; ponendo enim actum præceptum, jam
adimplet quod ei erat injunctum, & conse-
15 quenter satisfacit etiam præcepto. Item adim-
pletur votum, Juramentum Deo factum, Pœ-
nitentia Sacramentalis, & hujusmodi, quam-
vis actus, per quem adimpletur, sit malus,
& peccetur contra aliud præceptum, cui actus
ille malus opponitur. *Omnes citati Doctores*,
& alii passim.
16 Nec valet objicere, quod adimplens legem,
seu præceptum per actum peccaminosum, non
adimpleat modum, ac finem præcepti, qui est
honorare Deum per actum præceptum; Non
valet, inquam, quia modus, & finis non ca-
dit sub præcepto, nisi sit de intrinseca ratio-
ne actus præcepti, seu in aliqua lege, vel præ-
cepto sit specialiter, & expresse requisitus.
17 *Sic communis Doctorum sententia*. Si autem mo-
dus, & finis sit de intrinseca ratione actus
præcepti, seu in aliqua lege, vel præcepto sit
specialiter, & expresse requisitus, nequit uti-
que adimpleri præceptum non adimpleto mo-
do ac fine; Sic sacrilege confitens non satis-
facit præcepto annualis Confessionis, & sacri-
lege communicans non satisfacit præcepto Pa-
schalis Communionis; quia ad Sacramentum
Pœnitentiæ necessario requiritur dolor de pec-
catis commissis, propositum de cetero non
peccandi, & Confessio omnium peccatorum;
Finis enim talis præcepti est, ut peccatores
per tale Sacramentum remittantur in Dei gra-
tiam, sicuti finis, & modus recipiendi Sacram
Communionem est, ut recipiatur in statu gra-
tiæ, & gratia per ipsam in communicante au-
geatur; Unde merito ab Alexandro VII. die
24. Septembris 1665. inter alias fuit damnata
sequens propositio 14. in ordine: *Qui facit
Confessionem voluntarie nullam satisfacit præce-
pto Ecclesiæ*, & ab Innocentio XI. die 2. Mar-
tii 1679. merito inter alias fuit damnata se-
quens propositio 55. in ordine: *Præcepto Com-
munionis satisfit per sacrilegam Corporis Domi-
ni manducationem*. Sic etiam si quis dormiens 18
die Festo assistat Missæ, non satisfacit præce-
pto Ecclesiæ, quia de intrinseca ratione præ-
cepti audiendi Missam die Festo est, ut quis
ei assistat modo humano, seu cum adverten-
tia rationis, quod a dormiente non fit, adeo-
que &c. Et sic dicendum est de similibus.
Leges seu præcepta quamvis sine caritate, 19
seu gratia sanctificante possint adimpleri satis-
factorie, idest ipsis satisfieri; non tamen sine
caritate, & gratia sanctificante possunt adim-
pleri meritorie, idest per talem impletionem
præmium mereri. *Communis, argum. Epist.* 1.
ad Corinth. c. 13. *n.* 1. ibi: *Si linguis homi-
num loquar, & Angelorum, caritatem autem
non habeam, factus sum velut æs sonans, aut
cymbalum tinniens*, & infra *num.* 3. *Et si di-
stribuero in cibos pauperum omnes facultates
meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ar-
deam, caritatem autem non habuero, nihil mihi
prodest*.
Potest eodem tempore satisfieri pluribus le- 20
gibus, & præceptis per diversos actus, quan-
do unus actus non impedit alium debite exer-
cendum. *Communis*. Et ratio est, quia qui
facit id, quod lege, vel præcepto præscribi-
tur, legi vel præcepto satisfacit: sed potest
quis eodem tempore facere quod præscribunt
diversæ leges, seu diversa præcepta; ergo po-
test quis eodem tempore satisfacere pluribus
legibus vel præceptis, quoties unus actus non
impedit alium debite exercendum. Hinc in- 21
fertur, quod qui die Festo audiendo Missam
recitat Horas Canonicas, vel alias preces obli-
gatorias, satisfacit eodem tempore præcepto
audiendi Missam, & præcepto recitandi Ho-
ras Canonicas, seu obligationi recitandi alias
preces aliunde debitas, quia recitatio Hora-
rum, seu aliarum precum, non impedit at-
tentionem requisitam ad Missam. *Communis*.
Item satisfacit præcepto, qui tempore Missæ 22
conscientiam suam examinat, elicit actus do-
loris, vel aliis piis actionibus se præparat ad
Confessionem, quia istæ actiones non impe-
diunt attentionem requisitam ad Missam. *Com-
munis*. An autem ille, qui per notabilem par- 23
tem Missæ confitetur sua peccata, satisfaciat

præ-

præcepto audiendi Missam, *Vid. verb. Missa*
art. 17. *n.* 27. ubi alia ad rem per totum ar-
ticulum.
24 Unico & eodem actu potest satisfieri plu-
ribus Legibus, seu præceptis extra tamen ma-
teriam Justitiæ; & nisi aliud colligatur ex
mente Legislatoris, seu præcipientis. Sanchez
lib. 1. *in Decalogum c.* 14. *num.* 5. Reiffenstuel
loc. cit. num. 51. Herlncx *disp.* 3. *de legibus n.*
85. Salas, Bonacina, & alii apud Mastrium
Theol. Moral. disp. 2. *qu.* 5. *art.* 170. Et ratio
est, quia obligatio legis, seu præcepti pendet
a mente Legislatoris, seu præcipientis, ipsi-
usque voluntatem non excedit: ergo si Legis-
lator, seu præcipiens unico actu intendit, &
permittit pluribus simul satisfieri legibus, seu
præceptis, sequitur unico actu pluribus Legi-
25 bus, seu præceptis satisfieri posse. Hinc sequi-
tur, quod qui obligatur ad recitandas Horas
Canonicas ratione Ordinis Sacri, simulque Be-
neficii Ecclesiastici, satisfacit unica recitatio-
26 ne. Item qui tenetur jejunare ex voto die Ve-
neris, si tali die occurrant Quatuor anni Tem-
pora, & Vigilia alicujus Sancti, unico jeju-
nio satisfacit tribus obligationibus, scilicet vo-
27 to, & duobus Ecclesiæ præceptis. Item quan-
do Festum alicujus Sancti incidit in Dominica,
non tenetur quis audire duas Missas, sed
unica audita Missa satisfacit duplici præcepto,
scilicet & præcepto pro Dominica, & præ-
cepto pro festo talis Sancti. Et sic de simi-
libus.
28 Notanter autem fuit dictum in conclusione
sub num. 19. *extra tamen materiam justitiæ*,
quia si sint plures obligationes Justitiæ, iis
satisfieri non potest unico actu; Si enim Pe-
trus debeat Paulo centum aureos ex contractu,
& alios centum ex damnificatione injusta, non
satisfacit utrique obligationi, semel dando
Paulo centum, sed tenetur dare ducentos,
quia in materia Justitiæ commutativæ, seu in
debitis Justitiæ, attenditur æqualitas rei ad
rem; non potest autem unum centum esse æ-
quale debitis plurium centum; Secus autem
est in materia Legali, seu in debitis Legali-
bus, quia ibi attenditur mens, & intentio Le-
gislatoris, quæ sæpius ferri potest in unum
idemque opus; *ita Doctores omnes citati*.
29 Notanter etiam fuit dictum in eadem con-
clusione, *nisi aliud colligatur ex mente Legisla-*
toris, seu præcipientis, quia si circumstantiæ,
seu verba legis denotent Legislatorem velle
exigere actum non debitum, tenebitur subdi-
tus illum actum non debitum præstare, & non
30 poterit satisfacere actu alias debito. Hinc si
Confessarius injungat pœnitenti Rosarium pro
Pœnitentia, & talis Pœnitens sit voto obstri-
ctus ad Rosarium recitandum quotidie, Pœ-
nitens non satisfacit præcepto Confessarii per
recitationem Rosarii debitam ex voto, quia
Confessarius, nisi oppositum exprimat, vel
aliunde colligi possit, obligare intendit Pœni-
tentem ad rem non debitam. Item si Confes- 31
sarius pro Pœnitentia injungat auditionem
Missæ, nisi oppositum exprimat, vel aliunde
colligi possit, censetur velle obligare Pœni-
tentem ad aliam auditionem Missæ ab ea,
quam die Festo audire tenetur. Secus autem 32
esset, si Confessarius injungeret pro Pœniten-
tia auditionem quotidianam Missæ pro uno
anno, & hujusmodi; quia ex benigna inter-
pretatione censetur contentus esse Missa debi-
ta ex præcepto diebus festivis, neque enim
censendus est velle obligare ad audiendas duas
Missas diebus festivis, nisi id exprimat; Cum
enim sit grave onus, si id voluisset, expres-
sisset; *arg. cap. Inter corporalia* 2. *de transla-*
tion. Episcop. §. *Sed neque istud*, *capit. Quia*
circa 22. *de privilegiis*, & *cap. Ad audientiam*
12. *de Decimis*. Sic Castropalaus *disp.* 1. *punct.*
19. *n.* 1. & *seq.* Kazenberger *Supplem. Theo-*
log. Decal. cap. 1. *sect.* 1. *quæst.* 4. *num.* 46.
Reiffenstuel *loc. cit. num.* 63. & alii supraci-
tati.
Nullatenus tamen potest unica numerice re- 33
citatione Divini Officii satisfieri duplici præ-
cepto, v. g. pro die præsenti, & pro die cra-
stino, quando hora licita anticipandi Matuti-
num, & Laudes, recitatur hodie Officium diei
sequentis; Adstricti enim ad Horas Canonicas
tenentur legere Officia singulis diebus affixa;
Unde Alexander VII. die 18. Martii 1666.
merito damnavit inter alias sequentem propo-
sitionem 35. in ordine: *Unico Officio potest quis*
satisfacere duplici præcepto pro die præsenti, &
crastino.

Articulus V.

Lex quo ad ejus cessationem.

LEX humana cessat, vel per cessationem ejus 1
causæ finalis; vel per ejus abrogationem;
vel per interpretationem, seu Epichejam; vel
per dispensationem; vel per privilegium, vel
per consuetudinem contrariam. *Communis*. Lex 2
igitur cessat per cessationem ejus causæ finalis;
scilicet Lex cessat, omnisque ejus obligatio,
quando cessat universim totalis ejus causa fina-
lis. Suarez *lib.* 6. *de legibus c.* 9. *n.* 5. Silvester
verb.

verb. Lex qu. 9. §. 8. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 21. *n.* 3. & communis aliorum ; *argum. l. Adigere* §. 2. *ff. de Jurepatr.* ubi aperte habetur, quod cessante ratione, & causa Legis, vel obligationis, cessat Lex, seu obligatio ipsa ; *& cap. Cum cessante* 60. *de Appellationib.* ibi : *Cum cessante causa cesset effectus*. Et ratio est, quia sicuti Lex ab initio non subsistir, si sine ratione lata sit, cum ratio Legis sit anima Legis ; *L. Cum ratio*, *ff. de bonis damnatorum*, ita etiam postea desinit desinente ratione ejus, quandoquidem tunc ejus observatio inutilis atque supervacanea esse incipit ? Unde hac ratione Apostolus *ad Hebræos* 7. ait : *Reprobatio fit præcedentis mandati* (idest Legis Mosaicæ) *propter infirmitatem ejus & inutilitatem*. Sic in primitiva Ecclesia Apostoli *Actorum* 15. Legem constituerunt, ut omnes abstinerent ab immolatis, sanguine, & suffocatis, eo solo fine, ut Judæi ab iis abhorrentes tanto facilius in Fide, & Religione cum Gentilibus jungerentur. Quo fine successu temporis cessante, cessavit quoque illa Lex talis abstinentiæ, ut docet S. Augustinus *lib.* 32. *contra Faustum cap.* 13. Nicolaus primus *in responsione ad Bulgaros cap.* 90. S. Thom. 1. 2. *q.* 103. *art.* 4. *ad* 3. ubi addit, *Procedente autem tempore, cessante causa cessavit effectus*, scilicet obligatio illius Legis Apostolicæ. Et sic docent Doctores communiter.

3 Notanter autem dictum fuit, *quando cessat totalis ejus causa finalis*. Nam si cesset tantum finis partialis, seu partiale motivum Legis, non ideo cessat ipsa Lex, cum tunc perseveret adhuc alter finis, seu aliud Legis motivum sufficiens ad conservandam ejus obligationem, ut recte observat Abbas, *in cap. Cum cessante* 60. *de Appellat. num.* 2. Layman *l. c. num.* 3. La Croix *lib.* 2. *n.* 86. Henricx *disp.* 3. *qu.* 16. *num.* 202. Paulus Mezger *disp.* 36. *n.* 5. Mastrius *cit. quæst.* 6. *num.* 209. & alii plures apud ipsos. Et ratio est, quia quando sunt plures fines, licet simul sumpti faciant unicum finem totalem, tamen deficiente uno, si alius maneat, manet quoque adhuc Legis obligatio ; adeoque si cesset tantum finis partialis, seu partiale motivum Legis, non ideo cessat ipsa Lex.

4 Notanter etiam dictum fuit quando cessat causa *universim* ; quia cessante causa, seu fine Legis in particulari homine, non ideo cessat obligatio ipsius Legis. Et ratio est, quia finis Legis humanæ non potest cessare quo ad aliquem in particulari, si adhuc maneat quo ad communitatem ; finis enim Legis in præsumptione periculi fundatæ, non est evitare quodcumque periculum in particulari, sed periculum in communi, & generaliter, adeoque quamvis cesset periculum in aliquo particulari, cum non cesset periculum in communi, & generaliter, non cessat obligatio Legis ; Si enim v. gr. Princeps Lege lata interdicat Civibus usum armorum ad vitandas rixas, & homicidia, fas non erit alicui particulari arma prohibita gestare, quamvis in ipso ob senectutem, vel pacificam naturam, seu morum probitatem, vel simplicitatem cesset rixarum, & homicidiorum periculum ; quia interest boni publici, ut Leges communes ab omnibus communiter observentur ; quandiu non occurrit aliquod impedimentum contrarium, quod per Epichejam excuset, aliter orirentur multa incommoda in damnum Reipublicæ, si tali, & similibus casibus tribueretur licentia agendi contra Legem ; nam quisque facile sibi posset blandiri, causam & finem Legis hic & nunc in se cessare. Et sic tenent D. Thom. 2. 2. *qu.* 154. *artic.* 2. *in cap.* Suarez *lib.* 6. *de Legibus cap.* 9. *num.* 6. Laym. *loc. cit. num.* 3. Mastrius *loc. cit. num.* 210. Herincx *loc. cit. num.* 203. La Croix *loc. cit. num.* 314. Paulus Mezger *loc. cit. num.* 6. Kazenberger *loc. cit. num.* 314. ubi restatur de communi, Amicus, Aversa, Caspensis, Sotus, Salas, Reding. aliique plurimi contra Granad. Henriquez, Dianam, & alios.

Lex in præsumptione fundata, cessat obligare, si de contraria veritate constet, quia ex communiter recepto axiomate Præsumptio cedit veritati ; *arg. cap. Super hoc* 5. *de renuntiat. l. Continuus* 137. *ff. de verb. signific. l. ult. ff. Quod metus causa ; l. Imperatores, ff. de probationib.* ibi : *Respondi, veritati locum superfore*, ex quibus aperte deducitur, quod mens Legislatorum nunquam fuit per Leges in præsumptione fundatas aliquid disponere contra veritatem ; adeoque veritate cognita, sive per propriam confessionem, sive per alias legitimas probationes, cessant tales Leges obligare etiam in Foro externo ; & multo magis cessant obligare in Foro interno, seu conscientiæ, ubi talis veritas est manifesta ; quia ut Apostolus 2. *ad Corinth.* 1. dicit : *Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ*. Tum quia talibus præsumptione a parte rei falsa infestatis, non deficit suum verum Jus, sed solum probatio, *arg. l. Duo sunt, ff. de Testament. Tutel.* adeoque cum Leges debeant esse justæ, *cap. Erit autem Lex* 2. *dist.* 4. cum similibus, nullimode potest dici mentem Legum 5

in

in præsumptione fundatarum fuisse Jus suum alicui adimere etiam cognita veritate, cum Jus suum unicuique tribuere, pertineat ad tria Juris præcepta §. *Juris*, *Instit. de Just. & Jur.* his verbis expressa: *Juris præcepta hæc sunt*, *honeste vivere*, *alterum non lædere*, *Jus suum cuique tribuere*. Et sic tenent Abbas *in capit. Quia plerique n.* 18. *de Immun. Eccles.* Covarr. *in cap. Cum esses n.* 9. *de Testam.* Navarr. *in cap. Ita quorumdum*, *de Judæis*, *notab.* 10. *n.* 29. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 21. *num.* 4. & alii passim.

6 Lex cessat per ejus abrogationem, cum a Legislatore, seu legitimo Superiore in totum tollitur. *Communis*. Hic tamen advertendum venit, quod datur differentia inter abrogationem, derogationem, & irritationem Legis. Abrogatio enim Legis fit, cum Lex in totum tollitur; Derogatio vero cum Lex tollitur solum ex parte; textu expresso *in l. Derogatur* 102. *de verb. significat.* ibi: *Derogatur Legi*, *cum pars detrahitur; abrogatur Legi*, *cum prorsus tollitur*.

7 Irritatio autem Legis fit cum Lex ab inferiori instituta, auctoritate Superioris irritatur, seu rescinditur, & nullius valoris efficitur, ut si Lex ab Episcopo lata, a Summo Pontifice annulletur, irrita & inanis, ac nullius roboris declaretur. *Communis*.

8 Legem abrogare potest Legislator, qui eam tulit. *Communis*, *arg. c. Omnis res* 1. *de Reg. Juris*, ubi expresse dicitur, quod *Omnis res*, *per quascumque causas nascitur*, *per easdem dissolvitur*.

9 Item Legem abrogare potest Legislatoris successor in officio, vel in Jurisdictione Superior; quia voluntas Successoris æquivalet in Jurisdictione voluntati Antecessoris; & voluntas Superioris etiam prævalet, adeoque quod in Jurisdictione licuit Antecessori, etiam licebit Successori, vel utriusque Superiori. *Communis*, *arg. cap. Innotuit* 20. *de elect.* §. *Quamvis*, *cap. Exiit* 3. *de verb. signific. in* 6. §. *Ceterum sanctæ memoriæ*, cum similibus.

10 Inferior tamen nequit abrogare Legem Superioris, cum voluntas inferioris nullum habeat Jus, seu nullam potestatem supra voluntatem Superioris; *cap. Inferior* 4. *dist.* 21. *cap. Cum Inferior* 16. *de majorit. & obed. Clement. Ne Romani*, *de elect.*

11 Nova Lex, seu Constitutio Principis tollit priorem sibi directe contrariam, etiamsi de ipsa non faciat mentionem. *Communis*, textu expresso, *in cap. Licet* 1. *de Constit. in* 6. ibi: *Licet Romanus Pontifex* (*qui Jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere*) *Constitutionem condendo posteriorem*, *priorem*, *quamvis de ipsa mentionem non faciat*, *revocare noscatur &c.* & concordat Jus Civile; *l. Sed & posteriores*, *ff. de Legibus*, ibi: *Sed & posteriores Leges ad priores pertinent*, *nisi contrariæ sint*. Hinc pariter in Testamentis statur ultimo, etiamsi in ipso non fiat mentio de priori, *l. Si mihi*, *& tibi*, *ff. de Legatis* 1. *& cap. ultima voluntas* 4. *caus.* 13. *q.* 2. ubi dicitur, *quod ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet*.

Lex nova, seu Constitutio Principis generaliter lata, non tollit, nec revocat rationabiles consuetudines, & particularia statuta locorum nisi id exprimat. *Communis*, textu expresso *in cit. c. Licet* 1. *de Constit. in* 6. ubi post verba *num. antecedenti* allegata, statim subjungitur: *Quia tamen locorum specialium*, *& personarum singularium consuetudines & Statuta* (*cum sint facti*, *& in facto consistant*) *potest* Romanus Pontifex *probabiliter ignorare; ipsis*, *dum tamen sint rationabilia per Constitutionem a se noviter editam* (*nisi expresse caveatur in ipsa*) *non intelligitur in aliquo derogare*. 12

Expressio autem talis abrogationis seu derogationis sufficit, quod fiat per clausulas generales in Lege appositas v. g. *Nulla obstante consuetudine contraria*, *vel non obstantibus quibuscumque Statutis particularium locorum*, *seu non obstantibus quibuscumque statutis*, *vel consuetudinibus etiam immemorialibus*, & hujusmodi. Gailus *lib.* 1. *pract. observ.* 18. *n.* 2. Laym. *cap.* 1. *n.* 12. *de Const. in* 6. Reiffenst. *l.* 1. *Decr. tit.* 2. *n.* 499. & alii passim. 13

Leges non sunt abrogandæ, seu immutandæ, nisi ex gravi & justa causa; *l.* 3. *ff. de Const. Princip.* ibi: *In rebus novis constituendis evidens esse utilitas debet*, *ut recedatur ab eo Jure*, *quod diu æquum visum est*, quia (ut expresse dicit Benedictus XI. Summus Pontifex in Extravag. *Inter cunctas* 1. *de privil.* §. *Sane*) *plerumque pariunt novitates discordiam præsertim dum ab eo*, *quod diu æquum visum est*, *per novam Constitutionem receditur*, *nec quare recedatur*, *utilitas evidens*, *vel alia causa subest*. *Ita Communis Doctorum*. 14

Justa autem & gravi interveniente causa pro varietate temporum, & circumstantiarum valide & licite possunt mutari Leges, eas vel in totum abrogando, vel ipsis ex parte derogando. *Communis*, textu expresso *in c. Non debet* 8. *de consang. & affinit.* ibi: *Non debet reprehensibile judicari*, *si secundum varietatem temporum statuta quandoque mutentur humana*, *præsertim cum urgens necessitas*, *vel evidens utilitas id exposcit*, *quoniam ipse Deus ex his*, *quæ in veteri Testamento statuerat*, *nonnulla* 15

mutavit in novo. *Item in cap. Alma mater* 24. *de sentent. excomm. in* 6. ibi: *Alma mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat, & consulit, quæ suadente subjectorum utilitate postmodum consultius, & rationabilius revocat, in meliusve commutat*.

16 Sine justa vero & gravi causa possunt quidem abrogari Leges valide, at non licite. *Communis*. Et quidem quod possint abrogari valide, stat clarum, quia cum obligatio Legum dependeat a voluntate Legislatorum in fieri, & conservari, tamquam a causa adæquata, sublata hac voluntate peribit obligatio Legum, & consequenter earum abrogatio erit valida; *arg. cap. Omnis res* 1. *de Reg. Juris*, ibi: *Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Quod autem nequeant abrogari licite, clare patet, quia Legislator, seu ejus Successor, vel Superior peccat agendo contra exigentiam boni publici, abrogare autem Leges sine justa & gravi causa, est contra exigentiam boni publici; *arg. cit. Juribus sub n.* 14. adeoque &c.

17 Lex cessare potest per veram interpretatio-
18 nem, & Epichejam. *Communis*. Interpretatio autem nihil aliud est quam congrua per aliud clarius explicatio verborum Legis ordinata ad concipiendum verum Legis sensum a Legisla-
19 tore intentum. *Est in re communis*. Interpretatio juxta Gloss. *in l.* 37. *ff. de Legibus* est triplex, scilicet Authentica, Usualis, & Doctrinalis. Interpretatio *Authentica* seu necessaria, cui nempe necessario est acquiescendum, est illa, quæ fit a Legislatore, seu ejus Successore per aliam Legem prioris declarativam, & obtinet eandem auctoritatem, ac ipsa Lex, quam declarat; & de hac interpretatione intelligendum est id quod habetur *l.* 11. *Cod. de Legibus* juncto Summario *ib. Ejus est Legem interpretari, cujus est condere*, *& c. Inter alia* 31. *de sent. excomm.* ibi: *Ut unde Jus prodiit, interpretatio quoque procedat*. Interpretatio *Usualis* est quæ per usum, & consuetudinem introducitur, nam consuetudo, ut dicitur *c. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*, est prima Legum interpres; sed de hac infra. Interpretatio *Doctrinalis* seu scholastica, vel Magistralis est, quæ a Doctoribus, seu Magistris dari solet; *l. unic. Cod. de Prof. Urbis Constant. l.* 22. & hæc per se loquendo non inducit obligationem, sed duntaxat probabilitatem; Unde huic interpretationi non est necessario inhærendum, nisi fiat a communi Doctorum consensu, ac alia meliora, & solidiora Juris fundamenta non suppetant.

20 Interpretatio Doctrinalis, seu Magistralis subdividitur in declarativam, extensivam, & restrictivam. Interpretatio *Declarativa* est congrua dubiorum, vel obscurorum verborum expositio. Interpretatio *extensiva* est ea, per quam fit ampliatio Legis ad non expressa; Et hæc vel est *mere extensiva*, per quam dispositio Legis ob paritatem, vel similitudinem rationis, extenditur ad personam, vel casum, neque verbis, neque mente Legislatoris comprehensum, vel est *etiam comprehensiva*, per quam Lex extenditur ad personam, vel casum, verbis quidem non expressum, mente tamen Legislatoris comprehensum ob adæquatam rationis identitatem. Interpretatio *restrictiva* est ea, per quam verba Legis, aut Statuti suadente sic æquitate in sua generali significatione coarctantur, & restringuntur.

Authentica Legis interpretatio fieri potest a 21
Legislatore, ejusque Successore, vel utriusque in Jurisdictione Superiore, *Communis*, *arg. l.* 11. *Cod. de Legibus*, ubi Summarium inquit: *Ejus est Legem interpretari, cujus est condere: &c. Inter alia* 31. *de sent. excomm.* ibi: *Ut inde jus prodiit, interpretatio quoque procedat*. Non po- 22
test tamen Authentica Legis interpretatio fieri ab inferiore, nisi ad hoc ipsum a Superiore habeat potestatem. *Communis*, *arg. cap. Inferior* 4. *dist.* 31. *cap. Cum inferior* 16. *de majoritat. & obed. & Clement. Ne Romani*, *de elect.*

Usualis Legis interpretatio fieri potest ab 23
ipso usu communi, & consuetudine legitime introducta. *Communis* per textum *in l. Si de interpretatione* 37. *ff. de Legibus*, ibi: *Si de interpretatione Legis quæratur, in primis inspiciendum est, quo Jure Civitas retro in hujusmodi casibus usa fuisset; optima enim est Legum interpres consuetudo*, *& cap. Cum dilectus* 8. *de consuetudine*, ibi: *Consuetudinem approbatam, quæ est optima legum interpres*.

Doctrinalis Legis interpretatio fieri potest 24
etiam a privatis Doctoribus, seu Magistris, si observent regulas communiter præscribi solitas. Cum enim Lex sæpe sæpius quid obscurum, & ambiguum in sua significatione contineat, necesse erat, ut Doctoribus, seu Magistris tribueretur facultas eam interpretandi, & per quid clarius explicandi. *Communis*, per textum *in l. un. de Professoribus Urbis Constantinop. l.* 12. *& in cap. Cum de diversis* 2. *de privilegiis in* 6.

Pro interpretatione Doctrinali, seu Magi- 25
strali observandæ sunt sequentes Regulæ. Prima Regula: *Verba clara non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam*. *Communis*, cum Glossa *in cap. Cum Dilectus* 8. *de consuetudine*, *verb. Nec juri communi*, ubi sic præ-

præcise dicit : *Ubi verba non sunt ambigua , non est locus interpretationi ; sed ubi sunt dubia , necessaria est interpretatio* , & colligitur *ex l. Licet Imperator , ff. de Legatis* 1. *& l. Ille , aut Illa , ff. de Legatis* 3.

26 Secunda Regula : *Verba Legis sunt intelligenda secundum propriam significationem , nisi aliud constet sensisse Legislatorem . Communis* , per textum *in c. Ad audientiam* 12. *de Decimis , & in l. Non aliter , ff. de Legatis* 3. ibi : *Non aliter a significatione verborum recedi oportet , quam cum manifestum est , aliud sensisse Testatorem . Et l.* 1. *§. Si is , ff. de exercitatoria actione* , ibi : *In re dubia melius est verbis Edicti servire* .

27 Tertia Regula : *Si de mente Legislatoris constet , interpretatio est facienda potius secundum ipsam , quam secundum Legis verba , quidquid aliud ipsa verba sonare videantur ; Communis* , per textum *in cap. Humanæ aures* 11. *caus.*22. *qu.* 5. ibi : *Non debet aliquis verba considerare (intellige nude , & simpliciter) sed voluntatem , & intentionem , quia non debet intentio verbis deservire , sed verba intentioni* . Hinc *l. Scire* 16. *ff. de Legibus* dicitur : *Scire Leges non est earum verba tenere , sed vim , & potestatem , & c. Certum est* 88. *de Reg. Juris in* 6. ubi expresse dicitur : *Certum est , quod is committit in Legem , qui Legis verba complectens , contra*
28 *Legis nititur voluntatem* . Mens autem Legis, sive Legislatoris desumi debet , tum ex materia Legis , tum ex circumstantiis temporum , locorum , & personarum , præcipue ex ratione in Lege posita ; *cap. Intelligentia* 6. *de verbor. significat.* ibi : *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi , quia non sermoni res , sed rei est sermo subjectus* .

29 Quarta Regula : *Lex generaliter , & indistincte est intelligenda* ; *Communis* , per textum in *c. Quia circa* 22. *de privileg.* ubi additur hæc ratio : *Cum nihil exceperit , & poterat excepisse* . Unde commune Juristarum axioma juxta Summarium in *l. De pretio , ff. de publiciana in rem actione* , sic expresse habet : *Ubi Lex non distinguit , neque nos distinguere debemus* .

30 Quinta Regula : *Exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis* ; *Communis* , per textum *in l. Quæsitum §. Denique , ff. de Instructor.* ibi : *Nam qui hæc excepit , non potest non videri de ceteris rebus , quæ in ea essent sensisse* , & concordat *l. Cum Prætor* 12. *ff. de Judiciis , c. Qualis hinc dist.* 25. *c. Dominus* 32. *q.* 7. *cap. Nonne , de præsumption. & c.* 2. *de Conjug. Leprosor.* cum similibus , & tenet expresse Fagnan. *in cap. Illa num.* 31. *Ne Sede vacante* . Barbosa *Axiomat.* 85. *num.* 4. & Glossa communiter recepta , *l. in iis , quæ , ff. de Legibus* , ubi ait : *Exceptio a regula firmat regulam in aliis* .

Sexta Regula : *Ubi eadem est ratio , eadem est* 31
Juris dispositio ; Communis , per textum *in l. Ideo , ff. de Legibus* , ibi : *Semper quasi hoc Legibus inesse credi oportet , ut ad eas quoque personas , & ad eas res pertineant , quæ quandoque similes erunt , & l. Non possunt , ff. eodem* , ibi : *Non possunt omnes articuli singillatim , aut Legibus , aut Jurisconsulto comprehendi , sed cum in aliquo casu sententia eorum manifesta est , is qui Jurisdictioni præest , ad similia procedere , atque ita Jus dicere debet . Et cap. Inter corporalia* 2. *de translation. Episcop.* ibi : *Cum de similibus idem judicium sit habendum* .

Septima Regula : *In omnibus causis potior* 32
debet esse ratio æquitatis , quam stricti Juris ; Communis , per textum *in l. Placuit* , Cod. *de Judiciis* , ibi : *Placuit in omnibus rebus præcipuam esse justitiæ , æquitatisque scriptæ , quam stricti Juris rationem , & l. In omnibus , ff. de reg. Juris* , ibi : *In omnibus quidem , maxime tamen in jure , æquitas spectanda est . Et l. Quod si Ephesi §. Interdum , ff. de eo quod certo loco* , ibi : *In summa æquitatem ante oculos habere debet Judex , & c. Ex part.* 13. *de Offic. Delegati* , ibi : *Et in causa juxta Juris æquitatem*
procedere . Ubi autem deficit æquitas scripta , 33
& in Jure circa aliquam causam nihil habetur expressum , tunc servanda est æquitas non scripta , & Judex procedere debet prout æquum , & justum esse censuerit ; *cap. Ex parte sua* 21. *de transactionibus* , ibi : *In his vero super quibus jus non invenietur expressum , procedas (æquitate servata) semper in humaniorem partem declinando secundum quod personas , & causas , loca , &*
tempora videris postulare . Æquitas vero est ju- 34
stitia dulcore misericordiæ temperata , ut eam definit S. Cyprianus relatus ab Abbate *in cit. cap. Ex parte sua* 11. *de transactionibus num.* 7. Vel æquitas est quædam factorum convenientia , & rectitudo judicii naturalem sequens rationem , ut eam definit Baldus *in l. Omnes populi num.* 19. *ff. de justitia & jure* . Barb. *Axiom.* 15. *n.* 5.

Octava Regula : *Argumentum a sensu contra-* 35
rio est satis validum ; Communis , per textum *in l.* 1. *ff. de Officio ejus , cui mandata est jurisdictio* , ibi : *Hujus rei fortissimum argumentum est , quod Lege Julia de vi nominatim cavetur &c. Non aliter igitur mandare poterit ; & cap. Qualis hinc dist.* 25. ibi : *Quod enim de uno negatur , consequens intellectus patet , quia de quibusdam conceditur* . Unde Glossa *in c. Cum*

Apostolica, *verb. Datur intelligi*, *de his quæ fiunt a Prælatis*, expresse dicit, quod *a contrario sensu datur fortissimum argumentum*. Dummodo tamen ex tali argumento a sensu contrario nullum sequatur absurdum, aut inconveniens, sed Jurium correctio; quia argumentum a sensu contrario non valet, quando ei alia Jura resistunt, ut expresse dicit Glossa communiter recepta *in cap. Significasti*, *verb. Clerici*, *de Foro competent.* ibi: *Argumentum a sensu contrario non habet locum*, *cum alia Jura contradicunt*.

36 Nona Regula: *Non censetur plus de priori Lege mutatum*, *quam est expressum in posteriori*; *Communis* per textum *in l. Præcipimus*, *Cod. de appellat.* ibi: *Quidquid autem hac Lege specialiter non videtur expressum*, *id veterum Legum*, *Constitutionumque regulis omnes relictum intelligant*, *& l. Si vero §. De viro*, *ff. soluto Matrimon.* ubi Summarium sic habet: *Provisio Legis contra Jus commune non extenditur ultra illud*, *quod exprimit*, *licet eadem sit ratio*. Accedit ratio, quia correctio Legum, utpote odiosa, non facile est præsumenda; Jura enim Juribus, quantum fieri potest, sunt concordanda, neque eorum correctio est inducenda sine necessitate, textu expresso *in cap. Cum expediat 29. de election. in 6.* ibi: *Cum expediat concordare Jura Juribus*, *& eorum correctiones*, *si sustineri valeant*, *evitari*, & concordat textus *in l. unic. de inofficios. Dotibus*, ibi: *Leges Legibus concordare promptum est*, cum similibus; Unde *in l. Non est novum 25. & sequent. ff. de Legibus*, generaliter sancitur ad evitandas Legum correctiones, Leges priores esse habendas, & explicandas per posteriores; & e contra has per priores, ibi: *Non est novum*, *ut priores Leges ad posteriores trahantur &c. sed & posteriores Leges ad priores pertinent*, *nisi contrariæ sint*.

37 Decima Regula: *Lex pœnalis*, *& omnis alia odiosa in dubio est stricte interpretanda*; *nec regulariter extendenda ultra casum*, *& personas expressas*; *Communis* per textum *in l. 42. ff. de pœnis*, ibi: *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ sunt potius*, *quam exasperandæ*, *& c. Odia 14. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Odia restringi*, *& favores convenit ampliari*; *& cap. In pœnis 49. in 6.* ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda*; dicitur autem notanter in dubio; quia si ipsa verba Legis pœnalis, aut alterius odiosæ, ejusque mens adeo clara sint, ut salva ratione recti sermonis, non possint aliam interpretationem habere, non obstante quod Lex appareat nimis dura & odiosa, adhuc erit observanda, *l. Prospexit*, *ff. Qui*, *& a quibus manumissi*, ibi: *Quod quidem perquam durum est*; *sed ita Lex scripta est*.

Undecima Regula: *Leges favorabiles ampliori interpretatione sunt intelligendæ*; *seu in materia favorabili verba Legis accipi debent secundum amplam suam significationem*. *Communis* per textum *in cit. c. Odia 15. de Regul. Juris in 6.* ibi: *Favores convenit ampliari*. Dummodo tamen nihil aliud exprimatur, vel appareat ex verbis Legis, seu alterius dispositionis, nec exinde illusio Legis sequi possit; prout notatur *in c. Si Sententia 16. & cap. Si Civitas 17. de sent. excomm. in 6.* 38

Duodecima Regula: *In Beneficiis plenissima est interpretatio facienda*; *Communis*, textu expresso *in c. Cum Dilecti 6. de Donationibus*, ibi: *In contractibus plena*; *in testamentis plenior*; *in Beneficiis plenissima est interpretatio facienda*, *& c. Olim 16. de verbor. significat.* ibi: *Cum Beneficia Principum sint interpretanda largissime*. 39

Excipienda tamen sunt Rescripta ad Beneficia Ecclesiastica obtinenda, quæ sunt strictæ interpretationis, textu expresso *in cap. Quamvis 4. de Præbendis in 6.* ibi: *Quamvis plenissima sit alias in Beneficiis interpretatio facienda*; *Litteræ tamen super obtinendis Beneficiis debent*, *cum sint ambitiosæ*, *restringi*. 40

Epicheja est benigna Legum interpretatio secundum æquum, & bonum, declarans casum aliquem particularem ex mente Legislatoris ob suas circumstantias speciales sub Lege universaliter lata non esse comprehensum. *Est in re communis*; *arg. l. Placuit*, *Cod. de Judiciis*, ibi: *Placuit in omnibus rebus præcipuam esse justitiæ*, *æquitatisque scriptæ*, *quam stricti Juris*, *& l. In omnibus*, *ff. de reg. Juris*, ibi: *In omnibus quidem*, *maxime tamen in Jure æquitas spectanda est*, cum aliis Juribus adductis supra *n. 32. & 33.* 41

In hoc autem differt Epicheja ab interpretatione Legis, quod per interpretationem interpretantur verba Legis, quando sunt obscura, & ambiguum sensum reddunt; Per Epichejam vero interpretatur mens Legislatoris, ubi constat de universali verborum sensu; dubitatur autem de mente Legislatoris, utrum nempe is talem casum particularem ob certas circumstantias voluerit, vel potuerit comprehendere sub generali locutione Legis; Unde tunc speciatim verificatur textus *cit. cap. Intelligentia 6. de verbor. significat.* ibi: *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi*, *quia non sermoni res*, *sed rei est sermo subjectus*, *& cap. In his 15. Cod. de verbor. signif.* ubi Pontifex 42

tifex facta a se interpretationis allegat hanc rationem: *Considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem; cum non intentio verbis, sed verba intentioni debeant deservire; interpretamur &c.*

43 Hinc quandoque esse locum Epicheiæ in casu aliquo particulari ob certas circumstantias concurrentes, tenet *Communis Doctorum; arg. l. 4. ff. de Legibus*, ubi dicitur, quod *ex iis, quæ forte uno aliquo casu accidere possunt, Jura non constituuntur*: Neque sic præjudicium infertur potestati Legislativæ, cum præsumatur Legislator in simili casu, eadem fuisse dicturus, ut colligitur *ex l. Nulla Juris, ff. de Legibus*, ubi habetur; *Nulla Juris ratio, aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro utilitate hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad severitatem.*

44 Lex cessare potest per dispensationem factam ab habente legitimam dispensandi pote-

45 statem. *Communis*. Quo autem ad ea, quæ speciatim concernunt dispensationem, *vid. verb. Dispensatio per tot.*

46 Lex cessare potest per Privilegium concessum ab habente legitimam potestatem ipsum concedendi. *Communis*. Privilegium enim est, quod Princeps contra communes regulas Juris, seu contra communes Leges cuipiam concedit, seu rescribit, juxta illud Esther 15. *Non enim pro te, sed pro omnibus hæc Lex constitu-*

47 *ta est*. Dicitur enim Privilegium, quasi *Lex privata*; neque esset privata, nisi aliquod speciale indulgeret; *cap. Privilegia 3. dist. 3. & capit. Abbate 25. de verbor. significat. §. Contra*.

48 Quia igitur Privilegium est contra Jus commune, & omnis recessus a Jure est odiosus, *cap. Is qui 1. de Filiis Presbyterorum §. Ille vero, in 6.* ibi: *Quam exorbitantem a Jure oportet veluti odiosam restringi*. Hinc Privilegium est stricte interpretandum, ac restringendum, dummodo ex hoc non reddatur inutile. *Communis, argum. cit. cap. Is qui, & cap. Odia 15. de Regulis Juris in 6.* ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari*, cum simil.

49 Lex cessare potest per consuetudinem con-

50 trariam legitime introductam. *Communis*. Circa autem ea, quæ speciatim quo ad hoc concernunt consuetudinem. *Vid. verb. Consuetudo per tot.*

Additiones ex aliena manu.

Pertinet & ad Jurisconsultos, Judicesque Leges interpretari. Tripliciter autem interpreta- 51
ri possunt Jurisconsulti, & Judices Leges. Pri- 52
mo ad casus similes producendo legis dispositionem, considerata ratione ejus in aliis ad eamdem utilitatem tendentibus militante, idque etiamsi taxativis verbis Lex uteretur, quippe quia taxatio tantum ad casus dispares excludendos pertinet, non item ad eos, in quibus militat similis, aut eadem, aut major ratio. Se- 53
cundo restringendo generalia Legum effata ad casus illos, in quibus solis manifesta, & adæquata ratio Legis locum habet. Tertio deni- 54
que explanando verba legis obscura vel ambigua, & dubium ipsius legis sensum eruendo.

Id autem ut recte fiat, servanda sunt quædam universalia præcepta. In primis & ante 55
omnia de mente Legis non est judicandum, nisi tota lege perfecta, quum ex antecedentibus, & subsequentibus ut plurimum evidens evadat Sententia Legis; *leg. 24. ff. de Legib.*

Deinde semper adhiberi debet ea interpreta- 56
tio, quæ caret vitio, & aptior est rei gerendæ, & convenientior menti Legislatoris; *l. 19. eod. tit. l. 67. & l. 96. ff. de Reg. jur.* non calu- 57
mniosa; *l. penult. ff. Ad exhibend.* non talis, 58
quæ circumveniat mentem Legis, dum fieret quod Lex fieri noluit, fieri tamen expresse non vetuit; *l. 29. & l. 30. ff. de leg. l. 5. Cod. eod.* quæve redderet Legem inutilem, nullis 59
accommodata casibus, & sic omni effectu destitutam, *arg. l. 1. §. ult. ff. ad municipal.* aut quæ in favorem alicujus inventa torqueret severius in ejusdem dispendium ac læsionem; *l. 25. ff. de leg. & l. 6. Cod. eod.*

Sed nec petenda est interpretatio ex iis, 60
quæ constituta sunt jure singulari, aut necessitate quadam in certis solummodo casibus; *l. 14. ff. de leg. & l. 16. ff. de Reg. jur.* aut errore sunt introducta; *l. 39. ff. de leg.*

Recedendum nec aliter est a propria ver- 61
borum significatione, quam quum manifestum est id Legislatorem voluisse, *argum. l. 69. ff. de legat. 3.* magisque in dubio verbis edicti serviendum ait Ulpianus *in l. 1. §. 20. ff. de exercit. action.* Recedere autem voluisse Legislatorem a propria significatione verborum, erui valet cum ex antecedentibus, & subsequentibus verbis Legis, præfatione, epilogo, & similibus, tum ex ratione Legis ipsi Legi subjuncta, tum etiam ex eo quod verba in proprio significatu accepta, involverent absurditatem, im-

impossibilitatem, vitium, vel significationem non satis aptam rei gerendæ.

65 Omittendum haud est etiam, ex argumentis desumptis a contrario sensu legis sensum erui posse, & interpretationem fieri, ut servarunt ipsi Jurisconsulti *in l.* 1. *ff. de Offic. ejus, cui mandat. jurisd. l.* 18. *ff. de Testib. l.* 20. §. 6. *ff. qui testam. facere poss. l.* 26. *ff. de pact. dotal.*

66 Quod si hisce, similibusque præceptis observatis necdum manifesta reddi possit legis sententia, aut evitari absurditas, iniquitasque, quam videbatur involvere dispositio Legis, haud poterit Judex prætextu æquitatis arrogare sibi licentiam spernendæ Legis tanquam duræ & iniquæ, ac judicare contra perspicuam Legis decisionem, quum Judicis sit secundum Legem, nequaquam vero de Legis justitia, vel injustitia judicare, & facti quidem quæstio, non item juris auctoritas, in ejus potestate sit; *leg.* 1. §. 4. *ff. ad Senatusconsult. Turpilian.* juncta *leg.* 12. §. 1. *ff. Qui & a quibus liberi non fiant*, solumque superest, ut eatur ad Legislatorem; *leg.* 11. *ff. de leg. l.* 2. §. 18. *Cod. de veter. jur. enucleand. l.* 1. *l.* 9. *l. penult. & ult. Cod. de leg.*

LEX COMMISSORIA. Vid. verb. *Emptio, art.* 4. *a n.* 40. *ad* 45. & verb. *Hypotheca n.* 34. *&* 35.

LIBELLUS FAMOSUS.

---

1 Libellus famosus est chartula quædam in quocumque loco reperta, ad alterius infamiam scripta, vel picta: colligitur *ex l. un. Cod. de Libell. famos. & cap. Si quis famosum* 5. *qu.* 1. *& est in re communis* cum Moscatell. *de cognition. delict. tit. de injur. & Libell. famos. num.* 8. *&* 9. Raynald. *tom.* 1. *capit.* 11. §. 1. *num.* 4. Ursaya *Institut. crimin. lib.* 2.
2 *tit.* 9. *num.* 78. Unde, ut vides, Libellus famosus sit scriptura, vel pictura. Nomine & appellatione chartulæ veniunt, nedum scripturæ, sed etiam Carmina, Epigrammata, & similes cantiones in detractionem famæ alterius compositæ. Farinacc. *qu.* 105. *n.* 467. *& sequent.* Ursaya *loco cit. nu.* 80. & alii passim; Nomine & appellatione picturæ veniunt nedum picturæ obscenæ, & turpes in alterius injuriam, & infamiam factæ, sed etiam stercorationes factæ, seu appositæ in portis, fenestris, seu domo alterius, & omnes turpitudines, & multo magis cornua ibidem in alterius injuriam, & infamiam affixa. Clarus *in Praxi* §. *fin. qu.* 68. *n.* 25. Panimol. *dec.* 52. *annotat.* 1. *n.* 22. *&* 23. Ursaya *loco cit. n.* 82. *& seq.* Farinacc. *q.* 105. *n.* 469. *&* 471. Bertazin. *consil.* 237. *n.* 2. & alii apud ipsos.

Ad constituendum Libellum famosum, quinque requisita copulative debent concurrere, ut recte observat Ursaya *loc. cit. n.* 86. Raynald. 3
lib. 1. *cap.* 11. §. 1. *a num.* 7. Primo requiritur, quod occultetur nomen Libellantis, idest, 4
quod Auctor non exprimat nomen suum, ut habetur *in l. unic. C. de famos. Libell. &* tenent Engel *in L. Cornelia*, §. *Si quis Libellum n.* 3. *ff. de injur.* Clarus *q.* 68. *nu.* 25. Ursaya *l. c. n.* 86. Raynald. *l. cit. n.* 7. & plures alii apud ipsos.

Secundo requiritur, quod in illo exprimatur nomen Libellati, seu injuriati. Sarno *in* 5
Praxi crimin. part. 2. *formul.* 10. *vers. & primo*. Maresca *apud Sarn. loc. mox cit. vers. Et primum in fine*. Raynald. *l. cit. n.* 10. Ursaya *l. c. n.* 87. Nisi tamen aliunde constet, quod de eo Auctor loqui voluit. Farinacc. *q.* 105. *n.* 47. Conciol. *resol. crim. verb. Læsæ Majestatis crimen, resol. unic. n.* 19. Raynald. *loc. cit. n.* 11. Ursaya *l. c. n.* 88. & alii.

Tertio requiritur, quod Libellus famosus 6
publicetur; est enim de substantia Libelli famosi, quod ex eo sequatur diffamatio, quæ sine publicatione non datur. Farinacc. *loc. cit. n.* 486. Sanctor. *de Pœnis part.* 2. *c.* 12. *qu.* 3. Ursaya *loc. cit. n.* 89. Raynal. *l. c. n.* 13. cum pluribus *ibi cit.* Conciol. *resolut. criminal. verb. Libellus famosus, resol. un. n.* 10. & plures alii apud ipsum.

Quarto requiritur, quod interveniat dolus, 7
quia, si aliquis non animo injuriandi, sed vel per simplicitatem, vel per jocum Libellum componat, & publicet, vel libidinis motivo cantiones canat, non erit reus Libelli famosi. Conciol. *resolut. crimin. vers. Læsæ Majestatis crimen, resol. unic. n.* 20. Ursaya *loc. cit. n.* 92. *& sequ.* Raynald. *loc. cit. n.* 18. cum plurimis *ibi citatis*, per textum *in l. Cornelia*, §. *Si quis librum, ff. de injur.* ibi: *Dolove malo fecit, vel curavit, & l.* 1. *ff. ad Legem Jul. Majestat.* ibi: *fueritve dolo malo*, *cap. Si qui inventi fuerunt* 3. *caus.* 5. *q.* 1. ibi: *Sed vim earum dolose manifestaverit*.

Quinto requiritur, quod Libellus contineat 8
non solum contumeliam, sed & simul delictum

ctum aliquod considerabile; quia si contineret
solum contumeliam, non Libellus famosus,
sed injuria in scriptis dicenda esset. Theodo-
ric. *de delict. privat. c.* 2. *aphorism.* 16. *n.* 32.
Ursaya *loc. cit. n.* 95. Raynald. *l. c. n.* 19. *&*
seq. & plures alii apud ipsum.

9 Dicta requisita debent cumulative concurre-
re ad hoc, ut quis dicatur reus Libelli famosi,
quia si unum, vel alterum ex his deficiar,
deficit nomen, & crimen Libelli famosi; &
remanet crimen, & actio injuriarum. Bins-
feld. *de injur. & damno dato, c.* 1. *quæst.* 13.
conclus. 3. *&* 4. Carpzov. *practic. crim. q.* 98.
n. 50. Maresca penes Anell. *De Sarno in prax.*
crim. part. 2. *vers. debet sane*. Raynald. *loc. c.*
n. 23. & alii passim.

10 Unde qui joco facit Libellum famosum, non
incidit in crimen, & pœnam Libelli famosi;
arg. l. Si non convicii, C. de injur. & l. Item
apud Labeonem §. Meminisse, ubi Glossa *ff. eod.*
tit. & sic tenent Surd. *dec.* 89. Thorvot. *dec.* 50.
n. 6. *&* 7. Navarr. *collect.* 2. *ad pragm.* 1. *de in-*
jur. n. 4. Carpzov. *l. c. q.* 98. *n.* 58. Gargareus
tract. de Libello famoso c. 4. *n.* 10. *& c.* 7. *n.* 50. Ray-
nald. *l. c. n.* 26. *& seq.* & plures alii apud ipsos.

Qui omnes ajunt præsumi joco factum, quoties 11
non apparet de causa propter quam quis moveri
potuerit. Et quoties imputatus sit juvenis lætus, 12
& ut dicitur, *allegro e faceto*, seu bonæ famæ.

Item non incidit in pænam Libelli famosi, 13
qui mittit Epistolam alicui in injuriam, & in-
famiam alterius cum expressione, & manda-
to, quod illam teneat secreto. Vel etiam mit- 14
tit ipsi injuriato, qui præsumitur eam secreto
retenturus. Farinacc. *q.* 105. *n.* 487. *& conclus.*
123. *n.* 5. Ursaya *l. c. n.* 133. Marta *consil.* 51.
n. 18. *& sequent.* Berlich. *consil.* 67. *num.* 38.
vers. quinta ratio, part. 5. Raynald. *loco cit.*
n. 24. *& seq.* & alii plures apud ipsos.

Item non incidit in crimen, & pœnam Li- 15
belli famosi, qui provocatus, & lacessitus Li-
bello famoso, Libellum in Auctorem primi
conficit, & crimina in ipsum retorquet, *l.*
Qui cum §. Idem, ff. de Bon. libert. ibi; *Et si*
ab eo petitus retorsit in eum crimina; ignoscen-
dum est enim ei, qui voluit se ulcisci provoca-
tus, ibique Glossa *verb. Retorsit*, ibi; *Ignoscen-*
dum ei, qui non facit sponte, & cap. Ad limi-
na 30. *qu.* 1. ibi: *Inculpabile judicandum est,*
quod necessitas intulit. (*a*)

Notæ Romani Theologi.

(*a*) Auctor, ut ego opinor, de foro externo & criminali judicio loquitur, quo spectant leges, quas citat, non vero de foro conscientiæ. Sed si de foro conscientiæ sermo sit, quis unquam probare poterit licitum esse homini Christiano Libello famoso per Libellum famosum respondere? Lex enim Christi diligere inimicos jubet, eisque benefacere; percutienti consulit alteram maxillam præbendam, & tollenti pallium dandam quoque tunicam esse. Item cum eadem Christi Lex, tum etiam Lex ipsa naturæ odio habere proximum vetat, iram compescere jubet, ac ea omnia prohibet, quæ homines ad iram, & odium apta sint provocare. Age vero: Fac hominem libello famoso lacessitum, libello alio famoso, ac recriminatione publica respondere, dum tamen id necessarium ita non sit ad propriam defensionem, ut alia via non suppetat, quis non videat, præceptum illud infringere, quo jubemur inimicos diligere, eisque benefacere, quo tenemur patienter injurias ferre, ac injuriam irroganti parcere; quo denique odium proximi prohibetur, & ea omnia interdicuntur, quæ ad iram, & odium proximi incitare possint, & debeant? Si res ita se habet, ut revera est: qua ratione probari poterit usus libelli famosi in homine Christiano, qui per libellum antea lacessitus fuerit? Atque hinc liquet quam inepte ad suam comprobandam assertionem attulerit Lucius Sanctos Ecclesiæ Patres, qui non libellis neque injuriis usi sunt in refutandis adversariis; sed veritatis studio, ac virtutis amore, fervore quodam incitati, adversus Hæreticos, vel Novatores, aut scandalosos homines, objurgationes, ac tales phrases adhibuere, quæ vel detestandos errores, vel improbatos, ac perniciosos mores, aut obstinatam perversorum hominum malitiam exprimerent, ac veluti horrendam Christianæ plebi prædicarent. At ita scribere non est *injuriis* respondere, nulla enim injuria fit homini perverso, dum publici ipsius errores, ac perversi, & humano generi noxii mores objurgantur, ac maledictis etiam palam reprehenduntur. Si vero quisquam Patrum injuriis lacessitus, injuriis in adversarium responderit, secus ac patientia, & charitas Christiana postulat, a culpa in illa actione liberari non potest; sed prædicanda potius erit pœnitentia eximia, qua culpam illam expiavit, & pœnitentes imitandi erunt, non vero irati, ac injuriis proximum afficientes.

16 Hinc multi Sancti Patres scriptis lacessiti cum mordacitate, & cum aliis injuriis pariter in scriptis responderunt, ut patet de S. Gregorio Nazianzeno *in ejus vita*, *& oratione de Episcopis*; de S. Hieronymo *in Apologia contra Ruffinum*, de S. Bernardo *lib. 4. de consideratione*, de S. Thoma *in opuscul. 19.* de S. Bonaventura *in Apologia contra Gulielmum de Sancto Amore*; & de aliis pluribus. Et sic tenent Ursaya *loc. cit. a num.* 111. cum aliis ibi citatis. Farinacc. *quæst.* 104. *n.* 488. Raynald. *loc. cit. a num.* 29. cum pluribus ibi citatis.

17 Libellos famosos facientes, publicantes consulentes, seu mandantes fieri, seu publicari & hujusmodi committunt crimen gravissimum, & detestabile, ut recte notant Farinacc. *qu.* 105. *num.* 490. Raynald. *loc. cit. n.* 2. & alii communiter; & comprobatur ex Constitutione S. Pii V. incipient. *Romani Pontificis providentia*, *in princip.*

18 Insuper rei hujus detestabilis criminis subjacent gravissimis pœnis; Jure enim Canonico sancitum est, quod tales rei anathematizentur, fustibus, ac verberibus carpantur; *cap. Qui in alterius* 1. *cap. Quidam* 2. *& cap. Si qui inventi fuerint* 3. *cauf.* 5. *q.* 1. Farinacc. *q.* 105. *n.* 422. *& sequent.* Panimoll. *dec.*52. *adnotat.* 1. *n.* 42. Ursaya *loc. cit. num.* 108. & alii. Et secundum citat. Constitution. S. Pii V. incipient. *Romani Pontificis providentia*, Libellos famosos retinentes, facientes, dictantes &c. in statu Ecclesiæ gravissimis pœnis sunt puniendi, & bonorum confiscatione, & aliquando etiam ultimo supplicio.

19 De Jure autem Civili hujusmodi rei efficiuntur infames, & intestabiles, *l. ob carmen*, *ff. de testibus & l. Lex Cornelia*. §. *Si quis*, *ubi* Glossa *verb. Intestabilis*, *ff. de injuriis*. Ursaya *loc. cit. num.* 107. & alii. Insuper aliquando fustigantur, aliquando ad triremes transmittuntur, & aliquando ultimo supplicio condemnantur, *l. Unic. Cod. de Famoso Libello*, Panimol. *loc. cit. sub num.* 42. & alii apud ipsum Ursaya *loco cit. num.* 103. *& sequent.* ubi refert exemplum de quodam Cremonensi, qui ob malos versus, & similes cantilenas contra Clementem VIII. prædefunctum, & nonnullos Cardinales fuit decapitatus, & confiscatione bonorum plexus. Idem evenit Abbati Francisco Dominico Rivasole, qui ob similes Libellos contra Clementem XI. fuit capite punitus in Urbe *die* 4. *Augusti* 1709. Nec non Cajetano Vulpino *die* 3. *Februarii* 1720.

20 Eadem pœna puniuntur mandantes, cooperantes, & consulentes fieri Libellos famosos; omnes enim isti concurrunt in genere causæ efficientis, & dicuntur illos componere, & facere, *l. Lex Cornelia* §. *Si quis librum*, *ff. de injur.* Gargiareus *de Libello famoso c.* 9. *n.* 3. *&* 18. Farinacc. *q.* 105. *n.* 442. *& seq.* Ursaya *loc. cit. num.* 125. Raynald. *loc. cit.* §. 4. *&* 6. *n.* 50. & alii plures apud ipsos.

Eadem pœna puniuntur invenientes Libellum famosum, & illum non lacerantes, nec comburentes, sed aliis manifestantes; *l. Unic. Cod. de famos. Libell.* ibi: *Si vero non statim easdem chartulas vel corruperit, vel igne consumpserit, sed vim earum manifestaverit, sciat se quasi Auctorem hujusmodi delicti, capitali sententiæ subjugandum*; & late Farinacc. *quæst.* 105. *numer.* 450. *& sequent.* Raynald. *loco cit.* §. 2. *n.* 5. *& sequent.* ubi tres rationes assignat. 1. Quia retinens Libellum famosum præsumitur illius Auctor. 2. Quia videtur habere animum manifestandi. 4. Quia dat occasionem, ut Libellus ab aliis possit inveniri & videri. 21

Eadem pœna puniuntur dictantes, scribentes, & exemplantes Libellum famosum; *l. Lex Cornelia*, §. *Si quis librum*, *in verb. scripserit*, *ff. de Injuriis*, *l. Item apud Labeonem*, §. *Hæc in verbo scribit*, *ff. eodem*, & expresse cavetur in cit. Constitut. S. Pii V. incipient. *Romani Pontificis providentia*. Panimoll. *dec.* 52. *adnot.* 1. *numer.* 17. Farinacc. *quæst.* 104. *numer.* 446. Bursat. *consil.* 20. *num.* 55. & communis aliorum. 22

Eadem pœna puniuntur componentes carmina, cantiones, & similia in detractionem famæ alicujus, *l. Lex Cornelia*, §. *final.* & ibi Glossa in verbo *Epithesia*, & in verbo *sive scripturam*, *ff. de injuriis*. Farinacc. *quæst.* 105. *n.*467. *& seq.* cum multis aliis a se citatis, Panimoll. *decis.* 12. *adnot.* 1. *num.* 30. & alii passim. Item eadem pœna puniuntur eas cantiones cantantes, textu expresso *in l. Item apud Labeonem*, §. *Hæc autem*, ibi: *Vel cantant aliquid, quod pudorem alicujus lædat*, *ff. de injuriis*. Farinacc. *loc. cit. num.* 468. Panimoll. *loc. cit. n.* 31. & alii. 23 24

Eadem pœna puniuntur facientes Libellum famosum contra mortuum, quia non est minor injuria, quæ infertur mortuo, quam vivo, *l.* 1. *ff. de his quæ ut indignis*, Ursaya *l. c. n.* 138. Mura *ad Pragm. tit.* 40. *de pæn. eden. famos. Libell. num.* 37. & alii; Et patet exemplo adducto supra *sub n.* 18. de quodam Cremonensi, qui fuit decapitatus ob malos versus, & similes cantilenas confectas contra Clementem VIII. prædefunctum. 25

Eadem, & majori pœna puniuntur, qui Libel- 26

bellum famosum faciunt non sub nomine suo, sed sub nomine alterius; ipsi enim magis delinquere videntur, cum alium ad se excusandum de hujusmodi crimine falso inculpare intendant; *l. Lex Cornelia*, §. *Si quis librum*, ibi: *Etiamsi alterius nomine*, & ibi Glossa, *ff. de injuriis*. Farinacc. *q.* 105. *n.* 472. Panimoll. *loc. c. n.* 27. & alii communiter.

27 Eadem pœna puniuntur, qui faciunt cadere in terram Libellum famosum, ad effectum ut publicetur. Hoc enim idem est, ac si illum publicassent, sive illum confecerint ipsi, sive ab aliis acceperint; *l.* 1. *Cod. de famos. Libell.* ibi: *Sed vim earum manifestaverint*, & ibi Glossa, Farinacc. *quæst.* 105. *num.* 458. *& sequent.* cum aliis ibi citatis, Panimoll. *loc. c. n.* 26. & alii passim.

28 Eadem pœna puniri possunt Bibliopolæ, & Mercatores librorum, ementes, retinentes, & vendentes Libellos famosos; sunt enim causa, ut ab aliis legantur. Gargiareus *de Libello famoso cap.* 8. *n.* 50. Coler. *dec.* 154. *num.* 8. *& seq.* Ursaya *loc. cit. num.* 139. & alii passim.

29 Ex dispositione cit. Constitutionis S. Pii V. incipient. *Romani Pontificis providentia*, & Constitutionis Gregorii XIII. relatis a Navarr. *in Summ. Bullar. part.* 2. *com.* 83. *n.* 1. appellatione Libelli famosi continentur pariter, nedum, ut vulgo dicitur *li Avvisi secreti*, ut plurimum continentes læsionem alterius famæ, in quibus Constitutionibus contra illos conficientes imponitur pœna mortis; sed etiam Pasquilli, vulgo *Pasquinate*. Ursaya *loc. cit. num.* 147. cum aliis ibi adductis.

30 Si famosus Libellus respiciat statum alicujus Religionis in communi, v. g. Ordinis Prædicatorum, Minorum, Augustinensium, Carmelitarum, Societatis Jesu, & hujusmodi, ultra supradictas pœnas, Auctor est ipso facto excommunicatus excommunicatione majori Papæ reservata, ut observat Navarr. *in Summ. Bullar. part.* 2. *comm.* 83. *n.* 7. Ursaya *loc. cit. n.* 143. ubi notat quod in eandem excommunicationem non incurrit conficiens Libellum famosum contra privatum Religiosum, ejus personam tantum infamando, quia Constitutiones Apostolicæ respiciunt favorem Religionis in communi, non autem alicujus Religiosi in particulari. Navarr. & Ursaya *l. c.* Medina *de Confess. l.* 1. *c.* 15. *n.* 35. & alii passim.

31 Pœna Libelli famosi habet locum etiam si quis in eo verum dixerit, *l.* 2. *Cod. de famoso Libello*, ubi Gloss. *in verb. Sane*, Oltrad. *consil.* 53. *n.* 2. *vers. Si per Libellum*. Azor. *in summ. de famos. Libell. n.* 2. *in fin.* Boss. *t. de injur. n.* 4. *post princ. vers. Nec obstat*, Covarruv. *variar. resol. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 5. *circa med.* Panimoll. *decis.* 52. *adnot.* 2. *n.* 9. & alii adducti per Farinac. *in praxi crimin. t. de var. divers. crimin. qu.* 101. *num.* 24. *&* 244. & aperte id disponitur in cit. Constit. S. Pii V. incipient. *Romani Pontificis providentia*, & comprobat Guazzin. *de confiscat. conclus.* 13. *ampliat.* 91. *n.* 2. *&* 4. ubi testatur dispositionem dictæ Constitutionis S. Pii V. esse in viridi observantia, & diversis casibus occursis ita fuisse decisum, prout etiam refert Farinac. *consil.* 30. *n.* 109. *t.* 1. & ex ipso Panimoll. *d.* 52. *adnot.* 2. *n.* 11. adducens diversa exempla.

Non desunt tamen Doctores tenentes contrarium, scilicet pœnam Libelli famosi non habere locum, quando sunt vera in Libello expressa. Sic multi apud Farinac. *l. c. q.* 104. *n.* 242. *& seq.* Raynald. *l. c. n.* 24. *& seq.* Famian. Censolin. *in adnotat. ad consil. crimin.* 30. Farinac. *litt. V. ver. Contrarium videtur voluisse sp.* 32

Qui detraxerunt aliis Libello famoso continente vel falsum crimen, vel verum occultum, ad quid teneantur? Vide *verb. Detractio art.* 2. *per tot.* ubi salva proportione abunde dictum est de simili obligatione. 33

Novæ Additiones ex aliena manu.

Publicum Judicium ex *Senatus consulto* redditum est ob Libellum famosum; *L.* 6. *ff. de injur.* cujus pœna capitis est; *L. unic. Cod. de Famos. Libell.* 34

Non male vero nostri Interpretes pœnam hanc capitis restrinxerunt ad famosum libellum, quo alicui objiciuntur gravia & capitalia crimina ab eo, qui sævitiæ judicum, aut Principis adrepere satagit. Absurdum namque foret ob quamcumque contumeliam scripto factam imminere Reo pœnam capitis. Confirmatur communis hæc sententia tum per verba mox cit. *Legis unicæ Cod. de Famos. libell.* tum per Constitutiones, quæ sunt in Codice Theodosiano eodem titulo. Potissimum vero *vide* 4. 5. 8. *&* 10. 35

Puniunt *Imperatores Valentinianus*, *& Valens* eos quoque capite, qui libellum inventum non illico consumpserint, sed aliis sensum ejus manifestaverint. Id sane durum videtur. Sed restringenda verba ad eum sunt, qui contenta libello crimina differt dolo malo, ut periculum ex ea re capitis creet infamato. Quod qui fecit, cum eo non valde duriter agetur, si ea pœna afficiatur ipse, cujus spectaculo in alterius 36 37 38

cer-

39 cervicem crudelem animum satiare voluit. Cæ-
terum si quis non dolo id faciat, sed *vitio*
linguæ atque impotentia, dum cognita tacere
nescit, durissimum foret pœnam capitis *gar-*
40 *rulitati* statuere. Injuria enim sine dolo, atque
affectu injuriandi nequaquam committitur,
garrulitas autem non dolus, sed culpa est.
41 Restat ut differamus de pœna ejus, qui non
appetierit famoso libello vitam & salutem al-
terius, sed famam tantummodo, atque existi-
mationem. Nihil autem nominatim scriptum
est, nisi quod damnatus ob carmen famosum
fiat intestabilis; *L. 5. §. Si quis librum, ff. de*
42 *Injur. L. 2. ff. de Testib.* Sed quum Juriscon-
sultus dicat in *d. L. 5.* si condemnatus sit,
qui id fecit intestabilem ex Lege esse juberi,
satis indicat aliam fuisse pœnam, quæ senten-
43 tia judicis infligeretur. Quæ quum prodita
non sit, dicamus puniendum Reum extra or-
44 dinem arbitrio Judicis. Hæc de pœna fa-
mosi Libelli de jure Civili. Quod autem
innovatum sit Summorum Pontificum constitu-
tionibus, indicat *Auctor*.

LIBERALITAS. Vide verb. *Avaritia n. 12.*

LIBRI.

1 Libros novi, & veteris Testamenti a Concilio Trident. *sess. 4. in decreto de* Canonicis enumeratos, qui integros cum omnibus suis partibus prout consueverunt legi in Ecclesia Catholica, & habentur in veteri vulgata Latina editione, non suscipit pro Sacris, & Canonicis, est excommunicatus. *Concil. Trid. loc. c.*

2 Libros de rebus Sacris sine nomine Auctoris nullus imprimat, vel imprimere faciat, & illos non vendat, vel apud se retineat, nisi prius sint examinati, & approbati ab Ordinario, sub pœna excommunicationis, & pecuniæ apposita in Canone Concilii Lateranensis *sess. 10. de impressione Librorum, sub Leone X.* Sic expresse Concil. Trident. *cit. sess. 4. in Decr. de editione & usu Sacrorum librorum.*

3 Regulares ultra examinationem, & approbationem hujusmodi, licentiam quoque a suis Superioribus impetrare tenentur, recognitis per eos libris juxta formam suarum ordinationum. Concil. Trident. *loc. c.* & sic habetur etiam in Instructione Clementis VIII. *Au-*
ctoritate, Regulis Indicis adjecta §. 2. de im-
pressione librorum. Ubi additur, quod *utramque* 4
concessionem, quæ appareat, ad principium ope-
ris imprimi faciant.

Libros scriptos communicans, vel vulgans 5
ante examen, & approbationem, subjicitur
pœnis quibus & impressores. Et eos habentes
vel legentes nisi prodant Auctores pro Au-
ctoribus habebuntur. Sic expresse Conc. Trid.
loc. cit.

Librorum approbatio danda est in scriptis; 6
atque ideo in fronte libri vel scripti, vel im-
pressi authentice appareat, idque totum, hoc
est, & probatio, & examen, gratis fiat; Sic
expresse Concil. Trid. *loc. c.*

Libri non sunt imprimendi sine nomine Au- 7
ctoris, vel certi Collegii. Concil. Trid. *loc.*
cit. & cit. Instructio Clementis VIII. de impres-
sione librorum §. 1. ubi sic expresse habetur,
ibi: *Nullus liber in posterum excudatur, qui non*
in fronte nomen, cognomen, & Patriam præ-
ferat Auctoris. Quod si de Auctore non constet,
aut ob justam aliquam causam, tacito ejus no-
mine, Episcopo, & Inquisitori liber edi posse
videtur, nomen illius pro nomine Auctoris de-
scribatur, qui librum examinaverit, atque appro-
baverit. In his vero generibus librorum, qui ex
variorum scriptorum dictis, aut exemplis, aut
vocibus compilari solent, is qui laborem colligen-
di, & compilandi susceperit, pro Auctore ha-
beatur. Hæc ibi.

Libri imprimi non possunt Romæ absque li- 8
centia Cardinalis Vicarii Papæ, & Magistri
Sacri Palatii. Leo X. Constit. 12. incipient.
Inter solicitudines, quæ est Concil. Lateran. V.
sess. 10. Constit. 3.

Alibi vero imprimi non possunt absque li- 9
centia Ordinarii, & Inquisitoris hæreticæ pra-
vitatis. Leo X. in cit. Constit. incipient. *In-*
ter solicitudines, & Concil. Lateran. V. *sess.*
10. & Concil. Trid. *sess. 4. in Decreto de edi-*
tione & usu Sacrorum librorum.

Librarii, seu Impressores imprimentes abs- 10
que his licentiis incurrunt excommunicatio-
nem, & pœnam amissionis librorum, & cen-
tum ducatorum applicandorum Fabricæ S. Pe-
tri Romæ. Leo X. cit. Constitut. incip. *Inter*
solicitudines, & Concil. Lateranens. V. *cit.*
sess. 10.

Libri Auctorum degentium in statu Eccle- 11
siæ, imprimi non possunt extra statum si-
ne licentia Cardinalis Vicarii, & Magistri
Sacri Palatii (& extra) sine licentia Inqui-
sitorum; aliter impressi ipso facto sunt pro-
hibiti, & aliæ pœnæ ab imprimente incur-
run-

runtur. Urban. VIII. Constit. 50. incip. *Sanctissimus*.

12 Libri de Miraculis, Gratiis, Beneficiis, & aliis, quæ dicuntur accepta ope alicujus defuncti cum opinione Sanctitatis, a Sede Apostolica non canonizati, nec beatificati, imprimi non possunt sine licentia Sedis Apostolicæ. Urban. VIII. Constitut. 37. incip. *Sanctissimus*.

13 Impressores, & Bibliopolæ habentes libros Lutheranos, aut aliorum hæreticorum seu de hæresi suspectos quas pœnas incurrant, nisi eos Inquisitoribus tradant, aut consignent? Pius IV. Constit. 76. incip. *Cum pro munere* assignat.

14 Libri sine nomine Typographi, vel loci impressionis, vendi non possunt sub pœna confiscationis librorum. *Concil. Mogunt. IV. c. 99.* Conc. Coloniens. II. *part.* 12. *c.* 9.

15 Libros furto extrahere, seu subtrahere ex Bibliothecis Regularium est prohibitum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservatæ, ut constat ex pluribus Pontificiis Constitutionibus pro variis Religionibus diversis temporibus emanatis, quæ summarie hic subnectuntur, prout referuntur a Pitonio in Collectione Constitutionum Pontificiarum ad Regulares.

16 1568. 5. Novembris. Universis & singulis personis Ecclesiasticis Sæcularibus & Regularibus mandatur, ne ex Bibliothecis Ordinis S. Francisci, aut earum aliqua, librum aliquem, aut Quinternum furto subtrahere quoquo modo præsumant, sub pœna Excommunicationis, cujus absolutionem Romano Pontifici (excepto mortis articolo) reservat S. Pius V. *in Const. quæ incipit: Cum sicut accepimus*, apud *Flavium Cherubin. in Compend. Bullar. tom.* 2. *p. mihi* 129. & refert etiam Roderic. *in Collect. Privilegior. Regular. tom.* 2. *Bulla* 17.

17 1587. 3. Octobris. Minister, ac Commissarius Generales, Ministri Provinciales, Commissarii, Guardiani, ceterique Fratres Minores de Observantia S. Francisci, aliæque omnes Personæ Ecclesiasticæ Sæculares, & Regulares nullo prætextu audeant per se, vel alios amovere, vel amoveri facere de Bibliothecis dicti Ordinis libros ibidem existentes, Quinterna, Folia, nec res aliquas, sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna (reservata Papæ absolutione) ipso facto incorrenda, neque consulere, vel alicui auxilium præstare præsumant, sub eadem pœna, nec non privationis vocis activæ, & passivæ ac inhabilitatis perpetuæ ad quælibet officia dictæ Religionis obtinenda. Monasteriorum Guardiani munus Guardianatus non assumant, nisi prius in præsentia discretorum loci, in quo fuerit aliqua Bibliotheca, subscripserit cum dictis Discretis Inventarium dictorum Librorum, quod erit etiam a quolibet Ministro Provinciali, & dictæ Provinciæ Commissario singulis annis revidendum. Si prædicta non fuerint facta, Guardianus & Minister, ac Commissarius sint statim privati, & inhabiles ad quævis Officia. Sixtus V. apud Cherub. *in Bullar. Rom. tom.* 2. *Constitut.* 67. quæ incipit *Cum sicut*. * Vide P. Ubaldum Giraldi a S. Cajetano in suis Notis, & Accessionibus ad P. Carolum Antonium Thesaurum *in sua de Pœnis Ecclesiasticis Praxi, verb. Bibliothecæ cap.* 1. *pag.* 82. *Editionis Patavinæ an.* 1761. *

1593. 29. Maii. Amoventes, & subtrahentes ex Bibliothecis Ordinis Fratrum Beatæ Mariæ de Monte Carmelo Libros, & monumenta, sive impressa, sive manu scripta, Excommunicationis sententiæ ipso facto incurrendæ (a qua ab alio, quam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi non possint) subjacent. Clemens VIII. apud Cherubin. *in Bullar. Rom. tom.* 3. *Constit.* 24. quæ incipit: *Quæ ad tuendam* §. 1. 18

1621. 13. Februarii. Interdicitur, & prohibetur, ne de cetero quisquam quosvis Libros, vel Quinterna, aut Folia sive manoscripta, sive impressa, Bibliothecæ Genuensi Ordinis Fratrum Minimorum S. Francisci de Paula assignanda quovis quæsito colore audeat ex dicta Bibliotheca extrahere, vel præsumat permittere ut extrahantur, vel removeantur sub Excommunicationis, ac privationis vocis activæ, & passivæ pœnis per contrafacientes incurrendis. Urbanus VIII. apud Cherubin. *in Bullar. Rom. tom.* 5. *Constitut.* 44. incipient. *Conservationi*, & refert etiam Peyrin. *de privileg. Regular. tom.* 2. *Constit.* 4. *ejusdem Pontif. pag.* 1278. 19

1626. 25. Martii. Nemo de cetero quavis auctoritate fungens Libros, vel Quinterna, seu Folia, sive impressa, sive manuscripta Bibliothecis Domorum Regularium Ordinis Fratrum Prædicatorum hactenus donata, seu assignata, & in posterum donanda, seu assignanda, ex eisdem Bibliothecis extrahere, seu ut extrahantur permittere, aut consentire sub quovis prætextu audeat, seu præsumat sub Excommunicationis, nec non privationis vocis activæ & passivæ per contrafacientes eo ipso incurrendis pœnis, prout interdicit, & prohibet 20

bet Urbanus VIII. apud Cherubin. *in Bullar. Rom. tom.* 4. *Const.* 55. quæ incipit: *Cum sicut accepimus*.

21 1628. 31. Octobris. Vicarius Generalis, & Fratres Minimi pro tempore existentes Collegii S. Francisci de Paula ad Montes in Alma Urbe, & aliæ Personæ quæcumque tam Sæculares, quam Regulares nullas Reliquias, nec Libros, seu Volumina, & Scripta ab Ecclesia, & Bibliotheca dicti Collegii ullo modo amovere, transportare, distribuere, seu mutuo dare audeant, seu præsumant, * sub Excommunicationis eo ipso incurrendæ sententia. * Urbanus VIII. apud Cherub. *in Bull. Rom. tom.* 4. *Constitut.* 96. quæ incipit: *Justis & honestis*.

22 1637. 13. Octobris. Nemo libros, aut Quinterna, vel Folia, sive impressa, sive manuscripta Bibliothecis, aut Paramenta & Ornamenta quæcumque Ecclesiis Fratrum Minorum S. Francisci de Observantia Recollectorum Provinciæ Granatensis donata, vel donanda audeat, vel præsumat ex dictis Bibliothecis, & Ecclesiis respective extrahere, seu quibusvis aliis Ecclesiis, & Monasteriis, ac locis Piis, aut Personis commodare; sive ut extrahantur, seu commodentur permittere. Et hoc sub Excommunicationis, ac privationis vocis activæ & passivæ pœnis per contrafacientes incurrendis intendit ac prohibet Urbanus VIII. *in Bullar. Rom. tom.* 5. *Constit.* 235. quæ incipit: *Conservationi*.

23 1638. 20. Julii. Interdicitur, & prohibetur sub Excommunicationis, ac privationis vocis activæ & passivæ pœnis per contrafacientes incurrendis, ne de cetero quispiam Libros, vel Quinterna, aut Folia sive impressa sive manuscripta ex Bibliothecis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci Capuccinorum extrahere, sive ut extrahantur permittere audeant, seu præsumant. Provincialibus tamen, & Diffinitoribus dicti Ordinis conjunctim procedentibus permittitur, ut per eorum Syndicos possint libros inutiles cum aliis utilibus commutare; Superioribus vero singularum hujusmodi Domorum conceditur, ut dictos Libros valeant extrahere pro usu Prædicatorum Ordinis; ac Fratribus facultas tribuitur illos ad suas Cellas deferendi, relictis tamen in Bibliotheca nominibus suis, & librorum. Postquam autem dicti Prædicatores, & Fratres illis usi fuerint, illico ad Bibliothecas sub eisdem pœnis reportent, Urbanus VIII. *in Bullar. Roman. tom.* 5. *Constitut.* 249. quæ incipit: *Conservationi*.

1642. 25. Martii. Nullus ex Religiosis Discalceatis Ordinis Beatæ Mariæ de Monte Carmelo Congregationis Hispaniæ audeat, vel præsumat ex Bibliothecis domorum Regularium hujusmodi Ordinis Libros, vel Quinterna, aut Folia impressa, sive manuscripta extrahere, seu commodate, aut donare, sub Excommunicationis majoris pœna, etiam a quovis Sæculari vel alterius Religionis, seu Congregat. Regularis, qui prædicta extraxerit, vel utenda acceperit, aut sibi retinuerit, ipso facto incurrenda. Urbanus VIII. *in Bullar. Rom. tom.* 5. *Constitut.* 302. quæ incipit: *Conservationi*. 24

1643. 6. Februarii. Interdicitur, & prohibetur, ne de cetero quisquam Libros, vel Quinterna, aut Folia sive impressa, sive manuscripta sub quovis prætextu e Bibliothecis, & domibus Regularibus Fratrum Ordinis Eremitarum S. Augustini Discalceatorum extrahere, seu asportare, aut ut extrahantur, seu asportentur permittere sub Excommunicationis, ac privationis vocis activæ & passivæ pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis audeat, seu præsumat. Urbanus VIII. *in Bullar. Rom. tom.* 5. *Constitut.* 319. quæ incipit: *Conservationi*. 25

1643. 23. Decemb. Nullus sive Generalis, sive Provincialis Minister, aut alius quivis Superior Ordinis Minorum S. Francisci Recollectorum e Sacristiis, & Bibliothecis Conventuum eorundem Fratrum Recollectorum de Provincia Granatensi audeat, vel præsumat ulla Paramenta, & Ornamenta Ecclesiastica, aut Libros, vel Quinterna, vel Folia amovere, aut cuiquam commodare in virtute Sanctæ obedientiæ &c. prout prohibet Urbanus VIII. *in Bullar. Rom. tom.* 5. *Constit.* 332. quæ incipit: *In his quæ*. 26

1651. 27. Julii. Interdicitur, & prohibetur ne de cetero quispiam Libros, Quinterna, Folia, aut Scripturas, tam impressa, quam manuscripta Bibliothecis Domorum Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia Reformatorum donata, vel donanda, quibusvis personis commodare, aut sub quovis quæsito colore e dictis Bibliothecis seu eorum aliqua extrahere, & asportare, seu ut commodentur, vel extrahantur, & asportentur permittere, aut consentire præsumat, sub Excommunicationis latæ sententiæ (reservata Papæ absolutione) ac privationis vocis activæ & passivæ pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis. Permittitur tamen dictarum Domorum Fratribus Verbum Dei prædicantibus, & stu- 27

diis

diis operam navantibus Libros, Quinterna, & Folia hujusmodi e dictis Bibliothecis extrahere, & illis in eorum Cellulis tantum uti; sed finito usu hujusmodi, illos, seu illa ad dictas Bibliothecas respective sub eisdem pœnis referre teneantur. Innocentius X. *in Bullar. Rom. tom.* 5. *Constit.* 47. quæ incipit: *Conservationi*.

28 1656. 3. Julii. Sub Excommunicationis latæ sententiæ, ac privationis vocis activæ & passivæ pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis interdicitur, & prohibetur, ne de cetero quispiam Libros, aut scripturas seu Quinterna vel Folia tam impressa quam manuscripta Bibliothecis Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci Capuccinorum donata, vel donanda quibusvis personis (præterquam Fratribus dicti Ordinis, qui quidem Libros a Bibliothecis hujusmodi respective de Superioris, seu Bibliothecarii pro tempore existentis licentia extrahere, & eis pro communi Conventuum hujusmodi & particulari Fratrum d. Ordinis usu in suis Cellulis, Fratribus quoque ejusdem Ordinis Verbum Dei prædicantibus, qui etiam extra suos Conventus uti possint, sed finito usu hujusmodi ad dictas Bibliothecas respective sub prædictis pœnis subito reportare omnino debeant) commodare aut sub quovis quæsito colore a dictis Bibliothecis extrahere, & asportare seu ut commodentur, aut extrahantur, & asportentur permittere, aut consentire audeat, seu præsumat. Alexander VII. *in Bullar. Rom. t.* 5. *Constit.* 21. quæ incipit: *Conservationi*.

29 1657. 2. Octobris. Universis, & singulis personis Ecclesiasticis, tam Sæcularibus, quam Regularibus, ac etiam Laicis interdicitur, & prohibetur, ne sub quovis prætextu per se, vel alios e Bibliotheca S. Martini de Senis Ordinis Eremitarum S. Augustini Libros sive typis editos, sive manuscriptos, nec non Picturas, & Antiquitates extrahere, seu extrahi facere, vel ut extrahantur permittere audeant, seu præsumant, sub excommunicationis pœna latæ sententiæ (reservata Papæ absolutione) & insuper quoad Regulares etiam privationis vocis activæ, & passivæ eo ipso incurrendæ. Alexander VII. *in Bullar. Rom. t.* 5. *Constit.* 43. incip. *Cum sicut* ...

30 1658. 24. Septembris. Interdicitur, & prohibetur sub excommunicationis latæ sententiæ, ac privationis vocis activæ & passivæ pœnis per contrafacientes eo ipso incurrendis, ne quispiam Libros, Quinterna, Folia, Scripturas publicas, & privatas, Indulta, Privilegia, tam impressa, quam manuscripta ex Archivis, & Conventibus, ac Bibliothecis Canonicorum Regularium Congregationis S. Augustini in Regno Portugalliæ existentibus extrahere, aut aliis commodare audeat, seu præsumat. Alexander VII. *in Bullar. Rom. tom.* 5. *Constit.* 56. quæ incipit: *Conservationi*.

1708. 21. Novembris. Interdicitur, & prohibetur, ne quispiam extrahat quomodolibet Libros, chartas, & Mobilia quæcumque ex Bibliotheca Monasterii SS. Fabiani & Sebastiani extra muros Urbis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservatæ, & quo ad Regulares etiam privationis vocis activæ, & passivæ. Clemens XI. *Constitut. Cum sicut Dilectus*. 31

1713. 19. Maii. Interdicitur, & prohibetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservatæ, & quo ad Regulares etiam privationis vocis activæ & passivæ, ne quispiam extrahat Libros, & Quinterna Bibliothecæ Conventus S. Mariæ Majoris Tiburis Ordinis Fratrum Minorum de Observantia S. Francisci extra ipsum Conventum absque auctoritate Apostolica. Clemens XI. *Constit.* incipient. *Cum sicut dilectus*. 32

1720. 12. Julii. Interdicitur, & prohibetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reservatæ, & quo ad Regulares etiam privationis vocis activæ & passivæ eo ipso absque alia declaratione incurrenda, ne quispiam præsumat extrahere, vel asportare Libros, & Scripturas ex publica Bibliotheca nuper a Sanctitate Sua in Conventu Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium nuncupatorum Civitatis Urbinatensis instituta. Clemens XI. Constitut. incip. *Cum Nos*. 33

LIBRI PROHIBITI.

SUMMARIUM.

1 *Quot sint classes & quæ librorum prohibitorum*, ad num. 4.

5 *In quo differant inter se libri prohibiti primæ, secundæ & tertiæ classis*, ad n. 7.

8 *Quot & quæ sint Regulæ Indicis cum earum observationibus*.

9 *Quid contineatur in Constitutionibus Pii IV. & Alexandri VII. circa libros prohibitos*, ad num. 11.

12 *Quinam sint denunciandi librorum prohibitorum causa*, ad num. 15.

16 *An*

1 Libri prohibiti ex Indice sunt triplicis classis. *Communis*, & patet ex ipsorum Indice jussu Concilii Tridentini edito, & a Pio IV. approbato *in Constit.* incipiente *Dominici*
2 *gregis*. Libri prohibiti in prima classe sunt illi qui sunt damnati, seu prohibiti propter eorum Auctores, quatenus ipsi sunt haeretici, aut de haeresi publice, & communiter suspecti; unde omnes istorum libri tam editi, quam edendi, de Religione ex professo tractantes, quamvis de ea bene tractent, & nullam haeresim contineant, sunt prohibiti in prima classe, quia ut expresse habet Summarium *in c. Fraternitatis* 4. *de haereticis*, ibi: *Damnato Auctore, damnantur ejus scripturae, & libri, & opera*.

3 Libri prohibiti in secunda classe sunt illi, qui sunt prohibiti non propter eorum Auctores, qui sunt Catholici, sed propter non sanam, & moribus Fidelium repugnantem Doctrinam; aut aliquam, quam incidenter continent haeresim, aut falsi dogmatis suspicionem.

4 Libri prohibiti in tertia classe sunt illi, qui sunt prohibiti propter ignotum nomen Auctoris, & ob doctrinam, quam continent malam, sive in genere *moris*, sive in genere *Religionis*, sive in genere *Fidei*.

Libri prohibiti in prima, & secunda classe dupliciter differunt inter se. Primo quia libri prohibiti in prima classe sunt prohibiti principaliter propter eorum Auctores, qui sunt haeretici, ideoque omnes eorum libri de Religione tractantes, etiamsi sanam Doctrinam contineant, sunt prohibiti. Libri vero prohibiti in secunda classe sunt prohibiti principaliter propter materiam pravam, quam continent, & non propter eorum Auctores qui sunt Fideles Catholici. Secundo quia libri prohibiti in prima classe, sunt prohibiti duplici excommunicatione, scilicet & excommunicatione Bullae Coenae, & excommunicatione Indicis, & Pii IV. ex Const. incipiente: *Dominici Gregis*. Libri vero prohibiti in secunda classe sunt prohibiti sola excommunicatione Indicis, & Pii IV. 5

Libri prohibiti in tertia classe, non ideo in tertia & ultima classe ponuntur, quasi sint minoris periculi, & malitiae, adeoque minus prohibiti, ut olim plures etiam ex classicis Doctoribus existimarunt, putantes quod gravitas malitiae, periculi, & consequenter prohibitionis, desumenda esset ex ordine classis, itaut magis essent perniciosi, & prohibiti qui in prima classe, minus qui in secunda, & multo minus qui in tertia classe. Nam contratium a parte rei se habet, cum plures libri ob ignotum Auctorem in tertia classe prohibiti sint multo perniciosiores, quam libri prohibiti in prima, & secunda classe, uti expresse dicit Alexander VII. in Constitutione super observatione librorum prohibitorum incipiente *Speculator Domus Israel*, ubi §. 1. postquam dixit, quod *illa Classium* (trium scilicet supra specificatarum) *distinctio plurimos non modo vulgares, sed etiam eruditos decipiebat, dum ex earum ordine confixionis gravitatem aestimabant, quasi severius actum semper videatur cum legentibus anteriorum, quam posteriorum classium libros; quod tamen secus esse ex ipsa classium institutione a Concil. Trid. facta colligi facile potest*. Addit prope finem: *Contigit ut plerique libri ignoti Auctoris, qui tertiae Classi assignantur, multo pejores sint quam in prima, aut secunda recensiti*. 6

In qua Constitutione dictus Pontifex ad vitandam confusionem, quam pariebat recensita in tres classes librorum prohibitorum divisio: Novum librorum prohibitorum Indicem fieri decrevit, in quo omissa illa trium classium distinctione reponentur ordine Alphabetico non solum libri prioris Indicis, sed etiam illi qui de novo in dies prohibiti fuerint. Quem Indi- 7

dicem, & Successores Pontifices servari, & continuari fecerunt usque in præsens; cum sola significatione illorum librorum, qui sunt primæ classis, utpote speciali nota digni, per *ly* 1. *Cl.* ad denotandum quod libri in hoc novo indice tali signo notati, sunt prohibiti in prima classe. Quoad Regulas autem generales nihil a dicto Pontifice in tali Constitutione fuit immutatum; immo easdemmet veteris Indicis stricte observari præcepit, & adhuc impræsentiarum adamussim observantur, & ad hunc finem in novo Indice reponuntur, cum quibusdam observationibus Clem. VIII. ad Regulam decimam, quæ ut ab omnibus tali novo Indice carentibus in promptu habeantur, hic ad litteram dantur, prout ibi continentur una cum ipsis Regulis.

8 REGULÆ INDICIS

Sacrosanctæ Synodi Tridentinæ jussu editæ.

REGULA I.

Libri omnes, quos ante ann. MDXV. aut Summi Pontifices, aut concilia Œcumenica damnarunt, & in hoc Indice non sunt, eodem modo damnati esse censeantur, sicut olim damnati fuerunt.

REGULA II.

Hæresiarcharum Libri tam eorum, qui post prædictum annum hæreses invenerunt, vel suscitarunt, quam qui hæreticorum Capita, aut Duces sunt, vel fuerunt, quales sunt Lutherus, Zuinglius, Calvinus, Balthasar Pacimontanus, Schuvencfeldius, & his similes cujuscumque nominis, tituli, aut argumenti existant, omnino prohibentur.

Aliorum autem hæreticorum libri, qui de Religione quidem ex professo tractant, omnino damnantur.

Qui vero de Religione non tractant a Theologis Catholicis, jussu Episcoporum, & Inquisitorum examinati, & approbati permittuntur.

Libri etiam catholice conscripti, tam ab illis, qui postea in hæresim lapsi sunt, quam ab illis, qui post lapsum, ad Ecclesiæ gremium rediere, approbati a facultate Theologica alicujus Universitatis Catholicæ, vel ab Inquisitione generali, permitti poterunt.

REGULA III.

Versiones scriptorum etiam Ecclesiasticorum, quæ hactenus editæ sunt a damnatis auctoribus, modo nihil contra sanam doctrinam contineant, permittuntur.

Librorum autem veteris Testamenti versiones viris tantum doctis, & piis, judicio Episcopi concedi poterunt, modo hujusmodi versionibus tanquam elucidantibus vulgatæ editionis, ad intelligendam S. Scripturam, non autem tamquam sacro textu utantur.

Versiones vero novi Testamenti ab Auctoribus 1. Classis hujus Indicis factæ, nemini concedantur, quia utilitatis parum, periculi vero plurimum lectoribus ex earum lectione manare solet.

Si quæ vero adnotationes cum hujusmodi, quæ permittuntur versionibus, vel cum vulgata editione circumferrentur, expunctis locis suspectis a facultate Theologica alicujus Universitatis catholicæ, aut Inquisitione generali, permitti eisdem poterunt, quibus & versiones.

Quibus conditionibus totum volumen Bibliorum, quod vulgo Biblia Vatabli dicitur, aut partes ejus, concedi viris piis & doctis poterunt.

Ex Bibliis vero Isidori Clarii Brixiani prologus, & prolegomena præcidantur, ejus vero textum nemo textum vulgatæ editionis esse existimet.

REGULA IV.

Cum experimento manifestum sit, si Sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri; hac in parte judicio Episcopi, aut Inquisitoris stetur, ut cum consilio Parochi, vel Confessarii Bibliorum a catholicis Auctoribus versorum, lectionem vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione non damnum, sed Fidei, atque pietatis augmentum capere posse, quam facultatem in scriptis habeant.

Qui autem, absque tali facultate ea legere, seu habere præsumpserit, nisi prius Bibliis Ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit.

Bibliopolæ vero, qui prædictam facultatem non habent, Biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio quovis modo concef-

cesserint, librorum pretium in usus pios ab Episcopo convertendum, amittant; aliisque pœnis pro delicti qualitate ejusdem Episcopi arbitrio subjaceant.

Regulares vero, nonnisi facultate a Prælatis suis habita, ea legere, aut emere possint.

REGULA V.

Libri illi, qui hæreticorum Auctorum opera interdum prodeunt, in quibus nulla, aut pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt, cujusmodi sunt Lexica, Concordantiæ, Apophtegmata, similitudines, Indices, & hujusmodi, si quæ habeant admixta, quæ expurgatione indigeant, illis Episcopi, & Inquisitoris, una cum Theologorum catholicorum consilio, sublatis, aut emendatis, permittantur.

REGULA VI.

Libri vulgari idiomate de controversiis inter catholicos, & hæreticos nostri temporis differentes, non passim permittantur, sed idem de iis servetur, quod de Bibliis vulgari lingua scriptis statutum est.

Qui vero de ratione bene vivendi, contemplandi, confitendi, ac similibus argumentis vulgari sermone conscripti sunt, si sanam doctrinam contineant, non est cur prohibeantur, sicuti nec sermones populares, vulgari lingua prohibiti.

Quod si hactenus, in aliquo Regno, vel Provincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla contineant, quæ sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum auctores catholici sunt, postquam emendati fuerint, permitti ab Episcopo, & Inquisitore poterunt.

REGULA VII.

Libri, qui res lascivas, seu obscenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum Fidei, sed & morum, qui hujusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur, & qui eos habuerint severe ab Episcopis puniantur.

Antiqui vero ab Ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam, & proprietatem permittuntur; nulla tamen ratione pueris prælegendi erunt.

REGULA VIII.

Libri, quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quæ ad hæresim, seu impietatem, divinationem, seu superstitionem spectant, a catholicis Theologis Inquisitionis Generalis auctoritate expurgati concedi possunt.

Idem judicium sit de prologis, summariis, seu annotationibus, quæ si damnatis auctoribus, libris non damnatis apposita sunt, sed posthac nonnisi emendati excudantur.

REGULA IX.

Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, sive in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ prorsus rejiciuntur.

Episcopi vero diligenter provideant, ne Astrologiæ Judiciariæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certo aliquid eventurum affirmare audent.

Permittuntur autem judicia, & naturales observationes, quæ navigationis, agriculturæ, sive medicæ artis juvandæ gratia, conscripta sunt.

REGULA X.

In librorum, aliarumve scripturarum impressione servetur, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 10. factum est.

Quare si in Alma Urbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per Vicarium Summi Pontificis, & Sacri Palatii Magistrum, vel personam a Sanctiss. Dom. N. deputandam prius examinetur.

In aliis vero locis ad Episcop. vel alium habentem scientiam libri scripti imprimendi ab eodem Episcopo deputandum, ac inquisitorem hæreticæ pravitatis ejus Civitatis, vel Diœcesis, in qua impressio fiet, ejus approbatio, & examen pertineat, & per eorum manum, propria subscriptione gratis, & sine dilatione imponendam, sub pœnis, & censuris in eodem Decreto contentis, approbetur; hac lege, & conditione addita, ut exemplum libri imprimendi authenticum, & manu Auctoris subscriptum apud Examinatorem remaneat.

Eos

Eos vero, qui libellos manuscriptos vulgant, nisi ante examinati, probatique fuerint, iisdem pœnis subjici debere judicarunt Patres deputati, quibus impressores. Et qui eos habuerint, & legerint, nisi Auctores prodierint, pro Auctoribus habeantur.

Ipsa vero hujusmodi librorum probatio in scriptis detur, & in fronte libri, vel scripti, vel impressi authentice appareat, probatioque, & examen, ac cetera gratis fiant.

Præterea in singulis Civitatibus, ac Diœcesibus, Domus, vel Loci, ubi ars Impressoria exercetur, & bibliothecæ librorum venalium sæpius visitentur a personis ad id deputandis, ab Episcopo, sive ejus Vicario, atque etiam ab Inquisitore hæreticæ pravitatis, ut nihil eorum, quæ prohibentur, aut imprimatur, aut vendatur, aut habeatur.

Omnes vero Librarii, & quicumque librorum venditores habeant in suis Bibliothecis Indicem librorum venalium, quos habent, cum subscriptione dictarum personarum; nec alios libros habeant, aut vendant, aut quacumque ratione tradant sine licentia eorundem deputatorum sub pœna amissionis librorum, & aliis arbitrio Episcoporum, vel Inquisitorum imponendis; Emptores vero, Lectores, vel Impressores eorundem arbitrio puniantur.

Quod si aliqui libros quoscumque in aliquam Civitatem introducant, teneantur iisdem personis deputandis enunciare; vel si locus publicus mercibus ejusmodi constitutus sit, ministri publici ejus loci, prædictis personis significent libros esse adductos.

Nemo vero audeat librum, quem ipse, vel alius in Civitatem introducit, alicui legendum tradere, vel aliqua ratione alienare, aut commodare, nisi ostenso prius libro, & habita licentia a personis deputandis, aut nisi notorie constet, librum jam esse omnibus permissum.

Idem quoque servetur ab heredibus, & executoribus ultimarum voluntatum, ut libros a defuncto relictos, sive eorum Indicem illis personis deputandis offerant, ab iis licentiam obtineant, priusquam eis utantur, aut in alias personas quacumque ratione eos transferant.

In his autem omnibus, & singulis, pœna statuatur, vel amissionis librorum, vel alia, arbitrio eorumdem Episcoporum, vel Inquisitorum pro qualitate contumaciæ, vel Delicti.

Circa vero libros, quos Patres deputati aut examinarunt, aut expurgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus, ut rursus excuderentur concesserunt, quidquid illos statuisse constiterit, tam bibliopolæ, quam ceteri observent.

Liberum tamen sit Episcopis aut Inquisitoribus generalibus secundum facultatem, quam habent, eos etiam libros qui his Regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis Regnis, aut Provinciis, vel Diœcesibus expedire judicaverint.

Ceterum nomina eorum librorum, qui a Patribus deputatis purgati, tum eorum, quibus illi hanc provinciam dederunt, eorumdem deputatorum Secretarius Notario Sacr. universalis Inquisitionis Romanæ descripta Sanctiss. D. N. jussu tradat.

Ad extremum vero omnibus Fidelibus præcipitur, ne quis audeat contra harum Regularum præscriptum, aut hujus Indicis prohibitionem, libros aliquos legere, aut habere.

Quod si quis libros hæreticorum, vel cujusvis auctoris scripta, ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita legerit, sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat.

Qui vero libros, alio nomine interdictos, legerit, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo afficitur, judicio Episcoporum severe puniatur.

Observationes ad Regulam quartam, & nonam, Clementis Papæ VIII. Jussu factæ,
Circa quartam Regulam.

Animadvertendum est circa supradictam quartam Regulam Indicis fel. rec. Pii IV. nullam per hanc impressionem, & editionem de novo tribui facultatem Episcopis, vel Inquisitoribus, aut Regularium Superioribus, concedendi licentiam emendi, legendi, aut retinendi Biblia vulgari lingua edita, cum hactenus mandato, & usu Sanctæ Romanæ universalis Inquisitionis sublata eis fuerit facultas concedendi hujusmodi licentias legendi, vel retinendi Biblia vulgaria, aut alias Sacræ Scripturæ tam novi, quam veteris Testamenti partes, quavis vulgari lingua edita: ac insuper summaria, & compendia etiam historica eorumdem Bibliorum, seu librorum Sacræ Scripturæ, & quocumque vulgari idiomate conscripta, quod quidem inviolate servandum est.

Circa nonam Regulam.

Circa Regulam IX. ejusdem Indicis ab Episco-

ſcopis, & Inquiſitoribus Chriſtifideles ſedulo admonendi ſunt, quod in legentes, aut retinentes contra Regulam hanc libros hujuſmodi Aſtrologiæ, Divinationum, ſortilegiorum, rerumque aliarum in eadem Regula expreſſarum, procedi poteſt non modo per ipſos Epiſcopos, & Ordinarios, ſed etiam per Inquiſitores locorum ex Conſt. fel. rec. Sixti Papæ Quinti contra exercentes Aſtrologiæ Judiciariæ artem, & alia quæcumque divinationum genera, libroſque de eis legentes, ac tenentes promulgata. Sub Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarn. Dom. MDLXXXV. Nonis Jan. Pontificatus ſui anno primo.

De Thalmud, & aliis libris Hebræorum.

Quamvis in tertia claſſe Indicis prædicti Pii Papæ IV. ſub littera T. Thalmud Hebræorum, ejuſque gloſſæ, annotationes, interpretationes, & expoſitiones omnes prohibeantur, ſed, quod ſi abſque nomine Thalmod, & ſine injuriis, & calumniis in Religionem Chriſtianam aliquando prodiiſſent, tolerarentur, quia tamen Sanctiſs. D. Noſter Dominus Clemens Papa VIII. per ſuam Conſtitutionem contra impia ſcripta, & libros Hebræorum, ſub datum Romæ apud S. Petrum Incarnat. Dom. MDXCIII. pridie Kal. Martii Pontific. ſui anno Secundo, illos prohibuit, atque damnavit: mens ipſius non eſt, eos propterea ullatenus etiam ſub illis conditionibus permittendi, aut tolerandi, ſed ſpecialiter, & expreſſe ſtatuit, & vult, ut hujuſmodi impii Thalmudici, Cabaliſtici, aliique nefarii Hebræorum libri omnino damnati, & prohibiti maneant, & cenſeantur, atque ſuper eis, & aliis libris hujuſmodi prædicta Conſtitutio perpetuo, & inviolabiliter obſervetur.

De Libro Magazor.

Ad hæc ſciant Epiſcopi, Ordinarii, & Inquiſitores locorum, librum Magazor Hebræorum, qui continet partem Officiorum, & cæremoniarum ipſorum, & Synagogæ, Luſitanica, Hiſpanica, Gallica, Germanica, Italica, aut quavis alia vulgari lingua, præterquam Hebræa editum jamdiu ex ſpeciali decreto rationabiliter prohibitum eſſe; Idcirco provideant illum nullatenus permitti, aut tolerari debere, niſi Hebraica lingua prædicta.

De Libris Joannis Bodini.

Cum in appendice 2. claſſis ſub littera I. dicatur (Joannis Bodini Andegavenſis, Dæmonomania omnino prohibetur; liber vero de Republica, & Methodus ad facilem hiſtoriarum cognitionem tamdiu prohibita ſint quousque ab Auctore expurgata cum approbatione Mag. Sacr. Palatii prodierint) id quidem per errorem fortaſſe Librarii factum creditur: nam liber de Republica ejuſdem Joann. Bodini primum die XXV. Menſis Octob. MDXCII. deinde liber Dæmonomaniæ die 1. Menſis Septemb. MDXCIV. ab eodem Sanctiſs. D. N. Papa ſimpliciter damnati ſunt, ac proinde uterque damnatus, & prohibitus cenſendus eſt.

Obſervationes ad Regulam decimam Alexandri Papæ VII. Juſſu additæ.

Obſervandum eſt circa Regulam decimam, quod degentes in ſtatu Sedi Apoſtolicæ mediate, vel immediate ſubjecto, non poſſunt tranſmittere Libros a ſe compoſitos alibi imprimendos ſine expreſſa approbatione, & in ſcriptis Em. ac Rev. D. Card. Sanctiſs. D. N. Vicarii, & Mag. Sac. Pal. ſi in Urbe; ſi vero extra Urbem exiſtant, ſine Ordinarii loci illius, ſive ab his deputatorum facultate, & licentia operi infigenda.

Qui vero ſuper impreſſione librorum ordinatiam, aut delegatam auctoritatem exercent, dent operam, ne ad examen librorum hujuſmodi perſonas affectui auctorum quomodolibet addictas, præſertim vero propinquitate illos, aut alia quantumvis a longe petita ea ſit (veri & ſinceri judicii corruptrice) neceſſitudine contingentes admittant; ſuper omnia autem ab oblatis ſibi in hanc operam per eoſdem Auctores Cenſoribus caveant; Sed iis demum utantur, quos doctrina, morumque integritate probatos ab omni ſuſpicione gratiæ intactos, ac ſi fieri poteſt, Auctoribus ipſis ignotos, & unius boni publici, Deique gloriæ ſtudioſos cognoverint; Quo vero ad Auctores Regulares cujuſcumque Ordinis, & Inſtituti ſint, illud præterea obſervandum, ut ne eorum ſcripta, vel opera aliis ejuſdem Inſtituti Regularibus examinanda committantur, ſed alterius Ordinis, & Inſtituti viri pii, doctique, & a partium ſtudio, atque ab amoris, & odii ſtimulis prorſus remoti eligantur; per hoc autem non tollitur, quin intra eorumdem Regularium Ordinem per Religio-

giosos ejusdem Ordinis, Superiorum suorum jussu, præfati libri examinari non debeant.

9 Hic advertendum venit, quod dictus Alexander VII. in cit. Constit. incip. *Speculatores Domus Israel* omnes pœnas, & Censuras contra legentes, & retinentes &c. libros prohibitos hactenus latas, exceptis latis in Bulla Cœnæ, reduxit ad pœnas contentas in Constitutione Pii IV. quæ incip. *Dominici Gregis*, super dicti Indicis Tridentini confirmatione edita. En verba præcisa dictæ Constitutionis Alexandri VII. *Indicem* (supple tu) *librorum prohibitorum observari mandamus, & præcipimus sub pœnis in Constitutione fel. mem. Pii IV. etiam prædecessoris nostri super dicti Indicis Tridentini confirmatione edita contentis, ad quas varietatis veterorum decretorum in proponendis transgredientium pœnis tollendæ gratia, omnes, & singulas pœnas per Constitutiones Apostolicas, & Decreta anteriora hujusmodi quomodolibet inflictas, harum serie reducimus; Firmis tamen manentibus his, quæ de Auctoribus, & libris damnatis in Litteris Apostolicis die Cœnæ Domini publicari solitis sancita sunt, circa quos nihil omnino mutare, ac ne contingere quidem intendimus.*

10 Pœnæ autem, & Censuræ contentæ in dicta Constitutione Pii IV. exprimuntur per præcisa ipsius verba: *Si quis autem adversus eas regulas prohibitionemque fecerit; is quidem qui hæreticorum libros, vel cujusvis Auctoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita legerit, habueritve, ipso jure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob causam in eum uti de hæresi suspectum, inquiri, & procedi liceat; præter alias pœnas super hoc ab Apostolica Sede, Sacrisque Canonibus constitutas. Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritve, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio severe se noverint puniendos.*

11 Unde, ut vides, hæc Constitutio Pii IV. percutit solummodo excommunicatione latæ sententiæ non reservata, libros quoscumque hæreticorum, & libros, aut scripta, propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem prohibita, sive sint hæreticorum, sive Catholicorum; Nulla autem excommunicatione percutit libros Catholicorum prohibitos ob aliam causam, v. gr. quia sunt contra bonos mores, pacem, & caritatem, & hujusmodi, sed solum declarat ipsos legentes, & retinentes incurrere peccati mortalis reatum, & esse severe Episcoporum arbitrio puniendos.

12 Ceterum licet legentes, tenentes &c. libros prohibitos solum quia sunt contra bonos mores, pacem, & Caritatem, seu hujusmodi, nullam incurrant excommunicationem, sunt tamen denunciandi, ut clare patet ex Bulla Gregorii XV. incip. *Apostolatus Officium*, *edita 30. Decembr. 1621.* & innovata ab Urbano VIII. 2. April. 1631. ut sequitur.

Apostolatus officium &c. Cum librorum lectio magno sinceræ Fidei cultoribus detrimento esse noscatur, & sicut accepimus nimis excessiva sit hujusmodi libros legendi licentiarum copia; Nos &c. omnes & singulas licentias legendi, & habendi libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, seu per Constitutiones Apostolicas, etiam Astrologiæ Judiciariæ, vel alios quomodolibet prohibitos, quibuscumque personis Laicis, & Ecclesiasticis tam Secularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, Societatis, & Instituti existentibus, ac quacumque dignitate, etiam Ecclesiastica fulgentibus &c. etiam speciali nota, & mentione dignis &c. ex quacumque causa &c. concessas &c. revocamus, cassamus, & annullamus &c. quinimmo libros per licentias hujusmodi permissos legentes aut habentes pœnas in sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & Indicibus librorum prohibitorum contentas incurrere volumus & declaramus. 13

Decernentes, ut præsentes Litteræ postquam in valvis &c. affixæ fuerint infra duos citra montes, ultra vero montes infra quatuor menses ex tunc proximos, omnes, & singulos, ad quos spectant, arctent, & afficiant, perinde ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent; quodque dictis duobus, & respective quatuor mensibus durantibus, ii qui libros prohibitos habuerint, eos ad Episcopum, seu Inquisitorem, qui illos quantocyus comburere debeat, deferre, quique aliquos similes libros prohibitos habere sciverint, eos denunciare teneantur. Neque de cetero similes licentiæ, nisi a Congr. S. Officii, dum singulis hebdomadis coram nobis habetur, vel ab aliis per Nos etiam in ead. Congregatione specialiter deputandis, concedantur &c. Dat. sub die 2. Aprilis 1631.

Ubi, ut vides, hæc ultima verba, *Aliquos similes libros prohibitos*, referuntur ad priora: *Libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, seu per Constitutiones Apostolicas etiam Astrologiæ Judiciariæ, vel alios quomodolibet prohibitos.* Unde præfati Summi Pontifices præcipiunt, denunciandos esse a scientibus detinentes libros quomodolibet prohibitos etiam ob aliam causam, quæ non sit hæresis, aut falsi dogmatis suspicio.

Hinc qui assereret posse in conscientia reti- 14

 neri

neri libros prohibitos non ob hæresim, nec ob falsi dogmatis suspicionem, sed solum ob aliam causam, v. g. quia sunt contra bonos mores, & hujusmodi, esset denunciandus ut Assertor
15 propositionis temerariæ, & scandalosæ. Item denunciandus esset, qui assereret, quod libri non perpetuo prohibiti, sed donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur; sicuti etiam denunciandi essent retinentes tales libros; Alexander enim VII. die 18. Martii 1666. merito damnavit inter alias sequentem propositionem 45. in ordine: *Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usquedum adhibita diligentia corrigantur.*

16 Habentes libros quomodocumque prohibitos, non satisfaciunt illos comburendo, sed necessario eos deferre debent Inquisitoribus. Sic statuit Julius III. Constit. incip. *Cum meditatio*, & Pius IV. Constit. incip. *Pro munere*, & tenent Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 10. *num.* 56. Palao *de Fide tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 10. §. 2. *num.* 12. Barbosa *de Offic. & potest. Episcop. par.* 3. *alleg.* 90. cum pluribus ibi citatis, & alii passim.

17 Unde libros prohibitos propria auctoritate comburentes, & ipsos non consignantes Inquisitoribus, cum possunt sine gravi suo incommodo, & periculo, peccant mortaliter, quia faciunt contra præceptum obedientiæ impositum a Julio III. & confirmatum a Pio IV. *in citat. Constitution.* ibi: *In virtute Sanctæ Obedientiæ*. Et sic tenent Doctores citati, &
18 alii communiter. Non incurrunt autem excommunicationem, aliasque pœnas latas *in citat. Constitutionibus* a Julio III. & Pio IV. quia Alexander VII. in cit. Constit. incip. *Speculatores Domus Israel*, supra adducta *sub num.* 9. omnes pœnas, & Censuras in materia librorum prohibitorum hactenus latas, exceptis latis in Bulla Cœnæ reduxit ad pœnas contentas in Constit. Pii IV. incip. *Dominici Gregis*, in qua Constitutione, ut patet ex ipsius verbis adductis supra *sub num.* 10. non infligitur excommunicatio, aliave pœna non consignantibus, aut retinentibus, aut legen-
19 tibus. Tum quia dicti Pontifices Julius III. & Pius IV. in citatis Constitutionibus non percutiunt excommunicatione, aliisque ibi latis pœnis ipsos non consignantes, ut non consignantes, sed solum ut retinentes, in quantum scilicet supponuntur retinere libros, quos non consignant; quod non verificatur de comburentibus, cum ipsi ex quo libros comburant, aperte constet, quod non retineant. Sic Bordonus *in Manual. consult. sect.* 48. *numer.* 54. Pueronus apud Dianam *par.* 10. *tract.* 12. *resolut.* 48. Felix Potestas *tom.* 2. *par.* 2. *n.* 372. *& sequent.* & Sanchez, Filliuc. Pignatell. apud la Croix lib. 7. n. 355. & alii contra Suarez Barbosa, Dicastill. Krimer, & alios. Et constat ex verbis ipsius Constitutionis Julii III. confirmatæ a Pio IV. ibi prope finem: *Volumus autem quod ii, qui libros Lutheranos seu alios prædictos infra spatium & terminum hujusmodi, dictis Inquisitionibus consignaverint, nisi ipsi alias, quam ex retentione librorum hujusmodi hæretici, seu de Fide suspecti fuerint, eo ipso etiam absque aliqua desuper facienda abjuratione a censuris, & pœnis propterea forsan incursis in utroque Foro absoluti sint, & esse censeantur, prout Nos &c.*

20 Et colligitur etiam ex duabus Constitutionibus Innocentii XI. una Incip. *Cum sicut accepimus*, edita die 16. *Sept.* 1680. & alia incip. *Dum sicut Nobis* edita die 26. *Febr.* 1687. in quibus sub excommunicatione majori interdicit lectionem, & retentionem quorundam librorum, deinde absque ulla expressione Censuræ, præcipit, ut qui eos habuerint, *teneantur tradere, atque consignare locorum Ordinariis, vel Inquisitoribus, qui exemplaria sibi tradita illico flammis aboleri curent.*

21 Nec etiam incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, quia licet Alexander VII. in cit. Constitut. incipien. *Speculatores Domus Israel*, reducens omnes pœnas, & Censuras contra legentes, & retinentes &c. libros prohibitos ad pœnas contentas in Constitutione Pii IV. incip. *Dominici Gregis*, excipiat expresse pœnas, & Censuras latas in Bulla Cœnæ, ut patet ex ipsius verbis adductis supra *sub num.* 9. in fine; Bulla Cœnæ tamen exprimit solum legentes, retinentes, imprimentes, & defendentes libros hæreticorum, & nullam mentionem facit de comburentibus, de quibus etiam si voluisset, expressisset, quod enim voluit, expressit; *arg. c. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* §. *Sed neque istud, & cap. Quia circa* 22. *de privileg. & cap. Ad audientiam* 12. *de Decimis*. Eo vel maxime quod ex Regula 15. *Juris in* 6. *Odia restringi, & favores convenit ampliari*, & ex Regul. 49. *eodem in* 6. *In pœnis benignior est interpretatio facienda, & ex l. Interpretatione* 42. *ff. de pœnis: Interpretatione Legum pœnæ molliendæ sunt potius, quam exasperandæ.*

22 Qui vero consignant dictos libros prohibitos aliis habentibus licentiam, seu facultatem illos legendi, non abdicantes a se dominium,

sed

sed tantum deponentes ad tempus, incurrunt excommunicationem, quia reipsa tales libros retinent apud alios. Ugolin. Graff. Sayrus, Fagund. Sanch. Bonac. Sousa, Pignatell. citati, & secuti a La Croix *lib.* 7. *num.* 253. Ubi subdit, quod econtra si illos ipsis tradant abdicantes a se dominium & possessionem, licite faciunt; Religiosi autem, immo & alii Sæculares satisfaciunt, si tradant in locum sequestrarum, qui solet esse assignatus in singulis Monasteriis: & dicitur carcer hæreticorum, seu infernus. Hæc ille. Et sic tenent
23 Weruvys *tract.* 5. *art.* 7. Reiffenst. *lib.* 5. *Decretal. tit.* 7. *a n.* 129. & alii plures, volentes, quod consignatio, & conservatio librorum prohibitorum in Bibliothecis Regularium, ubi solent adesse Religiosi habentes licentiam seu facultatem ipsos legendi, non repugnet nec Bullæ Cœnæ, nec Indici librorum, immo quod plerumque melius, & consultius sit, libros prohibitos modo supradicto in ipsis Regularium Bibliothecis asservari, quam comburi; quia si juxta verborum corticem omnes libri hæretici, & suspecti de hæresi, vel falso dogmate, postquam ab aliquo fuerunt lecti, statim deberent comburi, & non possent pro ulteriori lectione ab eodem, vel ab aliis similes ipsos legendi licentiam habituris, asservari, hoc cederet in magnum Ecclesiæ, & Religionis Catholicæ præjudicium & detrimentum; quomodo enim possent ad defensionem veritatis infallibilis nostræ Fidei, & Religionis objurgari, & impingi ad oculum ipsis hæreticis falsitates, errores, deceptiones, contradictiones, discordiæ, mutationes, mutilationes, quas etiam in substantialibus Fidei, & Religionis articulis, & Sacræ Scripturæ textibus ipsi ad fundandas, & tuendas falsas suas Sectas adinvenerunt, fecerunt & commiserunt, si combusti fuissent, & in dies comburerentur eorum libri, tractatus, confessiones, conciliabula, & scripta, in quibus supradicta omnia apparent, ut de facili reperiuntur? Et ex quibus hactenus fuerunt deprompta ad eorum confusionem, & confutationem non sine ingenti nostræ Catholicæ Fidei incremento?

24 Tum quia, si ut volunt aliqui, juxta corticem textus quivis liber prohibitus postquam ab aliquo lectus est, non amplius retineri posset, sed statim comburi deberet, seu consignari ad comburendum, omnes libri prohibiti cito perirent, & sic superfluæ, & inutiles redderentur facultates, & licentiæ libros prohibitos legendi a Sacra Indicis Congregatione de mente Sanctissimi in dies concedi solitæ; quod non est dicendum, cum omnia privilegia, facultates, & rescripta gratiæ aliquid operari, & effectum aliquem sortiri debeant, *arg. c. In his 30. de privilegiis*, cum similibus. Unde expediens, & satis proficuum videtur pro licita, & utili lectione, eos, ut supra ante asservari posse in Bibliothecis Monasteriorum ubi adsunt, & solent adesse Religiosi habentes licentiam illos legendi; non obstante quod cortex verborum aliud insinuare videatur, quia etiam ad *Rescripta* applicari bene possunt, quæ de Legibus dicuntur pluribus in locis, & signanter *in c. Humanæ aures* 11. *caus.* 22. *q.* 5. ibi: *Non debet aliquis verba considerare* (intellige, nude & simpliciter) *sed voluntatem, & intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni, & cap. Intelligentia 6. de verbor. signific.* ibi: *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus, & cap. In his 15. eodem tit.* ibi: *Considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem, cum non intentio verbis, sed verba intentioni debeant deservire, interpretamur &c. Hinc scire 27. de Legibus dicitur: Scire Leges non est earum verba tenere, sed vim & potestatem.* Petra autem, & quidem tutius, sentit contrarium *in tom.* 3. *comment. ad Constitut.* 2. *Innoc. IV. sect.* 1. *n.* 15. Vide *ibi*.

Licentiæ legendi libros prohibitos non possunt hodie concedi, nisi a Summo Pontifice, 25
& Sacra Congregatione S. Officii, aut a specialiter deputatis ab ipsis. Sic expresse statuit Urbanus VIII. 2. Aprilis 1631. Const. incip. *Apostolatus Officium*, ibi: *Neque de cetero similes licentiæ, nisi a Congregatione S. Officii dum singulis hebdomadis coram Nobis habetur, vel ab aliis per Nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis, concedatur.* Unde eas concedere non possunt Cardinales, Episcopi, aut Inquisitores, vel Generales Ordinum; Immo 26
nec ipsimet possunt tales libros prohibitos legere nisi a Sede Apostolica, seu per dictam Sacram Congregationem sit eis specialis ad id concessa facultas; Sic colligitur ex Constitutione Julii III. incip. *Cum meditatio cordis*, quæ expresse revocat omnes, & quascumque facultates legendi libros damnatos, concessas quibuscumque personis, cujuscumque status, ordinis, & conditionis, etiamsi Episcopali, vel Archiepiscopali, vel alia majori dignitate Ecclesiastica, seu Sæculari præeminentia fulgeant; Cum qua concordat Const. Pii IV. incipiens; *Quia in futurorum eventibus*, & alia ejusdem incipiens: *Cum pro munere*, & citat.

Constitutio Urbani VIII. incipiens : *Apostolatus Officium*, ubi sic præcise habet : *Motu proprio &c. omnes, & singulas licentias legendi, & habendi libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, seu per Constitutiones Apostolicas, etiam ratione Astrologiæ Judiciariæ, vel alias quomodolibet prohibitos, quibuscumque personis Laicis, & Ecclesiasticis, tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, Societatis, & Instituti existentibus, ac quacumque dignitate, etiam Ecclesiastica fulgentibus cujuscumque status, gradus, conditionis, qualitatis, & præeminentiæ etiam speciali nota, & mentione dignis, ac per Litteras Apostolicas ad tempus, seu ad vitam, & aliter quomodocumque a prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, seu a quibuscumque aliis a nobis, vel ab eis facultatem, & auctoritatem habentibus; non tamen a Nobismetipsis per Litteras Apostolicas etiam in forma Brevis, seu per Chirographum manu nostra signatum concessas, earum tenores præsentibus pro expressis, & insertis habentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione revocamus, cassamus, & annullamus &c.* Sic Suarez *de Fide, disputat.* 20. *sect.* 2. *num.* 28. Sanchez *in Præcepta Decalog. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 46. Ricciul. *de Jure personar. lib.* 5. *cap.* 25. *num.* 4. Bordon. *in Manual. Consultat. sect.* 60. *num.* 22. Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 2. *num.* 386. Barbosa *de Offic. & potest. Episc. part.* 2. *allegat.* 90. *n.* 7. *&* 8. & alii passim.

27 Ad incurrendam excommunicationem Papæ reservatam, latam *in Bulla Cœnæ* §. 1. his verbis : *Excommunicamus, anathematizamus &c. omnes & singulos Hæreticos quocumque nomine censeantur &c. ac eorundem libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostra, aut Sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quavis causa, publice, vel occulte, quovis ingenio, vel colore &c.* quinque simul conditiones requiruntur, itaut una deficiente excommunicatio non incurratur. Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 15. *num.* 1. Busemb. *lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 4. *art.* 5. *num.* 1. Felix Potestas *tom.* 2. *part.* 2. *num.* 353. & alii passim.

28 Prima requisita conditio est, ut liber sit alicujus veri Hæretici, seu ut Auctor sit vere Hæreticus : Unde excommunicationem Bullæ Cœnæ non incurrunt qui legunt librum Pagani, Turcæ, Judæi, vel alterius Infidelis non baptizati, quamvis de Religione tractet, & hæresim contineat. Nec illi qui legunt librum Auctoris Catholici, qui unam vel plures hæreses ex ignorantia seu imprudentia, aut inadvertentia inspersas habeat, vel Hæreticorum hæreses ad ipsas impugnandas, etiam ad longum referat. Bulla enim excommunicat solum illos, qui legunt librum Hæretici, unde si Auctor libri non est verus *Hæreticus*, illum legentes non incurrunt talem excommunicationem, cum Lex pœnalis, & omnis alia odiosa sit stricte interpretanda; *c. Odia* 14. *de Regul. Juris in* 6. ibi : *Odia restringi & favores convenit ampliari*, *& cap. In pœnis* 49. *eod. in* 6. ibi : *In pœnis benignior est interpretatio facienda*, *& l. Interpretatione* 42. *ff. de pœnis*, ibi : *Interpretatione Legum pœnæ molliendæ sunt potius, quam exasperandæ.* Navarr. *Manual. c.* 27. *n.* 36. Laym. *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 15. *num.* 1. Sanchez *lib.* 2. *Moral. cap.* 10. *num.* 23. Castropalao *de fidelitate tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 10. §. 2. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 7. *num.* 36. & alii passim.

Secunda requisita conditio est, ut liber, vel expresse contineat hæresim, vel de Religione tractet, itaut alterum horum sufficiat, quia Bulla loquitur disjunctive per dictionem *Vel*, quæ alterutrius subsistentia verificatur; *arg. l. Eum, ff. quando dies Legati ; l. Si illud, ff. de Legatis, cum similibus.* Unde hanc excommunicationem incurrunt legentes librum Hæretici de Religione ex professo tractantem, v. g. de Theologia scholastica, Morali, vel Mystica, quamvis nullam contineat hæresim ; Et eandem incurrunt legentes librum Hæretici, si contineat hæresim, etiam in singulari, quamvis de Religione non tractet, sed de Medicina, Philosophia, & hujusmodi. Bulla enim plus non requirit, quam, ut liber, vel de Religione tractet, vel Hæresim contineat; In nostro autem casu liber vere de Religione tractat, quamvis non contineat Hæresim, & vere continet Hæresim, quamvis unam solam in singulari contineat, & tractet de Religione, & sic conditio Bullæ adimpleta habetur, adeoque Excommunicatio incurritur, Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 10. *n.* 34. Diana *part.* 6. *tract.* 6. *resolut.* 55. Castropalao *de Infidelitate tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 10. Leander *de Censuris tract.* 3. *disp.* 1. *qu.* 39. *num.* 34. Bonacina *de Censuris disp.* 2. *q.* 5. *punct.* 4. *num.* 19. Farinae. *de Hæresi quæst.* 180. *num.* 22. Felix Potestas *tom.* 2. *par.* 2. *n.* 357. *& seq.* Suar. *par.* 3. *tract.* 5. & alii plures contra Filliuc. Graff. Sayr. Catenam, & alios. 29

Tertia conditio requisita est, ut scienter liber legatur, retineatur &c. idest sciatur talem librum esse Auctoris Hæretici, & tractare de Re- 30

Religione, vel Hæresim continere; textu expresso in eadem Bulla, ibi: *Scienter legentes*,
31 *aut retinentes &c.* Unde qui, vel non scit Auctorem libri esse *Hæreticum*, vel si id sciat quidem, ex tenore tamen, vel aliunde deceptus ignorat illum de Religione tractare, vel Hæresim continere, Excommunicationem Bullæ Cœnæ non incurrit, etiamsi ignorantia esset crassa, aut supina, ut tenet *Communis* cum Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. num. 38.* Layman *lib. 2. tract. 1. cap. 24. num. 4.* Busemb. *lib. 7. cap. 2. dub. 3. art. 5. n. 7.* Reiffenst. *loc. cit. n. 55.* Felix Potest. *loc. c. num. 379.* Et ratio est, quia universaliter quando in Lege ad incurrendam Censuram requiritur scientia, ut in præsenti, illa ignorantia excusat, quæ opponitur scientiæ; talis autem est ignorantia crassa, & supina, nam crasse & supine ignorantes, non dicuntur scientes. Covarr. *in c. Alma mater par. 1. §. 10. n. 17.* Silvester verb. *Ignorantia q. 8. dist. 4.* Reiffenstoel *loc. c.* San-
32 chez, & alii communiter. Immo Diana *par. 3. tract. 6. resolut. 7. & par. 5. tract. 5. resol. 11.* Bonac. Tamburin. Hurtad. & alii cum la Croix *lib. 7. num. 345.* tenent, quod excuset etiam ignorantia affectata, idest cum quis data opera vult ignorare, ut in caso nostro, cum quis data opera non vult scire, an hic liber sit Hæretici? ut liberius illum legat, aut
33 retineat. Quod tamen de hac ignorantia affectata negant Felix Potestas *loc. cit.* & alii, quia ignorantia affectata æquiparatur scientiæ, & æquivalet dolo, cum sic affectati ignorantes dolose nolint intelligere, ut liberius peccent, juxta illud Psalmistæ, *Psalm. 35. Noluit intelligere, ut bene ageret*; Fraus autem, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Sedes 16. & cap. Ex tenore 16. de Rescriptis, cap. Tuæ 12. de Clericis non resident. cap. Ex litteris 2. de dolo & contumac. & l. In fundo, ff. de rei vindicat. & l. Cum hi, ff. de transact. l. Si legatarius*, *Cod. de Legatis*, cum similibus.

34 Quarta conditio requisita est, ut legatur materia notabilis sufficiens ad mortale. Qualis autem sit materia notabilis, & sufficiens ad mortale; multum controvertitur inter Doctores; Toletus enim dicit sufficere unam, vel alteram lineam legi, cum in ea contineri possit Hæresis; At hæc opinio, ut nimis rigida, paucos adinvenit Patronos. Econtra Crousers apud Dianam *in summa verb. Hæreticorum libri n. 39.* dicit requiri eam libri partem, quæ per se sumpta vere dici possit liber, & quod infra est, dicit esse veniale: At hæc, ut nimis laxa, pauci sunt, qui eam sequantur, Sanchez, Sa, Vivald. Krimer, & alii volunt minus quam paginam in folio non sufficere ad mortale. Marchant. autem *in Tribunal. tom. 1. tract. 2. tit. 2. q. 2.* Sporer *in Moral. tract. 1. c. 5. n. 28.* La Croix *lib. 7. n. 340.* & alii melius dicunt in hac re attendendam esse materiam, non secundum se, sed secundum finem prohibitionis; Unde, cum quis aperit librum hæreticum, & statim incidit in unam, vel alteram lineam continentem formalem, & veram apertam Hæresim, dicendum est, si non statim desistat ac cognoscit, ipsum peccare mortaliter, & incurrere Excommunicationem, quamvis legat paucas lineas, quia & periculo se exponit, & agit contra totum finem legis; Si vero incidat in materiam indifferentem, & ut talem cognoscat, dicendum est, ipsum non peccare mortaliter, quamvis legat integram paginam talis materiæ indifferentis, quia sic, cum non se exponat periculo perversionis, non agit directe contra finem legis.

Hinc graviter peccant, & Excommunicatio- 35
nem incurrunt legentes Hæretici Epistolam, Concionem, Orationem, vel aliam similem parvam scripturam de Religione tractantem, aut Hæresim continentem; Et ratio est, quia in his eadem ratio, idem & majus periculum perversionis invenitur, ubi autem eadem est ratio, eadem est legis dispositio, *l. illud ff. Ad legem Aquiliam, &c. inter corporalia 2. de translation. Episc.* Unde sicuti, ubi cessat ratio, & finis Legis, vel obligationis, cessat lex, seu obligatio ipsa; *l. Adigere §. 2. ff. de Jurepatron.* cum ratio legis sit anima legis, *l. Cum ratio, ff. de bonis damnator.* ita a sensu contrario, ubi perseverat, & etiam viget finis legis, vel prohibitionis, perseverat, & etiam viget Lex, seu obligatio ipsa.

Nec valet dicere, quod tales Epistolæ, Con- 36
ciones, Orationes, seu aliæ similes parvæ scriptoræ separatæ non veniunt nomine *Libri*, de quibus solum loquitur Bulla Cœnæ: *Ac eorundem libros*. Non valet, inquam, quia ex declaratione facta in simili materia a *Sac. Cong. Conc.* etiam supradicta veniunt nomine *Libri*; Cum enim esset interrogata circa Decretum Conc. Trid. *sess. 4. de editione Librorum* emanatum, quænam comprehenduntur ibid. nomine *Libri*? Respondit comprehendi sub illo etiam *Conciones*, *Lectiones*, *Disputationes*, & similia. Sic testatur Reiffenst. *loc. c. num. 43.* & cum aliis Barbosa *Collect. in Trid. sess. 4. n. 8.* Tum quia Bulla Cœnæ prohibendo Hæreticorum Libros, revera intendit, & voluit prohibere omnia

nia illorum opera, sive magna, sive parva, sive impressa, sive scripta, quorum lectio possit esse periculum perversionis legentibus; Unde cum etiam ex lectione similium Epistolarum, Concionum, modicarum Scripturarum idem, ac forsan majus periculum subsit, dicendum est, quod etiam similes Epistolæ, Conciones, & parvæ Scripturæ cadant super eadem Bullæ Cœnæ Censura, sive in stricto, ac communi sensu Libri dici possint, sive non, quia propter verba Legis non debemus judicare contra intentionem illius, *c. Humanæ aures* 2. *caus.* 22. *q.* 5. ibi: *Non debet aliquis verba considerare* (intellige nude & simpliciter) *sed voluntatem, & intentionem, quia non debet intentio verbis deservire, sed verba intentioni, c. Intelligentia* 6. *de verb. signif.* ibi: *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus, &c. In his* 15. *eod. de verb. signif.* ibi: *Considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem, cum non intentio verbis, sed verba intentioni debeant deservire, interpretamur; &c. Certum est* 88. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Certum est, quod is committit in Legem, qui Legis verba complectens contra legis nititur voluntatem, & l. Scire* 16. *ff. de Legibus*, ibi: *Scire Leges non est verba earum tenere, sed vim, & potestatem;* & sic tenet Farinac. *de Hæresi q.* 80. *n.* 30. & 31. Suar. *disp.* 20. *sect.* 2. *n.* 10. Stoz *lib.* 2. *p.* 3. *n.* 536. & alii plures *ibi* cit. la Croix *lib.* 7. *n.* 337. cum Pignatel. & aliis *ibi* cit. Reiffenst. *l. c. a n.* 41. & hanc opinionem probabiliorem, & in praxi tenendam censet Palao *de Infidelitate tr.* 4. *disp.* 2. *punct.* 10. §. 1. *n.* 4. & 5. Et probabilissimam vocat Dicastill. *d.* 3. *n.* 1164. & vere probabiliorem dicunt Spor. Krimer. & plurimi alii.

37 Alii autem tenent contrarium. Lugo *de Fide disp.* 21. *n.* 33. Alberghinus *cap.* 2. *num.* 5. Diana *par.* 1. *tract.* 11. *resol.* 34. Busemb. *lib.* 7. *c.* 2. *dub.* 3. *art.* 5. *n.* 4. Felix Potest. *tom.* 2. *par.* 2. *n.* 366. Sanch. *lib.* 2. *moral. c.* 10. *n.* 29. Bonac. *disp.* 2. *de Censur. q.* 5. *punct.* 4. Durandus *lib.* 4. *in caus.* 1. *q.* 44. *n.* 6. Herincx *disp.* 9. *de Fide qu.* 8. *n.* 86. Layman *lib.* 2. *tract.* 1. *c.* 15. *n.* 3. & alii plures, quorum aliqui contrariam sententiam tenent esse veram, & alii saltem probabilem esse putant, hac ducti ratione, quod tales Epistolæ, Conciones, & aliæ similes parvæ scripturæ separatæ non sunt proprie *Libri*, de quibus solum loquitur Bulla Cœnæ, adeoque sub ejus Censura non comprehenduntur, cum verba Legis pœnalis, & odiosæ, sint stricte interpretanda, *cap. Odia* 15. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Odia restringi, & favores convenit ampliari, &c. in pœnis* 49. *eod. in* 6. ibi: *In pœnis benignior est interpretatio facienda.* Quæ sententia revera non caret sua probabilitate.

Quinta conditio requisita est, ut legatur & 38
retineatur sine auctoritate, seu licentia Sedis Apostolicæ, ut expresse habet ipsa Bulla Cœnæ, ibi: *Sine auctoritate nostra, aut Sedis Apostolicæ*. Unde qui habet licentiam legendi ipsos libros Hæreticorum, vel a Summo Pontifice, vel ab aliis ab ipso ad id deputatis, non incurrit dictam Censuram Bullæ Cœnæ legendo, aut retinendo similes libros prohibitos; Qui autem tales licentias concedere possint, vel non? Vide *supra n.* 23. & 26.

Per ly *legentes* ad incurrendam Censuram 39
Bullæ Cœnæ intelligitur omnis, qui non solum voce legit, sed etiam qui tacitus oculis librum percurrit. *Communis*. Legens autem vo- 40
ce, seu oculis Librum percurrens, si non intelligat Libri Idioma, aut linguam, non incurrit talem Censuram, quia is proprie non legit, nisi materialiter; Ad lectionem enim ab Ecclesia prohibitam requiritur, quod Scriptura mente percipiatur, cum solum talis lectio inducat periculum perversionis Catholici, & communicationem cum hæretico in Doctrina. Sic Diana *par.* 1. *tract.* 12. Bordon. *in Manual. consult. sect.* 49. *n.* 12. & 72. Felix Potest. *tom.* 2. *par.* 2. *n.* 403. La Croix *lib.* 7. *n.* 341. cum Suarez, Sanchez, Filliuc. Tambur. Krimer, Pignatell. Castropal. Dicastill. Stoz ibi citatis contra Bonacinam, & alios. (*a*)

An autem audiens alium legentem Librum 41
prohibitum incurrat Censuram? Variant Doctores; Quidam enim tenent, ipsum Censuram non incurrere, si audiat casu, at vero eam incurrere, si consilio, petitione, jussu, aut mandato inducat alium, ut sibi legat, quia qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, *c. Qui facit* 72. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Qui facit per alium, perinde est, ac si faciat per se ipsum*. Tum quia talis audiens non se habet me-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Etsi non incurrit perlustrando oculis librum, cujus idioma ignoretur, incurrere tamen in censuram videtur retinendo illum; cum etiam retentio sit sub hac pœna prohibita.

mere passive, sed active influendo, cum enim mandato, seu consilio inducat alium, ut sibi legat, est ipse causa lectionis, & censetur ipse legere; Econtra si ipse non induxerit, non censetur legere, sed tantum audire. Sic tenent Nald. Azor. Sair. Graff. Reginald. Silvester, Pignatell. Verivys, cum La Croix *loc. cit. n.* 342. ubi dicit, hanc sententiam videri probabiliorem, & alii apud Leandr. *de Censuris tract.* 3. *disp.* 1. *qu.* 59. Alii autem absolute tenent, ipsum Censuram incurrere, sive audiat casu, consilio, petitione, aut mandato, quia idem est periculum infectionis in audiente, & legente, & idem odium Hæreseos, quæ fuit ratio prohibitionis sub tali Censura: adeoque &c. Sic Leander *loc. cit. q.* 58. & 59. Suarez, Roccaful. & alii. Econtra alii absolute docent, ipsum Censuram non incurrere, sive audiat casu, sive consilio, petitione, aut mandato, quia proprie ille tantum dicitur legens, qui visu, & mente scripta percurrit, & ex Jure verba legis pœnalis sunt in propria, & stricta significatione accipienda, *cit. c. Odia* 15. & *cap. In pœnis* 49. *de Regul. Jur.* sic Diana *par.* 1. *tract.* 11. *resol.* 133. cum multis ibi citatis, Portell. verb. *Librorum prohibitio in addit. n.* 11. Tambur. *lib.* 2. *Decalog. c.* 1. §. 7. *n.* 32. Felix Potest. *tom.* 2. *par.* 2. *sub n.* 471. ubi cum aliis solvit rationes opinionum contrariarum; Ugolin. Sanch. Conincb, Dicastill. Stoz, Krimer, & alii cum la Croix *loc. cit.* ubi banc etiam tenet probabiliter.

42 Legens Librum de mandato alterius, a quo prudenter timet grave damnum, non incurrit Censuram, quia metus gravis in constantem virum excusat a transgressione præcepti Ecclesiastici, cum præceptum Ecclesiasticum non obliget cum tanto detrimento. Bordon. *in Manual. conf. sect.* 49. *n.* 41. Leander *de Censuris tr.* 3. *disp.* 1. *q.* 57. & *disp.* 9. *q.* 23. cum pluri-

43 bus aliis ibi citatis. Incurrit tamen Censuram, si legat de mandato alterius solum ex metu levi, quia metus levis non excusat a transgressione præcepti Ecclesiastici. *Communis*.

44 Per ly *retinentes* ad incurrendam Censuram intelligitur omnis, qui babet apud se librum, sive proprium, sive alienum, quomodocumque illum habeat, sive retineat illum nomine proprio, sive nomine alieno. Immo etiamsi in aliena Domo retineat, quia semper dicitur vere retinens. Busemb. *l.* 7. *c.* 2. *dub.* 4. *art.* 3. *num.* 8. La Croix *ibid. num.* 347. Bonacina *tom.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 4. *num.* 15. Felix Potest. *loc. cit. n.* 428. Pignatell. & *Com-*

45 *munis aliorum*. Hinc tam Deponentes librum apud alium, seu alteri commodantes, aut in pignus tradentes, quam Depositarii, seu commodato, aut in pignus accipientes incurrunt Censuram. La Croix *loc. cit.* cum Pignatell. & *Communis aliorum*.

Item Censuram incurrunt vendentes scienter libros Hæreticorum, seu asportantes de uno in alium locum, quia isti nedum sunt retentores, sed etiam fautores Hæreticorum. Leander *de Censuris tract.* 3. *disp.* 1. *q.* 88. & alii communiter. Item Censuram incurrunt librum 46
retinentes ad confutandum, quia Bulla Cœnæ absolute probibet retentionem, & factum respicit, non affectum, & intentio bona non potest cohonestare actum absolute prohibitum. Bordon. *in Manual. consult. sect.* 49. *num.* 13. & *communis aliorum*. Item Censuram incurrunt, qui retinent Libros Hæreticos solum ad 47
ornatum in Bibliothecis, licet sine animo legendi, & quamvis idioma non intelligant, quia talis retentio est in periculum infectionis aliorum, & contra finem adæquarum prohibitionis factæ a Bulla, nempe ultra periculum infectionis, ut tales libri plene aboleantur in odium Auctoris Hæretici, & hujusmodi. Sanchez *lib.* 2. *moral. disp.* 10. *n.* 52. & *seq.* Castropal. *de Fide tract.* 4. *disput.* 2. *punct.* 10. §. 2. *num.* 7. & *sequ.* & ipso teste *Communis aliorum*. Item Censuram incurrunt 48
tales libros retinentes, quamvis cognoscant nullum esse perversionis periculum, quia talis probibitio non est facta solum ob periculum perversionis, sed, ut dictum est, etiam in odium bæreticorum, & ut sui libri penitus exterminentur. *Communis*. 49

Item Censuram incurrunt Bibliopolæ, & 50
Bibliopegi, qui bujusmodi libros ad distrahendum, & compingendum retinent. Sancb. Reiffenstuel *lib.* 2. *Decretal. tit.* 7. *num.* 72. cum pluribus ibi citatis. La Croix *lib.* 7. *num.* 353. cum Ugolin. Sanchez, Pignatell. *ibi cit.* Item qui librum antequam probibere- 51
tur, redegit in compendium, incurrit Censuram, si hoc solum compendium manuscriptum legat, vel retineat post probibitionem, quia est moraliter idem ipse liber compendiatus, & a fortiori, si redactus sit in Compendium post prohibitionem. La Croix *loc. cit. n.* 350. Pignatell. *ibi cit.* & alii. Item Censuram in- 52
currit, qui partem libri retinet, quia is vere dicitur retinere librum, sicuti dicitur legere librum, qui partem illius legit. Sancbez *loc. cit. n.* 54. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 73. & alii passim. Hinc Sancbez, Filliuc. Castropalao, Dicastill. Pignatell. Verivys, Krimer, apud La

La Croix *loc. cit. num.* 349. excommunicatos censet Aromatarios, Mercatores, & quosvis alios, qui hujusmodi libros, aut partes eorum retinent ad involvendas merces, aut similia.

54 Retinentes librum per unum, vel alterum diem cum proposito postea tradendi, excusantur a peccato mortali, & Censura. La Croix *loc. cit. num.* 348. cum Sanchez, Duard. Reginald. Castropal. Diana, Pignatell. Sporer ibi
55 citatis. Item excusantur a peccato, & Censura, qui longiori tempore libros tales retinent, ex eo quia non habent opportunum tempus, & occasionem illum tradendi Inquisitoribus, vel habenti licentiam eos legendi, & retinendi. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 15. *num.* 7. Castropal. *tract.* 4. *de Fide disput.* 2. *punct.* 10. §. 2. *num.* 10. Reiffenstuel *loc. cit.*
56 *tit.* 7. *num.* 75. & alii. Si tamen tandiu expectarent ad consignandum, ut censerentur non velle consignare, peccarent mortaliter, & incurrerent Censuram. La Croix *loc. cit.*
57 *num.* 348. Verivys *tract.* 5. *art.* 8. & alii. Si autem haberent voluntatem absolute retinendi, & paulo post mutarent hanc voluntatem, & vere proponerent quam primum poterunt, consignare, peccassent quidem mortaliter ratione habitæ absolutæ voluntatis retinendi contra gravem prohibitionem Ecclesiæ, & probabilius non incurrissent Censuram, quia Censura non incurritur ob voluntatem; sed ob ipsam retentionem, adeoque si retentio de se non sit mortalis, & longa, non est materia sufficiens ad Censuram; Sicuti si quis habuisset absolutam voluntatem occidendi Clericum, & paulo post mutaverit ipsam voluntatem, nec Clericum occiderit, nec vulneraverit, quamvis peccasset mortaliter ratione talis habitæ absolutæ voluntatis, non esset tamen excommunicatus. Sanchez, Reginald. Castropal. Sporer, Diana, Verivys, Dicastill. Krimer citati & secuti a La Croix *loc. cit. n.* 348.

58 Per ly *imprimentes* ad incurrendam Censuram intelliguntur, & veniunt omnes, qui ad libri impressionem propinque concurrunt, & veræ illius causæ sunt, ut Typographus, aut Patronus Officinæ, cujus auctoritate libri typis mandantur; qui humectat, seu præparat chartam, imponit attramentum, typos ordinat, & componit, chartam madefactam supponit torculari, torcular premit. *Communis* cum Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 7. *n.* 77. Leandro *de Censuris tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 82. La Croix *loc. cit. num.* 356. Sanchez *lib.* 2.
59 *moral. disp.* 10. *num.* 57. Item eandem Censuram incurrunt transcribentes libros Hæreticorum, quia nulla est in substantia diversitas. Leander *loc. cit. qu.* 87. Felix Potest. *loc. cit. n.* 448. & alii. Immo transcribentes incurrunt etiam Censuram tamquam legentes, & detinentes librum Hæreticorum, & tamquam fautores Hæreticorum. *Communis*.

60 Qui facit expensas pro impressione, incurrit Censuram, ut favor Hæreticorum, non autem ut impressor, quia non dicitur proprie imprimere, sed solum remote concurrit ad impressionem. Leander *loc. cit. quæst.* 84. & 86. La Croix *lib.* 7. *num.* 356. cum Ugolin. Sair. Filliuc. Dicastill. Pignatell. *ibi citatis*, & alii plures. Item Corrector exemplaris impressi non 61
incurrit Censuram ut imprimens, quia non est proprie impressor, sed impressi inspector; Unde incurrit Censuram ut legens, & quidem toties quoties legit magnam partem, & etiam ut fautor Hæreticorum. *Citati Doctores*. Item 62
vendentes impressoribus chartam, characteres, atramentum, aut alia necessaria ad impressionem incurrunt solum Censuram ut fautores Hæreticorum, si talia ipsis vendant animo favendi Hæresi, non autem ut imprimentes, quia non concurrunt, nisi valde remote ad impressionem. *Citati Doctores*. Immo nullam 63
Censuram incurrunt, si talia vendant, non ut faveant Hæresi, sed solum negotiationis, & justi lucri gratia. La Croix *loc. cit. num.* 356. cum Castropal. Tamburin. Krimer, Pignatell. ibi citatis, & alii passim.

Per ly *Defendentes* ad incurrendam Censu- 64
ram intelliguntur, & veniunt omnes, qui quocumque prætextu, vel causa librum Hæretici, quatenus talem defendunt, & tuentur verbis, vel factis, laudando v. g. & exaltando talem librum, probando ea, quæ in eo scripta sunt, esse vera, abscondendo illum, aut impediendo, ne Inquisitoribus tradatur, aut ne comburatur, & hujusmodi. Sanchez *loc. cit. num.* 58. Castropal. *loc. cit. num.* 14. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 78. & alii communiter, textu expresso *in ipsa Bulla Cœnæ* §. 1. ibi: *Seu quomodolibet defendentes ex quavis causa, publice, vel occulte, quovis ingenio, vel colore &c.*

Hinc qui talis libri stylum, vel doctrinam, 65
seu ingenium Auctoris laudat eo fine, & animo, ut damnationem, seu consignationem impediat, Censuram incurrit, quia ad Censuram incurrendam non requiritur, quod defensio fiat præcise ob Hæresim, vel hæreticum, sed ut expresse loquitur Bulla: *Ex quavis causa publice, vel occulte, quovis ingenio,* *vel*

ve colere. La Croix *loc. cit. num.* 359. Pigna-
66 tell. *ibi cit.* & alii. Non incurrit tamen Censuram, si laudet stylum libri, vel ingenium Auctoris, vel Catholicam doctrinam, quæ in eo est, sed non quatenus in eo est, nec in ordine ad tuendum, ne damnetur, ne Inquisitoribus tradatur, aut comburatur, quia hæc laudat secundum se, non ut opera hæretica, & Auctoris Hæretici, adeoque non defendit librum Heretici. Sanchez *loc. cit.* Reiffenstuel *loc. cit.* Busemb. *lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 4. *artic.* 5. *num.* 8. Leander *de Censuris tract.* 3. *disp.* 1. *quæst.* 94. & 95. Bonacina, Layman, & alii passim.

67 Libri, & Scripturæ de Ritibus Sinensibus publicari prohibentur; Benedict. XIV. tom. 1.
68 Constitut. 59. incip. *Ex quo* §. 8. Libri Gentilium de falsa Religione, seu de rebus obscenis, & superstitiosis tractantes, fidelibus prohibentur. Idem Constitut. 107. incip. *Om-*
69 *nium sollicitudinum* §. 3. & 14. Librorum quorumque editio super argumento imminutionis Festorum de præcepto, prohibetur sub gravissimis pœnis; Idem tom. 2. Constitut. incip. *Non multi menses*.

70 Libri noxii tam a Congregatione Universalis Inquisitionis, quam a Congregatione Indicis proscribuntur; Et utraque summa maturitate, & consilio utitur in proscriptione evulganda. Benedict. XIV. Constitut. incip. *Sollicita*, in qua Methodus præscribitur in examine, ac proscriptione librorum a Congregationibus Universalis Inquisitionis, & Indicis servanda, certæque Romanæ Relatoribus, ac Consultoribus proponuntur Regulæ, quas in examine, judicioque ferendo sequantur; Quæ Constitutio est merito tota attente legenda, & plene observanda.

71 Secretum, sive silentium, quod in Congregatione Sancti Officii præscriptum est, eodem prorsus modo in examine, ac proscriptione librorum in Congregatione Indicis, a Cardinalibus, Revisoribus, & Consultoribus custodiendum præcipitur a Benedict. XIV. Constit. incip. *Sollicita* §. 12.

Appendix, sive Novus de Librorum prohibitione Articulus,

In quo de Ecclesiæ potestate in Libris proscribendis; de antiqua, & nova disciplina circa hujusmodi prohibitionem, de auctoritate decretorum Apostolicæ Sedis Libros vetantium, deque pœnis in eos latis, qui hujusmodi libros legunt, retineantque, ac de nonnullis ad hanc materiam pertinentibus quæstionibus.

§. I.

De concessa Christi Ecclesiæ potestate prohibendi Libros: deque antiqua circa rem hanc disciplina, quæ ad inventam usque artem Typographicam perduravit.

IMprobatæ lectionis libri sunt, qui Religioni, bonis moribus, pietatique obsint. Hos vero hominum manibus eripiendos, proscribendosque esse, ipsa recta ratio suadet, atque exemplis cujusque bene ordinatæ Reipublicæ comprobatur. Constat enim ex Laertio, Græcos Protagoræ libros in foro jussisse comburi; atque in Romana Republica plures ex Senatus Consulto libros, qui homines vel a divino cultu avocarent, vel ad superstitionem, quam pravam ipsi crederent, provocassent, fuisse combustos, ut legere est apud Valerium, aliosque. Eademque lex ita apud Romanos viguit etiam postquam summa rerum penes Imperatores esset, ut Ulpianus *L. Cætera*, *ff. Famil. Erciscund.* scripserit, improbatæ lectionis libros, dum hereditaria res sit dividenda, non dividi, sed a Judice aboleri oportere, non secus ac mala medicamenta, & venena. Hæc autem animadvertenda duxi, non solum ut Lector intelligat, consentaneum esse rectæ rationi, ut noxii libri interdicantur, sed etiam ut inde sciant, quinam fuerit in Republica usus circa hujusmodi libros, dum Christiana Religio cœpit, & quam majus fuerit servandæ Religionis studium apud idololatras ipsos, quam apud Novatores ætatis nostræ, e quorum officinis prodiere Hobbesii, Tollandi, Spinosæ, Bælii, aliorumque male feriatorum hominum opera, quæ Christianam, ac Religionem omnem, omnemque pietatem evertunt.

Ecclesiæ autem fecisse Christum Dominum potestatem proscribendi libros, tum ex munere Pastoribus concredito, tum etiam ex usu, quem ejusdem potestatis semper fecit, est omnino exploratum. Voluit enim, ut in ea essent Pa-

Pastores, qui eamdem regerent usque ad consummationem sæculi; atque hos Episcopos vocat Lucas in Actis Apostolorum, *quos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam suam*. Iisdem Christus pascendi oves suas onus, potestatemque clavium indidit, quæ passim in Scripturis ad supremam designandam potestatem adhibetur. At munus Christi Pastoris est, sanam doctrinam, quæ viam salutis demonstret, edocere, ea proponere, quæ æternæ salutis consequutionem faciliorem faciant, quæque obstacula tollant, quæ impedimento esse possint. Huic autem muneri conveniens, ac necessaria est potestas eripiendi ab hominum manibus noxios libros, qui non solum maximo obstaculo sunt æternæ saluti, sed ad certam perniciem homines trahunt. Quis ergo dubitet, quin auctoritatem dederit proscribendi perniciosos libros, ac opportunis etiam pœnis ab horum lectione homines evocandi? Ex solo Pastoris munere intelligi id facile posset, sed ut inexcusabiles omnino Novatores essent, hanc potestatem notissimis ætate illa phrasibus, ac luculentissimis verbis in Scripturis novi Testamenti, explicavit. Quid enim aliud innuit Scriptura, dum hos ait a Spiritu Sancto positos ad regendam Ecclesiam Christi; dum iis ligandi, & solvendi, & clavium potestatem concessam tradit; dum ita eos missos fuisse declarat *Luc.* 10. *v.* 16. ut qui hos loquentes, præcipientesque audit, Christum audiat, qui vero eos contemnat, & spernat, Christum spernat; dum denique per Paulum ad *Hebræos* 13. *vers.* 18. eosdem Præpositos appellat, quibus parere, ac subesse oporteat? Hæ phrases, hi loquendi modi satis superque declarant, Christum Ecclesiam suam instar Reipublicæ stabiliisse, in qua Pastores præessent, auctoritate freti, ea prohibendi, præcipiendi, ac etiam certis pœnis interdicendi, quæ commune Ecclesiæ bonum postularet.

Fac vero hæc ambigua fore, atque in alium quoque sensum detorqueri posse. Si constet, hanc Apostolos, ac Episcopos deinde eorumdem Successores exercuisse potestatem; eamque in iisdem agnovisse, ac fuisse veneratos primos Christianorum Principes, quis dubitet, quin eam revera a Deo habuerint? Neque est verisimile, Ecclesiam viventibus adhuc Apostolis formam a Christo stabilitam mutasse; eamque veluti a Deo sibi collatam Pastores sibi usurpasse potestatem, quam non habuissent. At Ecclesia hanc semper exercuit potestatem. Nam ut ea mittam, quæ *Actorum* 19. *vers.* 19. leguntur, de libris eorum, qui fuerant curiosa sectati, quorum ingens numerus Ephesi, Paulo prædicante, combustus fuit, Auctor Constit. Apostolicarum *Lib.* 1. *cap.* 7. ait: *Apostolos prohibuisse initio Fidelibus libros Gentilium, & falsorum Prophetarum, Canon.* 59. ex iis, qui Apostolorum nomen præferunt, *Si quis*, inquit, *falso inscriptos impiorum libros tanquam sanctos in Ecclesia publicat ad Populi, & Cleri perniciem, deponatur*. Hæc satis sunt ad ostendendum, Ecclesiam etiam dum sub Principibus infidelibus esset, auctoritate, quam a Christo habuerat, usam, libros noxios prohibuisse, ac pœnas prout temporum circumstantiæ ferebant, adversus inobedientes statuisse.

Reddita vero Ecclesiæ pace, hanc potestatem liberius exercuit, probantibus, ac faventibus etiam ipsis Christianis Principibus. Nam in Concilio Nicæno I. Patres damnarunt Arii libros, eosque comburendos esse docuerunt. Constantinus vero Magnus indicta pœna capitis in eos, qui illos occultassent, omnes comburi curavit; ut scribit Socrates *lib.* 1. *cap.* 6. & Nicephorus *lib.* 8. *c.* 25.

Patres Concilii Ephesini damnatis Nestorii scriptis in Synodica Epistola, ita ad Theodosium scribunt: *Vestram autem majestatem iterum atque iterum rogatam cupimus, ut universam illam doctrinam e Sanctis Ecclesiis submoveri, ejusdemque libros, ubique locorum repertos lubeat flammis absumi*. Similem sententiam tulere Chalcedonenses Patres in scripta Eutychetis, quæ ex edicto Imperatorum fuere deinceps combusta. Hac via antiqui illi Patres auxilium eisdem præbentibus Imperatoribus, e Fidelium manibus hæreticorum libros præripere studuerunt. Immo piissimi Principes, ut promptiores essent ministri ad libros, quos Ecclesia Religioni inimicos declarasset, abolendos, leges quoque statuere, quibus hæreticorum libros comburi præcipiebatur. Id vero, non ut potestatem, quam non haberet Ecclesia, supplerent, ut falso scripsit Petrus Giannoni, sed ut necessarium ei præberent auxilium per pœnas temporarias ad facilius hujusmodi pestem extirpandam. Nam cum primum potuit libere Ecclesia horum librorum combustionem decernere, atque executioni mandare, id propria auctoritate fecisse constat. Sanctus enim Leo Magnus anno 443. propria auctoritate & sententia Manichæorum libros Romæ combussit. Et Epistola 93. quæ est ad Turibium Asturicensem Episcopum: *Apocryphæ*, inquit, *scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum multarum habent Seminarium falsitatum*, *non solum* ta-

interdicendæ, *sed etiam penitus auferendæ*, *atque ignibus concremandæ*. Et infra, *Si quis Episcoporum*, *vel Apocrypha per domos non prohibuerit*, *vel sub Canonicorum nomine eos Codices in Ecclesiis permiserit legi*, *qui Priscilliani adulterina sunt emendatione corrupti*, *hæreticum se noverit judicandum*. Symmachus quoque, & Hormisda Manichæorum libros combusserunt. Concilium Nicænum secundum *act.* 5. libros hæreticorum damnavit, comburique jussit. Nicolaus I. in respons. ad Consul. Bulgarorum noxios, blasphemosque Saracenorum libros igni tradendos, constituit. Nicolaus II. anno 1059. idem in Concilio Romano de Berengarii libris decrevit; Et, ut alia mittam, Concilium Romanum, & Constantiense igni tradidere Joannis Huss, atque Wiclephi libros. Atque hinc patet, Patres, ac Supremos Pontifices Apostolos imitatos, usque ad quintidecimi sæculi initium hæreticorum librorum combustione, malis occurrere consuevisse, quæ ex hujusmodi librorum lectione in Ecclesia oriri potuissent. Hæc præcipua Pastorum, ac præsertim Romanorum Pontificum cura fuit, atque hac unica via tot Hæreticorum libros perdere potuerunt. Mirum itaque non est, si Antiquæ Ecclesiæ nullus proscriptorum librorum Catalogus occurrat, nam index ille librorum Apocryphorum a Gelasio Papa in Romana Synodo propositus, inquit Cl. P. Catalani, *nequaquam dici potest Index librorum prohibitorum juxta usitatam modernam phrasim*, *Index exhibens libros tam privatim*, *quam publice legi prohibitos*, cum scopus illius decreti esset libros proponere, qui *in Ecclesiis per anni circulum*, a nonnullis leguntur *pro Fidelium ædificatione*. At inde injuria colligas, nunquam in Ecclesia privatam librorum lectionem fuisse prohibitam. Nam id vetitum fuisse constat ex supra *cit. Const. Apost. lib.* ex Sancti Leonis verbis, ex Conciliis omnibus generalibus, in quibus damnati fuere Hæreticorum libri, *ex can.* 16. *Conc. IV. Carthag.*, quo statuitur, ne *Episcopus Gentilium libros legat*; Hæreticorum *autem pro necessitate*, *ac tempore*, atque ex eo, quod Sanctus Epiphanius ann. 401. in Synodo Cypri librorum Origenis lectionem prohibuerit. Hæc sane ostendunt, privatam quoque librorum lectionem interdici consuevisse. Nec desunt gravissimi Theologi, qui Gelasianum quoque decretum ad privatæ quoque lectionis prohibitionem extendant librorum, qui Apocryphi declarantur; cum scripta eorum in illo catalogo se consignare voluisse declaravit, *quæ a Catholicis vitanda sint*. Hactenus de disciplina, qua universa usa est Ecclesia in eripiendis e Fidelium manibus Hæreticorum libris, noxiisque scriptis.

§. II.

De stabilita per Apostolicam Sedem disciplina circa examen, *proscriptionemque librorum post inventam artem typographicam*, *ac post ortas Lutheri*, *Calvinique hæreses*.

Superiori in capite ostendimus, qua via Ecclesiæ Pastores e Fidelium manibus impiorum libros eripuerint, cum nondum ars typographica inventa esset. Quanta vero eorum, ac præsertim Romanorum Pontificum cura fuerit, quantum Principum in Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedis decreta obsequium, vel ex eo intelliges, quod ne vel unus quidem antiquorum hæreticorum liber supersit. At inventa arte typographica, ortis Lutheri, & Calvini hæresibus, atque divisa malis hæreticorum artibus in varia schismata Europa, alia ratione occurrendum fuit malis, quæ ex pravorum librorum lectione oriuntur. Viguit etiam deinceps, & ipse Leo X. omnes Lutheri libros sub gravissimis pœnis comburi jussit, ac etiam nunc viget usus comburendi per manus Carnificis certum librorum genus. At etsi id satis est ad conciliandam iniquis Auctoribus infamiam, & ad ostendendam Ecclesiæ voluntatem, quæ illos abolitos vellet: ac publicam præsefert execrationem, qua homines ad horrendam illius lectionem incitantur: tamen sufficiens non est ad omnia prorsus perdenda typis evulgata, & dissitis in locis in multorum manus delata exemplaria. Quamobrem nova, atque aptiori disciplina Fideles ab horum librorum lectione deterrere oportuit.

Cæpit ars typographica circa annum 1460. initio autem, cum omnes imprimendis selectioribus antiquorum scriptis intenti essent, commoda hujus novæ artis homines experiebantur, ac laudabant; quæ vero mala inde oritura essent, nec præsentiebant, nec suspicabantur. Sed postquam initio sextidecimi sæculi ob nimiam in antiquis Theologis, Patribusque carpendis, atque sacris Scripturis interpretandis libertatem, & ob novas Lutheri, Calvinique hæreses, plures noxii libri ederentur, inter quos nonnulli, mentito quoque nomine, hæretico fermento conspersi essent, nova Apostolicæ Sedis œconomia, majorque cura, & sollicitudo enituit. Nam Leo X. combustis nonnullis Lutheri scriptis, interdictisque sub ana-

anathematis pœna illius operibus, in Concilio Lateranensi anno 1515. *sessione* 10. vetuit, ne deinceps imprimerentur libri, nisi prius in Urbe, ab ipsius Vicario, & Magistro Sacri Palatii, aut a Personis ab ipso deputatis, examinati essent; in aliis locis vero ab Episcopo, vel ab ejus deputato, aut ab Inquisitore hæreticæ pravitatis ejus Civitatis, & Diœcesis, in qua impressio fieret. In transgressores vero, præter excommunicationem, suspensionem ab exercitio artis, amissionem librorum, aliasque pœnas arbitrio Ordinarii infligendas constituit. Deinde etiam Julius III. cavit, ne cui liceret legere, aut habere apud se libros Lutheranorum, aliorumque hæreticorum, idque sub pœnis spiritualibus, & temporariis, quæ in hæreticos latæ essent.

Sed cum plures quotidie prodirent hæretica labe conspersi libri, qui mentito plerumque Auctoris nomine, ac variis artibus ita errores occultabant, ut facile non esset eos a Catholicorum libris secernere, ac simplices illorum lectione decipere, ac seducere possent, communi Orthodoxorum voto Catalogus, sive Index librorum, quorum lectio perniciosa foret, optabatur. Hinc etiam Carolus V. Facultati Lovaniensi jussit, ut librorum, qui hæretici, vel hæreseos suspecti essent, catalogum texerent, qui auctoritate ipsius Caroli V. anno 1546. vulgatus fuit. Cum vero assidue novi hæreticorum libri prodirent, fusiorem quoque edidit eadem sacra Facultas, quem addito speciali edicto Imperator publicari mandavit anno 1556.

Sed cum istiusmodi Indices summæ auctoritatis non essent, quæ omnes ubique Fideles obligaret, ac libri etiam, qui ab hæreticis Italica lingua editi essent, desiderarentur, Paulus IV. P. M. anno 1557. iis, qui sacræ Inquisitioni contra hæreticam pravitatem præsunt, mandavit, ut Indicem conficerent, confectumque eodem anno vulgavit. In quo etsi nullum extat decretum: *ita tamen a tergo faciei libri legitur*, inquit Catalanus *de Secret. Sac. Congr. Indicis cap. IV. Index Alphabetico ordine distinctus est &c.* Edidit præterea idem Pontifex alium Indicem anno 1558. die 30. Decembris, quem initio anni 1559. vulgavit, latis censuris contra legentes, & tenentes libros prohibitos in Bulla Cœnæ expressis, additis etiam aliis gravissimis pœnis. Pius autem IV. Pauli successor rigorem temperans totum illud Indicis librorum negotium ad Concilium Tridentinum detulit.

Quid vero deinceps actum fuerit, paucis innuit Clemens VIII. in Constit. cujus initium est *Sacrosanctum*, in qua ait: *Sed cum nostris hisce calamitosis temporibus antiquus humani generis hostis a sua malitia nunquam recedens, ad eamdem catholicam doctrinam labefactandam, pestiferas hæreses, & detestabiles errores, aut novos conflasset, aut veteres ex inferis excitasset, Sacra Tridentina Synodus pestilentem noxiorum librorum copiam, quæ plus nimio excreverat, coercere, aut auferre cupiens, primum quidem doctissimos aliquos viros delegit, qui de tota ea re cognoscerent, & deliberarent: deinde vero cum ii in negotio illo parum progressi essent, justis de causis eadem Synodus permota, ad ipsam Sedem Apostolicam, integram rem deferendam statuit.* Quid vero Romanus Pontifex egerit, iis verbis declarat: *Itaque fel. rec. Pius Papa IV. Prædecessor noster, qui tunc ad Ecclesiæ gubernacula sedebat, Prælatis quibusdam doctrina, & prudentia præstantibus adhibitis, Indicem librorum prohibitorum, & Regulas quasdam per suas Litteras in forma Brevis promulgavit, & ejusmodi noxiorum librorum detrimentis depellendis opportune providit.* Litteræ autem Pii IV. initium habent, *Dominici Gregis &c.* Clemens vero VIII. hac eadem Constitutione eundem Indicem, jam a Sixto V. auctum Apostolica Auctoritate recognitum, publicavit *instructione adjecta de exequendo prohibitionis Decreto, deque sincere emendandi, & imprimendi Libros ratione.* Hujus Indicis confectionem commiserat Gregorius XIII. Sacræ Indicis Congregationi a S. Pio V. institutæ; Index vero auctus fuit sub Sixto V. ac absolutus sub Clemente VIII.

Itaque Apostolicæ Sedis cura Librorum improbatæ lectionis Indices plures prodiere, ac novis concurrentibus Libris, iterum aucti in lucem mittuntur. Præter Congregationem supremæ Inquisitionis, aliam quoque Cardinalium Congregationem, quæ Indicis appellatur, instituit S. Pius V. eamque novis facultatibus auxit Sixtus V. novisque privilegiis roboravit Clemens VIII. in supra citata Constitutione.

Hæc autem indicavi, ut inde omnes agnoscant, quæ fuerit, quæque nunc sit Romanæ Sedis pro impedienda noxiorum librorum lectione, sollicitudo; quantumque ejusdem hac de re Decretis debeatur obsequium. Ecclesiæ enim unice munus est demonstrare Fidelibus, quinam sint noxii libri, quorum lectio homines seducere, ac depravare possit. Ubi vero nisi in Romana, ac Petri Sede id fieri potest? Quis non videat, Divina ei providentia concef-

cessum esse, ut in statum illum devenerit, in quo hac nostra ætate, & undique conquirere libros, & doctos cujuscunque facultatis Censores, & tantæ dignitatis, & auctoritatis Judices, quantæ sunt Cardinales, habere possit? Si non aliam auctoritatem habetet, quam ab Ecclesia in Tridentina Synodo congregata eidem collatam; an non omnes ejusdem Decretis obtemperare deberent? At eam haber, quam Christus Petro, supra quem Ecclesiam suam fundavit, contulit; quam Petrus ipse, eorumque Successores in universam Ecclesiam semper exercuere, quam denique agnovere semper Ecclesiæ omnes, veluti Fontem totius Sacerdotalis jurisdictionis, veluti Centrum unitatis, ac veluti Matrem, & Magistram omnium Ecclesiarum.

Sed videamus, quas regulas pro dijudicandis, vetandisque libris stabilierit, & qua ratione ad eosdem proscribendos procedat. Libri, qui in hujusmodi catalogum referri debent, inquit Pius IV. *Constit. incip. Dominici Gregis*, ii sunt *qui vel Hæretici sunt, vel de hæretica pravitate suspecti, vel certe moribus, & pietati nocent*. Hæc sane præcipua, ac generalis regula est, atque ad hanc facile revocantur prohibitiones etiam librorum in odium Auctorum, eorumque, qui ob non servatas in editione præscriptas ab Ecclesia regulas, vetantur; ut rem serio expendenti liquet. Quis vero non videat, Pastoris munus esse, hos ex illorum manibus, quorum animarum rationem sint reddituri, præripere libros? Quæ autem methodus sit, quam Apostolica Sedes in iis examinandis, proscribendisque libris, servet, habes ex Const. fel. rec. Benedicti P. XIV. quam integram hic exhibemus.

BENEDICTUS Episcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

SOllicita ac provida Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum vigilantia in eam semper curam incubuit, ut Christifideles ab eorum librorum lectione averteret, ex quibus incauti, ac simplices detrimenti quidpiam capere possent, imbuique opinionibus, ac doctrinis, quæ vel morum integritati, vel Catholicæ religionis dogmatibus adversantur. Nam, ut vetustissimum mittamus Sancti Gelasii I. Decretum, quæque jampridem a Gregorio IX. aliisque Pontificibus hac de re statuta fuerunt; ignorare neminem arbitramur, quæ fuerint a prædecessoribus nostris Pio IV. Sancto Pio V. & Clemente VIII. diligentissime præstita, ut saluberrimum opus a sacrosanctæ Tridentinæ Synodi Patribus susceptum, mature discussum, ac pene ad exitum perductum, de vetitæ lectionis librorum Indice conficiendo, atque vulgando, non absolverent solum, atque perficerent, sed sapientissimis etiam decretis, ac regulis communirent. Quod quidem negotium Apostolica Sedes continenter urget ac promovet, ad id deputatis duabus Sanctæ Rom. Eccl. Cardinalium Congregationibus, quibus onus inquirendi in pravos, noxiosque libros impositum est, cognoscendique, quibus emendatio, & quibus proscriptio debeatur. Idem muneris Congregationi quidem Romanæ universalis Inquisitionis a Paulo IV. commissum perhibent, idque adhuc ab ea exerceri pergit, ubi de libris ad certa rerum genera pertinentibus judicandum occurrit. Certum est autem, Sanctum Pium V. primum fuisse Congregationis indicis institutorem, quam subsequentes deinde Pontifices Greg. XIII. Sixtus V. & Clemens VIII. confirmarunt, variisque privilegiis & facultatibus auxerunt: ejusque proprium, ac fere unicum officium est, in examen libros vocare, de quorum proscriptione, emendatione, vel permissione capienda est deliberatio.

§. 1. Qua maturitate, consilio, ac prudentia in Congregatione universalis Inquisitionis de proscribendis, vel dimittendis libris deliberetur, cum neminem latere putamus, tum nos plane perspectum, ac diuturna experientia compertum habemus; nam in minoribus constituti de libris nonnullis in ea censuram tulimus, & Consultoris ejusdem Congregationis munere diu perfuncti sumus; postremo inter Sanctæ Rom. Eccl. Cardinales cooptati, Inquisitoris generalis locum in ea obtinuimus: ac demum ad Apostolicam Sedem, meritis licet imparibus, evecti, non modo Censorum animadversiones in libros nonnullos aliquando legere, ac ponderare, sed etiam in Congregationibus, quæ singulis feriis quintis coram nobis habentur, Cardinalium sententias, atque suffragia, antequam de iisdem libris quid decernatur, audire & excipere consuevimus. Haud minoris diligentiæ testimonium ferre possumus, adeoque debemus pro altera Congregatione Indicis, cui generaliter incumbit, ut supra diximus, de quorumvis librorum proscriptione decernere. Dum enim in minoribus versaremur, cum primi, tum secundi Censoris, seu relatoris officium in ea Congregat. non semel obivimus; ex quo autem supremum Pontificatum gerimus, nullius libri proscriptionem ratam habuimus, nisi audito Congregationis Secretario qui libri materiam,

riam, reviforum cenfuras, Cardinalium judicia & fuffragia accurate nobis exponeret.

§. 2. Sed quoniam compertum eft nobis atque exploratum, multas librorum profcriptiones, præfertim quorum auctores Catholici funt publicis aliquando, injuftifque querelis in reprehenfionem adduci, tamquam fi temere, ac perfunctorie in Tribunalibus noftris ea res ageretur; operæ pretium duximus, hac noftra perpetuo valitura Conftitutione, certas, firmafque regulas proponere, juxta quas deinceps librorum examen, judiciumque peragatur: tametfi plane affirmari poffit, idipfum jampridem, vel eadem prorfus ratione, vel alia æquipollenti, conftanter actum fuiffe.

§. 3. Porro Romanæ univerfalis Inquifitionis Congregatio ex pluribus conftat Sanctæ Romanæ Ecclefiæ Cardinalibus a Summo Pontifice delectis, quorum alii facræ Theologiæ, alii Canonici Juris doctrina, alii Ecclefiafticarum rerum peritia, munerumque Romanæ Curiæ exercitatione, prudentiæ demum, ac probitatis laude, confpicui habentur. His adjungitur unus ex Romanæ Curiæ Præfulibus, quem Affefforem vocant; unus ex Ordine Prædicatorum facræ Theologiæ Magifter, quem Commiffarium appellant; certus præterea Confultorum numerus, qui ex utroque Clero fæculari, ac regulari affumuntur; alii demum præftantes doctrina viri, qui a Congregatione juffi, de libris cenfuram inftaurant, iifque Qualificatorum nomen tributum eft. De variis in præfata Congregatione, iifque graviffimis rebus agitur, in primis autem de caufis fidei, ac de perfonis violatæ religionis reis. At cum librum aliquem ad eam, tanquam profcriptione dignum, deferri contigerit; nifi ad Indicis Congregationem, ut fieri plerumque folet, judicandum remittat, fed pro rerum, temporumque ratione fibi de illo cognofcendum effe arbitretur; Nos inhærentes decreto lato ab eadem Congregatione feria quarta Kalendis Julii anni millefimi feptingentefimi quinquagefimi, atque a nobis confirmato feria quinta infequente, hac ratione, & methodo judicium inftitui mandamus.

§. 4. Primo nimirum uni ex Qualificatoribus, aut Confultoribus a Congregatione defignando, liber tradatur, quem is attento animo legat, ac diligenter expendat; tum cenfuram fuam fcripto confignet, locis indicatis, & paginis, in quibus notati errores continentur. Mox liber cum animadverfionibus reviforis ad fingulos Confultores mittatur, qui in Congregatione pro more habenda fingulis feriis fecundis in ædibus fancti Officii, de libro, & Confultorum fuffragiis ad Cardinales tranfmittatur, ut hi in Congregatione, quæ feria quarta haberi folet in Fratrum Prædicatorum Cœnobio fanctæ Mariæ fupra Minervam nuncupato, de tota re definitive pronuncient. Poft ab Affeffore fancti Officii acta omnia ad Pontificem referantur, cujus arbitrio judicium omne abfolvetur.

§. 5. Cum autem fit veteri inftitutione receptum, ut auctoris Catholici liber, non unius tantum relatoris perfpecta cenfura, illico profcribatur; ad normam præfati decreti menfis Julii anni millefimi feptingentefimi quinquagefimi, volumus eam confuetudinem omnino fervari; ita ut fi primus cenfor librum profcribendum effe judicet, quamvis Confultores in eandem fententiam conveniant, nihilominus alteri revifori ab eadem Congregatione electo liber, & cenfura tradantur, fuppreffo primi cenforis nomine, quo alter judicium fuum liberius exponat. Si autem fecundus revifor primo affentiatur, tunc utriufque animadverfiones ad Cardinales mittantur ut iis expenfis de libro decernant; at fi fecundus a primo diffentiat, ac librum dimittendum exiftimet, tertius eligatur cenfor, cui fuppreffo priorum nomine, utraque cenfura communicetur. Hujus autem relatio, fi a priore Confultorum fententia non abludat, Cardinalibus immediate communicetur, ut ipfi, quod opportunum fuerit decernant; fin minus, iterum Confultores, perfpecta tertia cenfura fuffragium ferant; idque una cum omnibus præfatis relationibus, Cardinalibus exhibeatur, qui, re ita mature perpenfa, de controverfia denique pronunciare debebunt. Quotiefcumque autem Pontifex, vel ob rei, de qua in libro agitur, gravitatem, vel quia id auctoris merito, aliifque circumftantiis tribuendum cenfeat, libri judicium coram fe ipfo in Congregatione feriæ quintæ habendum decreverit; quod fæpe a nobis factum fuit, & quoties ita expedire judicabimus, in pofterum quoque fiet, tunc fatis fuerit exhibere Pontifici, & Cardinalibus libri cenfuras, & Confultorum fuffragia, omiffo examine Congregationis feriæ quartæ, ejufque relatione, quam per Affefforem Pontifici faciendam diximus: nam Cardinalium fuffragiis coram ipfo Pontifice ferendis, atque hujus definitiva fententia, vel alio opportuno confilio in eadem Congregatione capiendo, res abfolvetur.

§. 6. Altera quoque Indicis Congregatio plures complectitur Cardinales ipfi a Pontifice adfcri-

scriptos, iisdemque dotibus praeditos, quibus sancti Officii Cardinales pollere solent; quum etiam eorum aliquos in utraque Congregatione locum habere contingat. Ex iis unus ejusdem Congregationis Praefectus existit; Assistens vero perpetuus est Magister sacri Palatii; Secretarius autem, a prima Congregationis institutione usque in praesentem diem, ex ordine Fratrum Praedicatorum a Summo Pontifice pro tempore eligi consuevit. Sunt praeterea ex utroque Clero saeculari, & regulari ejusdem Congregationis Consultores, & Relatores selecti; & quidem, ubi aliquis librorum relationes coram Congregatione semel, bis, tertio laudabiliter peregerit, tum ipsa Congregatio Pontificem rogare solet, ut ejus auctoritate in Consultorum numerum referatur.

§. 7. Sub ipsa Pontificatus nostri primordia, ea nos subiit cogitatio, ut certam aliquam, & immutabilem methodum pro examine, judicioque librorum in hac Indicis Congregatione servandam statueremus. Qua de re non modo consilium exquisivimus dilecti filii nostri Angeli Mariae sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis Quirini nuncupati, ejusdem sanctae Romanae Ecclesiae Bibliothecarii, dictae Congregationis Praefecti, qui pari prudentia & doctrina suum nobis sensum scripto declaravit; verum etiam antiquiores aliquot ejusdem Congregationis Consultores coram dilecto filio Josepho Augustino Orsi Ordinis Praedicatorum, tunc ipsius Congregationis Secretario, nunc autem Palatii Apostolici Magistro, convenire jussimus, suamque sententiam aperire, quae pariter scripto concepta, nobis jam nunc exhibita fuit. Cumque haec omnia diligenter apud nos asservata fuerint, nunc demum veterem deliberationem nostram resumentes, quemadmodum ea, quae ad librorum examen, atque judicium in primodicta Congregatione sancti Officii peragendum, pertinent, auctoritate nostra constabilivimus, ita etiam, ea, quae ad Congregationem Indicis, & ejusdem generis negotia apud eam tractanda facere possunt, opportunis decretis constituere volentes, praelaudati Cardinalis Praefecti consiliis, dictorumque Consultorum votis inhaerendo, haec deinceps servanda decernimus.

§. 8. Cum Congregatio Indicis ad librorum censuram unice, ut dictum est, instituta, non ita crebro convocari soleat, ut altera sancti Officii Congregatio, quae ob causarum, & negotiorum multitudinem singulis hebdomadis ter haberi consuevit; illius propterea Secretario peculiare munus, & officium recipiendi librorum denuntiationes, ut fieri jam ante consuevit, committimus, & demandamus. Is autem a libri delatore percunctabitur diligenter, quas ob causas illum prohiberi postulet, tum librum ipsum haud perfunctorie pervolvet, ut de propositae accusationis subsistentia cognoscat; duobus in eam rem adhibitis Consultoribus, ab ipso, praevia summi Pontificis, aut Cardinalis Praefecti, vel ejus, qui Praefecti vices supplet, approbatione, eligendis: quorum collato consilio, si liber censura, & nota dignus videatur, unus aliquis relator ad ferendum de eo judicium idoneus, illius nempe facultatis, de qua in libro agitur, peritus, eadem, quam nuper innuimus, ratione eligendus erit, qui scripto referat animadversiones suas, adnotatis paginis, quibus singula ab ipso reprehensa continentur. Sed antequam ejus censura ad Cardinalium Congregationem feratur, haberi volumus privatam Consultorum Congregationem, quam olim *Parvam* dixerunt, nos autem *Preparatoriam* vocabimus, ut Relatoris animadversionibus ad librum collatis, de earum pondere judicium fiat. Hujusmodi Congregatio semel omnino singulis mensibus, aut etiam saepius, si oportuerit, ab ipso Congregationis Secretario convocanda erit, vel in suis cubiculis, vel opportuniore, ut ipsi videbitur, loco, intra praedicti Coenobii aedes, ubi is commoratur. Eique semper intererit Magister sacri Palatii pro tempore existens, una cum sex aliis e numero Consultorum, singulis vicibus, pro qualitate argumenti, & materiae, de qua disputandum erit, ut supra de primis duobus Consultoribus, & de relatore constitutum est, a Secretario eligendis; praeter Secretarium ipsum, cujus partes erunt, in tabulas referre Consultorum sententias, quas deinde ad Congregationem Cardinalium mittet, cum relatoris censura. In generali demum Congregatione omnia illa servari debebunt, quae superius statuta sunt pro Congregatione sancti Officii circa librorum examen. Ac quemadmodum ad Assessorem Sancti Officii pertinet de Actis in Congregatione Summum Pontificem certum reddere; ita ad Secretarium Congregationis Indicis spectabit, quoties haec librum aliquem proscribendum, aut emendandum censuerit, ejusdem Pontificis assensum, praevia diligenti actorum omnium relatione, exquirere.

§. 9. Quoniam vero in Congregatione Indicis de

de sola librorum prohibitione agitur, nonnulla hoc loco adjungenda judicavimus, eidem Congregationi potissimum usui futura, quæ tamen ab altera etiam Congregatione sancti Officii, dum in hujus quoque generis causis se immiscet, ubi similes rerum circumstantiæ se offerant, æque observanda erunt. Quotiescumque agatur de libro auctoris Catholici, qui sit integræ famæ, & clari nominis, vel ob alios editos libros, vel forte ob eum ipsum, qui in examen adducitur, & hunc quidem proscribi oporteat; præ oculis habetur usu jamdiu recepta consuetudo prohibendi librum, adjecta clausula: *donec corrigatur*, seu *donec expurgetur*, si locum habere possit, nec grave quidpiam obstet, quominus in casu, de quo agitur, adhiberi valeat. Hac autem conditione proscriptioni adjecta, non statim edatur decretum, sed suspensa illius publicatione, res antea cum auctore, vel quovis altero pro eo agente, & rogante, communicetur, atque ei quid delendum, mutandum, corrigendumve fuerit indicetur. Quod si nemo auctoris nomine compareat, vel ipse, aut alter pro eo agens, injunctam correctionem libri detrectet, congruo definito tempore decretum edatur. Si vero idem auctor, ejusve procurator, Congregationis jussa fecerit, hoc est novam instituerit libri editionem cum opportunis castigationibus, ac mutationibus; tunc supprimatur proscriptionis decretum: nisi forte prioris editionis exemplaria magno numero distracta fuerint; tunc enim ita decretum publicandum erit, ut omnes intelligant, primæ editionis exemplaria dumtaxat interdicta fore, secundæ vero jam emendatæ permissa.

§. 10. Conquestos scimus aliquando nonnullos quod librorum judicia, & proscriptiones, inauditis auctoribus, fiant, nullo ipsis loco ad defensionem concesso; Huic autem responsum fuisse novimus, nihil opus esse auctores in judicium vocare, ubi non quidem de eorum personis notandis, aut condemnandis agitur, sed de consulendo Fidelium indemnitati, atque avertendo ab ipsis periculo, quod ex nocua librorum lectione facile incurritur; si qua vero ignominiæ labe auctoris nomen ex eo aspergi contingat, id non directe, sed oblique ex libri damnatione consequi. Qua sane ratione minime improbandas censemus hujusmodi librorum prohibitiones, inauditis auctoribus, factas; quum præsertim credendum sit, quidquid pro se ipso, aut pro doctrinæ suæ defensione potuisset auctor afferre, id minime a censoribus, atque judicibus ignoratum, neglectumque fuisse. Nihilo tamen minus, quod sæpe alias summa æquitatis & prudentiæ ratione ab eadem Congregatione factum fuisse constat, hoc etiam in posterum ab ea servari magnopere optamus, ut quando res sit de auctore Catholico, aliqua nominis & meritorum fama illustri, ejusque opus, demptis demendis, in publicum prodire, & prodesse posse dignoscatur, vel auctorem ipsum causam tueri volentem audiat, vel unum ex Consultoribus designet, qui *ex Officio* operis patrocinium, defensionemque suscipiat.

§. 11. Quemadmodum vero, ubi de Congregatione sancti Officii agebamus, eidem nos semper interfuturos recepimus, quotiescumque de libro, cujus materia gravioris momenti sit, judicium agatur; quod erit nobis facillimum, quum eadem Congregatio qualibet feria quinta coram nobis habeatur; sic & Indicis Congregationi præsentiam nostram impendere parati sumus, quoties rei gravitas id promereri videbitur. Neque enim id opus esse dicendum est, quum vel hæretici hominis liber denunciatur, in quo auctor errores Catholico dogmati adversantes consulto tradit, aut tuetur; vel opus aliquod in examen adducitur, quo rectæ morum regulæ labefactantur, ac vitiis, & corruptelis fermenta præbentur. In his enim casibus ne illas quidem, quas supra scripsimus, accuratiores cautelas adhibere necesse erit; sed hæretico dogmate, vel pravo moris incitamento semel comperto, proscriptionis decretum illico sanciendum erit, juxta primam, secundam, & septimam Indicis Regulas, sacrosancti Tridentini Concilii jussu editas atque vulgatas.

§. 12. Cum in prælaudata Congregatione sancti Officii severissimis legibus cautum sit, ne de rebus ejusdem Congregationis quisquam cum alio extra illam loquatur, nos hanc eandem silentii legem a relatoribus, Consultoribus, & Cardinalibus Congregationis Indicis religiose custodiendam præcipimus. Illius tamen Secretario potestatem facimus, ut animadversiones in libros censuræ subjectos, eorum auctoribus, vel aliis illorum nomine agentibus, & postulantibus, sub eadem decreti lege communicare queat, suppressis semper denunciatoris, censorisque nominibus.

§. 13. Examinandis, corrigendisque libris peropportuna sunt, quæ decem Regulis Indicis a Patribus Tridentinæ Synodi confectis atque editis continentur. In Instructione autem felicis recordationis Clementis Papæ VIII. ejusdem Regulis adjecta, *Tit.*

de correctione librorum §. *V.* Episcopis, & Inquisitoribus cura committitur, ut ad librorum edendorum examen *spectatae pietatis & doctrinae viros adhibeant, de quorum fide & integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratiae daturos, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos, & fidelis populi utilitatem.* His porro virtutibus, animique dotibus, si non majori, at pari certe de causa, praestare oportet hujus nostrae Congregationis Revisores, & Consultores. Cumque eos omnes, qui nunc hujusmodi munera obtinent, tales esse non ignoremus, optandum, sperandumque est, non absimiles deinceps futuros, qui ad id eligentur; homines nimirum vitae integros, probatae doctrinae, maturo judicio, incorrupto affectu, ab omni partium studio, personarumque acceptione alienos; qui aequitatem, libertatemque judicandi, cum prudentia, & veritatis zelo conjungant. Cum autem eorum numerus nunc certus, & constitutus non sit; ab ejusdem Congregationis Cardinalibus consilium expectabimus, atque capiemus, num eum pro futuris temporibus definire oporteat, vel expediat: hoc tamen jam nunc decernentes, quatenus eorum numerus definiatur, ut tam Relatores, quam Consultores, ex utroque Clero, saeculari nempe, & regulari, assumantur, alii quidem Theologi, alii utriusque juris periti, alii sacra & profana eruditione praestantes, ut ex eorum coetu, pro varietate librorum, qui ad Congregationem deferuntur, idonei viri non desint ad ferendum de unoquoque judicium.

§. 14. Ipsos autem Relatores, Consultoresque, tam nunc existentes, quam in posterum quandocumque futuros, monemus, ac vehementer hortamur, ut in examine, judicioque librorum, sequentes Regulas diligenter inspiciant, accurateque custodiant.

§. 15. I. Meminerint, non id sibi muneris onerisque impositum, ut libri ad examinandum sibi traditi proscriptionem modis omnibus curent, atque urgeant: sed ut diligenti studio, ac sedato animo ipsum expendentes, fideles observationes suas, verasque rationes Congregationi suppeditent, ex quibus rectum judicium de illo ferre, ejusque proscriptionem, emendationem, aut dimissionem pro merito decernere valeat.

§. 16. II. Tametsi hactenus cautum sit, cavendumque deinceps non dubitemus, ut ad referendum, & consulendum in praedicta Congregatione, ii solum admittantur, qui scientiam rerum, quas libri delati respective continent, diuturno studio acquisitam possideant; decet enim de artibus solos artifices judicare; nihilominus si forte eveniat, ut alicui per errorem materia aliqua discutienda committatur ab illius peculiaribus studiis aliena, idque a Censore, aut Consultore electo, ex ipsa libri lectione deprehendatur; noverit is, se neque apud Deum, neque apud homines culpa vacaturum, nisi quamprimum id Congregationi, aut Secretario aperiat, seque ad ferendam de hujusmodi libro censuram minus aptum professus, alium magis idoneum ad id muneris subrogari curet: quo tantum abest, ut existimationis suae dispendium apud Pontificem, & Cardinales passurus sit, ut magnam potius probitatis, & candoris opinionem, & laudem sibi sit conciliaturus.

§. 17. III. De variis opinionibus, atque sententiis in unoquoque libro contentis, animo a praejudiciis omnibus vacuo, judicandum sibi esse sciant. Itaque nationis, familiae, scholae, instituti affectum excutiant: studia partium seponant; Ecclesiae sanctae dogmata, & communem Catholicorum doctrinam, quae Conciliorum generalium decretis, Romanorum Pontificum Constitutionibus, & Orthodoxorum Patrum atque Doctorum consensu continetur, unice prae oculis habeant; hoc de caetero cogitantes, non paucas esse opiniones, quae uni scholae, instituto, aut nationi certo certiores videntur, & nihilominus, sine ullo fidei, aut religionis detrimento, ab aliis Catholicis viris rejiciuntur, atque impugnantur, oppositaeque defenduntur, sciente, ac permittente Apostolica Sede, quae unamquamque opinionem hujusmodi in suo probabilitatis gradu relinquit.

§. 18. IV. Hoc quoque diligenter animadvertendum monemus, haud rectum judicium de vero auctoris sensu fieri posse, nisi omni ex parte illius liber legatur; quaeque diversis in locis posita & collocata sunt, inter se comparentur; universum praeterea auctoris consilium, & institutum attente dispiciatur; neque vero una vel altera propositione a suo contextu divulsa, vel seorsim ab aliis, quae in eodem libro continentur, considerata, & expensa, de eo pronunciandum esse: saepe enim accidit, ut quod ab auctore in aliquo operis loco perfunctorie, aut subobscure traditum est, ita alio loco distincte, copiose, ac dilucide explicetur,

ut offensæ priori sententiæ tenebræ, quibus involuta pravi sensus speciem exhibebat, penitus dispellantur, omnisque labis expers propositio dignoscatur.

§. 19. V. Quod si ambigua quædam exciderint auctori, qui alioqnin Catholicus sit, & integra religionis, doctrinæque fama, æquitas ipsa postulare videtur, ut ejus dicta benigne, quantum licuerit explicata, in bonam partem accipiantur.

§. 20. Has porro, similesque regulas, quæ apud optimos Scriptores de his agentes facile occurrent, semper animo propositas habeant Censores, & Consultores; quo valeant in hoc gravissimo judicii genere, conscientiæ suæ, auctorum famæ, Ecclesiæ bono, & Fidelium utilitati consulere. Duo autem reliqua sunt, in eum finem plane opportuna, quæ hoc loco adjungenda omnino esse judicamus.

§. 21. Prodeunt aliquando libri, in quibus falsa & reprobata dogmata, aut systemata, religioni, vel moribus exitiosa, tamquam aliorum inventa, & cogitata, exponuntur, & referuntur, absque eo quod auctor, qui opus suum pravis hujusmodi mercibus onerare satagit, ea refutandi curam in se recipiat. Putant vero, qui talia agunt, nulli sese reprehensioni, aut censuræ obnoxios esse, propterea quod de alienis, ut ajunt, opinionibus nihil ipsi affirment, sed historice agant. At quidquid sit de eorum animo, & consilio, deque personali in eos animadversione, de qua viderint, qui in Tribunalibus ad coercenda crimina institutis jus dicunt; dubitari certe non potest, magnam ejusmodi libros in Christianam rempublicam labem, ac perniciem inferre; quum incautis lectoribus venena propinent, nullo exhibito, vel parato, quo præserventur, antidoto. Subtilissimum hoc humanæ malitiæ inventum, ac novum seductionis genus, quo simplicium mentes facile implicantur, quam diligentissime Revisores advertant, ac censuræ subjiciant; ut, vel hujusmodi libri, si aliqua ex ipsis capi possit utilitas, emendentur; vel in vetitorum Indicem omnino referantur.

§. 22. In ea, quam superius laudavimus, prædecessoris nostri Clementis Papæ VIII. Instructione, *Tit. de correct. lib.* §. 2. sapientissime cautum legitur, ut *quæ famæ proximorum, & præsertim Ecclesiasticorum, & Principum detrahunt, bonisque moribus, & Christianæ disciplinæ sunt contraria, expungantur.* Et paulo post: *facetiæ etiam, aut dicteria, in perniciem, aut præjudicium famæ, & existimationis aliorum jactata, repudientur.* Utinam vero in aspectum, lucemque hominum libri ejusmodi in hac temporum licentia, & pravitate non efferrentur, in quibus dissidentes auctores mutuis se jurgiis, conviciisque proscindunt: aliorum opiniones nondum ab Ecclesia damnatas censura perstringunt, adversarios, eorumque scholas, ac cœtus sugillant, & pro ridiculis ducunt, magno quidem bonorum scandalo, hæreticorum vero contemptu, qui digladiantibus inter se Catholicis, seque mutuo lacerantibus, plane triumphant. Etsi vero fieri non posse intelligamus, ut disputationes omnes e mundo tollantur, præsertim cum librorum numerus continenter augeatur: *faciendi enim plures libros nullus est finis*, ut est apud Ecclesiasteo *cap.* 12. compertum præterea nobis sit, magnam aliquando utilitatem ex eis capi posse; modum tamen in defendendis opinionibus, & Christianam in scribendo moderationem servari merito volumus. *Non inutiliter* (inquit Augustinus in Enchirid. capit. 59. prope finem) *exercentur ingenia, si adhibeatur disceptatio moderata, & absit error opinantium se scire quod nesciunt.* Qui veritatis studium, & purioris doctrinæ zelum, quo suarum scriptionum mordacitatem excosent, obtendere solent, ii primum intelligant, non minorem habendam veritatis, quam Evangelicæ mansuetudinis, & Christianæ charitatis rationem. Charitas autem de corde puro, patiens est, benigna est, non irritatur, non æmulator, non agit perperam, (utque addit idem Augustinus, Lib. contra Litteras Petiliani, cap. 29. num. 31.) *sine superbia de veritate præsumit, sine sævitia pro veritate certat.* Hæc magnus ille non veritatis minus, quam charitatis doctor, & scripto, & opere præmonstravit. Nam in suis adversus Manichæos, Pelagianos, Donatistas, aliosque tam sibi, quam Ecclesiæ adversantes assiduis conflictationibus, id semper diligentissime cavit, ne quempiam eorum injuriis, aut conviciis læderet, atque exasperaret. Qui secus, scribendo, vel disputando fecerit, is profecto nec veritatem sibi præcipue cordi esse, nec charitatem sectari se ostendit.

§. 23. Il quoque non satis idoneam, justamque excusationem afferre videntur, qui ob singulare, quod profitentur, erga veteres Doctores studium, eam sibi scribendi rationem licere arbitrentur; nam si carpere novos audeaot, for-

forte ab lædendis veteribus sibi minime temperassent, si in eorum tempora incidissent; quod præclare animadversum est ab Auctore Operis imperfecti in Matthæum Homil. 42.: *Cum audieris*, inquit, *aliquem beatificantem antiquos Doctores, proba, qualis sit circa suos Doctores: Si enim illos, quibuscum vivit, sustinet, & honorat, sine dubio illos, si cum illis vixisset, honorasset: si autem suos contemnit, si cum illis vixisset, & illos contempsisset*. Quamobrem firmum ratumque sit omnibus, qui adversus aliorum sententias scribunt, ac disputant, id quod graviter, ac sapienter a Ven. servo Dei prædecessore nostro Innocentio Papa XI. præscriptum est in Decreto edito die secunda Martii anni millesimi sexcentesimi septuagesimi noni: *Tandem*, inquit, *ut ab injuriosis contentionibus Doctores seu Scholastici, aut alii quicumque in posterum abstineant ut paci & charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, ac prædicationibus, caveant ab omni censura, & nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos controvertuntur, donec a sancta Sede recognitæ sint, & super eis judicium proferatur*. Cohibeatur itaque ea scriptorum licentia, qui, ut ajebat Augustinus *lib.* 12. *Conf. capit.* 25. *num.* 34. *sententiam suam amantes non quia vera est, sed quia sua est*, aliorum opiniones non modo improbant, sed illiberaliter etiam notant, atque traducunt. Non feratur omnino, privatas sententias, veluti certa ac definita Ecclesiæ dogmata, a quopiam in libris obtrudi, oppositas vero erroris insimulari; quo turbæ in Ecclesia excitantur, dissidia inter Doctores aut feruntur, aut foventur, & Christianæ charitatis vincula persæpe abrumpuntur.

§. 24. Angelicus scholarum princeps, Ecclesiæque Doctor S. Thomas Aquinas, dum tot conscripsit nunquam satis laudata volumina, necessario offendit Philosophorum, Theologorumque opiniones, quas veritate impellente refellere debuit. Cæteras vero tanti Doctoris laudes id mirabiliter cumulat, quod adversariorum neminem parvipendere, vellicare, aut traducere visus sit, sed omnes officiose, ac perhumaniter demereri; nam si quid durius, ambiguum, obscurumve eorum dictis subesset, id leniter, & benigne interpretando, emolliebat, atque explicabat. Si autem religionis, ac fidei causa postulabat, ut eorum sententiam exploderet, ac refutaret, tanta id præstabat modestia, ut non minorem ab iis dissentiendo, quam Catholicam veritatem asserendo, laudem mereretur. Qui tam eximio uti solent, ac gloriari Magistro (quos magno numero esse, singulari nostro erga ipsum cultu, studioque, gaudemus) ii sibi ad æmulandum proponant tanti Doctoris in scribendo moderationem, honestissimamque cum adversariis agendi, disputandique rationem. Ad hanc cæteri quoque sese componere studeant, qui ab ejus schola, doctrinaque recedunt. Sanctorum enim virtutes omnibus in exemplum ab Ecclesia propositæ sunt. Cumque Angelicus Doctor Sanctorum albo adscriptus sit, quamquam diversa ab eo sentire liceat, ei tamen contrariam in agendo, ac disputando rationem inire omnino non licet. Nimium interest publicæ tranquillitatis, proximorum ædificationis, & charitatis, ut e Catholicorum scriptis absit livor, acerbitas, atque scurrilitas, a Christiana institutione, ac disciplina, & ab omni honestate prorsus aliena. Quamobrem in hujusmodi scriptorum licentiam graviter, pro munere suo censuram intendant revisores librorum, eamque Congregationis Cardinalibus cognoscendam subjiciant, ut eam pro zelo suo, & potestate coerceant.

§. 25. Quæ hactenus a nobis proposita, ac constituta sunt, prædecessorum nostrorum decretis plane consona, Congregationum quoque nostrarum legibus, & consuetudinibus comprobata, in librorum examine, ac judicio instituendo, Apostolica auctoritate deinceps servari decernimus: mandantes universis, qui in præfatis Congregationibus locum obtinent, seu illis quomodolibet operam suam præstant, ut adversus præmissa sic a nobis statuta nihil edicere, innovare, decernere, aut intentare præsumant, absque nostra, vel successorum nostrorum pro tempore existentium Romanorum Pontificum expressa facultate.

§. 26. Non obstantibus contrariis quibusvis, etiam Apostolicis Constitutionibus, & ordinationibus, necnon earundem Congregationum, etiam Apostolica auctoritate, seu quavis firmitate alia roboratis decretis, usibus, stylis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, cæterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

§. 27. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrorum decretorum, mandatorum, statutorum, voluntatum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario con-

contraite. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, septimo Idus Julii, Pontificatus nostri anno tertiodecimo.

D. Card. Passioneus.
J. Datarius.

Visa De Curia
J. C. Boschi.

J. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

§. III.

De auctoritate decretorum libros vetantium, de pœnis in eos latis, qui hujusmodi libros legant, retinant &c.

IN primo Capite ostendimus, antequam inventa esset ars typographica, Ecclesiæ curam universim fuisse, ut igne perderet Hæreticorum, aliosque Religioni, ac pietati inimicos libros, vocato multoties in subsidium brachio sæculari, & Ecclesiasticis quandoque censuris adhibitis, ut hujusmodi libros detegeret, ut excitaret Episcopos ad eorumdem inquisitionem, Fidelesque ad eos Episcopis deferendos, ut comburerentur. Id autem non ita intelligant, velim, quasi illorum lectio vetita non esset, sed sola librorum combustio decerneretur. Nam regula generalis erat, ut ex S. Gregorio Magno *lib. 7. capit.* 48. colligitur, *damnato Auctore damnari ejus scripturas, & libros, & opera*, in quibus errores essent, quorum causa damnaretur. Quæ vero damnatio fuisset operum, si retineri, ac legi potuissent? Immo dum sub anathematis pœna Auctores damnati essent, eisdem pœnis subjectos fuisse arbitror, tenentes, legentesque eorum libros. Præsertim cum errorum fautores haberentur, quorum apud se haberent, ac legerent libros. In altero autem Capite ostendimus, post illius artis inventionem, & postquam tot hæreses in schismata divisere Christianos, consuevisse utique nonnullos libros juxta antiquam consuetudinem comburi, at fieri non potuisse, ut hac via e Fidelium manibus omnino præriperentur; quamobrem nova opus fuisse disciplina, quam quidem singulari Apostolicæ Sedis cura stabilitam, ac absolutam fuisse, demonstravimus. In hoc itaque primum de pœnis in hac disciplina constitutis, deque obligatione agemus, quæ ex decretis libros vetantibus, oritur.

Primum itaque Lex in Concilio Lateranensi sub Leone X. lata, inculcata in Concilio Tridentino, atque in Indice renovata, contra Typographos, qui libros evulgent, qui prius ab illis non sint approbati, quibus hoc munus commissum est, pœnam constituit contra illius violatores, *amissionis omnium librorum, eorumque publicæ combustionis, ac centum ducatorum*: Item *excommunicationis*, & integri anni *suspensionis* ab officio, & exercitio Typographico, præter pœnas arbitrio Episcoporum contumacibus infligendas.

Deinde in legentes, tenentes, ac imprimentes libros prohibitos variæ constitutæ sunt pœnæ, pro varietate librorum: nonnulli enim sub *excommunicatione* vetantur, quæ *Bullæ Cœnæ* continetur, quæque est Romano Pontifici reservata. Alii vero sub pœna excommunicationis, quæ in Regulis Indicis exprimitur, prohibiti sunt, quæ tamen excommunicatio nulli reservatur. Alii Brevibus seu Bullis Romanorum Pontificum singulariter proscripti fuere, atque ita prohibiti in novo Indice indicantur. Ii vero fere omnes, etsi ab Auctoribus Catholicis conscripti sunt, & ex professo de hæresi non tractant; tamen sub excommunicationis pœna Romano Pontifici reservatæ prohibentur, ut consulenti Brevia, Bullasque Pontificias liquebit. Alii denique sub pœna tantum peccati mortalis, aliisque pœnis arbitrio Episcopi contumacibus infligendis. Ne vero Lectores cum P. Concina *Tom. 1. Theol. Christ. lib. 1. disput. 2. pag.* 221. putent, etiam libros omnes Catholicos, quacumque ex causa prohibitos, vetari sub peccato mortali, & excommunicatione non reservata, placet hic in medium proferre verba Constitut. Pii Papæ IV. incipien. *Dominici Gregis: Si quis*, inquit, *adversus eas Regulas, prohibitionemque fecerit, is quidem, qui hæreticorum libros, vel cujusvis auctoris scripta propter hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritve, ipso jure in excommunicationis pœnam incidat, eamque ob causam in eum tamquam de hæresi suspectum inquiri, & procedi liceat; præter alias pœnas su-*

per

per hoc ab Apostolica Sede, sacrisque Canonibus constitutas. Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritque, praeter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio severe se noverit puniendum.

In excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt legentes, vel retinentes quoscumque libros Lutheri, Calvini, aliorumque Hæresiarcharum, de quocumque argumento tractantes, sive ex professo de religione agant, sive non, sive hæreses inspersas habeant, sive non. Hoc autem nomine designantur, qui novas hæreses, & sectas condiderunt, aut veteres jam sepultas, & extinctas iterum instaurarunt, aut suscitarunt, Quod quidem nomina ipsa designant Hæresiarchæ, Capitis, & Ducis in prima regula Indicis expressa. In eamdem excommunicationem incidunt legentes, habentesque libros, quorumcumque hæreticorum ex professo de Religione tractantes. Tractant autem ex professo de Religione, agentes de Sacra Scriptura, de Theologia Dogmatica, Scholastica, & Morali, de Jure Canonico, de Historia Ecclesiastica, de Clericis, de Monachis, de Sanctorum cultu, de Sacramentis, de Sacris Ritibus, deque aliis ad Religionem pertinentibus. Itaque qui *scienter*, hoc est, scientes, Auctores esse hæreticos, vel libros esse ab Ecclesia vetitos, hujusmodi libros legunt sine debita licentia, sive id ex mera curiositate, sive etiam animo refellendi errores id agant, excommunicationem antea dictam subeunt; dummodo parvitas materiæ non excuset. Eamdem incurrunt eosdem ementes, etiam ad merum ornatum Bibliothecæ, immo & qui apud alios quoque retineant, qui facultatem habeant, retento dominio, nisi id per breve sit temporis spatium, quod aliquantulum extendi potest, dum justa causa adsit spei obtinendæ facultatis. Extenditur quoque excommunicatio illa ad eos, qui operam ad horum librorum editionem conferunt, ut sunt Typographus, qui sumptus suppeditat, qui æneas litteras jungunt, & componunt, qui prælo excudunt, quique typos perlegunt, & corrigunt. Ac demum ad eos, qui hujusmodi libros defendant; Defendere autem dicuntur libros, qui eorum prohibitionem impediant; qui eosdem utiles bonosque esse, non vero damnandos prædicent; aliaque agant, quæ ad illorum detentionem pertineant. Ii omnes in duplicem excommunicationem incidunt, alteram Bullæ, cujus absolutio Summo Pontifici reservata est, alteram Indicis, quæ non est reservata.

Dum vero libri sint ab hæretico homine conscripti, de Religione vero non tractent, sed Philosophiam, Rhetoricam, Historiam Profanam, Medicinam, aliamque inferiorem facultatem exponant, si a Theologis, aliisque jussu Episcoporum, vel Inquisitorum, examinati, approbatique sint, omnino permittuntur. Tunc enim præsumitur, aut nullos habuisse errores, aut fuisse jam expurgatos. Quia vero quotquot exeunt ex hæreticorum officinis, juxta præscriptum Regularum Indicis editi non sunt, omnes cujusque argumenti per regulam X. proscripti esse videntur. Sed ad Catholicorum loca delati universim veluti permissi haberi solent, donec Ecclesiæ judicio in damnatorum catalogum referantur. Id autem non alia de causa, ut ego arbitror, nisi quod per Revisores deputatos ad examen librorum, qui in Catholicorum Civitates introducuntur, veluti examinati, probatique habentur. Quamobrem graviter peccant Revisores, si suspectos hujusmodi libros examinare negligant, ac Mercatores etiam librorum, aliique, qui scientes illos e suspectis Typographiis prodiisse, eosdem de industria deputatis Revisoribus occultare studeant. Nam præter quam quod contra Ecclesiæ legem agunt libros illos examini subjicientem, in causa sunt, ut noxii libri e simpliciorum manibus, aliisque, quos seducere ac depravare possint, juxta Ecclesiæ voluntatem non eripiantur. Peccant itidem, & quidem graviter, qui hujusmodi libros legentes, in iisque vel hæreses, aut errores alios Religioni, pietatique contrarios offendentes, eos denunciare negligunt Sacræ Congregationi, vel Episcopis, aut Inquisitoribus, ut in catalogum prohibitorum referantur. Immo si libri alieni etiam a Religione argumenti, de Philosophia ex. gr. vel jure Civili, tales sint, ut hæreses plures sæpius inculcent, vel unam eamdemque crebro inferant, ac persuadere conentur, sicuti passim usuvenire solet Novatoribus, ii habentur pro libris de Religione tractantibus, inquit doctissimus P. Gretserus, ac jam damnati sunt per generalem legem, tum Bullæ in Cœna Domini, tum Indicis; illosque tenentes, ac legentes sine necessaria licentia, postquam noverint hujusmodi esse hæresibus infectos, atque ab Ecclesia damnatos hæreticorum libros, in pœnas incidunt illis legibus contentas. Nam omnium judicio, per hæreticorum libros, ii intelliguntur, qui de Religione tractant, & hæreses continent, *non unam, vel alteram, sed plures; &, si eamdem, sæpius, & cum studio repetitam, & in-*

culcatam. Hujusmodi itaque libri, etsi in catalogo prohibitorum non legantur, tamen ut hæreticorum libri ipso jure damnati sunt: Addit etiam citatus Gretserus lectionem libri, qui de Religione non agat, sed aliquam hæresim tantum obiter contineat, excommunicationem secum fere Indicis tantum, *ob materiæ parvitatem*.

Si liber qui de Religione non tractat, aut est Catholici Auctoris, sub excommunicatione prohibetur, sed nec *Bullæ cœnæ*, neque reservationis mentio ulla fiat, excommunicatio reservata non est. At qui post Alexandrum VII. Brevibus sive Bullis particularibus proscripti sunt, omnes fere reservatam excommunicationem secum ferunt; ut ex iisdem Brevibus intelligere est, ad quæ Lectores remittuntur in Epistola novæ Indicis editioni præfixa.

Nota 1. Constitutione pluries cit. *Omnium sollicitudinum*, Christifidelibus in Regno Madurensi, aliisque finitimis Regionibus interdicitur, *Gentilium libros legere, & retinere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, nisi prius habita licentia Parochi, sive Missionarii curam animarum exercentis, quorum prudentiæ committitur facultas super hoc dispensandi, & libros (qui forte sunt) noxia superstitione vacuos, nihil contra bonos mores tractantes, pro Christianorum usu seligendi, eorumque lecturam permittendi*.

Nota 2. In Bulla Cœnæ non prohibentur libri Ethnicorum, Judæorum, & Mahumetanorum. Nam ii hæreticorum nomine non veniunt. Libri de Astrologia judiciaria, ac divinatione de rebus contingenter futuris, prohibentur a Sixto V. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Summo Pontifici reservatæ. Celebriores Theologi censent, nomine librorum hæreticorum venire etiam libros Photianorum, Armenorum, Jacobitarum, & recentiorum Nestorianorum, quia ii non sunt sub obedientia Romani Pontificis, sicut hæretici, atque eorum libri ita Religioni sunt inimici, & ad seducendum apti, ut præsumi omnino debeat Ecclesiam, & Apostolicam Sedem, illorum quoque lectionem vetare voluisse. Hæc quantum ad pœnas, nunc de Decretorum vi & auctoritate agendum est. Id vero nonnullorum dubiorum solutione præstabimus.

§. IV.

Proponuntur circa hanc materiam nonnullæ quæstiones.

QUæst. I. *Utrum in prohibitione libri etiam manuscripta prohibita censeantur?*

Resp. Affirmative, nam vel libri sunt hæreticorum, qui de Religione tractent; vel sunt libri Catholicorum in catalogum prohibitorum Ecclesiæ sententia relati. Utrique autem prohibiti sunt sive manuscripti, sive typis editi circumferantur. Ad hæreticorum libros, quod spectat, quis ignoret ab Ecclesia in Bulla Cœnæ, & in generalibus regulis Indicis omnes damnari hæreticorum libros, *qui de Religione ex professo tractant?* Itaque si manuscripta hæreticorum de Religione ex professo agant, dubitari non potest, quin generali illa lege prohibita fuerint. Deinde, nemo negat, librorum nomine etiam manuscripta venire, quæ hoc nomine designabantur, dum nondum haberetur ars Typographica, ac etiam nunc exprimi solent. Denique nemo ignorat, Ecclesiam hos proscribere libros, ut a periculis, qui ex eorumdem lectione imminent, Fideles liberet.

Itaque Ecclesiæ finis fuit hac prohibitione Fideles a lectione Scriptorum hæreticorum avocare, ne simpliciores corrumperentur, neve ipsi etiam docti in varios errores abirent, ut loquitur Pius IV. in sæpe citata Constitutione. At si manuscripta non prohibuisset, incommoda hæc non evitaret. Nam possent hæretici sola manuscripta divulgare, aut alii curare possent ut hæreticorum libri ita describerentur, sicque omnem prohibitionem eludere. Accedit etiam, quod Ecclesia per hanc prohibitionem non minorem adhibeat sollicitudinem, quam adhibuisset ante inventionem artis typographicæ, ut a Fidelium manibus noxios libros præripiat. Ergo omnem prorsus lectionem vetat, etiam manuscripti. Ita sane omnes doctiores, & qui sunt in hisce rebus magis versati, sentiunt, & ut nimis laxam contrariam opinionem rejiciunt, atque ut omnino commentitiam habent declarationem Sac. Congregationis ab Adversariis adsertam.

Si liber vero prohibitus, aut de Religione non tractet, vel sit Auctoris Catholici, cum non damnatus sit, quia typis editus, sed ob noxiam, quam habet doctrinam, quis non videat etiam manuscriptum prohibitum esse?

Quæst.

Quæst. II. *Utrum libri Catholicorum prohibiti in uno, sint etiam in alio idiomate vetiti?*

Resp. Affirmative, nam regula præscripta a Clemente VIII. §. 6. ita habet: *In universum autem de malis, & perniciosis libris id declaratur, atque statuitur, ut qui certa lingua initio editi, & deinceps prohibiti, ac damnati a Sede Apostolica sunt, eosdem quoque in quacumque postea vertantur lingua, censeri ab Apostolica Sede sub eisdem pœnis interdictos, & damnatos.*

Quæst. III. *Quinam concedere debeat legendi libros prohibitos facultatem?*

Resp. Jus concessum Episcopis, & Inquisitoribus sublatum esse per Constitutionem Gregorii Papæ XV. incipientem *Apostolatus officium*, in qua statuitur, *de cætero similes licentiæ nisi a Congreg. sancti Officii concedantur.* Deinde istud idem jus concessum fuit Sac. Congr. Indicis, habetque Magister Sac. Palatii pro Roma, & ejus districtu. Hoc autem notatum voluit, ut Lectores intelligant, non posse Locorum Ordinarios hanc licentiam concedere, nisi illius concedendæ facultatem habuerint ab Apostolica Sede; *quia inferior non potest legem superioris tollere, neque absolvere a reservatis Papæ*, ut optime advertit Navarr. *l.* 1. *consil. tit.* 2. *consil.* 1. *quæst.* 36. & quia per superiorem Constitutionem hujusmodi jus Apost. Sedi reservatur.

Quæst. IV. *Utrum decreta, quibus Romæ prohibentur libri, obligent omnes omnino Fideles?*

Resp. Affirmative. Primum id liquet ex verbis supracitatis regulæ Clem. PP. VIII. ubi dicitur libros prohibitos a Sede Apostol. in quamcumque vertantur linguam, *censeri ab eadem Sede ubique gentium sub eisdem pœnis interdictos, & damnatos.* Deinde, hujusmodi Decreta approbari solent a Summis Pontificibus, ac de re sunt, quæ ad omnes Fideles pertinet, cujusmodi est Fidei, & morum doctrina. Quis vero dicat, Decreta edita a summis viris, quales sunt Cardinales, & approbata a Summo Pontifice, qui fatentibus omnibus Catholicis, auctoritatem, & jurisdictionem habet in universam Ecclesiam, vim non habere obligandi omnes Fideles? Ab eo enim approbata vulgantur, qui potestatem & animum obligandi habet. Ne dicas, recepta non esse, vel non esse satis vulgata. Quis enim dicat, ex ovium acceptatione vim pendere legum, quas pro communi bono supremus Ecclesiæ Pastor constituat, quibus velit omnes omnino obligare? Vel satis vulgata non esse Decreta, quæ ita publicantur, ut facile ad omnium notitiam pervenire possint? nam præterquam quod decreta hujusmodi typis consignantur, ut facile per manus Episcoporum ad omnium notitiam pervenire possint, libri proscripti Indici librorum prohibitorum inseruntur, ex quo Fideles omnes facile intelligere possunt, quinam sint libri, Apostol. Sedis Decreto damnati.

Denique, id eadem Sac. Congreg. definivit die 4. Decembris anni 1674. in solutione dubiorum, quæ fuerant ex parte Episcopi Malacensis proposita, quorum primum erat: An Decreta Sacr. Congregation. obligent etiam in Regnis Hispaniarum? Alterum vero: An Episcopi procedere possint contra transgressores horum Decretorum? *Sacra Congregat. respondit ad* 1. *id non posse vetti in dubium, cum Decreta hujus Congregationis obligent universos Christianos. Ad* 2. *quod Episcopi possunt procedere contra transgressores, utendo propria auctoritate.*

Nota. Si alicubi ex Sedis Apostolicæ indulgentia, vel tollerantia usu receptæ non sint Regulæ Indicis, ac Bulla Cœnæ, id unice inferri poterit, legentes libros non incurrere in censuras in illis expressas. At certum est, graviter peccare contra Ecclesiæ præceptum, quæ semper vetuit horum librorum lectionem, quæque eamdem per Romanum Pontificem inculcat, & renovat. Hinc boni probique Catholici ex omnibus partibus recurrere solent ad Apostolicam Sedem, vel ad habentes ab ea facultatem, ut legendi vetitos libros licentiam obtineant.

LIGAMEN. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii art.* 2. *a n.* 8. *ad* 19.

LIMINA APOSTOLORUM ROMÆ.

Limina Apostolorum Romæ visitanda esse ab Episcopis statuit, sed absque præfinitione temporis, Leo III. *Epist.* 1. Sanctus Anacletus 1
autem statuit esse visitanda juxta Papæ Chirographum; *cap. Juxta* 3. *dist.* 93. Zacharias 2
vero *in Concilio Romano cap.* 4. statuit ab Episcopis propinquis quolibet anno visitanda esse 3
personaliter, a remotis vero per Epistolas,

cit.

4 *cit. cap. Juxta 3. dist. 3.* Episcopi noviter creati jurant se visitaturos Limina Apostolorum per se, vel per certum Nuncium quolibet anno, nisi a Sede Apostolica dispenseutur, seu ad longius tempus eorum visitatio prorogetur; *c. Ego N. Episcopus 4. de jurejurando.* Nunc autem talis obligatio est eis prorogata, ut infra.

5 Episcopi viciniores, etiamsi sint Cardinales, per se ipsos, si non sint legitime impediti, visitare Limina Apostolorum, & sui Pastoralis officii rationem reddere, ac totius suæ Ecclesiæ status relationem facere tenentur tertio quoque anno, ut Itali. Alii vero pro majori, vel minori distantia quarto, ut Germani, quinto, ut Africani, vel decimo anno, ut Asiarici iter suscipere, & Deo concedente perficere debent, & successive eisdem temporibus transactis repereee debent. Sixtus V. Const. 15. incip. *Romanus Pontifex.*

6 Episcopi legitime impediti, si per ipsos non possunt visitare Limina, tenentur id facere per alium in Dignitate constitutum, vel si hunc non habent, per Sacerdotem Diœcesanum id facere debent, & si nec hunc habent per alium Clericum, & docere debent de impedimento, & quomodo id est faciendum. Sixtus V. cit. Const. incip. *Romanus Pontifex* §. 4.

7 Limina Apostolorum visitare tenentur etiam Patriarchæ, Archiepiscopi & Episcopi Titulares, ut declaravit *Sac. Cong. Conc.* teste Fagnan. *lib. 2. Decret. in cap. Ego N. Episcopus*

8 *4. de jurejurando n.* 82. Coadjutor autem Episcopi non tenetur visitare Limina Apostolorum sed Coadjutus. *Sac. Cong. Conc. 4. Aug.* 1609. apud Gavant. *in Manual. verb. Limina Apost. n. 2. in addit.*

9 Munus visitationis Liminum in tribus actibus potissimum consistit; scilicet in materiali Sacrorum Liminum visitatione, in exhibitione debitæ obedientiæ, ac reverentiæ Romano Pontifici, & in relatione status Ecclesiæ; Quos tres actus complectitur cit. Bulla Sixti V. §. *Quo circa;* Et eorundem meminit *Sacr. Cong. Concil.* in Litteris Patentibus, quas tribuere solet Episcopis post peractam visitationem, quarum formulam tradit Fagn. *loc. cit. num.*

10 61. Et novissime Benedictus XIII. *in Concilio Romano celebrato anno 1725. tit. 13. cap. 1. & Appendice instruct.* 12. ubi ne deinceps defectu instructionis nunquam editæ pro exarandis relationibus statuum Ecclesiarum, earum aliquæ exhibeanrur abundantes in superfluis, & aliquæ deficientes in necessariis, ut olim non semel accidebat; datur instructio hactenus omissa de mandato ejusdem Summi Pontificis a Sacra Congregatione Concilii edita, & ab omnibus Episcopis, Archiepiscopis, Primatibus, & Patriarchis adamussim servanda. Vide *ibi per tot.*

Episcopi pro visitandis Liminibus possunt 11 abesse a residentia suæ Ecclesiæ, seu Diœcesis per septem menses, si sint ultra montes, & per quatuor, si sint citra montes: dummodo eo tempore ad alios actus non divertant; Sic expresse Urban. VIII. Const. inc. *Sancta Synodus.* Episcopus tamen, qui Beatorum Apo- 12 stolorum Limina visitavit, v. g. in fine unius Triennii, non potest immediate in principio sequentis Triennii iterum visitare, ac proinde Visitationis titulo nequit per octo menses continuos abesse a sua Ecclesia, seu Diœcesi. *Sacr. Congreg. super residentia Episcop. habita in Quirinali ex ordine Sanctissimi die 17. Jul.* 1657.

Canonicus, qui accedit Romam pro servi- 13 tio Episcopi, qui venit ad visitanda Limina Apostolorum, etiam quod dictus Canonicus veniat post Episcopum, & non simul, lucratur distributiones quotidianas. *Sac. Cong. Concil. die 9. Septemb.* 1623.

Sic etiam distributiones lucrantur Canonici 14 missi ab ipsorum Episcopis ad Limina Apostolorum visitanda eorum nomine: Sic decisum fuisse *a Sac. Cong. Conc.* refert Garcias *de Benefic. part. 3. c. 2. n.* 348. & Barbosa *Collectan. Apostol. decis. verb. Distributiones quotidianæ n.* 11. Canonico autem in Urbe commorante, si 15 ipse deputetur ab Episcopo suo ad visitanda Limina, debentur ei Distributiones unius mensis. *Sac. Congr. Concil. in Vigilien. 6. Januarii* 1682.

Si vero Episcopum ad visitanda Limina co- 16 mitasset, tunc distributiones debentur pro toto tempore accessus, mansionis, & recessus. *Ead. Sac. Cong. Conc. in Comen.* 28. *Aug.* 1688. Quoad 17 tempus *ead. Sacr. Congreg. Concil.* constituit esse trium mensium *in una Vasionen. 17. April.* 1627. At advertendum est, quod tempore hujus ultimi Decreti nondum erat edita cit. Constitutio Urbani VIII. incip. *Sancta Synodus*, emanata solum 12. *Decemb.* 1634. concedens Episcopis ultra montes septem menses, & Episcopis citra montes quatuor menses pro visitandis Liminibus, quod tempus videtur respective concessum etiam Canonicis ipsos pro tali fine comitantibus.

Episcopi, quamvis interveniente legitimo 18 impedimento visitandi per se ipsos personaliter Limina Apostolorum, possint ipsa visitare per cet-

certum Nuncium, vel Procuratorem specialiter ad id deputatum, ut expresse conceditur *in cit. c. Ego N. Episcopus 4. de Jurejurando*, & cit. Constit. Sixti V. incip. *Romanus Pon-*
19 *tifex*, tamen nequeunt ipsa visitare per manentem in Curia, ut respondit *Sac. Congreg.*
20 *Conc. in Foroliviín.* 12. *Aug.* 1628. Neque per Presbyterum Diœcesanum non existentem de Capitulo Cathedralis, neque in Dignitate Ecclesiastica constitutum, ut censuit *Sac. Congr. Conc. in Elboren. sub die* 4. *Decembr.* 1627.
21 Neque per Sacerdotem Regularem, ut respondit *ead. S. Cong. Conc. in Visen. sub die* 13. *Novemb.* 1627.
22 Episcopi quando visitant Limina Apostolorum, referre debent se paruisse Constitutioni 195. Urbani VIII. incipient. *Salvatoris*, editæ 3. *Februar.* 1634. in qua præcipit, quod Locorum Ordinarii, & Verbi Dei Concionatores ad minus duabus vicibus quolibet Anno Adventus, & Quadragesimæ temporibus, necessitates locorum Terræ Sanctæ commendari curent. Sic statuit Innocentius X. Constitut. 10. incip. *Salvatoris*, & confirmavit Clemens X. Constitut. 39. etiam incip. *Salvatoris*.
23 Tempus præfixum ad visitanda Limina Apostolorum incipit currere a die publicationis dictæ Constitutionis Sixti V. incip. *Romanus Pontifex*. Sic declaravit etiam *Sac. Cong. Conc.*
24 *in Burgen.* 12. *Aug.* 1628. Talis autem publicatio facta fuit *die* 20. *Decemb.* 1585. Unde a tali die cœpit currere primum Triennium pro Episcopis Italis, primum Quadriennium pro Episcopis Germanis, Gallis, Hispanis &c. primum Quinquennium pro Episcopis Africanis, & primum Decennium pro Episcopis Asiaticis. Et hæc Triennia, Quadriennia, Quinquennia, & Decennia durant usque ad diem 20. Decem. sui respective elapsi Triennii, Quadriennii, Quinquennii, & Decennii, & a tali die 20. Decembr. semper incipiunt nova Triennia, Quadriennia &c. aliis jam respective elapsis,
25 & ipsa die completis. Quæ tamen computatio fieri debet ab ipsa die 20. Decemb. exclusive, & sic in fine cujusque Triennii, Quadriennii, Quinquennii, & Decennii integra dies 20. Decemb. cedit commodo Episcoporum; adeo ut tempus ad visitandum præfixum duret usque ad ultimum momentum ejus diei; Dies enim termini non computatur in termino; *l.* 1. *ff. Si quis cautionibus*, *cap. Frequens* 1. *de restit. spoliator. in* 6. cum concordant. De quibus per Glossam *ibid. verb. proponitur*; Fagnan. *loc. c. num.* 43. & alii passim.
26 Hinc est advertendum, quod Triennia, Quadriennia, Quinquennia, Decennia respective currunt perpetuis temporibus pro omnibus successoribus Episcopis: unde si quis Episcopus Italiæ consecretur, v. g. prima die Junii tertii anni Triennii, quod currebat suo præmortuo, vel translato Antecessori, qui pro illo Triennio Limina, non visitavit, tenetur ipse Limina visitare eodem ipso anno ante elapsam totam diem vigesimam Decemb. ejusdem anni, & si hoc spatium temporis nimis breve videatur ipsi Episcopo ad perfecte conficiendam relationem suæ recenter adeptæ Ecclesiæ, & Limina visitanda, poterit prorogationem ad hoc munus obeundum impetrare a Sac. Cong. Conc. quæ in similibus casibus solet ipsam concedere. Si autem suus Antecessor pro tali currenti Triennio jam Limina visitaverit, ipse Episcopus Successor poterit differre Visitationem Liminum spatio trium annorum, & sex mensium, & viginti dierum a die prima Junii suæ Consecrationis usque ad diem 20 Decemb. ultimi anni sui primi respective currentis Triennii. *Communis* per text. d. Constit. Sixti V. incip. *Romanus Pontifex* §. *Ad hoc autem*, *vers. Quæ ne longius differantur &c.*

Liminum visitatio fieri debet in ultimo anno Triennii, Quadriennii, Quinquennii, & respective Decennii. Unde Episcopi præsertim Italiæ non consueverunt in primo anno Triennii admitti ad Visitationem Liminum, in secundo autem anno nonnisi raro, & ex aliqua rationabili causa; Sic censuit *Sacr. Cong. super residentia Episcopor. habita in Quirinali ex ordine Sanctissimi die* 17. *Julii* 1657. Hinc ad Limina visitanda non admittuntur Episcopi nuper creati priusquam se ad residentiam conferant, nisi in casu, quo consecrentur in Curia paulo ante finem Triennii sui Antecessoris, v. g. mense Octobris, seu Novembris; quia tunc, cum non subsit tempus adeundi suam Ecclesiam, & conficiendi ejusdem status relationem, & redeundi ad Urbem ad Limina visitanda ante elapsam diem 20. Decembr. immediate sequentis, ex gratia admitti solent a Sac. Cong. Conc. ad visitationem Liminum, priusquam abscedant a Curia aliquibus eis conditionibus impositis. Fagn. *loc. cit. n.* 49. & alii. 27 28

Limina Apostolorum ibi esse dicuntur, ubi est Papa; Sic ex multis, cum multis probat Fagn. *loc. cit. a n.* 69. per text. *in cap. Qui Cathedram* 3. *& cap. Juxta* 4. *dist.* 93. *c. Ad Limina* 7. *caus.* 31. *q.* 1. *cap. Ego N. Episcopus* 4. *de jurejurando*; & cit. Constit. Sixti V. incip. *Romanus Pontifex*. 29

Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriar- 30

triarchæ, etiamsi Cardinalatus honore præfulgeant, si seclusis impedimentis legitimis per se vel per certos Nuncios, aut specialiter Deputatos Procuratores, statutis supra assignatis temporibus Limina Apostulorum non visitaverint, ab ingressu Ecclesiæ, ac etiam ab administratione tam spiritualium, quam temporalium, nec non a perceptione fructuum suarum Ecclesiarum, a Capitulis earum interim libere exigendorum, & in opus fabricæ, seu ornamentorum Ecclesiæ emptionem, prout major exegerit necessitas insumendorum, ipso facto elapso respective Triennio, Quadriennio, Quinquennio, & Decennio, taudiu sunt suspensi, donec a contumacia resipiscentes relaxationem Suspensionis a Sede Apostolica meruerint obtinere, textu expresso *in cit.* Const. Sixti V. incip. *Romanus Pontifex* §. *Si vero quod absit*.

31 Limina Apostolorum statutis temporibus visitari debent ab omnibus Episcopis; Benedict. XIV. Constit. 7. incip. *Quod Sancta* §. 1. & 2.
32 Item ab inferioribus Prælatis jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus. Idem *ib.* §. 5.
33 Qua de re juramentum præstare jubentur, si præsentes in Curia fuerint, in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis ordine prioris; si vero absentes, in manibus Nuncii, aut Legati Se-
34 dis Apostolicæ, si præsens fuerit; sin minus,
35 in manibus alicujus Episcopi, aut Archiepiscopi eorum arbitrio eligendi. Idem *ib.* §. 5.
36 Itali, & Insularum adjacentium tertio quoque
37 anno; Reliqui autem in aliis Provinciis, Regnis, & Terrarum Orbis partibus, & Regionibus existentes, tam qui nunc sunt, quam qui in posterum erunt, quinto quoque anno a tempore captæ possessionis computando; Idem *ib.* §. 7.

Additiones ex aliena manu.

38 Ex Constitutione S. M. Benedicti XIV. data 23. Novembris 1740. incipiente: *Quod sancta*: omnes & quicumque Abbates, Priores, Præpositi, aliique quocumque nomine ac titulo insigniti, etiam S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, tam sæculares, quam Regulares *jurisdictionem quasi Episcopalem habentes*, jam promoti, & promovendi, antequam suorum Monasteriorum seu Ecclesiarum possessionem apprehendant, juramentum præstare debent juxta formulam in dict. Constitutione descriptam in manibus Cardinalis Decani, si præsentes sint in Curia, & si absentes, in manibus Nuncii, aut Legati Apostolici, eoque absente, in manibus alicujus Archiepiscopi, aut Episcopi eorum arbitrio eligendi, se liminum visitationem, *nullo intercedente legitimo impedimento*, personaliter peracturos esse, ac de sibi commissa Monasteriorum & Ecclesiarum procuratione relationem Romano pro tempore Pontifici facturos esse singulis trienniis a die possessionis apprehensæ incipiendis, si sint Itali, vel ex Insulis & Provinciis Italiæ adjacentibus, sin minus, quinto quoque anno, sub pœna ingressus ab Ecclesia, administrationis tam temporalium, quam spiritualium, perceptionis fructuum &c. *intercedente vero legitimo aliquo*
impedimento, per virum in dignitate Ecclesia- 39
stica constitutum de gremio Monasteriorum, vel Ecclesiarum, aut per aliquem Sacerdotem Regularem, aut sæcularem, qui tamen docere debet de impedimento.

His, qui tenentur visitare limina, tum re- 40
lationem facere de statu suarum Ecclesiarum, adde etiam Administratores datos alicui Episcopo in legitima ætate nondum constituto, ut usuvenit, dum aliquis Regius Princeps, nondum in ætate legitima constitutus præficitur alicui Ecclesiæ; *S. M. Benedictus XIV. de Synod. Diœcesan. lib.* 13. *cap.* 6. *n.* 5.

Recte *Auctor num.* 7. sentit teneri & Epis- 41
copos titulares ad visitationem liminum. Ta-
metsi enim Andreuccius *de Episcopo tit. p.* 4. §. 42
1. *num.* 290. neget eos teneri ea reddita ratione, quod ut Ecclesiarum suarum statum plane ignorantes illius relationem facere nullo modo queunt; tamen optime ex Fagnano advertit
dict. Benedictus XIV. *de Synod. Diœcef. lib.* 13. 43
cap. 6. *n.* 5. *quod quum in visitatione sacrorum Liminum* (sunt ejus verba) *præter venerationem erga Sanctorum Apostolorum cineres, debitæ Romano Pontifici submissionis, & obedientiæ actus contineatur; quumque etiam Episcopus titularis licet absens & impeditus quominus ad suam Ecclesiam accedat, de hujus tamen statu aliqua identidem cognoscere possit, quæ Pontifici referenda sint, & quorum occasione aliquid in ejusdem Ecclesiæ utilitatem proponendum occurrat; Hinc affirmandum videtur, Episcopos quoque titulares ad Sixtinæ Bullæ observantiam teneri*. Adde pro hac sententia Thomassin. *de veter. & nov. Eccles. disciplin. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 42. *num.* 12. *& sequent.*

Recte quoque *Auctor n.* 8. sentit, & teneri 44
Coadjutum, nequaquam vero Coadjutorem. 45
Cæterum si Coadjutor visitationem peregisset, & relationem de Statu Ecclesiæ fecisset, minime pro ea vice tenetur Coadjutus; Bened. XIV. *de Synod. Diœcef. lib.* 13. *cap.* 6. *n.* 5.

LI-

LINEA AFFINITATIS, CONSANGUINITATIS, LEGALIS PATERNITATIS, LEGALIS FRATERNITATIS, LEGALIS AFFINITATIS. Vide verb. *Affinitas*, *& verb. Impedimenta Matrimonii art.* 1. *a n.* 27. *ad* 78.

LITANIÆ.

1 VErbum *Litaniæ* est nomen Græcum, quod Latine significat humiles supplicationes, & devotas, seu ferventes preces. *Concil. Mogunt.* 1. *cap.* 2. & tradunt communiter Doctores agentes de Litaniis. Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 3. *de Orat. vocali cap.* 9. *in fine*. Lezana *in Summa verb. Litaniæ num.* 2. Serrarius *in opusculo Litaniæ lib.* 1. *cap.* 2.

2 Quatuor Litaniarum species apud Sacros Scriptores reperiuntur; scilicet *Litaniæ* veteris Testamenti, *Litaniæ* Sanctorum, *Litaniæ* B. V. Mariæ, & *Litaniæ* Sanctissimi Nominis Jesu. Sic Clericatus *nelle spighe raccolte verbo Litaniæ n.* 217.

3 Litaniæ veteris Testamenti sunt illæ, quas recitabant Hebræi, tum publice in Templo, tum privatim in suis Domibus recolentes Divina Attributa redacta in 27. versiculos collectos in *Ps.* 35. incip. *Confitemini Domino quoniam bonus*. Cuilibet ex ipsis Versiculis, dum recitabantur, respondebant Hebræi: *Quoniam in æternum Misericordia ejus*, uti respondemus nos Christiani invocationi cujuslibet Sancti *Ora pro nobis*. Menoch. *nelle sue Stuore par.* 2. *Centur.* 3. *cap.* 76. Clericat. *loc. c. n.* 218.

4 Litaniæ *Sanctorum* sunt illæ, quæ habentur in Breviario Romano in fine Psalmorum Pœnitentialium, & vocantur modo *Majores*, & mo-
5 do *Minores*. Majores vocantur in Festo S. Marci Evangelistæ, quia tales Litaniæ a principio majori solemnitate fuerunt institutæ, & celebratæ, ut notant Suarez *lib.* 3. *de Orat. vocali cap.* 9. *n.* 26. Castaldus *in Peaxi Cæremon. lib.* 2. *sect.* 10. *cap.* 7. Quarti *de Processionibus sect.* 2. *punct.* 9. §. *Respondeo*; seu quia, ut dicit Clericatus *loco c. num.* 219. tali die recitantur, & canuntur processionaliter in toto Orbe Catholico, & Romæ Processio dirigitur ad Ecclesiam S. Mariæ Majoris, a quo hoc supranomen sumpserunt ad differentiam Litaniarum, quæ canuntur in Processionibus trium dierum Rogationum ante Ascensionem Domini, quæ dicuntur *Minores*, quia diriguntur ad alias Ecclesias inferiores.

Quis autem has Sanctorum Litanias primo instituerit? non conveniunt Doctores. Quidam enim ut notant Macrius *in suo Hierolexico verb. Litaniæ*, & Quarti *in tract. de Litaniis Sanctorum sect.* 1. *punct.* 4. dicunt, fuisse institutas & compositas a Divo Gregorio Magno Summo Pontifice, & Ecclesiæ Doctore anno Christi 600. At hæc opinio communiter rejicitur, quia in pluribus Conciliis, quæ longe præcesserunt D. Gregorium Magnum, fit mentio Litaniarum Majorum, & Minorum, ut patet in Concilio Aurelianen. *cap.* 29. Concil. Gerunden, *cap.* 3. Concil. Bracaren. II. *cap.* 9. Concil. Toletan. I. *cap.* 1. Toletan. II. *cap.* 6. Conc. Moguntin. I. *cap.* 32. *&* 33. *cap. Rogationes* 2. *dist.* 3. *de consecrat.* cum similibus. Quamvis enim ipse S. Gregorius Magnus sæpius eas indixerit, & celebrari præceperit, solemniorique ritu præ ceteris, non tamen ipse instituit, & composuit, cum jam multo tempore ante ipsum fuerint Litaniæ Sanctorum in usu: quippe cum S. Mamertus Episcopus Viennæ in Gallia *de anno* 475. ad impetrandam liberationem infestationis Luporum a suo Territorio, multas indixit publicas Processiones cum cantu ipsarum Litaniarum Sanctorum: Immo in Ecclesia Orientali ipsæ Litaniæ Sanctorum erant in usu tempore S. Basilii, & S. Gregorii Thaumaturgi, qui vivebant in principio tertii sæculi, testibus ipso S. Basilio *Epist.* 63. Clericat. *loc. c. n.* 220. Socrate *lib.* 6. *Histor. cap.* 8. Sozomeno *lib.* 8. *c.* 8. Nicephoro *l.* 14. *cap.* 3. & aliis. Unde Emin. Card. Baronius *in notis Martyrologii Romani ad diem* 25. *Aprilis* sic concludit: *A quo Litaniæ primum fuerint institutæ, adhuc mihi est inexploratum; vetustissimum sane morem fuisse in Ecclesia Litanias peragere, certissimum est*. 6

Litaniæ Sacratissimæ Virginis Deiparæ sunt illæ, quæ dicuntur *Lauretanæ*, ex quo omni Sabbato canantur magna cum solemnitate, & devotione in Sancta Domo Laureti, & jam fere apud omnes Catholicos sic recitari, & cani consueverunt. Harum etiam Litaniarum primus Auctor, & Compositor ignoratur; Solum testantur Catholici Scriptores has etiam antiquissimas, & semper recitatas fuisse a Fidelibus, tum in publicis Ecclesiis, tum in privatis Domibus sacras porrigendo Deo deprecationes per invocationem specialem ejusdem Beatissimæ Genitricis eandem Virginem honore prosequendo variis mysticis nominibus, encomiis, & attributis, cuiquam ipsorum respon- 7

8 (Harum etiam Litaniarum)

spondendo : *Ora pro nobis* ; Laudatus autem Pater Quarti *in suo tractatu Litaniarum sect.* 1. *punct.* 4. secutus a Clericato *loc. cit. num.* 211. censet, quod hæ Litaniæ fuerint institutæ, & formatæ a Sanctis Apostolis, quod satis verisimiliter dicit citatus Clericatus id factum esse post Assumptionem Beatissimæ Virginis Dei Genitricis in Cœlum, ut excitarentur Fideles ad implorandam in omnibus indigentiis spiritualibus, & temporalibus ejus potentissimam protectionem ; *Cum autem*, dicit Quarti *loc. cit. Cum autem nemo ab Historicis Litaniarum Auctor, quamvis vetustissimus asseratur, quin eo antiquior Litaniarum usus inveniatur, merito ab Apostolis eas ducere originem censendum est*. Recitantes Litanias Beatissimæ Virginis Mariæ lucrantur ducentos dies Indulgentiæ. Sixtus V. Constitut. incip. *Reddituri*.

9 Litaniæ Sanctissimi Nominis Jesu sunt illæ, quæ continent varia Attributa, & encomia ipsius Sanctissimi Nominis Jesu ad similitudinem Litaniarum Beatissimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ, quæ, cum recitantur, cuilibet

10 ex ipsis respondetur *Miserere nobis*. Dubitarunt aliqui ex Scriptoribus, an hæ Litaniæ sint censendæ prohibitæ ? attenta Constitutione 122. Clem. VIII. incip. *Sanctissimus*, & declaratione Sacræ Congregationis Rituum *in Alexandrina* 15. *Maii* 1608. infra adducenda, in qua conceditur recitari solas Litanias Sanctorum, & illas Beatissimæ Virginis Mariæ Laureti recitari solitas. At nihilominus affirmant, omnes communiter, tales Sanctissimi Nominis Jesu Litanias esse approbatas a Sede Apostolica, ac per consequens non includi in prohibitione Generali Clementis VIII. & Sacræ Congregationis Rituum 15. *Maii* 1608. quia videntur solum loqui de Litaniis a Sede Apostolica alias non approbatis ; Sixtus enim V. Constitut. incipient. *Reddituri* in Bullario, Rodriquez *tom.* 2. inter Bullas Sixti *n.* 25. ad instantiam Patrum Carmelitarum Discalceatorum concessit trecentos dies Indulgentiæ recitantibus dictas Litanias Sanctissimi Nominis Jesu, quod satis indicat tales Litanias esse a Sede Apostolica approbatas, & posse ab omni Fideli absque ullo scrupulo recitari. Gobat *in Quinario tract.* 4. *num.* 602. Lezana *in Summa verb. Litaniæ num.* 5. Quarti *in Appendice de Litaniis Sanctorum sect.* 1. *punct.* 1. Clericat. *loc. c. n.* 222. & alii passim.

11 Exceptis igitur his Sanctissimi Nominis Jesu Litaniis, nullæ aliæ præter Litanias Sanctorum, & Beatissimæ Virginis Mariæ Lauretanæ nuncupatæ recitari, & cani possunt sine approbatione Sedis Apostolicæ, aut Sacræ Congregationis Rituum. Clem. VIII. in cit. Constitut. incip. *Sanctissimus* promulgata octavo Idus Sept. 1601. in qua sic habetur : *Quoniam multi hoc tempore privati etiam homines prætextu alendæ Devotionis, novas quotidie Litanias evulgant, ut jam prope innumerabiles formæ Litaniarum circumferantur, & in nonnullis ineptæ sententiæ, in aliis (quod gravius est) periculosæ & errorem sapientes inveniantur, pro solicitudine sua Pastorali providere volens, ut animarum devotio, Deique, ac Sanctorum invocatio sine ullius detrimenti spiritualis periculo foveatur, præcipit & mandat, ut retentis antiquissimis, & communibus Litaniis, quæ in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus, ac Ritualibus continentur, nec non Litaniis de Beatissima Vergine, quæ in Sacra Æde Lauretana decantari solent, quicumque alias Litanias edere, vel etiam editis in Ecclesiis, sive Oratoriis, sive Processionibus uti voluerint, eas ad Congregationem Sacrorum Rituum recognoscendas, & si opus fuerit, corrigendas mittere teneantur, neque sine licentia, & approbatione prædictæ Congregationis eas in publicum edere, aut publice recitare præsumant sub pœnis (ultra peccatum) arbitrio Ordinarii, & Inquisitoris severe infligendis*. Quaranta *in Summa Bullarii verb. Litaniæ*.

Litaniæ non approbantur a Sacra Congregatione Rituum præter ordinarias impressas in Breviario, & quæ recitantur in Ecclesia Lauretana de Beatissima Virgine Maria, *Sacra Congregatio Rituum in Alexandrina* 15. *Maii* 1608. *in responsione ad dub.* 16. apud Sellium *in Selectis Canonic. cap.* 2. *n.* 48. & Barbosam *Collectan. Apostolicar. verb. Litaniæ n.* 6. 12

Litaniis non possunt inseri alii Sancti præter ibi descriptos, neque tempore pestis addendi sunt Titulares, & Civitatis Patroni sine speciali concessione. *Sacra Congreg. Rituum in Rhegien.* 22. *Mart.* 1631. apud Gavant. *in Rubric. sect.* 9. *cap.* 4. *num.* 10. Barbosam *loc. cit. num.* 3. La Croix *lib.* 6. *part.* 2. *n.* 2055. *Decret.* 310. 13

Litaniæ Majores si occurrant in die Sancto Paschatis, transferuntur in feriam tertiam sequentem. *Sacra Congr. Rituum die* 25. *Sept.* 1627. apud Gavant *in Rubric. Missalis part.* 4. *tit.* 11. *n.* 10. *& in Rubric. Breviarii sect.* 7. *cap.* 6. *n.* 25. apud Barbosam *l. c. n.* 2. La Croix *loc. cit. Decret.* 182. Si Festum Sancti Marci incidat infra Octavam Paschæ, transfertur post Octavam. At non transferuntur Litaniæ. La Croix *lib.* 4. *n.* 1291. *& Communis aliorum cum praxi*. 14

15

Obli-

16 Obligatio recitandi Litanias in Festo Sancti Marci, & tribus diebus Rogationum, est sub mortali. Lezana *tom.* 1. *cap.* 12. *n.* 23. ex Suarez, & Bonacina ibi relatis, & *in Summa verb. Litaniæ n.* 7. Tannerus *in* 2. 2. *disp.* 5. *q.* 1. *dub.* 1 *n.* 148. Castropalao *tom.* 2. *disp.* 2. *punct.* 2. *n.* 13. La Croix *lib.* 4. *num.* 1290. & alii passim. Ex communi enim sententia Theologorum, & usu Ecclesiæ censetur pars Officii illorum dierum, ut notat Lezana *loc. cit.* Unde qui ad Divinum Officium sunt obligati, si illas in Processionibus non recitaverint, privatim eas recitare tenentur de præcepto, ut solent notare quotannis suis propriis locis Kalendaria, & cum multis tenet Reiffenst. *Theolog. Moral. tract.* 6. *dist.* 1. *q.* 3. *n.* 6. *& seq.*

17 Et quidem tenentur illas recitare proprio mane, nec possunt illas recitare vesperi pridie statim post Matutinum, & Laudes Officii diei etiam pridie recitatas, ut colligitur a simili de Officio Defunctorum die Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, quod recitandum est de præcepto etiam extra Chorum mane illius secundæ diei Novembris, nec potest anticipari pridie in Vesperis, ex Decreto *Sacræ Congregationis Rituum* 1. *Septembr.* 1607. Merati *t.* 2. *sect.* 6. *cap.* 15. ubi cum multis hanc defendit sententiam. Vid. verb. *Officium Defunctorum*; & verb. *Rogationes n.* 7. (*a*)

* Nunc autem, paritas deducta ex Officio Defunctorum recitando die 2. Novemb. amplius non currit, ex quo anticipari posse permittat S. R. Congregatio, cujus decretum habes tomo 5. verb. *Matutinum n.* 15. & tomo 8. inter *decreta S. R.* C. sub num. 1201. *

18 In Litaniis propriis, seu particularibus quibusdam Regularibus ex Indulto Apostolico concessis nihil prætermitti debet de Litaniis Universalis Ecclesiæ; Et solum addi possunt nomina propriorum Sanctorum; nullimode autem nomina eorum, qui solo fruuntur titulo Beatorum; Sic expresse cavetur *in Rubricis particularib. Breviarii Franciscani n.* 19.

In Litaniis Sanctorum post nomen S. Joan. 19
Bap. statim adjungi debet illud S. Josephi. *Benedictus XIII.* 19. *Dec.* 1726. *in Decreto Urbis & Orbis.*

LITTERÆ APOSTOLICÆ.

Litteræ Apostolicæ falsificantes, aut falso 1
publicantes, excommunicantur in Bulla Cœnæ. Bened. XIV. t. 1. Const. 14. incip. *Pastoralis* §. 6. Litterarum Apostolicarum execu- 2
tionem impedientes excommunicantur. Idem *ibid.* §. 14.

Litteræ Apostolicæ super Beneficiis resignatis 3
expediri debent post duos ad summum menses a data Rescripti, quo admissa fuit resignatio. Idem t. 2. Const. 10. incip. *Ecclesiastica Ministeria*. Et publicari debent ad normam Consti- 4
tutionis Gregorii XIII. inter sex menses a data concessionis computandos, si Beneficia citra montes posita sint; vel intra novem, si ultra. Idem *ib.* De Litterarum hujusmodi expeditione docendum est in Officio Subdatarii ad obtinendam prorogationem ad publicandum, etiam pro prima vice. Idem *ib.*

Litteræ Apostolicæ executioni tradendæ non 5
sunt ab iis, quibus diriguntur, si obreptionis, aut subreptionis vitio aperte laborent, aut si deficere comperiatur conditio, sine qua concessæ non fuissent; Idem Const. 51. incip. *Magna nobis*. Litteræ Apostolicæ super dispensa- 6
tionibus Matrimonialibus quomodo, & quibus adjectis conditionibus concedi soleant. Vide verb. *Dispensatio*.

Alia ad rem. Vide verb. *Executor Litterarum* 7
Apostolicarum, & verb. *Falsum*, *Falsarius a n.* 39.

LIT-

Nota Romani Theologi.

(*a*) Episcopo præsente concedit S. R. Congr. posse recitari die prima Novembris ante horam Completorii Officium Defunctorum in Cathedralibus Ecclesiis. Similiter & in aliis non Cathedralibus, & Episcopo absente, quando consuetudo esset in contrarium, dummodo pro commoditate, & frequentia populi esset introducta; extra Chorum vero licite absolvi posse post vespertinas horas statuit rursus S.R.C. 4. Septemb. 1745. ita decernens: *Privata Officii Defunctorum recitatio pro generali Defunctorum commemoratione absolvi licite potest post vespertinas horas festi omnium Sanctorum; in Choro autem juxta rubricas adimplenda est mane die secunda Novembris: nisi, ut populi commodius, & frequentius illis interesse possint, contraria jam faceret consuetudo.* Præsente vero Episcopo, etiam sine causa in hac sanctione expressa recitari potest, ut supra dictum est.

LITTERÆ.

1 Litteras vel scripturas alienas aperire, & legere furtive, & invitis Dominis, communiter est mortale, nisi excuset levitas, & parvitas materiæ. Baldell. *lib.* 3. *d.* 11. Layman *lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 4. Navarr. *c. penult. d.* 6. *de pœn.* Busemb. *lib.* 5. *cap.* 3. *dub.* 2. *n.* 6. La Croix *ib.* Toletus, Molina, & alii passim.

2 Litteras dilaceratas, & abjectas probabilius non licet partibus recollectis legere, quia hoc ipso, quod Dominus dilaceravit, maxime si parva frusta effecit, sufficienter significavit se nolle, ut legantur, & sic non ideo voluit cedere Juri suo, aut dimittere secretum, adeoque talia parva frusta colligens, jungens, & legens peccat, cum invito Domino id faciat. Pestchacher *de restit. q.* 5. *art.* 4. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1236. Rebell. *part.* 1. *lib.* 4. *q.* 4.

3 & alii plures. Et hoc maxime, si talia frusta dilaceratæ litteræ projecta sint a Domino in ignem, vel fornacem, & in alium similem locum, a quo difficilis sit extractio; quia tunc si quis extrahat & legat, facit gravem injuriam Domino, qui talia frusta projiciendo in talia loca aperte indicavit se nolle, ut legantur. Lugo *disp.* 15. *n.* 150. Busemb. *loc. c. resol.*

4 6. & alii supracitati. Et a fortiori non possunt legi litteræ, quas aliquis casu, vel in loco etiam publico ex inconsideratione reliquit. La Croix *loc. c. n.* 1236. Busemb. *loc. c. resol.* 6. & alii passim.

5 Litteras alienas aperire, & legere, quando quis probabiliter scit esse scriptas in suum injustum damnum, vel in suam injuriam, regulariter non est peccatum, si id simpliciter faciat ad avertendum suum damnum, vel injuriam, cum quilibet possit sibi omni meliori modo consulere: præceptum enim naturale de evitando damno injuste inferendo, præponitur præcepto de observando secreto. Hinc Princeps potest aperire, & legere litteras non tantum hostium, sed etiam aliorum, quæ tempore belli veniunt ex locis finitimis hostium, aut ex aliis suspectis. Sic etiam possunt facere Ministri publici, quoties id bono publico necessarium esse judicant. Navarr. in *Manual. cap.* 18. *num.* 53. Lugo *disp.* 15. *n.* 148. Reginald. *lib.* 24. *cap.* 6. *n.* 60. Escobar, Lezana, & alii passim.

6 Injuste aperiens Litteras alterius, ex quibus cognoscit ipsum aliquod pingue Beneficium certo medio consecuturum, certa negotiatione multum lucraturum, & hujusmodi, & postea prævenit, impedit, & sibi tali medio, & negotiatione acquirit, peccat contra Justitiam, & tenetur ad restitutionem juxta proportionem certitudinis, probabilitatis, vel spei habitæ illud bonum consequendi; quia talis injusta aperitio & lectio litterarum fuit impeditiva ipsius boni, & causa mali. Lugo *disp.* 18. *sect.* 5. *n.* 104. *& in Respons. moral. lib.* 5. *dub.* 10. Lessius *lib.* 2. *cap.* 12. *a num.* 140. Sporer *tom.* 2. *tract.* 4. *prælimin. ad præcepta secundæ Tab. c.* 2. *sect.* 5. *num.* 205. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 76. & alii.

Item peccat contra Justitiam, & tenetur 7
sic ad restitutionem, qui dolose retinet litteras alienas, quas ex Justitia, Officio, vel contractu tenetur tradere, si ex morosa consignatione litterarum alicui fuit impedita consecutio alicujus boni; talis enim dolosa litterarum detentio fuit graviter injuriosa, & præjudicialis ei, cui erant directæ. Sic Doctores supracitati, & alii passim.

Regulares utriusque sexus dantes, aut reci- 8
pientes Litteras sine licentia Superiorum, regulariter non peccant contra votum paupertatis, nisi sint contra utilitatem Monasterii, aut expendatur aliquid in illis dandis, vel recipiendis, tunc enim sunt materia proprietatis; contra Obedientiam si id fiat contra rationabile præceptum Superioris. Navarr. *lib.* 3. *consil. de statu Monachor. consil.* 3. *& comment.* 2. *de Regularib.* Peyrin. *tom.* 1. *de subdito q.* 2. *de paupertate c.* 2. §. 10. Lezana *Summa Quæstionum Regularium c.* 6. *n.* 49. & alii.

Litteras a Superioribus ad inferiores, & ab 9
inferioribus ad Superiores missas aperire, legere, impedire, aut retardare est peccatum grave, quia per hoc impeditur maxime bonum regimen Religionis, & fraterna Caritas inter Religiosos: Unde inter casus reservabiles a Superioribus Regularibus Clemens VIII. in suo Decreto edito 26. Maii 1593. designavit: *Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores*, & talis casus fere in omnibus Religionibus solet reservari, & in nostra Religione Minorum de Observantia est reservatum *sub n.* 15. his verbis: *Generalis, & Provincialis, aut eorum Secretariorum litteras tum missas, tum accipiendas, impedientes, frangentes, falsificantes, vel quomodolibet impedientes.*

Superiores Regulares licite aperire & lege- 10
re

re possunt Litteras suorum subditorum, ubi id mandant seu permittunt propriæ Constitutiones, vel legitima consuetudine introductum est pro bono publico Religionis; dummodo tamen eas non aperiant, & legant ex mera curiositate, aut privata passione, & malitia, quæ pacem & fraternam caritatem potius violaret. Unde in his debent Superiores depositis privatis passionibus caute procedere, maxime cum similes Constitutiones & Consuetudines jam fere in omnibus Religionibus abierint in desuetudinem, & passim Religiosi subditi scribant, & accipiant litteras sine scientia & licentia

11 Superiorum. Nullimode autem possunt Superiores aperire & legere litteras subditorum missas ad Superiorem Majorem, seu ab ipso Majore Superiore ad tales subditos directas, propter dicta & adducta numero antecedenti. Diana *par. 3. tract. 6. resol.* 15. Peyrin. *de Relig. tom.* 1. *q.* 2. *c.* 1. Busemb. *loc. c. cap.* 3. *dub.* 2. *n. 6. resol.* 3. Escobar & alii passim.

12 Scribere ad Superiores contra aliquem litteras sine nomine, seu ut vulgariter dicitur cæcas, continentes notabilia delicta occulta, communiter ex genere suo est peccatum mortale, quia est revelare notabilia occulta Fratris, seu proximi, quod de se est mortale; maxime cum ordinarie hoc procedat ex odio, seu vindicta. Peyrin. *tom.* 1. *de subdito q.* 2. *de paupertate c.* 2. §. 12. Lezana *Summa quæstionum Regularium c.* 8. *n.* 31. & alii passim.

13 Non esset tamen peccatum, si id fieret ex caritate, & non ex odio, aut vindicta, ultionem & punitionem non quærendo, sed solum correctionem & emendationem, & ideo solum celetur nomen scribentis, ne, si forte perveniat ad notitiam illius, contra quem scribitur, reddatur illi inimicus, & aliquod malum injuste pati cogatur. Peyrin. & Lezana *loc. c.* & alii communiter.

14 Non possunt autem Superiores ex hujusmodi litteris procedere ad specialem inquisitionem illorum delictorum, quæ continent, etiamsi in ipsis litteris notificarentur testes, qui delictum testificari possent; quia hujusmodi litteræ nullam inducunt infamiam; textu expresso *in c. Inquisitionis* 21. *de accusationibus* §. *Tertiæ dubitationis*, Rodriq. *tom.* 2. *q. Regular. q.* 6. *art.* 10. Lezana *loc. c. c.* 8. *n.* 31. & *c.* 17. *n.* 3. Lessius *lib.* 2. *de justit. & jur. c.* 20. *dubit.* 15. *n.* 136. Thomas a Jesu *de Visitat. Regul. tract.* 2. *c.* 3. *num.* 9. & *communis aliorum*.

15 Possunt tamen Superiores ex hujusmodi litteris sine nomine scribentium procedere ad generalem inquisitionem, quia ad generalem inquisitionem non requiritur infamia. Alderete *de disciplina Regular. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 31. Lezana *cit. c.* 17. *n.* 4. & alii communiter.

Additiones ex aliena manu.

De aperitione Litterarum alienarum agit Auctor, sed *in foro*, ut ajunt, *Poli*. Agendum paucis de ea *in foro*, ut pariter ajunt, *Fori*. 16

Aperitio alienarum litterarum communiter refertur ad crimen falsi *ob L.* 1. §. 5. & *L.* 16. §. *ff. de Leg. Cornel. de Fals.* Quod tamen putant nonnulli procedere concurrentibus hisce tribus. I. Si aperiens alienas Litteras sciat esse alienas. II. Si id faciat, sine justa causa. III. Si id faciat, animo promulgandi secreta, & nocendi alteri. Quæ si desint, reus falsi dici nequit aperiens alienas litteras. 17 18 19

Atque hinc est, quod si quis putet Litteras alienas ad se scriptas, forte quod idem nomen sit sibi, ac illi, ad quem litteræ erant datæ, falsi crimen aperiendo haud committit, quum justa penes ipsum sit ignorantia; Menoch. *de Arbitr. lib.* 2. *c.* 538. *n.* 7. Genua *de Scriptur. privat. lib.* 3. *quæst.* 2. *num.* 4. dummodo silentio involvat contenta, & in alterius præjudicium eadem non propalet. Quod si propalaverit, extra pœnam haud erit. Licet namque nullus adfuerit dolus in aperitione Litterarum, adfuit tamen in propalatione; Stryk. *juridic. dissert. disput.* 8. *cap.* 4. *num.* 39. 20 21 22 23

Pariter falsi crimen nec admittit ille qui Litteras alterius aperit, sed solius curiositatis gratia, ut scilicet sciat quid in iisdem contineatur, In crimine enim falsi necesse est, ut quid fiat in fraudem, vel damnum alterius. Id autem non intendit aperiens litteras solius curiositatis gratia. Reus igitur falsi haud est: Reus tamen stellionatus est, & propterea extra ordinem puniri potest; Hoeping. *de Jur. Sigill. cap.* 14. *n.* 54. Tabor *de Racemat. crimin. p.* 9. *num.* 6. 24 25 26

Num litteræ aperiri impune possint, si quis damnum quoddam iisdem sibi, vel proximo injuste parari timeat? Vide apud Stryk. *juridic. dissert. vol.* 3. *disputat.* 13. *cap.* 5. *numer.* 14. 27

Nota, quod ubi concurrunt tria illa, de quibus supra mentionem fecimus, tanquam falsarius puniri poterit, qui alterius aperit, legitque litteras, sive illæ sint clausæ, sive apertæ, sive publicæ, sive privatæ, sive integræ, sive di- 28

dilaceratæ; Stryk. *juridic. differt. vol. 3. disp.* 13: *cap.* 5. *n.* 36.

29 Plura de aperitione alienarum litterarum, si scire cupias, adi Wurmf. *Practic. For. lib.* 1. *tit.* 47. *observ.* 25. Hoeping. *de Jur. Sigill. cap.* 14. Viv. *lib.* 1. *decis.* 62.

LIVELLUM. Vid. verb. *Monialis art.* 2.

L O C A T I O.

S U M M A R I U M.

1 *Locatio quid sit, & quænam locentur & conducantur*, ad n. 2.

3 *In quo differat Locatio a Commodato, & a Precario*, ad n. 4.

5 *Locator, Conductor, Inquilinus, Colonus, Redemptor & Publicanus qui dicantur, & an Conductor rem sibi locatam alteri locare possit*, ad n. 6.

7 *Bona Ecclesiastica quando, quomodo, pro quanto tempore, & a quo locari possint*, ad n. 9.

10 *Minores & pupilli, sive uxores ad quid teneantur quoad locationes per Tutores & Curatores, sive per Maritos factas*, ad n. 11.

12 *An & quando teneantur stare locationibus, seu conductionibus factis, Heredes universales, Emptores, Legatarii, Donatarii, Successores in Majoratu, Fideicommissarii, Filii successores in legitima*, ad n. 19.

20 *Ad quid teneatur Locator erga conducentem*, ad n. 30.

31 *Quot & quibus causis possit Locator ante finitum tempus Locationis Conductorem & re conductam invitum expellere*, ad n. 36.

37 *Quot sint & qui casus præcipui, in quibus Locator teneatur vel non remittere vel minuere pensionem*, ad n. 47.

48 *Quid sibi invicem debeant Locatores & conductoees operarum*, ad n. 60.

61 *Ad quid teneatur Conductor, qui sit in culpabili mora solvendi pretium tempore in contractu præfixo*, ad n. 62.

63 *An possit unquam Conductor ante tempus coductionis finitum rem conductam deserere*, ad n. 64.

65 *Ad quid teneatur Conductor transacto locationis tempore*, ad n. 66.

67 *An & quando Conductor uti possit re conducta ad alium usum, ad quem non fuerit concessa*, ad n. 69.

70 *An & quando Conductor teneatur ad resarciendum damnum, sive propria sive famulorum culpa contingat*, ad n. 71.

72 *An & quando Conductor mercedem solvere teneatur, etiamsi re conducta uti nequeat*, ad n. 74.

75 *Conductor an teneatur augere mercedem, si tempore ubertatis ac fertilitatis majores solito fructus percipiat ex re frugifera conducta*, ad n. 77.

78 *Quæ sit Conductoris obligatio quoad casus fortuitos*, ad n. 80.

88 *Quid juris habeat Locator in fructibus rei locatæ pro sibi debita pensione*, ad n. 82.

83 *Quænam jura & actiones Locatori competant ex* Locato, *& e contra Conductori ex conducto; ac utrum hæc jura & actiones transeant ad eorum heredes*, ad n. 84.

85 *Subnectuntur additiones ex aliena manu*, ad n. 94.

LOcatio est contractus, *quo quis rem ali-* 1
quam alteri utendam, vel fruendam conce-
dit, certo pretio, sive mercede constituta. Est 2
in re communis. Dicitur *quo quis rem aliquam alteri utendam, vel fruendam concedit*; ad denotandum, quod locantur, & conducuntur non tantum res, quæ ad solum usum deserviunt, ut domus ad inhabitandum, equus ad equitandum, bos ad arandum, & hujusmodi; *l. 9. princ. ff. de locato & conducto*; sed etiam res, quæ deserviunt ad fructus percipiendos, ut ager, vinea, pascua, jura, & redditus; *l. Sed addes 19. §. 1. ff. de locato & conducto*; Insuper non solum locantur, aut conducuntur ipsæ res, sed etiam personæ, seu potius operæ, & labores personarum, ut patet in famulis, & ancillis, operariis, officialibus, artificibus, & hujusmodi, qui se, seu operas suas aliis locant, & ab aliis conducuntur; *l. Item 51. 22. §. 2. ff. de Locato & conducto*, ibi: *Locat enim artifex operam*
suam. Dicitur *certo pretio, sive mercede consti-* 3
tuta, quia pretium, seu merces in locatione necessario intervenire debet; *l. Si convenerit 23. in fine, ff. Communi dividundo*. Et in 4
hoc differt Locatio a Commodato, & Precario, vi quorum res ad usum gratis conceduntur, ut patet sub verb. *Commodatum*, & verb. *Precarium*.

Ex contractu locationis contrahentes varia 5
sortiuntur nomina. Qui enim pro usu, vel fructu rei, aut pro opera sua pretium, seu mer-

mercedem recipit, dicitur *Locator;* Qui pro usu, vel fructu rei, aut opera personæ pretium, vel mercedem dat, dicitur *Conductor*. Sic passim *in totis Titul. ff. & Cod. de locato & conducto;* Qui prædium urbanum, vel domum conduxit, dicitur *Inquilinus*; *l. Sed addes* 19. §. 4. & 5. *ff. de locato & conducto*: Qui conducit agrum vel prædium rusticum, dicitur *Colonus*; *l. Res pignorit* 37. *ff. de acquirenda poss.* Qui conducit operam personæ, dicitur *Redemptor*, *l. Cum in plures* 60. §. 3. *ff. de locato & conducto*; Qui conducit vectigalia, dicitur *Publicanus*, *l. Quantæ in fin. ff. de Public.*

6 Conductor potest rem sibi locatam locare alteri æque idoneo; *l. Si tibi alienam* 7. *de locato & conducto*, nisi aliter conventum sit; *l. Nemo, Cod. de Locato & conducto*. Si enim Locator convenisset cum Conductore quod rem conductam seu sibi locatam non posset alteri locare, esset servanda conventio, nec in tali casu posset ipsam alteri locare; *arg. cap. Contractus* 85. *de reg. Juris in* 6. ibi: *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*.

7 Bona Ecclesiastica quomodo, & pro quanto tempore locari possint; *Vide verb. Bona art.* 1.

8 *a n.* 9. *ad* 13. Locatio Bonorum Ecclesiasticorum facta ab antecessore Beneficiario, non obligat successorem in Beneficio, si talis antecessor locavit bona ad proprios reditus suæ dignitatis, aut præbendæ pertinentia: In tali enim casu successor non tenetur stare contractui, quia perinde se habet ac successor in Majoratu, cui prædecessor præjudicare non potuit, nec disponere de ipso, nisi pro tempore, quo reditus ad ipsum pertinent; & sic Conductor etiam libere poterit a Conductione recedere. Lugo *tom.* 2. *de justitia & jure disp.* 29. *sect.* 1. *n.* 24. Molina *disp.* 492. *n.* 6. Silvester *verb. Locatio*, *q.* 11. Reg. *l.* 25. *n.* 541. Covarruv. *l.* 2. *var. res. c.* 15. *n.* 6. Riccius *verb. Alienatio dec.* 123. Rosign. *de Locato & Conducto contr.* 10. *præn.* 13. *n.* 17. Pirhing *lib.* 3. *Decret. tit.* 18. *n.* 36. Reiffenstuel *ib. n.* 83. & alii communiter; Nec non Rota *recent. p.* 10. *dec.* 219. *n.* 10 ubi expresse dicit in hac materia firmari, quod extincto antecessore, terminetur omne jus Locationis, & propterea Locatio facta ab antecessore, non obligat successorem, quamvis agatur de Locatione ad modicum tempus, ut expresse habet eadem Rota *p.* 21. *decis.* 75. *num.* 3.

9 Locatio autem bonorum Ecclesiasticorum facta a Prælato antecessore obligat etiam successorem, si talis Prælatus antecessor servatis Juris solemnitatibus, & pro debito tempore locavit bona pertinentia non ad se, seu ad proprios reditus suæ Dignitatis, aut Præbendæ, sed pertinentia ad Ecclesiam ipsam, vel Conventum, seu Monasterium, cujus erat Superior, seu Administrator; In tali enim casu tenetur stare locationi etiam Successor, quia cum Prælatus non locaverit talia bona nomine proprio, sed Ecclesiæ, cujus erat legitimus Administrator, talis locatio ita se habet, ut locatio bonorum facta a Tutore, vel Curatore nomine Pupilli, aut Minoris; huic autem stare tenentur Pupillus, aut Minor, & successor Tutoris seu Curatoris; *l. Si Tutela* 8. *ff. de administrat. Tutor.* adeoque &c. *Sic communis Doctorum* cum supracitatis, & Rota *recent. part.* 11. *cit. dec.* 75. *n.* 4. 5. & 8.

Minores igitur, & Pupilli tenentur stare locationi factæ per suos Tutores, & Curatores tempore Tutelæ, & Curæ; & ita etiam successores dictorum Tutorum, & Curatorum; quia quæ agunt Tutores & Curatores intelliguntur agere non nomine proprio, sed nomine Pupillorum, & Minorum, vel ex voluntate expressa Testatorum, vel ex dispositione judicum; *l. Si Tutela, ff. de administratione, & peric. Tutor.* & sic Molina *disp.* 492. *n.* 1. Mantica *de tacitis, & ambig. convent. lib.* 5. *tit.* 20. *n.* 23. Azorius *part.* 3. *lib.* 8. *cap.* 6. *qu.* 5. Rosignol. *loc. cit. n.* 14. Gomez *tom.* 2. *variar. cap.* 14. *n.* 5, & alii passim. 10

Uxor tenetur stare locationi factæ a Marito in iis, quæ Maritus locavit nomine ejusdem Uxoris; non autem in iis, quæ Maritus locavit nomine proprio; Unde Uxor tenetur stare locationi factæ a Marito, quo ad bona paraphernalia; & non quo ad bona dotalia, quia cum bonorum paraphernalium administratio de Jure communi non competat Marito, sed Uxori, si Maritus ea administret, omnes contractus circa ipsa censetur facere nomine Uxoris; Non sic autem circa bona dotalia, quia cum eorum administratio de jure communi pertineat ad ipsum Maritum, omnes contractus circa ipsa, & consequenter locationem, censetur facere nomine proprio. Molina *de justitia & jure tract.* 2. *q.* 492. Covarr. *lib.* 2. *variar. resol. cap.* 15. *n.* 5. Gomez *tom.* 2. *variar. resol. c.* 3. *n.* 8. *concl.* 1. Bonacina *disp.* 4. *q.* 7. *punct. ult. propos.* 2. *num.* 8. Rosignol. *l. c. num.* 16. & alii. 11

Locatoris & Conductoris successor, seu heres universalis tenetur stare locationi, seu Conductioni ab ipso Locatore, seu Conductore respective factæ. *Communis per textum in* §. *final. Instit. de Locato*, & *l. Viam verita-* 12

tis, *Cod. de Locato*, *& leg. Veteris* 13. *Cod. de contrahend. & commit. stipul.* ubi universaliter ita statuitur: *Generaliter sancimus omnem stipulationem, sive in dando, sive in accipiendo inveniatur, & ad heredes, & contra heredes transmitti*. Ubi etiam ratio redditur: *Cur enim quod in principalibus personis justum est, non ad heredes, & adversus heredes transmittatur?* Heres enim quo ad jura, & onera una cum defuncto persona censetur.

13 Non tenetur autem stare locationi, & conductioni successor particularis Locatoris, & respective Conductoris. *Communis*, per textum *in l. Qui fundum, ff. Locati*, *& l. Emptorem*,
14 *Cod. de Locato*. Hinc emptor non tenetur stare locationi per venditorem factæ; textu expresso *in cit. l. Emptorem*, *Cod. de Locato*, *& in*
15 *leg. Si merces*, §. *Qui fundum*, *ff. locati*. In tali tamen casu Conductor potest agere de suo interesse contra venditorem, aut contra suos heredes, si ille fuerit præmortuus; *l. Qui fundum*, *ff. Locati*, *& l. Nihil* §. *ult. ff. de Legatis* 2.

16 Neque Legatarius, neque Donatarius tenetur stare locationi factæ per Legantem, aut Donantem de re legata, aut donata; Legatarius enim, seu Donatarius est successor singularis; successor autem singularis non tenetur stare contractui locationis inito per suum prædecessorem in tali re; *cit. l. Qui fundum*, *ff. Locati*, *& l. Nihil*, §. *ult. ff. de Legatis* 2.

17 Neque successor in Majoratu tenetur stare locationi factæ per præcedentem in Majoratu; *leg. Si quis Domum* §. *Hic subjungi*, *ff. Loca-*
18 *ti*. Neque Fideicommissarius tenetur stare locationi factæ per heredem gravatum; *l. Peto*, §. *Prædium*, *ff. de Legatis* 2.

19 Neque Filius successor in legitima tenetur stare locationi factæ in ipsa per patrem; Legitima enim debetur omni onere, & quavis obligatione detracta; *leg. Omnimode*, *& leg. Quoniam novello*, *Cod. de inofficios. testam.* Non esset autem Legitima sine onere, & obligatione, si Filius in eadem succedens, teneretur stare locationi factæ per Patrem.

20 Locator tenetur rem locatam juxta modum, & tempus per locationem conventum præstare Conductori, alias si ob ejus causam Conductor nequeat frui re conducta tempore, & modo convento, debet restituere pretium, & interesse. *Communis*, per textum *in l. Ex Condu-*
21 *cto* 15. §. 8. *& l.* 24. §. 4. *ff. Locati*. Item tenetur Locator restituere pretium, & interesse Conductori, si impedimentum ab alio proveniens non impedivit, dum potuit; Si autem non potuit impedire, tenetur solum restituere pretium, & non interesse; *l. Ex conducto* 15. §. 8. *ff. Locati*; *& l. Si fundus* 33. *ad fin. ff. eodem*, ibi: *Si Colonus tuus frui re, a te, aut ab eo prohibetur, quem tu prohibere, ne id faciat, possis, tantum ei præstabis, quantum ejus interfuerit frui; Sin vero ab eo interpellabitur, quem tu prohibere propter vim majorem, aut potentiam ejus non poteris, nil amplius ei, quam mercedem remittere, aut reddere debebis*.

Locator tenetur propriis expensis reparare, 22
& reficere in re locata, quæ necessario reparanda sunt, ut Conductor modo, & tempore convento, ea commode uti, & frui possit; alias Conductor agere potest ex *Conducto* contra ipsum ad refundendum pretium, & interesse. *Communis*, textu expresso *in l. Ex conducto* 13. *ff. Locati*, *& l. Si merces* 25. §. 2. *ff. eodem*.

Locator obligatur etiam ad refundendas ex- 23
pensas tam necessarias, quam utiles a Conductore in rem locatam factas, & duraturas etiam post finitam locationem. *Communis*, textu clarissimo *in l. Dominus* 55. §. 1. *ff. Locati*, ibi: *Si in conducto fundo* (supple tu, vel alia re locata) *Conductor sua opera aliquid necessario, vel utiliter auxerit, vel ædificaverit, & instituerit, cum id non convenisset ad recipienda ea, quæ impendit, ex Conducto cum Domino fundi experiri potest*, & concordat *l. Colonus* 61. *in princip. ff. eodem*.

Et si Locator nolit refundere expensas tales 24
necessarias, sive utiles duraturas etiam post finitam locationem ad commodum ipsius Locatoris, potest Conductor meliorationes factas secum asportare, si sint amovibiles sine læsione rei locatæ; *l. Sed addes* 19. §. 4. *&* 5. *ff. Locati*. Vel si sint inamovibiles sine læsione 25
rei locatæ, potest Conductor rem locatam tandiu retinere, & ea uti, donec per decurrendas pensiones de factis expensis se compensaverit, *l.* 5. *princip. ff. de impensis in rem dot. & l. Colonus* 61. *in principio*, *ff. Locati*. Nisi tamen de expensis faciendis aliter inter contrahentes conventum sit, seu consuetudine loci aliud receptum sit, ut communiter advertunt Doctores.

Locator tenetur manifestare conductori vitia 26
occulta rei locatæ, alias si ex vitio non manifestato sequatur damnum Conductori, tenetur ad restitutionem; *l. Sed addes* 19. §. 1. *ff. Locati*: *l. Item quæritur* §. 1. *ff. eodem* cum similibus. Unde si equum assuetum se se in 27
aquam projicere alteri locavit ad merces transferendas non præmonito Conductore de tali vitio, tenetur merces exinde perditas, & alia dam-

damna secuta resarcire; idem dicendum est de Nauta locante navem non idoneam, & de locante pascua ferentia herbas nocivas, & de similibus; *cit. l. Sed addes* 19. §. 1. *ff. Locati*, *l. Item quæritur* §. 1. *ff. eodem*, *juncta l.*
28 *Tenetur* §. *Sed si vas*, *ff. de action. empt.* Si autem Locator tale occultum vitium penitus ignoraverit, tenetur restituere solum pretium, at non interesse & damna; *cit. l. Sed addes* 19. §. 1. *ff. Locati*, *juncta l.* 15. 33. & 34. *ff. eod.* Molina *disp.* 494. Bonacina *de contr. disp.* 3. *q.* 7. *punct.* 3. *num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 36. & alii passim.

29 Locator, non vero Conductor, tenetur præstare tributa & onera publica, quæ ratione domus, aut fundi locati debentur. *Communis*, textu expresso *in leg. Ædiles studeant*, *unic. ff. de via publica*, ibi: *Construat vias publicas unusquisque secundum propriam domum; & aquæductus purget, qui sub dio sunt, & construat ita, ut non prohibeatur vehiculum transire: Quicumque autem mercede habitant, si non construat Dominus, ipsi construentes imputent dispendium in mercedem.*

30 Locator absque legitima & justa causa ante finitum Locationis tempus nequit expedire Conductorem invitum e re conducta, & si illegitime expellat, tenetur ad refundendum pretium, & interesse. *Communissima*, textu expresso *in l. Æde* 3. *l. Si olei* 21. *l. Si in lege* 24. §. 4. *Locati*, & concordat *l. Si merces* 25. & *l. Si fundus* 33. *ff. eodem.*

31 Quatuor autem ob causas potest Locator ante finitum tempus locationis Conductorem e re conducta invitum expellere, ejusque usu, & fructu privare. *Communis*, textu expresso *in l. Æde* 3. *Cod. de Locato*, & *cap. Propter* 3. *de locato & conducto.*

32 Prima causa est, si Conductor per biennium pretium conventum non solverit; *cit cap. Propter* 3. *de Locato & conducto*, ibi: *Cum Canonem per biennium non solvisset*, & concordat *l. Æde* 3. *C. de Locato*, & *l. Quæro* 54. & *l. Cum Domini* 56. *ff. Locati*. Tempus autem hoc biennale ad repellendum Conductorem invitum requisitum intelligitur solum in locatione ad longum tempus celebrata v. g. ad decem annos, vel etiam ad quinque annos; In locatione vero ad brevius tempus v. g. ad duos, vel tres annos. si Conductor non solverit pretium statuto tempore, potest statim expelli. *Communis* cum Gloss. *in cit. c. Propter*, *verb. Canonem*, *arg. cit. l. Æde* 3. *Cod. de Locato*, & *l. Quære* 53. §. 1. *ff. eodem.*

33 Secunda causa est, si Locator ipsemet indigeat domo, vel alia re locata propter necessitatem aliquam, quæ tempore Locationis non erat, & cui necessitati aliter providere nequit; *cit. l. Æde* 3. *Cod. de Locato*, ibi: *Nisi propriis usibus Dominus eam necessariam esse probaverit*, & *cit. cap. Propter* 3. *de Locato & conducto*, ibi: *Verum invito Inquilino domum inhabitare poteris, si necessitas (quæ tamen tempore locationis non erat) id exposcat.* Et talem necessitatem Locator habere dicitur, etiamsi suus Filius, suus Pater, vel Mater re alteri locata indigeat, quia hi Jure naturali extraneo Conductori præferuntur. Bald. *in cit. l. Æde* 3. *Cod. de locato n.* 11. Molina *disp.* 449. *n.* 5. Azorius *part.* 3. *lib.* 8. *q.* 1. Pirhing. *l.* 3. *Decretal. tit.* 18. *num.* 13. Reiffenstuel *ibid. n.* 53. & alii.

Tertia causa est, si Locator re locata male utatur, vel contra bonos mores, vel eam deteriorando; *cit. l. Æde* 3. *Cod. de Locato*, ibi: *Aut tu male in re locata versatus es*, & *cit. c. Propter* 3. *de Locato & conducto*, ibi: *Etiam inde rationabiliter amovetur si perverse ibi fuerit conversatus.* 34

Quarta causa est, si domus, seu alia res locata necessaria indigeat refectione, seu reparatione, qua non indigebat tempore locationis, & quæ fieri nequit nisi ad tempus discedat Conductor: *cit. l. Æde* 3. *Cod. de Locato*, ibi: *Aut corrigere Domum maluerit*, & *cit. cap. Propter* 3. *de Locato & conducto*, ibi: *Verum invito Inquilino Domum... reficere poteris, si necessitas (quæ tamen non imminebat locationi tempore) id exposcat.* Locator autem domo refecta, tenetur ad permittendum, ut Inquilinus redeat, si velit, ad pristinam conductionem pro tempore, pro quo conduxit; Glossa communiter recepta *in leg. Si duo* 3. §. *Cum inquilinus*, *ff. Uti possidetis*, Bartolus *ibid.* Carocius *part.* 4. *tit. causæ recusationis quatuor*, *q.* 6. Rosig. *loc. cit. prænot.* 29. *n.* 21. Reiffenst. *loc. cit. n.* 54. & alii passim. 35 36

Regulariter loquendo, si ob sterilitatem, seu alios evenientes casus sine culpa Conductoris, ipse Conductor fructus non percipit ex re frugifera locata, tenetur Locator remittere mercedem, vel totam, si omnino nullos percipit fructus, vel ad ratam, si paucos, & exiguos colligit. *Communis* textu expresso *in cap. Propter sterilitatem* 3. *de Locato & Conducto*, ibi: *Propter sterilitatem afficientem magno incommodo Conductores vitio rei sine culpa Coloni seu casu fortuito contingentem, Colonis Ecclesiæ tuæ pro rata pensionis remissio est facienda*, & *l. Ex conducto* 15. §. 2. *ff. Locati l. Si merces* 25. §. *Vis ma-* 37

major, *ff. eodem*, & *l. Licet* 7. *Cod. eodem*. Et ratio est clara, quia pensio, sive merces locationis constituitur in compensationem fructuum ex re, vel fundo conducto percipiendorum, adeoque ratio, & æqualitas postular, ut si Conductor omnino nullos percipit fructus, aut paucos, & exiguos, pensio seu merces ex toto, vel ex parte pro rata, juxta proportionem damni ei a Locatore remittatur.

38 Notanter autem dicitur *regulariter loquendo*, quia multi sunt casus, in quibus locator non tenetur pensionem minuere, seu de pretio vel mercede remittere. Primus casus est, quando sterilitas unius anni compensatur per majorem fertilitatem alterius anni, sive præcedentis, sive subsequentis, textu expresso *in cit. cap. Propter sterilitatem* 3. *de Locato & Conducto*, ibi: *Nisi cum ubertate præcedentis, vel subsequentis anni valeat sterilitas compensari*, & concordat *l. Ex conducto* 15. §. 4. *ff. Locati* & *l. Licet* 2. *Cod. eodem*. Nec refert sive continuis, sive interpolatis annis sterilitas fertilitate compensetur, ut recte notant Molina *disp.* 496. *num.* 20. Barbosa *in cit. cap. Propter sterilitatem num.* 18. Pirhing *lib.* 3. *Decretal. tit.* 18. *num.* 6. Reiffenstuel *ibid. num.* 41. & alii, *arg. leg. Ex conducto* 15. §. *Papi-*

39 *nianus*, *ff. Locati*. Quinimmo si ob præsentis anni sterilitatem v. g. Locator mercedem ex toto, vel ex parte remittit, eandem iterum repetere potest, si immediate sequenti vel etiam secundo, tertio, aut quarto anno ubertate compensatur damnum illatum, textu expresso *in l. Ex conducto* 15. §. *Papinianus*, *ff. Locati*, ibi: *Papinianus ait, si uno anno remissionem quis Colono dederit ob sterilitatem, deinde sequentibus annis contingit ubertas, nihil obesse domino remissionem, sed integram pensionem etiam ejus anni, quo remisit, exigendam*. Et sic tenent omnes Doctores citati *num. antecedente*, & insuper Gregorius Lopez *l.* 23. *tit.* 5. *par.* 5. Ancharanus in *cap. Propter sterilitatem col.* 3. *num.* 23. *de Locato*, Bartolus in *l. Si merces* §. *Vis major*, *num.* 6. *ff. Locati*, Antonius Gomez, *lib.* 2. *variar. resol. cap.* 3. *num.* 19. Silvester *verb. Locatio qu.* 14. Filliucius *tract.* 36. *cap.* 3. *qu.* 5. Ognate *tract.* 35. *de locatione disp.* 127. *sect.* 8. *num.* 120. Azorius *Instit. moral. par.* 3. *lib.* 9. *qu.* 2. Rosignolus *de Locato & Conducto contract.* 10. *prænot.* 6. *num.* 5. & alii volentes, quod superveniente in fundo locato magna fructuum abundantia, augmentum pensionis faciendum sit in favorem Locatoris; quia dicunt ipsi, in contractibus onerosis ultro citroque obligatoriis debet esse æqualis utriusque contrahentis conditio, adeoque si in magna sterilitate debet Locator minuere pensionem Conductori, eandem debet augere in magna abundantia Conductor Locatori; Sed de hoc infra *sub n.* 75. & *seq.*

Secundus casus est, quando Colonus est par- 40 tiarius, scilicet dat Locatori loco mercedis pecuniariæ mediam v. g. vel tertiam partem fructuum, quia tunc ad ratam dividitur damnum inter Locatorem & Conductorem, ut expresse dicitur in *leg. Si merces* 24. §. 6. *ff. Locato*, ibi: *Partiarius Colonus, quasi societatis jure damnum & lucrum cum Domino fundi partitur*, & concordat *l.* 53. §. 4. *ff. Pro socio*, & tenet *Communis Doctorum*.

Tertius casus est, quando inter Locatorem 41 & Conductorem conventum est, quod quocumque eveniente casu fructuum perceptionem impediente, adhuc Conductor pensionem solvere debeat, textu expresso in *l. Si quis* 9. §. 2. *ff. Locati*, ibi: *Si quis fundum locaverit, ut etiam si quid vi majori accidisset, hoc ei præstaretur, pacto standum est*, & concordant *l. Licet* 8. *Cod. de Locato*, *l. Item quæritur*, §. *Si gemma*, *ff. eodem*; *l. Juris gentium* §. *Si quis pactus*, *ff. de pactis*, & *cap. Contractus* 85. *de Reg. Jur. in* 6. ubi expresse dicitur quod *Contractus ex conventione Legem accipere dignoscuntur*. Et sic *Doctores communiter*. Vide infra *num.* 78.

Quartus casus est, quando consuetudo Re- 42 gionis aliter obtinuit, quia sicuti pacta obligant, ita & consuetudines; *cap. Cum tanto* 11. *de consuet. l. Ex conducto* 15. §. *Si vis tempestatis*, *ff. Locati*, *l. Licet* 8. *Cod. eod. l. semper* 34. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Semper enim in contractibus id sequitur quod actum est; aut si non pateat quod actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in Regione, in qua actum est, frequentatur*.

Quintus casus est, quando sterilitas est con- 43 sueta, vel oritur ex vitio, seu intrinseca qualitate rei locatæ, quia sibi imputare debet Colonus, si conducit rem cum manifesto periculo, quod scit, & prævidet, vel scire debet, ut si conducat agrum prope flumen, quod sæpe sæpius excedat, vel tempore belli conducat prædium, ubi adest periculum hostilis incursus. *Sic communis Doctorum*, textu expresso *in l. Ex conducto* 15. §. 2. *ff. Locati*, ibi: *Si qua tamen vitia ex re oriantur, hæc damno Coloni esse &c. Si vero nihil extra consuetudinem acciderit, damnum Coloni esse*.

Sextus casus est, quando sterilitas, vel da- 44 mnum in fructibus provenit ex culpa ipsius Con-

Conductoris. *Communis*, *arg. cit. l. Ex conducto 15. ff. Locati*, ibi: *Cui resisti non potest*, *& cap. Damnum* 86. *de Reg. Juris in 6.* ibi: *Damnum*, *quod quis sua culpa sentit*, *sibi debet*, *non aliis imputare*. Si enim Colonus negligens fuerit in colendis, vel stercorandis agris, in cooperiendis vitibus tempore hiemis & hujusmodi, sibi imputet, si paucos & exiguos fructus perceperit.

45 Septimus casus est, quando damnum ex sterilitate, aut casu fortuito proveniens est modicum. *Communis*, textu expresso in *l. Si merces 25. §. Vis major*, *ff. Locati*, ibi; *Modicum damnum æquo animo debet ferre Colonus*, *cui immodicum lucrum non aufertur*, *quia qui sentit commodum*, *sentire debet & damnum*.

46 Quodnam autem censeri debeat damnum parvum, & modicum, ob quod non debeat fieri remissio pensionis conventæ, & e contra quodnam censeri debeat damnum magnum, & notabile, seu immodicum, ob quod debeat fieri talis remissio? Variæ sunt Doctorum opiniones. Alii enim inter quos est Bartolus *in l. Si merces §. Vis major*, *ff. Locati*, tenent tunc solum adesse magnum, seu notabile, & immodicum damnum, ob quod fieri debet remissio pensionis, quando deductis impensis Colonus nihil percipit, vel lucratur. Alii autem dicunt intelligi magnum, seu notabile, & immodicum damnum, quando tertia pars fructuum, qui communiter colligi solent, deficit. Sic Panormitanus, Navarrus, & alii, quos refert & reprobat Lugo *de Justitia & Jure tom. 2. disp. 19. num.* 42. Alii demum, & revera multi, quos refert, & sequitur Molina *disp. 495. num.* 5. Lugo *loc. cit. num.* 43. defendunt tunc adesse magnum & notabile, seu immodicum damnum, quando detracto semine, & impensis non percipiuntur tot fructus, quot adæquent mediam partem pensionis annuæ præstandæ, quia in jure magna læsio adesse non censetur, nisi sit ultra dimidium justi pretii; *l. 2. Cod. de rescind. vend. & l. Si voluntate*, *Cod. eod.* Et juxta hanc satis probabilem sententiam tantum est remittendum de pensione propter sterilitatem, seu alium casum fortuitum, quantum sufficit, ut damnum adæquet partem pensionis solvendæ detracto semine, & expensis; Unde in tali casu, primo deducendum est semen, & id quod impensum est; deinde ex reliquo dimidia pars tradenda est Locatori; reliquum vero dividendum inter eundem Locatorem & Conductorem; Sic v. g. si prædium aliquod conductum fuerit pro mille libris Imperialibus, & ex illo prædio consueverint colligi centum modii tritici, & pro aliquo anno non fuerint collecti, nisi quadraginta, tunc Conductor debet prius de illis quadraginta modiis detrahere quantum valet semen, & expensæ in colendo factæ; postea reliquum debet appretiari juxta stylum Fori, & dimidium valoris tradi Locatori, & aliud dimidium dividi inter ipsos; Sic docte exemplificat Rosignolus *l. c. sub n.* 3.

Quamvis autem hæc ultima opinio sit satis probabilis, probabilior tamen est sententia docens ad effectum, ut fiat remissio, æstimandam esse vulgi opinionem, sicuti æstimatur pretium rerum venalium. Sic Glossa *in l. Si uno*, *ff. Locati*, Cinus *in l. Licet*, *Cod. de Locato*, Gail. *lib. 2. observ. 23. n.* 1. Laym. *lib. 3. tr. 4. c. 29. nu.* 7. Rosign. *loc. cit. sub n.* 3. Pirhing *l. 3. Decret. t. 18. n.* 5. Reiffenst. *ibid. n.* 47 & alii *arg. l. 1. ff. de jure lib. & l. Circa locationes* 18. *Cod. de Locato*, ubi statuitur circa contractum locationis attendendum esse ad Regionum consuetudines. 47

48 Locatores, qui operas suas aliis locant, ut famuli, operarii, artifices, & hujusmodi tenentur juxta tenorem conventionis fideliter laborare, & in casu negligentiæ pro rata laboris omissi, vel non debite præstiti mercedem remittere, vel jam acceptam restituere debent. *Communissima*, *arg. l. 15. §. 6. ff. Locati & l. fin. Cod. de condict. ob causam*.

49 Locatores operarum suarum tenentur etiam ad interesse & damna si quæ ex eorum culpa lata, vel levi, non tamen levissima, Domino emergunt, *Communis*, *arg. l. Si §. 10. ff. ad Legem Rodiam*; Et ratio est, quia in contractibus, qui fiunt in gratiam utriusque contrahentis, ex culpa lata, vel levi non tamen ex levissima, obligantur contrahentes; *arg. l. Si ut certo ff. commodati*: Unde si quis sit conductus ad opus aliquod faciendum, & illud sive ob suam imperitiam, sive ob non adhibitam debitam materiam, sive ob aliam causam sua culpa opus imperfecte, aut vitiose conficit, tenetur ad interesse, & omnia damna resarcienda. *Communis*, per textum *in l. Si Lege princ.* 24. *l. Opus* 36. *l. Ea Lege*, *l. Locavi*, *ff. Locati*.

50 Qui operam suam locarunt ad custodiendum gregem vel aliam rem, tenentur ad restitutionem, si sua culpa lata, vel levi perit, seu perditur ovis, vel res, & hujusmodi. *Communis*, per textum *in l. Si quis fundum* 9. §. 4. *ff. Locati*, *l. Qui mercedem* 5. *eod.* Et tales custodes ad se liberandum ab onere restitutionis, tenentur probare, quod ovis, seu res furto, vel rapina ablata sit, vel fugerit, vel perierit, 51

& hujusmodi, & quod eorum culpa id non acciderit. *Communis*; *arg. l. Si quis fundum 9. §. Imperator, ff. Locati, l. Si quis ex argentariis prope finem, ff. de edendo, juncta l. fin. ff. de custod. rerum, & exhib.*

52 Famuli, aliique locantes operas suas, si ante finitum tempus Locationis absque legitima causa ex malitia, & culpa sua discedant, tenentur ad damna Domino inde secuta. *Communis. arg. l. Dominus 55. §. 2. ff. Locati, & l. 1. Cod. de Servis fugitivis*, ubi additur ratio, videlicet: *Ne servorum fuga Dominis suis ex quacumque causa fiat damnosa.*

53 Sic etiam Dominus debet totum salarium servis conductis, si absque legitima causa eos repellit ante finitum tempus locationis. *Communis; arg. l. Qui operas 38. ff. Locati*, ibi: *Qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non steterit, quominus operas præstet; l. 2. ff. de his, qui sui, vel alieni Juris, l. Sed addes 19. §. 4. ff. Locati*.

54 Nisi Famuli aliud servitium pro æquali mercede statim acquirant; sicque damnum non sentiant, *arg. l. Sed addes 19. §. 4. ff. Locati*; ubi statuitur deberi mercedem illi, penes quem non stet, quod operas locatas præstaret, ibi: *Si eodem anno mercedem ab alio non accepit*.

55 Hinc generaliter tenetur Conductor solvere personas conductas; etiamsi uti non possit opera earum, si impedimentum intuitu ipsius conductoris proveniat; & nisi tales personæ conductæ interea alii pro æquali mercede operas præstent, sicque damnum non sentiant. *Communis*, per mox citata Jura *sub num. 53. & 54.*

56 Si autem impedimentum ratione ipsarum personarum conductarum proveniat, quominus earum opera uti possit Conductor, tunc mercedem dare non tenetur, nisi pro rata temporis, quo earum opera uti potuit. *Communis; arg. l. Ex conducto 15. §. 2. & 6. ff. Locati, l. Ex fundo 33. ff. eod. l. final. Cod. de condict. ob caus.*

57 Unde Herus non tenetur dare mercedem famulo pro longo, & notabili tempore quo ægrotat, nisi id specialiter sit conventum, aut ferat consuetudo Regionis; Sic Glossa communiter recepta *in l. penult. Cod. de condict. ob caus.* Bartolus *in l. Si uno §. Item cum quidam, ff. Locati, & in l. Opera, ff. de usufr. leg.* Ancharanus *in cap. propter sterilitatem 3. de Locato n. 17.* Abbas *in cap. 1. de Clerico ægrot. & debil. n. 6.* Covarr. *lib. 3. variar. resol. cap. 13. n. 8.* Navarrus *in Manual. cap. 17. n. 108.* Rosignol. *loc. c. contract. 10. prænot. 9. n. 8.* Reiffenstuel *loc. c. n. 99.* & alii passim.

58 Dicitur autem notanter: *Nisi id specialiter sit conventum, aut ferat consuetudo Regionis*, quia *cap. Contractus 85. de reg. Jur. in 6.* expresse dicitur, *quod Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*; Unde talis conventio omnino servari debet, *l. Ex empto 11. ff. de action. empt.* Et sic etiam talis consuetudo servanda est, cum hæc legitime introducta vim Legis habeat; *cap. Cum tanto 11. de consuetudine*, & maxime, quia locatio, seu conductio præsumitur fieri juxta consuetudinem locorum, nisi aliud exprimatur; *l. Circa locationes 19. Cod. de Locato*. Dicitur etiam notanter *pro longo & notabili tempore*, quia si modico solum tempore v. g. per aliquos dies ægrotaret famulus ad annum conductus, ex æquitate, & naturali caritate, non esset aliquid propterea de sua mercede detrahendum, *arg. l. Cum heres 4. §. 5. ff. de statu lib.* 59

An autem famuli, vel famulæ possint occulte aliquid surripere de bonis suorum Dominorum, seu Conductorum, quando judicant mercedem, seu salarium eorum esse minus justo. Vid. *verb. Famuli, Famulæ a n. 26.* & verb. *Compensatio per tot.* 60

Conductor vi Conductionis tenetur integrum pretium solvere Locatori tempore in contractu præfixo. *Communis*, per textum *in l. Quod si 28. & l. Insulam 58. ff. Locati*. 61

Unde si sit in culpabili mora solvendi, tenetur & pretium, & usuras ejusdem solvere; si enim qui ei locavit rem, seu operam suam, ratione non sibi soluti conventi pretii tempore præfixo, patiatur aliquod damnum, ut si cogatur credito, & consequenter carius emere sibi necessaria, debita contrahere, & pro summis capitalibus interesse solvere; seu aliquod honestum & licitum lucrum amittere, tenetur ipse Conductor ad omnia talia, & similia damna causata ex sua culpabili mora solvendi integrum pretium; textu expresso *in l. Præses 17. Cod. de Locato*, ibi: *Præses Provinciæ ea, quæ ex locatione debentur, exsolvi sine mora curabit, non ignarus ex locato, & conducto actionem cum sit bonæ fidei, post moram usuras legitimas admittere*; Et sic tenet *communis Doctorum*. 62

Conductor sine justa, & rationabili causa ante tempus conductionis finitum nequit rem conductam dimittere, alias si dimittat tenetur solvere pensiones totius temporis conventi. *Communis*, textu expresso *in l. Dominus 55. §. Qui contra legem, ff. Locati*, ibi: *Qui contra legem conductionis fundum ante tempus sine justa, & præ-* 63

& probabili causa deseruerit ad solvendas totius temporis pensiones ex conducto conveniri potest & concordat *l. Si in lege §. Si Domus ff. eodem* cum similibus.

64 Dicitur notanter *sine justa & rationabili causa*, quia tali aliqua causa interveniente sine sua culpa potest rem conductam deserere, & pensiones non solvere, tales autem justæ causæ sunt si res facta fuerit sine sua culpa inhabilis ad eum usum, ad quem conduxit; Si nequeat domum inhabitare, vel quia ruinam minatur, vel spectris seu spiritibus prædominantibus infestatur, vel pestis, & hostilis incursio ibi prudenter timetur, & hujusmodi; *l. Habitatores 27. §.1. Locati, & cit. l. Dominus, & c. l. Si in lege*, cum similibus, *& communis Doctorum*.

65 Conductor transacto locationis tempore ex vi contractus tenetur rem conductam integram, & non deterioratam reddere locatori, nisi ex ipso usu secundum se, & ex natura sua, & non ex culpa conductoris sequatur aliqua deterioratio, quæ certe non est compensanda. *Communis* per textum *in l. Conductoris, Cod. de*
66 *Locato & l. Non abs re, Cod. Unde vi*. Si autem Conductoris dolo, vel culpa lata, seu levi res conducta sit facta deterior; tenetur ad restitutionem seu compensationem, *l. Si quis 9. §. 3. l. Item quæritur 13. §. 1. ff. Locati*.
67 Conductor tenetur non uti re conducta, nisi ad eum usum de quo facta fuit conventio, alias impetitur actione furtiva; *l. Qui juramenta, & l. Qui pignore, ff. de Furtis, l. Si ut certo §. Sed interdum ff. Commodati & §. Furtum autem fit*
68 *Instit. de obligat. quæ ex delicto*. Nisi forsan rationabiliter præsumeret, Locatorem non fore
69 invitum, *l. Qui re 76. ff.eod.* Unde qui absque rationabiliter præsumpto locatoris consensu utitur re conducta ad alium usum, ad quem per locatorem non fuit concessa; & in illo usu ex casu fortuito res fuerit deperdita, vel deteriorata, tenetur de casu. Sicut si quis equum conduxerit pro itinere Taurinum versus, & eo usus fuerit versus Mediolanum, & ultra, eoque in itinere furatus fuerit, seu perierit, tenetur ad restitutionem, & ad omnia damna, & interesse locatoris, quia peccavit contra Justitiam in damnum ipsius locatoris, & ex culpa dedit causam ipsi casui fortuito. Molina *disp. 295. vers. Illud præterea*, Filliucius *tr. 34. c. 8. n. 186.* Baldus *cons. 289. n. 4.* citati & secuti a Rosignolo *l. c. contract. 10. prænot. 15.* Bonacina *de contract. disp. 3. quæst. 7. punct. 3.* cum aliis ibi citatis, Reiffenst. *loc. cit. n. 58.* & alii *arg. citatis Juribus*.

Conductor tenetur ad resarciendum damnum, 70
sive propria, sive famulorum culpa contingat, si negligens, vel culpabilis fuit in seligendis bonis ac probatis servis; Secus vero si servi selecti erant moribus & vita probi, & tales, ut prudens Paterfamilias eos non reprobaret; *arg. l. Videamus 11. in princip. Locati*, ibi: *Videamus, an & servorum culpam, & quoscumque induxerit, præstare conductor debeat? &c. Mihi ita placet, ut culpam etiam eorum quos induxit, præstet suo nomine, etsi nihil convenit, si tamen culpam in inducendis admittit, quod tales habuerit, vel suos, vel hospites*. Concordat *l. Nam & Servus §. fin. ff. de negot. gest. l. De illo, ff. pro socio, l. Cum plures, ff. eod. l. Qui insulam §. fin. ff. Locati e l. Si Servus Servum 27. §. 9. ff. ad Legem Aquil.* ubi expresse dicitur: *Si fornacarius servus Coloni ad fornacem obdormisset, & villa fuisset exusta, Neratius scripsit, ex locato conventum debere; si negligens in eligendis ministris fuit*; Ex quibus Juribus aperte infertur, conductores teneri quidem de damno proveniente ex culpa servi non probi, nec diligentis culpabiliter electi, at non de damno proveniente ex culpa servi probi, diligentis, & probati prudenter electi. Sic Azorius *Instit. moral. part. 3. lib. 8. c. 7. qu. 4.* Rosignol. *loc. cit. contract. 10. prænot. 7. n. 6.* Reiffenstuel *loc. cit. num. 64.* & alii. Vid. *verb. Damnificatio, Damnum n. 8. & verb. Incendiarii*.

Probare, quod damnum ortum v. g. incen- 71
dium in Domo conducta contigerit culpa Conductoris, spectat ad Locatorem. Menochius *de arbitr. Judic. cas. 390. n. 9.* Mynsing. *centur. 6. observ. 88.* Layman *lib. 3. de Justitia tract. 4. c. 22. n. 6.* ubi restatur de communi; Gail. *lib. 2. observ. 21.* Engel *lib. 3. decretal. tit. 18. n. 7.* Reiffenstuel *ibid. n. 68.* dicens esse communem aliorum sententiam, Mascard. *vol. 2. concl. 467. n. 8.* ubi concludit hanc sententiam veram esse, ac communem. Et ratio est quia Actori incumbit probatio, *l. 2. ff. de probat. & l. 4. Cod. de Fatendo*; in casu autem incendii, si locator prætendit damni compensationem, est Actor, ut de se patet, adeoque &c. Tum quia culpa, & delictum in dubio non præsumitur, sed probari debet, ut tenet communis Doctorum cum Mascard. *loc. cit. num. 1. arg. l. Merito 51. ff. Pro socio, l. Dolum 6. Cod. de dolo*.

Quando Conductor uti non potest re condu- 72
cta ob impedimentum ex parte sua, vel ratione sui proveniens, tenetur nihilominus ad totam mercedem. *Communis*; *arg. l. Habitatores 27. §. 1. ff. locati, & l. Dominus 55. §. 2. ff. eod.*

73 *ff. eod.* Nisi forsan locator talem rem v. gr. Domum a conductore desertam, statim alteri pro æquali pretio locaverit, ac consequenter nullum damnum sentiat, *arg. l. Sed addes* 19. §. 9. *ff. Locati*, ubi statuitur deberi mercedem illi, penes quem non stet, quod operas locatas præstaret: *Si eodem anno mercedem ab alio non accepit*.

74 Si autem Conductor non possit uti re conducta ob impedimentum non ex sua culpa, nec ratione sui, sed vel ex culpa locatoris, seu aliunde proveniens, non tenetur solvere mercedem pro illo tempore, quo re conducta uti non potuit. *Communis, arg. cit. l. Habitatores* 27. §. 1. *ff. Locati*, *l. Si fundus* 33. *l. Perinde* 34. *l. Et hæc* 35. *ff. eod.*

75 Conductor an teneatur augere mercedem, si tempore ubertatis, ac fertilitatis majores solito fructus percipiat ex re frugifera conducta? Variæ sunt sententiæ Doctorum. Prima absolute tenet, in tali casu augendam esse pensionem in favorem locatoris: Sic Juristæ communiter quos affert Molina *disp.* 494. *n.* 15. ut notat Lugo *tom.* 2. *disp.* 19. *num.* 50. Rosign. de Locato & conducto *contract.* 10. *num.* 5. cum pluribus aliis ibi citatis & supra adductis *sub num.* 39. quia in contractibus onerosis ultro citroque obligatoriis debet esse æqualis utriusque contrahentis conditio, adeoque si in magna sterilitate debet locator minuere pensionem Conductori, eandem debet augere in magna abundantia Conductor locatori. *Contrariorum enim eadem est ratio*, *l.* 1. *ff. de His, qui sui, vel alieni Jus.* & ut dicitur *in Reg.* 10. *ff. de Reg. Juris: Secundum naturam est commoda cujusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda*, & consonat *caput Qui sentit* 55. *de Regul. Jus. in* 6. ibi: *Qui sentit onus, sentire debet commodum, & econtra*.

76 Secunda sententia tenet, augendam esse pensionem in favorem Locatoris, quando uberras, seu abundantia provenit ex aliquo casu fortuito ob rerum mutationem; Ut si v. gr. quis conduxit Molendinum, quod solum superstit, reliquis omnibus casu fortuito aquarum impetu destructis, proinde multo plures afferat fructus, seu redditus, tunc Conductor augere debet pensionem in favorem Locatoris. Molina *disp.* 494. *num.* 10. Lessius *lib.* 2. *c.* 24. *dubit.* 3. *num.* 21. Filliucius *tract.* 36. *c.* 3. *q.* 5. Navarrus *c.* 17. *num.* 191. Reginaldus *lib.* 25. *c.* 7. *num.* 524. Abbas *in cap. Si propter sterilitatem* 3. *de Locato num. ult.* Azorius *part.* 3. *lib.* 9. *c.* 10. *q.* 3. Bonacina *de contractib. disp.* 3. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 14. Pirhing *lib.* 3. *decret. tit.* 18. *n.* 8. ubi dicit esse communem, & idem dicendum esse, quando uberras provenit ex Cœli clementia propter rationem & Jura adducta *num. antecedenti*.

Tertia sententia tenet absolute, nunquam augendam esse pensionem in favorem Locatoris propter notabilem ubertatem, seu abundantiam, sive ipsa proveniat ex cir. casu fortuito de Moleudino, sive ex clementia Cœli, & aeris, & tanto minus si proveniat ex speciali industria, & opera ipsius Conductoris. 77
Lugo *de justitia & jus. tom.* 2. *disp.* 19. *n.* 52. Engel *lib.* 3. *decretal. tit.* 18. *num.* 6. Zoesius *ibid. num.* 12. Canisius *ibid. num.* 9. Reiffenst. *ibid. num.* 78. *& seq.* Barbosa *in cap. Propter sterilitatem* 3. *de Locato*. Illsung *t.* 4. *d.* 2. *n.* 459. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 1049. ubi dicit esse communem, quia *l. Si merces* 25. §. *Vis major*, *ff. Locati* dicitur expresse, quod Conductori *immodicum lucrum non aufertur*, & pro hac sententia stat consuetudo, & praxis fere universalis, ut fatentur Pincianus, Pinellus, Emman. Suarez, Valasc. Salicetus, & alii, quos affert, & sequitur Rebellus *part.* 2. *lib.* 14. *qu.* 9. *num.* 1. Lugo *l. c. num.* 52. & alii dicentes, usum non esse augendi pensionem ex hac causa; Unde ubi revera viget hæc consuetudo & praxis, servanda est, *argum. cap. Cum tanto* 11. *de consuetudine*; *& l. Circa locationes* 1. *Cod. de Locato*, ubi statuitur circa contractum locationis attendendum esse ad Regionum consuetudines.

Conductor obligans se ad casus fortuitos in genere, non obligatur ad casus penitus insolitos. Bartolus *in l. Scio §. Medico*, *ff. de annuis Leg.* Butrius *in cap.* 1. *de commodato*, Bonacina *l. c. num.* 13. Rosignol. *l. c. prænot.* 8. *num.* 4. Pirhing *l. c. num.* 6. Reiffenst. *loc. cit. num.* 40. ubi ex Molina *disp.* 495. *num.* 20. dicit esse communem contra Pinellum, & alios apud Molinam *l. c. arg. l. Fistulas §. Frumenta*, *ff. de contrahend. emption.* & Gloss. *ibidem verb. Immoderate*. Ut autem reputetur casus pro penitus insolito, non sufficit, quod a longo tempore v. g. a quadraginta annis non contigerit, sed debet esset talis, qui in hujusmodi Regione nunquam contigerit, aut omnem memoriam hominum superet; itaut de illo nulla penitus cogitatio, aut timor a Conductore concipi potuerit; sic notant passim Doctores. 78

Si tamen conductor per pactum expressum se obligasset ad quoscumque casus fortuitos, etiam penitus insolitos, tunc ad ipsos teneretur. 79

tur. *Communis*, per textum *in l. Si quis 9. §. 2. ff. Locati*, *l. licet* 8. *Cod. eod. l. Item quæritur §. Si gemma*, *ff. eodem*, *l. Juris gentium §. Si quis pactus*, *ff. de pactis*, *& cap. Contractus* 85. *de Regul. Jur. in* 6. ubi expresse dicitur, *quod Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur*. Vid. *supra n.* 41.

80 Conductor suscipiens in se periculum equi conducti, non tenetur de morte naturali ejusdem, quia nomine & appellatione periculi non venit mors naturalis ex naturalibus causis obventura; sed in his, & similibus causis nomine periculorum veniunt ea, quæ ex causis extrinsecis possunt obvenire, ut ex incursione hostium, latronum aggressione, viarum difficultate, & similibus. Tum quia mors naturalis æque obvenite potuisset, sive equus fuerit locatus, sive non; sive locatus tali Conductori, sive alteri; Nisi Conductor quodammodo per modum insuetum causam dederit illius morti, quia tunc ratione culpæ teneretur de ipsa morte; sic Rosignolus *loc. cit. disquisit.* 1. §. 25. *n.* 2. & alii.

81 Conductor tenetur prius aliis locatori in fructibus rei locatæ, & locator in dictis fructibus habet tacitam hypothecam contra quoscumque creditores anteriores Conductoris. Rota *recentior. par.* 14. *dec.* 64. *num.* 9. *par.* 18. *tom.* 2. *dec.* 726. *num.* 3. *& sequent. par.* 19.

82 *tom.* 1. *decis.* 91. *num.* 20. Locator enim seu Dominus fundi pro pensione sibi debita potest agere executive supra dictis fructibus, *l. Si servus* 63. §. *Locavi*, *ff. de Fur.* Rota *par.* 14. *cit. dec.* 64. *num.* 6. qui fructus fundi tacite censentur pro pensione obligati, *l. in Prædiis*, *ff. In quibus caus. pignor. vel hypoth.* Rota *ibid. num.* 7. & Locator, seu Dominus fundi quousque non fuerit de pensione satisfactus, potest interdicere asportationem fructuum. Rota *ibid. n.* 8.

83 Locatori competit Jus, & actio *ex locato* ad ea omnia prosequenda, ad quæ eidem obligatur Conductor vi locationis; Et econtra Conductori competit Jus, & actio *ex conducto* ad ea omnia prosequenda, ad quæ eidem obligatur Locator vi conductionis. *Communis*, per

84 textum *in l. Præses* 17. *Cod. de Locato*. Et hæc Jura, & actiones, sicuti etiam onera, & obligationes, transeunt respective ad eorum heredes. *Communis*, per textum *in l. Sed addes* 19. §. 9. *ff. Locati*, *l. Viam veritatis* 10. *Cod. eodem* §. *final. Institut. eod. l. Veteris* 13. *Cod. de contrahend. & committ. stipul.* ubi universaliter ita statuitur: *Generaliter sancimus omnem stipulationem sive in dando, sive in accipiendo inveniatur, & ad heredes transmitti*, & ibi etiam additur ratio: *Cur enim quod in principalibus personis justum est, non ad heredes, & adversus heredes transmittatur?*

Additiones ex aliena manu.

De locatione bonorum Ecclesiasticorum differuimus licet breviter *in addit. ad verb. Alienatio Articul. III.* differendum hic sed breviter quoque de locatione fructum eorumdem.

Porro, si fructus non ad Rectorem Ecclesiæ 85
sed ad ipsam Ecclesiam pertineant, ut solent esse fructus destinari in Fabricam Ecclesiæ, prohibita sine solemnitatibus est eorum locatio ad longum tempus non secus ac locatio bonorum Ecclesiasticorum, pariter ad longum tempus: *Clement. de Reb. Eccles. non alienand.*

Si autem fructus pertineant ad Rectorem in- 86
dubitanter prohibita est eorum locatio anticipatis solutionibus in præjudicium Successoris, *ex Concilio Trident. sess.* 25. *cap.* 11. *de Refor.* Quinimo secluso etiam præjudicio Successoris 87
ex constitutione S. M. Benedicti XIV. cui initium est: *Universalis Ecclesiæ cura*, prohibita quoque est locatio eorumdem ad vitam, recepra unica vice mercede illa, quam Beneficiatis habita ratione ætatis, valetudinis corporis verisimiliter durante vita consequi potuisset; idque ne consumpta pecunia illa mendicare postea cogatur ipse Beneficiarius.

Extra hos casus opinio non vulgarium do- 88
ctorum est, quod ad longum tempus, immo ad vitam, locari sine solemnitatibus a Beneficiario possint fructus ad se spectantes, propterea quod sacri Canones prohibendo alienationem bonorum Ecclesiasticorum, prospicere intellexerunt indemnitati Ecclesiarum dumtaxat, non item rectorum earundem, ut nominatim consutatis Guttierez, Barb. aliisque, firmant Doctores *in decret. ad tit. de Locatis*, Pirhing *nu.* 26. Scamb. *num.* 3. Wiestner *num.* 14. Leuren. *q.* 146. *per tot.* Schmalzgrueb. *n.* 37. Covarruv. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 6. Redoan. *de Reb. Eccles. non alien. quæst.* 7. §. *ultim. n.* 4. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 15. *t.* 13. *n.* 21. Carrocc. *de Locat. & Conduct. p.* 3. *num.* 51. Azor. *Instit. Moral. par.* 2. *lib.* 9. *cap.* 2. *quæst.* 7. Vasquez *opusc. de Redditib. cap.* 2. §. 2. *n.* 31. *&* 34. Castropal. *tom.* 2. *tract.* 11. *disput. unic. part.* 2. *num.* 11. Sopran. *ad Filliuc. tractat.* 44. *cap.* 4. *quæst.* 1. Quarant. *in Summ. Bullar. verb. Alienatio n.* 18. Molin. *de Primogen. Hispan. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 27. Alter Molin. *de Just. & Jur. lib.* 1. *tract.*

tract. 2. *disp.* 445. *num.* 6. Giballin. *de univ. negotiat. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 8. *articul.* 4. *confect.* 11. *num.* 9. Delbene *de Immunit. tom.* 2. *cap.* 17. *dub.* 24. *per tot.* & rursus *cap.* 18. *dub.* 10. *n.* 1. & 7. ubi monstrat, contrariam huic sententiæ haud esse Extravagantem *Ambitiosæ*, *de Reb. Eccles. non alien.* Accedit quod eo ipso quod prohibita est locatio fructuum, de quibus differitur, anticipatis solutionibus, in præjudicium successoris, & recepta unica vice mercede, hisce exceptis duobus casibus, dici debet per missa, quum alias frustra caderet prohibitio super mox dictis duobus casibus.

89 At nihilominus delata hac controversia ad supremum Auditorium Rotæ, censuit ipsum ne fructus quidem ad Beneficiarium pertinentes posse ab eo ad longum tempus, sine solemni-
90 tatibus locari. Quinimo sensit, id ipsum procedere, etiamsi expressim in contractum deducta sit *Commoditas* fructuum, si fructus percepturus sit Conductor. Vide decisiones *in Aversana Manutentionis* 22. *Junii* 1757. & 21. *Novembris ejusdem anni*, *cor. R. P. D. Oliva-*
91 *tio*. Causa vero semel a Sacro Auditorio fuit examinata, & quia prima propositio fuit facta unica dumtaxat parte informante, post secundam propositionem per concordiam fuit finita.

92 Agit *Auctor num.* 8. & 9. de quæstione illa an & quando Successor in Beneficium stare teneatur locationi ab Antecessore factæ, sed consule, qui eam pro dignitate tractat Cardinalem Lanfredin. *Respons.* 16. *per tot.*

LOT PATRIARCHA.

Additamenta novissima Auctoris.

1 Lot quis fuerit, & de rebus ab eo gestis satis Scriptura testatur *Genes. cap.* 11. 13. 18. 19. & *Sapient.* 10. Uxor vero ejus, quam Rabbini (teste Calmeto in Dictionario *verb. Lot.*) *Hedit* appellant, cum contra Dei mandatum retrospexisset, in pœnam suæ inobedientiæ, & incredulitatis versa est in statuam salis. Genes. 19. 26. ibi: *Respiciensque uxor ejus post se versa est in statuam salis*. Et Sapientiæ *cap.* 10. *num.* 7. ibi: *Et incredibilis animæ memoria stans figmentum salis*. Et quamvis verosimile sit, illam non nisi venialiter, atque ita in Purgatorio expiatam animam salvam esse, voluit tamen severius punire Deus, & novo salis exemplo fatuos docere, credendum in omnibus, & obediendum Deo, nec in sancto proposito respiciendum retro, aut tergiversandum. Ita Rupertus, Prosper, & alii apud Tirinum in *Gen. cap.* 19. *num.* 26. qui recte addit in eandem sententiam, ipsummet Christum dicere *Luc.* 17. *num.* 31. *Memores estote uxoris Lot*.

2 De hac Loti uxoris versione in statuam salis variæ sunt opiniones, at illis brevitatis gratia relictis, communior, & brevior est, corpus uxoris Loti, retenta figura feminea, illico conversum fuisse in sal lapideum, & quidem durissimum, ac quasi metallicum; Sic Plinius, Solinus, Isidorus, Aulus Gellius, Petrus Hispanus, Calmet, Tirinus, & alii passim. Immo Irenæus, Burchardus, Adricomius, aliique plures asserunt, illam statuam mulieris formam servantem hoc quoque tempore extare inter mare mortuum, & montem Engaddi, in quem Lot confugit. Quinimmo aliqui apud Calmetum *loc. cit.* addunt, rem sane incredibilem, ut ipse notat, quod nempe illa statua lapidea uxoris Lot infirmitatibus propriis, & muliebri sexui consuetis adhuc laboret.

LUDUS, SPONSIO.

SUMMARIUM.

1 *Ludus quid sit*, & *quot conditiones requirantur* & *quæ*, *ut licitus sit*, ad n. 2.
3 *Sponsio quid sit*, & *quot conditiones requirantur* & *quæ ut sit licita*, ad num. 4.
5 *An jure naturæ ludi contractus sit licitus* & *quomodo*.
6 *Quid jure positivo licitum vetitumve sit circa ludum tam Laicis*, *quam Clericis*, *ac Regularibus*, ad n. 16.
17 *An ludere liceat pro re aliqua spirituali*, ad n. 18.
19 *Filius familias ex quibus bonis ludere possit vel non*, ad n. 31.
32 *Quænam bona Uxor inscio* & *invito marito possit exponere ludo*, ad n. 35.
36 *Ludens volens plus vincere quam possit perdere*, *vel ludens cum animo deliberato non solvendi*, *an peccet* & *ad quid teneatur*, ad n. 39.
40 *Ludens cum fure*, *vel ludens pecunia furtiva*, *quid sibi juris vel obligationis incumbat*, ad n. 43.

44 *In-*

1 Ludus est contractus, quo ludentes inter se pacifcuntur, ut victori in præmium victoriæ cedat, quod singuli deposuerunt. *Est in re Communis*. Ut ludus sit licitus, quatuor re-
2 quiruntur conditiones. I. Ut ludens non utatur dolo, & fraude. II. Ne alter alterum compellat ad ludum per vim, aut verbis contumeliosis. III. Ut ludens disponere possit de re, quam ludo exponit. IV. Ut sit æqualis conditio colludentium. *Sic Doctores communiter*.
3 Sponsio est contractus, in quo duo de veritate, aut eventu alicujus rei certantes, sibi invicem aliquid spondent, ut id ejus sit, qui veritatem assecutus fuerit. *Est in re communis*.
4 Ut sponsio sit licita, quatuor requiruntur conditiones. I. Ut fiat super re dubia. II. Ut sit æqualitas in re, quæ spondetur cum æquali incertitudine. III. Ut dubius sit eventus in utroque. IV. Ut uterque eodem sensu accipiat id, de quo certatur. *Sic Doctores communiter*.
5 Ludi contractus Jure naturæ semper est licitus, quando in eo supradictæ quatuor conditiones concurrunt. *Communis*; Et ratio est, quia sicuti est in potestate cujuscumque rem suam alteri donare absolute, ita etiam in alterum transferre sub quavis conditione, sive ea fortuita sit, sive ex intentione pendeat; Immo Layman *lib. 3. tr. 4. c. 21. n. 1.* Reiffenst. *tr. 8. de contract. dist. 4. q. 9.* Molina *t. 2. disp. 510. in fine*, & alii ex S. Thoma 2. 2. *q. 168. art. 2.* colligunt, quod si ludus debito modo instituatur, sit actus duarum virtutum; scilicet Justitiæ, & Eutrapeliæ, & utilis sit ad evitandum otium, & quæ inde sequuntur mala.
6 Jure tamen positivo est prohibitus tam Laicis quam Clericis ludus, qui sola fortuna, & casu regitur, seu omnis ille, qui aleatum nomine venit. De Laicis patet *l. Victum 1. Cod. de Aleatoribus, & alearum lusu, l. Alearum ult. Cod. de Religios. & sumptibus funerum; l. Prætor 6. ff. de Aleatoribus*, ubi sancitur, ludentes esse puniendos; & hoc est statutum ad evitanda gravia mala ex ludis non raro evenientia, ut sunt perjuria, blasphemiæ, bonorum dilapidationes, familiarum lapsus, rixæ, homicidia, & hujusmodi: Unde etiam Horatius scripsit:

Nam ludus genuit strepitum, certamen & iram.

De Clericis habetur expresse *in Canon. 41. & 42. Apostolorum, cap. Episcopus 1. dist. 35. c. Clerici Officia 15. de Vita, & honestat. Clericor. Conc. Trid. sess. 22. capit. 1. de reformat.* Immo non solum Legibus Ecclesiasticis, & Canonicis est ludus prohibitus Clericis, sed etiam Legibus Cæsareis, & Civilibus, ut expresse habetur *in Authent. Interdicimus, Cod. de Episcop. & Clericis*. Vide verb. *Clericus art. 5. n. 1. & 2.* ubi afferuntur omnes præcisi textus.

Hanc tamen prohibitionem quantum ad Lai- 7
cos non esse in vigore saltem ubi lusus est moderatus quo ad pretium, tempus, locum, modum, verba, & hujusmodi; declarat totius orbis praxis recepta, & etiam a valde timoratis frequentata.

An autem, & quomodo sit talis prohibitio 8
in vigore quo ad Clericos? Vide d. verb. *Clericus art. 5. a n. 3. ad 9.* & verb. *Venatio n. 1.*

Regulares autem, & Episcopi propter eo- 9
rum perfectiorem statum, & propter scandalum possunt præ aliis Clericis facilius, & gravius peccare his ludis. Rebellus enim *lib. 12. q. 2.* censet, Religiosos, & Episcopos non posse excusari a veniali, si vel semel ludant, nisi urgeat necessitas excitandi, vel recreandi infirmum, & hujusmodi cui non possit aliter satisfieri. Diana autem *part. 7. tr. 9. resol. 4.* ex Molina *t. 2. disp. 21. n. 6.* Dicast. Lug. *disp. 31. n. 12.* putat, Religiosos, & Episcopos in ipsis ludis a peccato gravi excusari vix posse. Et Alcozer *lib. de ludo c. 11.* absolute dicit, Episcopos, & Religiosos peccare mortaliter, quando ludis vetitis ludunt, nisi ubi consuetum est, & absque pravo exemplo sæcularium ob levandum aliquem infirmum, vel conjectum in carcerem, & ob solam animi recreationem, quod verum putant Sanchez *lib. 1. consil. c. 8. dub. 28. n. 9.* Molina *l. cit.* Lugo *loc. cit. nu. 12.* Bannes & alii, quia hi ludi multum dedecent statum Religiosorum, & Episcoporum.

Regulares ludentes lucri gratia pro pecunia, 10
vel re pretio æstimabili, peccant contra votum paupertatis, quia res, quas habent sibi concessas tantum ad usus necessarios & utiles, expendunt in usus non necessarios nec utiles, & exponunt jacturæ illicitæ, quod utrumque est con-

contra votum paupertatis Religiosæ. Sanchez *lib. 7. in Decalog. c. 19. n.* 76. Medina *lib.* 1. *sum. cap.* 14. Tamburin. *de Jur. Abbat. t.* 2. *disp.* 21. *q.* 12. *n.* 1. Bonac. *de contract. disp.* 2. *q.* 3. *punct.* 1. *n.* 9. Lezana *in summa qu. Regular. tom.* 1. *c.* 6. *n.* 50. & *tom.* 4. *verb. Lu-*
11 *dus n.* 10. & alii passim. Neque Prælati possunt ad hoc licentiam concedere, quia cum non sint Domini, sed tantum prudentes administratores bonorum Monasterii, seu Conventus, sicut non possunt ipsi in proprios usus, nisi necessarios, vel utiles ea expendere, ita neque possunt subditis facultatem concedere, ut in alios, quam in prædictos usus expendant, & tanto minus in ludos. Ledesma 2. *tom. summæ tr.* 31. *c.* 1. *post* 10. *Conclusionem*, Sanchez *l. cit. n.* 80. Tambur. *loc. cit. n.* 8. Salonius 2. 2. *tr. de Domin. q.* 5. *art.* 6. *dub. penult.* Molina *tom.* 2. *de Justit. disp.* 250. Lezana *loc. cit. verb. Ludus n.* 11. Alcozer *lib. de Ludo cap.* 39. Petrus a Navarr. *lib.* 3. *de restit. c.* 177. Navarrus *comment.* 2. *de Regul. num.* 15. & 18. Lessius *l.* 2. *de Just. & Jur. c.* 4. *dub.* 5. *n.* 33. & alii, & signanter Sapientissimus P. Rosignolus *de Restitutione* 11. *disquis.* 1. §. 8. *n.* 14. ubi habet sequentia verba digna, ut hic ad litteram referantur, *ibi*: Nec incongrua ratione hæc decernuntur, quandoquidem ea, quæ habent singuli Religiosi etiam ex facultate Superioris, sunt, nemine discrepante, quo ad Dominium Monasterii; Superior autem non est bonorum Monasterii absolute Dominus, sed simplex dispensator, & administrator; & quidem ad normam eorum quæ præscribunt Instituta Ordinis, & Decreta, & Sanctiones Conciliares, & Pontificiæ; sed administratores simplices, & dispensatores non possunt administrare, & dispensare, ut ea, quæ sunt Monasterii expendantur extra causas licitas, & honestas; ceteroquin patrimonium Christi profunderetur in res illicitas, & profanas: Hinc absolute arbitror, etiam stante consuetudine Religiosos ludentes ludis vetitis alearum, & taxillorum causa lucri graviter peccare, quantumvis hoc præstent Superioribus videntibus, & non contradicentibus. Quod si hæc verificantur etiam Superioribus scientibus, quid erit dum fiunt remotioribus in abdiris, ut passim contingit, ipsis omnino ignorantibus? An præsumetur eorum voluntas, & concessio? Abominabile adeo & hoc vitium est, ut Religiosum statum, & perfectionem evertat, Sanctitatem comminuat, vota disrumpat; Oh quam gravibus pœnis apud Supremum Dei Tribunal obnoxii erunt, nedum Religiosi ludentes, & Superiores etiam scientes, & corruptelam hanc non resecantes, quæ cedit nedum in animarum perniciem, sed etiam in Religionis eversionem? Hactenus doctissimus, & zelantissimus dictus Pater Rosignolus.

Honestæ autem recreationis causa possunt 12
Regulares ludere aliquam parvam & modicam pecuniæ quantitatem de licentia Superiorum, dummodo non ludant ludis prohibitis, vel a jure, vel a Regula, vel Constitutionibus, seu scandalosis, ac Religioso statui indecentibus; quia tunc ludus est honestus, & ille usus pecuniæ licitus. Lugo *tom.* 1. *disp.* 3. *n.* 144. ubi dicit hanc sententiam esse communem, & veram. Major *in* 4. *dist.* 18. *qu.* 13. *in solut. ad* 2. Ledesma *tom.* 2. *part.* 4. *q.* 15. *art.* 5. Lezana *loc. cit. c.* 6. *num.* 50. & *verb. Ludus quo ad Regulares n.* 10. Bonacina *l. cit.* Tambur. *loc. cit.* Rosign. *l. cit. n.* 21. Porrell. *dub. Regul. verb. Ludus num.* 2. subjungit: *Si vero quæratur quantam summam, seu quantitatem possit Religiosus ludere, qualis quisque ille sit, Ego credo illum posse ludere illam quantitatem, quam extra ludum licite donare, vel alienare potest juxta suam Regulam, & Constitutiones; Hæc enim regula certa est, & generalis. Si enim v. g. tres regales donare potest juxta suam Regulam, & Constitutiones, vel quid simile minus aut majus, idem etiam poterit alienare ludendo, parum enim interest, si potens donare, vel alienare, donet, aut alienet gratis, vel per ludum sibi alias licitum.* Et idem tenent Navarr. *in Manual. cap.* 19. *n.* 12. Azorius *tom.* 3. *lib.* 5. *cap.* 25. *qu.* 8. dicentes posse Regularem extra Conventum existentem de licentia sui Superioris ex iis, quæ sibi mittuntur ad congruam sustentationem, si aliquid modicum sibi subtrahat parce vivendo, illud exponere ludo, honestæ recreationis gratia; Et sic etiam Sanch. *l.* 7. *in Decal. c.* 19. *n.* 79. referens Valentiam, Lessium, Graffium, Salonium, & alios; Et ita etiam Tamburinus *de Jure Abbat. tom.* 2. *disp.* 21. *quæst.* 12. *n.* 3. & alii. Qui tamen id limitant, nisi talis ludus sit prohibitus, aut indecens Religioso, ut est ludus alearum, taxillorum &c. vel prohibitus per Regulam, aut Constitutiones, quia ludo prohibito nec parvam, nec magnam quantitatem licet Religioso ludere, etiam de licentia Superioris, cum pro tali ludo non possit illam concedere. Salon. 2. 2. *tr. de Domin. q.* 5. *art.* 6. *dub. penult.* Molina *tom.* 2. *de Just. disp.* 520. Lezana *t.* 1. *summ. quæst. Regul. cap.* 6. *num.* 50. & supra citati.

Hinc ludens cum Religioso, & lucrans, 13
quod

quod Religiosus ludere non poterat, sive ratione ludi prohibiti, sive ratione quantitatis non sibi permissæ, tenetur restituere ipsi Religioso; vel rectius Religioni, seu Conventui, cujus est Filius. Ledesma 2. *part. summ. tract.* 31. *c.* 1. *post* 10. *Conclusionem*. Alcozer *lib. de Ludo c.* 37. Rosign. *l. cit. num.* 20. Lezana *l. c. c.* 6. *n.* 51. Rodriquez *Add. summ. t.* 3. *c.* 228. *concl.* 10. Rebell. *de oblig. just.* 2. *par. l.* 12. *qu.* 6. *n.* 15. Portell. *dub. Regul. verb. Ludus n.* 3. & ipso teste omnes alii communiter. Et ratio est, quia cum Religiosus nequeat tali ludo, vel talem quantitatem ludere, nec etiam sic ludens cum illo poterit illam lucrari, adeoque si accipiat, tenetur restituere, & sibi imputare debet, quod non præcaverit abstinendo a ludo cum persona, quæ incapax erat ad transferendum dominium rei, seu pecuniæ expositæ tali ludo.

14 Similiter e contra si Religiosus ludens ultra eam quantitatem, quam potest ludere, & perdere ex licentia sui Superioris, vel quia non habet talem licentiam, vel quia ludus est illi prohibitus, & contingat tunc lucrari, non potest lucratum accipere, & si accipit, tenetur restituere. Salon. 2. 2. *post q.* 61. *q.* 5. *de Dominio art.* 6. *dub. penult.* Valent. 2. 2. *disp.* 5. *qu.* 6. *punct.* 5. Lezana *loc. cit. c.* 6. *num.* 51. Lessius *l.* 2. *de just. & jur. c.* 26. *dub.* 5. *n.* 32. Rosignol. *l. c. n.* 21. Lugo *tom.* 1. *de just. & jur. disp.* 3. *sect.* 7. *n.* 146. ubi dicit hanc esse communem sententiam Doctorum, quos refert, & sequitur Sanchez *lib.* 1. *consil. cap.* 19. *n.* 86. quamvis aliqui apud ipsum Sanch. *ibid. n.* 85. id negent. Et ratio est, quia de ratione ludi est, ut in eo uterque ludens æqualis conditionis sit in periculo amittendi, & spe lucrandi; qui enim non potest perdere, non potest lucrari, sicuti qui non potest lucrari, non potest perdere; adeoque cum Religiosus non possit tali ludo, seu ultra talem quantitatem perdere, nec poterit ultra illam lucrari.

15 Quæ dicta sunt, non solum procedunt de Religiosis ludentibus cum extraneis, sed etiam de ludentibus cum aliis Religiosis ejusdem Ordinis, seu Monasterii. Unde Religiosi inter se ludentes ludis vetitis in magna quantitate, sive extet consuetudo, seu potius corruptela, sive non extet, graviter peccant. Rosignol. *l. c. num.* 22. Lezana *tom.* 4. *summ. quæst. Regul. verb. Ludus quo ad Regulares num.* 10. &

16 alii passim. Et probabilius victores tenentur ad restitutionem. Rosign. *loc. cit. n.* 23. & alii.

17 Ludere pro re aliqua spirituali, videlicet pro Orationibus, aut Psalmis, vel Precibus dicendis a victo pro victore, non est peccatum, nec irreverentia. Navarr. *in Manual. cap.* 19. *n.* 7. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resolut.* 1. Sanch. *l. c. dub.* 24. *num.* 15. Rebellus *lib.* 12. Salas *dub.* 23. *n.* 1. Lugo *tom.* 2. *disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 5. Lezana *tom.* 4. *summ. quæst. Regular. verb. Ludus quo ad Regulares n.* 13. Busemb. *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 15. Bonac. *loc. cit. num.* 8. & alii contra Lopez 2. *part. Instr. conscient. cap.* 34. *in fine*. Peyrin. *tom.* 2. *de Prælato quæst.* 2. *cap.* 2. §. 5. *n.* 103. Vegam *verb. Ludus c.* 14. volentes, non licere propter irreverentiam, qua permiscentur sacra profanis. At verius nulla in hoc est irreverentia erga res sacras, cum potius sit signum devotionis, & pietatis erga illas, Deum, & Sanctos; & si quæ est irreverentia in eo, quod prædicta dicantur sine devotione, aut reverentia, id est per accidens, cum possint, & debeant devote, reverenter recitari; Et talis est usus plurium piorum, maxime apud Religiosos.

An autem liceat Sacerdoti ludere ludo alias 18
licito cum Sæculari, seu laico hoc pacto, ut scilicet si Laicus, seu Sæcularis vincat, teneatur Sacerdos dicere pro illo Missam, Rosarium, Officium B. M. V. & hujusmodi; Si vero vincatur, teneatur solvere Sacerdoti unum Julium, unam Gallinam, seu aliam hujusmodi rem temporalem? negant multi, & Lugo *l. c. n.* 5. dicit posse esse periculum Simoniæ; sed id non esse Simoniam, nec quid illicitum tenent Rodriq. *in addit. ad summ. t.* 3. *c.* 228. *conclus.* 9. Portellus *loc. cit. num.* 4. Lezana *loc. cit. num.* 13. La Croix *lib.* 3. *part.* 3. *numer.* 1096. Cum Diana, Francisco Bonæspei, & Stephano a S. Paulo ibi citatis; Nam ut ibi dicit, non ideo res spiritualis æstimatur temporali, sed offertur executio rei spiritualis loco temporalis, alioquin tradendæ, quæ commutatio licita est; Si enim Sacerdos debeat v. gr. 10. Julios alicui sæculari, licite offert 10. Missas pro ipso legendas, ut sic ipsum moveat ad ei remittendos dictos 10. Julios; Sic quisvis alius Sacerdos offert licite Missas alteri Laico, ut ab eo recipiat triticum, vinum, pannum, & aliam hujusmodi rem temporalem, ut passim fieri videmus.

Filius si alatur in loco distante a parentibus 19
potest ex alimentis moderate aliquid insumere in ludos honestos, & licitos, v. g. quinque ex centum. Item illud, quod parcius vivendo reservet ex pecunia sibi emissa, dummodo ea de causa non plura alimenta petat, & tunc si id amittat, non tenetur victor ad ejusdem restitutionem. *Communis*.

Fi-

20 Filius degens etiam in domo Patris, & a fortiori extra Domum ipsius Patris, si suo labore, & industria acquirat aliquid amplius; quam Pater expendat in ejus alimentis, potest de illo moderatam quantitatem ludo exponere, & si illam amittat, non tenetur victor ad ejusdem restitutionem; Hoc enim fundatur in naturali æquitate, & interpretativa, & præsumpta rationabiliter voluntate Patris consentientis in tali moderato ludo Filii. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resol.* 5. Rosign. *l. c. de restitutione* 11.
21 *disquisit.* 1. §. 9. *n.* 16. & alii passim. Immo etiamsi expresse constaret de positiva voluntate Patris, ut Filius nihil penitus ludo exponeret, volunt plurimi, quod si Filius nihilominus moderatam quantitatem ludo exposuerit, & amiserit, nec ipse nec ejus Pater possit ipsam repetere, quia ludi moderati, & congrui ejusdem Filii ætati, & qualitati, pertinent ad congruum ipsius statum, secundum quem Pater tenetur eum alere, & ei conferre, quæ tali statui conveniunt; Unde est irrationabiliter invitus, quod Filius aliquid moderatum secundum suum statum, & qualitatem exponat in ludis ab aliis suæ ætatis, & conditionis frequentatis. Rosignol. *l. c. num.* 16. Salas *tract. de Ludo dub.* 10. *n.* 1. Ledesma *in summa t.* 2. *tract.* 31. *cap.* 2. *concl.* 8. Alcozer *tract. de ludo cap.* 14. & alii cum Sanch. *lib.* 1. *consil. c.* 8. *dub.* 7. *n.* 5. Lugo *tom.* 2. *disput.* 31. *sect.* 2. *n.* 20.

22 Filius potest semel etiam initio anni ludo exponere omnem illam summam, quæ juxta suam conditionem, seu juxta assignationem sibi factam a Patre posset licite ludere per totum annum; & si illam totam unico ludo, cum animo non ludendi iterum in toto anno, amiserit, non tenetur victor illam restituere, dummodo sciat non amisisse antea cum aliis illam, vel aliam majorem summam, quia in tali casu Filius renuncians recreationis lusus pro reliquo anni tempore, ut semel unico illo ludo majorem habeat, licite totam illam summam semel unico ludo exponit, & sic victor illam totam summam semel unico ludo licite lucratur, adeoque non tenetur illam restituere. Sanchez *lib.* 1. *consil. cap.* 8. *dub.* 7. *num.* 7. Lugo *tom.* 2. *disp.* 31. *num.* 23. Diana *part.* 7. *tr.* 9. *resol.* 10. Rosignol. *loc. cit. n.* 19.
23 & alii passim. Si autem victor sciat talem Filium jam illo anno amisisse cum aliis totam illam summam, tenetur ad restitutionem; quia sicuti Filius nequit ultra illam summam licite ludere pro illo anno, ita neque victor ultra illam summam potest ab illo aliud licite lucrari, adeoque si sciens priorem amissionem adhuc cum ipso ludat & lucretur, tenetur ad restitutionem, quia in tali casu lucratur id, quod respectu Filii ludentis erat alienum, nec poterat ludo exponere. *Sic Doctores*
citati. Si vero ipsemet victor successive ludens cum tali Filio supra eam summam scienter lucretur, non tenetur restituere totum lucrum, sed solum excessum supra illam summam, quam Filius ludere poterat; quia quo ad illum solum excessum vitiatur contractus, seu Ludus. Lugo *l. c. n.* 23. Rosignol. *loc. cit. n.* 21. Sanchez *loc. cit. n.* 7. cum pluribus aliis ibi citatis contra Alcozer *l. de ludo c.* 10. & quosdam alios affirmantes in tali casu restituendum esse totum lucrum, quia dicunt ipsi, totus ludi contractus redditur tunc vitiosus. 24
Si tamen victor scire non possit, an talis Filius totam, vel partem dictæ summæ jam cum aliis amiserit, nec ne; tunc retinere potest lucrum usque ad illam summam, quam scit ludere potuisse; quia melior est conditio possidentis; Lugo *loc. cit. n.* 22. Sanchez *loc. cit. dub.* 7. *n.* 6. cum aliis ibi citatis. 25

Filius familias potest licite exponere ludo licito bona castrensia, & quasi castrensia, & si ea amittat, non sunt ei restituenda; Filius enim familias, quoad hujusmodi bona est sui Juris, & habet plenum eorum dominium independenter a Patre, & sic potest ipse licite exponere ludo, & collusor ea licite lucrari sine onere restitutionis. *Communis.* 26

Filius familias regulariter non potest ludo exponere bona adventitia absque Patris consensu; & si exponat, & perdat, potest Pater ea repetere. *Communis.* Et ratio est, quia Filius familias quo ad dicta bona, nec habet administrationem, nec usumfructum, cum utrumque maneat apud Patrem, quoadusque vixerit; adeoque sine consensu Patris nequit ea ludo exponere, & si exponens amittat, potest ea Pater repetere, cum non sit suo Jure ususfructus, & administrationis invitus spoliandus. 27

In tali autem casu, quo Pater illa bona repetat, Filius obligatur naturaliter de evictione erga suum victorem, cui rem illam tradiderat. Et ratio est, quia Filius familias in suis contractibus privata auctoritate initis obligatur naturaliter; Cum enim Fidejussores Minorum, & Filiorum familias pro eorum contractibus obligentur civiliter, *l. fin. ff. de Jurejur. & l. Marcellus, ff. de Fidejussoribus*; debent iidem Minores & Filii familias obligari saltem naturaliter; nam deficiente principali obli- 28

obligatione, non potest subsistere accessoria, adeoque ut subsistat accessoria, debet principalis saltem naturaliter obligare; *l. Cum lex, ff. de Fidejuss. & mandat. & l. Naturaliter, ff. de condit. indebit.* Colligitur etiam ex *l. Si pupillus, ff. ad leg. Falcid.* ubi dicitur, Pupillum ex mutuo accepto obligari naturaliter, *& ex l. ff. de noval.* ubi dicitur, Pupillum ex promissione naturaliter obligari. Sic cum pluribus aliis Rosignol. *loc. c. n.* 7.

29 De Jure tamen communi positivo non obligatur civiliter ad illam evictionem, *arg. Inst. de Auctorit. Tutor. initio, & §. Pupillus, Instit. de Inutil. stipul.* ubi dicitur, quod Minores, & Filii familias possint valide contrahere in suum commodum, non tamen in suum incommodum, & meliorem suam facere conditionem, deteriorem vero non. Sic Rosignolus *loc. cit. num.* 8. & alii contra Lessium *lib.* 2. *de just. & jur. cap.* 26. *dub.* 5. *num.* 35. & sic etiam habetur de Jure municipali variarum Provinciarum, & Regnorum: & signanter Ducatus Mediolani, ubi est expresse statutum, eos non posse contrahere, & si contraxerint, eorum contractus non valere, & nullimode obligare.

30 Filius familias exponens ludo bona Paterna, quæ ignorante collusore, alienare non potest, & cum illis lucrans notabilem summam, tenetur illam summam lucratam restituere; Sanchez *lib.* 7. *Moral. cap.* 18. *num.* 86. Amicus *tom.* 5. *de Justitia, disput.* 28. *sect.* 3. *num.* 36. Lopez *Instruct. conscient. cap.* 16. §. *Porro circa ea*, Rosignol. *loc. cit. n.* 17. Sporer *tom.* 2. *tract.* 6. *in complement. VII. Præcept. decal. c.* 6. *sect.* 6. *num.* 71. & alii passim. Et ratio est clara, quia de ratione ludi est, ut in eo uterque ludens sit æqualis conditionis in periculo perdendi, & spe lucrandi; Talis autem Filius iniit contractum ludi inæqualem, dum vincere, & lucrari voluit, sed perdere non potest, cum id, quod ludo exposuit, non esset suum, sed Patris; adeoque ipsam sum-

31 mam lucratam restituere debet. Si autem collusor fuerit conscius, quod talia bona essent Patris, & non alienabilia a tali Filio, tunc talis Filius non tenetur ei restituere dictam summam lucratam, quia collusori scienti, & volenti nulla facta est injuria. Ita Sayr. Henriquez, Azor. Bonacina apud Dianam *part.* 1. *tract.* 7. *resol.* 67. Sporer *loc. cit. num.* 2. Tamburin. *lib.* 8. *tract.* 2. *cap.* 9. §. 5. *n.* 18. *disp.* 4. *dub.* 2. *num.* 12. Navarr. *in Manual. cap.* 19. *n.* 11. Angelus *verb. Ludus n.* 8. Silvester *eod. verb. q.* 17. & alii.

Uxor inscio, & invito Marito regulariter loquendo non potest exponere ludo bona ejusdem Mariti; nec bona dotalia, & communia. Et si exponat, & amittat, sunt a victore restituenda. *Communis*. Uxor enim quoad bona Mariti, nec habet dominium, nec usumfructum, & administrationem; & quoad bona dotalia, licet habeat dominium directum, non habet tamen usumfructum, & administrationem, sicuti nec habet quoad bona communia; adeoque non potest inscio, & invito Marito ea alienare, & ludo exponere, & consequenter victor tenetur ea restituere, quia revera acceptat rem alienam invito Domino. 32

Et si exponendo ludo talia bona, quæ Ignorante collusore, alienare non potest, notabilem summam lucretur, tenetur eam restituere; Secus autem si collusor fuerit conscius, quod talia bona essent Mariti & non alienabilia ab Uxore, propter rationem adductam de Filiosfamilias *n.* 30. & 31. Sic *Doctores ibi cit.* 33

Notanter autem fuit dictum *regulariter loquendo*, quia Uxor in pluribus casibus potest similia bona moderate ludo exponere, inconsulto, & etiam irrationabiliter invito Marito. Potest enim uxor de illis bonis insumere in ludis illam moderatam summam, & quantitatem, quam in ipsis, & aliis honestis recreationibus solent insumere aliæ Uxores similis conditionis, quoad statum & facultates, ut in simili de Filiosfamilias fuit dictum supra *num.* 21. & sic tenent Lugo *tom.* 1. *disp.* 16. *sect.* 4. *num.* 64. Dicastillus *lib.* 2. *de just. tract.* 18. *disp.* 5. *dub.* 9. *n.* 19. *& seq.* Hurtad. *de just. disp.* 9. *difficult.* 9. Molina *tract.* 2. *de just. disput.* 520. Amicus *tom.* 3. *de justitia disp.* 28. *sect.* 4. *n.* 54. Rosignol. *l. c.* §. 10. *n.* 3. & alii satis communiter; Sic etiam potest Uxor ludis exponere ea, quæ sua privata industria, & labore acquirit, post præstita Marito, & Domui debita & consueta obsequia; Item ea, quæ Maritus eidem concedit, ut ornatior & comptior procedat, si ipsa restrictius vivendo, aliquid subtrahat. Item a fortiori potest Uxor ludis exponere ea, quæ Maritus ipsi concedit, ut pro libito expendat. Molina *cit. tract.* 2. *de Just. disp.* 250. Azor. *par.* 3. *lib.* 5. *c.* 26. *qu.* 10. Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 28. *diffic.* 5. *n.* 3. Rosignol. *loc. cit. n.* 3. & alii passim. 34

Uxor potest de jure communi ludis exponere inconsulto, & invito Marito bona sua patrimonialia non data in dotem, & bona paraphernalia. *Communis ac certa*. Uxor enim quoad hujusmodi bona habet de jure communi plenum dominium, usumfructum, & libe- 35

 ram

tam administrationem independenter a Marito, adeoque potest independenter a Marito ea ludis exponere, sicuti potest pro suo libito de ipsis disponere.

36 Ludens volens plus vincere, quam possit perdere, peccat, & si plus vincat uno solo depositionis jactu, & cum una sola persona, tenetur illud plus restituere; secus autem si successive diversis jactibus, aut lusibus; aut uno solo jactu cum diversis simul exponentibus, seu colludentibus. Si enim v. gr. Paulus non habet, seu non potest exponere, nisi duos Florenos, & ludat ac si posset exponere quatuor, sicque primo jactu lucretur quatuor a solo Petro, facit injuriam, & tenetur ei restituere duos, quia est tunc manifesta inæqualitas contractus, si solum possit perdere duos Florenos, & velit una vice, seu uno solum jactu ab uno solo collusoru lucrari quatuor. Si autem successive diversis jactibus, vel lusibus, aut etiam uno solo jactu exponat Paulus cum Petro, & aliis tribus colludentibus, & singuli exponant duos Florenos, poterit Paulus suis duobus Florenis unico jactu lucrari octo, idest duos a singulis, quia suos duos etiam exposuit quadruplici periculo jacturæ apud singulos, adeoque licite potest ludere cum spe etiam ab omnibus quatuor colludentibus jucrandi, & si lucretur potest licite retinere. *Communis* cum Sporer *l. c. num.* 7c. (*a*)

Ludens cum animo deliberato non solven- 37
di, si perdat, & id collusor ignoret, non po-
test quidquam lucrari, atque ideo nec retine-
re id, quod lucratur, quia contractus est inæ-
qualis, cum alterum fraudulenter decipiat in
ratione substantiali ludi, quod si alter sciret,
nollet cum ipso ludere. *Communis*. Si au-
tem collusor sciverit talem ludentem non ha- 38
bere animum solvendi, & nihilominus luse-
rit, potest lucrari, & retinere, quia lusor cen-
setur consensisse, & admittere, Tambur. *lib.* 8.
tract. 2. *capit.* 9. §. 1. *num.* 17. Sporer *loc.*
cit. num. 69. La Croix *lib.* 3. *par.* 2. *num.*
1076. & alii. Si vero etiam alter colludens 39
similem animum non solvendi habuit, tunc
qui vincit potest retinere lucrum, quia deci-
pien-

Rom. Theologi Notæ.

(*a*) Si non potest cum eadem persona plusquam duos florenos ludo exponere, quia non potest plus velle vincere, quam perdere possit; qua ratione poterit cum quatuor, aut pluribus uno ictu duos illos exponere animo lucrandi non duos, sed octo, vel decem? Si primum non potest, nec alterum.

Responsio Auctoris.

Sed bona venia *Theologi* jam a me est *ibi* tradita manifesta ratio quare non possit in primo casu, & possit in secundo; quia in primo casu est manifesta inæqualitas contractus, si Paulus possit solum perdere duos florenos cum solo Petro, & velit unico ictu ab ipso solo collusore Petro lucrari quatuor. Si autem unico ictu exponat Paulus duos florenos cum Petro & aliis tribus vel quatuor colludentibus, & singuli exponant solummodo duos florenos, poterit Paulus suis duobus florenis unico ictu lucrari octo aut decem, idest duos a singulis, quia duos suos etiam exposuit quadruplici aut quintuplici jacturæ apud singulos unico ictu, quia in hoc secundo casu adest manifesta æqualitas, quia sicuti illi quatuor aut quinque colludentes cum suis duobus respective expositis florenis, possunt singuli singillatim unico ictu lucrari illos duos florenos expositos a Paulo, ita etiam Paulus poterit unico ictu lucrari ab illis singillarim suos duos expositos florenos; sicuti enim possunt singuli singillatim unico ictu vincere duos expositos florenos Pauli, poterit pariter Paulus unico ictu vincere illos similes duos florenos a singulis singillatim expositos. Militat enim inter ipsos omnimoda æqualitas & par ratio, & ubi eadem est ratio, eadem est etiam legis dispositio; *L. Ideo* 27. *ff. de legibus*, *L. Illud* 32. *ff. ad Legem Aquiliam*, & *cap. Inter corporalia* 2. *de translat. Episcop.* tum quia talis inter ipsos intercedit expressus, seu tacitus contractus, ut singuli vicissim possint sic perdere, aut lucrari, & contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur; *cap. Contractus* 85. *de Reg. Jur. in* 6. *L. Contractus* 23. *ff. de diversis reg. juris*, *L. Depositum* 1. *ff. deposit.* §. 6. Nec quicquam in tali casu fit injuria, quia scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus; textu expresso in *cap. Scienti* 27. *de Regul. Juris in* 6. *l. Nemo videtur* 145. *ff. de diversis Reg. Juris*, ibi: *Nemo fraudare videtur eos qui sciunt & consentiunt.*

piendo se mutuo compensant injuriam. Tamburin. Sporer, & la Croix *loc. cit.* & alii.

40 Ludens bona fide cum fure, & rem furtivam in individuo lucrans, cognita veritate, tenetur ipsam rem restituere Domino, & non furi collusori, quia dominium rei ablatæ sem-
41 per manet apud dominum. *Communis*. Si vero lucretur non ipsam rem furtivam in individuo, sed pretium ipsius rei jam venditæ, potest hoc lucrum retinere, si fur sit aliunde adhuc potens restituere, quia fur erat Dominus hujus pretii; At si perdito hoc pretio, sit fur impotens ad restituendum, tunc lucrans tenetur illud restituere, quia tunc contractus ludi reipsa fuit nullus. Cum enim illud ipsum pretium necessario fuerit a fure restituendum Domino, non potuit illud tamquam quid alienum a fure valide exponi ludo. Tamburin. *lib.* 8. *Decalog. tract.* 2. *c.* 9. §. 1. *n.* 30. Sporer *l. c. n.* 76. La Croix *loc. cit. n.* 1078. Bonacina *disp.* 2. *de restitut. qu.* 2. *proposit.* 2. cum aliis ibi citatis contra alios oppositum velut probabile tenentes.

42 Ludens pecunia furtiva, aut quomodocumque aliena, si quid lucretur, potest ipsum retinere, quia est fructus propriæ industriæ & artis, ideoque suum; Dummodo tamen habeat aliquid proprium, quod tradat, si collusor vincat, alioquin contractus esset nullus, cum nihil ludi periculo exponeret, quod collusor acquirere posset, ut postulat ratio pro servanda requisita æqualitate inter colludentes. Lugo *l. c. num.* 13. Sporer *loc. cit. n.* 79. Molina, Sanch. cum la Croix *loc. cit. num.* 1076. contra Trullench. Villalob. Dianam dicentes lucrum ne-
33 quidem tunc fieri talis ludentis. Sic qui deficiente sibi in ludo pecunia, eam clam a colludente surripit, & eam postea lucratur, si non habeat quid proprium pro facienda debita restitutione talis pecuniæ furto surreptæ, tenetur restituere lucrum: si autem habet quid proprium, unde restituat, lucrum sibi acquirit, & retinere potest æque, ac si exposuisset ludo pecuniam ab aliquo tertio furto ablatam, cum sit idem casus, sive pecunia sit furto ablata ipsi colludenti, sive alteri. Sanchez, & Molina cum Sporer *loc. cit. n.* 79.

44 Injuste per metum gravem, aut violentiam tractus, & coactus ad ludum, potest lucrari, & retinere lucrum; Trahens autem injuste non potest lucrari, & si lucretur debet sic injuste tracto restituere. Sic Lugo *t.* 2. *disp.* 31. *n.*28. & 30. ubi pro hac sententia citat S. Thomam, S. Antoninum, Abulensem, Henriquez, Eman. & alios plures, quos affert, & sequitur Sanch. *loc. cit. dub.* 11. *n.* 1. & 3. ubi hanc tradit ut certam & communem. Salas *tract. de Ludo dub.* 6. *n.* 2. cum pluribus ibi relatis. Lessius *lib.* 2. *c.* 26. *n.* 9. & alii plures contra Victoriam, Lopez, Alcozer, Franciscum Garciam, & alios volentes non solum debere restituere lucrum eum, qui injuste traxit, sed etiam qui injuste tractus fuit, si ipse lucretur; Et contra Molinam *disp.* 516. Franciscum Garciam *de contractibus part.* 2. *c.* 19. & alios dicentes neutrum teneri restituere lucrum, licet trahens cum violentia injusta peccet contra justitiam.

At nostram sententiam vocat communem & veriorem Lugo *l. cit. n.* 28. ibique eam solide, & late probat dicens, obligationem restituendi lucrum injuste tracto, seu coacto non oriri in injuste trahente, seu cogente ex inæqualitate ludi, sed ex injusta læsione, cum sic trahens, & cogens per violentiam injustam alium ad ludum, inferat ei gravem injuriam, & fiat reus totius damni, quod illi ex tali violentia subsequitur, adeoque debeat eum reddere omnino indemnem, sicuti, ut affert ibi exemplum, si Filius v. g. per metum gravem injuste cogat Cajum ad ei vendendum equum, etiamsi pretium justum solverit: si tamen Cajus ob eam causam coactus sit postea emere alium equum cariori pretio, debet Titius hoc damnum ei resarcire, quod sua causa est passus, non quidem rescindendo contractum, qui mortuo jam fortasse equo, rescindi non potest, sed reddendo eum indemnem a damno, quod ex Titii injuria, seu injusta coactione est ei subsecutum. 45

In ludo licitæ, & permissæ sunt aliquæ deceptiones, seu simulationes, consistentes præcise in artificio ludentis absque eo quod vitient naturam ludi, & injuste lædant colludentem. Primo igitur qui scit se meliorem ludum habere, potest metum simulare, & formidinem, ut adversarius audacior factus sponsionem augeat, & ipse eam acceptando majus lucrum reportet; Secundo, qui scit se meliorem ludum habere, & securus est jam de victoria, potest augere sponsionem, ut quid magis lucretur; Tertio, qui scit se inferiorem ludum habere, atque ideo esse amissurum, potest simulare habere ludum majorem, & augere sponsionem, ut alter perterritus recuset acceptare sponsionem, & relinquat ipsi quod jam antecedenter ad illam sponsionem appositum erat; Quarto, qui videt adversarium plures chartas accipere, quam debeat, potest tacere, ut propter ipsum excessum debeat postea perdere, quod appositum est; Quinto denique licitæ sunt generaliter omnes illæ deceptiones, & simulationes, 46

quæ secundum leges illius ludi, quo luditur, communiter permittuntur; In dubio autem standum est judicio peritorum. *Sic communiter Doctores*.

47 Sunt autem in ludo prohibitæ deceptiones, & fraudes sequentes. Primo, si quis designet chartas notis aliquibus occultis, vel quid simile efficiendo, ut eas a tergo cognoscat; Unde hic tenetur lucrum restituere, & id quod alter lucratus fuisset, nisi illas fraudes commisisset. Trullench. *in Decalog. t.* 2. *lib.* 7. *c.* 27. *dub.* 2. *n.* 4. Regin. *in praxi t.* 1. *l.* 10. *c.* 29. *n.* 385. Amicus *t.* 4. *de justit. disp.* 28. *sect.* 4. *n.* 27. Rosignol. *l. c. n.* 4. & alii passim.

48 Secundo, si quis accuset plura puncta, ac habeat, & hac ratione lucretur, ceteroquin amissurus; Unde hic tenetur restituere, nedum lucrum hac fraude reportatum, sed etiam aliud æquivalens, quod ipse certo amisisset, si alter deceptus excedebat in punctis. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resolut.* 47. Rosign. *l. c. n.* 3. Dicastili. *de just. lib.* 2. *tract.* 18. *disp.* 5. *dub.* 3. *n.* 22. Alcozer *tract. de Ludo cap.* 20. *dub.* 1. & alii passim.

49 Tertio, si quis dolose primam manum surripiat in ludo sibi non competentem, sed alteri, & ex illa dolosa subreptione lucrum acquirat, ceteroquin non acquisiturus; Unde hic tenetur restituere, nedum totum lucrum, sed etiam id quod ipse certo esset amissurus, nisi illam manum dolose usurpasset. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resolut.* 45. Rosignol. *loc. cit. num.* 9. Dicastili. *de justit. lib.* 2. *tract.* 18. *disp.* 5. *dub.* 3. *n.* 14. & alii.

50 Quarto, si quis ex collusoribus data opera se constituat in loco, ubi chartas adversarii videre possit, & de facto videat; Unde si hic ex tali visione victoriam reportet, ceteroquin non reportaturus, tenetur lucrum restituere. Diana *part.* 7. *tract.* 6. *resolut.* 50. Sanchez *in opusc. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 12. *n.* 9. cum aliis ibi citatis. Rosignolus *loc. cit. num.* 5. Trullench. *in decalog. tom.* 3. *disp.* 31. *n.* 37. & alii.

51 Quinto, si quis ludens ex aliquo circumstante secreto admoneatur de statu alterius collusoris facientis, seu augentis sponsionem; Unde hic si ante monitionem decreverat non acceptare, tenetur ad restitutionem, & in ejus defectu tenetur ipse secretus monitor; Si vero ante talem significationem, seu monitionem anceps erat utrum acceptaret, vel non, tenetur restituere solum quo ad partem, & non quo ad totum, & in ejus defectu tenetur ipse secretus monitor. Si autem ante talem significationem jam absolute, & vere decreverat acceptare, ad nihil tenetur. Trullench. *in decalog. tom.* 2. *l.* 7. *c.* 27. *dub.* 2. *n.* 4. Dicast. *de just. l.* 2. *tract.* 18. *disp.* 5. *dub.* 3. *n.* 31. Molfesius *in Summa tom.* 2. *tract.* 12. *c.* 21. *n.* 58. Rosignol. *loc. cit. n.* 6. Sayrus *in Clavi Regia l.* 9. *cap.* 12. *num.* 23. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1085.

Sexto, si quis ludens alteri collusori non advertenti minus solvat, quam perdiderit; Unde hic tenetur absolute restituere reliquum, quod non solvit, & vere perdidit. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resol.* 53. La Croix *loc. cit. n.* 1084. & alii communiter. 52

An autem ludens peccet contra justitiam, & teneatur ad restitutionem, si non moneat collusorem errantem contra se in numerandis punctis, vel in non accipiendo primam manum sibi competentem in ludo, & ideo ipse perdat, & ille lucretur? Affirmant Navarrus, Ludovicus Lopez, & alii apud Sanchez *loc. cit. dub.* 14. Azorius *part.* 3. *lib.* 5. *cap.* 25. *qu.* 3. Philiarcus *de offic. Sacerdot. tom.* 2. *part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 2. Lessius *lib.* 2. *c.* 26. *dub.* 3. *n.* 14. Amicus *tom.* 5. *de Justitia disp.* 28. *sect.* 4. *num.* 30. Marchantius *in quæst. Pastor. part.* 1. *cap.* 8. *propósit.* 10. *qu.* 1. *cas.* 5. Molina *de justitia t.* 2. *tract.* 2. *disp.* 517. *in fine*, Trullench. *in decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *disp.* 27. *dub.* 2. *num.* 5. Rosignol. *loc. cit. num.* 7. Rebellus *lib.* 12. *qu.* 3. & alii addentes, nisi consuetudo in tali loco obtinuerit, quod collusores non teneantur monere de hujusmodi errore; Negant tamen Sanch. *loc. cit. dub.* 14. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resol.* 44. La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *n.* 1084. & alii, qui dicunt quod licitum est non monere Adversarium de tali errore, licet ideo perdat; quia ludens tenetur ipse attendere ad suum negotium, & Leges ludorum permittunt errores; cum ut docet Alcozer *tract. de Ludo cap.* 20. *dub.* 3. quem videtur sequi Lugo *loc. cit. num.* 36. Hurtadus de Mendoza *de controv. disp.* 8. *difficult.* 7. hæc ludi lex sit, ut error proprius noceat erranti, dummodo alter positive non decipiat. 53

An vero multo magis in arte ludi peritus ludens cum multo minus perito, teneatur ipsi restituere lucrum ab eo reportatum ratione talis suæ majoris peritiæ? Respondendum est cum distinctione; Vel ille multo magis peritus nescit collusorem esse ita imperitum; & tunc potest totum lucrum retinere, quia nulla intercessit deceptio. *Communis*, cum Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resolut.* 30. La Croix *loc. cit. n.* 1069. Vel talis multo magis peritus scit collusorem 54

esse

esse multo minus peritum; & hic ab ipso, vel ab aliis admonitus de illius longe superiore peritia, vel aliunde eam sciens, nihilominus vult secum ludere; & tunc etiam nihil tenetur restituere, quia hic in tali casu censetur cedere juri suo, quod habebat ad æqualitatem servandam in ludo. Scienti enim, & consentienti non fit injuria, Sanchez *in opuscul. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 13. *n.* 7. Diana *part.* 7. *tract.* 9. *resolut.* 31. Dicastill. *de justit. lib.* 2. *tract.* 18. *disp.* 5. *dub.* 1. *num.* 8. & 12. Faustus *in specul. Confessor. disp.* 32. *quæst.* 3. Rosignol. *loc. cit.* §. 1. *num.* 12. La Croix *loc. cit.* & alii; Vel tandem talis scit se esse multo magis peritum, & ideo est moraliter certus se lucraturum, & collusor id nescit, & si sciret non esset lusurus, & tunc tenetur restituere, quia in collusoribus debet esse æqualitas spei lucrandi, & periculi perdendi; In hoc casu autem ex parte ludentis multo minus periti reipsa spes lucrandi est fere nulla, periculum vero perdendi est prope certum; & e contra ex parte ludentis multo magis periti; adeoque ludus est inæqualis, & consequenter injustus, & restitutioni obnoxius. Sic Lugo *l. c. n.* 44. ubi dicit ita tenere Molinam, Lessium, Rebellum, Medinam, Petrum Ledesmam, Azorium, Emman. & alios omnes communiter. Sic Rosignolus *loc. cit.* cum aliis apud ipsum; Sic cum aliis Sporer *tom.* 2. *tr.* 7. *in complement. VII. Præcept. decalog. cap.* 6. *sect.* 4. *n.* 67. ubi appellat hanc sententiam communem, & veram. La Croix *l. c.* ubi appellat communissimam; Quamvis Toletus, Covarr. & alii apud ipsum *ibid.* doceant etiam in hoc casu ipsum multo magis peritum nihil teneri restituere, & alii cum Diana apud eundem *ibid.* dicant ad summum teneri ad partem majorem, vel minorem pro gravitate, vel levitate periculi, quod subiit.

55 Lusor, qui ludo exposuit monetam malam, si habet verum animum substituendi bonam in casu, quo perdat, potest licite retinere, quod cum ipsa mala lucratur; Si autem non habet verum animum substituendi bonam in casu, quo perdat, nullimode lucrari potest ratione inæqualitatis cum collusore. Diana *l. c. res.* 25. La Croix *l. c. n.* 1077. & alii passim.

56 Ludentes ludo Legibus prohibito per se loquendo secluso scandalo & contemptu, aliove malo accidentali, nec peccant, nec si lucrentur, tenentur lucrum restituere in Foro conscientiæ ante sententiam Judicis; Sic Card. de Lugo *tom.* 2. *disp.* 31. *n.* 60. ubi cum plurimis ibi citatis dicit hanc esse communem, & veram sententiam. Rosign. *l. c.* §. 8. cum multis ibi citatis. Sporer *l. c. nu.* 81. ubi dicit quod sic docet jam communis Doctorum, quos citant & sequuntur Molina *disput.* 513. Sanchez *lib.* 1. *Consil. c.* 8. *dub.* 1. Lessius *cap.* 26. *dub.* 3. La Croix *loc. cit. n.* 1086. ubi dicit quod sic communissime tenent Alens. Sotus, Medin. Covarruv. Molina, Trullench, Dicastill. Sanchez, Less. Dian. Tamburin. Lugo, Sporer, & alii contra S. Thomam, S. Bonaventuram, Silvestrum & alios dicentes lucrantem ludo per Legem adhuc vigentem prohibito, teneri restituere in Foro conscientiæ. Et ratio nostræ conclusionis est, quia tali ludo ludentes, & lucrantes non peccant, nec restituere tenentur de jure naturæ, quia ludus hic de se est contractus justus, & licitus servatis debitis conditionibus. Nec etiam est talis obligatio de jure communi positivo, quia Leges humanæ eum ludum, & translationem dominii non irritant, sed solum præcipiunt restitutionem faciendam victo petenti in Judicio post sententiam Judicis; Hæc enim sunt præcisa verba *L. Alterum, Cod. de Aleatorib.* ibi: *Nulli liceat in publicis, vel privatis domibus, vel locis ludere, neque in genere, neque in specie; & si contra factum fuerit, nulla sequatur condemnatio* (scilicet victi ad solvendum); *sed solutum reddatur, & competentibus actionibus repetatur ab his, qui dederint, vel eorum heredibus, aut his negligentibus a Patre, aut defensoribus illius Civitatis; vel recipiat Fiscus, non obstante* 50. *annorum præscriptione*. Unde inferunt Doctores, quod Victor non teneatur restituere pretium solutum, seu lucrum ipsi victo repetenti illud extrajudicialiter, sed solum si ipse, vel ejus heres repetat in Judicio, & sententia a Judice proferatur, ut clare colligitur ex verbis illis, *& competentibus actionibus repetatur*.

Potest tamen victus terrere victorem commi- 58
nando ei repetitionem lucri, seu pretii soluti
in Judicio, & sic pacisci cum ipso extrajudi-
cialiter de aliqua parte reddenda, seu restituen-
da, eo quod Juri cedat non repetendo in Ju-
dicio. *Communis*, cum citatis Doctoribus. Si 58
autem victus solum ficte minetur, non habens animum vere repetendi in Judicio, Salas *dub.* 28. Molina *disp.* 515. Alloza *sect.* 1. *n.* 9. Lugo *loc. cit. n.* 72. dicunt non esse tutum, quia per dolum, & fraudem cogeret victorem ad sic transigendum. Sed Lessius *l. c.* Tamburin. *cit.* §. 1. *num.* 10. Sporer *loc. cit. num.* 81. aliique cum Diana *loc. cit. resolut.* 18. dicunt esse tutum, quod probabile esse fatentur Sanchez, Castrop. Trullench. Dicastill. & alii,

quia revera habet Jus repetendi in Judicio, quod pretio æstimabile est; & illi Juri cedit pro restituta parte, cui non cederet, nisi pars restitueretur, adeoque videtur id posse licite facere.

59 Qui ludo prohibito lusit credito, & perdidit, est in conscientia naturaliter obligatus ad solvendum, quia contractus ille ludi est validus, & Legibus humanis non irritatur, adeoque dat Jus victori ad lucrum; promissio enim mutua, valida, onerosa, & acceptata, debet Jus aliquod ex justitia parere, & per consequens obligationem in promittente. Sic tenent Joannes Medina, & Castro apud Molinam *disp.* 516. Corduba *in Summ. q.* 98. Conradus *q.* 196. Franciscus Garcias *de contractibus part.* 2. *qu.* 19. Azorius *part.* 3. *lib.* 5. *cap.* 24. *qu.* 7. Sporer *loc. cit. n.* 83. La Croix *loc. cit. num.* 1087. & alii. Verumtamen potest victus se tueri exceptione Legis alearum, ut etiam in conscientia solvere non teneatur, quia illa Lex non tantum est lata in pœnam lucrantis tali ludo, sed etiam in favorem victi, ut solvere non teneatur, si petat exceptionem ipsius. Navarr. *c.* 20. *num.* 17. Molina *disp.* 515. Tolet. *lib.* 5. *c.* 27. Lessius *c.* 26. *dub.* 4. Layman *cap.* 21. *num.* 3. Lugo *loc. cit. num.* 70. Adrianus, Aragonius, Covarr. & alii, quos affert Salas *dub.* 26. *num.* 2. qui *num.* 4. amplectitur hanc sententiam cum Rebello, & Valentia, nempe posse victum non solvere, si petat in Judicio, ut cassetur promissio. La Croix *loc. cit. num.* 1087. Sporer *loc. cit. n.* 83. ubi testatur de communi; Et ratio est, quia cui Jus dat actionem repetendi jam solutum, eidem multo magis dat exceptionem antequam solvat; textu expresso *in l. Invitus* 156. *ff. de Regul. Juris*, ibi: *Cui damus actionem, eidem & exceptionem competere multo magis quis dixerit*, & *cap. Qui ad agendum* 71. *de Regul. Juris in* 6. ibi: *Qui ad agendum admittitur, est ad accipiendum multo magis admittendus*. Jus autem commune dat actionem repetendi jam solutum ei, qui ludo prohibito perdidit, & jam solvit, *c. l. Alearum*, *Cod. Aleatorib.* adeoque ei multo magis competit actio ad non solvendum, antequam solvat. Ad quid enim in hoc casu esset solvere id, quod statim potest repetere? Frustra enim solvitur quod statim repetendum est; *l. Dolo* 8. *ff. de doli mali exceptione*, & *capit. Dolo* 59. *de Regul. Jur. in* 6. ibi: *Dolo facit, qui petit quod restituere oportet eumdem*. Unde cum retinere propriam rem, antequam detur, vel ipsam jam datam iterum repetere, reipsa æquivaleant, non erit injustitia, ut inquiunt Tamburin. *loc. cit. n.* 11. Sporer *loc. cit. n.* 83. La Croix *loc. cit. num.* 1087. & alii, alterum modum commodiorem absque inutili circulo eligere. Hinc *l.* 3. *ff. de compensatione* dicitur; *Interest nostra potius non solvere, quam solutum repetere*.

An autem qui ludit ludo prohibito cum animo utendi hoc beneficio Legis, scilicet non solvendi, vel solutum repetendi per sententiam Judicis si perdat, possit licite retinere lucrum in casu, quo lucretur? Molina, Reginald. Dicastill. Lessius *cit. cap.* 26. *num.* 31. dicunt ipsum teneri restituere id, quod lucratur, quia talis decipit adversarium falso significans se illi cessurum esse si vincat, quam deceptionem, si ille sciret, certe non luderet; deinde non ponit æqualitatem requisitam inter ludentes. Sanchez autem *loc. cit. dub.* 5. *n.* 1. Lugo *cit. n.* 53. Sporer *loc. cit. n.* 84. La Croix *loc. cit. num.* 1088. & alii cum Diana *loc. cit. resolut.* 25. probabilius dicunt, ludum esse validum, & dictum ludentem posse licite retinere lucrum, quia intentio adimplendi non est de essentia promissionum, vel contractuum, adeoque etiam licet talis non habeat intentionem solvendi pretium, ludus tamen erit validus, & transferet dominium lucri. In reliquo autem utitur suo Jure, ex beneficio Legis concedentis sibi exceptionem, ne teneatur solvere; vel actionem ad repetendum solutum, si jam solverit; Collusor autem sibi imputet, si ludit tali prohibito ludo, qui dat Jus suo colludenti, vel non solvendi, vel solutum repetendi; Neque est inter ipsos inæqualitas, quia etiam alteri competit idem beneficium Legis, si perdat. 60

Quamvis victus antecedenter renuntiaverit dicto beneficio Legis, scilicet non solvendi, vel solutum repetendi, potest nihilominus postea adhuc uti tali beneficio Legis, quia omnis ludens promittit irrevocabiliter solvere, & tamen Lex vult, ut non obstante promissione solvendi, possit adhuc non solvere, vel solutum repetere, cum ipse per talem promissionem non possit vim Legis enervare; Sic tenent Rebell. Salas, Lessius, Diana *loc. cit. resol.* 26. Lugo *l. c. n.* 65. La Croix *l. c. n.* 1089. & alii. 61

Si tamen renuntiaverit dicto beneficio Legis cum juramento, jurando scilicet se non usurum tali beneficio, tunc stare debet juramento, quo non potest licite non solvere, & licite repetere solutum. Si enim id sub juramento promisit, debet observare cum sit omnimode observandum juramentum promissorium de re licita. 62

cita. Molina *disput.* 515. La Croix *loc. cit. n.*
1o8. Lugo *loc. cit. num. 66.* Sporer *loc. cit.*
num. 83. Lessius *loc. cit. num.* 26. & alii, quos
63 affert, & sequitur Salas *dub.* 26. *num.* 7. Di-
cunt tamen Navarrus, Covarr. Valentia, To-
letus, Vega, Henriquez, Diana, & alii, quos
refert, & sequitur Salas *loc. cit. num.* 8. posse
petere relaxationem juramenti, & hac obten-
ta, uti dicto beneficio Legis; At melius ne-
gant Molina, Sotus, Lessius, Rebellus cum
Cardin. de Lugo *loc. cit. num. 66.* La Croix
loc. cit. num. 1089. & alii, quia cum tale ju-
ramentum sit de re licita, & de solutione,
quam absque peccato accipere, & retinere
potest victor, videtur confirmare contractum
& dare jus ex justitia, in cujus præjudicium
non potest Prælatus relaxationem concedere.
64 An autem victor possit licite impedire, ne
a Judice condemnetur ad restitutionem? Om-
nes communiter docent posse id licite facere,
si sine vi, vel fraude impediat v. g. pure ne-
gando se lusisse, donec probetur. Si autem de
hoc interrogetur judicialiter a Judice, quam-
vis Molina, Sanchez, & alii cum Diana *l. c.*
resolut. 27. dicant ipsum non teneri fateri, se
lusisse tali ludo, & lucratum fuisse, si proba-
ri non possit; tamen si de hoc interrogetur
judicialiter a Judice, Lessius *loc. cit. num.* 21.
Lugo *loc. cit. n.* 64. La Croix *loc. cit. n.* 1090.
& alii probabilius dicunt teneri fateri, quia
Lex non est pure pœnalis, sed dispositiva, &
Judex habet Jus ad interrogandum, cum non
agatur de punitione, sed de restitutione a Le-
ge concessa.
65 Quo ad sponsionem, quæ fuit descripta *su-*
pra num. 3. adductis ibi *num.* 4. conditioni-
bus ad ipsam requisitis, cum sit ludo valde
affinis, de ipsa est concludendum proportio-
naliter, sicut hactenus de ludo fuit conclu-
sum; Unde hic solum aliqua specialia de spon-
66 sione adducuntur. Qui certus est de eventu,
vel veritate rei regulariter loquendo nequit
sponsionem inire, & inde lucrum accipe-
67 re. *Communis*. Et ratio est clara; quia,
qui certus est de eventu, & veritate rei,
nullo periculo perdendi se exponit, ut se ex-
ponit alter, qui si id sciret, nollet sponde-
re cum ipso, adeoque defectu æqualitatis in-
ter sponsores, est illicita talis sponsio, nec
ex ipsa potest aliquod lucrum accipi, & si
sit acceptum, debet restitui. Notanter autem
dicitur, *regulariter loquendo*, quia si quis a
principio certus videatur de veritate rei, quam
sustinet, & postea altero pertinaciter contra-
dicente, & spondere volente, incipiat formi-
dare, & dubitare reflectens contigisse alias ut
deceptus fuerit etiam in iis, quæ sibi prius
certa apparebant; poterit tunc licite sponde-
re, & lucrari propter aliquale illud periculum,
cui in sua existimatione se exposuit. Molina
disp. 508. *ante fin.* Lugo *loc. cit. n.* 79. qui te-
statur de communi.
An autem, quando qui habet certitudinem, 68
protestatur alteri, se esse certum, nec velle,
aut posse spondere, quia nulli se exponit pe-
riculo, & tamen ille alius contendit, & vult
spondere, non obstante illa sibi protestata cer-
titudine, an inquam ille possit sponsionem
acceptare, & lucrum inde recipere, seu re-
ceptum licite retinere? Affirmant multi, in-
ter quos Navarr. *in Manual. cap.* 19. *num.* 18.
Diana *tom.* 3. *tract.* 4. *miscellan. resol.* 176.
Villalobos *in summa t.* 2. *tract.* 28. *diffic.* 6.
num. 2. Busemb. *lib.* 3. *part.* 2. *cap.* 3. *dub.* 13.
num. 4. Ludovicus Lopez, Medina, quos af-
fert, & sequitur Sanchez *lib.* 1. *consil. cap.* 8.
dub. 13. *num.* 11. Layman *l.* 3. *tract.* 4. *cap.*
21. *num.* 4. ubi dicit hanc sententiam esse ve-
ram, & alii; quia tunc, dicunt ipsi, nulla
est fraus, aut injuria, cum scienti, & vo-
lenti non fiat injuria, & sibi debet alter im-
putare suam temeritatem. Alii tamen id ne-
gant, ut Molina, Alcozer, Franciscus Gar-
cias, Lessius, Bonacina, quos citat, & sequi-
tur Lugo *l. c. num.* 81. & alii, quia tunc, di-
cunt ipsi, non servatur æqualitas, quæ requi-
ritur ad contractum sponsionis, ut uterque æ-
quale periculum subeat, possitque & vincere,
& vinci; Filliucius autem *tract.* 25. *cap.* 2.
n. 24. secutus a Sporer *loc. cit. num.* 85. & ab
aliis recte dicit primam sententiam esse satis
probabilem, sed secundam esse magis justam,
& tutam.

Additiones ex aliena manu.

Libet de Ludo, tum de Sponsione disserere
secundum jus civile, quod utinam ubique gen-
tium servaretur.
Ludus vel est *fortunæ*, vel *virtutis*. Plura 69
autem jure civili contra Aleatores sancita sunt,
quæ tamen ad omnes lusores *fortunæ* perti-
nent, ut tradunt Andr. Sensileb. *de Alea ve-* 70
ter. & Passus Just. *de Alea seu curanda in pe-*
cuniam ludendi cupiditate. Huc I. pertinet ge- 71
neralis prohibitio Ludi fortunæ tam in priva-
tis, quam in publicis domibus; *L. fin. C. de*
Aleat. II. quod Ludo perditum Victori petere 72
non liceat; *L.* 1. & 3. *C. d. tit.* III. quod 73
victus & heres ipsius perditum condicere valeat

non solum ab ipso Victore, sed & ab ejus
74 heredibus; *d. L.* 1. *C. d. tit.* IV. quod si victus pecuniam repetere negligat, id facere queat vel ipsius pater, vel Magistratus Civitatis, vel tandem Fiscus; *d. L.* 1. *C. d.*
75 *tit.* V. quod etiam Episcopis incumbat prospicere ut hoc fiat, & eo nomine Præsidum
76 auxilio utantur; *L. final. C. d. tit.* VI. ut hinc repetitioni non nisi 50. annorum præscri-
77 prio obstet; *d. L.* 2. *C. d.* r. VII. ut cautio super aleæ usu data sit irrita & condici possit;
78 *L.* 1. *C. d. tit.* VIII. si quis verberaverit Hospitem Lusores tolerantem, damnumve ei dederit, nulla huic detur actio; *L.* 1. *in prin-*
79 *cip. ff. d. tit.* IX. qui alium ad ludendum compulit, in Latomias vel vincula publica conde-
80 mnandus; *d. L.* 1. *in fin. ff. d. tit.* X. Nec venia digni qui licet ab initio ad lusum non coegerint, victi tamen dimittere nolunt; *L.* 2.
81 *in princip. ff. d. tit.* XI. quod etiam adversus Parentes illius, qui in alea quid lucratur, repetitio danda sit; *L. final. in fin. ff. d. tit.*
82 Quod tamen procedere reor, si Parentum con-
83 sensu Filii ludo indulgeant, vel filiis certam pecuniam ad ludendum dent.

84 De pecunia ad Ludum de quo differimus *fortunæ* credita, an ea repeti possit, nihil speciatim definitum est. Cæterum interest, num ea credita sit a collusore, an a Receptatore lusorum, an a tertio. Collusori & Receptato-
85 ri Lusorum actionem communiter denegant D. D. Vide Pfeil *consil.* 28. *num.* 6. Marsmann. *in Miliologia cap.* 2. *fer. per tot.* Coler. *part.* 1.
86 *dec.* 173. *num.* 9. Berlich. *part.* 1. *decis.* 66. At quod attinet ad Tertium, ei dant actionem Carpzov. *l.* 6. *Respons.* 96. *num.* 15. Berlich. *part.* 1. *d. dec.* 66. negat vero inter alios Brunemm. *ad L.* 8. *n.* 3. *ff. pro Emptor.* Hactenus de Ludo fortunæ.

87 Ludus *virtutis* permissus est, si honestati non refragetur, & sanitatis causa modice adhibeatur. Quorsum spectat locus Ciceronis *lib.* 1. *Officior.* §. 103. ibi: *Non omnem damus ludendi licentiam, sed eam, quæ ab honestis actionibus non sit aliena.*

88 Videamus nunc quos virtutis Ludos permiserint jura nostra. Paulus illos recenset *in L.* 2. §. 1. *ff. d. tit. Si quis*, inquit, *certet hasta, vel pila jaciendo, vel currendo, saliendo, luctando, pugnando, quod virtutis causa fiat.* Consule vero Gothofred. *ibidem*, tum Panci-rol. *Thesaur. variar. lection. lib.* 1. *c.* 48. *in princ.*

89 Sed nec omittendum est, quinque ludorum species recenseri & permitti a Justiniano *in L.* 1. *& final. C. d. titul.* Confer & Pancirol. *Thesaur. variar. Lect. lib.* 1. *cap.* 47. & Marsmann. *in Miliologia c.* 2.

De Lottaria, sive olla fortunæ quæri solet 90
an plus juris hic subsit, quam in Ludo fortunæ alio? Ollas hasce defendunt plures, modo eæ publica auctoritate sint constitutæ. Adi Mo- 91
lin. *de Just. & Jur. tr.* 2. *disp.* 509. *fer. per tot.* Kloch *de Ærar. lib.* 2. *c.* 118. *num.* 4. Martin. del Rio *lib.* 4. *Magic. disquisit. cap.* 4. *quæst.* 1. Illas vero impugnant Dedekenn. *consil. theolog. vol.* 2. *tit.* 8. *num.* 15. Amesius *de casib. Conscient. c.* 23. Sed de hac quæstione alibi ex pro- 92
fesso differendum.

Reliquum est, ut verba faciamus de sponsio- 93
ne. Hanc vulgo licitam dicunt ex sententia *Martiani in L.* 3. *ff. d. tit.* sed omittunt limites ab eodem Jurisconsulto adjectos, ut scilicet 94
in aliis casibus ubi pro *virtute* certatum non est sponsionem facere non liceat. Quinimo ex *Leg. fin.* §. *Nec permittimus C. d. tit.* ubi virtutis causa sponsio, sit ultra unum solidum si multum dives sit exponere prohibitum. Vide Wissembach. *ad tit. hunc ff. de Aleator.* §. 18.

LUNATICUS, & FURIOSUS. Vid. verb. *Irregularitas*, *art.* 1. *n.* 12.

L U X U R I A.

S U M M A R I U M.

1 *Luxuria quid sit & quot ejusdem species*, ad n. 2.
3 *Fornicatio quid sit & quotuplex*, ad num. 10.
11 *Adulterium quid sit & quotuplex*, remissive.
12 *Incestus quid sit, & quotuplex*, ad num. 20.
21 *Stuprum quid sit, quotuplex, & ad quid Stuprator teneatur in utroque foro*, ad num. 27.
28 *Raptus quid sit &c.* remissive.
29 *Sacrilegium quid sit, & quotuplex*, ad num. 32.
33 *Peccatum contra naturam quid sit, & quomodo subdividatur*, ad num. 35.
36 *Pollutio quid sit, quotuplex, ac utrum semper peccatum grave*, ad n. 45.

46 Inter-

1 LUxuria est inordinatus appetitus, vel usus
2 venereorum. *Est in re communis*. Luxu-
riæ species sunt septem; scilicet Fornicatio, Adulterium, Incestus, Stuprum, Raptus, Sacrilegium, & Peccatum contra naturam; quorum ultimum subdividitur in Mollitiem, Inordinatum concubitum, Sodomiam, & Bestialitatem, quibus accedit Impudicitia. *Ita Doctores communiter*, paucis exceptis, qui omittunt Sacrilegium scilicet carnale, & personale.

3 Fornicatio est naturalis concubitus illicitus soluti cum soluta; *Est in re communis*.

4 Fornicatio est peccatum mortale; Est de fide, & oppositum est Hæresis damnata *in Clementina* incipien. *Ad nostrum 3. de Hæreticis*. Apostolus enim *ad Ephesios* 5. expresse dicit: *Omnis fornicator, aut immundus . . . non habet hereditatem in Regno Christi, & Dei, & ad Galatas* 5. dicit: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, & impudicitia, luxuria &c. & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur:* Et *in Apocal. cap.* 21. sic habetur: *Fornicatoribus . . . . pars erit in stagno ardenti, igne, & sulphure, quod est mors secunda*.

5 Fornicatio est intrinsece mala, de Jure naturæ graviter prohibita. Natura enim abhorret a fornicario concubitu tamquam fini generationis, bono prolis, immo & bono communi opposito; Unde merito Innocentius XI. die 2. Martii 1679. inter alias damnavit sequentem propositionem 48. in ordine: *Tam clarum videtur, Fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur*.

6 Fornicatio alia dicitur vaga more pecudum, modo cum hac, vel hoc, modo cum illa, vel illo. Alia determinata cum una certa & determinata persona, & dicitur con-
cubinatus. Qui concubinatus est Fornicatio 7
continuata cum eadem certa & determinata persona, ita ut supra Fornicationem dicat statum, & perseverantiam, sive interim quis, vel quæ personam fornicariam domi habeat, sive ex consuetudine illam convoniat; Et hic Concubinatus est tam grave, & periculosum peccatum, ut concubinarius absolvi non possit, nisi certe promittat concubinam quamprimum dimittere, & si secundo reversus concubina nondum ejecta, est ei absolutio deneganda, quia Concubinarius non solum peccat fornicando, sed etiam in continuo saltem virtuali proposito peccandi perseverat, quandiu concubinam voluntarie detinet; Hinc Alexander VII. die 18. Martii 1666. justissime damnavit sequentem propositionem 41. in ordine: *Non est obligandus concubinarius ad ejiceendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo Regalo, dum deficiente illa nimis ægre ageret;, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur s*

An Fornicatio cum persona infideli v. gr. 8
Judæa, vel Turcissa sit simplex Fornicatio, vel addat novam malitiam specie distinctam, & in Confessione necessario aperiendam? Affirmant Navarrus, Lugo, & cum nonnullis aliis Sanchez *libr. 7. de Matrimonio disp.* 5. volentes, quod sicuti Ecclesia speciali ratione prohibet Matrimonium fidelis cum infideli ob motivum Religionis, cum talia conjugia sint damnosa conjugi fideli, & bonæ educationi prolis: ita propter idem motivum censeatur speciali ratione prohibitus fornicarius concubitus fidelis cum infideli. Negant econtra Azorius *part. 3. lib. 3. cap.* 29. Diana, Tamburinus, Filliucius, Mastrius, Reiffenstuel *Theol. Moral. tractat. 9. de præceptis Decalogi distinct. 4. quæst. 2. num.* 15. Felix Potestas *tom. 1. part. 1. num.* 2142. & alii, quia nullo jure probatur malitiam illam esse specie distinctam, quamvis revera sit gravior, & ideo reservari soleat, & puniri; Nec id probat assumpta paritas de prohibitione Matrimonii, quia in Matrimonio habetur longe major conjunctio, & inde majus periculum subversionis conjugis, & prolis, quam in simplici accessu fornicario, ut de se patet, adeoque &c.

An Fornicatio cum Sponsa, vel Sponso al- 9
terius de futuro addat novam malitiam injustitiæ distinctam, & in Confessione neces-

sario aperiendam? Negant aliqui cum Mastrio *Theolog. Moral. disputat.* 11. *num.* 119. Reiffenstuel *loc. citat. num.* 14. At probabilius effirmant alii cum Henno *tom.* 1. *disputat.* 6. *quaest.* 1. *conclus.* 1. Busemb. *lib.* 3. *part.* 1. *cap.* 2. *dub.* 2. *num.* 1. ubi citat Sanchez, Rodriquez, Filliucium, quia sponsus, & sponsa post sponsalia non sunt amplius personae plene solutae, & liberae; quamvis enim in mutua corpora non habeant jus in re, habent tamen jus ad rem, & ideo alteruter concedens alteri usum sui corporis, specialem injuriam facit comperti, quia ultra Fornicationem committit aliquam injustitiam reducibilem ad Adulterium, tenquam imperfectum ad perfectum sui generis; Unde est circumstantia in Confessione necessario exprimenda.

10 Qui copulam habuit cum soluta, non sufficit si dicat in Confessione: *Commisi grave peccatum contra Castitatem cum soluta*, sed debet explicere copulam, quia ipsa reticita non explicat peccatum, quod fecit; cum etiam soli tactus impudici, seu oscula ob delectetionem carnelem habita cum soluta, sint gravia peccata contra castitatem; Unde merito Alexander VII. die 24. Septembris 1665. inter alias damnavit sequentem propositionem 25. in ordine: *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis praecepto, dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra Castitatem, non explicando copulam*: Et die 18. Martii sequentis anni 1666. idem Summus Pontifex damnavit etiam propositionem sequentem 40. in ordine, *Est probabilis opinio, quae dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quae ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.*

11 Adulterium quid sit, & omnia, quae ipsum concetnunt. *Vid. verb. Adulterium*, ubi late de omnibus per varios Articulos.

12 Incestus est peccatum Luxuriae cum persona consanguinitate, aut affinitate conjuncta intra gredus a jure prohibitos commissum;

13 *Est in re communis*. Dicitur autem peccatum Luxuriae ad denotandum, quod non solus concubitus, sed etiam tactus, amplexus, oscula &c. participant rationem incestus, si fiant inter personas consanguineas, aut affines, eo quod inducant malitiam actus principalis, ad

14 quem ordinantur. Ad hoc autem ut incestus sit casus reservatus, concurrere debent tres conditiones, nisi aliud ab Episcopo exprimantur in reservatione; Prima, quod copula sit perfecta idest cum seminatione intra vas; Secunda, quod personae sint consanguinitate, aut affinitate conjunctae intra gradus in reservatione expressos; Tertia, quod intercedat malitia moralis.

Incestus est peccatum mortale gravissimum 15 duplicis malitiae, scilicet contra castitatem, & contra Virtutem Pietatis personis conjunctis debitae; Unde *Levitici* 1. mors diversis gradibus incestuosorum statuitur, qui tantam turpitudinem, tantum nefas, tantum scelus patraverunt; Et Apostolus 1. *ad Corinthios capit.* 5. incestuosum Corinthium in detestationem tanti sceleris tradidit Satanae, ut spiritus salvaretur; Et ratio est, quia actus carnales, utpote faedi, & turpes graviter adversantur honori, reverentiae, & pietati, quem debent sibi consanguinei, & affines. Unde ex instinctu narurali apud omnes gentes damnatur concubitus cum consanguineis in linea ascendente, vel descendente; immo etiam in linea collaterali intra certos gradus; Quinimmo hanc reverentiam nobis insinuant quaedem irrationabilia animalia, quae ex ingenito reverentiae instinctu nolunt perentibus misceri; Unde Aristoteles *lib.* 9. *Historiae animalium cap.* 47. refert a Camelo, qui ex fraude Camelerii fuerat congressus cum matre, interfectum esse deceptorem; equum vero similiter deceptum se ex alto praecipitasse. Sic Henno *loc. cit. quaest.* 3. *concl.* 2.

An incestus inter diversos consanguinitatis, vel affinitatis gradus commissi distinguentur specie? Affirmant aliqui, & negant alii; Unde cum utreque opinio sit probabilis, & incestus eo gravius peccatum sit, quo gradus est propinquior, talis gradus est in Confessione exprimendus saltem pro majori securitate, ut fatentur passim Doctores eriem sententiae tenentis ipsos incestus non distingui specie. Immo varii ex ipsis dicunt, 17 quod non obstante incestuum identitete specifica, necessario juxra gradus suos sunt in Confessione exprimendi, quia licet speciem non mutent, melitiam notabiliter aggravant, & ideo obligationi suae non satisfacit, qui dicit simpliciter se commisisse incestum, sed debet exprimere an cum Matre, vel Noverca, an cum Filia, vel cum sorore, vel cum Metertera, an cum Cognata germana, vel alia, & sic de aliis; Sic inrer alios expresse Henno *loc. cit. conclus.* 3. Item an cum Affine, vel cum Cognato Spirituali, vel legali; Item an cum Filia Confessionis, ut pro-

ba-

babiliter tenent Sanchez, Coninch, Fagundez, & ceteri citati, & secuti a Busembaum *lib. 3. part. 1. cap. 2. dub. 2. num. 5.* La Croix *ibidem*, *& lib. 6. part. 2. a num.* 1073. contra Sa, Dianam, & alios.
18 Incestuosus volens post copulam incestuosam contrahere in gradu prohibito, debet pro
dispensatione recurrere ad Sacram Pœnitentiariam, si tam copula quam gradus sint occul-
19 ti. Si tamen gradus est publicus, copula vero est occulta, debet prius petere a Dataria dispensationem gradus, & postea a Sacra Pœnitentiaria dispensationem impedimenti orti ex copula incestuosa occulta, Sanchez *de Matrimonio disputat. 25. num. 11. & 12.* Clericatus *cap. 71. num. 10.* Felix Potestas *tom. 1. part. 2. n.* 2156. & alii.
20 Incestuosus an, & quando possit, & debeat, vel non, petere, & reddere, vel offerre debitum? Vid. verb. *Debitum Conjugale per totum.*
21 Stuprum stricte sumptum est violenta defloratio puellæ virginis, seu est concubitus
cum puella virgine, ipsa invita, seu per
22 vim coacta. *Sic in re Doctores communiter.* Punitur autem ly *Violenta*, vel *ipsa invita*, seu *per vim coacta*, ut excludatur copula, in quam consentit virgo, quia talis copula in quam consentit virgo, pertinet potius ad simplicem Fornicationem quam ad stuprum stri-
23 cte, & proprie sumptum. Censetur vero virgo violenter, vel ipsa invita, seu per vim coacta deflorati, sic ut ejus defloratio dicatur stuprum stricte, & proprie sumptum, quando vi, timore, dolo, fraude, aut ficta promissione Matrimonii, & hujusmodi deci-
24 pitur, & inducitur ad copulam. Dicitur notanter *puella virginis*, seu cum *puella virgine*, ut excludatur concubitus etiam violentus corruptæ, seu illius, quæ antea habuerat copulam, quia ille violentus concubitus non est stuprum cum non sit violatio integritatis virginalis.
25 Stuprum est gravissimum, & speciale peccatum ob gravissimam injuriam, quam stuprator infert puellæ virgini, & ejus paren-
26 tibus. Unde stuprator tenetur in Foro conscientiæ, aut illam ducere in uxorem, aut illam honeste dotare, secundum sui possibi-
27 litatem, & viri prudentis arbitrio; Si tamen puella ob illatum stuprum nullum aliud damnum passa fuit, puta, quia factum mansit occultum, & æque honestum Matrimonium consecuta est, ac si non fuisset stuprata, stuprator ad nullam obligatur restitutionem ante judicis sententiam, quia pro injuria, secluso damno, nulla debetur restitutio, sed pœna a judice; Sic quo ad omnes has tres ultimas conclusiones *Doctores passim.* Alia quo ad hæc *vid. verb. Dos art. 2. a num. 14. ad 38.* ubi late de omnibus.

Raptus quid sit? & omnia, quæ ipsum & 28
Raptorem concernunt. Vide verb. *Impedimenta Matrimonii artic. 2. a num.* 103. *ad num.* 117.

Sacrilegium carnale, & personale est con- 29
cubitus illicitus personæ, aut Sacræ cum Sacra, aut Sacræ cum non Sacra, aut non Sa-
cræ cum Sacra; *Est in re communis.* Sacri- 30
legium est peccatum gravissimum, & speciale contra virtutem Religionis. *Communis.*
Qui simul est Sacerdos, & Religiosus non 31
committit duplex Sacrilegium violando castitatem, sed unicum gravius, quia moraliter est una numero malitia contra eandem
virtutem Religionis. *Communis.* Si ambæ 32
personæ, quæ peccant, sunt Sacræ, est duplex Sacrilegium in Confessione exprimendum ob duas injurias, & irreverentias numero distinctas. *Sic Doctores passim.*

Peccatum contra naturam, quod est vitium 33
inter ceteras Luxuriæ species gravissimum, est actus Luxuriæ, quo fit seminatio modis repugnantibus institutioni naturæ. *Est in re com-*
munis. Hoc peccatum, ut jam fuit dictum su- 34
pra *sub num.* 2. subdividitur in Mollitiem, Inordinatum concubitum, Sodomiam, & Bestialitatem. *Communis.*

Mollities, seu Pollutio est voluntaria se- 35
minis effusio extra vas solius voluptatis gra-
tia facta. *Est in re communis.* Mollities, 36
seu Pollutio, quæ ab Apostolo 2. *ad Corinthios* 12. *ad Galatas* 5. alio nomine vocatur *Immunditia*, quando est perfecte voluntaria, est peccatum mortale contra naturam, quia est contra ordinem naturæ, & generationis; Unde omnino excludit a Regno Dei; ut expresse dicit Apostolus 1. *ad Corinthios cap. 6.* ibi: *Neque Molles Regnum Dei possidebunt*, *& ad Galatas* 5. ibi: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt Fornicatio, Immunditia, Impudicitia &c. quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur.*

Mollities est ab intrinseco mala, adeo ut 37
etiam seclusa prohibitione Divina adhuc foret mala, & sic nunquam neque prætextu tuendæ sanitatis, vel vitandæ alias certæ mortis,

tis, licitum est intendere, & directe procurare mollitiem, seu pollutionem; unde merito Innocentius XI. die 2. Martii 1679. inter alias sequentem damnavit propositionem 49. in ordine: *Mollities jure naturæ prohibita non est; Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.*

38 Desiderare efficaciter, ut eveniat naturaliter pollutio, vel de ipsa jam secuta gaudere ob delectationem, est omnino illicitum.

39 *Communis*. Non est tamen illicitum desiderare inefficaciter ut pollutio mere naturalis, & omnino involuntaria in somno eveniat, vel de ea naturaliter & involuntarie secuta gaudere, ob aliquem finem bonum, verb. gratia tentationis sedandæ, vel sanitatis recuperandæ. Tunc enim Pollutio mere naturaliter eveniens, non est nisi spontanea, & naturalis evacuatio, seu exoneratio naturæ, seu corporis, qualis est emissio sudoris, vel aliorum superfluorum excrementorum. Sanchez *in Decalog. lib.* 1. *cap.* 2. *a numer.* 18. Tannerus *de peccatis, dist.* 4. *quæst.* 2. *n.* 145. Platell. *de peccat. num.* 244. Lessius *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 105. Layman *lib.* 3. *sect.* 4. *num.* 17. Vasquez 1. 2. *disputat.* 115. *cap.* 3. Navarrus *in Manual. cap.* 16. *num.* 7. *& sequent.* cum pluribus ibi citatis, Reiffenstuel *Theolog. Moralis tract.* 9. *distinct.* 1. *qu.* 5. *numer.* 55. Busembaum *libr.* 3. *part.* 1. *tractat.* 4. *cap.* 2. *dub.* 4. *num.* 4. La Croix *ibidem num.* 932. ubi dicit hanc esse communiorem sententiam. Sporer *tom.* 1. *tractat.* 1. *cap.* 6. *num.* 34. ubi hanc appellat communiorem doctrinam, & sic alii plures contra Silvium, Azorium, Henno *loc. cit. qu.* 7. *art.* 3. *concl.* 1. *&* 2. & alios. Vide verb. *Delectatio morosa a num.* 15. *ad* 23.

40 Pollutio in somnis involuntarie secuta, non est peccatum; quia est effectus mere naturalis.

41 *Communis*. Potest tamen Pollutio in somnis esse peccatum, si oriatur ex causa prædicta illicita, aut otiosa, proxime ordinata ad venerem, ut sunt tactus, aspectus impudici, lectio, locutio, aut auditio turpium, & hujusmodi, quia tunc talis pollutio, quamvis non sit directe intenta, si fuit prævisa, est voluntaria in causa, & indirecte volita.

42 Si autem pollutio oriatur ex causa tantum remota, & per accidens ad ipsam concurrente, ut est usus, aut potus calidorum, nimia comestio aut potatio, equitatio, & hujusmodi, tunc non est peccatum mortale, quia in talem rem, seu causam remotam, non ordinatam de se ad venerem, consentiens non ideo censetur velle effectum, seu pollutionem, sed potius per accidens eam patitur. Lessius *loc. citat. num.* 90. *&* 100. Filliucius *tractat.* 30. *num.* 152. Sanchez *loc. citat.* Busembaum *loc. citat. num.* 6. & alii passim.

Pollutionem omnino involuntariam sponte sua naturaliter evenientem, aut in somnis jam cœptam non impediens, nec reprimens, non peccat, quia id non est ipsam procurare, sed pati ut effluat, quod alias corruptum sanitatem læderet. Unde in tali casu dummodo absit periculum consensus in delectationem, seu complacentiam, potest sanitatis causa sinere, ut natura sponte sua se exoneret. Clericatus *cap.* 73. *num.* 4. Mastrius *disputat.* 11. *num.* 129. Sanchez *de Matrimonio lib. disputat.* 17. *num.* 17. Busembaum *loc. citat.* 2. Felix Potestas *tom.* 1. *part.* 2. *num.* 2168. & alii. Immo Sanchez *loc. citat.* cum aliis idem admittit, etiamsi pollutio orta esset prius ex culpa, dummodo de ea doleat, & consensum ulteriorem abstrahat. 43

Facturus actionem aliquam necessariam, seu licitam & honestam, & prævidens inde naturaliter secuturam pollutionem, nullo tamen modo a se volitam, & intentam, non tenetur abstinere a tali actione, dummodo absit periculum consensus in delectationem. Clericatus *cap.* 73. *num.* 6. Tamburin. *lib.* 7. *Decalog. cap.* 7. §. 2. Layman *loc. cit. n.* 16. Mendo *verb. Pollutio*, Felix Potestas *loc. citat. num.* 2166. Busembaum *loc. citat. num.* 5. cum Sanchez, Filliucio, Navarro, ibi citatis, Reiffenstuel *loc. citat. num.* 53. testans de communi; Et ratio est, quia prosequenti suum jus non imputatur effectus per accidens, & præter intentionem & consensum ipsius secutus; Unde quamvis quis prævideat secuturam pollutionem ex auditione Confessionum mulierum, ex lectione casuum conscientiæ, ex necessario tactu sui, vel alterius, & hujusmodi, dummodo absit periculum consensus in delectationem, potest nihilominus licite audire Confessiones mulierum, legere casus conscientiæ, tangere se, & alios ex necessitate, & hujusmodi; Secus autem si adesset periculum consensus in delectationem, quia tunc cognoscens quis ex simili occasione sæpius fuisse mortaliter lapsum, teneretur a similibus actionibus, & officiis, 44

ficiis, quantumvis licitis & honestis abstinere, ut advertunt citati Doctores, & alii.

45 Polluens se cum imaginatione, seu desiderio peccandi cum persona soluta, conjugata, voto castitatis obstricta, consanguinea, vel affine, debet in Confessione circumstantiam personæ exprimere, quia juxta qualitatem personæ illicite concupitæ, intervenit in tali pollutione alia distincta specie malitia, & turpitudo. *Communis*.

46 Inordinatus concubitus, seu indebitus concumbendi modus est actus peccaminosus contra naturam, quo vir concumbit cum femina modo inordinato, & indebito, ita ut impediatur generatio. Sic Filliucius *tract.* 30. *cap.* 8. *num.* 161. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 64. & alii. Et notanter dicitur, *ita ut impediatur generatio*, quia alioquin in rigore, non esset peccatum contra naturam.

47 Unde Conjuges gravissime peccant contra naturam, si voluntarie concumbant modo tali, quo certo impediatur generatio; quia generationem impedire gravissime repugnat bono prolis, & naturæ, & ideo intrinsece malum est, & nullo casu potest cohonestari.

48 *Communis*. Sic mortaliter peccant conjuges, si se retrahant in actu seminationis, ne proles concipiatur. *Communis* propter dictam rationem.

49 Conjuges, qui in copula vas naturale servantes variant situm, & modum coeundi ordinarium, si id faciant sine seminis perdendi periculo, & ex aliqua justa causa quia verbi gratia mulier est prægnans, vel quia corporis dispositio propter pinguedinem aliter fieri non patitur, tunc excusantur a peccato; Si vero id faciant sine justa causa, ordinarie peccant saltem venialiter: Et si id faciant cum seminis perdendi periculo, peccant graviter. Hinc Conjuges sic indebite, & inordinate congredientes sine justa causa, sunt graviter reprehendendi. *Sic Doctores communiter*.

50 Sodomia, sic dicta a Sodoma Civitate, quæ propter nefandum hoc vitium, quod ibi, & finitimis Civitatibus plurimum grassabatur, una cum ipsis igne cœlitus delapso fuit con-

51 cremata; *Genesis cap.* 19. est coitus libidinosus cum persona indebita, vel si cum persona debita, in vase indebito. *Sic in re com-

52 munis*. Sodomia est duplex, una perfecta, altera imperfecta; Sodomia perfecta est concubitus masculi cum masculo, aut feminæ cum femina. *Sic communior Doctorum* cum D. Thoma 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 11. Sporer *Theolog. Sacramental. part.* 4. *cap.* 3. *sect.* 6. *numer.* 626. & 627. Busembaum *loc. cit. dub.* 3. *num.* 14. Henno *loc. citat. quæst.* 6. *artic.* 4. Reiffenstuel *lib.* 5. *Decretal. tit.* 16. *num.* 83 & aliis; *arg. cap. Usus* 14. *caus.* 32. *quæst.* 6. contra aliquos volentes concubitum feminæ cum femina esse Sodomiam imperfectam. Sodomia imperfecta est concubitus viri cum femina extra vas naturale. *Sic Doctores citati*, *& alii*. Sodomia perfecta differt specie ab 53 imperfecta, & ideo est in Confessione specificanda, quia Sodomia perfecta fit cum affectu ad sexum indebitum: Imperfecta vero fit cum affectu quidem ad sexum debitum, sed in vase indebito.

Sodomia perfecta committitur inter masculos, sive coeant inter se in vase præpostero, sive (quod horrendum est) in ore; Et 54 inter feminas committitur, sive utantur vase anteriori, sive posteriori, cum secundum plurimos feminæ inter se ita misceri possint, & ita invicem exardescere, ut ementiris virilibus congressibus, instrumentis quibusdam diabolicis semen intra vas, sive anterius, sive posterius recipiatur, & sic habeatur Sodomia proprie dicta, quæ præsertim consistit in affectu ad sexum indebitum.

Ut Sodomia sit casus reservatus (nisi ali- 55 ter in reservatione ab Ordinario exprimatur) requiritur, quod actus sit completus cum effusione seminis intra vas, qua deficiente sive in masculis, sive in feminis, non est casus reservatus, quia non censetur Sodomia completa, & consummata. *Sic Doctores citati*, & alii.

Sodomia sive perfecta, sive imperfecta ul- 56 tra propriam malitiam, habet aliam speciem distinctam in Confessione explicandam, si personæ copulatæ sint vel Deo Sacræ, vel conjugatæ, vel consanguineæ, seu affines; tunc enim committitur etiam vel Sacrilegium, vel Adulterium, vel Incestus; & quidem aliquando duplex Sacrilegium, vel Adulterium, si utraque persona est Deo Sacra, vel conjugata. *Sic Doctores citati*, & alii passim.

Probabilius est in confessione peccati So- 57 domiæ adesse obligationem exprimendi, an quis fuerit agens, vel patiens, quia agens se polluit, non sic patiens. Leander *de Pœnitentia disputat.* 8. §. 3. *quæst.* 6. Lugo *de Pœnitentia disputat.* 16. *num.* 243. Mendo *disputat.* 5. *numer.* 188. Henno *loc. citat. art.*

artic. 4. *conclus.* 1. La Croix *libr.* 6. *par.* 2. *numer.* 1080. cum aliis ibi citatis contra plures id negantes cum Diana pluribus in locis, & præsertim *part.* 1. *tractat.* 1. *resol.* 11. & *tract.* 3. *resol.* 4. & *in compendio*, *verb. Sodomia num.* 2.

58 Complexus duorum masculorum se carnaliter per modum copulæ commiscentium cum affectu ad eundem masculinum sexum, sicuti & complexus duarum feminarum similiter se carnaliter commiscentium cum affectu ad eundem femineum sexum, cum effusione seminis, licet ipsum semen in nullo vase emittatur, sed in membris effluat, reducitur ad Sodomiam, estque hæc circumstantia in Confessione explicanda, nec sufficit dicere se exercuisse mollitiem, quia hæc tendit ad explendam libidinem sine speciali affectu ad indebitum sexum. Tamburinus *lib.* 7. *cap.* 7. §. 2. La Croix *loc. citat. num.* 1082. & alii plures contra alios volentes, quod

59 talis complexus sit sola mollities. Non reduceretur tamen ad peccatum Sodomiæ si mas se pollueret inter coxendices, brachia, seu alias partes feminæ extra quodlibet vas, quia sic nec haberet affectum ad sexum indebitum, nec ad indebitum vas; adeoque sufficeret in confessione explicare se polluisse cum tactibus impudicis, sed consortio feminæ conjugatæ, vel Deo Sacræ, vel consanguineæ, aut affinis. *Sic passim Doctores*.

60 Rei hujus nefandi & horrendi criminis Sodomiæ Jure Civili puniuntur pœna ignis, ut patet *ex Codice Theodosiano libr.* 9. *titul.* 7. ubi dicitur: *Hujus* (scilicet Sodomiæ) *scelus spectante populo, flammæ vindices expiabunt*; Et idem observari mandavit Carolus Quintus *Ordin. Crim. artic.* 116. Jure autem Canonico Laici de Sodomia convicti jubentur excommunicari, *cap. Clerici* 3. *de excessibus Prælat.* ibi: *Si Laici, excommunicationi subdantur, & a Cœtu fidelium penitus fiant alieni*. Insuper declarantur infames; *cap. Infames* 2. *caus.* 3. *quæst.* 7. & conceditur facultas eorum uxoribus, ut possint ab eis discedere, sicut ab adulteris: *argum. cap. Omnes* 7. *caus.* 31. *quæst.* 7. Clerici vero de Sodomia convicti Jure communi Canonico privantur Beneficio, & a statu & Ordine Clericali abjiciuntur; *citat. cap. Clerici* 4. *de excessibus Prælatorum*, & ex Constitutione Sancti Pii Quinti incipient. *Horrendum illud scelus*. Clerici Sodomiam exercentes privantur omni Privilegio Clericali, Officio, Beneficio, & Dignitate, ac degradati traduntur Potestati sæculari puniendi ut Laici hoc in exitio devoluti. Dictas 61 autem pœnas non incurrit, qui mulierem cognoscit Sodomitice, quia hæc Sodomia est imperfecta; nec qui mixtus masculo non seminavit intra vas, quia non est Sodomia consummata. Leges autem pœnales, nisi in ipsis aliter exprimatur, afficiunt solum delictum perfectum & consummatum; *argum. cap. Odia* 15. & *cap. In pœnis* 49. *de Regulis Juris*. Nec dictæ pœnæ aliquem 62 ligant ante Judicis sententiam criminis declaratoriam: *Sic Doctores communiter*. Hic 63 in detestationem tanti criminis est sciendum, quod Sodomitæ omnes mortui fuerunt in illa nocte, qua Jesus Christus natus est, ut ex multis refert Barbosa de *Officio & potestate Episcopi part.* 2. *allegat.* 44. *numer.* 2.

Bestialitas est coitus cum Brutis: *Est in* 64 *re communis*. In confitendo peccato Bestiali- 65 tatis non est opus dicere, cum qua specie animalis sit commissa, quia manet eadem malitia, sive fiat cum cane, ove, & hujusmodi: malitia enim Bestialitatis consistit in hoc, quod non servetur eadem species, & natura; & omnia animalia conveniunt in hac una ratione, quod non sint ejusdem speciei cum homine; Filliucius *tractat.* 30. *cap.* 8. *num.* 161. La Croix *loc. citat. num.* 1083. Reiffenstuel *loc. citat. numer.* 59. & alii communiter. Explicari ta- 66 men debet an sit facta cum Bestia mare, vel femella; & an in vase naturali, aut in præpostero, quia sunt diversæ deordinationes. Mendo *distinct.* 5. *quæst.* 25. La Croix *loc. citat. numer.* 1083. & alii contra alios.

Ad speciem Bestialitatis reducitur coitus 67 viri, aut feminæ cum Dæmone succubo, vel incubo, quia licet Dæmon assumat formam hominis, de facto tamen specie differt ab illo. *Communis*. Hinc in coitu vi- 68 ri, aut mulieris cum Dæmone triplex ordinarie concurrit peccatum specie distinctum in Confessione exprimendum: Primo, scilicet peccatum Bestialitatis, quia detorquetur affectus ad non hominem. Secundo, peccatum Superstitionis, quia est speciale peccatum contra virtutem Religionis habere commercium cum maximo Dei, & hominum hoste; Tertio, peccatum illius speciei, circa quod fertur affectus, itaut si vir miscea-

tur

tur Dæmoni tamquam masculo, sit peccatum Sodomiæ; si tamquam feminæ liberæ est peccatum Fornicationis, si tamquam consanguineæ, aut affini sit Incestus, si tamquam conjugatæ sit Adulterium, si tamquam Deo Sacræ sit Sacrilegium.

69 Bestialitas est omnium peccatorum contra naturam gravissimum, quia congressus ille inter diversas species maxime repugnat naturæ; Hinc Glossa interpretatur, quod de hoc scelere loqueretur Joseph *Genes.* 27. dum *accusavit fratres suos apud patrem crimine pessimo*, & Levitici *cap.* 20. prohibetur coitus ille sub pœna mortis, & statuitur ut Bestia, & Bestialitatem perpetrans interficiantur. Quod & nunc eo magis servatur apud Catholicos, & præsertim in Germania, & pluribus aliis Regnis, & Provinciis, ubi ut refert Farinacius in *Praxi Criminali part.* 5. *quæst.* 148. *titul.* 16. *num.* 46. uterque in detestationem tanti sceleris igne concrematur; & non una semel vice hoc fuisse servatum testatur.

70 Mollities, Sodomia, & Bestialitas habent malitias specie distinctas, quia licet opponantur eidem virtuti Castitatis, opponuntur tamen ei secundum notabiliter diversas honestates; Unde qui Sodomiam, aut Bestialitatem commisit, non satisfacit in Confessione eam exprimendo sub nomine *Pollutionis* dicendo se procurasse pollutionem; Hinc justissime Alexander Septimus, die vigesima quarta Septembris millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, inter alias damnavit sequentem propositionem in ordine 24. *Mollities, Sodomia, & Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.*

71 Impudicitia, quæ ut dictum fuit supra *sub num.* 2. prædictis Luxuriæ speciebus accedit, nihil aliud est, quam species Luxuriæ inchoatæ, seu quæ non pertingit usque ad copulam, seu seminationem, ut sunt oscula venerea, tactus, & aspectus impudici, verba obscena, scripta lasciva, turpes cantiones, repræsentationes, & comœdiæ impuræ, & hujusmodi, & de hac impudicitia loquitur Apostolus ad Galatas 5. ibi: *Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt Fornicatio, Immunditia, Impudicitia, Luxuria &c. quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur.*

Unde oscula, tactus, & amplexus impudici habiti ob delectationem sensualem veneream inter personas solutas sunt peccata mortalia. *Communis*. Unde merito ab Alexandro Septimo, die decima octava Martii millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto, fuit inter alias proscripta sequens propositio in ordine 40. *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.* 72

Oscula, tactus, & amplexus, si fiant secundum morem patriæ causa urbanitatis, amicitiæ fovendæ, pacis, benevolentiæ, debiti obsequii, & hujusmodi, per se loquendo excusantur a peccato, & licent. *Communis*, quia oscula, tactus, & amplexus non sunt intrinsece mali, sed indifferentes, adeoque sunt liciti, cum fiunt ob aliquem honestum finem ex assignatis, & similibus. (*a*) 73

Tactus, & oscula facta in partibus inhonestis, impudicis, & verendis a personis solutis, sunt peccata mortalia, quia de se sunt valde indecentia, & ad delectationem veneream tendunt, eamque valde excitant. *Communis* cum Diana *part.* 3. *tractat.* 4. *resolut.* 225. La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 905. & supracitatis. Immo tactus & oscula impudica verendorum sunt peccata mortalia etiam 74 75

Romani Theologi Nota.

(*a*) Quoad oscula, tactus, & amplexus inter personas præsertim diversi sexus, hæc attente notanda sunt. Primum gravi culpa non carere, si ob sensualem delectationem fiant; deinde si certum periculum sit hujusmodi delectationis, vel pravi desiderii excitandi; ita enim agentes sese periculo peccandi exponerent; qui vero periculo se exponit peccandi, revera peccat. Demum si alterutra persona, vel hac delectatione afficeretur, vel in hujusmodi certo periculo per oscula poneretur; Nam id ex parte utriusque videndum est, ut oscula, tactus, amplexusque ab omni protsus culpa liberentur. Quæ quidem notanda attente sunt, ut in hujusmodi usibus peccata caveamus.

jam in illis, qui propter defectum ætatis, aut alia de causa seminare non possunt, quia ex sua natura tendunt ad pollutionem, & spiritus venereos notabiliter excitant. Tamburin. *lib.* 7. *cap.* 7. §. 2. La Croix *loc. cit. num.* 906. Sporer *ibi cit.* & alii.

76 Osculari pueros ex affectu teneræ infantilis ætatis, item eos complecti, tangere, captando delectationem sensibilem ex mollitie carnis teneræ, per se loquendo secluso consensu, aut complacentia turpi, vel nullum est peccatum, vel tantum veniale. Sanchez *de Matrimonio lib.* 9. *disputat.* 46. *numer.* 13. Sporer *tom.* 1. *tractat.* 1. *cap.* 5. *sect.* 2. *sub numer.* 19. & *tom.* 3. *part.* 4. *cap.* 3. *sect.* 4. *num.* 692. La Croix *loc. cit. num.* 901. Jacobus Marchant. *resolut. Pastoral. part.* 1. *cap.* 6. *quæst.* 6. & alii.

77 Ancillæ teneros pueros vestientes, lavantes, eorumque pudenda tangentes, vel aspicientes, etsi motus sensualis exurgat, secluso consensu, aut complacentia turpi, aut non peccant, si ita officium exigat, aut solum peccant venialiter, si leviter, & ex curiositate faciant: Si tamen id facerent cum mora, ordinarie peccarent mortaliter, ob mortale periculum consensus libidinosi. Sporer *loc. citat.* La Croix *loc. citat. num.* 902. & alii.

78 Aspicere animalia coeuntia, ex curiositate, vel levitate tantum, seclusa voluntaria complacentia libidinosa, est peccatum tantum veniale, quia id non multum excitare solet ad libidinem. *Communis*, teste Sporer *citat. num.*

79 19. (*a*) Insuper eadem animalia, minora præsertim, ut catellos, catos, & hujusmodi, molliter tractare, demulcere, etiam eorum pudenda contrectare, ex sola curiositate, vel levitate sine ulla impura delectatione, ordinarie est tantum peccatum veniale, Sanchez *lib.* 9. *de Matrimonio disp.* 46. *num.* 15. Sporer *cit. tract.* 1. *cap.* 5. *sub num.* 19. & *cit. part.* 4. *cap.* 3. *num.* 697. La Croix *loc. cit. num.* 903. & alios citans Diana *part.* 2. *tract.* 17. *resolut.*

37. Esset tamen mortale ita Bruti alicujus pudenda fricare, ut semen expelleret, ex curiositate illud videndi, & ob delectationem sensibilem, quia talis fricatio pudendorum Bruti facta ob sensibilem delectationem, principium ex se est impuræ libidinis. Tamburinus *lib.* 7. *Decalog. cap.* 8. §. 2. *num.* 5. Sporer *loc. cit. numer.* 697. Bonacina, & Salas *ibi citati*, & alii. 80

Personæ ejusdem sexus simul nudæ existentes in balneo, in habitaculo, seu alibi, & se invicem ex curiositate aspicientes, seu ex levitate, & joco tangentes, etiam in partibus verendis cum motu sensualitatis, secluso libidinoso consensu, & complacentia turpi, non peccant graviter. Sporer *cit. part.* 4. *cap.* 3. 81
num. 693. & alii passim. Peccant autem ordinarie graviter sic aspicientes, vel tangentes personas diversi sexus, aut concubitus humani, etiam secluso affectu venereo, quia tunc est semper morale periculum consensus libidinosi, & adest gravissima indecentia. Sporer *loc. cit. num.* 693. Busembaum *lib.* 3. *part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 2. *dub.* 1. *num.* 6. cum Sanchez, Filliucio, Laym. ibi citatis. Henno, *tom.* 1. *tract. in Decalog. disput.* 6. *quæst.* 6. *artic.* 3. *conclus.* 1. & alii. 82

Seipsum vero aspicere, vel tangere ex curio- 82

Nota Romani Theologi.

(*a*) Qui ex curiositate, vel levitate actus hujusmodi aspiciant, a gravi culpa liberari haud possunt, si periculo complacentiæ, delectationis, atque pravi desiderii sese exponant. At difficile admodum est, ut hujusmodi periculum absit, ut consideranti patet. Id quoque dicendum de iis, qui ex curiositate, vel vano solatio turpia, & obscena legant, vel canant; dum enim tantæ non sint ignorantiæ, vel stupiditatis hæc legentes, aut canentes, ut ad ea quæ dicunt nullimode attendant, aut ea non intelligant, vix, & ne vix quidem fieri potest, ut lectiones, & cantilenæ hujusmodi pravas cogitationes non excitent, vel prava desideria non foveant; aut saltem in occasione, & periculo proximo non exponantur habendi pravas cogitationes, ac desideria prava. Quam ob rem non adeo facile generatim pronunciandum est solius culpæ venialis reos esse, qui ex curiositate, vel vano solatio obscenos libros volvant, aut turpes cantilenas canant. In Choreis quoque occasio & peccandi periculum attente considerandum est; Nam si a viris, & mulieribus simul fiant, non facile erit stabilire abesse occasionem, & peccandi periculum: quia etsi fortasse ex parte unius desit, non deerit plerumque in altero: atque hoc satis est, ut improbentur.

riositate, vel levitate, seclusa intentione, & cumplacentia turpi, ordinarie est solum peccatum veniale, quia minor est indecentia, & minus movent ad libidinem propria, quam aliena verenda. Sporer *loc. cit.* Busembaum *loc. cit. num.* 5. & alii passim. Immo apicere, vel tangere verenda proprii corporis ex naturali aliquo, & non malo fine, ne quidem erit veniale, ut si quis, verbi gratia, fricatione velit extinguere pruritum non venereum, cum non adest periculum pullutionis, aut consensus in eam, dato quod involuntarie improviso obveniret. Sanchez *lib. 9. de Matrimon. disputat.* 44. Busembaum *loc. cit. num.* 5. Filliucius *tract.* 30. *num.* 200. & alii passim.

84 Persona suluta permittens se tangi, osculari, & hujusmodi ab alia, quando graviter peccet, vel non? Vide verb. *Femina a numer.* 27. *ad* 30. *& per totum*, ubi multa ad rem.

85 Obscena legere, inhonesta canere, turpia luqui, impudicos gestus facere, turpes comœdias spectare, litteras amatorias, & lascivas scribere, & recipere, talia audire, & similia facere; si hæc fiant cum intentione, & complacentia turpi, vel cum periculo ruinæ spiritualis sui, vel aliorum, sunt peccata mortalia; Si autem fiant ex curiositate, vel levitate tantum, seu ex vano solatio, sine periculo ruinæ spiritualis sui, vel aliorum, sunt solum peccata venialia. Sporer *loc. citat. num.* 695. Sanchez *de Matrimonio lib. 9. disputat.* 46. *a num.* 31. Filliucius *tract.* 30. *quæst.* 3. Busemb. *loc. cit. num.* 8. & alii passim.

86 Libros, cantiones, seu tractatus obscenos componentes, vel divulgantes, comœdias turpes exhibentes, seu repræsentantes, picturas ad libidinem incitantes facientes, seu publico exponentes, & hujusmodi, peccant mortaliter, quia sunt spiritualis ruina multorum, cum & ipsi sciant, & scire debeant plurimos inde in libidinem esse lapsuros, adeoque tot peccatorum fore coram Deo culpabiles, quot personis erunt causa ruinæ spiritualis. Busembaum *loc. citat. num* 19. Filliucius *loc. citat. num.* 7. Spurer *loc. citat.* & alii communiter. De comœdiis vide Pignatell. *tom.* 8. *consultat.* 153. ubi tum ex Sacra Scriptura, tum utroque Jure communi, tum Conciliis Generalibus, & Provincialibus, tum auctoritate Sanctorum Patrum eas condemnat, plurimum invehens in earum Auctores, & spectatores. Vide verb. *Clericus art.* 4. *a num.* 16.

Choreæ, quamvis non paucis sint plenæ periculis, de se tamen non sunt malæ, nec actus libidinis, sed communis lætitiæ; dummodo tamen fiant locis, & temporibus non prohibitis, & modis licitis, scilicet sine malo fine libidinoso, sine tactibus, & gestibus lascivis, aut alio periculo delectationis venereæ; Sic in hoc sensu Choreas non esse malas tenent Cajetanus, Silvester, Armilla, Angelus, Filliucius, Azorius, Busembaum *loc. citat. numer.* 9. Sporer *loc. citat. num.* 694. Henno *loc. citat. quæst.* 9. *artic.* 5. *conclus.* 1. & ipso teste alii communiter; Unde quando Sancti Patres eas interdum acriter reprehendunt, loquuntur de choreis turpibus, seu factis locis, & temporibus prohibitis, ut in locis sacris, & tempore Divinorum Officiorum, aut de eorum abusu; Et dum Sacri Canones eas interdicunt, loquuntur specialiter de Clericis tum Sæcularibus, tum Regularibus, quibus choreæ sunt interdictæ tum Jure Communi antiquo, tum novo, Concilii Tridentini *sess.* 22. *capit.* 1. *de reformation.* Vide verb. *Clericus artic.* 4. *a num.* 13. 87

Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quæ fiunt inter Conjuges sine ordine ad copulam, si fiant cum periculo pollutionis, in uno, vel altero, vel pertineant ad Sodomiam quamdam inchoatam, sunt peccata mortalia; Alias non sunt nisi venialia. *Communis*. 88

Quando autem Conjuges graviter peccent, vel non circa delectationem morosam de actu Conjugii? Vide verb. *Delectatio morosa a num.* 24. *ad* 26. 89

Omnes tactus, oscula, amplexus, turpiloquia, aspectus lascivi, & hujusmodi, quæ fiunt inter sponsos cum delectatione sensibili venerea morosa, directe voluntaria, sunt peccata mortalia; Alias non sunt nisi venialia, & si pudice fiant, ex recto fine, secundum consuetudinem patriæ, sunt licita. *Communis*. 90

Quando autem sponsi graviter peccent, vel non circa delectationem morosam de copula futura, & de dictis tactibus, osculis, amplexibus &c. Vide verb. *Delectatio morosa a num.* 27. *ad* 29. *& num.* 32. 91

Viduæ quando peccent, vel non, circa delectationem morosam de copula præterita? Vide verb. *Delectatio morosa a n.* 30. *ad* 32. 92

Quan-

93 Quando feminæ graviter peccent, vel non in ornamentis, & similibus provocantibus ad lasciviam? Vide verb. *Femina a n.* 14.

94 Quando sint peccata gravia, vel non, cogitationes impuræ, & delectationes morosæ, quæ ex hactenus recensitis oriri solent? Vid. verb. *Delectatio morosa per tot.*

95 In delectatione venerea deliberata, seu in re, vel materia Luxuriæ in se directe, & deliberate volitæ non datur parvitas materiæ excusans a mortali; *Est in re communis;* & fuit approbata a Summis Pontificibus Clemente Octavo, & Paulo Quinto, qui præceperunt denunciari Inquisitoribus eos, qui docerent, amplexus, & oscula libidinosa non esse mortalia, licet sola delectatio venerea in eis placeret sine ordine ad copulam, ut referunt La Croix *lib.* 3. *part.* 1. *num.* 910. Sanchez *in Decalog. cap.* 6. *num.* 12. Reiffenstuel *Theologia Moral. tract.* 9. *dist.* 4. *quæst.* 6. *num.* 85. Castropalao *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 2. *punct.* 10. *num.* 4. Diana *part.* 5. *tract.* 5. *resolut.* 5. Vericell. *tract.* 4. *q.* 16. *num.* 11. & alii passim, qui concludunt, oppositam sententiam esse improbabilem, falsam, erroneam, temerariam, periculosam, & scandalosam, & aliqui apud Mendosa *disput.* 5. *num.* 4. putant esse damnatam. Et concordat propositio 40. inter alias damnata ab Alexandro Septimo die decima octava Martii millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto, jam relata *supra sub num.* 10. & 72. *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem sensibilem, quæ ex osculo oritur secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis;* Unde hæc sententia tamquam jam certissima non indiget ulteriori probatione.

FINIS TOMI QUARTI.

SANCTISSIMI D. N.

CLEMENTIS PP. XIV.

LITTERÆ IN FORMA BREVIS

Quibus Societas Jesu extinguitur, & supprimitur.

ITEM ALIÆ IN SIMILI FORMA BREVIS

Quibus erigitur Congregatio particularis quinque S. R. E. Cardinalium, aliorumque Romanæ Curiæ Prælatorum, & Theologorum pro exequendis iis, quæ in prædictis Extinctionis & Suppressionis litteris ab eodem SS. D. N. decernuntur.

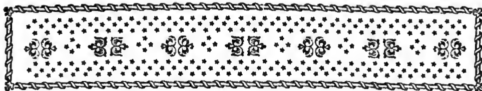

CLEMENS PP. XIV.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

DOMINUS, ac Redemptor noster JESUS CHRISTUS Princeps pacis a Propheta prænuntiatus, quod hunc in mundum veniens per Angelos primum pastoribus significavit, ac demum per se ipsum, antequam in cœlos ascenderet, semel & iterum suis reliquit discipulis; ubi omnia Deo Patri reconciliavisset, pacificans per sanguinem crucis suæ, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt, Apostolis etiam reconciliationis tradidit ministerium, posuitque in eis verbum reconciliationis, ut legatione fungentes pro Christo, qui non est dissentionis Deus, sed pacis, & dilectionis, universo Orbi pacem annuntiarent, & ad id potissimum sua studia conferrent ac labores, ut omnes in Christo geniti solliciti essent servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati sunt in una spe vocationis, ad quam nequaquam pertingitur, ut inquit S. Gregorius Magnus, si non ad eam unita cum proximis mente curratur.

Hoc ipsum potiori quadam ratione nobis divinitus traditum reconciliationis verbum, & ministerium, ubi primum, meritis prorsus imparibus, evecti fuimus ad hanc Petri Sedem, in memoriam revocavimus, die, noctuque præ oculis habuimus, cordique altissime inscriptum gerentes, ei pro viribus satisfacere contendimus, divinam ad id opem assidue implorantes, ut cogitationes, & consilia pacis nobis, & universo dominico gregi Deus infundere dignaretur, ad eamque consequendam tutissimum nobis, firmissimumque aditum reserare. Quinimo probe scientes, divino nos consilio constitutos fuisse super gentes, & super regna, ut in excolenda vinea Sabaoth, conservandoque Christianæ Religionis ædificio, cujus Christus est angularis lapis, evellamus, & destruamus, & disperdamus, & dissipemus, & ædificemus, & plantemus; eo semper fuimus animo constantique voluntate, ut quemadmodum pro Christianæ Reipublicæ quiete, & tranquillitate nihil a nobis prætermittendum esse censuimus, quod plantando, ædificandoque esset quovis modo accommodatum: ita, eodem mutuæ charitatis vinculo expostulante, ad evellendum, destruendumque, quidquid jucundissimum etiam nobis esset, atque gratissimum, & quo carere minime possemus sine maxima animi molestia, & dolore, prompti æque essemus, atque parati.

Non est sane ambigendum, ea inter, quæ ad Catholicæ Reipublicæ bonum, felicitatemque comparandam plurimum conferunt, principem fere locum tribuendum esse regularibus Ordinibus, ex quibus amplissimum in universam Christi Ecclesiam quavis ætate dimanavit ornamentum, præsidium, & utilitas. Hos idcirco Apostolica hæc Sedes approbavit non modo, suisque fulcita est auspiciis, verum etiam pluribus auxit beneficiis, exemptionibus, privilegiis, & facultatibus, ut ex his ad pietatem excolendam, & religionem, ad populorum mores verbo, & exemplo rite informandos, ad fidei unitatem inter fideles servandam, confirmandamque, magis magisque excitarentur, atque inflammarentur. Ast ubi eo res devenit, ut ex aliquo regulari Ordine, vel non amplius uberrimi ii fructus, atque optatissima emolumenta a Christiano populo perciperentur, ad quæ afferenda fuerant primitus instituti, vel detrimento potius esse visi fuerint, ac perturbandæ magis populorum tranquillitati, quam eidem procurandæ accommodati; hæc eadem Apostolica Sedes, quæ eisdem plantandis operam impenderat

rat suam, suamque interposuerat auctoritatem, eos vel novis communire legibus, vel ad pristinam vivendi severitatem revocare, vel penitus etiam evellere, ac dissipare minime dubitavit.

Hac sane de causa Innocentius Papa Tertius prædecessor noster, cum comperiisset nimiam regularium Ordinum diversitatem gravem in Ecclesiam Dei confusionem inducere, in Concilio Generali Lateranensi IV. firmiter prohibuit, ne quis de cetero novam Religionem inveniat: sed quicumque ad religionem converti voluerit unam de approbatis assumat; decrevitque insuper, ut qui voluerit religiosam domum de novo fundare, regulam, & institutionem accipiat de approbatis. Unde consequens fuit, ut non liceret omnino novam religionem instituere sine speciali Romani Pontificis licentia, & merito quidem; nam cum novæ Congregationes majoris perfectionis gratia instituantur, prius ab hac Sancta Apostolica Sede ipsa vitæ futuræ forma examinari, & perpendi debet diligenter, ne sub specie majoris boni, & sanctioris vitæ plurima in Ecclesia Dei incommoda, & fortasse etiam mala exoriantur.

Quamvis vero providentissime hæc fuerint ab Innocentio III. Prædecessore constituta, tamen postmodum non solum ab Apostolica Sede importuna petentium inhiatio aliquorum Ordinum Regularium approbationem extorsit, verum etiam nonnullorum præsumptuosa temeritas diversorum Ordinum præcipue mendicantium nondum approbatorum effrænatam quasi multitudinem adinvenit. Quibus plene cognitis, ut malo statim occurreret, Gregorius Papa X. pariter Prædecessor noster in Generali Concilio Lugdunensi renovata Constitutione ipsius Innocentii III. Prædecessoris, districtius inhibuit, ne aliquis de cetero novum Ordinem, aut religionem adinveniat, vel habitum novæ religionis assumat. Cunctas vero generaliter religiones, & Ordines mendicantes post Concilium Lateranense IV. adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicæ meruerunt, perpetuo prohibuit. Confirmatos autem ab Apostolica Sede modo decrevit subsistere infrascripto: ut videlicet professoribus eorumdem Ordinum ita liceret in illis remanere, si voluerint, quod nullum deinceps ad eorum professionem admitterent, nec de novo domum, vel aliquem locum acquirerent, nec domos, seu loca, quæ habebant, alienare valerent sine ejusdem Sanctæ Sedis licentia speciali. Ea enim omnia dispositioni Sedis Apostolicæ reservavit in Terræ Sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios usus per locorum Ordinarios, vel eos, quibus Sedes ipsa commiserit, convertenda. Personis quoque ipsorum Ordinum omnino interdixit quoad extraneos prædicationis, & audiendi confessiones Officium, aut etiam sepulturam. Declaravit tamen in hac Constitutione minime comprehensos esse Prædicatorum, & Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ Universali proveniens perhibebat approbatos. Voluitque insuper Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum Ordines in solido statu permanere, ex eo quod istorum institutio prædictum Generale Concilium Lateranense præcesserat. Demum singularibus personis Ordinum, ad quos hæc Constitutio extendebatur, transeundi ad reliquos Ordines approbatos licentiam concessit generalem; ita tamen, ut nullus Ordo ad alium, vel Conventus ad Conventum se, ac loca sua totaliter transferret, non obtenta prius speciali Sedis Apostolicæ licentia.

Hiscemet vestigiis secundum temporum circumstantias inhæserunt alii Romani Pontifices Prædecessores nostri, quorum omnium decreta longum esset referre. Inter ceteros vero Clemens Papa V. pariter Prædecessor noster, per suas sub plumbo 6. nonas Maii anno Incarnationis Dominicæ 1312. expeditas litteras Ordinem Militarem, Templariorum nuncupatorum, quamvis legitime confirmatum, & alias de Christiana Republica adeo praeclare meritum, ut a Sede Apostolica insignibus beneficiis, privilegiis, facultatibus, exemptionibus, licentiis cumulatus fuerit, ob universalem diffamationem suppressit, & totaliter extinxit, etiamsi Concilium Generale Viennense, cui negotium examinandum commiserat, a formali, & definitiva ferenda sententia censuerit se abstinere.

Sanctus Pius V. similiter Prædecessor noster, cujus insignem sanctitatem pie colit, & veneratur Ecclesia Catholica, Ordinem Regularem Fratrum Humiliatorum Concilio Lateranensi anteriorem, approbatumque a felicis recordationis Innocentio III. Honorio III. Gregorio IX. & Nicolao V. Romanis Pontificibus Prædecessoribus itidem nostris, ob inobedientiam decretis Apostolicis, discordias domesticas, & externas exortas, nullum omnino futuræ virtutis specimen ostendentem, & ex eo quia aliqui ejusdem Ordinis in necem S. Caroli S. R. E. Cardinalis Borromei Protectoris, ac Visitatoris Apostolici dicti Ordinis scelerate conspiraverint, extinxit, ac penitus abolevit.

Recolendæ memoriæ Urbanus Papa octavus etiam Prædecessor noster per suas in simili forma Brevis die 6. Februarii 1626. expeditas litte-

te-

teras Congregationem Fratrum Conventualium Reformatorum a felicis memoriæ Sixto Papa V. itidem Prædecessore nostro solemniter approbatam, & pluribus beneficiis, ac favoribus auctam, ex eo quia ex prædictis Fratribus ii in Ecclesia Dei spirituales fructus non prodierint, imo quamplures differentiæ inter eosdem Fratres Conventuales Reformatos, ac Fratres Conventuales non Reformatos ortæ fuerint, perpetuo suppressit, ac extinxit: Domus, Conventus, loca, supellectilem, bona, res, actiones, & jura ad prædictam Congregationem spectantia Ordini Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium concessit, & assignavit, exceptis tantum domo Neapolitana, & domo Sancti Antonii de Padua nuncupara de Urbe, quam postremam Cameræ Apostolicæ applicavit, & incorporavit, suæque, suorumque successorum dispositioni reservavit: Fratribus denique prædictæ suppressæ Congregationis ad Fratres S. Francisci Capuccinos, seu de Observantia nuncupatos, transitum permisit.

Idem Urbanus Papa VIII. per alias suas in pari forma Brevis die 2. Decembris 1643. expeditas litteras Ordinem Regularem Sanctorum Ambrosii, & Barnabæ ad nemus perpetuo suppressit, extinxit, & abolevit, subjecitque Regulares prædicti suppressi Ordinis jurisdictioni, & correctioni Ordinariorum locorum, prædictisque Regularibus licentiam concessit se transferendi ad alios Ordines regulares ab Apostolica Sede approbatos. Quam suppressionem rec. memoriæ Innocentius Papa X. Prædecessor quoque noster solemniter per suas sub plumbo Kal. Aprilis anno Incarnationis Dominicæ 1645. expeditas litteras confirmavit; & insuper Beneficia, Domus, & Monasteria prædicti Ordinis, quæ antea regularia erant, ad sæcularitatem reduxit, ac in posterum sæcularia fore, & esse declaravit.

Idemque Innocentius X. Prædecessor per suas in simili forma Brevis die 16. Martii 1645. ob graves perturbationes excitatas inter Regulares Ordinis Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum, etsi Ordo ille prævio maturo examine a Gregorio Papa XV. Prædecessore nostro solemniter approbatus fuerit, præfatum regularem Ordinem in simplicem Congregationem, absque ullorum votorum emissione, ad instar Instituti Congregationis Presbyterorum sæcularium Oratorii in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Vallicella de Urbe S. Philippi Neri nuncupatæ, reduxit: Regularibus prædicti Ordinis sic reducti transitum ad quamcumque religionem approbatam concessit: admissionem Novitiorum, & admissorum professionem interdixit: superioritatem denique, & jurisdictionem, quæ penes Ministrum generalem, Visitatores, aliosque Superiores residebat, in Ordinarios Locorum totaliter transtulit: quæ omnia per aliquot annos consecuta sunt effectum, donec tandem Sedes hæc Apostolica, cognita prædicti Instituti utilitate, illum ad pristinam votorum solemnium formam revocavit, ac in perfectum regularem Ordinem redegit.

Per similes suas in pari forma Brevis die 29. Octobris 1650. expeditas litteras idem Innocentius X. Prædecessor, ob discordias quoque, & dissensiones exortas, suppressit totaliter Ordinem S. Basilii de Armenis: regulares prædicti suppressi Ordinis omnimode jurisdictioni, & obedientiæ Ordinariorum Locorum subjecit in habitu Clericorum sæcularium, assignata iisdem congrua sustentatione ex redditibus Conventuum suppressorum: illisque etiam facultatem transeundi ad quamcumque religionem approbatam concessit.

Pariter ipse Innocentius X. Prædecessor per alias suas in dicta forma Brevis die 22. Junii 1651. expeditas litteras attendens, nullos spirituales fructus ex regulari Congregatione Presbyterorum Boni Jesus in Ecclesia sperari posse, præfatam Congregationem perpetuo extinxit: Regulares prædictos jurisdictioni Ordinariorum Locorum subjecit, assignata eisdem congrua sustentatione ex redditibus suppressæ Congregationis, & cum facultate transeundi ad quemlibet Ordinem regularem approbatum a Sede Apostolica; suoque arbitrio reservavit applicationem bonorum prædictæ Congregationis in alios pios usus.

Denique felicis recordationis Clemens Papa IX. Prædecessor itidem noster cum animadverteret, tres regulares Ordines, Canonicorum videlicet regularium Sancti Georgii in Alga nuncupatorum, Hieronymianorum de Fesulis, ac tandem Jesuatorum a Sancto Johanne Columbano institutorum parum, vel nihil utilitatis, & commodi Christiano populo afferre, aut sperari posse eos esse aliquando allaturos, de iis supprimendis, extinguendisque consilium cepit, idque perfecit suis litteris in simili forma Brevis die 6. Decembris 1668. expeditis; eorumque bona, & redditus satis conspicuos, Venetorum Republica postulante, in eos sumptus impendi voluit, qui ad Cretense bellum adversus Turcas sustinendum erant necessario subeundi.

In his vero omnibus decernendis, perficiendisque satius semper duxerunt Prædecessores nostri

ftri ea uti confultiffima agendi ratione, quam ad intercludendum penitus aditum animorum contentionibus, & ad qualibet amovenda diffidia, vel partium ftudia magis conferre exiftimarunt. Hinc moleſta illa, ac plena negotii prætermiffa methodo, quæ in forenfibus inftituendis judiciis adhiberi confuevit, prudentiæ legibus unice inhærentes, ea poteftatis plenitudine, qua tamquam Chrifti in terris Vicarii, ac fupremi Chriftianæ Reipublicæ moderatores ampliffime donati funt, rem omnem abfolvendam curarunt, quin regularibus Ordinibus fuppreffioni deftinatis, veniam facerent, & facultatem fua experiundi jura, & graviffimas illas vel propulfandi criminationes, vel caufas amoliendi, ob quas ad illud confilii genus fufcipiendum adducebantur.

His igitur, aliifque maximi apud omnes ponderis, & auctoritatis exemplis nobis ante oculos propofitis, vehementique fimul flagrantes cupiditate, ut in ea, quam infta aperiemus, deliberatione, fidenti animo, tutoque pede incedamus, nihil diligentiæ omifimus, & inquifitionis, ut quidquid ad regularis Ordinis, qui Societatis Jefu vulgo dicitur, originem pertinet, progreffum, hodiernumque ftatum perfcrutaremur; & compertum inde habuimus, eum ad animarum falutem, ad hæreticorum, & maxime Infidelium converfionem, ad majus denique pietatis, & religionis incrementum a Sancto fuo Conditore fuiffe inftitutum; atque ad optatiffimum hujufmodi finem facilius feliciufque confequendum, arctiffimo Evangelicæ paupertatis voto tam in communi, quam in particulari fuiffe Deo confecratum, exceptis tantummodo ftudiorum, feu litterarum Collegiis, quibus poffidendi redditus ita facta eft vis, & poteftas, ut nihil tamen ex iis redditibus in ipfius Societatis commodum, utilitatem, ac ufum impendi unquam poffit, atque converti.

His, aliifque Sanctiffimis legibus probata primum fuit eadem Societas Jefu a rec. memoriæ Paulo Papa III. Prædeceffore noftro per fuas fub plumbo 5. Kal. Octobris anno Incarnationis Dominicæ 1540. expeditas litteras, ab eodemque conceffa ei fuit facultas condendi jura, atque ftatuta, quibus Societatis præfidio, incolumitati, atque regimini firmiffime confuleretur. Et quamvis idem Paulus Prædeceffor Societatem ipfam anguftiffimis fexaginta dumtaxat alumnorum limitibus ab initio circumfcripfiffet; per alias tamen fuas itidem fub plumbo pridie Kal. Martii ann. Incarnationis Dominicæ 1543. expeditas litteras locum dedit eadem in Societate iis omnibus, quos in eam excipere illius moderatoribus vifum fuiffet opportunum, aut neceffarium. Anno deinde 1549. fuis in fimili forma Brevis die 15. Novembris expeditis litteris idem Paulus Prædeceffor pluribus, atque ampliffimis privilegiis eamdem Societatem donavit, ac in his indultum alias per eumdem Præpofitis generalibus dictæ Societatis conceffum admittendi viginti Presbyteros Coadjutores fpirituales, eifque impertiendi eafdem facultates, gratiam, & auctoritatem, quibus Socii ipfi profeffi donantur, ad alios quofcumque, quos idoneos fore iidem Præpofiti generales cenfuerint, ullo abfque limite, & numero extendendum voluit, atque mandavit; ac præterea Societatem ipfam, & univerfos illius Socios, & perfonas, illorumque bona quæcumque ab omni fuperioritate, jurifdictione, correctione quorumcumque Ordinariorum exemit, & vindicavit, ac fub fua, & Apoftolicæ Sedis protectione fufcepit.

Haud minor fuit reliquorum Prædecefforum noftrorum eamdem erga Societatem liberalitas, ac munificentia. Conftat enim a rec. memoriæ Julio III. Paulo IV. Pio IV. & V. Gregorio XIII. Sixto V. Gregorio XIV. Clemente VIII. Paulo V. Leone XI. Gregorio XV. Urbano VIII. aliifque Romanis Pontificibus privilegia eidem Societati, jam antea tributa, vel confirmata fuiffe, vel novis aucta acceffionibus, vel apertiffime declarata. Ex ipfo tamen Apoftolicarum Conftitutionum tenore, & verbis palam colligitur; eadem in Societate fuo fere ab initio varia diffidiorum, ac æmulationum femina pullulaffe, ipfos non modo inter Socios, verum etiam cum aliis regularibus Ordinibus, Clero fæculari, Academiis, Univerfitatibus, publicis litterarum gymnafiis, & cum ipfis etiam Principibus, quorum in ditionibus Societas fuerat excepta; eafdemque contentiones, & diffidia excitata modo fuiffe de votorum indole, & natura, de tempore admittendorum Sociorum ad vota, de facultate Socios expellendi, de iifdem Sociis ad facros ordines promovendis fine congrua, ac fine votis folemnibus contra Concilii Tridentini, ac fanctæ memoriæ Pii Papæ V. Prædecefforis noftri decreta; modo de abfoluta poteftate, quam Præpofitus generalis ejufdem Societatis fibi vindicabat, ac de aliis rebus ipfius Societatis regimen fpectantibus; modo de variis doctrinæ capitibus, de fcholis, de exemptionibus, & privilegiis, quæ locorum Ordinarii, aliæque perfonæ in Ecclefiaftica, vel fæculari dignitate conftitutæ fuæ noxia effe jurifdictioni, ac juribus contendebant; ac demum minime defuerunt graviffimæ accufationes eifdem Sociis obje-

objectæ, quæ Christianæ Reipublicæ pacem, ac tranquillitatem non parum perturbarunt.

Multæ hinc ortæ adversus Societatem querimoniæ, quæ nonnullorum etiam Principum auctoritate munitæ, ac relationibus ad rec. memoriæ Paulum IV. Pium V. & Sixtum V. Prædecessores nostros delatæ fuerunt. In his fuit claræ memoriæ Philippus Secundus Hispaniarum Rex Catholicus, qui tum gravissimas, quibus ille vehementer impellebatur, rationes, tum etiam eos, quos ab Hispaniarum Inquisitoribus adversus immoderata Societatis privilegia, ac regiminis formam acceperat clamores, & contentionum capita a nonnullis ejusdem etiam Societatis viris doctrina, & pietate spectatissimis confirmata, eidem Sixto V. Prædecessori exponenda curavit, apud eumdemque egit, ut Apostolicam Societatis visitationem decerneret, atque committeret.

Ipsius Philippi Regis petitionibus, & studiis, quæ summa inniti æquitate animadverterat, annuit idem Sixtus Prædecessor, delegitque ad Apostolici Visitatoris munus Episcopum prudentia, virtute, & doctrina omnibus commendatissimum; ac præterea congregationem designavit nonnullorum S. R. E. Cardinalium, qui rei perficiendæ sedulam navarent operam. Verum dicto Sixto V. Prædecessore immatura morte prærepto, saluberrimum ab eo susceptum consilium evanuit, omnique caruit effectu. Ad supremum autem Apostolatus apicem assumptus felicis recordationis Gregorius PP. XIV. per suas litteras sub plumbo 4. Kal. Julii ann. Dominicæ Incarnationis 1591. expeditas, Societatis institutum amplissime iterum approbavit; rataque haberi jussit, ac firma privilegia quæcumque eidem Societati a suis Prædecessoribus collata; & illud præ ceteris, quo cautum fuerat, ut a Societate expelli, dimittique possent Socii, forma judiciaria minime adhibita, nulla scilicet præmissa inquisitione, nullis confectis actis, nullo ordine judiciario servato, nullisque terminis, etiam substantialibus servatis, sola facti veritate inspecta, culpæ, vel rationabilis causæ tantum ratione habita, ac personarum, aliarumque circumstantiarum. Altissimum insuper silentium imposuit; vetuitque sub pœna potissimum excommunicationis latæ sententiæ, ne quis dictæ Societatis Institutum, constitutiones, aut decreta directe, vel indirecte impugnare auderet, vel aliquid de iis quovis modo immutari curaret. Jus tamen cuilibet reliquit, ut quidquid addendum, minuendum, aut immutandum censeret, sibi tantummodo, & Romanis solum Pontificibus pro tempore existentibus vel immediate, vel per Apostolicæ Sedis Legatos, seu Nuncios significare posset, atque proponere.

Tantum vero abest, ut hæc omnia satis fuerint compescendis adversus Societatem clamoribus, & querelis, quin potius magis magisque universum fere Orbem pervaserunt molestissimæ contentiones de Societatis doctrina; quam fidei veluti Orthodoxæ, bonisque moribus repugnantem plurimi traduxerunt; domesticæ etiam, externæque efferbuerunt dissensiones, & frequentiores factæ sunt in eam, de nimia potissimum terrenorum bonorum cupiditate accusationes; ex quibus omnibus suam hauserunt originem tum perturbationes illæ omnibus satis cognitæ, quæ Sedem Apostolicam ingenti mœrore affecerunt, ac molestia; tum capta a Principibus nonnullis in Societatem consilia. Quo factum est, ut eadem Societas novam Instituti sui, ac privilegiorum confirmationem a felicis recordationis Paulo Papa V. Prædecessore nostro impetratura, coacta fuerit ab eo petere, ut rata habere vellet, suaque confirmare auctoritate decreta quædam in quinta generali Congregatione edita, atque ad verbum exscripta in suis sub plumbo, pridie non. Septembris anno Incarnationis Dominicæ 1606. desuper expeditis litteris; quibus in decretis discretissime legitur, tam internas Sociorum simultates, ac turbas, quam externorum in Societatem querelas, ac postulationes Socios in comitiis congregatos impulisse ad sequens condendum Statutum: „ Quoniam Societas nostra, quæ ad fidei propagationem „ & animarum lucra a Domino excitata est, „ sicut per propria Instituti ministeria, quæ spiritualia arma sunt, cum Ecclesiæ utilitate, „ ac proximorum ædificatione sub crucis vexillo finem feliciter consequi potest, quem intendit; ita & hæc bona impediret, & se maximis periculis exponeret, si ea tractaret, „ quæ sæcularia sunt, & ad res politicas, atque ad status gubernationem pertinent: idcirco sapientissime a nostris majoribus statutum „ est, ut militantes Deo aliis quæ a nostra professione abhorrent non implicemur. Cum autem his præsertim temporibus valde periculosis, pluribus locis, & apud varios Principes „ (quorum tamen amorem, & charitatem sanctæ memoriæ Pater Ignatius coservandam ad „ divinum obsequium pertinere putavit) aliquorum fortasse culpa, & vel ambitione, vel indiscreto zelo religio nostra male audiat; & „ alioquin bonus Christi odor necessarius sit ad „ fructificandum; censuit Congregatio ab omni „ specie mali abstinendum esse, & querelis, „ quoad fieri poterit, etiam ex falsis suspicio-

„ nibus provenientibus, occurrendum. Quare „ præſenti decreto graviter, & ſevere noſtris „ omnibus interdicit, ne in hujuſmodi publicis „ negotiis, etiam invitati, aut allecti ulla ra„ tione ſe immiſceant, nec ullis precibus, aut „ ſuaſionibus ab inſtituto deflectant. Et præte„ rea quibus efficacioribus remediis omnino huic „ morbo, ſicubi opus ſit, medicina adhibeatur, „ patribus Definitoribus accurate decernendum, „ & definiendum commendavit. “

Maximo ſane animi noſtri dolore obſervavimus, tam prædicta, quam alia complura deinceps adhibita remedia nihil ferme virtutis præſetuliſſe, & auctoritatis ad tot, ac tantas evellendas, diſſipandaſque turbas, accuſationes, & querimonias in ſæpedictam Societatem, fruſtraque ad id laboraſſe ceteros Prædeceſſores noſtros Urbanum VIII. Clementem IX. X. XI. & XII. Alexandrum VII. & VIII. Innocentium X. XI. XII. & XIII. & Benedictum XIV. qui optatiſſimam conati ſunt Eccleſiæ reſtituere tranquillitatem plurimis ſaluberrimis editis Conſtitutionibus, tam circa ſæcularia negotia, ſive extra ſacras Miſſiones, ſive earum occaſione minime exercenda, quam circa diſſidia graviſſima, ac jurgia adverſus Locorum Ordinarios, regulares Ordines, loca pia, atque communitates cujuſvis generis in Europa, Aſia, & America non ſine ingenti animarum ruina, ac populorum admiratione a Societate acriter excitata; tum etiam ſuper interpretatione, & praxi Ethnicorum quorumdam rituum aliquibus in locis paſſim adhibita, omiſſis iis, qui ab Univerſali Eccleſia ſunt rite probati; vel ſuper earum ſententiarum uſu, & interpretatione, quas Apoſtolica Sedes tamquam ſcandaloſas, optimæque morum diſciplinæ manifeſte noxias merito proſcripſit; vel aliis demum ſuper rebus maximi equidem momenti, & ad Chriſtianorum dogmatum puritatem ſartam tectam ſervandam apprime neceſſariis; & ex quibus noſtra hac non minus, quam ſuperiori ætate plurima dimanarunt detrimenta, & incommoda; perturbationes nimirum, ac tumultus in nonnullis Catholicis regionibus; Eccleſiæ perſecutiones in quibuſdam Aſiæ, & Europæ provinciis; ingens denique allatus eſt mœror Prædeceſſoribus noſtris, & in his piæ memoriæ Innocentio Papæ XI. qui neceſſitate compulſus eo devenit, ut Societati interdixerit novitios ad habitum admittere; tum Innocentio Papæ XIII. qui eamdem pœnam coactus fuit eidem comminari; ac tandem rec. memoriæ Benedicto Papæ XIV. qui viſitationem Domorum Collegiorumque in ditione chariſſimi in Chriſto filii noſtri Luſitaniæ, & Algarbiorum Regis Fideliſſimi exiſtentium cenſuit decernendam; quin ullum ſubinde, vel Sedi Apoſtolicæ ſolamen, vel Societati auxilium, vel Chriſtianæ Reipublicæ bonum acceſſerit ex noviſſimis Apoſtolicis litteris a felicis recordationis Clemente Papa XIII. immediato Prædeceſſore noſtro extortis potius, ut verbo utamur a Prædeceſſore noſtro Gregorio X. in ſupracitato Lugdunenſi Œcumenico Concilio adhibito, quam impetratis, quibus Societatis Jeſu inſtitutum magnopere commendatur, ac rurſus approbatur.

Poſt tot, tantaſque procellas, ac tempeſtates acerbiſſimas futurum optimus quiſque ſperabat, ut optatiſſima illa tandem aliquando illuceſceret dies, quæ tranquillitatem, & pacem eſſet cumulatiſſime allatura. At Petri Cathedram gubernante eodem Clemente XIII. Prædeceſſore longe difficiliora, ac turbulentiora acceſſerunt tempora. Auctis enim quotidie magis in prædictam Societatem clamoribus, & querelis, quinimo periculoſiſſimis alicubi exortis ſeditionibus, tumultibus, diſſidiis, & ſcandalis, quæ Chriſtianæ charitatis vinculo labefactato, ac pœnitus diſrupto, fidelium animos ad partium ſtudia, odia, & inimicitias vehementer inflammarunt, eo diſcriminis, ac periculi res perducta viſa eſt, ut ii ipſi, quorum avita pietas, ac in Societatem liberalitas hæreditario quodam veluti jure a majoribus accepta omnium fere linguis ſummopere commendatur, chariſſimi nempe in Chriſto Filii noſtri Reges Francorum, Hiſpaniarum, Luſitaniæ, ac utriuſque Siciliæ ſuis ex Regnis, ditionibus, atque provinciis Socios dimittere coacti omnino fuerint, & expellere: hoc unum putantes extremum tot malis ſupereſſe remedium, & penitus neceſſarium ad impediendum, quominus Chriſtiani populi in ipſo ſanctæ Matris Eccleſiæ ſinu ſe ſe invicem laceſſerent, provocarent, lacerarent.

Ratum vero habentes prædicti chariſſimi in Chriſto Filii noſtri remedium hoc firmum eſſe non poſſe, ac Univerſo Chriſtiano Orbi reconciliando accommodatum, niſi Societas ipſa prorſus extingueretur, ac ex integro ſupprimeretur; ſua idcirco apud præfatum Clementem PP. XIII. Prædeceſſorem expoſuerunt ſtudia, ac voluntatem, & qua valebant auctoritate, & precibus, conjunctis ſimul votis expoſtularunt, ut efficaciſſima ea ratione perpetuæ ſuorum ſubditorum ſecuritati, univerſæque Chriſti Eccleſiæ bono providentiſſime conſuleret. Qui tamen præter omnium expectationem contigit ejuſdem Pontificis obitus, rei curſum, exitumque prorſus impedivit. Hinc nobis in eadem Petri Cathedra, divina diſponente clementia, conſtitutis, eadem ſta-

ſtatim oblatæ ſunt preces, petitiones, & vota, quibus ſua quoque addiderunt ſtudia, animique ſententiam Epiſcopi complures, aliique viri dignitate, doctrina, religione plurimum conſpicui.

Ut autem in re tam gravi, tantique momenti tutiſſimum caperemus conſilium, diuturno Nobis temporis ſpatio opus eſſe judicavimus, non modo ut diligenter inquirere, maturius expendere, & conſultiſſime deliberare poſſemus, verum etiam ut multis gemitibus, & continuis precibus ſingulare a Patre luminum expoſceremus auxilium, & præſidium; qua etiam in re Fidelium omnium precibus, pietatiſque operibus nos ſæpius apud Deum juvari curavimus. Perſcrutari inter cetera voluimus quo innitatur fundamento pervagata illa apud plurimos opinio, religionem ſcilicet Clericorum Societatis Jeſu fuiſſe a Concilio Tridentino ſolemni quadam ratione approbatam, & confirmatam; nihilque aliud de ea actum fuiſſe comperimus in citato Concilio, quam ut a generali illo exciperetur decreto, quo de reliquis regularibus Ordinibus cautum fuit, ut finito tempore novitiatus, novitii qui idonei inventi fuerint ad profitendum admittantur, aut a Monaſterio ejiciantur. Quamobrem eadem ſancta Synodus (Seſſ. 25. c. 16. de Regular.) declaravit ſe nolle aliquid innovare, aut prohibere, quin prædicta religio Clericorum Societatis Jeſu, juxta pium eorum Inſtitutum a Sancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino, & ejus Eccleſiæ inſervire poſſit.

Tot itaque, ac tam neceſſariis adhibitis mediis, Divini Spiritus, ut confidimus, adjuti præſentia, & afflatu, necnon muneris noſtri compulſi neceſſitate, quo, & ad Chriſtianæ Reipublicæ quietem, & tranquillitatem conciliandam, fovendam, roborandam, & ad illa omnia penitus de medio tollenda, quæ eidem detrimento vel minimo eſſe poſſunt, quantum vires ſinunt, arctiſſime adigimur; cumque præterea animadverterimus prædictam Societatem Jeſu uberrimos illos, ampliſſimoſque fructus, & utilitates afferre amplius non poſſe, ad quos inſtituta fuit, a tot Prædeceſſoribus noſtris approbata, ac plurimis ornata privilegiis, imo fieri, aut vix, aut nullo modo poſſe, ut ea incolume manente vera pax, ac diuturna Eccleſiæ reſtituatur; his propterea graviſſimis adducti cauſis, aliiſque preſſi rationibus, quas & prudentiæ leges, & optimum Univerſalis Eccleſiæ regimen nobis ſuppeditant, altaque mente repoſitas ſervamus, veſtigiis inhærentes eorumdem Prædeceſſorum noſtrorum, & præſertim memorati Gregorii X. Prædeceſſoris in generali Concilio Lugdunenſi, cum & nunc de Societate agatur, tum Inſtituti ſui, tum privilegiorum etiam ſuorum ratione, Mendicantium Ordinum numero adſcripta, maturo conſilio, ex certa ſcientia, & plenitudine poteſtatis Apoſtolicæ ſæpedictam Societatem extinguimus, & ſupprimimus: tollimus, & abrogamus omnia, & ſingula ejus officia, miniſteria, & adminiſtrationes, Domus, Scholas, Collegia, Hoſpitia, Grancias, & loca quæcumque quavis in Provincia, Regno, & ditione exiſtentia, & modo quolibet ad eam pertinentia; ejus ſtatuta, mores, conſuetudines, Decreta, Conſtitutiones, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, aut alias roboratas; omnia item, & ſingula privilegia, & indulta generalia, vel ſpecialia, quorum tenores præſentibus, ac ſi de verbo ad verbum eſſent inſerta, ac etiamſi quibuſvis formulis, clauſulis irritantibus, & quibuſcumque vinculis, & decretis ſint concepta, pro plene, & ſufficienter expreſſis haberi volumus. Ideoque declaramus caſſatam perpetuo manere, ac penitus extinctam omnem, & quamcumque auctoritatem Præpoſiti Generalis, Provincialium, Viſitatorum, aliorumque quorumlibet dictæ Societatis Superiorum, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus; eamdemque juriſdictionem, & auctoritatem in Locorum Ordinarios totaliter, & omnimode transferimus, juxta modum, caſus, & perſonas, & iis ſub conditionibus, quas infra explicabimus; prohibentes, quemadmodum per præſentes prohibemus, ne ullus amplius in dictam Societatem excipiatur, & ad habitum, ac novitiatum admittatur; qui vero hactenus fuerunt excepti, ad profeſſionem votorum ſimplicium, vel ſolemnium ſub pœna nullitatis admiſſionis, & profeſſionis, aliiſque arbitrio noſtro, nullo modo admitti poſſint, & valeant. Quinimo volumus, præcipimus, & mandamus, ut qui nunc tyrocinio actu vacant, ſtatim, illico, immediate, & cum effectu dimittantur; ac ſimiliter vetamus, ne qui votorum ſimplicium profeſſionem emiſerunt, nulloque ſacro Ordine ſunt uſque adhuc initiati, poſſint ad majores ipſos Ordines promoveri prætextu, aut titulo vel jam emiſſæ in Societate profeſſionis, vel privilegiorum contra Concilii Tridentini decreta eidem Societati collatorum.

Quoniam vero eo noſtra tendunt ſtudia, ut quemadmodum Eccleſiæ utilitatibus, ac populorum tranquillitati conſulere cupimus, ita ſingulis ejuſdem religionis individuis, ſeu ſociis, quorum ſingulares perſonas paterne in Domino diligimus, ſolamen aliquod, & auxilium afferre ſtudeamus, ut ab omnibus, quibus hactenus vexati fuerunt contentionibus, diſſidiis, & ango-

ribus

ribus liberi, fructuosius vineam Domini possint excolere, & animarum saluti uberius prodesse; ideo decernimus, & constituimus, ut socii professi votorum dumtaxat simplicium, & sacris Ordinibus nondum initiati, intra spatium temporis a Locorum Ordinariis definiendum, satis congruum ad munus aliquod, vel officium, vel benevolum receptorem inveniendum, non tamen uno anno longius a data præsentium nostrarum litterarum inchoandum, Domibus, & Collegiis ejusdem Societatis omni votorum simplicium vinculo soluti egredi omnino debeant, eam vivendi rationem suscepturi, quam singulorum vocationi, viribus, & conscientiæ magis aptam in Domino judicaverint; cum & juxta Societatis privilegia dimitti ab ea hi poterant non alia de causa præter eam, quam Superiores prudentiæ, & circumstantiis magis conformem putarent, nulla præmissa citatione, nullis confectis actis, nulloque judiciario ordine servato.

Omnibus autem Sociis ad sacros Ordines promotis veniam facimus, ac potestatem, easdem domos, aut Collegia Societatis deserendi, vel ut ad aliquem ex regularibus Ordinibus a Sede Apostolica approbatis se conferant, ubi probationis tempus a Concilio Tridentino præscriptum debebunt explere, si votorum simplicium professionem in Societate emiserint; si vero solemnium etiam votorum, per sex tantum integros menses in probatione stabunt, super quo benigne cum eis dispensamus, vel ut in sæculo maneant tamquam Presbyteri, & Clerici Sæculares sub omnimoda, ac totali obedientia, & subjectione Ordinariorum, in quorum diœcesi domicilium figant; decernentes insuper, ut his, qui hac ratione in sæculo manebunt, congruum aliquod, donec provisi aliunde non fuerint, assignetur stipendium ex redditibus domus, seu Collegii, ubi morabantur, habito tamen respectu tum redituum, tum onerum eidem annexorum.

Professi vero in sacris Ordinibus jam constituti, qui vel timore ducti non satis honestæ sustentationis ex defectu vel inopia congruæ, vel quia loco carent ubi domicilium sibi comparent, vel ob provectam ætatem, infirmam valetudinem, aliamque justam, gravemque causam, domus Societatis, seu Collegia derelinquere opportunum minime existimaverint, ibidem manere poterunt; ea tamen lege, ut nullam prædictæ domus, seu Collegii administrationem habeant, Clericorum Sæcularium veste tantummodo utantur, vivantque Ordinario ejusdem loci plenissime subjecti. Prohibemus autem omnino quominus in eorum qui deficient locum, alios sufficiant; Domum de novo juxta Concilii Lugdunensis decreta, seu aliquem Locum acquirant; Domos insuper, res, & loca, quæ nunc habent, alienare valeant; quin imo in unam tantum Domum, seu plures, habita ratione Sociorum, qui remanebunt, poterunt congregari, ita, ut Domus, quæ vacuæ relinquentur, possint in pios usus converti juxta id quod sacris canonibus, voluntati fundatorum, divini cultus incremento, animarum saluti, ac publicæ utilitati videbitur suis loco, & tempori recte, riteque accommodatum. Interim vero vir aliquis ex Clero Sæculari prudentia, probisque moribus præditus designabitur, qui dictarum Domorum præsit regimini, deleto penitus, & suppresso nomine Societatis.

Declaramus individuos etiam prædictæ Societatis ex omnibus Provinciis, a quibus jam reperiuntur expulsi, comprehensos esse in hac generali Societatis suppressione; ac proinde volumus, quod supradicti expulsi, etiamsi ad majores Ordines sint, & existant promoti, nisi ad alium regularem Ordinem transierint, ad statum Clericorum, & Presbyterorum Sæcularium ipso facto redigantur, & Locorum Ordinariis totaliter subjiciantur.

Locorum Ordinarii, si eam, qua opus est, deprehenderint virtutem, doctrinam, morumque integritatem in iis, qui e Regulari Societatis Jesu Instituto ad Presbyterorum Sæcularium statum in vim præsentium nostrarum litterarum transierint, poterunt eis pro suo arbitrio facultatem largiri, aut denegare excipiendi sacramentales confessiones Christi Fidelium, aut publicas ad populum habendi sacras conciones, sine qua licentia in scriptis nemo illorum iis fungi muneribus audebit. Hanc tamen facultatem iidem Episcopi, vel Locorum Ordinarii nunquam quoad extraneos iis concedent, qui in Collegiis, aut domibus antea ad Societatem pertinentibus vitam ducent, quibus proinde perpetuo interdicimus Sacramentum pœnitentiæ extraneis administrare, vel prædicare, quemadmodum ipse etiam Gregorius X. Prædecessor in citato Generali Concilio simili modo prohibuit. Qua de re ipsorum Episcoporum oneramus conscientiam, quos memores cupimus severissimæ illius rationis, quam de ovibus eorum curæ commissis Deo sunt reddituri, & durissimi etiam illius judicii, quod iis, qui præsunt, supremus vivorum, & mortuorum Judex minatur.

Volumus præterea, quod si quis eorum, qui Societatis institutum profitebantur, munus exerceat erudiendi in litteris juventutem, aut Magistrum agat in aliquo Collegio, aut schola,

re-

remotis penitus omnibus a regimine, adminiſtratione, & gubernio, iis tantum in docendi munere locus fiat perſeverandi, & poteſtas, qui ad bene de ſuis laboribus ſperandum ſignum aliquod præſeferant, & dummodo ab illis alienos ſe præbeant diſputationibus, & doctrinæ capitibus, quæ ſua vel laxitate, vel inanitate graviſſimas contentiones, & incommoda parere ſolent, & procreare; nec ullo unquam tempore ad hujuſmodi docendi munus ii admittantur, vel in eo, ſi nunc actu verſantur, ſuam ſinantur præſtare operam, qui ſcholarum quietem, ac publicam tranquillitatem non ſunt pro viribus conſervaturi.

Quod vero ad ſacras attinet miſſiones, quarum etiam ratione intelligenda volumus quæcumque de Societatis ſuppreſſione diſpoſuimus, nobis reſervamus, ea media conſtituere, quibus & Infidelium converſio, & diſſidiorum ſedatio facilius, & firmius obtineri poſſit, & comparari.

Caſſatis autem, & penitus abrogatis, ut ſupra, privilegiis quibuſcumque, & ſtatutis ſæpedictæ Societatis, declaramus ejus Socios, ubi a Domibus, & Collegiis Societatis egreſſi, & ad ſtatum Clericorum Sæcularium redacti fuerint, habiles eſſe, & idoneos ad obtinenda juxta ſacrorum canonum, & conſtitutionum Apoſtolicarum decreta, Beneficia quæcumque tam ſine cura quam cum cura, Officia, Dignitates, Perſonatus, & id genus alia, ad quæ omnia eis in Societate manentibus aditus fuerat penitus intercluſus a felicis recordationis Gregorio PP. XIII. per ſuas in ſimili forma Brevis die 10. Septembris 1584. expeditas litteras, quarum initium eſt: *Satis, ſuperque*. Item iiſdem permittimus, quod pariter vetitum eis erat, ut eleemoſynam pro miſſæ celebratione valeant percipere; poſſintque iis omnibus frui gratiis, & favoribus, quibus tamquam Clerici Regulares Societatis Jeſu perpetuo caruiſſent. Derogamus pariter omnibus, & ſingulis facultatibus, quibus a Præpoſito generali, aliiſque Superioribus vi privilegiorum a Summis Pontificibus obtentorum, donati fuerint; legendi videlicet hæreticorum libros, & alios ab Apoſtolica Sede proſcriptos, & damnatos; non ſervandi jejuniorum dies, aut eſurialibus cibis in iis non utendi; anteponendi, poſtponendique horarum canonicarum recitationem, aliiſque id genus, quibus in poſterum eos uti poſſe ſeveriſſime prohibemus; cum mens nobis, animuſque ſit, ut iidem tamquam Sæculares Presbyteri ad juris communis tramites ſuam accommodent vivendi rationem.

Vetamus, ne poſtquam præſentes noſtræ litteræ promulgatæ fuerint, ac notæ redditæ, ullus audeat earum executionem ſuſpendere etiam colore, titulo, prætextu cujuſvis petitionis, appellationis, recurſus, declarationis, aut conſultationis dubiorum, quæ forte oriri poſſent, alioque quovis prætextu prævifo, vel non prævifo. Volumus enim ex nunc, & immediate ſuppreſſionem, & caſſationem univerſæ prædictæ Societatis, & omnium ejus officiorum ſuum effectum ſortiri, forma, & modo a nobis ſupra expreſſis, ſub pœna majoris excommunicationis ipſo facto incurrendæ, nobis, noſtriſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus pro tempore reſervatæ, adverſus quemcumque, qui noſtris hiſce litteris adimplendis impedimentum, obicem, aut moram apponere præſumpſerit.

Mandamus inſuper, ac in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, regularibus, ſæcularibus, cujuſcumque gradus, dignitatis, qualitatis, & conditionis, & iis ſignanter, qui uſque adhuc Societati fuerunt adſcripti, & inter Socios habiti, ne defendere audeant, impugnare, ſcribere, vel etiam loqui de hujuſmodi ſuppreſſione, deque ejus cauſis, & motivis, quemadmodum nec de Societatis inſtituto, regulis, Conſtitutionibus, regiminis forma, aliave de re, quæ ad hujuſmodi pertinet argumentum, abſque expreſſa Romani Pontificis licentia; ac ſimili modo ſub pœna excommunicationis nobis, ac noſtris pro tempore ſucceſſoribus reſervatæ prohibemus omnibus, & ſingulis, ne hujus ſuppreſſionis occaſione ullum audeant, multoque minus eos, qui Socii fuerunt, injuriis, jurgiis, contumeliis, aliove contemptus genere, voce, aut ſcripto, clam, aut palam afficere, ac laceſſire.

Hortamur omnes Chriſtianos Principes, ut ea, qua pollent, vi, auctoritate, & potentia, quam pro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ defenſione, & patrocinio a Deo acceperunt, tum etiam eo, quo in hanc Apoſtolicam Sedem ducuntur obſequio, & cultu, ſuam præſtent operam, ac ſtudia, ut hæ noſtræ litteræ ſuum pleniſſime conſequantur effectum, quinimo ſingulis in iiſdem litteris contentis inhærentes ſimilia conſtituant & promulgent decreta, per quæ omnino caveant, ne, dum hæc noſtra voluntas executioni tradetur, ulla inter Fideles excitentur jurgia, contentiones, & diſſidia.

Hortamur denique Chriſtianos omnes, ac per Domini noſtri Jeſu Chriſti viſcera obſecramus, ut memores ſint, omnes eumdem habere magiſtrum, qui in cœlis eſt; eumdem omnes Reparatorem, a quo empti ſumus pretio magno; eodem omnes lavacro aquæ in verbo vitæ regene-

neratos esse, & filios Dei, cohæredes autem Christi constitutos; eodem Catholicæ doctrinæ, verbique divini pabulo nutritos; omnes demum unum corpus esse in Christo, singulos autem alterum alterius membra, atque idcirco necesse omnino esse, ut omnes communi charitatis vinculo simul colligati cum omnibus hominibus pacem habeant, ac nemini debeant quidquam, nisi ut invicem diligant, nam qui diligit proximum, legem implevit; summo prosequentes odio offensiones, simultates, jurgia, insidias, aliaque hujusmodi ab antiquo humani generis hoste excogitata, inventa, & excitata ad Ecclesiam Dei perturbandam, impediendamque æternam Fidelium felicitatem sub fallacissimo scholarum, opinionum, vel etiam Christianæ perfectionis titulo, ac prætextu. Omnes tandem totis viribus contendant veram, germanamque sibi sapientiam comparare, de qua scriptum est per Sanctum Jacobum (cap. 3. Epist. Canon. vers. 13.) „ Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem. Non est enim ista sapientia desursum descendens; sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus, & contentio, ibi inconstantia, & omne opus pravum. Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, fructibus bonis, non judicans, sine æmulatione. Fructus autem justitiæ in pace seminatur facientibus pacem. "

Præsentes quoque litteras etiam ex eo quod Superiores, & alii religiosi sæpedictæ Societatis, & ceteri quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, aut invaliditatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quovis defectu etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, sive etiam ex eo quod in præmissis seu eorum aliquo solemnitates, & quævis alia servanda, & adimplenda servata non fuerint; aut ex quocumque alio capite a jure, vel consuetudine aliqua resultante, etiam in corpore juris clauso, seu etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, & quovis alio prætextu, occasione, vel causa, etiam quantumvis justa, rationabili, & privilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, & terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel justitiæ remedium impetrari, seu quomodolibet concesso, aut impetrato quempiam uti, seu se juvari in judicio, vel extra illud posse; sed easdem præsentes semper, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos ad quos spectat, & quomodoliber spectabit in futurum inviolabiliter observari.

Sicque, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicæ Nuncios, & alios quavis anctoritate, & potestate fungente & functuros in quavis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, seu interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, ac definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam in Conciliis generalibus editis, & quatenus opus sit regula nostra de non tollendo jure quæsito, necnon sæpedictæ Societatis, illiusque Domorum, Collegiorum, ac Ecclesiarum etiam juramento roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, & Litteris Apostolicis eidem Societati, illiusque Superioribus, religiosis, & personis quibuslibet sub quibusvis tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque decretis etiam irritantibus, etiam motu simili, etiam consistorialiter, ac alias quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, & singulorum tenores, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad

ad præmiſſorum effectum ſpecialiter & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem, ut præſentium litterarum tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris die XXI. Julii MDCCLXXIII. Pontificatus noſtri anno quinto.

A. Card. Nigronus.

CLEMENS PP. XIV.

AD FUTURAM REI MEMORIAM.

GRAVISSIMIS ex cauſis nuper Nos per alias noſtras in ſimili forma Brevis die XXI. ſuperioris Menſis Julii expeditas litteras, Societatem Jeſu extinctam, atque ſuppreſſam decrevimus, & declaravimus, ac aliis, prout in eiſdem noſtris litteris, quarum tenores præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis haberi volumus, uberius continetur. Accitis poſtmodum die VI. currentis Menſis Auguſti dilectis Filiis noſtris S.R.E. Presbyteris Cardinalibus Andrea S. Matthæi in Merulana Corſino, Mario S. Auguſtini Mareſuſco, Franciſco S. Clementis Caraſa, & Franciſco Xaverio SS. Silveſtri, & Martini ad Montes de Zelada reſpective nuncupatis, ac dilecto quoque filio noſtro Antonio S. Georgii ad Velum Aureum ejuſdem S. R. E. Diacono Cardinali Caſali pariter nuncupato, necnon dilectis etiam filiis Magiſtris Vincentio Macedonio, & Onuphrio Alfano; Nos eiſdem omnibus cauſas ipſas, totamque rei geſtæ ſeriem, ejuſque ſingulares etiam circumſtantias aperuimus, ac uberrime patefecimus; perlectiſque noſtris literis prædictis, ipſi omnia per Nos geſta, & in eis contenta quam maxime, ac unanimiter commendantes, omnem promereri laudem agnoverunt, putarunt, ac crediderunt. Modo autem volentes, ut quæ in prædictis litteris diſpoſita, conſtituta, & præſcripta ſunt, debitæ executioni, ac juxta animi noſtri ſententiam committantur; hinc eſt, quod motu proprio, atque ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, unam erigimus, atque inſtituimus Congregationem ex ſupradictis quinque Cardinalibus, ac duobus Romanæ Curiæ Prælatis, necnon ex duobus quoque Regularibus in Sacra Theologia præclaris, tamquam Conſultoribus a Nobis nominandis, quibus hæc præcipue cura incumbere debeat, ut ea omnia, quæ in dictis noſtris litteris conſtituta ſunt, atque mandata ſuum aſſequantur effectum; & ſi aliqua in earum executione circa modum, perſonas, & res olim ad Societatem ipſam ſpectantes ſuboriri impoſterum unquam valeat dubitatio, Nobis prius conſultis, tollatur, ac declaretur. Eidem vero ſic per Nos inſtitutæ Congregationi, omnes, & quaſcumque pro executione dictarum litterarum neceſſarias, & quomodolibet opportunas facultates, etiam ſummarie, ac ſine ſtrepitu, & figura Judicii, ſola facti veritate inſpecta, ac per inquiſitionem quoque procedendi adverſus omnes, & quaſcumque Perſonas cujuſvis ſtatus, gradus, qualitatis, & dignitatis exiſtant, ac res, bona, libros, ſcripturas, ſupellectilia, aliaque ad Societatem prædictam jam ſpectantia retinentes, occupantes, & occultantes, eaſque tam ſub Eccleſiaſticis cenſuris, quam ſub aliis arbitrio ipſius Congregationis imponendis pœnis ad earum revelationem, ac reſtitutionem cogendi, & compellendi, motu, ſcientia, & pari matura deliberatione tribuimus, & impertimur. Ne autem ea, quæ in Congregatione hujuſmodi pertractanda, atque diſcutienda erunt, revelentur, & ad aliorum aures perveniant; omnibus, & ſingulis eamdem Congregationem conſtituentibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto abſque ulla declaratione incurrendæ, a qua nemo abſolutionis beneficium, præterquam a Nobis, ſeu Romano Pontifice pro tempore exiſtente, niſi in mortis articulo conſtitutus valeat obtinere, prohibemus, atque expreſſe interdicimus, ne ea, quæ quocum-

cumque modo in dicta Congregatione proposita, discussa, aut definita fuerint, sub quovis prætextu, causa, vel quæsito colore patefacere, vel directe, aut indirecte revelare valeant, aut præsumant. Præterea, attenta dictæ Societatis suppressione, & extinctione, omnes, & quascumque facultates, jurisdictiones, privilegia, & auctoritates quorumcumque Collegiorum, Domorum, Ecclesiarum, & Seminariorum, ac Personarum, ipsius sic extinctæ Societatis Protectoribus, aliisque etiam S. R. E. Cardinalibus, & magno quoque Pœnitentiario super eis quomodolibet concessas, indultas, & attributas, motu, scientia, & deliberatione similibus, suspensas pro nunc decernimus, & declaramus, atque omnimodam jurisdictionem, auctoritatem, & potestatem in iis omnibus, quæ quoquomodo Personas, Ecclesias, Domus, Collegia, res, & bona dictæ jam extinctæ Societatis respiciunt, privative, quoad omnia alia Tribunalia, etiam quarumcumque Congregationum eorumdem S. R. E. Cardinalium tam Concilii Tridentini interpretum, quam Consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac negotiis Propagandæ Fidei, ac Disciplinæ Regulari Præpositorum, sublata eis quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, atque auctoritate, ad eamdem Congregationem per præsentes constitutam spectare, & pertinere statuimus, & jubemus. Volentes insuper, ut ad dictam tantummodo Congregationem a Nobis, ut præfertur, erectam, privative pariter quoad alios quoscumque, & quæcumque alia Tribunalia, spectet quoque, & pertineat non solum providere, sive quæ Pœnitentiarios Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, sive quæ alios Pœnitentiarios Almæ Domus Lauretanæ respiciunt, sed etiam Viros doctrina, ac pietate præditos, in Superiores, Lectores, seu Magistros Domorum, Collegiorum, & Seminariorum hujusmodi eligere, ac deputare. Decernentes easdem præsentes litteras firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime suffragari, ac ab eis respective inviolabiliter observari; sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac ejusdem S. R. E. Cardinales judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari: non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, aut quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, ac innovatis; quibus omnibus, & singulis, illorum tenores præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, ac insertis habentes, ad præmissorum effectum, specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die XIII. Augusti MDCCLXXIII. Pontificatus nostri Anno V.

A. Card. Nigronus.

ROMÆ MDCCLXXIII.